3 1761 08116961 7

MÁJ

ROČNÍK VII. 1909.
REDIGOVALI: FRANTIŠEK HERITES, ODP.
REDAKTOR, JUDR. R. J. KRONBAUER.
VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO
MÁJE V PRAZE.

AP
52
M3
roč. 7

LIBRARY
APR 1 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

OBSAH.

BÁSNĚ.

Breska Alfons: Rodinné zrcadlo. 103. Zavřené dvéře. 103.
Dostál Ad. B.: Z nových básní. 353 .
Goring H.: Babička to povídala. 381.
Grünwald Beneš: Břízy. 569.
Heyduk Adolf: Pěj jako dřív. 257. Podzimní motiv. 209. Tušení. 1. Vyhýbám se. 461.
Horníček František: Pygmalion. 91.
Klášterský Ant.: Hlas lampy. 317. In memoriam Jindřišky S. 245. Modlím se za vás . . . 497. Nálada. 246. Odlet ptáků. 17. Píseň. 317. Pohádka o věčné touze. 605. Růžový sad. 498. Štědrý den Pátera Schmidingra. 165. Zaváto. 245.
Knittl-Polenský Zdeněk: Na lesní cestě. Přání 200.
Kvapilova Máša: Rokokové sošce. 273.
z Lešehradu Em.: Píseň. Starý pokoj. 69.
Mužík Aug. Eug.: Loreley. 137. Modlitba dívky. Noční návštěva. Sestřička spí. 545. Stařena. 36. Touhy. 138.
Pauer Emil: Immortella. 401. Nad rozbitou vásou. 85.
Piskoř Karel: Ztraceným nadějím. 490.
Sládek Jos. V.: Kam jít. 233. Labutě. 329. Léthe. 281. Večer. 473. Život a smrt. 473.
Suchý Lothar: Gautama. 341. Oblaka. Poučné verše pro adepty kultu Apollonova. 449.
Šafr František: Legenda. 190.
Vrchlický Jaroslav: Hodinám budoucím. 305. Hvězdám. 1. Meč Damoklův. 113. Melodie. 211. Náhlé setkání. 413. Píseň. 413. Smutek. 1. Večerní obraz. 305.
Weinfurter Karel: Zpěv dryády. 126.
de Wetter Karel: Píseň o domově. 439.
Zavřel František: Smutný piják. 523.

ROMÁNY, NOVELLY, POVÍDKY, ČRTY.

Baar Jindřich Š.: Půlnoční. 185. Setkání. 269.
Čečetka F. J.: Hubička medová. 524.
Jarkovský Stanislav: Bolesti a touhy. 273.
Jeništa L.: Syn člověka. 414.
Konrád Jos. D.: Petrovští. 6.
Kovanda St.: Los. 403.
Kronbauer, JUDr., R. J.: Jiskřičky nad brusem uhasínající. I. Generál v bílém plášti. 485. II. Krásný hastrman. III. Jiskřička, která zapálila, 486. — Margot. 329. Skvrny na slunci. 557.
Krušina ze Švamberka Josef: Hřích pana regenschori. 281.
Leger Karel: Trest. 437.
List Pavel: Zuzanka. 498 .
Preissová Gabriela: Trojúhelník. 377.
Šlejhar Jos. K.: Zločin. 101.
Tuhaňská Jiřina: Vězňové. 431.
Velhartický Adolf: Lež ve hvězdách. 521.
de Wetter Karel: Tajemství Marcela Bartholdyho. 2.

ČLÁNKY CESTOPISNÉ, POUČNÉ, VZPOMÍNKOVÉ. STUDIE.

1848—1908. 125.
Hasina Jaroslav: Scény z předjubilejní neděle. 130. Za kordonem. 77.
Jeřábek Viktor Kam.: Lago di Garda. 511.
Jiřina V.: Za Piou de' Tolemei 478.
Kronbauer Dr. R. J.: Kolčavka. 4. O Havlíčkovi a jeho Julii. 233. Rudolf Vácha. 138. Svatý voják. 161.
Lípa Dr. Jiří: Kismet je kismet. 65.
Novák Ladislav: Z kulturního střediska nejmladšího království. 237.
Panýrek Dr. D.: Panem et circenses. 593. Potřeba vyššího hlediska. 476. Slepci v divadle. 353. Vánoce v divadle. 175.
Pikhart A.: Nochebuena. 174.
Reims M.: Črty o Korsice. 440.
Sedláček Alois: Svatý, drahý mistře Nerudo! 389.
St. R.: Jaroslav Vrchlický. 89.
Štech Václav: Pěšinka českého millionáře. 197.
Štolba Dr. Jos.: Ostrovy Brionské. 293. Štvanice jelenů v Pardubicích. 226.
Weinfurter Karel: Jaroslava Vrchlického Loutky. 216.
Welsová Karla: Co si Slovačky na přástce povídaly. 167.

FEUILLETONY.

Alfa (Jaroslav Adámek): Starou Prahou. 263.
Borecký J.: Kdy Smetana naposled slyšel. 394.
Ds.: Františka Heritesa Sebrané spisy. 120.
Herites Fr.: J. D. Konrád. 348. Lesní karafiáty. 10. Vzpomínka na Josefa Jakšího. 27
J. H.: Nová věda. 108.
J. H...a: V táboře stávkujících. 25.
K. E.: České mládeži dobrá česká kniha. 153.

Korn Jos. E.: Slečna Ida. 405.
Panýrek Dr. Duchoslav: Několik slov o barevné fotografii. 58.
Pikhart A.: Rozkvétající sopka. 576. 588.
Stádník Karel: Rekurrentka. 41.
Svátek Josef Jan: V dnešní Messině. I. 466. V dnešní Messině. II. 540.
Šípek Karel: Václav Štech, jubilant. 370.
Wellner K.: Grado u Terstu. 432.
Wright O.: Z. XVII. 613.

LITERATURA.

Almanach praktického člověka. 136. — Arbes J.: Romanetta. 304. Záhadné povahy. 604. — Baar Jindřich P.: Poslední z rodu Sedmerova. 580. — Babánek Karel: Kniha písní. Zaváté cesty. 244. — Belletrie česká v listech amerických. 460. — Bibliografie česká. 592. — Bláha Karel: Všeobecné dějiny stenografie. 520. — Blasco-Ibáñez Vicente. 565. — Blažek Ant.: Lidopisné a kulturní črty z Chrudimska. 568. — Böhnel M. B.: Přátelství. 328. — Browning E. B.: Sonety portugalské. 124. — Dotřel Jan: Julius Mařák. 627. — Duchoň Ivan: Na horké půdě. 532. — Dva umělci. 565. — Flajšhans Prof. Dr. V.: Česká přísloví. 568. — Fučík Milan: Přímoří a Dalmatsko. 328. — Harlas F. X.: České umění. 304. — Hejda Frant. K.: Vrabci na střeše. 580. — Herites Fr.: Křemen a hlína. 544. Sklizeň podzimu. 496. — Hloucha Joe: Vzpomínky na Japonsko. 136. — Holeček Josef a jeho Srbská národní epika. 481. — Isaacs Jorge: Maria. 544. — Jeřábek Viktor Kamil: Na příč Italií. Počestná obec Valčice. 220. — Knittl Zdeněk: V přítmí i světle. 244. — Krofta Václav: Nálady osamění. 400. — Kučera Dr. Vratislav: Pišťany. 436. — z Lešehradu Em.: Básně z let 1903—1908. 48. Sny a bolesti. 387. — List Pavel: Chvíle lásky. 184. — Literární vánoce. 183. — de Luca Pasquale: V žáru vášně. 518. — Mašek Karel: Není králů... 351. — Neera: Crevalcore. 580. — Panýrek Dr. Duch.: Lékaři a traviči z říše rostlinné. 232. Lékařské epištoly. 388. — Pikhart Ant.: Španělský sborník. 542. — Rilke Rainer Maria: Dvě pražské povídky. 604. — Spáčil-Žeranovský J.: Výše a propasti. 520. — Stašek Antal: Na rozhraní. 460. — ze Suttnerů Berta o českých básnících. 508. — Svátek Josef Jan: Helladou. 220. — Svobodová Růžena: Černí myslivci. 424. — Šípek: Čtvrtá kniha povídek a humoresek. 15. — Šír Josef: Krkonošské povídky. 603. — Voltaire: Člověk prostodušný. 424. — Zahradník-Brodský: Sebrané spisy. 567. — »Z cizích literatur.« Překladová knihovna Máje. 48. 184. — Zlatá kniha české ženy. 112.

DIVADLO.

Aktovky anonymní. 363. — d'Albert Eugen: Nížina. 218. — Andrejev Leonid: Dni našeho života. 412. Láska k bližnímu. 340. — Balzac Honoré: Mercadet. 340. — Berton Pierre: Krásná Marsejanka. 602. — Bourget Paul a André Cury: Manželství z rozvodu. 111. — Bouvier Alexis: Povídky chudých. 592. — Bozděch: Z doby cotillonů. 159. — Capus Alfred: Peníze nebo život. 472. — Courteline George: Doma svatý pokoj. 340. — Cyklus Máje. 304., 449. — Čečetka F. J.: Král Jiří z Poděbrad. 376. — Čtvrt století. 110. — »Dalibor« v Berlíně. 76. — Divadelní Sylvestr. 196. — Divadelní život prázdnin. 566. — Dopis krajana z Budapešti. 337. — Dvořák: Kníže. 75. — Essmannův Ostříž. 553. — Fabre Emil: Hliněný dům. 352. — Flers-Caillavet: Buridanův osel. 496. Strážný anděl domácnosti. 255. — Flers-Caillavet-Arène: Král. 303. — Flotowova Marta. 567. — Gogol N. V.: Hráči. Ženitba. 448. — Guinon a Bouchinet: Její otec. 411. — Hauptmannovi Tkalci. 386. — Hennequin a Duquesnel: Princ Hejsasa. 424. — Hilbert Jaroslav: Česká komedie. 254. — Horáková Abigail H.: Ejhle člověk. 435. — Charpentier, autor Louisy. 76. — Ibsen H.: Strašidla. 217. — Jerome Klapka Jerome: Neznámý. 435. — Kistemaeckers H. a Eugène Delard: Sokyně. 228. — Kolmanův Vychovatel. 532. — Madách: Tragedie člověka. 578. — Mašek Karel: Král. 362. — Maugham W. Somerset: Mrs. Dot. 602. — Meilhac-Halévy: Tricoche a Cacolet. 578. 592. — Mirbeau Octave: Obchod je obchod. 230. — Michaëlis Sophus: Revoluční svatba. 628. — Mrštíkové: Maryša ve Vídni. 326. — Naše censura a Ibsenovo drama Strašidla. 217. — Novák-Nedbal: Princezna Hyacinta. 508. »Z pohádky do pohádky« v Budapešti. 302. 326. 337. »Z pohádky do pohádky« na cizích jevištích. 507. — Prodaná nevěsta. 566. — Sardouova Travička. 303. — Shakespeare: Kupec Benátský. 638. Othello. 181. — Schnitzler Arthur. 340. — Slowacki Julius: Beatrix Cenci. 517. — Strindberg: Kamarádi. 279. — Suda Stanislav: Lešetínský kovář. 340. — Suchý Lothar: Slaboch. 159. — Svoboda Fr.: Čekanky. 590. — Podvrácený dub. 277. — Štech Václav: Třetí zvonění. 134. — Štolba Jos.: Za šlechtickým erbem. 206. — Thoma Ludvík: Mravnost. 470. — Třetí cyklus Máje. 304. — Veber Pierre: Tři neděle v chládku. 88. — Viková-Kunětická Božena: Dospělé děti. 375. — Vinohradské divadlo. 326. — Vrchlický Jaroslav: Kočičí král. 314. — Wilde O.: Florencká tragedie. 255. Na čem záleží. 123. Vějíř Windermerové. 484. — Z pohádky do pohádky na cizích jevištích. 507. Z pohádky do pohádky v Budapešti. 302. 326. 337. — Želenský Karel: Oasa. 494.

VÝTVARNÉ UMĚNÍ, PAMÁTKY, TEXTY K VYOBRAZENÍM.

Alšovy nejdražší obrázky. 29. — Alšův Husitský hejtman. 280. — Básnické úkoly Vítězslava Hálka a A. V. Šmilauera. 228. — Bosna a Herzegovina. 195. — Bourdelle E. A. o Janu Dědinovi. 423. Bourdelle E. A. v Praze. 315. — Brandl: Uzdravení slepého Tobiáše. 76. — Čecha Svatopluka nový umělecký portrét. 360. — Dědina Jan. 86. 122. 423. — Dědinův Jan Hus. 504. — Dragouni na Karlovu náměstí. 87. — Dva umělci. 565. — Galerie plastik v Hořicích. 495. Galerie umělecká v Plzni. 228. — Goya Francisco de. 569. — Greuze: Poprsí mladé dívky. 63. — Hálka V. básnické úkoly. 228. — Hořice a Praha. 496. — Hradčany se záp. cípu ostrova Vel. Benátek. 604. — Hudeček Ant. v Mladé Boleslavi. 75. — Jaderské moře. 532. — Javůrek Karel. 364. — Klub přátel umění pro české Pojizeří. 159. — Knüpfer Beneš v Rudolfině. 134. — K obrazům Rudolfa Váchy. 182. — K oslavě pětistého provozování Prodané nevěsty. 554. — K osmému listopadu. 88. — Krásnou Prahou. 14. 135.

230. 411. 542. — Kupecký Jan: Portréty. 112. 520. — Langer K. v Jaroměři. 112. — List z cyklu pohledů na Prahu. 316. — Máchův portrét. 12. 208. 256. — Mánes Josef: Litografie. 400. Podobizna. 123. — Maroldův Stařec. 303. — Mařák Julius: 350. 481. 627. Studie a náčrtky. 337. — Maškarní průvod umělců r. 1848. 327. — Michelangelova Studie. 47. — Mnichovka. 447. — Národní beseda. 220. — Národ sobě — Praha národu. 276. — Navrátil Josef v Rudolfině. 292. — Obrázky z Černé Hory. 364. — Památky z Kolčavky. 32. — Poklady v Platýze. 384. — Portrét Karla Hynka Máchy. 12. 208. 256. — Po stopách nejstarších kultur v Pojizeří a kolem Bezdězu. 62. — Prodaná nevěsta. 457. — Předhistorické kolébky našich hradů. 253. — Přestavba radnice staroměstské. 554. — Přístavba kláštera Křížovnického. 542. — Rubens Petr Pavel: Zvěstování. 183. — Sřícená sousoší. 472. — Stromy v pražských ulicích. 556. — Svatomatějská pouť — pouť pohanská. 314. — Svatý Mikuláš a Štědrý večer. 183. — Šmilauera A. V. básnické úkoly. 228. — Talaškino. 352. 376. — Umělecká galerie v Plzni. 228. — Vácha Rudolf: Obrazy. 182. — Věšína Jaroslava ukázky uměl. činnosti. 268. — Výstava Bourdellova. 315. — Výstava divokých. 470. — Výstava Hudečkova. 75. — Výstava Knüpferova. 134. — Výstava Langerova. 112. — Výstava Mánesa 388. 436. — Výstava Mařákova. 627. 638. — Výstava Navrátilova. 292. — Výstava památek starých. 542. — Výstava prodejní v Rudolfině. 436. — Vzácná fotografie. 292. — Vzácná umělecká kořist. 337. — Vzpomínka na loňskou výstavu. 484. — Zajímavá výstavka. 542. — Zajímavý objev. 529. — Za modelem sochy Husovy. 217. — Ze zahrady Wrtbovské. 14. 135. 411. 542. — Z kraje hrůzy. 208. — Z Podkrkonoší. 494. 580. — Z podzemního archivu hrádku Sudoměřského. 159.

VZPOMÍNKY.

Alšovo novoroční překvapení. 205. — Alše Františka básně. 61. — Americká divadelní episoda. 45. — Cestovní pas Karla Hynka Máchy. 98. — Čech všude bratry má. 195. — Griegův poslední pobyt v Praze. 64. — Hálka Vítězslava Písemní zkouška. 16. — Havlíček Karel, jak byl zatčen. 290. Vzpomínka. 445. — Havlíčkova smrt. 266. 374. — Havlíčkovy vzpomínky. 360. — Havlíčková Zdeňka a její tatíček. 326. — Kopečáci. 468. — Malostranský věžník. 506. — Mánesa Josefa požadavky 517. — Ondříček a Paganini. 397. — Písemní zkouška Vítězslava Hálka. 16. — Svatojanské mušky. 408. — Svědkyně Havlíčkovy smrti. 266. — Štědrý večer naší bohémy v Paříži. 180. — Vrchlický-Hlávka-Gautsch. 16. — Vrchlický a Lad. Šaloun. 360. — Vrchlický učitelem A. Denise. 203. — Vzpomínka na první divadelní bál roku 1863. 313. — Zapomínaný divadelní ředitel. 399. — Zeyerův Bonapart. 13. — Z Karlíka — Karel. 445. — »Zlatá vejce!« 529. — Z pražských katakomb. 483.

OSOBNÍ, ÚMRTÍ, JUBILEA.

Adámek Bohumil. 98. — Anýž Josef. 121. — Bačkovský Dr. František. 277. — Bureš Alois. 289. — Ctěný známý — neznámý jubilante! 422. — Černý JUDr. Tomáš. 289. — Durdík Dr. Petr. 444. — Dvořák Arno. 98. — Dvořák Karel B. 505. — Dvořák Xaver. 158. — Friedberg-Mírohorský, svob. pán. 180. — Hviezdoslav. 244. — Javůrek Karel. 349. — Jihoslovanská tragédka. 395. — Jeřábek Viktor Kamil. 242. — Jubilejní pozdrav českému novináři. 121. — Kaftan Jan. 386. — Kalivodová M. 590. — Kaminský Bohdan. 291. — Kapper Siegfried. 457. — Kaunický Josef. 195. — Konopas Jan Ev. 267. — Krušina ze Švamberka Josef. 506. — Kuber Stanislav. 87. — Kummer Josef, senior čes. novinářů. 122. — Leger Karel. 638. Lobkowicz, Jiří kníže. 193. — Maternová Pavla. 158. — Menhard-Litoměřický Xaver. 243. — Mollinariová Jana. 412. — Mužík Aug. Eug. 408. — Nejedlý JUDr. Julius. 505. — Nekut prof. Frant. 589. — Pavlíček Antonín Dr. 398. — Pensista pensistovi 638. — Pippich JUDr. Karel. 371. — Polák Robert. 459. — Rais Karel V. 204. — Rezek Antonín. 256. — Rosický Dr. Fr. V. 528. — Růžičková-Strozziová Marie. 395. — Řada Pravoslav. 456. 638. — Sardou Victorien. 100. — Satra August. 375. — Sedláček Al is. 398. — Srubjan Michal. 181. — Stroupežnická Anna. 373. — Šašek Fr. 590. — Štech Václav. 372. — Štechovo jubileum. 373. 384. 398. — Šubert František Adolf. 337. — Uher Josef. 156. — Ulrich JUDr. František. 267. — Voitl Václav. 289. — Vrchlický Jaroslav. 241. 493. — Zítek Josef. 553. — Zvěřina Fr. B. 194. — Žáček JUDr. Jan. 445. — Zeníšek František. 421.

SMĚS.

Blaník pod horou Tábor. 480. — Buďme na stráži. 156. — Česká tisková kancelář. 134. — Český výbor pro hry olympijské. 76. — Čtenáři — pro čtenáře. 434. — Čtvrt století. 48. — Dvě národní bašty. 252. — K projevu českého spisovatelstva. 182. — Lidé a knihy. 110. 421. — Nakladatelské družstvo Máje. 86. 121. — Naše národní píseň v Anglii. 316, ve Francii 268. — Ne, ne, mně nový purkmistr se nelíbí! 302. — O jub. výstavě. 45. — O pseudonymu. 99. — Poslední věci výstavní. 43. — Prapodivná otázka. 158. — Právo na ticho. 615. — Prvá zpráva o stanném právu v Klementinu. 156. —Původ pražské pověry. 508. — Sjezd lékařský. 591. — Skvrna na slunci. 43. — Slavnost Čechova v Obříství. 529. — Slovanské návštěvy. 580. — Stará tužba. 231. — Student Selfmademan. 493. — Svatoplukovy pruty. 61. — Typografia. 386. — Válka. 48. — Všem lidem dobré vůle. 232. — Zátopa v našem nakladatelství. 123. — Z dějin české knihy. 32. — Z dopisu krajanky z Madeiry. 219. — Zpytujme svoje národní svědomí. 97. — Z Varšavy divadelní. 616. — Z Varšavy literární a umělecké. 591.

ILLUSTRACE.

Aleš Jan: Když bylo Mikuláši Alšovi šest roků. 26. — Kresba. 384, 387. — Matka Mikoláše Alše. 27. — Aleš Mikuláš: Linka. 161. — Matěj Kopecký. 471. — Anglické křižáky v Terstu. 530. — Anglické válečné loďstvo v Terstu. 47. — Barvitius Vikt.: Podobizna Jul. Mařáka. 627. — Bazar v Sofii. 238. — Bazarový ruch v Bosně. 193. — Bosenský obchodník. 194. — Brandl Petr Jan: Uzdravení slepého Tobiáše. 73. — Brioni. 295. 309. 310. 321. 322. 332. 333. 334. — Budovy prvých českých bálů. 215. — Bulharské děvče. 251. — Černohorec mladý. 362. — Černohorka mladá. 364. — Dědina J.: M. Jan Hus. 506. — Normanský rybář. 423. — Smějící se děvče. 421. — Stará Slovenka. 422. — Studie z Bretagne. 420. — Greuze Jean Bapt.: Poprsí mladé dívky. 59. — Hradčany se záp. cípu ostrova Vel. Benátek. 603. — Chovanec hospod. školy na Kolčavce. 62. — Iniciála O. 4. — Javůrek Karel: Podobizna K. H. Máchy. 255.

— Podobizna Mánesova strýce. 363. — Jeviště bouřlivých výjevů dne 1. prosince 1908. 135. — Kéméndy: Návrhy figurin do báchorky »Z pohádky do pohádky«. 338. 339. — Kolčavka. 15. 29. 30. 31. 35. 36. — Korsický pastýř. 440. — Košvanec J. Jos. D. Konrád. 349. — Kupecký Jan: Manželka Tobiáše Hurtha. 519. Podobizna chirurgova. 109. Studie k vlastní podobizně. 383. Tobiáš Hurth. 518. — List z cyklu pohledů na Prahu. 313. — Luycx Frans: Kníže Octavio Piccolomini. 87. — Mánes Jos.: Jan Bedřich Kittl. 399. — Podobizna. 117. — Marold Luděk: Studie. 301. — Mařák Julius: Eggenburk v Hor. Rakousích. 482. — Studie. 351. — Tichý domov. 483. — V zášeří parku 637. — Z Prateru. 350. — Maškarní průvod umělců roku 1848. 325. — Messina: Panorama 206. Náměstí. 206. Sad. 207. Ulice 207. — Michelangelo Buonarroti: Studie. 44. — Náměstí v Německém Brodě. 446. — »Nižina« na scéně Vinohradské. 218. 219. — Nostické, později stavovské divadlo v Praze. 111. — Novák Karel: Svorník na obecním domě pražském. 277. — Novoměstské divadlo v Praze. 111. — Památky z Kolčavky. 29. 30. 31. — Papáček A.: Starý dům ve Vrchlabí. 493. — Z Podkrkonoší. 495. 578. 579. — Pohled do bosenské osady. 194. — Pompei: Amfiteatro. 610. Panorama. 595. Teatro comico. 594. — Rakouská válečná loď Arcivévoda Bedřich. 46. — Rubens P. P.: Lót s dcerami. 168. Zvěstování. 169. — Řím: Collosseum. 621. — Sala terrena v bývalém paláci Vrtbovském. 133. — Satra Aug.: Krajina. 374. — Sázava k Hradišti. 448, s Hláskou 447. — Schir Frant.: Portrét K. H. Máchy? 13. — Smetanova malba. 395. Rodný dům. 394. Rodná světnice. 394. — Sopka Stromboli. 467. — Stavba kathedrály v Sofii. 237. — Sultánova páteční jízda na Selamlik. 291. — Sv. Mikuláš. 182. — Štědrý večer. 183. — Štvanice jelenů. 227. — Turecký hřbitov v Bosně. 75. — Týnský dvůr. 229. — Vacátko L.: Z pražských bouří: Dragouni na Karlovu náměstí. 83. — Vácha Rudolf: Illustrace. 173. — Ještě daleko do Paříže? 172. — Křídová kresba. 155. — Návrat. 154. — Portrét. 143. 151. — Studie k obrazu. 146. — Studie k portrétu. 147. 150. — Vstaň a choď. 177. — Věšín Jaroslav: Atelier. 251. — Bulharský gen. štáb. 265. — Královští princové bulharští. 264. — Vrchlického pracovna. 97. — Vzpomínka na loňskou výstavu. 481. — Wellner Karel: Karikatury: Heyduk, Kaminský, Mokrý, Stroupežnický, Světlá. 278. Karásek, Klostermann, Procházka, Šípek. 279. Tolstoj. 280. — Z Grada. 432. 433. —Zahrada Vrtbovská. 9. 133. 409. 543. — Zemědělské museum v Budapešti. 337. — Z Jaderského moře. 531. — Z Letenské ulice v Praze. 554. — Ženíšek Fr.: Antonín Kopecký. 469. Mařenka odmítá návrhy Kecalovy. 458. Rozmysli si, Mařenko. Studie k Mařence. 459.

PODOBIZNY, AUTOGRAFY.

Adámek Bohumil. 99. — Anýž Josef. 122. — Bačkovský Dr. Fr. 275. — Bureš Alois. 289. — Černohorská princezna Natalie. 360. — Černohorský princ Mirko. 361. — Černý JUDr. Tomáš. 289. — Členové prvního sboru Prodané nevěsty. 555. — Dědina J. 86. — Denis E. 203. — Destinnová Emma. 555. — Durasová a Menšík. 566. 567. — Durdík Dr. Petr. 445. — Dvořák Arno. 98. — Dvořák Xaver. 157. — z Ehrenbergů sl. 565. — Grieg Ed. v Praze. 63. — Hálka Vítězsl. autograf. 230. Písemní zkouška. 14. — Havlíček František. 291. — Havlíčkova Zdenka 327. — Heberle Jan. 122. — Heichenwaldrová Josefina. 235. — Hviezdoslav. 243. — Javůrek Karel. 352. — Jeřábek Viktor Kamil. 241. — Kaftan Jan. 385. — Kalivodová M. 591. — Kapper Dr. Siegfried. 458. — Kittl Jan Bedřich. 399. — Konopas I. E. 267. — Konrád J. D. 349. — Kopecký Antonín. 469. — Krejčí Jan. 290. — Krušina ze Švamberka Josef. 507. — Kummer Josef. 122. — Kvapilové Hany poslední rukopis. 385. — Lobkowicz kníže Kristián Jiří. 192. — Mácha K. H. od Javůrka 255. od Schira 13. — Mařák Julius. 627. — Mašek Karel. 123. — Maternová Pavla. 157. — Menšík a Durasová. 566. 567. — Mollinariová Jana. 412. — Mužík Aug. Eug. 410. — Novák Lad. a Josef Šmaha v Sofii. 252. — Ostrčil Otakar. 123. — Packová Vilemína. 236. — Pippich Dr. Karel. 373. — Písemní zkouška V. Hálka. 14. — Prusík Dr. Bořivoj. 411. — Rais K. V. 204. — Rezek Antonín. 256. — Řada Pravoslav. 456. — Sardou Victorien v kruhu rodinném. 99. — Schlaghamer Richard. 195. — Sedláček Alois jako Bohrmann. 435. — Stroupežnická Anna. 375. — Šašek Fr. 590. — Šmaha Josef a Lad. Novák v Sofii. 252. — Šmilovského A. N. autograf. 231. — Štech Václav. 372. — Uher Josef. 180. — Ulrich JUDr. Fr. 267. — Vácha Rudolf. 181. — Vedralová Anna. 266. — Věšín Jaroslav. 239. — Vinohradská činohra ve Vídni. 11. — Vrchlický Jaroslav. 96. — Zvěřina Fr. B. 205. — Ženíšek František ve svém atelieru. 417.

ADOLF HEYDUK:

TUŠENÍ.

To byl tak rozkošný večer
a přírody májový lad,
mou duši to bezvolně táhlo
na tichý Vyšehrad.

A přátel jsem navštívil hroby,
jež krášlí a věnčí jim lid,
a v myšlenkách tisk jsem je k srdci
a blažený přál jsem jim klid.

A bez slz jsem s nimi se loučil,
jak v žádný čas nebylo spíš,
a myslil jsem v hloubce své duše,
k nim že snad nepřijdu již!

A v chvíli té smutné i klidné
vznes' k nebi jsem hlavu mdlou
a posvátné stíny mých drahých
líbaly duši mou.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

HVĚZDÁM!

Jak jste prostor naplnily
   září mlhavou,
tak jste opět rozohnily
   celou bytost mou.

Z vás jde radost vždy a síla,
   nový k žití vzruch,
že se plaše bolest skryla
   v měkký závoj tuch.

A jak šerem cesta splývá,
   hledím vděčně k vám,
každá se mi v srdce dívá,
   a již nejdu sám!

SMUTEK.

Odkud splývá v duši mou,
nadarmo se ptám,
hledím k hvězdám noční tmou,
již jej v srdci mám.

Zda-li z klína přírody
do mých ňader slit,
v závoj tiché lahody
v snění plášť se chyt?

Nejdřív halil rány dne,
teď v ně sahá již,
v touhy cloně dojemné
padá níž a níž.

Teď již zastřel bytost mou,
jež mne škrtí teď . . .
Odkud slet — víc hvězdy žhnou . . .
je to odpověď? —

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

I.

Bloudíval jsem velmi často v tichém, poetickém zákoutí Malé Strany.

Mohu říci, že to bylo skorem denně. Nejvíce z jara.

Myslím, že je tam nejkrásněji v té době, kdy svěží, jasná zeleň starých zahrad a palácových parků snoubí se s šedými, mlčenlivými zdmi starých domů a paláců, kdy svěží zelené ratolesti vinou se kolem oken s ozdobnými mřížemi, kolem oněch poetických oken, v nichž ať v zimě či v létě, vidíte květiny nebo zeleň; kdy mohutné rozklenuté koruny starých kaštanů, osypané nádherou svých bílých a rudých kytic, rozprostřou se až v sousedství starobylých, rudých střech prejzových, plných vikýřů a výstupků, oněch malebných střech, které jsouce v architektonické harmonii se štíty domů, vížkami a věžemi, tvoří ten rázovitý, pitoreskní profil Malé Strany.

Takové chvíle u večer nelze zapomenout.

Stojíte někde v zamlklé, tiché uličce či zákoutí; málo chodců probouzí tu ozvěnou svých kročejů mlčení.

Staleté domy stojí tu jakoby v zadumání; jich podivně vykrajované štíty jsou zlaté západem.

Velké koruny stromů pokyvují na vás přes vysokou zeď zahrad vážně a zádumčivě.

Někde v okně, ve výši, v malém okně ověnčeném zelenými lupeny fazolí, nebo úponkami svlačce, objeví se vám bledá dívčí tvář v rámci zlatých kadeří.

Zdá se vám, jakoby hlava andělů Tintoretových nebo Giottových objevila se náhle v tomto zeleném rámci.

Kolem je ticho.

Slyšíte jen z hloubi zahrad zpívati kosa, toho melancholického snílka starých zahrad.

Někde v nádvoří panského paláce šumí neviditelný fontan.

Jindy slyšíte odněkud z okna zádumčivou píseň houslí; občas flétnu.

Nic víc neruší to večerní ticho.

Takové večery v některém zákoutí malostranském jsou určeny pro snílky, pro samotáře.

Zde lze bloudit a snít, neboť vše kolem vás v této zasněné čtvrti plné zvonic, starých stromů a ptáků, vše kolem vzbuzuje staré upomínky a vyvolává netušené nálady.

Tam potkával jsem jen starce o berlích nebo stařeny, chřestící růžencem u boku.

Prostovlasé děti, sedící na zápraží, upírají na vás své veliké, udivené oči, jakobyste byli z jiného, cizího světa.

Mladou jeptišku, v černém rouše, s bílou loktuší, mající v náručí plno květin, potkával jsem tam často.

Šla, tiše, jakoby se ani půdy nedotýkala, neodvažujíc se povznésti své krásné, modré zraky na věci kolem.

Když jste byli setrvali v těchto zákoutích až do úplného sešeření, uzřeli jste, že chodci podobají se stínům, kráčejícím těmi zamlklými, mrtvými místy.

Tu a tam ozáří se okno žlutým světlem lampy a dává tušiti mnohou idyllu za ním.

Chodců, či lépe živých stínů ubývá a hlasy zanikají.

Tmavé štíty domů rýsují do modra večerního blankytu své setmělé podoby.

Vyjde-li měsíc, ozáří tu a tam šedý štít domu, zaleskne se někde v okně a utkví tam chvíli jako malá koketa v zrcadle.

Pak provádí v stínu všechna kouzla svých stříbrných paprsků i dává nabývati věcem obyčejným a za dne docela střízlivým, vzhledu malebně fantastického.

II.

Kdo by neznal poetické zátiší „zlaté studně“!

A přece je mnoho těch, kteří dosud nebyli, ba ani neslyšeli o té útulné hospodské zahrádce en miniature, která zove se „zlatou studní“, o tom vzdušném hnízdě, které visí nad malostranskými střechami, u paty královského hradu.

Je to skvostné zátiší.

Vstoupíte z kostelního náměstí, zastíněného deseti starými akáty, v pravo do uličky, jež zdá se být slepou.

Na konci tohoto výběžku či lépe úzké zátoky stojí starý dům, uzavírající uličku.

Nade vraty je bronzový relief, představující Krista u studnice Jakubovy.

Odtud patrně jméno domu.

Chodbou tohoto domu ocitnete se na malém dvorku a nyní nastane vám stoupání vzhůru po schodech, tu v levo, tu v pravo, tu po pavlači, tam výklenkem či úzkou chodbičkou. Zdá se vám, jakobyste stoupali do výše

skrze několik domů; nelze rozeznati kde jeden končí a druhý začíná. Jste spleteni touto neobvyklou cestou. Konečně ocitnete se nahoře, v sousedství prejzových střech, vikýřů, okapů a komínů.

„Zlatá studně“ má dvě terassy. Na té nižší jest dřevěná bouda krčmářova a několik stolů.

Po desíti stupních ocitnete se na terasse druhé, onom vlastním vzdušném hnízdě, v té skutečné „zlaté studni“, která místo aby ležela v hlubině, vypíná se bůh ví kolik stop nad Malou Stranou.

Usednete na primitivní dřevěné lavici ke stolu, neprostřenému.

Těch stolů jest tam několik. Návštěvníků bývalo za mých časů dosti málo.

Tím lépe.

Sedíte a pozorujete, uneseni obrazem Prahy, ležící před vámi.

Za sebou máte zámeckou zeď hradební z rudých cihel, s úzkými střílnami. Nad ní, v stromoví, zvedá se hrad českých králů.

V levo od vás vyčnívá z hradeb okrouhlá bašta z rudých cihel, ověnčená divokým vínem, jehož malebné girlandy splývají s cimbuří bašty. Na pravo zastiňují vám stromy i zdi pohled.

Pod vámi, na úzké ploše terassovité zahrádky, dva či tři keře rozkvetlého bezu zvedají k vám své vonné koruny. Nejkrásnější obraz rozvinut je však přímo před vámi.

Tu uzříte s hůry ty prejzy, štíty a vikýře, malebné skupiny střech, linie hřebenů, lesy komínů, řady vikýřů; množství vížek a věží.

Tu a tam zvedá se zelená koruna stromů mezi střechami.

Vše vidíte malebně ozářeno sluncem, s určitě kreslenými stíny linií a ploch.

Zelená báň sv. Mikuláše zdá se splývati s nádhernou zelení Petřína.

Ještě dále uzříte dvojici věží kláštera Strahovského zvedati se ze zeleně.

A přeletí-li váš zrak opět věže malostranské, uvidíte stříbrný pruh Vltavy blýskati se mezi střechami a stromy.

A za ní uzříte celé to nádherné, úchvatné panorama Prahy; obraz, který rozechvěje vás nadšením.

Vidíte tu svou starou, slavnou a drahou vám Prahu v slunci západním, s věžemi a báněmi kostelů, lesknoucími se zlatem.

Vidíte stříbrovitě se lesknoucí hroty památných věží kostela Týnského, v jichž stínu se odehrával poslední, krvavý akt dramatu bělohorského.

Uzříte všechny ty památné domy, věže a brány, jichž obraz vyvolává bezděčně stíny minulých věků.

Vidíte skálu Vyšehradskou, porostlou zelení, s dvěma úzkými věžemi chrámu, a zalétáte duchem v šedý dávnověk. Vrch Žižkov, ta stará hora Vítkova, zjevuje nám stíny bojovníků slepého Trocnovana.

A tak vše, co v dáli zříte, ta kamenná přítomnost podává si ruku s minulostí. Opijíte se tím pohledem na moře domů a sta věží.

Kupole Musea, toho českého Pantheonu, září v slunci jako zlatá. Na jedné straně Vinohrady se svými villami, na zcela opáčné Smíchov, se svými dýmajícími komíny, uzavírají váš obzor.

A zase vrací se váš zrak z dálného obrazu, aby utkvěl u toho, který leží vám nejblíže a jehož se skorem dotýkáte — Malé Strany.

Zdá se vám odtud s hůry, že je to nějaká jiná, krásnější Malá Strana, než ta, kterou jste vídali z druhého břehu Vltavy.

Cítíte, že je vám zde mnohem blíže a že vnikáte snáze s této výše do všech těch kulis a romantických intimností těch starých domů, pavlačí i střech.

Holubi a květy na hřebenech a ve žlabech střech jsou tu jedinými vašimi sousedy.

A co máte nad sebou?

Stín akátů a modré, volné nebe.

III.

Nejkrásnější pro mne byla ve „zlaté studni“ chvíle, kdy se všechny malostranské zvony, na všech věžích, zvonicích a vížkách rozhlaholily k večernímu klekání. Všechno zdá se, jakoby umlklo.

Celá ta čtvrť pod vámi zdá se naslouchati pozorně harmonické modlitbě zvonů, té kovové písni beze slov, vznášející se do oblak.

Malostranské zvony mají svou zvláštní, tajemnou hudbu.

Kdyby ty stoupající a opět klesající stupnice tonů, ty vlny kovových zvuků, ty harmonie zvonů i zvonků, bylo lze učiniti viditelnými, spatřili byste dojista roj tanečnic; malých i velkých, mladých i starých, jak ve svých kovových suknicích otáčí se a chvějí ve vzduchu kolem vás. Jedny vážně a odměřeně, jakoby tančily ceremonielní rokokový menuet, jiné hravě a lehce jako tanečnice španělské, opisují kruhy a zase mizejí, sestupují na hřebeny střech, tančí na štítech domů a hrotech věží, chvějí se po okapech v houpavých rhytmech, spouštějí se dolů, do ulic a opět skokem ocitají se ve výši.

Zdá se vám, jakoby tančily po lemu oblaků v azuru; a zase sletí níž, krouží kolem vás, ty obřadně a slavnostně, ty s gracií, až ztrácí se vám v posledním echu harmonie zvonové, aniž byste tušili kam, rozplývají se a mizí v temně modrém muselínu večerních mlh.

Prožil jsem mnohý krásný večer v „zlaté studni“ . . . (Pokrač.)

DR. R. J. KRONBAUER:

KOLČAVKA.

Disce sapere.
Napis nad průčelím Kolčavky.

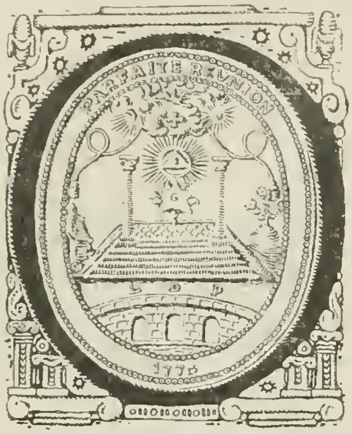

Osudu neblahému co nevidět propadne starobylá, historická usedlost v nejbližším okolí pražském. Výletníci drahou Českou severní nebo Severozápadní jistě si povšimnou zajímavé budovy, vklíněné mezi železničními náspy, přečtou nad průčelím nápis „Kolčavka“, ale jistě málo kdo nejmenší má tušení, jak slavné to kdysi bývalo sídlo a jaké příhody se tu odehrávaly. Kdysi přepychový letohrad šlechtický dostal se do rukou patricijské rodiny pražské a v hodině dvanácté před úplným úpadkem zachráněn a k novému, významnému životu vzkříšen znamenitým, podnikavým, moderním českým mužem, doktorem filosofie Františkem Čuprem, jehož vědecké činnosti monument v Jubilejním spise Akademie české pro vědy, slovesnost a umění (Filosofie) postavil univ. prof. PhDr. Gustav Z á b a.

Ještě do nedávna zastavovali se chodci u průčelí, vkusně architektonicky zdobeného, a řešili polozvětralý nápis: „. . . . Disce sapere“, apel to, jenž dozajista nikterak nebyl v souhlase s průmyslovým okolím, kde rostla továrna za továrnou, a tisíce rukou intensivně pracovalo. Dnes ani představy učiniti si nedovedeme, jak to tu vypadalo před čtyřiceti, padesáti lety. Prosaicky regulovaná Rokytka, ženoucí svoje kalné vody kamenným korytem, mívala svěží, krásné břehy, hnala svoje vlny lučinami a vesele bublala kolem háječků, olší a vrb, v jejichž kořenech hojnost raků mívalo bezpečná doupata. V místech, kde nyní železniční valy rozbujněly se v profanickou výš a šíř, bývala pohádková zahrada, v ní hezounký rybníček s poetickým ostrůvkem, a nad parčíkem, v němž besídky a gloriety byly na lákavých vyhlídkových bodech porozsety, bývaly — dle podání — bohaté, úrodné vinice, kde znamenitě se dařila a v ideální, slunečné poloze zrála granátová burgundská réva, slavným Karlem IV. do vlasti naší přivezená.

Co bývalo v pražském okolí podobných čarovných sídel! Naši předkové umívali si pro svůj oddych, pro svoje milé, vyhledati roztomilá, přepůvabná zákoutí. A s jak vybraným vkusem dovedli je vykrášliti, jak idyllicky je zaříditi! Bývalo takových zátiší v pražském okolí velké množství, hodinku cesty nebo dvě od Prahy, aby pater familias nebo jiný bohatý a štědrý živitel neměl daleko do svého tuskula, kam zajíždíval denně ve starobylém kočáře nebo na bujném oři. Mívali jsme takovou patricijskou šlechtu pražskou, jež mívala zalíbení v ušlechtilých zálibách, budovala pro sebe nádherná sídla a vybavovala je s umělecky vytříbeným vkusem. To byly moderní hrady, kde bývala domovem láska, rodinné štěstí, rodinné bašty, kde bylo porozumění pro krásu, pro umění, pro čistý, osvěžující, šťastný život.

V jedné takové baště patricijské Mozart komponoval, o úhel dále na téže asi periferii mnohem později Mánes první náčrtek k svému proslavenému Orloji nadychl na proužek papíru. Skorem o každé z těchto usedlostí dala by se pověděti vzácná zkazka — každá skorem má svou zvláštní, pěknou historii. V tom směru je snad nejbohatší Kolčavka, bývalá Vinice, kterýmžto názvem je také knihovně označena. Dnes zbyly z ní pouhé takřka trosky . . . co dnes vidíme v propasti mezi náspy, je jenom fragment bohaté, výstavní usedlosti, jejíž kvetoucí okolí bylo železničním valem odříznuto a zasypáno, tak že zbyla pouze rozsáhlá budova o několika křídlech, jejíž půdorys má podobu ⊓. Bývala tu učiněná pohádka . . . . dnes zůstal po ní jenom teskný, smutný povzdech, jako po všech dopovídaných pohádkách!

Není stopy po všech těch kouzlech, jež Kolčavku činily diadémem, perlou pražského okolí. Ještě před desítiletími sekáči o žních přišli v obilí na révu, na poslední výhonek pravé burgundské Karlovy sazenice. Padla pod kosou a i tomu prostému muži zželelo se opozdělého sirotečka, posledního révového Mohykána. Na Kolčavku ji přinesl jako vzácný úkaz, jako doklad, jak těžko a jak nerada a jak dlouho sama ta němá, věrná půda loučila se s mateřským svým požehnáním. Na Kolčavce bývávaly prý ohromné sklepy . . . kde jsou, kam se poděly, nikdo neumí povědět, ale pověst lidová po dnešní den o nich hovořívá. Je prý pod starou Kolčavkou zazděn starý sklep, tam prý sud vína na sudu stojí, pavučinami zapředený, a v nich prý je víno tak znamenité a tak staré, že by se dnes dalo lžící krájet. Ve skále nalezají se skutečně sklepy, ale po víně v nich ovšem ani památky — jsou zatopeny čirou, pramenitou vodou.

Zůstala tu ještě jedna památka, výmluvný svědek proslaveného kdysi zdejšího viničného majetku. Na kopcích nad Kolčavkou, nedaleko

Proseka, stojí v poli viniční sloup, Božím mukám podobný. Ale nic na něm není, co by hlásalo, že by byl církevním symbolem. Na sloupu jsou čtyři políčka, a na každém je vytesaný hrozen. Podle lidového podání — a není pochyby, že je tomu skutečně tak — býval sloup viditelným znamením tak zvaného práva viničného, jež velice přísně, začasté i s krutou bezohledností trestalo vinný pych. Tomu, kdo révu poškodil, ruka bývala uťata, ba i na ztrátu hrdla bývalo nalézáno.

Je však ještě něco, co činí Kolčavku zvlášť památnou a zároveň sympatickou. Patřívala, mimo jiné, dvěma mužům, kteří se zvláštní láskou, ba se zanícením pracovali o výchově mládeže, o osvícení mysli, o pokrok nejušlechtilejší. Podle knih vznikla usedlost asi ve století patnáctém. Ve století XVIII. náležela Kolčavka hraběti Millesimu, markraběti Savonskému, pak přešel majetek tento na hraběnku Leopoldinu Příchovskou, po ní následoval v držení Francouz Doujand d'Houllier, od něhož usedlost koupil dr. Fr. Möser, „der freien Künste der Weltweisheit und sämmtlicher Rechte Doctor", jak o něm napsal pozdější majitel Kolčavky PhDr. František Čupr.

Po Mösrovi vystřídali se v držení Kolčavky: na počátku XIX. století Václav Ubelli ze Siegburka, hrabě Deym a anglický generál Thomas of Brady; v třicátých letech dostala se Kolčavka do rukou zámožného pražského měšťana Hlasivce, jemuž patříval populární zájezdní hostinec Petrohrad v Karlíně, dům s pekárnou na Židovské zahradě v Praze, a stará výsadní hospoda na Proseku. Jako tak mnohá pražská patricijská rodina podroben byl i Hlasivcův rod podivuhodným změnám osudu. Vůbec u mnohých pražských starých, patricijských rodin možno mluviti dokonce o nevysvětlitelné, záhadné kletbě, která stíhala slavné, bohaté, po dlouhá pokolení kvetoucí rodinné kmeny pražské. Po letech nezkaleného štěstí, po slavných, hravě získaných úspěších dostavovala se jakási Nemesis, ona tajuplná spravedlnost, o které lid prostě praví, že nedopouští, aby stromy rostly do nebes, či-li, jak se říká, že každému hrají na světě jenom chvilku.

Manželé Hlasivcovi měli dva syny a tři dcery. Synové po revoluci roku 1848 zaváti byli divným osudem do Ameriky, kam vydali se v průvodu populárního a zasloužilého našeho krajana Františka Korbela. V té době nebyla ještě cesta do Ameriky feriálním výletem, jako tomu je dnes . . . tenkráte to byl podnik na život a na smrt. Jeden z Hlasivců podal toho smutný doklad. Když koráb — vypravoval později rodině Fr. Korbel — po dlouhé a bouřlivé plavbě, po mnohých svízelích a po krutém strádání přistál u malého ostrůvku nedalekého pobřeží jihoamerického, napil se mladý Hlasivec, aby uhasil palčivou žízeň, jakéhosi domorodého vína, jež mělo strašlivé účinky. Mladý muž nebezpečně onemocněl, a než loď k další plavbě kotvy zvedla, vypustil duši. Ustlali mu k věčnému odpočinku pod drnem na ostrůvku, jehož zrádná bylinná šťáva jako nejprudší jedovatý mok zkosila mladý, nadějný život nezkušeného přistěhovalce. Bratr jeho pronikl s Korbelem dále do Spojených států, kde hledal živobytí v industrii pivovarské. Podle vypravování Korbelova zahájil krajan živnost tuze primitivně — vařil prý pivo ve velikém hrnci na plotně a není divu, že výrobku jeho nemohli ani otužilí a na leccos zvyklí Yankeové přijíti na chuť. Naší proslavené chmelovině mnoho cti asi tato „vařenina" nepřidala. — „Nebylo to pivo nejhorší," referoval Korbel, dodávaje s ironickým úsměvem: „jenže bývalo někdy zpropadeně málo vyleželé." — Nejmladší dcera Hlasivcova, Apolena, zemřela v mladistvém věku a sdílí společný rov s matkou svojí na hřbitůvku proseckém. České verše neznámého poety, hlásající bol pozůstalých, jsou v duchu doby i náhrobního kamene, hezounkého empirového pomníčku, v jehož sousedství stojí jeho blíženec, označující hrob básníka barona Villaniho. Druhá dcera Hlasivcova provdala se za MUDra. Vydru, praktického lékaře, jenž působil až do let sedmdesátých v Praze, kde těšil se ve všech vrstvách veliké oblibě. Třetí dcera Ludmila zasnoubila se s bývalým vychovatelem v šlechtických rodinách, mladým professorem dr. Františkem Čuprem.

Tu přihodila se velká, osudná věc.

Doktor Čupr, nikdo ze známých tušení neměl, že nad rodinou Hlasivcovou, nad jeho velkým majetkem visí Damoklův meč. Mladý doktor dojížděl za spanilou a ušlechtilou Ludmilou na Kolčavku, v jejíž komnatách i parkových rozlohách prožili mladiství snoubenci nejkrásnější a nejpoetičtější chvíle svého závratného štěstí.

Však to byla také roztomilá dvojice zamilovaných lidiček! Po celém kraji mluvilo se o nich, a kdo páreček znal, prorokoval mu šťastnou, nezkalenou budoucnost. Byli to docela jinačí zamilovaní lidé, než na jaké byli lidé zvyklí. Pod okny Kolčavky dlouho po soumraku stávali posluchači, naslouchající zvláštní, nikdy neslýchané hře, nebo dojímavému, uměleckému zpěvu. K doktoru Čuprovi pohlíželi prostí občané s tajuplnou úctou . . . vypravovalo se o něm, že zná všechno, co se děje na nebi i na zemi. Ty divné, přeučené hovory, jež mladí lidé spolu měli! Hlava prý se člověku z toho div nerozskočila, když je chvilku potají poslouchal.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

I.

Sněhu bylo až po pás, místy i více, a mrzlo beze zření na nadcházející polední hodinu, jistě bylo nejméně dvacet stupňů pod nulou, počítáno podle staré stupnice Réaumurovy. Ale den byl jasný, veselý, slunce prokmitávalo na obloze a vrhalo na omrzlou pláň sněhovou oslňující stříbrné paprsky, jejichž odraz ostře se zařezával do očí právě tak, jako mrazivý větřík se zařezával do masa a do kostí.

Ale družině, která toho lednového dne se ubírala po cestě mezi Kljutou a Čemernem, jako by nebylo zima, mráz jakoby neměl na ni účinku. Hovořila rozmarně, pokřikovala a smála se, chvílemi si prozpěvovala, pokud tomu nepřekážela krátká dýmka nebo cigareta, a chvílemi také klela, nikoli však zlostně, nýbrž vesele, spíše proto, že nadávati a klíti tak krásně sluší povolání vojenskému a že takové občasné břitké zaklení jest známkou radostného života.

Byla to patrolla, která denně udržovala mezi vojenskými stanicemi Čemernem a Kljutou tam kdesi v Hercegovině u černohorských hranic spojení, poštu a vojenské vzkazy i rozkazy přinášela a odnášela a provázela jako ochrana pár neb i větší karavanu soumarův a koní, kteří opatřovali ty vojenské posádky potřebami, hlavně potravinami a vínem.

V posledních několika dnech zuřila sněhová bouře, že nebylo možno odvážiti se na desítikilometrovou cestu mezi řečenými stanicemi, a tak Kljuta a Čemerno byly asi týden bez spojení. Až teprve včera ustalo sněžení a vyjasnilo se, ale na chůzi v navátém sněhu nebylo ani pomyšlení. Proto četnické velitelství, jež bylo prostředníkem mezi vojskem a obyvatelstvem hercegovským, uložilo ústy svých pandurů okolním majetníkům koz, aby dali prošlapati mezi Čemernem a Kljutou aspoň trochu schůdnou cestu.

A tak bylo viděti předcházejícího odpoledne v oné pahrbkovité končině dlouhé černohnědé řetězy, zvolna se vlekoucí sem tam v oklikách po nepřehledné sněhové pláni. Kozy vykonávaly rozkaz, vydaný slavným velitelstvem. Stáda jich po padesáti i po stu vyhnána ze zadýchaných kozinců a teď husím pochodem prošlapávala sněhem úzkou stezičku, po které nazejtří se měla ubírati značně těžší vojenská výprava, a k tomu ještě se dvěma obtíženými koni.

Kozy učinily znamenitě zadost svému důležitému poslání, patrolla kráčela sice po úzké, vyšlapané pěšině jako po provaze, ale nezabořovala se, toliko oba koníci někdy zapadávali až po boky, že z nich bylo viděti toliko vztyčenou, starostlivě trpělivou hlavu a náklad, jakési ploské soudky a bedny. Ale vojáci vždy jim zase pomohli, a tak se to sunulo zvolna dále, od západu k východu, od Kljuty k Čemernu, vesele v žertech, třebas místo půl třetí hodiny pochod trval šest hodin, nepočítajíc v to kratičké chvíle oddechu.

Nejdříve šla v řadě po jednom myslivecká patrolla, skládající se ze šesti mužův a jednoho poddůstojníka, jejich velitele, kterým tentokráte byl četař Florian. Za ním plouhali se dva pěšáci od kteréhosi pluku s červenými výložky. Jeden z nich, Jakub Ledra, vracel se k své setnině z avtovacké nemocnice, druhý, Eman Dezort, veselý a svěží, přicházel z Gacka, rovnou z brigádního vězení, kde se kál za to, že usnul na polní stráži před nepřítelem.

Chvílemi podle nich, chvílemi podle četaře Floriana, pohrdaje kozí pěšinou, lehce si vykračoval Osman, mladý Mohamedán, v té době povoláním řezník, který posádku čemerenskou a v Kljutě zásoboval masem, družil se tedy k vojákům, poněvadž byl jejich dodavatelem. Na nohou měl lehké kotoučky, aby se nebořil ve sněhu, a rovněž i proti jeho oslnivému odlesku byl ozbrojen tím, že si udělal kolem očí černou barvou široké kruhy; ovšem že v tom vypadal, jakoby měl na očích brejle s ohromnou černou obrubou.

Na konec se pachtil voják, Antoš Chomiak, se dvěma malými koni a na pomoc mu přidán pandur Jovan Pantelić, padesátiletý Hercegovec, který byl ke všemu, co jen páchlo vojenštinou nebo úřadem, nadmíru uctivý, až pokorný, ale ti, kdo ho znali, vypravovali o něm, že má na svědomí již mnohou neplechu a že jest schopen každého zločinu.

Četař Florian s řezníkem Osmanem, s oběma pěšáky Ledrou a Dezortem a s pandurem Pantelićem tvořil družinu, která byla postrachem veškeré čemerenské posádky. Kdykoli uviděli těch pět tidí pohromadě, vždy to bylo předzvěstí brzké taškářské příhody, buď že zmizí ze skladiště soudek vína, určeného pro pány důstojníky, nebo že plukovnímu lékaři Taussigovi scepení pes, anebo že stary setník Groh, hodně krátkozraký, natáhne se jak široký a dlouhý přes napiatý drát, až večer se bude vraceti do svého brlohu z dřevěné boudy, která se jmenovala za onoho času důstojnickým kasinem.

Sebranka tato, které major Horáček, někdejší Čech, neřekl jinak než banda Petrovských,

měla také svoje zvířátka. Tři nebo čtyři psy přepodivných jmen, pak supa, uvázaného na řetízku v nádvoří vojenských baráků, mladou lišku, slídící mezi vojáky zejména za menáže jako pes, a posléze velikého zrzavého kocoura Jeremiáše, který myši si nevšiml, za to však jedné noci panu kadetovi Orltovi, vyspávajícímu po jakémsi namáhavém pochodu, byl by z ničehož nic ukousl u pravé nohy palec.

Kocour Jeremiáš byl nemálo podoben četaři Florianovi, neboť ten měl také takové vzezření, takové zvláštní oči a zrzavé kníry, které sice u četaře byly kratší a hustší, za to však stále rozježené jako u kocoura. A tento četař Florian byl magnetem, který k sobě přitahoval silou tajemnou všecky články bandy Petrovských, jak lidi, tak i zvířata, jež k nim náležela, hlavně však zmíněné psy a kocoura Jeremiáše.

Bylo skutečně něco neobyčejného, téměř nevysvětlitelného, co k sobě ty lidi, kteří před tím nikdy se neznali, tak mocně poutalo. Našli se, jakoby se byli sto let hledali, a přilnuli k sobě jakýmsi vnitřním tmelem, který byl tím pevnější, čím nevázaněji a odvážlivěji společnost ta si počínala. Na příklad teď Eman Dezort, vracející se z dvouměsíčního žalářování, stoupl u nich ve významu, jakoby byl vykonal kdo ví co podivuhodného nebo jakoby alespoň byl podnikl zkoušku z dospělosti, která ho činila hodným jejich důvěry a přátelství.

Nic jim nepřekážela rozmanitost národností ani jejich rozličná náboženská vyznání. Třebas jeden z nich byl Čech, druhý Němec, třetí Srb nebo Chorvat, a třebas jeden byl katolík, druhý evangelík a třetí Mohamedán, nikdy ani mráček národnostního nebo náboženského pohoršení nezkalil blankytu jejich vzácné shody a snášenlivosti.

„Ještě Židák mezi námi scházi," pravil četař Florian na té mrazivé cestě z Kljuty do Čemerna, když o tom rozmlouvali. „Židé jsou dobří do takové společnosti, mají nápady a nevyhýbají se všelijakému chytrému lotrovství, se Židy jsem se vždycky srovnával, od těch člověk leccos potřebného pochytí."

„A já zase s Židovkami" ozval se vedle Antoše srbský Pantelićův hlas.

„Co bys ty chtěl, Jovane, povídat o Židovkách," posměšně odvětil dvacítipětiletý četař padesátiletému pandurovi, „ty ve své zastrčené hercegovské općině jsi jakživ neviděl pořádné Židovičky. Ale tuhle Antoš by mohl povídat, ten je z jejich kraje, v Haliči rostou hezké Židovičky jako mák na záhoně a můžeš si utrhnout, kdy se ti zlíbí."

Antoš se zazubil, hlavou kývl, významně mrkl na Floriana i na pandura.

A co tak o tom žertujíce rozprávěli, na záhybu cesty za závějí stál na kozí stezce malý, slabý človíček a čekal. Byl asi třicítiletý, měl pod nosem a na bradě řídké plavožluté vousy, u nohou měl složený objemný ranec, a ač byl mráz, jen praštilo, byl v tvářích zahřátý svým břemenem.

Když vojáci s Osmanem, pandurem a koni se přibližovali, šetrně odtáhl ranec stranou.

„Tu je!" prohodil četař Florian a vyzývavě pohlédl na pocestného, který sám a sám, neboje se přepadení ani sněhu a mrazu, vyvstal tu jako zjevení v pusté, vzdálené krajině.

Když ho patrola došla, uctivě smekl před četařem ošuntělý plyšový klobouk.

„Pane četaři," spustil po německu, „poslušně prosím za dovolení, abych si směl přiložiti na koně ten ranec."

„Hleďme, ty nejsi hloupý," odbýval ho velitel výpravy, „to se jen tak řekne, svezte mi ten ranec. Mně se zdá, že máš málo úcty k erárnímu koni, to by krásně vypadalo, aby vojenští koňové ještě na konec hausírovali po Hercegovině se židovskými ranci."

Plavý mužík útrpně se usmál.

„Já jsem taky erární, pane četaři," odvětil skromně.

„Jak to, taky erární?" divil se četař.

„Dostal jsem od slavného velitelství povolení na kantinu."

„A kam?"

„Do Čemerna, prosím."

„To je tedy u nás, hleďte, hoši, podívej se, Osmane a brate Panteliću, tohle je nový čemerenský kantinský!"

Zvolal to onou divnou hantýrkou, které v Bosně a Hercegovině rozumějí vojáci všech národů právě tak dobře jako všichni domorodci.

Podobalo se, že jí také rozuměl mladý Žid. Opět se usmál a dodal kurážněji:

„Ano, pane četaři, ode dneška váš kantinský. Mám čest se představit: Mordche Rubin, obchodník."

„Mordche Rubin," s židovským přízvukem opakoval četař. „Prosím tě, člověče, co je z toho křestní jméno a co příjmení?"

Cestující se přikrčil a řekl uctivě:

„Rubin je moje příjmení."

„A Mordche?"

„To by u křesťanů bylo jako křestní jméno. Mordche čili Mardochaj, to je stejno."

„Aha, to je jako u nás Kuba a Jakub, už rozumím. Tuze krásné jméno — Mordche, Mordche, a co myslíš, jak to máme s tím rancem udělat?"

Rubin se ohlédl a vida, že na blízku jest už jenom Osman a pandur Pantelić, řekl tiše po německu:

„Buďte tak laskav, pane četaři, svezte mi jej — poplatím vám na víno —".

Florian vztáhl proti pocestnému pravici,

jakoby ho chtěl udeřiti za tu smělou nabídku. Pak zvolal na Chomiaka a na Lednu:

„Počkejte — svezte mu ten ranec!“

Žid vděčně se usmál na četaře, a po chvíli výprava opět pracně klopýtala po kozí stezce. Když pak vojáci pomáhali ze sněhu zabořenému koni a někdo se dal do hubování nad Židovým přívažkem, Mordche vyňal z hluboké kapsy červenohnědého zimníku láhev a podával ji Florianovi.

„Zavdejte si, prosím, pane četaři, je to dobrá slivovice, ta hřeje v takovémhle mraze — prosím, jen račte, nabízím vám bez urážky. A dejte taky pánům vojákům.“

Jakoby mu prokazoval Bůh ví jakou milost, četař přijal láhev, otřel hrdélko a udělal doušek, z kterého bylo viděti, že byl statečným hrdinou také v pití, nejenom ve válce. Potom podal ostatním, a všichni kromě Osmana si zavdali, až pandur Pantelič vrátil Rubinovi láhev do poslední kapky vyprázdněnou.

Bylo již před samým večerem, když karavana slézala čemerenské návrší, s jehož temene vykukovala skupina nízkých zasněžených baráků. Široko daleko vůkol byly jenom lesy a kopce, a nikde nebylo viděti živé duše kromě duše vojenské. V tom zastrčeném koutě hercegovském jakoby lidé dosud nebyli zůstávali anebo jakoby byli utekli na kolik mil před vojenskou uniformou.

„A kde budeš mít kantinu?“ otázal se četař Rubina, když docházeli k cíli.

„Slavné velitelství slíbilo mi postavit dřevěnou boudu, kde budu zůstávat a prodávati své zboží,“ odvětil skromně Mordch, „jsem chudý člověk, pane četaři, živobytí je těžké — musím se spokojit vším, co pro mne učiní pan velitel a páni vojáci.“

„Kde dnes budeš nocovat?“

Mordche s výrazem bolestné odevzdanosti pokrčil rameny.

„Nevím nesmiluje-li se někdo, snad tu někde venku zmrznu ve sněhu.“

Z baráku vyšel důstojník, kterému Florian hlásil návrat patroly a který pak s jiným poddůstojníkem přijal došlou poštu. Když četař oznamoval také příchod nastávajícího kantinského, důstojník jen mrzutě pohodil hlavou a řekl s přízvukem odmítavosti:

„To není opravdový kantinský — to je obyčejný kramář, který tu chce draze prodávati svoje zboží. Může býti rád, že mu velitelství dovolilo usaditi se tady mezi vojáky — jinak nám po něm pranic není.“

Slyšel to také Mordche Rubin, který stál stranou se svým uzlem jako oukropec. Když důstojník se vzdálil, zvedl k četařovi polo prosebné a polo tázavé zraky.

Ten rozuměl a řekl s drsnou přívětivostí:

„Pojď! Vstrčím tě někam v baráku do kouta, a bude-li ti zima, můžeš vzít k sobě našeho Jeremiáše. Abys věděl, že jsem účinlivý člověk — až budeš mít kantinu, můžeš mne za to šidit.“

Zavedl Rubina pod dlouhou, úzkou střechu, kde byla řada chudě nabitých slamníkův a nad nimi poličky s puškami a tlumoky vojáků. Po slamnících seděli nebo odpočívali všelijak schouleni myslivci a někteří pojídali komisárek a srkali z plechových misek kalnou, kouřící se tekutinu, které říkali čaj. Také vůně rumu a slivovice mísila se s tabákovým dýmem, který naplňoval tu kobku.

„Tady si ulehni a dej si pozor na svůj ranec,“ pravil četař k Rubinovi, ukazuje mu na prázdný slamník na konci chodby. Bude-li tě v noci něco kousat, nedělej si z toho nic — my je tady máme všichni, a koušou-li c. k. vojáka, mohou taky trochu kousat erárního kantinského.“

Zachechtal se a ze zdvořilosti zasmál se také Mordche Rubin. Když pak četař chtěl odcházeti, uchopil ho za ruku a šeptal s vděčnou sdílností:

„Pane četaři, vy jste velmi dobrý člověk, ani nevím, jak nejlíp se vám odměnit — pane četaři, vy jste dnes udělal tuze mnoho pro ubohého člověka — já vám to řeknu, co si teď myslím, povím vám to jako upřímný člověk. Za několik dní, až budu mít hotovu tu b udu, přijde sem taky má sestra — nu, pane četaři, více vám snad už nemusím vysvětlovat.“

Ta zmínka o ženě, o určité ženě, která za krátko měla se objeviti v této poušti, kde vojáci neuzřeli ženské tváře již několik měsíců, působila na Floriana jako elektrický proud. Něco zachvělo a stisklo ho v prsou, pak si odfuněl, rozšiřuje chřípí jako hřebec.

Na mysli mu pojednou svůdně zatanula událost, kterou kdysi v rozjaření vypravoval několika poddůstojníkům starý nadporučík Hlaváč, jenž už jenom čekal na povýšení, aby mohl jíti do pense. Ten kdysi v Haliči zapadl do odlehlé venkovské osady a musil v hospodě čekati tři hodiny, než dostal jiný povoz. Hostinský Žid vykázal mu k pohovění postranní pokojíček, donesl občerstvení a přivedl svoji patnáctiletou dceru.

„Pane, pobav se zatím tuhle s mojí Dinou — tři hodiny čekat o samotě byla by krušná věc.“

„Aby tak Mordche Rubin myslil se mi odvděčit —“ kmitlo hlavou četařovou, „to je beztoho taky takový haličský Žid — a jen aby byla mladá a hezká ta jeho sestra!“

Odešel a po chvíli se vrátil s myslivcem, který přinášel Rubinovi plechovou misku s horkým čajem a koláč tvrdého komisního sucharu. Nádavkem hodil mu k tomu četař na slamník kocoura Jeremiáše. (Pokračování.)

ZE ZAHRADY:
BÝV. PALÁCE
HRAB. Z VRTBY
Č.P. 373-III

FEUILLETON.

LESNÍ KARAFIÁTY.

Arabeska v starším slohu.

Kam oko dohlédne, porostlá jest půda vřesem, nad nímž mezi peřím odkvětlé vrbice poletují včely, snášejí se dolů na vřesové kvítky, a když se napily do sytosti z jejich drobných pohárů, odletují zase, aby složily medovou kořist svou do oulů blízké myslivny.

Vřes je v plném právě květu, a drobné jeho růžové kvítky nespočetným množstvím dávají daleké ploše lesní mýtiny ráz. Smavý, úsměvný dech matky země jimi vane.

Tu a tam z vřesoviště vyvstává skupení kručinky, jakoby hrst zlatých paprsků byla se tu zachytila.

„A tam — hle! Co znamená tam ten ostrůvek?“ . . .

„Fialová labuť po vodách plující se náhle zastavila k odpočinku“ . . .

„No, děkuju pěkně — tohle je obraz!“

„Fantasie má nespoutaná křídla . . .“

„Pravda. Ale tady se na ně kulhá.“

„Na křídla kulhat? — Výborně! To jsem ještě nikdy nenapsal. Ted však napíšu.“

„Za tuto báseň předem uctivě děkuju . . .“

„Ale vždyť jí nebude psána, slečno Katuše. Jak může děkovat za něco, co jí nepatří? . . .“

„Jste málem tak protivný jako vaše básně! . .“

„Ticho zde! Žádnou hádku! Jestli z vás dvou nebude párek, pak opravdu už nevím“ — —

Plesk! Vějíř na ústech . . .

„Jsou to karafiáty!“ volá s druhého konce paseky hlas slečny Blaženy. „Pojďte sem! Našla jsem karafiáty! Lesní karafiáty! Celá zahrada je tu lesních karafiátů . . .“

„Vzhůru! Vzhůru! Vzhůru!“ — —

Dámy zdvihají se s hebkého polštáře načechraného vřesoviště, do něhož se s rozkoší byly vrhly a nadzdvihujíce sukýnky, aby jim nepřekážely, zabořují nožky do vřesových vod a utíkají za volajícím je hlasem. Páni za nimi.

„Uvijeme si každá kytku báječnou!“ — —

„A pánové dostanou po snítce za klobouk . . .“

„Zde!“ —

„Zde!“ — —

„Prosím“ — —

Ó, libeznááá . . . Má ručko libeznááá“ . . .

„Tohle je tenor! Za čtyři tisíce každá nota!“ . . .

„A za hubinku celá opera i se zpěvákem“ . . .

„Tak tedy — já budu prosit“ . . . přiblíží se a sešpulí se rtové.

„Nenasyto!“ — —

„Což jsem už dostal kdy od ní jedinou pusinku?“ licoměrně se táže mládec své lásky.

Všecko se směje.

„Protivo! Jděte“ — —

„Tady ještě můj klobouk — neračte zapomenout!“ — —

„Jaký vy máte šeredný chapeau, příteli? Za ten by se hodil spíše celý oleandr“ . . .

„Cože? Co že jste řekla má milá nezkušená dívko? — — Co přijde v užší styk s mou nesmrtelnou bytostí, nemůže být nikdy jiné nežli velkolepé . . . Pamatujte si to!“ — —

„Kdo z pánů nedostal ještě karafiáty — ať se hlásí!“ — —

„Všichni už dostali? — —

„Ano, všickni!“

„Cyril ještě ne!“ — —

„Kde je Cyril? kde vězí Cyril?“

„Tam vzadu někde je ho konec i začátek“ — —

„Cyrile! Pojďte sem přece také, Cyrile!“

„Račte sem konečně posunout aspoň jednu nohu, velký muži“ — —

„Což vy nechcete karafiáty? Vy nechcete ani jeden lesní karafiát? Podívejte se, jak jsou nádherné! A kterak voní! Óh — — áh — — Vy opravdu nechcete, Cyrile?“ — —

„Ne!“ — —

Slovo znělo až úsečně.

„Proč jste stal se najednou tak vážným, Cyrile — tak zamyšleným — a více ještě — — tak smutným . . .“

„Povídejte nám tu povidku — —“

„Jakou povídku?“ — —

„O tom, nač jste myslil, nač jste vzpomínal právě“ — —

„Hleďme tu malou Blažu! Jak je ostrovtipná! Jaké má zkušenosti! Kdo by to byl hledal v jejím věku?“ — —

„Posmívejte se dle libosti. Ale přece jen jsem měla pravdu Řekněte sám, měla-li jsem pravdu, Cyrile! Viďte, že ty lesní karafiáty vyvolaly zvláštní nějakou vzpomínku ve vaši duši? — “ —

Neodpověděl.

„Vidíte! Vidíte, že jsem uhodla . . . A nyní dostaneme tu povídku!“ — —

Tleskají hebké ručky.

„Věru neschází nic už jiného ke zdaru dnešního výletu!“ — —

„Pranic? — A což koláčky, na které jsme zapomněli!“ —

„Vy Sybarito!“ pokárala jedna z dam. „Že raději hned nemluvíte o uzenkách a plzeňském ležáku!“ —

„Proč pak ne? Ostatně vím, že právě vy, slečno Pavlo, máte v košíčku tamhle smažená kuřata. A slečna Marta, naše starostlivá Marta z Bethanie, předvídala, že budeme mít take žízeň, a vzala s sebou dvě láhve vína z tatínkovy chvalně známé sklepní zásoby . . . Díky Bohu! Jsou přece ještě na světě i lidé, kteří mají rozumné myšlenky“ — —

VINOHRADSKÁ ČINOHRA VE VÍDNI.

Rozprostřen bílý ubrus po vřesovišti a kolem zasedlo panstvo k hostině.

Na povídku se v požitcích jež šťastnou mládeží nazvány hrdě lukulskými, docela zapomnělo. Jen slečna Blažena nezapomněla.

„Vypravujte mně tu povídku," pravila k Cyrilu Novému, svému bratranci, když s ním k večeru kdesi na pokraji lesa osaměla; patrně pouhou náhodou, neboť náhoda takovým malým šotkům, jak známo, vždy ráda přeje. „Chci slyšet tu povídku o vaší lásce . . ."

Odvrátil se.

„Odpusťte mi," pravila. „Odpusťte mi, Cyrile" — žebronila. „Jsem tak nešetrná! Taková dětinská — — Vím, že jsem vám způsobila bolest . . ." A slzy v těch vroucích, hlubokých očích. „Nehněvejte se na mne, Cyrile!"

„Proč bych se hněval? Na vás?" — —

„Nechtěla jsem vám nijak ublížit" — —

Slečna Blažena v rozpacích ukrutných utrhává a vylupuje zrající liskové oříšky.

„Vy jste zajisté myslil na ni, Cyrile — — na Olgu Záleckou."

„Ano," odpověděl upřímně. „Nemohu zapírat Myslil jsem na ni . . · Moje duše jest příliš ještě plna jejího uniklého mi zjevu." — —

„Rozumím. Nyní rozumím. A tím více se na sebe horším, že jsem tak rozbouřila vaše milující dosud srdce. — — Odpusťte, Cyrile! — — Ale, jak že — proč právě lesní karafiáty vyvolaly ve vás vzpomínku na ztracenou lásku? — — Chápu však již — chápu! — Olga asi měla zvlášť ráda ty lilákové něžně útlé kvítky . . ."

„Ano," pravil. „Jakou jsme radost měli oba, když jsme prvně je zde nalezli v našem lese . . . Takový byl den tenkrát! Čarovný jako je dnešní" — —

„Olga měla to za šťastné znamení?"

„V knihách botanických," neodpovídaje na otázku pokračoval Cyril Nový — „bude se toto místo uváděti jako naleziště vzácného cizokrajného druhu dianthu, a nikdo nebude na světě vědět, že tu k zajímavé aklimatisaci přírodě pomohla vlastně — láska . . ."

„Kterak to?" — —

„Vždyť jsem já sám ty karafiáty, jež Olga tolik milovala, sem zasil," smál se pošklebně Cyril Nový. „Drobná jich semínka jsem rozházel po pasece, a ona se ujala — — A teď bych si přál," zlobně vybuchl mladý muž — „moci ten plevel zase vyplenit — — vytrhat kořeny a plody všechny zničit — —" mluvil málem zuřivě — „vyhubit odtud na vždy" — —

„Jako ze srdce tu lásku k ní byste rád vyhubil?" — —

„Ano — tak, tak, ano . . ."

Slečna Blažena položila ruku na rámě bratrancovo, dívajíc se mu upřeně do očí. „Ony tu zůstanou už v našich lesích, ty vaše karafiáty," pravila vážně —

„Pro koho tu pokvetou nyní, Cyrile?" otázala se po chvíli slečna Blažena s tesklivým smutkem. „Pro koho tu pokvetou ty karafiáty lásky?" — —

„Pro tebe, chceš-li, Blažo!" zvolal náhle vzrušen a sevřel sestřenku svou ohnivě v náruč.

Fr. Herites.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

PORTRET KARLA HYNKA MÁCHY? Nemáme dosud pravé podobizny nesmrtelného pěvce „Máje“. Dlouho udržovala se legenda, podepřená autoritou Karla Sabiny, že v kapli na hradě Valdštýně je podobizna Máchova na obraze sv. Jana Křtitele, k němuž prý byl básník modelem. Sympatickou legendou otřásl již J. L. Turnovský, ale nejpádnější svědectví pronesla milenka Máchova Lori (Eleonora Šourková), jež básníka o více než půl století přežila. (Zemřela v Praze roku 1891.) Když totiž jí byly ukázány Máchovy „podobizny“ dle obrazu valdštýnského zhotovené, prohlásila, že neshledává v nich pražádné podoby Máchovy. Byl tedy obraz básníkův, jako zvláštní příloha k almanachu Máji připojený, jenž k uctění památky básnikovy r. 1858 byl vydán, naprostou mystifikací. Před nedlouhou dobou vyvolala nemalé vzrušení zpráva, že konečně nalezen byl pravý portret Máchův. Horlivý sběratel získal totiž malý, akvarelový obraz mladého, asi šestadvacetiletého muže, jehož podoba hned na první pohled — psalo se v té době — poněkud připomíná podobu Máchovu, známou z posavadních vyobrazení. Na portretu byla vyobrazena ušlechtilá hlava jemně a výrazně modelovaných rysů, neobyčejně vysokého čela, modrých oči a s výrazem zadumčivosti v mužně krásné líci, vroubené kaštanově hnědým plnovousem. Také ústroj muže toho napadal a shodoval se s rouchem, v němž Mácha býval zobrazován — je to modrý, na pravém rameni sepatý, po byronovsku přehozený soukenný plášť, jenž ponechává hrdlo obnažené. Pochopitelno, že objev způsobil sensaci. Zajímavý portret je dílem známého malíře porculánu a portretisty J. Quasta, jenž právě r. 1836, tedy v roce smrti básnikovy, zavítal po delší době do Prahy a zde se usadil. Všeobecný náhled byl, že neznámý muž, jehož portret byl nalezen, a jenž, jak z obrazu na první pohled vidno, nade všechnu pochybnost byl člověkem vynikajícím, je asi s básníkem „Máje“ totožný — tak asi vypadal, tak mohl vypadat šestadvacetiletý básník byronovského světobolu.

„Máchu dobře namaloval jenom Quast“, prohlásila prý jednou milenka Máchova, jež učinila důležitý výrok tento k svému prasynovci, panu Jaroslavu Rudlofovi. Dovídám se právě, že co nevidět budeme překvapeni reprodukcí Quastova kolorovaného portretu, jejž znalci považují za podobiznu Máchovu. Tím zajímavější bude srovnání s portretem, jejž dnes reprodukujeme v „Máji“, a o němž možno vysloviti domněnku, že je obrazem Karla Hynka Máchy. Když jsem před prázdninami vyhledal pana Adolfa Pelce, majitele kavárny „Louvru“ a známého sběratele obrazů a starožitností — jednalo se mně tehdy o data ve příčině celé sbírky rytin obrazů Kupeckého — upozornil mne p. prof. František Ženíšek, že pan Alois Pelc, rovněž horlivý sběratel a milovník uměleckých předmětů, získal litografii Schirovu, na které je dole tužkou napsáno „Mácha“. Pátral jsem po podrobnostech a dověděl jsem se toto: K panu Aloisi Pelcovi přišel neznámý starý muž, jenž nabízel ke koupi několik starých litografií. Pan Pelc ovšem ihned zakoupil litografii, označenou poznámkou „Mácha“. S obrazem odebral se ihned k znalci nejpovolanějšímu, řediteli umělecko-průmyslového musea, panu A. Borovskému, jenž ovšem věnoval domnělému Máchovu portretu nejživější pozornost. Je mnoho momentů, nasvědčujících tomu, že by litografie Schirova mohla býti pravým a dlouho hledaným portretem Karla Hynka Máchy. František Schir byl současníkem Máchovým (narodil se ke konci 18. století a † r. 1864 v Praze). Byl litografem a akademickým malířem, zařídil si r. 1844 kamenotiskárnu a vydal litografované podobizny králů a spisovatelů českých, zejména od něho pocházejí

podobizny Purkyňova, Presslova a P. Šafaříka. Pan Borovský, jak nám bylo sděleno, neupírá možnost, že by to mohl býti skutečně obraz Máchův. Nasvědčuje tomu i kroj, pak byronovský límec, jejž Mácha se zálibou nosíval, i konečně na pohled nepatrná, ale v tomto případě důležitá maličkost. Muž na Schirově litografii zobrazený má jemný plnovous, jehož panenská, abychom tak řekli, nedotknutelnost dokazuje, že se ho nikdy břitva nedotkla. A o Máchovi se tvrdí že se nikdy neholil.

Už pouhá tato sdělení mají svou zajímavost. Kdyby nic jiného, je to aspoň n o v á s t o p a. Netvrdíme ovšem, že objevena pravá Máchova podobizna, ale považujeme za akt piety i za svou povinnost předložiti reprodukci Schirovu, ke které majitel litografie p. Adolf Pelc ochotně dal svolení, k v e ř e j n é m u n a h l é d n u t í a k r e v i s i. Což kdyby se našel někdo, kdo by mohl něco positivnějšího prohlásiti — za každý pokyn a za každé sdělení, jež by záhadu objasnilo, bude redakce povděčna. Připomínáme, že jsme pátrali po tom, zda litografie jménem neoznačená vyobrazuje nějakou jinou z té doby známou a jistě znamenitější osobnost — ale p á t r á n í n e m ě l o v ý s l e d k u. Není tedy snad vyloučena možnost, že učiněn byl konečně šťastný, památný objev, že nalezena byla pravá podobizna Máchova. *—si—*

PORTRET KARLA HYNKA MÁCHY?

ZEYERŮV BONAPART. Seděli jsme „u Tomáše" ve známém zákoutí. Přišel Benjamin společnosti, tuším, že obchodní akademik, jenž přinesl zajímavou zprávu. Julius Zeyer, jeho strýc, vrátil prý se ze Španělska a přinesl znamenité věci. „Mně se nejvíc líbil Bonapart," vypravoval básníkův synovec, „skvostná malbička na sloni, zasazená v empírový rámeček. Hned jsem o obrázek požádal, ale strýc se dal do smíchu a prohodil, takové věci že on nerozdává — že je šťasten, že získal tak roztomilý předmět do své sbírky." Zeyer zdržel se tenkráte v Praze několik dní. Doma prý byla malá mrzutost — Zeyer si přál, aby synovec věnoval se po absolutoriu obchodní akademie praktickému povolání, mladému pánovi se však strýcovy existenční pokyny pramálo zamlouvaly. — „A čím vlastně chceš býti," zahartusil básník na hocha. — „Hercem, strýčku — a nejraději bych se dostal k Národnímu," přiznal se otevřeně synovec. Zeyer se tehdy velice rozčílil. Bylo to v době, kdy básník na divadlo velice zanevřel. Ruce tehdy vysoko zvedl do výše a matku synovu zapřísahal, aby nikdy k takovému osudnému kroku nesvolovala. Varování básníkovo znělo prý tehdy jako kletba.

Za nějaký čas přišel náš mladý přítel s vyjasněnou tváří do Mahabharaty. Vyňal cosi z náprsní kapsy a řekl, abychom hádali, co přinesl. Kde pak bychom mohli uhodnouti, že je to Zeyerův Bonapart! Synovec ho na básníkovi přece jenom vymámil. Ale dalo mu to něco práce. Škemral tak dlouho, až se Zeyer dal uprositi a Bonaparta mu daroval. „Ale to ti povídám," kladl básník své podmínky, „ať mi obrázek nikam nezašantročíš! Líbí se mi, že máš na takové vzácné věci zálibu — ale běda tobě, jestli mně Bonaparta nebudeš opatrovati jako oko v hlavě. S tvého stolu nesmí zmizeti, a

kdykoli přijedu do Prahy, vždy se přesvědčím, je-li můj, vlastně teď už tvůj Bonapart na svém místě.“

Byl na stolku hezky dlouho, ale bylo cosi mocnějšího než úcta k Bonapartovi i k Zeyerovi. Panáček začal se vážně obírati myšlenkou, věnovati se divadlu. U sv. Tomáše setkal se s Josefem Šmahou, a ten mu slíbil, že ho zasvětí do počátků dramatického umění. Ale kde vzít na to peníze? Řekl matce, a ta mu pohrozila, že to napíše Juliu Zeyerovi a že ho poprosí, aby z Vodňan přijel a napravil mu hlavu. Divadelní nadšenec dívá se na Bonaparta a hlavou mu projede svatokrádežná myšlenka. Zeyer se zmínil jednou o tom, že jest to velice cenná drahá památka. Což, aby ji prodal a za získané peníze pomohl si k několika hodinám u Šmahy? Ale co by řekl strýc, až by Bonaparta nenašel na stole? To by bylo ne malé, ale velké dopuštění boží. Ďábel, jenž myšlenku vnukne, se svojí oběti již nespustí. Jednoho dne sebere mladý pán milého Bonnaparta a putuje s ním k panu Chaurovi, starožitníku na Jungmannově náměstí. „Co byste za to dal?“ ptá se s rozechvěnou dušičkou. „Krásná, tuze pěkná a vzácná věc,“ libuje si znalec — „sto zlatých vám za to dám . . .“ „Sto zlatých! To by bylo nějakých hodin! Po třech zlatých jedna — to bych mohl aspoň tři role u Šmahy nastudovat“ Po dlouhém vnitřním boji odchází prodavač a dlouho bloudí Prahou. Přemýšlí, vymýšlí, jak to udělat, aby Bonaparta zpeněžil, ale aby strýc se nic nedověděl. Těžká rada. V tom potká dobrého kamaráda, malíře Gretsche, jenž už, bohužel, dávno a dávno dříme věčný sen. „Hochu,“ tulí se k němu přítel — „doveď bys tohle tak namalovat, aby se nepoznalo, že je to kopie?“ Nu — pokusím se o to, sliboval ochotný kumštýř. Za několik dní vyplatil pan Chaura za Bonaparta 100 zlatých — na stole místo originálu v empirovém rámečku octla se Gretschova kopie.

Přijel Zeyer do Prahy z Vodňan. Podívá se na svůj zamilovaný kousek, pousměje se spokojeně, vezme obrázek do ruky, důkladně jej prohlíží, postaví jej na stůl, dívá se na něho z dálky a zase z blízka, kroutí hlavou a pro sebe zamručí: „Totě přece divná věc — tak se mně zdá, jakoby ten Bonapart nějak jinak vypadal . . .“ V panáčkovi byla malá dušička. Zeyer ještě, než odešel, Bonaparta dlouho prohlížel a při tom pořád hlavou kroutil.

Za pravého Bonaparta Brtnického z Paní Mincmistrové a Hamleta u Josefa Šmahy studoval Zeyerův synovec — nynější člen Národního divadla pan — Richard Schlaghammer. *K.*

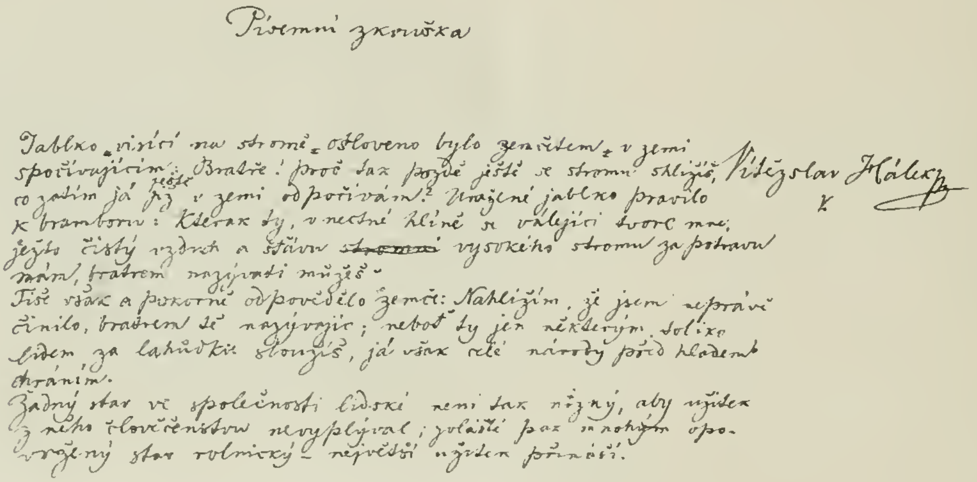
Písemní zkouška

Jablko visící na stromě, ostloveno bylo zemčetem v zemi spočívajícím: Bratře! proč tak pozdě ještě se stromu sklízíš, co zatím já již v zemi odpočívám? Urozené jablko pravilo k bramboru: Kterak ty, v nectné hlíně se válející tvore, mne, jehož čistý vzduch a šťáva vysokého stromu za potravu mám, bratrem nazývati můžeš? Tiše však a pokorně odpovědělo zemče: Nahlížím, že jsem nepravě činilo, bratrem tě nazývajíc; neboť ty jen některým lidem za lahůdku sloužíš, já však celé národy před hladem chráním.
Žádný stav ve společnosti lidské není tak nízký, aby užitek z něho člověčenstvu nevyplýval; zvláště pak mnohým opovržený stav rolnický největší užitek přináší.

Vítězslav Hálek

PÍSEMNÍ ZKOUŠKA V. HÁLKA.

KRÁSNOU PRAHOU. Porozumění pro krásné partie pražské šíří se utěšenou měrou. Nemalou zásluhu o to mají výstavy, přednášky a četné publikace, které přinesly množství neznámého, zapadlého a zapomenutého materiálu. A přece každá nová obchůzka objeví nové krásy a nové půvaby, jichž jsme dosud neznali. I znalci, o kterých možno říci, že Prahu dobře znají, bývají mile překvapeni novými pohledy a památkami, o nichž tušení neměli. Jsou tak skryty, jako nádherná roba Popelčina v oříšku. Srdci národa, stará, krásná Praha je nejdražší, a poslání kruhů staropražských jest proto sledováno se zájmem nejvřelejším. I Máj chce se zavděčiti svému čtenářstvu vybranou serií, zachycenou v apparát letem krásnou Prahou. Vzpomínkové a časové článečky a zprávy, s hnutím staropražským související, byly našim čtenářstvem se zájmem čteny, a proto hodláme je doplniti kro-

nikou obrazovou se stručným popisem reprodukovaných pohledů.

Naznačili jsme, že mnoho bylo už uveřejněno, a mohlo by se zdáti, že v albu Krásné Prahy není jediného listu, jenž by nebyl znám. Ale není tomu tak — jsou, ale je třeba umět je vyhledat. Proč přistupujeme k revui této krásné Prahy? Každá doba nazírá na krásu svým způsobem a různě ji oceňuje. Vidíme to nejlépe na pohledech, jež v současných vyobrazeních se zachovaly a po staletí se nezměnily. Podívejme se na nejstarši pohledy Staroměstského rynku po osudné popravě. Napadne ihned nedostatečné podání, falešná perspektiva, ne dosti věrný obraz toho, co bylo. I ve vyobrazeních z doby barokové (korunovační průvod Leopolda I.) vidíme sice stejnou scénu, ale obraz je přece jenom dokonalejší — lepší perspektiva lahodí oku, dobová staťáž obraz neobyčejně oživuje a doplňuje. Pohledy z doby pozdější — je jich velké množství, litografických, dřevorytin a ocelorytin — podávají známý obraz ve svéráznějším charakteru. Oko zachytí tu leckterý detail, jenž podlehl zubu času. Naše doba ovšem reprodukuje docela jinak, možno říci, že skorem naprosto věrně — naši potomci utvoří si z našich reprodukcí úplný, spolehlivý a přesný pojem o tom, jak vypadala Praha na počátku století dvacátého.

Především tedy chceme věnovati pozornost k r á s á m P r a h y s t a r é, ale nevyhneme se ani tomu, čím příroda Prahu tak štědře vybavila, ani krásám Prahy vznikající. Prvním listem našeho alba „Krásnou Prahou" jsou p o h l e d y z e z a h r a d y b ý v a l é h o p a l á c e h r a b ě t e z V r t b y v ulici Karmelitské (Praha III. č. p. 373). Je to jeden z těch pohádkových oříšků, jehož otevření připravilo největší, radostné překvapení. Nikdo netuší, že nenápadné, ač dosti zajímavé renaissanční průčelí kryje tolik vzácných krás! Dům náležel italskému staviteli Austalisovi de Sala, jenž mnoho staveb v Čechách provedl, a je pravděpodobno, že i renaissanční průčelí domu čp. 373 stavěl. Zadní část domu s oběma nádvořími, oddělenými barokovým portálem Braunovým, jest z doby pozdější a byla vystavěna hrabětem z Vrtby, velkým přítelem umění. Zahrada, z které přinášíme dnes první serii pohledů, je skvostem barokového umění zahradní architektury. Je založena terassovitě. Jednotlivé oddíly spojeny jsou schodišti a hraženy zábradlím, na jehož postamentech jsou vásy bohatě dekorativně provedené a sochy mythologické z pískovce. Zbujnělé stromoví a divoké křoví tvoří malebnou folii omšeným výtvorům Matyáše Brauna. Dnes ještě obdivujeme omšenou krásu mistrovských těchto děl — ale neučiní-li se nic na jejich záchranu, na jejich renovaci, zbude z pražského Brauna tolik, co dnes vidíme v Kuksu — t a k ř k a t r o s k y. —*r.*

ČTVRTÁ KNIHA POVÍDEK A HUMORESEK. Ve výkladních skříních objevila se pod tímto titulem nová kniha K a r l a Š í p k a, obsahující osm prací většinou rázu vzpomínkového. Avšak vzpomínky ty jsou daleky všeho chladného kronikářství, sentimentálního stesku po prchlých vteřinách štěstí — jsou to výstřihy ze života, silhouetty z růžové látky humoru.

KOLČAVKA.

Šípkův vtip, delikátní a prožehnutý espritem, kmitá těmito drobnými články, jako když sluneční svit láme se ve fačetách broušeného kamene. I tam, kde nás líčení dojme, nalézáme se v opaku souverenní moci neodolatelného humoru. Humor tu působí prostředky na pohled jednoduchými, ale zračí se v nich vkus a zlatá životní zkušenost.

Nejúčinnější humoreskou knihy, patřící k význačným pracím české literatury humoristické, je „O j e d n o m š e v c i". Výborná tato arabeska má podmanivou moc. Je podložena situací určitého prostředí, a vesele načrtnuté figurky jejího děje mají životnost. Románek těchto komických postaviček má přímo dramaticky účinnou stavbu.

V zábavách českých spolků se častuje trpělivé obecenstvo nevkusnými a stupidními odpadky vídeňských šantánů, bidně zčeštěnými pro potřebu pražských pivnic; původní výrobky tohoto druhu bývají často ještě horší. Neměli by v besedách a sokolských spolcích na př. k tomuto účelu vhodně vybírati z působivých prací českých humoristů? Za úspěch dobře recitované humoresky Šípkovy možno se zaručit. —

Šípkova kniha bez povyku kamarádské reklamy vydaná patří k nejcennějším publikacím letošního našeho trhu belletrie. *V.*

PÍSEMNÍ ZKOUŠKA VÍTĚZSLAVA HÁLKA. — Laskavostí býv. redaktora pana Karla Čupra, dostal se nám k reprodukci zažloutlý tento manuskript pěvce „Večerních písní" z dob, kdy chodil na akademické gymnasium a byl žákem professora dra. Františka Čupra, filosofa a paedagoga znamenitého jména a významu. Je to milounká, vzácná památka, žákovské pensum kvintána Vítězslava Hálka, při jehož pročítání neubrání se člověk dojímavým pocitům. Věru — kdyby ani pieta ráda neviděla zlatý Hálkův rukopis ze studentských dob, neni-liž stylově i obsahově drobnůstka toho hodna, aby po tolika letech spatřila světlo světa? Rukopis byl v rodině professora Čupra po celá desítiletí chován jako drahá reliquie, a když z Kolčavky stěhován starobylý nábytek, drahocenné obrazy a bohatá Čuprova knihovna, putovala odtud i celá sbírka zajímavých rukopisů, mezi nimiž jsou velice pamětihodné listy. Jsou mezi nimi památky skoro na všechny Čuprovy žáky, mladou to a nadšenou družinu, která milovala svého učitele jako svého otce. Poněvadž dr. Čupr „svobodomyslnou" mládež tak nepronásledoval a nepotíral, jak si tehdy reakcionářská vláda přála, byl propuštěn ze státní služby a zbaven výslužného. V Čuprovi nebylo pro to hořkosti, a na svoje milované žáky rád vzpomínal a často probíral se v rukopisech svých žáků, z nichž většina později znamenitou měrou vynikala v literatuře i v životě veřejném.

VRCHLICKÝ-HLÁVKA-GAUTSCH. Zesnulý president České akademie Josef Hlávka míval s ministrem vyučování sv. pánem Gautschem časté rozhovory o naší literatuře a o našem umění. Rozumí se, že Hlávka pamatoval vždy na to, aby všemohoucího vládce v osvětovém ressortu ústavním pohnul k větší benevolenci, k štědřejšímu dotování českých podniků. Říká se o bývalém ministru vyučování a bývalém ministerském předsedovi tomto, že jevil vždy velice živý zájem o kulturní zájmy národa českého, a vypravuje se, že prý jednou Hlávkovi řekl: „Není dne, pane presidente, abych neměl něco českého v rukou". V tom směru — budiž mimochodem poznamenáno — znamenitě ho předčil bývalý ministr Steinbach, jenž měl den přesně rozdělený a jenž každou hodinu věnoval jiné práci, jinému studiu. Jednu hodinu vyhradila si rara tato avis mezi rakouskými ministry — české literatuře!

Hlávka snažil se pohnouti sv. pána Gautsche k většímu nákupu uměleckých děl pro ministerstvo vyučování. Jeho Excellence pana presidenta pozorně vyslechla, pak pokrčil svobodný pán Gautsch ramenoma a snažil se dáti hovoru jiný směr. Hlávka se nedal odbýti a tak dlouho do ministra mluvil, až tento prohodil: Prosím vás — a co pořád máte s tím svým uměním — ty dva tři významnější kusy se kupují a . . ." Nové pokrčení ramenou dořeklo, co pan ministr vůči presidentu Akademie z taktu asi vysloviti nechtěl. Projev měl rozhodně ráz bagatelisující. Hlávka na to ani muk a poroučel se s prazvláštním úsměvem.

President akademie odebral se do svého vídeňského paláce, poručil, aby obrazy od českých malířů, jež zdobily ve znamenitém výběru stěny jeho obydlí, naloženy byly na vůz a dopraveny do ministerstva vyučování. Za nějakou hodinu požádal Hlávka znovu o audienci. „Ráčil jste, Excellenci", řekl Hlávka se zvláštním úsměvem, „vysloviti před chvílí jakousi pochybnost. Opatřil jsem si několik dokumentů a mám za to, že se mně podaří v tomto směru Vaše informace poopraviti." Na to prý vedl Hlávka ministra do místnosti, kde byly složeny obrazy z jeho sbírky, a veda ho od jednoho díla ke druhému, řekl prý asi toto: „Vaše Excellenci — takový výběr jsem si opatřil já, soukromník — a takových, mnohem lepších děl je veliké množství. Nezdá se vám, že by mělo vysoké c. k. ministerstvo vyučování z čeho vybírat?"

Ještě jedna zajímavá episoda se vypravuje. Slyšel jsem ji od ředitele pana JUC. Jana Sedláka, jenž mne zplnomocnil, abych ji reprodukoval. Hlávka poctěn byl ve svém vídeňském paláci návštěvou pana ministra vyučování sv. pána Gautsche. President provádí vzácného hosta po komnatách a ukazuje mu svoje sbírky. Na této obchůzce zastavili se pánové před knihovnou, ve které ve skvostných vazbách byla nepřehledná řada svazků. Hovořilo se právě o mistru Vrchlickém, a tu projevil pan ministr vyučování skutečně obdivuhodnou znalost literární činnosti velkého našeho básníka.

„Tady mám celé literární dílo jednoho autora," řekl Hlávka, ukazuje na ohromnou, knihami vyplněnou skříň. Ministr byl překvapen úžasnou touto spisovatelskou činností, skloní se a prohlížeje skupinu za skupinou, zvolá: „To je Jaroslav Vrchlický — věru — toho jsem nevěděl, že Vrchlického literární bilance je tak úžasná. Teprve, když ji člověk vidí v celku, pohromadě, má i po této stránce úplný pojem o všestranné jeho tvořivosti."

„A vidíte, Excellenci", dodal s úsměvem president Hlávka, „a takový znamenitý muž není ještě ani členem panské sněmovny." — Nedlouho na to byl jmenován Vrchlický pairem. *-or-*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z SP. S R. O. V PRAZE — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

ODLET PTAKŮ.

Jdu s hochem svým a tiše díváme se,
jak tažných ptáků houf se vzduchem nese
až za obzor . . . neb chlad již vane zemí.
A mně tak truchle, smutno v duši je mi,
jak když to sny a naděje vše moje
se zhluknuly a třepotné jich roje
mně mizejí . . . Ó, milé, drahé dítě,
je těžko loučit se, když opouští tě,
co miloval's, co na horké ti čelo
vždy dýchlo vánkem, co ti sladce pělo
o lásce, slávě, míru . . . kousek ráje
co kouzlilo ti před zrak, v křiku láje
tě sílilo a tišilo tvou muku!
Již zmizeli . . . Pojď, dej mi svou ruku!

„A to již nikdy nevrátí se zpátky?“
ty tážeš se. Ó, vrátí, hochu sladký,
však ne již mně, to k tobě jen se vrátí.
Neb zase budou perly rosy pláti
na nových květech, stromy budou kvésti
a ptáci pět zas o lásce a štěstí,
když v nádheře své hořet bude západ,
však rozumět já nebudu, ni chápat
to blaho jara, zázrak nad zázraky.
Však za to budou hořet tvoje zraky,
až po letech, zjev bílý po svém boku,
pod květem půjdeš, tiché štěstí v oku.
Ó, rozuměti budeš, co to pějí
ti ptáci zlatí sladké o naději
a budeš spíjet se tou písní jejich
a budeš sníti, chodě po alejích,
a budeš věřit, ptáků těch že peří
tě zlaté povede, vždy blýsknouc v šeři,
v ráj života, zem nikým neshledanou . . .

A tenkráte já stát chci tiše stranou
a zapomenout, že jsem kráčel hložím,
mlčení velké na rty svoje vložím,
by vzdech můj nesvál list ti, jenž by rašil,
a ani jednoho z těch ptáků nezaplašil . .

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

II.

Ačkoli v těch zvláštních příbytcích, podobných polopodzemním chodbám, nebylo kamen, Rubinovi zdálo se tam přece teplo, milo a útulno jako ve vytopeném pokoji. Promrzlý a až do kostí prokřehlý roztával v tom tabákovém dýmu a čajové páře, promísené zápachem množství lidských těl a vůní alkoholu, oživené pohybem řady lidí a ševelem i křikem jako v úle.

Když pak si srkl z misky teplého čaje, udělalo se mu tuze krásně nejenom po těle, nýbrž i v myšlenkách. Odvaha a odhodlanost trochu pokleslá velikým namáháním a únavou na dlouhé cestě, rychle se vracela do jeho útlého těla, bledomodré oči zaleskly se živěji, na ústech utkvěl úsměv spokojenosti. Namáčeje jako kost tvrdý vojenský suchar do misky s čajem, Rubin třebas hladově, přece jen zvolna pojídal, důkladně v dásních rozmělňuje každý drobeček a po troškách přisrkávaje čaj, a ač

nebyl přítelem koček, tentokráte rád snášel vedle sebe důvěrné přátelství Jeremiášovo, jehož hustý, zrzavý kožich, podobný Rubinovým vousům, sliboval pěkně zahřívati v té dlouhé, mrazivé lednové noci.

Jakkoli vojenské velitelství na Čemerně nepokládalo přibylého cizince za skutečného kantinského, přece mu nečinilo v podnikání jeho nijakých překážek, zejména když Mordche Rubin byl nadmíru skromný a uctivý člověk, který od velitele až do posledního vojáka v posádce choval se ke každému s dojemnou zdvořilostí. A rovněž nebylo zákazu, když nazejtří po příchodu Rubinově vojáci za vůdcovství Floriánova snášeli dřeva, řezali trámce i prkna a stavěli kantinu. Nebyla veliká, nic více než pět kroků dlouhá a pět kroků široká, uvnitř rozdělená na dvě části. V přední byl krám, v zadní bydliště, vlastně ložnice a skladiště Rubinovo. Zatím tam byla jenom pryčna a nad ní úzká polička, právě tak jako ve vojenských barácích.

Čtyři hlavní strany boudy byly z dvojnásobných prken a mezery mezi prkny vyplněny hlínou, pokud bylo lze v zmrzlé půdě jí dobýti, hlavně však popelem. Nebýti toho, byl by tam Mordche Rubin zajisté zmrzl jako rohlík již za prvé noci, kdy se tam se svým rancem přestěhoval. Ale zkušený četař Florian, který nyní ustanovil se na tom, že bude židovou záštitou a ochráncem, zároveň jakýmsi protektorem jeho podniku, pamatoval na všechno a již také v boudě vykázal místo budoucím kamínkám, která si musí Mordche opatřiti, až do nového domu svého povolá sestru.

„A jak se jmenuje tvoje sestra?" otázal se třetího dne, když dokončovali stavbu. Dík jeho horlivosti a přispění několika vojáků, kteří doma, v civilu, sloužili povolání tesařskému, kantina skutečně tak brzo byla pod střechou.

„Moje sestra, pane četaři?" jemně otázal se Rubin.

„Povídal jsi mi hned prvého večera, že přijde za tebou, až budeš mít kantinu."

„Ano, přijde, na mou věru. Malkah se jmenuje moje sestra."

„Vy máte divná jména", poznamenal Florian.

„To je krásné jméno, pane četaři, Hebrejovi Malkah znamená královnu, to je tolik, jako Regina u křesťanů — krásné jméno, skutečně, pane četaři, významnější než Sarah, které znamená kněžnu, nebo Thamar, značící palmu."

„Třesky plesky!" zasmál se četař. „Co platno jmenovati se královnou, když mám prázdnou kapsu a nemám co jíst. Ke královně náleží když už ne koruna, aspoň palác a milliony."

„Taky snad někdy budou, pane četaři, palác i ty milliony", usmál se Mordche.

„Snad bys nechtěl se svou sestrou tak zbohatnout?"

„Proč bych nechtěl? Každý voják má chtít státi se aspoň generálem, a každý Žid přičiňuje se býti millionářem. Státi se králem nebo královnou, to už je těžší věc, ale millionářem — na mou věru, pane četaři, pročpak bychom já a Malkah nemohli někdy míti milliony?"

„Máš pravdu, Mordche, v tom je všecka síla, jen chtít a nepovolit. Já jsem chtěl jednou být jenom na chvilku hejtmanem a dal jsem si vytroubit naši setninu, ale než jsem si poručil dát raport, už mne chňapli a rovnou vedli do basy, kde jsem bručel tři neděle. Dej pozor, aby se tobě nestalo podobně s tvými milliony."

Obrátil tak vážný hovor v žert a vracel se k Malce.

„Je hezká tvoje sestra, Mordche?"

„Jako obraz, pane četaři."

„Mladší než ty?"

„Věru, že mladší."

„Kolik je jí let?"

„Devatenáct."

„Velká, zrostlá?"

„O půl hlavy větší než já, štíhlá, lepá. Thamar mohla by se také jmenovati, protože je ztepilá jako palma. Až ji uvidíš, pane četaři, doznáš, že nelžu."

Na četaře Floriana již zase přicházely milostné mrákoty. Opět cítil v těle nedočkavé chvění, chřípí se mu rozvíralo a měl dojem, že si musí odlehčiti zařičením.

Bál se rozprávěti o Malce déle, aby Mordche nepozoroval jeho přílišné netrpělivosti. Za to tím horlivěji pustil se do práce a bušil tak prudce do latí a prken, že Mordche se obával, aby mu opět nerozmlátil boudy.

Potom, když vše bylo jakž takž hotovo, nový čemerenský obchodník otevřel svůj tajemný ranec a vykládal z něho zboží. Mnoho toho nebylo, a přece byl až div, že se mohlo všechno vtěsnati do toho rance. Několik kilogramů cukru, asi dvě kila kávy, několik škatulek leštidla, několik svíček, sirky, niti, jehly, balík dopisních papírův a obálek, trochu nejlacinějšího glycerinového a tak zvaného jádrového mýdla — to bylo všechno Rubinovo zboží, s kterým počal obchodovati tam daleko v Hercegovině mezi drsnými vojáky, vzdálen svých ku pomoci a radě ochotných souvěrců, podporován a silen toliko houževnatou vytrvalostí, neslýchanou trpělivostí a upiatou snahou po millionech.

Poněvadž před tím nebylo na Čemerně nijakého obchodu ani kantiny, posádka uvítala podnik Rubinův s velikým potěšením, a zboží jeho šlo jako na dračku. Tam nebylo jako v pravidelných garnisonách, kde jest obchodníků jako much a kde bývá u vojáka nouze o krejcar. V Hercegovině a Bosně oné doby

vojáci dostávali kromě obvyklého žoldu ještě denně desetník jako válečný přídavek, a bylo-li to v místě, kde po celé měsíce nebylo příležitosti k útratám, byl tam za příchodu Rubinova i každý pěšák nebo myslivec zazobaným člověkem, a mnohý už jenom toužil po možnosti utráceti a rozhazovati svoje úspory.

Za dva dny Mordche Rubin neměl v krámě svém již ničeho, co by prodával. Na zboží svém vydělal tři až čtyři sta percent. Škatulku sirek dával za dva krejcary, krabičku leštidla za pět, dopisní papír neb obálku za dva krejcary — nejlaciněji ještě prodával cukr. Váhy si přinesl ve svém ranci, neměl však závaží, proto si pomáhal tehdejšími čtyráky a krejcary. Za dva čtyráky prodával tolik cukru, kolik vážil jeden čtyrák, za osm čtyráků dával tolik kávy, kolik jí vyvážil rovněž jedním čtyrákem.

A přece vojáci si libovali, že aspoň něco mohou si koupiti v té vzdálené, jako ode všeho světa odříznuté pustině. Uváží-li se, z jaké dálky a s jak ohromným namáháním Mordche Rubin přivlekl svoje zboží, a co při tom zkusil psot a ponížení, dlužno uznati, že ani ten cukr a káva ani ty sirky nebo mýdlo nebylo předraženo, a vojáci byli by za jeho zboží ochotně dávali ještě více, kdyby byl požádal.

Zdálo se, že příchodem obchodníkovým vstoupil do čemerenské posádky nový život a ruch.

Každý spěchal utratit kousek svých úspor. V těch dvou dnech čemerenští vojáci, majíce dostatek papíru a obálek, vzpomínali svých drahých doma a psali jim dlouhé dopisy. V kuchyních od rána do pozdního večera rozhříván v kotlích sníh, a vojáci o závod se myli teplou vodou a vonným glycerinovým mýdlem Rubinovým; mnohý voják nemyl se již čtrnácte dní, teď však nejedna setnina byla vymydlena, učesána a oholena, jakoby rovnou měla jíti na ples.

A Mordche Rubin vydal se na cestu pro nové zásoby. S patrollou šel do Kljuty a odtamtud s jinou patrollou do Gacka, kde u obchodníka Rajkoviće nakoupil věcí. Za to, co poprvé přivlekl ve svém uzlu, nakoupil nyní rozmanitého zboží na dva koně. Nejenom již sirky, mýdlo a dopisní papír, nýbrž i salámy, likéry, sardinky, sýr a bednu mastiky, nejlacinější to kořalky, která i s lahvičkou se prodávala v táborech vojenských po dvacíti krejcařích.

Jako někde bohatí nebo zadlužení páni důstojníci pijí šampaňské, tak tam dole prostí vojáci a poddůstojníci pili mastiku. Z kantiny, od obchodníka Mohamedána, křesťana nebo Žida přinášeli si o překot lahvičky mastiky, bajonetem jim jako u šampaňského uráželi hrdla a statečně pili, neboť nic nemůže býti v takové kruté zimě lepšího než důkladný doušek sebe ohavnějšího alkoholu. To zahřívá více než oheň nebo kožich, takové zahřátí je také radostnější, člověku jakoby narůstala křídla, jest mu hned volněji, a pranic nepociťuje štiplavých dvaceti pěti stupňů pod nullou.

Mordche Rubin shodl se při svém odchodu na nákup s četařem o tom, že bude moci z Kljuty do Čemerna užíti opět vojenských koní. Florian již se postará o to, aby tenkráte šli s patrollou koňové aspoň tři nebo čtyři, z kterých by dva zbyli volni pro zboží Rubinovo. Ale ne že by snad Mordche byl dotěrný a že by četaře přemlouval, aby sloužil jeho prospěchu a snahám, Bůh chraň, Židáček zůstával stále tím nesmělým, uctivým a málo troufalým mužem, jakým jej byl Florian nalezl u kozí stezky za Kljutou. Stačilo však, aby si pozasteskl, jak opět dopraví do Čemerna svoje zboží, a jak by se vše zdražilo, kdyby měl kdo ví kde shledávati a draze platiti soumary nebo koně, a pan četař Florian již se dovtípil a sám nabízel přispění nebo pomoc.

„A přijde už taky tvoje sestra?“ zeptal se četař, když Mordche odcházel.

„Nebude-li přílišný nečas, přijde, pane četaři. Ale bude mne to státi mnoho peněz, protože budu pro ni potřebovati ještě jednoho koně. Není přece možná, aby cestu z Gacka až sem, těch dlouhých pět nebo šest hodin za pěkného léta a deset hodin za takové zimy mohla něžná žena vykonati nepřetržitě pěšky.“

Florian dlouho neuvažoval. Ačkoli nebylo vojákům dovoleno opouštěti čemerenský tábor ani na krok, četař přece odvážil se toho a pospíchal, seč nohy mohly, lesem někam dolů za říčku, kde byly dvě nebo tři kuče asi s pěti obyvateli a dvěma koni. Žádné ženy tam nebylo, sami tři mužové se dvěma hochy tam hospodařili, a od těch najal na dva dny herku na cestu do Gacka a zpět a hned za to zaplatil osm zlatých s podmínkou, že kůň tam poklusá lehce, maje na hřbetě jenom malého a lehkého Mordche Rubina a zpět že poveze jeho sestru, a že jej za uzdu opatrně povede jeho majetník, obstárlý muž s prošedivělými svislými kníry.

Potkal se sice četař Rubin s výmluvou těch Hercegovců, že koní potřebují sami k jiné cestě nebo práci, že zvířata jejich, nemajíce za té zimy dostatku plce, jsou zesláblá a nemohou podniknouti tak těžkou cestu, ale dovolal se přátelství svého s řezníkem Osmanem, což pomohlo.

„A nemáš-li, gospodine, k tomu ještě špetku tabáku?“ zaškemral muž, který měl jeti.

Florian sáhl do náprsní kapsy a vyňal odtamtud úhlednou krabičku s vonným tabákem. Dlouhá, jako nitky jemná vlákna žloutla se

jako zlato, a věru, zasmálo se na ně srdce četařovo i Hercegovcovo. Byl to nejpěknější černohorský tabák, pašovaný ovšem, Florian ho dostal balík od přítele, pohraničního finančního strážníka. Přisám Bůh, byla na těch hranicích místa, kde nejhorlivějšími rozšiřovateli a podloudníky pašovaného tabáku byli celníci a vojáci.

Četař načechral v krabici tabák, jako kupci načechrávají šafrán, a pak dvě špetky ho pustil do nastavené nedočkavé dlaně Hercegovcovy.

„A papírků nemáš, gospodine?“ zněla mužova další jako máslo měkká otázka.

„Tu máš taky papírky.“

„A což sirky, gospodine můj?“

Florian přidal také několik sirek, pak sobě ukroutil papirosku, zapálil a úprkem uháněl zpět k Čemernu.

Dobře to dopadlo, nikdo nepostřehl jeho nepřítomnosti a nezpozoroval jeho nedovoleného výletu, a tak spokojen svým zdarem, četař mohl zvěstovati překvapenému Rubinovi, že zítra brzy po ránu pohodlně pojede na koni až do Gacka.

„A zpět ať se hezky sveze Malkah,“ připomínal četař a dodával důrazně: „Ale ať ji přivezeš, to ti povídám, vrátíš-li se sám, zaplatíš mi osm zlatých za toho chlapa a koně, rozumíš?“

Domníval se, že tou pohrůžkou pohne Rubina, aby s příchodem sestřiným déle neotálel, a Mordche skutečně hned přikývl, že rozumí četařovým slovům i myslenkám.

Na Čemerně kromě myslivců byl také prapor pěšáků s červenými výložky a ještě malé části jiných vojenských sborů, kousek horského dělostřelectva, asi tři pekaři, kteří měli na starosti skladiště, dva nebo tři mužové vozatajstva, k nimž náležel náš Antoš Chomiak.

Následujícího dne po odjezdu Rubinovu do Gacka obstarávali spojení patrollou do Kljuty pěšáci, Němec Jakub Ledra a Eman Dezort byli mezi nimi. Četař Florian toho dne o poledních vystřídati musil v barácích stráž a byl příliš pevně přikován k tomu místu, aby mohl očekávati návratu Rubinova.

Ale ještě se úplně nesetmělo, když na strážnici vpadl k Florianovi pěšák Eman Dezort.

„Pane fíro,“ oznamoval důvěrně četařovi a až se zajíkal důležitosti své zprávy, „ženská je na Čemerně!“

Florianem to trhlo.

„Já vím,“ řekl však na pohled klidně, „přišla dnes z Gacka s vaší patrollou — je to kantinského sestra.“

„Já myslil, že žena.“

„Mlč, škvore, já ti dám žena! Sestra je to, Malkah se jmenuje — já už vím všecko!“

Eman Dezort poněkud se zarazil ve své horlivé povídavosti, a tu na strážnici vrazil Němec Ledra. Tváře mu jen hořely, oči měl na vrch hlavě, podobal se mladému buvolu.

„Pane četaři, Mordche si přivezl na Čemerno ženu!“ zněla jeho udýchaná zpráva.

„Magarče!“ odlehčil si Florian a změřil Němce zničujícím pohledem. Ale nevyvracel mu ničeho, jenom ještě se otázal: „Jaká je?“

Ledra chtěl znázorniti svoje uspokojení, sešpulil rty, snad chtěl mlasknouti, snad říci sladké „ach“, ale z pobouřeného hrdla ozval se mu zvuk, jako když zabučí telátko.

„Hezká?“ vykřikl na něho četař zuřivě.

„Hezká!“ honem dotvrzoval Eman Dezort. „Taková vytáhlá a okatá jako nějaká princezna.“

„A teď ven!“ rozkřikl se Florian na oba pěšáky.

Nevěděl ani, co činí. Cítil se býti psem na řetězu, a nyní vše ho ponoukalo, aby se vzepřel a přerval ten řetěz.

Tak vědomí, že Malkah jest na blízku, na něho působilo.

(Pokračování.)

DR. R. J. KRONBAUER:

KOLČAVKA.

(Pokračování.)

Bylo nějaký čas před svatbou. Najednou uhodilo z čista jasna. Následkem úpadku státního a následujících let finanční tísně zchudl starý Hlasivec nadobro.

Bylo po slávě Hlasivcovy rodiny, bylo po bohatství. Hlasivec byl na mizině, a Kolčavka přišla na buben.

Panna Ludmila byla miláčkem lidí pro svou ušlechtilost a dobrotu srdce. Všichni lidé jí srdečně litovali — vždyť postihly ji dvě rány najednou — ztratila věno a ztratila zároveň i ženicha. Prostí lidé, neznajíce blíže doktora Čupra, myslili, že to jinak ani dopadnouti nemůže a že pan doktor zapomene na svou lásku a že se bude ohlížeti po jiné, bohaté nevěstě. Vědělo se o něm, že je, jak se říká, z chudého pytle — byl synem kováře v Proseči u Vysokého Mýta — jistě také zažil, co je to

nedostatek, neúmornou pílí domohl se pěkného postavení — kdo by se mu mohl diviti, když by něžná pouta zpřetrhal a jinou družku života si vyhledal?

Stalo se však něco, čeho se nikdo ani ve snu nenadál.

V tom čase vydal Dr. Čupr u známého tehdy pražského nakladatele Karla Andrea (1852) Elementární dílo českého jazyka pro německé školy o několika dílech. Ty Čuprovy milé čítánky! Dnes už je málo kdo zná — ale svého času byly nesmírně ceněny a oblíbeny. A vším právem! Všechna čest jejich tvůrci a pořadateli! Jak zdravý duch vane zvetšelými, dávno odloženými a zapomenutými Elementárkami, do nichž nerozpakoval se mladý paedagog zařaditi žijící autory v té době nejmodernější. (K. H. Mácha!)

Pro Čupra měly význam dvojnásobný, dalekosáhlý — založily rodinné jeho štěstí.

Doktor Čupr dostal totiž za svoje Elementárky honorář, peníz na tehdejší doby neobyčejně značný. Poprvé ve svém životě měl pohromadě tolik peněz, vlastní prací vyzískaných. Od svého nakladatele nastoupil smutnou, bolestnou pout — šel se podívat na dražbu drahé Kolčavky, ke které vížily se nejkrásnější vzpomínky, nejradostnější okamžiky jeho života. Kdo může dnes říci, zdali ubíral se Čupr na Kolčavku s určitým plánem? Je spíše pravděpodobno, že ho tam pudila teskná touha, viděti a slyšeti, co se tu bude odehrávati.

Šťastná náhoda řídila sem jeho kroky — veni, vidi — vici, mohl tenkráte dr. Čupr říci plným právem.

Byl svědkem dražby, pochopil ihned příznivou situaci, složil vadium — a získal Kolčavku i s Ludmilou, zachoval, zachránil rodinnou perlu, kolébku své nevěsty, která tam byla vychována a prožila zde se sourozenci svoje mladá léta.

Tím opravují se tu a tam objevující se zprávy, že dr. Čupr dostal Kolčavku věnem —.

Svatba konala se ovšem na Kolčavce, jejíž síně oživila četná, vybraná a veselá společnost. Z účastníků tohoto roztomilého svatebního veselí sotva už koho hlava zabolí — jedním z posledních, z příbuzenských kruhů, byl nedávno zesnulý velkoobchodník cís. rada pan Karel Tichý. Přítomen byl také autor „Pekla zplozenců“, potomní „Medardus“, geniální herec a výtečný společník Josef Jiří Kolár, jehož originální, exotická záliba v záhadách nadpřirozených, v magii bílé i černé, projevila se i při této návštěvě na Kolčavce pozoruhodnou měrou.

Kolár uspořádal totiž v přestávce svatební hostiny tajuplnou výpravu na rozlehlou, pochmurnou půdu, která byla tehdy zastavena starobylým nábytkem z dob minulých. Zde Josef Jiří Kolár promlouval hlubokým hlasem a podivnými slovy k neviditelným bytostem páté, tehdy ještě, tuším, neobjevené dimense. O tom, zda experiment jeho se vydařil a zda citovaní duchové a přeludy utkvěly pouze v bujné, bizarně zabarvené fantasii Kolárově, už ani legenda ničeho nedovede vyprávět.

Účastníci svatební hostiny vypravovávali, že Josef Jiří Kolár byl nadšen vším, co na Kolčavce viděl a slyšel. Byl ovšem s největší ochotou prováděn po všech komnatách, po celé usedlosti, všemu věnoval nejživější pozornost, každý kus nábytku, malbu na stěnách, vše obdivoval a na původ každé věci se vyptával.

Na půdě uloženy byly prapodivné předměty, jež ještě děti doktora Čupra naplňovaly velikým úžasem a budily v drobných hlavinkách nejfantastičtější domněnky. Byly tu na příklad temně zelené, mohutné pazoury se zlacenými drápy, plátěné kulisy, pozlacené dekorativní výplně, emblemy ze dřeva, věnce, lýry, ostatky to diletanského divadla, které na sklonku století XVIII. a na začátku XIX. nescházelo skorem na žádném takovém bohatším sídle.

Však byly také na Kolčavce věci a staly se tam příhody, jež jistě Kolár poslouchal s rozjiskřenými zraky. Doktor Čupr jistě vzácnému a milému hosti ukazoval starobylou, znamenitě zachovalou pečeť s tajuplným, významným nápisem: „Parfaite Reunione“, což znamená „Úplné shromáždění“.

Nad dvěma štíhlými sloupy svítí v paprscích oko boží, pod sloupy je můstek s třemi průtoky a pod ním letopočet 1776. Pečetě bylo, jak vidno, hojně používáno, a není pochyby, že je to signum zednářské lože.*)

Zde je vděčné pole pro zajímavé domněnky, zejména v tom směru, pokud by se dal nález této pečetě na Kolčavce uvésti v souvislost se současnými majiteli usedlosti z počátku století XIX. Dohady v této příčině sesilovala by ovšem i ta okolnost, že v kolčavecké knihovně bylo kompletní vydání Voltairových spisů v původní, krásné kožené vazbě, které obsahovalo i ty svazky, jež tištěny byly mimo Paříž. Možno skoro s apodiktickou určitostí za to míti, že držitelé Kolčavky nebyli dalecí tomuto modernímu, kaceřovanému encyklopedickému hnutí, které nedlouho před tím slavilo vjezd do jiných rakouských zemí.

Knihovna byla ovšem nejen chloubou, ale nejmilejším zátiším doktora Čupra. Veliká, rozlehlá komnata vyplněna byla knihami na všech čtyřech stěnách od země až ke stropu ve dvou řadách, tak že jenom staré malované výplně nad dvojími dveřmi bylo viděti. Zasklené

---

*) Viz iniciálu O v prvním čísle Máje.

dveře vedly do rohového pokoje, odkud byla krásná vyhlídka na celou Kolčavku dvěma směry. V tomto koutku vydechl doktor Čupr před šestadvaceti roky duši.

Jinou znamenitostí Kolčavky byl veliký sál v prvním patře, k němuž přináležel balkon, dosud stojící, nesený čtyřmi velkými kamennými korintskými sloupy. Do prvního patra stoupalo se po širokých, dubových schodech. Sál i knihovna zmizely novou úpravou stavební, která je přeměnila v menší dělnické byty.

Při pohledu na trosky bývalé nádhery těchto komnat srdce člověka zabolí. Strop nad sálem držen byl mohutným dubovým sloupem, pod stropem byla vzácná v tehdejších dobách ozdoba, bohatý, veliký, šestiramenný lustr, massivně postříbřený, zařízený na světlo olejové. Průčelní stěnu sálu krášlil vysoký, vlašský krb z červeného hlazeného mramoru, nad ním pod přiměřenou dobovou malbou byla chlouba Kolčavky — velký hrací stroj, přepychový to předmět, jenž nalézal se tenkráte jenom v nejlepších a nejbohatších sídlech.

Stěny všech komnat a ovšem i sálu a knihovny zdobeny byly malbou — ještě do nedávna svítily překrásně malované empirové koše s květinami živými barvami, nad dveřmi byly malířské vložky v čtyřhranných polích, v pokojích pěkné, al fresco provedené krajinky. Vynikající ozdobou pokojů byla kamna čistého empirového slohu, tím vzácnější, že byla, jak značka ve vnitřku dokazuje, výrobkem českým. Zachovala se, bohužel, jenom dvoje — jeden exemplář zakoupilo uměleckoprůmyslové museum. Kamna postavena jsou v musejním oddělení, ve kterém přihodila se záhadná, krvavá scéna, vražda, kterou spáchal asi inteligent v chorobné touze po uměleckém předmětu, jehož jinak nemohl se dopíditi. Druhá kamna, jež stávala v kolčavecké knihovně, postavena jsou v domě pana Karla Čupra na Král. Vinohradech, syna dra Františka Čupra, a poněvadž valná část krásného, starobylého nábytku, obrazů a uměleckých předmětů našla tu ovšem nejpietního útočiště, tvoří s tímto okolím harmonický celek, jenž dochovává jaksi paměť na Kolčavku z dob posledního jejího rozkvětu.

Kamna jsou uměleckým kouskem prvního řádu. Jsou kulaté formy a mají hautreliefové kariatidy, bílé na barevném poli; je na nich celý aparát empirového slohu, kozorožci, trojnožky, hlavní pak jejich ozdobou v popředí je veliký, ověnčený medailon, uprostřed něhož je antická postava ženy se splývajícím rouchem, nesoucí pod paží knihu. Vysoká váza nahoře stejného slohu doplňuje ladně krásný, rozkošný celek.

Uměleckých předmětů zachovalo se v rodině celá sbírka. Zasluhují především zmínky cenné obrazy, nábytek, zrcadla — znamenitým kouskem je zrcadlo, jehož rám tvoří had se zlatými sponami — a mnoho jiných drobnůstek. Čarokrásné jsou hodiny, s nimiž uhání velbloud, jehož běh ukrotit se snaží Amor. Rozpomínám se, že o všech těchto věcech s velikým nadšením hovořival Luděk Marold, a že mluvil o tom, že hodin s velbloudem použije jako motivu k obrazu.

Snadno si dovedeme představit, jak asi toto všechno působilo na temperamentního. nejživější fantasií kypícího umělce a spisovatele, Josefa Jiřího Kolára!

Jistě mu vypravovali o bolestné příhodě, která se přihodila v rybníčku s empirovým ostrůvkem. V jeho nehlubokých hravých vlnách zahynuli totiž roztomilí synáčkové bývalého majitele Kolčavky, anglického generála Thomase of Bradyho, jenž byl hrozným tímto neštěstím tak zdrcen, že co nejrychleji snažil se zhostiti se Kolčavky, jež jenom touto náhodou dostala se do rukou občanských, Hlasivcových.

Co asi odehrávalo se v duši romanopiscově, když mu vypravovali prapodivnou historii o kostymech, pocházejících z dob, kdy majiteli Kolčavky byli hrabata Milesimo a hraběnka Leopoldina Příchovská? Z těch dob zachovalo se totiž podání, že ve skříních prvého patra narovnáno bylo veliké množství nádherných, drahocenných ženských rob, jimiž prý odívaly se komtesky Milesimo a urozená paní hraběnka Příchovská. Dle vypravování starších pamětníků byly prý to oděvy prazvláštních tvarů, jejichž charakteristickým příznakem byly krinoliny, špičaté šněrovačky, krajkové rukávy a klobouky úžasných rozměrů z florentinské slámy. V rodině zachoval se veliký obraz, cenné umělecké dílo, na němž je několik portretů ženských příslušníků rodiny hraběcí v těchto originálních robách.

A tu stalo se prý jednoho tichého podvečera cosi tajuplného a neslýchaného v pokoji, v němž postaveny byly skříně s výbavou hraběcích komtesek. Kterási příliš velká milovnice ženské parády, příslušnice kolčaveckého služebního personálu, usmyslila si podívati se přece jednou do velikých skříní, jejichž obsah předčí prý svým bohatstvím a svou krásou pohádkové Popelčiny oříšky. Všetečná Eva byla asi uchvácena vášnivou touhou, zkusiti, jak asi padnou na její tělo roucha, tak originálně vyjímající se na postavách, jež jako živé namalovány byly na obraze.

Komnata byla v té době uzavřena, a málokdy sem kdo zabloudil. Rezavý klíč zarachotil v zámku, a rušitelka hlubokého ticha jistě se zachvěla, když vstoupila na koberce, tlumící

její kroky. Ale touha, ješitnost její byla větší než strach. Konečně stanula před tajuplnou skříní. V tom to ve veliké skříni ruplo, křídla její se rozletěla ... a co nyní následovalo, nelze tak snadno ani pochopiti ani slovy vylíčiti. Ve skříni zjevila se prý krásná, štíhlá dáma ve starodávném kostýmu.

To bylo něco jako stvořené pro fantastickou mysl Josefa Jiřího Kolára! Vidění v opuštěném pokoji bylo potom legendou všelijak vyšperkováno: Kostymovaná dáma prý rušitelce pohrozila vysoko vztýčenou rukou, pak se asi v pokoji — jak bývá zvykem při takových strašidelných výjevech — zablesklo, skříň se zase s hlučným rachotem sama zavřela, a zděšená komorná se bez pochyby svalila jako bleskem zasažená na koberec.

Skoda, že arcimistr Kolár, jenž svým literárním temperamentem byl takovému materiálu nejbližší, kostýmovou legendu kolčaveckou nezužitkoval. Byl by to byl jistě zajímavý dokument.

Zajímavo jest, že Josef Jiří Kolár býval hostem i na jiných usedlostech kolem Prahy.

Když jsem před lety shledával materiál k publikaci, ke které pro jiné úkoly nedošlo, — třeba jsem v zamilované práci jiným směrem pokračoval — měl jsem čest hovořiti několikráte o těchto místech s Kolárem, jenž býval před lety denním hostem v Mahulíkově plzeňské pivnici v Myslíkově ulici, kde krátký čas mívala svoje útočiště novinářská bursa. Kolár znal zejména výborně patricijské usedlosti na periferii za Smíchovem a Košířemi a vypravoval o nich nesmírně zajímavým způsobem.

Lituji po dnešní den, že jsem tenkráte z poutavého vypravování Kolárova zaznamenal jenom několik fragmentů.

Připomínám ještě — sotva by se mi naskytla k tomu vhodnější příležitost — co mně sdělil Ladislav Vocel, syn Jana Erazima V o c e l a. Jako malý hoch často docházel se svými rodiči na Kolčavku, kde prý pobyli někdy po celý den. Hoch s matičkou bavíval se v rodině, Jan Erazim Vocel s dr. Fr Čuprem celé hodiny rozmlouvávali v rohovém pokojíku nebo v knihovně. —

(Pokračování.)

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Pokračování.)

Často vytrval jsem tu do úplné tmy, ba skorem do noci, kdy celá Praha halila se ve stín, jako unavená kráska halící se k spánku ve svůj závoj. Tisícerá světla planula tam, kde dříve, za dne, viděli jste domy, chrámy a věže.

Dole, pode mnou snila Malá Strana v šeru.

Staré domy zdály se být mrtvé.

Ani hlas lidský nezavanul sem ke mně do výše.

Jen na okapech, žlabech a hřebenech střech objevovaly se kočky. Pozoroval jsem jejich samotářská kollegia, jejich idylly ve stínu komínů a reje ve vykýřích.

Jedna z nich, černá samotářka utíkala ke mně nejblíže.

Její tmavá silhoueta vynikala na hřebenu střechy, nejbližší terasse „zlaté studně“.

V temnu zaplály občas její velké zelené oči a hrály smaragdovým plamenem v odlesku hvězd.

IV.

V té době seznámil jsem se s Marcelem Bartholdym.

Stalo se tak za zvláštních okolností.

Jsa skorem třicet let stár, prožíval jsem onu zvláštní periodu v životě, kterou lze nejlépe označiti slovy: návrat ze společnosti v samotu, či lépe, návrat ze světa zevního v sebe, ve svět vnitřní.

Počínalo mně být nevolno v šumu života. Žil jsem příliš rychle.

Unavovala mě ona společenská komedie, která odehrávala se kolem mne, na promenádách, v salónech, v zábavách.

Znechutil se mi nadobro měšťácký odeur salonů, do nichž jsem byl zván.

Kavárna se svými nudnými klepy a polemikami stala se mi nesnesitelnou. Noční pitky v uměleckých krčmách, orgie v atelierech, to vše se mi zhnusilo.

Ruch promenad vyháněl mě daleko do samoty; často za bránu.

Konečně odstěhoval jsem se z Nového Města na Malou Stranu, najal v starobylém domě podkrovní jizbu, dal prolomiti střechu a zasklíti. Tam byl nyní můj nový atelier.

V tom podstřešním hnízdě unikal jsem všemu, co mě pronásledovalo. Ruchu života, společnosti, světu vůbec.

Zůstal mi jen můj štětec a má paleta, mé skizzy, oleje a plátna a něco drahých knih.

S těmito věcmi byl jsem docela šťasten. Práce mne počala opět těšit. Maloval jsem pokud bylo světlo, po celý den. Oddával jsem se svému umění, své práci s vášní milence.

Mimo modelku, která byla ostatně pro mě v té době jen modelem a ničím jiným, nestýkal jsem se s žádnou ženou.

Všechny svazky jsem přetrhl.

Mosty za sebou spálil.

Daleko za mnou byly společnosti, v nichž jsem býval denním hostem. I své důvěrné přátele jsem opustil.

Říkali o mně tehdy, že jsem podivín a že mám nejlepší naději, státi se klassickým misanthropem.

Snad měli pravdu, snad mi křivdili.

Nevím.

Nemyslel jsem tehdy na nic, leč na svá plátna a na klid svého nitra.

Prchal jsem odevšad, kde bylo mnoho lidí.

Malostranské ulice a zákoutí byly pro mě jako stvořeny.

Zapadal jsem vždy do těch nejodlehlejších hospůdek malostranských; byl jsem jist, že tam budu sám a nikomu znám.

Týž život, který mě byl strhl do svého víru, týž touže silou vyvedl mě daleko do samoty.

Časem přepadala mne jakási zbožná melancholie, v níž byl jsem šťasten. V podvečer vyhledával jsem mystická zášeří starých kostelů, kde se mi tak dobře a neurčitě snilo.

Ačkoli byl jsem dalek všech kostelních obřadností, modliteb a církevních výkonů, nemohl jsem odolati onomu tajemnému kouzlu pod sešeřelými klenbami oněch míst, kde prý prodlévá Bůh, v onom tajuplném, mysteriosním kontrastu světla a stínu, který tolik miloval Rembrandt.

Nejčastěji chodil jsem k sv. Tomáši.

V podvečer není v kostelích mnoho lidu.

Býval jsem tam skorem sám.

Několik shrbených stařen chřestilo v šeru svými starými růženci.

V koutě klečelo dítě a odříkávalo polohlasitě modlidbu.

Tajemné šero halilo celý chrám.

Jen zlativá světla svěc planula tu a tam na oltářích, kolem velkých začernalých obrazů madon a světic, dávných to milenek Škrétových, Rainerových a mnohých jiných poetů barvy a světla.

Věčná lampa plála jako rubínová hvězda před velkým oltářem.

To tajuplné šero chrámů, bylo tenkrát mé duši velice blízkým.

Ten soumrak splýval se soumrakem mého nitra.

Zdávalo se mi, že i duše moje je též takovým chrámem, stále ve stínu ponořeným; chrámem, kde nebylo boha.

Bloudě labyrintem všech systémů filosofických a nahlédnuv v mystická zrcadla všech věr a náboženstev, nemohl jsem tenkrát nalézti svého pravého Boha.

V těch tmách, v nichž můj vratký člun zmítal se mořem věčné skepse, zářily mi v dálku jen dva majáky. Dvě světla, každé na opačném pólu: Ježíš a Spinoza.

Dva velcí židé, jichž duše vrhaly obrovská světla v noc lidstva. Mezi nimi toužil jsem nalézti svého boha.

Bůh jest Láska, Světlo, Odpuštění, hlásal jeden.

Bůh jest Přírodou, Harmonií vesmíru, Kosmem, řekl druhý.

Oba měli pravdu.

Po několikáté návštěvě sv. Tomáše pozoroval jsem, že nějaký muž, velké postavy, následuje mě do chrámu a že i vychází současně se mnou.

Zprvu nebylo mi to nic podezřelé. Jest to druh mně podobný, myslil jsem si, který nalézá se ve stejné fási a ze stejné příčiny vyvolil si i můj chrám k snění.

Nebo to mohl býti i kajicník, který v moři milosti boží očistiti chtěl svou duši, poskvrněnou vinou.

Bylo mi to konečně lhostejno i přestal jsem si docela všímati onoho neznámého.

Jednou, v podvečer, kdy opřen o sloup, snil jsem v šeru lodi chrámové, kde šerá klenba unikala do výše a halucinační mé vidiny splývaly dolů, jakoby s oblak, za takové chvíle, kdy duše moje byla odpoutána vzdušnou perutí snů ode všeho pozemského, pocítil jsem pojednou, jakoby mě byl pronikl nějaký stín, bytost, která musila se nalezati za mnou.

Někdo se na mne díval.

Cítil jsem ten zrak, aniž bych ho byl spatřil.

Klenba chrámová uzavřela se opět nade mnou, stíny se rozprostřely, vidiny se rozprchly.

Cítil jsem, jakobych byl jat v cizí tísnivou moc.

Někdo neznámý mě ovládal.

Ohlédl jsem se jen stěží.

Dvé temných, lesknoucích se očí dívalo se na mě ze stínu.

Oči ty byly děsné.

Pak jsem zahlédl jen matné obrysy něčí tváře.

Poznal jsem svého neznámého.

Díval se na mě upřeně, jakoby nebylo v chrámé jiného předmětu nežli mne.

Obrátil jsem se. (Pokračování.)

FEUILLETON

V TÁBOŘE STÁVKUJÍCÍCH.

V prvním našem čísle uvázla už jenom idylka, vzpomínka na krásné, vítězné chvíle, jež prožila činohra Městského divadla na Královských Vinohradech na horké půdě vídeňské. Přišly svátky, číslo bylo ve stroji — strhla se bouře, náhlá a prudká, jako je příroda rodívá, a už nebylo času, nebylo možno zaznamenati vzrušující události posledních dnů.

Tiskárna promluvila své veto, a tak se stalo že v časopiseckém albu zbyla opozděná reminiscence, jež zvadla jako čerstvě utržená kytička.

Bouře uhodila do divadla.

Shasla světla v ohromné budově, jenom jedno světýlko jako bludička krčilo se v zákoutí, hořela jenom lampička nad tabulí, na které se objevily vyhlášky divného, v divadelní budově nezvyklého obsahu. Jindy kupíval se kolem nich hlouček herců a hereček — v tyto dny jenom novináři sem docházeli a opisovali si varovné a informační bulletiny do svých zápisníků pro čtenáře, dychtivě očekávající nových zpráv z divadla, jež náhle oněmělo.

Byla tu před nedávnem také tma. Herci rozprchli se do světa za osvěžením, a jak bylo smutno těm, kdož zamilovali si mladý, nadějný ústav, a kdož nemohli se dočkati, až herci vrátí se z prázdnin! Ale jak jinak zeje dnes tato prázdnota, tak příšerně působí ticho, klid v prostorných rozlohách, kde se rozproudil tak živý, tak bujarý a nadějný život!

V pátek se poprvé nehrálo — v sobotu, v neděli, ba ještě v pondělí byla slabounká naděje, že dojde k smíru, že se objeví na divadelní budově bílý prapor. Praha putovala nahoru, obcházeli jsme teskně divadlo, vyptávali se zasvěcenců — ale nikdo nedovedl pověděti slůvka, jež by situaci vyjasnilo. Jeviště zpustlo — v zasedací síni správního výboru konala se porada za poradou, a parlamentárníci a kurýrové prostředkovali mezi generály a vojskem, jež je se svým plukovníkem opustilo. Stipulovány podmínky, jež vystylisovány v úsečné, jadrné punkty, vyslanci stávkujících přišli v sobotu večer do divadla, přednesli požadavky svých soudruhů, došlo k prudkým debattám — ale konečně převzala družina tlumočníků odvážný, zodpovědný úkol — že se pokusí — o kapitulaci stávkujících. Pochodí-li — zaplanou zítra v neděli v divadle světla, bude se hrát! — — —

Ze stanu generálů octli jsme se v táboře stávkujících.

V podlouhlém sále vinohradského Orfea byla hlava na hlavě Ohrožená rodina stulila se k sobě jako ptáčata, jimž hrozí nebezpečí.

Bylo po desáté hodině večerní. Několik set lidí tisklo se tu v jednom chumáči, všichni dychtivě čekali na návrat svých plnomocníků.

Hrobové ticho je přivítalo

Pan Dobrovolný zazvonil, aby upozornil, že následuje vážný, důležitý okamžik. Ticho zjednávat nemusil — nikdo se nepohnul, nikdo ani nehlesl.

Byl to rozhodný, památný moment. Vzplanulo nadšení, oči zajiskřily, pěsti se zaťaly, a vyslovilo se velké, zodpovědné heslo: stávkovat. Čin přišel v zápětí — obecenstvo hrnulo se k divadlu a s úžasem vyslechlo zprávu, že se nehraje.

Nikdo posud nevěděl, co se přihodilo, jaká propast se tu rozevřela. Druhého dne se po celý den vyjednávalo. V sobotu večer nebylo rozhodnutí, vytrvat ve stávce, přece jenom docela ustáleno, ve všech hranách vykrystalisováno. Tu a tam se uvažovalo o následcích, poukazovalo se na tesknou, rmutu plnou situaci nejbližších dnů, a na mnohých tvářích zračila se obava, starost, jaké budou konce solidarity, v annálech herectva svého druhu jediné.

Vyslanci byli zaraženi. Cítili velikou svou zodpovědnost. „Co je, mluvte, co se stalo, s čím přicházíte?" zvolal kdosi ze shromáždění. Senior

ace uchopil se slova. Řečník, jenž před několika hodinami mluvil s uchvacujícím temperamentem, byl v rozpacích, a když promluvil, hlas jeho se chvěl, slova hledal, vazba vět kolísala. Nevpadl in medias res. Převzal závazek nelíti oleje do ohně. Jako čestný muž musil dostáti svému slovu — ale tušení mu pravilo, že podkopává půdu své popularitě, že vzal na svá bedra nejnevděčnější poslání.

Ticho, napjetí, jež sledovalo každé jeho hnutí, — pochopili všichni ihned, co znamená málomocné zahrábnutí do šedin, — ho ještě více mátlo a seslabovalo. Mluvči deputace je starý divadelní kozák, jenž eta putoval s kočující divadelní společností od místa k místu. Vypravoval o tomto utrpení, upozornil na jásot, s jakým přivítáno nové, důstojné divadlo — hlas jeho sesílil, slovo hladce plynulo se rtů, když líčil, co znamená pro české, herectvo nová, samostatná, stabilní scéna.

KDYŽ BYLO MIKOLÁŠI ALŠOVI ŠEST ROKŮ.
Kresba Jana Alše

„Ti venkovští naši vyděděnci," pokračoval, „měli od té chvíle svůj nový ideál, velký, dosažitelný sen, mocnou, blahodárnou vzpruhu k studiu, k vytrvalosti v nejhorších chvílích svého života — a těch je daleko víc, než okamžiků světlých, radostných – utěšovali se myšlenkou, že utvořeno nové stavovské centrum, že vznikla silná, pevná herecká umělecká bašta, za kterou by mohli najíti jednou skvělého zadostučinění za léta strádání, příkoří, živoření i pokořování".

Bývalý divadelní ředitel zahrál na struny nejtklivější a nejbolestnější. Nezrazoval — ale varoval před ukvapením, nabádal k rozvaze, k chladnému, střízlivému jednání.

Cosi divného zařičelo sálem. Bylo slyšet, jak praskají trámy stávkových fundamentů. Řeč učinila nepopiratelný dojem — způsobila povážlivou trhlinu. Byl bys v tu chvíli přísahal na to, že druhého dne ráno zasednou pokladníci k divadelním kasám, a že večer bude v divadle nabito, že budeme svědky smíření.

Ale Melusina jen zařičela, proletěla okny — a už se nevrátila. Vystřídalo se několik temperamentních řečníků, a otřesená solidarita se utvořila a už se nenalomila. Prošla ohněm, prošla tavírnou a slila se v mohutný, nerozborný celek. Senior ještě jednou přihlásil se ke slovu.

„Tedy jeden za všechny — všichni za jednoho"!

Byla jedna hodina po půlnoci. Už nebylo mezi stávkujícími vzrušení. Byli klidní, byli svorni ve svém odhodlání. Na roz-

loučenou prohlásil jejich pohlavár, herec Dobrovolný:

„Jsme rodinou bez přístřeší, bez chleba. Máme jen lásku k sobě, k svému povolání, máme vůdce, máme důvěru, že nás svět neopustí. Vezměme se za ruce a sraženi v šik, dejme se novou cestou, jež nás dovede k cíli. Od této chvíle budeme pracovat za svou samostatnost, za svou záchranu, za vítězství drahé nám myšlenky."

Šli jsme za nimi v neděli i v pondělí do jejich tábora. Ve veliké verandě sešli se všichni, do jednoho. Nikdo nechyběl. Po celé tři dny nenašel se mezi nimi jediný, jenž by měl jiného zájmu, jenž by dovedl hodinku prožíti mimo kruh svých stávkujících bratří a sester.

Byla zajímavá podívaná na tento divný, zvláštní tábor. Nebylo mezi nimi rozdílů, nebylo tu žádných stupínků, ani společenských, ani uměleckých distinkcí.

Výkvět mladého ústavu, sympatické hlavy obou uměleckých těles, činohry i opery, ozdoby scény a miláčkové hlediště, utvořily kroužek a s roztomilou, povzbuzující, nadšením vytryskující pozorností sledovaly praktické návrhy a programmové plány svých soudruhů.

Vyrojila se jich celá spousta.

Zmatek ustupoval, mlha se zvedala. Z uměleckého celku tvořily se skupiny, každé přidělen úkol, hlásili se pracovníci, stanoven přesný pořad pro nejbližší budoucnost. Revolucionáři se organisovali, hledali útočiště, přístřeší pro svoje umělecké legie. Ještě včera oslabila je na okamžik malomocná bezradnost — dnes už ovládali situaci a hledali půdu pro práci pro kontinuitu přerušeného, jarého svého působení.

V divadle je tma doposud — ale to vlastní, to pravé jeho světlo, jež takovým radostným jasem zaplápolalo, neuhasne. Jako ta velká světla na obloze pouze na čas zmizelo — ale zákony odvěké nedopustí, aby se zase nevrátilo, aby se neobjevilo na svém původním místě. *J. H...a.*

VZPOMÍNKA NA JOSEFA JAKŠÍHO.

K typickým figurám vodňanským náležel „starý Renner". Byl snad také někdy mlád, ale o tom nevím.

MATKA MIKOLÁŠE ALŠE.
Kresba Jana Alše.

Jako punčochář, stávkář, z domova po vyučení šel „na vandr" a vrátil se po letech jako malíř. Maloval pokoje i svaté obrazy. Oné práce tehdy, v letech čtyřicátých, na venku nebylo mnoho. Světnice se po většině ještě i v předních rodinách měšťanských pouze bílily, k tomu stačili zedníci a nebylo třeba malířů. Vrhl se tedy přičinlivý živnostník hlavně na kostelní malbu a pozlacování. Získal si značnou přízeň. Mnoho kostelů, kostelíků i kaplí v okresu a též dále z těch dob má dosud oltáře „vyštafírované" od vodňanského Rennera.

Práci kostelní pokládal starý mistr vždy za hlavní práci svou, ačkoli později pak už kde kdo, v každé chalupě měli malované stěny a stropy. Tam to bylo v jeho očích jaksi uměním a to zde řemeslem.

K vykonávání tohoto míval a jmenovitě, když se mu nechtělo už příliš lézti na žebříky, měl vždy

učedníky. Zásoboval tak jistě nejméně celé jižní Čechy malíři pokojů.

Učedníci starého Rennera byli ve Vodňanech stejně typickým zjevem, jako on sám. Nejinak, nežli hromadně, tři čtyři pospolu nevystupovali, jinak spatřit jich nebylo, než pohromadě, jak nesli jeden žebřík malířský, druhý svazek patron na malbu, třetí a čtvrtý, nebo snad i pátý hrnéčky s barvami; všickni stejně umazáni, postříkáni, pocákáni duhou barev.

Objevení se kluků takto v domě znamenalo, že započata práce u starého Rennera objednaná. Další bylo rovněž známo. Kluci, jak přišli, zase odešli Dva dny nebylo nic. Potom se sborem dostavili zase. Další žebřík přinesli, další závitek patron, další hrnéčky s barvami a na barvy. Všecko rozestavěli po místnostech, které měly malovány býti. Trochu hned všecko všudy pomazali barvami, aby bylo jasno, že tu opravdu jsou již malíři. Pobyli však jen nějakou hodinu a zmizeli opět s jeviště. Dva dni byl zase od nich pokoj. Obyčejně přes neděli. V pondělí teprve zahájeno vlastní „malování" tím, že bylo vyžádáno mléko do barev. Toho poskytnuto ovšem ochotně a hojně, aby jakost a trvanlivost malby byla náležitá. Kluci ukápli trochu mléka do barev, ostatní vypili. Prozatím vykonáno dosti, i mohli se zas vzdálit. Někdy tak ve středu, nejdéle ve čtvrtek začalo se teprve zcela opravdově. Kluci lezli po žebřících, obkročmo na nich ve výši stojíce jako po chůdách chodili hřmotně podél stěn, jeden přidržoval patrony, druhý je přetíral štětcem atd. Starý Renner jenom tak někdy někde, kde mu na věci zvlášť záleželo, přiložil sám ruku k dílu a na výzdobu stropu vynaložil své umění, jinak jen přišel několikrát za den dohlédnout, je-li všecko v pořádku, udílel rozkazy, komandoval, kluky napomínal, káral a po případě též pohlavkoval atd. atd.

Stalo se, že pan Julius Zeyer dal si malovat něco ve svém bytu. K starému Rennerovi chodil často. Z haraburdí, vyházeného z kostelů svěřených témuž k opravě, vybíral si tu, co se mu hodilo, a vylovil tak mnohou pěknou věc pro své museum. Také staré rytiny děl slavných středověkých mistrů italských, jichž Zeyer měl celou sbírku a přátele své jimi poděloval, byly od starého Rennera, který podle nich pro kostely maloval svá „Narození Páně", „Nanebevzetí Panny Marie", „Nanebevstoupení Páně" a j. skupinové obrazy.

„Starý Renner" byl opravdu už stár a ochromlé měl nejen nohy, ale i ruce, když Zeyer trávil ve Vodňanech, a také práci tímto u něho objednanou sotva osobně už mohl konati. Tedy i tu nastoupili za mistra učedníci. Týž pouze dohližel. O to sdílel se s ním básník, celý den díval se na chlapce, přeměňující vzhled schodiště a chodbu k jeho pokojům podle jeho přání a vkusu.

„Kdo to dělal tam dole?" otázal se tu znenadání Julius Zeyer starého Rennera.

Ten zůstal jako zkoprnělý. Také si všiml belhaje se nahoru, že po zdi v průjezdu načmáráno je plno panáků, ptáků a jiných zvířat, též stromů, květin a chalup.

„Kdo to tam mazal!" vzkřikl jarým turem.

„I to jistě jenom ten zpropadený" – rozzlobil se přenáramně.

Zároveň se omlouval uctivě starý muž Zeyerovi, maje dotaz jeho za výtku. „Je mně to kus nezbedy!" pohrozil holí, o niž opíral své podagry, a hněvně mrštil zraky po chlapci, který vše slyšel a hrůzou se chvěl

„Který z nich to je?" rozhlížeje se po pracujících hoších, ptal se Zeyer.

„Jakší!" — velel starý Renner hodně rozkaceně. „Sem!" — -

Kluk zkormouceně a zkroušeně přilezl. „Teď přijde hromobití," myslil si nepochybně.

Julius Zeyer svým milým způsobem ho však vlídně oslovil, vyptával se na jeho poměry, kde se učil kreslit, a má-li nějakých dokladů své dovednosti a píle; na konec řekl: „Přineste mi něco ukázat!" — —

Chlapec byl v sedmém nebi.

V neděli svátečně vystrojen šel k „panu spisovateli," jak se ve Vodňanech Zeyerovi říkalo.

Josef Jakší sám vyprávěl mi o tom, jak mu bylo, když zazvonil u Zeyerova bytu. Zvonilo se pod schody, navštívený musil sám se schodů sejít až dolů, aby mohl hosty k sobě vpustit. Malá dušička byla v hochovi strachem, jak všecko dopadne, při tom hořela pýchou duše jeho nad velkým vyznamenáním, jehož se mu dostalo už samotným pozváním slavného muže, v čemž spatřoval pro sebe uznání ohromné.

Zeyer dal si předložiti výkresy Jakšího ze školy, črty a skizzy, jež jako učedník v prázdných chvílích sobě dělal.

„A nechtěl byste státi se malířem?" byl výsledek Zeyerova prohlížení, zkoumání i vyptávání se hocha na různé podrobnosti. „Opravdovým malířem!" — —

„Bože!" — hoch vzdychl a zavzlykal. „Kdež pak bych já — —"

„No, promluvím s rodiči," Julius Zeyer na to. „A pokusím se pomoci vám na Akademii — —"

Tak se také stalo.

Na přímluvu Julia Zeyera Josef Jakší byl přijat na malířskou akademii v Praze, kde jeho opravdový talent nabyl svého odborného vyškolení a čím dále více platnosti si zjednával v českém umění výtvarném.

Bohužel, krutá choroba, následek nepochybně spály za dětství prodělané, hlodala na jeho životním kořeni a ve stáří teprve 35 let, dne 20. září 1908 v milém jeho rodišti v Bavorově nad Blánicí, kam se uchýlil, u starých rodičů, sklátila do hrobu tohoto osobně sympatického a jmenovitě v poslední době rychle rázovitě vzrůstajícího umělce.

Fr. Hs.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

NEJDRAŽŠÍ ALŠOVY OBRÁZKY. Na čelném místě pracovny mistra Mikoláše Alše visí starý, zažloutlý obrázek, hlava výrazné, pravé staročeské ženy. Co už vystřídalo se v Alšově milém, skromném pokojíku literátů, umělců, žurnalistů, osob s vybraným, osvědčeným vkusem, všichni s velikým, pochopitelným zájmem prohlédli každou ozdobu, všechny obrázky, knihovnu, staré památky, všichni zastavili se u zažloutlého obrázku, a když jim na otázku, koho skizza představuje, Aleš odpověděl, že to je jeho matka — vyslovili pietní poznámku a pokračovali ve své obchůzce kolem čtyř stěn Alšovy dílny. Před prázdninami přišel mistr Max Švabinský, aby svého drahého přítele portretoval. Zavadí pohledem o prostý obraz, oči umělcovy rozjiskří se nadšením, a ruka již dychtivě sahá po originálním dílku. Znalec se zájmem stále větším prohlíží starou kresbu, označenou letopočtem 1864, a nadšenými slovy hovoří o krásné hlavě, o roztomilé, drahocenné památce.

Je to nejdražší obrázek Alšův, podobizna jeho matky, památka dvojnásob milá, poněvadž je dílem nešťastného bratra jeho, Jana Alše. Ve svých pamětech vypravuje mistr: „Ptal jsem se jednou maminky — chřadla valem a musila ulehnouti — mám-li zavolati kněze. Matka odpověděla, že by si troufala tak se světa odejít. Byla však přece zaopatřena svátostmi od P. Kříže. Odpoledne jsem jí četl utrpení mistra Jana Husi z Herloše. V noci ze dne 22. na 23. září 1869 zemřela ve spaní, v mojí náruči, tiše, bez bolestí, an jsem jí pozdvihl hlavu. Já, otec a strýc Tomáš (Fanfule — „Vensan švališer“) jsme se pomodlili. Nezapomenutelný je mi krásný, libý její obraz v rakvi. — Spala . . .“

Byla výborná žena, vzorná, něžná matka. Osud krutě pronásledoval jejího muže, na kterého doléhaly těžké existenční starosti. Jedinou radostí a nadějí rodičů byly jejich děti „František a Jan,“ píše otec svému bratru Vincencovi, „končí co výtečníci 5. gymnasiální třídu v Písku. Chodí šest hodin týhodně do kreslení, a jsou v tomto

PAMÁTKY Z KOLČAVKY.

PAMÁTKY Z KOLČAVKY.

umění tak výteční, že od nich professor plat od učení ani nepřijal, jim ku kreslení prkno koupil i papír vícekráte sám ze svého zaopatřil a toliko sobě vyžádal, že sobě z jejích zdařilých nákresů na konci roku od každého jeden kus na památku vybere." V té době byl na studiích už také Mikoláš. „Strýc Tomáš, již 67letý stařec," stýská si František Aleš, „jest posavad hospodyní mých dětí v Písku — jejich druhý otec. Považ to, přemilý bratře! To není žádný žert — čtyři lidé v Písku! Co nemůže skoro žádný zdejší měšťan s jedním podniknout, držím já s pomocí Boží s třemi dítkami, jenž pouze hlavu a ruce za jmění mám. Byl by to již hezký dům v Miroticích za to, co jsem na děti vynaložil . . ."

Starali se oba obětavě, s nesmírnou láskou o vzdělání svých dětí, ale krutě, se strašlivou bezohledností byli osudem pronásledováni. Na jaře r. 1866 dopadla na ně první rána — nejstarší syn František zemřel. Professor Spies řekl o něm s kathedry: „Vlast ztratila v zemřelém nadějného, znamenitého muže, výtečného dějepisce a básníka." Druhá, možno-li ještě bolestnější rána dopadla na ubohé rodiče, ještě jedné, té nejhroznější bolesti dožila se matka. „Na Velký pátek," píše František Vincencovi — „vesele vyšel Jan z domu, a když jsem se ho ptal, kam odpoledne, pravil: ‚půjdu s Mikoláškem do Čimelic a ukovu mu tam sekyrku na hůlku. To byla poslední slova, která jsem s ním mluvil, kdo by se byl nadál, že Jana již živého nespatřím. Šel jsem za řeku k Vazačovům, kde jsem s purkmistrem mluvil. Mezi tím ukazuji chlapci na čápa, který se nízko nad řekou vznášel. Za chvilku na to padne slabá rána, hned na to se ženou lidé ke Zvěřinovům na dvůr, kývají na mne, a když přijdu na lávku, praví mi holčička: ‚Jejich Honzíček se zabil . . .' Když jsem na rynk přišel, nesli již mrtvolu mého nešťastného dítěte. Na hod Boží velikonoční po požehnání byl provázen od náramného množství lidstva a slušně pohřben; byly mu věnovány dva velmi krásné věnce. Jeden z nich od jeho přítele Ladislava Stroupežnického."

Jan Aleš byl jinochem velkého, vzácného nadání. Byl malířem a básníkem. Žil vášnivě rád v přírodě a měl ji celičkou v srdci. Mikoláš Aleš má na svého nešťastného, tak záhadně se světa urvaného bratra několik drahých vzpomínek. Janova

PAMÁTKY Z KOLČAVKY.

líčení z přírody jsou orosena čistou, pravou poesií. Napsal na příklad:

Dlouho již neslyšeli jsme za večera hlas ptáků lesních při zapadajícím slunci... Jaro se blíží. Káňat a potápek veselý rej oživí jezera, skřivan poletí k nebesům. Pěnkava křičíc v lese, bude stavěti a vrabci oživí háj. I ještěrky zelenati se budou po stráni a v každém křoví cosi živého se zahemží. Motýlův a brouků roj pestrý pobaví oko a na květnaté louce žaby křičeti budou. To bude jaro!

Dva drahé, prosté obrázky Janovy jsou mezi těmito památkami — matčin obrázek a „portret" šestiletého bratříčka Mikoláše. Je zároveň pro nás všechny milou, vzácnou památkou! Kdo je to? napsal Jan Aleš pod svou skizzu. Kolik rozmarných chvil způsobila asi skizzička v rodině rodičům i sourozencům? Zadíváte-li se na charakteristickou hlavu maminky Alšovy — nezdá se vám, že je v kresbě cosi, co mistra samotného připomíná? Ve svazečku, v němž uloženy tyto zkazky Janova talentu, je také náčrtek, jemuž Aleš prokázal nejpietnější pozornost — do jednoho z obrazů foyerové galerie Národního divadla vtělil Mikoláš Aleš základní myšlenku z náčrtku Janova, o němž ve správné předtuše

zaznamenáno v rodinné kronice, že „jeho kreslení je plné života . . .“ *K.*

PAMÁTKY Z KOLČAVKY. Vzpomínka, současně v tomto listě uveřejňovaná, chce osvěžiti v paměti dávné osudy a příhody, jichž jevištěm byla patricijská usedlost, kdysi sídlo Vyššího hospodářského učiliště dra. Čupra, Kolčavka, zvaná tak proto, že prý tu rády brousívaly kolčavky. V pamětnic Hejtmánkově praví se o Kolčavce, že byla perlou mezi vinicemi, daleko široko ležícími. Hluboký klid tu býval — Kolčavka byla pro sebe uzavřeným světem Vysočiny ji ukrývaly všetečným zrakům. Ani blízké Libně nebylo z ní viděti, tu zastíral Libušín a vrch „Hájek“, romantický, skalními partiemi bohatý vrch. Však kdož vystoupil na vrchol vinic kolčaveckých, jakoby z pohádky octl se ve středu nádherného panoramatu, které tvořily kolem Libně rozložené vinice, hlava českých měst a vynikající body v okolí pražském. Pro tyto znamenité vlastnosti své bývala Kolčavka oblíbeným sídlem, hledaným venkovským tuskulem zámožných a osvícených rodin českých. R. 1852 koupil Kolčavku, valně sešlou, dr. Fr. Čupr. Z vinice stala se škola. Podrobnosti z minulosti Kolčavky nalezne čtenář ve vzpomínce v belletristické části listu.

Dnes je Kolčavka, které zasadily smrtelnou ránu železniční náspy, ruinou. Bývala kdysi čarovným, překrásným, pohádkovým sídlem. V nádherných jejích komnatách bavívala se skvělá společnost, později studenti, zvaní Kolčaváci, připravovali se v hospodářském učilišti pro praktický život. Duch starých dob, dávné tradice, vzpomínky a památky na bývalé majitele Kolčavky udržely se v jejích sálech a pokojích ještě nějaký čas po smrti dra. Čupra. Syn jeho, p. Karel Čupr, zachránil větší část starobylého empirového nábytku, jenž vykazuje tak roztomilé kousky, že se podobných hned tak jinde nenajde. Jsou to skutečné rarity nábytkového a dekoračního empiru, z něhož dýše zvláštní, hřejivý půvab.

Z DĚJIN ČESKÉ KNIHY. V historii kulturního života českého kapitola dějin podnikání nakladatelského zaujme místo z nejvýznamnějších. Prodej knih a směr, kterým se obchod s nimi ubírá, jest nad jiné spolehlivým měřítkem výše, které vzdělání lidu dostoupilo. A poměry naše vyvinuly se již do té míry, že by bylo vhodno pokusiti se o vylíčení obrovské práce a důmyslu, jehož bylo třeba k uskutečnění tak mnohých literárních, nebo chceme-li nakladatelských snů. Neboť je nepochybno že v přečetných případech dává k té či oné publikaci podnět nakladatel. V malých a ledakdy malicherných okolnostech českého života často nebylo lze udržeti krok s cizinou, přece však netřeba příliš naříkati. Nepustíme-li se zřetele závažné vlivy, které rychlejšímu vývoji zabraňují, s radostí si přiznáme, že vykonáno poměrně mnoho. O české nakladatelství a tedy o české písemnictví hlavně dvé firem získalo si zásluh nesmírných. Starší knihkupectví K o b r o v o a mladší nakladatelství O t t o v o. J. L. K o b e r do konce svého života stál v čele ruchu vydavatelského, po něm J a n O t t o na ráz zaujal prvé místo v řadě českých podniků a s energií a odvahou nevídanou stvořil závod, bez něhož českou literaturu nové doby nelze si mysliti. Širší veřejnost sotva dovede si představiti rozsah a význam tohoto podniku, který prožívá letos jaksi jubilejní rok své činnosti. Po dvacetileté práci ukončilo toto nakladatelství monumentální svůj S l o v n í k n a u č n ý, ale už zase chystá jeho d o p l ň k y. Připravuje nové vydání, velkého německo-českého slovníku S t e r z i n g r o v a, vydává současně velké slovníky a n g l i c k ý a r u s k ý (vydalo i f r a n c o u z s k ý), pokračuje ve vydávání velkého Z e m ě p i s n é h o A t l a s u i své neocenitelné R u s k é k n i h o v n y. V této sbírce dostává se právě českému čtenáři velkolepé epopeje bouřlivých dob napoleonských válek V o j n y a m í r u, nejslavnější práce hr. T o l s t é h o. Nekonečné jsou řady knih belletristických a básnických, vydaných nakladatelstvím Ottovým. Populární sbírka S v ě t o v á k n i h o v n a počtem svazků i šťastným výběrem roste v podnik významu neobyčejného. Již nyní čítá 682 svazky — v posledních vydány D'Annunziova Gioconda, Andrejevův R o z u m a zajímavá kulturně-historická publikace S n á ř od V a v ř i n c e z B ř e z o v é. Na jeden podnik z nakladatelství Ottova upozorňujeme dnes zvláště. Je to Z l a t á P r a h a, která ukončivši jubilejní ročník, vstupuje právě do dvacátéhošestého roku svého trvání. Z l a t á P r a h a byla vždycky jaksi hýčkaným děckem a pýchou firmy, podnikem, na nějž nešetřeno obětí a který také čestně representuje nakladatele i české umění grafické. Za podmínek nepřirovnatelně těžších a přece s výsledkem skvělým koná svůj representační úkol, neustupujíc v ničem drahým a přirozeně daleko většímu rozšíření se těšícím listům cizím. — Mladší generace, která najde v knihovnách svých otců sta a tisíce českých knih všech oborů, stěží dovede vpraviti se v doby, kdy byla každá česká kniha událostí. Jí bude už snáze stavěti na hotových základech, ale ona také pocítí mnohem živěji potřebu informovati se o počátcích a vzrůstu české literatury a obchodu knižního. Spolehlivě psané dějiny, o nichž se zmiňujeme, a kterých se bohdá dočkáme, budou jí vítanou a prospěšnou pomůckou.

S t. J a r k o v s k ý vydal právě v Nakladatelském družstvu Máje svoji knihu NA PODZIM V OŘEŠÍ. V některém z příštích čísel promluvíme o tomto novém díle jeho šíře.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

DR. R. J. KRONBAUER:

KOLČAVKA.

(Pokračování.)

Bylo mou snahou, sestaviti pokud možno úplný obraz usedlosti Kolčavky před jejím zpustnutím. Podařilo-li se mi to aspoň částečně, je to zásluhou přítele Karla Čupra, jenž vyhověl všem mým přáním s největší ochotou a s tou pietou, které je schopno jenom srdce, zahřívané krásnými vzpomínkami.

Celková situace výstavné této usedlosti jevila se takto; byla vestavena do mírně stoupajícího návrší a tvořila roztomilý, vkusně uspořádaný celek. Za ohradní zdí s výplněmi z červených cihel staré esovité formace byla skupina vzácnějších dekoračních a ovocných stromů. Na Kolčavku byl možný příchod přes dva mosty — jeden byl široký, pro povozy, druhý užší, vysoký, kvádrový můstek, jehož klenák označen byl letopočtem.

Nejlepším dokladem toho, jak se zdejší niveau změnilo, je budovička, která u můstku stávala — bývala příbytkem hlídače kolčaveckého — a po dnešní den hříčkou osudu se zachovala, ač je po samu střechu zabořena do země.

U můstku stával starý, stoletý jilm, jenž teprve nedávno padl za obět regulaci Rokytky. Byl to pravý kolos, jenž zejména mládeži se zamlouval a na němž ráda obdivovala četné ohromné nárostky, jimž říkalo se prostě: „boule“. Potok vrouben byl mohutnými košatými vrbami, o jejichž pružné proutky rok co rok majiteli usedlosti říkal si stařičký pan farář z Proseka. Za pozornost tuto revanžoval se důstojný pán svazečkem chřestu vlastního pěstění. Tato vzájemná pozornost a úsluha opakovala se rok co rok, plných třicet let!

I to zní jako dávná zkazka z minulých dob — dnes by člověk takové přímo dojímavé zvyklosti snad ani nenašel.

Průčelní zeleni dominoval kolčavecký balkon na čtyrech kamených, jemně pracovaných, kanilovaných sloupech. Nad balkonem byla původně plechová, ve slohu doby provedená střecha, po jejíž stranách vychylovali se dva chrliči podoby dračích tlam. Kolčavečtí draci byli zejména místní a okolní mládeži obdivováni . . . drobotina oči mohla nechat na podivných těchto tvorech, kteří měli zelená těla se zlatými šupinami a v tlamách ohnivé jazyky. I babičky znaly dračí plemeno kolčavecké, a

když svým vnoučatům pohádky vypravovaly, dovolávaly se v nich, aby si líčení usnadnily, kolčaveckých balkonových draků s poznámkou, že na hradě byl na vlas takový drak, jenže o mnoho větší a ještě barevnější.

Následkem toho, že usedlost byla vestavena ve stráň, měly zahrady její dvojí úroveň. Byla tu zahrada dolejší a zahrada horní, které se po starém způsobu říkalo „Obergarten". Této zahradě věnovali všichni majitelé Kolčavky nejbedlivější péči, a rozumí se, že i dr. Čupr zahradu udržoval v proslavené její úpravnosti.

Byla ovšem ve slohu své doby. Mohutné jilmy a kaštany spojovaly se tam v nepronik-nutelnou houštinu. Půlkruhové tuskulum ve zdi zvalo k nerušenému odpočinku, nad zdí tvořila řada svěžích, košatých ořechů svěží obrubu. Třešňovým sadem přišlo se pěšinkami k Proseku do utěšeného zátiší, kde se říkalo „v Jámě".

Byla to veliká prohlubenina ve vrchu cíl oblíbené vycházky kolčaveckých obyvatelů. Velké ořechové stromy tvořily tu zelený ostrov, v jehož stinné ochraně byl jistě velice příjemný pobyt. Přišli inženýři, jámu zarýsovali do svých plánů, a brzo na to zmizelo všechno . . . pokáceny stromy, odneseny stolky a lavičky, a jáma ztratila se v hlubokém zářezu. — —

Když dr. Čupr Kolčavku kupoval, nejmenšího tušení ovšem míti nemohl, že bude jednou usedlost hráti nesmírně důležitou roli v jeho životních osudech.

Bylo po svatbě, novomanželé prožili několik krásných, ničím nezkalených dnů — když tu najednou, zase z čista jasna, udeřila hromová rána.

Dr. Čupr byl, jak víme, professorem na akademickém gymnasiu. Žije ještě řada žáků, vděčně vzpomínajících svého znamenitého učitele — dlouhá řada jich dříme už pod drnem.

Uvedu několik jmen, jimiž nejlépe se doloží, co následuje. Byliť Čuprovými žáky zejména: Vítězslav Hálek — Al. V. Šmilauer (Šmilovský) — JUDr. Julius Grégr — Ferdinand Schulz — hrabě Rudolf Thurn-Taxis — Janda — prof. dr. Jaromír Čelakovský — Karel Starý — Karel Studnička. Časopis „Česká mysl" uveřejnil nedávno serii článků, v nichž dr. Jašek vylíčil velmi důkladně a s odbornou znalostí tuto kapitolu ze života dra Fr. Čupra, kdy po reakci za Lva Thuna pro svoje české smýšlení a působení zbaven byl professorského místa a následkem toho i materielně poškozen i v tom směru, že mu nepřiznán nárok na výslužné.

Doktor Čupr dopustil se neodpustitelného činu, — bylo mu ovšem nesmírně zazlíváno, že ve svěřené sobě mládeži budil zájem o českou literaturu a české písemnictví. Největším zločinem professora Čupra bylo, že dopustil — horribile dictu — aby studenti vydávali psaný časopis český! To dálo se s jeho souhlasem, s vědomím professora češtiny — a za to ho také stihl exemplární, krutý trest.

Čuprova energická povaha se s tím ovšem nespokojila. Kroky, jež dr. Čupr na odčinění velké nezasloužené křivdy učinil, obšírně vylíčil dr. Jašek.

Poznamenávám k vůli kontinuitě vzpomínkové stati, že jakéhosi úspěchu přece jenom docílil. Byl ovšem rázu velice problematického — bylo mu totiž nabídnuto místo professora až — v Uhrách! Co mohlo býti účelem této „milosti", než aby dr. Čupr učiněn byl neškodným. Promoveatur — pokud možno o tom v tomto případě mluviti — ut amoveatur.

V Uhrách by byl ovšem professor Čupr úzkostlivou tehdejší vládu nikterak neznepokojoval.

Rozumí se samo sebou, že dr. Čupr danajské této koncese nepřijal. Vyžádal si proto a také obdržel svolení, aby směl uskutečniti dávný svůj zamilovaný plán, zříditi vlastní ústav učebný, jenž, jak vysvítá z obšírného „Plánu", vydaného ve formě brožury, obsahující 38 stran hustého tisku — měl býti ústavem docela zvláštním, novou školou, moderní duchem i zařízením.

Není pochyby, že ke vzniku velké, v těch dobách jistě odvážné myšlenky dala částečně podnět sama Kolčavka se svými účelnými, prostornými sály, starobylým zařízením, i celým svým uspořádáním, pro ústav jako stvořeným. Dr. Čupr, skvěle uskutečnil svůj krásný sen, ale měl asi plány daleko rozsáhlejší.

Zajímavý doklad toho podává svrchu zmíněný „Plán", k němuž přiložen je litografický pohled na Kolčavku. Při usedlosti spatřujeme totiž kostelík s gothickou věžičkou, jenž nebyl vybudován. Snad pomýšlel dr. Čupr i na to, aby měl na Kolčavce vlastní, samostatnou duchovní správu! Byly to jistě zajímavé sny a tužby, jež rodily se v hlavě znamenitého muže, vynikajícího filosofa, jenž jistě už v té době obíral se myšlenkami a studiem na své dílo, jež později vydal. (Učení staroindické — jeho význam u vznikání a vyvinování názorů zvlášť křesťanských a vůbec náboženských.)

Je velice pravděpodobno, že se dr. Čupr takovou myšlenkou úsilovně obíral. Jak vznikl obrázek? Když jej dr. Čupr objednával, dal asi určité pokyny a výslovně připojení kostelíka k pohledu s tvůrcem jeho smluvil. Tak se stalo, že existuje pohled na Kolčavku s pěkným kostelíkem, „dokument", jenž by mohl dáti vznik různým omylům.

Učebný ústav Čuprův vznikl na zcela nových paedagogických základech. Už tenkráte tanul dr. Čuprovi na mysli velký sen, spojiti vědeckou výchovu s technikou řemesel, rozumí se, že nikde jinde, než na Kolčavce, kde pro zdárný rozvoj moderního a velkého ústavu byly všechny podmínky Dr. Čupr pustil se s nadšením a energicky do díla a nový ústav těšil se hned od svého založení poměrně značnému účastenství.

Avšak zatím změnil se celkový ráz doby, jež vynikla snahou zvelebiti hospodářství a docíliti rationelnějšího využitkování půdy. Což divu, že dr. Čupr učinil ústupek v tomto směru, a to tím spíše, poněvadž už před tím zřídil v Praze, soukromé gymnasium, jemuž dostalo se práva veřejnosti, a soukromou školu reálnou.

Škola kolčavecká přeměněna byla ve Vyšší hospodářské učiliště.

Tím nastává pro Kolčavku doba pro nás nejvýznamnější, doba let šedesátých, kdy jako sídlo hospodářské akademie stala se známou v Čechách i za hranicemi. Dr. Čupr rozvinul tu horečnou, neuvěřitelnou činnost.

Považme, že řídil současně oba ústavy v Praze i akademii a že sám pilně a svědomitě vyučoval. Ke svým ústavům připoutal jejich zakladatel a majitel celý štáb mladších sil učitelských, jimž tehdy více záleželo na čestném umístění než na platu. Ale byli to vesměs lidé velikého vzdělání a ušlechtilých, ctižádostivých snah, jak většina z nich to později a na jiných působištích prokázala.

Nás zajímá v této stati především akademie kolčavecká.

Přeměna villového tuskula ve školu vyžadovala ovšem velkých a dosti nákladných adaptací. Dva dvorní trakty byly zvýšeny v jednopatrové budovy, v nichž zřízeny učebny, laboratoře a nový velký sál přednáškový. Škola byla zároveň internátem, a v době největšího rozkvětu učiliště bývalo tu šedesát až sedmdesát chovanců. Byli tu synkové zámožných statkářů a rolníků, a děti rodičů z jiných společenských vrstev, z Čech i vzdálenějších zemí, z Německa a z tehdejšího knížectví Srbského; posluchači z posledně jmenované země studovali na akademii na útraty své vlády.

Vyšší školy hospodářské toho druhu v Čechách dosud nebylo, a není divu, že těšila se chvalné pověsti i za hranicemi. V Kolčavce nastal ovšem jiný, rušnější život. Byty pro posluchače byly v hlavní budově, a když tato návalu studentů nepostačovala, adaptováno pro internát staré, jednopatrové stavení, zvané „Domeček“, jehož dvoustranně sečná střecha, jedeme-li Severozápadní drahou z Prahy, po levé straně je dosud viditelna.

Studenti kolčavečtí, zvaní prostě Kolčaváci, byli typem veselých, bezstarostných jinochů, s nimiž mívali páni professoři nejednou pravý kříž. Často a často čekalo se dychtivě na příjezd pana ředitele z Prahy, aby svou autoritou zjednal pořádek a uvolněnou kázeň přivedl do náležitých kolejí.

V Praze, kam ovšem rádi za nejrůznějších příležitostí a záminek zapadali, stali se záhy Kolčaváci známí a populární. Jejich pěkný, apartní stejnokroj budil na ulicích pravou sensaci — zejména ovšem u krásného pohlaví, jež stepilým junákům dávalo všude svou přízeň na jevo.

Však byli to také roztomilí hoši!

Jejich oděv byl na způsob důstojnické uniformy, hlavu kryla důstojnická čapka, na límci místo hvězd vyšity byly dva zlaté klasy. A což ty jejich jistě lákavé existenční vyhlídky! Slečinky dobře věděly, že z pánů akademiků budou páni ředitelové, inspektoři, správcové, pojezdní a důchodní . . . a ti všichni zajišťují svým ženuškám velice příjemný život.

Ve starém albu, jež kdysi zdobívalo stůl v kolčavecké komnatě, chová se na památku obrázek, kolorovaná podobizna jednoho Kolčaváka.

Je to asi z posledních, ne-li jediná podobizna z let šedesátých, jež uchovala se na naše časy. Jest možná, že žije ještě tento Mohykán kolčavecké studijní družiny, a že stařičký, stříbrovlasý kmet někde v tichém, útulném zátiší často a rád vzpomíná na krásné, nezapomenutelné chvíle, jež prožil před půl stoletím v Čuprově internátě. A dostane-li se mu do rukou tento list, věnuje-li pozornost této vzpomínce, jak asi bude překvapen, až spatří svou podobiznu z let šedesátých, kdy byl Kolčavákem a kdy měl před sebou celý dlouhý život se všemi nadějemi, jeho změnami, radostmi i trampotami! —

Kolčaváci známi byli dobrou, milou povahou. Byli prý to vesměs srdeční hoši. Je jisto, že na tom měla svůj podíl výchova, srdečné, přátelské, humanní, ba možno říci otcovské chování jejich ředitele, dr. Františka Čupra, a ve značné míře dozajista ušlechtilá povaha pravé jeho ruky, milované jeho družky paní Ludmily Čuprové, jež těšila se u všech posluchačů veliké vážnosti.

Studenti měli dost a dost práce, učebná osnova byla obsažná, vedle toho byl tu ještě praktický výcvik — všichni posluchači musili se súčastniti veškerých prací na kolčaveckých polích (k usedlosti patřilo tehdy asi osmdesát korců), ale proto přece zbývalo jim dosti času na zábavy a na různé taškařice.

Už asi nebude v okolí Kolčavky mnoho pamětníků života z těchto dob. Všechno se tu

změnilo, celé okolí zastaveno, a kdo ví, kam koho z hloučku těch několika žijících ještě svědků kulturního i společenského života zdejšího osud zavál. Osvěžím proto vzpomínku několika episodkami, aby zůstala drobná památka i na veselejší ruch, jenž, jak pochopitelno u mladých lidí, nejednou vybočil z přípustných mezí.

Zjistilo se, že páni Kolčaváci konávají časté nedovolené „noční exkurse“ do Prahy, nejčastěji do blízké Libně, kde už tehdy bylo u Deutschů dobré pohostinství. Pan ředitel požádal pány professory Vaitze, Hasenöhrla, Červeného a ostatní, aby ostražitě bděli nad tím, by nikdo z internátu pozdě večer nevycházel.

Ale ukázalo se, že všechna opatření jsou malomocna. Studenti zmizeli a nikdo nevěděl, kudy se vytratili.

(Pokračování.)

AUG. EUG. MUŽÍK:

STAŘENA.

Stařenu vidím — pohleďte na ni,
kterak je krásná nemálo!
Stáří jí čelo přejelo dlaní
a všecky vrásky srovnalo.
Dobrota, oddanost krásou teď její,
smutek — jak hrušeň zůstala,
od které všichni do dálky spějí,
když svoje plody vydala.

Stařena přichází do nové krásy —
rysy její se mramorují,
ve zraku jejím se hvězda hlásí
těch, kdož jsou už mrtvi a nemilují.
Sama je, sama, dávno už, bože,
odešli všichni v hřbitova stín —
studené, prázdné její je lože,
studený, prázdný její je klín.

Tak jako vlákna babího léta
její jsou vlasy i její dny, —
hrobním jen světýlkem vzpomínka slétá
v ty její staré, sežloutlé sny. —
Splaceno všecko je, vyrovnáno,
hroby i srdce — co bylo, kdo ví? . .
Kde jsou ty dny, kde je to ráno?!
Jen chladný večer je podzimkový.

Srdcem už v hrobě, tělem zde v žití,
v žití, jež pouze mámivý sen —
a smrt kdy váhá, tu křivdu cítí,
jež na ní páchána den co den!
Jen kdyby aspoň na rubáš zbylo
z košilek, jež vidí dětem šít . . .
Venku tak sněžno, či květy to bílo? . . .
Čas je se rodit a čas je mřít.

Smířena se vším, s nebem i světem
nežádá žádných obětí,
jenom by ještě šatit se květem
kraj známý chtěla viděti
Růží, jež — dítě — trhávala,
keř ten živ dosud — vemte dvé,
a stařence, jež zas jak dítě je malá,
s úsměvem vložte do rakve.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

III.

Dosud žádná zvěst nezaujala a nerozrušila četaře Floriana tak mocně jako zpráva o příchodu Rubinovy sestry Malky. Zejména vědomí, že Malkah jest krásna netoliko svým jménem, nýbrž i obličejem a postavou, a že prodlévá sotva dvě stě krokův od něho, mladého, dvacítipětiletého muže, který valnou část roku nespatřil v těchto končinách ženy, zvláště pak ženy mladé a sličné, působilo na něho tak svůdně a neodolatelně, že až pozbýval rozvahy a propadal nepříčetnosti.

Rychle se setmělo a nastala doba, kdy vojákům nebylo dovoleno vycházeti z baráků, podobajících se více opevněným hradbám než lidskému obydlí. Strážím nařízeno, aby zvláště za tmy zbystřila zrak i sluch, jak v oněch neklidných dobách kázala opatrnost.

Teď kantina Rubinova jest již opuštěna, Mordche nejspíše otevírá dovežené bedny a vykládá z nich na zítřek zboží počítaje, že v několika dnech vydělá opět sto nebo i dvě stě procent, a půjde-li to tak dále, že za nedlouho se stane boháčem. Krásná Malkah pomáhá mu vykládati, ale jistě se neúčastní jeho hamižných výpočtů, neboť ani není možná, aby spanilá dívka měla tak vyvinuté porozumění pro zisk jako její starší bratr.

Pověděl-li již Mordche Rubin Malce, že tady na Čemerně jest muž jménem Florian, kterému jest zavázán vděčností a který nyní již se chvěje nedočkavostí, aby se jí přiblížil?

Pomyšlení na to, že Mordche sestře své o četaři snad vypravoval a ona že možná ho již očekává, otupilo ve Florianovi všechnu přítomnost ducha. Hlava se mu točila a s ní celý svět, srdce tlouklo mu nepokojně, a když na něho promluvil některý z vojáků, vybafl na něho s posunkem, jakoby mu nejraději chtěl dáti pohlavek. Nejvítanější byla by mu v té chvíli samota, aby se mohl oddati myšlenkám na Malku a zamilovanému snění, ve kterém až do nejbujnějších květů se rozvíjela jeho živá obraznost.

Byl jako na vahách, bojoval sám s sebou. Sotva zpozoroval, když důstojníci, mající v rozích baráků své světničky, odcházeli do kasina večeřet. Nejdříve ohnutý kolohnát, starý setník Groh, za ním nadporučík s krásně nakroucenými kníry, zajímavý to muž, který i v oněch horách hercegovských, kde žil toliko mezi drsnými muži, omazával si tváře a rty líčidlem. Říkali mu široko daleko „slečna Líza" netoliko vojáci, nýbrž i kollegové hodnosti důstojnické. Pak proběhl východem z baráků podle stráže poručík John a jemu po boku pan kadet Orlt, který na slůvko pan vždycky kladl větší význam nežli na kadeta. Tam v kasině všelijak, někdy dosti chudě se večeřelo a po jídle pilo se víno a čaj a kouřily se papirosky. Všech důstojníků bývalo tam asi dvanáct, kromě našich čtyř jmenovaných osob od setniny myslivecké docházeli tam ze sousedního baráku důstojníci dvou setnin pěšího bataillonu s podplukovníkem v čele. Kolem desáté bývalo po schůzce, a důstojníci vraceli se pak v lůno svých prkenných a hliněných kobek, u myslivců opět tak spořádaně jako před tím: nejdříve dlouhý hejtman Groh, pak bělolící nadporučík slečna Líza, po něm poručík John, z jehož úst vycházela za studených nocí pára jako z vařícího kamnovce, a podle něho náš milý pan kadet, týž, kterému by byl kocour Jeremiáš málem ukousl palec.

Ve chvíli, kdy důstojníci shromážděni byli v kasině, netrpělivost četaře Floriana dostoupila vrcholu. Rozhodl se, že jenom na skok se podívá do kantiny Rubinovi, nic déle než na tři, čtyři vteřiny, jen co shlédne Malku, a pak do zejtřka bude ukonejšena jeho zvědavost.

A šel. Nic neříkaje myslivcům, kteří přešlapovali na strážnici, ani tomu v kožiše, který přešlapoval před strážnicí právě u vchodu z baráků, zabarikádován hrází z velikých kamenů, četař jenom přikrčil hlavu do ohrnutého límce svého pláště a proklouzl podle stráže, které ani nenapadlo ohlížeti se, kam to tak plavně uhýbá její pan komandant.

K politování svému Florian nalezl přední část kantiny, kde byl krám, zamčenu a neosvětlenu Jen ze zadní části, kde byla ložnice, vycházel skulinkami zabedněného a ucpaného okénka tenký paprsek světla.

Četař obcházel prkennou boudu Rubinovu jako slídný thoř nebo kuna. Tichounce rozšlapával podle stěn zmrzlý sníh, obezřele se nadlehčuje, aby nebylo slyšeti ani skřípání. Srdce bušilo mu v prsou jako kladivo, kdykoli se zastavil, slyšel je, jak hlasitě se ozývalo. Ačkoli byl zase důkladný mráz, Florianovi bylo horko, že až tváře ho hřály a na čele mu vystupoval pot.

Zastavil se u okénka a zatajuje v sobě dech, přiložil k němu ucho. Přál si alespoň uslyšeti Malčin hlas, a touha ta se mu vyplnila.

Z dřevěné boudy zazníval tichý, ale lahodný ženský hlas. Sestra Rubinova hovořila jazykem nebo dialektem, kterému Florian by naprosto

nerozuměl ani kdyby zeď nebránila, ale v duši jeho zvuk mladého ženského jazyka vyvolal ozvěnu nejkrásnějších tonů hudebních. Nemoha viděti jejích očí ani tváří, nemoha zacpaným okénkem změřiti její postavy ani forem, četař přece již dle hlasu byl přesvědčen, že Malkah je spanilá jak málokterá žena.

Nevěděl, jako dlouho se dával rozpalovati vlastní krví tam v té mrazivé noci u zabedněného okénka. Smysly ho opouštěly, jen ještě sluch že postřehoval Malčin hlas, tlukot srdce a bušení tepen na spáncích.

Chvílemi vystřídal Malku Mordche Rubin a něco vypravoval, ale rovněž tak tiše a četařovi nesrozumitelně jako Malkah. A chvílemi oba se ztišili, pak jakoby následoval dlouhý vzdech, a zase hovořila Malkah hlasem měkkým, a jak Florianovi se zdálo, ještě líbeznějším a něžnějším, že čím dále více se podobal zpěvu nebo hudbě.

Netrpělivost a vzrušení četařovo se vzmáhalo. Proč se tu tak jako zloděj plíží a bázlivě ucho na stěnu klade, jakoby se dopouštěl kdo ví jak hrozného zločinu? Což ho až dosti srozumitelně Mordche Rubin nezval, aby k nim přišel, až přijede Malkah? „Za několik dní přijde sem taky má sestra — nu, pane četaři, více vám snad už nemusím vysvětlovat“ — povídal mu prvého večera s významnou vděčností, a Florian nebyl tak připáleného rozumu, aby se nedovtípil.

Rozmýšlel se, má-li opět tak tajně a nikým nepozorován odejíti anebo má-li zaťukati na okénko a ohlásiti se Rubinovi. Není pochybnosti, že ho Mordche neprodleně vpustí, jakmile jen pozná hlas svého přítele. Musí ho vpustiti, vděčností jest mu zavázán, ano, on i Malkah ještě mu mají poděkovati za to, že opatřil koně, aby na dlouhé a neschůdné cestě příliš nestrádala.

A namáhaje se, aby si vyprahlá ústa ovlažil slinou, již zvedal pravici a chtěl zaklepati na okénko. Nic více prozatím nechtěl než ty tři čtyři vteřiny pobýti na blízku dívky, dotknouti se na pozdrav její ruky a podívati se jí do očí, aby z nich vyčetl, čeho od ní může očekávati.

Ale prsty ještě nedopadly na sklo, když z nádvoří vojenského baráku, toho, který obývali myslivci, zběsile zaječela trubka. Troubili na poplach, barák rázem oživl, zahlučelo tam, hlasy tlumené i pokřik vycházel odtamtud do černé noci.

Florianovi jako když dá prudkou ránu. Zdvižená ruka rázem mu sklesla, tělo jako strojem uchopeno se obrátilo a pádilo do baráku. Tam již vytroubená myslivecká setnina stavěla se na dvoře do řady, a nad ní vysoký setník Groh stál jako sloup přísnosti a hrozby.

Již od myslivce, stojícího na stráži, četař se dověděl příčiny, proč bylo troubeno na poplach. Nadobyčej záhy setník vracel se z kasina a vcházeje podle strážnice do baráku, vyvolával velitele stráže, aby mu dal na ráno nějaký rozkaz Ale nebylo tu četaře Floriana, voják na stráži pouze to mohl užaslému setníkovi pověděti, že pan četař již před hodnou chvílí vyšel ze strážnice a někam tíhl do tmy. Setník vkročil tedy do baráku, ale tam ve všech částech jeho byla tma, vojáci skrčeni pod houněmi spali jako dřeva, jenom v jednom, nejhlubším koutě. kde byla ševcárna, podmyslivec ode dne, dvě jiné šarže a kuchař mastili karty.

Rychle kázal setník vzbudit trubače a když pak, vrátiv se na strážnici, četaře Floriana ještě tam nenalezl, kázal troubiti na poplach. A teď úprkem všechno se sbíhalo do řady a hádalo, co se přihodilo. To jistě povstalci udeřili na Čemerno — jen tak zhola pro nic za nic, jako bývá v dobách míru, teď přece na poplach se netroubilo.

Slyše to všecko, četař Florian rychle vskočil na dvůr před hejtmana a hlásil mu svoji důležitou přítomnost.

Setník Groh tasil šavli a rozpřáhl se na četaře, jako by ho chtěl v té minutě rozsekati.

„Desertér!“ vykřikl vztekle. „Proč jste utekl ze stráže?“

Četař honem v pobouřené hlavě sháněl spasnou myšlenku, výmluvu.

„Stíhal jsem medvěda, pane setníku,“ neohroženě odpovídal.

„Jak to, medvěda?“ zaražen ptal se setník. „Jakého medvěda — kde byl medvěd?“

„Objevil se před chvílí před samým barákem, jenom pět krokův od stráže.“ —

„A proč jste na tu bestii nevyvolal stráže?“

„Byl bych medvěda zaplašil.“

„A co muž na stráži, viděl ho taky?“

„Neviděl, díval se právě na jinou stranu.“

„Mlčte, to je lež, měl jste něco jiného za lubem — přiznejte se, proč jste utekl?“

„Poslušně hlásím, pane setníku, neměl jsem proč utíkati. Ale medvěd tu byl, na mou čest!“

„Na vaši čest,“ posměšně se ušklíbl setník. „To je troufalost, dovolávati se cti! Hleďme, vždycky pravdomluvný četař Florian dovolává se své cti! Já vám kýchám na vaši čest! A co, hrdino, že jste se hned tak odhodlaně vydal za medvědem bez pušky?“

„Nebylo kdy jíti pro pušku. Vyjdu ze strážnice a přistoupím k mužovi na stráži, abych se přesvědčil, koná-li podle předpisů svoji povinnost, a v tom pět kroků přede mnou začerná se ve tmě medvěd. Než bych byl zaskočil na strážnici pro pušku, byl by mi zmizel — pustil jsem se raději hned za ním.“

„A neměl jste strach, že vás rozsápe?“

„Neměl, byl bych se bránil bajonetem. Set sak . . ., měla jen se na mne obrátit ta bestie, byl bych ji v ráně rozpáral jako kočku!"

Setník změnil vztek svůj v ledovou jízlivost.

„To je ovšem příkladná statečnost — pozor, vojáci, až na vás půjde medvěd, odhoďte pušku a vytáhněte perořízek! Zítra, četaři, budu mít čest představit vás Čemernu nejdříve jako rytíře bez bázně a hany, a pak vás pošlu do Gacka před velitelství praporu k raportu — těšte se, dostane se vám uznání a díků a budete zavřen a sevřen do želez, až zčernáte a až budete vidět v nebi tancovat andělíčky — dva mužové z řady, bodáky na pušky a odveďte ho do vězení jako sběha!"

Než Florian se vzpamatoval, dva myslivci stáli nad ním se „svíčkami", tak totiž se říkalo o vojácích, když některého provinilce vedli nebo hlídali, majíce nasazené bajonety.

Florian již ani nedutl a schýlil před osudem pokořenou hlavu. Věděl, že pod těmi svíčkami činí nyní dojem odsouzence, odváděného na smrt. A krotce, s dojmem, jakoby pro něho bylo v životě již všechno ztraceno, ubíral se strážnicí do studeného kumbálu, kde vojáci odpykávali své hříchy.

Nazejtří ráno patrola, odcházející jako obyčejně do Kljuty, zesílena byla ještě dvěma muži se svíčkami, kteří odváděli četaře Floriana. V Kljutě předati ho měli jiné stráži a jiné patrole, která by ho dopravila dále do Gacka před soudnou stolici majorovu a pak kdo ví kam ještě dále.

Když Floriana vyvedli před strážnici, vyšel také hejtman Groh, aby mu dal některá otcovská požehnání na cestu. Začal zase kousavě, potupně, až se z toho četařovi ježily rezavé kníry.

Patrola již čekala před barákem, už tu byl také Antoš Chomiak, zapáchající konírnou, se svýma dvěma koníky, a z lesa právě vystupovali s jinýma dvěma soumary dva Hercegovci, které vojenské velitelství zjednávalo jako přípřež, kdykoli patrola měla dopraviti do Kljuty nebo ještě spíše odtamtud zpět na Čemerno větší náklad. Setník Groh vystoupil před barák, když v tom jeho krátkozraké oči postřehly ve sněhu dobře znatelné stopy. Byla to památka po čtvernožci dosti velikém, který neměl ani kopyt ani paznehtů — snad tam konečně přece byl medvěd, a ten prožluklý četař měl pravdu!

Ohlížeje se po patrole a po vojácích, již tu očumovali, otázal se:

„Kdo z vás dovede mluvit tu s těmi lidmi?" A hodil při tom hlavou po Hercegovcích.

Byl tam také pěšák Eman Dezort, který nyní lnul k četaři Florianovi tím většími sympatiemi, co se dověděl, že také jako před tím on se provinil na stráži. Přišel třebas jenom pohledem přesvědčit Floriana o své nezviklatelné oddanosti.

Ten nyní na otázku hejtmanovu se přihlásil

„No tedy, infanteristo," pravil mu setník Groh, ukazuje pravicí s velikou spravovanou rukavičkou na zvířecí stopy, „zeptejte se tady toho hercegovského civila, čí jsou to stopy?"

Eman Dezort přetlumočil otázku setníkovu kulhavou srbštinou.

„Co to tu běhalo, brate?" ptal se Hercegovce. „Pan hejtman káže povědít."

Hercegovec vážně zakýval hlavou.

„Boga mi, pes, brate."

„Snad medvěd?"

„Nic, brate, žádný medvěd — vždyť teď medvědi přespávají za takové zimy."

Eman Dezort, který již věděl, co četař Florian honil minulé noci, postřehl, jak se říká, situaci, a proto, obraceje se k setníkovi, oznamoval neohroženě:

„Prý to byl medvěd, pane hejtman."

„Dobře," kývl setník a kázal patrole, aby ještě chvilku sečkala. Odešel doplnit oznámení o deserci četaře Floriana dodatkem, že skutečně byla zjištěna před baráky nedávná přítomnost medvědova.

Za dalších deset minut patrola se hnula i se stráží a Florianem pod svíčkami. Nikdo si nepovšiml, jak vděčný pohled četařův utkal se při tom s očima stále ještě zevlujícího Dezorta.

Když průvod se ubíral podle kantiny, Mordche Rubin, jenž právě něco kutil venku, jakoby ničeho nepozoroval honem se uklidil do své boudy. Ale Florian cítil jak okénkem, spějí za patrolou a zvláště za ním, tak poníženým a potupeným dvojí zraky, jedny bledomodré, chytré, ale stále záhadné, a druhé zvědavé, černé jako noc a přece zářící jako úsvity.

Nejraději byl by se hanbou propadl na tom čemerenském návrší, obklopeném hlubokými lesy, na té malé planině mezi nedostupnými horami, odříznuté od ostatního světa, kde by po něm nezbylo ani památky.

Ta žena židovská, ta mladá Malkah byla příčinou všeho jeho neštěstí. Nejdříve ho tak poplete na rozumu, div se nezblázní, a teď ho přivádí ještě do vězeni Bůh ví jak dlouhého, snad bude trvati léta, než opět se dostane na zlatou svobodu. Bylo to v době válečné, kdy přestupek, jakého se dopustil, trestá se nikoli dny nebo měsíci, nýbrž lety.

V téže chvíli zastavil vracejícího se Emana Dezorta do baráku vojín zásobovacího sboru.

„Ty taškáři," pravil důvěrně, „já taky rozumím hercegovsky a slyšel jsem, že to byl pes."

„Tak tedy drž hubu," odsekl vesele pěšák a hrd svým úspěchem nabídl novému důvěrníku papirosku. (Pokračování).

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Pokračování.)

Paprsek těch démonických očí neznámého muže zatínal se mi do duše.

Ačkoliv jsem nyní stál opět zády k neznámému, cítil jsem jeho pohled v hloubi duše; byl jsem jako opředen tajemnou mocí vůle cizincovy.

Chtěl jsem vyjíti z chrámu, leč zůstal jsem nepohnut, jako bych byl proměněn v kámen.

Když jsem se po chvíli ohlédl, cizinec nestál již za mnou.

Použil jsem toho i vyšel z chrámu.

Teprve venku, na svěžím vzduchu bylo mi volněji.

Horšil jsem se v duchu sám na sebe, jak jsem pošetilý, domnívaje se, že mě neznámý svým pohledem magnetisoval.

Konečně jsem se tomu zasmál a večer, kdy svit mé lampy vlídně ozařoval můj atelier, ponořen ve čtení na divanu, zapomněl jsem docela na „svého démona".

Leč druhého dne hra v chrámu se opakovala.

I dne následujícího.

Tentokráte mě neznámý svým pohledem jako přimrazil, ač stál zase za mnou.

Přísahal jsem v duchu, že nevkročím už ani jednou do chrámu a že vyhnu se mu raději na sto honů.

Pocítil jsem neurčitou bázeň před oním neznámým mužem; vzbuzoval ve mne odpor, leč stejnou silou mě k sobě přitahoval neviditelnýma rukama, jako je železná pilina tažena k polům magnetu.

Toho večera, kdy podařilo se mi posledně uniknouti z chrámu sv. Tomáše před neznámým, spěchal jsem, neohlížeje se vzad, do „zlaté studně", abych osvěžil se v té vzdušné výši a nasytil se pohledem na panorama Prahy.

V „zlaté studni" vyhledal jsem nejodlehlejší zákoutí.

Nebylo tam ostatně toho večera mnoho lidí.

Dva nebo tři mladí malíři tiskli se ve stínu pode hradební zdí ke svým patnáctiletým milenkám, zatím co ošumělý poeta-tulák snivě díval se k prvním hvězdám, svým sestrám, jakoby od nich očekával sladké vnuknutí tvůrčí.

Ten večer byl nádherný.

V temně modrém muselínu večera zářila Praha tisícerými svity a světly.

Díval jsem se dolů na silhuety malostranských střech a komínů.

Pode mnou, na hřebenu střechy objevila se „moje kočka" se smaragdovýma očima.

Usadila se do stínu velkého komína, v samotu, jako zrazená milenka, která utíká světu, aby o samotě snila o svém ztraceném ráji.

Pozoruje tak nerušeně tuto večerní kočičí siestu, byl jsem pojednou vyrušen kroky.

Obrátil jsem se.

Srdce mi v té chvíli prudce zabušilo.

Můj neznámý z chrámu sv. Tomáše usadil se klidně naproti mně.

Byl jsem zdrcen; prchnouti odtud náhle nebylo možno.

Démonické oči vyšlehly na mě své magické blesky.

Byly to příšerné oči.

Zdálo se, že by dovedly svým pohledem strhnouti i hvězdu s nebe.

Neznámý zadíval se chvíli na usínající Prahu; mohl jsem tudíž klidně pozorovati jeho tvář z profilu.

Byl muž asi čtyřicetiletý.

Velký, orlí nos vyčníval z jeho hubené, asketické tváře, vroubené na bradě tmavým vousem.

Vlas měl můj neznámý dlouhý, až na šiji splývající, tmavě lesklý.

Celý zjev cizincův připomínal mi živě Feliciena Ropse, toho démonicky geniálního fantastu péra i štětce, jemuž jsem byl vždy nakloněn.

Pak se neznámý obrátil tváří ke mně. Nezalekl jsem se již tak jeho pohledu.

Ta asketická tvář, plna jakési trpné melancholie, nezdála se mi být tak nesympatickou, jako před tím. Konečně cizinec se mnou dal se do řeči.

Chválil si zátiší „zlaté studně", kam prý mě bezděky následoval, a o němž nevěděl.

Mluvili jsme pak společně o kráse Prahy, zabloudili do minulosti a rýsovali nejasné kontury budoucna. V půl hodině hovořili jsme spolu tak živě, jako staří známí.

Bylo nutno představiti se vzájemně.

Můj neznámý jmenoval se Marcel Bartholdy.

Byl německého původu, leč bydlil léta v Praze a nikdo by nebyl poznal, že kolébka jeho stála někde na vinorodých březích Rýna.

Neřekl mi blíže, čím jest, co dělá, čím se zaměstnává.

Bartholdy udržoval vůbec kolem sebe jakési setmělé prostředí, tajemné přítmí, do nějž nebylo možno vniknouti.

V mládí svém mnoho cestoval a měl skvělé zkušenosti.

Mluvil s nadšením o každém umění, ať to byla hudba či poesie, malířství či sochařství.

Četl rád a naruživě hltal díla filosofická.

Půlhodinová rozmluva s ním mi stačila, abych poznal, že Bartholdy jest duchem neobyčejně hlubokým a kontemplativním.

Bylo s ním lze mluviti o všem a o ničem.

Dovedl obeplouti i nejostřejší úskalí problémů a otázek filosofických i sociálních, nalézal cesty do slují nejtemnějších záhad světových i lidských.

Mluvili jsme o nesmrtelnosti duše. Věřil v ni pevně a důvody, kterými své přesvědčení podpíral nezdály se býti právě ze třtin.

Mluvil o tajemných silách v člověku, a jak lze jich využitkovati.

Znal všechny výzkumy spiritismu i taje okultistů.

Byl to opravdový mag.

Toho večera, kdy oba dívali jsme se, jak velký, bledě zlatý měsíc vychází z oblaků, jal se Bartholdy, ukazuje na lunu, pojednou recitovati Rostandovy verše ze „Cyrana“:

„— — ano tam jen uzdravím se zase,
tam najdu jediný ráj snů svých v celé kráse,
tam s duší spřízněnou se mnohou sejdu dnes,
tam Galilei dlí a tam je Sokrates!“

Hleděl jsem na Bartholdyho s úžasem.

Jeho ošklivá tvář byla osvícena vnitřním ohněm. Jest jisto, že duše dovede okrášliti i tu nejpříšernější tvář (Pokračování)

FEUILLETON.

REKURRENTKA.

Humoreska.

Když tenkráte náš sluha přinesl do kanceláře Jobovu zvěst, že zemřela paní Anna Vostrá, vdova po chalupníku, majitelka domku a zahrádky, žena nevšedním nadáním obdivuhodné výřečnosti samým Bohem nadaná, majitelka objemné, ponejvíce samými úředními lejstry a rekursy nacvokované tašky — položil jsem rozechvěn péro, roztrhl na znamení smutku pokažený arch papíru a pohřížil se v myšlenky.

Tak tedy paní Anna Vostrá je teď už na pravdě boží!

Zadíval jsem se tak po očku na kollegu Perníčka, který pod dojmem oné zdrcující zvěsti seděl taktéž v hlubokých myšlenkách; a abych neruši jeho bol, povídal jsem mu hlasem ztlumeným

„Tak už nebude rekurrovat“

Perníček upřel na mne zavlhlé oči a pokyvoval hlavou.

„Tuhle mám pro ni zrovna rozdělaný jeden zamítací výměr; panečku, ta by si byla zase na rekursu smlsla. Taková ženská! Za celý život napsala rekursů víc, než advokát, a najednou umře jen tak beze všeho, nenadále, nepřipraveně; snad ji Prozřetelnost právě z toho důvodu tak rychle smetla se světa, aby Anna Vostrá, vdova po chalupníku, nemohla proti jejímu usnesení podati v čas odůvodněný rekurs, jímž toto usnesení béře v odpor a žádá za jeho zrušení. Chudák ženská! Celý život rekurruje a najednou umře bez rekursu. S rozsudkem smrti stojí zajisté již teď před soudnou stolicí a diví se, diví, že proti tomuto usnesení přípustno není žádné odvolání. Nemůže pochopit, že by případný, třeba i v zákonité lhůtě podaný odůvodněný její rekurs nebyl ani vzat v projednání, a že by ji tam nahoře na celé čáře zamítli.“

Kollega Perníček mluvil zvolna, tlumeně a v myšlenkách. Pak zmlkl a upíral chvíli oči na dveře. Jakoby čekal, že se tyto přece jen každou chvíli musí otevřít, že je rozhodí rychlá a podrážděná ruka, svírající v dlani nějaký pomačkaný výměr nebo pomaštěné usnesení „v odpor vzaté“ — že se ve dveřích objeví objemná taška, nacvokovaná úředními lejstry, a za taškou že se zjeví zardělá a vítězná tvář paní Anny Vostré, vdovy po chalupníku, která již ve dveřích nade vší pochybu hlásá, že s tímhle a s tímhle výměrem spokojena není, že si na to nese rekurs a že bude rekurovat tak dlouho, dokud její právní názory a právní cit zcela uspokojeny nebudou.

Kollega Perníček dívá se dlouho a marně na nehybně zapadlé dvéře. Dnes je nerozhodí rychlá a podrážděná ruka! Ani jimi neproklouzne objemná taška a zardělá, vítězná tvář! Dnes otvírati bude je tiše naše ruka nesmělá, pokleslá a zemdlená mohutným dojmem smrti nejslavnější rekurrentky, paní Anny Vostré, vdovy po chalupníku, majitelky domku a zahrádky, ženy nevšedním nadáním obdivuhodné výřečnosti samým Bohem nadané.

— — — — — — — — — — — — — — —

Paní Annu Vostrou poznal jsem poprvé v době, kdy jako mladý a nezkušený adept úředních věd teprve necelý měsíc probíral jsem nesměle rozličné spisy, abych z nich čerpal potřebnou moudrost a naučení pro život.

Záležitost, kterou jsem poprvé samostatně měl projednávati, byla náhodou záležitostí paní Anny Vostré, jejíž nepopíratelný talent k rekurrování již tehdy počal se utěšeně rozvíjet a uplatňovat, a jejíž právní důvody v rekursech přiváděly nejen

chefa, ale i ostatní úřednictvo v kanceláři v nevyslovitelný úžas a právní rozpaky.

Slyšel jsem sám několikrát chefa, jemuž při pročítání některého rekursu Anny Vostré vstávaly hrůzou vlasy, jak vzdává povinné uznání rekurrentskému talentu, prohlašuje, že by ani čert z horoucího pekla neporozuměl tomu, co ta zlořečená ženská zase chce.

Paní Anna Vostrá dostavila se do kanceláře se zardělou a vítěznou tváří a s nepostrádatelnou taškou s úředními lejstry, v jedné ruce držíc „v odpor vzaté usnesení“, v druhé úřední obsílku.

Za hrobového ticha, které při jejím objevení se v kanceláři nastalo, hodila tašku na stůl, popotáhla si špičku nosu a vyhlížela si svou oběť. Konečně utkvěla její přivřená očka na příteli Perníčkovi, a celý její zevnějšek nasvědčoval tomu, že se na něho vychrlí příval právních názorů a důvodů, kteréž v rekursu, psaném pravidelně na všech čtyřech stranách archu, dle svého vyjádření „jen tak z hruba“ uváděla.

Perníček zatajil na chvíli dech i spěchal, aby zabránil hrozícímu nebezpečí. Vymrštil se se židle a sladkými slovy lákal paní Vostrou k mému stolku.

„Jen račte sem, paní Vostrá; tuhle pan kollega to s vámi vyřídí. Studoval vaši záležitost a vysvětlí vám vše.“

Anna Vostrá změřila mne pátravým pohledem od hlavy až k patě a s úžasnou rychlostí řeči, při níž by byl i nejzručnější komorní stenograf zahodil tužku a hlasně zakvílel, přednášela svoji žádost.

„Tak vida, vida, nový pán, nový a pan Kollega. Hezké jméno, jen co je pravda, ale ten regurs si tuhle nesu. Už je to napsané, tak to tam pošlou nahoru. Mají tam všechno jen tak z hruba, ale je tam všechno zrovna tak, jak to je, a jen co je pravda. Voni jsou ještě mladej, tak ne aby mi to popletli! To vědí, že se vyznám, a jestli mi to pobryndají, tak jim sem nanosím regursů, že se z toho zblázněji! To vědí, že znám zákon a že můžu podat regurs na všechno, co přijde od ouřadu. A tuhle na tej obsílce mi vždycky vypíšou všechno, rozuměj? Paní Anna Vostrá, vdova po chalupníku a majitelka domku a zahrádky, vědí? Je tu o vážnost v obci, a to vědí, že znám zákon, že se každému od ouřadu musí všechno vypsat, co je a jak je. Jen mi to tady dlouho nezdržujou, to vědí, že to znám, a už jsem mluvila s jinčími pány, než jsou voni, rozuměj. Až to přijde, tak mi to hned pošlou, abych si na to mohla zas podat regurs. To vědí, že to znám. Nedopouštěj Pámbu, abych to tak skrze nich měla promeškat. Voni jsou ještě mladík, a já tuhle stará a zkušená ženská, vědí. Snad by se do toho neměli ještě ani plést, rozuměj. Snad by . . .“

„Upozorňuji vás, paní Vostrá, že mám vaši záležitost úředně přidělenu a že ji musím vyřídit podle zákona právě tak, jako by ji vyřídil sebe starší a zkušenější úředník! A odporučoval bych vám trochu klidu, abyste mne bezdůvodným podezříváním před ostatními pány nesnižovala. Myslím, že vaši věc znám dokonale, a o mých úředních schopnostech nemáte naprosto práva usuzovati!“

Jak nevhodně a směle jsem promluvil, neznaje dosud Annu Vostrou, vdovu po chalupníku a ženu nevšedním talentem obdivuhodné výřečnosti samým Bohem nadanou!

„Kristáčka na nebi, tohle si opovažujou říci do očí mně, mně, mně? Tohle si dovolujou proti mně, proti partaji a poplatnici? Já znám zákon, holečku, vědí, a vím, jak se s poplatníkem mluví a jedná, rozuměj! Já jsem v životě napsala už tolik regursů, že se voni za celý věk ani na čtvrtinu nezmůžou! I kdyby měli na krku ještě jednou tak vysokej límec a tu krabátli ještě strakatější a křiklavější, vědí! A kde je přednosta ouřadu? Tady člověk pomalu už nesmí ani promluvit! Tady se s člověkem jedná jako s žebrákem a ne jako s partají a poplatnicí!“

Rozhorlená paní Anna Vostrá dupala nohou a mrkala divoce přivřenýma očkama.

Ve dvou minutách měl ji chef v kanceláři i s usnesením „v odpor vzatým“, i s obsílkou a s taškou nacvokovanou úředními lejstry a rekursy.

„Prosím, milostpane, jdu si stěžovat!“

„A na koho pak, paní Vostrá, na koho?“

„Na toho Kollegu tam v kanceláři!“

„Je tam několik kollegů, milá paní Vostrá.“

„Na toho, co má na krku tu manžetu a krabátli jako ze salamandřích ocásků!“

„Ah ták! — Počkejte tu chvíli, paní Vostrá.“

Chef se ani neptal po příčině stížnosti a šel do naší kanceláře rovnou k mému stolu.

„S tou ženskou podruhé raději ani nemluvit. Jenom poslouchat a kývat! — Na tu jste ještě moc krátký, kollego, a buďte rád, že vám tu nevyvedla něco horšího. Na stížnost jí něco odpovědět musím, ale, podruhé, prosím, být chytřejší a opatrnější.“

Anna Vostrá odcházela po chvilce z kanceláře a drtila mne vítězným, opovržlivým pohledem.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Půl roku již dříme paní Anna Vostrá věčný sen. Svým balsámem zahojil již čas hluboké rány, způsobené náhlým a neočekávaným jejím odchodem.

V kanceláři je nyní o jednu sílu méně vzhledem k tomu, že úřední agenda od doby jejího úmrtí značně poklesla, a kollega Perníček, který zhotovuje právě pro vyšší úřady výkaz podaných rekursů, diví se uboze směšnému jich počtu.

Ach! Kde jsou ty doby, kdy na tomhle výkazu pracovali vždycky úředníci dva, a kdy skoro všechny kanceláře horečně vyřizovaly právnické a odůvodněné rekursy paní Anny Vostré, vdovy po chalupníku, majitelky domku, zahrádky a rekurrentky slavné paměti! *Karel Stádník.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SKVRNA NA SLUNCI. Stávka vinohradských herců skončila na vlas tak, jako válka. V sobotu dne 10. října před 12. hodinou podepisovala se — čestná kapitulace. Na náměstí před divadlem bylo živo, jakoby se chystala nová demonstrace. Lidé se sem sbíhali a udiveně se tázali, co se to v divadle zase děje. Před divadlem byly hloučky personálu — část herecké družiny projednávala zatím ve foyeru punktace. Skoro současně se smiřovacím aktem putoval z tiskárny do světa F. A. Šubrtův spisek „Krise a budoucnost Měst. div. na Kr. Vinohradech“ Je nepopíratelno, že stávka bude míti svoje dozvuky — ale už snad jenom péra se skříží k zápasu. Divadlo, jeho družina i jeho správa pokusí se dohonit, co bylo zameškáno. Zůstaly rány, jež nutno rozumně, odborně i humanně léčit, aby nezůstaly příliš velké jizvy Stávka způsobila ohromný rozruch ze dvou příčin — byla předně unikem a těšila se všeobecným sympatiím Veřejnost vzala stávkující na ramena. Kdo byl životu a scénám v táboře stávkujících blízek, tomu imponovala tato nebývalá solidarita, — proti níž ovšem stála zase solidarita divadelní správy — která v prvních dnech neměla ve svém tělesu jediného rušivého elementu. Proto tím studeněji působilo, když nadšení ulice a tisku neprojevilo se ve chvíli nejrozhodnější účinnou, zachraňující podporou. Herecká družina neměla divadelního přístřeší a neměla finančního zabezpečení. Přístřeší se našlo — a teď byla řada na obecenstvu, aby jednalo, aby naplnilo prostory útulků stávkujících. Bylo však poloprázdno na Žofíně při koncertní akademii, bylo poloprázdno ve výstavním koncertním sále, kde bývalo plno, když se tam usadila se svými kabaretními produkcemi paní Mařenka Zieglerová! Nadšení vzplanulo, zahořelo, ale nesálalo z něho ani tolik tepla, aby se při něm stávkující družina zahřála. Dokud herci nehráli — nosili jsme je na ramenou — když otevřeli pokladny, šli jsme kolem a nezastavili jsme se, nevstoupili jsme. Je mnoho výstražného a poučného v tomto překvapujícím úkazu. Je na čase, abychom svoje nadšení podrobili důkladné kázni a starali se vždy o splnění předpokladů, jež bývají hlavní pákou velkého hnutí, mocného vzplanutí. —

POSLEDNÍ VĚCI VÝSTAVNÍ. Tedy dne 18. října — hlásá výstavní sýček — si vejtruba zanaříká naposledy. Tentokráte to bude výstavní umíráček. Podzim se tlačí všemi turnikety do výstavní rozlohy, kde za noci nemilosrdně řádí. Květinové netýkavky zavčas prchly před prvním mrazíkem, jenž nejbolestněji překvapil výstavní výbor. Na štěstí zůstalo jenom při výstraze. Den co den vyhrne se časně z rána armáda dělníků, kteří odstraňují spadané listí, aby odkvétající kráska výstavní nděsila jizvami svého pokročilého stáří. Jenom smuteční vrby a agáty se drží — koruny jejich jsou brčálově zelené, a ráno není jediné vrásky na jejich kulaťoučkých fysiognomiích.

Trochu prosy zaříčelo z výstavní poesie, idylku ruší profanní tony. Někteří vystavovatelé zůstali prý výstavnímu panu domácímu dlužni nájemné, a z kanceláře rozletěly se upomínky a výhrůžky. — Kdo nezaplatí, nedostane tak zvaného propustného listu — a exposice liknavců zůstanou v zajetí a budou prodány na uhraženou nedoplatků. Je to bída na světě — není milování, aby nezůstal na konec aspoň drobet pelyňku.

Všechny výstavy zanechaly po sobě památku — nejskvělejší ovšem velká, primiční naše Jubilejní z r. 1891. Ta postavila základy, na nichž budovaly všechny její nástupkyně. Dostaly od ní, jak se říkává, znamenitý přínos, to nejdůležitější do těžkého začátku. Průmyslový palác s celou skupinou výstavních budov, tento náš moderní zámek se svým podhradím, stojí zde jako pevná nerozborná bašta, pamětník slavných dob, jásavých chvílí, velkých, dosažených met. Zkušenému rodinnému senioru se podobá, zakladateli kmenového blahobytu, jenž svému potomstvu radu i pomoc poskytuje. Národopisná vystavěla si celou dědinku s útulným dřevěným kostelíčkem v Podzámčí Jubilejní výstavy. Ale stopy po ní nezůstalo. Byla smetena s výstavních pozemků, a jenom několik smutečních vrb plní doslova svoje poslání a tklivě připomíná, co tu bývalo pěkného a co se bohužel nedalo a nemohlo zachrániti. Ladná a půvabná Výstava architektův a inženýrů byla by málem se svou grand attraction neslavně pochodila. — Panorama lipanské zachováno v hodině dvanácté a nalezlo konečně koutek ve výstavním labyrintu. Výstavní výbor už také sepisuje svou poslední vůli Jubilejní a Národopisná zanechaly důstojné, slovesné monumenty, Jubilejní výstava nynější, jež vynikne nad ně nějakou tisícovkou návštěvníků, také by ráda zachránila na slavné výstavní půdě svůj historický pomník. Bude jím ovšem budova strojovny a snad ještě jiné cennější objekty, jež bylo by hříchem demolovati.

Výstava měla neblahé předzvěsti — mnoho nechybělo a byla by se stala Popelkou mezi našimi výstavami, Popelkou, jejíž nádherný výstavní oříšek by se byl nerozloupl. Lid na ni pohlížel z počátku s velkou nedůvěrou — nechytla tak u srdce, jako chytly slavné její sestry, miláčkové národa, Jubilejní a Národopisná. Že přece jenom zvítězila, že dovedla přivábit a upoutat, je největším úspěchem, je a zůstane velkou a významnou její památkou, a zároveň pozoruhodným dokladem o morální úrovni našeho lidu, jenž šel za jejím výstavním bohatstvím, třeba musil před

MICHELANGELO BUONARROTI: STUDIE.

tím prožíti duševní boj, potlačit svoje sympatie, aby ho nestihla výtka, že dá se strhnouti k nepřátelství, k zápasu i s — kulturou! *K.*

O JUB. VÝSTAVĚ pražské obchodní a průmyslové komory otiskl delší, velmi sympaticky psaný článek lipský odborný list Börsenblatt für den deutschen Buchhandel, úřední orgán mohutné organisace německých knihkupců, čtený všemi příslušníky stavu v Německu i všude za hranicemi, kam německá kniha vniká. Autor článku, tajemník Spolku rak.-uh. knihkupců ve Vídni, Karel Junker, chválí především národní shodu v pražské obchodní a průmyslové komoře a zásluhu o ni přičítá zejména vzácnému taktu presidenta obchodní komory a člena panské sněmovny, p. Antonína Řivnáče. S upřímným obdivem píše o vývoji českého umění a písemnictví za posledních šedesát let; dotýkaje se několika slovy jednotlivých pavilonů výstavních, promlouvá obšírněji o výstavě české grafiky. Jmenuje řadu vystavujících českých firem nakladatelských, Unii, Ottu, Řivnáče, Stýbla, Topiče, Kočího, Vilímka, a přiznává, že podnikům těm netřeba se obávati srovnání s mnohým známým nakladatelstvím v Německu i jinde v cizině. „Výše tohoto průmyslu (polygrafického) ukazuje však, že literární a umělecké potřeby českého národa jsou veliké, nekonečně větší než obecně se věří," píše K. Junker a praví pak dále: „Zlatá Praha" jest illustrovaný list, který nenalézá rovného u mnohých jiných a větších národů; mnohé denní listy pražské dosahují na rakouské poměry přímo úžasné výše nákladů." Zmiňuje se podrobněji o nakladatelství Ottově, nazývá Ottův Slovník naučný „kulturním dílem velkého významu" a Čechy netoliko nalezištěm (Fundgrube) historických zpráv, ale i skvělým pomníkem krás české země.

Exposice Ottova je přímo velkolepá. Vypočítává sbírky nakladatelstvím pana cís. rady Otty vydávané a udává počet dosud vydaných svazků.

Také o výstavce školské píše s nejvyšším uznáním a obdivem a českému dorostu uměleckému prorokuje skvělou budoucnost. „Až tito žáci," praví, „jednou stanou se mistry, nespokojí se dojista nikterak činností ve vlasti, ale půjdou do světa, jak učinil již Mucha a mnozí jeho soudruzi, aby se stali učiteli samotných Francouzů." Vystavené předměty z oboru dekorativní malby, sochařství a knihařství jsou vesměs výborné a podivuhodné.

Jen dvě věci na pražské výstavě panu Junkerovi se nelíbí: množství českých, Němcům prý nesrozumitelných nápisů, a oficielní výstavní pohlednice, o nichž praví, že by již před desetiletími českým ústavům reprodukčním byly k hanbě. Není to ovšem nikterak vinou těchto ústavů.

Posudek německého odborníka nabývá ceny uznáním, kterého se v něm dostalo české práci kulturní. A je potěšitelno, že byla to právě výstava literatury, která toto uznání vynutila.

AMERICKÁ DIVADELNÍ EPISODA. Člen Národního divadla, p. Richard Schlaghammer, vypravuje: Známý divadelní podnikatel Conried (Kohn), bývalý ředitel Metropolitan Opery v New-Yorku, kde také Karel Burian triumfy slavil, uspořádal tournée po amerických městech. Skupinu dvaceti herců, mezi nimiž, jako všude na světě, byli také Češi zastoupeni (p. Urban, p. Janušovská, doposud oba v Americe činní, a sl. Ročková, působící pod jménem Berta Rocco u předního divadla berlínského), svěřil mému dozoru a poslal nás až na druhý konec světa, do — Texasu a Mexika. Ředitelův impressario jel před námi, všechno vyjednal, obstaral reklamu — a my zpravidla vpadli do vystlaného hnízdečka jako přeletaví ptáci. Ale jednou jsme hrozně, strašlivě dopadli. Zjezdil jsem kus světa, hrál jsem leckdes a za všelijakých okolností — ale něco podobného, co jsem zažil v Mexiku, jsem ještě neprožil a nepřál bych si, aby se tato pohnutlivá životní zkušenost ještě jednou opakovala.

Za svým cílem jeli jsme plných čtyřicetosm hodin. Stanicí naší bylo městečko Queretaro, sídlo bavlnářů. Vlak zastavil uprostřed náměstí. Vypadalo to tu, jakoby tu byla pouhá tramwayová zastávka, a naprosto nikoli jako železniční nádraží. Slyšeli jsme, že jsou v městě bohatí obchodníci, v okolí mnoho zámožných farmářů, a těšili jsme se, že se nám tu dobře povede. Náš impressario poctivě vykonal svůj úkol, všude byly nalepeny německé a anglické plakáty, — aby se vyhovělo postulátu zdejší národnostní rovnoprávnosti. Na programu byla veselohra „Grossstadtluft" od Blumenthala a Kadelburga, která dostala se také svého času po náležité lokalisaci a podnázvem „Praha je Praha" na prkna Národního divadla.

Pídili jsme se především po hotelu a pak po divadelní budově. První sklamání čekalo nás v hotelu. Byl to umouněný dřevěný barák s malými okénky, z nichž ani jedno nebylo opatřeno všemi tabulemi. V pokojích byla postel opatřená potrhanou sítí proti moskytům, umývadlo, jedna židle, ale za to mohl se hotel pochlubiti skvělým elektrickým osvětlením. Nebyli jsme právě v nejlepší náladě. Ke všemu ještě přišel hotelier, Němec, s dotazem, kdy uspořádáme průvod městem, a hned ochotně nabízel, že nám k tomu zapůjčí buben, koně, vozík, pochodně a praporečky. — „K čemu to?" ptám se udiveně. Němec zas podivil se mojí otázce. „Až doposud to dělala každá cirkusová společnost," poučoval nás . . . „a neuděláte li to, špatně pochodíte." Mluvil jsem s Němcem anglicky, a poněvadž členové naší společnosti jazyka toho neznali, provedl jsem malou švandu. Měli jsme komickou starou, dámu nesmírně korpu-

RAKOUSKÁ VÁLEČNÁ LOĎ ARCIVÉVODA BEDŘICH.

lentní. „A kam ji posadíme?“ ptám se, ukazuje na na naši nejobjemnější kolegyni. „Tu posadíme na osla,“ živě řekl hotelier . . . Komické staré naši jsme se tenkráte něco natrápili — trvali jsme totiž na tom, že musí městem projeti na oslu — jinak, že bude divadlo prázdné.

Ještě větší, bolestnější překvapení připravilo nám divadlo. Při pohledu na tuto boudu, z prken sbitou, nemohl jsem pochopiti, že tu mohla vystupovati pohostinsku známá subreta Geistingerová. Tomu bylo už osmnácte let . . . od té doby nebylo tu žádného divadelního představení.

Vstupujeme do ohromného sálu s prapodivnými pocity. Tady máme hráti divadlo, v této stodole bez jeviště, bez garderob, bez kulis? V hledišti byly postavena řada lavic a několik set židlí se všech konců města sehnaných. Za podiem vidím na stěně několik ohromných terčů. Ptám se, co to znamená a dovídám se, že se tu konají také cvičení ve střelbě. Jako hotel, měla i tato stodola svoji specialitu . . elektrické osvětlení. Středem sálu, hledištěm i „jevištěm“, natažen byl drát, na němž viselo několik lustrů s elektrickými žárovkami.

Bylo k osmé hodině večerní. Obecenstvo přišlo v ohromném počtu. Z celého okolí sjížděli se farmáři na koních. Byli to chlapíci jako hory, statní, otužilí muži. Před devátou hodinou večerní bylo divadlo nabito. Dali jsme znamení a začali jsme hrát . . . ovšem německy. Sotva že jsme pronesli několik slov, ozvalo se v hledišti podezřelé reptání. Za několik okamžiků se repot změnil v bouři. — „Hrajte anglicky“ křičelo se na nás se všech stran. „Hraje se německy,“ odpovídali Němci, „mohli jste si to přečíst na plakátech, že se hraje německy a nemusili jste sem chodit.“ V hledišti propukla nevypsatelná bouře. „Buď budete hrát anglicky,“ řvalo se na nás, „nebo nebudete hrát vůbec“. „Hrát se bude a hrát se musí,“ hájili své právo Němci.

Vřava byla větší a větší. Stojím na scéně v popředí, a povídám česky k svému krajanovi. „Co dělat? Z toho koukají špatné konce. Nemůžeme přece hrát anglicky, když herci anglicky neumí.“

„Přestat . . . mlčet . . anglicky“, křičelo se na nás. Hluk byl tak ohlušující, že jsme druh druha neslyšeli. Čekáme chvilku v domnění, že se bouře uklidní. V tom jsme sebou škubli . zarachotila rána z revolveru, za ní druhá . . . třetí . . . Bylo

Z LETOŠNÍ NÁVSTĚVY ANGLICKÉHO VÁLEČNÉHO LOĎSTVA V TERSTU.

jich vypáleno do stropu aspoň padesát. Ve vteřině bylo jeviště prázdné.

Angličané ovšem opanovali — hlediště. Strčili jsme hlavy dohromady a uvažovali jsme takto. „Dohrát nemůžeme, protože německy hrát nesmíme a anglicky nemůžeme, protože jen dva tři herci jsou mocni tohoto jazyka. Pak bychom však musili vrátit vstupné ... a o to se nám především jednalo. Vystoupil jsem tedy po úradě s kolegy na podium a nabídl váženému publiku — akademii. Na znamení souhlasu odpověděli nám temperamentní diváci zase několika výstřely z revolverů. Deklamovali jsme a zpívali něco anglicky, něco česky, za nesmírného frenetického jásotu. Národní naše písně způsobily pravou sensaci. Když už byl program takřka vyčerpán, přišel náš karakterní herec Holthaus — bratr známého berlinského umělce — s návrhem, že se pokusí o německou vložku. Žárlil asi na naše vavříny, a poněvadž anglicky neuměl, myslil si, že využije dobré nálady publika a že se pokusí o to — dát německému publiku satisfakci. Kolega trval přes všechna varování na svém, a když nepovolil, oznámil jsem, že přední herec naši družiny p. Holthaus přednese Tellův monolog z Schillerova Viléma Tella. V sále bylo hrobové ticho — neozval se protest ani z úst ani z — revolverů. Pan Holthaus vstoupí na podium ... a spustil, jak nejlíp uměl .... Tu událo se něco zvláštního, čeho nikdo neočekával a netušil. Publikum chvatně hrnulo se ze sálu a za několik minut bylo hlediště prázdné. Němci, jimž soudruh chtěl učiniti radost, opustili sál po revolverové demonstraci, vítězové zůstali a provedli exodus, jenž Holthause ovšem více mrzel, než nás revolverová výstraha. *K.*

MICHELANGELOVA STUDIE. Celé Michelangelovo umění žije z jediné veliké plastické ideje; ta mluví jako prvotní výtvarná nutnost z jeho soch, obrazů, fresek i architektur, které jsou jen posledním důsledkem živelního pudu přetvářeti hmotu, tvořiti formu. Všechny jeho obrazy vznikají, jakoby pod hrozným útlakem vůle, jako výrony žhavého života vnitřního, soběstačné ve své výhradné tvarové kráse. Kresby jsou spíše konstruovány, než viděny, nevědí ničeho o prchavé hře světla, stínu a barev jako problému malířském, jsou takořka hněteny v trojrozměrné útvary pla-

stických forem. Ve vášnivé masce děsu Zatracené duše, řvoucí v bezmezném strachu vstříc hroznému jakémus zjevení, nenajdeme ostře hraničících obrysů, v něžném zamlžení plynou přechody světla a stínu tak, jak je poznal Michelangelo u Leonarda — ale celek zůstává přece kreslenou plastikou.

VÁLKA. Evropou prolétla bleskem rudá předzvěst požáru a na itech milionů třese se otázka, co bude dále. Kabinety vyměňují si noty, ostré i diplomaticky zdvořilé, panovníci, ministři, kde kdo ujišťuje, že přeje míru, ale veřejnost už nevěří. Tam na jihu vyšlehly dva plameny a v Evropě je poplach. Noviny plní denně několik stran poplašnými telegramy, na bursách kolísají kursy, ve výkladech objevují se mapy Balkánu, kde to vře a kypí vskutku povážlivě. Armády jsou připraveny. Všecky ty strašlivé smrtící stroje, které vojenští technikové vymýšleli v dobách hlubokého míru, jakoby chystaly se promluviti. Na moři Adriatickém, Egejském i Černém manevrují válečné lodi.

Obludní tito obrové jsou nejdražším prostředkem míru. Pohlcují nepočítané miliony a většina z nich v opravdový boj nikdy se nedostane. Stárnou rychle a stávají se nepotřebnými. Jsou nesympatické svým určením, zevnějškem, ač nelze jim upříti mohutnosti, která imponuje, i konečně pro hmotné oběti, které vyžaduje stavba plovoucích těch pevností, ale přes to jsou vysoce zajímavy jako obdivuhodná díla moderní techniky i jako důležité pilíře mocenského postavení říše. Neuškodí budeme-li si všímati i těchto věcí méně příjemných a jaksi mimo dosah přímého interessu našeho stojících. U nás vůbec není dosti zájmu o věci vzdálenější, o podniky vojenské i námořní správy i o politiku zahraniční, ačkoli hraje se i o naše prospěchy, naše peníze, naši krev. Nevelíme armádám ani obrněncům, ale nebude na škodu, nepustime-li se zřetele, co se děje. Zejména události balkánské nemohou nám býti lhostejny. Je třeba, abychom stáli na stráži, abychom sami přiložili ruku k dílu, kde jen možno a přičinili se o nejživější spojení hospodářské se zabranými zeměmi i se slovanskými státy balkánskými a nepřipustili, aby se věci rozvíjely směrem Slovanům nepřátelským.

ČTVRT STOLETÍ. Zdá se mi, že tomu je nanejvýše nějaký rok, co stál jsem, malý studentík, na rohu Ovocné ulice a přihlížel pohřebnímu průvodu, zdaleka ne tak okázalému, jak jsme uvykli vídati nyní. Provázeli tehdy na hřbitov vyšehradský bělovlasého povídkáře, klecanského kaplana Václava Beneše-Třebízského. A pamatuji se také jasně, kterak jsme na cestě z akademického gymnasia — bývalo tehdy v najaté budově na nábřeží císaře Františka — stávali před výkladní skříní právě založeného knihkupectví Šimáčkova, z něhož vyrostl nynější velký závod Topičův. A je tomu už čtvrt století! Ani by mi to bylo nepřipadlo, kdyby nebyly noviny oznamovaly, že pan F. Topič slaví dvacáté páté výročí založení svého závodu.

Tak doslova před očima mé generace vyrostl veliký podnik knihkupecký a nakladatelský, jemuž v dějinách české knihy náležeti bude celá kapitola. Václav Beneš-Třebízský, Jan Neruda, Svatopluk Čech, Ignát Herrmann, jichž sebrané spisy nakladatelství Topičovo vydalo, jsou v pravdě úhelnými kameny krásné literatury české druhé poloviny XIX. věku. A podnikavému nakladateli nelze upříti zásluhu, že spojiv dílo jejich v celek, uvedl je do světa s takovou rozvahou a s překvapujícím úspěchem. V opětovaných vydáních rozletěly se dobré české knihy po českých krajích a učinily své autory nejpopulárnějšími českými spisovateli. Jak významná a prospěšná jest propagační činnost knihkupectví Topičova, oceniti můžeme zvláště nyní, kdy lze pozorovati známky úpadku zdravého vkusu v určitých vrstvách českého čtenářstva. To jest největší, jaksi literární zásluha páně Topičovy činnosti, druhá, více místního rázu, jest okázalost, se kterou tento český závod se representuje, dodávaje s knihkupectvím páně Řivnáčovým a Urbánkovým pražské promenádě českého rázu. Pan Topič děkuje za své úspěchy nejvíce práci a obchodní prozíravosti. Ale největší zisk z požehnané jeho činnosti měl český lid, kterému se dostalo z jeho knihkupectví celého bohatství výborných českých knih.

VLASTNÍM NÁKLADEM. Emanuel z Lešehradu vydá v polovici října v umělecké úpravě a pouze v počtu subskribovaných výtisků „Básně z let 1903—1908“. Cena subskripční výtisku je 2 K. Přihlášky na adresu spisovatelovu: Smíchov, čp. 1047. Karel Babánek oznamuje nám, že vydá na subskripci „Knihu písní“. Subskripční obnos K 1·20. Přihlášky na adresu spisovatele v Praze-III., Petřínská ul. 13.

:: Překladová knihovna Máje „Z CIZÍCH LITERATUR“ zahajuje nový ročník velice šťastné pozoruhodným dílem „Povídka o sedmi oběšených“ od Leonida Andrejeva. Není o tom dnes pochyby, že Andrejev je nejsilnější talent, nejbystřejší pozorovatel lidské duše, jaký po Dostojevském se v ruské literatuře objevil. Jeho „Povídka o sedmi oběšených“ je dílko malé svým rozsahem, ale epochální svým významem. Protest proti trestu smrti, jejž Tolstoj letos pronáší svým výkřikem v brožuře „Nemohu mlčeti“, je u Andrejeva tak dojímavý a přímo drtivý, že nemůžeme čísti knihu tuto bez hlubokého, opravdového vzrušení. Jsou sceny v povídce Andrejevově, při nichž i otrlá srdce jihnou a duše se plní jasnými, očišťujícími city. Nemohlo býti šťastnějšího začátku překladové knihovny „Máje“.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

IV.

Za dva dny patrola, vracející se z Kljuty, přivedla zpět na Čemerno četaře Floriana. Tentokráte nedali mu již zvláštní stráže s nasazenými bajonety. Nebyl z toho soud vojenský a pak ani brigáda, jak většímu trestu se říká na vojně, náš provinilec šťastně vyvázl raportem u velitelství praporu, kde mu major uložil pouze jedenadvacet dní. Nepochybně tak příznivě účinkovala poznámka setníka Groha, že skutečně na blízku čemerenských baráků se potloukal medvěd. Nač hned přišel Hercegovec, že totiž za takové kruté zimy medvědi přespávají ve svých doupatech, na to nepřipadl ani pan setník ani slavné vojenské velitelstvo.

Patrola přinesla zároveň písemný vzkaz, že četař Florian má si odpykati těch jedenadvacet dní na Čemerně. Byl také hned patrolou odevzdán stráži v baráku mysliveckém, která kromě ostřihání vchodu měla na starosti také vězení, do kterého se vcházelo strážnicí. A tak Florian vracel se opět na místo, které přede dvěma dny tak nedobrovolně opouštěl a odkud noc před tím, lákán roztouženostı po Malce, tak lehkomyslně se byl vzdálil.

Byl již zase svůj. Pokleslost mysli, která trvala až do raportu, po vyřknutí trestu ústy majorovými rázem ho opustila a četař Florian byl opět v míře nejrůžovější. Všechny vymírající naděje hned v něm zase oživly, všechna radostná očekávání znovu se v něm probudila.

Jaká pak je to hrůza a nekonečnost, dvacet jeden den! Nebýti toho, že po tu všechnu dobu nebude moci uzříti sestry Rubinovy, byl by mu trest spíše vítán. Není právě žádnou pokutou ležeti schoulen nečinně v houni, pěkně v klidu, třebas i někdy o hladu, kdežto ostatní vojáci vykonávají těžkou službu, mrznou na patrolách a na strážích, vydávajíce zimě v šanc nohy i uši. Ostatně voják, který si dobyl u svých kamarádů jenom trochu oblíbenosti, nemusí se obávati ve dnech postův ani hladu a v mrazech ani zimy. Stráž nebo službu konající šarže vždycky na tolik zahmouří obě oči, kolika je potřebí, aby odsouzenci dopravena byla ještě jedna teplejší houně nebo přilepšení.

A tak někdy se stává, zvláště jako bylo na Čemerně, kde vězňové žili v ustavičném styku se stráží, že takoví ubozí vojáčkové právě ve dnech postu mívají se nejlépe. Vždycky pro ně zbude nějaká porce menáže, vždycky dostane se jim vítaného doušku, cigaretek, někdy také páni vězňové ukracují si se stráží dlouhou chvíli nevinnými kartami.

Také četař Florian byl v mysliveckém baráku čemerenském uvítán stráží jako nejvzácnější host. S největší šetrností přijal jej velitel její, podmyslivec Urbanec, honem mu poslal k setnině pro hodně tlustou a pěknou houni, kterou mu ve vězeňské díře vlastnoručně upravil na nízké pryčně, aby pan četař měl co možná největší pohodlí, a za dvacet minut již mu podával plechovou misku, plnou horkého čaje, který v té zimě, pěkně zaváněje rumem, byl Florianovi nade všecky nektary.

Až dosud četař Florian vykal podmyslivci Urbancovi, od té chvíle však poctil jej tykáním. Přijímaje od něho čaj, pravil svým rozmarným způsobem.

„Díky tobě, Vlastinoho Pohostinný. Až ty budeš bručet v base, královsky se ti odměním za toto šlechetné přijetí.“

„Chtěl byste k tomu kus komisárku nebo sucharu, pane četaři?“ s úsměvem se zeptal podmyslivec, ale Florian mu hned vskočil do řeči.

„Jak to mluvíš, Vlastinoho, vždyť si tykáme — to se, abys rozuměl, navzájem přijímáme do své lásky a ochrany. Když ti tedy řeknu, přines suchar, máš přinésti suchar a říci: Tu máš a jez, Floriane. A když zas někdy tebe budou chytat, já jim budu podrážet nohy, aby tě nedohonili. Tak toho žádá opravdové přátelství, a tam, kde se tyká, nemá být nikdy zrada.“

Dal se pak do čaje se záviděnihodnou chutí a schroupal k tomu celý kotouč vojenského sucharu. Potom s nemenším požitkem si zakouřil a natáhl se na pryčnu.

Bylo mu hezky, milo, příjemně. Lahodný pocit sladkého lenošení po dvou dnech pochodův a trapného očekávání něčeho ošklivého působil na něho upokojivě a uspávavě. Podobal se v té chvíli kocouru Jeremiáši, který po svých toulkách také tak spokojeně se protahoval a mžouraje očima, dával se do předení.

Ale když si odpočinul, dostavila se obvyklá nálada, odpovídající skutečnosti. Nelitoval Florian toho, že jest zavřen, neboť to nemůže býti hanbou na vojně, a říká se, že ani nemůže býti dobrým vojákem, kdo nebyl trestán, a čím více trestů, tím lépe pro jeho zdatnost vojenskou.

Než to ho nesmírně hnětlo, že nemůže ven, aby přece již viděl Malku. Dlouhé tři neděle byla přílišná zkouška pro jeho trpělivost. Kdyby ji byl tehdy onoho osudného večera uzřel aspoň na okamžik, aby podobou její se mohl obírati ve svých představách anebo kdyby ho neuspokojila, aby ji mohl vůbec vytlačiti ze svých myšlenek — ale jak Mordche Rubin i Eman Dezort a Ledra napiali jeho zvědavost vylíčením Židovčiny krásy, že by byl na to obětoval rok svého života, kdyby mu bylo dopřáno uzříti a přesvědčiti se vlastníma očima, kolik jest pravdy na těch řečech.

A kromě toho byla mu ukrutně dlouhá chvíle. Vojáci, střídající se vždy o polednách na strážnici, poskytovali mnohdy sice dosti zábavy a vyražení, ale pro tak činného člověka, jakým byl Florian, bylo to brzy unavující a jednotvárné, zejména byli-li to myslivci omezeného ducha. Stávalo se, že mezi nimi někdy nebyl ani jediný, který by si s četařem zahrál v karty.

A proto převaluje se na pryčně a krče se pod houní, aby příliš nemrzl, uvažoval o všelijakých rozumných i nesmyslných věcech, aby mu přece to věznění přineslo nějaký užitek. Už kdysi ho napadlo, že by se mohl sestrojiti přístroj na odhadování vzdáleností — to by byla veliká vymoženost ve střelbě, anebo u střelby z děl že by se mělo hleděti na otáčení země. „Než projektil doletí k cíli, země pod ním zatím o kus poskočí“, myslil si, „není divu, že pak někdy bývá tuze málo tref.“

Kdyby tak nyní, než mine jeho trest, něco velikolepého vynalezl, jako na příklad co se týče těchhle kanonů! Pak by za mnoho peněz prodal svůj vynález a chvalořečil by těm jedenadvacíti dnům, blahořečil by Malce, uvěřil by, že tam, kam ona vědomky nebo nevědomky vlivem svým zasáhne, vyrůstají milliony, jak o tom snil její tichý, skromný bratr, Mordche Rubin.

Avšak jakkoli byl ducha prozíravého a otužilého, přece nemohl vyzkoumati žádného užitečného stroje ani na tu vzdálenost ani na ty kanony — zašmodrchalo se mu to vždycky v mozku, že byl až všecek vrtohlavý a naposledy nebyl již ani schopen o tom přemýšleti.

Vrhl se tedy na jinou věc, byly to blechy. Pozoroval, že v některých chvílích kousají jako psi a někdy zase že mu dopřávají pokoje. Nejprvé se domníval, že přestávají kousati asi o druhé hodině po půlnoci a začínají opět až dopoledne, později zdokonalil pozorování svá o blechách a dospíval k poznání, že štípají jenom v lichých hodinách. Sotva však počal jásati nad úspěchem svého badání, jako naschvál blechy ho v jednom kuse kousaly celý den a celou noc a pak opět nepřetržitě v tom pokračovaly.

Byl až zoufalý, že se mu nic nedaří, a z trestu jeho uběhlo zatím jenom pět nebo šest dní — co si počne se zbývajícími patnácti? A tu ho napadlo, aby trochu vychovával psy, kteří se přidržovali jeho myslivecké setniny. V Hercegovině bylo vůbec hojně psů, mezi nimi ovšem dosti takových hladových poběhlíků, vlkům podobných, kteří za tmavých nocí se přibližovali k vojenským barákům a slídili na smetištích, odnášejíce odtamtud kde jaký kus plesnivého komisárku, kde jakou kost. Takoví psi přibíhali v nocích také na Čemerno, a stopami jejich dal se oblouditi setnik Groh, že věřil podle výmluvy Florianovy v návštěvu medvědovu.

K setnině však, jako u jiných vojenských sborů, náleželi psové lepší, ušlechtilejších rodů, většinou potomci oněch, kteří se tam s důstojníky nebo jinými cestami dostali z civilisovaných zemí. U naší setniny byli čtyři, zůstávali s vojáky v barácích, vydávali se s nimi na

každou větší výpravu, jednotlivě chodili také s patrolami a se setninou nebo s praporem stěhovali se do nových garnison.

Častými hosty byli na strážnici; tam bývali také nejpřívětivěji vítáni, poněvadž pomáhali hlídati a vůbec činiti dvacetičtyřhodinovou službu myslivcům snesitelnější. Nemaje právě žádného spoluvězně, četař vábil je k sobě zbytky menáže i lichocením a tak někdy všichni čtyři sdíleli se s ním o slasti a strasti žalářní, při čemž cenil si jich Florian také proto, že mu pomáhali zadýchati a vůbec zahřáti jeho hladomornu.

Učil psy slyšeti a přibíhati na jiná jména, než jaká jim dali vojáci. Jednomu psu říkali, na pohoršení Mohamedánů Mukhtar, jinému, tmavému a velikému jako hora, dali jméno Cukrle, pak tam byl Cikán a Garçon. Teď četař Florian na Cukrle volal „Habt Acht!“, na Mukhtara „Marsch!“, na Cikána „Halt!“ a na Garçona „Sie, Jäger!“. Naučil je tomu tak, že psi na zavolání skákali hned na něho, div ho neporazili, a pak je za to chválil, hladil i poplácával a odměňoval kostmi a kůrkami.

Taková cvičení konal pak den co den, někdy bez přestání, a často také mu na odměny za dobrý prospěch padla skorem všechna menáž. Někdy také se stávalo, že na zavolání jediného skákali na něho všichni čtyři, i bylo mu vynaložiti všechny síly nebo se opírati o stěnu vězení, aby ho samou poslušností nepovalili a neoslintali.

S počátku, dokud nebyli ještě dokonale vycvičeni, Florian pilně dbal toho, aby byli zavřeni u něho ve chvílích, kdy důstojníci dávali seřaděným vojákům některé rozkazy. Ale když se domníval, že vyučenci jeho ve světě již se neztratí, pustil je na dvorek, a to právě před seřaďující se setninu, kterou hejtman Groh opět jednou po delší době chtěl vyvésti na krátký cvičebný pochod. Beztoho v těch zimách myslivci kromě na patroly ani nikam nechodili a pan setník se obával, aby nepozbyli rázného vojenského kroku a aby se z nich nestali ničemní lajdáci, neboť byl z těch duchaplných vojevůdců, u kterých zdar válečný spočívá na pěkném obratu nebo na dobře přišitém knoflíku.

A tu se stala hrozná věc. Když pan hejtman vyšel před setninu a zavolal „Habt Acht!“ vrhlo se na něho kolohnátské Cukrle, a sotva že je udiven a pohněván odehnal a velel „Compagnie — Marsch!“ přilítl Mukhtar a sápal se na něho tak prudce, že musil zvolati na setninu „Halt!“, aby se zastavila. Ale již tu byl Cikán a Garçon, který již ani nečekal na zavolání, a oba ztékali hejtmanovy dlouhé údy.

Setník byl jako u vyjevení, oháněl se, křičel, šavli tasil, ale dosáhl jen toho, že na něho skákali všichni čtyři psi najednou a drásali mu plášť a spravované rukavičky. Odehnal-li některého šavlí, přece tu ještě byli tři jiní, stále neodbytní, poněvadž očekávali obvyklé kosti nebo nedojedků menáže.

Konečně na rozkaz hejtmanův musilo vystoupiti několik mužů z řady, polapiti psy a zavříti je do baráků. Setník soptil hněvem a zděšením, co to ty bestie posedlo. Až skorem se obával, není-li to vzteklina, neboť když pak znova před setninou vyjekl povel „Habt Acht — Marsch!“, psi v baráku začali na novo. Kňučeli, štěkali a skákali na dveře, mocí mermo chtěli ven.

A četař Florian bystrým sluchem pozoruje, co na dvoře baráku se děje, chechtal se na své pryčně pekelnou radostí. Učení jeho korunováno bylo zdarem dokonalým. V duchu viděl rudý, rozhněvaný obličej obrejleného setníka, viděl veselé, smějící se obličeje myslivců, jak ze srdce přejí svému milovanému komandantovi toho psího dobrodružství, a viděl také své milé žáky, čtyři psy, které sliboval odměniti vydatným soustem; rád si je utrhne od úst, jen když oni tak chvalitebně vykonali svůj úkol.

Nyní ovšem mnoha vojákům bylo jasno, proč četař Florian tak horlivě se obíral psí smečkou a proč v minulých dnech od rána do pozdní noci bylo ze žalářní kobky slýchati ony nejužívanější vojenské povely. Jen že radost četařova a myslivců netrvala dlouho. Setník totiž rozkázal, aby vojáci za každého takového projevu odháněli psy holemi a kdyby to nepomohlo, že dá čtvernohé výtržníky krátce postříleti — chtěl říci „jako psy“, ale vzpomněl si ještě v čas, že by to byl nesmysl a dodal: „jako insurgenty.“

Když pak tedy psí čtverolístek po zvolání: „Sie, Jäger!“ — „Habt Acht!“ — „Marsch!“ nebo „Halt!“ dostával výprask, brzo se odnaučil poslouchati a naopak, kňučel a utíkal na ta zvolání a již ani všecek um četařův nedovedl toho, aby se vrátili k svému učení.

Za té kratochvíle však Florian nepřestával živiti svoji touhu po Malce a vymýšleti plány, jak by se aspoň na chvíli dostal z vězení před vypršením trestu. Ale vhodné příležitosti nenalézal. Byl-li na strážnici přející mu poddůstojník nebo voják, který by ho na tu chvilku pustil, nebylo to právě bezpečno, neboť mohl se snadno setkati na svém výletě s některým důstojníkem, a když důstojníci — což však bylo zřídka — vzdálili se z baráku a jeho nejbližšího okolí, buď byl právě na stráži bázlivý poddůstojník, anebo kantina Rubinova byla v té chvíli hojně navštívena vo-

jáky také z druhého baráku, infanteristy, kterým dobře bylo známo četařovo věznění, a proto bylo nebezpečno objeviti se tak z čista jasna jejich očím.

Jednou také přišel Floriana navštívit řezník Osman. Poněvadž však byl osobou civilní, která podle zákazu vojenského velitelstva neměla do obydlí čemerenské posádky přístupu, byl stráží odkázán milosti setníkově. Ten však Osmana k četařovi nepustil a také četařovi nedovolil, aby na minutu vyšel z vězení a přijal Mohamedánovo stisknutí ruky a pozdrav. Naopak zavolal si některého myslivce za tlumočníka a pak otcovsky Osmanovi domlouval, aby se s tak nebezpečným člověkem, jakým odjakživa jest četař Florian, raději nepřátelil, aby s ním přerušil všechny styky.

Zkazí každého, s kým jenom promluví, je to nákaza, které nejlépe hodně daleko se vyhnouti.

„Řekněte mu, že jsme nad ním už dávno udělali kříž," pravil zapomínaje, že snad Mohamedán nemá porozumění pro podobná rčení křesťanů.

Na štěstí myslivec nerozuměl dobře německy a právě tak neuměl srbsky. Proto povídal něco Osmanovi, že by dostal četař Florian dozajista záslužní kříž, kdyby nebyl býval zavřen.

Osman kýval a děkoval, uznával, že zákon vojenský nedovoluje mu mluviti s četařem, a bez odmluvy se podvoloval tomu zákonu. Měl se jako k odchodu.

„A řekněte mu, kdyby neposlechl a s tím chlapem dále obcoval, že by byl zavřen jako on."

Tomu voják již nerozuměl pranic. Jediné slovo zavřen jako přečasto užívané bylo mu povědomo, ale nevěděl, vztahuje-li se k Florianovi, k Osmanovi nebo k němu samotnému. Ale když již byl tlumočníkem, něco přece musil řezníkovi říci, proto horlivě, jakoby překládal hejtmanova slova, slabikoval:

„A máš prý dodávat naší setnině lepší maso, káže pan hejtman."

Osman opět rozuměl, že myslivec se táže, nepřináší-li Florianovi na přilepšenou masa, proto se svěřoval, že masa nepřináší žádného, — za to však balíček znamenitého trebiňského tabáku."

„Co povídá?" chtěl věděti setník.

„Chce panu hejtmanovi dáti trošičku tabáku."

„Řekněte mu, ať už odpálí, nechce-li býti do opravdy zavřen," odsekl setník a rychle odcházel.

Za chvíli měl četař polovic dárku Osmanova, o druhou polovinu rozdělil se tlumočník s poddůstojníkem na strážnici. A přijímaje vzkaz Florianových díkův, Osman odcházel, nevěda, choval-li se k němu pan setník Groh přátelsky nebo zle. Tvářil se, jakoby mu kdo ví jak přísně kázal, ale to, co mu předkládal myslivec, byly samé docela krotké a neškodné věci. Upokojil se opět myšlenkou, že toho vyžaduje zajisté vojenský zákon, aby důstojník mluvil k civilovi tak úsečně a přísně.

Když nadešel dvacátý prvý den, četař Florian ještě před odchodem z vězení dal si přinésti z kuchyně misku ohřáté vody, pak ručník a kus mýdla. Neumyl se pořádně po celé ty tři neděle, ale nyní chtěl býti čist a uhlazený jako z cukru.

„Pánbůh ví," pravil, dívaje se před umytím do zrcádka, „už by na mně mohli sázet žampiony, ale jakáž pomoc, taková špinka vydá v nouzi za jednu špatnou houni."

Vykročiv z vězení, rovnou šel do ševcárny, kde švec Lachoutek vykonával také úřad holičský Dal si přistřihnouti vlasy a oholiti vousy, pak ještě jednou se otřel po obličeji sněhem, k nákrčníku si dal připevniti běloučký plátěný pásek, boty si poručil vyleštiti, pak žluté knoflíky na čepici a na plášti.

„Náš pan fíra je fešák!" zalichotil mu Lachoutek. „Na mou duši fešák, strojí se, jakoby šel na námluvy."

„Myslivci jsou všichni fešáci," usmál se četař, „a to si pamatuj, Pucifouse Bototvorný, jmenuje-li se při tom myslivec Florianem, je to fešák dvojnásobný."

Mlaskl si, hlavou i rukou junácky pohodil, ohromná chuť k životu zračila se v každém jeho pohledu i pohybu. Teď byl by snad podnikl jakékoli dobrodružství, nic nebylo by se mu zdálo nemožným nebo nesnadným.

Otočil se mrštně na podpatku a za pět minut po té vstoupil do kantiny Rubinovy.

(Pokračování.)

DR. R. J. KRONBAUER:

KOLČAVKA.

(Pokračování.)

Pošlapané květiny v „Obergartenu" prozradily, že Kolaváci prchají za tiché noci oknem. Hned druhého dne přišli řemeslníci a okna zazdili. Ale vynalezavost veselých hochů objevila záhy jinou, mnohem krkolomnější cestu — nešlo to už okny a proto nastoupili akrobatickou pouť za zlatou volností přes balkon a pilíře zahradních vrat.

Docházelo také v internátě k malým palácovým revolucím. Jednou si pánové usmyslili

že nebudou jísti toho neb onoho pokrmu, jenž jim nechutnal, jindy zase brojili proti nápojům, někdy dokonce bouřili se k vůli tomu, že kamna kouřila a nedostatečně hřála. Rozumí se samo sebou, že studentské tyto revolty neměly nikdy tragického rázu a že byly vždycky hned a hravě zažehnány.

Živo a veselo bývalo na palouku před Kolčavkou.

Studenti v přestávkách vyrojili se sem jako z úlu a hnali se k soše sv. Jana, na jejíž kamenném sedátku rozbila svůj markytánský stánek prodavačka, jež opatřovala pánům studentům různé občerstvení.

Babka mívala s pány odběrateli různá nedorozumění — nejčastěji pro neplacení starých dluhů. Bralo se ovšem i zde zboží „na křídu", a když babka nemohla přijíti ke svému a všechny upomínající stupnice marně prodělala, došlo ke krajnímu prostředku, k oficielním srážkám z „Taschengeldu" pánů Kolčaváků, k čemuž ovšem musil svoliti sám pan ředitel.

Bývala prý to zajímavá podívaná na skupinu studentů, tábořící na palouku. Pokuřovali si labužnicky z dlouhých dýmek, bavili se a veselili, že byla radost na ně pohledět. Však míval s nimi pan professor Vaitz práci, než je dostal do učeben . . . pánům byl ovšem nejprotivnější zvon, jenž volal je do třídy, z hebounkého, sluncem vyhřátého zeleného koberce na tvrdé lavice.

Důležitou osobou v ústavě byl pan traktér. Hodností touto, jistě nemálo zodpovědnou, pověřen byl bývalý osobní sluha pana ředitele, který těšil se velké jeho důvěře a jenž na Kolčavce docela slušně existenčně se zakotvil. Jídelny umístěny byly v prostranných přízemních místnostech, kde zasedali chovanci internátu k pokrmům za veliké, zeleně natřené massivní stoly s podnožem. K vůli pořádku a dozoru střídali se u tabule ve „studentském traktéru" páni professoři.

Ale také smutnější a vážnější episody rušívaly občas zátokovou hladinu života na Kolčavce. K velikému zděšení ředitele, professorů i chovanců onemocněl jednou mladý, milý, nadějný junák, nemoc vzala rychlý, neočekávaný obrat, a než se toho kdo nadál, než se okolí pacientovo z leknutí takřka probralo, jinoch skonal. O ztracené existenci, o neblahém konci Kolčaveckého chovance zmíním se později.

Absolutorium Vyššího hospodářského učiliště Čuprova zaručovalo Kolčavákům výhodná místa na panstvích. Tehdy byl citelný nedostatek intelligentních hospodářských sil, a všichni chovanci došli velmi slušného zaopatření. Někteří z nich věnovali se ovšem správě vlastního hospodářství.

V této době dostoupila Kolčavka zenitu svých úspěchů. Rok 1870—71 byl posledním semestrem kolčaveckého učiliště.

Byly dvě příčiny, jež zavinily tento netušený obrat. Vznikla jednak Zemská vyšší hospodářská škola v Táboře, s níž nebylo možno dr. Čuprovi konkurovati. Nový ústav měl přece jenom lepší, soustavnější pomůcky a ovšem i učitelské síly, jimž kynula na veřejném ústavě vábnější, jistější existence.

Toho všeho by se byl snad dr. Čupr nezalekl — ale přišla jiná, větší pohroma.

Paní Ludmila Čuprová, věrná a vydatná spolupracovnice svého manžela, churavěla již od sklonku let šedesátých. Nemoc se v kritických chvílích pro Čuprovy ústavy velice zhoršila, a dr. Čupr byl ve všem odkázán na sebe sama.

Bylo na podzim.

Rodina dr. Čupra konala přípravy k přesídlení do Prahy, kde byla přítomnost paní Ludmily k vůli ústavům nevyhnutelna. Paní Ludmila Čuprová nemohla se však nikterak odhodlati k tomu, opustiti drahou, milou Kolčavku, na které prožila nejkrásnější chvíle svého života.

Zlá předtucha ji zdržovala na místech, k nimž horoucně přilnula. Anděl smrti kroužil už nad její hlavou. Zůstala, jakoby tušila, že jí tu osud ustlává smrtelné lože. Dr. Čupr žil od té chvíle mezi Prahou a Kolčavkou.

Nastaly ponuré, smutné dny — v přírodě i v rodině.

Na Kolčavce bylo hrozně teskno.

Paní Ludmila s tichou resignací dívala se na zápas přírody, v němž pomalu, ale neodvratně podléhala. Listí padalo se stromů, studený déšť lil se z oblak, a Kolčavka tu stála chudá, obnažená, oloupená o svoje nejkrásnější půvaby. Pak vichr lomcoval okny a okenicemi, mráz kreslil čarovné květy na oknech — ale paní Ludmile tu bylo přece jenom líp než v dusné Praze. Stará kamna milounce hovořila praskotem a zahřívala chladnoucí, chřadnoucí údy kolčavecké poustevnice.

Jednoho prosincového rána našly děti matčin rukopis na stole, básničku, ve které se loučila se svými drahými.

Ne dlouho na to — bylo to za jitra, otevřela se na Kolčavce okna na znamení, že právě vyletěla k nebesům duše paní Ludmily. Pohřbena byla na Proseku, kam později vedle ní uloženo tělo jejího manžela. Nad hrobem stojí pyramida na čtyřech koulích.

* * *

Z intimních rodinných památek vybírám dopis, k němuž se víže mnoho zajímavých, tklivých dedukcí.

Rok před svou svatbou psala sl. Ludmila Hlasivcová dr. Františku Čuprovi toto:

Dne 30. srpna . .

Milý příteli!

Nemůžete ani uvěřiti, jak jsem byla potěšena, když jsem obdržela Váš dopis. Byla jsem právě na Kolčavce a jak jen možno bylo, vyhledala jsem si osamělé místečko, kde jsem jej nerušeně čísti mohla. Ale jak byla jsem zaražena. Četla jsem jej několikráte, a vždy hledala jsem něco potěšitelného, avšak nikoli, celý dopis vyzněl stejným, nespokojeným se mnou tonem.

Nevíte ani, jak mně to bolelo . . . Nenadála jsem se toho, psalať jsem v nejlepším úmyslu, snad byl můj sloh špatně volen, což však příčísti dlužno mé nezvyklosti psáti dopisy, neboť, upřímně řečeno, psala jsem ve svém žití velmi málo dopisů.

Bylo nemoudré ode mne, že jsem Vám psala, že chování mé k Vám bylo mi vytýkáno, neboť to byly jen tak předsudky, které nikterak nemohu za úplně správné pokládati. Chci pilně čítati české knihy, abych brzy po česku se psáti naučila, neboť snad také studená německá řeč má vinu na nesprávném vyjádření se v mém dopisu. Vždyť jsem Vám, vidíte, od srdce nakloněna . . .

A ještě něco. Api*) ví o našem dopisování, neboť jest mně nemožné, abych před ní tajemství měla. Žijte blaze, očekávám tedy s touhou Vaše psaní, a ostávám vždy Vaše upřímná přítelkyně

Ludmila.

Dopis má významné pozadí.

Když se doktor Čupr ucházel o krásnou Hlasivcovu dceru, byl její otec zámožným pražským mužem. V psaní není výslovně uvedeno, proč došlo mezi mladými lidmi k nedorozumění. Ale je velice pravděpodobno, že rodiče Ludmiliny nebyli příliš nadšeni nápadníkem, ke kterému dcerka z první pražské patricijské rodiny asi hned při prvním setkání přilnula hlubokou sympatií.

Co byl v očích takového finančního velmože, jímž v té době ještě Hlasivec byl, takový mladičký profesůrek?

Stalo se, co se v takových případech stává a co se bude opakovati do skonání světa.

Rodiče vytýkali asi dceři, že doktor Čupr není pro ni žádná partie, mladou hlavinku znepokojili, panenka sedla a napsala psaní, v němž bez pochyby uvázly dozvuky rodinných protestů.

Mladý muž, hrdý na svoje vzdělání a konečně i na svoje postavení, poslal na Kolčavku temperamentní odvetu, která pohnula Ludmilu k napsání citovaného dopisu.

Osud si tu s mladými lidmi podivně zahrál. Víme, co brzo na to následovalo. Karty se obrátily, Hlasivec přišel na mizinu — a doktor Čupr koupil Kolčavku. Brzo na to vedl „profesůrek“ schudlou nevěstu k oltáři.

Po smrti svého otce pročítal syn dopisy, jež byly pečlivě uschovány a pietně srovnány. A tu přišel na dopis, jejž psala Ludmila na usmířenou svého Františka. Pročítá list s pochopitelným rozechvěním, dočítá jej — najednou se zarazí a vyjevený zrak čte tužkou připsanou poznámku na konci dopisu:

S Bohem, duch vaší Lidunky!

Na první pohled cosi záhadného, tajuplného vanulo z této poznámky. Jak se dostala na vetchý, zažloutlý list? Bylo to písmo Ludmilino.

Pro Bůh, přece není možno, není vůbec myslitelno, že by se slova tato objevila na dopise cestou nadpřirozenou?

Záhada snadno rozřešitelná. Když paní Ludmila Čuprová v ponurých dnech listopadových na Kolčavce churavěla a předtucha smrti ji zamrazila, vzala do rukou nejdražší památky, dopisy z těch dob, kdy mračna se stahovala nad mladým, krásným jejich štěstím. Jistě si při vzpomínce na chvíle ty zaplakala a jistě se utěšila myšlenkou, že milovaný její manžel po její smrti bude hledat posilu v nejtěžších chvílích v těchto tklivých zkazkách, v těchto dávno a dávno vybledlých vzpomínkách. A v myšlence na svoje záhrobí vzala tužku do ruky a napsala svému Františkovi poslední pozdrav:

„S Bohem, duch vaší Lidunky!“ — — —

Dr. Čupr po smrti drahé svojí ženy věnoval se, jistě pro útěchu raněné duše, svému filosofickému dílu (Učení staroindické), jež vyšlo u Urbánka ve čtyřech svazcích. V tklivé předmluvě díla — památce zvěčnělé manželce Ludmile věnovaného — je tolik krásného, co dokazuje, jak něžně se manželé tito milovali, že možno ji jako doplněk předcházejícího doslovně citovati.

Duše drahá!

Když jsi na tomto světě ještě obcovala tiše, přímě, ne bez fantasie, byla jsi příčinou, že jsem se jal překládati na jazyk český úryvky z upanišad staroindických, nikoliv snad proto, abych je někdy uveřejnil, nýbrž původně pouze proto, abych se s nimi, co se vzácným obsahem vlastního žití svého, s Tebou sděloval; nebo Tys' žila mne, a já Tebe. Tys' to asi tušila; já toho věru nevěděl, že jsem Ti takto, moje milá, k smrti připravoval. A dobře, lépe než mistr Tvůj, pochopila jsi toho ducha staroindického; nebo s dětinným úsměvem na rtech svých přijala jsi smrti chladné políbení,

*) Apolena, sestra Ludmilina.

rozloučivší se s rodinou, se světem básní, krátce před tím složenou. Víš, drahá?

„Poletuje sivá holubice kolem dědiny,
poletuje vůkol sadu, vůkol ladné lučiny.
Usedne a jme se šveholiti . . . .

Z jara růvek bujně se zelená,
na něm tichá zkvětá violinka,
libou vůni dýše, šeptot slyšet:
„S Bohem drazí, všichni vy milení!“
Rozumíce ševelení tomu
větérkové laškující, pozdrav
v dálné nesou kraje. — — —“

Ty duše poetická, nyní látkou etherickou obvinulá, cítíš, mluvíš kvítím, celou přírodou tak, jak jsi se tomu ze vzorů indických, až příliš chápavě, napřed už byla naučila. Nyní už poznáváš, zdali to, co se nám zde zdá býti nejluznějším, není spíše to, po čem nejvíce bychom měli toužiti, a to, po čem zde nejvíce dychtíme, zdali není právě takové, že bychom po tom méně měli bažiti. Poznáváš nyní bludy toho světa, víš už, v čem vada vězí. Tyto bludy z části uhodnouti, k jejich odstranění co možná přispěti, jestiť úkol tohoto díla mého.

Komu je mám věnovati, ne-li Tvé památce, drahá? Tys' byla původkyní jeho, a tím, že jsem útěchu v něm hledal a bolu ulevení po hmotné ztrátě Tvé, rostlo mi proti nadání dílo to pod rukama patrným etherickým přizpůsobením Tvým.

Tvé jest to dílo, Tobě budiž věnováno!
S Bohem buď, na shledanou!

Smrtí paní Ludmily Čuprové uzavírá se opět jedna kapitola v toku událostí pod touto střechou, která přes svou opuštěnost a spustlost přece jenom podivně, tklivě se liší od střízlivého, továrního svého okolí. — — —

* * *

Nestalo se tak na ráz . . .

Kolčavka také dlouho umírala, než stala se ruinou. Kazisvěti její byli obdařeni velkým právem, legitimací, před kterou musila ustoupiti láska, pieta i poesie. Dlouho kolem ní obcházeli, dlouho měřili, uvažovali, vyjednávali, až všechno smluveno a osud Kolčavky zpečetěn.

Patricijská usedlost padla za oběť důležitému úkolu. Dvě dráhy metali los o její roucho.

V té době požalovala si paní Ludmila Čuprová, jež zaznamenávala svoje dojmy a nálady, tímto bolestným povzdechem:

„Má drahá Koldo“ — tak říkalo se v rodinném kroužku drahému sídlu . . . „jak jsi se mi změnila!“

Vandalové s plány, mapami, motykami a sekyrami v rukou nemohli a ani nesměli míti slitování. Káceli štěp za štěpem, ničili květinová kola, bourali, kopali, nivelovali a naváželi podle direktivy plánů, v nichž bylo dávno před tím Kolčavce odzvoněno umíráčkem.

Nejhlouběji se dotkly změny paní Ludmily a dětí.

Oplakaly každý strom, oplakaly každý kout. A to se paní Ludmila úplné zkázy nedočkala . . . smrt ušetřila jí této veliké bolesti. Nebylo dne, jenž by nezpůsobil mnoho zármutku těm, kdož musili k dílu zhouby přihlížeti. Vyhloubeny ohromné zářezy do kopců, zmizela půvabná kotlina, padly ořechové stromy i malinové keře, prach pokryl šťavnaté zelení zahrady, a spousta nástrojů a nářadí nakupena v nejpoetičtějších partiích.

Nejen Kolčavka sama, celé okolí, ba celý kraj měnil svou tvářnost. Rokytka vyhnána ze zelených luk, do rybníčku vrhány spousty hlíny a rumu, a brzo nezůstalo po ostrůvku ani památky.

Bylo po idylle, bylo po poesii.

Klassickou píseň při zvucích starého klavíru zpívanou vystřídaly divoké, banální popěvky. Uletěli slavíci ze zahrady, východ a západ slunce vřeštivě oznamovala píšťala rachotivých strojů.

Divní, v těchto končinách nikdy nevídaní hosté zaplavili Kolčavku a bezprostřední její okolí, cizí tváře, lidé ze všech světa končin sehnaní tábořili na rozvalinách budov, ve vykopaninách zahrad a polí.

Kolčavku oblehli, tiché bašty její dobývali kazisvěti, jež už Neruda tak skvěle vylíčil ve svých Trhanech. Postupovali, tlačili se blíž a blíže, až do samé Kolčavky pronikli. Tam, kde „studentský traktýr“ býval, usadil se kantinský, a za stoly, kde studenti se svými professory se stravovali, řádila rozjařená eisenboňácká chasa, jež dovedla peníze vydělat, ale také utratit. V přízemních bytech hlavního traktu ubytovali se inženýři, tam bylo také výplatní okno, před nímž odehrávaly se bouřlivé a divoké výjevy, studentské byty obsadili dělníci se svými „partafüry“.

Jenom hořejší patro se sálem, rodinné světnice a knihovna byla uzavřena a zachována v původním stavu.

Lidstva přibývalo, a nebylo už místečka, kam by je uložili. Bylo jich, kam se člověk podíval, jako kobylek. Dělníci obsadili, kde jaký kout, tábořili v improvisovaných barácích, ba bydlili i v tak zvaných cihelných krychlích, kde byli na životě ohroženi.

Bylo to učiněné mraveniště, jakoby se budovala nějaká moderní babylonská věž. Bůh ví, jakými všemi jazyky se tu mluvilo.

Dílo se dařilo a rychle pokračovalo.

(Dokončení).

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Pokračování.)

V.

Od toho večera scházeli jsme se s Bartholdym denně večer ve „zlaté studni“.

Přitahoval mě stále víc a víc k sobě, opřádal mě neznámou mocí, která vycházela z jeho zraků, z jeho tváře, z jeho celé bytosti.

Tehdy, kdy sedávali jsme tak nade Prahou, pod hvězdami, zasvěcoval mě Bartholdy do tajemství svých věd.

Vyprávěl mi často příběhy neuvěřitelné, o nichž tvrdil, že jsou pravdivy. Kdo by je slyšel z jeho úst, provázeny živě planoucím zrakem a suggestivní hrou fysiognomie, musil jim uvěřit.

Nejfantastičtější historie, duchovité příhody, vše nemožné a neuvěřitelné, nabývalo už zvukem jeho hlasu pravdivosti.

Nebylo mu možno odporovati; tím méně jeho příhody vyvraceti.

Poslouchával jsem ho mlčky, přikován jeho pohledem.

Nebylo možno pochybovat o možnosti jeho tajuplných příhod, o jeho stycích s duchy, o úplném ovládání mrtvé hmoty, zvířete i člověka tajnou silou psychickou, kterou si sám přikládal.

Byl jsem docela v jeho moci a přijímal vše nemožné a tajemné za pravdivé a zcela jasné.

Jednoho večera, kdy byli jsme sešli se „zlaté studně“ a tiskli si ruce na rozloučenou na náměstí pětikostelním, řekl mi Bartholdy: „Nuže na shledanou! Navštívím vás dnes o dvanácté v noci. Je vám libo?“ —

Tato otázka uvedla mě do rozpaků. Co by měla znamenat tak pozdní návštěva? Co zamýšlí ten muž u mne? Bartholdy četl patrně moje myšlenky. Usmál se a řekl:

„Nemějte strachu; moje návštěva nezpůsobí vám žádné nepříjemnosti. Ostatně přijdu jen na několik vteřin.“

„Nechápu, jak to myslíte“, řekl jsem udiveně.

„Uvidíte! Nuže, o dvanácté na shledanou!“

Stiskl mi ruku a zmizel rychlými kroky jako stín ve stínech ulice.

Stál jsem jako zkamenělý.

Poslední slova Bartholdyho hučela mi dosud v uších: „na shledanou o dvanácté.“ Jak by bylo možno, aby Bartholdy mohl skutečně přijíti.

Nevěděl ani, kde bydlím.

Stropil si patrně jen žert a nic víc.

Upokojen tím, dal jsem se na cestu k domovu, do uličky Thunovské.

Vystoupil jsem po spiralovitých, dřevěných schodech do podstřeší starého domu, kde nalézala se moje mansarda a zároveň můj atelier.

Doma uzavřel jsem dveře na klíč a rozsvítil lampu na stolku.

Ozářila svým vlídným svitem celou tu spoustu pláten, náčrtků, svitků, knih a různého haraburdí, nezbytného v každém atelieru malířském.

Usedl jsem na starý divan, zapálil si papirosku a začal čísti.

Četl jsem tehdy „Noc v zahradě Luxemburské“, geniální filosofické dílo pana Remy de Courmonta. Tísnivý dojem slov Bartholdyho rozplynul se ve chvíli v modrém dýmu mé cigarety.

Četl jsem se zápalem, nepočítaje ani, kolik staré, empirové hodiny v koutě odcinkávaly.

Konečně pociťuje únavu, odložil jsem knihu a přecházel mansardou. —

Žlutavá záře lampy, splývající s modravě stříbrnými paprsky měsíce, dopadajícími šikmým oknem do atelieru, působily ono podivuhodné sousvětlí, které mě okouzlovalo. Všechny věci kolem mě zdály se nabývati tajemných tvarů.

Pojednou v koutě atelieru bily staré hodiny. Napočítal jsem dvanáct.

Současně ozvalo se venku, na věži sv. Mikuláše dvanáct úderů.

Divil jsem se, jak mi čas mezi čtením byl rychle uletěl.

S dozvukem bicích hodin vzpomněl jsem si náhle na návštěvu, kterou mi byl Bartholdy o dvanácté slíbil.

Usmál jsem se své naivnosti, leč když obrátil jsem zraky, nevěda sám čím puzen, v šerý kout atelieru. kde stálo starobylé křeslo z dob císařství, zatajil se ve mně dech . . .

V křesle, v polostínu zahalen, seděl — Marcel Bartholdy.

Byl to on — zcela jistě on — ve svém tmavém šatě; byla to jeho vpadlá tvář s orlím nosem, jeho oči, svítící na mě klidně démonickým leskem v šeru.

Nevěděl jsem té chvíle, co činím.

Nebyl jsem sebe mocen.

Chtěl jsem zavolati na nehybně sedícího, leč hrdlo bylo sevřeno.

Moje nohy nebyly schopny učiniti kroku. Zdály se být jako z mramoru.

Chvěl jsem se na celém těle a stěží obrátil zraky od příšerného hosta.

Když jsem po chvíli pohleděl s bázní do kouta, bylo křeslo prázdné.

Bartholdy, či lépe jeho přízrak, zmizel právě tak tajemně, jak se byl objevil.

Tato příhoda rozčilila mě nad míru.

Bylo nutno, přikládati vše mým rozrušeným nervům.

„Byla to hallucinace," říkal jsem si, abych se uklidnil.

Nemůže přece nikdo zavřenými dveřmi do atelieru a odtud.

Šel jsem pro jistotu ke dveřím, abych zkusil, jsou-li opravdu uzavřeny.

Byly zamčeny na dva západy.

„Byla to hallucinace, nic více," ujišťoval jsem sebe sama. Pak jsem se odebral na lůžko.

Druhého dne večer vyprávěl jsem Bartholdymu ve „zlaté studni" o svém vidění.

Usmíval se vítězně a tajuplně.

„Byla to ovšem hallucinace," řekl, „leč vyvolaná silou mé vůle, silou mé myšlenky. Myslil jsem si zkrátka intensivně na vás, abyste mě viděl, tak, jak právě jsem doma seděl Víte přec, že lze ovládati myšlénky cizí a rozkazovati jim. Čas ani vzdálenost zde nerozhoduje. Ovládl jsem prostě váš myšlenkový aparát a promítl svůj obraz v zrcadle vaší duše. Toť vše."

Musil jsem věřiti tomuto výkladu. Kdo by byl mohl odporovati Bartholdymu?!

VI.

Kouzlo letních večerů bylo zatím pominulo. Podzim, melancholický čaroděj přišel, aby proměnil přírodu v zlatou báj.

Malostranské zahrady byly jedna spousta barev, brunátu, nachu a zlata, ve všech odstínech.

Na šedých, starých zdech znachovělé i sežloutlé listí révy ukrývalo ametystové i zlatosinné hrozny, dozrávající v paprscích podzimního slunce.

Malá strana zdála se býti zamlklejší. Mrtvá krása jejích staveb snoubila se s mrtvou krásou přírody.

Domy stály tiše, jakoby v zakletí. Zahrady byly tiché.

Melancholický fantom zbyl tu jedině se svým šumem po všech těch zvučných a jásavých tónech ptačích.

Hudba fontanu je vždycky tesklivá. Na podzim je smutná.

Zdá se, jakoby duše jeho vod plakala pro všechny ty svadlé růže, bezlisté stromy, uletěvší ptáky, vyznělé polibky milenců.

Malostranské zvony v podzimu jakoby se změnily.

Těžce a zadumaně táhla se večer mlhami jejich píseň.

Nebyly to již tanečnice.

Zdálo se, jakoby zástupy mnichů v šedých kápích a sbory jeptišek, táhly šedavou mlhou a zpívaly ponuré žalmy nad střechami malostranskými.

„Zlatá studeň" osiřela.

Přestěhovali jsme se odtud na večery do zapadlé hospůdky v postraní ulici malostranské.

V klenuté, teple vyhřáté jizbě se zelenými kachlovými kamny a červotočivými stoly s trnoži, sedávali jsme s Bartholdym za soumraku, než se rozsvítilo, v šerém koutě blíže obloukovitého okna s kulatými tabulkami v olověném lemování.

Bylo to čistě středověké okno.

Bylo zaprášeno a štíty protějších domů zdály se jím být stále jako v mlze.

V tomto zákoutí, v polostínu a polosvětle, sedávali jsme u starého stolu dubového, popíjejíce ze starodávných korbelíků a pokuřujíce z malých dřevěných dýmek.

Chyběl nám pouze kroj hollandských šlechticů či kupců ze století sedmnáctého, abychom se v tom šerém zákoutí mohli státi oživeným obrazem nějakého starého malíře Nizozemí.

Konečně i náš Brožík miloval takovéto motivy.

Tři nebo čtyři sousedé popíjeli v koutě protějším.

Jinak bylo v krčmě ticho.

Někdy objevil se starý harfeník a zahrál na svém červotočivém nástroji nějakou dávnou písničku. Nic víc.

Naše krčma byla mimo to velmi útulná; tím útulnější, čím více venku vítr třásl okny a skučel v komínech.

V takových podvečerech, plných sněhu, mlhy a větru, vzpomněl jsem si často v teplém zášeří krčmy na „svou kočku" a viděl jsem ji v duchu, jak zimou skřehlá teteli se někde v úžlabí zasněžených střech či v koutě půdy a svítí smutně svýma smaragdovýma očima do stínu.

Jednoho takového večera — asi za půl léta, co znali jsme se s Bartholdym — vyzval mě, abych ho navštívil.

Nebylo lze odepříti.

Pamatuji se dobře, jak vyšli jsme tenkrát z naší zapadlé krčmy do studeného večera zimního.

Mlčky kráčeli jsme zasněženými, pustými ulicemi malostranskými, plnými tmy a husté mlhy, v níž tu a tam třásla se v zápasu s větrem žlutavá světla svítilen. Studená mlha zahalovala vše kolem, zdála se naplňovati každý kout, každou skulinu, a proměňovala pozdní chodce ve fantastické silhuety a temné fantomy. Byl jsem toho večera velmi stísněn ba pociťoval jsem neurčitou bázeň před věcmi budoucími, které jsem neznal a nemohl tušiti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

NĚKOLIK SLOV O BAREVNÉ FOTOGRAFII.

Přes všechna zdokonalení, jichž umění fotografické doznalo od dob Daguerrových, do posledních dob citelně doznávali jsme nedostatku dosavádní fotografie, že nedovedla reprodukovati barev. Co nazýváno barevná fotografie, bylo více méně neumělé, nevkusné malování obyčejných fotografií barvami tak upravenými, aby na fotografickém papíře lépe chytaly, nežli obyčejné barvy vodové. Člověku vkusu byla vždy milejší dokonalá fotografie umělecká bez barev, nežli tyto nechvalné pokusy, upomínající na zamazování uměleckých fresek nějakým pačochářem, ať už sledovalo účely jakékoliv, ať mělo hověti studu, jako roušky, jimiž kterýs cudný biskup pomazal umělecké fresky v tridentském „Castello del buon consiglio", nebo zdravotnictví, či ať prozrazovalo neporozumnění pro starého mistra, jehož dílo zub času ohlodal.

Nejdokonalejší snímky fotografické nemohou však přiblížiti se ideálu reprodukce, protože poskytují pouze kvantitu světla, nikoli jeho kvalitu Pokusů rozřešiti těžký problém barevné fotografie nescházelo. Protože vznik negativu závisí na redukci soli stříbrnaté, dávající tón temný nebo černý, nikdy však barevný, nebylo na základě dosavádních vědomostí možno ani ve snu pomýšleti na to, že by světlo sluneční mohlo vytvořiti a na klišé zůstaviti trvalý barevný obraz fotografovaného předmětu. Obvyklým způsobem lze jednotlivé barvy na snímku rozlišiti jenom rozdíly ve světlosti.

R. 1848 podařilo se Becquerelovi reprodukovat na dokonale vyleštěné desce stříbrné vidmo sluneční, ale bylo to jen pásmo ze světlejších a temnějších proužků. Bylo třeba kráčeti za cílem jiným směrem. Ježto nebylo možno pomocí světla vykouzliti na klišé odstínů barev, bylo nutno přinutiti energii světelnou, aby roztřídila hotová, v klišé obsažená barviva tak, by věrně reprodukovala barvu fotografovaných předmětů, R. 1868 navrhli současně, nevědouce jeden o druhém, dva Francouzové, básník Cros a fysik Ducos de Hauron fotografování pomocí tří mřížek, opírajíce se o zákon Maxwella a Younga o míšení barev vidma Skládajíce tři negativy, vzaté po řadě z téhož předmětu, skrze tři průhledné, třemi základními barvami zbarvené mřížky, docilovali diapositivu, jenž představoval fotografovaný předmět v přirozených barvách. Provádění takových snímků však činilo tolik obtíží a snímky tak dosažené neuspokojovaly do té míry, že způsob ten nepronikl a zůstal jen hříčkou laboratoře.

Professor pařížské university Lipman demonštroval pak r. 1891 pařížské akademii umění methodu fotografie v barvách, na docela jiném základu postavenou. Těžil totiž ze zjevu „interference vln světelných". Ale snímky jeho methodou docílené jsou nezřetelné, příliš se lesknou na povrchu, čímž připomínají staré daguerrotypie, a barvy na nich mění se dle toho, jak snímek obrátíme ke světlu, jako interferenční barvy mydlinových bublin.

Methoda Lipmanova tedy záhadu také nerozřešila.

Dnes však může se věda pochlubiti velikým pokrokem na poli barevné fotografie zásluhou nedávno publikovaného objevu bratří Lumièrů v Lyonu, známých geniálním zdokonalením kinematografu.

Pokusíme se krátce vysvětliti methodu bratř Lumièreů.

Je známo od dob Maxwellových, že tři barvy ze šesti základních barev vidma, smíšeny spolu, tvoří dokonalou barvu bílou, na př. barvy pomerančová. zelená a fialová Těmi barvami napuštěny byly tři mřížky Hauronovy. Bratří Lumièrové ukázali, jak lze na jedné desce skleněné všechny ty tři clony barevné spojiti způsobem, jak následuje:

Bramborový škrob, prosívaný a co nejjemněji rozmělněný tak, že jednotlivá zrnka nemají průměru většího nežli 10—12 mikromillimetrů (μ t. j. tisíciny millimetrů, měřidla v mikroskopii, bakteriologii a histologii běžného), rozdělí se ve tři porce, z nichž každá zbarví se vhodně zvoleným barvivem do pomerančova, zelena a fialova. Zrnka škrobová tímto zabarvením nepozbývají své průhlednosti. Tyto tři různě zbarvené prášky smísí se pak úplně stejnoměrně, a touto směsí, která se jeví mléčně bílou, pokryje se vypulerovaná deska skleněná tak, aby jednotlivá zrnka škrobová ležela vedle sebe, nikdy však na sobě. 1 mm^2 obsahuje 8000—9000 zrnek v jedné vrstvě uložených. Aby mezi jednotlivými různobarevnými zrnky škrobovými nemohlo procházeti světlo bílé, podařilo se mezery mezi nimi vyplniti nesmírně jemňounkým práškem uhelnatým. Mimo to se zrnka škrobová pomocí zvláštní procedury roztlačí, jakoby byla rozválcována na tenounké deštičky, čímž jich povrch se zvětšuje na účet volných dosud mezer a současně dosáhne se větší jich průsvitnosti. Pod drobnohledem jeví se tato vrstva škrobu jako různobarevné, hustě rozeseté po desce „confetti" na černé půdě uhelného prášku. Vylíčená vrstva škrobu povleče se tenkým povlakem příhodného pokostu, na který teprve přijde vrstva dle možnosti citlivé bromogelatiny.

Takto připravené klišé nazvali bratři Lumièrové „cliché autochromatique".

JEAN BAPTISTE GREUZE: POPRSÍ MLADÉ DÍVKY.
Z obrazárny Společnosti vlast. přátel umění v Praze.

Abychom si vysvětlili, jakým způsobem lze na těmto klišé obdržeti barevný diapositiv fotografovaného předmětu, analysujeme snímek provedený z předmětu jednoduchých a světelných barev. Vezměme si za příklad kytici z růží červených, bílých a žlutých. Vzpomeňme, že barvy vidma rozpadají se ve tři dvojice vzájemně se doplňujících barev, pomerančovou a modrou, zelenou a červenou, fialovou a žlutou. Na základě zákonů optiky barevné paprsky, vycházející od květin naší kytice, podlehnou v autochromatickém klišé různým osudům. Paprsky červené, vycházející od červených růží, absorbují a zadržují zelená zrnka škrobová. Bromid stříbrnatý za těmito zrnky nepodléhá už redukci. Paprsky ty projdou však zrnky pomerančovými a fialovými, a v těch místech bromogelatina zčerná Na klišé postaveném proti světlu spatříme fotografii červených růží jen skrze zrnka škrobu zelená, neboť jen za nimi gelatina zachovala svoji průhlednost. Budou to tedy růže zelené. Paprsky žluté od růží žlutých projdou jen zrnky pomerančovými a zelenými a redukují bromid stříbrnatý v těch kterých místech Černé plochy stříbrnaté jako tabule okenní zakryjí pomerančová a zelená okénka. Zrnka fialová, která zadrží paprsky žluté a uchrání dotyčná místa bromogelatiny od redukce, způsobí, že na klišé růže žluté vyjdou jako fialové. Paprsky od růží bílých projdou všemi zrnky škrobovými, a bromid stříbrnatý redukuje se tu všude, a na klišé povstanou růže černé.

Jak vyjdou listy? Paprsky zelené proniknou okénky téže barvy a budou z části zadrženy místy pomerančovými a fialovými (deštičkami škrobovými) potud, pokud obsahují barvu červenou Z té příčiny, jak snadno pochopíme, opakujeme-li úvahy výše uvedené, povstane na klišé listí červené.

Tato podivná kytice jest ovšem negativem. Abychom získali positiv, neužijeme obyčejné methody druhého osvětlení, ježto snímky takto získané nejsou uspokojivé. Využijeme naopak známé již methody rozpuštění a vymoření zredukovaného bromidu stříbrnatého pomocí okyseleného roztoku nadmangaňanu draselnatého, čímž všecka místa průzračná nabudou průhlednosti. Po důkladném opláchnutí vyvoláváme obraz v plném světle denním — negativ vyvolává se v prostoru červenému světlu nepřístupném — pomocí diamidofenolu, kyseliny pyrogallové a dusičnanu stříbrnatého, při čemž zčernají všechna ona místa bromogelatiny, která před tím byla průhledna. Každý pochopí, že tím způsobem obrátí se obraz barevný na klišé proti světlu drženém a povstává znamenitý diapositiv kytice růží v přirozených barvách. Je dále pochopitelno, že nejen jednoduché barvy, ale všechny možné nejjemnější odstíny mohou býti zásluhou této desky samobarvé věrně podle originálu vystihovány. Každé zrnko škrobu dle složení smíšeného světla barevného svou barvou v příslušné míře přispěje k reprodukci.

Zásluhou důmyslu bratří Lumièrů dovedeme nyní vytvářeti fotografické snímky oplývající bohatstvím barev, jimiž příroda nás obklopující jest nadána. Barevné diapositivy hodí se výborně k průmětu na bílé plochy. Až technika pokročí dále a umožní reprodukci barevných fotografií v nesčetných snímcích na papíře, bude problém barevné fotografie, jenž byl do nedávna považován ještě za utopii, rozřešen úplně Dodati ještě sluší, že v 15 minutách se snímek zhotoví a vyvolá.

Vynález bratří Lumièrů náleží k nejznamenitějším objevům nového století. Chápeme obdiv dra. Krügnera, který v Lyoně byl v závodě bratří Lumièrů fotografován a jenž o tom píše. Dr. Krügener, který se sám již déle deslti roků barevnou fotografií zabývá a zajisté již něčemu rozumí, byl čistotou barev a plastikou portrétu překvapen. Černý kabát měl veškery odstíny od světlo-šedé do tmavo-černé. Zlaté brejle měly nápadnou žluť zlatovou, držadlo hole pak jemný nažloutlý tón slonoviny. Límec košile byl zcela jasný a bílý, a masové tóny obličeje jak co do stínů, tak i ve světlech jevily barvu zcela přesnou

Také v sezení budapešťského spolku lékařů pojednávalo se v říjnu minulého roku o barevné fotografii a jejím významu pro lékařství. V řečeném vědeckém sdružení přednášel o tom předmětu Josef Kelen a předložil několik barevných fotografií (kytici, podzimní krajinu, ve které všechny barvy jeseně výrazně byly zachyceny). Kelen vymyslil methodu k zjednodušení Lumièrova způsobu. Dle jeho návodu pracoval pak dr. Huber, jenž fotografoval množství případů kožních chorob z bohatého materiálu kliniky pro choroby kožní, kterou řídí prof. Róna. Pak demonstroval internista dr. Elischer velmi pěkné fotografie osob vnitřními chorobami stižených — fotografie správně a věrně podávala odstíny barev na př. zmodralého obličeje a rukou osob stížených vadou srdeční. Dr. Zimmermann ukazoval obrázky nemocných z ranlékařské kliniky. Všichni přítomní, přednášeči i posluchači sjednotili se v úsudku, že nový objev má nesmírnou cenu pro lékařství a hodí se zvláště za pomůcku při přednáškách a demonstracích vědeckých, tedy jako didaktický, paedagogický prostředek, kterým bude lze, zvláště při nedostatečném materiále vyučovacím (jaký na př. nyní ve Vídni nastává, takže professor lékařské fakulty nemůže často studentům ani nejobyčejnější úrazy a náhlá onemocnění předvésti), mnohé vady dosavadního vyučování a výchovy lékařské odstraniti Téhož mínění jest berlínský lékař dr. Bendix, jenž napsal a v časopise „Berliner klinische Wochenschrift“ uveřejnil pojednání o významu barevné fotografie pro lékařství.

Dr. D. Panýrek.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SVATOPLUKOVY PRUTY! Podzim přinesl zase velké vzrušení v královském našem hlavním městě. Praha je zneklidněna, ale je a musí zůstati sebevědomá ve své síle a ve své rozvaze, která budiž dirigentkou všech našich kroků. Ve vřavu padlo vážné slovo. Promluvil je v nedělních Národních Listech bývalý ministr obchodu JUDr. Josef Fořt, jenž jasně a otevřeně uvažuje o tom, co zakalilo obzory české a co způsobilo toto velké rozechvění. „Staly-li se chyby," praví politik, „byly zaviněny celkem a pryštily se z dědičných hříchů národní naší povahy, jež nikomu, kdo bedlivěji zkoumá běhy našich dějin, nikterak nejsou neznámy. Však autokritika jest nutnou, neboť kdo by se té vyhýbal, nenalezne nikdy cesty, vedoucí k nápravě. A o tu nám všem bez rozdílu stran dnes především musí běžeti. Byli-li jsme vrženi zpět, musíme napnouti veškery síly, aby ztracené posice znovu byly získány . . ." Je jeden lék na zhojení ran. „Jest nutnou," radí dr. Fořt, „dohoda a dočasné aspoň semknutí se všech šiků českých. Nářek nad dnešním roztříštěním byl by planým mařením času. Strannickou naši rozháranost zhojiti může jen doba, snad vzrůstáním potencí mravních a zdravé soudnosti politické a snad i stupňováním společné naši bídy."

Bolestné, ale pravdivé slovo. Zle musí nám býti, máme-li se k sobě přituliti, máme-li se vzpamatovati Nezapomínejme na smutnou, věkopamátnou výstrahu, danou nám historickou legendou o prutech Svatoplukových! Dr. Fořt zavírá svoje poslání k národu významným doslovem: „Oba v Čechách zápolící národové jsou toliko předstráží dvou světů, jsou předvoji dvou světodějných proudů, jsou jednou z osnov dramatu, jehož rozuzlení spadá v úkol dob příštích. Máme řadu důvodů k naději, že rozuzlení na konec v náš neprospěch nedopadne, poněvadž po našem boku stojí celé moře interesů celoevropských. A z důvodů těchto čerpáme svoji víru v budoucnost i svoji sílu a odhodlání k životu i obraně."

BÁSNĚ FRANTIŠKA ALŠE. Ve druhém čísle přinesli jsme reprodukci dvou zajímavých obrázků od Jana Alše, bratra mistra Mikoláše Alše. Dobře kdosi poznamenal, prohlížeje kresby, jednu — podobiznu matky Alšovy — vyhotovenou hochem patnáctiletým, druhou týmž hochem dokonce o dvě leta dříve: „V musice se stává často, že objevují se tak zvané děti zázračné — ale v malířství je taková rara avis velice vzácná!" Jan Aleš byl bez odporu takovým řídkým zjevem. Jeho bratr František (nar. r. 1846 † 22. března r. 1865) byl zase básníkem. Bylo mu šestnáct roků, když již měl několik sešitových svazků své poesie. Po smrti svého bratra, nedlouho před svým vlastním záhadným skonem, učinil Jan Aleš výběr básní Františkových Je to drobná, rukopisná knížečka, kterou Mikoláš Aleš málokomu doposud ukázal. Po dlouhých a dlouhých letech došlo k tomu, že objevily se v časopise kresby Jana Aleše — dnes klademe do listu tři ukázky poesie Františka Alše:

POHLED S ŘIPU.

V dáli zírám: květné luhy,
zpěvný háj, ráj krajina
kam jen pozřím, srdce plesá,
neb ten ráj — má otčina.

Slza slasti oko rosí,
líbám půdu posvátnou,
a slib svatý k nebi stoupá —
žít i umřít pro vlast svou

Drahá máti, v oběť přijmi
můj Tě velebící zpěv,
moji lásku, všechnu snahu,
život můj, i vřelou krev.

Vel, a půjdu pro Tě v boje,
jen mne láskou požehnej,
a když v boji krev vyliji,
v lůně svém hrob tichý přej.

POMNĚNKA.

Nechť si pěvec od Otavy
varytem svým mistrovským
stolistku svou krásnou slaví,
pomněnku já velebím.

Jak to kvítko jasně modré
na lučině uhlídám,
na očka své dívky bodré
povždy s touhou vzpomínám.

Však i já jsem v době blahé
růži krásnou miloval,
až mi osud kvítko drahé
ze náruče oderval.

A tak vzdálen ode děvy
pomněnku teď miluji,
ji velebím svými zpěvy,
touhy slzou svlažuji,

Jak to jaro beze léta,
bez pomněnky růže jest,
pomněnka pak tam vykvétá,
kde přestává růže kvést.

Když již růže lásky svadne
a ve srdci prázdnota,
tu pomněnky kvítko ladné
jediná má útěcha.

TOUHA.

Zvolna plyň, ty zpěve lásky,
přes ty stráně dál tam v les,
dále údolíčkem tichým
k modrým horám bol můj nes

Posmuťte se jasné vody
bolu mého slzami,
zakalte se lásky vzdechy,
jež posílám za vámi.

Plyň, ó plyň, ty říčko šumná,
tichou, smutnou dolinou,
v dál tam zanes kvítko lásky
růžičku tu uvadlou.

Kéž bych já též jak ten kvítek
ve tvých vlnách tam v dál plul,
do ráje bych doplul svého –
anebo bych utonul.

– r.

PO STOPÁCH NEJSTARŠÍCH KULTUR V POJIZEŘÍ A KOLEM BEZDĚZU. Archeologům nastávají žně. Pole jsou prázdná a tím uvolněna pro bádání našich starožitníků. Museální pracovníci čekají už nedočkavě na tento okamžik. Již na jaře při orání stanovili si naleziště, v nichž doufali objeviti nové, cenné kulturní předměty. Badatelé mají určité stopy, po nichž ubírají se za svým cílem — zde je takovou stopou temnější zbarvení povrchu země, tam roztroušené střepinky z popelnic, jinde kamenný nástroj, jenž nahodile dostal se z hloubky na povrch ornice, nebo spálená hlína a hromady

CHOVANEC HOSPOD. ŠKOLY NA KOLČAVCE.

kamene bývají dokladem dávného osídlení. Této, abychom tak řekli výzvědné působnosti musei neocenitelné služby prokazují zejména učitelé a jiné uvědomělé osoby na venkově, které takové fragmenty předhistorické kultury sbírají nebo vyhledávají za tím účelem, aby o těchto nálezech kompetentní kruhy zpravili a bádání umožnili. Bylo by proto záhodno, aby vzdělavatelé půdy nebo dělníci v cihelnách a při stavbách aspoň školní mládež upozornili na takovou stopu, po případě jim nalezené věci dali s příkazem, by je odvedli svému učiteli, jenž se už o další kroky postará. Museum všechny tyto pokyny náležitě prozkoumá, sestaví z nich určitý plán a podle toho pak zařídí systematické zkoumání.

Takovým způsobem postupováno letos a to s úplným zdarem na Pojizeří a v okolí Bezdězu, okrsků to musei v Bělé pod Bezdězem a v Turnově. Zde již od několika let po takových stopách pátráno, a výsledky archeologického zkoumání měly překvapující úspěch. Území podél Jizery, pak krajina pod Bezdězem byla ještě před několika roky pro badatele terra incognita. Teprve systematickému zkoumání půdy a bedlivému pozorování zdánlivě nepatrných jednotlivostí sluší děkovati, že podařilo se objeviti takové množství předvěkých sídlišť a pohřebišť, že na jejich základě lze rekonstruovati již dosti přesný obraz původního osídlení těchto krajin. Z nálezů zdejších vidno, že krajina pojizerská již od nejstarší doby, zvané neolitické, (mladší kamenné doby to, kdy člověk užíval pouze nástrojů kamenných a neznal kovů) až do první doby historické, to jest do doby knížecí, nepřetržitě a velmi hustě byla obydlena. Možno z praehistorických těchto objevů zjistiti, že vystřídalo se tu několik národů, dále, jak příslušníci jednotlivých těchto kmenů bydlili a zejména jak svoje nebožtíky pochovávali. Vidíme tu celou stupnici kultur — kulturu neolitickou, bronzovou, mladší a starší železnou, římskou a konečně kulturu knížecí, která svým původem poukazuje na nejrannější dobu křesťanství. Museum turnovské nalezlo veliké množství tak zvaných kulturních jam, které jeví se býti jako zbytky chat a chýží člověka neolitického. Nalezištěm jam těchto je levý břeh Jizery od Turnova až do Svijan. — Zde hemží se to těmito kulturními prameny — je jich zde na tisíce, a možno říci, že v celých Čechách není druhého tak bohatého zdroje z doby neolitické. Každá chata obsahuje z pravidla množství střepů z nádob, kosti zvířecí (zbytky pokrmů a hodů), mlýnské třecí kameny, pazourkové nástroje (velmi pěkné exempláře) a tak zvaná pazourková jádra, z nichž neolitik odštipoval nástroje pro denní práci, je tu zkrátka úplný inventář z domácnosti několik tisíc roků staré, jenž podává intimní obraz o životě nejstaršího obyvatele.

ED. GRIEG V PRAZE.

Avšak nejen z doby neolitické, nýbrž i ze všech dalších, nahoře jmenovaných period kulturních jsou na Turnovsku sidliště zastoupena. Zvláště zajímavé sidliště vykopalo museum turnovské pod Troskami z doby první kovové, kdy užívalo se skoro výhradně kamenných předmětů. Tato naleziště objevena pod přečnívajícími skalami, jež tvořily přirozenou střechu. Z doby prvního osídlení slovanských obyvatelů, to jest z doby ještě bronzové, objevilo museum v hlubokých hvozdech maloskalských sidliště v jeskyních a skalních doupatech, v nichž nalezeno vedle několika předmětů bronzových a kamenných množství zbytků typických nádob, které uloženy byly ve vrstvách spálené a popelovité hlíny, dva až tři metry mohutných. Zajímavo jest, že sidliště tato objevena ve ztracených pojizerských zákoutích, kam málokdy turista zabloudí. Nálezem tímto podán důkaz, že ve skalinách těchto již půl tisíce let před Kristovým narozením bydlil Slovan. Co ho hnalo do těchto nehostinných končin, odkud je vyhlídka do čarokrásného a přeúrodného údolí pojizerského? Jistě tu prvního slovanského kolonisátora zadržela obava před nejistou budoucností — neznal ještě krajiny, nevěděl, zda a kým je obydlena a proto zvolil tuto baštu pro svůj provisorní pobyt v nové zemi, ve které se mu zalíbilo. Teprve později rozlily se proudy přistěhovalců do úrodných a krásných niv otevřeného Pojizeří, a i z této pozdější doby objevilo museum několik sidlišť a pohřebišť. Tak zejména důležité pohřebiště prokopáno bylo letos v Penčíně u Turnova. Zde vyskytlo se množství hrobů slovanských asi z prvního století před Kristem s úhlednými nádobami, z nichž některé obsahovaly zbytky spáleného těla nebožtikova. Na konec připomínám, že pro zkoumání v bohatém tomto terrainu utvořila se společnost, jejímiž nejhorlivějšími členy jsou: konservátor Karel Buchtela, univ. docent dr. Šimák a jeho choť, rozená Liebscherová, a řídící učitel Hrdina ze Štveřína. *Dr. K.*

POPRSÍ MLADÉ DÍVKY. V malbě, která v době baroka a rokoka pokrývala ohromné plochy triumfálními průvody i apotheosami síly, rozkoše a radosti ze života, jméno Greuzovo znamená reakci. Na obzoru objevovaly se první známky revoluce, podněcované okázalým rozkošnictvím aristokracie, odrážejícím se tak ostře od bídy davu, a spisy filosofů, kteří chtěli reformovati společnost. Také Jean Baptiste Greuze dal se strhnouti proudem. Maloval scény, z nichž lidstvo čerpati mělo mravní naučení. Ale ani jemu, umělci beze sporu vynikajícímu, tato moralistní tendence nesvědčila. Vlastní výše dostoupil Greuze v portraitu, poněvadž podobizna přirozeně neposkytla mu ni-

jaké příležitostí k rozvíjení mravních úvah a rozdílení rad a naučení. Pociťoval tu pouhou, čistě malířskou radost z formy a barvy. V proslulých jeho dívčích typech dokonce jakoby doznívaly časy, v nichž otevřeně, bez pokrytectví zbožňována ženská krása. Reprodukovaný obraz náleží do řady děl, která jeho slávu zachovala.

Poprsi mladé dívky zapůjčeno obrazárně Společnosti vlasteneckých přátel umění r. 1805, tedy právě v roce umělcovy smrti. Roku 1856 pak daroval jej obrazárně Bedřich hrabě Sylva-Tarouca.

POSLEDNÍ POBYT GRIEGŮV V PRAZE. Edvard Grieg byl po druhé a naposled v Praze v dubnu 1906. Nadšení a pravé porozumění, s kterým uvítán tu byl při své první návštěvě r. 1903, učinilo mu Prahu a její hudební kruhy tak milými, že pospíchal sem ještě splnit slib druhé návštěvy, ačkoli, nebo právě proto, že v temné předtuše cítil již dohořívat svíci svého nepevného zdraví. Geniální skladatel, v němž typicky vyhlatila se hudební šťáva norského lidu, Smetana severu, který na rozdíl od našeho mistra, především dramatika a programního symfonisty, vyjadřoval se nejrázovitěji v drobnějších formách písně a klavírních obrázků, zasedl tehdy sám k pianu, aby nám Pražanům podal authentickou interpretaci svých básní. Neboť básněmi, ryzími básněmi jsou ty jeho drobné malby klavírní, kde cit a humor, vášeň a snění, elegie a jásavý vír mihají se jako přeludy obraznosti delikátní, samorostlé a nevyčerpatelné. Nezapomenutelným dojmem působilo tehdy vystoupení Griegovo, jakoby sesilovalo účin umění jeho dvojnásob. Přítomní vycítili, že svědky jsou okamžiku historického, jakým kdysi bylo v Praze vystoupení Berliozovo, Wagnerovo, Čajkovského jako tlumočníků vlastních skladeb.

Obrázek náš zachytil mistra ubírajícího se ze zkoušky v Rudolfinum a chystajícího se právě vstoupiti do kočáru. Vedle něho stojí jeho choť, oddaná a pochopením jeho umění prozářená družka jeho života, u ní Cally Monradová, produševnělá pěvkyně jeho písní. Za Edvardem Griegem přečnívá vytáhlá linka čilé silhouety jeho pražského impressaria, hudebního nakladatele Mojmíra Urbánka, jehož činorodé podnikavosti a smluvné obratnosti jedině měli jsme děkovati obě vzácné návštěvy mistra, který již tou dobou dávno se byl vzdal všeho koncertního cestování a Praze učinil jen přičiněním jeho pamětihodnou výjimku. Na levém křídle skupiny spatřujeme stálého dirigenta České Filharmonie, dr. Zemánka, mezi nímž a tehdejším archivářem Umělecké besedy, p. Jos. Málkem, stínuje se hlava Milana Zuny, onou dobou koncertního mistra a druhého kapelníka téhož orchestru. Na reporterské zápisky ani při fotografování, jak vidno, nezapomínal p. Klauda Běhal, obratný interviewer uměleckých kapacit v bývalé „Politik". Kdo z nich mohl tušiti, že po roce nebude již mistra mezi živými?

Několik zajímavých drobností pověděl nám pořadatel Griegových koncertů pan Mojmír Urbánek:

O koncert Griegův v Praze vyjednával před lety zesnulý Velebín Urbánek. Leč bez úspěchu. Teprve vytrvalosti synovce jeho, Mojmíra Urbánka, který nedal se zastrašiti počátečným odmítáním Griegovým, podařilo se po dopisování, rok trvajícím, vymoci slib mistrovy návštěvy. Grieg stanovil celou řadu podmínek, za kterých byl ochoten do Prahy přijeti. Dvě z nich jsou zvláště příznačny. Mistr žádal, aby mu byl opatřen v některém hotelu byt o dvou pokojích s ranním sluncem. Zdánlivá maličkost tato způsobila panu Urbánkovi mnoho starostí. Po celé Praze nemohl najíti hotel, který by měl dva pokoje s ranním sluncem. Teprve po dlouhém hledání objeveny v zadním křídle hotelu u Černého koně tři komnaty, v nichž ukládány všeliké, nepotřebné předměty. Nebyly zřízeny pro hosty, ale měly ranní slunce! Pan Urbánek dal je upraviti a mohl konečně mistrovi oznámit, že má už v Praze byt. Druhou podmínkou Griegovou bylo, aby jeho byt byl naprosto čistý. Slyšel prý v té příčině o Praze málo pěkného „Shledám-li sebe menší příčinu ke stížnosti v tom ohledu," psal, „opustím bez odkladu a beze slova Prahu." Dopisy Griegovy psány byly stručně a energicky, takže v Praze vznikla o slavném Noru představa, jakoby to byl statný, sebevědomý, snad i pánovitý muž. Překvapení proto bylo tím větší, když přijel stařeček malé postavy, skromný a milý ve všem chování.

Grieg za prvého, desetidenního pobytu svého v Praze tak si zamiloval Prahu a společnost, do níž byl panem Mojmírem Urbánkem uveden, že slíbil novou návštěvu. Stýkal se s drem Dvořákem, Chválou a s řadou osobností z pražských hudebních kruhů a okouzlil všechny prostotou a srdečností. S úsměvem poslouchali jsme, když pan Urbánek vypravoval, jak roztomile jednal s neposednou a rozpustilou Teresitou Careñou, která o prvém koncertě jeho spoluúčinkovala. Živě zajímal se o Smetanu. Při obědě pronesl tato slova: „Z plna srdce děkuji vám, pane Urbánku, že neúnavnou a vzácnou snahou umožnil jste tento koncert, který mně zachová Prahu vždy v nejkrásnější upomínce."

ROČNÍK VII · MÁJ · ČÍSLO 4.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

DR. JIŘÍ LÍPA:

KISMET JE KISMET.

Dušičková vzpomínka z cesty.

Úporné srážky s Turky poučovaly vždy křesťany o fanatismu islámu. Jich víra v posmrtný život tak byla pevna, že se vrhali jisté smrti v náruč, kteroužto odhodlaností v boji proti zastrašeným nejednou vyhrávali, kde se to zdálo neuvěřitelným. I svědkové zuřivých bojů za okkupace Bosny a Hercegoviny, kdy každý krok v před na sarajevské ulici bylo třeba vykoupiti řadami mrtvých na obou stranách, vyslovuji se podobně o neohroženosti vyznavačů islámu, o jich pohrdání smrtí, o jich fanatismu, jež přemáhala jediné smrt. „Krvavá džamije“ (turecká modlitebna Alího paše v Sarajevě), jejíž dobytí stálo rakouské vojsko tolik životů, kde i ženy zuřivě střílely do obléhajících — kdo ví, jak podřízený život vedle muže vede turecká žena, pochopí, co to znamená —, tato modlitebna, jejíž stěny vysoko byly potřísněny nejdražší šťávou lidskou, neustane budoucím uváděti na paměť, co znamená to prosté rčení turecké, jež jsem nadepsal v čelo své turistické vzpomínky. „Osud je osud!“

Pouhá tautologie, neboť výrok nic nevykládá o tom, co podmět značí. Ale stačilo a podnes stačí zfanatisovati kde kterého vyznavače Mahommedova, ať vojáka, ať kupce, když jde o to bránit odkaz: ať náboženství, ať národnost, ať půdu, zkrátka cokoli z toho, co má za svůj majetek.

Nic však v té míře neukazuje na pevnost víry moslemínovy, na jeho filosofii, pokládající vezdejší život za průpravu, etapu pouhou, tělesnou schránu za bezcennou, jako hadí kůže, jež se svlékne a zpráchniví, jako — h ř b i t o v.

Turecký hřbitov je zjev tak svérázný ve vší své jednoduchosti, tak jedinečný, že kdo jej jednou spatřil, nezapomene naň nikdy. Spíše bude se mu vraceti truchlivý obraz opuštěných, smutných těch míst vždy znova do paměti za dnů našich tesknýcb sice, ale poetických slavností hřbitovních, jež přece jen projevují život, jehož ani stopy neviděl jsem nikdy na tureckém hřbitově, a myšlenku, touhu po setkání, snahu po zkrášlení, zidealisování kultu mrtvých, v němž je sice mnoho modlářství, ale odpustitelného v té nejistotě, ve které se potácíme všichni, věřící i nevěřící, orthodoxní i materialisté.

Turecký hřbitov je pustý. Není v něm rovů, není v něm květin. Jedna pustá rovina, zarostlá drnem a bejlím, z pravidla bez stínu, se spoustou kamenných trámců a desek, jeví se oku, nahlížejícímu zamříženým oknem skrze zdivo ohražující hřbitov, nebo přes nízký, šedivý plot, jenž táhne se podle cesty, chráně pole mrtvých před chodidlem nepozorného džaura, aby nepošlapal půdy, ve které trouchniví poslední fysické zbytky Turčína. Jen některé hřbitovy mají stromoví. Řídce roztroušeny mezi kameny — nějaký habr nebo kaštan nebo vlaský ořech — málo stínu dávají. Ani motýl sem nezabloudí, neboť by tu nenašel výživy, leda krátkou pohovu na syrovém, hrubě otesaném náhrobku.

V Sarajevě je celá řada hřbitovů. Ne jeden společný, jak bývá zvykem ve velkých městech, opodál obydlí lidských, skoro už v samotě venkova. Ale mnoho menších, roztroušených po městě mezi ulicemi, vedle džamijí, i po kopcích sousedních. Největší rozkládá se užlutého bastionu, na kopci Sarajevu vévodícím, právě tam, kde byly krvavé boje mezi dobyvateli a obránci Sarajeva. Prostý jehlanec z pískovce mezi thujemi a s nízkou mřížkou hlásá tu chodci kolem jdoucímu, že za nízkou mříží:

„ruhen die bei der Einnahme von Sarajevo am 19. August 1878. gefallenen Kameraden.“

Opodál mají svou věčnou ložnici jich odpůrcové, které zde kismet zkosil.

Veliký počet sloupců, obyčejně skloněných, v tu neb onu stranu města nakřivených, rozkládá se v tom pustém poli. Jako rumiště vypadá, kde kameníci opustili řadu nedokončených mezníků, trochu vysokých s podivnými hlavami, hrubě otesaných. Čtyřhranné kamenné trámce tyčí se tu z trávníku, jak tu nepěstován zbujel, nesouce nahoře turbanům neb melounům ne nepodobné hlavice, nad nimiž ještě zakulacená zvedá se vížka. Turbánky nesou šikmé rýhy, vše má přirozenou barvu kamene, čerstvý náhrobek je žlutavý, staré jsou šedé, chudými trsy lišejníků porostlé, nejstarší skoro zčernaly. Na žádném neviděti nápisu. Teprve při zevrubnějším prohlédnutí jednoho docela blízkého náhrobku shledáváme nějaké rysy na jedné straně trámce pod turbanem, reliefové písmo, as turecké, jež pohříchu neumíme čísti, a překladů v jiném evropském jazyku nikde tu není. Jako exkrescence na měsíci, jak se jeví v astronomických tabulkách, vyhlížejí tyto ruiny. Ohlodává je zub času, a záhy zmizejí mezi suchým porostem hnědých, zrzavých a špinavě zelených lišejníků.

Některé jsou dosti veliké, zvýší muže, jiné, jakoby do země zapadly, jsou nízké a jiné, docela drobné, jako malé křížky u nás na hrobech dětí. Teď teprve si všímám, že četné náhrobky mají tvar gothicky nahoře zaostřených desek. Ty prý patří ženám, které — div divoucí — aspoň na hřbitovní veřejnosti strpí moslemín vedle sebe.

Některé jsou zeleně natřené, jiné bez nátěru, jen stářím omšelé do šediva.

Žlutě a červeně kvetou bodláky při zdivu nebo plotu. Nikdy jsem nezastal jediné návštěvy na tureckém hřbitově. U nás přece i v nejopuštěnější chvíli aspoň některý rov nebo růvek má zasmušilou návštěvu, jež si tu popláče vzpomínkou na ztrátu nenahraditelnou — a i když jest úplně opuštěn, mluví náhrobky svou význačnou řečí stesku a touhy po shledání.

Turčín nemiluje okázalosti na hřbitově. Co tam, to tam. Viděl jsem jen několik význačnějších náhrobků v Sarajevě, podobných kamenným stolům, na nichž vztyčeny teprve kamenné trámce s turbanem, odznakem muže. Jsou to náhrobky vynikajících sarajevských moslemínů. Jeden Turčín, jenž se nahodil opodál, jal se mi lámanou němčinou vykládati, že jeden z náhrobků označuje hrob starosty sarajevského a druhý zakladatele památné džamije.

Co deset kroků téměř narazí cizinec při potulce městem na povědomé už, vysokou zdí hražené hřbitovy, ve které jsou proražena okna nezasklená, ale zamřížená. Čím více hledím do těch pustých ohrad, tím více zajímavých podrobností nalézám. Tu náhrobek mne upoutá s vysokým, nahoře širokým ohlavením, podobným mitře řeckého duchovního. Jinde zahlédne oko zlatý nápis reliefový na zeleně omalované půdě po jedné ploše náhrobku, vzácnost na tureckém hřbitově. Jinde zase hůl vytesána (zase reliefově) po jedné straně náhrobku — to je odznak důstojenství (hodža).

Jednoduchost, prostota, opuštěnost charakterisuje turecký hřbitov, ať běží o velkoměstské pohřebiště, nebo o venkovský hřbitůvek v hercegovském krasu na vysokém kopci, neohražený, opodál chudé rozházené vsi, hodné umění Zvěřinova, ať prohlížíme hřbitov v lůně evropského města, či mohamemdánské město mrtvých, o němž napsal Jan Neruda*) svoje krásné kapitoly v „Obrazech z ciziny“, nebo Pierre Loti svoje dobrodružné horování v Aziyadé, ať máme na mysli hřbitov slovanských moslemínů nebo turecký, — všude týž charakter, ni stopy života, ni kouska umění, ni živé duše nikde, ani motýl, ani pták, ba ani zvuk. A zalétne-li přece nějaký pestrý křídlatec do toho města mrtvých, kvapem odlétá, zaplašen třeba bolestným jekem derviše ozývajícím se z blízké džamije, po němž řady věřících svůj podivný tělocvik provádějí, jakoby cvičili klouby a zkoušeli ohebnost páteři a končetin až za meze možnosti. Slavná mausolea patří jen chalifům, mogulům, sultánům, lidem nejslavnějším, nejbohatším a především panovníkům — bezejmenní mají hroby prosté a chudé. Turby (hrobky), o nichž mluví Neruda, nejsou společnými pohřebišti lidu a neplatí o nich tudíž, co tu řečeno. Jen sanduky členů rodu, postavené jihozápadně k Mekce, nalezneme v turbách — tu jeví se jakási pieta k mrtvému a péče o jeho ostatky. Za to kahýrské hrobky chalifů pustnou. „Kdo pak se stará o památku tyranů vymřelých,“ podotýká trefně Neruda, „kde není žádného dokupování po sedmi letech a žádného vykupování pro vždy . . .“ „Zde neznají ani šachet, ani nepřijdou dvě mrtvoly nad sebe, každá dostane hrob svůj,“ dí dále Neruda, — leč přes to je mi milejší se všemi studeně církevními formalitami květnatý hřbitov katolický, nežli tato zelená sice, ale pustá pole mrtvých moslemínů.

„Ovšem zajímavější, než všechna mausolea“ . . . jsou pro nás také v Orientu hřbitovy veřejné.

„Ale v nich je rovněž veliký rozdíl, jaký v Orientu vůbec přeostře se značí mezi bydlištěmi tureckými a arabskými. Syrie, Palestina a Egypt jsou kamenitá neb písečná poušť, ráz pouště je vtištěn všemu, i lidem i bílým domům i ohraženým rolím i hřbitovům. Hřbitov kahýrský prostředkuje jaksi přechod mezi městem a pouští, není na něm ani keře, a písek zasypává část po části; hřbitovy cařihradské udržují se a rostou do nekonečna, jsou v městě a spojeny se životem, na každý nový hrob sázl Turek novou cypřiš, a hroby se rozkládají vždy dál a dál, a cypřiše se rozbují v nový les. Arabské hřbitovy šklebí se na život jako vybělelé kostí, jako hltavé jícny, turecké hřbitovy jsou příjemnou procházkou. Arab je i na hřbitově člověkem starším, Turek mladším.“

---

*) Obrazy z ciziny. Studie orientální I. Hroby a hřbitovy.

A rovněž má pravdu, když praví dále:

„Mluvím tu předně o hřbitovech cařihradských, největších to na světě. Tak velkých, tak četných, že kdyby nebyl konečně přišel zákaz, pochovávat na každém prostranství uvnitř města i v zahrádkách vedle domů, již by nyní živí mrtvým ustupovati museli. Jdeš-li ulicemi města, spatříš každý okamžik pobořenou zdí nějaký hřbitůvek soukromný; bývalá zahrádka, jejíž sady dávno již ustoupily cypřišim a kamenům. Obyvatelům jeho je to místo stejně příjemné, ba příjemnější. Smrt nemá pro ně hrůzy, poslední hodinku vyčkávají klidně, vždyť neznají pekla, jen předpeklí, jímž konečně dojdou k blaženosti Bohatší Turek rád zakoupí dům zrovna u vchodu ku hřbitovu, aby měl pomíjejícnost života stále před očima. Procházka mužských i ženských také vede obyčejně sem, kde si rozsednou s hořícími čibuky, vaří kávu a se rozpovídají. Jak praveno, nemají daleko, leda ti, kteří zajíždějí přes Bospor na hřbitov skutarský, kam mimo na Ejub Turek cařihradský nejraději se dává pochovávat — jeť asijská půda světější a jistější také do budoucnosti před psy křesťanskými. Kam zajdeš, vidíš hřbitov malebný, vždy oživený, vyjma ty pedanticky nastrojené hřbitovy křesťanské, nebo též obrovský židovský nad čtvrtí Chaskjoei, neostíněný ani jediným stromem, neozdobený ni jedinou květinou a pokrytý jen svými kamennými pětihrany."

Neruda asi neviděl zpustlé hřbitovy tureckého venkova, neboť nebyl by mohl dáti jim přednost před hřbitovy křesťanskými, on umělecky tak živě cítící a bystře vidící.

Jedno jest však pravda, co praví (po Anastasiu Grünovi):

„Hrob jest jediná stálá věc na světě."

Jsouc stálá, zůstává sice, ale mění se přece dle vyznání, národnosti a věku . . .

DR. R. J. KRONBAUER:

KOLČAVKA.

(Dokončení).

Tam rostly hráze do nebe, zde kopány základy a stavěny fundamenty pro dva kolosální mosty. Na paloučku postaveny kamenické dílny, v zahrádce, kde bývaly půvabné záhonky se školskou florou, temnila se ze starých prken sroubená bouda, ke které se nesměl nikdo přiblížiti s doutníkem nebo dýmkou. Bylo to skladiště prachu a dynamitu, jenž ničil, trhal Kolčavku a měnil celou krajinářskou její silhouettu.

Změnil se kraj, změnil se lid, byl tu jiný, divoký, nevázaný život. Eisenboňáčtí tovaryši, jak se jím říkalo, sami sebe nejlip charakterisovali písní, kterou znalo a zpívalo každé dítě.

Eisenbonská uniforma
každému známá
kalhoty jsou roztrhaný,
košile žádná . . .

To byla hymna lidu, jenž obsadil a zničil Kolčavku. Po práci, za soumraku, nebylo tu valně bezpečno. Mezi dělníky bylo mnoho Taliánů, horkokrevných divochů, kteří vyvolávali nejpustší scény a strašlivé rvačky, při nichž nůž, dýka, anebo i revolver hrály vynikající roli. Dlouho do noci hořívaly kolem Kolčavky ohně, při nichž se zpívalo, pilo, hodovalo a karbanilo. Tábor eisenboňáků vyhledávaly ženštiny ladných lící, ale nekalé pověsti, k vůli kterým vznikaly bohopusté rvanice.

Často a často se stalo, že ozval se hrozný výkřik, pronikavý, zoufalý sten a že bylo voláno úpěnlivě o pomoc. Ještě v noci, nebo časně z rána vezli těžce raněného do nemocnice. Zpravidla ho našli v kaluži krve — co se v noci strhlo, kdo ránu způsobil, kdo se rvačky súčastnil, nikdy se nevypátralo. Lidé slyšeli sice volání, ale nikdo se neodvážil vyjíti ze stavení z obavy, aby za soucit, za dobrou vůli zle nepykal.

Legendy vypravují se o tom, co se tu dělo, co se peněz vydělalo a co se jich utratilo.

Večer přivezen velký sud kořalky, a k ránu byl prázdný. Není divu, že eisenboňácká chasa, která nevycházela takřka z opojení, prováděla neslýchané kousky. Jejich představení, v přední řadě inženýři, měli s pracujícím lidem kříž. Každou chvilkų propukla nevole k vůli mzdě. Tenkráte byly rozpory tyto mnohem ostřejší, než dnes, kdy se hnutí mzdové vyrovnává takřka parlamentárním způsobem. Stalo se nejednou že byli inženýři na životě ohroženi. Eisenboňáci je jednou v pravém toho slova smyslu obléhali, a kdyby byli kolčaveckým inženýrům na pomoc nepřišli přátelé z Českomoravské strojírny, smutně by to bylo s pány inženýry dopadlo.

Dr. Čupr nemohl se odhodlati k tomu, opustiti Kolčavku, rozloučiti se nadobro s místy, k nimž družilo se tolik vzpomínek. Žil sice větší část v Praze, ale na Kolčavku přece jenom pořád ještě se svými dětmi zajížděl. Těm byla Kolčavka, tak zubožená a zohavená, přece jenom pořád drahá a milá, třeba tu při každé své návštěvě viděly něco, nad čím se rozplakaly.

Dr. Čupr prodléval tu dozajista také z toho důvodu, aby bděl nad svým pustnoucím majetkem. Bylo v té době na Kolčavce mnoho drahocenných předmětův, jež snadno mohly přijíti ke zkáze.

Jsou dvě episody z té doby, jež jsou hodny zaznamenání.

Když jednou večer dr. Čupr přijel z Prahy na Kolčavku, bylo mu oznámeno, že jeden eisenboňácký tovaryš, jenž před tím hrozně povykoval a nebezpečně vyhrožoval, uvelebil se na pavlači — a že tam usnul. Nebylo ovšem nikterak příjemno, tráviti noc v bezprostředním sousedství s takovým individuem, jež bylo všeho schopno.

Dr. Čupr nařídil proto, aby chlapíkovi vykázali jiný útulek.

Ale s milým eisenboňákem nebyla rozumná řeč. Zbudili ho, vyřídili mu, že si má vyhledati nocleh někde jinde, ale tovaryš jen rukou mávl a odpověděl, že se mu docela pěkně leží a že se odtud nehne, kdyby mu to sám pán ředitel (dr. Čupr) poručil.

Pověděli panu doktoru, jak pochodili.

„Jak že to řekl ten člověk?" optal se dr Čupr. Opakovali mu slovo za slovem pobudovu odpověď. Dr. Čupr se zamyslil.

„Pan ředitel," řekl ten člověk ...., „divná věc.... v tom titulu jakoby se tajilo něco z dávných dob," uvažoval bývalý majitel a ředitel hospodářského učeliště.

Nelenil a šel se na pavlač sám podívat.

„Občane," praví k neznámému, „tady nemůžete zůstat ..."

Eisenboňácký tovaryš zvedl se na svém loži a žalostivým hlasem zvolal:

„Pane řediteli ... už i vy mne odtud vyháníte? Což pak mne nepoznáváte? Jsem bývalý Kolčavák a mám tu snad kousek domovského práva."

S divnými asi pocity vracel se tenkráte dr. Čupr do své pracovny. — —

Ještě jeden Kolčavák se přihlásil ...

Je cosi tajemného a zahádného v této příhodě, která způsobila na Kolčavce nemalý rozruch. V obou těchto episodách možno spatřovati takřka dozvuky z let, kdy Kolčavka byla hospodářským učelištěm. Připomenouti dlužno, že na Kolčavce bydlili lidé. z nichž nikdo neměl o existenci učiliště ani potuchy.

Mezi drobnými, četnými rodinami požehnanými nájemníky Kolčavky povstal nesmírný poplach. Nocleháři jedné světnice vyběhli v noci vyděšeni ze stavení a zapřísahali se, že měli hrozné vidění: ve světnici se procházel mladý muž v nezvyklé uniformě. Jeho obličej prý byl nevystihle smutný.

Scéna prý se opakovala druhou i třetí noc. Mezi nocleháři, bal v celém stavení povstala panika. Postrašení nájemníci nechtěli za živý svět ve světnici, ve které strašilo, přenocovati.

Podivná věc .... uvažovalo se tehdy ... Každé takové „vidění" mívá, jak známo, nějaký podklad. Rozrušená fantasie přetvoří si hravě nahodilý zjev ve vidinu, jež těmi nejbizarnějšími cestičkami promítne se rozesněným okem na stěnu nebo do vzduchu.

Pátralo se v minulosti Kolčavky a hledal se pravděpodobný prapůvod záhadného nočního zjevení. Osvěžila se v paměti i dávná reminiscence a hledalo se v ní mlhavé pouto, klíč k rozřešení tajuplné záhady.

Roku 1866 byli totiž za války na Kolčavce nezvaní hosté. Na sále obědval dr. Čupr se svou chotí s pruským generálem, část mužstva byla ubytována v Kolčavce. Ze strachu před Prušáky byly cennější předměty dobře uschovány, sklepy byly zazděny. Od té doby se žádný důstojník na Kolčavce neobjevil.

Konečně dostalo vidění jakýs takýs výklad.

Přišlo se na to, že v oné světnici, ve které zahadný důstojník strašil, dokonal posluchač Akademie, mladistvý, nadějný Kolčavák.

Je pravděpodobno, že tímto prazvláštním způsobem přihlásila se vzpomínka na bolestnou událost, která tehdy způsobila dozajista veliké vzrušení. Kolčaváci nosili, jak jsme pověděli, uniformy, připomínající stejnokroje důstojníků.

Na Kolčavce se mnoho změnilo, přišli sem jiní lidé, a ti rádi si vypravovali a poslouchali různé příhody, jichž bývala stará a kdysi slavná usedlost svědkem. Episody, o nichž jsme se zmínili, dostali jistě jiný vzhled ... změnily se také a staly se legendami a pohádkami, podle fantasie vypravěče bizarně zabarvenými.

Není pochyby, že zavadilo se v černých hodinkách také o smutný los švarného Kolčaváka.

Podrážděná fantasie vykouzlila nejasnou jeho představu — Kolčaváka se zlatým klasem na límci — a tak se asi stalo, že prapodivným tímto postupem vyhrabána ze zapomenutí dávno zapadlá vzpomínka — —

* * *

Vracíme se ještě jednou ke Kolčavce, abychom doplnili její obraz s okolím, jaká byla a je dnes.

Ve svém „Plánu" zachoval nám pěknou památku na zdejší krásy poslední její majitel a nadšený jejich ctitel dr. František Čupr. Několika větami zachytil celý obraz rozkošného tohoto koutu, do krátkého, procítěného a nadšeného popisu nadýchl pisatel vložky o půvabech Kolčavky a jejího okolí čarovný obraz, dnes bohužel dávno a dávno s povrchu zemského smetený a nadobro zapomenutý.

Město se rozpínalo padly hradby — a periferie nabývala jiné, moderní tvářnosti. Industrie nalezla právě v této končině nejpříznivější podmínky pro svůj rozvoj. V bezprostřední blízkosti Kolčavky vznikl ohromný ak-

ciový lihovar Broscheův, jehož komíny nezůstaly ovšem osamoceny. Vznikala továrna za továrnou mezi Karlínem a Libní, plynárna z Karlína přenesena do libeňského katastru, a když konečně Libeň za primátora dr. Podlipného připojena ke Praze, dán tím nový intensivní popud ke stavebnímu ruchu, jenž idyllický ráj krajiny nadobro zničil. Došlo na regulaci Rokytky a úpravu střední Libně, zanikl ráz nynější třídy Primátorské. — Libeň stala se živým, rostoucím a pokračujícím městem.

Lokálním jaksi majákem a zároveň viditelným znamením těchto proměn je stará, oblíbená hospoda u Deutschů, kdysi výletní stanice Kolčaváků. Bývala centrem lepšího zábavního ruchu před lety a zůstala jím — jenže nízká střecha ustoupila vysoké hotelové budově a ochotnická scéna přeměněna ve stálé divadlo.

To jsou změny, jež všichni pamatujeme. Jak to tu vypadalo před půlstoletím, snažili jsme se povědět, jak to zde vyhlíželo před více než sto lety, nelíčí ovšem, ale aspoň naznačuje stará mapa, vydaná architektem Müllerem roku 1742. Vidíme, že tu bývalo bohaté viničné hospodářství. Vinice jsou tu nakresleny na celé prostoře mezi Libní a Hrdlořezy, ba až k Svépravicům, kde název „Na viničkách" uchoval památku na bývalé vinice.

Kolčavka bývala perlou celého kraje. Poříčskou branou přes Špitálské pole jezdívaly majitelé Kolčavky do svého malého ráje. Již od Invalidovny bylo viděti návrší nad Kolčavkou a na něm v zeleni akátů bělal se roztomilý gloriett z bílé opuky.

To všechno jsou už jenom staré, zapomenuté vzpomínky.

Zmizelo z okolí pražského mnoho takových přepůvabných míst. Jedním z nich býval roztomilý zámeček na Šilbochu, o němž se vypravuje, že byl dílem Dienzenhoferovým. Stavbička zbořena — ba i ta skála rozmetena, vše zmizelo, jako když šátkem se stolu prach setřeš.

Svého času se o zámeček zajímal p. Karel Čupr, jenž o koupi s majitelem vyjednával — malíř Krajíček byl tenkráte na této výpravě společníkem — aby byl hodně blízko drahé Kolčavce. Našel si později koutek o něco dále, v tiché dědince Svépravicích, kam zvláštní náhodou dostaly se poslední památky, dva dekorační fragmenty, z hezounké této kamenné pohádky.

EM. Z LEŠEHRADU:

STARÝ POKOJ.

Déšť s nebe lil se celý den,
a zvolna se začíná tmíti . . .
zbloudilý zásvit oknem vpad,
v hranolech lustru se třpytí.

U okna zamlkle spinet sní . . .
Sekretář . . . Ve váse kvítí . . .
Sloupkové hodiny tikají . . .
Oválné rámy svítí . . .

Sedím tak v sebe ponořen.
Teskno mi z celého žití!
Chtěl bych jak starý pokoj ten
o zašlých vůních sníti.

PÍSEŇ.

Do dálek šel jsem si pro štěstí.
Nedoved jsem je nalézti.
Rostlo snad příliš vysoko,
o já byl zrozen hluboko.

Lákaly lesy, voněl luh.
A v srdci mém bylo tolik tuch,
že mnil jsem, že vzlétnu do oblak!
Žel, marně jsem čekal na zázrak . . .

Přešel let řad . . . Květ štěstí svad . . .
A smutek zlý hořka v duši pad . . .
Jen z daleka někdy ozývá
se písnička lásky bláznivá.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

V.

Mordche Rubin právě obsluhoval v krámku svém dva hosty, pěšáckého desátníka a poďobaného pekaře Klause, člena zásobovacího sboru na Čemerně, kterýž sbor tou dobou se skládal toliko z jednoho poddůstojníka a dvou mužův a měl v posádce nesmírnou důležitost. Tito tři vojáci totiž spravovali a ostříhali vojenské skladiště potravin, a poněvadž zároveň bylo dovoleno prodávati vojákům ze zásob, chtěli-li si za svůj peníz přilepšiti, předcházel si je kde kdo.

Ve skladišti byla netoliko mouka a rýže, ale bylo tam také víno, rum a slivovice, pak sádlo a kusy slaniny veliké jako fošny, masové konservy a později čaj, káva a cukr. Komu byli pekaři nakloněni, tomu dali za desetník vína třebas litr, a ještě při tom stál tam ustavičně pod sudem plecháček pro zavdání. To byla také jediná cesta, kudy do příchodu Rubinova na Čemerno voják mohl ze svého žoldu něco utratiti, ale když postavena byla kantina, značně ochablo obchodování vojáků s erárními pekaři.

Všechno šlo jenom k Židákovi, tam bylo mileji a útulněji, tam to mělo ráz hospody. Ve skladišti nemohlo se poseděti a poklábositi, nebylo ani místa a konečně to ani nesmělo býti. Ale u Rubina byly dvě prkenné lávky, na kterých se mohlo směstnati deset hostí, při tom vesele se povídalo, kouřilo a popíjelo se víno, rakije nebo mastika. Že to bylo několikráte dražší než ve skladišti, toho nikdo nedbal, ba nedbali toho ani sami pekaři, kteří ochotně platili Rubinovi za čtvrtku vína dvacet až dvacet pět krejcarů, kdežto doma se ho mohli až po krk napíti zadarmo a lepšího. Bylo totiž známo, že páni pekaři vybírali pro svoji pochoutku ze zásob nejlepší zboží a že někdy ani páni důstojníci nepili tak dobrého vína, jako oni a jakým častovali svoje kamarády.

Teď tedy jeden z těch pekařů seděl v kantině a důvěrně si něco šušňal s Rubinem. Když vstoupil četař Florian, odmlčeli se, a Mordche naladil obličej do nejlíbeznější toniny.

„Má úcta, pane četaři," vítal ukláněje se, a oči jeho zároveň se tázaly, čím by mu mohl posloužiti. Byla v té otázce také uctivá ochota a poněkud i něco jako rozpačitost.

„Dobrý den, Mordche!" rázně odvětil četař a nevrle pohleděv na desátníka i na pekaře, hodil sebou na lávku. Pravice jeho bezděčně sáhla po nákrčníku a po knírech, jsou-li v pořádku. Byly, a to ho uspokojilo, že již klidněji vyndaval z kapsy pouzdro a svíjel si cigaretku.

Zapálil si a bafal tak horlivě, že se všecek až ztrácel ve vonném tabákovém dýmu. V těžkém, studeném vzduchu chomáče jeho valily se přes pažení a zachvacovaly kantinského, který se zakuckával.

„Čím mohu posloužit, pane četaři?" tázala se nyní již hlasitě Rubinova ústa.

„Víno nebo rakiji — co chceš!" nervosně odsekl četař a dychtivě obrátil zraky po dveřích, jimiž se vcházelo do přístěnku.

Tam byla Malkah, dva, tři kroky od něho, a neukazovala se. Bylo tam ticho, nic neprozrazovalo, že za těmi tenkými prkny může býti žena.

Mordche Rubin vzal štíhlou kamennou láhev a nalil do náprstkové skleničky růžového likéru. Dráždivá vůně vanilky přemáhala cigaretkový dým, když skleničku Florianovi podával.

„Zavdejte si, pane četaři, račte laskavě přijmout — na svoje i na moje zdraví!" pravil při tom Žid a pak hospodárně olízl dva prsty, zvlhčené rozlitou kapkou likéru.

„Na zdraví!" zahučel Florian a na ráz zvrhl si do hrdla skleničku.

Potom Mordche postavil před něho čtvrtku červeného vína. Nastalo mlčení, jak na Rubinovu tak i na četařovu obličeji zračily se nesnáze. Oči obou mužů jako nevědomky několikráte se utkaly, ale Mordche ani Florian nevěděli, co by měli pověděti.

Přítomnost obou vojáků jim překážela, hlavně Florianovi. Dobře postřehoval Mordche, jak mrzutě četař každé chvíle se obrací k desátníkovi i k pekaři a jak je oči jeho posílají k ďasu.

Proto pohledy jeho se zjevnou starostlivostí prosily četaře o strpení, při tom však nepřestával býti samá ochota k ostatním hostům, zejména k pekařovi, kterého ani nenapadalo hýbati se.

Pojednou v ložnici Rubinově ozval se malý šramot a brzo potom na dveřích tiché ťukání.

Mordche se vzchopil a pravicí pootevíraje dveře, levicí přijal odtamtud sklenici horké černé kávy, kterou postavil před pekaře. Nebylo viděti ani ruky, která sklenici mu podávala.

Četařem to škublo.

„Aha — Malkah! Vaří hostem kávu. Jak si ten mizerný pekař pochutnává!" pomyslil si a zlostně se podíval na vojáka i na kantinského. Žárlivost se v něm ozývala.

Ten dobře rozuměl tomu pohledu.

„Směl bych panu četařovi nabídnouti taky sklenici černé kávy?“ ozval se až s přemrštěnou zdvořilostí a hovořil to šeptem, nakloněn až k uchu Florianovu.

„Jak chceš,“ stručně odvětil četař, ale v ústech mu až zaprahlo, ne tak chutí na osvěžující teplý nápoj, jako spíše při pomyšlení, že kávu bude připravovati Malkah.

A jako na dotvrzení toho Mordche Rubin hned důvěrně dodal:

„Malkah tuze ráda uvaří panu četařovi.“

Pak po špičkách, jakoby se obával, aby nikoho tam vedle nevzbudil, vsunul se pootevřenými dveřmi do přístěnku, něco tam zašeptal a hned opět téměř jen jako skulinou se prosmykl nazpět do krámu.

Florian měl při tom dojem, že Mordche Rubin stal se z čista jasna Turkem a Malkah Turkyní. Právě tak, zabloudil-li někdy na patrolách do některého mohamedánského domu, neviditelná ruka ve vedlejší místnosti nalila a nepozorovaně podala koflíček kávy.

A bylo zase ticho asi deset minut. V tom tichu sotva bylo slyšeti nepatrný šelest ve přístěnku, skřípání tureckého mosazného mlýnku na kávu, ťuknutí lžičkou a cukrem do sklenice, nalévání. To všechno snad bystrý sluch mohl by tam postřehnouti, mlýnek, lžičku, cukr, sklenici, jenom ne člověka.

Až konečně opět to zaklepání na dvéře, po kterém Mordche hned se zvedl, pootevřel a vynesl Florianovu sklenici.

„Ještě jednu, Mordche!“ ozval se v tom pekař.

Četař Florian div ho neprobodl hněvivýma očima. Ale ukrotil se, věděl, že v té chvíli není jiné pomoci. Buď by musil vrhnouti se na pekaře, rdousiti ho a vyhoditi pak z kantiny, anebo nenásilně zkoušeti trpělivost a vyčkávati.

Rozhodl se tedy čekati. Zatím zvolna popíjel svoji kávu a kouřil již asi čtvrtou papirosku. Káva mu velmi chutnala, zdálo se mu, že jakživ nepil tak chutné, vonné a vůbec tak výtečné. V Bosně a Hercegovině jako všude v zemích tureckých umějí na nepatrných ohništích a v umouněných konvičkách připravovati znamenitou černou kávu, jaké nedovede přistrojiti žádná nejmodernější velkoměstská kavárna. Florian byl znalcem v tom oboru, jazyk jeho za dobu vojenské služby v zabraných zemích naučil se již přesně rozeznávati, která káva je dobrá, která lepší a která nejlepší, ale nyní v duchu se ubezpečoval, že ten černý odvar ve sklenici před ním jest nejlepším nápojem na světě a že Malkah, co vaření černé kávy se týče, jest umělkyní.

Z takového rozjímání vytrhl ho pěšácký desátník, který se zvedl, aby zaplatil svoji útratu a před odchodem jako ze zdvořilosti ještě se zastavil před četařem.

Tázal se ho, jak se mu dařilo ve vězení. Blahopřál mu k němu, poněvadž tak byl sproštěn těžké občasné služby a dvou nebo tří namáhavých výprav, ze kterých posádka čemerenská se vracela udřená jako stádo soumarův a všecka promrzlá.

„Tentokrát jsem byl zavřen nevinně,“ tvrdil Florian, „těch tří neděl jsem si nezasloužil.“

Desátník se usmál a mrkl, že té věci rozumí.

„Vždyť já vím, pane četaři, že nevinně,“ řekl již na odchodu, „to se tak dělá, když už omrzí těžká služba, buď se voják hodí marod anebo něco spáše, aby ho zavřeli — ale v base to je veselejší. Kdybych věděl, jak se tam nejlíp dostat, udělal bych to hned.“

„Já vám povím, desátníku — bodněte mrkevníkem tuhle toho pekaře a budete tam ještě dnes,“ navrhnul mu Florian, a ten vtip vlil do něho trochu ohně.

Zasmáli se všichni tři vojáci a usmál se také Mordche, který ani nevěděl, že mrkevník v žertovné mluvě vojenské znamená bajonet.

Když po té desátník odešel, pekař Klaus s důvěrným sdělením obrátil se k četařovi.

„Ten Žid tu má sestru, pane četaři — holku jako obraz,“ pravil po česku, aby mu Mordche nerozuměl, „viděl jste ji už?“

„Neviděl, vždyť jsem tu dnes poprvé — a co ty o ní víš, formičko na pokroutky?“

„Což toho není dost, že je to ženská a k tomu hezká?“

Florianem již zase zmítal nepokoj a v očích se mu zableskly známky žárlivosti.

„A co dál — je upřímná? Má ráda vojáky?“ vyzvídal, ale až se zajíkal při těch slovech.

„Není s ní nic,“ odpověděl pekař a odhrnul ret. „Ani se nechce ukázat, Mordche ji schovává jako svátost. Zve vojáky, aby jen k němu přišli, že jim Malkah uvaří kávu, ale když přijdou, Malkah se pořáde ukrývá v té díře. Potvorný chlap! Vábí nás na ni, ale jenom nám ji ukázat je u něho veliká vzácnost. Pěkná je, taková nobles oblíž, zahlédl jsem ji už asi třikrát.“

To Floriana zase poněkud ukonejšilo. Teď však v něm bylo mnoho nejistoty. Mordche Rubin tedy láká do své kantiny vojáky a zmiňuje se při tom o Malce, kdo ví, nemluví-li vždycky tak určitě a slibně, jako se vyjádřil o ní jemu. Chce ho také jenom tak navnazovati jako všechny jiné, anebo má k němu upřímnější úmysly?

„Však já se o tom hned přesvědčím, jakmile bude první příležitost,“ umínil si, dopíjeje kávu a hned poslední doušek její zapíjeje douškem vína. „Jen co ten bandur pekařský bude pryč!“

Zatím však přišlo ještě několik vojáků, ten pro papír, jiný zase pro ruskou sardinku nebo pro lahvičku mastiky, a všechny Mordche zdvořile obsloužil, ale pekař pořáde se nehýbal a pil již čtvrtou sklenici černé kávy.

Konečně však přece, když již i to ustavičné pití kávy ho omrzelo, zvedl své zavalité údy, pozdravil četaře a Rubina při tom ani si nevšímaje, opustil kantinu.

(Pokračování).

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova

(Pokračování.)

Měl jsem sto chutí opustiti svého tajuplného průvodce a vrátiti se domů.

Bylo však pozdě na jakoukoli omluvu. Bartholdy vlekl mě s sebou, jako bych byl jeho stínem.

Zastavili jsme se konečně před šedým, vysokým domem na Maltezském náměstí.

V tomto domě bydlel Bartholdy.

Dům odpovídal jaksi jeho povaze i tvářnosti.

Byl šedý, zasmušilý, jako tajuplně zamyšlený.

Měl vysokou, vlašskou střechu z prejzů, s barokovými vykýři, nějaký rozpuklý erb nade vraty.

Průčelí jeho bylo tmavé. Ani v jednom okně nebylo světla. Byl to zamlklý, mrtvý dům.

Vešli jsme do matně osvětlené chodby a odtud po schodech do druhého poschodí.

Staré dřevo skřípalo příšerně za každým kročejem.

Zdálo se mi, jakoby ještě někdo třetí kráčel mimo nás dva neviděn za námi.

Pak otevřel Bartholdy dvéře svého bytu a vedl mě jakousi předsíní do svého pokoje.

Stanul jsem tam jakoby očarován.

Místo nějaké začernalé jizby, plné knih, haraburdí, globů a přístrojů fysických, místo samotářské jizby plné prachu a plísně s červotočivým nábytkem, jak jsem si totiž obydlí Bartholdyho představoval, spatřil jsem komnatu, opravdovou nádhernou komnatu, za niž nemusil by se styděti ani ten nejzámožnější malostranský palác.

Nikdo by byl netušil ani ve snu, že v tom zamlklém, starém domě, v těch šedých, deštěm oprýskaných zdech, skrývá se tak skvostná komnata, plna elegance a přepychu.

Těžké gobeliny visely na zdech, strop byl vykládán dřevem ebenovým a bílým, jako veliká šachovnice.

Drahé koberce kašmírské a perské tlumily krok.

Čínský lampion v podobě lastury ozařoval tuto nádhernou růžovou komnatu opálovou září.

Nábytku nebylo tu mnoho, leč to, co zde bylo, bylo z ebenu, vzácné práce, umělecké vyřezávání a vykládání perletí, stříbrem a slonovinou.

Mimo to byla komnata takřka přeplněna obrazy originály, vzácnými starožitnostmi a uměleckými předměty, takže podobala se malému zákoutí nějakého musea.

Nechyběly tam ani čínské a japonské majoliky, vázy z alabastru, perské krepony a japonské, zbraně a nářadí z orientu, sošky ze slonoviny a pravá spousta uměleckých drobnůstek, která zaplavovala všechny kouty pokoje.

V hloubi velkého, hollandského krbu z rudého mramoru, plného skvostných skulptur a sošek, zářil veselý plamen a plnil komnatu hřejivým jasem.

Dvě okna tohoto podivuhodného pokoje byla těžkými záclonami tak pečlivě zastřena, jakoby ani ten nejtenčí paprsek lampy či krbu nesměl proniknouti ven.

Jednu stěnu komnaty tvořila těžká, rudá záclona, splývající od stropu až k zemi, podobna divadelní oponě; nebylo lze viděti, rozhrnuje-li se uprostřed, či dá-li se vyzvednout vzhůru.

Nač tato záclona je a co je skryto za ní, neodvážil jsem se ptáti.

Bartholdy, nabídnuv mi křeslo, vzdálil se na chvíli z komnaty do svého kabinetu, sousedícího s komnatou.

Seděl jsem sám, všecek užaslý uprostřed té nádhery.

Bylo ticho.

Jen v hloubi mramorového krbu praskal oheň.

Pojednou se mi zdálo, jakobych slyšel odněkud hovor dvou tlumených hlasů.

Zvuky ty byly však tak nejasné, že nebylo lze rozeznati, pocházejí-li z leva či z prava, s hora či z dola. Chvílemi zdálo se, jakobych byl slyšel tlumené stěnání.

Leč zase bylo ticho a jen oheň praskal.

Bartholdy se v tom již zase vrátil.

Byl bled, velmi bled, a tmavé hluboké oči jeho, jako dvě výhně plály tím intensivněji.

„Bydlí zde ještě někdo?" tázal jsem se.

PETR JAN BRANDL: UZDRAVENÍ SLEPÉHO TOBIÁŠE.

„Nikdo, mimo mě“ řekl pevně Bartholdy; pak dodal:

„Proč myslíte?“

Řekl jsem mu, co jsem před chvílí byl slyšel.

„Mýlíte se, příteli“ řekl, nutě se do smíchu. „V celém poschodí nebydlí živé duše mimo mě. Jsem tu docela isolován a nemám ani sousedů. Byl to patrně vítr v komíně — anebo vaše nervy.“

Uvěřil jsem tomuto výkladu.

Pak mi zaklepal Bartholdy na rameno a řekl:

„Doufám, že jste si mou komnatu dokonale prohlédl. Vedle je můj kabinet.

Neviděl byste tam nic, kromě nepořádku. Co se týče tam té záclony, za níž asi ve své romantické mysli tušíte cosi tajuplného, nesmíte se lekati. Nezjeví se vám za ní žádný duch. Ostatně chci vám ji odhaliti, až přijde čas. Zatím jen několik ukázek mého umění.“

Pohlédl jsem na něho polo zvědavě, polo bázlivě.

„Co chcete se mou? Ujišťuji vás, že mám nervovou síť velmi jemně spředenu; je to pravá pavučina, která sebe menším větrem dojmů se zachvěje.“

„Buďte kliden, můj milý“, řekl Bartholdy vážně. „Učiním jen to, co si sám budete přáti, nebo co si sám vyvolíte. Neobávejte se ničeho. Znám vaše nervy lépe nežli vy sám a nechci, aby trpěly. Vše bude zcela přirozené. Nikdo neviditelný, ani duchovitý není zde s námi.“

Po chvíli ukázal mi na velký obraz v širokém zlatém rámu.

Zadíval jsem se na obraz.

Byla to krásná, jižní krajina, se zelenými pahorky a tmavými lesy; réva věnčila dřevěnou zvonici v předu. Několik děvčat tančilo v kruhu před zápražím venkovské krčmy a dvé či tře šumařů hrálo jim na své skřipky a dudy. V dálce táhl se pruh moře, indigově modrého. Dvě či tři lodní plachty bělaly se v té modři jako labutě v azuru nebes. Moře splývalo v dálce s horizontem.

„Líbí se vám jistě ta krajina“, řekl Bartholdy.

Přisvědčil jsem a dodal:

„Škoda, že je to pouhý obraz!“

„A přece je to krajina živá, skutečná —“ řekl Bartholdy a pokračoval: „Nevidíte-li tančící děvčata? — hle, jak se smějí a otáčejí, až prach se zvedá! A hle, ti hudci, jak nafukují své tváře a tisknou měchy dud.“ S obrazem stala se skutečně změna. Viděl jsem vše, jak Bartholdy říkal. Vše bylo oživeno; krajina nabyla perspektivy a táhla se daleko z rámu až k pruhu moře. Plachty se pohybovaly. V předu tančí dívky div že neoctnou se z rámu, tráva se vlní, stromy se chvějí, ptáci houpají se na větvích, slunce září a vylévá své měkké zlato po krajině . . .

Oddal jsem se docela tomu kouzlu. Pojednou vše zmizelo.

Krajina a vše, co v ní bylo, zmrtvělo. Byl to zase pouhý obraz, pomalované plátno.

„Nuže, co tomu říkáte?“ ptal se Bartholdy usmívaje se.

„Jste illusionista, oklamal jste mé smysly; či je obraz spojen s nějakým mechanismem?“

„Prohlédněte si ho!“

Nebylo tomu tak. Obraz byl jen obrazem a ničím jiným. Bylo to vše jen živá illuse.

Zatím Bartholdy byl sňal se stěny těžkou bambitku s dlouhou hlavní. Ebenová rukověť byla vykládána stříbrem.

Podal mi ji a řekl:

„Prohlédněte si ji dobře. Myslím, že nabyta není.“

Natáhl jsem kohoutek; pánvička byla prázdná, bez zápalky.

Namířil jsem ku stropu a několikrát natáhl kohoutek a stiskl spoušť.

Kohoutek cvakal na prázdnou pánvičku. Pistol nebyla opravdu nabyta.

Nyní řekl Bartholdy:

„Nuže, namiřte nyní, kam vám libo.“ Učinil jsem tak.

„Stisknete-li nyní spoušť, uslyšíte výstřel. Pozor tedy, až vám řeknu!“

Držel jsem chvíli těžkou pistol s nataženým kohoutkem, maje ukazováček na spoušti.

„Spusťte,“ velel Bartholdy.

V tom okamžiku, když jsem tak učinil, třeskla v můj sluch temná, nejasná rána.

Pustil jsem pistol na koberec.

„Slyšel jste tedy výstřel,“ smál se vítězně Bartholdy, „a přece není zbraň nabyta; zkuste nyní.“ Zvedl pistol a podal mi ji.

Natáhl jsem opět a spustil Nic. Byl to tedy opět jen klam a to klam sluchový, právě jako před tím oživený obraz byl oklamal můj zrak.

„Vše je sugesce, můj milý,“ vysvětloval Bartholdy, „vše je silou mé vůle.“

„Budu-li chtíti, abyste uslyšel hru houslí, nebo kteréhokoliv nástroje, uslyšíte ji. Vsugeruji vám, že ucítíte vůni růží, či kadidla. Dovedu ve vás v jistých okamžicích a za jistých okolností vzbuditi strach, úzkost, bázeň, radost, stesk i slzy.

Mám vliv na vaše nitro a dovedu je rozechvěti do určitých nálad, právě tak, jako vítr čeří jezero.“

„Jste kouzelník“, řekl jsem v úžase.

„Není kouzel ani kouzelníků“, odpověděl mi a dodal:

„Jsou pouze lidé silné vůle a ti, kteří dovedli ovládati neznámé jiným síly psychické.“

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ANTONÍN HUDEČEK V MLADÉ BOLESLAVI. Starobylé město nad Jizerou má čilé kulturní pracovníky, kteří uskutečňují zdravou decentralisaci. Byla až doposud skoro výhradně centrem kulturní práce království Praha. Bývaly doby, kdy jsme měli jedno velké stálé divadlo v Praze, která, jak pochopitelno, byla i ve všech ostatních směrech takřka jediným ohniskem duševního života celého národa. Paprsky velkého světla vnikaly dál a dál do periferie, až vnikly do nejvzdálenějších končin. Praha následkem toho byla kulturní Mekkou, kam putovali tisícové, aby ukojili ušlechtilou touhu po shlédnutí nových kulturních zjevů, aby byli přítomni premiéře významného původního dramatu nebo opery, aby si opatřili zajímavou publikaci nebo aby navštívili uměleckou výstavu a opatřili si originální ozdobu svého příbytku.

Trhlinu v tomto postupu učinili už před dávnými lety kočující divadelní společnosti a čeští knihkupci a nakladatelé, kteří usadili se v předních městech a o rozvoj české literatury znamenitou měrou touto rozvětvenou a vzorně organisovanou sítí knihkupeckých stanic se zasloužili. Do lidu pronikla osvěta a s ní zároveň touha po dalším kulturním zdokonalení. V českých městech budována důstojná divadla a správcové jeho horlivě o to pečovali, aby repertoir poskytoval místnímu a okolnímu divadelnímu obecenstvu náhradu, odškodnění za velkou vzdálenost od Prahy. Stává se, jak víme, velmi často, že pražské premiéry mívají svoje reprisy v krajinských divadlech, když ne současně, tedy dozajista brzo po uvedení nového kusu na pražské scéně. Pozorujeme tu to nejušlechtilejší zápolení o primát, jež jde dramatické původní literatuře znamenitě k duhu.

Nová kulturní ohniska jdou však dále v této krásné snaze. Došlo už i na lokální umělecké výstavy, jež mají ovšem pro popularisaci i odbyt uměleckých děl nesmírný význam. Proto radostně vítáme podnik města Mladé Boleslavi, kde před několika dny zahájena souborná výstava obrazů krajináře Ant. Hudečka. Exposice může se pochlubiti vzácnou předností — jsou v ní většinou nová, dosud nevystavená a tudíž neznámá Hudečkova díla. Výstava má moderní, velkoměstský ráz — má jej především svým obsahem, souborem pláten předního českého umělce, a má jej celým svým aranžováním. Vydán totiž katalog, obohacený zdařilými reprodukcemi několika vybraných Hudečkových obrazů a opatřený kritickou studií Miloslavy Sisové, výstava sama zahájena byla přednáškou vzácného hosta, spisovatele F. V. Krejčího z Prahy. Intelligence města a celého okolí dostavila se k památné této kulturní slavnosti, jež měla v městě důstojnou předchůdkyni ve výstavě záhy zesnulého krajináře Březiny. Měla skvělý úspěch, morální i hmotný. Prodána byla řada obrazů, jež naleznete v pojizerských příbytcích často i v tak odlehlých končinách, kde byste se nejméně nadáli, že tu naleznete krásný, drahocenný, moderní originál. Všechna čest kulturním pracovníkům starobylého města nad Jizerou! —*r.*

TURECKÝ HŘBITOV V BOSNĚ.

KNÍŽE. Drama Arna Dvořáka, jež po čestném soutěžném úspěchu dostalo se oklikou z vinohradského divadla na přední naši scénu, těšilo se o svém premiérovém večeru napjaté pozornosti literárního našeho světa. Kus s takovou zajímavou minulostí má, jak pochopitelno, situaci dost povážlivou. Arno Dvořák nesklamal naděje a očekávání, v jeho kus kladené, nadobro. Jeho drama má vážnou snahu, jeho dramatická koncepce není sice jednolitá, ale dílo svým premiérovým křestem prokázalo takové literární kvality, že není asi sporno, že čestné vyznamenání bylo důstojně obhájeno. Originální nad to je autor stěžejní myšlenkou svého dramatu, která nejde za svým cílem přesnou dramatickou formou, ale dochází v posledním jednání tak sympatického vyvrcholení, že fakt tento leccos omlouvá a mnohou námitku odzbrojuje. Temno nad Vyšehradem, beznadějnou roztříštěnost legendárních našich předků vyjasňuje autor smělou kombinací, posláním vybájeného křísitele národní chabosti, jíž nahraditi má mužnost, odvaha, nová, svěží síla, čerpaná z obrodu duší a srdcí. Tvůrcem tohoto velkého znovuzrození má býti nový, jiný, silnější bůh, nastolení nové morálky, jež zbabělost zaplaší a jiný, zdravý život vsuggeruje.

Národní divadlo věnovalo hře velikou péči. Byl to zejména její regisseur p. Gustav Schmoranz, jenž legendární ovzduší, jak oko nás každou chvíli přesvědčovalo, daleko markantněji symbolisoval, než sám pan autor. Z herců vynikli zejména pp. Vojan, Vávra a Železský, z dam především pí. Dostálová, jež ve scéně nad mrtvolou Libušinou (ne právě nejšťastněji volené pro akcentování osobních sporů, imponovala interpretací vášnivých projevů silácky založené sokyně fysicky i duševně zlomené Libuše.

„DALIBOR" V BERLÍNĚ Sl. Emmy Destinnová-Kittlová zpívala na výstavním koncertu — jak známo, byl program hudebních těchto produkcí přísně utraquistický — výhradně česky. Umělecký, a možno právem říci, že zároveň národní tento čin budil nejen zde — zjev opravdu neuvěřitelný — ale způsobil také rozladění v nejvlastnějším působišti slečnině, v Berlíně. Vypravuje se, že vyvolala slečnina „odvaha" nelibost dokonce v nejvyšších berlínských kruzích. Zásluhou umělkyně měl býti uveden na scénu berlínského divadla Smetanův „Dalibor" a sl. Emmy Destinnová-Kittlová měla zpívati Miladu, kterou nás teprve nedávno při svých pohostinských hrách v Národním divadle uchvátila. Na episodu z pražské Jubilejní výstavy se u nás už dávno zapomnělo — ale bodnutí v Berlíně nebylo jen tak pomíjejícím píchnutím. Zanítilo se a má svoje důsledky. Ušlechtilý kulturní plán stal se hromosvodem nedůstojné pomstychtivosti. Přemýšlelo se, jakým způsobem by se bodnutí oplatilo a hledalo se pro žahadlo nejcitlivější místo. Našlo se snadno. Komu nejvíce záleželo na uvedení „Dalibora" v Berlíně? Slečně Destinnové-Kittlové ovšem, a sršán vykonal odplatu podle hesla, platícího nyní už i ve věcech kulturních. Oko za oko — zub za zub! Za to, že umělkyně zazpívala českou píseň, potrestána nejen ona, ale — celá hudba česká! Vykonána kulturní msta — „Dalibor" už není na berlínském repertoiru!

ČESKÝ VÝBOR PRO HRY OLYMPIJSKÉ v Praze pořádal v nedávných dnech hostinu, která by byla zůstala slavností domácí, kdyby vedle čestného předsedy výboru p. hraběte dr. Fr. z Lützowů a náměstka p. Jos. Jirouska a jiných hostí a přátel výboru se nebyl súčastnil banketu i protektor výboru J. J. Ferdinand princ Lobkowicz, nejvyšší maršálek království českého. Stalo se asi poprve, že hodnostář tak vysoký byl přítomen slavnosti toho druhu a za okolností podobných. Ale nejen to: princ Lobkowicz v odpovědi na přípitek přeseddy Českého olymp. výboru dra Jiřího Gutha slovy vysoce vlasteneckými položil důraz na chvályhodné snahy výboru olymp., který snaží se uplatniti české jméno v cizině ve sportu a v tělocviku a poukázal na to, že nám Čechům, kteří přes svoji velikou vyspělost na poli vědy a umění nemáme postavení tak výhodného jako národové i menší a méně významní, především jezapotřebí jak cizinu znáti tak i činiti se v cizině známými.

Jak účastenstvím, tak i pozoruhodnou řečí osoby tak vynikající stalo se slavnostní to shromáždění olymp. výboru pozoruhodnou událostí našeho českého života. — Kterak dr. Fr. hrabě Lützow a král. hl. m. Praha podporovali českou olympijskou výpravu londýnskou, svého času jsme referovali.

AUTOR LOUISY CHARPENTIER, její skladatel i librettista, byl přítomen reprise svého díla v Národním divadle a byl, jak pochopitelno, neobyčejně potěšen velikým jejím úspěchem. Praha se mu nesmírně líbila — byl nadšen její velkolepou polohou a byl okouzlen zejména starobylými jejími partiemi. Když ho dovedli na Korunovační pahorek hradčanský, byl tak pohnut velebností pohledu na Prahu, že slovy nedovedl vyjádřiti svoje hluboké dojmy. Pobyl v Praze několik dnů a nemohl se její krás, jak ubezpečoval, ani nasytiti. Dojmy, jež odvezl si z Prahy, nevyvanuly z jeho duše. Tvořil se v ní krystal, jenž dal vznik novému, pro nás velice zajímavému dílu. Nevíme doposud podrobností, ale sdělujeme prozatím zajímavou novinku, že Charpentier komponuje novou operu, jejíž děj odehrává se v okolí Prahy.

UZDRAVENÍ SLEPÉHO TOBIÁŠE. Rozměrný obraz Brandlův s několika podobiznami v obrazárně Společnosti vlasteneckých přátel umění v Rudolfině representuje svého tvůrce celkem šťastně a čestně ač nikoli dostatečně.

Skvělá epocha výtvarného umění v Čechách století sedmnáctého a osmnáctého zasloužila by si vůbec celé, zvláštní sbírky. Na reprodukovaném díle lze pozorovati všechny vynikající vlastnosti štětce Brandlova: effektní komposici, osvětlení, působící ostrými kontrasty, rozvržení hmot, virtuosní, měkkou kresbu a konečně i kollorit, kterým prý současníky oslňoval. Brandl byl umělec, vyrůstající z vlastního nitra, pokud to lze říci o malíři, jehož práce byly vlastně skvělými dekoracemi pompésních barokových chrámů. Tehdejší císařská obrazárna na Hradčanech a ostatní umělecké poklady pražské sprostředkovaly styk jeho s uměním cizím. Byl to talent veliké vlastní síly tvůrčí, jemuž ovšem doba četnými a velkými svými úkoly uměleckými poskytovala ovzduší, v němž se mohl rozvinouti.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV HASINA:

ZA KORDONEM!

Episody z pohnutých dnů pražských.

Brzo po polednách letí Prahou poplašná zvěst — vojsko prý uzavírá pražské ulice. Bylo po oné neděli, kdy došlo ke známým scénám na representativní třídě královské Prahy. Václavské náměstí, Příkop a Ferdinandova třída jsou plny lidstva.

Žasneš, kde se ty proudy hlav berou. Vidíš na všech tvářích neklid, vzrušení. Neznámí lidé se zastavují a dotazují se, co se děje, co se zase stalo.

„Došlo prý ke srážce s německými studenty!"

V davu je dusno, cosi divného naplňuje vzduch. Několik novinářů objeví se ve směsici, kterou procházejí policejní strážníci a četníci s napjatými tvářemi. Sami jsou překvapeni lavinou lidstva, jež se přihnala jako velká voda. Jsou bez rady, nevědí, co počít. Tisíce lidí před nimi, tisíce lidí za nimi — jsou malomocni vůči rostoucím davům, jsou jako ten chlapeček, jenž uvažoval, bylo-li by možno skořápkou přelít moře do důlku.

Nenapomínají, nevybízejí k rozchodu — dav má cosi imponujícího ve svém neklidném vlnění, v tom prudkém přílivu, jenž překvapí a zmate záhadnou rychlostí a svou nesmírností.

Hodinu trvá tato „anarchie" na ulici. Každou chvíli je slyšeti rachot, v němž je cosi poplašně úzkostlivého. Obchodníci pro všechen případ zajišťují svoje výkladní skříně a zavírají kvapně krámy. V tom pocítíš prudké trhnutí. Zdá se ti v tu chvíli, jakoby země, jakoby ty domy kolem tebe se pohnuly. Davem projelo náhlé, prudké vlnění.

Máš dojem, jakoby tajemná moc zahýbala celým územím, celým prostranstvím, jež okem můžeš obsáhnouti.

Vojsko se blíží! Přišlo najednou, mimo všechno nadání. Bodáky objevily se na všech stranách. Vypadá to, jakoby ozbrojenci vystoupili z propadliště, jakoby se vyhrnuli z tajemných podzemních chodeb na povrch. Objevili se všude současně, jako voda při velkých zátopách na lukách, jejichž povrchem se provalí mohutnými, vše zaplavujícími proudy.

Slyšíš vojenské povely, cvaknutí pažeb o dlažbu, vidíš zablesknutí bodla, nasazeného na ručnicích.

Tisíce lidí octlo se v zajetí.

Všechny ulice, všechny východy uzavřeny — stojí kordon u Prašné brány, zavřena vrata obou bazarů na Příkopě a obsazena hlídkami, vojenským řetězem zataženo po celé šířce Václavské náměstí, Ferdinandova třída, Můstek, Havířská ulice i Nekázanka.

V několika minutách byly ulice vyklizeny.

Vojsko postupuje řadou ulic po celé šířce a jako ohromný živý píst vytlačuje massu z prostory. Za chvíli není človíčka na veliké třídě, kde ještě před několika okamžiky byla hlava na hlavě.

Hlavní tepna města podvázána v době nejživější frekvence. Se dvou stran slyšeti reptání zástupů, tvořících za kordony neproniknutelnou hradbu.

Zahlaholila píseň, zpívaná dvěma mohutnými sbory za kordony na protilehlých koncích. Letěla přes hlavy vojenských čet, hloučků policistů a četníků, letěla s jedné strany na druhou jako poušť prázdnou ulicí.

Divný, zvláštní, pranezvyklý dojem!

Jenom voják nebo strážník pospíchá s depeší středem ulice. Nikdo, kdo neprokáže, že

v ulici bydlí nebo že tu má co dělat, nepronikne kordonem. Úředníci musí dokazovat, že jdou do banky, ředitel Živnostenské banky poslanec dr. Preiss musí se legitimovati, aby se dostal do úřadu. Přichází dr. Josef Fořt, a voják na něho zvolá: „zpátky“! Kdosi na to prohodí: „Ejhle — Jeho Veličenstva skutečný tajný rada, ministr v disponibilitě nesmí ku předu!“ Několik uniformovaných lidí salutuje, a vojáci se rozestupují, aby Jeho Excellence mohla projíti.

Hůře se ovšem vede jiným, kdož nemají tak pádných argumentů pro volný průchod. Starší pán ubírá se ke kordonu, ukazuje rukou na nedalekou kavárnu a jde klidně dál. „Jděte si kávu vypit jinam,“ křikne se na něho, je po „audienci“ a vojáci udiveného muže vsunuli do davu. Ševcovský učedník s lakýrkami pro nějakou slečinku tlačí se davem. Velké haló, volání a smích. Vojáci tisknou kluka zpátky, ale ten se nedal. „Musím lakýrky odevzdat,“ srdnatě křičí — „neodvedu-li, je budu od mistra bít“ — „Doneste je tam sami,“ volá se ze zástupu — „dostanete od cesty!“

Tragedie mívají svůj humor. Smějí se lidé za kordonem, smějí se vojáci, směje se důstojník, — policejní velitel mávne rukou a klučina si za ohlušujícího volání a spontánního potlesku furiantsky vykračuje ulicí. To se mu dozajista ještě nepřihodilo, aby mu uspořádána byla taková ovace!

Jede veřejný posluha s ručním vozíkem, na němž naložen studentský inventář — kufr, postel, peřiny — na nich zouvák, klobouk, hůl, deštník a raneček knih a přednášek. Musí zpátky — marny všechny výklady a protesty. Musí oklikou přes Havlíčkovo náměstí a Jindřišskou ulicí, aby se dostal do Nekázanky.

„Položte tam cerevisku,“ volá se na něho — „a zkuste to ještě jednou!“

Kordon se rozestoupil. Ve fiakru jede vysoký důstojník. Postavil se ve voze a rozhlíží se. Dva důstojníci přistupují k povozu, salutují a odpovídají na otázky.

Nastalo ticho. Všichni sledují každé hnutí důstojníkovo, jehož vysoká postava je z daleka viditelna.

V tom propukl dav ve hlučný smích. V prvním patře objevil se lakýrník s kbelíčkem barvy v jedné a se štětkou v ruce druhé.

Zástup neví někdy, proč se směje. Stalo se tu něco podobného, co přihází se v divadle. Na jedné straně je vážná, pohnutlivá scéna — naproti, v druhém koutě, udělá herec gesto nebo grimassu, a hledištěm rozpoutá se neváaný chechtot. Nevíme, co se nahoře šustlo — vidíme nad hlavou chlapíka v pomazaném úboru, jenž natírá rám hnědou barvou, jakoby se nechumelilo. Ale jistě něco provedl, povedenou grimassu nebo vykutálené nějaké gesto učinil, jež dav pohnulo k hlaholivému smíchu.

Důstojník zavadil pohledem o strakatého gamina, stojícího na římse se štětkou, posadil se, a fiakr uháněl k Ovocné ulici. Když se objevil, vyvolal svým martiálním zjevem všeobecné vzrušení — když odjížděl, nikdo si toho nepovšiml a nikdo mu nevěnoval pozornosti.

Generál davu imponovál — šibal na římse ho rozesmál, a smích mu byl právě v tuto chvíli potřebou.

Nastávalo šero. Na ulicích zaplanula světla. Václavské náměstí vypadalo od rampy musea jako ohromná hladina, na které se vlnka nezakmitá. Do prostory byl vpuštěn jenom ten, kdo tam bydlil, pak jenom poslanci, n o v i n á ř i a lékaři — ale n e ž u r n a l i s t a, jak kdosi z těch, kdo měli právo propouštět, v ráži se přeřekl. Davy roziily se do všech ulic.

O dlažbu zazvonily podkovy. Cvak, cvak, cvak, cinkalo to příšerně do taktu. Kavalerie hnala se ulicemi jako smršť. Jeli celou šířkou, po obou chodnících těsně kolem domů. Hnali se úprkem, jako vítr kolem Sokolovny. V průjezdu stál hlouček Sokolů.

„Nazdar, hoši!“ hlásí se k nim radostně dragoun, a už byl s dohledu.

„Nazdar — nazdar — nazdar!“, volají za ním Sokolové.

Na Karlově náměstí byla k deváté hodině večerní na prostranství před technikou hlava na hlavě. Lidstva bylo všude jako much — v parku i v ulicích. Hlouček mladých lidí pádí k technice od budovy trestního soudu.

„Dragouni sem jedou z Myslíkovy ulice!“ zní aviso.

Ve vteřině stalo se záchranné opatření. Za dvě minuty jsou tu dragouni — není ani tolik času, aby se massy odstranily. Než jsi se takřka ohlédl, byla ulice zabarikádována řadou laviček, jež mžikem přeneseny z parku na ulici.

Dragouni octli se vlastně také za kordonem, před závorou, které nemohli ztéci.

Pustili se tryskem dolů . . .

Jely tramvayové vozy.

Stanuly před barikádou, které si netroufali konduktéři odstraniti.

„Tak co?“, radili se hoši — „máme je pustit nebo nemáme?“

„Pusťme je“ — rozhodl zástup za nesmírného hlaholu, lavičky odstaveny, a vozy za ohlušujícího jásotu projely, jakoby vezly svatebčany.

Cvak . . cvak . . cvak . . . zvonilo to od budovy trestního soudu.

V okamžiku byla ulice zase zatarasena, a smích hlaholil parkovými rozlohami.

Takové divné, neuvěřitelné věci děly se v matičce Praze koncem října roku 1908 —

takové pamětihodné episody odehrály se za kordonem, jenž naprosto žádné hrůzy nebudil.

Tolik humoru, svého druhu jediného, co ho bylo za těmito kordony, jsme ještě na ulicích pražských neslyšeli!

Obraz má, bohužel, také svoje temné barvy. V těch dnech leckdo nedostal se domů a byl marně s hroznou úzkostí očekáván od svých drahých. Nezasedl na místo za stolem, kde v rodinném kroužku večeříval, lože zůstalo prázdné. V pozdních hodinách matky a otcové vycházeli ze stavení, aby nastoupili bludnou pout za svým dítětem. Viděli jsme jich u policejní budovy celý hlouček.

„Po druhé si svoje synáčky lépe hlídejte!" odpovídalo se usedavě naříkajícím matkám.

Do rána bloudila tam jedna z nich a obcházela ponurou, nevlídnou budovu, jejíž okna byla po celou noc osvětlena. Cosi děsně rozrušeného bylo v každém zjevu, v každém hnutí — za okny i dole před budovou, u hlavní brány, před níž každou chvíli zastavoval supající automobil, povoz nebo ozbrojený kurýr. A těch nešťastných hochů co přivedli! Zmizeli v bráně jako v propasti. Tak asi zapadl její syn, její dítě.

„Pane," ptá se žena strážníka, „je tu můj syn, a pustíte-li ho dnes domů?"

Policista pokrčil ramenoma a studeně odpověděl:

„Je-li tu — domů se nedostane!"

Takových rodin se zžíravou nejistotou bylo nejvíce ve středu dne 28. října. Policie prováděla tak zvané praeventivní opatření — největší neplechu prý dělá mládež, vrhá kamení, shasíná a rozbijí svítilny. „Kde koho uvidíte," zněl rozkaz, „jenž ve vás vzbudí podezření, seberte ho!" Oné středy večer stal se sběračem těchto obětí praeventivního opatření bývalý palác hraběte Sylva-Tarouccy na Příkopě. Za necelou hodinu jich tam dovedli veliký zástup.

Šel jsem se tam podívat. Do smrti nezapomenu na tu podívanou. Na tmavém, nedostatečně osvětleném nádvoří byl hlouček asi šedesáti hochů. Tulili se k sobě jako ovce před bouří. Jen dva, tři blýskali hněvivě očima a měli vzdorně sevřené rty.

„Co udělali ti hoši?"

„Byli na ulici v době, kdy tam nemají co dělat. Odvedeme je na policejní ředitelství a ráno je pustíme."

Až ráno —!

Hoši byli zsinalí jako mrtvoly. Hrůza čišela z vyjevených očí. Lomili rukama, plakali až srdce usedalo, úpěnlivě prosili. „Ježíši Kriste," drkotavým hlasem volali, „smilujte se, pro Boha prosím — maminka si něco udělá, tatínek se z toho zblázní."

Policejní strážníci stáli kolem nich, jako by byli z kamene a jako by ani srdce v těle neměli.

Ten ukazoval latinskou úlohu — šel ke kamarádu se poradit — onen zase výkresy, jiný knížku — všichni se třásli jako chycená ptáčata, zajíkali se, někteří se šeptem modlili.

Přišel vyšší policejní úředník.

„Co je?" ptá se úsečným hlasem — „byli zatčeni?"

„Nebyli", hlásí velitel stráže.

Hoši poznali ihned, že muž ten má rozhodující slovo. Klučina jako broskev klekne na kolena a tak naříkavě prosí, že mráz člověku přeběhl po těle.

„Jak se jmenuješ?" drsným, přísným hlasem ptá se úředník se zlatým límcem. „Čím jsi? Kam jsi šel? Co máš u sebe, máš nějaké papíry — co to držíš v ruce?"

„Prosím — mapu."

„Ukaž!"

Hoch rozbaluje svítek, slzička mu usychá na tváři, jiskřička naděje barví bledou tvář.

„A co ty?" — Chlapec ukazuje školní sešit. „A co ty tam?" „Jsem truhlářský učedník — šel jsem k Rottovi s objednávkou —" „Jak se jmenuješ?" „Karas."

„Karas? Ty's byl zatčen — tvoje jméno mně bylo hlášeno. Kde tě vzali?" — „U německého divadla —"

„Tam's neměl co dělat. —"

„Prosím — dav mne strhl, musel jsem s ním. Volali hanba —"

Přistupuje velitel stráže a oznamuje, že hoch zatčen nebyl.

Všichni se tlačí k muži, před nímž stojí ostatní s uctivostí, berou ho za ruku a propukají znovu v pláč.

„Nebrečte — až bude na ulici ticho, pustím vás — ale to vám povídám — dopadneme-li vás ještě jednou, nepomohou vám nářky a prosby . . ."

Hoši poznali, že kouska úspěchu se dožebronili. Úředník zapaluje si papirosu a prohodí k veliteli:

„Proberte to a „ty lepší" pusťte ihned!"

Probírali a pouštěli.

Lidičky zlatí — to byl let, to byl útěk z kordonového zajetí! Jako vystřelená koule vyrazili a hnali se domů.

Úředník stojí stranou a pochutnává si v zátiší na papirose, dívá se na útěk vysvobozených a pousmívá se.

Rozepjal plášť, a parádní jeho uniforma zablýskla.

Vzácný zjev v tuto chvíli — pomyslil jsem si — žďabec toho zlata měl také — v srdci! Několik jich pustili — ostatní musili putovat na policejní ředitelství, kde byli v zajetí až do desáté hodiny večerní. Ale jen když se dostali domů, jen když je tam nenechali do rána! Jeden z hochů vracel se ze strachu a z opatrnosti na Žižkov — přes Letnou! —

Na konec ještě jednu perličku lidového humoru. Nějakou chvíli na to, když zavřeli ulici, pustil se do skládání uhlí před Živnostenskou bankou umouněný Herkules. Rachotilo to, jako když vojsko střílí. Přiběhl policejní strážník a nařizoval muži, aby toho skládání nechal. „To bych pěkně dopad'," bránil se zřízenec, „musím dovézt a složit ještě dnes fůru jinou." Strážník rozkaz opakoval a neposluchovi pohrozil.

Muž se zakabonil, popadl bič, vtiskl jej překvapenému policistovi do ruky a řekl:

„Dobrá — počkaj' mně u koní, aby se nestalo neštěstí — jdu a řeknu to pánovi. Za hodinu jsem tu zas."

Rozvážeč černých diamantů, jejichž povalování na ulici v tak pohnutlivou chvíli mělo v sobě cosi lákavě dráždivého a povážlivého, zamířil ke kordonu za srdečného smíchu svědků této scéničky.

Strážník s bičem v ruce a se zaraženou, rozpačitou tváří nečinil v ten okamžik dojem nikterak imponující.

Na štěstí brzo se vzpamatoval — postavil bič ke zdi, rozběhl se za umouněncem a vyzval ho, aby se vrátil.

Za chvíli hrnuly se černé diamanty s ohlušujícím rachotem do sklepního otvoru.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Konečně sami!" pomyslil si Florian a zvedaje hlavu vzhlédl na Rubina.

„Vždyť ti neplatil, Mordche," upozorňoval. „Chytni si ho!"

„To nic nepřekáží," krotce odvětil Mordche, „ten pan voják sem chodí často, ten mi neuteče. A jak se pořád daří, pane četaři, dosud jsme neměli čest vás tady vidět, co tu hospodaříme s Malkou."

„Vždyť víš, Mordche, že jsem dostal jedenadvacet dní —"

„Slyšel jsem, prosím, ale to nic, to pranic není, a vůbec se vypravuje, že pan četař dostal ten trest nezaviněně."

„To jsem taky prve povídal a říkám to každému, s kýmkoli o tom mluvím, ale tobě povím pravdu, Mordche, proč a zač jsem si odpykával těch jedenadvacet dní. Utekl jsem opravdu ze stráže."

Mordche Rubin se usmíval nedůvěřivě.

„To přece nemůže být, prosím. Pročpak by utíkal za stráže tak chytrý pan četař? Z hladu neutíkal, ze zimy taky ne, chtělo se mu snad spát? To všechno je nemožná věc. A že by měl najednou strach, na mou věru, to bych si přece ani netroufal vyslovit."

„Já ti tedy povím, proč. Chtěl jsem vidět tvoji sestru."

„Ach!" podivil se Mordche, a přibledlým obličejem jeho rozlila se rozpačitá kyselost. Několik vteřin váhal, jakoby nevěděl, co na to odpověděti. Ale pak beze slova, bez úsměvu, nahlédnuv okénkem na cestu, nepřichází-li někdo, přistoupil ku přístěnku a otevřel dvéře,

„Malko, pojď sem — je tady ten hodný pan četař."

V nejbližší vteřině Malkah tiše vstoupila do prodejní jizby.

Ve Florianovi všechno až se zachvělo, tak na něho působil šust jejích šatův o veřeje a následující na to její pohled.

Viděl před sebou vysokou štíhlou ženu bezmála o hlavu větší než byl Mordche a skutečně krásnou jako socha. Malkah byla bílá bez jediného nádechu ruměnce, jenom úzké rty její se červenaly. Byla spíše bledá než bílá a spíše přihublá, a zapadlé veliké oči svítily pod hustým černým obočím jako dva rovněž černé démanty. Nad vysokým čelem draly se z pod hedvábného šátku vlny černých, až do modra přecházejících hojných vlasů.

Četař Florian byl ohromen zjevem té sličné ženy, ale ač na ni vrhl prvý pohled s výrazem chtivé smyslnosti, teď pod jejím zrakem rychle chladl a uklidňoval se, jakoby na něho padala studená sprcha. Za půl minuty byl tak změněn, že by se nebyl vůči Malce odvážil žádné neslušnosti.

Ani ne tak svou krásou jako svou klidnou vážností a svým zvláštním, jako tajemně smutným pohledem účinkovala na Floriana. Stála tu nepohnutě, a její veliké černé oči jakoby se zároveň zpytavě dívaly na něho i na bratra.

„To je pan četař Florian, Malko — a tu je moje sestra," představoval Mordche, a četař viděl, jak k němu ztepilá žena vztahuje ruku. Vymrštil se s lávky a uchopil podávanou ruku do své pravice. Podržel ji tři, čtyři vteřiny a pak zvolna ji pustil. Cítil, jak ruka její byla chladná, jako bez krve, a že se v ruce jeho ani nezachvěla.

„Děkuji vám, že jste tak hodný k mému bratru," ozvala se po německu se zvláštním přízvukem, a Florianovi se zdálo, že dosud ještě nikdy neslyšel tak lahodného ženského hlasu.

„Prosím, prosím — má úcta," koktal v nesnázích, „já nic, to jsou všechno hlouposti."

„A nejen ke mně, ale také k tobě pan četař se zachoval jako kavalír šlechetně. Koně ti zjednal, Malko, abys mohla přijeti na Čemerno jako opravdová královna," upozorňoval Mordche.

„Díky," ozvaly se opět Židovčiny nehybné rty a o četaře při tom zavadily její zraky.

Florian byl nyní v koncích se svou odvahou a milostnou podnikavostí. Ta tam byla jeho smělost, a jak mu jí ubývalo, tak naproti tomu přibývalo Rubinovy dobré míry a hovornosti.

„Posaďte se, pane četaři, račte si pohovět," pobízel ho Mordche, „a ty, Malko, jdi, prosím tě, a připrav panu četařovi ještě jednu černou kávu."

Malkah hned po těch slovech zmizela ve přístěnku a Mordche Rubin jak nejlépe dovedl pokoušel se vyrážeti zamlklého Floriana. O jeho žalařování se vší možnou uctivostí začínal, a je-li možná, že pan četař upadl do toho trestu pro jeho sestru?

Rád by se byl dověděl podrobností četařova provinění, a Florian nyní pojednou měl dojem, že tím doznáním se stává nejenom před Rubinem, ale zejména před jeho sestrou nadmíru pošetilým a směšným. Co si o něm pomyslí Malkah, přizná-li se, jak podoben psíku obcházel tehda kantinu a se zatajeným dechem naslouchal skulinou zvuku jejího hlasu?

A proto nyní vyzvídání Rubinovu vysmekl se odpovědí:

„Bylo mi tenkrát na strážnici ukrutně zima, Mordche. Čím zahřát se nebylo, psi mi vychlastali můj trošek čaje; napadlo mne tedy, abych si k tobě doskočil na doušek rakije. A než jsem se vrátil, Mordche, vlastně než jsem došel až k tvé kantině, už u nás v baráku troubili, jakoby svolávali k poslednímu soudu."

Bledé, jako bezbarvé oči Rubinovy při tom upiatě sledovaly výraz četařova obličeje. Mordche poznal, že s této strany obávané nebezpečí Malce snad již nehrozí. A aby měl o tom ještě větší jistotu, naklonil se k četařovi a pravil s pokornou vroucností:

„Pane četaři, vy jste můj největší dobrodinec, k vám taky mám tady největší důvěru. Prosím vás uctivě, buďte Malce druhým bratrem, bděte se mnou, aby jí nebylo ublíženo, slibte mi to, snažně vás o to prosím — nu, hleďte, podejte mi na to ruku!"

Florian byl překvapen tou neočekávanou žádostí. Něco podobného zklamání ozvalo se v něm, a cítil, že není možná odporovati nebo brániti se tomu. A skutečně již také zvedal pravici, aby vyhověl Rubinově snažné prosbě.

Ale v tom Malkah zaťukala na dvéře, a pravice četařova jako polekána nebo zakřiknuta klesla dříve, než-li se dotkla umoloušané dlaně Rubinovy.

VI.

„Jen pojď dál, Malko — nikoho tu kromě pana četaře není," zval kantinský svoji sestru, a Malkah tedy tiše opět vešla a postavila před Floriana sklenici černé kávy.

„Pijte, pane četaři," pobízel Žid, a Floriana teprve pak napadlo, aby poděkoval Malce za námahu. Učinil to stručně a nejapně, ač jindy ve dvornostech vůči ženskému pohlaví předstihoval každého sebe zkušenějšího galanthomma.

Malkah řekla jenom slovíčko „prosím" a odstoupila za pult, kde se postavila vedle bratra. Nemluvila, stála tam nenuceně, ale zase jako prve nehybně, a kdykoli četař Florian se odvážil zvednouti k ní od sklenice oči, vždy se potkal s jejím divným, upiatým pohledem.

On nesnesl toho pohledu a vždy hned uchyloval jinam oči, za to ona nehnula ani brvou a jistě byla by vydržela každý jeho sebe delší pohled.

Četař nebyl by se za té návštěvy zmohl k žádnému dalšímu hovoru, kdyby se o to nebyl přičinil Mordche. Ale ten uznal za nutné zasvětiti Floriana do všech význačnějších událostí svého života, což nepochybně mělo za účel, aby v četaři zesílil důvěru a učinil si z něho ještě většího přítele a příznivce.

Vypravoval o svém dětství a jinošství doma v Haliči, o svých útrapách a utrpeních, o všech snahách a protivenstvích, která mu bylo překonávati, o nehodách a neštěstích v rodině, z níž on jediný s Malkou zbyl na světě hladový a opuštěný, ba nejen to, ale i odstrkovaný a vypuzovaný, bez příbuzného, bez přítele. Tím, že chtěl býti Židem spravedlivým a vděčným a projevoval živlu křesťanskému neskrývanou náklonnost, popudil proti sobě souvěrce, kteří ho odstrčili od sebe jako prašivého psa a řekli, aby si jen šel ke svým křesťanům.

Co jiného měl dělat než-li jít? Bylo mu tenkrát dvacet šest, Malce patnáct let. Šli spolu smutní životem, plahočili se z kraje do

kraje, ze země do země hledajice, kde by se uchytili. Bloudí tak spolu již čtyři léta a nyní jsou tady, v zastrčeném koutě Hercegoviny, kde poprvé šťastnější slunko na ně se usmálo, neboť vydělávají si na živobytí a mají upřímného přítele.

„Čtyři dlouhá léta, považte, pane četaři, čtyři dlouhá léta jsme klopýtali v šlépějích Ahasverových a teprve tady a teď, takořka dnes můžeme si spokojeněji oddychnouti. Což kdybych já byl sám, ničeho bych si nedělal ze všech psot a nesnází, přičinlivý muž nikdy se neztratí ve světě, ale Malkah je se mnou, drahý pane, a víte, co znamená pro bratra, spoléhá-li jenom na něm sestra, které je šestnáct nebo dvacet let?“

Odmlčel se a jako v trudné vzpominky pohroužen sklonil k prsům hlavu. Bylo ticho v místnosti, bylo v něm slyšeti toliko sípavé dýchání Rubinovo, kterému za větší zimy nebo po rychlejším mluvení vždy se krátil dech.

Florian zadumán zvedl oči a podíval se opět na Malku.

Byla schýlena nad pult, bradu majíc opřenu o dlaň, a nepohnutě pozorovala účinek slov bratrových na Floriana. Zdálo se mu, že hluboké oči její ještě více se lesknou než prve.

Usmál se na ni jako oddaný důvěrný přítel, ale ona neopětovala jeho úsměvu. Jenom zraky její nepřestávaly se třpytiti a upírati se na něho.

Malkah byla oděna po velkoměstsku, chudě sice, ale přece s nepopíratelným vkusem, kterýmžto darem vyniká nejedna jinak zcela obyčejná Evina dcera. Šaty patrně nebyly šity na ni, snad některá dáma je loni, předlonim vyměnila za modu jinou, ale Malce dobře slušely, dávaly jí v těch pustých končinách ráz elegance, při čemž hedvábný šátek na hlavě, bíle a černě pruhovaný, rozhodně činil krásu její větší a zvláštnější, a nebylo divu, že povzbuzoval mužské myšlenky k všelijakým fantasiím.

Po chvíli přece zase Mordche Rubin přerušil mlčení. Jako pozorný hostitel ptal se četaře, má-li nějaké přání. Smí mu nabídnouti malý zákusek? Jen ždibec salámu nebo sýra, nebo snad by mu trefil na chuť rybičkou?

„Libo-li, pane četaři, Malkah vám donese ještě jednou kávu —,“

„Ne,“ odpíral Florian, „už nechci nic, to by tak, ještě jednou kávu! Slečna již tak dost se namáhala pro mne, dvakráte vařila, a kdo ví, kolikráte před tím jiným vojákům — být tebou, Mordche, než bych dovolil, aby má takováhle sestra někomu takhle sloužila, raději bych vyhodil každého z krámu!“

Odfoukl při tom tak prudce kouř ze své rozdýmané cigarety, že Malkah až rychle zamrkala. Hned tedy odhodil oharek do kouta, prohodil roztržité „pardon“ a již nekouřil.

„Slečno, prosím vás, promluvte taky něco!“ zvolal najednou jako rozčilen nebo popuzen. Ale již opět se zarazil a rukou si třel zardělý obličej.

Mladá Židovka se nehnula, jenom oči její otočily se k bratrovi.

„Promluv na pana četaře, Malko,“ žebronil Mordche, a hlas jeho jakoby zároveň také prosil Floriana za prominutí, že sestra hned neodpovídá.

„A co?“ odvětila Malkah, bradu nechávajíc opřenu o dlaň. „Nic nevím. Ty už sám dost povídal's, bratře; já nejraději poslouchám.“

„Pověz aspoň, jak krásně se ti jelo na Čemerno“, nutil dále bratr.

„Na tom koni? Už jsem panu četařovi poděkovala. Proč mi pořád připomínáš, že jsme tak chudi, Mordche? Já vím, že jsme páně četařovými dlužníky, nezapomínám toho a přeji si býti aspoň tak málo bohata, abych mu mohla třebas jenom za sebe splatiti ten dluh.“

Florian ještě více se zarděl, nahrocené kníry pohnuly sebou nahoru a dolů na znamení, že v něm vzrůstá rozčilení.

„Slečno,“ pravil trpce a s ostrým přízvukem, „viděti, že neznáte dosud četaře Floriana, vy ani Mordche. Pravím vám: Josef Florian je takto sice jenom četařem u myslivců, teď bručel jedenadvacet dní jako kdo ví jaký padouch v base, má pověst bandity, který loupí a vraždí, ale v těchhle věcech je kavalír, že se mu nemůže nikdo rovnat v celé naší armádě. A ty, Mordche, zmíníš-li se ještě někdy o té hlouposti, zakroutím ti krk jako kuřeti. Chtít mi oplácet moji ochotu, to je největší ponížení, které mne může potkat!“

„Vidíš, Malko,“ na četařovo ukonejšení káravě pravil Mordche, „proč jsi neřekla něco jiného, šetrnějšího? Pan četař je nóbl pán, prokázal nám tak mnoho, pro nás vlastně trpěl těch dlouhých jedenadvacet dní —.“

„Mlč, Mordche!“ zlostně ho zakřikl Florian.

Po bílých tvářích Židovčiných mihl se zákmit úsměvu.

„Pan četař mi odpustí,“ ozvala se Malkah živěji, „ale co jsem měla dělat, když si přál, abych promluvila? Už se o tom nezmíním, ubezpečuji ho. Ale teď ať pan četař sám povídá něco.“

„Povězte Malce o tom hrdinství, jak jste pronásledoval medvěda,“ vzpomínal Mordche a měl radost, že sesunul choulostivý hovor na tak zajímavou a vděčnou věc.

Ale četař Florian vrhl na něho pohled, jakoby ho chtěl na tom místě rozdrtiti jako škvora.

(Pokračování.)

L. VACÁTKO: Z PRAŽSKÝCH BOUŘÍ: DRAGOUNI NA KARLOVU NÁMĚSTÍ.

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Pokračování.)

VII.

Při jedné z takovýchto návštěv, kdy mě Bartholdy zasvěcoval do svého tajuplného umění, tázal se mne při číši čaje:

„Vidíte rád krásné ženy?“

„Jsem umělec,“ řekl jsem, „kdo by neuzřel rád krásné ženy?

„Nuže, poznáte dnes jednu a doufám, že budete spokojen,“ řekl Bartholdy. „Dnes odhalím vám tajemství této záclony. To, co se vám za ní objeví, bude pouhý přelud. Uzříte krásnou ženu, jakou jste snad nikdy v životě neuzřel, leč kterou znal jsem já. Promítnu její obraz v zrcadlo vašeho mozku tak živě, že zrakový váš nerv bude oklamán a vám bude, jako byste zřel skutečnost.“

Zadíval se na mě svým okouzlujícím pohledem; byl jsem v té chvíli docela v jeho moci. Seděl jsem v křesle, jakoby v polosnění, očekávaje věci budoucí.

Bartholdy díval se na mne chvíli. Pak přistoupil k rudé záclone, trhl šňůrou a záclona se rozestoupila. To, co jsem spatřil, bylo by mě jistě za jiných, klidnějších okolností rozechvělo, uvedlo v úžas, ohromilo.

Leč spoután vůlí svého tajuplného přítele, seděl jsem i dále ztrnule, se zrakem vytřeštěným, nepohnut, jako kámen.

Za záclonou, v polostínu, ležela na tygří kůži žena.

Krásná, spící žena, zahalena v lehce průsvitný závoj; podobala se tak luně v mlze.

Moje oči opíjely se půvabem této vidiny, která zdála se být pravdou. Byl bych přísahal na místě, že spící žena, kterou zřím, jest skutečnou, živoucí bytostí a ne přeludem, který mi byl vsugeroval Bartholdy.

Nespatřil jsem nikdy tak krásné ženy, ačkoliv poznal jsem krásky severu i jihu, západu i orientu.

Tvář této spící krásky měla mnoho kouzla z idealních hlav Gabriella Rosettiho.

Obnažená ramena, svítící bělostí byla z oněch, kterými Paolo Vecchia a jiní staří mistři zdobili své Venuše a Pomony.

Ňadra této ženy, či lépe tohoto přeludu, jichž půvab bylo lze tušiti pod clonou závoje, zvedala se harmonicky.

Její vlas měl barvu benátského tmavého zlata žen Botticelliho. Pojednou stalo se něco, co mě ohromilo docela.

Spící kráska otevřela své oči, ty krásné oči mandlového tvaru, barvy tmavého blankytu v prvním jiskření hvězd, hluboké oči, zastíněné půvabně tmavým lemem řas.

Zdálo se mi, že na okamžik upřely se ty krásné oči na mne.

Vykřikl jsem a vztáhl ruce po přeludu. Okamžik na to pozbyl jsem na chvíli vědomí. Když jsem je opět nabyl, stál nade mnou Bartholdy a usmíval se ďábelsky.

Na místě krásného zjevení temněla se opět jako dříve rudá záclona, pečlivě spiatá.

„Nuže, příteli umělče,“ tázal se mě Bartholdy svým hlubokým hlasem, „jak se vám líbila má kráska?“

„Je božská, nikdy neuzřel jsem podobné,“ začal jsem horovati nadšeně. „Oh, jedině takovou mohl bych milovati celou duší, jedině a na věky!“

Bartholdy se ušklíbl:

„Bylo by směšno, zamilovati se do přeludu. Či snad nevěříte, že to bylo pouhé vidění? Vizte! Po těch slovech odhrnul opět clonu. Neuzřel jsem nic, jen sešeřelý kout komnaty s nějakou vázou v pozadí. „A přece myslím, že nebyl to přelud,“ zvolal jsem, vyvolávaje si v duši jasně představu krásné ženy.

„Viděl jsem ji přece tak jasně před sebou, dýchala, otevřela oči. Oh, ty kouzelné oči safírové!“

Bartholdy vypukl v smích, který mě děsil.

„Můj milý,“ řekl, „pravím vám naposled, že zřel jste pouhý přelud, právě tak jako bylo přeludem vše před tím.“

„Pak je však přeludem celý svět, vy, já, vše kolem nás!“

Bartholdy dal se do smíchu ještě děsnějšího. Mlčel jsem raději o této věci.

Když jsem vycházel pozdě v noci od Bartholdyho, panoval v mé hlavě zmatek. Studený vzduch noční navrátil mi po chvíli chladnější rozvahu. Kráčeje temnými, pustými uličkami Malé Strany k svému obydlí, nemyslil jsem na nic jiného, nežli na zjev krásné ženy. Cítil jsem, že mě nějaká neznámá síla připoutala k tomu přeludu čím dále tím pevněji.

Zamiloval jsem se do vidiny, neboť i přeludy a sny možno milovati.

Té noci usnul jsem velmi pozdě k ránu. Obraz spící krásky, s obličejem dívek Gabriella Rosettiho, plnil moje sny a uváděl do nich jakousi sladce tesknou harmonii.

VIII.

Miloval jsem tedy přelud. Odlesk obrazu, který ve skutečnosti znal pouze Bartholdy. Obraz té krásné spící ženy mě pronásledoval. Zjevoval se mi na bílém, napnutém plátně, k němuž jsem usedal, tančil přede mnou v reji černých liter, když jsem otevíral nějakou knihu; zjevoval se mi v zrcadle, ozářeném svitem krbu a obrážel se v broušených hranách benátské číše, z níž jsem doma pil víno

Nebylo možno vydržeti doma a u práce. Unikal jsem tomu krásnému přízraku a hleděl nalézti uklidnění v zášeří chrámů.

Leč ani v těch mystických stínech, ozářených věčnou lampou a provanutých dechem kadidla, nebyl jsem jist. Madonny a světice, které ve svých bílých a blankytových řízách zdály se vystupovati z temného pozadí staletých oltářních obrazů, ty malebné sny dávno zetlelých mistrů braly na sebe podobu mé neznámé, fiktivní milenky.

I prchal jsem opět z lodí kostelních, bloudil bez cíle ulicemi a zapadal v podvečer do své staré krčmy. Bartholdy přicházel velmi zřídka. Zdálo se mi, že se mi skorem vyhýbá.

Prosil jsem ho několikrát marně, aby zjevil mi zase, jen na okamžik můj drahý přelud, po němž jsem tolik toužil.

Zavrtěl vždy záporně hlavou a říkal:

„Není možno, příteli; bojím se příliš o vaše nervy. Či chcete, abyste sešílel? Víte přece, že s vašimi nervy není to v pořádku. Vždyť milujete a toužíte po vidině, po přeludu. Jste opravdu jako druhý Hoffman. Dovedl byste se zamilovati i do loutky, jako ten genialní povídkář, ba i do porcelánové figurky rokokové pastýřky!“

Ani Bartholdy, ten démon, který měl mě ve své moci, nedovedl tentokráte setříti z mé duše obraz mé nejsoucí milenky.

Zima utíkala velmi pomalu.

Byl jsem pronásledován ponurými sny a s dychtivostí očekával jsem jaro, slunce a ptáky.

Někdy vycházel jsem na Hradčany, abych se díval, nedbaje mrazu, po celou hodinu na zasněženou Prahu. Malostranské prejzy, římsy, vykýře a vížky byly pod sněhem.

Bylo to velmi malebné a časem nebylo možno neodnésti si kousek této malebnosti na plátně či ve skizzáři.

To byly však jen řídké okamžiky, kdy jsem se oddával tvoření.

Brzy letěla paleta i štětce do kouta a já pronásledován svým krásným fantomem, vyběhl jsem z domu a bloudil ulicemi

Několikrát odvážil jsem se i do druhého patra onoho tmavého domu na náměstí maltezském, kde bydlel Bartholdy. Naslouchal jsem s tlukoucím srdcem u dveří. Někdy se mi zdálo, že slyším uvnitř tlumené hlasy, jako se mi bylo zdálo tehdy při prvé návštěvě u mého tajemného přítele. Opět jindy zaslechl jsem sténání a ženský pláč. V těchto okamžicích nebyl jsem sto zaklepati na dvéře Bartholdyho. Tušil jsem, že ten podivuhodný člověk není v bytě svém sám. Tušil jsem, že skrývá se tam s ním nějaké podivné tajemství, které nesmí nikdo a nikdy povědět. Pojednou začalo se rozbřeskovati v onom soumraku, který mě až dosud byl vůlí Bartholdyho obklopoval. Bartholdy má u sebe milenku či ženu, kterou tají z neznámé příčiny před světem, a kterou mi ukázal tenkrát, předstíraje, že je to pouhá hallucinace.

Blesk této myšlenky šlehl a osvítil dojem mlhy kolem Bartholdyho. Ať už bylo klamem všecko, co mi Bartholdy byl ze svého magického umění ukázal — tato krásná žena klamem nebyla. Byl jsem pouze klamán démonickým mužem, který počítal s mými nervy, které do jisté míry dovedl ovládati.

Tehdy jsem přísahal, že tajemství Bartholdyho vypátrám, stůj co stůj. (Pokračování).

EMIL PAUER:

NAD ROZBITOU VÁSOU.

Mnoho roků stále bděle
střežil ji můj hled,
vásu, krásnou upomínku
z mládí šťastných let.

Teď jen střep se na mne šklebí,
křičí v žití boj:
Zkalí se i nejjasnější,
nejskrytější zdroj.

Zavři štěstí na pět zámků,
praví hlavolam,
marno všechno, lačný ďábel
červa pošle tam.

Věř a miluj, v srdce skrytu
poklad lásky střež,
dej tam květy slibů, přísah,
máš tam blín a lež.

Stvoř si v duši krásnou visi,
ve snách štěstí kmit,
všední život zas hned přijde
drze vše Ti vzít.

Střepy vásy, proč tak náhle
kane slza s řas? —
Kolikrát již padly v duši
střepy krásných vás!

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, zapsané společenstvo s ručením obmezeným, sejde se k **mimořádné valné hromadě** v pondělí dne 16. listopadu 1908 o 5. hodině odpolední v zasedací síni Obchodní a živnostenské komory v Praze. Na programu jest návrh správního výboru, aby Nakladatelské družstvo Máje proměněno bylo v akciovou společnost. Nesejde-li se o 5. hodině náležitý počet členů, koná se nová valná hromada s týmž programem o hodinu později, která má právo bez ohledu na počet přítomných platně uzavírati.

V Praze dne 3. listopadu 1908.

Správní výbor.

JAN DĚDINA V ČECHÁCH. „Jak jsem se dostal do Paříže?" — napsal mistr na dotaz redaktora „Dvacátého věku". — „V 19. roce svého věku byl jsem odveden. Odloživ službu vojenskou až do 24. roku, nechal jsem se zapsati dle rady professora Fr. Ženíška k 28. pluku Pražskému, doufaje, že se tak udržím v Praze a že budu moci pokračovati v malbě. Pluk však byl zatím z trestu přeložen na hranice italské do Tridentu. „Pomeranče, melouny — budem jíst jak blbouny" (knedlíky), zpívali tehdá Humberťáci, veselostí zahánějíce stesk po domovině, po drahé matičce Praze. Milován důstojníky jako malíř i jako obratný vojín (byl jsem tři leta Sokolem) měl jsem vojnu dobrou. Vše mi prošlo, vše mi bylo dovoleno. Však čím více volnosti mi dávali, tím trudněji bylo mi v duši — byl jsem vojákem nerad. U terče gratuloval mi přísný hejtman R. „Bravo Dědina — takových vojáků je nám třeba", řekl a stiskl mi přátelsky ruku. Byliť jsme s jedním Němcem prví ve střelbě. — S úsměvem na rtu, v duši smutek, díval jsem se na zasněžené hory růžově sluncem ozářené. — Pod nimi lehkými parami zacloněná zelená údolí, na bocích italské bílé domky. Jak lahodně doléhaly harmonicky sladěné zvony z kterés vzdálené neznámé italské vísky sem na hory, kde vzduch jako křišťál byl čistý. — Všude viděly oči mé jen obrazy a malbu a poesii a nemohly se probudit — aby žily ten vojanský život. Z jara jsem se nastudil a dostal jsem silný plicní katarrh. Pozoroval jsem v noci, že u srdce mne pálí, a v boku pod lopatkou že cosi píchá. — Zkličila mne hrozná domněnka, že mám souchotiny i zmáhala se v mé mysli den co den více, až život stal se mi nesnesitelným. — Ničeho nemoci volně činit — (při nedělní procházce též nohu jsem si porouchal, s vysoké zdi seskočiv, tak, že silně kulhaje, ni cvičit jsem venku nemohl) nemoci malovat, a na konec — zemříti ve vojenské nemocnici — zakončiti tak smutně ten život — plný ideálů, lásky, volnosti a ohně, zmařiti tak ten mladický svůj život? — Nikdy! — Silným kouřením, jedinou útěchou vojáka, katarrh den co den se horšil. — I rozhodl jsem se jednoho dne a odešel jsem, belhaje, z kasáren. —

J Dědina

Na večer spěchal jsem v občanském obleku na nádraži. — Široký italský klobouk, hluboce do čela vtisknutý, chránil mne před prozrazením. Na nádraží procházelo se totiž několik našich důstojníků. Krátce před odjezdem vstoupil jsem do prázdného oddělení druhé třídy a ve vteřině ujížděl jsem rychlíkem ke hranicím Italie. —

Byl jsem zachráněn, byl jsem volný jako pták. „Zdá se mně", napsal pisateli této zprávičky Jan Dědina, „že vše tak se musilo státi, že vše bylo předurčeno, abych poznal bídu lidskou skrz na skrz, abych poznal malichernost svoji, odnaučil se býti hrdým a naučil se naopak pracovati vytrvale, soustavně Z Tridentu do Verony, z Verony do Milána, vše přeneslo se mžikem — není ani možno, abych vylíčil strašlivou, hroznou bídu, do které jsem se útěkem vrhl. Bez prádla, obuvi, bez přístřeší, bez krejcaru, prožil jsem řadu děsných dnů a ještě strašlivějších nocí. Byly chvíle, kdy jsem myslil, že si musím zoufati. Od nejútlejšího mládí, až do

mužného věku, nikdo mne neviděl plakati. A teď jsem měl klesnouti, teď jsem měl zbaviti se dokonce života — z bídy? Jako hladový šakal bloudil jsem ulicemi milánskými, už bez víry v Boha, bez naděje, bez víry v budoucnost. Jako Lazar jsem ležel, v horečce jsem blouznil, — tu jednoho dne k večeru přišel anděl, přišlo vysvobození. Vstoupila chudá, prostá žena, jež smilovala se nade mnou ubohým a přinesla mně občerstvení. A to jsem poprvé si zaplakal. Myšlenka na matku, myšlenka na budoucnost kázala žíti, kázala probiti se . . .“

Dědina se probil, zvítězil. Dostal se do Paříže, těžce se rval o úspěch, ale dobyl ho, zakotvil se. Řadu let, dlouhou řadu let se mu v moderním Babylonu stýskalo, až ho uchvátila nezkrotná touha, podívati se do Čech, ke svým stařičkým rodičům do Nymburka, do matičky Prahy. Ale marny byly všechny kroky, jež Dědina a jeho přátelé, v Paříži, v Praze i ve Vídni podnikli, aby mu bylo dáno dovolení, by aspoň jeden den směl prožiti v Čechách. Prosil jen o svolení, aby směl svoje rodiče objati, sliboval, že se ihned vrátí — ale nepřekročitelná závora stála mu v cestě. Byl během — a všechny přímluvy selhaly. Konečně přišla amnestie, nastala velká, slavná chvíle — Dědina směl do Čech. Je už na drahé svojí rodné půdě, je v Nymburce u svých zlatých staroušků, a c o n e v i d ě t u v í t á m e m i s t r a v P r a z e! —*or*—

FRANS LUYCX: KNÍŽE OCTAVIO PICCOLOMINI.
Z obrazárny Společnosti vlastenec. přátel umění v Rudolfině.

POSLEDNÍ SETKÁNÍ S POSLANCEM STANISLAVEM KUBREM. Bylo to v pátek dne 25. září t. r. k desáté hodině večerní. Toho dne bylo sněmovní zasedání nesmírně rozrušeno známou „wachtamrheinskou“ provokací. Seděli jsme v nádražní restauraci císaře Františka Josefa. Skoro současně přišli ke stolu architekt Heberle, Václav Štech a s druhé strany poslanec S t a n i s l a v K u b r. Byl nesmírně rozrušen — v obličeji byl bledý, oči jen jen hořely, hlas selhával. Ani nevěděl o tom, že se ho číšník ptá, co si přeje. „Pánové,“ promluvil president českého odboru Zemědělské rady pro království České, krajně rozrušen — „Smutné, neuvěřitelné věci dějí se v Čechách. Jsem silák, jsem postavou jako hora, ale kdybych si byl dnes nebyl připamatoval svou zodpovědnost, kdybych byl nebyl důvěrou svého voličstva a své strany postaven na čelné místo — dnes bych se byl sotva dovedl opanovati, dnes bych byl musil odpověděti na urážku, na pohanění, jehož se nám, našemu sněmu, celé naší říši dostalo, ne pouze slovem, ale také činem, jemuž by se nikdo nesměl diviti, tím méně ho odsuzovati. Jedu domů a věřte mně, že je mně stydno vstoupiti do dědiny, pověděti sousedům, co se dnes přihodilo a na co nebyla dána zasloužená odpověď. Je už svrchovaně na čase, abychom se rozpomněli na doby, kdy jsme mívali jinou krev v žilách — sic to s námi zle dopadne. Bude hůř a hůře v Čechách, neobrodíme-li se duší, srdcem i krví.“ Poslanec Kubr vypil černou kávu, rozloučil se s námi a podávaje nám ruku, řekl: „Těšíval jsem se do Prahy na práci — těšíval jsem se na večer, na cestu k domácímu krbu. Několik neděl jezdím už v takovém strašlivém rozrušení sem i domů — t o j e n a d s í l y i t a k s i l n é t ě l e s n é k o n s t i t u c e, j a k o u m á m j á.“ Poslanec Kubr shasl najednou, padl jako podťatý kmen, doživ se věku 46 let. Vydechl naposledy v Kněževsi na nádraží, vraceje se z Prahy, kde pracoval s krajní svědomitostí. Když jsem vypravoval o tomto našem posledním setkání, byl jsem požádán, abych episodu tuto zaznamenal. Je v ní jistě velký, významný dokument doby! —*or.*

DRAGOUNI NA KARLOVU NÁMĚSTÍ. Když r. 1897 rozechvěna byla královská naše Praha událostmi, jež možno považovati za jeden článek řetězu, jenž má pokračování v pohnutí letošního října, vytrysklo z duše zesnulého L u ďk a M a r o l d a dílo, jež je a zůstane nezapomenutelnou

vzpomínkou na těžké tyto okamžiky, jež bouřlivě zvlnily celý náš národní život. Mistr provedl jednu scénu z pouliční vřavy tak temperamentně a učinil to zároveň tak umělecky, že možno právem nazvati tuto illustraci monumentem, jenž vysoko se zvedl nad vřavu a věky přetrval a přetrvá. Něco podobného opakovalo se i letos. Byli jsme svědky ohnivého činu. Od Myslíkovy ulice ujížděli k technice dragouni. Na prostranství před budovou tísnil se ohromný zástup, jenž tušení neměl, jaká pohroma se na něho valí. Je skorem jisto, že by se bylo stalo hrozné neštěstí, že mohlo dojíti k panice, která mohla míti nejosudnější následky. V tom projela hlavou předních stráží demonstrujícího zástupu záchranná myšlenka — zatarasiti totiž dragounům cestu lavičkami z parku. Vojáci neměli tušení o tomto záludném činu. Jako vítr se přihnali, narazili na překážku. Byla to vzácná, nebývalá podívaná. Lavičky byly na některých místech postaveny na sebe tak, že tvořily dosti vysokou a povážlivou hradbu. Rozjetí dragouni neztratili duchapřítomnosti. Zejména jeden z nich projevil obratnost, která by byla ke cti nejlepšímu jockeyovi při dostizích. Přeletěl se svým ořem hradbu tak bezvadně, že mu demonstranti vzdali za to pochvalu. Kůň dopadl na dlažbu, podkovy zacvakaly, jiskry zahořely, ale kůň se nesvalil, jezdec nespadl se sedla. Ostatní koně se vzepřeli a zarazili před závorou tak a tempo, že stáli na zadních nohou skoro kolmo. Výjev tento zrovna vybízel k malování a našel také znamenitého tlumočníka, nejpovolanějšího umělce. Mistr L. Vacátko skvěle vystihl dramatickou scénu, vytvořil dílo, jež výmluvněji než všechny popisy charakterisuje události posledních dnů. Je důstojným pendantem Maroldovy kresby z roku 1897.

K OSMÉMU LISTOPADU. V obrazárně pražského Rudolfina visí portrait historicky vynikající osobnosti, který nás zajímá více právě pro tuto osobnost, než pro uměleckou cenu obrazu. Autorem jest flámský malíř Frans Luycx, který se později podepisoval Leux de Leuxenstein. Luycx narodil se v Antverpách r. 1604. Byl žákem Remakela Siny a P. P. Rubensa. Ferdinand III. jmenoval jej dvorním malířem a udělil mu šlechtictví. Odtud změna jména mistrova, který zemřel v Praze r. 1652. Podobizna představuje císařského maršála knížete Octavia Piccolominiho. Válečník ten, původem ze staré, vznešené rodiny italské, je typickým představitelem dobrodružného vojáka své doby. V sedmnáctém roce vstoupil do vojenských služeb španělských, za dvě léta přestoupil do služeb velkovévody toskánského. Dne 8. listopadu r. 1620 bojoval na straně císařských v nešťastné bitvě na Bílé Hoře. Jako účastník této bitvy a jako pozdější vojevůdce v bojích války třicetileté je i důležitou osobou nejsmutnějšího období českých dějin. Kníže jmenován byl r. 1625 císařským plukovníkem. Albrecht z Valdštýna učinil jej vůdcem životní své stráže a r. 1632 po bitvě u Lützenu jmenoval jej generálem jízdy. Piccolomini odvděčil se generalissimu císařských vojsk svým způsobem: zradil r. 1634 Valdštýna vídeňskému dvoru. Za to byla mu odměnou hodnost císařského maršála a českého hraběte, kromě panství Náchoda, které obdržel ze statků, konfiskovaných českým rebellům.

Také Piccolomini náleží tedy do řad cizích dobrodruhů, kteří se obohatili z českého neštěstí. Je zajímavo, že z rodiny jeho již jeden člen zasáhl v české dějiny, ovšem za jiných okolností: Aeneas Silvius Piccolomini, pozdější papež Pius II. Kníže Octavio Piccolomini bojoval později v Nizozemí opět ve vojště španělském. Roku 1648 shledáváme se s ním v čele císařských vojsk v Čechách. Zemřel r. 1656.

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD. M. Hennequin — Pierre Veberova tříaktová fraška „Tři neděle v chládku“, která se octla na prknech minulé soboty, je na frašku až příliš veseloherního střihu, ne zrovna salonního, ale přece jen tlumenějšího přibarvení, které ji mile odporučuje i scénám vyšší umělecké úrovně. Mladé elegantní hrabátko (p. Zakopal), které vedle nadšeného zbožnění mladé ženušky si potají rádo zaflirtuje s koketní vdanou krasavicí, ocitne se k vůli ní v rozporu s paragrafem zákona a je odsouzeno na „tři neděle do chládku“. Ještě že se tu na štěstí objeví podivuhodné individuum v osobě jakéhosi Pantruche (p. Hlavatý), které potají vezme trest na sebe... Skandál je sice zažehnán, ale nikoli na dlouho: po třech nedělích kombinuje se jeho možnost měrou svrchovanou, zvláště když nad výsost temperamentní Pantruche počne na jméno hraběcího svého maecena hromaditi přestřelek za přestřelkem a když mu do distinguované rodiny navleče řadu pochybných existencí (výborný v této příčině je zejména Trouille p. Hurtův!), s nimiž se byl seznámil v separaci. Rozumí se, že děj „vyšperkován“ jest ještě několika episodami rázu podřízenějšího, střiženými fraškovitě (dozrávající vdova ve svém erotickém třeštění, zamilovaný soudce, advokát, který „se bojí lži“ atp.), jež jí dodávají zhuštění a do jisté míry i reliefu. Není divu, že večer byl jak náleží animován a že slibuje řadu představení. *E.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

Proč jste se ještě ani slovem nezmínili o tom," píše se Máji, „co dělá, jak se daří drahému našemu mistru Jaroslavu Vrchlickému? Číslo za číslem beru do ruky s rozechvěním, hledám, hledám, po čem moje duše touží, ale pořád ničeho nenalézám, žádného uklidnění se nám nepodává. Žijeme tu na venku o samotě, od celého světa jsme odříznuti, a tak rádi bychom něco slyšeli, něco čtli, co by nás v naší nejistotě posílilo a potěšilo.

O pražských bouřích byl kdosi z našeho krajského města v Praze a vypravoval, že mistra viděl.

Novina letěla krajem, od úst k ústům, a všude vyvolala velké, radostné vzrušení. Mistr byl viděn v průvodu svojí choti, chtěl vstoupiti do tramwaye, ale byl takový nával, že by se mu to bylo snad nepodařilo. Tu prý kdosi zvolal: „Hle . . . tu stojí mistr Vrchlický!" Několik starších pánů prý ho obklopilo, jakoby ho chtěli chrániti, a způsobilo, že mohl básník se svou chotí docela pohodlně vstoupiti do vozu.

Vrchlický prý dobře vypadá a byl prý ve výborném rozmaru. Vylíčiti Vám nedovedu, jak nám bylo, když jsme tyto zvěsti slyšeli. Od cizích, neznámých lidí se dovídáme, co byste nám měli povědět Vy, kteří jistě se s mistrem častěji stýkáte. Vždyť je majákem redakčního kruhu Máje, vyšel právě jeho slavný román Loutky, o jehož vzniku dovedli byste dozajista leccos povědět, co by čtenáře románu nesmírně zajímalo, — co znamená Vaše mlčení, proč neupokojíte národ, jenž chce něco o svém miláčku slyšet?

Jindy bývají časopisy mnohem hovornější. Roznemůže-li se některý náš předák, přihodí-li se nějaká nehoda jinému vynikajícímu muži, jsou toho noviny plny. Často jedná se o muže, kteří nejsou národu tak milí a drazí, a přece se nám povídá o každém jeho kroku, a nastane-li obrat v nemoci, je-li pacient na postupu k uzdravení, zaznamená se to s nelíčenou, opravdovou radostí." —

Na stesku tomto je něco pravdy — je pravda i to, co se nadšený ctitel mistra ve svém lesnatém zátiší oklikou dověděl. Mistr už dávno vyjíždí a vychází. Rozumí se samo sebou, že jeho objevení se v pražských ulicích vyvolalo pokaždé radostné vzrušení. Královské pocty by mu lidé prokazovali, kdyby se nebáli, že by se mistra okázalejším projevem nelibě dotkli, že by ho vyrušili. Je o básníku známo, že netouží po takových pozornostech. Když jsme po schůzích Máje — jak bývá naším dávným zvykem — zaskočili na okamžik do kavárny, abychom si se svým předsedou družně pohovořili, často a často opouštěli jsme místnost proto, poněvadž básníku nebylo příjemno, že se stal předmětem nejživější a pochopitelné pozornosti. Vyhledávali jsme proto zákoutí, uzavřený pokojík, aby mistr nebyl ve svém klidu rušen.

V nedávných dnech, kdy Praha byla vzrušena známými událostmi, zatoužil Vrchlický po procházce právě v těch ulicích, kde bylo nejživěji, a kde nabývala vřava povážlivého rázu. Choť básníkova se obávala, aby jejího manžela nervosní a vznětlivá nálada nerozrušila — ale Vrchlického naopak ruch a život na ulicích nesmírně zajímal.

Co dělá Jaroslav Vrchlický? Nedávno ho navštívil p. dr. Josef Štolba. V Pardubicích budou míti z jara významný, velký divadelní svátek. Postavili si krásné divadlo a požádali Jaroslava Vrchlického, aby jim napsal pro zahajovací představení divadelní kus. Mistr dal se tempe-

ramentně, jak je jeho zvykem, do studia. Pardubičtí chtějí slavnostní hru — což jiného by mohl pro ně napsati, než kus, čerpaný z dějin pánů z Pernštýna?

„Nadchází konec roku — je třeba konat přípravy k prvnímu představení," řekli si divadelní nadšenci v Pardubicích a požádali dr. Štolbu, aby mistra Vrchlického navštívil a pozeptal se, co je s divadelní hrou.

Sotva že pan notář vstoupil, šel mu mistr vstříc a zvolal: „Aha . . ty mne jdeš upomínat, že ano? Dobře, že jsi přišel, aspoň uvidíš, že jsem na vás nezapomněl Trochu jsem se opozdil, pravda — pustil jsem se do díla, k němuž nutno svědomitě studovat. Dalo to pernou práci, než jsem si připravil materiál — ale už jsem s tím dávno hotov. Počkej, hned tě přesvědčím."

Vrchlický odešel do vedlejšího pokoje a za okamžik se vrátil s rukopisným svazkem.

„Tady je důkaz, že mluvím pravdu — v hlavě je všechno připraveno, rozvrh, celá kostra hry hotova."

Mistr obracel list za listem a s úsměvem se pochlubil, že rukopis obsahuje plných čtyřiadvacet stran.

Rozumí se samo sebou, že nejvítanějším a dozajista nejdůležitějším návštěvníkem je ovšem dávný přítel mistrův a jeho lékařský důvěrník, prof. dr. Josef Thomayer. Před nedávnem výborně se pobavil Vrchlický se vzácným a milým hostem, věhlasným uměleckým kritikem Williamem Ritterem. Z redakčního kruhu Máje častěji básníka navštěvují František Herites, dr. J. Borecký a A. Klášterský, s nimiž Vrchlický řadu let rád besedovával v útulném pokojíku Kolářovy restaurace v Celetné ulici.

S Heritesem rozmlouval o jeho novelle ve „Zlaté Praze", uveřejňované (Zapadlé drama maloměstské), ve které hned v úvodě líčí autor starobylou knihovnu. To přivedlo mistra na hovor o jeho vlastní knihovně, o tom prostoru sice malém, ale obsahově přebohatém, slavném království, jež nemá hned tak sobě rovna. Knihovna Vrchlického je opravdu světem, v němž jsou zastoupeni nejslavnějšími svými hlavami všichni národové.

Je tomu teprve několik dnů, co Jaroslav Vrchlický po dlouhé době podíval se do Máje.

Přišel v průvodu své choti, ale přišel, bohužel, příliš časně, hned o třetí hodině odpolední, v době ovšem, pro vycházku nejpříhodnější. Litoval, že nezastihl v redakci Máje zejména prof. dr. Jiřího Gutha, jemuž by byl rád osobně poděkoval za dedikaci knihy „Na podzim v ořeší," kterou nakladatelské družstvo Máje právě vydalo.

Dr. Guth ovšem nemeškal a hned nazítří se k mistrovi odebral. Básník seděl v knihovně u psacího stolu a poslouchal předčitatelku, jež mu recitovala básně. Dr. Guth byl velmi radostně překvapen jasnou náladou mistrovou. Živě se rozhovořil, na mnohé se vyptával a za hovoru poznamenal, že už vyřizuje korrespondenci, kterou prozatím ještě diktuje, ale obstarává s největší svědomitostí.

Potěšení způsobila mistrovi společnost páně Blažkova v Hlinsku, jež sehrála jeho poslední dramatickou práci, veselohru „Kočičí král" (vyšla tiskem a nákladem firmy F. Šimáčkovy). Pozorní aranžeři poslali autorovi plakát, rudou divadelní ceduli, kterou si mistr pověsil nad psací stůl a několika přátelům s radostí oznamoval, že jeho veselohra dostala první scénický křest. —

Dnes, kdy do světa putuje první román Jaroslava Vrchlického, ohnivý román lásky „Loutky", se souhlasem mistrovým Artušem Scheinerem skvěle illustrovaný, je ovšem pochopitelna touha veřejnosti po podrobnostech, jak památné toto dílo, o němž právem napsáno bylo, že je literární událostí, vlastně vzniklo.

Už před mnoha léty byl Vrchlický od několika redaktorů a nakladatelů nejdůtklivěji žádán, aby napsal větší dílo prósou. Vypravuje dr. R. J. Kronbauer, že už zesnulý chefredaktor dr. J. Hubáček při každém setkání — Vrchlický byl v té době divadelním referentem „Hlasu Národa" — na mistra doléhal, aby napsal pro list román.

Vrchlický pokaždé rameny pokrčoval a jen tolik sliboval, že o tom bude uvažovat. Když pak zase do redakce přišel a nový rukopis odevzdával, říkával s úsměvem: „Zase prósa — ale ještě ne román."

Tuto touhu měl také nástupce dr. Hubáčka dr. Ed. J. Baštýř, jenž dal redaktoru nejobsáhlejší plnou moc i pokud se otázky honorářové týče.

„Jaký honorář vyjednáte, nebo jaký mistr požádá — žádná suma mne nezalekne — okamžitě vyplatím — jenom mistra uproste, aby začal."

Minula řada let, pan dr. Baštýř vzdal se naprosto naděje, že by román získal, a mistr byl rád, že má pokoj. A najednou vyšlo první číslo Máje s románem Jaroslava Vrchlického! To byla opravdu literární sensace.

Fr. Herites už pověděl, jak román vznikl. Co genius básníkův až dosud dal národu, celá obrovská duševní jeho tvorba, spočívá na vzletu a rhythmu verše; pouze skromné dva svazečky v knihovně jeho životního díla plní jeho prósa. Několik jen jiskér překypujícího bohatství básníkových myšlenek vytrysklo ve formě nevázané — „vymykaly se verši a chtěly býti prósou", v předmluvě k jedné z obou knížek vyslovuje se on sám.

Ocenění těchto drobných črt prósou psaných v úvahách o Vrchlickém ztrácí se z pravidla v málo řádcích, a přece jsou to pravé skvosty, ryzí krystaly české prósy. Vrchlický jimi jen tak se zableskl novou hranou své tvůrčí síly, velikého svého umění.

Jednou, v úzkém kruhu básníkových důvěrných přátel, tak za hovoru, který se právě vedl, zeptal se ho Fr. Herites:

„Proč nenapíšeš román?“

Vrchlický byl skorem rozmrzen, bezmála nevrlý. Snad stejná otázka v něm samém dávno drala se na povrch a nyní vyslovena s takovou určitostí, zavzněla mu trochu jako výčitka a zalekla ho.

A tu docházívalo k dialogu asi tohoto rázu:

„Nemám do románu chuti.“

„Ale dovedeš to.“

„Dovedu — nedovedu — na nic podobnébo už dávno nemyslím.“

„To není ještě důvodem, proč bys ho nemohl ještě napsati.“

„Už jsem řekl — román nenapíšu.“ —

Za hovoru při jiném setkání nemluvil už Vrchlický tak docela odmítavě.

„Prozatím není na to ani pomyšlení — píšu nové drama.“

Herites a jeho přátelé tušili, že jsou na cestě k velikému úspěchu.

Jednou jim Vrchlický dal překvapující odpověď:

Román napíšu — už jsem začal. Jen co dopíšu „Godivu“ — už to mám srovnáno v hlavě . . .“

Za několik měsíců na to odevzdal Vrchlický redaktoru Máje celý román pro příští ročník.

Co dělá Jaroslav Vrchlický? hlásí se otázka ještě jednou. Má na psacím stole dvě torsa — na dokončení jednoho naléhá pan dr. Štolba, druhého v celé jeho kráse rádi by se dočkali básníkovi ctitelé i jeho nakladatel pan cís. rada J. Otto. Je to velké humanistické epos, jehož hrdinou je poeta laureatus, nejproslulejší humanista český v době Vladislava II. Hasištejnský z Lobkovic. Vrchlický začal dílo psáti hexametrem, pak se pozastavil nad formou, práci odložil a vrátil se k ní nedlouho před svým onemocněním. Chtěl se podívat na historickou půdu svého eposu, na Hrádek — ale k tomu už nedošlo.

Dnes máme v rukou jeho největší dílo prósou, román Loutky, do kterého uložil Vrchlický nejvíce osobního. Při jednom z posledních setkání pronesl mistr slova, jež k nám zazvonila ze závěrečných slov románu.

„Hluboký van větru rozechvíval obrovské harfy stromů. Znělo to z hluboka a slavně jako hymnus příštích pokolení. Těch, co přijdou po nás a budou se lépe dívati do světla a do slunce. Těch, jimž předsudky viny a hříchu nezkalí chvíli požitku a radosti, těch, kteří dovedou pracovati, ale zároveň též užívati ten život krásný, velký, volný, jejž si my sami tak dobrovolně hyzdíme a kazíme.

A hymnus lesa se stupňoval v obrovskou symfonii kosmu . . .

To bylo tenkrát v milém, jasném, krásném úsměvu mistrově, toto credo románového hrdiny zaplavilo celou duši autorovu, jenž asi toho dne se s ním u psacího stolu rozloučil.

Na ten jeho úsměv, na ten návrat Jaroslava Vrchlického do krásného, velkého, volného života čekáme všichni, čeká s nedočkavostí celý národ, jehož je miláčkem.

Na Palackého nábřeží, před domem Jaroslava Vrchlického, stává den co den hlouček lidí. Je vidět nezakrytými okny do osvětlené pracovny mistrovy — ob chvíli objeví se u okna bílá, drahá jeho hlava.

„Jaroslav Vrchlický,“ šeptají si lidé a s úctou pohlížejí vzhůru k ozářeným oknům, do toho prostorem sice malého, ale obsahově velkého, slavného jeho království, odkud tolik světla vyšlo a odkud, dá Bůh, že brzo nové, velké, krásné a hřející světlo zase poline . . .

St. R.

FRANTIŠEK HORNÍČEK

PYGMALION.

Pygmalion jednou
stápěl hlavu bědnou
do snů olověných v těžké meditaci,
neměl síly v duši,
která mžikem vzruší,
křídly zatřepetá a dá povel k práci.

Byla noc a květen
blouznil v tónech fléten
divou symfonii čaruplné síly,
kterou v dáli pěli
bujaří a smělí
o milenkách bílých efébi kdes bílí . . .

Roztoužené mládí,
k polibkům jež svádí,
v ní se třepetalo jak hvězd jarních zkazka,
jako lístky růží
v zlatých číší druži
chvělo se a pělo: „Láska! Láska! Láska!“

Sochař tuší změnu....
„Vím co, stvořím Ženu
velkou, nesmrtelnou, jak teď v písni hárá,
dám jí této noci
kouzlo, vděk a moci,
sílu roztoužení, pučení a jara!“

Ruka rychle lítá
divoká a hbitá,
symfonie zatím zmírá a se ztrácí,
ale sochař stále
v myšlenky své pale
rázem stělesňuje velkou inspiraci.

„Jako Afrodité,
oči láskou spité,
budeš hrdoskvoucí ve rozkoši nyvé,
v Tobě nyní stvořím,
čemu teď se kořím
a čím bloud jsem zhrdal v životě svém dříve.“

Dílo rychle roste....
Hle, — ó jaký skvoste! —
již tu stojí nahá, divukrásná Žena,
bujných ňader vlna
nadouvá se zplna,
jak by chtěla puknout vášní roztoužená...

Pygmalion žasne:
„Ó, to tělo krásné,
malinká ta ústa jako kalich hlohu,
a ta šíje bílá!
Ó, zde při tom byla
jistě pomocna mi ruka samých bohů!

Afrodité, ano!“ —
Ač už bylo ráno,
Pygmalion dosud stojí jako spitý,
nesmrtná ta Krása
duši jeho drásá.
„Chci, by oživlo to dílo Afrodity!“

„Chci, by v tento kámen
tryskl žití plamen
bujná krev by tekla každým tímto údem,
a to srdce žilo,
v náruči mé bilo
a mně zaplašilo žízeň Krásy s trudem!“

A již v chrám se bere,
v prosbě tisíceré
Afroditě ke cti slavnou žertvu staví,
modlí se a prosí....
Hle, jak safír rosy
třikrát plamen šlehl, blýskl plápolavý!

Naděje ta těcha!
Pygmalion spěchá,
chvátá, v dílnu vrazí, ha, ta Žena — živá!
Klam či skutek? Žasne....
A to tělo krásné
rázem ve objetí splývá mu a zpívá,

jako květ se směje
v rukou čaroděje,
jenž, že sám ji stvořil, sotva věřit může,
každé políbení
v motýla se mění,
a ten s křídel střásá růže, růže, růže...

* * *

Tak, kdo jednou... Kráse
navždy zaprodá se,
nyje, když mu mrtva pouze v duši zpívá,
chce, by ve svět tryskla,
jak mu v duši blýskla,
věčná, nesmrtelná, vznešená a — živá!

A pak její rabi,
když nás choutka zvábí,
v jejích loktech pláme jako bozi šťastni,
v jejích loktech žijem,
v jejích loktech vijem
jednu z nejkrásnějších, čarupIných básní...

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Přece před chvílí se Rubinovi přiznal, co vlastně bylo příčinou jeho vzdálení ze stráže, a třebas to sváděl na doušek rakije, Mordche bez hádání mohl věděti, že ho ke kantině přitahovala Malkah. Tvářiti se po tom všem, že by bylo dobře zopakovati si báchorku o medvědovi, o kterém už tři neděle se potloukaly všelijaké podařené i nepodařené vtipy po čemerenských vojenských barácích, to přece byla neslýchaná nejapnost.

Chtěl něco ostrého Rubinovi říci, ale v tom vstoupil do kantiny Antoš Chomiak a žádal hodně voňavého mýdla. Mordche ochotně mu vyndal valnou část svých zásob vybízeje ho, aby jen si vybral, a Antoš zvolil si červenohnědý špalíček s německým nápisem vídeňské firmy a s labužnickým úsměvem ssál do sebe jeho podezřelou vůni.

Četař také si k mýdlu přičichl a vyjádřil se, že smrdí jako rasův pytel a že je to spíše nějaká otrava na myši a šváby, než aby to bylo mýdlo.

„Myla vy byste se takovým mýdlem, slečno?" dovolával se Malky, ale Chomiak ji předešel řka, že nepotřebuje mýdla k mytí, nýbrž aby si jím mazal kníry. Vosku na vousy na Čemerně dostati nemohl, byl rád, že nyní Mordche prodával takové pěkné voňavé mýdlo, které vykoná právě tak dobrou službu jako vosk, jímž pan nadporučík slečna Líza si otužoval svoje mužné štětinky.

Antoš Chomiak byl chlapík, který když ničeho jiného, aspoň si hleděl svých erárních koní a svých knírů. Kdykoli vstoupil do služby, to jest, kdykoli měl jíti jako průvodce a velitel svých koní na patrolu, koně a nářadí jejich vždy bylo v nejlepším pořádku, rovněž i knírky Antošovy trčely nad ústními koutky jako dva špičaté kolíky a směřovaly přímo k očím. Byl to jakýsi šťastný náběh k pozdější německé modě „Es ist erreicht".

Za to ničeho jiného Antoš již nedbal. Že odřené boty jeho neviděly kolik neděl tuku nebo leštidla, na plášti že mu lpěla stébla slámy, na kterou nesvlečen uléhal vedle svých koní ve stáji, že již dávno se mu neleskly knoflíky a že docela zapomněl na pásek k svému nákrčníku, to všechno byly věci, které nestály za řeč, vesměs malichernosti, jež úplně mizely proti důležitosti, aby měl náležitě nakroucené a nahrocené kníry.

Než na Čemerně se usadil Mordche Rubin, zntoš se musil spokojovati lojem, který sbíral. A tučného masa anebo s vychladlé polévky Míval pak na knírech takovou vrstvu loje, že pro ni nebylo někdy viděti ani vousů. Když však Mordche přišel se svým zbožím, Antoš honem zaměnil lůj za mýdlo a domníval se, že tím také značně povyrostla jeho lidská hodnota.

Četař Florian měl rád Chomiaka, protože to byl věrný, jemu oddaný chlap, kterému nikdy nescházela ochota zúčastniti se jakéhokoli dobrodružství. Sám sebou a pro sebe byl skutečné dobrotisko, které zúmyslně nezašláplo ani mravence a vůbec z vlastního popudu by se nedopustilo nijaké nepravosti. Ale když se řeklo: Chomiaku, pojď s námi, nebo: Antoši, přines něco dobrého k snědku, Antoš nemohl toho odepříti a šel nebo přinesl něco dobrého, třebas to zlodějsky vydrápal v důstojnické kuchyni. Pak všecek šťasten se řehtal nad svým úspěchem, a stačilo mu, pochutnali-li si jiní a na něho třebas ani se nedostalo.

Nyní Florian vyzval Antoše, aby se na chvíli posadil, a dal mu čtvrtku vína. Směje se, Antoš se napil a vida Malku, hned si namazal mýdlem kníry. Učinil dojem veliký, neboť přestávajíc se dívati na něho, Malkah s úsměvem se podívala na Floriana.

„To je takové nevinné dobytče," vysvětloval jí četař nestaraje se, rozumí-li tomu Antoš čili nic, „za dobré slovo a úsměv učiní všechno. Dříví by mohl na něm štípat, a věřte mi, kdybych mu teď řekl, aby za mne skočil do vody nebo do ohně, slova neodmluví, jenom se usměje a skočí."

„To vás má tak rád?" ozvala se Malkah po svém druhém úsměvu.

„Má, slečno, pro mne by udělal všecko. A kdybych mu řekl o někom: Antoši, to je můj nepřítel, — zab ho! Antoš nebude se rozmýšleti a spáše tu vraždu, slovo mé mu stačí."

„Zabil by také mne, kdybyste si toho přál?" otázala se Malkah a zajiskřila očima.

Florian v prvním okamžiku nevěděl, co odpověděti, chtěl však býti důsledným a proto řekl:

„Ano, zabil by každého, ale vás ne, protože já bych nebyl schopen takového rozkazu. Snad ze mne a z Chomiaka nemáte strach, slečno?"

„Ne, nemám, nebojím se nikoho. Když jsem se odvážila jít s Mordchem až sem, znamená to, že jsem se odnaučila báti se i takových lidí, kteří by dovedli vražditi tak snadno jako Chomiak."

„A četař Florian, není-li pravda, slečno?" ušklíbl se poddůstojník. „Pěkná poklona pro mne i pro Chomiaka, děkujeme vám za ni. Máte o mně asi krásné ponětí, dík snad ochotnému vypravování vašeho pana bratra anebo mých pánů kamarádů."

Dořekl to již zase podrážděn a zachmuřené zraky jeho upřely se na Malku.

Nehnula ani brvou, neodporovala, vůbec neodpovídala. Ale krásný obličej její a zvláště oči měly vyzývavý nebo snad trochu posměšný výraz. Jakoby žena, vědomá moci svého půvabu a své krásy, dávala mu na jevo svoji přesilu a nadvládu.

Mordche Rubin tušil rostoucí napětí mezi nimi nebo četařův výbuch, proto snažil se to předejíti prosebným návrhem:

„Pan četař chtěl býti tak laskav a pověděti nám o sobě něco. Poslouchej, Malko, prosím tě, nevyrušuj pana četaře. Umí mile vypravovat, mnoho viděl a tuze mnoho ví, je to velmi zkušený pán, měj k němu vážnost a úctu. Prosím, pane četaři, nehoršete se, ženské jsou

prostořeké jako špačkové — a prosím ještě jednou snažně, povězte nám něco.“

Četař minutu seděl zamyšlen, zachmuřen, čelo a vůbec obličej jeho čím dále více se zakaboňoval. Zdálo se, že se chvěje po všem těle, že křečovitě mu pohrávají prsty a něco že ho pudí, aby vztekle vyskočil a odlehčil si ranou nebo vykřiknutím.

Najednou se ukrotil a vypravoval se strojenou mírností.

„Když Mordche tak prosí, já vám tedy něco povím. Víte, co jsem zač? Neslyšeli jste dosud, co spáchal četař Josef Florian? Vždyť toho byly před nedávnem plné noviny. Zavraždil v Haliči tři Židy a tři Židovky, a teď ho chytají. Hledají ho po Čechách a po Moravě, po Uhrách i po Haliči, tisíc zlatých vypsali za odměnu tomu, kdo poví, kde se skrývá nebo zdržuje. Mordche Rubine, chceš si je se slečnou Malkou vydělat? Byl by to dobrý podkladek k tvým budoucím millionům.“

Mordche Rubin pln smrtelné úzkosti spínal proti Florianovi ruce.

„Prosím vás, pane četaři, nezlobte se! Omyl, nedorozumění — zavinila to Malkah? Malko, buď tak laskava, odpros pana četaře, řekni mu, že jsi neměla zlé úmysly.“

Florian obrátil zamračený obličej k Malce, ale ta se nehýbala, neměla se ani k pohledu lítosti ani k odprošení. Rázně tedy vstal a vzkřikl na Rubina:

„Platit!“

Mordche krčil se a odporoval.

„Prosím, to nemůže být. Pan četař byl dnes naším hostem, a bylo naší povinností ho počastovat. Pan četař laskavě dovolí a nebude se pro tu maličkost hněvat.“

Avšak Florian zrudl jako krocan a naklonil se přes pult až k hlavě Rubinově.

„Povídám platit!“ vzkřikl, a Mordche honem couval před jeho pěstí. Ustrašen, vyslovil obnos a Florian hodil peníze na pult a jako pominutý vyrazil z kantiny.

Ale již po dvou krocích se obrátil. Viděl okénkem Malku stále stejně skloněnou nad pultem, bradu mající opřenou o dlaň, bez pohnutí, beze vzrušení.

„Už tam nikdy nevkročím,“ prolétlo mu skřípajícími zuby, ale než došel k barákům, vzdor jeho byl zviklán, a četař Florian téměř vztekle sám sobě se přiznával, že se tam vrátí zítra, ne-li ještě dnes, neboť by nevydržel žíti ani den bez pohledu na tu Židovku.

(Pokračování.)

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Pokračování.)

IX.

Jednou stanul jsem opět přede dveřmi bytu Bartholdyho, maje v úmyslu navštíviti svého tajemného přítele. Klepal jsem několikrát na dvéře; marně. Nikdo se mi neozýval. Bartholdy nebyl patrně doma.

Posléze chopil jsem se kliky a k mému neobyčejnému podivu dvéře se otevřely. Bartholdy snad odešel a špatně uzamkl dvéře. Mám vejíti či se vrátit domů?

V téže chvíli vynořila se mi opět myšlenka na krásnou ženu.

Bez další rozvahy otevřel jsem dvéře a stanul v oné komnatě, v níž mi byl ukázal Bartholdy tolik tajností svého podivného umění, které nazýval silou vůle.

Stál jsem chvíli nepohnutě uprostřed komnaty a naslouchal.

Všude bylo ticho.

Nebylo již pochyby, že Bartholdy doma není. Stál jsem v jeho bytě sám, jako vetřelec. Byl jsem jakoby přimrazen k parketám komnaty, nohy mé zdály se býti z mramoru. Nebyl bych se v tomto okamžiku pohnul, kdyby byl Bartholdy sebe hřmotněji vstoupil. Ztrnulé ticho bylo kolem.

Jen v krbu praskal oheň, jakoby se smál mému rozechvění.

Pojednou zrak můj utkvěl na oné rudé záclone, za níž zjevila se mi tehdy moje milenka, můj sen, má touha. Odhrň záclonu! Odhal tajemství Bartholdyho! Tato myšlenka opanovala rázem všechny, které vířily v mé lebce.

Teď nebo nikdy!

Zdálo se mi, jakoby v praskání krbu ozýval se pošklebný, démonický smích: „Teď nebo nikdy!“

Stanul jsem před záclonou a rozhrnul jsem ji prudce na obě strany.

Výkřik uvázl v téže chvíli v mém tajemnou bázní sevřeném hrdle.

Co jsem uzřel?

V pozadí komnaty, v pološeru, ležela na tygří kůži krásná žena, můj přelud.

Zdálo se mi, že spí. Oči její byly zavřeny, ňadra zvedala se harmonicky.

Byla bledá, nesmírně bledá v krásné své tváři; zdála se být plna bolesti duše. Měla na sobě bělavé roucho. S hrůzou jsem viděl, že její nádherné tmavozlaté kadeře, ty proudy tmavého hedvábí, ovázány jsou kolem silného, bohatě vyřezávaného sloupu z dřeva ebenového, který stál tu za její hlavou a zdál se býti určen k tomu, aby na své renaisanční hlavici nesl vásu či sochu.

Ten tmavý sloup zdál se býti zcela spirálovitě ovinut tím nádherným vlasem, jako starohellenský thyrsus, ověnčený tmavězlatým listem podzimního révoví.

Užas i děs mě pojal.

V té chvíli zapomněl jsem docela, že jsem vetřelcem v bytě Bartholdiho a že návrat jeho způsobil by scénu strašlivou. Všechny moje myšlenky byly upoutány spící krásnou ženou. Moje oči vpíjely ty bledé půvaby plnými doušky. Pojednou vydechla spící z hluboka a otevřela své krásné, mandlové oči, v nichž zajiskřilo se kus tmavého blankytu. Byl jsem zmaten a pociťoval závrať.

Chtěl jsem v tomto okamžiku shrnouti záclonu a prchati odtud, z tohoto podivného ovzduší, naplněného záhadným tajemstvím.

Leč údy mé byly ztrnulé.

„Kdo jste? Co chcete zde u mne?" uslyšel jsem pojednou hlas krásné ženy, dívající se na mě v úžasu.

„Jak jste se odvážil sem vniknouti? Oh, běda vám i mně, přijde-li on — můj tyran! Zabije vás! Prchněte, prosím vás!"

Nebyl jsem sebe mocen, klekl jsem na tygří kůži u hlavy neznámé a zvolal:

„Miluji vás, miluji vás šíleně, ať jste kdokoliv a ať cokoli se stane. Bartholdy zjevil mně vás a udržoval v klamu. Nejste tedy přeludem, nejste fikcí, žijete, jste krásná a já vás miluji nekonečně. Ó, rcete mi, kdo jste? Jste ženou či milenkou toho démona? Proč vás spoutal? Jaké tajemství skrývá ve vás?!

Krásná žena zadívala se v důvěře na mne, a šeptala:

„Jsem ženou Bartholdiho. Jsem již po celá dvě léta obětí toho tyrana. Oh, vy nevíte, jakou jsem mučednicí! Miluje mne šíleností ďábelskou a já — já ho nenávidím, proklínám, opovrhuji jim! Je to bídník, tyran, ďábel sám. Uzavřel mi svět, ptáky a květy, vše radostné a krásné, vše, co jsem milovala. Trpím nevýslovně! Ó, kéž bych raději zemřela, neboť jenom smrt vyrvati mne může ze spárů toho netvora."

Sepiala své bílé, voskové ruce a byla v té chvíli nejkrásnější ženou světa. Byl to modlící se anděl.

„Vysvobodím vás odtud, přísahám!" vyhrklo ze mne. „Miluji vás a nemohu žíti bez vás. Prchneme spolu, daleko odtud, daleko . . . Má milenko! Půjdeš se mnou?"

„Kam mne povedete?"

Po těchto slovech, provázených sladkým pohledem těch zářivých, safírových očí, neodolal jsem déle; stiskl jsem bílé ruce její, sklonil hlavu k hlavě spoutané a příval vášnivých polibků zalil její bledé čelo, skráně, ústa i kadeře.

„Budeš mou, věčně mou," šeptal jsem, stále ji líbaje.

Zavřela oči a opět je otvírala, šeptajíc: „Je to sen, viď, že je to sen, luzný sen! Oh, líbej mě, stále mě líbej! Tys mým milencem! Budu jen tvojí!"

Objetí naše trvalo několik vteřin. Pojednou vymanila se mi krásná žena z náruče a na její tváři objevily se stopy ustrašenosti, bázně.

„Zdá se mi, že Bartholdy přichází! Prchněte odtud, zabije vás. Jste tak mlád, zachraňte se, neboť ten démon neštítil by se ani krve."

„Ó, neopustím vás, ať se stane cokoliv," řekl jsem; „postavím se na odpor, unesu vás odtud k slunci, mezi květy a ptáky. Začneme nový život, život věčné lásky a radosti!"

Sepiala své bledé ruce a šeptala:

„Zapřisahám vás, odejděte odtud! Je třeba rozvahy, nežli přikročíme k činu. Odejděte klidně a přemýšlejte o něm. Kam bych s vámi šla? Kde byste mě skrýval před tím démonem? Konečně měl by právo stihati vás trestně poněvadž jsem jeho ženou. Rozvažte vše dobře. Nejlépe bude prchnouti do ciziny. Do Italie, neboť jest mou vlastí. Zde máte klíč, kterým otevřete dvéře. Přijďte kdykoli, v tuto hodinu Bartholdy nebývá nikdy doma. S Bohem! Na shledanou milý příteli!"

Políbil jsem ji žhavě na rty a ona opětujíc můj polibek, šeptala:

„Můj milenče!"

V několika okamžicích stál jsem na ulici. Hlava mi hořela, srdce bušilo jako zvon rozhoupaný na celé kolo. Zdálo se mi, jakobych byl procitl z krásného snu. A přec to nebyl sen; byla to krásná skutečnost. Tajemství mého démona nebylo více tajemstvím. Prchal jsem domů, abych klidně oddati se mohl myšlenkám na krásnou ženu Bartholdiho, na bledou mučednici; abych uvažoval a kul steré plány, jak vysvobodit tuto vílu ze zajetí příšerného čaroděje a navrátiti ji zase životu, slunci a radosti

Umínil jsem si pevně, že nenechám ji ani týden již trpěti. Hněv a hnus v nejvyšší míře pojal jsem proti Bartholdimu. Soptil jsem vztekem, vzpomínaje na krásnou otrokyni, spoutanou vlastními kadeřemi. Tři dni trávil jsem v těchto myšlenkách. Tisícero plánů, tisícero vzdušných budov bylo vystavěno a tolikéž sříceno. Počítal

jsem své peníze, své úspory. Nestačily ani na dva měsíce pro mne, tím hůře pro dva. To bylo nejostřejší úskalí, o nějž se tříštily koráby mých nadějí a záměrů.

Jedné chvíle rozhodl jsem se pro Paříž a v příští odnášel jsem v duchu svou milenku do Říma. Byl jsem zmítán tisíceřými nápady a myšlenkami, z nichž většina byla fantastická, nemožná. Konečně jsem se rozhodl, že svou milenku unesu do Paříže.

Druhého dne prodal jsem své všechny hotové obrazy a skizzy a získal tím přece trochu peněz. Bylo to skrovné živobytí pro dva na půl roku. Ostatní chtěl jsem vydobýti svým uměním, v které jsem doufal.

„Paříž“ byla mým heslem. V tom báječném Bábelu nad Sekvanou zmizíme spolu jako dvě kapky v moři. Tam nalezneme nový, neznámý a krásnější svět i život!

X.

Třetího dne po odhalení podivného tajemství M. Bartholdyho vydal jsem se opět do temného domu na náměstí maltézském. Chtěl jsem připraviti krásnou ženu Bartholdyho na útěk. Naslouchám chvíli za dveřmi, zda není ho doma. Nic se nepohnulo.

Chci otevříti. Dvéře jsou zavřeny. Používám klíče — marně. Dveře byly pevně zavřeny a klíč ani nepohnul zámkem.

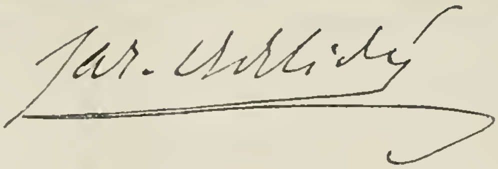

Co to znamenalo?

Přišel jsem dne následujícího. Opět marně. Byt Bartholdův zůstával tich a uzavřen. Několikrát seběhl jsem v rozčilení dolů před dům, abych se seznal, zdali se nemýlím a nenalézám se snad v jiném domě. Leč byl to stále týž dům, do něhož mě Bartholdy tenkráte poprvé uvedl. Mýlka nebyla možná.

Optal jsem se dvou nebo tří sousedů, zdali nevědí ničeho, kam se Bartholdy poděl. Dívali se na mne udiveně, neboť Bartholdyho neznali vůbec.

Šel jsem k vrátnému v přízemí.

Řekl mi, že cizinec s druhého poschodí, jehož jméno si stěží pamatuje a které komolili, odjel asi přede dvěma dny. Zdali sám, či v průvodu dámy, stařec nemohl říci.

Viděl jen ze svého okna nábytkový vůz, do něhož pozdě večer nábytek byl složen. Onoho cizince odvážel pak kočár. Kam, nebylo možno vypátrati. Ptal jsem se všech drožkářů a fiakristů malostranských. Na Bartholdyho se nikdo z nich nepamatoval. Odebral jsem se na policejní úřad. Jméno Bartholdy vůbec nebylo tam zaznamenáno. Cizinec ten užíval patrně z neznámé příčiny jiného jména, kterým se na policii přihlásil.

Tyto okolnosti rozčilily mě nanejvýš.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ZPYTUJME SVOJE NÁRODNÍ SVĚDOMÍ Je občas nutno, důkladně zrevidovat svoji domácnost. Člověk toho ani nepozoruje, že se mu zahnízdily v ní různé zlořády. Zvyk je druhá přirozenost — stane se snadno služebností nebo právem, a pak těžko bycha honiti, nemožno takřka napravovati. Co platí pro jedince, platí pro celek, pro celou národní domácnost. Několik povážlivých zvyklostí nabývá u nás pevné půdy. České rodiny se zvláštní zálibou odebírají německé časopisy. Začne se na pohled docela nevinným způsobem, předplatí se časopis, jenž má výhradně umělecký charakter — ale nezůstává pouze při tomto ústupku. Svědomí, jednou nalomené, neodolá tak snadno pokušení, a za revuí uměleckého, nepolitického poslání putují časopisy, jež mají nepřátelskou tendenci. Jsme zase jednou svědky tak zvané národní revise, temperamentně prováděné očisty. Neděje se tak poprvé. Utrpěli jsme ránu, stala se nám křivda, byli jsme pohaněni nejcyničtějším způsobem — krev se v našich žilách vzbouřila, uspané svědomí se probudilo — a došlo k činům, došlo k odvetě, která je v našich rukou. Vyčistili jsme kavárny a restaurace, čitárny, besedy a rodinné krby — ale protivníka jsme nezalekli. Zůstal kliden, poněvadž nemá důvěry v naši vytrvalost a proto se nás také nebojí.

Naše vlažnost je v tomto směru příslovečná. Kupujeme u cizích firem a svoje svědomí omlouváme neblahou nepravdou, že prý u nejbližšího našeho souseda líp pochodíme, pěstujeme utraquismus, poněvadž se bojíme, že bychom byli na zisku zkráceni, kdybychom si takto opatrnicky nepočínali. Podceňujeme svou sílu a napořád zneševařujeme hlavní ulice, repraesentativní krámy, zevnější ráz svého živnostenského, obchodního, průmyslového, finančního i kulturního podnikání. Máme v Praze veliké české bankovní ústavy — ale mnoho zámožných našinců volí svými finančními důvěrníky banky cizí. Starou, čistě pražskou bolestí je záliba v německém divadle. Začalo to pádnou na pohled

PRACOVNA JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

omluvou — chci to a to vidět a slyšet, v našem divadle se toho nedočkám, do ciziny jezdit nemohu a proto půjdu do německého divadla. Ten a ten tam byl viděn nebo se chlubil, co pěkného zažil — když on, proč ne já? — řekli si jiní — a tak se stalo, že se chodí do německého divadla napořád. Pamatuji se na řešení zajímavé otázky. Bylo svého času vydáno heslo, že se nemá chodit do německého divadla. V kterési redakci uvažovali o tom, má-li se tam chodit — na volné lístky. Bylo rozhodnuto zcela správně a čestně — není naprosto možno, není honetní, přijímat pozornosti od toho, proti němuž stojíme v napjaté situaci. Jednou rukou psát plamenné protesty, druhou přijímat takřka úplatek, to přec není myslitelno!

Čas, který hojí všechny rány, hojí, bohužel, i tyto hluboké zářezy do našeho národního tělesa. Vzplaneme, ale brzo zapomínáme na křivdy, na hesla a předsevzetí, na činy, v prvním zápalu s vervou podnikané — a za nějaký čas nikomu ani ve snu nenapadne, aby se pozeptal, aby revidoval, kde kdo se národní disciplině zpronevěřil. Buďme jednou důsledni, učinili jsme coram publico zase jednou energický pokus o národní očistu, proveďme ji důstojně a do všech krajností — ale vytrvejme, abychom za nějaký čas, při nové příležitosti nezačínali zase tam, kde jsme už několikráte byli. Udělali jsme krok ku předu — ochabneme-li, uděláme ne jeden, nýbrž dva kroky zpátky! To by bylo tím povážlivější, připomeneme-li si, že leckde je třeba mnoho dohánět, mnoho pracovat, nové úspěchy hledat, abychom se mohli vždy a všude postaviti na vlastní nohy, spolehnouti na vlastní síly...

BOHUMIL ADÁMEK dožil se minulé neděle v horském svém zátiší šedesátky.

Sympatické jeho jméno zůstane pro vždy spojeno s historií otevření Národního divadla. Rázovitými verši jeho Salomeny, která ze soutěže třiceti pěti zadaných her vyšla vítězně, uvedena důstojně na prkna vytouženého divadla česká činohra. Krátce po Salomeně přihlásil se Adámek ještě Heraltem. Početní rozvaha jeho tvorby literární není veliká, ale vážné pojímán uměleckých úkolů jí dodává významu. Vedle dramatu vydal Adámek ještě knihu originálních, hluboko cítěných básní „Horské ovzduší".

CESTOVNÍ PAS KARLA HYNKA MÁCHY. Když jsme v prvním čísle Máje přinesli reprodukci portraitu, jenž považuje se za pravou, dlouho hledanou podobiznu pěvce Máje, připojili jsme vyzvání ke čtenářstvu, aby nám laskavě oznámilo každou novou podrobnost, jež by mohla přispěti k rozřešení této záhady. Dopsal nám p. A. Hlinka ze Smíchova, že právě odevzdal bibliotekáři Musea p. dr. Č. Zíbrtovi cestovní pas Karla Hynka Máchy. Cestovní pas je německý a zní v českém překladu takto:

Pan Hynek Mácha:
rodilý z: Prahy v Čechách,
usedlý: } v Praze,
bytem: }
náboženství: katolického,
stav: svobodný,
věk: 23,
postavy: veliké,
obličej: podlouhlý,
oči: modré,
ústa: velká,
nos: prostřední,
vlas: hnědý,
zvláštní znamení: 0
Připsáno česky:
zaměstnání: posluchač práv.

ARNO DVOŘÁK. Když bylo po premiéře Dvořákova dramatu „Kníže" na scéně Národního divadla, bylo nám dopsáno, abychom přinesli podobiznu nadaného dramatického autora. Vyhovujíce milerádi projevenému přání, připojujeme několik stručných životopisných a literárních dát. MUDr. Arnošt Dvořák narodil se dne 1. ledna 1881 v Hořovicích, studoval gymnasium v Příbrami a v Písku,

ARNO DVOŘÁK,
autor dramatu „Kníže".

lékařskou fakultu v Praze. Po promoci (r. 1905) nastoupil službu jako vojenský lékař ve Vídni, nyní je c. a k. plukovním lékařem v Praze. Jako literát na sebe poprvé upozornil dvěma novellami, jež uveřejnil v Květech (1903—1904 — „Ada" a „Mramorová paní). Arno Dvořák již od let obíral se pilně studiem slovanského pravěku na základě moderních výzkumů historických i archaeologických.

BOHUMIL ADÁMEK.

O PSEUDONYMU vážnou a velice poutavou studii uveřejnil v „Právníku" p. JUDr. Jan Heller. Je to kapitola pro literáty nesmírně důležitá — práce vědecká, ale psaná tak svěžím způsobem, že budou excerpta zajímati celou naši veřejnost. Autor prokázal v této studii velikou znalost naší literatury i našeho umění, monografii podepřel tak vzácnou odbornou průpravou, že už toto faktum zasluhuje zmínky v časopise, vydávaném belletristy. Dr. Heller stanoví napřed výměr pseudonymu a uvažuje o tom, jaké ochrany zákon pseudonymu poskytuje a resumuje: Náš zákon autorský uznává i chrání práva autorská ohledně díla pod pseudonymem vydaného, ale v jeho ustanoveních není obsažena ochrana jména autorova, ani trestní ani civilní, tím méně pak ochrana pseudonymu. Pokud přece je v zákoně stajena, spočívá spíše na vratkém extensivním výkladu, než na jasných, nepochybných slovech zákona, a tím větší nutnost, aby se pseudonymu dostalo ochrany jasným a nepochybným ustanovením zákona, při revisi občanského práva chystanou novellou rak. zák. obč.

Autor sleduje právní osudy jména rodového, upozorňuje, jakým způsobem ho nabýváme a jak se ho můžeme vzdáti a srovnává s pseudonymem. Svého pravého jména rodového nikdo nemůže se vzdáti bez úředního povolení, nikdo je nesmí libovolně měniti neb zaměniti za jiné a vůči úřadům každý — i stálý nositel pseudonymu jest povinen pod trestem udati pravé jméno. To jest výsledkem veřejnoprávní povahy pravého jména, kteréžto povahy se pseudonymu naprosto nedostává. Jeví se tedy pseudonym jako osobní označení, jež jest výtvorem neomezené a proto

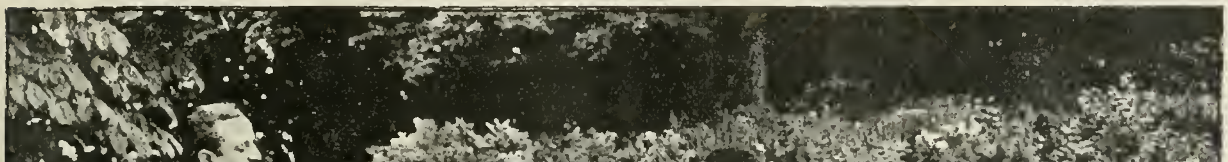

VICTORIEN SARDOU V KRUHU RODINNÉM.

vždy měnitelné soukromé vůle jednotlivé osoby, na níž závisí i zánik jeho. Následuje stať pro nás nejzajímavější, ze které citujeme: Jakkoliv jsme sobě tudíž plně vědomi hluboko sahajících rozdílů mezi pseudonymem a pravým jménem, přece nemůže nás být tajno, že i pseudonym za jistých předpokladů ochrany soukromoprávní nejen potřebuje, ale také zasluhuje. Ohlédněmež se jen ve vlastní české domácnosti, a ihned přijdou nám na mysl nejen v kruzích literárních a uměleckých, ale též v kruzích vnímavého obecenstva známé pseudonymy: Jaroslav Vrchlický, Antal Stašek, Kolda Malínský, R. E. Jamot, Petr Bezruč, Canon, Karolina Světlá, Eliška Krásnohorská, Emmy Destinnova a j. v. Zvláště pseudonym nejpřednějšího žijícího básníka českého Jaroslava Vrchlického jest jakoby typem, jakoby školským vzorem pro pseudonym takový, jenž soukromoprávně má býti chráněn. Známo, že slavný básník svého pseudonymu užívá od dob jinošství po celý mužný věk až na naše doby důsledně a nepřetržitě. Všechny svazky jeho neobyčejně bohaté básnické tvorby od prvních básní epických až do „Korálových ostrovů" opatřeny jsou výhradně tímto pseudonymem, který vnikl nejen do všech kruhů literárních, ale též do všech kruhů čtoucího obecenstva a stal se tak populárním, že vedle něho pravé rodové jméno básníkovo mnohým není ani známo. Ovšem není to jenom dlouhá doba užívání tohoto pseudonymu, nýbrž jest to též neobyčejná hloubka a skvělá forma četných básnických děl pod tímto pseudonymem vyšlých, jsou to zvlášť carmina non prius audita prvních básní epických, jež zvolenému pseudonymu dodaly lesku, slávy a především stálosti, trvalosti a nezměnitelnosti.

Autor studie dovozuje, že pseudonymu získává oprávnění na soukromoprávní ochranu především delší doba, po kterou se pseudonymu užívá. Svatopluk Čech užíval při svých drobnějších pracích různých pseudonymů — Bažant, Kazda, Malina, Volavec, Vraný, Viola Těšínská — ale žádný z těchto pseudonymů přes největší věhlas autorův se neujal tak, aby zobecněl a nabyl nároku na ochranu soukromoprávní. Vyžaduje se dále dostatečného rozšíření pseudonymu, a všeobecné známosti jeho. Toho možno dosíci také již jediným dílem, ovšem zvlášť kvalifikovaným, vynikajícím a památným. Možno tu říci, že tu kvalita nahražuje kvantitu. Tak bychom se nerozpakovali přiznati ochranu pseudonymu, kdyby na př. Myslbek svůj krucifix byl vystavil pod pseudonymem, nebo kdyby pod pseudonymem byli vyšli Čechovi „Adamité". Je tedy třeba takových okolností, jež dodávají pseudonymu stálosti a trvalosti, jeho užívání po delší dobu, stačí dílo zvlášť vynikající, jakým může býti i vystoupení znamenitého herce v jediné vynikající roli, na př. kdyby Ernesto Rossi neb Tomaso Salvini jako Othello neb jako Kean vystoupil pod pseudonymem na velké scéně. Dr. Heller na závěru své studie obírá se osnovou novelly k našemu zákonu obč., jež v § 1. staví pseudonym na roveň pravému jménu, s čímž není radno souhlasiti, a vyslovuje přání, aby po náležité úpravě tohoto § přidán byl odstavec tohoto znění: „Stejné ochrany a stejného oprávnění požívá pseudonym, jehož bylo užíváno po delší dobu neb alespoň užito při díle tak vynikajícím, že se tím v obou případech stal dostatečně známým v kruzích odborníků i obecenstva v tom oboru súčastněného. Je-li tomu tak, o tom rozhoduje soudce, vyslyšev napřed, uzná-li toho potřebu, svědky a znalce."

VICTORIEN SARDOU dohrál komedii života. Zemřel nejpopulárnější a nejplodnější dramatický autor francouzský, jehož veliká vynalézavost a virtuosní technika byla obdivována a nadšeně akklamována nesčetnými diváky všech národů, k nimž překlady jeho děl vnikly. Ale vypočítavé a raffinovaně sestavované jeho effekty ovšem nemohly upoutati duchy hlubší, a sláva starého praktika rychle omezovala se na široké, nekritické davy, zvláště, když na jevišti stanula mohutná postava přísného a hlubokého Nora.

Na české scéně dáván Sardou v létech dřívějších velmi často — v době poslední jen Madame sans Gêne udržela se v přízni lidového obecenstva. Starší generace ráda vzpomíná mrazivého vzrušení, prožívaného při výjevech Sardouovy Vlasti která dobovým koloritem i látkou připomínala tak silně vlastní naši tragédii, již doposud nikdo neodvážil se zdramatisovati. Kolárův Pražský žid i pozdější některá dramata jiných autorů vlastní české katastrofě se vyhýbají, byla tedy Vlast vítanou náhradou za postrádané české drama. Z četných her Sardouových, dávaných na českém jevišti, zvláštní historii má Rabagas, jehož politické narážky v rozvášněném boji stran byly posílány na českou adressu. Bouřlivá premiera Rabagasu na českém divadle za assistence policie ještě žije v paměti, leč strannické zaujetí dávno vymizelo — dnes už jen se srdečným smíchem vypravujeme si podařený vtip Šamberkův, kterým poděkoval se s jeviště za slaměný věnec, hozený mu demonstrujícími odpůrci politické strany, v divadle tehdy vládnoucí.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 7.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

Zločin tajím ve svědomí! Zločin v sobě vzbuzuji! Ano, a třebas zločin!

Takto jakoby u vypjatém křiku vyplynulo mně v duši. Za oné jízdy měsíčnou nocí po horské, nekonečné dědině. Slyším v sobě neustále výkřik ten, a jakoby mě čím dále více opravňoval. A v stejné pronikavosti, jako tehdáž, sbírá v duši posilu k vzmáhajícímu se jakémus činu, třebas tomu zločinu, jímž by splácel. A nevím, děje-li se to zjitřenou vzpomínkou na to vše tehdáž, co neustává v nových a nových zmocněných dojmech dorážeti na smysly, anebo musím-li to vždy tak zjitřeně vzpomínat v divé hallucinaci téměř při tom hlasu, když samovolně vzbuzuje se někdy ve snu, za jistých okolností neodolatelně jako strašné echo se přihlašuje, vyzývaje a bouře v duši všechny končiny k protestům a odplatě! Ale ponětím třebas zločinu sama dle měr pozemskosti, zločinu nenaplněného ale nesmiřitelného, jímž vše z toho zůstalo by navždy udoláno, odstraněno s tváře pozemskosti, naplnila se to tehdáž duše. Co záleželo mně v tu chvíli na jakýchsi mravoukách pohodlně hlásaných k nepohoršení farizejské počestnosti a k nerušení ustálených řádů, co na obvyklých průbězích dokumentovaného práva, jež tlape jako sedřený šiml, — strašný jakýs protest stejného zločinění, stejné odplaty vzbuzoval jsem to v sobě proti tomu všemu, co jsem té noci poznal . . .

Jel jsem to již dlouho za svým nějakým cílem. Pustý a prázdný, šerem měsíčním zrozsáhlený kraj horský spěl vůkol v neobvykle pochmurné, těžké oblasti. Zdálo se mně, že vyzývavě tane v jakéms neoznačitelném přízraku za tohoto sešeřeného měsíčního světla. Jakoby se na všech stranách vynořoval ze záhadných dálav utajujících jinou záhadnost a nesmirnost věcí jiných, jichž nebylo lze domyslu a tuchám se naditi. Vláčně a prolínavě šeřila se téměř nepostihlá, ale jakoby upjatě vhlížející obloha. A měsíc oranžově až do zelena zamžený stápěl se tu v ponuré záhadě, volně plyna s naší poutí. Plynula s ním horská dálná údolí, ukládající se a střídající podél naší cesty, v odlesku měsíčném jakoby příkře zatemnělá, náhle propadává, jimiž jen místy dlouhými pruhy ubíraly se rozlivy bílého světla, jakoby tam plátna sunul. A některá místa tam zahrávala a míhala se jako v oslnivém překotu, snad v některých vodních tůních a lesklých plochách spočinulo to nakypělé světelné stříbro. Stráně pochmurně vystupovaly na všech stranách, ze všech zas údolí a tím strměji, čím údolí bylo hlubší, stráně jakoby je náhle vznesl a zase náhle spustil, kupíce se na sebe a v sebe v tajemně neurčitém vybočení, jako v šeru sna, z něhož záludně vyhlédaly. Ostatek dál k obzorům byla jediná černá, táhlá splynutí všech zdejších hřbetů horských, někde zřejmě veklaných v šíré jasno oblohy, anebo zanikajících, vlastně propadajících se u náhlém zastření svých vzedmutých silhuet. A přes ty vzedmuté hory a přes ta údolí, přes ty hřbety a stráně, výmoly, porostliny, háje, pustiny, samoty, v oblacích a sférách prostoru vespol se ubíraje, spěl oranžově zamžený měsíc u nepozastaveném ohromivém rytmu . . . .

Ta dědina táhla se zamlkle a dlouze jedním takovým údolím. Právě také nad ni vznesl měsíc svou šerou noční pout. Údolí bylo jako prochvělé, byla to spíše světelná mlha. A dědina sama nepřetržitě v něm plynoucí, zdála se jako vnořena v onen neoznačitelný přízrak ostatního kraje. V mdlé, bílé ustrnulosti svých zdí řadila se do své šíře a dáli jako sborem

duchů, v tajemném chodu se šinoucím za neznámým určením. A vyhlédala tak upjatě, tak nevýslovně ponurc v těch bludně, záludně vlajících přísvitech svých oken, v nichž jakoby se zachytilo mystické zření . . . Zdála se omžena jakýms neznámým tajemstvím. Připadalo, že vše tu dávno spí ukolébáno v mrákotu, že vše nalézá se jako u mystickém vyjmutí ze skutečnosti života, v těžké hypnose této světelné noci.

A nebylo pořád konce jízdy touto dědinou. Takové rozlehlé, nekonečné dědiny jsou v horách. Údolí se stále vinulo, stáčelo, vybočovalo, a s ním ubírala se družně dědina. Bílé zdi kamenné i černé dřevěné se vytrvale sunuly v zad a pohledy jejich oken zapadaly, aby nastupovalo zření pořád stejné, pořád tak bludné. A sunuly se nerozeznatelné, temné, nějak těžce ulehlé tvary, prokládající se příkře světlem, věcí to a hmot ponořených v stín. Vše tak splývalo vespol se záhadnou poutí. A v témže sjednoceném chodu vespol měsíc vytrvale spěl . . .

Záludou jakés hypnosy jakoby posléz byla jata i tato má jízda. Z vlastní skutečnosti a její prostých nutných vztahů začaly se nějak smysly vymaňovati. Začaly podivně se rozprostírati do všech končin a odlehlostí této mně známé dědiny, jaksi do všech útrob jejích dovedly se vnořiti, zanášeny v pronikavosti zření somnambula. Spěla duše má šíří i dálí. Ostatně v samých takových záludách jakoby zračila se tato vyšeřující měsíčná noc. A pak znal jsem tak přes příliš tuto dědinu ve všech vztazích a projevech jejích, tak často již zasahovaly ke mně úkladné spády jejího života, a tak často rouška jejich tajemství se mně odestírala. Zlověstnost jejího žíti a vlastních jejích snah zřel sem tolikráte v celé odkryté, zející hrozné pravdě.

Ano, zločin tajím ve svědomí. Ten zločin proti všemu zde, jímž navždy zahlazeno bylo by odtud vše, co zasáhlo tehdáž k poznání duše, kam až smysly mohly dospěti ve svém třeba jakéms zmámení. Avšak tolik věcí nejskrytějších, tolik pravdy, ba pravdy nejvíce zjeviti se dovede právě v tom jakémsi somnambulickém zastření, ve ztajení a rozhárání duše. A mně to tehdáž zjevila se vlastní skutečnost, ta pravda, kterou nezastírá licoměrná vřava života, bez zdání, jaké jí vnucuje maska hříchů! V nitru pak, přiznám to, opájel jsem se úmyslem bezmezným, vše zachvacujícím tady, třebas i zločinným, jímž vyburcováno by bylo všechno v této dědině ze svého strašného útají hříchu, ze své zrádně ukládající se zlověstnosti. K úžasu a zlekání nezměrnému vyburcováno, v němž uděšena popatřila by dědina ta v ústrety své záhubě do vyhlazení, bez smilování, v ústrety dnům pomsty za její zločinění! Po celou tu jízdu dědinou konejšila se takto ve svém poznání krvavě zjitřená duše má v zámyslech odplaty, pomsty, snad zločinu to svého, jímž prováděla by odvetné dílo zhouby na všechen prach této země . . .

Zdajíc se tak záludně usněnou, ztišenou, nespala přec dědina. Bdělo v ní ještě tak mnoho života. Ano mnohé bdění volí si výhradně jen takovou dobu noční. A kdyby se i umíralo — jest to přece ještě bdění. Zbývá přece ještě tolik bdění i ve vlastním umírání. Ještě na prahu smrti ohlédá se bdění do života.

To bylo aspoň zjevno z toho, co dálo se kdes v lůně onoho temného sevření posupně vystupujících budov, náležejících témuž komplexu, za jedním z jeho oken, příkře tanoucích ve vyborcené stěně, jako strmé, nehybně ztuhlé, již přepadal právě těžký stín přlkrovu. Tam v tom chomáči všelikých zdí a střech, v oblasti mdle zašeřeného temna to bylo. Světnička obklopena čtyřmi úžasně mokrými, stuchlými stěnami, a kde nehořelo světlo. Zdá se, že není možné žádné umírání aspoň bez nějakého hořícího světélka, jež v životě nutně k věci patří. Zajisté jest hrozno na prahu smrti neviděti známé své pozemskosti, ničeho z toho, čím život druhdy žil, ale kdy k hallucinacím záhuby připojují se hallucinace temna. Ale tady to bylo opravdové umírání bez každého světélka, třebas i takové nejchatrnější blikavé olejničky; přece by bylo čehos se zachytiti v její zákmitech . . .

Bylo jinak mnoho oken ve vyborcených stěnách, v celém tom komplexu, jenž zdál se jako stlačen a sevřen v odlesku naléhavé světelné oblasti měsíčné. V bílém zastření některých zdí, kde světlo plně dopadalo, zřela ta okna jako temné příkré prohlubně, jichž pouze místy dotýkaly se matné záchvěvy ševelivého zrcadlení. Co nořeno bylo v stín, kdes uprostřed skupin stodoly, kolen a všelikých přístavků, zelo černou, strašidelnou, nehybnou změtí. A v této změti nalézalo se ono jediné okno, jako odstrčeno, vyloučeno, bez každého světélka a bez záludy bílých záchvěvů. Bylo ostatně většinou přelepeno papírem místo skla.

A tam dálo se ono umírání, jež ale přece pořád zůstávalo ještě bděním . . .

Po měsíce, vlastně téměř po léta trval již takovéto bdění — totiž to pořád umíral onen stařec tady, jehož ale smrti nebylo lze se dočkati. Vzdychal, úpěl, hnouti se nemohl. Byl to hrůzný pelech života, sem uchýleného. Totiž násilně zatlačeného. A nemohl ani vlastně odtud. A kdyby byl mohl, nebyl by směl. Neboť dělali mu po ta léta kdy dost rychle neumíral, všecimo nejhorší na příkoř. Kde kdo z toho zdejšího statku, každý poslední pasák, každý, kdo bohatému statku hleděli se tu zavděčit.

Kdyby byl vyšel na záhrobeň, byl by ho shodil někdo z nenadání do hlubokého hnojiště dole. Aspoň mohl nohu zlámat. Lépe by bylo, kdyby se zabil. Kdo by za to — starý neohrabaný člověk, snadno se zamotá a padne — zvláště, když není svědků. Již dávno neodvážil se přes tu záhrobeň. Přes dvůr si tak přejíti . . neměl by ani času postřehnouti, z které strany vmetnut byl by mu klacek do nohou nebo kámen do týla, či kdo šplíchl by na něho hnojůvkou. Často ho tak druhdy obdařili, až celý hnusně byl potřísněn. Jak páchl po dlouhý čas! Raděj tedy dávno již nepřešel po tom dvoře jejich.

• Tak zachtělo se také druhdy starému srdci zaveseliti se v sadě, na zeleném pažitu, v polích, kdy jarní slunko pílilo s božím dílem svým, kdy skřivánci pěli a voněl bez — a rády by byly staré zraky jeho spočinuly na černající se brázdě z pod pluhu, jak že se nedočkavě dme a kypí životem přijímajíc boží zrno, jak se z ní kouří jako by překotnou znojí životodárnou — byl by tak rád, z celé dychtící duše své, jež po celý život tak vroucně, v jediné vznícenosti a rozkoši zemědělce družila se k té boží zemi, pookřál zas v celém nitru své bytosti na těch rodných nivách, tluk srdce svého k tluku jejich srdce přidávaje, svůj dech s jejich dechem poje! Ale, kdož ví! Byli by ho jednou v hlubokém osamělém úvoze uprostřed rodných niv umlátili jacísi lidé známí a přece neznámí. A kdyby se byl tak namátkou octnul třebas u bran, zvědav, jak zemi hrnou a vyrvávají pýr, jak při tom zem se tvoří, mohlo by se státi, jako jednou se stalo, že z nenadání, patrně ale z nedopatření, prásklo by se do koní a brány s sebou by strhly staré neohrabané tělo. A takové braňáky umějí zdělati tělo, jež se pod ně dostane! A není to rozhodně příjemná věc ani pro takového věkovitého starce, jenž nemůže pořád umříti, býti smýkánu v branách poplašenými koňmi. Zažil to ostatně kdys, když byl ještě sám hospodářem. Ale to se stalo z nedopatření, žádný mu nepráskl do koní. Měl mladé, bujné koně a dostal se do bran, které div k smrti ho neusmýkaly tehdáž. Kolik měsíců proležel — kéž by ale byl raděj zahynul! Ale přece neměl za zlé neblahé té upomínce, těm svým mladým, nerozvážným koním, čeho jen z božího nerozumu se dopustili.

(Pokračování.)

ALFONS BRESKA:

ZAVŘENÉ DVÉŘE.

Mystický úděs cítím ze zavřených dveří
a zvláště na večer, když komnata se sšeří
a zkvetlé čalouny jak sady ve tmách mizí.
Ke dveřím koberce se sbíhají jak cesty
hluboké, záhadné, jež vedou v kraje cizí
s novými národy a neznámými městy.
Za dveřmi dřímá vše, za nimi život leží
a naše budoucnost, tak tajemná jak lesy,
za nimi zahrady, kde v slunci kvetou růže,
za nimi hřbitovy, za nimi prší, sněží . . .
Mne pouhá myšlenka, že otevrou se, děsí,
že kdosi neznámý sem náhle vkročit může
s nějakou neočekávanou zvěstí,
jež duši pobouří a celý život změní.
Neb dveřmi vchází neštěstí i štěstí,
poslové sultána, již nesou poklady,
prsteny, drahokamy, zlaté hedváby;
diskrétní poselkyně kalifovy dceři —
mlč, srdce, mlč — jež zve mne v zahrady
k fontáně zlatých lvů, až na večer se sšeří,
by vzdala touze mé své všechny půvaby;
neb jiný posel snad mi zprávu přinese,
že bouře zničila mé zlaté koráby
a v moři pohřbeno mé celé leží jmění . . .

Co tají možností těch dveří otevření,
co němých úzkostí, čím budu, nebudu:
neb dveře otevrou se do našeho snění
i do našeho Osudu . . .

RODINNÉ ZRCADLO.

Za zimních soumraků, když hasne denní záře,
rodinné zrcadlo ve tmavém oválu
do šera matně leskne se jak z opálu
a z teskné hladiny se noří drahé tváře,
jež se v něm shlížely: tvář děda, pratety,
a všech, kdo zemřeli . . . Ó, zjevy zapadlé,
na něž se léta snášel zapomnění prach,
pastely vybledlé v mé duše hlubinách,
teď se mi zjevují ve starém zrcadle
za šera soumraků, na chvíli zaklety
ve tmavém oválu, jak jejich portréty . . .
Jak staré figury na věžních hodinách
jdou mlčky za sebou a každý hlavou kyne
mi z okna zrcadla, než zmizí v hloubi stinné . . .
Když všichni přešli již, tu zrcadlo se zkalí
a večer povrch krepy černých stínů halí,
jak flórem smutečním se halí portréty
těch, kteří zemřeli . . .

KAREL DE WETTER:

TAJEMSTVÍ MARCELA BARTHOLDYHO.

Historie malířova.

(Dokončení.)

Temný, příšerný pták uletěl a unášel někam v neznámo tu krásnou bílou labuť.

Od těch dob nespatřil jsem již Bartholdyho nikdy. Nespatřil jsem nikdy ani jeho ženu, tu krásnou trpitelku.

V úplném ztroskotání mých nadějí ozval se pojednou ve mně malátném a resignovaném kovový, jasný a povznášející hlas, jako úder velikonočního zvonu o vzkříšení:

„K práci!"

Ó, jak dlouho nebyl jsem se již oddal rozkoši tvůrčí! Moje štětce byly suché, paleta plna prachu.

Několik nedokončených olejů, visících na stěnách mého atelieru a notně zaprášených dívalo se na mne, jako živé výčitky

Můj skizzář byl zanedbán.

Co bylo první mou myšlenkou v té době? Stvořit obraz své milenky, vtělit prchlý svůj sen v dílo umělecké. Byl jsem nadšen. Zjev krásné ženy Bartholdyho vynořoval se přede mnou v pevných rysech a jasných barvách. Začal jsem ihned dělati si náčrtky a připravoval jsem detaily k obrazu. Napial jsem a dal se s rozkoší do práce.

V krátku načrtl jsem úhlem její postavu, ležící na tygří kůži. Při tom zavíral jsem často oči, neboť tím jasněji vidí duše. Když se mi podařilo nakresliti obraz mé krásky do detailů, odhodil jsem paletu a štětec a začal pracovati na obraze barvami.

Teprve nyní začalo pro mě to nejkrásnější, co může jen býti v životě umělců vůbec.

Tvoření.

Básník sní svůj sen a vtěluje ho v hudbu veršů. Toť jeho rozkoš, slyšeti, jak verše zní, hřmí a hasnou.

Hudebník, dívaje se na partituru své skladby, již právě tvoří, slyší pojednou jasně splývati všechny hlasy a nástroje v harmonii, kterou dříve nosil ve své duši.

Sochař jest nejšťastnějším, kdy mramor tříští se pod jeho dlátem a kdy z mrtvé jeho hmoty vynořuje se živoucí bytost, postava, jak o ní snil její tvůrce.

Největší rozkoší malíře, myslím, že jest barva. Jí lze oživiti mrtvé vidiny, dáti duši a charakter věcem mrtvým.

V barvách byla vždy má největší rozkoš. Zejména tenkrát, kdy měly oživiti navždy ženu, kterou jsem tolik miloval. Bylo mi rozkoší tříti barvy a hledati na plátně tóny a odstíny barevné pro její bílé, krásné tělo s nádechem perleťovým, pro ty půvabné, ideální tahy v líci, pro ty tmavě safírové, jakoby ojíněné zraky, zastíněné skvostnými řasami, pro ta rámě, pro ty kadeře svítící tmavým zlatem podzimního listí. Chvěl jsem se rozkoší při pohledu na svůj štětec, který každým okamžikem objevoval nové a nové barevné půvaby, linie, záhyby, světelné reflexy i malebné stíny.

Konečně byl veliký obraz ukončen.

Přede mnou na plátně ležela polonahá kráska, můj sen, žena Bartholdyho. Její tvář měla na obraze dokonalou podobu.

Ležela na tygří kůži, jako tenkrát, kdy prvně jsem ji uzřel, zahalenou dopola průsvitavým rouchem, usmívající se melancholicky a zvedající své mandlové oči ke mně.

Můj sen byl navždy vtělen.

Nebylo třeba sníti o prchlé skutečnosti, nebylo třeba pátrati po té krásné ženě; ležela tu jako oživena na mém obraze, dívala se na mne svým krásným zrakem, a to mi stačilo.

Toto dílo bylo jaksi zkušebním kamenem mé tvůrčí, umělecké schopnosti.

Cítil jsem v sobě pojednou sílu tvořiti tak i dále a vykonati díla veliká.

Přátelé ptali se marně, kdo byl mým modelem k obrazu té spanilé ženy.

„Je to mé tajemství," řekl jsem a mlčel pevně.

Naléhali, abych obraz vystavil.

Odporoval jsem nějaký čas. Leč jednoho dne po stálém naléhání přátel ocitl se můj obraz na výstavě v Praze.

„Žena na tygří kůži" založila mé umělecké jméno.

Po tříleté Odyssei po různých výstavách a galeriích evropských byl můj obraz zakoupen pro císařskou galerii vídeňskou.

XI.

Několik let po oné události s Marcelem Bartholdym, za teplého večera v květnu seděl jsem s několika svými přáteli na terasse „Zlaté studně".

Nebylo daleko do klekání a azurový vzduch nade Prahou začal se měniti v tóny fialové, slabě zlacené posledními paprsky západu.

Díval jsem se s terassy dolů na malostranské střechy.

Pojednou upoutalo můj zrak něco, nač jsem už dávno byl zapomněl. „Moje“ kočka.

Objevila se na hřebenu nejblíže sousedící střechy, narýsovala svou tmavou silhuetu na fialovém pozadí nebes a zasvítila zeleným ohněm svých očí.

Z hloubi duše vynořily se mně vzpomínky na Marcela Bartholdyho. Chvíle, které strávil jsem zde před léty s tajuplným cizincem, vrhaly svá echa z minulosti v přítomnost. A pak celá ta historie s ním, tajemná návštěva, jeho magické pokusy až k odhalení jeho nikým nepoznaného tajemství táhla se v mých vzpomínkách jako podivuhodná, pestrá báchorka.

Co jsem tak snil, vstoupil pojednou v náš kruh známý literát.

„Hledám vás po celý den, příteli,“ řekl, tiskna mi ruku.

Tázal jsem se proč.

Místo odpovědi vytáhl z kapsy složené noviny a rozložil je.

Byly to kterési vídeňské noviny.

Přítel literát ukazoval prstem na zprávu s titulem „Šílenec v císařské obrazárně“, a jal se čísti, nedbaje rychle sklánějícího se soumraku:

„Včerejšího dne dopoledne objevil se v císařské galerii muž, který svým podivným vzezřením i chováním vzbudil pozornost všech návštěvníků. Zastaviv se náhle před obrazem „Žena na tygří kůži“ od českého malíře pana X., dal se pojednou do šíleného smíchu a mluvil slova nesrozumitelná, jakoby obrazu lál a s ním se hádal. Náhle vrhl se na obraz, volaje zuřivě: „Mé tajemství! Kdo mi uloupil mé tajemství! Ach, znám tě už, ty lupiči, a zabiju tě!“ Neznámý vytrhl ze záňadří dýku a nežli mu mohlo býti zabráněno, zničil několika řezy toto nádherné dílo umělecké,“

„Můj obraz zničen!“ zvolal jsem rozechvěně. „Probůh, čtěte dále.

Přítel pokračoval:

„Po svém činu vyběhl šílenec ven volaje stále: „Mé tajemství“ a bodaje se dýkou do hrudi a šíje. Konečně podařilo se dozorcům smrtelně zraněného ubožáka spoutati i byl dopraven do nemocnice, kde ještě téhož dne zemřel vykrvácením. Jeho jméno a bydliště nepodařilo se dosud vypátrati, neboť listin neměl u sebe žádných. Pouze na kapesníku byl vyšit jeho monogram: M. B.“ —

Přítel dočetl. Byl by konečně nemohl čísti dále, neboť stín večera zahalil pojednou vše kolem nás.

„Toť hrozné,“ řekl jsem, „můj umělecký sen, mé dílo zničeno takovým způsobem!“

Byl jsem blízek pláče.

„Je to prazvláštní, proč onen šílenec vybral si právě tvůj obraz za oběť,“ divili se moji přátelé a vyměňovali o tom nejrůznější náhledy a domněnky. Pouze já mlčel, jakoby mně někdo neznámý hrdlo sevřel. Moji druzi nemohli ani ve snu tušiti, že já sám znal jsem dobře tohoto šílence i jeho tajemství. Či mohl jsem snad okamžik pochybovati o tom, že čin ten spáchal někdo jiný, nežli Marcel Bartholdy?

Nuže, nyní byl ten podivuhodný člověk mrtev, ta démonická duše prchla světu, který nebyl jí vlastní. Kam poděla se však jeho krásná žena, někdejší můj sen, má milenka? Je mrtva, nebo žije dosud?

Pojal mne náhle stesk po době zašlé.

Proč jsem tenkrát neunesl tu krásnou ženu hned? Proč jsem jen otálel, až Bartholdy s ní zmizel. Osud můj tomu patrně nechtěl. Žena ta neměla zanechati po sobě nic než jen vzpomínku v mé duši a obraz, který byl nyní zničen.

Toho večera bylo ve „Zlaté studni“ ticho. Přátelé byli zamlklí a já, ztracen ve svých dumách, díval se v neurčito, ve stín. A tu pojednou zdálo se mi, jakoby v tom stínu proti mně zjevoval se stín nový, černější a děsivý, který bral na sebe určitou podobu — podobu Marcela Bartholdyho.

Zdálo se mi, že ta děsná tvář šklebí se na mě, že ty démonické oči metají své fosforeskující jiskry mně v tvář. Zachvěl jsem se. Okamžik, a přelud zmizel.

V téže chvíli rozhlaholily se malostranské zvony svými sonorními, harmonickými hlasy. Nebyl jsem je už dávno slyšel a poslouchal jsem jako u vytržení ty staré zvony, které tolik miloval dobrý Neruda.

Jejich zvuky, znící jakoby z jiného, lepšího světa, zavanuly do mého vzpomínkami rozechvělého nitra mír a uklidnění.

Snil jsem v hudbě zvonů.

Zvony proměnily se v ptáky. Vláli na svých kovových perutích temně fialovým večerním vzduchem, obletovali staré domy a věže, vraceli se do svých vzdušných míst a opět je opouštěli. Slyšel jsem šumění jejich křídel kolem své hlavy a viděl, kterak v jejich zobácích chvějí se zelené ratolesti, z nichž slétaly do duše mé i do všech duší znavených a rozbouřených svěží lupínky klidu a usmíření.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

VII.

Na čemerenskou pláň a okolní rozlehlé, jako nekonečné lesy padal již únorový soumrak, když četař Florian všecek rozmrzen a na duchu skleslý se vracel do baráku. Proto tedy po všechen ten čas, co se seznámil s Rubinem, a zvláště po ty poslední dlouhé tři neděle ustavičně dnem i nocí myslil na prvé setkání s Malkou, aby nyní od ní odcházel s citem, že zanechal v očích jejích dojem spráskaného psa a že na něho zajisté tím okamžikem zapomněla, kdy za jeho patama se zavřely dvéře kantiny!

Měl vztek, nejraději byl by se s někým rval nebo trhal všecko, co by mu přišlo do rukou. Opovržlivě se podíval na myslivce, který u vchodu do baráku přešlapuje ve vlhnoucím sněhu mu vzdával jak se sluší a patří čest, a pak zuřivě vzkřikl na vojáka ze své čety, který se mu prvý na dvoře namanul, aby si ihned dal ostříhati nekřesťansky dlouhé pačesy, ve kterých vypadá prý jako cikán a ne jako pořádný myslivec. A když potom vypeskoval kuchaře, že vaří mizerné menáže a ještě mizernější večerní čaj, uzřel plouhati se po nízké střeše baráku kocoura Jeremiáše, který v odlesku hasnoucího západu ježil zrzavé vousy a podobal se směšné četařově karikatuře. Také na něho syčel a prskal, předníma prackama zlostně před sebe sekal a svítil očima. Kdykoli Florian hněvivě hodil rukou, kocour také zvedl pracku a kdykoli poddůstojník důrazněji vykřikl, Jeremiáš prskl a zasyčel.

Kdo by to byl pozoroval, byl by se tomu zasmál ze srdce upřímně, ale v četařovi to jenom podnítilo hněv. Popadl u kuchyňských dveří stojící ohromnou bukovou vařečku a mrštil jí po kocourovi. Měl trefnou ruku, Jeremiáš jenom zajekl a hned zmizel i s vařečkou za barákem, možná že na jedné hromadě.

Tím zlost Florianova aspoň pro tu chvíli se vybouřila, přestal láteřiti a vstoupil do baráku, aby se tam vrhl na svůj slamník. Myslivci začínali si donášeti z kuchyně čaj, všechny kobky oživly čilostí, s jakou kde kdo pospíchal utišit krajíčkem komisárku nebo tvrdým sucharem a kouřícím se odvarem čajovým zdravý hlad.

Přinesli čaj také četařovi, ale ten tvrdě odmítl řka, ty splašky že nejsou ani pro čuňata, neřku-li pro pana poddůstojníka takového zrna, jakým byl on, který se pokládal vždy za kavalíra nejen co se týče chování, nýbrž i co se týče menáže. Ostatně neměl ani hladu, stále ještě mu hořklo v ústech, a viděl se více v kantině Rubinově než tady v baráku mezi kamarády myslivci. Hlava nepřestávala se mu točiti, před očima dělala se mu barevná kola a z nich ze všech vyhlížela sličná, ale mrazivě chladná Malkah, nepohnutě sehnutá nad pultem a opírající o dlaň oblou bradu.

Vojáci ještě neukončili večeře, když vstoupil mezi ně nadmyslivec Litera a oznamoval rozkaz velitelstva, že nazejtří časně z rána vydati se má všecka posádka čemerenská na výpravu proti povstalcům. Za nejkrutějších mrazů bylo na štěstí všude ticho, ale teď, sotvaže nadcházela obleva, už se ozval někde některý nespokojenec a vzbouřil hned alespoň půl armádního sboru.

Poněvadž se nevědělo, jak dlouho výprava potrvá, vojáci ještě dlouho do noci byli zaměstnáni podělováním chleba, sucharův a slivovice. Poddůstojníci také ještě prohlíželi nábojnice a náprsní kapsy bluz, má-li každý myslivec svých sto dvacet ostrých patron a jsou-li v pořádku všechny lopatky, všechny plechovky na vaření a všechny reservní páry bot.

Četař Florian téměř ani nedbal nastalého shonu a šumu a nevstával se slamníku. Celkem bylo mu vítáno, že zítra se půjde na tu výpravu, aspoň v jeho mrzuté náladě nastane nějaká rozmanitost A kdyby tak se vojáci utkali s povstalci, bylo by mu to jen vítáno. Pral by se s nimi, nic by se neohlížel na nebezpečí a na svůj život, kterého nyní si cenil velmi málo.

Zdálo se mu, že na jeho životní otázku bylo záporně odpověděno. Takový aspoň měl dojem, a jak již byl poněkud vznětlivé povahy, nedoufal, že po chvíli šera a mraků nastane opět vyjasnění. Byl mnohem pokleslejší mysli než tehdy před třemi nedělemi, kdy ho setník Groh kázal odváděti pod svíčkami do Gacka k prapornímu raportu.

Nejhůře působilo na něho nyní pomyšlení, že nebude schopen zhostiti se ustavičné myšlenky na Malku a že jako kouzlem přitahován vraceti se bude do Rubinova krámu. Ví, že Malkah nebude pro něho míti vlídného pohledu, ani důvěrného úsměvu, a tušil, že snad dokonce ona i bratr její, ten uctivý, až pokorně zdvořilý Mordche, budou za ním posílati pohledy posměšné a úsměvy opovržení.

Někteří vojáci odbíhali ještě z baráku do kantiny Rubinovy, aby se opatřili na cestu lepším douškem a zákuskem, než kterého jim poskytl slavný erár. Mordche Rubin mnoho

rakije, sýra a salámu rozprodal toho večera, kromě toho skorem každý voják na ráz u něho něco shltl a vypil čtvrtku červeného vína nebo skleničku špatné nebo dobré pálenky, aby se posilnil a zahřál na zítřek. Ještě v pozdní chvíli, kdy důstojníci již se rozcházeli ze svého kasina, trousili se vojáci, myslivci i pěšáci, z obou baráků ke kantině, a přísný setník Groh až se rozzuřil, vida ten nepořádek. Jakmile se setmělo, vojáci neměli ani páchnouti z barákův, a teď jich ještě kolem desáté táhlo celé procesí!

Setník tasil na ně s hromováním šavli, a stateční hrdinové rozutíkali se před ním jako dopadení kloučkové. Nikdo se nezastavil na jeho povel, nikdo nechtěl rozuměti, co znamená jeho břitké, několikráte opětované „Halt!“ Jako splašení pádili vojáci do baráků, div tam nepovalili stráží, které tentokráte také marně je zastavovaly a tázaly se po hesle.

Důstojník aspoň tedy schladil si žáhu na stráži, vytýkaje, že nikoho neměla pouštěti ven od té chvíle, jakmile se sešeřilo. Hned také ustanovil, aby se zítra s velícím poddůstojníkem dostavila k raportu a již jí sliboval hodně krutý trest.

Ostatní důstojníci s pěšáckým podplukovníkem v čele a s panem kadetem Orltem na patách nehleděli k provinění vojáků tak tragicky. Někteří z nich obraceli pozornost spíše ke kantině nežli k utíkajícím vojákům, a poručík John dovolil si poznamenati, že prý, jak doslechl, je v té kantině vedle Žida Mordche Rubina také „sakriš fešná Židovka“.

Vyskytl se návrh, aby páni důstojníci šli se na ni podívat. Již také někteří, mezi předními nadporučík slečna Líza a pan kadet, podnikavě se obraceli ke kantině, ale v tom řezavý hlas je zakřikl:

„Snad by páni důstojníci nechtěli olizovati kůstku, na které si již brousili zuby jejich vojáci? K tomu bych si ani netroufal přáti jim dobrého chutnání, či snad přece někdo je tak mlsný, pánové?“

To ostře volal pěšácký podplukovník Fekete, nejvyšší vojenský hodnostář na Čemerně. Byl to malý, hubený, černý Maďar pronikavých očí a tenkých, dlouhých knírů. Snad proto mu říkali Fekete, že byl černé pleti, pocházel prý z uherských cikánů, snad se tak skutečně jmenoval, kdo pak ví, ale křičeti uměl jako malý ďas, a co si myslil, každému to bez ostychu řekl do očí.

Páni důstojníci ani nedutli a jako jeden muž se dali na ústup. Pan kadet Orlt dokonce obrátil se a uskočil tak rychle, jako prve ti prostí vojáci, jen stěží se opanoval, že také neutekl.

Podplukovník ještě jednou si na jejich rozpacích smlsl:

„Taková kantina je snad dosti dobrá pro mužstvo, ale důstojník, dbalý své cti, nemá do ní ani vkročit — dobrou noc, pánové, zejtra se opět shledáme!“

Uhnul s několika pěšáckými důstojníky směrem, kde se černal jejich barák a kde je stráž zastavovala tak strašně horlivě, jako by se před ní objevoval nepřítel. A nechtěla pustiti ani podplukovníka, dokud jí nepověděl hesla, určeného na ten den, vlastně na tu noc. Chvíli se s ním o to tahala.

„Jen nedělejte žádných hloupostí!“ zastavuje se ťafal podplukovník. když mu ostražitý voják nastavoval nabitou pušku s bajonetem zrovna na prsa.

„Heslo!“ zabrumlal voják.

„Copak neznáte svého podplukovníka? Kde je velitel stráže — marš ven ze strážnice!“

Teprve teď vyhrnul se ze strážnice opozděný poddůstojník a stejně jako pěšák nasadil podplukovníkovi na prsa pušku.

„Heslo!“

„Kreuz-Kruci-Element!“ vztekal se podplukovník. „Jaké pak máme dnes heslo?“

Pomohl mu nadporučík, který přistoupiv uctivě tichým hlasem upozorňoval, že dnešním heslem jest ježek a Jihlava.

„Igl — Iglau!“ netrpělivě zase ťafl podplukovník, a po těch dvou slůvkách pušky s nasazenými bodáky se zvedly a poddůstojník prohlásil, že jest cesta volna.

„Dnes by měl být heslem osel, to by se nejlíp hodilo pro vás, vy božsky naivní poddůstojníku,“ odlehčil si podplukovník, vcházeje podle velitele stráže do baráku, a nadporučík Apltauer vstrčil poddůstojníkovi nos až mezi oči a zasyčel drtivě:

„Sie Seehund!“

Touže chvílí napadlo v baráku mysliveckém setníka Groha, aby se přesvědčil, mají-li všichni vojáci náležitě naplněné torby. Vyburcoval většinou již spící myslivce a některým kázal otevříti „telata“ a vykládati jejich obsah, je-li tam uložen každý kousek od kartáčů a jehelníčku až po špinavé ponožky hezky podle předpisu. S hrůzou poznal, že někteří myslivci snědli ze své nedotknutelné tak zvané železné zásoby všecek suchar a někteří dokonce také se odvážili slupnouti masovou konservu, potraviny to, kterých nikdo neměl se dotknouti, leč na výslovné svolení nebo rozkaz, když již by hrozila smrt hladem.

Setník dal se nad těmi nepořádky do hubování, že až se mu zapotily brejle. A když nejvíce láteřil, přihrabal se Antoš Chomiak.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

NOVÁ VĚDA.

Známý německý historik Mommsen prohlásil před svou smrtí, že praehistorii nelze považovati za vědu — je prý to koníček dilettantů, zábava pensistů, kteří z dlouhé chvíle řeší záhady předhistorické. Tento posměch byl akceptován i jinými vážnými historiky, čímž ovšem mladé, rozvinující se vědě nemálo bylo uškozeno. Není pochybnosti, že autoritativní tato nevážnost vzbudila světovou pozornost a že ohrožovala postup archaeologického bádání.

Něco podobného přihodilo se ostatně i v jiném vědeckém odvětví, dnes plně uznaném. Když na počátku minulého století historie umění, pro kterou máme již na všech universitách po jedné nebo i po několika stolicích, nadchla řadu výborných pracovníků pro systematické bádání, posmívali se historikové nové vědě a předbojovníky její považovali za nadšené blouznilky.

Posměchem Mommsenovým nedala se však zastrašiti mladá škola archaeologická, jež zejména v království od dob Jana Erazima Vocela vykazuje hojný počet seriosních pracovníků. Trvalo hezky dlouho, než vybojovala si uznání. Jsou to zejména poslední dvě desítiletí, v nichž vykonána ohromná, záslužná práce vědecká, jejíž positivní výsledky donutily konečně i nejslavnější historiky, věnovati praehistorii nejen pozornost jako vědě, nýbrž dokonce uznati její resultáty za směrodatné pro rekonstrukci základů nejstarších dob historických.

Klassičtí historikové jsou toho nejpádnějším dokladem. Řešili spletité otázky nejstarší historie řecké a římské a přišli k náhledu, že bez praehistorických výzkumů nelze proniknouti mlhou legendárních tradic, zahalující první počátky historie neproniknutelnou temnotou. Výkopy Schliemannovy v Mykénách a ve Staré Troji, nálezy anglické na Cypru a na jiných středozemních ostrovech a v Egyptě, francouzské v Severní Africe, pak výkopy učenců italských v Severní a Střední Italii vrhly docela jiné světlo na původní obyvatelstvo a zalidnění těchto zemí a na povahy kultury jejich praobyvatelů, z níž vznikla staroslavná klassická kultura řecká a římská, matka umění renaissančního a moderního vůbec. Starými historickými tradicemi a dohady otřeseno v základech, a mnohé, až dosud nezbádané problémy historické objasněny, jiná za historická fakta prohlašovaná tvrzení těmito objevy vyvrácena a opravena, a padla bohužel leckterá krásná báje a legenda, jako milá pověst o založení Říma Romulem a Remem atd.

Nejen historikové klassičtí, ale i badatelé nejstarších dějin evropských, opírají v poslední době svou vědeckou činnost o dokumenty, nalézané a uložené v podzemních archivech, jež professor dr. J. L. Píč v přednášce, nedávno v Novém Bydžově proslovené, považuje za důležitější než archivy, naplněné pergamenovými listinami a mohutnými folianty. Historikové par excellence zahajují díla svá, obsahující všeobecné dějiny národů a zemí, svazkem věnovaným praehistorii. V novější době zejména v Polsku započato s edicí velkého díla o historii polského národa, ve které v prvním svazku pojednává autor o předhistorických kulturách národů slovanských a zmiňuje se obšírně také o výsledcích badatelské činnosti české moderní školy archaeologické, tak zv. universitní, jejímiž hlavními repraesentanty jsou prof. dr. Lubor Niederle a konservátor Karel Buchtela. Vážní historikové němečtí spatřují v resultátech tohoto bádání spolehlivé základy pro přesné posouzení nejstarších fakt dějinných.

Největší zmatky jsou v kapitolách dějepisu, sledujících pohyb národa indogermánského z Asie do Evropy, po případě — dle theorie německé — pohyb germánské rasy z končin severních do středu a jihu Evropy. Tato migrace od severu k jihu opakovala se i v dobách pozdějších (ještě římských) a končila epochálním vpádem Gothů a Ostrogothů do území dohasínající klassické kultury řecké a římské.

Právě pro nejstarší doby těchto veledůležitých převratů na národnostní mapě evropské dnes nejdůležitější a snad jediné spolehlivé vodítko poskytuje archaeologie předhistorická, a to ne v poslední řadě česká. Naše země již od prvopočátku, kdy v Evropě objevují se nejstarší kultury, je klassickou půdou, na níž nalézáme repraesentanty všech těchto kultur v takovém množství a tak ryze zachované, jak nikde jinde v celé střední Evropě. Obzvláště veliký význam v těchto podzemních pramenech přísluší kultuře našich polí popelnicových — Urnengräberfelder, říkají Němci — kteří prohlašují ji za kulturu národů germánských, kdežto my ji vindikujeme pro nejstarší obyvatelé slovanské. Němci mají pro svou theorii doklad pouze lokální, totiž v tom, že na territoriu, kde nalézají se popelnice, bydlívali dle jejich domnění Germánové, my však v Čechách můžeme nezvratnými, věcnými důkazy zjistiti, že národ polí popelnicových, jenž k nám přišel z krajů nynější Lužice, u nás bez přerušení sídlil až do dob historických, a že

JAN KUPECKÝ: PODOBIZNA CHIRURGOVA.
Ryl Bernard Vogel.

možno sledovati vývin a přeměnu původní kultury tak zvané lužické (mladší doby bronzové) v nepřetržité posloupnosti až do kultury doby knížecí. Vidíme zejména, jak tato stará kultura lužická přecházela v kulturu Slezskou (halištattskou) a z této do kultury římské mladšího a staršího období (dobřichovického a třebického). Z této poslední vyvinula se postupně naše kultura tak zvaná hradištní, která zasahuje až do historické doby knížecí. Kontinuita tato v kultuře přesně zjištěná dokazuje i kontinuitu národnostní, tedy faktum, že potomci národa lužického udrželi se v Čechách až do dob Sámových, ano až do dob svatého Václava a věhlasných našich knížat Boleslavů.

I čtenář laik z těchto několika poznámek vycítí, jak velký význam má nejen pro dějiny, ale i pro kulturní historii bádání archaeologické. Mělo také svoje dilettantské počátky, jako každá věda vůbec. Co bývala chemie, fysika, přírodopis, astronomie atd.? Bývala to libůstka několika velmožných pánů, knížat a císařů. Až do Vocela měli jsme v české archaeologii jenom dilettanty, nadšené to snílky, nebo vášnivé sběratele (Bienenberg, Lüssner, Kalina z Jäthenstejna, P. Krolmus a j.). Působnost vědecká zahájena teprve naším buditelem Janem Erazimem Vocelem, jenž pokusil se sice o vědecký systém archaeologického bádání, neměl však k disposici dostatečného materiálu, tak, že praktické výsledky jeho studia dnes před moderní kritikou neobstojí. Po něm přišli noví badatelé, kteří po většině ještě dnes působí a kteří povznesli českou archaeologii na tak vysokou úroveň vědeckou, že s resultáty našimi musí dnes cizina počítati.

Končíme zajímavým dokladem o uznání naší práce v tomto odvětví cizinou. Prof. Niederle vydal veliké dílo „O lidstvu v době praehistorické“, které bylo přeloženo do ruštiny a zavedeno na všech ruských gymnasiích jako učebnice. Mimoděk hlásí se tu dávný a pro naše středoškolské poměry charakteristický stesk — my ani toho nedocílili, aby do našich čítanek středoškolských pojat byl aspoň stručný informativní článek o směrech a výsledcích našeho bádání, jež může se pochlubiti tak dalekosáhlými a ještě před řadou let netušenými kulturními a vědeckými úspěchy. *J. H.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ČTVRT STOLETÍ. Dne 18. listopadu oslaveno bylo dvacáté páté výročí otevření Národního divadla. Čtvrt století jest doba dosti dlouhá i ve vývoji ústavu tak složitého jako jest divadlo a poskytuje množství vděčné látky k úvahám a srovnávání. Vzpomeňme několika dnů z dějin českého divadla: 16. května 1868 Praha a s ní celý národ s okázalostí nevidanou a s nadšením ještě větším kladl základní kámen k budově, o níž snil bezmála jako o zázračném talismanu, který přinese lidu českému spásu a štěstí. Třinácte let budována zlatá kaplička — a s plameny, které 11. srpna 1881 ztrávily vytoužený symbol, neboť divadlo bylo lidu českému symbolem, ztělesněním nejušlechtilejších jeho snah, vyšlehl oheň nadšené obětavosti ze srdcí českého lidu znovu. V ten den dlouho do noci za zvláštní, teskné melodie, ve kterou splývaly nepřestávající hasičské signály, černaly se zástupy pražského lidu na nábřeží i v okolních ulicích, bez ohledu na to, že bylo nutno bez ustání střásati žhavé jiskry s kabátu. Ty jiskry tehdy zapálily v duších. Dne 18. listopadu 1883, právě sto let po divadle Nostickém, později stavovském na Ovocném trhu — konečně Národní divadlo otevřeno. Tehdy byl v ulicích pražských poměrný klid — jen nekonečná řada kočárů, pohybující se pomalu, krok za krokem Ferdinandovou třídou k divadlu, svědčila o velikém dni, o slavném vyplnění tolikaletého národního snu. A dnes — skoro jen divadelnímu obecenstvu připomenuto, že už čtvrt století české divadlo sídlí pod vlastním krovem! Zlhostejnělo české obecenstvo či bylo divadlem sklamáno? Ani jedno, ani druhé. Divadlo uhájilo svoje postavení jako důležitá složka národní kultury, ale my divadlu zvykli, zapomněli jsme, jak bývalo zle, a jiné, neméně důležité zájmy zaujaly naši mysl. Náš zápas není už jen politický, literární a divadelní — jaká idylla! — bojiště je už nekonečně širší, řady národní armády postupují na všech stranách, není už možno, a není radno, dáti se ovládnouti detailem. Vyrostli jsme přese všecky nehody, ztráty a hořkosti. Jdeme dále. A to je skutečností velmi potěšující a poznání posilující — odrostli jsme už dětským střevíčkům i mladistvému blouznění. Prožíváme tvrdé zápasy mužných let a učíme se chladně kalkulovati. Národním divadlem korunována idealistická doba probuzení — po něm přišel skutečný život se všemi radostmi a starostmi.

LIDÉ A KNIHY. Přední pražský knihkupec vypravoval: „Před závodem zastavil automobil. Nějaké kolečko pochroumalo se v jeho útrobách, a bylo nutno, doběhnouti do nedaleké „kliniky“ pro „motorového felčara“. Z automobilu vystoupil pán, jenž se asi dostal na vehikl jako slepý pasažér. Byl to zevnějškem kavalírek, elegán, že by mohl být modelem pro modní žurnál, lev korsa, jeden

K DVACÁTÉMU PÁTÉMU VÝROČÍ OTEVŘENÍ NÁRODNÍHO DIVADLA:

NOSTICKÉ, POZDĚJI STAVOVSKÉ DIVADLO V PRAZE, OTEVŘENÉ R. 1783.

z těch, jenž nesejc a neklidí, a přece je dobře živ. Dva tři kamarádi se u něho zastavili a povídali si o všem možném. Napřed se jeden druhému pochlubil, od koho má hůl, co za ni dal, kdo mu šije, do kterého hotelu chodí na oběd, a v které vinárně jsou nejhezčí sklepnice. Elegán z automobilu je všechny přetrumfl — za boty zaplatil dvaatřicet korun, za oblek sto šedesát, za panamský klobouk dokonce — 300 korun! Když si všechno na sobě odhadli, podívali se z dlouhé chvíle na mou výkladní skříň. Pozornost jejich upoutala kniha s lákavou obálkou — polonahá krasavice přivedla panáčky do extase. Elegán vytáhl tobolku a řekl: „Za tři koruny tahle frajerka stojí — na mou duši, že to koupím — však jsem ještě za knihu nevydal ani haléře," dodal s povýšeným úsměvem. — „Až knihu přečteš," hlásili se kamarádi — „půjčíš nám ji, že ano?, pošlu si pro ni posluhu!"

V mém sousedství je truhlář, dovedný řemeslník, jehož specialitou je výroba nábytku pro svatebčany. Často se k němu podívám, abych si prohlédl „svatební výbavu", než ji odvezou. Do všech končin našeho království putují tyto roztomilé garnitury, z nichž mnohá má cenu několika tisíc korun. Bývají to pravé výstavní kousky, jež se vyrábějí podle plánů předních umělců. Takového přepychu mohou si ovšem dovoliti jenom lidé, pozemskými statky štědře obdaření. Míval jsem upřímnou radost, když jsem se dověděl, že výbava je určena pro českou domácnost. „Vida, vida," liboval jsem si, „už se vzmáháme, rosteme i v tomto směru. Nejsme už národem chudáků — máme už zámožnou intelligenci." Při jedné takové prohlídce cosi jsem ve výbavě pohřešil. „Mistře," ptám se, „kde pak je knihovna?"

„Knihovna?," opáčí soused — „není objednána."

„Knihovna že není objednána?," divím se, „to přece není možné. Je tu na vše pamatováno, a toho nejdůležitějšího že by tu nebylo?" Mistr pokrčil ramenoma a řekl: „Už mně to samotnému napadlo — přes dvacet výbav jsem už rozeslal do světa, ale, pokud se pamatuji, knihovna byla jenom v jedné!" —*or.*

MANŽELSTVÍ Z ROZVODU. (Paul Bourget a André Cury.) Proti rozvodové horečce vytáhl do boje velice účinným románem Paul Bourget. Aby poslání, aby protest dostal ještě pádnější folii, vyhledal duchaplný romanopisec dramatika, jenž hlavní momenty vybral a učinil z nich ohně, planoucí na kopcích. Zákonodárcové vyšli těm, kdož úpěli v manželství bez naděje na vysvobození, velice shovívavě vstříc. Rozťali gordický uzel a řekli: „Budiž, mějž církev pravdu — manželství je svátostí, zůstane jí, je nerozlučitelno za živobytí jednoho manžela — ale my postaráme se o zadní dvířka, prorazíme dogma, a tisíce lidí nám bude žehnati." Ctitelé starých řádů zahájili boj, tím neústupnější, čím větší zmatky tato benevolence způsobila. Autoři volili pro důkaz případ velice zajímavý. Syn z prvního manželství zamiluje se do děvčete, jež zahořelo pro krajní formu „matrimoniálního" života, pro volnou lásku, pro kterou zanícené hlavy vindikují uznání, sankci, jako pro svátost svatého manželství, tím spíše, když sankcionováno manželství z rozvodu. Jakým právem vzpírá se otec sňatku s bytostí, podle jeho názorů poskvrněnou, když sám schvaluje zákonem sice přípustné, ale morálkou a svědomím zavržitelné spojení? Zákony jsou dílem lidí, kteří je tvoří

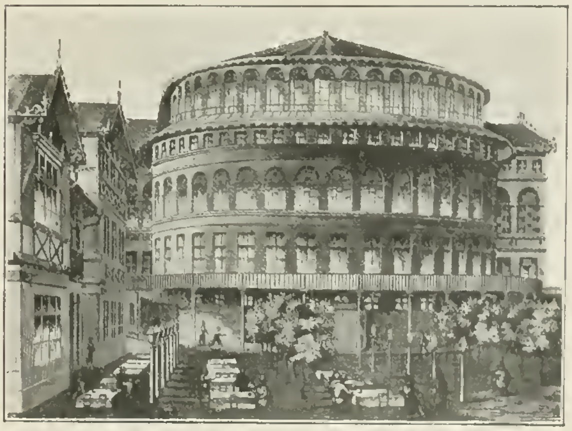

NOVOMĚSTSKÉ DIVADLO V PRAZE.

často pro účele, posvěcující prostředky, jsou proto omylné, jsou dítětem koncessí a kompromissů, a stalo se už velmi často, že byly ubíječi neomylného zákona, nejstaršího a nejslavnějšího dirigenta nejen činů, ale i pohnutek, lidského svědomí. Posvětí spíš kaceřovaný svazek volné lásky, než monstrum společenské dohody, manželství z rozvodu. Poslední novinka Národního divadla, p. G. Schmoranzem dobře přeložená, řeší dramaticky kombinovaný spor lásky a svědomí se zákonem a konvencí způsobem, jenž na domácí půdě vyvolává v hledišti jistě docela jiné pocity, u jedněch nadšení, u druhých protesty, podle toho, jakým sklem dívá se na tendenci, hrou takřka slavnostně projevenou. Nás, vzdálenější a tudíž objektivnější pozorovatele, zajímala ovšem v přední řadě vlastní hodnota kusu, jenž má všechny přednosti i vady pokusů, přelíti nesmírné spousty skořápečkou do malého důlku. *—si—*

ZLATÁ KNIHA ČESKÉ ŽENY. Naše ročenky pro ženský svět měly dosud jednu vadu, která ani tak nebyla cítěna odběratelkami, jako objektivními pozorovateli z literárního světa mužského, že buďto vůbec praktický život (otázky hospodářské, hygienické, existenční atd.) nesledovaly anebo v převaze belletrie jim jen místo podřízené a nahodilé věnovaly. Tuto mezeru vycítilo podnikatelstvo literárně nakladatelské, jež vzešlo z lůna „Máje“ a uvedlo v život „Zlatou knihu české ženy“, jež putuje letos již po druhé do českého světa. Název lákavý, jenž mnoho slibuje, ukazuje na ryzí úmysly nakladatelství a redakce (František Herites a Frant. Neumannová), a srovnáváme-li obsah letošního ročníku s loňským, shledáváme, že za svým cílem, poskytnouti české ženě výchovu v oborech, které jí nedala škola, a které se životem obyčejně draze a s citelnými škodami vykupují, kráčí soustavně a promyšleně. Druhý ročník přináší, abych jen hlavní články uvedla, vedle četných obrázků umělců českých a cizích, důležitou stať pro naše domácnosti o konservování potravin od ředitele městské lučební stanice dra. B. Krafta, o koření od býv. lékárníka, našeho oblíbeného novellisty a romanopisce Fr. Heritesa, jenž ani v této stati nedovedl utajiti v sobě českého básníka, dále stati „Ženy a cestování“, Domácí instrumentarium, Hygiena mody pozoruhodnou úvahu „Čím přispívá rodina k degeneraci dítek“ od MUDr. El. Vozábové, „Novinky v domácnosti“ a o prádle a praní, ale také o vějířích, a ovšem i o nejoblíbenějším ženském nápoji „kávě“ vedle dlouhé řady článků drobnějších z per nejpřednějších našich spisovatelů a spisovatelek. Svatba, domácnost, kuchyně, zahrádka — svět většiny našich žen, ale i vyšší obzory jsou tu zastoupeny. Úprava ladná, cena ku podivu mírná. *Irma P.*

K. LANGER V JAROMĚŘI. Po Mladé Boleslavi, hlásí se jiné české město s uměleckým úspěchem — město Jaroměř zahájilo právě výstavu děl K. Langerových. Pánové vydali ke svému uměleckému svátku elegantní katalog, do kterého úvodní stať napsal K. Domorázek-Mráz. „Imponuje,“ vybíráme z procítěné kapitoly, „neústupná i vytrvalá, někdy až svéhlavá verva, s jakou tento třicetiletý malíř žene se a prodírá za svým sluncem, podmaňuje si barvu, bije se s ní, nová a nová křídla připíná si pro vzlet k slunci, jak při tom hledá pravdu, vrací se, když zdá se mu, že zabloudil, citlivě dotýká se svých objektů, a zasnívá se nad jejich krásou. Hned při první exkursi do přírody, r. 1897, ještě s mistrem Mařákem — měl‘ Langer štěstí, býti jeho žákem — sedl si u cesty před trs pampelišky, a ta byla z prvních jeho kořistí. Od počátku své práce miloval malování květů. Při první své větší exposici (u Štajgrů r. 1901) upozornil na sebe obrazy: „Letem voní mez“, „Chrpy“, „Dusno“, „Hadinec“, „Slavnost sadu“, v nichž barevnými akordy zněla jásavá píseň kvití, plesaly kytice luční, studované pečlivě a s básnickou jemností . . Rád zapadá do sadů, pod nízkou klenbu ovocných stromů, u jichž pat ve vysoké trávě tančí pampelišek zlaté terče, nebo bílé lampičky jejich chvějí se nad zelenou půdou. Všude hledá tento lyrický krajinář motivy. Mladičký žák zvolna, opatrně kladl barvu k barvě, květ ke květu, až zazelenala se a zaplanula mez nebo jabloň v máji. Před lety písničky zpíval, dnes komponuje hymny. Ale subtilním, delikátním poetou zůstal. A takovým jest a bude: lyrik bohatého výrazu, citlivý krajinář — básník, hovořící řečí květů a s nimi toužící po slunci.“ Po Jaroměři přijdou asi na řadu města Králové Dvůr a Králové Hradec — rodiště Langerovo — jež umění milovnému svému občanstvu poskytnou příležitost, aby se mohlo pokochati pohledem na poetická díla Langerova.

JAN KUPECKÝ, mistr portraitu, zahrnován objednávkami osob vynikajících rodem, postavením nebo bohatstvím, zanechal množství podobizen. V portraitu kotví také jeho význam. Dílo jeho v galeriích a soukromých sbírkách těžko jest přístupno a nám Čechům, kteří Kupeckého právem reklamujeme jako výborného umělce českého, z originálů málo známo. Nezbývá než spokojiti se rytinami, dnes už také dosti vzácnými. Naše podobizna chirurgova reprodukována jest dle rytiny Bernarda Vogela, Redakci Máje zapůjčil ji ze své sbírky ochotně velkoobchodník pan Alois Pelc.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

MEČ DAMOKLŮV.

I.

Nade mnou visí v noci, ve dne,
svůj dvousečný hrot stokrát zvedne
v mé dumy i v můj tichý cit. —
Ó, jak se toho meče zbýt!

Na vlásku visí, okamžikem
můž' sletět . . . Co zde s tužby vzlykem?
ta nezadrží ·eho spád,
když síla zniká napořád.

Na chvíli zdá se mi, že mizí
kams v dálku, dohledu již cizí,
však rázem, než se naději
jest konec klamných nadějí.

A přede mnou se znovu zvedá,
já c tím, jak mé srdce hledá,
ať v snění nočním, v shonu dne,
a já se ptám: kdy dopadne?

A chtěl bych pracovat a žíti
a stále zřím tu tenkou níti,
na které visí ostrý meč,
jak ďábla neodvratná léč.

Zvyk jsem již všemu — on však visí,
jak od let visel, teď, jak kdysi,
jak zítra viset bude dál . . . .
A jeho jméno — Ideál!

II.

Zas jednou do mých snů se díváš
svým břitkým hrotem
a nejvíce se rozechvíváš
mým nad životem,
když nejvíc chce se vzpnout a rašit,
sny mého blaha začneš plašit.

Ať schýlen nad moudrostí věků,
nad pěvců dumy,
neb v propast sladkých ženských vděků,
tvůj hrot vždy umí
mně blaho otrávit, mne děsem zmrazit
a zdeptaného s výše k zemi srazit.

Jen pomyšlení, v týl můj náhle
že slétneš břitký,
mé světy shroutíš neobsáhlé
i snů mých kytky,
niť žití mého přetneš v okamžiku,
v žluč nektar změníš sladkých dívčích rtíků.

Mně tebou rozkoš ukradena,
již urvu skokem,
mně tebou radost otrávena
jest rok za rokem,
vždyť vím to, stále nade mnou se miháš
a čiháš, číháš, ustavičně čiháš.

Tu často sním: Jsi fantom pouhý
mých bědných nervů,
a cítím, vrah jsi každé touhy.
Však též tu servu!
Nuž bodni! — Darmo! Znikáš do oblaků
a třpytnou hvězdou jen se miháš zraku.

Dál musím žít, dál nést své břímě,
se vléci prachem,
své s chvěním podávat ti týmě
a mříti strachem,
že nedopíši poslední svou sloku,
že zasáhneš mne v lačném tigra skoku!

III.

Sleť tedy již
a nenechej mne čekat — — —
již to jest tíž,
se stále tebou lekat,
po plodech Tantala jen chvějným okem těkat!

Duch můj chce žít,
a srdce mé chce tlouci!
ret můj chce pít,
co v změně nehynoucí
dá život nesmírný a hřející a vroucí!

Jsi stará Smrt?
jsi nutný všeho konec?
Jsem zvěř, jsi chrt?
jsem lup, a jsi ty honec?
Na úder čekáš jen, na pohřbu mého zvonec?

Či je ti vhod,
že mám se stále řítit,
tvůj lesklý hrot
na šíji stále cítit?
a nemám odvahy sám do dlaně jej chytit?

Což, přelude,
nezmizíš přece jednou?
což nebude
kdy pausy v muku bědnou?
což ruce andělů se v štít mi nepozvednou?

Sleť tedy, sleť!
však ty se nehneš ani!
Uznej a hleď,
toť horší umírání,
tak z noci k jitru až tě tušit nad svou skrání!

Nuž tedy viz:
Jak tobě se již směji!
již zmiz, či vis,
já dál svou píseň pěji,
tu hroznou úzkosti a děsu epopeji!

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

A starostlivě, nic nedbaje hněvu setníkova, pátral od slamníku ke slamníku a něčeho hledal pod rozházenými houněmi.

Pronikavý zápach stáje zarazil i setníka Groha. Ustal v hubování a pozvedl nad zamlžené brejle vypoulené oči.

„Co tu chce ten chlap?“ ptal se nadmyslivce Litery udiveně.

„Co tu chceš?“ sápal se Litera na Chomiaka. „Proč nejsi, obludo nečistá, u svých koní?“

Antoš Chomiak byl rozměklý jako máslo.

„Jeremiáše hledám, pane nadmyslivče,“ vysvětloval lítostivě. Spí každé noci se mnou v konírně a dnes nepřišel. Nemohu usnout bez něho —.“

„Kuš!“ odlehčil si nadmyslivec s posunkem, jakoby si odplivl. „A táhni do své díry!“

„Co hledal ten chlap?“ ptal se nerozumějící setník.

„Poslušně hlásím, Jeremiáše, pane setníku.“

„Jakého Jeremiáše?“

„Kocoura, pane setníku —“

„Fuj!“ nyní doopravdy odplivl si útlocitný pan setník Groh. A najednou si zase vzpomněl, že Chomiak ukrutně páchne konírnou. To způsobilo, že nechal dalšího prohlížení tlumokův a spěchal do své kobky. Jen ještě poddůstojníkovi ode dne rozkázal, aby hned vypudil Antoše z baráku a aby nechal pět minut otevřeny dvéře.

Když Chomiak smutně se šoural k východu, zavolal na něho četař Florian.

„Antoši, já vím, co se stalo s Jeremiášem.“

„Prosím vás, povězte mi o něm, můj zlatý pane fíro!“

„Dostal jsem navečer na něj zlost, dělal přede mnou takové divné komedie — no, já ti to řeknu, Antoši, aby měla tvoje duše pokoj — srazil jsem ho se střechy vařečkou.“

„Ba ne,“ usmál se Antoš, pokládaje zprávu Florianovu za žert, „to vy byste ani neudělal, praštit takového milého kocourka.“

„I mlč, jaký pak milý kocourek, je to protivná nestvůra, falešná jako nevím co. Každý i sebe mizernější pes je lepší nežli tvůj Jeremiáš.“

„A víte opravdu o něm, pane fíro?“ vyzvídal Chomiak.

„Jak jsem řekl, Kočkomile nevěřící. Tam snad dosud leží za barákem v místech, co je kuchyně, a má buď stržený zadek nebo zpřerážené nohy anebo rozbitou hlavu. Když mne tuze dohřál ten darmožroutský živočich! Jdi, pustí-li tě stráž, podívej se.“

Antoš tiše zabědoval, a obrátil se k východu, aby tedy se šel ohlédnout po kocou-

rovi. Nevěděl, má-li věřiti četařovi čili nic. Nemohl pochopiti, že by Florian mohl ublížiti jeho milému zvířeti, ale když četař řekl jdi a podívej se, šel se podívat.

Stráž mu sice zbraňovala vyjíti z baráku, a zvláště teď, po vypeskování setníkem, počínala si se zvětšenou přísností, avšak Chomiak naprosto neuznával jejích předpisův a rozkazů. Nešlo mu na rozum, proč ho jen může zdržovati, když hledá něčeho tak důležitého, jako byl kocour Jeremiáš. A nedbaje ani jejího bodáku, vysmekl se jí a spěchal kolem baráku tam, kam přiléhala kuchyň.

Ve sněhu nalezl tam hned onu obrovskou bukovou vařečku, ale po Jeremiáši nebylo ani památky. Zdálo se sice Chomiakovi, že ve tmě noční postřehuje na sněhu stopy kočičích tlapek, ale bylo tam stop všelijakých, hlavně psích, taková spousta, že ho to brzo zmátlo.

Ale ta vařečka byla důkazem, že četař Florian nelhal, jen tak pro nic za nic nebyl by ji vzal kuchařům a nepřehodil přes střechu. Ještě na ní lpěly přischlé zbytky fasolí nebo hrachu. Zvedl tedy vařečku a obcházeje kolem dokola barák, volal svého zamilovaného kocoura.

„Jeremiášku, macinku, čičí —" ozývalo se ve tmě noční tak něžným a mazlivým hlasem, že by ho nikdo nehledal v tak drsném hrdle a vůbec v tak neuhlazeném těle, jakým bylo tělo Chomiakovo. Ale volání to vyznívalo na prázdno.

Byl by snad hledal kocoura dlouho do noci, kdyby si nebyl vzpomněl, že snad mají Jeremiáše na strážnici. Věděl, že vojáci přivolávali tam na noc psy, aby jim v jejich společnosti lépe ubíhala dlouhá chvíle, možná dost, že si tam pozvali a dosud hostí kocoura.

Vraceje se tedy do baráku vstoupil na strážnici a pročenichal i vězení, kde rozvinul do houní zachumtané a již spící dva myslivce, kteří dostali po třech dnech za to, že zapomněli vynésti z baráku kbelík nečistoty.

Jeremiáše nenalezl, ještě mu chtěli vyrušení vězňové nabíti. A teprve pak v nastalém křiku jeden z myslivců na strážnici vytrhl se na pryčně z dřímoty a pověděl Antošovi o kocouru něco určitějšího.

Viděl ho prý na samý večer, už když se stmívalo, jak bolestně ječel a táhl za sebou po sněhu bezvládný zadek.

„Můj zlatý kocourek — a kam šel?" chvatně se vyptával Chomiak.

„Vlekl se pryč od baráku, tam dolů — k lesu."

Chomiak měl tisíc chutí vydati se znovu za kocourem, ale stráž ho již nepustila. Naříkaje tedy, zvolna a smutně se plouhal do zákoutí baráku, kde byla jeho konírna.

VIII.

Následujícího časného rána veliká většina posádky čemerenské vydala se na výpravu. Na Čemerně zůstalo z myslivcův a pěchoty jenom tolik vojáků, kolik bylo potřebí k udržení obvyklých stráží a k bezpečnosti této vojenské stanice.

Bylo ještě šero, kdy výprava se hnula směrem k jihu a zvolna postupovala neschůdnými cestami podél nedalekých černohorských hranic. Přes noc zatím uhodil mrazík, tající sníh přituhl, a nebýti místy náledí, pěkně bylo by se po něm kráčelo, nehledíc ovšem na celkovou křivolakost cest. Ale dvacítiletí nebo o málo starší vojáci i se svým zatížením hravě překonávají takové nesnáze, jako je stoupající cesta a na ní trochu náledí, výmolů nebo kamení, jen je-li snesitelné počasí.

A onoho dne bylo skutečně zcela hezky a příjemně. Ačkoli bylo všude ještě hojně sněhu, přece již ve vzduchu se vznášelo něco, co bylo předzvěstí nedalekého jara. Takové zvláštní, jako zamlžené oteplení leželo nad krajinou, a svítání bylo tak veselé, jakoby nikoli teprve únor, nýbrž již březen nebo počátek dubna vyvolával svá kouzla na těch odlehlých hercegovských lánech.

To všechno vnášelo také radostnou náladu do několika set mladých mužů, kteří tu tiše jako tajemná karavana šli podle rozkazu svých důstojníků. Kam vlastně výprava se ubírala, co bylo jejím cílem a jak dlouho bude trvati, o tom nikdo z vojáků neměl ani tušení a snad toho přesně nevěděli ani všichni důstojníci. Generál byl až v Gacku, pět hodin vzdáleném, možná, že dalšího rozkazu jeho dostane se výpravě, jak zhusta se stávalo, až teprve někde na cestě. Nebývalo výjimkou, nýbrž pravidlem, že vojenský sbor vyšel ze svého stanoviště zdánlivě pouze na den, ale zatím se vrátil až za tři nebo za čtyři dny, ba stalo se nejednou, že již ani se tam nevrátil a rozbil tábor v úplně jiné končině, která pak se stala novou vojenskou stanicí, ať již to byla osada, pustá planina nebo les.

Nicméně tato nevědomost o budoucích věcech nikterak nekormoutila vojáků, kteří byli otužilí a přivyklí největším psotám vojenského života, z nichž mnohem horší než nepřítel bývá mokro, nedostatek přístřeší, zima a hlad. Vojáci, kterých jako slanečkové se tísnilo stošedesát v jedné jizbě, jejíž okna zatarasena byla kamením proti možným střelám povstaleckých pušek, a kteří po několik neděl nesměli se svléknouti, naopak, musili se ukládati na trochu rozdupaného a znečištěného sena ustrojeni a opásáni, nabitou pušku majíce v rukou, aby na daný povel mohli k útoku nebo

obraně připraveni vyskočiti, anebo kteří nejednou musili v zimě nocovati pod širým nebem, nemajíce nad sebou střechy ani stanu, pokládali nyní za přepych, mohli-li si pohověti každý na svém slamníku a jen když na ně aspoň nepršelo nebo neval sníh.

A teď, jak jim bylo veselo, nejraději byli by se za toho jitřního pochodu dali do zpěvu, žertovali by, kočkovali by se spolu, pokřikovali. Ale bylo zapovězeno hlučeti a hlasitě hovořiti. Dlouho, ustavičně sem tam se prohýbající, nahoru a dolů se vlnící řetěz lidských těl, podobných v tom ranním šeru nestvůrám, nevydával jiného hlasu než sklouzání okované obuvi a dupot, do čehož se mísilo tlumené rachocení plechových nádob na zádech na vrchu tlumoků, řehtání rovněž oplechovaných polních lahví nebo klapot a cvakot bajonetů, jak se otloukaly o nadité plátěné mošny a o lopatky.

Jak bylo řečeno, vojáci zvláště malých postav skutečně v onom příšeří podobali se nestvůrám, marně byl by někdo v té pohybující se kupce rozmanitých věcí hledal lidských údův a forem. Uváží-li se, že takový malý vojáček měl kromě obvyklého oděvu a pláště na sobě ještě pás se dvěma nábojnicemi a že v nich a v kapsách bluzy nesl zmíněných již sto dvacet patron, že každý měl na zádech nabité těžké tele, po levém boku rovněž nabitý plátěný pytlík se železnou zásobou, komisárkem nebo suchary na dva až tři dny kromě tabáku a dýmky, že každý druhý voják musil nésti plechovou nádobu na vaření menáže v poli, druhá polovice pak vlekla polní lopatky, každý třetí voják kromě toho buď pár nových holinkových bot nebo plátěné vědro na vodu, a že ovšem všichni měli bodáky a pušky a jako korunu všeho těžkou zimní houni pro případ, že budou nocovati zase někde na planině, majíce nad sebou pouze mraky nebo hvězdy, nebylo divu, že obyčejně pod tím vším se ztrácela všecka lidská podoba.

„Kdyby takový vojenský sbor, umdlený po celodenním pochodu a vyhladovělý nebo promočený deštěm, z čista jasna někde v horách přepadli povstalci, nespasila by se ani noha,“ povídali si zhusta důstojníci i vojáci. „Jeden povstalec by stačil na deset, na dvacet vojáků.“

S takovým vědomím vojáci někdy plahočili se po horách a průsmycích, slézali ostré horské hřebeny a brodili se říčkami a bystřinami lesními, a přece toužebně si přáli utkati se s nepřítelem, aby již byl dříve těm nesnesitelným svízelům konec. Tím spíše pak byli žádostivi srážky za pěkného únorového rána, kdy i pod tím nákladem byli ještě svěží a plni dobré míry a kdy na nikom nebylo ani sebe menší známky bázlivosti nebo strachu.

Setnina hejtmana Groha uzavírala výpravu, k níž připojeno bylo kromě dvou koní Chomiakových také ještě několik, deset nebo dvanáct, soumarův, poháněných Hercegovci. Antoš vezl pro důstojníky stan a houně, kdežto na soumarech byly naloženy koše a soudky s potravinami a nápoji. K tomu družil se dodavatel masa Osman s mohamedánským výrostkem. Měli na starosti čtyři malé, ušpiněné volky, které hnali s výpravou pro případ, že by byla déle v poli a zpotřebovala svých obvyklých zásob.

Karavana někdy na krátko se roztrhávala na části, někdy opět, uvízl-li předvoj, srážela se ve hloučky, a zejména vzadu dostávali se občas do jedné směsice vojáci, Hercegovci, soumaři i voli. Za takových příležitostí stýkal se četař Florian s Antošem Chomiakem a řezníkem Osmanem.

„Antoši, stýská se ti ještě po Jeremiášovi?“ škádlil četař vozatajce.

Antoš jenom přitrpkle se usmál a přikývl. Stále ještě želel kocoura, přece však nedovedl vysloviti vůči Florianovi ani jediné výčitky. Obrátil se s velikým steskem svým k Osmanovi.

„Bratře, kocourek milý se mi ztratil,“ vypravoval mu, „zmizel, marně jsem ho hledal včera od večera až do noci. Pan četař Florian říká, že ho přerazil v kříži, ale nevěřím, není možná, aby spáchal něco tak necitelného. Co ty o tom soudíš, bratře?“

Bratr Osman vážně zavrtěl hlavou.

„Není možná, kočky jsou chráněná zvířata, a sneslo by se na něho neštěstí, kdo by jim ubližoval. To u nás, u Mohamedánů, spíš ublížíme vlastnímu dítěti než-li třebas cizí kočce.“

„Vy máte krásnou víru,“ pochválil Chomiak a připojil otázku: „A máš taky děti, bratře?“

„Nemám.“

„Ale žínku máš?“

„Ani žínky nemám.“

„A proč, pro Boha tě prosím? Vy páni Turci můžete si přec vzít žínek, kolik chcete, proč tedy nebereš? Kdybych byl na tvém místě, vzal bych si jich aspoň pět anebo ještě víc a samé hezké.“

„Proč si nevezmeš aspoň jednu, pane vojáku?“ usmíval se Osman. „Jedna se snáze dostane i uživí než-li pět.“

Antoš Chomiak uvažoval, co moudrého by na tu námitku odpověděl, když někde nedaleko třeskla střelná rána a hned jednomu pěšákovi jakoby někdo prutem šlehl přes záda do kuchařského plecháče. Shledalo se, že po výstřelu kulka vlétla do řady vojákův a svezla se po nádobě. Zůstala po ní do plechu vytlačená šmouha.

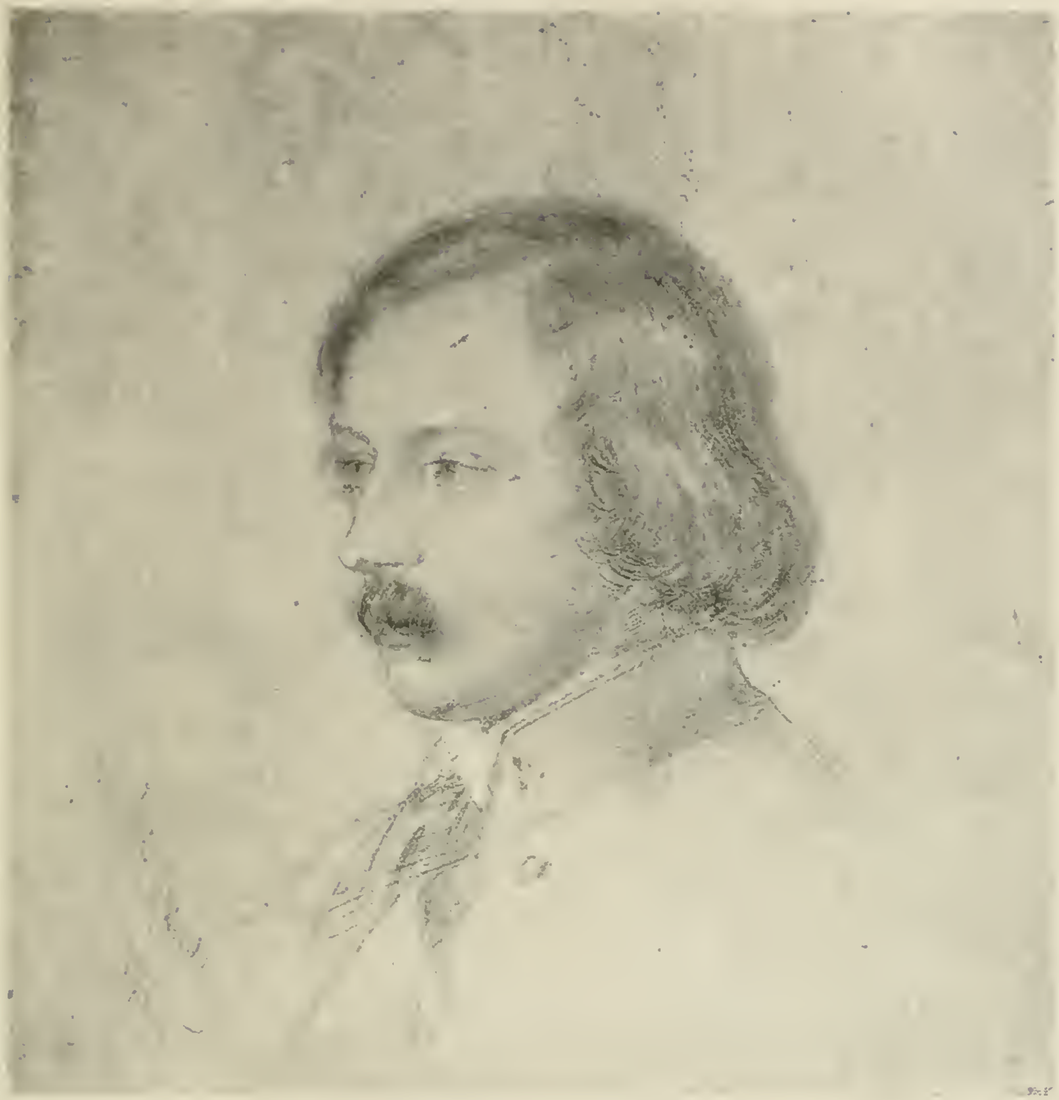

JOSEF MÁNES: PODOBIZNA.

„Povstalci!" vykřikl všecek vzrušen Florian a rázem strhl s ramene pušku. Jen se při tom ohlédl po své četě a již, nedbaje důstojníků, chtěl se řititi do stráně směrem, odkud zazněl výstřel.

Ale přísné zvolání setníka Groha jej zadrželo.

„Četa zůstane pozadu jako ochrana koní a nákladu — hleďte se dostati s tím tam za návrší, četaři Floriane. A pozor zvláště na ty civily, s očí jich nespouštějte, kdyby chtěl některý utéci, ať sám nebo se soumarem, žádné dlouhé rozmýšlení a hned střílejte!"

Zatím ozvalo se ještě několik výstřelů, na které odpovídaly již také vojenské pušky. Bylo viděti, jak předvoj neohroženě s jedním mladým důstojníkem v čele pádí do stráně, poseté balvany a nízkými křovisky. Povstalců nebylo tam viděti, jenom obláčky bílého dýmu vystupovaly za jednotlivými velikými kameny a rozplývaly se v ranním vzduchu.

Bylo asi osm hodin, vzduch zatím se vyjasnil, mlhavý opar z něho se vytratil, i bylo daleko viděti po šedých hercegovských horách, za nimiž se černaly lesy. Podle rozkazu setníkova četař Florian rychle se uchyloval se svou četou a se soumary i jejich honci za nejbližší nízké návrší. Řezník Osman se svým mladým společníkem a se čtyřmi volky bezděčně ho následoval. (Pokračování.)

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Horší zdála se mu zlovůle, již v tom ohledu nastrojil mu tehdáž vlastní syn . . . Anebo snad přihlédnouti si, jak zabírá pluh, jak pěkně přikrajuje brázdu a jak odhazuje, případně dávnou zkušeností poraditi, netvoří-li se dílo nějak v pořádku — bylo by to samé; vzali by náhle prudce koně, jako se mu to již stalo, a je pak ta požehnaná ocel rádla strašná, stejně rvouc třebas živé tělo svého hospodáře jako tu mrtvou zemi . . . Byl také jednou v polích a navraceje se již v přítmí domů, padl cestou o nějakou nástrahu, které tam nebylo, když šel na pole, a zle pohmoždil si nohu a dostal kýlu.

A tak ledacos přihodilo by se mu, čeho ani blízko smrti takové stáří si nepřeje, když by tak bylo se mu zachtělo utěšiti se velebným dílem země a vyjíti si do polí. Raději od dávna již nevydával se do těch polí, uzavřev se ve svém trudu a opuštěnosti. A nevydával se vůbec nikam — všude něco bylo nastraženo na něho, všude octl by se v nějakých zlých nesnázích, všude by byl také na závadu, což by mu bylo dáno strašně na srozuměnou.

Ani k pumpě neodvážil se posléz pro doušek čerstvé vody, aby se umyl, napil, okřál tou boží vodičkou, jež přece pro každého tvora země se roní. Vytrhli by mu z ruky rukojeť, že poláme pumpu. vyrazili i džbánek, teď že je dříve třeba vody pro hospodáře a že všechno poleje, zacáká, kdo že má po něm uklízet; anebo ku podivu voda ani netekla, ačkoliv zrovna před tím ještě tekla. A tak ledacos. Dávno již se kale nenapil, neumyl se, jako by ani té boží vodičky nebylo na širé zemi pro něho. Bůh ví, jak se to stalo, že neumřel žízní, a jestli přece se někdy očistil.

Pohladil si jednou domácího psa, jenž k němu tak oddaně se lísal — i . . . zachce se to někdy starému srdci přituliti k sobě třebas tu němou tvář, jež je aspoň poctiva a upřímna, neukládá nástrahy a nelaje, a ostatně vždyť si ještě toho psa vychoval . . . Ale tu se vyřítili ze síně a začali mlátiti toho Ořecha, jenž byl tak neprozřetelným, že nesdílel nenávist a zlobu svého hospodáře; mlátili a mlátili ho, bijíce ale zároveň starce do nohou, do trupu, kam se dalo, vše se tak dobře právě nahodilo. A ještě bili, když již pes dávno s nářkem a vytím utekl. Nemáť ostatně dobře vychovaný pes ani s nikým se přáteliti mimo svého hospodáře a potřeba ho pokaždé řádně vytrestati. Zachová-li se jinak při tom, kdož za to, jestli pak v spravedlivém rozhořčení padne rána také jinam . . .

Bylo rozhodně lépe pro starce zanechati a odříci se dobrovolně všeho, co mu nenáleželo. Ale i toho, co mu právem náleželo. A poznav to také, všeho ten stařec dobrovolně zanechal a všeho se zřekl.

Zanechal jaksi celého života, na který jakoby pozbyl práva. Již od mnohých let takto činil. Již od let nevyšel téměř z té své komory, leda druhdy jen úkradmo, v nestřežené chvíli a s chvějícím se srdcem. Když to posledně ještě učinil, skoro ho již ani jejich Ořech nepoznal; začal na něho nejdřív chraplavě štěkati, jako na cizího vetřelce, až upamatovav se přece, začal si ho nedůvěřivě očmuchávati, než ho posléz poznal. Jal se tu na něho radostně skákati, lísat se — ale pak jako by si cos neblaze připomněl, zanechal všeho, ohlédl se bázlivě vůkol, nepřijdou-li ho bít. Stáhnuv pak ohon, přitiskl se k zemi u jeho nohou kňuče a lísaje se k němu v takovém trudném dorozumívání, jakoby chtěl vysvětliti, že nesmí, nemůže . . . A tu krutě sevřelo se starci srdce.

A nyní již dávno vůbec nevycházel. Kdyby byl směl, nebyl by posléz mohl. Po dlouhou dobu uvržen byl ochromený nějak na celé tělo na lože — vlastně na shnilou snůšku slámy. Měltʼ ovšem vymíněné a také pěkně napsané vždy čisté a pořádné peřiny k ležení, jak se sluší na takový statek, ale kdož za to, že dávno již shnily! (Sám si je také zkazí takový často nemožný staroch!!) Uvržen je na to lože nemocen, zbídačen, živoucí mrtvola, za živa uhnívající, rozpadající se při neochabujícím vědomí, tělo ostatně dávno trvale hladovící, žíznící, bez slunce a pohybu, neočištěné, neošetřené, bez posluhy a přispění, srdce dávno neobveselené, v mrákotách prosté bezútěšnosti a v zoufalství vzpomínek bijící. V zoufalství nejhorší bědnosti života, jenž pozbyl všeho, ve všem, i v tom nejdražším, nejbližším se zklamal a jakoby vůbec pozbyl každého svého lidského práva . . . Musí to pak takto dojíti. Třeba měl všechno pěkně upsáno, obezřele od prvního do posledního, zapamatováno na vše. Ne z nedůvěry snad k vlastní krvi, ale k vůli pořádku. Jenže nevěděl staroch, že všecky smlouvy pod vší záštitou zákona a práva dělají se dnes proto, aby se nikdy nedodržely, aby týmže zákonem a právem mohly býti vykrouceny a v nivec uvedeny. A věci pak se přihází docela jinak než litera zní.

To mléko na příklad, jež mu byli povinni denně dávat — čerstvě nadojené . . . Nadojili je tedy, nemohlo se říci, že bylo nenadojené, ale

kdož za to, že ty krávy poslední čas čirou vodu pouštějí a k tomu ještě takovou nějakou smrdutou, tak nějak po loužnici, inu ovšem je to jen z chléva a aby se lázeň po každé krávě připravila dříve, než se podojí, nemůže se přece žádati na žádném hospodáři . . . je to obrokem, špatným obrokem, jako byl letos, kdož tedy za to. Že by hospodyně do plecháče přilila notně vody a časem i loužnici, to nikdo by jí nedokázal. Je to tedy obrokem. Ale ani pes posléz již to mléko nechtěl žrát, když jednou potají odvážil se mu je nalíti. Tak se raději mléka zřekl. Nebo ty brambory — kdož za to, že toho léta tolik hnily a byly tak strupovité, nejedlé. A ten chléb že plesnivěl a ta mouka že byla ztuchlá, nehodíc se ani na zadělání, máslo že starým lojem páchlo . . . a co vše mělo být a nebylo. A stěžujte si u ouřadu, neste to k soudu, dejte tam vonět, ochutnávat, analysovat snad, odkazujte se na sebe sama, na věrohodnost svou. Všeho opak se vám dokáže věrohodnými svědky, obratní advokáti vám hravě všechno zvrátí, — máslo bylo jako mandle, mléko jako lilie, samá smetánka, mouka jako pudr, brambory jako kraslice — nic nemůže být lepšího, a Bože, co zakouší za časté ubohý hospodář od vrtošivých starců ještě za to, že musí dávati krvavý, nespravedlivý výměnek, jenž jako upír na statku ssaje — vždyť jsou takové případy a stejně v ochranu musí býti vzat hospodář! A k tomu jděte si stěžovat na vlastního syna, jenž byl vaší hrdostí, útěchou, radostí a nadějí vaší, smyslem vašeho celého života, jděte, zatvrďte a zapřete tak přirozenost, pak nazváni budete zvrhlci, ohavami lidskými. A vůbec nelze něčeho takového tak snadno přenésti přes srdce otcům starcům, již tak blízci jsou již věčnosti a dokonání životního úkolu svého.

Nebyl si tedy nikdy stařec tento stěžovati, a to bylo to nejlepší, co mohl učiniti.

Anebo ještě o tu pořádnou, potřebnou posluhu, co měl napsánu. I šli mu tam také posluhovati, jen co je pravda. Poslali mu tam vždy tu zrovna obávanou zrzavou, strupatou ženštinu a ta posluhovala. Nejdřív frkala, klela a ostouzela při prvním šláhnutí, že až mu samotnému stydno a bolestno bylo. Mlátila a třískala vším, vše převracela, že se v tom stařec nepoznal. A že měl také napsáno zatopení v zimě — zatápějíc za těch nejkrutších mrazů, načoudila vždy mu schválně tolik, že div se neudusil. Kdož zase za to, že je dříví mokré a kamna zanešená a komín netáhne. Jděte s tím k soudu a dokazujte! A posléz ze vzteku, neboť vždy si již našla nějaký vztek, začala jemu samému nadávati, týrati ho — stalo se, že i bíti, i polenem, koštětem nebo co měla po ruce, po něm si hodila. Bylať věru silná a odvážná a nehorázná to ženština. Prát se s ní stařec nebude. Šel si stěžovati k synovi. Měli ovšem za to bestii vyhnati na místě ze statku. Ale že takovou dělnici si vyženou, do všeho jako oheň, nyní kdy taková nouze o čeládku? A to k vůli výmyslům a vrtochům nějakým starce, že se mu snad dosti nezavděčila? Naposled kdo pak ví, co vlastně tropil, snad mínil s ní ještě držeti, necudně snad se jí dotkl, vyskytují se u starců přečasto takové oplzliny. A k tomu ovšem ona se nepropůjčí a vyplácí hned hotovými. Předobrá ještě ženská, že takové štítivé posluhy ochotně a sebezapíravě se ujme. Či snad by měla sama hospodyně jít uklízet takový pelech, vynášet po starci? A tak raději i té napsané posluhy ochotně mu udílené se stařec dobrovolně zřekl. Také to s ním ovšem tak daleko dospělo, ale to již je jeho věcí.

Zůstal tedy takto povlovně zcela zanechán sám sobě a vlastně to umíral od dávna, pozvolna a strašně . . .

Umíral to — ale pořád ještě neumřel! A o to jedině běželo. Takovou dlouhou dobu se to dělo. Věru zázraky nevídané a nezbádané dějí se začasté v těch věcech lidských. Zachřadne jen někdy z nenadání život mladý, silný, kypící zdravím, vším opatřený a zásobený. A hyne hned jako podťatý k zoufalství a ohromení těch, již tak vážili si a třeba potřebovali tohoto života. A zase jindy nelze ani smrti samé vymaniti z dráhy žíti takového nějakého bídáka, dávno ze světa vyvrženého, proklínaného, jenž zároveň zbaven i nejnutnějších podmínek života, sužován všemi útrapami, bědami a nemocemi, je břemenem i sám sobě, a nelze dokázati na osudu, aby posléz již zahynul a učinil místo těm, kdož nedočkavě se na ně hrnou.

A tak to bylo i s tímto starcem. Ze světa již odčiněn, přece jen ze svého místa odčiněn nebyl, neustupně na něm vytrvával; a umíraje, přece to jen nenáviděně žil. A co hlavní zůstával s ním výměnek na statku. Ten výměnek, jenž dávno neposkytovaný ssál z tohoto ubohého statku všechen pot a tuk, všechnu jeho životní mízu, jak trudně vyjadřoval se hospodář. Tím věru ochromována byla každá plodná činnost na statku, každá radost z hospodářství kalena, každý úspěch zdržován a nemožněn. Již několikráte ten statek vlastně ztrávil ten výměnek, nenadálť se nikdo, že to takto dlouho se starcem potrvá. A pořád zůstávalo na statku břemeno, jež statek zhoubně drtilo — ano jako krvelačný upír upíjel krve ten stařec ze statku vlastního syna, z gruntu selského, zadluženého, draze přenechaného, nevýnosného, z pouhých plahočin, jak tvrdila hospodyně.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

FRANTIŠKA HERITESA SEBRANÉ SPISY.

Poměr Františka Heritesa jakožto redaktora k našemu listu nemůže a také ani nesmí nám brániti, abychom promluvili několik vítacích slov k jeho letos zahájeným Sebraným spisům. Podnik ten, k němuž sdružil se věhlasný nakladatel Jan Otto s tak významným spisovatelem, jakým jest František Herites, pokládati sluší za literární událost prvního řádu, a je tudíž nikoli naším právem, nýbrž zajisté také naší povinností, abychom k němu ve svých sloupcích obraceli čtenářovu pozornost.

František Herites zasluhuje jí tím více, poněvadž k povolání spisovatelskému, těžkému, zodpovědnému a nevděčnému, přilnul veškerou svou duší i tělem. Bylo v tom mnoho odvahy a odříkání, když nutkán vnitřním hlasem Herites opustil mnohem pohodlnější a hmotně rovněž mnohem bezpečnější dráhu životní a mužně rozhodl se státi jenom spisovatelem, a dodáme-li k tomu českým spisovatelem, směle můžeme tvrditi, že tím rozhodnutím přinesl české literatuře a českému národu nedoceněnou oběť.

Literární profil Heritesův jest již tak vyhraněný a určitý, že není potřebí zvláště jej obecenstvu kresliti a popisovati. Pouhé vyslovení jména Heritesova bezděky vyvolává v představách našich téměř nesčetnou řadu slovesných prací, jež vyprýštily z jeho neúnavného pera, a za tím jmenem rázem vyvstávají opět řady postav tak známých, povědomých a vůbec tak dokonale zdařilých, a řady dějů tak zajímavých a dojemných, že ani po letech nechtějí mizeti z paměti čtenářovy a podržují svoji životnou určitost a svěžest.

Svými Maloměstskými povídkami František Herites jistě udeřil na nejvnímavější strunu našeho čtenářstva. Kdokoli četl ty břitké obrázky, každý v nich hned od počátku nalézal známé figurky našich venkovských měst, a jsme přesvědčeni, že nejeden čtenář se zatajeným dechem pročítal další řádku za řádkou, maje čím dále tím určitější dojem, že mu autor drží před očima zrcadlo.

Těmi maloměstskými povídkami a cyklem tklivých obrázků „Z mého herbáře“ skromný spisovatel František Herites takořka rázem si dobyl literární slávy a vstoupil mezi přední české literáty, vyhledávané jak redaktory a nakladateli, tak i čtenáři. Krásné skladby jeho slovesného umění měly vždy svoji barvu a vůni, svoji výraznost a zvuk. Jadrný, jako z kovu ulitý sloh již sám sebou získával si ctitele, a cokoli František Herites kdy napsal, učinil to vždy ryzím, poctivým českým slovem, stále maje na paměti, že česky psáti jest největší povinností českého spisovatele, který nemá jenom baviti a poučovati, ale kterému náleží také zachovávati a zušlechťovati mateřský jazyk.

K přednostem znamenité literární tvorby Heritesovy náleží též půvabný, rozmarný nebo veselý tón, kterým náš spisovatel zaslouženě jest přičítán k několika opravdovým českým humoristům. Kdykoli bude promluvena jenom stručná zmínka o české literatuře humoristické, vždycky při tom musí býti vysloveno také jméno Heritesovo, který tou řečenou silnou mluvou dovedl se vyjadřovati nejšetrněji a vůbec nejdelikátněji právě tak, jako dovedl jí hovořiti měkce a dojemně, že až srdce čtenářů se zachvívala nad jeho vážnými pracemi.

Jakkoli hlavní význam či lépe řečeno literární tvoření Heritesovo skládá se značnou většinou z drobných črt, obrázkův a románkův, spisy jeho vykazují také veliké vážné romány, k nimž vedle proslulého vlasteneckého „Jana Přibyla“ a nejnovějšího společenského románu „Křemen a hlína“ právem připojujeme překrásné, nanejvýše jímavé „Tajemství strýce Josefa“.

Řekněme: Maloměstské povídky, Maloměstské humoresky, Z mého herbáře, Tajemství strýce Josefa — a již to stačí, aby před námi se objevila všecka sympatická podoba a postava Heritesova. Co vedle toho ještě vydalo jeho péro, to všechno znamená již jenom určitější a ostřejší nebo jemnější vymodelování této postavy, a zejména je to něžná, při tom však hluboká „Botanická pohádka“, která nám otevřela všechnu zralou [filosofii spisovatelovu, nikoli takovou, jaká se přednáší ve školních síních, nýbrž onu, která jest ovocem mnohaletých zkušeností, mnohaletého přemítání muže, u něhož moudrost posvěcena jest uměním povolaného literáta.

Sebrané spisy svoje Herites šťastně zahájil Maloměstskými povídkami. Prvý díl spisů leží již před námi a obsahuje čtyři malé romány. Je to Nezdárnice, Pan kancelista Novák, Za dědictvím a Soudce Nesvadba.

Jest velmi nesnadno chtíti dotknouti se obsahu těchto povídek a vyjádřiti jejich literární cenu a význam několika stručnými slovy. Jako všechny práce Heritesovy, tak zejména též Maloměstské povídky mají tolik pozoruhodných předností a tolik důležitých jednotlivostí, že skutečně ve své celkové dokonale umělecké stavbě podobají se krásnému mosaikovému obrazu, kde nás uchvacuje a upoutává také každá sebe menší podrobnost svou barvou vždy živou a jasnou, lahodnou a nevyblédající.

Proto také, nechť kdekoli rozevřeme knihu Maloměstských povídek a pohlédneme na kteroukoli jejich stránku, vždycky jsme hned upoutáni každou tou jednotlivostí, každou větou spisovatelovou, jako býváme upoutáni třebas jenom malou částí

nebo zlomkem té krásné mosaiky. Co Herites dovedl vykresliti svým mistrným perem, toho v té drobnomalbě skutečně lépe nedovede žádný malíř, žádný jiný umělec.

Nelze tudíž dobře vyličovati, co jest v těch povídkách, nýbrž je potřebí je čísti, abychom měli náležité porozumění a zároveň také duchovní požitek z Heritesova umění Nám nestačí říci, že v Nezdárnici vypravuje se pohnutlivá historie o zbloudilé lásce Toničky Roškotové, jako bychom nic nepověděli řkouce, že Pan kancelista Novák jest románem šlechetného člověka, který ochotně potlačuje milostná hnutí vlastního srdce, aby se nemusil odciziti osiřelým dětem bratrovým. A také bylo by třeba napsati hojně řádkův, abychom jen přibližně naznačili, co všechno nám spisovatel vypravuje v rozkošné povídce Za dědictvím, plničké krásného venkovského slunce a života s nevyrovnatelně zdařilými figurkami starcův a kvetoucího mládí, která vyznívá smírným hymnem na práci. Buď požehnána práce! Toť heslo, které do zachmuřené a zatmělé duše mladého bloudícího intelligenta kvapem vrhlo světlo. Přestával cítiti trpkost a zlobu života, lítost a bolest srdce jeho mizela, ustupujíc citům důvěry v sebe, myšlenkám povznášejícím. Práce stala se mu hvězdou, která mu osvítila vlastní úkol jeho života. A pak je tu ještě poslední nejdojemnější románek Soudce Nesvadba. Snad se žádnou postavou celé knihy necítíme tak vroucně jako s hrdinou této povídky. Při všech slabostech své povahy Nesvadba jest nám tak blízkým, tak příliš našim, českým člověkem, že v práci té hned postřehujeme mnohem více, než-li kolik znamená zábavná belletrie. Všechny význačné rysy charakteru našeho národa jsou vtěleny do toho jediného, ubohého, nám tak nesmírně sympatického soudce Nesvadby. To námi otřásá až do hloubi duše, to nás probouzí, upomíná, varuje. Již za toho jediného Soudce Nesvadbu Herites si zasloužil naší vděčnosti. *Ds.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

MIMOŘÁDNÁ VALNÁ HROMADA NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE, jež svolána byla na pondělí dne 16. listopadu do sálu Obchodní a živnostenské komory, aby rozhodla o návrhu správního výboru na přeměnu společenstva v akciovou společnost, konala se za velmi hojného účastenství členů. Správní výbor, chtěje dříve, než předstoupí s návrhem svým před statutární instanci, seznati mínění a náhledy podílníků Nakladatelského družstva Máje, svolal před mimořádnou valnou hromadou poradní schůzi, na které bylo o chystané akci v živé debattě důkladně pojednáno. Myšlenka setkala se s radostným souhlasem všech přítomných a byla, jak se dalo očekávati, i všemi účastníky mimořádné valné hromady po delší debattě jednohlasně schválena. Správní výbor, jenž všem svým podílníkům co nejdříve podá obšírný výklad o tom, co bylo pohnutkou přeměny Společenstva v akciovou společnost, vysvětlil a odůvodnil v obou schůzích, i v poradní i v mimořádné valné hromadě, projekt svůj, na němž pracoval ruku v ruce s odbornými znalci, tak podrobně, že valná hromada hned po výkladu zpravodajově souhlas s přeměnou vyslovila. Po delší debattě, které se súčastnili místopředseda Fr Herites, školní rada B. Bauše, ředitel F. A. Šubert, dr. R. J. Kronbauer, dr. Jiří Guth, Zdislav Grégr, Pavel Projsa a dr. Duchoslav Panýrek, byl návrh správního výboru, aby Nakladatelské družstvo Máje, společenstvo s ručením omezeným, přeměněno bylo v akciovou společnost, jednohlasně schválen, a správnímu výboru dána plná moc, aby vykonal všechny přípravné práce a přeměnu uskutečnil v době, kterou pro transakci uzná za nejvhodnější.

JUBILEJNÍ POZDRAV ČESKÉMU NOVINÁŘI. Redaktor „Národních Listů“ Josef Anýž dovršil pětadvacátý rok svého redakčního příslušenství. Jméno jeho srostlo s „Národními Listy“, s jejich žurnalistickým posláním, jehož byl Anýž po celou tu dobu důstojným repraesentantem. Šel po stopách svého redakčního předchůdce Josefa Baráka. Svou činností v redakci, v nejdůležitějších národních korporacích i ve sboru zákonodárném získal si pověst seriosního muže — všude pracuje s neochabující horlivostí, s takovým junáckým zanícením, tak nezištně, že stal se v českém národě takřka typem kulturně činného novináře Přispěly k tomu nemalou měrou jeho milé osobní vlastnosti, srdečná povaha, jeho humanní, pravé, zlaté srdce, jež každý jeho čin provází. Významného jubilea Anýžova jistě vděčně vzpomenou přátelé ve bratrském sdružení, Spolek českých žurnalistů, o jehož zmohutnění Josef Anýž usiloval od toho okamžení, kdy se stal členem této důležité stavovské organisace. V annálech spolkových objevuje se jméno a horlivé působení jeho při všech nejpamátnějších akcích spolkových. Ale i čeští spisovatelé vděčně dnes vzpomínají přátelské, vydatné pomoci Anýžovy, které jim nikdy neodepřel, kdykoliv jsme se jí dovolávali, ať už v zájmu české knihy nebo svojí organisace spisovatelské.

Ještě o jedné věci třeba se zmíniti. Říkává se o Anýžovi, že je pražským konsulem našeho venkova. Kdo má nějakou starost, nějaké zodpovědné

JOSEF ANÝŽ.

národní poslání, kde se nemohou domoci měšťanské školy, nebo kde je obava, že by továrna, statek přešel do rukou nepřátelských, nebo kde hrozí nebezpečí, že by naše národní menšina mohla býti tím nebo oním opomenutím ohrožena, se vším jde se z pravidla na Anýže. Musí poradit, musí jednat, zakročit ihned, aby z průtahu nevzešla škoda. Takových činů, o nichž veřejnost tušení nemá, je do roka celá sbírka, a redaktoru Josefu Anýžovi sluší vydati svědectví, že toto svoje důvěrné, důležité poslání plní poctivě a svědomitě. Svoje jubileum slaví v plné mužné síle, a budiž mu přáno s upřímnou radostí ještě jedno, aby naplnil míru záslužné svojí práce. —*or.*

SENIOR ČESKÝCH NOVINÁŘŮ, JOSEF KUMMER, odešel tiše na odpočinek. Skorem plných čtyřicet let byl českým novinářem, tak svědomitým a tak spolehlivým a neúmorně pilným redaktorem, že toho nelze ani slovy vypovědět, co pro list, jehož byl spolupracovníkem, znamenal. Novináři neoslavují svých jubileí, nepíše se o nich, když odcházejí do zátiší. Emil Bretter dožil se padesáti roků — a takřka zmínky se tom nestalo, ač je Bretter starostou Spolku českých žurnalistů, Josef Anýž je z redakčních pohlavárů Národních Listů, čtvrt století vysilující práce v jednom listě má za sebou — Josef Kummer, senior českých novinářů odložil péro — a nikde se nedočítáte o oslavách, deputacích, banketech a podobných projevech. Není zvykem českých novinářů, choditi se svými city a projevy na veřejnost — sejdou se ve svém stavovském ústředí, vzdají svému zasloužilému příslušníku čest, výbor Spolku českých žurnalistů tlumočí svému členu dík a uznání za celou korporaci, a to znamená jistě tolik, jako jinde diplom. Josef Kummer si za těch čtyřicet let vysloužil, vlastně vypsal, jenom tuto úctu, jenom toto uznání — ale kdo „tatíčka Kummra" blíže zná, ví, že bylo jeho životním ideálem být věrným, poctivým, českým redaktorem. Dnes už je v tom lidském mraveništi pouhým divákem, světa běhy, toho našeho i toho cizího, už hlavy jeho nezabolí, duše, péra jeho nerozechvějí tak, jak bývalo po tolik dlouhých let, kdy byl svědomitým kronikářem, bdělým informátorem tisíců a tisíců. Málokdo ho znal, dokud novinářsky byl činným — a Kummer také o to nestál, aby se mu prokazovala nějaká okázalejší pozornost Snad nám toho milý náš tatíček Kummer nezazlí, že jsme vyšukali jeho podobiznu, abychom ho mohli ve chvíli, kdy se loučí se svým redaktorským stolem, českému světu představiti.

JOSEF KUMMER.

Jméno jeho bylo leta letoucí tištěno na denním listě, jehož byl zodpovědným redaktorem, denně sloupec, dva, vyplnilo jeho péro — jméno jeho je známé na Moravě i v Čechách, a přece se dovedl Kummer tak ukrýti, že ho znají osobně takřka jenom novináři. Úkaz jistě vzácný, jenž pro charakteristiku seniora českých redaktorů je výmluvnější než hora slov. —*si.*

JAN HEBERLE,
nynější ředitel Měst. divadla Kr. Vinohrad.

JAN DĚDINA, jenž po čtrnáctiletém pobytu v Paříži poprvé zase zavítal do vlasti, zdrží se tu se svou rodinou až do jara. Není ani třeba připomínati, že byl v Čechách uvítán se srdečnou, jásavou radostí. Dojímavé je vypravování o tom, jak shledal se se svými stařičkými rodiči, kteří žijí v Nymburce. Na nádraží ovace, vítací řeči, deputace ctitelů a přátel — doma seděli dva staroušková, drželi se za ruce a čekali, až vstoupí jejich syn. Byla obava, aby jim velká radost, prudké pohnutí neublížilo. Proto vešel do světničky Dědina sám, volaje vesele, bez nejmenšího vzrušení, už přede dveřmi „Tak, už jsem tady!" Vstoupil, jakoby se vracel z delšího výletu. Opatrnosti této bylo zapotřebí — pro vetché staroušky byla to veliká, památná chvíle a zároveň příliš neočekávaná, slovy nenaznačitelná radost, která někdy hrdlo zadrhne a mívá nejosudnější následky. Krásné

bylo setkání Dědinovo s pařížským druhem, mistrem Rudolfem Váchou, jenž za nějaký den odjíždí do Paříže. Dědina byl překvapen tolika objednávkami, že pobyt v Čechách musí prodloužiti, aby aspoň částečně mohl dostáti úkolům, jimiž byl zavalen. Slíbil také několik přednášek o umění zde a na Moravě, a rád by i v tomto směru vyhověl. Mistr pořídí si v Nymburce atelier — použije k tomu asi některého vhodného výstavního pavillonu, který bude ovšem náležitě upraven — a poněvadž čeká na něho i zde dosti práce, nezbude mu asi jiného, než postarati se o umělecký útulek i v Praze. *—or.*

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁLOVSKÝCH VINOHRAD. Wildeova „triviální komedie pro seriosní lidi" Na čem záleží, kterou jsme před lety viděli už v cyklu „Kruhu" na Smíchově, měla by míti místo čtyř aktů pouze tři, a pak by účin její — účin přivolaný ani ne dějem, jako spíše sršivými raketami vtipů, narážek a více méně duchaplných bonmotů — byl úplný. Wildeovi na ději nikdy hrubě nezáleželo, psal li svoje komedie „pro potěšení malých a pohoršení velkých šosáků", a proto také tu budou méně rozhodující různé ty valně nemožné kombinace s dětmi nalezenými v kufříku, s fingovanými bratry a umírajícími přáteli, z nichž se na konec během dobrodružných událostí vyvinou bratři opravdoví — ale více váhy tu nabude ražba: forma, styl, způsob, jakým je všecko vyvoláno v život. A Wilde byl oživitelem nad jiné pozoruhodným: umí využitkovati každé drobnosti, každé kudrlinky, byť mu posloužila třebas jen pro slovní hříčku nebo přiostřený vtip. Nedá se upříti, že v takové spoustě narážek a šlehů uklouzne nejeden i všední a otřepaný — ale tu už i sám autor spoléhal dle všeho na svůj živelný švih celé hry, při němž jak v kaleidoskopu lacinější kamének se zaleskne vypůjčeným leskem sousedního drahokamu. Čím rychleji zmizí a zapadne, tím líp. Proto bychom doporučovali souhře vinohradské větší švih a vervu, které by nepoškodila místy i jistá překotnost pohybu. Také některými škrty (ve 3. a 4. dějství zejména) by se pan dramaturg obecenstvu jen zavděčil. *E.*

JOSEF MÁNES: PODOBIZNA. Originál této starší tužkové kresby Mánesovy, načrtané lehkou ale pevnou rukou mladého mistra, z bohatých svých sbírek pro reprodukci s obvyklou laskavostí zapůjčil nám císařský rada pan J. V. Novák. Kresba poutá svěžestí v provedení a tím milým kouzlem zobrazené osobnosti, které vpraviti do portraitu jest nejtěžším úkolem malířovým. Takový umělecký zázrak způsobiti může ovšem jen umělec, který jde hluboko pod povrch předmětu, na nějž patří, jenž může čerpati z vlastního nitra a jemuž forma v konečné své podobě jest pouhým prostředkem, nikoli chladným a mrtvým cílem.

ZÁTOPA V NAŠEM NAKLADATELSTVÍ. Sedíme ve čtvrtek dne 19. listopadu v redakci Máje a hovoříme o přípravách pro budoucí čísla a svoje publikace vůbec. Bylo půl osmé, když ve vedlejších místnostech, kde nalézají se kanceláře našeho nakladatelství, povstane zmatek. Vyběhneme z redakce a poznáme ihned, že se přihodilo

OPERNÍ NOVINKA NÁRODNÍHO DIVADLA: KUNÁLOVY OČI.*)

KAREL MAŠEK,
librettista.

OTAKAR OSTRČIL,
skladatel.

*) Libretto vyšlo právě péčí Nakladatelského družstva Máje.

něco neblahého. Slyšíme šum vody, vidíme, jak mohutný proud rozstřikuje se na všechny strany a zasahuje zásoby knih a časopisů, připravených k velké páteční expedici. Stalo se cosi s vodovodem — napadlo nás ihned — ale ve snu jsme se nenadáli, že by nehoda na první pohled snadno napravitelná, mohla míti dost nepříjemné následky. Vodovod nalézá se v rohu nakladatelské místnosti nad schody, vedoucími do velkých podzemních prostor, jejichž přední část zabírá expedice, zadní pak slouží za skladiště knih pro okamžitou potřebu.

Voda hrne se z vodovodu mohutným proudem, syčí a hlučí, jako prudký tok bystřiny. Sluha závodu snaží se otvor ucpali, všichni přítomní shánějí a podávají mu vše možné, co jim do rukou přišlo, ručníky, staré pytle, ale všechna snaha je marná. Po schodech valí se voda do expedice a do skladiště jako po splavu. Přítomní pánové ze spolku Máje, prof. Fr. Sekanina, Karel Rožek a tajemník Štěpán, kteří právě měli ve vedlejším pokoji poradu, pomáhají radou i skutkem, členové redakce dr Borecký, dr. Guth, dr. Kronbauer, inž. Novák a disponent p. Šaloun zachraňují balíky Máje, Vrchlického románu „Loutky“ a první sešity sensačního díla nové ruské literatury „O sedmi oběšených“ od Leonida Andrejeva, připravené pro expedici, před zátopou a přenášejí na místa méně ohrožená. Zmatku povšimli si zatím obyvatelé domů, chodci z ulice, naplňují průjezd a dvůr a shánějí se po správci domu. „Ať zatáhne kohout vodovodu ve sklepě,“ radí kterýsi muž, dvacet lidí běhá po rozsáhlém domě, hledá, shání domovníka — ale jakoby se země pod ním slehla. Je pryč, nikdo neví, kam se poděl. Telefonujeme pro Václava Šecha do Vinohradského divadla, jenž dostavuje se povozem v několika minutách, telefonujeme do vodárny, vyšleme posly na všechny strany, aby sehnali strážníka, montéra, vůbec někoho, kdo by nám pomohl vodu zastavit — ale jakoby se tentokráte všechno proti nám spiklo. Strážník pokrčí ramenoma a řekne, že je to věc domovníkova, a montéra nemožno sehnati. Z vodovodu valí se pořád ještě spousty vody, a všechny pokusy o zdolání proudu selhávají Zcela cizí lidé pomáhají, radí, shánějí tyč, obalují pytly, vecpou do otvoru — dva tři muži úsilovně se snaží, otvor ucpati — ale voda je strašlivý živel. Promočeni na kůži, ustávají ochotní přátelé od práce, jiní je vystřídají, — ale vody teče pořád víc a víc, jakoby se valila protrženou hrází. Trneme hrůzou při pomyšlení, co se děje dole ve skladišti. Přes půl hodiny valí se voda po schodech . . . Už jí tam bude na několik centimetrů. Bolestno při pomyšlení, jak naše knihy a časopisy asi vypadají! Zatím ovšem kde kdo účastní se záchranného díla a ohrožené knihy, publikace, kancelářské pomůcky, účty a knihy účetní odstraňuje z dosahu živlu. Byla ohrožena celá pošta, toho dne neobyčejně obsažná, a zachráněna před zkázou jenom duchapřítomností lidí, kteří povšimli si především velikého množství dopisů a zavčas je uložili jinam, kde byly v bezpečí. Několik adres smazáno, několik známek zkaženo — ale pohroma stihla na štěstí jenom jednu vrstvu. Bylo čtvrt na devět, když dostavil se montér, jemuž po dlouhém a velkém úsilí podařilo se konečně proud zaraziti. Zatím pracovalo se úsilovně v dolejších místnostech, a voda v nádobách rychle vynášena. Škoda je značná, ale je o její náhradu náležitě postaráno. Možno mluviti o štěstí v neštěstí. Do skladiště nahrnulo se tolik vody, že jsme v prvním okamžení pokládali valnou část zásob za zničenou. Příliv měl však svůj neočekávaný a záchranný odliv — voda nalezla si odtok, jímž unikala do podzemí s takovou rychlostí, že živlem zasaženy jenom spodní vrstvy skladiště. Teprve v pozdních hodinách odcházeli jsme ze závodu, kde vše uvedeno do pořádku, tak, že hned druhého dne ráno mohlo býti nerušeně pokračováno v nakladatelské činnosti, zejména ovšem v expedici, která v předvánoční době je velice živá a na všechny strany obsažná.

KRÁSNÝ ČIN chystá se vykonati Ženský klub český vydáním slavných Sonetů portugalských největší básnířky anglické El. B. Browningové v překladu Ant. Klášterského. Slavné sonety, přeložené již do všech literatur světových, literatuře naší dosud scházely. V nich odhaluje se sensitivní duše ženská, která vzplanula láskou ku geniu (Robertu Browningovi), mučí se pochybnostmi o vlastní ceně, bojuje se stíny svého osudu, bojí se uvěřiti v stálost lásky, ale nakonec zpívá jako allelujah své: Miluji tě — miluji! O sonetách těch napsala Ellen Key, „že ony svého druhu jediné stojí mezi sonety Shakespearovými a Rossettiovými, jediný příklad od dob Saphiných, že žena v erotice dosáhla největší výše, jaké v umění kdy muž dostoupil, ano krásou citu ještě ji překročila. Kdyby všecko, co v našem století ženami v literatuře bylo napsáno, kleslo snad v proud zapomnění, kalichy těchto lotosů zvedly by se na povrch ve své nepomíjející kráse.“ Sonety portugalské vyjdou co nejdříve v elegantní úpravě s knižní výzdobou Jar. Bendy. Přihlášky přijímá kancelář Ženského klubu českého v Praze-II. Jungmannova třída

—*a*—

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

1848–1908.

Slavíme jubilea, jichž významu ve vřavě doby plně nedoceňujeme. Z nejpamátnějších, z nejtklivějších bylo jubileum Vzorné školy pražské v Panské ulici. Co připomínala tato převýznamná oslava? V listopadu minulého měsíce bylo tomu šedesát roků, co v Praze světlo světa spatřila tato česká škola!

Radostný tento úspěch krášlí vladařské podletí posledního korunovaného českého krále Ferdinanda Dobrotivého, bílého starouška, jenž výsluní hlavní naší třídy pražské, ulice Ferdinandovy, rád a často vyhledával, aby lidu byl blíž, jenž ho ctil. Několik dnů na to vystřídal ho na staroslavném trůně českém, na skvělém císařském stolci rakouském osmnáctiletý monarcha František Josef I. Bouře táhly Evropou, na bedra mladičkého císaře dopadly velké, zodpovědné starosti.

Kroniky národů, pod žezlem krále a císaře Františka Josefa I. seskupených, jsou zároveň jubilejní kronikou panovníkovou. Šedesát let zapadlo od těch dob do lůna věčnosti. Máme jubilanta, jemuž pokloní se celý svět.

V takových chvílích vzpomínají jednotlivci, rekapitulují národové. Jsou vzpomínky žalostné, jsou vzpomínky radostné. Těmito posledními, jež vybíráme z bohaté kroniky, zlatíme i my obsažný letopočet: **1848—1908!**

Měli jsme jednu vzornou školu v celé svojí královské metropoli, když Jeho Veličenstvo, náš král, nastoupil vládu!!

Nežili jsme — živořili jsme! Pod popelem doutnala jenom jiskra, říkává se obrazně. Byli jsme Popelkou, odstrkovanou panenkou, která si ani nebyla vědoma toho, co obsahuje její pohádkový oříšek. Velkou, významnou národní událostí byl první český bál! Když tatíček Rieger na ty doby vzpomínaval, říkal: „Všechno dřímalo — český národ byl jako ta začarovaná družina v zakletém zámku. Kam se člověk podíval, všude odumírání. A čarodějného proutku nebylo! – Vzkříšení nepřišlo najednou, jako v pohádce — od chaloupky k chaloupce se musilo putovat, od muže k muži, od ženy k ženě, burcovat, posilovat, křísit se musil jednotlivec za jednotlivcem . . . . .“

Národ jako dítě musil býti veden, živen, aby nezakrněl. Tak se to dělo s knihou, divadlem, se školstvím, s uměním, krůček za krůčkem šlo se ku předu, tím pomaleji, čím více se nám stavělo v cestu překážek. Naše národnost musila se probíjet jako naše víra křížovými stanicemi. Byli jsme pronásledováni, byli jsme žalářováni, ale nezmalomyslněli jsme, protože jsme viděli na sněhu první sasanky, ve mrazivém vzduchu zazpívali první skřivani!

Stal se zázrak, říkává se, ale to není pravé označení pro naše vzkříšení. Co máme, čeho jsme získali, mety, na nichž jsme vztýčili prapor, jsou monumenty naší vytrvalosti, obětavosti našich buditelů, činy prozíravých předchůdců, jsou znamením jaré životní síly českého národa.

Perlou ve vladařském diadému Jeho Veličenstva zvány bývají země koruny České. Nebylo jim ještě dáno, co jim náleží — ale v bohaté jubilejní kronice našeho krále jsou vtěleny vítězné etapy, radostné chvíle a vzpomínky našeho národa, jimiž zlatíme památné jubilejní období . . . .

KAREL WEINFURTER:

ZPĚV DRYÁDY.

Pod akácií svou, ach, toužím sama dnes!
Kéž je tu Marsyas, by k řece zas mě nes,
v houšť sítiny mě složil měkkou,
jak včera k půlnoci, když měsíc zamlžen
v mých vlasech svitem hrál a sladký jako sen
se tiše vznášel spící řekou.

Tam jeho obemkla mne hnědá, silná páž
a rákos hovorný teď oněměl jak stráž,
ni jedním stéblem nezavlnil. —
Dech cítím Marsya v tvář vanout horký zas,
jak v prstech s vášní tisk mé lokty, strh můj pás
a žíly mé svým žárem plnil.

Když deštěm polibků můj zalil ret a líc,
zřím lunu užaslou, jak zvolna stoupajíc,
svůj závoj mlžný s ramen svléká —
mdlá rozkoš zdála se pak třtinou kolem chvět,
jež luně šeptla vstříc tajemnou odpověď
a skryla nás jak vlna měkká.

Po chvíli bleskne však nad sítí zástěnou
zas luny diadém, jež s tváří plamennou
na špičkách jde po mraků schodech —
svit její vybledlý ze tmy a ze stínů
v své hebké náručí teď láká krajinu,
chce překvapit nás v lásky hodech!

Však vášně mrak se zved a skryl vše kolem nás,
že zmizel strom a břeh i řeka, měsíc zhas
— a dál má paměť již se lomí — —
— hřbet fauna kosmatý — zelených očí svit —
a vínem rozkoše můj duch nadobro zpit
se třítil v propast bezvědomí.

Když procitnu, jas šel už nebem v zenitu
a Zory něžný prst v růžovém úsvitu
na spící dosud ťuká hnízda.
Skrz ranní páru zřím, jak na břeh líně sed
do trávy Marsyas a syrinx k ústům zved
a s ptáky Jitru písně hvízdá.

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

A původce všeho toho neštěstí pořád neumíral, jakoby ho při životě udržovala potřeba dalších hrůz a útrap toho života jeho. A neumíral, ač kolikráte již nadáli se najisto jeho smrti . . .

Bože, panuješ-li spravedlností nad životem a smrtí, vyslyš volání po smrti této, vyslyš přec přání těch, již životu jsou bližší, jaksi ještě živější a potřebnější darů tvých, jichž jsi málo poskytl pro nenasycenou lakotu a zvůli, vyslyš jejich volání po smrti, požehnaně ji sesílaje! Ano, snad i takové útočiště k Bohu bylo předsevzato zbožně, neboť po celý týden v době adventní dali od hospodářů čísti mši na dobrý úmysl a zdar křesťanského předsevzetí — a co není dnes všechno křesťanským předsevzetím, a ve prospěch čeho za pozemské zboží neodslouží mši sluha boží! Ostatně vše chce mít svého Boha a svou oběť.

Ale že všechno to nic neprospělo, a zboží pozemské bylo vydáno nadarmo, stal se od té doby v odplatu hospodář nepřítelem kostela a nikdo od té doby od nich do kostela nesměl. Ostatně ani nechtěl — neboť nedělní doba u nás věnována je z pravidla kořalce a kartám.

I neumíral tedy pořád stařec tolikráte jsa smrti co nejbližší, v čemž horlivě vše mu bylo nápomocno, od posledního skotáka až do hospodáře. Bývaly také házeny občas v noci velké kameny do komory, vráželi tam z nenadání bidlem skrze okno — aspoň se dědek na leká, když ho to již nezasáhne — a takové prudké ulekání nijak neslouží stáří, jež je přece jako pavučí (ale dračí, drakem upředené, poznamenala hospodyně v té příčině).

Když se to stalo poprvé, dost se také skutečně nalekal stařec, jenže okna od té doby zůstala nespravená, táhlo to jimi, pršelo, válo. Byl vzhledem k takovým případům dost neprozřetelným, druhdy dávaje si psáti výměnek a zapomněv jednoduše na podobné možnosti. Na štěstí nalezl časem kus papíru, jímž se okno rozžvýkaným chlebem jaks taks zalepilo — a zase znova a zase znova, když zase ono bidlo druhdy vykonalo svou službu, ač vždy nadarmo.

A do komory to táhlo, pršelo a válo, mráz sem do libovůle vnikal — a kamna netáhla a dříví bylo mokré. Namrzly posléz starci nohy, zvolna uhnívajíce.

Někdy zas tak o půlnoci, kdy člověk nejvíce náchylen bývá leknutí a ohromení, vrazila papírem okna do komory hlava, řvoucí: „Hoří, spas se kdo můžeš . . .“ To ale pro člověka s uhnívajícíma nohama nebývá tak snadno a uvádí to pak do strašného zmatku, který i nejednou může sklátiti takové stáří. A podobné pokusy se dály, aby se tak řeklo více ideální než materielní. Nic však platno nebylo, stařec neumíral a zcela opodstatněno bylo opo-

vržení k tomu bohu, jenž tak nespravedlivě vládne nad životem a smrti — —

A bylo to ono okno bez záludy měsíčního úsvitu, uprostřed ponure ztemnělé, s hůry a se stran osvětlené skupiny hospodářských budov, — ono, za nímž jako v černé jámě ukrývalo se ono bdění — vlastně umírání . . .

A jakoby se do té jámy náhle rozprostřely mé smysly, když jsem právě vůkol jel. Žasem a ohromením, zlekaným, ustydlým, naplnilo se mé nitro, když v jakés vidinné hypnose oddal jsem se svému zření do těchto míst . . .

Naplňovalo všechna tato místa hluché, vypjaté ticho, ustrnulé temno, zatajující jakousi nesmírnost záhadného vyčkávání a také mě neodolatelně nabádající, abych vyčkával k jakýms zvěstem ohromujícím. A právě k tomuto oknu, jež zdálo se význačně vychylovati ze svého pozadí, se nějak pojilo toto vyčkávání. Právě k tomuto oknu, jako v dosahu mohutné tuchy. Dech až ztajil se onou úzkostí, jež celá v sobě žije, cítil's ono hluboké vlnění a prochvívání nitra, jež se zdá vyplývat z vlastních zdrojů duše, dotčené ohromením nastávajících chvil a kvačících v nich událostí . . . Z hluché dáli, nedonikajíc, ale jaksi k ohraničení zde nahromaděného a vytrvávajícího ticha, nepomíjivě a smutně jako hrany vzrývalo se zavývání psa. A vše vnořeno se zdálo v záhadnou oblast, jež náhle rozprostřela se na všechny pozemské věci. Tanulo vše tak v nepohybné, němé ustrnulosti, vyzývající černou jakous mystikou. I třáseň suchého listoví, jež zbylo na nejbližší zčernalé haluzi, vystrměle prokládající se měsíčním zášeřím, jindy tak zimomřivé, plaše nedůtklivé, jež nikdy neustane ve chvějném svém nepokoji, tkvěla nehybně v ustrnulosti úžasu . . .

Až odbíjela půlnoc, v oněch tak nevýslovně truchlých, tak nepovědomě zdrcujících rázech, propadajících se kams do příšerných hlubin mystiky, jakými osamocená vesnická půlnoc odbívá. A zároveň z nitra budov, v nichž doposavad jakoby nebylo vybavení z potupného mrtvého tanutí, vyvstával jakýs ruch. Ruch nezvěstný, neoznačitelný, jako ševel mrtvých rtů, jenž v podvědomí smyslů vkládaje pozvolna tajemné své prsty, zburcuje je napotom náhle k užaslé pozornosti. Právě tak, jako mnohdy za nočních mrákot vyplývati zdá se k duši daleké burácení kdes v nekonečnu ženoucích se koles osudu — jakoby ohromivý hukot běhu veškerenstva hýbal to a zmítal duši ve chvili takové a temný velký rytmus kvačil v její oblasti bez pozastavení, vstříc kamsi ku své věčnosti pádě. V ohromení naslouchají tu smysly oddávajíce se mystickému úžasu. A přece panuje všady vůkol tišina nejhlubší, ohromivá ustrnulost noci a němot veškerých podstat . . .

Zdál se mým smyslům vyvstávat a spěti onen nezvěstný ruch celým stavením, takové osudové nějak pohybování provalovalo se tam někde v úkrytu zrádné nehybnosti. A přece hlásal se ze všad vůkol klid, jakým samy zvěsti smrti mohly vynikati, onen klid bez záchvěvu, tuhnoucí v prázdném propadajícím se zdání, v němž i nejskrytější záměny a průběhy podstat nerušeně se projevovaly. I šelest mrtvého tlení a uhnívání sama záhrobí byl by se mohl v něm ozývati. Majestát rozlehlého strašného ticha panoval a připadalo, že to ticha vyvoleného ku všem zámyslům tajemství žití — a k zločinům jeho.

Cosi se děje, cosi se připravuje tam někde uvnitř, jakoby se nalehavě hlásalo smyslům. A smysly v postřehování svém vyrovnávající se mnohdy pronikavosti samé prozřetelnosti, jímaly se jako v hallucinačních popudech vzbuzené jednou pozornosti. —

Nastalo náhle temné vzrušení tam uvnitř stavení, v doupěti samoty, opuštěnosti a zkázy, u mrtvolném onom bdění za živa uhnívající bytosti. Mohlo-li se pozorností nazývati, vzbudilo se pojednou uděšenému pátrání prostorem vůkol. Hnilobné šero zelo vůkol. A vše v něm pustě splývalo. Ale tu něco jakoby se jím prorvalo, posunulo příkře, jako ohromná černá kočka nocí. Vyvalilo se to něco z hloubi temna proti stařecké bytosti. A byla-li v jeho smyslech, nemohoucích umříti, jakákoliv ještě síla vzepření, ulpívající na životě a jeho vztazích, propukla nyní a vzepřela se oním neznámým a bezmezným ústrachem, jenž přepadá duši ve chvíli umírání. A se stydnoucí krví napjala ona síla se vstříc té černé jakés změti sem kvačící, jež by tento osud učinila ještě úděsnějčím. Jakousi mrákotou neskonalého utrpení zastřený pohled starcův zjívil se neobsáhle do toho zlověstného temna a jakési vetché, jako bezkrevné ruce vztáhly se ze shnilého lože proti čemusi, co plížilo se jako příšera zkázy. Pohledu takovému zajisté jakoby bylo věky přetrvati ve svých úzkostech a hrůzách. A ani záchvěv, ani vzryv nemohly vydati rty jeho široce rozevřené, nehybně ztuhlé, jež i samou temnotou v příšerné své zsinalosti mrtvolně zajisté prosvitaly. Hlava starcova byla úporně nazvednuta nad jakýs chumel svých podušek. A obluzení těžké, mystické hrůzy válo z oblasti té lebi, jež jakoby již dávno náležela hrobu. I v tomto osudu zde mohla nastávati svá vrcholení. Šílená pak, nezměrná jsou vrcholení taková, z nichž, potkají-li duši, již jen zbývá vlastní cesta záhuby . . .

Neodvratně patří tak stařec v jakous samu líc ústrašného zdání svého, v jakém zdají se

pronikati k duši samy hlasy nebe i pekel. A ruce tak vztahuje v marné své malomoci proti hlasům těm. A chvíli všechno takto neodvratně a nepomíjivě zeje v těchto prostorách hrobu za živa. Cokoliv osudového a ohromivého by se připravovalo, jímajíc starce v příšerný svůj okruh, dávalo si náležitě na čas. A jest to právě ta hrůza všech hrůz. jež se pozastavuje, prodlévá, vytrvává, aby již svým pokynem uváděla duši v usmrcující šílenství. Už nebylo lze jaksi více odolávati duši starcově. Jal se nejdřív přidušeně vzlykati ve své chvíle, oněmi úžasnými steny smrtelnými, jež vyplynou jen z hrudi nepřecházejíce jaksi ani přes rty, jimiž sama duše jme se kvílet, vycítila-li blízkost oné poslední zkoušky své, jíž nelze více přestáti na tomto světě. A pouze jen jednou v životě mohou takové steny opustiti hruď. Pak po nich vše ze žití jejího se rozpadá. Třáslo se to temno steny těmi, v úžas všech úžasů upadala ponurá samota, na níž sáhala černá mystika. A toto nejvnitřnější rozúpění jakoby samo ohromivě zaposlouchávalo se ve zvuky smrtelného svého zoufalství. Tu duše vyciťuje všechno, co jí bylo souzeno údělem pozemskosti a její zkázy!

Až maje všechnu svou hrůzu, které bylo potřebí, jaksi připravenu, jal se z jakési posupné jámy ve stěně proti starcovu loži — as dvéře se tam nalézaly v ohraničení temna — vsunovati v temno komory úzký krvavý zásvit. Pouze jaksi jediný paprslek to nejdřív byl, protáhnuv se světnicí a jakoby měl za úkol zrovna vyhledati si starce. Právěť se to jaksi vnořil v jeho zornici, v tu skelně rozpjatou, roztříštěnou mázdru oka, naplněnou tolikerým úděsem. Jaksi v samu starcovu duši proniknouti se to snažil s celou tou hrůzou a příšerností nenadálého setkání. Samu příšernost vlekl to s sebou nezvěstně suna se prostorem temna a jediným tím paprskem krve bylo lze ve chvíli té zešíliti. A jako v úmyslném prodlévání, které chce uhranovati a stupňovati vyvrcholení hrůz, rozložil se takto nehybně, bez záchvěvu a smýknutí od průliny těch dveří k oné smrtelně vyjevené zřítelnici, jež jej postihla. Až zdálo se posléz, jakoby vlastně z lůna té uhrůzněnosti duše vyvíral, zpět vrhaje se k těm dveřím a svou hrůzu k nim zanášeje, jakoby se to v něm krvavě řinulo samo bezmezné uřícení duše té. Sám zmučený pohled starce zdál se to protahovati v tento krvavý paprslek. Ale zatím nahlédalo to jen klíčovou dírkou krvavé světlo, nalézající se za těmito dveřmi.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Pohánějíce před sebou obtížené soumary, Hercegovci spustili ohromný pokřik Hulákali na zvířata, bili do nich a nepřestávali vyvolávati zvláštním zpívavým, naříkajícím hlasem. Tak volávají na sebe Hercegovci s kopce na kopec někdy na více než hodinu cesty, a Florian měl při tom dojem, že ti dobří lidé dorozumívají se s oněmi dobrými lidmi, kteří právě na protější straně stříleli. Zbystřil tedy pozornost, a jakmile byli za návrším a pod dostřelem, sehnal soumary a jejich průvodce do jednoho klubka a přísně nařídil mlčeti, sice že každého, kdo by ještě křičel, bez milosrdenství zastřelí. Kolem nich rozestavil vojáky a když se přesvědčil, že by neunikla ani myš, povystoupil na návrší, aby obhlédl bojiště.

Ležel tam na břiše na omrzlém sněhu, jen hlavu trochu nazvedaje, a viděl, jak pěšáci se svými důstojníky v rozvleklé čáře mezi kamením a křovím pracně se prodírají k místu, odkud přicházely na ně výstřely. Myslivci zatím již obcházeli s levé strany stráň, aby se co nejdříve dostali povstalcům do boku.

Florian určitě poznal každého důstojníka, jak s tasenou šavlí pospíchá dva, tři kroky za svými vojáky. Bylo mu až do smíchu, když viděl, že krátkozraký setník Groh, jak široký tak dlouhý se natáhl, až mu šavle vylítla z pravice a zařinčela o kamení. Pozoroval také pana kadeta Orlta, který, ač človíček malé postavy, znamenitě se uměl krčiti a nejraději by byl podběhl každý kámen, jen žádné dlouhé nebezpečné vyhýbání! Nadporučík slečna Líza naproti tomu vykračoval si jako po parketách a ani v tom chvatu nezapomínal si hladiti a přikrucovati krásné kníry.

Řetěz vojáků pěších zatím přímo postupoval proti nepříteli. Vždy asi dvacet, třicet kroků vojáci sehnuti popoběhli, pak padli k zemi nebo se kryli za kameny a někteří z nich vystřelili. Důstojníci rovněž schýleni nebo při zastávkách za nimi klekajíce dávali rozkazy. Jediný malý podplukovník Fekete se nekryl, naopak, čněl nad svojí pěchotou stále jako svíčka a chvílemi vystupoval i na balvany a rozhlížel se kukátkem.

Bylo patrno, že nejvíce povstaleckých střel mířeno je na podplukovníka, ale zvláštní náhodou všecky jakoby se mu vyhýbaly. Některé střely dolétaly až přes návrší, kde byli soumaři pod

záštitou mysliveckého oddělení, a Florian určitě slyšel ve vzduchu jejich význačné svištění, podobné bzučení hmyzu.

V tom se udál zajímavý úkaz. Psi, kteří všude provázeli vojsko, jako věrní společníci postupovali také tentokráte v bitevní čáře. Četař Florian rozeznával tam obrovské černé Cukrle, Garçona, Mukhtara i Cikána. Proplétali se mezi kamením a vojáky, někdy o kousek je předbíhajíce, ale hned opět a bez zavolání se vraceli do čáry. Náhle všichni čtyři a s nimi ještě dva jiní z pěšáckého baráku vyrazili vpřed a se zuřivým štěkotem se vrhali proti nepříteli. Nepochybně postřehli již také povstalecké ukrývající se postavy.

Jako ozvěna psího štěkotu a útoku ozvaly se zhuštěné výstřely. Zavalitý, žlutohnědý Mukhtar s buldočí tlamou zatočil se v běhu dvakráte a pak padl zastřelen mezi dva kameny. V následující vteřině ozval se bolestný nářek pěšáka, nic dále než krok od podplukovníka Fekete. Právě v okamžiku, kdy rozvinutá čára vystřelila a chtěla opět postoupiti, byl sražen, jak se zvedal, zase k zemi.

Do vojáků jako když rozseje zmatek. Někteří ztrnuli, zapomínajíce pokročiti, někteří dokonce přitiskli se opět k zemi a couvli o krok, o dva kroky. Jenom psi nepřestali dorážeti vpřed a vztekle štěkati.

Podplukovník Fekete něco hněvivě zaječel, a již zase vojáci se hnali dále. Jednomu pěšákovi při tom odlítla ustřelena pažba ručnice. Obrátil se s udiveným pohledem na svého důstojníka, ale ten jenom posunkem naznačil, aby se chopil pušky, kterou pustil z ruky raněný kamarád.

„Ku předu! Ku předu!“ bylo slyšeti podplukovníka, a po něm jako několikerá ozvěna opakovali to důstojníci a poddůstojníci. Jinak bylo povelů velmi málo, a šlo to, vojáci ku podivu rychle se zhostili válečné bázně.

V tom za četařem Florianem se ozval měkký, lítostivý hlas:

„A prosím vás, pane fíro, povězte mi upřímně — uhodil jste opravdu toho kocourka?“

Nad četařem stál Antoš Chomiak, a přeletující bzučivé projektily nic ho nevyrušovaly z jeho klidu a žalosti. Jednu tvář měl větší, tím, že za ní skrýval ohavný tabákový žvaneček.

„Antoši, schováš se!“ vzkřikl na něho četař, a Antoš si tedy zvolna sedl.

„A vyplivneš to!“ rozkazoval dále Florian, a voják poslušně vyplivl žvanec.

Ale byla mu dlouhá chvíle, pozorování přestřelky ho nezajímalo. Obrátil se a vida několik kroků níže seděti na bobku Osmana, popošel k němu a požádal ho o nůž. Pak se vrátil k četařovi, vyňal z plátěného pytlíku komisárek a kus slaniny, zvolna si krájel a jedl.

Když byl v nejlepším, hněvivě přiškrábal se k němu Osman a vytrhl mu nůž z ruky.

Z úst toho člověka, vždy ohleduplného a něžného, vydrala se nadávka, jakou Turci poctívají nenáviděné křesťany. Z očí sálaly mu blesky, hezký obličej jeho zbledl. Pojednou vztekle zvedl pravici s nožem a jen udeřiti, jen jej vbodnouti do Chomiaka.

Florian již napřahoval mezi oba pušku, ale Antoš stále jen se díval na Osmana jako nevinné jehně.

„Co je ti, bratře, co se tak vztekáš?“ ptal se ho krotce, a oči jeho k tomu dodávaly: „Když chceš, tedy jen bodni.“

To Mohamedána trochu ukonejšilo. Nepřestávaje hubovati vykládal že mu znečistil nůž zapovězeným vepřovým tukem, věcí, která jest největší ohavností v očích pravověřícího.

Dřel nůž o kamení a o hlínu, aby s něho setřel všechny vepřové stopy, a na konec ještě si pečlivě umyl ruce sněhem. Potom podal četařovi cigaretu, sám také si zapálil, Antoše však pominul, hněval se stále na něho.

Florian se smál tak upřímně, že až zapomněl na boj. A když pak, labužnicky si pokuřuje, obrátil zraky a pozornost k protější stráni, viděl, že potyčka se končí. Odpovídajíce již jenom jednotlivými chabými výstřely, povstalci couvali a uchylovali se k černohorským hranicím.

S pravé strany mezi kopci objevilo se ještě jiné vojsko, nepochybně posádka z Avtovce nebo Gacka, která se tady octla za týmž cílem, jako vojáci čemerenští. Přišla na bojiště trochu pozdě.

Antoš Chomiak upiatě pozoroval blížící se oddíl a náhle všecek oživl.

„I Kristáčka, tamhle jede pan rytmistr Čolek — s tím si dám sladkou hubičku!“

IX.

Čtvrt hodiny po té obě výpravy, čemerenská i ta později přispěchavší, sestoupily do úžlabiny k odpočinku. Pouze jedna pěšácká setnina zůstala na bojišti, aby chránila ostatního vojska proti možnému opětnému útoku povstalců.

Dole zatím oddíly, které byly v ohni, hrdě ze svých řad pohlížely na ty méně šťastné kamarády, kterým nebylo dopřáno křtu válečného. Ač to byla jenom nepatrná, celkem nevýznamná potyčka, přece mnohému vojínovi se zdálo, že se zúčastnil slavné bitvy, a nejeden v duchu litoval, že nebyl aspoň trošku škrábnut nepřátelskou střelou, ovšem pouze tak, aby to tuze nebolelo a nezatřáslo jeho mladým životem. Jaká by to byla krása,

kdyby doma mohl se chlubiti takovou hezkou, čestnou jizvou!

Šikovatelé a nadmyslivci zapisovali do svých knížek, kolik vojáci vystřelili patron, a důstojníci se pozdravovali s přišlými kamarády. Dobrá míra jako to pěkné počasí působila na každého příznivě. Na rtech byly jenom vlídné úsměvy, vlídné žerty a dokonce také vlídné nadávky. Vojáci vyndavali ze svých plátěných pytlíků tvrdá sousta a zapíjeli je douškem vína, rumu nebo slivovice. Pak si zapalovali krátké dýmky nebo papirosky a kouříce vtipkovali o povstalcích, o psech, ano i o raněném kamarádovi.

K místu, kde vedle čety Florianovy stál Antoš Chomiak se svýma dvěma koni, přibližoval se na špinavém bělouši rytmistr Čolek. Byl to malý, břichatý důstojník obličeje rudého jako pivoňka a prošedivělých, hodně špičatě nahrocených knírů. V jednom uchu měl stříbrný knoflíček, jako u nás někdy mívají potulní brusiči nebo komedianti. a v zubech držel zapálenou viržinku, vzpřímenou k nebesům jako malou kouřící pochodeň. Jak ji tak pyšně a labužnicky tiskl v zubech, zdálo se, že všechen ostatní svět mu nestojí ani za to jedno vonné vybafnutí.

Antoš nepřestával ho pozorovati, a čím více rytmistr Čolek se přibližoval, tím veselejší úsměv se rozhosťoval na obličeji našeho neotesaného vozatajce. Všechno na něm se smálo, netoliko oči a ústa, nýbrž i namodralý nos a namydlené knírky. Ba i ti dva jeho koňové jakoby panu rytmistru Čolkovi přinášeli vstříc radostně pitomé úsměvy.

Když rytmistr byl již jenom na tři kroky vzdálen, Antoš Chomiak jak nejlépe dovedl srazil odřené opatky a levicí drže opratě, pravicí okázale salutoval.

Teď teprve si ho všiml Čolek a překvapením div se nesvalil se svého bělouše. Červený obličej jeho nafoukl se a zfijalověl jako krocaní lalok. A přitahuje uzdu, aby snad přece nespadl, vyňal z úst viržinko, nahnul se s koně a zlostně vybafl na Chomiaka:

„Haf, haf, haf!“

Upřímný, dětinsky radostný smích Antošův byl mu odpovědí.

To rytmistra ještě více dohřálo a proto štěkl tím vztekleji:

„Haf, haf, haf!“

Všechno kolem dalo se do hlučného smíchu, vojáci i důstojníci se sbíhali. Ani podplukovník Fekete neodolal a spěchal se podívat, co pana rytmistra Čolka posedlo.

A nyní pan rytmistr spustil jako řehtačka:

„To je ten darebák darebácká, pohan pohanská! Čím tak tuze hrozným jsem se provinil na Pánubohu, že mi zas posílá do cesty toho nešlechetníka? Psí duše nečistá, zlodějská, tenhle Chomiak — žral mi psí suchary, když byl u mne sluhou! Haf, haf, haf, potvoro!“

Oddychl si a odchrchlal. Nebýti v cestě podplukovník, byl by snad plivnul na Chomiaka.

„To je něco velmi interessantního,“ poznamenal podplukovník.

„To je hrozně interessantní!“ začal opět rytmistr. „Já měl od majora Ehrenreicha mladou dogu, nádherné zvíře, a ten vyvrhel mi je zkazil, holomek... Koupil jsem jí bedničku psích sucharů až z Vídně, ale on, neřád, suchary žral sám a dogu mi krmil plesnivým komisárkem. Dostala prašivinu a pošla mi, jakpak by nepošla! To byl pěkný sluha — bestie nečistá!“

Antoš Chomiak jenom z úcty k podplukovníkovi zadržoval v sobě další výbuchy hlasitého smíchu. Ale bylo mu nadmíru veselo, a stoje pěkně „Habt acht!“ jen škytal a škubal všemi svaly v odřeném obličeji.

Podplukovník hodil před sebe lehce pravicí a usmívaje se odcházel od té komedie. Měl dojem, že ten rytmistr jest mnohem směšnější než Antoš, třebas jedl psí suchary, což bylo hanebnější a potupnější, než-li kdyby byl jedl psy a kočky. (Pokračování.)

JAROSLAV HASINA:

SCÉNY Z PŘEDJUBILEJNÍ NEDĚLE.

(29 listopadu 1908.)

Je třeba zaznamenávat kroniku pražských ulic. Je to významný dokument doby, výmluvný svědek života, pohnutého ruchu v prvním desítiletí dvacátého století: „Dvě velké záplavy bylo vidět v neděli dne 29. listopadu roku 1908 na českém horizontu“ — bylo v přiléhavém obraze řečeno — „ve hlavách našeho království generální porada o chystané stávce školních dětí podkrušnohorských, v srdci království, na ulicích hlavního města veliké, krajní vzrušení.“

Zachytíme z něho několik momentů na věčnou památku. Už v sobotu bylo v obyvatelstvu znatelno nervosní rozechvění. V neděli

ráno byla celá Praha na nohou. Co se bude dít na Příkopě? Bude buml nebo nebude?

Rozumí se samo sebou, že b y l. Už v časných hodinách dopoledních zatáhly kordony četnictva a policejních strážníků ulice, ústící na Příkop. Situace byla tentokráte jiná, než v minulých nedělích. Českému studentstvu byl povolen průvod, a l e s p o d m í n k o u, že bude puštěn na Příkop až — po bumlu a že uhne z Příkopu do Havířské ulice. K jedenácté hodině přivalil se proud junáků. Narazil na kordon, přetínající Příkop na Václavském náměstí.

Příkop nebyl tentokráte prázdný. Několik set lidí proniklo kordony a promenovalo po chodnících po celé délce ulice. Němečtí studenti zahajují svou obvyklou „p r o c h á z k u“. Je na nich viděti, že jsou si vědomi toho, na jak žhavou půdu vstupují. Na protějším chodníku zahlaholí z českých zástupů zpěv. Každou chvíli odehrávají se vzrušené a pohnuté výjevy, o kterých bylo podrobně referováno v denních časopisech.

Do té chvíle projížděly tramwayové vozy. Byl to nejjistější prostředek, dostati se „do uzavřeného území“. Všemi směry přijíždějí naplněné vozy, a valná část obecenstva vystupuje na první zastávce. Lidé otvírají okna, dámy mávají šátky a volají: „Nezapomeňte, že jste Češi! Nedejte se! Naše barva — červená a bílá! Nedopusťte, aby čest královské Prahy byla poskvrněna!“ Před německým kasinem volá se z vozů: „Hanba . . hanba!“

Důstojník u Prašné brány pozoruje, co se děje, a nařizuje, aby tramwayové vozy nebyly pouštěny ani na Příkop, ani z Příkopu. Úřadující náměstek starosty města Prahy MUDr. Štych, poslanci Klofáč a Buříval doléhají na mladého nadporučíka, aby jim řekl, kdo ho oprávnil k tomuto rozkazu. Náměstek energicky protestuje proti tomuto zákazu, důstojník se omlouvá, že situace stala se tak napjatou, že byl nucen sáhnouti k tomuto prostředku. Městský rada Maděra vyhledá v nádvoří paláce Sylva-Tarouccy policejního ředitele dvorního radu Křikavu a jménem správní rady elektrických podniků královského hlavního města Prahy protestuje proti zastavení vozby.

„Zákazu takového jsem nevydal,“ odpovídá náčelník policie.

„Ale nejezdí se,“ upozorňuje městský rada — „prosím, pane dvorní rado, abyste se podíval na Příkop a postaral se, aby zákaz byl odvolán.“

Policejní ředitel vychází z paláce na hlavní třídu. Asi dvacet vozů nahromadilo se na Příkopě.

„Prosím, tady je důkaz,“ volá člen správní rady elektrických podniků — „žádám znovu co nejdůrazněji, aby zákaz byl odvolán.“

Dvorní rada znovu připomíná, že vozba přerušena býti neměla. a slibuje, že učiní opatření, aby Příkop byl uvolněn.

Ale zatím změnila se situace. Na dolejší části Václavského náměstí stojí hlava na hlavě. Policejní úředník zastavuje dvorního radu a ptá se. co se má stát se studentským průvodem, jenž domáhá se svého práva. Stojí před kordonem, kde dochází k bouřlivým a vzrušujícím výjevům.

Dvorní rada dívá se na hodinky.

„Pánové přišli o celou půl hodiny dříve, než bylo s nimi smluveno,“ odpovídá chef policie. „Vyklidíme Příkop, a průvod může býti vpuštěn.“

Policejní kurýr uhání se zprávou ke kordonu. Je slyšeti temný hukot. Tisícihlavý zástup ulevuje své nespokojenosti. Četníci stojí jako zeď a nikoho nepropouštějí. Pořadatelé průvodu domáhají se vstupu, důstojník pokrčuje ramenoma a odpovídá, že musí jednati podle rozkazu a podle situace. Poslanci Anýž, Buříval a městský rada Maděra vyjednávají a poukazují na to, že situace je stále hrozivější a že každá minuta napjetí stupňuje.

Studentům došla trpělivost!

„K u p ř e d u!“ volá jonák jako panna, a mořem lidstva to prudce zavlnilo. Řidič tramwaye zatočil klikou, vůz se pohnul, hradba mladých těl se prohnula — a v e v t e ř i n ě b y l k o r d o n p r o v a l e n. V okamžiku narazil průvod na kordon druhý, utvořený na povel z mužstva policejní stráže.

„K u p ř e d u!“ volá týž mladistvý, sonorní hlas, „průvod je povolen! Ať to zkusí a jdou na nás s bodáky!“

Junácká vlna provalila se druhým kordonem.

„Sláva — výborně!“ volá zástup z Václavského náměstí, obecenstvo, vyhlížející z oken, tleská, z tramwayových vozů mává se šátky a ozývají se pozdravné, povzbuzující hlasy.

Asi tři sta studentů octlo se na Příkopě. Zableskla se šavle, bylo slyšeti rázný povel, četnictvo se semklo v řadu, a proud studentstva přerušen a zaražen.

Od Havířské ulice zahlaholil zpěv. Jen se to tam černalo zástupy.

D o b u m l o v á n o!

Možno říci, že byl buml vymeten. Jako když ho větrná smršť odfoukne – než se kdo nadál, byl v bezpečí své bašty. Jen tu a tam některý opozdilec ve zmateném vyděšení hledá záchranu v průjezdu domu. Jednoho německého studenta, smrtelně bledého, strachem se teteli-

cího, prostovlasého, vedou četníci za hlučného smíchu do asylu sylva-tarouccovského paláce.

Po třídě letí okřídlené slovo:

„Před kasinem je Torricellova prázdnota!“

Strategický policejní plán byl tento:

„Pustit tramwaye, aby zamezen byl každý úskok, vyklidit Příkop od Živnostenské banky až k Havířské ulici, a pak povolit studentským legiím volný průchod.“

Touto opravdu herkulovskou prací pověřeno bylo několik kordonů. V tu dobu bylo na Příkopě několik tisíc lidí. Vojsko v několika řadách postupovalo, vrata domů zavírána, nikdo nevpuštěn na vyklizené prostranství.

Obecenstvo ustupovalo v massách za hlaholivého zpěvu národních písní. V tom kdosi ze zástupu dal povel:

Zazpívejme císařskou hymnu!

„Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem!...“

zaburácelo to ze sta hrdel. Velké překvapení na všech stranách — v obecenstvu i v policejním kordonu, jenž nějakou minutu před tím, než vojsko přišlo na řadu, marně se pokoušel tisícihlavý zástup vytlačiti.

Co to? Co znamená tato píseň, co znamená v tuto rozbouřenou chvíli vzpomínka na stařičkého mocnáře, na světového jubilanta, císaře rakouského a krále českého? Píseň zní v mohutném chorálu, v hlaholu je velebnost zpěvu, příznačná projevům velikých mass. Snad melodii kdosi zanotoval v jiném úmyslu — vzdálenější zástupy nekritisovaly a použily hymny jako nejbezpečnější brzdy proti valící se přemoci.

Stalo se zajisté něco, čeho se nikdo nenadál. V ozbrojené moci v tu chvíli jakoby nastal na okamžik rozkol! Nebude přece nepřátelsky doléhat na lid, jenž hymnou dovolává se nejsvrchovanějšího svého ochránce?

Na okamžik všechno stanulo. Sloka císařské hymny muslia býti dozpívána v klidu, bez přerušení.

Kordon kapituloval před hymnou!

Za deset minut sesíleny policejní kordony řadami vojska.

Bylo půl dvanácté, když za nesmírného hlaholu nastoupilo studentstvo pochod na Příkop.

Vlna se rozlila, a Příkop byl až k Havířské ulici jedinou slitinou lidstva.

Po dvanácté hodině vydány nové, zostřené rozkazy. Na dolejším náměstí postaveno vojsko, četnictvo nastoupilo pochod k museu, kde se černaly mraky lidstva. Na Příkopě zůstalo jenom několik poslanců, obecních starších a novinářů.

Nikdo se nedostal ze zajetí. S dámou, která šla k lékaři, ubírá se strážník až k domu. Dva novináři legitimují se mladičkému poručíku a žádají, aby je pustil kordonem na Václavské náměstí. Pan lieutenant pustí obláček dýmu z úst, oklepe cigaretu, a řekne:

„Legitimace nic neznamenají.“

„Jsme tu od deváté hodiny a chceme k obědu!“

Pan poručík pokrčí ramenama.

„Nepustím vás,“ řekne úsečně.

Novináři legitimují se policejnímu úředníku.

„Prosím, pánové, račte...,“ vyhovuje jim ochotně.

Novináři projdou kordonem.

Pan poručík přiběhne, zastaví policejního úředníka.

„Dovoluji si připomenout,“ praví břitce —, „že jsem pány nepustil. Rozkaz je rozkaz — nikdo nesmí ani sem ani tam.“

„Kde je pan major?“ klidně, ale s důrazem táže se policejní úředník, jehož tváře zčervenaly.

Poručík ukáže rukou ke kandelábru, kde stojí několik důstojníků,

Novináři s policejním úředníkem jdou k majorovi, a oznamují, co se jim přihodilo.

„Páni redaktoři?“ řekl major, „prosím, pro ně je cesta volná!“

Ze zástupu, jenž výjev sledoval se živým zájmem, ozvalo se volání „výborně“, a novináři ubírají se za frenetického potlesku druhým kordonem na Václavské náměstí.

Na druhém konci, u Prašné brány, odehrála se za nějakou chvíli na to tato episoda:

Jede tramwayový vůz, obsazený asi tak, jako za jubilejní výstavy v neděli večer v pozdních hodinách. Okna jsou otevřena — dámy, děti mávají šátky, muži provolávají před německým domem „hanba!“

Muž v uniformě běží za vozem a volá: „Zastavit — zatknout...!“

V zástupu ozval se bouřlivý protest.

Tramwayový vůz zadržen.

V tom kdosi zastavuje muže, jenž má v této končině velení, a praví:

„Pusťte vůz — není radno v této chvíli obecenstvo dráždit — podívejte se, jak je vše vzrušeno...!“

Za chvíli vůz ujíždí k stanici.

Vidím několik dětí, vykloněných z oken tramwayového vozu. Jedno z nich leknutím šáteček upustilo. Ostatní jsou zaraženy — šátečky visí malátně dolů...

Ale už jedou... Vůz projel kordonem. Caparti malí! Vida... už zase vesele mávají svými bílými praporečky! — —

SALA TERRENA V BÝV. PALÁCI VRTBOVSKÉM.
Sochy: Podzim, Léto. Nástropní fresco.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. Nákladem Svazu slovanských novinářů vydána byla právě bilanční zpráva o letošním, VIII. sjezdu slovanských novinářů v Lublani. (Uspořádal J. Vejvara.) Širší veřejnost bude asi zajímati, v jakém stadiu nalézá se česká (slovanská) tisková kancelář. Z referátu je vidno, jak pomalu, jak těžce se probíjíme k národnímu úspěchu. Tiskové této kanceláře je svrchovaně zapotřebí, aby už jednou učiněna byla přítrž lživým, zlomyslným a nepřátelským zprávám o politickém a kulturním životě Slovanů v tomto soustátí. Krásná myšlenka, zříditi takovou tiskovou kancelář, vznikla již na prvém sjezdu slovanských novinářů v Praze v červnu r. 1898, tedy již před desíti lety! Na každém sjezdu znova a znova předkládány resoluce a žádáno, aby slovanští novináři podali nám pomocnou ruku, bychom konečně mohli zahájiti práci ve slovanské kanceláři. Resoluce byly sice odhlasovány — ale nesplněny. Tu odhodlal se výbor k jinému postupu — řekl si, že založí napřed českou tiskovou kancelář, aby tak dán byl vzor pro podobné kanceláře v jiných zemích slovanských, jež potom budou spojeny v jedinou tiskovou slovanskou kancelář. A už jsme u nové svojí křížové cesty! Výnosem ministerstva vnitra a obchodu zařaděny byly telegrafní agentury mezi koncesované živnosti. Bylo proto třeba vymoci napřed povolení. Žádost o koncesi, kterou jménem výboru podal Prokop Grégr, byla zamítnuta. Týž osud stihl žádost JUDra Jaroslava Preisse. Učiněn pokus třetí, a zažádáno, aby koncese udělena byla bývalému redaktoru J. L. Hovorkovi. Půl druhého roku uplynulo od té doby, a výbor posud čeká na vyřízení této žádosti. Dle rozpočtu českého výboru je třeba asi 50.000 K, aby mohla česká tisková kancelář zahájiti svou činnost. Dosud bylo přijato na příspěvcích 16.000 K. Nutnost této kanceláře uznali i politikové slovanských národů na osmém sjezdu zastoupených; v publikaci sjezdové vyslovuje se naděje, že se společné činnosti jejich podaří vymoci na rakouské vládě koncesi a opatřiti dostatečný kapitál, aby činnost kanceláře mohla býti zahájena

Ve zprávě o sjezdu činí se zmínka o důležité, dávno chystané publikaci, o slovanském topografickém slovníku, kterého je zejména třeba jako příručky novinářské! Valná část práce je zásluhou J. Kummra hotova — je jen třeba, aby byl slovník ve směru moderní potřeby doplněn. Sjezd stanovil spolupracovníka, jenž za dozoru J. Kummrova dílo dokončí, tak že již na podzim příštího roku bude asi dána důležitá tato pomůcka do tisku.

BENEŠ KNÜPFER V RUDOLFINĚ. Milý náš krajan, vrátivši se od břehů Tibery do vlasti, uspořádal soubornou výstavu svých děl. Těch 58 čísel jeho výstavy jest ovšem jen menším zlomkem životní jeho práce, možno však předpokládati, že mistr učinil výběr, který uměleckou jeho osobnost v celku dobře karakterisuje. Knüpfer sice maluje i krajiny, roztomilé idylly pod jasným italským nebem, portraity, které hladkým provedením vemlouvají se jistě v zálibu diváků, pokouší se i o výjevy hrůzy a děsu (Výbuch Vesuvu, Před horoskopem) a neváhá — jaksi mimochodem — vrhnouti na plátno ani humoristický nápad (Před automobilem), ale vlastní jeho uměleckou láskou zůstává moře, k němuž se vrací za všech denních dob a ve všech jeho zbarveních a stavech Jeho mariny jsou laškovnou ba lákavou hrou vln, rozčeřených vánkem nebo rozbouřených v mohutné vlnobití, za slunného dne nebo za měsíční noci. Ani stopy po ohromující velikosti a zdrcující zlobě okeanu — nad klidným mořem, odrážejícím a tavícím sluneční paprsky jako benátské zrcadlo, poletují rackové, a ve sněhové pěně a v prachu vzdutých vod míhají se bílé údy nymf a slizké, kovově zbarvené hřbety delfínů. Tato sladká hra v různých variacích láká umělce znovu a znovu. Je zřejmě zamilován do svých vodních ploch i pěn a do krásných ženských těl, jimž někdy v kontrast staví snědé údy tritonů. Miluje vůbec jasnou náladu antického starověku a oživuje mythologickou stafáží svoje vodní fantasie. Stálé opakování nudit na konec ovšem unavuje; mariny prosté těchto přídatků umělcovy libůstky jsou nám milejší. Umělec sám asi považuje Vlnobití z galerie Rudolfinské za clou výstavy, ale vedle tohoto známého, svědomitě malovaného obrazu, nalézáme několik drobnějších, dobře viděných a šťastně zachycených motivů. Zvláště Rozvaliny přístavu poctivou svou svěžestí konečnému úsudku na prospěch umění mistrova značně přispívají. —*q.*

VÁCLAVA ŠTECHA TŘETÍ ZVONĚNÍ zaznělo jistě už všude po českých vlastech, kam jen kočující společnost divadelní zavítala, kde jenom ochotnický spolek způsobem nejskromnějším stloukl prkna svět značící. Vedle Šamberka a Štolby náleží Štech k nejhledanějším a nejčastěji hraným dramatickým spisovatelům domácím, jak o tom svědectví vydávají knihy Máje, v nichž vede se přesný záznam o zadávání provozovacích práv autorských. Lehká Musa veseloherní má v něm právě pěstitele, obecenstvem nejširším na scéně vždy s potěšením viděného a vděčně přijímaného. Třetímu zvonění, jež náleží k nejúčinnějším z veseloher V. Štechových, sáhlo po několikaleté přestávce opět také Národní divadlo. A dlužno konstatovati, že se zdarem. Obecenstvo očividně bavilo se výborně, některé rakety vtipu s jeviště střílené ho, kvitovalo hlediště salvami smíchu. Obsazení bylo z části nové. Hrálo se s chutí. Pan Mošna pochutnal si

JEVIŠTĚ BOUŘLIVÝCH VÝJEVŮ DNE 1. PROSINCE 1908.
Staveniště nových budov universitních v Praze.

jak náleží na úloze purkmistra Sadilka, jíž řadí do znamenité galerie svých figur Pi. Benoniová byla švarná vdovička Kváčková a náležitě vynikla na scéně zas jednou v této roli. Paní Hübnerová zahrála kuchařku Bábi se známou vynalezavostí nových a vždy vlastních, divadelně účinných detailů. Paní Červená jako Růžena uplatnila zcela pěkně své umění a také její matinka (Emma) nalezla v paní Pštrossové případnou interpretku. Pan Matějovský (dr. Hudec), pan Hašler (Hvězdinský), pan Steinsberg (Kaštyl), pan Sedláček (Pilz) a pan Kafka (polic. revisor Kejla) doplnili podařeně ensemble, vydatně se přičiňujíce o úspěch kusu. — *s.*

KRÁSNOU PRAHOU. Sala terrena v bývalém paláci Vrtbovském. Stejně typickou jako loggie pro dobu renaissanční jest sala terrena pro dobu barokovou. V zahradách pražských paláců nalézáme několik těchto staveb, neobyčejně půvabných a nádherně vyzdobených. Sala terrena bývalého paláce Vrtbovského byla do nedávna neznámá. Je ku podivu, co zahrada tato všechno tají a je takřka nevysvětlitelno, jak se stalo, že byla neznámou, ač se o krásách zahrady Vrtbovské mnoho psalo. Je v nenápadném ústraní, kam návštěvník, jenž spěje po schodišti k terrasovým, výše položeným zahradám, nezabočí, jsa toho klamného mínění, že k nejlepšímu přijde — a zatím nejcennější míjí. Prostor saly terreny vyzdoben je na způsob římských grott různobarevným stuccovím, v jehož polích jsou freskové malby. Střední plafond zrcadlové klenby zdoben jest mistrovskou malbou mythologického výjevu, v koutech jsou mythologické sochy z červeného mramoru.

Stojíme tu v zadumání a snažíme se, učinit si mlhavou aspoň představu o životě našich předků. Člověku se zdá, jakoby se octl v nějakém zakletém zámku. Na protější stěně, přiléhající ke zdi sousedního domu, je velká voliéra, kde ptactvo zpívalo, uprostřed zahrady v kamenném bassinu voda tryskala — rodina šťastného majitele pohádkového sídla nebo vzácná společnost vyšla z komnat a hodovala — ne na prosaické, nebo dokonce banálně vyzdobené verandě, nýbrž pod klenbou mistry, malířem i sochařem, vykrášlenou, v sale terreně, jež byla vstupem do vlastní zahrady, kde měla pohádka svoje pokračování.

Byla jiná, přece jenom krásnější, šťastnější doba. Vzpomeňme jenom letohradu královny Anny, skvělé, renaissanční pýchy královského hradu našeho, imposantního Belvederu. K čemu, proč byl vlastně budován? Byl královským darem ženě královské, byl stavěn ne pro hvězdáře, ne pro zasmušilého vladaře — byl stavěn jenom pro lásku, pro několik šťastných chvil, byl stvořen pro tichou, mlčenlivou noc, kdy slavíci a srdce zpívá. — *—r.*

ALMANACH PRAKTICKÉHO ČLOVĚKA nenáleží k těm publikacím, které by do života uváděla podnikavá a neúnavná agitace. Přece však proniká pomalu, ale spolehlivě do kruhů širších a širších tím, že vystihl, že v určitých oborech praktických věd a poučení odborného vůbec naše časopisy populární nečiní ničeho nebo nepodařilo se jim proniknouti tam, kam vstupuje občas kniha. Je jisto, že v přemíře literatury zábavné sem tam kniha podobného druhu ráda bývá viděna a čítána tím spíše, když přináší články o otázkách, jež současně hýbají myslí občanstva a o nichž správného poučení nelze si snadno opatřiti, tím spíše, že poučení to přináší z per spisovatelů věci znalých. Několik příkladů ukáže, co máme na mysli. Politické děje Čech za posledního roku, v němž sáhnuto nám rukou samých zákonitých ochránců práva na důležité naše právo všude v Čechách najíti u soudu spravedlnost v jazyku rodném, pohnuly redakci zařaditi stať o nynějším stavu jazykové otázky v úřadech soustátí Rakousko-Uherského a zemích koruny české, od kompetentního znalce soudního rady dra Jos. Chlumeckého. Těžké ztráty národa českého, úmrtí Svatopluka Čecha a J. Hlávky, kteří byli balsamováni, vzbudily zájem širších kruhů o otázku konservování mrtvých těl a balsamování, ve které stěží si laik zjedná poučení v literatuře obecně dostupné. Tu mu přijde vhod stať příslušná v Almanachu praktického člověka. Světový rozvoj dopravních prostředků velkoměstských přivedl v život mnohé novoty, jichž konstrukci rád by nejeden čtenář rozuměl. Almanach přináší o tom odborné a přece nejprostším téměř přístupné a poutavě psané poučení od dr. techn. Al. Opatrného. Židovská otázka v dnešních spletitých poměrech politických znovu a znovu vynořuje se. Almanach přináší proto stať statistika od sekretáře Zemské statistické kanceláře dr. D. Krejčího. Přemýšlejíce o českých vlastech, seznáváme pojednou, že ani nevíme, kolik nám dnes z té po otcích zděděné hroudy patří. Kdo to ví? Almanach z péra téhož znalce přináší stať „O rozdělení půdy v království Českém." Každého poplatníka nejcitlivější místo jsou daně — nová ustanovení berní (ekvivalent a osvobození od něho, poplatky pozůstalostní) z péra sekretáře finančního ředitelství Vondrušky srozumitelným způsobem jsou mu v Almanachu vysvětlena. Cennou — myslíme, že zvláště u nás a v této době — je účast známého rozeného popularisatora věd právních, sekretáře praesidia zemského soudu dr J. V. Bohuslava v redakci knihy (vedle dr. D. Panýrka), jenž stejně, jako druhý redaktor, také řadou článků praktických přispěl, z nichž nejvítanějším budou „Právnické kalendarium" (analysa roku po stránce právní) a „Politické strany v našem parlamentě," ve kterém se dnes málo kdo vyzná. Vedle uvedených prací budou naše paní se zájmem čísti zkušenosti starého soudce o domácích strakách (služkách zlodějkách) a hospodáři stať „Jak kradou cikáni." Vedle uvedených statí obsahuje almanach množství článků národohospodářských, hygienických, technických, přírodovědeckých, ze života společenského (o chování se na ulici), sociálního (Nechaničtí harfenisté, O svobodných zednářích), politického (konsuláty naše) atd. Mimo to množství instruktivních obrázků a diagrammů atd. připojeno. Doporučujeme!

Joe Hloucha: VZPOMÍNKY NA JAPONSKO. Přiznáváme se, že jsme k nejnovější knize Hlouchově pohlíželi s počátku s nedůvěrou. Kdo ví, co ze Japonska vyvážilo veskrze poetické a v nejedné příčině nedostižitelné péro Zeyerovo, a kdo kromě toho se zalíbením četl Lotiho „Paní Chrysanthemu", tomu snadno nezachutná jiná japonská literární strava. Proto také prvá a druhá ze vzpomínek Hlouchových, Vějíř a Zavřená brána, nás ještě úplně nezaujala, a zdálo se nám, že v obou nalézáme tu a tam všednost nebo naivnost. Ale čteme dále vzpomínku Moje „Paní Chrysanthema", a třebas ta vyličovaná japonská osůbka velmi se podobá hrdince románu Pierra Lotiho, přece nás bezděčně upoutává, a od té chvíle má spisovatel zabezpečenu naši pozornost.

Pravíme upřímně, že se nám Hlouchovy Vzpomínky na Japonsko nad očekávání líbily, a proto je také tak upřímně doporučujeme. Mnoho zajímavých podrobností z pohádkové ostrovní říše v nich čtenář nalezne, a zvláštní zajímavosti dodávají knize kapitoly, vztahující se k nedávné rusko-japonské válce, a to Slavnost za mrtvé a Gunkan. V této spisovatel nás provádí přístavem v Jokosce po ukořistěných válečných korábech ruských, a shledáváme tam povědomá jména Jekaterinoslav, nyní nazvanou Karasaki, pak Pobědu, loď plnou zhouby a zkázy, pamětníka obléhání Port Arthuru, dále Nikolaje I., Mandžurii, Novika, a kromě těch je tam ještě Varjag, Peresvět, Desterni. Samé příliš živé vzpomínky, aby nás nezajímaly, a dávají knize Hlouchově ráz vážné opravdovosti.

Vzpomínky na Japonsko vyšly nákladem F. Šimáčka v Praze. *Ds.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

LORELEY.

Ticho, ticho . . . Moje žena sáhla zlehka ve klávesy . . .
první tóny ozvaly se v beztvárné a divné směsi,
jako láska, která když se v prsou rodí, bolí již,
marně ždáme celým žitím setřást její smrtnou tíž.

Teď však — kadence to známá — první věta písně zvučí,
je to vzdech a výkřik duše, otázka, jež nitro mučí —
nevím věru, zkad v té hudbě smutek, bolest taková —
to je Loreley a Heine, to je hudba Lisztova.

Nevím věru, jaký náhle smutek nás tu všecky schvátil —
stržen hudbou rád by každý na břeh skutečna se vrátil,
ale proud jej nese dále ve přeludů čárný klín,
cítíme ty hloubné vlny, tiše pluje vážný Rýn.

Červánek plá zlatý v dáli . . . skála v řeku nachýlena,
na té skále tiše leží mladá, krásná, nahá žena,
z úst jí plyne píseň sladká, jako víno je ten hlas,
jantarovým hřebenem si češe zlatý, dlouhý vlas.

Teď se mihlo její tělo — — ne, to byla hudba pouze,
zvlnila se sladkým rytmem jako v líné, nyvé touze,
bílé tělo nocí svítí, volá, láká: pojď, ó pojď,
hluboko kde pod ní dole v černém víru chví se loď.

A my na té lodi duchů hledíme tam na ni výše,
kolem splývá vlna s její písní nyvou touhou tiše,
nahoru ta píseň láká, dolů loďku proud ten rve,
na dně až jsme v tmavých vodách ztroskotali lodi své.

* * *

Hudbo, Kráso, Lásko, Něho — blažen kdo se vámi opil,
a ve vašich vlnách lodi svého žití navždy ztopil,
ze všednosti, banalnosti na chvíli vzlet křídloma,
Loreley kde, Poesie, svoje věčné sídlo má. —

TOUHY.

Lotosu květ cudný, bílý
stoupá ze dna tiché řeky,
teskně korunu svou chýlí,
touží prostor ve daleký.

Plameňáků rudé plamy
červánkem tam prudkým hoří
a svých očí drahokamy
do neznámých světů noří

S hůry hvězda v teskném plání
čarovným svým ňadrem blýská,
bez únavy, bez ustání,
cit, jenž věčně sobě stýská.

Zdá se, že vše slouchá v taji
mystické té hudbě duší,
jíž neznámí hudci hrají,
a jíž bol, ples nepřeruší.

Ozve-li se k lidské hrudi,
ona opáčit ji zkusí,
a jak z dlouhých snů se zbudí,
milovat neb umřít musí.

RUDOLF VÁCHA.

Podnes ho vidím, jak se rozjařil, když mezi starými rytinami, jež nám ukazoval pan Karel Voitl, spatřil pohádkově krásný zámek Hlubokou. Přijel do Čech a po dlouhé době zase prožil několik neděl v rodné svojí zemi.

Hluboká je skutečnou poesií. — Daleký horizont, na kterém kreslí se měkké linie Šumavy, — maluje zaníceným slovem Vácha — rozsáhlá rovina, velké plochy rybníků, graciosní arabeska Vltavy, spěchající sem od Českých Budějovic a vinoucí se k patě zámku, bohatému, nádhernému sídlu, skvostná zeleň oslňujících zahrad, v nichž jenom stlumený zvuk vodotrysku jakoby nesmělým šeptem rušil velebný klid — to vše ve mně vychovalo cit pro jednoduchou, ušlechtilou krásu.

Jako ve snách vidím to, co mne za mého nejrannějšího mládí uchvacovalo a okouzlovalo. Nejšťastnější chvilkou mého života bylo, když jsem se mohl dostati do zámku. Nebylo to tak snadné . . . musil jsem si vždy vyčíhati vhodný okamžik. Hodiny jsem sedával v koutě a čekával, až zahradníci půjdou s květinovými nosítky do zámku. Vplížil jsem se tam jako lasička, někam jsem se ukryl a díval se na gothické schodiště, po němž zahradníci chodili, jakoby se báli došlápnouti, na veliké portréty pánů ve fantastických kostymech, na děla, zbraně, na rytíře v brněních. Bylo mně, jakobych prožíval do opravdy nějakou pohádku. Tady mně bylo, jakobych byl v tajuplném chrámu, duše moje dostávala křídla, rytířové oživovali, ústa se pohybovala, oči zahrály ohnivým bleskem. A když jsem už dorůstal, vyhledával jsem nejúchvatnější pohledy na zámek. Pohádce nejvíc se podobal v sychravých dnech, kdy mlha stoupala z řeky a rybníka, a zámek činil dojem, jakoby stál na oblacích.

Zde, kde na místě starého hradu nový povstal, vykouzlil můj otec velkolepé zahrady — tam, kde šedaly se kdysi hradby a staré zdi, a zelenala se rozlehlá pole, povstala čarovná parková zákoutí, poetická zátiší, jež dovedl spojiti a sharmonovati s grandiosní přírodní folií, velebnou Šumavou. —

Váchův otec byl umělcem, jenž dovedl modelovati krajiny, použiti a využitkovati výhod, effektů, jež mu příroda štědrou rukou dávala k disposici. Svého syna často poučoval o tom, v čem vězí základní podmínka uměleckého tvoření, zahradnické architektury, zahradnického umění. Je především třeba zachovat nebo utvořit tiché body, pamatovat na odpočinek pro oko, aby tím více vynikly body effektní. Zahradník musí si býti dobře toho vědom, jako malíř, jakou hraje úlohu v krajině voda, louky, nebe, — s tím vším musí počítat jako malíř při tvoření obrazu. Byl nadšeným obdivovatelem všeho krásného, s čím Francie v té době okouzlovala a čím také evropskému vkusu dominovala, procestoval svět, viděl, studoval všechny veliké, slavné evropské zahrady.

Mladá, vnímavá duše lačně v sebe sála ušlechtilé, poetické tyto reflexy. Otec rád vypravoval o svých zkušenostech, o svých pocitech a dojmech, snil o Paříži, která mladistvému posluchači připadala tehdy jako ohromné slunce, s nadšením hovořil o distinkci prince-presidenta (Napoleona III.), jenž zahradami v Tuilleriích se toulával a se zahradníky o zahradnickém umění, o poesii parkové rád si pohovořil.

Hoch vyrostl takřka v této zvláštní, originální umělecké kultuře. Pro její krásu planoucí, poeticky cítící a tvořící otec, při tom energický, pevný, zásadový muž, matka jemné, ušlechtilé duše, to byly dva základní výchovné směry, jež duši jako jemnou bylinku vedly za sluncem, za krásou. Žil, měl rajské mládí, viděl, byl obklopen jenom krásným a ušlechtilým okolím, — kvítí, vůně, jásot přírody, zámecká elegance a distinkce aristokratického světa, tento soulad, tato intimní teplota, kterou Hluboká dýše, vnikla mu do žil a dala jeho cítění, jeho nazírání, celému jeho umění direktivu. Sny a touhy, jež pudívaly ho do zámeckého korridoru na Hluboké, dočkaly se v jistém směru splnění. Nedalo by se jen tak snadno vypočítat, v kolika palácích a zámcích visí jeho portréty.

Vácha začal portrétovat dřív, než psát se naučil. Jako osmiletý hošík kreslil toho, kdo mu do rány přišel. Pan Fr. Franc, kustos musea v Plzni a na slovo braný archeolog, tehdy vrchní zahradník na Hluboké, byl prvním Váchovým učitelem kreslení. Pan Franc (Váchův strýc) poznal, že má hošík znamenité nadání pro kaligrafii, a jsa sám výtečným kresličem, s chlapcem se rád obíral a v zahradním domku mnohou hodinu mu věnoval. Když pak se rozhodovalo o jeho osudu a uvažováno, do kterých škol má býti poslán, volena reálka jako ústav slibným pokusům hochovým svým rázem pedagogickým nejbližší.

Roku 1879 ubírá se Rudolf Vácha na malířskou akademii do Vídně. Úctyhodná jména a umělecký věhlas profesorů Grieppenkellera a Wurzingera, kteří byli prvními jeho učiteli, nedovedla mladého malíře upoutati k Vídni. Bylo mnoho nehybného, staromodního a šablonovitého v uměleckém programu slavné kdysi školy. Jako oasa působil na tehdejší akademickou družinu Makart svým báječným koloritem; Vácha občas k němu docházel se svým školním pensem, aby se slavný mistr na ně podíval, poradil a strunu slabě znějící náležitě přitáhl a sesílil.

Zaduly jarní větry a obrozujícím dechem ovanuly hlavy mladých adeptů malířského umění. Město Mnichov, skvělá jeho umělecká pověst, zatanulo Váchovi na mysli, když uvažoval, kam by měl zamířit, aby žíznivý ret svůj napojil. Cosi jakoby se vrátilo z mladých vzpomínek a dojmů. Jako kdysi vindsorskou gotiku hlubockou na ramenou oblaků, viděl Mnichov, město společných tužeb nadšených hlav, zvedané slávou a pověstí do výše nad hladinu prostřednosti, až k závratným výšinám, kde pravé Umění má svůj záhadný, tajuplný stan. Jako ptáci za sluncem a květem putovali tam Marold, Mucha, Mašek, Dítě, Schusser, Němejc, Holárek, Vilímek, Hofbauer a současně s nimi Vácha, jenž si zatím jako rodák hlubocký získal přízeň Jana knížete Schwarzenberga, pro jehož historickou sbírku vytvořil několik výjevů ze života předků hlubockých velmožů a několik votivních obrazů, zejména Sv. Michala pro Kremž a Sv. Mikuláše pro chrám suchdolský.

V Mnichově zastihli naši junáci ještě mistra Pilottiho, u něhož před tím Brožík velké svoje nadání zkypřil. Löffze, Herterich a Řek Gysis trčí svým významem i působením učitelským v této době vysoko nad horizontem. Tři leta prožila tu česká kolonie umělecká a o všech možno říci, že to byla pro ně leta úrodná, požehnaná. Jen si vzpomeňme, co znamenal před lety jejich návrat do vlasti, jak bylo všude cítit a znát, jak přišli vyzbrojeni, s jak bohatě vybavenou paletou se vrátili do svých domovů. A bylo by to jistě zajímavým osvěžením prostého tohoto náčrtku, kdybychom chtěli reprodukovat něco z toho, co nás tolik bavívalo, když členové mnichovské družiny „Škréta“ vypravovali o svých bohémských avanturách, o svém časopisu „Paleta“, kam zejména Marold nakreslil spoustu obrázků, z nichž leckterý by mohl paradovati v nejseriosnější publikaci. Jednou se v Praze sjeli skorem všichni Mnichováci. Bylo to v říjnu r. 1888, kdy loučili se Škrétovci se svými druhy V. K. Maškem a Alfonsem Muchou, kteří druhého dne ráno putovali na další studie do Paříže.

Vácha šel brzo za nimi. Všichni naši umělci vypravují o tom, jak těžko je v Paříži se uchytit, což teprve prorazit a zvítězit. Víme dobře o tom, jak Pařížanům a jejich jemnému vkusu tak znamenitě hovící Marold namáhavě a pozvolna odvaloval balvany, kupící se na každém kroku. A o něm se vypravovalo, že dobýval Paříž napoleonským postupem. Musili všichni prožít leta perná, hezkou hromádku roků bohémovali, než domohli se prvních pozoruhodnějších úspěchů, uznání, a zbudovali si na sypké půdě první existenční základy.

Vácha přišel do Paříže proto, aby se tu zdokonalil, aby dále studoval. V Julianově a Collarosiho soukromé akademii, kde byli učiteli mistři Boulanger, Lefèbre a Bougereau, dostává se talentu jeho posledního probroušení. To byla ovšem „škola“ — ale jeho přáteli, mistry, s kterými se později často intimně stýkal a jichž u m ě l e c k é t o u h y a s r d c e seznal, byli Henner, Benjamin Constant a Bask Andrée Rixens. U Hennera hledal tajemství světelných effektů, žáru pleti, která ze stínu, jako z mlhy, skvělá, zářící vystupuje, u Benjamina Constanta eleganci mondainní a pochopení široké distinkce, u Rixense podivnou konstrukci a intimní detail. Často a rád docházel ke starému mistru, krajináři Françaisovi, jenž vždy

tak nadšeně, vpravdě otcovsky, tak teple, a hlavně upřímně poučoval a radil — a o své vlastní práci tak skromně mluvil — byl stoupencem a přítelem Corrotovým — na umělecké táčky kolem kuřáckého stolku ke Gêromovi, jenž vždy tak srdečně a nadšeně zajímal se o české umění a nikdy nezapomněl pozeptat se, jak se daří Brožíkovi a Hynajsovi.

Není možno sledovati ho na vítězném jeho postupu, jemuž ovšem předcházelo několik roků neúmorného zápolení s nezvyklými poměry i na pohled nezdolatelnou konkurencí. Seznamuje se s vévodou de Cazes, jenž ho zve na několikaměsíční pobyt v rozkošném zámečku La Grâve. V bohémské družině pařížské vyvolává aristokratova přízeň ohromný rozruch. Po svém návratu portretuje Vácha hraběnku Zichyovou, a pak už to jde hravě ku předu. Málokdo asi z našich krajanů měl a má takovou klientelu jako Vácha. Portretuje kněžnu Radziwillovou, dceru vévody de la Rochefoucauld, kněžnu Brogliovou, dceru velvyslance hraběte Hoyose, dceru Alf. Rothschilda, pí. Ephrussiovou, děti amerického millionáře a mecenáše Pulicera, majitele nejrozšířenějšího časopisu amerického „World“ a několikráte zajíždí do Epernay, sídla millionářských výrobců šampaňského vína. Portréty jeho stoupají v kursu a pařížské žurnály vychvalují jemný soulad v barvách, produševnění, distinkci v pojetí a jejich styl Z Váchy stává se zkrátka Pařížan uměním i životem, žije a tvoří v duchu své výchovy, svého okolí, ale při tom zůstává ctitelem starých mistrů, aristokratických portrétů, ctitelem Velasqueze, Van Dyka a anglických mistrů.

Vedle portrétů vynikl v boudoirní dekoraci. Už jeho portréty v interieurech ukazovaly veliký sklon k tomuto oboru jemného, delikátního umění. Francouzští mistři Watteau a Lancret působili na něho čarovným kouzlem. Dekorativní malbičky ve slohu Ludvíků XV. a XVI. staly se jeho specialitou. Rokokové scéničky na vějířích jsou tak jemně provedeny, že se zdá, jakoby byly pouze nadechnuty. Obrázeček je průsvitný jako pára — jakoby jemňounké, netykavkové předivo chaluhy bylo přeneseno na stupňovitou plochu, jež při každém rozevření působí jako zakmitnutí křídel exotického motýla. Škoda, že jsou originály tyto uzavřeny sedmerou pečetí ·. komu kdy udá se vzácná příležitost, aby spatřil takový obrázek? Ještě spíše možno obdivovati Váchovy paraventy a kabinetní dekorace, jež roztroušeny. jsou v různých zámcích a palácích. První reprodukční ústav Goupilův, jenž publikoval několik rokokových a jiných scén, vynahražuje nám plebejcům, oč přicházíme tím, že Váchovy originály dostávají se do tak nepřístupných míst.

Přišla mně do rukou francouzská učebnice. Prohlížel jsem obrázky a byl jsem mile překvapen, když jsem tu našel — náš Karlštejn! Jako Aleš slabikáře, illustroval Vácha několik knížek pro školy francouzské. Byla to pro něho změna, zároveň radost, věnovati se dítěti. Knihy tyto těší se ve Francii velikému odbytu a oblibě.

„Kde se mi udá k tomu vhodná příležitost, vpálím tam něco českého,“ poznamenal, když jsem se ho ptal na vysvětlení. Měl nakreslit model středověkého hradu . . . což může býti lepšího, výmluvnějšího vzoru nad náš slavný Karlův Týn?

Jen mimochodem připomínám, že byl svého času také horlivým illustrátorem, zejména pro „Le mois littéraire illustré“, pro nakladatele Delagrave (historické romány), dovedl i affiche (Maison Goffart).

Do Prahy Vácha zavítal po dlouhé době z jara roku 1905 na pozvání zesnulého Karla Voitla, na jehož žádost vytvořil portrét paní Boženy Voitlové. Po druhé přijel k vůli portrétu spisovatelky paní Věnceslavy Lužické-Srbové pro Staroměstskou radnici. Z těchto dvou zájezdů staly se měsíce — Vácha dostal tolik objednávek, že musil pomýšleti na to, usaditi se v Praze na delší dobu a povolati sem i svou rodinu.

Zesnulý Voitl, jenž už před třemi lety chystal pro Máj kapitolu o Váchovi, měl materiál k článku tomuto připravený. Bylo to roku 1890, kdy Vácha zaslal nazdařbůh do Salonu (v bývalém paláci de L'Industrie) obrázek, portrét hraběnky Zichyové, jedné z nejsličnějších dam pařížského high lifu. Když se s ním shledal na cimaise v Salle carréé — ani svému zraku nechtěl věřiti.

Byl to začátek velice významný. Zakázky hrnuly se se všech stran. Byl to úspěch, pravda, ale zároveň velká zodpovědnost a ohromný úkol pro malíře, úspěch tento udržet. Roku následujícího obesílá Vácha Salon portrétem krásné blondýnky pravidelných tahů (hollandské hraběnky d' Alsasse). Tyto úspěchy zjednávají Váchovi přízeň v aristokratických kruzích světového města. Vystavuje kapitána kyrysníků markýze de Gastynes — portrét tento obdivovali jsme před lety na výstavě v Rudolfinu — pak velký portrét paní Gabriely Krausové, věhlasné primadony pařížské opery, hr. Gastone Maigreta, papežského komořího, jeho choť, velký to portrét elegantní, interessantní brunetky, a celou řadu důstojníků, hlavně kyrysníků, pro jejichž malebný, ale k malování ne právě snadný stejnokroj se Vácha takřka specialisoval. Pak přišla změna — následují dětské a dámské portréty, z nichž velké pozornosti se těší podobizny dvou spanilých Francouzek, poprsi paní B***, pojmuté v genru

18. století a nadmíru jemný, representativní portrét štíhlé, pikantní hraběnky z Rochefortu, kterážto díla získala Váchovi velké uznání v uměleckých a společenských kruzích francouzských. Ale tím není řada portrétů Váchových ani z daleka vyčerpána — přiznal se nám mistr, že jich ani on sám nedovede vyjmenovat. Vždyť jenom ve Francii jich visí více než půl druhého sta. Zmiňujeme se ještě o těch, které Voitl v originále viděl — je to veliký dvojportrét mladistvých hrabat de Maigret v jízdeckém úboru a podobizna pana Moet-Chandona, známého výrobce šampaňského.

Bylo dávnou touhou zesnulého Karla Voitla, učinit pro Máj aspoň malý výběr Váchových děl. Již za jeho živobytí bylo vybráno několik prací pro reprodukci, z nichž se nám zamlouvala svou zajímanou historií studie k portrétu bývalého velícího generála francouzského armádního sboru, hrdiny z války francouzsko-německé r. 1870, markýze Lamarre, „muže s krásnou jizvou“*) Jako kapitán bojoval v bitvě u Froeschwilleru a byl hned při první srážce smrtelně raněn. V prvním okamžiku ani potuchy neměl, že se mu něco stalo. Měl pocit, jakoby dostal ránu holí do obličeje, podívá se na sebe a vidí, že uniforma je na prsou zalita krví. Pohlíží na ni a diví se, kde že se tam té krve tolik nabralo — v tom se svalil a ztratil vědomí. Střep granátu ho zachytil a nadosmrti bezohledně, ale slavně poznamenal. Generál nemá — možno říci skoro do slova — poloviny obličeje. Chybí oko, chybí všechno, co tvoří jednu stranu obličeje. Oko, vlastně zející otvor, je zakryt černou páskou, znetvořenou část obličeje částečně kryje mohutný, bílý knír. Kdo by viděl generála s neporušeného profilu, se zalíbením by sledoval sympatickou a oduševnělou jeho tvář.

„Dohodli jsme se,“ vypravuje Vácha, „že budu generála portrétovat v parádní uniformě. Hrdina od Froeschwilleru nasadil si na hlavu třírohý klobouk s bílým pštrosím pérem, s kokardou modrou, bílou a červenou, — znamenitě mu slušel a obličeji dodával ráz mladickosti — oblékl vojenský kabát s epaulettami a pospíchal, ani se nedopnuv, ke krbu.

Byla tenkráte hrozná zima. Generál stojí u krbu, ruce v kapsách civilních kalhot, na nohou trepky a přece imponoval, neztratil na své důstojnosti, třeba ho člověk viděl v nedbalkách.

Bylo ještě třeba, měla-li býti uniforma úplná, aby generál vzal na sebe pás, vlastně, správně řečeno, aby ho na sebe navinul. Starý válečník vezme pásmo z těžké, tkané látky, zlaté a tmavorůžové, požádá, abych je na okamžik podržel — a nyní přihodilo se něco, čemu bych se byl dozajista ze srdce zasmál, kdyby z generála úcta takřka nelinula. Markýz se totiž svižně otáčel, a pás se mu při tom krásně ovíjel kolem těla. Neměl červených spodků, byl v trepkách, a přece jenom stál přede mnou général commandant de corps d'arméé.

„Portrét v profilu, že ano?“, praví markýz.

„Ovšem,“ prohodím

V tu chvíli byl mně záhadným úsměv, jenž zakmitl na neporušené polovině obličeje. Bylo v něm mnoho trpkosti. General staví se do profilu a obrací ke mně bezvadnou polovici charakteristické svojí hlavy.

„Generále,“ zvolám, „nepřejete si přece, abych vás portrétoval v této posici?“

„Proč ne?,“ diví se markýz, „nemám jiné podobizny, než s tímto profilem.“

„Generále,“ pravím — „tuhle, takovou tvář, již mně právě ukazujete, má konečně každý, ale té druhé, střepem granátu zjízvené, nemá v celém světě nikdo — a právě tu bych rád zachytil.“

Generál se pousmál, poněkud se vypjal a řekl:

„Dobrá — souhlasím“ — — —

* * *

V atelieru Váchově viděl jsem na stojanech několik hotových portrétů. Dominoval portrét pána na Orlíku, knížete Karla Schwarzenberga, pravá to majorátní podobizna. Řekl bych, že je kavalír ve svém reservovaném, sympatickém zjevu mistrem skvěle vycítěn. Pravý tory! Umělec měl na mysli především to, aby hlava nabyla důležitosti, aby ona obraz opanovala, a ne nějaký nahodilý díl okolí nebo obleku. Vše to na obraze takořka neexistuje, ačkoliv vše tam jest, vše se na něm najde. Charakteristické jsou oči tohoto portrétu, oči prozíravé, které se mi zdají některou chvílí přísné, ale přece jenom zase dobrotivé, mírné. Ruce jsou viditelny v popředí. Nerad se jim Vácha vyhýbá. Hledá a vidí v nich složku charakteru, a vynechat je, bylo by dle názoru mistrova, okrádat dílo o důležitého činitele úplnosti. Z celého díla hlásí se sloh, pojetí, postup k cíli předem stanovenému, chtěnému.

Na jiném stojanu je portrét baronky z Ringhofferů, z letošní výstavy Rudolfina dobře známý. Dáma vybroušené elegance s graciosním, ležérním pohybem. Právě tento portrét jakoby byl dokumentem o celém postupu Váchovy tvorby. Napřed osobu pozoruje, studuje její zvyky, její gesta, než přikročí k studiu osvětlení, než řeší koncepci barev. Otázka charakteru je v jeho přípravném studiu za dobrou polo-

*) „Général, je vous felicite de votre belle blessure,“ (generále, blahopřeji k vaší krásné jizvě), řekl president francouzské republiky ke generálovi, když mu byl představen.

vinu otázkou hlavní. Dáma sedí na divaně, tělo sklání se k levé straně, kde se v natažené póse ruky opírá o divan. Prsteny krášlená pravice drží chrysanthému. Vidím kožich, na hlavě velký černý klobouk, a pochopuji, že tento velký černý bod má svoje zvláštní poslání — má dáti partii kolem hlavy klid a pozvednouti pleť obličeje a velké dekoltáže, tak jako v stejném tonu traktovaná kožešina má zvýšiti effekt kontrastem. Je to elegantně, slohově pojatý a řešený, abych tak řekl, okamžitě čitelný obraz, ve kterém vše jen ten má účel, by hlavní zájem poutal se jen a jen k osobě, vše a vše je pouze rámem hlavě. A to při portrétu je hlavní, neb toho jest portrét účelem.

Vedle portrétů nalezne čtenář v listu ještě studii k obrazu a tklivý výjev chrámový, jemuž dal umělec prostý název „Návrat". Vidíme tu nad rakví, v níž uložena mrtvola synova, bolem zlomenou matku. Je to kněžna paní Ida Schwarzenbergová, jejíž syn, mladý, talentovaný muž, princ Dr. Karel Schwarzenberg, zemřel spálou v Šanghaii. Město stalo se osudnou diplomatickou jeho stanicí. Mrtvola dopravena do Čech a vystavena v hlavní lodi farního chrámu v Třeboni, kde došlo k bolestnému setkání matky s mrtvolou synovou, s dítětem, jehož nadání a píle tolik radosti slibovalo milujícím rodičům!

Vidím, že Vácha v Čechách pilně pracoval. Byla by z portrétů, jež zde vytvořil, malá, ale zajímavá výstava. Vidím tu portréty rodiny barona Ringhoffera, barona Nádnerného, choť rytíře Edvarda z Daubků a několika spanilých dam české společnosti.

Dlouho už do Váchova atelieru docházeti nebudeme. Opustí nás zase na nějakou dobu, aby vyhověl svým pařížským klientům. Při vší lásce k vlasti zastýskalo se mu po Paříži, kam už odjela milá jeho rodina. Touží už zase po výsluní, chce vidět, chce poznat zase něco nového, chce osvěžit svou paletu na nejvlastnější své půdě, v elegantních salonech pařížských, vidět a sledovat vlnu mody, vycítit, co by z tohoto vlnění dalo se malebně zachytit a zpracovat.

Dr. R. J. Kronbauer.

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Až najednou v mocném závanu vemklo se dveřmi prudce vyraženými v pusté temno komory pronikavé těžké světlo, krvavé a děsivé, v jehož příšerné oblasti vystanula postava. Byla zahalena v bílý, ponure splývající háv, z něhož místo hlavy čněla umrlčí lebka! Zřela ústrašně svými prázdnými dutinami a zuby šklebily se jí posupně z mrtvých dásní. Vystala jako zjevení z hrůz záhrobí a na starce upjala tak nezemský svůj zrak. Obezírajíc ho takto celého a uhranujíc neskonalou hrůzou svou, rozmávala se příšera rukama, sunouc se takto, jakoby nezvěstně a u příšerné váhavosti, jíž z osudového určení nic nemůže se vymknouti, k starcovu loži. Krvavá oblast světla spěla s ní mohouc vůkol vlévati bezmeznou hrůzu — ale co osvítila nejstrašněji, z dosavadního ukrytého temna odestřela k spatření, bylo to, co slulo lidskou bytostí na tomto loži, ten stav, v němž se nešťastný stařec nalézal. Jenže to nebylo zde úkolem krvavého světla. Blíže, blíže k loži spěla umrlčina v chodu příšery a neustávajíc mávati rukama šklebila se čím dále nějak děsivěji tato příšera. Oh, krvavé to světlo samé hrůzy sálalo vlastně z dutin očí i z jámy vyšklebených úst — velmi obratně to bylo způsobeno. A ku starci sálajíc, jakoby ho to nějak zmámiti se snažilo, jako jedovatým výparem nastrojené hrůzy své!

A patří stařec vstříc tomuto strašnému zjevení jakoby smrti samé. Nejdřív při nenadálém jeho objevení tak úžasně zmítlo sebou celé jeho tělo, vypjavši se násilně k jakémus divému poskoku na loži, kterým by šíleně uniknout mohlo tomuto zasáhání z říše spějících příšer a jejích hrůz. I těm za živa uhnívajícím, dávno nehybným nohám, jež ochromeny úporně a bez vlády spočívaly na snůšce hadrů, dostalo se tu chvíli jakés bezděčné vlády — hnuly sebou, zacloumaly příšerně. Ale jen hnuly, zacloumaly v neukončeném náběhu strašlivé konvulse, jež se brání smrti. A to bylo s nimi vše. Při tom zároveň vyplnil se pustý prostor výkřikem starce, tak divě zmráčeným a smrtelně zachraptělým, jaký vydávají útroby lidské zasaženy a ohroženy v nejživotnějších svých pudech. Zamželé zřítelnice starcovy vytřeštily se zjíveně na domnělou příšeru. A takto na ni patřil.

Ona zatím dostupujíc samého lože za toho neustálého zmávání rukama pod rubášovým halením, v němž vytušiti se daly strašné kostnaté umrlčí pahýly, jala se, patrně ku zvýšení dojmu, skuhravě, nelidsky výti, právě oněmi tradičními zvuky rozevřeného záhrobí. A již z pod rubáše sáhá po starci, po jeho těle sunou se pahýly, ku hlavě míří, — hú, jaké strašné ledovaté dotýkání! Při tom cenící se kostnaté dásně příšerně chrastily. Nemohla-li

to nastati chvíle ona, v žní zachvacuje duši šílenství postrachu a hrůzy, strhujíc smysly veškery u bezměrnou závrať vě čné tmy a propasti záhuby, z oněch to chvil, jež jen jednou v žití; staví se na rozhraní života a smrti?!

Cokoliv ale by mělo nastati ve chvíli tak vhodně aranžovanou a jakýmkoliv žádoucím projevem za jiných okolností měla by se označiti chvíle tato, stalo se zatím, že ve vlastním svém jaksi vyvrcholení dopadlo vše docela jinak.

Náhle totiž velká změna udála se se starcem. Ustav u vzryvech své úzkosti, v tom šíleném křiku na rozhraní života a smrti, oddychl si jen z hluboka, jakoby uvolněně a nějaká nezměrná tíha zdála !se mu odvalena najednou s jeho prsou. Šílená posa jeho bytosti, ten jakýs divý úprk, k němuž celé tělo chvátila smrtelná konvulse, veškeré to nedávné vypjetí úžasu a ohromení hrůzy ustalo najednou. A v takový ulehčený, vyrovnaný, uvědoměný zase klid vpojila se celá bytost starcova, jakoby náhle konejšivě ukolébána, u známém družném doteku. A jeho vzezření vrátil se zase celý lidský výraz. Ale ne druhdy obvyklý, svého přetěžkého hoře, tak pochmurně vhodný poměrům a stavu, v nějž byl odsouzen.

RUDOLF VÁCHA: PORTRÉT.

Ale najednou to neobyčejně jaksi zrozsáhlel ten výraz, vypjal se v nezemskou záhadnou oblast, zjasniv slavným vnitřním světlem. A vyspěl takto u jakés velebné vzrušení, v nadšení nezemskosti na té mrtvolné, dávno utrýzněné tváři starcově, která jakoby nenadále oživla, mysticky vzplála nenáležejíc více zdroji života pozemského. Ale jakoby ukládaly se na ni zvěsti smíru již samé věčnosti. Jeho pohled vybaviv se najednou z vyjevení a obluzení hrůzy, nabyl hlubokého klidného přesvědčení a zároveň takové oddávající se něhy, jíž nebylo lze již u výrazu tomto zvrátiti. A marně dotírala příšera, postřehnuvší nepříznivou změnu, začala to již nehorázně lomoziti, to její jaksi záhrobní skučení prorvalo se zřejmě k známým lidským zvukům téměř řvouc. Až připadalo, že při té nápadné změně se starcem přímo urputně tvrdošíjným stává se toto její namáhání, jímž snažila se dojíti stůj co stůj jistého cíle svého, kterýž však náhle zdál se jejím snahám unikati . . . A přece, aniž se nadála, bylo již vše tak blízko cíli tomu. Ale domnívajíc se, že cíl jí uniká, uchopila se posledních svých prostředků. Popadla totiž posléze příšera starce za rameno a to již ne nějakými umrlčími pahýly, ale obyčejnýma lidskýma rukama, hodně smědýma, tvrdýma, chlupatýma, a jala se starcem vztekle sápati, jakoby tak snažila se vyrvati ho na ráz životu a s dráhy žití uvrci přímo kamsi do pekel, kam jedině patří. To opomenuvši veškeré již obezřelosti úlohy příšery, propukla nyní pravá lidská úkladná zloba, neutajovaná více a nepřetvařující se. Vše věru příliš hmotné a všední na takovou záhrobní, duchovou příšeru.

Starcovo rámě svíráno bylo bolestně jako v kleštích, snažil se sice mimoděk vymaniti své rámě z tohoto sevření hrubé, cizí ruky, leč to nebylo to, co tanulo jeho úmyslům. V tom výrazu hlubokého, klidného přesvědčení,

jež jen jakoby v obličeji jeho chmurně přísnělo, co ale zároveň vnitřní síla, odevzdávající se svým nějakým jiným neskonalým útěchám, neustupovala této přísnosti, patřil v samu líc té umrlčiny.

A ta jakoby se mátla tímto pohledem, znejistila ve svém počínání. Až pak pozvednuv se namáhavě na loži, zmávl rukou, pokynuv to příšeře. A hle, příšera bezděky umlkla a ustala ve svém počínání. Pak odchraptěl si stařec, až z jeho rtův, dávno odvyknuvších mluvit, vylinulo se jakoby bodře a přece tak pochmurně, v přetěžkém vnitřním rozechvění: — No, no, skoncuj již, synu, svou komedii, nech mě již jen ... Však již ti beztak umírám ... Pámbůh ti žehnej za všechno! A vypraviv to, poklesl najednou hlasem jako u smrtelném spádu a odvrátil se ku stěně, o příšeru a její hrůzy více se nestaraje, jako o cosi, co je v žití nejvýš zbytečné a malicherné. A bylo v jeho odvrácení také to, čím sami zbýváme se všeho protivenství, a ještě něco daleko více, zbývání se vůbec všeho, co náleží k životu, jenž stal se rovněž tak zbytečným a malicherným. A oddal se jakémus neskonalému zámyslu, velkým ohromivým dumám, ani dost málo o tu příšeru se již nestaraje.

Ta sice zatím úplně postřehla úplnou svou zbytečnost, ale v patrném úžasu, zmatku a zahanbení, nevědouc si rady, tady stála a neměla jaksi ani mužnosti, aby utekla z těchto míst své blamáže, a přisluhujíc takto bezděky věcem, jež tu nastávaly ... V oněch dumách svých a velkém jakéms zámyslu stařec již neodvratně vytrvával, oddávaje se jim zcela mimo již veškery zřetele tohoto žití. Jeho obličej nápadně bělel a celá bytost jeho jakoby se pročisťovala, vybavujíc se z dosavadních vztahů a všeho toho rmutu a té lpějící na něm bědy a ústrašnosti vůkolí, v něž uvedl ho zločin všech zločinů! Pobělela nápadně i jeho ruka, ale tak klidně, oddaně složivší se na pokrývku. Až vznesly se náhle nevystihle vzhůru starcovy zraky, v horoucím nadšeném blahu, jež se v ně vlévalo, odkudsi z mystických končin spějíc duši vstříc, a u vznícení nesmírné jakés záludy, v níž jakoby se jim otevírala sláva nebešťanů. A zahovořil slavně zvýšeným hlasem v takovém nějakém sladkém a velebném zapění, jehož ohlasem jakoby tady v komoře rozléhala se hymna umírání: — Ó, Pane, Pane můj, již jen milostivě přijmi služebníka svého v příbytek svůj blaženosti věčné, kterou od milosrdenství tvého pokorně doufá i po všech hříších svých. A zvyšuje potom ještě více hlas jako ku přestupující kadenci smrtelné hymny své, a takovým velkým ulpělým, mysticky zjasněným pohledem se rozhlédaje naposled po tom příbytku pozemskosti, jejž opouštěl a kterýžto ve své černé poušti jakoby zaskvěl se v lesku nadpozemském: — Amen, amen, amen, zvolal doznívajícím echem, jež vynášelo se k nebesům v dokonání svého díla pozemského.

Zároveň za posledních svých slov jakoby vzepjati se chtěla bytost starcova kamsi mocně, unášivě, což ale se jí více nepodařilo. Neboť tu stařec skonal již a hlava jeho složila se oddaně zpátky na lože. Hymna smrti byla dopěna a nastoupila nezvěstná hymna mystického blahoslavenství ... Šmahem vytratila se zatím příšera, zmizevši tišeji, než se objevila. Pohasla v komoře krvavá zář. Ale měsíčná zář, vyspěvši nad přístřeší, jež stínem tanulo tomuto oknu, zaplavila náhle celou tu komoru záludou bílého jasu jakoby dechem mystickým. — —

Mělť zajisté dnes v úmyslu sedlák tohoto statku dávati v hospodě k lepšímu, jak se musí vyzráti na takové výměnkáře, kteří nemají se k umření, a to aby se tak řeklo způsobem nevinným, spíše jaksi žertovným, na co nespadá osidlo kriminálu ..... totiž ve vhodné chvílí nahnati takové stařecké vetché duši nehoráznou hrůzu, ta že jistě vyrazí mu duši z těla ... Ale ku podivu neřekl ničeho a nepochlubil se ničím, ač chlubiti se bylo čím, když podařilo se statku zbaviti se výminkáře — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Někdy tou dobou jel jsem to právě kolem, tou dobou zabraly se smysly mé velkým tajemstvím smrti, jež se tam naplnilo ... Tajemství to jakoby sáhalo na mne nezvěstnou rukou a obkličovalo mě ve své ohromivé významnosti. A měsíc plana jasem zenitu nad tímto horským krajem a jakoby vždy mocněji se rozněcuje v liliové své sféře, zdál se nade vším osudově uzavírati a u nevystihlé výmluvnosti shlížeti se své říše mystické na všechno pozemské. A u vzhlížení k němu bylo mně, jakoby duše má ovláčena mystikou a spolu v tu říš věčna byla unášena, z pozemskosti se vybavujíc ... Bez přestání se jelo tou nekonečně se vinoucí a jakoby nějak ze sebe vyplývající dědinou. Samé upjaté, bílé plochy zdí, na něž kosmo se kladly černé stíny, samé světelné záchvěvy na skle oken, jako mihající se duše, a zase příkrá černá změť vnořená mezi vším tím světlem. A sféra měsíčná všady přítomná a živá, výmluvně, bádavě a nalehavě se ukládající na všechnu pozemkost. A to její slavné spění prostory a světy jakoby nezvěstně pělo úchvatnou píseň. —

Ze skupiny stromové, ve světle jako pronikavě vytesané, pochmurná věc stanula tu podle silnice. Sama tkvěla ve stínu, co každou haluzí kolem vál bílý jas. Povědomá nějaká socha na vysokém kamenném sloupu vystrměla v klenbě stromové, tak bizarně a neoznačitelně tanouc ve svém ztemnělém úkrytu. Stranou od sochy, dávného staromodního, opouštěného již symbolu, až nad tu klenbu stromovou vynášel se vysoký, příkrý břeh, vlastně návrší, kamž vedly vyborcené a vyviklané kamenné stupně z obou stran obehnané záplotím. Břeh dmul se v temné mohutnosti v bílou noc a pronikavě se na něm rýsovalo toto zábradlí. Bylo ho rozhodně třeba pro tuto příkrou cestu vedoucí k několika domkům vysoko utkvělým nad oním břehem, odkudž shlížely v údolí jako v bludné závrati. Tím nutněji ho bylo třeba, že ani jedné chvíle, ať v noci nebo ve dne, nevraceli se jejich obyvatelé nezpiti kořalkou do němoty. Proto byly snad tak dost pečlivě udržovány v pořádku, jak se ploty u nás v horách neudržují a vůbec nic se neudržuje, co k pořádku náleží.

V neobyčejné své význačnosti vynášelo se těchto několik domků se strmé své výšiny. Nebylo při nich stínů, žádných temných zákoutí, samé jen bílé svítivé plochy tkvěly, samý jas, samá vyhráněná linie určitě se rýsující do noci, vše neobsáhle zalito a ovláčeno světlem noci. Nebylo při nich také stromků, ani keřů, nic, co by působilo stín a temnotu. Seskupeny zdály se tu k jakémusi význačnému cíli, za svým nějakým určením odlišujícím se zcela od určení ostatní dědiny, v odlehlém ústraní svém úmyslně za vlastními záměry, jimž bylo by nerušeně hověno. Bez stodůlek, chlévků, bez zahrádek, beze všeho, zhoštěny každé přítulnosti a záludy byly ty příbytky, nenáleželo k nim také ani kousek role, bez každého družného spjatí se životem země byly, a vše jako úmyslně, že vše jiné by jaksi překáželo jejich záměrům a od nich je odnášelo.

Z té skupiny stromové, prolévané jasem při silnici, a od ukrývaného staromodního symbolu v ní až k onomu oslnivému vypjatí domků nahoře, jakoby to obnažených bílých těl, byl prudký nenadálý vznes. A nyní jakás temná souvislost začala se sem vpojovati, vyvíjelo se cosi z tohoto temna sraženého dole, k ozářené výšině spějíc A z oblasti této jakoby se vyjmul význam neodolatelný. Musely se sem všechny mé smysly najednou zanášeti v náhlém prudkém zadychtění, jakoby nervosně uříceném a bouřlivě kvačícím zlém vznícení, jež čímsi zaujato bylo v náhlém ústrachu. Bezděčně se nalekala má duše, aniž měla o čem ponětí, co by se dálo. Zbyla se všech svých jiných zřetelů, jen tou jedinou posupnou souvislostí schvácena — tam někam nahoru ji to volalo a vzývalo u záhadném nezvěstném upění . .

Ostatně znal jsem přespříliš dobře tato místa, jejich temný život i všechny okolnosti, jež se sem pojily.

Od sochy z temna příkopu vypotácela se najednou malá, složitá postava. V jasně planoucím bílém úsvitu určitě se vyznačila, jsouc nějak zakálena, zavápněna, zahlíněna, v obličeji jen jako zčernalá, ztrhaná, opuchlá. Vykomíhal se to odtud opilý zedník. Ale hned zase zapotácel se kams do temna příkopu, zpátky kams v úkryt té staromodní sochy. Tam rukama se úporně opřel a nabyv zase rovnováhy, posunul se dále k samým schodům. Za chvíli jal se po nich vystupovati. Zvolna, po každém našlápnutí se zastavuje, jakoby zkoumal půdu a rovnováhu, až uvědomiv si ji, zvláště pomocí zábradlí, jehož jeho ruce křečovitě se jímaly, měl tu příležitost o čemsi se vyjadřovati. Ostatně to zábradlí zdálo se věru k vůli němu vybudováno. A co tak vždy stanul, začaly noční tišinou prorážeti pusté skřeky opilce. Patrně nastala to ona příležitost vyjádření se, jež tanula mu na duši. Vskřeky a výrazy takové běsnosti, po nichž jakoby vůkol vždy srážela se strašná bezútěšná změť. Cos nastupovat se zdálo v zápětí těch zvuků, co jakoby kladlo se vůkol zžíravým hnusným rmutem. Co skřek to výraz, obé vzájemně se doplňující. Nadávky a zlořečení nebývalého významu, nezvyklé, strašné, jako u vzrůstajícím přívalu divých strhujících vod draly se z hrdla opilcova. Při každém novém vystoupení na další ze stupňů, jež ostatně nebyly nejpohodlnější, zvláště pro takové opilce, při každém novém rozkolísání se a křečovitém uchopení se zábradlí a nabytí posléz jakés rovnováhy, přibývalo zloby a strašnosti lání opilcovu. Připadalo to zlořečení noční jakoby vyzírání čehos pekelného a v úžasu nějak sdílelo je i ono rozlehlé utkvění světelné, jež tu dobu jako bílý, ztuhlý, vzdušný mramor naplňovalo noc a dostupovati se zdálo jakýchsi svých záhadných úmyslů . . .

Až zas utichl, chytaje se rovnováhy a nastupuje další schod. A pak začalo to zas. Nejdřív takovými zvuky nízkými, mručivými, zbubřelými, v pouhém nesrozumitelném zájiku, ale pak zvyšuje se hlas a mění se ve vzteklé vřeštění, které rozrážejíc se o cosi v nitru, zase v jednom neochabujícím řícení soptí svou hroznou, spustlou zlobu. Zní to nějak řeřavě, jakoby řinčela ocelová vzpruha. A rukama při tom mává ten člověk, jaksi proti veškeré té báni nebes shlédající upjatě dolů a zas pěstěmi hrozí, zlořeče, nadávaje.

Běda tomu srdci, jehož by se to dotýkalo, směřovalo k němu! Neboť dávno nebylo to obvyklé hulákání opilce, ale spíše demonicky šílené jitření zloby, dané v úděl tomuto hroznému nitru a jedem kořalky stupňované. Někdy to i znělo v zalehavé příšerné unylosti, jakoby kdos vztekle v dáli dul v roh; až pak zase přervala se překážka a hrdlo řvalo v celém svém běsném rozsoptění, jímž vyvirala nezmarná strašlivá zlověstnost. Běda té bytosti, jíž tato zlověstnost se dotýká!

Tam k těm domkům vynášelo se takto pozvolna toto spuštění nitra.

A čím ocitala se po schodech výše, blížíc se tím k domkům oněm, tím strašlivěji a zlověstněji zlořečila tato bytost. Muselo to dávno již zalehat k těm zdem bíle, vytřeštěně tam vypjatým jako obrovské umrlčí zuby, a ony jakoby již dávno uděšeně vyčkávaly toto zlořečení, tohoto člověka. Neboť v tom jednom domku bydlel a vždy se takto navracel.

Jakmile totiž ze zdola od silnice zalehly první vřesky — nebývalo to vždy v stejnou dobu, ale bývalo to téměř vždy — zalekla se tak strašlivě ona žena v tom jednom domku. Celá zesinala a nervosní sápavé chvění ji popadalo, jako v dotčení hrůzy, a upadla v jakýs náhlý, ztřeštěný zmatek, v němž počínala si jako šílená. Přitřela si hned cloumavě kadeř, hned ruce vznášela divě ke skráním, aby tam znova kadeř servaly. Její horečně napjaté oči vyjeveně těkají vůkol a v tom divém spěchu, v němž duše neví si rady v úžasu kvačící záhuby. A v tom smrtelném jejím zesínavění jakés nachově řeřavé plaménky prorážejí lícemi. A zaupí již tu každé chvíle tak vzlykavě, strašně, ubohá ta žena, v úsmrt zlekaná, vysedlých, hysterických tváří, celá shroucená, ubitá, ukopaná, utýraná, zmořená hladem, zimou, celá opuchlá, zbědovaná — uničená vší tou trýzní, která jí byla údělem. Chtěla by utéci, schovati se kamsi do nezvěstnosti . . . Vbodává na všechny strany ty horečné ulpělé pohledy jako zmučená kočka pátrajíc marně po úkrytu před hafanem. Vydrati by se chtěla kamsi ze svého zajetí, rozbíhá se, rozmávne rukama, narazí o stěnu, ale dále nedostává se jaksi sil ani odvahy. Nezdolné je vězení té strašlivé trýzně v úděl jí dané. Je vždy jako záhubně uhranutá těmi zvuky, o nichž ví, že nesou jí obvyklou, ale vždy tak strašlivou trýzeň, znova opětovanou, znova uničující veškero dosavadní její již uničení. To jí totiž z té dáli platí ono láteření, k ní směřuje, na ni má spadeno. Všechny ty hrozné nadávky a kletby, v jejichž pouhém ozvuku již srdce tuhne a jejichž významem celá duše se uhrůzňuje, připravují si jaksi svou oběť. Jak zvolna se to vleče sem a přece v šílené běsnosti to spěje blíže, k srdci záhubně zasahá. Aby nastalo pak veškero to ubíjení, veškero to servání a spustošení její bytosti, jemuž neujde ani jediného dne při návratu svého muže. Jak se to blíží, vleče, jako morová nákaza; a přec to kvapí jako vichřicí, jako záhuba moru již sama. A ona nemůže utéci, vyrvati se kletému spjatí, jež osud jí ukládá, musí patřiti vší té hrůze v samu líc a vyčkati, až se dovrší. Je to úděl pozemského jejího žití, nemůže, nemůže uniknouti . . .

(Pokračování.)

RUDOLF VÁCHA: STUDIE K OBRAZU.

RUDOLF VÁCHA: STUDIE K PORTRÉTU.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Ještě dlouhou chvíli rytmistr Čolek si schlazoval žáhu na vojákovi, který měl pekelnou radost z jeho rozčilení. Několikráte také rytmistr se rozehnal po Antošovi krátkou rákoskou, ale ten vždy se smíchem ucouvnul, ale hned opět vykročil a po vojensku srazil paty.

Když pak výprava po malé hodince se hnula v před, Antoš Chomiak byl jejím nejznamenitějším hrdinou. Všichni vojáci zapomněli na nebezpečí, které jim před chvílí hrozilo z potyčky, zapomněli také na raněného kamaráda a na mysli měli jenom kratochvilné dobrodružství Antošovo s rytmistrem Čolkem.

A kdykoli pak náš vozatajec se za pochodu přiblížil k některé četě nebo setnině, všade ho vítali štěkotem jako smečka psů. Ano i po rytmistru Čolkovi tak se k velikému potěšení Antošovu. Nic Chomiak si nedělal z jejich štěkotu, nic ho neponižovaly nesčíslné vtipy o těch sucharech. Stále se jen řehtal spokojeně, jakoby mu říkali kdo ví jaké lichocení nebo zdvořilost.

Výprava ubírala se stále jihovýchodním směrem a nevzdalovala se při tom značně černohorských hranic. Podobalo se, že jako se děje za velikého lovu, vojenské velitelství také zatahovalo léč a snažilo se dostati po širém kraji rozptýlené povstalce do křížového ohně a takovým způsobem nejdůkladněji je potříti.

Ale povstalci buď ani se neukázali, anebo objevili-li se, uklouzli vždycky jako úhořové buď s nepatrnými ztrátami anebo vůbec beze ztráty. Kolik měli padlých a raněných onoho dne, kdy se utkala s nimi výprava čemerenská, těžko bylo uhodnouti. — Pokud jenom trochu bylo možno, povstalci vždy hned zabité nebo raněné druhy odnášeli — a na bojištích někdy po nich nezbylo ani památky.

K večeru výprava dorazila na místo, kde se úžilo známé Gacké Pole a kde nedaleko stála osamělá kuča vojvody Zimuniče, slavného hrdiny z předcházejícího povstání proti Turkům. Právě ve chvíli, kdy výprava uléhala na nízkém křovinatém svahu táborem a kdy vyhlížena místa pro důstojnické stany a pro ohně, vojvoda Zimunič odněkud, nejspíše z Gacka nebo z Avtovce, přijížděl.

Nepatrný na pohled šedobradý stařec, značně v zádech ohnutý, klusal tu na hubeném koníku a jakýsi mladý Hercogovec na podobné herce několik kroků za ním. Vojvoda málo si všímal vojáků, přece však, míjeje je, ať to byli důstojníci nebo prostí vojáci, několikráte mlčky zvedl na pozdrav k čapce pravou ruku.

Neznajíce ho, někteří vojáci místo poděkování vrhli za ním drsné slovo anebo vtip na jeho vychrtlého koně — ale vojvoda ani se neohlédl, ani brvou nehnul, jakoby nerozuměl nebo jakoby se ho to netýkalo, a klidně klusal k své bílé kamenné kuči.

Na konci tábora zastavil ho poddůstojník, který vedl oddíl vojáků s plátěnými vědry a hledal na vaření menáže vody.

„Brate, kde je tady voda?“ ptal se vojvody Zimuniče.

„Tam, páni vojáci,“ vlídně odvětil vojvoda a ukázal pod vrch, kde byl pramen. Chtěl pak jeti dále, ale dobromyslný poddůstník ještě ho zadržel.

„Chceš cigaretu, brate?“ řekl vojvodovi a podával mu pouzdro s papiroskami.

Vojvoda Zimunič se usmál.

„Díky, díky, pane vojáku, nemám teď chuti na kouření. Ale jakobych přijal. Přijdete-li někdy na blízko mé kuče,“ a ukázal na bělající se svůj dům, „zastavte se u mne na číši vína — rád vás uvidím. A s Bohem — dobrou noc, páni vojáci.“

Po té odklusal s usmívajícím se průvodčím.

Šero již se kladlo na krajinu a s ním přibývalo všude vůkol klidu a ticha. Nebylo slyšeti ani ruch a šum nedalekého vojenského tábora. Průlinou mezi pahorky bylo viděti do rozlehlého Gackého Pole, s kterého poslední slunné dny vypily již všechen sníh a osušily lonskou zvadlou trávu. Taková úroda vonného sena jest na tom Gackém Poli, že nestačí ji skliditi okolní obyvatelé. Za suché zimy nebo před samým jarem zapalují pak trávu, aby se tak pohnojila a očistila veliká úrodná rovina, a kde nyní svítily rudé plameny, tam za krátko svítiti budou statisíce květin.

Podobně kde za dne viděti bylo jenom moře jako nehybného kouře, tam nyní s přibývající tmou rozlévala se moře nízkých, rozplizlých plamenův a příšerně se vyjímala v tichu nočním pod hvězdnatou oblohou. Takové ohně hořívaly na Gackém Poli nepřetržitě několik dní a nocí, tím déle, čím větší bylo bezvětří.

V táboře bylo dlouho do noci šumno a a živo. Teprve nyní výprava si vařila menáž, a když byla hotova se svým očouzeným masem a rýžovou polévkou, většina vojáků dostávala ještě chuť na černou kávu nebo na čaj. Plechové nádoby s vodou opět byly přistavovány k velikým ohnišťům, všelijaké vůně odvarů vznášely se nad táborem.

Ačkoli mdlí jako mouchy, vojáci přece záhy okřáli u teplých ohňův a po teplých soustech zapomínali na celodenní svízelný pochod a spíše radostně vzpomínali na srážku s povstalci a na jeho veselé jednotlivosti. Rádi byli by si zazpívali, ale to nebylo dovoleno v této době válečné.

Tábor byl na ovětralém svahu, se kterého teprve dnes nebo včera se vytratily poslední zbytky sněhových závějí. Tady u Gackého Pole bylo značně tepleji než na vysokém Čemerně, kde zima byla o několik stupňů větší a sněhy ležely tam o dobrých čtrnácte dní nebo tři neděle déle než-li v Gacku a na planinách bilećských.

Bylo již asi jedenáct hodin, když výprava usnula. Ale u jednotlivých ohňů míhaly se postavy vojáků po celou noc, jednak byly to patroly, vracející se z obhlídek po polních strážích, jednak byly to stráže, které byly vystřídány po půlnoci a teď pospíchaly také vařit a užít dobrodiní ohňů.

Ležení mělo divný, téměř strašidelný ráz. Nejvýše bylo několik režných důstojnických stanův a od těch rozbíhalo se po povlovném svahu několik set ohromných bílých naduřelých housenek. Za každým větším kamenem, za každým křoviskem, v každé úžlabince byla přissáta taková obrovská bílá housenka, jako líně odpočívající a čekající na východ slunce, které by ji probudilo k životu.

To spali vojáci zachumlaní ve svých houních. Nejhroznější obtíží na dlouhých pochodech byly jim ty těžké houně, a zejména když za deštivého počasí jim přibývalo na váze, vojáci bývali pod nimi večer rozlámaní a téměř až smrtelně umdlení. Za to však v takových a ještě studenějších zimních nocech každá i sebe těžší houně zdála se jim až příliš lehkou a brzo přestávala pod ní boleti otlačená prsa a ramena.

Byla chvíle po půlnoci, když u stanů důstojnických se strhl pokřik. Plukovní lékař Taussig zle se tam čertil, křičel a prskal jako rozdrážděný křeček. Byl zavolán do jiného stanu k znavenému pěšáckému setníkovi a než se vrátil, zmizela mu z jeho pelechu nejteplejší houně. Spali tam sice ještě jiní důstojníci, ale nikdo z nich nepozoroval odvážného vetřelce.

Doktor Taussig nejraději byl by viděl, kdyby byl dal podplukovník Fekete zbouřiti všecek tábor a hned hledati jeho ztracené houně. Ale milý podplukovník nebyl tak ochoten a nevrle zafafal na lékaře, aby přece již dal pokoj a nechal spáti jej i utýrané vojáky. Ráno prý zločin vyšetří a dopadne-li zloděje, dá ho zavříti, až prý z toho chlap zčerná.

A zatím co u stanů důstojnických dohučívala ta bouře, četař Florian šeptal Chomiakovi:

„Antoši, ty netvore zlodějská, kdybys byl o pár let mladší a o sto procent hezčí a kdybys nebyl Chomiakem, nýbrž stvořením ženského pohlaví „hubičku", přitiskl bych tě na svá prsa a dal bych štipanou."

Vozatajec se zazubil na znamení dokonalé spokojenosti.

„Slyšel jste ho, pane fíro, jak se vztekal? To je hned křiku pro jednu všivou houni:"

„Kdyby tě byli chytili!"

„Ba ne, to já už jsem dokázal jinší věci!"

„Ty jsi vzor přátelské lásky a nezištnosti, Houňokrade Nebojácný," pochválil Antoše četař. „Pro mne jsi ukradl pokrývku a sám snad budeš hynouti zimou?"

„Já už mám taky jednu — tu jsem stáhl se šikovatele Elbe-Teinitze, ale ten neví nic, po menáži se napil rumu a spí jako zabitý. Ale přede dnem tu houni neodhazujte, pane fíro, já si pro ni přijdu a zas ji odevdám na patřičné místo, já nechci mít na svědomí hřích, že jsem kradl, já jsem se jen poctivě vypůjčil a zase taky poctivě vrátím, možná, že jeden z nich dostane obě dvě."

„Vidíš, Antoši Chomiaku," rozvážně otcovsky kázal Florian, „ty máš up ímné srdce, máš v sobě něco tak svatomartinsky milosrdného, jiné svlékat a sebe odívat, to je nadmíru krásná a zasloužilá vlastnost, pro tu by tě musil každý pochválit — jenom ty psí suchary jsi neměl jíst, Antoši, to je pro tebe veliká ostuda, to jsi přece jenom neměl dělat!"

Antoš tlumeně se zasmál, až mu přeskočilo, a škytl.

„Vždyť já je nejedl, pane fíro, na mou duši, když vám ř kám. Snědl je sám pan rytmistr Čolek, proto teď tak štěká. Když jsem byl u něho, musil jsem mu večer co večer vařit rendlík paprikáše, a protože jsem kousek masa taky rád, hodil jsem mu tam za to vždycky psí suchar. Proto je od té doby tak tlustý a pořád jen kousat, jen kousat. To víte, když to prasklo, že jsem ty suchary musil vzít na sebe, kdepak bych je mohl nechat na panu rytmistrovi!"

„Poslouchej, Antoši, když je to takové, tedy tu ostudu s tebe snímám a pravím, že jsi chlapík, a to nejenom co se týče těch sucharů, nýbrž i co se týče těch houní. Chtěl by's si cucnout slivovice?"

„Kdyby byla kapka, pane fíro —"

Četař Florian sáhl za hlavu, kde měl po straně tlumoku zastrčenou čutoru a podal ji Chomiakovi.

„Pij, co chceš, taškáři, ale hlt tam nech taky ještě pro mne."

RUDOLF VÁCHA: STUDIE K PORTRÉTU.
(Général commandant de corps d'armée markýz de Lamarre).

Antoš se napil, poliboval si a utřel si dlaní ústa.

„Dnes jsem měl krásný den, pane fíro, takový tuze miloučký jeden den," pravil sdílně, „takhle těší chudého člověka být na světě — jenom kdyby nebylo toho kocourka Jeremiáše!"

A přidav k tomu povzdechu dobrou noc, odcházel za důstojnické stany, kde byli koně.

Bale se nyní do dvou houní, Florian si pomyslil:

„Kdyby tak měla tvé srdce Malkah Rubinova, Antoši, to by mě taky jako tebe těšil svět, ale tak jsem jako opuštěný sirotek —"

A za minutu s myšlenkou na Malku usnul.

X.

V tu dobu dva pěšáci, Jakub Ledra a Eman Dezort, na jiném konci tábora spolu uvažovali, jak by dostali ještě něco k snědku. Vařili si spolu sice v jedné nádobě menáž, ale v nejkrásnějším kuchaření převrhlo se jim to do ohně, a bylo po těšení. Z polévky nebylo nic, maso bylo samý popel, hlína a uhlík, polovic toho musili odřezati, a co jim zbylo, dopékali nad řeřavým uhlím, ale bylo toho pro jejich hlad málo.

Jiného neměli. Suchary i komisárek snědli již za pochodu, podobně čutory jejich byly prázdny, a kamarádi sami majíce málo, tentokráte byli skoupí. Potloukali se tedy po táboře slídíce od ohně k ohni a všelijak do přízně kamarádů se vemlouvajíce, ale dostali všeho všudy sousto lojovatého, nedovařeného masa a jinde, kde je drsně odbyli, Jakub Ledra ze zlosti připlížil se k pyramidám z pušek, na kterých visely odložené plátěné pytlíky, a některému kamarádovi odtamtud ukradl ze železné zásoby masovou konservu.

Snědli ji stranou studenou v temnotě noční a pak jako hladoví vlci pátrali dále. Dvakráte, třikráte ocitli se mezi důstojnickými stany, až posléze zabloudili na odlehlý konec tábora, kde bylo stanoviště soumarů a jich honců, kteří vezli za výpravou potraviny.

Hercegovci měli tam veliký oheň, kolem kterého v malebných posicích, většinou sedíce po turecku na skřížených nohou, odpočívali. Zvolna pojídali svoje chudé večeře, pokuřovali a tlumeně hovořili. Tři nebo čtyři z nich polonazí, jeden nahý úplně, stáli nad ohništěm a vytřepávali nad plameny na dlouhém klacku zavěšené košile a některé jiné spodní části svých oděvů.

Rozumí se, že to vypadalo za té zimní noci a za plápolání ohně velmi bizarně, a naši dva pěšáci až ustrnuti se zastavili hrozíce se, co tajemného se u toho ohně děje. Měli dojem, že se tam pášou kdo ví jaké zločiny a že snad ti ubozí naháči jsou ostatními druhy svými odsouzeni, aby byli upáleni, nejdříve jejich košile, pak jejich kaťata a na konec oni sami.

Ale ti ostatní oblečení Hercegovci seděli klidně, spokojeně pokuřujíce nebo žvýkajíce svá sousta a obnaženým ani jejich prazvláštnímu počínání nevěnovali nijaké pozornosti. A když ti důkladně nad plameny vytřepali svá roucha, sňali je s klackův a pomalu se oblékali.

„Co to bylo?" ptal se Eman Dezort zkoprnělého Jakuba Ledry.

„Nevím," ustrašen šeptal pěšák, „snad je to čarování nebo některý jejich obřad."

„Teď, když se oblékají, nemusíme se toho už bát — snad abychom se jich optali."

„Jak chceš, Dezorte, zeptej se jich, ty s nimi umíš líp mluvit než já — a můžeš jim při tom říci, nemají-li něco k snědku. Mohli by prodat kousek něčeho, pojď a řekni."

Přistoupili tedy k ohništi a pozdravili, nazývajíce podle tamějšího zvyku Hercegovce svými braty. Přijali jejich poděkování, poptali se na jejich zdraví a mlsně se dívali po ohništi.

Vonělo tam na dřevěném rožni kus vychrtlé ovce nebo kozy. Samá kost už jen to bylo, maso bylo téměř do poslední mrvy ořezáno a obráno, ale i ty skrovné trosky způsobily u našich pěšáků laskominy. Eman Dezort přemýšlel, jak nejvýmluvněji by boncům o to řekl, ale Jakubu Ledrovi to bylo příliš rozvláčné,

proto hned jim ukázal na pečeni a připojil návrh, aby jim to prodali.

„Vezmi, vezmi," pravil jeden z Hercegovců, je toho už málo, nestojí to za prodání."

Pak sáhl do svého strakatého vlněného pytlíku a vyňal z něho kus podivného, neobvykle páchnoucího pečiva. Vypadalo to jako nějaký svítek z černé mouky, z vajec, z odřezků masa a škvarků.

Pěšáci žádoucně se vrhli na ten zvláštní dar boží a přikusujíce pečivo, mlsně obírali kosti. Teprve pak, když si je trochu namastil, Eman Dezort hovorněji otevřel ústa.

Ptal se bratů Hercegovců, co to prve nad ohněm dělali, na jaké to znamení třepali košilemi?

„Nic, brate," klidně pravil obstárlý muž, ssaje z ohromného troubele vonný proud tabákového kouře, — „uši jsme pálili".

„Jaké uši?" divil se Eman Dezort.

„A boga mi, ty jen tak děláš, jako bys nevěděl, co jsou uši, mladý brate," vytýkal Hercegovec. „Však je máš taky a s tebou ostatní brati vojáci. Mít uši není ani tak ošklivé, jako mít ďábelské blechy."

Nyní Eman Dezort s hrůzou porozuměl a rychle odhazuje ohryznutou kost na ohniště, sdělil se o své poznání s Ledrou. Ten zbledl a vypoulil na svoje sousto oči. jakoby pátral, nejsou-li na něm ještě stopy toho, co naháči před chvilkou vytřepávali ze svého prádla.

Ruce se mu třásly, brada se mu třásla, zuby mu zacvakaly. Vydal ze sebe nejkrásnější německé zaklení a honem se sbíral a vzdaloval, neboť měl náhlý pocit, že večeřel více, než může jeho žaludek snésti.

Po něm všecek zkormoucen a jako opilý vyvrávoral se z družiny Hercegovců věrný jeho druh Eman Dezort. Když dostihl Ledry, dal se také do nadávání. Pak se shodli v tom, že by v jejich kritické chvíli neškodil doušek silné slivovice nebo rumu.

Ale kde vzíti slivovici nebo rum? Bloudili spolu po táboře, od ohně k ohni se potloukali a posléze opět se ocitli u soumarův a jejich honců. Tam stranou byly složeny zásoby, koše s komisárkem, ploské soudky a bedny. A tam také na štěstí přistihli stráž, která měla zásoby hlídati, jak statečně se dobývala do jednoho soudku.

RUDOLF VÁCHA: PORTRÉT

Nebylo v něm ani slivovice ani rumu, bylo v něm víno, z kterého se všichni napili, co hrdlo jejich ráčilo, a když pak konečně si šli k svým spícím četám lehnout, bylo jim nadmíru blaze a tak teplo, že by byli podobně jako šikovatel Elbe-Teinitz usnuli i bez houně.

Ten ubohý šikovatel měl ráno veliké opletání. Našli na něm totiž kromě jeho vlastní houně také pěknou tlustou a měkkou houni doktorovu, a marně se dušoval, že neví, jak se to mohlo státi, poněvadž v noci, když ho probudila zima, neměl ani houně vlastní.

„To udělal některý z těch lotrů, buď Dezort nebo Ledra," hádal na naše pěšáky, kteří jako u myslivců četař Florian nebo jako Antoš Chomiak měli po celém pluku také svoji krásnou pověst.

Byl z toho všecek nešťasten, ten ubohý šikovatel Elbe-Teinitz, který vlastně se jmenoval Třesohlavý a pocházel z Černého Kostelce. Ale jeho setník, také český vlastenec, nedovedl již nebo nechtěl vyslovovati toho jména a raději volal na něho jménem jeho rodiště. Říkal

mu „Sic Feldwebel Schwarz-Kostelec“, později však si spletl Černý Kostelec s Kostelcem Labským a ještě později s Labskou Týnicí, čímž ze šikovatele Třesohlavého vznikl Feldwebel Elbe-Teinitz.

Setník Elbe-Teinitzův prohodil, že ta záhada s houní dělá jeho setnině hanbu a že ji, až se vrátí z výpravy, ještě náležitě vyšetří. Nebylo kdy obírati se tím v táboře, kde všichni spěchali naložit na sebe všechny věci a co možná brzo vyrazit, neboť do večera měli velikou oklikou, až ke Koritu zabíhající, dostihnouti Gacka, nezažene-li jich některý nepředvídaný rozkaz do jiných pekel horoucích.

Plahočili se po kamenitých kopcích a dolinách po celý den, a na štěstí jejich bylo zase dosti ucházející počasí. Slunce sice toho dne již nesvítilo, bylo pomračeno, avšak ze vzduchu nemizel přece vlahý dech nadcházejícího března.

O polednách výprava odpočívala asi hodinu mezi Koritem a Černicí. Menáže nevařila, nebylo k tomu kdy a kromě toho v té pusté krajině nebylo nikde na blízku ani vody. Vždyť i do Korita dovážeti musili několik hodin cesty na soumarech vodu, a posádka tamější odkázána byla jenom na cisternu, nad kterou stála stráž, aby nebylo plýtváno tou v oněch místech tak vzácnou tekutinou, někdy skutečně mnohem vzácnější než byla rakije nebo víno.

K obědu byly tedy části výpravy rozdány komisárky a jiné části suchary, vedle toho směl si každý voják snísti masovou konservu, kterou dostal v Čemerně před odchodem na výpravu. Ale komisárky byly v koších roztříštěny na kousky a drobty, a bylo by bývalo uměním složiti z nich aspoň jeden bochníček, a co konserv se týče, ty většinou již včera byly snědeny. A tak ovšem mnoho vojáků bylo odkázáno pouze na kousek starého sucharu nebo na ty drobty.

Jakkoli koncem února den pěkně již se natahuje, trvalo přece až do večera, nežli výprava pro ten den došla svého cíle. Stočila se pod Bělašickou planinou na úzkou novou hráz, po které vedla cesta jako struna rovná přes Gacké Pole, od Černice přímo k Avtovci. Ale v Avtovci byly všechny vojenské baráky přeplněny, a poněvadž podplukovník Fekete dbal toho, aby se výpravě dostalo odpočinku pod přístřeším, šlo se ještě dobrou hodinu dále, až do Gacka, které za onoho času nazývalo se na mapách po turecku Metokií.

Na cestě mezi Avtovcem a Gackem setmělo se jako o půlnoci a spustil se ze zakalených oblaků hustý déšť. Marno bylo pobízeti k rychlejšímu pochodu, unavení vojáci vlekli se pod tíhou svého nákladu jako tlupa malomocných marodův a sklesle se poddávala té psotě. Zdála se nesmírně dlouhou ta cesta mezi oběma řečenými stanicemi, nekonečnou, někteří vojáci ani nevěřili, že skutečně jdou do Gacka, myslili, že někde bloudí a že tak musí jíti do rána.

Ale posléze objevila se již světla zcela blízkého městečka, a uondaná výprava stoupala jeho úzkou ulicí k povýšeným kasárnám. Pršelo právě, jen se cedilo. Obyvatelé, většinou mohamedáni, přistupovali se světly do oken, aby vojáci lépe viděli na cestu, po níž hrčela voda od kasáren dolů jediným širokým potokem.

Když pak vojáci se octli pod střechou a stahovali i shazovali se sebe výzbroj a promočený oděv a když slyšeli šumění neustávajícího deště venku, uznali, jak velitel jejich Fekete byl prozřetelný, nechtěje se tentokráte utábořiti pod širým nebem.

Málo bylo mezi vojáky těch, kteří našli ve svých telatech kus suchého prádla. A tak vojáci v kasárnách jenom ždímali a všelijak sušili, při čemž nejhorší bylo to, že také houně byly skrz naskrz mokré.

Ale přece bylo veselo, v kuchyni vařila se večerní menáž, kamarádi z gacké posádky přinesli hojnost suchého tabáku, a tak naši vojáci horlivě kouřili a zahřívali se při tom tabákovým dýmem. Poněvadž v kasárnách kromě kuchyně nebylo kamen, vojáci skládali promoklé košile a uléhali pak na ně, aby je alespoň takovým způsobem osušili, a kteří si pospíšili a ulovili kousek místa v kuchyni, ti to pokládali za veliký úspěch.

Asi za dvě hodiny byla uvařena večeře, rýžová polévka s masem. Kromě toho rozdáváno bylo na dva dny víno, a to nejspíše vzhledem k těm mokrým houním. Budou-li navrch studiti pokrývky, ať uvnitř aspoň zahřívá důkladný doušek révové šťávy.

Všecka myslivecká setnina směstnána byla v jedné veliké jizbě na rozložených slamnících a když se posilnila pokrmem i nápojem, byla samý žert a samý smích. Hladké i drsné vtipy lítaly z kouta do kouta, jednotlivci na sebe pokřikovali a škádlili se, na zadním konci polonahá skupina pokoušela se o zpěv.

Po večeři přišel mezi myslivce Antoš Chomiak a přinesl třílitrovou plechovou nádobu, plnou „krampampuli“, jak tam říkali směsi cukru a vařeného rumu. Pravil, že nese panu četaři Florianovi doušek pro zahřátí a jenom se zubil všem dotazům, kde najednou vzal tolik rumu a cukru.

Napil se četař Florian, napilo se vonného, horkého a tuze opojného krampampuli ještě

dvacet jiných myslivců, a poslední notný doušek učinil švec Lachoutek, který pak mermomocí nechtěl spáti a přál si vypravovati anekdoty a vojenské historky. Ačkoli to vypravoval nejméně již tisíckráte, prodral se k četaři Florianovi a nazývaje ho největším pašákem, dal se do opakování své staré anekdoty o starostovi a obecním výboru, který se usnesl na tom, aby byly vybrány v obecním lese mladé sojky. Starosta pověřen úkolem vylézti za sojkami na borovici, a když již dosahoval hnízda, spadl, ale na štěstí oběma rukama se zachytil větve. Držel se jí nadmíru pevně, a obecní výbor tedy konal pod borovicí řádnou schůzi, na níž rozhodnuto, aby páni radní nařezali hodně dlouhých klackův a tloukli jimi pana starostu tak dlouho přes ruce, dokud by se nepustil. (Pokračování.)

FEUILLETON.

ČESKÉ MLÁDEŽI DOBRÁ ČESKÁ KNIHA.

Kapitola předvánoční.

Právě letos je tomu šedesát let, kdy vyšla nákladem Veithovým první Douchova knižka pro mládež „Kratinké povídky o nakládání se zvířaty". Do té doby neměli jsme téměř slušnější obrázkové a povídkové nebo veršované knížky pro mládež; co bylo před tím účelně pro mládež psáno a vydáno, nestojí valně za zmínku. V letech padesátých došlo konečně i na českou mládež, neboť nabývalo vrchu přesvědčení, že příští české generace musí býti vychovávány českou knihou. Nadšený kněz vlastenec, Fr. Doucha, jenž horečně — hlavně překlady — vyplňoval kde jakou mezeru v naší literatuře, těžce nesl, že čeští rodičové musí kupovati svým dítkám obrázkové knížky německé, chtěli-li své miláčky knižním dárkem obšťastniti, a proto bez dlouhých časopiseckých úvah jal se ihned prakticky odstraňovati tento pokořující nedostatek. — Ačkoli první knížka Douchova pro mládež — ostatně to platí skoro o všech stu jeho knížkách — neměla valné ceny umělecké, jsouc přímo zamořena papírovou morálkou, přece na svůj čas vykonala plně své poslání; jak citlivý byl nedostatek literatury pro mládež, svědčí znamenitě již ta okolnost, že „Kratinké povídky o nakládání se zvířaty" vyšly v poměrně krátké době ve 4 vydáních o 18 tisících exemplářích. Rozšíření české knihy na tu dobu dojista úctyhodné. Po té knize následovalo jiných jeho deset veršovaných i prosaických, beletristických i poučných, a po nich nových deset a dál a dál, až překročilo se konečně číslo — 80. Na Douchu překladatele, meditativního básníka a satirika se časem zapomínalo pro Douchu moralisujícího veršotepce. Ač, jak výše jsem již řekl, nemají Douchovy knížky pro mládež valné ceny umělecké, přemnohé vůbec žádné, přece tato činnost Douchova nesmí se podceňovati, alespoň pro svůj vnitřní, dojista krásný a účelný smysl.

Avšak nelze neviděti i neblahé stránky této působnosti Douchovy ve vlivu, jaký měla jeho tvorba pro mládež na jeho nohsledy; kdo se nedovedl uplatniti jako spisovatel ‚pro dospělé', psal pro mládež, pro niž, zdálo se, že je každý slovesný výrobek dosti dobrý. Kromě původní tvorby překládalo se hojně; Nieritze a Krištofa Šmída poznala mládež v druhé polovici min. stol. velmi dokonale, do posledních jich drobtů. Tu a tam jako bílá vrána objevilo se cos lepšího, ale což to znamenalo proti té zátopě cizího i původního braku! — Že mládeži z toho nejlepšího patří nejlepší, nebylo vážně bráno.

Teprvé v posledních patnácti letech m. stol. lze pozorovati stopy soustavného zvedání umělecké povahy děl určených mládeži. Co před tím náhodně nebo z uvědomělé již, avšak ne dosti důrazně proklamované snahy neslo se k vyšším cílům, podřiďuje se zvolna novým směrům v názoru o knize pro mládež, směrům, jež přesného vymezení a zdůraznění nabývají v hesle: umění do školy. Zde nutno podotknouti, že heslo, byť nedosti ještě určité, bylo známo a z části prováděno u nás jednotlivými učiteli i sbory učitelskými dříve, než je zavál k nám příhodný vítr z ciziny.

Šedesát let uplynulo od vydání první obrázkové knížky s čestným textem Douchovým pro českou mládež — a dnes máme již celou velikou literaturu pro mládež. Ale chceme-li trochu přísněji vybírati z toho velikého množství spisů, budeme hodně zklamáni. Ne bez obtíží shledali bychom asi tolik dobrých knih, kolik by jich bylo třeba do žákovské knihovny školy trojtřídní. Příčinu toho právě sluší hledati v tom zmateném a ne právě vysokém stanovisku, s jakého druhdy bylo nazíráno na knihu pro mládež.

Dnes vychází skoro třicet knižnic pro mládež a některé z nich dožily se — a to většinou právě ony nejcennější — i sta a více svazků. Knižnice seriosnější vycházejí zhusta zvolna, mnohé i zanikají. Smutný zjev! Komu přičítati vinu? Někdy nakladatelům, někdy odběratelům. Zajímavo, že nejvíce daří se oněm knihovnám (s t. zv. ‚indiánkami'), jichž nakladatelé nepočítají s doporučováním

RUDOLF VÁCHA: NÁVRAT.

svých knih do žákovských knihoven, ale kteří přímo snaží se knihu prodati mládeži, již lákají strašlivými a křiklavě malovanými obrázky, nebo hodně lákavými (mírně řečeno) nadpisy. Ačkoli mládež ve škole jest před touto otravnou četbou varována, přece to valně nepomáhá. Proč? — Odpovědí na tuto otázku jest několik a všecky dojista správné, jinými slovy, příčin je mnoho. Uvádím některé:

Dítě chce knížku s obsahem, který zaujme jeho pozornost i fantasii, knížku, která svým obsahem nepokládá dítě za tvorečka s měsíce spadlého, ale za bytost lidskou. A právě ‚indiánky' spíše hoví této podmínce, než přemrštěné moralisující povídky, plné postav neživotných a zkreslených (hodný Jetřich zrovna tak, jako zlý Fridolin dávno dětem se zprotivil); básničky, jež jsou pouhými rýmovačkami, vzbuzují přímo postrach u mladých čtenářů. — Je třeba literatury životné, krátce, třeba skutečného umění, jež předkládáme dětem, chceme-li, aby děti rády čtly. V posledních patnácti letech v tom ohledu mnoho se vykonalo pro nápravu, ale — dosud existuje také mnoho z předešlého braku, mnoho se ho ještě rozhojňuje, a tak děti, nedá-li se jim do ruky kniha, jež by jich neodpuzovala, ale zajímala, raději obětují třicet či čtyřicet haléřů a koupí si knížku samy takovou, z jejíhož titulního obrázku nabyly přesvědčení, že že se rozhodně ‚pobaví'.

Marno je varovat děti před špatnou četbou, když varujíce, zároveň nedáme jim náhrady. Což nemáme přece dobré četby dostatek? — Ne mnoho dosud a co máme, je bohužel v nakladateských skladech místo — v žákovských knižnicích. Dotace, poskytované obecným a měšťanským školám, jsou tak nepatrné — až na čestné, avšak řídké výjimky, kde obec o rozkvět žákovské knihovny se sama stará, že učitel neví, co by navrhl, aby dříve se koupilo. — Jsou školy, v nichž na 60 žáků jedné třídy připadá 10 knížek! A škol těch je velmi mnoho! — Kdyby žák podržel si knížku týden, vypůjčí si knížku jednou za šest neděl. — A děti rády čtou! Nemají-li knihy vhodné, kupují ‚krvačky', ‚indiánky' a poslední dobou i různé ty — detektivní novelly. — Kde je vina, že se šíří tato demoralisující literatura u mládeže? V kruzích, které tak skoupě dotují žákovské knihovny! — A zajímavá komedie! Právě tyto kruhy pak stěžují si do znemravňování naší mládeže.

Kdyby žákovské knihovny byly štědřeji dotovány, učitelstvo jistě konalo by svoji povinnost a navrhovalo ke koupi jen knihy dobré. Byl-li by slušný odbyt knih dobrých, více by se jich vydávalo. Kdyby děti měly hojnost dobré a zajímavé četby ze školy, nekupovaly by ‚indiánky', a jejich nakladatelé musili by upustit od jich vydávání. To vše je logicky sepjato.

Avšak i neposlední vinu na šíření špatných a dobrodružných knih mají rodičové sami. Úžasno, co rodiče dovedou koupit svým ‚miláčkům' k Ježíšku nebo k svátku! — Ovšem: nevědomost hříchu nečiní, může býti omluvou. A vskutku, jak mohou nejširší vrstvy lidové, jež starají se zhusta o knihu jen tehdy, když ji jako dárek kupují svým dítkám — vědět, kde jaká dobrá kniha vyšla? — V takovém případě bylo by nutno upozorňovat. Pomoci není nesnadno. Je tu Osvětový svaz, je tu Nakladatelské družstvo Máje, je tu učitelstvo; nechť rodiče obrátí se na ně s žádostí o radu, a jistě že se jim jí dostane! Chce-li kdo svým dítkám koupiti knihu za větší obnos a neví-li, jakou koupiti, aby svým dětem nekupoval zkázu, nebude se ostýchat poradit se s někým, kdo má nejlepší snahy šířit dobrou českou literaturu.

Jest doba předvánoční, doba největšího příležitostného nákupu kněh pro mládež. Všichni, kdož kupujete knihu jako dárek mládeži, pamatujte, že jen česká a dobrá kniha patří do rukou české mládeže. Tím prospíváte nejen svému dítku, ale podporujete vůbec rozvoj dobré české literatury pro mládež. *K. E.*

RUDOLF VÁCHA: KŘÍDOVÁ KRESBA.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA

BUĎME NA STRÁŽI! Česká veřejnost zase jednou se vzchopila ke kulturnímu, svépomocnému činu. Kdykoliv na nás dopadla rána, mířící na kořen národního bytí, vždy se objevila zdravá reakce. V takových okamžicích dovedeme se semknouti — vzpamatujeme se a dokážeme činy, jež mají v zápětí vyčištění našeho národního ovzduší. Jen vydržet, nepovolit, neochabovat a nezapominat na předsevzetí, v zápalu a v bolesti učiněná! Buďme pevni, buďme důsledni, buďme na stráži! Náhlé soudy a výminečná opatření byly a jsou jenom ohněm, jímž se naše vytrvalost utuží, zocelí, křehkost, kazy, slabosti odstraní. Ve chvíli, kdy královská Praha byla sevřena poutem stanného práva, promluvil Spolek českých spisovatelů Máj varovné, vážné slovo. Tříštíme se a nedovedeme se navzájem podepřít — žaluje Máj — necítíme, že každým haléřem, posílaným svému nepříteli, ochuzujeme národ. zostřujeme zbraň namířenou proti sobě. Máj upozorňuje na smutný zjev, kterak i naše česká kniha a český časopis, ještě před půl stoletím nejpřednější páky národního uvědomování, dostávají se stále do tísnivějšího područí knih a časopisů cizích, zejména německých, a to z velké části naprosto bezcenných, neužitečných a naše národní city hrubě urážejících. Nestavíme se proti opravdovému umění ciziny, ale prohlašujeme, že v čele kulturního duševního ruchu celého našeho národa musí bez výhrady státi jeho vlastní původní umění, které nesmí býti znehodnocováno stůj co stůj pro zájem a módnost cizích, někdy dokonce problematických literárních výkonů. Buďme na stráži proti přívalu cizích, zvláště německých knih a časopisů hodnot pochybných a nepřestaňme odmítati všecky tiskopisy, které zlovolně tupí a hanobí náš národ!

JOSEF UHER. Mladý moravský literát, talent silný a slibný, jeden z kruhu moravských umělců, kteří pracují o stvoření českého kulturního ústředí na Moravě, zemřel v Brně minulé soboty. Uher byl teprve 28 let stár, byl učitelem na Brněnsku a po leta nemocen. Jeho životní podmínky byly nepříznivy, a přece krátký život jeho zanechal světlé stopy. Vydal dvě pozoruhodné knihy „Kapitoly o lidech kočovných a jiná prosa" a „Má cesta". Vydání třetí knihy „Bratránkové" se připravuje. Tragická jeho smrt, jak o ní podaly noviny zprávu, je symbolickým obrazem českých a zvláště moravských poměrů. Toužil po volném rozhledu, chtěl naposled ještě spatřiti oblohu a stromy. — — Rozhrnuli záclonu, ale zrak už mu hasl — — —

PRVÁ ZPRÁVA O STANNÉM PRÁVU V KLEMENTINU. Bylo to právě v jubilejní den, kdy Klementinum skýtalo obraz obležení. Marianské náměstí uzavřeno, vchody z Karlovy ulice a z Křižovnického námestí obsazeny stráží. Ačkoliv universitní půda staroslavného Klementina společna je oběma universitám, toho dne nádvoří klementinská vyhražena zdála se býti toliko německému professorstvu a studentstvu. I úředníci universitní knihovny, která rovněž oběma universitám je společna, vracejíce se ze slavných bohoslužeb u Křižovníků, jen stěží, po energickém zakročení vedoucího je uniformovaného zástupce bibliotekářova,

dostávají se ku svému právu jako příslušníci obojí universtity a vpuštěni konečně do Klementina, míst svého působení Na nádvořích je čilo. Kolem pomníku studentského řada kočárův, u vchodu do chrámu sv. Salvátora a sv. Klimenta kupí se kroužky německých professorů a jejich dam, co chvíli přicházejí stafety studentů v čapkách pojednávat s hodnostáři universitními, jež poznati lze po zlatých řetězech. Nejhlučněji jest na nádvoří filosofických fakult. Studenti němečtí chystají se tu k průvodu. Až přitáhnou šiky z německé techniky, vyvalí se zástup z Klementina, oba proudy srazí se v jeden voj, jenž potáhne pražskými ulicemi k staveništi německé university.

Hluku jako v úle Nádvoří pestří se jako makoviště, ale rozvlněné nepokojem, zmítané vichrem. Čepičky všech barev, od nejkřiklavějších, barbarsky prudkých, k polotónům moderně zlomeným. Čapky bez štítků a se štítky, jako placky a jiné zas převislé, na způsob francouzských. Arminie, Germanie, Saxonie a jak se ta všech a „chlapectva“, což by bylo nejpřiměřenějším překladem slova „burschenschaft“, jmenují.

Bojovnost zevšad kypí. Sebevědomě opírají se „obemšené hlavy“, přes něž kopa semestrů bez následků se přenesla, o své kordy, hrdi na vysoké boty s ostruhami (bez koní), na své bílé nohavice, sametové kabátce s husarskými šňůrami. Fuchsmajoři se tu procházejí s ohromnými liščími chvosty za čapkami, až jde z nich hrůza. A posluhové v proutěných košících stále nové rekvisity přinášejí. Hotové divadlo. Z filosofických posluchároen staly se šatny pro celou tuto inscenaci. Chvílemi vždy otřese se vzduch hřímavými vítacími pozdravy. To jednotliví poslanci a professoři přicházejí povzbuzovat své vojsko. Ale co to najednou? Vše hrne se do průjezdu hlavních vrat klementinských. Došlo snad k srážce? Domáhají se snad čeští studenti vstupu na své nádvoří? Pevně srazily se proudy. Někdo chce řečnit a domáhá se ticha. Poznáváte poslance Wolfa. Trojí „heil!“ zahřmí na jeho uvítanou. Není mu dobře rozuměti, ač křičí jasným hlasem. Jen pozorujete, že „heil“, jež ozvalo se po prvém odstavci řeči, jest již nějak ztlumenější. Najednou zaslechli jste slovo „Standrecht“ a pak nějaké napomínání k opatrnosti a klidu. „Setrvejte ve své síle, ale dbejte, aby se stanné právo neobrátilo proti vám!“ Poslanec odchází, vlastně odkulhává se dále Ale již jen zamrzlé „heil“, schliplé a netroufalé ho provází. V tom prodírá se policejní úředník v civilu zaraženými zástupy, jež nechtějí uvěřiti. Nese důležitou depeši rektorovi. Za nedlouho přichází děkan, potvrzuje soukromé zprávy poslancovy, oznamuje odložení slavnosti, zákaz barev spojený s pro-

DVOJÍ LITERÁRNÍ JUBILEUM.

XAVER DVOŘÁK,
nar. 29 listopadu 1858

PAVLA MATERNOVÁ,
nar. 14. prosince 1858.

hlášením stanného práva. Toho patrně neočekávali. Volali po výminečných opatřeních, ale jen proti Čechům . . . Čepičky ukládají se do kapes a narážejí obyčejné cestovní. Kulerovi studenti již nemají příležitosti vypínati se nad své prostší bratry z „buršáctva". Teď tu stojí všichni jako zmoklé slepice. Neboť zmizelo privilegium, zmizelo nadpráví. Páni ve vichsu, s ostruhami a liščími ocasy jdou za kulisy se odstrojit. Za chvíli naházou se ty divadelní přežilé maškarády zase do proutěných košů, a odnesou je posluhové v červených čepičkách. Komedie je skončena. *Sirius.*

PRAPODIVNA OTÁZKA. Z Josefského náměstí blíží se v řadách vojsko. Důstojník zamává šavlí, zazní úsečný povel, řada se rozestoupí, a Příkop je uzavřen. Kordon vojska stojí mezi Živnostenskou bankou a lékárnou. Za několik minut byla hlavní třída prázdná. V tom zastavuje před kordonem fiakr. Vystupuje z něho známý, populární pražský zjev. Na tváři je vidět, že pasažér pospíchá. Bylo by mu velice nepříjemno, kdyby ztratil několik minut. Jeho povolání, účel jeho cesty nestrpí zdržení. Přistupuje k uniformovanému vykonavateli výminečných opatření. Dochází k tomuto pamětihodnému dialogu: „Jsem lékař" — jedu do sanatoria k pacientovi a doufám, že mně bude dovoleno, abych mohl v jízdě pokračovati."

„Kdo jste?"

„Jsem universitní professor Jedlička."

„Z české nebo z německé university?"

„Z české "

„Můžete projít!" —

Delší dialogy nebo dokonce polemiky a protesty se ovšem za takových okolností nedoporučovaly!

Professor Jedlička pospíchal za svým lékařským povoláním.

Kočár zůstal za kordonem . . .

PAVLA MATERNOVÁ dožije se dne 14. prosince t. r. padesátého roku. V denním tisku blahopřáno paní jubilantce omylem o půl měsíce dříve. V jubilejní vzpomínce přiřaděna byla její nejkrásnější kniha: „Na nábřeží" mezi publikace dětské. Jsou to něžné verše s věnováním Sládkovi a Vrchlickému; básníci tenkráte — už je tomu deset let, co kniha s dedikací vyšla — poděkovali paní sběratelce velmi srdečně, že jejich jména spojila tak nerozlučně na dedikačním listu, jako je pojí krásné jejich přátelství v celém životě. Také Svatopluk Čech býval Pavle Maternové převlídným přítelem a po leta laskavým redaktorem — Bohatou činnost literární má paní jubilantka za sebou. Psala a píše, zejména verše, pod několika pseudonymy (v Květech, Lumíru, ve Zvonu), ale marně byste se pokoušeli, odhaliti roušku, za kterou se autorka halí — pseudonymy její znají jenom redaktoři, kteří tajemství neprozradí. Jeden z nich, Svatopluk Čech, vzal je s sebou na věčnost. Několik knížek veršů má v rukopisech. Když jsme se tázali, proč jich nevydává, odpověděla nám: „Čekám na lepší časy — až se budou zase v Čechách číst a kupovat verše! Počkám si asi hezky dlouho — a počkám-li do smrti — snad se najde pietní ruka, která se mých pohrobků ujme." Je řada knih, jež Pavla Maternová vydala — knih dobrých, knih čtených, knih hledaných, jež naše čtenářská obec dobře zná. Povíme z činnosti jubilantčiny podrobnosti méně známé. Je pilnou, svědomitou překladatelkou. Připravuje k vydání velebáseň slavné anglické poetky Elisabeth Browningové „Aurora Leigh", již začala k radě J. V. Sládkově překládati před několika lety. Největší lásku má však k literatuře polské, ze které překládá Rydla, Gomulického, Tetmajera (básně, román „Propasť"), Konopnickou, (kniha básní „Italia", kniha prósy připravena v rukopise). Překládá právě její velké, dosud nedokončené epos Pan Balcer v Ameryce, a připravuje pro Máj překlad posledního velkého díla Elisy Orzeskowé, slavného románu Ad Astra. Mimo to překládá Pavla Maternová z franćiny, ruštiny i angličiny spisy pro dívky dospívající, jejichž bibliotéku „Dívčím srdcím" rediguje (u Vilímka). Zajímati bude, že Pavla Maternová obírá se studiem sanskrtu a že překládá Královský zpěv, jenž jest částí velkého bohatýrského eposu indického, Mahabharaty. To je stručný nástin literární bilance milé naši jubilantky, jež při této své veliké činnosti získala si značných zásluh i na důležitém poli dívčí a společenské organisace. Je to především dívčí gymnasium Minerva, kterémužto ústavu jako bedlivá správkyně jeho prokázala platné služby. Přejeme horlivé pracovnici, aby naplnila řadu dalších let svého života dílem stejně obsažným a záslužným.

XAVER DVOŘÁK je druhým jubilantem z našeho literárního světa. Překvapil svou padesátkou jako paní Pavla Maternová. Oba tušení neměli, co jim bdělý literární kronikář chystá. Dostali z Máje srdečný blahopřejný list a současně přispíšil si tisk s novinářskou poctou. Xaver Dvořák je od roku 1885 katechetou pražské Vyšší dívčí školy. Je knězem, je učitelem a vychovatelem vzorným a oblibeným. Jemnost duše je příznačnou v životním jeho povolání i v básnické jeho tvorbě. Čtyři knihy poesie jsou jeho literární žní — není velká počtem, ale za to je bohatá čistou, jemnou poesií. První jeho knihou, kterou způsobil milé překvapení, byla sbírka „Zlatou stezkou", vydaná skorem před dvacíti roky. Následovaly sbírky „Stínem k úsvitu", mystické „Modlitby a písně" a „Meditace". Populárním učinily Xavera Dvořáka modlitební knížky „Sursum corda!", jež bohatě vyzdobil Böttinger. Jsou velice rozšířeny a svou krásnou, poetickou mluvou konají dvojí poslání — zušlechťují mladou mysl i vybroušenou slovesnou svou formou. Dvořák jde tiše hlučným světem — kathedra je životním jeho posláním, poesie druhou jeho svatyní. Je milován v tom světě mladých, zanícených duší, je

poeta natus — jistě krásná závěrka oddílu života, jehož druhá část zaručuje plno nových poupat na stromu života, rmutem světa neohrožovaného a neotravovaného.

DIVADLO VINOHRADSKÉ k slavnostnímu představení 2. prosince sáhlo ke starší dramatické práci české, k Bozděchově veselohře Z doby cotillonů. S tím radostným ohlasem, s jakým půvabná, duchaplná tato hra před lety vždy byla přijímána, u obecenstva dnešního již se nepotkává, ale nějak „zastaralou“ se proto přece dosud nestala a jistě právem náleží jí místo v stálém repertoiru každé české scény. Za osvědčené režie Jar. Kampra účinkující všichni, dámy i pánové, zasloužili se o zdar večera; stará novinka sehrána čile a svěže. Odpoledne před tím dávána Zkouška státníkova; den náležel na Vinohradech poesii Bozděchově. V dojmech této hry na obecenstvo nebylo docela už žádných vybledlých barev a ku podivu i vlastenecké střely, které hrabě Kaunic (pan Dobrovolný zdárně provedl tuto kdysi Bittnerovu parádní roli) metá do hlediště, chytaly za stávajících poměrů politických nyní po letech zase jako druhdy a zapalovaly ohně souhlasu, odezvy v podobě hlučného potlesku při otevřené scéně. Ve Zkoušce státníkově dána též sl. Zdence Borecké příležitost, aby jako císařovna a královna Marie Terezie ukázala, k jaké divadelní pokročilosti dospěla. Zkouška státníkova byla tak i zkouškou její, nejen vůči obecenstvu, ale hlavně pro ředitelskou lóži, která jistě nepopíratelnou snahu a píli spravedlivě ocení.

eks.

LOTHAR SUCHÝ: SLABOCH. Vysoké a složité cíle si vytknul p. Lothar Suchý ve svojí nové činohře, jejíž premiéru sehráli na Vinohradech s úspěchem u obecenstva živým, skoro slavnostním. V prvém aktě „Slabocha“ se zdá, že jde autorovi o řešení problému ethicky rodinného: o to, aby vymezil poměr, jaký pravděpodobně nastane mezi odrostlou dcerou po návratu matky, která byla kdysi uprchla od rodinného krbu. Ale akt od aktu nabývá divák pozvolna přesvědčení, ža autor usiluje více jen o vykreslení zdánlivě složité a zdánlivě silné ženské bytosti, vrtošivé krasavice Dory Rengerové, která znudivši se třináctiletým konkubinátem s jakýmsi knížetem, vrátila se ke svému „staroušku — slabochu“. Zatím její dcera dorostla a provdala se za společníka rodinné firmy — leč jak ona, dobrá, passivní a tiše trpící, tak i on, náhlou vášní k Doře téměř podlomený čtyřicátník, jsou v dramatě jen jakýmisi pomocnými figurami, aby se o ně odrazilo několik paprsků Dořiny povahy. Ona, krásná a hysterická, usiluje ve druhé půli dramatu už jen o to, aby vsuggerovala svému okolí vlastní zžíravou touhu po muži-slabochu, ale jen pro ten případ, že se energicky vzmůže, že jí jakousi tajemnou, Bůh ví odkud vykřesanou silou vysoko zaimponuje. „Žena chce cítiti v muži sílu“, jest vrcholnou devisou kusu.

Právě proto, že autor rozdvojil základní ideu, seslabil poněkud účin dramatu, Jsou v něm místa dobře myšlená a scenicky působivá, ale vyvstávají příliš osamoceně. Povaha Dořina, kterou autor v prvních aktech překreslil za mez vrtošivosti a koketní záletnosti, není s to, aby se náhle sympaticky vemluvila pro dva akty konečné, kde se „láme“ ve svůj ethický prospěch. Proto také tragicky Dořin skon, založený na krutém omylu, nepůsobí tak silně, jak byl asi autorem zamýšlen.

Hlavní postava kusu, Dora, byla při premieře v rukou pí. Hessové-Guthové, které ji podala zejmena po stránce svůdné koketerie a hysterické vrtošivosti. Výkon její, jakož dobře zladěně výkony herců ostatních, byly přijaty od premiérového nedělního obecenstva s živým nadšením. *E.*

KLUB PŘÁTEL UMĚNÍ PRO ČESKÉ POJIZEŘÍ. Moderní kultura na našem venkově se utěšeně vyvíjí. V pojizerském ráji, v městě Mladé Boleslavi, ustavila se právě umělecká korporace, jež má krásný, slibný program — chce soustavně pěstovati umělecké snahy jak v umění výtvarném, tak i literárním a hudebním. Kulturní středisko mladoboleslavské zahájilo činnost pod praporem, na němž čteme uměleckou firmu: „Klub přátel umění pro české Pojizeří.“ Bude řešiti následující úkoly: Pečovati o uměleckou síň, pěstovati krásná umění a krásnou literaturu, šířiti zájem a porozumění pro ně a hájiti jejich prospěchů se zvláštním zřetelem k umění pojizerskému. Toho hodlá klub dosíci: uměleckými výstavami, podporou umělců, přednáškami a rozpravami o umění a literatuře, skladbami hudebními i pracemi dramatickými, publikacemi uměleckých děl, spisů i časopisů, přátelskými schůzkami, výlety a produkcemi. Klub svolává k činnosti všechny kulturní pracovníky svého okresu. Ve výboru zařizujícím jsou: Emil Tréval (MUDr. Václav Walter), prof. V. Řehák, prof. dr. J. Folprecht, akad. malíř J. Prousek, redaktor Frant. Sís. Jemu po boku stojí skupina horlivých kulturních a společenských pracovnic, paní: B Hoblová, B. Marečková, Terezie Svatová, J. Vlasáková, Zd. Walterová (Viola).

Z PODZEMNÍHO ARCHIVU HRÁDKU SUDOMĚŘSKÉHO. V letech padesátých minulého století rozvířil pozornost archeologů P. Krolmus zprávou, že nalezl znamenité staroslovanské božiště na t. zv. Hrádku u Sudoměře. Naleziště toto bylo sice známo již Kalinovi z Jäthenštejna, jenž od jistého cestmistra získal několik starožitností z tohoto místa, avšak objev tento upadl v zapomenutí. Hrádek ležel ladem až do polovice předešlého století, kdy usnesla se obec sudoměřská propach-

tovati parcely k hospodářským účelům malým domkářům a rolníkům skalským. Když hospodáři tito půdu intensivněji zpracovávali, přišli mimo nadání na spoustu popelovité hlíny, střepů a jiných starodávných předmětů, jako: přesleny, železné nožíky, bronzové spony, esovité bronzové záušničky a p. Na nálezy tyto upozorněn byl také kováňský farář, spisovatel Vinařický, jenž sdělil to P. Krolmusovi. Bývala fara kováňská střediskem literárního a vědeckého kroužku českého, k němuž vedle Jablonského, Jungmanna, Hanky, Marka a jiných také P Krolmus náležel.

P. Krolmus byl nadšený starožitník. Vzplanul náruživou touhou po probádání Hrádku a úmysl svůj, pokud ovšem skrovné prostředky jeho dovolovaly, ihned uskutečnil. Ještě dnes žije stařičký pamětník v Sudoměři, jenž s P. Krolmusem na Hrádku kopal. Je to osmdesátiletý staroušek, pan Konopas, jenž s pýchou vzpomíná oněch dob, kdy s farářem kováňským a jeho hosty se stýkal. Vypravuje zejména rád o své cestě do Prahy, „aby slovutnému panu Hankovi doda národní písně, které v okolí sudoměřském sebral“. Připomínám mimochodem, že o zajímavém tomto pamětníku kapitolku napsal pan K. D. Mráz v slavnostním spise, vydaném Sokolem v Liberci v červnu r. 1908. — P. Krolmus z nálezů zdejších upředl fantastický obraz o staropohanském pohřbívání a uctívání bohů. Hrádek učinila jeho fantasie místem, kde konány bohům staroslovanským žertvy, spalována těla nebožtíků a slavnostně ukládána do popelnic. V tomto mínění utvrzovaly Krolmusa nálezy spálené země a množství popele na svazích Hrádku sudoměřského. Na druhé straně za údolím leží na vysoké pláni zámožná obec Skalsko, kde ve statku starosty p. Pražáka nalezl Krolmus starý vyzděný a klenutý sklep, jemuž přisoudil zvláštní význam. Domníval se totiž, že na kamenech prostředního, mohutného sloupu a stěn nacházejí se staroslovanské runy, z nichž vyčetl dokonce jméno „Raxa“, z kterého utvořil pohanského boha podsvětí a ze sklepení božiště jeho. Dále vykombinoval, že popelnice ze Hrádku přenášeny byly ve slavných průvodech do tohoto skalského božiště, kdež ukládány byly v řadách na kamenných stupních. Když pak příbuzenstvo nebožtíků těchto vymřelo a stupně popelnicemi přeplněny, přestěhovány dle domnění Krolmusova zase na Hrádek, kdež byly roztlučeny, čemuž prý nasvědčuje popel a střepy po hradišti roztroušené.

V docela jiné světlo postavilo Hrádek archeologické bádání, podniknuté letošního roku bělským museem za vedení konservátora p. Karla Buchtely a za horlivé účasti řídícího učitele z Katusic a jednatele musea bělského p. Ferd. Šimáčka. Bádání umožněno bylo subvencí okresu bělského, o jejíž poskytnutí horlivě se přičinil okr. starosta p. Honzů. Důkladným prokopáním Hrádku bylo zjištěno především, že Hrádek býval kdysi slavným sídlem nejmocnějšího asi rodu v celých severovýchodních Čechách, který tu vládl od prvních dob křesťanských až do XII. století, to jest do doby prvotního zakládání mohutných kamenných hradů po způsobu německém. Není vyloučena možnost, že vladycký tento rod, jemuž Hrádek na planině neposkytoval dosti jistoty, přestěhoval se na Bezděz, anebo snad i na hrad mladoboleslavský. Situace byla asi tato: Hrádek jest mohutný ostroh, vybíhající z pláně sudoměřské do dvou hlubokých údolí. Za velikým valem, nalézajícím se na straně sudoměřské, je na temeni hradiště mohutná skála, na které stával panský palác, zbudovaný ze dřeva. Toho dokladem jsou žlaby, ve skále vytesané, lůžka to trámů, tvořících základy. Žlaby tyto objeveny jenom v první polovici skály, kdežto ve druhé její části nalezeno přes dvacet hrobů, do skály žlabovitě vytesaných. Pod palácem na úbočích Hrádku bylo vnitřní hradiště, chráněné velikým valem s palisádami, pod nim pak na svazích podhradí.

Na vnitřní ploše hradiště pod palácem, na jižní straně, přišlo se na rozsáhlejší pohřebiště, v němž hroby zavaleny byly kamennými deskami. Všechny hroby, tvořící řady, založeny byly vždy přesně od východu k západu. Stopy obývání v této části hradu byly nepatrné. Zdá se však podle upravení půdy, že na svahu východním byla parkánová zahrada, kde asi paní hradu pěstovala léčivé byliny, jak prameny středověké vypravují. V podhradí nalezeny byly stopy chat, v nichž lid řemeslný sídlíval. Také se tu asi konávaly trhy župní, roky a krajinské sněmy. Chaty byly vykrouženy do země v průměru 4—5 metrů, uprostřed bývalo ohniště; kolem něho nalezeno množství střepů a kostí zvířecích. Pod palácem — abychom zcelili obraz sídliště — bývala kuchyň, čehož důkazem jest opálená pískovcová stěna na straně severní, nedaleko pak byla cisterna, do skály vykroužená, v níž nalezeny střepy starých nádob. Toť resultát střízlivého bádání archeologického, které ovšem značně se liší od blouznivých dedukcí temperamentního P. Krolmuse. Nebylo tu božiště, bylo tu však určitě vladycké sídlo, o jehož slávě, bohužel, v historii se ničeho nedočítáme. Teprve archivy podzemí podávají nám pádné důkazy o mocném sídle panském, jehož ani jméno se nedochovalo.

Dr. K.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 11.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

R. J. KRONBAUER:

SVATÝ VOJÁK.

Tomáš Fanfule — Vesan švališer — strýc mistra Mikoláše Alše, dostal se sice na vojnu proti své vůli, ale jako voják konal povinnosti k naprosté spokojenosti vojanských pánů. Bylo roku 1812, před památnou bitvou u Lipska. Brali na vojnu, zejména mladé lidi, na koho přišli, chytili a bez milosti, bez slitování oblékli do bílého vojenského kabátku.

Osudu tomu neušel ani Tomáš Fanfule. Bylo mu šestnáct roků, když ho vzali na vojnu, zařadili do pěchoty a poslali do Litoměřic. Tam prožil hoch hrozné chvíle — často o tom starý švališer vypravovával, že ve vojenských kasárnách v Litoměřicích poprvé plakal.

Ubohý chlapec sešel se tu s podivnou, z celého světa sehnanou cháskou. která ve svém neurvalém cynismu krutě zacházela s nezkušeným, naivním hošíkem. Nejstrašlivějšími lidmi byli však uherští granátnici . . . měli na sobě tolik hmyzu a čpěli tak protivným. tak nesnesitelným puchem, že Tomáš nemohl vydržeti ve světnici a v noci raději toulal se po dvoře v kasárnách, jen aby nemusil s nimi dlíti pod jedním stropem.

Konečně se odhodlal ke krajnímu činu . . . použil vhodného okamžiku a prchl domů, kde se dlouho s úspěchem skrýval. Už, už myslil, že vojenskému Molochu ušel, ale jednou neprozřetelně vyšel ze svého úkrytu, nějaká prostořeká žába ho spatřila . . . po dnešní den se vypravuje, z které chalupy a z kterého rodu byla — a bylo zle. Kolovaly povážlivé pohrůžky, hrozilo nebezpečí Tomášovu otci — a toho hoch nesnesl. Odebral se na radnici a sám se udal, ale spoutati se nedal.

Odvedli ho ke čtvrtému pluku švališerskému barona Vincenta (nynějšímu českému 14. dragounskému regimentu) stal se Vesan švališerem.

To byli vojáci!

Měli zlatou helmu, tmavozelené kabáty s pivoňkovými výložky, vysoké boty, bílé kožené kalhoty a bílé pláště.

Škoda těch bílých plášťů! Pamětníci válečných příhod z roku 1866 vypravují, jaká to byla krásná podívaná na vojáky v bílých pláštích. Když Mikoláš Aleš v Praze studoval, viděl jednou škadronu bílých jezdců u Šlikova paláce na Ferdinandově třídě. Byl nevlídný, sychravý, mlhavý den a vojáci prý jeli Prahou jako duchové!

Než povím hrst vzpomínek, jež jsem nasbíral, připomenu ještě jednu drobnost.

Pídil jsem se po tom, jak asi vzniklo jistě vzácné a ne právě často slýchané jméno Tomáš Fanfule! Nepamatuji se, že bych byl kdy podobného jména slyšel. Na vojně si také s ním nevěděli rady, a když dávali Vesan švališerovi propouštěcí list z vojny, napsali Fanfollet. Měli tenkráte asi těch Francouzů ještě plnou hlavu. Ale jméno má starou minulost. Palacký uvádí sektáře z patnáctého století, jenž se jmenoval Famfule.

Tomáš odveden byl k nejslavnějšímu regimentu. Švališeři prý jediní imponovali Francouzům — vždyť jejich předchůdci to byli, pluk mladých, tehdejších de Ligne dragounů,

kteří pod generálem Daunem „Nosatého Frice", jak se tehdy všeobecně říkalo pruskému králi Friedrichu II., ve slavné bitvě u Kolína třikráte rozsekali. Byl to pluk mladičkých českých jonáků, na kvap v okolí Kolína naverbovaných . . . a hle, co dokázali! Postavili si slavný monument ve vojenské kronice, provedli čin, jenž je a zůstane věčně zářícím majákem v historii.

Vida . . . co dovede česká krev! Je dobře občas si to připamatovat. Ani si dnes už náležitě neuvědomujeme, jak osudnou ti hoši ránu odrazili!

Prušáci se prý tehdy kasali, že s těmi holobrádky zatočí, že na to do nejdelší smrti nezapomenou. A co se stalo? Naši hoši do nich třikrát vjeli s takovou prudkostí, s takovou udatností, že se Prušákům ztajil dech v hrudi.

Byli tak ohromeni, byli vervou útoku tak zmateni, že se dali na útěk.

„Nosatý Fric" . . . jak zaznamenala „Bohemie r. 1857 v den stoletého výročí věkopamátné bitvy u Kolína — stál na návrší a pozoroval pohyby vojska a se zakaboněným čelem díval se na průběh bitvy. Viděl, že je zle . . .

Tu prý obrátil se ku hloučku diváků a zvolal:

„Gukaj, gukaj sedláci, jak královna vyhrává!"

Netrvalo dlouho a „Nosatý Fric" seděl v Kolíně na patníku a posiloval se na dalekou a kvapnou cestu douškem ze džbánku. Měl tak na spěch, že prý platit zapomněl! Když Kolínem za svými uháněl — byl prý už nejvyšší čas — zpívali za nimi písničku:

> Chaso brandeburská,
> je vám cesta ouzká,
> že vám zaskočila,
> že vám zaskočila
> královna rakouská!

Je známo, že na věčnou paměť junáckých hrdinů vojáci tohoto regimentu se neholí. Jenom jejich plukovník mohl by činiti výjimku . . . Kdyby chtěl, mohl by nositi vousy, ale rozumí se samo sebou, že významného privilegia ani on neruší.

Všichni příslušníci slavného pluku měli býti vyznamenáni, měli dostat zlatý kříž. Ale vojáci sami si řekli, že místo křížů dají zhotovit velký medailon, jenž bude připevněn na standartu. Mají také svůj prapor z velkých dob, jejž dostali na památku bitvy u Kolína a za vojenské zásluhy, ve Francii získané. Na praporci je obraz sv. Martina na koni, patrona jízdy, který prý vyšívala sama královna Marie Terezie! Medailon je velký jako talíř, a vojsko jej béře jen při slavnostních příležitostech. Vojáci pohlížejí na medailon s takovou úctou jako na velebnou svátost.

Důstojník s tasenou šavlí jede vedle standarty, na které svítí medailon jako květ slunečnice.

Zmínil jsem se o tom už jindy, že náš Vesanšvališer dostal se už před lety do literatury. (Alois Jirásek — R. E. Jamot: Hrdinové z dob napoleonských. Příroda a lidé. Kresby. 1880.) Napaběrkoval jsem několik pěkných vzpomínek, které pestrou vojenskou dráhu Tomáše Fanfuly živě doplňují.

Na vojně si pobyl plných třinácte roků. Dostal se domů o jeden rok dříve zásluhou Svatého otce, jenž tenkráte udělil tak zvané milostivé léto, a vojákům následkem toho sleven rok služby. Také zajímavá vzpomínka! Bývaly jiné doby . . . bývaly jiné módy.

Ale tím ještě nebyl Tomáš Fanfule vojny prost. Čekala ho ještě dlouhá čtyři leta, které měl vysloužiti u zemské obrany. Fanfule byl na vojně dobře zapsán, a proto pamatováno na něho s něčím lepším Jmenovali ho hraničkářem a poslali na Krkonoše, aby hlídal hranice a honil pašeráky a pytláky z Němec, kteří chodili přes hranice na jeleny! Často a často se přihodilo, že došlo mezi nimi a hraničkáři k tuhým, krvavým srážkám. Najednou, kde se vzali, tu se vzali . . . pytláci začali bouchat, hraničkáři odpověděli, a už bylo slyšet pronikavý, bolestný výkřik: „Ježíš-Maria-Josef."

Chudák . . . měl kulku v těle . . . Pánbůh sám ví, od koho.

Učiněný kaleidoskop tvoří vojenská služba Fanfulova.

Švališéři jako Ahasverové putovali po světě. Tady byli dnes — zítra Bůh ví kde. Z Čech přeložen byl náš Vesan švališer do Uher, kde se teprve učil jezdit na koni. Sotva že hoši v sedle trochu zdomácněli, poslali je do Francie, odtamtud na druhý konec světa, do Polska, kde zůstali asi pět měsíců. R. 1814 octli se švališeři po druhé ve Francii, táhli k Dijonu, kam soustředěno vojska na 80.000, vrátili se do Čech a usadili se na delší dobu v Klatovech.

Na Prahu měl Vesan švališer několik zajímavých vzpomínek Když se vrátili z Francie, „zůstali stát", jak se říkalo a říká posavad jízdě na rozdíl od pěchoty, která „leží", v polích před Prahou. Páni důstojníci si jeli v kočárech pěkně a pohodlně do Prahy . . . vojáčkové v dešti a nepohodlí tábořili jako Husité v širém poli.

Bývala jiná, daleko horší vojna, než dnes. Táhnou-li někam vojáci, jdou napřed ubytovatelé, kteří jim vyhledají přístřeší, jakýs takýs nocleh. Pravda, za mnoho to nestojí ani dnes, ale za dob Fanfulových bývalo daleko hůře. Však byli tenkráte vojáci mnohem otužilejší.

Ve sněhu, v lijavci, za vedra . . . vše jedno . . . kam přišli, tam „zůstali stát".

Z Klatov dojížděli švališeři do Prahy „na Komando". Když hrom udeřil do Týnské věže a ona zahořela jako svíčka, Tomáš Fanfule dělal při ohni na Staroměstském rynku pořádek. Prahou projížděli v noci pikety, sestávající z pěti jezdců, kteří mívali často s rozjařenými chodci všelijaké nedorozumění. V Dušní ulici mívaly pikety svoje stanovisko a tam také měli vojáci stáje.

Jednou v noci přihodila se Tomáši Fanfulovi nehoda, jež mohla míti pro něho osudné následky. Bylo velké náledí, a kůň pod jezdcem třikráte sklouzl a třikráte upadl. Fanfule dostal se nohou pod zvíře a v tu chvíli jenom o svého milého koníka se strachoval, aby ho ostruhou neprobodl. Při posledním sklouznutí, jak se prudce šavlí ohnal, o zeď chrámovou — stalo se na rynku u sv. Mikuláše — ranil se na ruce.

Netušené, radostné setkání čekalo Fanfulu, když vracel se z ciziny a táhl s vojskem Prahou.

Švališeři jedou městem. Všude nesmírně mnoho lidstva.

Jedou, jedou, projedou malostranskou Mosteckou věží, vjedou na Kamenný most.

Švališeři byli oblíbení vojáci. Všude je radostně vítali, všude je lidé srdečně pozdravovali. Švališeři sedí na svých koních jako přikovaní, jedou, jedou, ale nedívají se kolem sebe. Je jim smutno, je jim teskno po domově. Po tak dlouhé době zase se vrátili do Čech . . . dnes jsou v Praze a tušení nemají, kam, do kterých světa končin je zase pošlou.

V tom to Vesan švališerem škublo. Rázem probudil se ze zadumání. Zdálo se mu, že někdo zvolal: „T o m á š k u !"

Ohlédne se . . . škubne sebou a div že s koně neseskočil. Na chodníku stál a synáčkovi svému se slzami v očích kynul . . . tatík!

Jen se pozdravili, jen pohledy si pověděli, jakou nesmírnou radost mají z tohoto kratinkého shledání. Na víc nebylo ani pomyšlení . . švališeři jedou dál, jedou, jedou, a Tomáš Fanfule s nimi.

Jenom se ještě ohlíží, tatínkovi znova a znova s Bohem dává . . . Za chvíli zmizel v davu . . . zůstala jenom milá, hřejivá vzpomínka, jako krásný libý sen.

Jak se starý Fanfule dostal do Prahy? Povídalo se, že švališeři jsou na cestě do Čech a že pojedou Prahou. I napadlo tatíkovi: „Podívej se do Prahy . . . což kdyby tomu šťastná náhoda chtěla a já syna spatřil." A vida . . . horoucí jeho přání se vyplnilo . . .

V Klatovech mívali Vesan švališeři časté a ostré spory s K l e n o v á k y. Byli to také Češi, dragouni pluku Klenau, jehož majitel asi pocházel ze slavného staročeského rodu pánů z Klenové a Janovic. Vesan švališeři byli právem hrdi na svůj slavný regiment, o němž se říkávalo, že je v něm kousek Husitismu. Největší chloubou jejich však bylo, že si zachovali všechny svoje čtyři standarty.

A to právě byla Achillova pata Klenováků . . přišli o všechny svoje praporce, které ztratili ve Francii.

„Kde máte svoje standarty?" smávali se jim Vesan švališeři a jízlivě dodávali: „staří gardisti vám je popadli a už byli s nimi v prachu."

Klenováci zuřili a počínali si jako sršáni. To byla pro dragouna největší potupa, tím palčivější, poněvadž jim ji vmetli ve tvář kamarádi, kteří měli velkou medaili a na praporu obraz, samou královnou Marií Terezií prý vyšívaný.

Často a často docházelo k pračkám, při nichž i červená nejednou se ukázala.

Rozmarnou episodu vypravoval Fanfule ze života klatovské posádky. Jednou povstal mezi vojáky poprask, že chodí na „vartu" strašidlo. Běda tomu vojáčkovi, jenž se „příšerného" zjevu ulekl a z „varty" zbaběle utekl. Byl přísně potrestán a nad to pro posměch celé posádky.

Strašidlo mělo spadeno jenom na nováčky, na mladé, nezkušené lidi. Zmýlilo se však jednou a vyšlo si také na — Fanfulu. Tomáš vidí před sebou monstrum, zahalené v prostěradlo. Stojí klidně a čeká, co se bude dít. Strašidlo jde blíž a blíž —. Fanfule obrátí karabinu a pažbou zasadí strašidlu takovou ránu, že se svalilo s pronikavým výkřikem. Vyšlo na jevo, že strašidlo dělal sám — pan kaprál, jenž tímto prapodivným způsobem zkoušel hrdinnost nováčků. Dostal za to tak důkladně na pamětnou, že mu na vždy zašla chuť přivádět vojáčky do rozpaků.

Věřím ze srdce rád, že byla radost poslouchat Vesan švališera, když o svých zkušenostech z vojny vypravoval.

A Tomáš Fanfule to prý dovedl, jakoby to z knihy četl

Byl prý u nich poručíkem hrabě Pappenheim, hoch teprve šestnáctiletý, jenž dělal z bujnosti ještě jako voják kotrmelce na posteli. Takoví pánové prý měli zlatou službu . . . jeden den byl panáček kmánem, druhého dne byl už důstojníkem. Ale bývali mezi nimi hodní páni . . . zejména Pappenheim byl dobrosrdečný člověk. Když poprvé šel na „vartu", dal všem vojákům, a ovšem i Fanfulovi, po tolaru na památku.

V jejich švadroně bylo několik „Niederländrů", starých chlapů, kterým se z vojny nechtělo domů a kterých také nikdo nevyháněl. Všechno bylo tenkráte jinači, než dnes. Kdo

chtěl na vojně zůstat, zůstal tam tak dlouho, jak sám chtěl. Kaprálové bývali ženatí, a když se dal regiment na pochod, táhla za ním celá karavana žen a děti.

„Niederländři“ byli divocí jako čerti. Boxovali se hlavami, až to dunělo, padlo slovo, jež jednomu nebylo po chuti, a už byli za stájemi a sekali do sebe, až bylo úzko, na to se dívat.

Měli ve švadroně jednoho člověka, jenž byl u regimentu šedesát roků. Děda švadrony měl hocha, který s ním ovšem bloudil světem. Chlapec neznal žádné řeči dokonale .... z každé něco pochytil, ale ani jedné se důkladně nenaučil. Mluvil prapodivnou míchaninou, které rozuměli jenom vojáci. Bylo v ní něco českého, něco francouzského, žďabec polštiny, kousek maďarštiny — ostatek tvořila a lepila němčina.

Hoch byl zkrátka živým dokumentem tatíkových a svých toulek po světě.

Starý voják zubů neměl, ale pořád ještě se statečně držel. S regimentem šlo všechno, co se v něm narodilo ... brali s sebou i hříbata, jimž plukovní klisny daly život. Ta byla miláčky Methusalema regimentu, jenž si s nimi hrál a opatroval je jako kvočna kuřata.

Tomáš Fanfule dostal se z vojny jenom dvakráte domů. Švališeři byli posláni do Francie. Cesta daleká — návrat nejistý. Kdo ví, zda tam „ve Frankreichu“ některý ze švališerů kosti svoje nesloží. Dojde k řeži, hromada jich zůstane na bojišti a hromadně jim ustelou v šachtě. Dají kříž nebo pomník ... dobře ... nedají, také dobře. Co by to také znamenalo, napíšou-li, že na tom a onom místě padli Vesan švališeři, stateční vojáci z Čech. Takový hrob v cizině ... žádný hrob. Nikdo se u něho nezastaví, nikdo nevzpomene, nepomodlí se, nikdo nezapláče. Smrt u vojáka jistější, než hvězdička ...

Švališeři táhli kolem Písku, „zůstali stát“ ve vsi Slivici u Čížové.

„Do Mirotic není daleko ... Tomáši, zaskoč si domů,“ řekl si Vesan švališer, „podívej se domů, polib tatínka, maminku a sestry, aby se ti líp umíralo, bude-li souzeno, abys se z té Francie už nevrátil.“

Bylo k večeru, milý Tomáš se dlouho nerozmýšlel, a za dvě hodiny byl doma — ve drahé chaloupce, které tak dávno neviděl a po které se mu tolik stýskalo. Celou noc tenkráte u Fanfulů seděli a povídali ... vlastně poslouchali, co švališer vypravoval.

Časně ráno švališeři vyrazili ze Slivice, a Tomáš Fanfule s nimi.

Celá ves byla na nohou, když švališeři opouštěli dědinu. Panenkám s Bohem dávali a zamilovanou svou vojenskou písničku zpívali:

Mašíruj, synečku,
tři sta mil za Vídeň,
uhlídáš Turečka
i jeho celou zem,
i jeho celou zem,
i jeho krajinu

Pro tebe, má milá,
pro tebe zahynu.
Sama sis koníčka,
sama sis sedlala,
abys mě poznala
mezi rejtharama

Sedlala, sedlala
červenou dykytou,
abys mne poznala,
až budu před bitvou,
sedlala, sedlala
zelenou dykytou,
abys mne poznala
až pomašírujem.

Panenkám kanuly z očí slzy jako hrách.

Po druhé ... zatím zase řada let uplynula .. dostal se Fanfule domů z Klatov. Požádal o dovolenou, aby se směl podívat domů na vánoční svátky. Poněvadž ho měli ve švadroně rádi, prokázali Fanfulovi velikou pozornost ..., poslali s ním kamaráda, jemuž nařízeno, aby Tomáše doprovodil až do Nepomuku a pak se s koněm vrátil do Klatov.

Z Nepomuku do Mirotic hodný kus světa. Jenom se podívejte na mapu, a hned uvidíte, jak dalekou cestu měl švališer před sebou. Na koníčku do Nepomuka to šlo ovšem líp a rychleji. Ale z toho si Fanfule velkou hlavu nedělal ... má zdravé, mladé nohy a poběhne, až se mu bude od nohou prášit.

Špatně asi, tuze špatně by se mu to bylo běželo. Tuhá zima — sněhu ohromné spousty, a mrzlo, jen praštilo. Vojáček zastavil se na hospodě, aby si něčím teplým zahřál žaludek a rozproudil krev.

Dobrého známého, sedláka z Blatné tu našel. Zrovna koně zapřahali, když Tomáš vstoupil. Kdopak by ze srdce rád nesvezl vojáčka, pospíchajícího na vánoce, statného švališera, a k tomu ještě krajana? Za paklík vojenskébo tabáku dostal se Tomáš až do Blatné.

Už bylo vyhráno ... z Blatné do Mirotic jenom dvě hodiny cesty! Hoj ... to se mu to šlapalo! Cestou necestou, závějemi, spíš po paměti, než po stopách a silničních znameních, dorazil k večeru do Mirotic.

Tam už světýlko vyskočilo ... zde kouř z komína se točil v modravých spirálách. Ještě minuta ... a už stojí před drahou chaloupkou.

Zastaví se u dveří a s tlukoucím srdcem poslouchá, co se děje za prahem. U Fanfulů právě čistili, bílili a myli, aby to o ty boží svátky k světu u nich vypadalo.

A tu slyší Vesan švališer známý, milý, drahý hlas své matičky. Na synáčka v těchto

chvílích více než kdy jindy myslila a ke svým dětem povídá:

„Jaké pak bude míti asi náš Tomáš svátky?“

Dvéře se rozlétnou.

V nich jako zjevení objeví se švališer v bílém plášti.

Rozpřáhne ruce a rozechvěným, jásavým hlasem zvolá:

„Maminko . . . takové, jaké mu ustrojíte.“

Tu noc zase dlouho, skoro do rána se u Fanfulů svítilo a povídalo.

Na Boží hod ráno vyšel si Vesan švališer do kostela. Pečlivě vycíděná helma jen jen svítila.

Lidé vybíhali před chaloupky, aby viděli Fanfulovic vojáka, jenž zahalen v bílý plášť, s helmou na hlavě, vypadal jako boží bojovník.

Z blízké chalupy, u vody, vyběhla matka s klučkem.

Chlapec úžasem ani nedýchal, když švališer, řinče palašem, kráčel kolem nich.

„Koukejte, mámo,“ zašeptal . . . „svatý voják.“

ANT. KLÁŠTERSKY:

ŠTĚDRÝ DEN PÁTERA SCHMIDINGRA.

„Aj, tady jest, náš kaplan zámecký,
pan páter Schmidinger! — tak vesele
vstříc knězi, který v salon vstupoval,
zavolal starý baron Chanovský —
zde, milý abbé, starý příteli můj,
pan baron Hildprandt, rád by poznal vás.
Náš mladý kaplan, jak jsem pravil vám,
je mistr v šachu, milý příteli,
jenž chcete-li, vás ihned prožene
po černobilém poli bojiště,
a přát vám budu tohle zahřátí
po kruté cestě v zimním nečase,
ač štědrý den dnes máme, míru čas,
kdy zvony mají a pak číše znět
a zmlknout zbraně:“

Mlčky uklonil
se mladý kněz. Byl menší postavy
a suchou, bledou tvář měl askety,
však oko jeho žhnulo horečně,
jak by to stálý vyšlehoval ven
plam z duše jeho.

„Žádné starosti! —
se smíchem baron Hildprandt ozval se —
já nechci krví zámek Němčický
vám tady zbrotit na hod vánoční.
Jen cestou kolem jeda do Blatné,
jsem vzpomněl si, co asi dělá tu
můj starý přítel baron Chanovský,
zda spřádá dále sny své válečné — — —“
„Sny válečné! — vpad v řeč mu Chanovský —
těm na vždy konec! Jak nás vidíte,
my oba, já i páter Schmidinger,
už nebudeme nikdy v poli stát,
nám oběma již vojna vzala dost,
mně ruku, jemu řadu pěkných let
a zdraví též.“ „Jak? — baron Hildprandt žas —
byl vojákem dřív páter Schmindinger?
Sic nápadný mně ihned byl váš krok
i těla držení, však ve snu zdát
se nemohlo mi, že jste s výložky
šat nosíval a palaš po boku.“

„To, pane barone — děl skromně kněz,
a trpký úsměv kolem úst mu hrál —
je smutný list v mé knize života.
Když filosof jsem v Praze studoval,
tu v mladých hlavách bujných jinochů
to vřelo jako v úlech před jarem,
než včely ven se z česla vyrojí,
sny světoborné, plány nezralé
v nich honily se, víno svobody
tam bouřilo a chtělo ven a ven.
A v bujnosti své kousky divoké
my tropili a klidné měšťany
tak dráždívali svojí zpupností,
až došlo k rvačkám, bouřím, potyčkám
i s vojskem posléz. Císař František,
jenž v Praze právě sídlil tenkráte,
se rozhněval a kázal vinníky
potrestat přísně. Z druhů vyvázli
sic někteří, však mě i s jinými
v kabátek bílý pěkně strčili,
a to jak by byl ledný padl sníh
na první květy srdce mladého.
Až když jsem zchřadl — nechali mě jít,
a já jsem šel a stal se knězem pak,
neb v posvátném tom rouše doufám, víc
že prospěji své vlasti.“

„Kaplan náš —
děl Chanovský — je velkým vlastencem,
můj milý barone!“

„Aj, naposled —
se ušklíb Hildprandt — patří k blouznilkům,
již ještě věří, že by česká řeč
kdy mohla stát se živým jazykem,
že naše děti by jí mluvily — — —“
„Mé děti — trpce vzdychl Chanovský —
tou řečí jistě mluvit nebudou,

já v rodokmenu svém, jejž sepsal jsem,
již k svému jménu připsal s povzdechem
„poslední z rodu“, vy však barone —
náš kaplan věří . . .“ — „Z kvasu mladých let
vám, abbé, něco v hlavě zůstalo,
a to je vše . . . sen, fantom, pohádka.
Dnes nedějí se přec již zázraky!“

„A přec se dějí, pane barone;
což není zázrak jarní každý květ,
jenž z mrtvé půdy ztuhlé vykvete?“
„Nu, chcete-li, však slunce jediné
jej způsobí, a to kde vezmete?“

„Ó, věřím pevně, slunce svobody
že přijde záhy, a v něm roztaje
ten led a sníh, jenž ještě poutá zem.
Již nyní prvosenky, sněženky
se objevují, jenom tepla víc,
a přijdou růže plné, nadherné.
Ó, kdo jak já zřel, pane barone,
tu první jiskru v mrtvém popelu
se blýsknout, kmitat, v malý ohníček
se vzdouvat, jak v ní s láskou dýchali
a dýchají ti muži vznešení
již milují ten jazyk králů kdys
a teď tak ponížený, zdupaný,
ten věřit musí, v mocné plameny
že vyšlehne ten zápal vlastenský
a přinese nám jitřní světlo v tmy!“

„Eh, slova, slova, abbé. Freigeist jste
a Jakobín snad, ještě naposled
nám pobouřiti chcete sedláky
a na nás vésti je!“

„Bůh uchovej! —
kněz rychle zvolal — pouze pokojné
jsou naše zbraně, kniha znamením,
v němž zvítězíme . . .“

„Vědět musíte —
teď Chanovský děl — milý barone,
že kaplan náš jak nový apoštol
po kraji chodě, knihy roznáší,
ode vsi ke vsi s nimi putuje,
i na trzích je lidem nabízí.
Sám o holé by kůrce snad byl živ,
jen aby knih moh hodně kupovat,
a nedbá necest, tíže, námahy
a myslím, zdraví zbytek zanechá
na svojích poutích — říci nedá si —
neb jednou někde v sněhu zapadne.
A vše jen proto, by pár sedláků
čtlo české knížky, aby získán byl
úd . . .“

„Pro Matici, pane barone“ —
kněz doplnil — jež knihy vydává.
Žel, nedal Bůh mi dar, bych knihy psal,
a tak jen sémě, chudý rozsévač,
kol rozhazují a jen modlím se,
by všecko vzešlo a bych do smrti
měl dosti sil tak sloužit vlasti své!“
„Sám nevěřící — pravil Chanovský —
jsem často dojat, milý barone,
tou silou jeho víry, oběti,
již přináší té snaze — ale teď
již dosti řečí — kam nás zavedly!
My zřít jsme chtěli přec boj šachový,
či ne-li? —

Baron prudce zazvonil,
a sloužící, jenž vešel, na pokyn
již přistavoval malý hrací stůl
se šachovnicí.

„Nuže stavte šik
a do boje!“ Již stály figurky,
a první tahy zvolna počaly.

„Nic platno, abbé — ozval po chvíli
se baron Hildprandt — toho „sedláka“
zde vezmu vám. ač — dodal s úsměvem —
vám sedláci jsou pánů milejší.“
„Lid miluji — děl vážně Schmidinger —
neb připadá mi jako kořeny
mocného stromu, z kterých v haluze
vždy znova proudí míza životná
a které drží pevně celý strom
přes bouř i vichr. Z lidu omládne
i národ náš — tu silnou víru mám.
Leč stromu třeba také koruny,
a tou ti budou, kteří vznešení
svým rodem i svou duší, nechají
krev kořenů do vlastních téci žil
a s lidem splynou. Mezi vlastenci
již mnohé slavné jméno skvěje se,
pan hrabě Thun a hrabě Šternberk
a hrabě Pötting, hrabě Kolovrat
se přihlásili k naší Matici;
a nad všemi jak zlaté slunce nám
plá kníže Kinský, v jehož erbu stkví
se „Bůh! Čest! Vlast!“ — Matice kurátor.“

„Vím, vím — děl baron — vy teď táhnete!“
A tiše zas dál šinula se hra,
koníci bílí — černí skákali,
král zasáh v boj i útlá královna,
i věže sebou hnuly, zajatci
již na obou se stranách váleli,
když prvně kněz „Šach králi!“ hlásil.

„Teď —
se zasmál Hildprandt — v pěkné tísni jsem,
nu, poraďte mi, milý Chanovský,
mám vzdát se již?“ — „Ne, nikdy vzdávat se —
vzkřik zámku pán — vždyť víte, u Asprů
že vesnici jsme dvakrát ztratili

a dobyli jí přec zas na konec!“
„Nuž, tedy k předu!“ Hildprandt zasmál se
a táhl koněm. „Dobrá, jízda v před!“ —
děl Chanovský.“ Leč páter Schmidinger
již poznovu „Šach králi!“ ohlásil
a po dvou nových tazích dodal: Mat!
„Jste poražen, můj milý barone —
smál Chanovský se — co jsem povídal?
Leč že jste přec se bil tak udatně,
na číši vína zvu vás dobrého.“
„Ne, děkuji, již zase musím jet,
chci doma býti brzo, slibuji
však, že k vám záhy zase přijedu,
a potom, abbé, znovu chytnem se,
že ano, vlastenče?“ Kněz s úsměvem
se uklonil. „Nuž, šťastné vánoce
i nový rok, dřív jestli nepřijdu!“
„Též vám, barone — — —“

Baron Chanovský
ven vyprovázel hosta. Schmidinger
však osamotněv, k oknu přistoupil.
Ven zíral v kraj, jenž v sněhu ležel tich
jak bez života. Mladá kněze tvář
se zahalila smutku chmurami.
Je platno něco, co tu podniká?
Zda neměl pravdu baron Hildprandt dnes,
když děl, že vše to sen a pohádka?
Sic krásná tak, leč přec jen pohádka!
Zda možno je, by ještě jedenkrát
sem vrátila se vesna, jak ji snil?
Oh, všude sníh a led, i na srdcích — —
a on teď sám — — — A vzdychl hluboce —
— — — — — — — — — — — — — — —

Když po večeři slavné vánoční
si zapálil pan baron Chanovský
svou dýmku vojenskou, šleh po očku
po zámeckém svém mladém kaplanu
a pousmál se. Páter Schmidinger
tu seděl mlčky, jakby pohřížen
do smutných dum a též snad vzpomínek
na domov svůj a leta mladosti.
„Vy slavíte dnes velké vítězství,
můj milý abbé — ze snů vytrh jej
hlas Chanovského — ano, ano vy,
nic nedivte se.“ „Já a vítězství?“
žas Schmidinger. — „Barona Hildprandta
jste okouzlil, sám tak mi povídal.“
„A nehněval se, že byl poražen?“
„Ne, milý abbé, to ho neznáte.
A na znamení zvláštní přízně k vám
cos jako malý dárek vánoční
mi odevzdat vám kázal, a též já
svůj připojuji . . . .“ S milým úsměvem
dva listy baron knězi podával.
„Jak? baron Hildprandt údem Matice?“ —
vzkřik Schmidinger, a zrak mu zazářil.
„A mohu-li svým očím věřiti —
již zvolal znovu — pane barone,
vy údem též? Ó, dobrá nebesa!
To v radost velkou se mi obrátil
můj smutek dnešní — díky, díky vám!“
„Vy byl jste smuten?“ — „Ano, na chvíli
jsem pochybami mučil se a hnět,
leč nyní věřím, věřím cele zas,
to nebes pokyn, abych dále šel
svou cestou pevně . . .“

„Kapsy plné knih“ —
se Chanovský smál, leč snad proto jen,
by vtipem ukryl, že mu zvlhl zrak,
co z očí kněze velké valily
se horké slzy štěstí, radosti . . .

KARLA WELSOVÁ:

CO SI SLOVAČKY NA PŘÁSTCE POVÍDALY.

Turolúcké kopaničárky učily mne jedné zimy příst. Hlavní mojí učitelkou byla stará kostelnička, protože k tomu měla nejvíce času. Bylať sama. Muž jí zemřel a děti byly v Americe, kdež se jí odcizily.

Chodívaly jsme spolu večer co večer k súsedům Žabčákům — jejím důvěrným přátelům — na přástku. Tam vedla kostelnička obyčejně slovo, zahajujíc předení: „No tak nám Pán Bôh pomáhaj, všetkym zde prietomným.“

„Ty všetky prietomné“ byly: Kostelnička, strýnka Žabčačka a její služka, vesměs evangeličky a pak katoličky: Dvě babky a mladá „usedlá“ cigánka, kterou mně k vůli vyznamenaly a braly mezi sebe.

Jednou — po slavném, evangelickém slováckém pohřbu — byla kostelnička proti svému obyčeji bez humoru. Zamračeně hleděla do kolovratu a roztrpklé své náladě ulevovala tím, že se s ním stále vadila. „Ty žebrák jeden, ty tragač starý,“ nadávala mu, tlukouc jím o zem a v netrpělivosti své stále jej musela spravovat.

„Ty, očuj Beta — pravila ku strýnce Žabčačce — ten kolovrat mosí but obosorovaný. Čosik si zmyslel a už trirázi ma shodil strunu“.
„E, čo by — mínila dobrácky Žabčačka — to a i náš si volakedy zmyslí. Môj mi dnes dobre hraje — pochvalovala si. Nóóó — on každý kolovrat sa nevydarí“ —

„Veru ani žena nie,“ ozval se leže na posteli starý Žabčák, kdež „pradl z fajky“, jak kostelnička o něm s posměchem říkávala.

Když si kostelnička seřídila kolovrat, dohlédla na mne, na svoji žačku a hned mne svým prudkým způsobem kárala: „Oni by si veru nič nevypradly. Majú preca tenké prsty a tak na tlsto pradú. A chlupaté je to ak vlk.“

„Nóóó — oni sa mosá učit od svej chyby“ odpovídala jí Žabčačka jako napomínavě a mateřsky se na mne usmála.

„A že sa jim chce s takým ledačím sa pískat — taká prevysoká pani ozvala se i cigánka. Sak oni také košile nosit nebudú.“

Starší z babiček, strýnka Sulivanka chtěla mne také poučit, ale kostelnička si to nedala vzít, tvrdíc: „Já jim to dobre ukážem — já už pradem štyricet rokou.“ „„A já šedesát,““ přetrumfla ji Sulivanka.

„Nech (naše afsi), ale já viem lepší ako vy, lebo vy ste už preučená,“ přebila ji zase kostelnička.

Sulivanka se měkce usmála a jdouc ku svému kolovratu, pronesla aspoň toto napomenutí: „Len si to nepopúščá, lebo už je koza v zahrade. A len na krátko pradú, to je najlepšá nit.“

„A čo ty, Katerina, nerobíš uzel kalcovský“ — napomínala Žabčačka kostelničku — „to bude mat ten kadlec velkú robotu s tím.“

„Nech má! Nech si ho rozmotá! Šak ke kováči (kováři) s tím nepôjde. Načo platím za ríf (78 cm) sedm krejcary“ — brnčela kostelnička pod sebe.

RYTINA DLE OBRAZU P. P. RUBENSE: „LÓT S DCERAMI.“

PETR PAVEL RUBENS: ZVĚSTOVÁNÍ.
Z obrazárny Společnosti vlast. přátel umění v Rudolfině.

„A čo ty si taká smutná vdova dnes. Vydaj sa a bude ti veselo" — škádlila kostelničku mladší babka jménem Žažová.

Kostelničin zármutek za mužem byl opravdový a hluboký a o vdavkách nechtěla ani slyšet. Po celém kraji se tomu lidé divili, že taká mladá (bylo jí 55 let) sa nevydává. Na Slovensku platí ženy déle za mladé než u nás.

Kostelnička na žertující babku vybafla: „Na čo já potrebujem muža, aby ma hodne vybil a zežral čo mám a já to potrebujem." A se vzdechem dodala: „Eééj, já mám len teho svého jedneho. Šak já sa k nemu preca len dostanem." Na to chvíli zamyšleně předla — pak si rozvázala čepec a z hluboka vzdychala:

„Ach Bože, Bože, Bože, Bôôôôôže môj — tak je mi horko — taký plamen do mňa ide — lebo som dnes velice nahnevaná."

„A prečo, Katerinka, prečo? ptala se jí udiveně Žabčáková.

„Prečo? No co's nebola na pohrebe a neočúla's ak pan farár Kubečkovi zpievali od oltára ze žalmu? Ten organ k temu tak hrál až sa tak trásol ak tá huspenina.

Já myslela, že „to ze žalmu" majú mezi sebú len páni — a on Jano Kubečka mal ze žalmu a môj muž nie.

Já, keď mi môj umrel, som išla do fáry a pan farár sa ma pýtali: „No, kostelničko, ako to budem odbavovat?

„Prosím, poníženě pán velkomožný, sprąvá (udělají) mu takú počestnost. jak oni najlépe veďá. Tak, aby sa to každému a i mňa lúbilo. Keď to bude koštuvat pet — dám pet zlatých. Keď desät — dám desät.

Keď som dnes ten žalm očúla zpievat — ako by ohňa do mňa napustil a hned som po funúse bežala do fáry a som povedala: „Neurážím jich, pán velkomožný, šak pekne odbavujú, ale môj muž mohol mat tiež ze žalmu ako Kubečka. Oba slúžili našej církvi stejne verne — môj ako kostolnik, on ako inšpektor Oni dycky len s bohatými šijú. Já mala svého

muža radši než Kubečková a veru za ten žalm bych bola i dvacát zlatých dala."

„Ále Katerinka, čo sa tak jeduješ — chlácholivě pravila Žabčačka, překrásná to babička. Mňa sa to naše o moc lepší lúbí než to panské. Není to pekné, keď našim zpievajú:

Již já idem do hrobu smutného, tmavého —
tam budem spočievat až do dna súdného.
Tam všeci králové, knížata, pánové
své kosti skládají i monarchové.

Opatrným, třaslavým hláskem zazpívala Žabčačka a řekla jako na domluvu: „Šak sú bohumilé šetky."

„Aále prosím ťa, Beta, nehovor! rozčilovala se kostelnička dále.

Ako ohlašuvali pan farár mého muža a ako Kubečku? Šak som tam na fáre povedala: „A čo, prosím poníženе, pán velkomožný, ten: „mnohovážený a slovútný a uctivý muž" — ironicky vyráží — jakú výslužku jim za to poslala jeho žena? A jako ohlásili mého muža? Len ako mu je méno. Kubečka teda bol „mnohovážený a uctivý" a môj nie.

Kdo si „uctivý a mnohovážený" rozkáže, kdo chce mat takú cnost, nech si hu zaplací, ale nech to nerobá, pán velkomožný zadarmo, to je kriuda. Všeci ludé, keď to v tom kostele očúli, dali hlavy dohromady, Ohlášá nám, pán velkomožný, s kancla, že kdo zaplatí pet zlatých, bude „mnohovážený" a keď to ludé uslyší, už si poví: „Áááá — to koštuje tolko a tolko, ale zadarmo!?"

Čo jim za ten honor doniesla jeho žena? Ani kohúta nie."

Šak som sa pýtala v kuchyni Zúzy. Len bátoh (ranec) koláčou.

Len za ten žalm mohla být velká hus a nie bátoh koláčou.

„Prosím vás — kostelničko," skočila jsem jí do proudu její řeči — „to se nedá koupit, to musí pan farář oznamovat dle stavu a Kubečka si to zasloužil."

„Ale prosímich, a kdo ho tak osvitne, aby do neho videl, že si to zaslúžil. Ale tem ostatním ludom, čo sú tiež múdrí, je to lúto."

„A co, kdyby umřel třeba starý opilý pasák Fúsek a jeho žena si řozkázala a i zaplatila, aby ho pan farář oznámil jako „slovútného" — vy první byste se tomu smála" — namítala jsem.

„Nech, ale každý by povedal: „to koštuje pet zlatých," umíněně si pravila kostelnička.

A prosím teba, Katerinka, čo ti pán farár hovorili?" ptala se ustrašeně Žabčačka, které byl pan farář první po Bohu. I přist na chvíli přestala, třebaže velice ponáhlala, neboť potřebovala plátno mužovi, pacholkovi a pasákovi na gatě. „Smáli sa mi," odpověděla kostelnička a povedali mi: „No, vy kostelničko dycky v kostole plačete a tentokrát ste sa preca uškňúrila." (Myslí jizlivě ušklíbla.)

„Bohatstvo — bouřila kostelnička dále — je všade na predku. Bohatý Lubina mal ceru zmrhalku a ona sa dala ohlásit poctivá a eště jej dali i na organ hrat — to za zlatku zahrajú pověděla ke mně — ako nákej chýrnej dievčici a za pet týdnou slahla."

„Ja veru ten ďábelnik všade nakúká i do rája sa vrútil. Vtajil sa tam. Ale i to sa nestalo bez božskej moci. Tak je to duško moja tak — řekla Sulivanka."

„Šak a i ty's bola zmrhalka, ty Korino" — ukázala bezohledně kostelnička na cigánku."

„Ale já som mala svedomá, já nechcela jít k sobášu s pantlama a ani s vencom, ako si šla tá Lubinová a už bola s tím svým obtažená," bránila se cigánka.

„Eéj, týs mu mala pekne povedat: „Dočkaj! Já chcem mat venec k oltáru," kázala kostelnička a sebe dávala za příklad. Já som slahla v 41. týdnu od sobáša, jak Pán Bôh nebeský rozkazuje. Môj muž je v zemi a já hriešná duša na svete, ale to môžem tady pred Pánem Bohem priesahat, že som s ním nič pred sobášom nemala."

Starý Žabčák, který to nerad poslouchal, aby se snad nepovědělo, že pana faráře nebo Lubinu pomlouvali, se posadil na posteli a začal zpívat svým krásným horalským způsobem:

„Neplač milá, nenariekaj, šak ty budeš má,
až kukačka na vánoce trikrát zakuká.
Kukaj, kukaj, kukulenka, aspoň jeden ráz
jak bych já ti zakukala, keď je krutý mráz.

Já bych ho byla věčně poslouchala. Srdce se mu vždy na jazyku chvělo, když zpíval.

„Veru, to sa môže stát, že kukačka na vánoce zakuká. Šak Pán Bôh inší divy činí," řekla jeho žena zbožně. „Šak čo chvíla až tu ta slavná doba bude, těšila se mladší babka Žažová. Já tak nerobím o štědrý večier ako iní ludé. Včul je všechno inachší ako to bývalo. Jako o tem uhlí nebolo ani počút a včul už to moc kupujú a i ti chudobnejší. Já to robím eště včul tak, ako som to robívala za mlada, len tak po starodávnu.

Asi o troch hodinách navarím polévky z hríbou a ze suchých švestek — to je velice dobrá polévka — a ešte do nej dám zásmažku usmaženú na cibulce a trochu octa a nechám povret.

Druhé čo si nachystám, sú buchty s makem osypané a s medem a báleše. (Koláče). Potem na síto dám: Ječmen, žito, rež, kukuricu, trochu čočky, fazule, máku, krup, orechy, ovoce jaké je doma, svácenú vodu, s hrnčokom med a i oplatky — ty peče pre celú dedinu orga-

nista — to šetko dám do síta. Keď to mám schystané, vykropím sväcenú vodú sednicu i venku dvor a maštale a šetko stavenie. Potem teda ideme ke stolu. Jindy bola v sednici oklep slámy ale včul chcejú mat ty decka ty vnučátka taký malý stromek. Indá to nebývalo.

Keď ideme ke stolu, já mám v ruke sviecu a já poviem: „Pochválen Pán Ježíš - Kristus! Vinšujem já vám v tyto slavné svátky narození Krista Pána a i Adama a Evy, aby nám dal ten novorozený Ježíš Kristus dobré zdravie, ščastie, hojné božské požehnánie a po smrti království nebeské, abysme sa mohli všeci s tím malým Ježíškem radovat a svatý, svatý, svatý v nebi prozpevuvat až na veky vekôv Amen! To vám vinšujem šetkým a i sama seba. A ti druzí poví: „Pán Bôh uslyš nebeský, ať sa nám to stane."

Potem si každý rozžne sviecu a dá na stôl. Lampu vyhasneme. Já porozdávám od najstaršího do najmladšího oplatky a každý si na lužičku vezme madu na tu oplatku a spraví (udělá) si s tú oplatkú križík na čele a pak jí. Keď to zedli, ošípám pre každého kúsek česneku, oni si ho omočá v madu, spravá križík na čele a zjeďá ho. To keby jaké pokušenie bolo, žáden zlý človek nemá ke mne prístupu. Môj muž na to velice držíval. To by neverily, paní velkomožná, keď teho česneku dá zjestit gúnorovi, (husákovi) tak každého czuzého člověka štípe a vyletí mu až nad hlavu. I ten pes kúše, keď mu ho dá zjestit. No a potem dám každému miesto goraly čaje a báleše. My goralu nepijeme — tu mám s madom len pre czuzí ludi nachystanú.

Pak dám báleše preč a jeďá polévku. Po polévce buchty no a potem vezmem síto a z neho štyry orechy a hodím je do štyr rohů, aby sa nám kol do kola dobre rodilo. To už Františ, ten môj malý vnučok, bar aj máme orechů dost, už behá po kútoch.

Zde byla Žažová přerušena. Malý pasák, kterého to povídání nezajímalo, začal si hrát na foukací harmoniku, čili jak oni tam říkají na organky. Strýnka Žabčačka ho okřikla: „Idz si do maštale!" Ale on dost směle jí odpověděl: A čo mám tem kravam hrat, aby tancuvaly?"

Kostelnička si libovala: „No, už se mnú kolovrat mluví a jak máslo ide." Sulivance stařičké pak se vysmívala: „Veru tetička, ten váš kolovrat tak rapotá, pri tem by nemohla pradla driemat!"

„Ako by nerapotal, keď som ho kúpila ešte ak bola kolera a to už bol starý.

Sak on ešte ráz tolko vydrží, bar aj rapotá."

Pozorná Žabčačka, která postřehla, že babička Žažová je jaksi nemile dotčena proto, že se jejímu povídání nevěnovalo dosti pozornosti — tuto vyzvala, aby nám to o tom svém štědrém večeru dopověděla.

Přisedla jsem si k ní a ona usmávši se řekla: „Nóóó — čo vám mám eště povídat? Keď ty orechy rozházím do tech kútou, dám každému z teho síta jeden orech a to zkúmáme ak má dobré jadérko. Keď je jadérko zdravé, to už sa každý těší, že bude zdravý celý rok. Potem jim podávám jablčka a to už je šetko. To síto zakrútim do plachty a na Nový rok to všechno vysypám sliepkám a husám. Keď dám z teho síta slupky z jablek svini zjestit, keby sa mi nechcela nahúkat, dostane prasátko. Ty omelinky, ty drobečky z teho síta pak rozházím kolem plotu a ona mi tam naroste marulka (heřmánek).

To vše následující povídala Žažová více mně samé, poněvadž viděla, že mne to zajímá. „Keď večeráme, prinde pastýr a tiež tak vinšuje ako já som vinšuvala a velice ponáhlá, len aby mohol šetko obehat. Každý mu naleje trichtýrom páleného, deti zpievajú — to je radostná noc — kde majú kone práskajú biči a my jedna druhé chodieme zpievat pod okno. Já sa tak rozveselím — to já tich piesniček nazpievám! Já si piesničky dosti v hlave držím!

Deti choďá tiež pod okna koledy zpievat a keď prezpievajú, pekne zavinšujú:

„Pantatínku, paní matko i všeho domu čeládko, vinšujem vám zdravie, hojné božské požehnánie a po našej smrtedlnosti, abysme sa mohli raduvat v nebeském království Amen! A vy páni hospodári, nám vy po tolari — až nám tolarou nedáte, orechy, jablčka nám dáte. Pochválen Pán Ježíš Kristus!

Já, keď som bola mladá, svobodná, som pekla na štedrý den báleše a ked som ten prvý uválený vytáhla z pece — to som dobre merkuvala, který to je — udela som do nej dieru, otevrela som dvere a kúkala som na ulic, keho prvého uvidiem kolem ítiť a on tu Juro Žažech. To sa hovorí, keho prvého uvidí, že ho dostane za muža a mně sa to veru vyjevilo. O teho sa holky praly! On bou pašáček. Zde se smála blaženě a na očích jí bylo poznat, jak nazpět hledí do té své minulosti. —

Po chvilce se zas obrátila ke mně s dalším výkladem: „No a po večeri čekáme utiernu (pôlnoční). Já idem na utiernu i na tu sv. omšu čo sa volá na úsvite tá je o $^1/_2$ pátej. Potem idem eště až na Myjauu i na tu, čo je o osmé hodine.

A já — ujala se slova kostelnička — já varím na štědrý večier kyselicu z bečky a do nej dám varit kúsek masa braučového lebo

RUDOLF VÁCHA: JEŠTĚ DALEKO DO PAŘÍŽE?
(Se svolením redakce časopisu „Le Mois littéraire illustré“)

Veru, letos budú pan farár ohlašuvat i mojeho starého — vzdychla kostelnička a dala se do tichého pláče. Ženské se všechny zamlčely a tak nějak rychleji předly.

Ale mladý pasák nedbal jejich smutného rozjímání a spustil si na celé kolo svoji zamilovanou vánoční:

Sedı vraoec na pilíri,
dělá on si čviri, čviri
a ta pínečka pin, pin, pin,
že sa narodí boží syn.
Holubenka im pomáhá,
slavíček im cukru dává
a laštovenka štebetuje,
ta nám vánoce oznamuje,
že sa narodí Ježiš náš,
kerý vykúpí hriešných nás,
abysme Jeho verne ctili
jak Pána Boha velebili.

Pasák svým zpěvem naladil ku zpěvu i ostatní. Když si každá své zamilované vánoční písně přezpívala, zpívala jsem jim já a Žabčačka mne takto pochválila: „Jak oni to veďá dotáhnúť.“

„Šak oni to nebudú tak dotahuvat, až budú mať ty roky čo my — mínila kostelnička. Já, keď som bola mladá, som také hrdlo mala, ak keby muzika hrála. To sa starej babe ztratí šetko. To už človek za živa práchniví ak tá vrba.“

Žabčačka se mne ale zastávala: „Oni dycky budú vedet pekne zpievat, ale tak nie ako včul. Hrdlo sa jim pohubí.“

„No, a ešte sa vám nedríme?“ ptala se kostelnička ostatních. Veru mňa sen nejde na oči. Na mne to veru nenie dobre, keď já idem brzo spat, nebo nemôžem usnúť a ide mi kde jaké na hlavu a bez toho já môžem but. No, ale ide desátá mosíme sa preca len odebierat a začala skládat kolovrat můj i svůj, pak si oblékla kožuch a přes něj vlňák, potom oblékla mne a rozsvítila lampáš. Ostatní tetky následovaly jejího příkladu. Do toho všeobecného oblékání pravila Žabčačka: „Dušenky kresťanské, očúly ste, ludé hovorá, že v novinách stojí, že sa Čikágo prepadlo“ —

Kostelnička vytřeštila oči a po chvíli řekla: „Já o tem neviem. Keď néni ve stavení chlapa, ženská nečietá, nebo má dycky inšú robotu. Ej, keby to bola prauda, to by i ty moje deti písaly! zatěšila se. Jak budú zastrašení hned

klobásku — Oni tam u nich v Prahe nevarí tu kyselicu? (Polévka ze zelí). Já varím i sliepku, lebo já idem do kostola a já na božie narozenie nevarím. Keby oni, pani velkomožná k nám prišly na štedrý večier do kostola, to by kúkaly!

U nás na štedrý večier pan farár u oltára pekne zpievajú a prosá šetko aby pominulo s tým starým rokem. Ráno pekne každému od oltára v kázni vyvinšujú mládencom i pannám, manželom i zemrelým, šetko každému čo patrí oni zavinšujú. Pekne, pekne oni to povedá. Tak ludé pri tom plačú, tak sa jim slzy hrnú, až taký fukot je v kostole. Potem šetko oznámí kolko ludu umrelo, sa vydalo, narodilo, kolko z nepoctivej lože a keď to povedá za to sa už modlá, aby to vác nebolo.

bude listú dost. To by sa to sem z tej Amériky sypalo, es-li sa to Čikágo do opraudy ztratilo. To by ty deti prišli ak jeleni —.

No, dobrú noc vám vespolek pravila vesele. Dobrú noc, Pán Bôh daj Katerinka a i jim pani velkomožná, přála nám Žabčačka, která s námi vyšla až na dvůr, kdež mne starostlivě napomínala: „Len si pozakrývajú líčka, nebo je také vetrisko studené."

Kostelnička prohlížela oblohu a pravila: „Aáá — mesáček už nesvití. Už jeho termín prešel. Už bude čo chvíla druhý svítit. Len sa dobre zaobalá! připomínala mi. Po té zime sú ty údy také bolavé, ak keby človeka vybil.

Když jsme se blížily hřbitovu, ukazovala mi do tmy: „Pozrú sa, pani velkomožná! Môj starý leží akorát na prostredku! Tam mám vedla plac i pre seba. Včul dám spravit (udělat) taký kámen se dvema hlavama a i nápis." Když jsme došly až ke hřbitovu, postavila oba kolovraty, vzala mi lampáš z ruky a postavíc ho na nízkou zeď hřbitovní opřela se o ni a takto k mrtvému hovořila: „Eéej veru, tato môj, tato! Lepší je ti tam ako mne tady, lebo bys vedel aké sú ty naše deti zlé, ak na mňa starú mater zabudly (zapomněly) — srdco by sa ti od lútosti rozlilo. Nepišú a nepíšú a keď kedysi písaly, už mi na méno trefit nemohly. Už nepísaly: „Mamičenka moja dobrá — už len: „Matko moja". Čo, já som volajaká „matka?" Matka to je naša zeme. Já bych sa mohla už veru tiež odebrat. Už by sa mi mohla tá zem otvorit, lebo som sa dost nazpievala, natancuvala a i naplakala. Na chvíli se zadívala do tmy směrem ke hrobu a pak náhle, vytrhnouc se z myšlenek, volala ke hrobu: „No tato môj, dobrú noc, s Bohom buď!" Podala mi lampáš, sebrala kolovraty a mlčky šla se mnou ku faře.

Po chvíli povídala jakoby k sobě: „Nekeré deti keré majú Boha nebeského pri sebe, by si teho vážily, že jejich mater také staroby dožila — Ma by veru nič nemosely posielat, len keby ma poslaly pekný list. Už by mi bolo tak, ako by ma celý svet poslaly. Čo potrebuje starý človek? Len keď má dobré deti. S dobrými slovami by ho uskrovnily. Já som je preca dobre cvičila — do školy dala — napomínala. Do desáti hodin v noci som jim nahlas biblu čietala, aby to len očúly to: „cti otce svého i matku svú" a preca si to nezachovaly ty deti."

To vše povídala jako v přemítání, jakoby se v těch větách přehrabávala, najde-li tam příčinu, proč na ni děti zapomněly. Pak se ale zas sama těšila.

RUDOLF VÁCHA: ILLUSTRACE.

Pán Bôh s vrchu hledí na človeka On tich mých detí napraví, oni nesmí but takí zbôjníci, lebo já ho velice prosím a dycky jim v liste neco z piesma postavím. Keď ráz je nesvedomité decko a bez Boha žije, ono si to tak nezmyslí, ale až oni budú starí, oní na to prindú.

Já verím v Pána Boha nebeského. On človeka zarmútí ale i požehná a poteší — —.

A. PIKHART:

NOCHEBUENA.

Vánoce za Pyrenejemi liší se ovšem hodně od vánocí našich. Už pohodou. Ovšem i u nás vánoce zasněžené, plné jiskrného sněhu pod temným nebem posněženým třpytnými hvězdami počínají pomalu býti skoro také už jen pouhou pověstí, ale časem se přece ještě vydaří . . . V jižních částech Španělska kvetou o vánocích fialky a sedá se na otevřených balkonech bez svrchníků a plášťů.

V severních horách, na př. v Galicii, zakoušejí o vánocích ovšem hodně zimy, tím nemilejší, že nemají našich kamen, a otop v chudších staveních záleží z trochy chrastí, hořícího v kuchyni na ohništi pod sopouchem. To mno o tepla nevydá, a přimyslíme-li si k tomu těžké starosti o živobytí, a nejednou i táhlé vytí vlků, přibíhajících z horských úžlabin až k samotám, poznáme, že se v tom ovzduší čisté, radostné vánoční poesii valně nedaří.

Našim představám o Španělsku hoví ovšem více jižní jeho část, a proto se zabývejme raději tímto krajem.

Vánoční stromek tam lid nezná stejně, jako ho neznal lid náš. Teprve v posledních desetiletích se počíná stromek v bohatších rodinách ujímat dle příkladu cizích rodin, mezi domácím obyvatelstvem rozsetých. Bylo by dosti těžko najíti na jihu smrček na vánoční stůl. Takhle palmu nebo cypřiš, eukalyptus . . . těch je tam dost, a na místě jablek, ořechů a cukrovinek mohly by se pod palmičku položiti čerstvé datle, nové, šťávou oplývající pomoranče, cukrová třtina a jiné jihozemské požehnání boží.

Drobní Juanillové, Joséové, Carmencity a Loly nemívaji stromečku, ale za to využívají jiné radosti vánoční více, než děti naše. Je to stavění Betlema — El Belén, jak říkají.

U nás si stavějí Betlem většinou děti z vrstev chudších a sestrojují si jej z kusu tuhého papíru a několika archů jesliček. Nemají ze stavby té menší radost, než malí Hišpánkové, kteří stavějí za pomoci otců a strýců Betlemy často nádherné. Mají na to část materiálu mnohem vhodnější, než je náš papír: kork. Z korku tvoří skaliska a vůbec celou krajinu, někdy i domy a hrad, bez něhož by Belén byl neúplný. V kraji je plno panáčků, obyčejně hliněných, ale ne tolik „daráků“, jako u nás, spíše představitelův jednotlivých tříd obyvatelstva — ne betlemského, ale španělského.

Proto se tam s roztomilou naivností střídají vojáci s puškou a šavlí s jízdními pastuchy s tupou pikou v ruce, hlídajícími býky, určené pro zápasy. Po široké ulici jede omnibus, takový, jaký jezdí podnes na př. z Guadixu do Bazy, a někde z tunelku, vylámaného v korkové žule, vyjíždí i vlak. A nejhlavnější v celé betlemské krajině je voda, skutečná voda, které se klikatí celý potůček v plechových žlábcích krajem, dráždě stavitele, aby namáhali um svůj stavbou vhodných i nevhodných můstků. A do toho svítí nádherná hvězda — v městských rodinách často elektrická, a krajem se ubírají tři králové s družinou.

Velcí oslavují Štědrý den hodně prosaicky: bývá to den důkladné hostiny, pro kterou neplatí půst, u nás obvyklý; hlavní misou je krocan, pavo de Navidad. Krmí je po celých Španělích a k vánocím je ženou v houfech do Madrida a větších měst v provinciích. U nás se říká, že „chce kapr plavat“, ve Španělích jeví tuto protiabstinentní touhu i krocan, jakoby byl vodním ptákem.

Španělé jej zalévají mnohem více, než naši kapra, takže bývá o Štědrý večer vždy mnoho zmožených.

Večer a téměř po celou noc provozují mladé i staré děti hudbu, jejížto hlučnost se rovná jen upřímnosti, se kterou se vyrábí. Hlavním nástrojem jest zambomba, náš bukál, džbán, jehožto otvor povlečen měchuřinou, ze které vyčnívá chochol žíní. Žíně se drhnou vlhkými prsty a zambomba vydává pekelné zvuky. Že by zvuky ty divokým bubnováním na tambuříny a z nouze i na rozličné kuchyňské náčiní nabývaly jemnosti, nedovolí si tvrditi ani nejnervosnější Španěl, když po celou štědrovečerní noc oka nezamhouřil, naslouchaje spoustám lidových písniček, ozývajících se do té hudby na ulicích.

Děti zpívají písně, které jsou vskutku líbezny. Poslyšte:

Syn Mariin kolébky
nemá této doby,
tatíček je tesařem,
kolébku mu zrobí.

nebo:

Svatá Panna cestou kráčí,
cestou kráčí, září v líčku,
a nikoho nevede si
jen Ježíška za ručičku.

Pěkný obrázek kreslí nám jiná vánoční:

Bylo plno hluku. Vyšel
svatý Josef usměvavě:
„Dejte pozor, nevzbuďte mi
Ježíška, teď usnul právě.

Nejrozšířenější jsou a téměř nepřetržitě se ozývají dvě staré písně:

Esta Noche es Nochebuena atd.

V překladu:

Tato Noc je Noci svatou,
v té noci se nesmí spát,
neboť o dvanácté má nám
Svatá Panna děcko dát.

Druhá je trpce filosofická a zní po česku:

Štědrý Večer přichází
a zas odejde. My víme,
že též jednou odejdem,
ale už se nevrátíme.

Ovšem tato úvaha o pomíjejícnosti lidské mívá celkem jediný výsledek: Ergo bibamus.

Přišli jsme už hluboko do štědrovečerní noci a nezmínili jsme se o vánoční nadílce. Činíme tak z důvodu, který uzná najisto každý: že totiž štědrovečerní nadílky není. Španělské děti jsou oloupeny o ctihodného světce Mikuláše, nadělujícího metlu a chutnější pedagogické prostředky, i o Ježíška, nakládajícího pod stromeček. Za to mají nadpozemské nadělující zjevy hned tři, totiž Los Reyes Magos, svaté tři krále.

Vánoce míjejí bez dárků, a jen je všude hluk a veselí, ale v předvečer dne tříkrálového vyloží každé dítě na zasklený balkon či ke krbu střevíček a usíná v horečce nedočkavé víry i naděje. Ví, že v noci potichu přijedou svatí tři králové na bělostných velbloudech, jejichž postroje září nejvzácnějšími drahokamy, a za nimi že pojede družina — rozumí se, že černá, protože v zemi, kterou po tolik století vládli Maurové, podnes mají velký význam Moritos, do slova Mauříčkové, které si však dětská, a někdy i odrostlejší fantasie plete nadobro s černochy. Na pokyn svatých bělobradých mocnářů s lesklými korunami kladou ti černouškové do střevíců či vedle nich dárky . . .

Španělské děti mají z nich stejnou radost, jako naše z dárků, které jim nadělil Ježíšek rukou andělíčkovou, a rozbijí či snědí je stejně brzy, jako děti naše.

DR. D. PANÝREK:

VÁNOCE V DIVADLE.

Nejen literatura, i umění naučilo se hověti obecenstvu. Naučil je tomu známý „nervus rerum“, peníze. Ani umění nežije bez peněz. Zvláště divadlo majíc obrovskou režii, musí, nechce-li zahynouti, „činiti koncesse davu“. Ostatně je spravedlivo, hoví-li požadavkům různých společenských tříd, z nichž každá má jiné niveau vzdělanostní, jiné záliby, jiný obzor myšlenkový. Jenom, činí-li to vždy tak, aby nesestupovalo pod úroveň slušné, ušlechtilé tvorby.

Jedna z těchto koncessí, jichž požadavek noviny vypěstovaly, je hovění časovosti. Třeba se člověk umělecky vyškolený a řekněme ještě: literárně vybíravý, což do jisté míry znamená vždy i jistou přesycenost, směje Raupachiadám na „Dušičky“ a pohrdlivě pokrčí rameny nad vánočními kusy, musí pozorovatel současné literární a umělecké kultury sledovati i tyto zjevy psychologie lidu, jež si vynucuje o vánocích a při jiných příležitostech věci obsahem jeho slavnostnímu, vzpomínkově naladěnému, měkčímu založení odpovídající. Vždyť stejnou mají ty požadavky oprávněnost, jako slavnostní kusy na památku založení divadla, odchodu zasloužilého herce nebo zpěváka, oslavy vzácného jubilea, vůbec sterých těch okolností, k vůli nimž bývá „divadlo v lesku“ a divadelní cedule s červenými rámečky. Aesthetik může do nekonečna kázati, že umění nemá co činiti s těmito příležitostnými kusy. A kdyby přišla správa jakákoli, musí konečně počítati a počítá li, bude aspoň potud hověti obecenstvu, že mu bude předváděti aspoň někdy slovesné skladby, jež mu mluví k srdci, působí na jeho cit, kterým ono rozumí.

Ať už se namítá cokoli, něco pravdy na tom je, že i dobou se měnící psychologie obecenstva i naladění všelidské dnes žádá jiné ovzduší, nežli za dob mládí našich tatíků a dědečků. Slyším tolikráte i muže vzdělané, kteří, třebas sami neprodukují, mají přece „smysl pro umění“, kupují dobré obrazy, čtou a snad kupují dobré knihy, milují dobrou hudbu a navštěvují dobré kusy, naříkati: „Pro boha, co chcete s těmi trudnohrami? Člověk má v životě tolik trudu, starostí, zármutku, který nezavinil a sotva stačí odvraceti, po případě snášeti, že nebude pro takovéto duši otřásající příběhy chodit ještě do divadla.

Jisto je, že divadlo dnešní přináší málo veselé látky. Jak by pochodily, kdyby je předvádělo, ukazuje na př. z posledních dob Shakespearova „Komedie plná omylů“, tric velice jednoduchý, zakládající se na tělesné podob-

nosti dvou bratří blíženců a dvou jejich sluhů, rovněž dvojčat.

Jako si vynutí obecenstvo zase čipernou, svěží veselohru, jako se vrátí i romantika, třeba v trochu jiném kabátě, tak nevymizejí ani příležitostné kusy z repertoaru divadel velkých i malých.

Z nich vedle dušičkových kusů nejdéle, pokud víra křesťanská se udrží — to bude ještě dlouho trvat — nezmizí z jeviště vánoční kusy.

Jako tragoedie Krista, jeho smrt, tak i jeho narození, ba spíše ještě toto, pro svůj radostný, povznášející obsah, vyvolalo bohatou vánoční literaturu dramatickou, veselohry, obrazy ze života, pantomimy a balety.

Vzpomeňme jen u nás, co znamenaly ve vývoji českého dramatu jesle. Vypisuji ze vzpomínek Quisových, vydaných „Nakladatelským Družstvem Máje": Sotva že se blížil advent a jeho časné, nekonečné večery, počaly se tu a tam co neděli a svátek objevovati nade dveřmi různých domů, obyčejně v postranních zastrčených uličkách průsvitné skřínky, jako jich dosud užívají prodavači pražených kaštanů, opatřené nápisy: „Zde jsou jesle k vydění." (Pravopis tento byl pravidlem a podávám jej tu již k vůli historické věcnosti.)

Jakmile nastal soumrak a jak jen zazářily tyto lákavé transparenty oslňujícím světlem grošové lojovky, shrnuly se tu, přivábeny tím svitem jako mušky, děti celé čtvrti a ti blažení, kteří měli nějaký ten krejcárek, hnali se vítězoslavně do klenuté přízemní jizby, z pravidla dílny malého řemeslníka neb zakrámového pokojíku hokynářova, kde očekávaly je ty divy a krásy, na něž se ta drobotina po celý týden těšívala.

Ale nemyslete si, že to byly, jak návěští oznamovalo, jen pouhé obyčejné jesle, pouhý Betlem s chlívkem a Jezulátkem, s papírovými domečky, pastýři a s ovečkami na mechu se pasoucími, nad nimiž se vznášela hvězda s dlouhým ohonem i anděl nesoucí na ladně se vinoucí stužce nápis: „Gloria in excelsis." O ne! To vše bylo sice zde také, ale to bylo jen věcí vedlejší, podřízenou.

To, co lákalo děti a s nimi i služky a za těmito zas všelijaké vojáčky a holobradé i odrostlé chasníky do takové dusné, polotemné, zakouřené světničky, v níž se tísnili, sedíce na prknech přes židle, bedny, soudky neb různé kusy nábytku položené; to bylo zcela něco jiného. V tom, co se tu dálo, jest zajisté také kousek našeho svérázného, kulturního vývoje, a byly by věru škoda, kdyby to nebylo zaznamenáno a upadlo v zapomenutí.

Jako se dělo u mnohých evropských národů a dle jejich příkladu též u nás při středověkých velikonočních mysteriích, že nejprve zdialogisovány, pak zdramatisovány pašie, že v ně později vplétány různé, čím dále tím méně s původním předmětem her souvisící mezihry, že mezihry ty pak znenáhla nabývaly vrchu a stávaly se čím dále, tím samostatnějšími, až se konečně z kostelů odstěhovaly na tržiště; tak vyvíjely se u nás, zcela samostatně vánoční pastýřské hry, druhdy též v kostele, pak i ve školách a také po domech od cestujících malých i větších „umělců" provozované, Hry ty stávaly se pak rozmanitější; nepřestávalo se již na tom choditi s Betlemem a předváděti děje, pojící se s narozením Kristovým, ale přibrán i příchod tří králů Herodes atd. K tomu připojila se masopustní již hra o „Saličce" a j., jež jsem, jak jsem se o tom již dříve šíře zmínil, jako dítě doma vídával od takových putujících „herců", obyčejně mladších chasníků řemeslnických, kteří k nám v čase vánočním i v masopustě často zavítali.

Však v Praze rozvinula se věc ta ještě jináče. To byly ty pokoutní „Jesle", k nimž tu čtenáře uvádím.

Quis dále charakterisuje tyto vánoční hry: Vánoční hra, ať narození Páně a koleda, pastýřů a řádění ukrutného Heroda, odbyla se hned z počátku a to hezky zkrátka, jako mimochodem za obecné nepozornosti. Teprve po tomto úvodu nastalo vlastní představení. Byla to řada mezi sebou nesouvisících, zcela prostých, ba triviálních scén z pražského pouličního života, v nichž vystupovaly typické figurky lampáře, dráteníka, vandrovního, kominíka a j.

Hrálo se loutkami, které provozovatelé hry, z většího dílu tovaryši, sedíce a krčíce se pod lešením z dola pomocí dřívek k nohám loutek přidělaných, zakrytými otvory mezi stupni terras z jednoho patra do druhého vodili. Loutky ty vcházely do domů, dívaly se z oken, pohybovaly rukama a vedly si vůbec „jako živé". Nejčipernější a nejoblíbenější mezi nimi byl Kašpárek, oděný v dlouhou, až k zemi splývající obyčejně červenou sukni; velkou hlavu jeho přikrývala čapka s rolničkou. Kašpárek sebou mrštně vrtěl, rozkládal rukama, kýval hlavou, klonil se a pletl se všude a do všeho. Nejraději pak přijímal oběma rukama jako odměnu za své výkony jablíčka, jež mu děti s pýchou, jako o závod poskytovaly. Vtipy a písničky jeho byly ovšem čistě pražské, samorostlé a vždy časové, ovšem že nikoliv vybrané. Celý ten zázrak pohyblivosti prováděla ruka některého z pánů principálů, na níž loutka byla nastrčena.

Vypsav pak dopodrobna průběh takových her se všemi veselými i hrůzostrašnými detaily uvádí Quis ještě některé administrativní podrobnosti: „Někde měli též uprostřed některé

RUDOLF VÁCHA: VSTAŇ A CHOĎ.

terrasy upravené malé jeviště s oponou a proměnlivými dekoracemi, kde hrávali velice volně upravené kusy Klicperovy, Štěpánkovy neb i Kopeckého.

Policejní censuře takováto představení velmi málo podléhala a zajisté tu často prohozeno ledaco, co by na veřejném jevišti za tehdejších dob přísně bylo bývalo pokutováno.

Takovýchto produkcí bývalo za odpoledne večer několik; bylo vždy nabito a vytrvalejší část obecenstva, k níž náležíval jsem ovšem též já, zůstala tu třeba na všecky. Ačkoliv to, co nám dětem se tu podávalo, nebylo ani z esthetického, ani z mravního stanoviska nejpřiměřenější stravou pro dětskou útlou mysl a ačkoliv tu as mnohé slovo padlo, jež se nehodilo pro takové obecenstvo, byly nám tyto hry, když se nám nic jiného. lepšího neposkytovalo, pravou rozkoší. Byl jsem pro jesle všecek nadšen a brzy jsem, odstaviv doma samodělné loutkové divadlo, zřídil si se svými druhy podobné jesle, na nichž jsme pak opakovali, co jsme za nedělních oněch představení odkoukali. Ovšem, že jsme pak i přidávali rozličné výstupy vlastního vynálezu. Jinak působily ještě na mne i tak, že jsem, seznámiv se tam s rozličnými písněmi a popěvky, jež jsem dosud neznal, počal se sháněti i po jiných a dále, že jsem si počínal s větším zájmem všímati pouličního života pražského, abych si opatřil pro své hry vždy nový materiál.

Uvedl jsem několik úryvků, ježto tento dokument pokládám za jeden ze základních kamenů historie českého vánočního divadla a sice jeho primitivní loutkové formy. Seznaltě jsem také, že je tento fakt i v kruzích odborných málo známý, jakož vůbec Quisova „Kniha vzpomínek“ zasluhuje býti více čtena.

Ještě před touto kapitolou měly býti probrány betlemy, ježto jsou to vlastně mrtvé „živé obrazy“ (nové oxymoron!) rázu vánočního dramatu. Kdo však viděl jen sbírky betlemů, které jistý Němec po celý život sbíral a věnoval mnichovskému „Nazional-Museu“, nebudu se o to pokoušeti, tím méně pokusím se o obraz loutkového divadla, zvláště když jen německá literatura má několik velikých spisů o loutkách, z nichž dalo by se leccos vděčného čerpati. Máme ostatně též dobrou českou knížku o loutkách od Ladislava Nováka „Loutkové divadlo“ (vyšlo v Nakladatelském družstvu Máje).

Nábožná skládání rázu divadelního v klášterních školách u příležitosti nadílek vánočních dávají se snad posud. Z dětství svého pamatuji se na takové představení z kláštera chudých školských sester de Notre Dame v Hradci Králové, které měly za mého mládí v městě tom obecnou dívčí školu (jiné nebylo). Jeptišky naučily malé svěřence a svěřenky příslušnému říkání, jeden představoval sv. Josefa, druhý mudrce od východu, třetí zas jiného hrdinu vánoční legendy — a malí hrdinové vystupovali a odříkávali kurážně svoje party. Pamatuji se, že jeden z maličkých herců dostal takovou trému, že počal místo své úlohy tak řváti, že nebylo možno jej utišiti. Obecenstvo, t. j. městská honorace, přihlíželo kusu a pochvalovali si jednotlivé „interpiety“.

Na Štědrý den se vůbec nehraje a hráti nesmí, je to den narození. Na Boží Hod vánoční v Praze i v předměstských divadlech hraje se, jak známo, dvakráte odpoledne a večer. Sváteční čas a nálada vánoční činí hry ty zvláště vhodné ku představení dobročinnému. O dnech těch je v Praze mnoho hostů, kteří některý sváteční večer rádi věnují návštěvě divadla. Volí se proto všude vynikající činohry i opery, jež jsou lákadlem. Jinak o Vánocích převládají kusy oblíbené a pak výpravné hry pro děti, jimž i přísní rodiče o svátcích dopřejí vzácného pro ně požitku nejúčinnější literatury.

Tak na Národním divadle dávána „Pohádka o Sněhurce“ od V. Baldessariové-Plumlovské (vydalo naklad. Družstvo Máje), k níž hudbu složil zesnulý kapelník Nár. div. M. Anger a F. Vach.

Divadelní repertoir vánoční pro děti nespadá však v jedno s vánočními daty kalendáře, nýbrž připadají již na poslední týden před vánočními ba často už na první dny prosince. Také se dávají kusy výpravné (Strakonický dudák, Děti kapitána Granta, Sen noci Svatojanské) bez vánočního thematu.

V posledních letech byl vánočním repertoárním kusem Nár. divadla Maškův „Betlém,“ letos je jím vlastně už od počátku sezony (od divadelních prázdnin) Čajkovského „Louskáček“ s příjemnou hudbou a živým dějem i bohatou výpravou.

Tento balet má vánoční elementy hlavně v obr. 3. a 5. Obraz 3. zove se „U vánočního stromku“, obraz 5. nazván „Vánoční les“. Zvláště tento je krásný lesní zimní interieur, pravé chef d'oeuvre režijního umění. Štědrovečerní pochod ve 3. obraze provádí Achille Viscusi s dětmi, v 5. obraze tančí „valčík sněhových vloček“ baletní sbor a tanečnice, tito v běloučkých toaletách plných chumáčků poletujících, tito jako sněhové záveje, za něž se roztomilé sněhurky skrývají. jakoby byly jimi zasypány a znova z nich se vynořují hravými svými reji, provázenými veselou zimní melodií, dobře vystihující hudbu chumelenice.

Děj jest takovýto: Ve velkém městě žijí tatínek a maminka. Jejich dítky, Mařenka a Jeník těší se o štědrý večer na Ježíškovu nadílku.

Sotva povečeří, již nedočkavě nahlížejí za záslonu, kde se tají Ježíškovo překvapení. Ale musí počkati, až přijde dědeček a babička s bratránky, strýček a pan učitel. Děti těší se nejvíce na strýčka, který je dovede vždy velmi pěkně překvapiti a vesele pobaviti. Očekávaní hosté přicházejí. Děti musí odejíti a v pokoji připravuje se nadílka. Přede všemi strýček připravuje své dárky, mezi nimiž zvláštní pozornost budí velké hodiny se sůvou, která se pohybuje, když hodiny bijí. Konečně jest vše připraveno a děti mohou vejíti. Strom vánoční září a kolem rozestaveno a rozloženo mnoho krásných hraček, mezi nimi i Louskáček. Za všeobecného veselí strýček rozdílí své dary, které jako kouzelník dovedl vyčarovati ku podivu všech, hlavně ovšem dětí. Každý dostane dárek.

Děti hrajou si s darovanými hračkami a dovádí se strýčkem, který se přestrojí za strašidlo a honí je. Malá Mařenka statečně hodí po strašidle sbaleným ubrouskem a za to strýček jí nechá zmizeti novou panenku, kterou však k radosti zarmouceného děvčátka zase přičaruje. A pak přijde na řadu Louskáček. Mařence se zalíbí ten vystrojený panáček a strýček jí ukazuje, jak umí louskati oříšky. Také Jeník chce zkusiti umění Louskáčkovo, ale poněvadž se mu nepodaří rozlousknouti oříšek, uhodí zlostně o zem Louskáčkem, který se potluče. Mařenka ho něžně ošetřuje, zlobí se na ostatní děti, které kolem lomozí a konečně s Louskáčkem v klíně usne. Večer pokročil a hosté se rozcházejí, děti mají jíti na lůžko. Maminka spící Mařence zouvá střevíčky a odnáší ji do postýlky. Louskáček na lenošce osamotní. Chvíli je ticho, pokoj tone ve tmě. Ale pak svit měsíce padá oknem a současně Mařenka vchází v košilce, tak jak vstala z postýlky — jde se podívat na Louskáčka. A jak vejde, tu hodiny bijí půlnoc a sůva máváním křídel poděsí malé děvčátko, jež chce utéci zpět do svého pokoje. Ale tu k zvýšení hrůzy se všech stran vylézají myši a děvčátko prchajíc před nimi, klesá v bezvědomí vedle Louskáčka.

Louskáček, Mařenkou, jež se náhle z dítěte stává hrdinkou, vysvobozený, švarný princ Pirlipat, zakletý před tím do Louskáčka (za trest, že zabita dceruška Myšího krále) děkuje Mařence za vysvobození a slibuje jí ukázati divy neznámých říší. Nejdříve půjdou do cukrového hradu. Dále cestou přicházejí do lesa vánočních stromů, v němž sídlí královna Zimy. Její komonstvo, ledoví muži a sněhové vločky ustupují oběma poutníkům z cesty a provázejí je svým nádherným rejem.

Pak přijdou do cukrového zámku (po růžovém jezeře ve zlaté lodi).

Poslední obraz je ložnice Mařenky. Ale tato, když procitne, vidí, že jest ve své postýlce. Maminka se nad ní sklání, a Mařenka vzpomínajíc na minulé události, vypráví jí svůj sen o Louskáčkovi.

Jak viděti — kus jako stvořený pro malé i velké děti. Plno pohádkového zlata, plno rušného děje, barev a světla. Vánoční stromky, štědrovečerní dárky, kouzla a čáry a konečné vystřízlivění dle obvyklého receptu (vše bylo pouhý sen) jak blažená nálada, jak živná strava pro dětskou obrazotvornost.

Jeden takový kus pro saisonu stačí. Příští léta přijde zase něco jiného.

Boží hod mívá repertoir spíše se zřetelem k vánočním hostům z venkova Prahu navštivivším volený, také k účelu dobročinnému, aby měl kasovní úspěch, vybraný. Na Silvestra jest tradicí dávati kusy veselé.

V jiné svátky vánoční v posledních několika letech zvláštní vánoční repertoár v Národním divadle nepoložen.

Po venkovských jevištích herců z povolání a ochotníků bývaly dávány za posledních let málokteré kusy vánoční, takže nelze mluviti o nějakém určitém vánočním repertoáru. Ochotnické spolky venkovské hrály nejvýše Plumlovské „Sněhurku“ a téže autorky „Sen vánoční“.

Na druhý svátek vánoční hrají skoro všecky spolky, proto do kanceláře Máje poslední týden před vánoci dopisy zrovna prší, až 40 denně jich přichází. Také na sv. tři krále se hojně hraje (spolky) — kusy většinou veselé.

* * *

Z toho, co jsme vylíčili, vidno, že se ke vkusu a třebas nevysloveným, tušeným přáním obecenstva přihlíží potud, že se připravují k sezoně té kusy jednak výpravné, častěji však básnická zpracování legendy Kristovy, štědrovečerních obyčejů a zimních motivů

„Dejte lidu radost,“ nazval jsem jednu svoji lékařskou vánoční vzpomínku („z chirurgické kliniky“ v Máji).

Opakuji to heslo i dnes. Aspoň o Vánocích nechť je mysl člověka veselá, prostá těžkých strastí a vášní života a nechť k tomu přispívá divadlo i literatura i umění všecko.

Herci, zpěváci, orkestr, biletáři, garderobieři, personál technický a ovšem ani správa o Vánocích si neodpočine. Zkoušky jsou i o svátcích i před nimi i po nich — někdy je více práce, nežli jindy. Tedy i ta „radost lidu“ stojí bližního práci a není nezkalena. A jinak to nejde.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ŠTĚDRÝ VEČER NAŠÍ BOHÉMY V PAŘÍŽI. Krajan krajana v cizině rád vyhledává, zejména ve dnech, kdy je duši nejsmutněji, kdy se po vlasti, po domácím krbu mezi neznámými lidmi nejvíce stýská. V Paříži je pořád tolik našinců, že by nebyl snadný úkol aspoň nejznámější vyjmenovat. Jsou tam malíři, sochaři, hudebníci, spisovatelé, novináři, herci, herečky — jsou tam naši řemeslníci a dělníci, je tam zkrátka malá armáda podnikavých našinců, kteří českému jménu zjednali dobrý zvuk. Leckterý z nich prožil tam trpká leta, a dlouho trvalo, než se v Babylonu nad Sekvanou zakotvil, než první úspěch ulovil. Poučné a zajímavé kapitoly vypravuje o těchto počátcích mistr Jan Dědina, jenž právě dlí mezi námi a kterého možno považovati za prototypa našince, jenž musil projíti všemi křížovými stanicemi, než se dostal na výsluní čestné existence, čili, jak Rudolf Vácha říkává, „než si udělal v Paříži situaci".

Dědina přišel do Paříže s holýma rukama. „Měl jsem tam jenom jednoho přítele," vypravuje — „bez jeho přátelské pomoci bych se byl v Paříži utloukl. Byl to Luděk Marold, jenž mně stál po boku v nejkritičtějších dobách Podal tonoucímu stéblo, aby se dostal aspoň na břeh — pak už jsem si pomohl sám. Už je to dávno a dávno za mnou — ale rád vzpomínám i na nejhorší okamžiky svého pařížského pobytu. Nechtěl-li jsem z Paříže utéci s nepořízenou, musil jsem podstoupiti i to, nač jsem ani dost tělesných sil neměl — byl jsem továrním dělníkem, abych si vydělal chleba, abych mohl věnovati se studiu."

JOSEF UHER.

Dědina vypravuje o těchto hrozných dnech jako voják o trampotách v ležení. Oči mu při tom blýskají! Je právem hrd na svou minulost, plnou strádání, útrap i utrpení. A jistě není sám, jistě měl soudruhy v těchto zkouškách. Bohémovali tak dlouho, až dostihli met svojí ušlechtilé ctižádosti, jež pudila je do Paříže. Není divu, že se k sobě přitulují právě ve dnech, kdy doma se na ně teskně vzpomíná a kam by si tak rádi aspoň na okamžik zaskočili. Vypravují o jednom štědrém večeru, jenž stal se pamětihodný zvláštní příhodou. Řekli si, že si udělají krajanský štědrovečerní dýchánek, že sejdou se u kamaráda v atelieru. Nikdo z nich nemohl se spolehnouti na Ježíška, od kterého tentokráte praničeho neočekávali; aby štědrovečerní beseda nedopadla docela chudě, smluvili se, že každý něco přinese. Bylo třeba pamatovati na kamna, pak na samovar, pak ovšem a to především na doutníky — to ostatní opatří se prý sbírkou. Dopadla prabídně — bohémské tobolky zely prázdnotou. Ale za to bylo v hojnosti toho, čeho na štědrovečerních tabulích ani zámožných lidí z pravidla nebývá — milí hoši neměli takřka do čeho kousnout, ale za to měli dva tucty nejlepšího šampaňského vína. Dostalo se do atelieru také kollací, a to tímto prapodivným způsobem. Dva kamarádi, zpěvák a hudebník, byli pozváni do paláce velkovýrobce šampaňského, aby obveselili jeho skvělou společnost. Dostali honorář — zbyla po něm už jenom pěkná vzpomínka — a k Ježíšku po tuctu lahví šampaňského nejdrahocennější a nejhledanější marky. K sedmé hodině se hoši scházeli, ten přinesl to, druhý ono — ale mnoho toho nebylo. Do kamen nebylo takřka co přiložit, s lihem se musilo šetřit, doutníků a cigaret bylo jen tak tak, že nebylo o kuřivo nouze, večeře byla nejskromnější — ale za to měli víc, než mohli vypíti a tak znamenitého šampaňského, že na žádné královské hostině nemohli míti lepšího. — *or.*

SVOB. PÁN FRIEDBERG-MÍROHORSKÝ. Před lety bylo pana podmaršálka všude vidět — na výstavách, v divadle, na koncertech, ba i do schůzí docházel, rád a horlivě si zadebatoval, o vše se živě zajímal Byl to milý, příjemný, temperamentní staroušek, jemuž by byl nikdo nehádal sedmdesátky. Český spisovatel, malíř a Jeho Excellence c. a k. podmaršálek — tato nezvyklá složka měla do sebe něco vskutku zvláštního, zřídka kdy se objevujícího. Kromě toho se o panu podmaršálkovi vypravovala řada sympatických legend, jež ho učinily velice populárním. Sám — dozajista bez úmyslu — se o to dost přičinil některými svými zvyklostmi. V největším mrazu chodil na př. v řeménkových střevících a v kabátku, v němž by mladík vykřehl, neřkuli tak starý pán. Byl otužilý až

ku podivu. Na palubě parníku v sychravých, studených dnech s knihou sedával, četl a nikoho a ničeho si nevšímal. Lidé se tlačili ke komínu, z něhož sálalo příjemné teplo — pan podmaršálek, bílý jako mléko, seděl, jakoby nejkrásněji sluníčko hřálo, obracel list za listem a neměl pro nic jiného smyslu než pro svou knihu.

Najednou začal se straniti společnosti Nadešlo sčítání lidu, a pan podmaršálek přiznal se k obcovací řeči – druhé národnosti. Zavadilo se o to velice důtklivě „Proč by nemohl i podmaršálek hlásiti se ke své mateřštině?" řeklo se docela právem. Friedberg-Mírohorský od té doby nebyl už tak často vídán ve společnosti. Na příhodu se už dávno zapomnělo, ale sblížení už nenastalo. Není pochyby, že velké rány osudu, jež stihly staříčkého pána, značnou měrou přispěly k tomuto unikání z veřejného života. Shasl jako voják — smrti se díval statečně v tvář, a než ho Morana políbila, perličkou humoru osvěžil umírající zrak. O literární činnosti jeho zachovala se takřka jenom legenda. Déle se v paměti udržel svou činností malířskou. Vystavoval obrazy v Praze již před půl stoletím. Cenili jsme u zesnulého hodnostáře právě toto nadšení, s kterým svou příslušnost k literárnímu i uměleckému cechu uplatňoval. Byl mužem velice vzdělaným a byl proto platným a velice horlivým spolupracovníkem Riegrova i Ottova Naučného slovníka, do kterého přispěl četnými články odbornými i illustracemi. Je zajímavo, že sledoval s neochabující vytrvalostí celé dílo, které důkladně od sešitu k sešitu pročítal a často redakci vítaných a dobrých pokynů poskytl.

RUDOLF VÁCHA.

MICHAL SRUBJAN dokončil svou bludnou životní pouť na loži všeobecné nemocnice pražské. Zjevem i osudy připomínal externistu několika redakcí Krejču, jenž zapadl do hlubiny zapomenutí se svým jménem i svými knížkami, jako kámen do hlubiny vržený. Srubjan (Martin Prigl) přišel do Prahy z moravského Slovácka a neutěšenými poměry donucen nastoupil neblahou dráhu životní — sháněl krušné živobytí z drobných honorářů za drobné literární příspěvky. Tvorba jeho byla z počátku poctivá a slibná, práce jeho byly vrhány na papír s vervou, měly barvu rodiště a byly také se zájmem čteny a v redakcích vítány. Vydal také svazek Slováckých obrázků u Šimáčka, jež je literárním jeho pomníčkem. Jinou jeho knížku vydá prý přední pražské nakladatelství, něco chystají v Turčanském sv. Martině. V posledních měsících plížil se ulicemi jako stín — dvě veliké, hrozné nepřítelkyně ho pronásledovaly a ubíjely, až ho dobily — choroba a nouze. Nikdy nedoléhal, nikdy neobtěžoval — v tom zničeném organismu do poslední chvíle udržela se jiskřička sebevědomí. Tiše přišel, podal rukopis, a svou zmučenou tváří více mluvil než přívalem slov. Už ho tedy hlava nebolí — na loži nemocničním vydechl duši jako zimomřivé ptáče v opuštěném hnízdě. *—o—*

OTHELLO. „Tentokráte — důrazněji než v Komedii plné omylů — pokusili jsme se (informuje Národní divadlo hlediště o své interní práci) nadobro odstraniti s jeviště obvyklé kulisy, dali jsme celé tragedii jednotný rámec architektonický rázu typicky benátského, a jenom různými průhledy na pozadí scény naznačujeme, kde se děj odehrává. Také tentokráte zřídili jsme zkrátka jeviště tak, aby nikoho nenapadlo, že na něm chceme představovati opravdovou skutečnost se všemi detaily a zvláštnostmi někdejšího benátského a cyperského života, nýbrž aby každý od počátku do konce cítil, že všechno, co na jevišti spatří, je pouze náladovým a co možná zjednodušeným pozadím pro herce, hrající velkolepé zjevy básníkova ducha, na němž vynikají obrazy al fresco, a na němž básník před očima svého posluchače vytváří lidské osudy." Snaha režiséra Jaroslava Kvapila byla korunována zdarem. Úprava scény připravila nám velice milá překvapení. Poetickému překladu J. V. Sládkově dána tu ušlechtilá folie. Třetím

SV MIKULÁŠ.

jest dnes takové — jakým je mnozí a mnozí páni spisovatelé a redaktoři — ti patentovaní — učinili! Je tedy zapotřebí nejprve nápravy v kruzích spisovatelstva — náprava v obecenstvu českém dostaví se pak sama sebou. Spolek českých spisovatelů „Máj“ zná velmi dobře ony pány, na něž se naše výtky hodí. Ať je o tom poučí dokonale, čeho jest potřebí k tomu, aby česká kniha a české umění dramatické byly opět v také vážnosti, jako v oné minulosti které oblíbení naši spisovatelé dnes se právem dovolávají.“

a jistě předůležitým činitelem bylo herectvo, jemuž dominoval prostudovaným, umělecky vyciselovaným výkonem Eduard Vojan, jehož Othello může do celého světa. Není divu, že zastiňoval všechny ostatní. Jago páně Hurtův jevil jenom dobrou vůli — vlastnímu charakteru zlosynné povahy na jádro se snaživý herec nedostal. Je vždy povážlivo, vzpomíná-li se výborných předchůdců. A tentokráte se nám mnoho stýskalo po Jagovi pana Josefa Šmahy. Desdemona sl. Suchánkové oživila vzpomínky na paní Hannu Kvapilovou, v níchž se vypravuje o tom, jak horlivě se umělkyně zajímala o slibnou svou žačku, Škoda, že výkon byl seslaben málo výrazným akcentováním duševní trýzně. —si—

K PROJEVU ČESKÉHO SPISOVATELSTVA, jímž nabádána naše veřejnost k intensivnější podpoře české knihy a českého umění, připojily „Vinohradské noviny“ několik gloss, z nichž citujeme: „Na spisovatelstvu samém a redakcích všech vlivných listů záleží to nejvíce, aby buzena byla láska k české literatuře a původní tvorbě dramatické u našeho obecenstva. Neboť nemůže býti většího znehodnocování českého umění literárního a dramatického, jako mezi spisovatelstvem samým, jež většinou spíše z příčin osobních a strannických, než-li z pohnutek v pravdě uměleckých pranýřuje zdrcující a hroznou, neúprosnou kritikou českou knihu a českou divadelní hru a tím právě českému obecenstvu haní vlastní národní umění, a poněvadž zároveň zhusta vychvaluje cizí umění, navádí tím přímo obecenstvo české, aby po cizí tvorbě sahalo a ji podporovalo! Obecenstvo české

K OBRAZŮM RUDOLFA VÁCHY. Pro rodinné album knížete Jana Schwarzenberga vytvořil Vácha několik obrazů, z nichž podařilo se nám získati nejzajímavější pro reprodukci. V knížecí pamětnici zaznamenána je podivuhodná příhoda, o které k naší žádosti zasílá nám pan Fr. Mareš, ředitel archivu v Třeboni, tyto zajímavé podrobnosti.

„Kněžna Matilda byla sedmé dítě knížete Josefa ze Schwarzenberga († 1833) a jeho choti Pavlíny Arenberské, která tak tragicky o život přišla v Paříži dne 1. července 1810 jako vzor lásky mateřské. Zvěčnělý kníže Jan Adolf († 1888) byl starší a Jeho Eminence kardinál a arcibiskup Pražský Bedřich mladší její bratr Pro vrozenou slabost a stálou churavost nemohla choditi; ani nejpřednějším lékařům a ortopaedům té doby, jako Dr. Duboisovi v Paříži a Dr. Heineovi ve Vircburku se nepodařilo ji tak uzdraviti, by mohla choditi. Tento zhotovil zvláštní vanu na vodu, do níž churavou princeznu na prkně napřed ve vodorovné poloze vložil; potom pomalu prkno stavěl, až za několik měsíců s prknem kolmo ve vodě stála. Tu dověděla se ubohá princezna o prostém sedláku Michalu Mieselu z Unterwittinghausen u Grenzfeldu v Badensku, který prý těší se neobmezené důvěře obecného lidu a prostou modlitbou uzdravuje; i povolala ho do Vircburku a on, pomodliv se nad ní, zavolal k ní slovy písma svatého: „Já pravím tobě jménem božím: Vstaň a jdi!“ Princezna k úžasu a radosti všech vstala a chodila. To se stalo dne 20. června 1821. K sesílení svého zdraví žila potom princezna nějakou dobu v mírném podnebí italském; ale zůstala celý svůj život útlého těla a malá. Také se nevdala. Zesnula v Pánu ve Vídni dne 3. listopadu 1886.“

Moment tento, tuto, abychom tak řekli, evangelickou rodinnou episodu, znázornil Vácha na svém obraze, jenž mile lahodí touto zvláštní

biblickou náladou. Pozorný čtenář, jenž se zájmem sledoval obrazy Váchovy v předešlém našem dvojitém čísle, si jistě povšimne, že studie k obrazu, ve Váchově čísle reprodukovaná, objevuje se tu v dokonalém provedení. (kníže Arenberg). Pro rodinné album knížecí má ovšem obraz, na němž je několik portrétů, význam daleko větší intimním svým rázem — ale dílo samo o sobě je tak umělecky dokonalé a zároveň půvabné, že bude zajímati celou veřejnost.

ŠTĚDRÝ VEČER.

Reprodukujeme ještě jeden roztomilý obrázek, k němuž víže se tklivá historka. Na pobřeží moře hošík, sirotek, jenž dobré duše neměl, jež by o něho pečovala, svazek apartního bodláčí natrhal. V létě, když pařížské dámy v nádherných toiletách se tu procházely, bodláčí od něho žádaly a slušnou odměnu mu za tu divnou okrasu daly. I řekl si hoch, jemuž sousta k utišení hladu se nedostávalo, že se vydá s bodláčím — do Paříže. Tušení neměl, že je tam mnoho a mnoho mil, že je tuhá zima, cesty sněhem zaváty. Pustil se do světa a dlouho, dlouho putoval, utěšuje se myšlenkou, že v Paříži dobře pochodí, že bude po hladu. Šel už několik hodin a pociťoval únavu. Člověka jakéhos zastavil a naivnince se táže: „Ještě daleko do Paříže?" Venkovan spráskl ruce nad hlavou ... Daleko, tuze daleko ... hochu ... tak daleko, že není radno, abys v cestě pokračoval. Ale hoch se nedal odstrašiti. Bůh milý ví, co vše na své pouti zakusil — ale vůle jeho byla silnější, než překážky. Šťastně do Paříže dorazil, bodláčí zpeněžil ... a už měl vyhráno. Soucitní lidé se nad ním slitovali, a hošík se v Paříži udržel. S bodláčím se sem dostal, bodláčí dalo mu první sousto — a Bodláčí řadu let na to vystavil — v Salonu.

Jak vidno, mají Váchovy obrazy nejen uměleckou cenu — ale také originální pozadí. *K.*

PETR PAVEL RUBENS: ZVĚSTOVÁNÍ. Celkem málo kdo ví, že galerie společnosti vlasteneckých přátel umění v Rudolfině má tohoto malého, rozkošného Rubense. Je dosti zastrčen a snadno lze jej přehlédnouti. A přece je to klenot obrazárny. Výjev hozen jest na plátno s dramatickou rušností. Svatá Panna v úžasu a pokoře odklání se od anděla; přes krásnou jeho hlavu line se oslňující, ale přece měkká záře na vyvolenou Páně, na niž sestupuje Duch svatý v podobě holubice. „Neboj se, Maria, nebo jsi nalezla milost u Boha," řekl anděl. Posvátná úcta, vanoucí z veršů evangelia Lukášova, prozrazujících tajemství zrození Ježíšova, na tomto obraze ustupuje pocitům prostším, lidštějším. Je to spíše velké umění mistrovo, které staví naše kroky před obrazem v němém respektu. Dílo samo dýše z něžné, dívčí tváře Mariiny i ze skvělé postavy andělovy, ze živých jejich pohybů, z bohatství detailů a z kouzelné hry světla a stínu radostnou svěžestí, teplem krásného, jarého života. Anděl Gabriel jest blízký příbuzný silného pokolení Rubensových lidí, mohutných, dobře živených těl, jasných očí a tváří. Vidíme je i na rytině, jejíž reprodukci dnes přinášíme. „Zvěstování" dostalo se do obrazárny Společnosti roku 1797 půjčkou z královského hradu pražského. Je tedy pro nás zajímavo i jako zbytek uměleckého pokladu hradčanského.

SVATÝ MIKULÁŠ a ŠTĚDRÝ VEČER v pražské rodině zachycují šťastně dva naše obrázky. Jsou to mžikové fotografie při večerním osvětlení, provedené s takovým zdarem, že podávají ostře i výraz duševního hnutí na tvářích obou roztomilých capartů. Můžeme být i trochu nediskrétní: obrázky dávají nám nahlédnouti do domácnosti tajemníka zem. výboru, pana Dra Karase, v níž tento malý fotografický zázrak se podařil.

LITERÁRNÍ VÁNOCE. Horečka předvánoční dostupuje vrchole. Kupuje se ze zvyku a kupuje se z upřímné lásky k obdarovaným. Té lásky je jistě víc, ale kolik stupňů toho tepla zahřeje českou věc? Je k tomu nyní příležitost nejvhodnější a doba nám praví velmi jasně: škoda každého haléře, který se tratí z českých rukou! A kolik té

lásky dostane se české knize? Bylo by poučno, zjistiti procento, kterým český lid při vánočních nákupech pamatuje na knihu. Obáváme se, že by poznání bylo neveselé, že bychom objevili ve knize svou zanedbávanou Popelku. Snad není jinde poměr lepší, ale naše povinnosti ke knize jsou jiné, větší, právě proto, že národ je malý a utlačený. Ne darmo honosí se Němci svou kulturou – vědí, že v kultuře je moc a moc že je nad právo. Také my z knihy čerpali svou sílu, o tom nás přesvědčují kapitoly našeho probuzení. — Mohli bychom nepokračovati tam, kde jsme začali tak šťastně? Nezapomínejme na pramen síly, nezapomínejme na knihu a dejme ji do ruky zejména mládeži, aby rostla a silna vzděláním i odvahou dočkala se jednou radostných českých vánoc. — Z hromádky knih, nakupené v předvánočních dnech, v poslední chvíli upozorňujeme alespoň na některé, ač bychom ze srdce rádi klestili cestu každé dobré české knize. Knihkupectví Topičovo vydalo publikaci rázovitých kreseb Alšových „Věnec pražských pověstí“ s textem Adolfa Weniga. Kniha vybraných pohádek Jaromíra Erbena, Boženy Němcové a jiných českých autorů, vyzdobená kresbami R. Adámka, v pěkné úpravě dostala se na trh z učitelského knihkupectví Rašínova; skvostně vypravenou sbírkou svižných veršů Fr. S. Procházky, nazvanou Lučina, s líbivými kresbami Wenigovými přihlásila se Unie, méně zámožným vítána bude laciná publikace našeho nakladatelství Člověk obr — člověk trpaslík od Stanislava Javora, soubor deseti nejoblíbenějších pohádek se třiceti litografovanými barevnými obrázky Karla Šimůnka a Fr. Šnajberka. Dospělým lze letos darovati literární zvláštnost: román Jaroslava Vrchlického Loutky, nebo Ottův kapesní slovník naučný. V bohatém skladě Ottově najde každý knihu vhodnou, upozorňujeme tentokráte na Českou knihovnu zábavy a poučení, vážný podnik řízený Frant. Bílým. V posledním 23. svazku vydáno výborné dílko: Lékaři a traviči z říše rostlinné od Dr. D. Panýrka. Ostatně z každého nakladatelství dal by se učiniti vhodný výběr. V řadu starších podniků přibyl nový: královéhradecký knihkupec, pan Bohdan Melichar neohroženě pustil se v zápas nakladatelský. Ve své „Melicharově Bibliotéce“ vydal už sedm svazků, z nichž, abychom uvedli alespoň poslední dva, v šestém vyšly Lékařské epištoly Dr. D. Panýrka (ve 2 svazcích) a v sedmém Dr. V Hanse pokus o světový názor H. Ibsena Osud a vůle v překladě Hanuše Hackenschmieda. Starobylý Hradec hlásí se i v literatuře znovu k životu – královská Praha uvítá jej s radostí, zvláště, ozve-li se novou notou.

CHVÍLE LÁSKY. Novelly. Napsal Pavel List (Václav Schwab). V Ottově Laciné knihovně národní spisovatel vydává již druhou knihu svých povídek, a kdo sleduje jeho literární vývoj, jistě nám přisvědčí, že od svých Stesků a úsměvů, roku 1903 vydaných, učinil znatelný pokrok. Jsou prohloubenější tyto Chvíle lásky, postavy jejich také již bezpečněji sestupují ze vzduchu na pevnou půdu, na kterou jistě Pavel List se dostane s hrdinami svých povídek, až jen všude se bude opírati o skutečnost, o život. Proto také na příklad Démantová svatba nejvíce se nám líbí ze všech těch sedmi novellek, a domníváme se, že tímto malým obrázkem spisovatel dosti výmluvně ukázal cestu, na které s největším zdarem by mohl dospěti k cíli.

Sám snad pokládá za nejlepší z těch sedmi povídek Tíhu osamocení, která je také nejdelší, ale my nemůžeme dosti se vznítiti pro takové charaktery, jakým jest pošmistr Volný, ani nás neuchvátí paní Mája Zahajská. Ve Volném spíše vidíme chorobný zjev, v Máje takovou zvláštní neopravdovost, o které stále jsme na rozpacích, zasluhuje-li našich sympatií čili nic. Za to mnohem více zamlouvá se nám prostá postava Boženina. Dech zdravého těla i ducha z ní vane, a bezděčně uznáváme její velikou přednost v přirovnání s moderní paní Zahajskou.

Povídky Listovy pěkně se čtou, ve všech jest viděti upřímnou snahu spisovatelovu po originalitě námětů a vůbec po zdokonalení. Není spisovatelem povrchním, a dobrá snaha jeho zasluhuje uznání. *Ds.*

Z CIZÍCH LITERATUR. Andrejevovo otřásající líčení současné ruské bídy v Povídce o sedmi oběšených, k níž připojena Tma, vyvydávané v překladové příloze Máje, ukončeno. Kniha dostala se tak ještě před vánoci na knihkupecký trh. V překladové příloze vycházeti bude nyní v autorisovaném překladě román mladého italského spisovatele Pasquala de Lucy „V žáru vášně“ (Le ambigiose), přijatý vlašskou kritikou i čtenářstvem velmi příznivě. Dílo na jazyk český převedl V. František Kroutil.

KONEC ČTVRTLETÍ. Číslem třináctým skončilo a číslem čtrnáctým počalo nové čtvrtletí Máje. Zahajujeme tedy dnes druhý kvartál sedmého ročníku a upozorňujeme vážené své odběratele, přejíce jim radostných svátků a mnoho štěstí v novém roce, že budeme vděčni, poukáží-li nám další předplatné. Upozornění naše ovšem netýče se těch, kteří předplatné již zapravili.

Příští číslo Máje vyjde ve čtvrtek 30. prosince.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JINDŘICH Š. BAAR:

PŮLNOČNÍ.

I.

Ve čtyři hodiny odpoledne už volali kaplana Podrahu ke štědrovečerní večeři. Chodil v té chvíli po kaplance ode dveří k oknu a pracně memoroval zítřejší božíhodové kázání. Předevčírem opsal si je věrně a doslovně z homiletického časopisu „Prediger“, papír už byl celý ohmataný a prolámaný, rozvrh té řeči i věcný postup její znal dokonale, hned mohl by vystoupit a přednést práci — česky, ale kdykoli počal po německu, pokaždé vypadlo mu některé slůvko a Podraha chtěj nechtěj utíkal ode dveří k oknu a tam v houstnoucím šeru hledal ztracenou frási nebo i pouhý význam německý . .

Od té neradostné práce tedy volali ho nyní dolů. Poslechl hned a bzuče si nějakou „českou vánoční“ melodii — takovou píseň beze slov — která se mu náhle v duši vynořila — skákal vesele se schodů do kuchyně.

Tam už byly okenice zavřené, stůl bíle prostřený, místo všední lampy — plály dnes voskovice na mosazných jako zlato lesklých svícnech, a vůně rybí omáčky šířila se kolem.

„Čekáme už,“ přivítal ho starý farář, přál všem rychle „fröhliche Weihnachten“, přijal i jejich přání, udělal kříž a hlasitě se pomodlil. Usedl v čelo, vedle něho kaplan, pak kostelník, hrobník, služka a u samého faráře po druhé straně jeho sestra.

„Zazpívat, píseň zazpívat by se měla,“ pomyslil si Podraha a v té chvíli najednou v duši se mu zjevila jejich světnička tam doma v kraji a jakoby slyšel, jak otec počíná takovým cizím, nezvyklým hlasem: „naró—ó—dil se Kristus Pán . . .“

Ale z polévky už se kouřilo na stole a pan farář právě mu přišoupl mísu k talíři. „Nabírat musíš,“ řekl si v duchu, „místo podávat se sentimentálnostem,“ a už sahal po lžíci. Mísa putovala kolem, ale nejen polévky nýbrž i řeči jakoby si z ní nabírali — tak hovorem brzy se jazyky rozvazovaly.

O letošní zimě se mluvilo, zlé a bouřlivé s počátku; ale nyní tiché a tuhé. Hrobník tvrdil, že je země na půl sáhu hluboko promrzlá, tvrdá jako kosť. Kostelník, který na „rohačkách“ svážel dříví z lesa liboval si sanici hladkou jako cín, pouze služka naříkala na ohromný závěj, který zavál faru od severu až po první patro, pod samé okno kaplánky a který musila prohazovat, aby se dostala ke slípkám v kurníku.

Ale kaplan seděl u stolu tiše, poslouchal jen a mlčel, nikdo však se tomu nedivil, není tu dávno — sotva čtvrt roku — těžce dosud mluví, pracně shání slova, když musí promluvit a je jistě v duchu rád, nenutí-li ho k hovoru. Jenom pan farář, když přijde na stůl mísa ryb, obrací se k němu s dobráckým úsměvem a pobízí ho: „berte si, pane bratře, to je krajan — kapr z Třeboně.“

I mladý kněz se usmívá, chce říci, že je ryba tvorem němým, že proto se jí nesmí najíst, že by snad oněměl docela — ale neví jak do toho, ba ani neví, jakého je ryba rodu v němčině; „jazyk za zuby, Jeníku,“ říká si proto v duchu, mačkaje horlivě citron mezi prsty . . . Ale kyselá šťáva jakoby ne na rybu, ale přímo do duše mu kapala. Srdce se mu svírá a jak je nakloněn nad talířem jakoby cítil vůni vařených švestek „sušenek“ a slyšel maminku

chválit: „jen si berte, děti, letos máme švestky jako fíky . . .“

Hle, teď se octly na stole ořechy a jablka. Čaj zavoněl, stříbrné lžičky zazvonily o sklo. Pan farář prosí sestru, aby ještě chvíli počkala, nabízí doutníky kolem a s pohárkem vína v ruce připíjí pak všem na šťastnou shledanou ve zdraví zase po roce. A nyní už v sklenicích jako roztavené zlato nese se na stůl poslední štědroverní pochoutka. Z vřelého nápoje vystupuje pára a kdesi pod stropem mísí se s modravými kotoučky dýmu. Tam k tomu klenutému stropu hledí oči mladého kněze — za těmi obláčky dýmu se dívají — když v tom na zdi bijí hodiny.

„Šest hodin!“ stručně řekl farář.

„Jej! — Už šest hodin?“ podivila se sestra:

„To nám tu hezky uběhl čas,“ pochvaloval si kostelník.

„Jako v nebi jsme se měli — zaplať Pán Bůh za všecko“ — zavelebil hrobník.

Všichni vstali a farář opět hlasitě se pomodlil.

„O půl dvanácté vzbuďte velebníčka,“ poručil ještě kostelníkovi a obrácen ke kaplanu lhostejným hlasem řekl: „Tak pojďme — pane bratře — musíme se vyspat — zítra nás čeká tuhá práce — vy máte půlnoční, rozuměl jste? — což kázání? — Umíte je už?“ — to mluví už cestou po schodech a u svých dveří rozchází se klidně s kaplanem.

II.

Ve svém pokojíku stojí nyní sám a sám kaplan Jan Podraha — Nezastřeným oknem hledí sem měsíc v úplňku. Vystoupil právě z blízkých modravých lesů a stojí dosud nízko nad obzorem. V matné jeho záři bělá se na stole pomačkané německé kázání a pod těžítkem vykukuje růžek dopisu, jejž mu dnes ráno posel přinesl. Otec mu v něm píše: „budeš poprve slaviti štědrý večer v cizině bez nás a my doma bez tebe, bude ti asi smutno“... Mladý kněz si vzpomíná, jak se ráno hrdě usmál nad touto větou, a jak v duchu odbýval obavy otcovy námitkou: „co pak jsem malé dítě?“ — a hle — jak to ten otec uhodl. Tu stojí nyní, výborně večeřel, jako dosud nikdy, v ruce drží dárek — pěkně vyšívanou štolu — od pana faráře, kaplánka kolem voní čistotou, v koutě kamna dýchají příjemným teplem — a přece je mu, jakoby ho někdo vzal za ruku, vyvedl ho ven na širou poušť a tam ho opustil. Myslí, že se musí obrátit, rozběhnout se dolů do kuchyně a vykřiknout „lidé, prosím vás, pobuďte ještě se mnou a neodcházejte. Mluvte ještě, vypravujte — chce se mi vidět lidské tváře a slyšet lidské hlasy, nechci být dnes sám.“ Ale ne — to nemůže, to nesmí být. Co by si o něm pomyslili? Je přece kněz a ví, že šest hodin před půlnoční kněz musí býti lačným.

„Ty nechceš jíst ani pít — lačníš po něčem zcela jiném, dychtíš po radosti, po šťastném smíchu, po blažené náladě, spokojených tvářích, štěstím zářících pohledech,“ slyší Podraha hlas ve své duši.

„Jsem kněz,“ vzdychl si náhle a hlasitě jako odpověď na všechny tužby svého nitra a jakoby pod těžkým břemenem odříkání klesal, usedl na židli ke svému stolu.

„Měl bys rozsvítit a místo marných a zbytečných myšlenek učit se tuhle kázání,“ napomíná ho střízlivý hlas — ale marně. Jenom ruce sepjal a hlavu na prsa sklonil.

V tom šeru měsíčném našly si k němu cestičku — vzpomínky. Skulinami v oknech, klíčovou dírkou ve dveřích se protahovaly, po špičkách neslyšnými kroky se blížily a usedaly kolem. Podraha častokrát pozoroval hejno ptáků. Letí krajem a krouží často nad jedním místem. Náhle oddělí se jeden ptáček, usedne na strom v širém poli, za ním druhý, třetí a už celý zástup ptačí spouští se dolů a koruna až dosud sirého stromu náhle ozývá se ptačím švitorem.

I jeho duše je dnes takovým stromem košatým. Vzpomínka na domov přiletěla sem, usedla na haluzce, zahoupala se a písenkou zazvonila. A už vidí matku, sestry i bratry, cítí vůni domova, zelený smrček stojí na stole, malý Betlem papírový pod ním, na míse s vodou plují pomalu ořechové skořápky, božímu ohni házejí se drobty, rybí kosti zakopávají se pod stromy, drůbeži v kurníku, dobytku ve chlévu nese se štědrovečerní nadílka. Matka s nejmladší sestřičkou na klíně sedí za stolem, krásná jako světice, otec vypravuje o nebožtíkovi dědovi a babičce. Mladý kněz slyší jeho hlas, slyší šťastný, bezstarostný smích dětí, slyší i svůj vlastní hlas, jak se mezi ně mísí, hraje si, zpívá a směje se.

Tiše, tichounce kráčí měsíc se svým hvězdným průvodem po nebi výše a výš. Pomalu kráčí, protože do vrchu těžko se jde, tlačenice hvězd je veliká a ohromný měsíc bedlivě musí dávat pozor, aby žádné z drobných hvězdiček neublížil, ale přece už nehledí do kaplánky nejspodnější tabulkou v okně, ale dívá se tam okénkem nejhořejším. Nehladí už svými paprsky skloněnou hlavu Podrahovu, ale prochází se pomalu celou světničkou. S obrazu na obraz sune se zvolna jeho světlo, kříž na stěně teď uctivě políbilo, pod křížem v rámečku fotografii osvítilo. Lomem paprsků jakoby jiskrami zasršelo sklo a mladý kněz zvedl hlavu, smutné oči otočil k obrázku a usmál se bla-

ženě. Ano, tam jsou všichni pohromadě, maminka tam sedí s tatínkem, on mezi nimi, bratři a sestry kolem — tak jak je o jeho primici fotograf pod ořechem na jejich dvoře posadil.

Vyskočil, sáhl po obrázku do výše a políbil ho. „Jenom chvíli, chvilenku jen si s vámi popovídat," žatoužil hlasitě a bylo mu jasno, mateřská řeč, to že je, po čem se mu tu dnes nejvíce stýská, sladký zvuk písní že je to, po čem v té chvíli nejvíce touží . . . „Jedinou duši tu mít," povzdychl znovu a zrak jeho zatěkal pokojíkem. Ticho leželo ve všech jeho koutech, pouze hodiny cvakaly na zdi a pod nimi bělala se odestlaná jeho postel.

A v té chvíli ozval se u dveří šramot. Tichý, nesmělý, ale přece jasný a určitý.

Dech zatajil se mladému knězi v hrudi, hrdlo se mu sevřelo, zraky upřely se na dveře. „Co je to? Kdo mne slyšel? Kdo to jde ke mně?" míhaly se mu otázky hlavou.

Stál jako zkamenělý — ale v tom znova a zcela zřetelně teď slyšel, jak cosi hmatá nesměle po dveřích, jakoby ruka hledající kliku. Plné světlo měsíční padalo oknem na podlahu a jako stříbrný koberec sahalo až ku prahu.

Bled napietím a rozčilením, šel Podraha po tom koberci ke dveřím a otevřel je dokořán.

Do světnice veběhl malý, chundelatý psík. Skákal do výše, chytaje se předními nožkami kaplana. Slyšel ho ve svém teplém pelíšku na chodbě promluvit a přiběhl k němu. Měli se vůbec spolu rádi hned od té chvíle, kdy Podraha překročil práh fary. Spolu chodili na procházky i do školy, u stolu sedali spolu, spolu nejdříve si porozuměli . . .

„Hektore, Hektore," zajásal kaplan, sehnul se, rozpřáhl ruce a pes vletěl mu do náruče — —

— — — — — — — — — — —

III.

Tou dobou kráčel už k faře kostelník a zahleděl se na její tmavá, neosvětlená okna — jediná jakoby mrtvá v celé vesnici. V každém baráčku zářilo radostné světlo, na zastřených oknech rýsovaly se stíny hlav, hovor a smích prorážel až ven do mrazivé noci. Jenom fara tu stála mrtvá a smutná, jakoby opuštěná.

„Jak bych jen mohl usnout v takový večer," kroutil kostelník hlavou v teplém kožíšku a jeho duší letěl znovu všechen ten jásavý smích jeho dětí, všechna radosť štědrého večera . . .

„A což ten český kaplánek?" napadlo mu a střihl okem po oknech kaplánky — „i on má tmu," podivil se a sáhl na zvonek u fary. Ale ještě než se zvonek rozcinkal, vytrhl se Hektor Podrahovi z rukou a s pronikavým štěkotem hrnul se ke dveřím.

„Aha, kostelník," řekl si kaplan, ale sotva otevřel okno a hlavu vynořil do mrazivého vzduchu, už slyšel dole volat: „Je půl dvanácté, jdu poprvé zvonit."

„Dobře," odpověděl Podraha a chystal se na půlnoční. Rozsvítil, umyl si ruce, oblékl talár, sáhl po breviři a už tichou — svatou nocí letěl vážný hlas zvonu.

„Bože! Půlnoční mše!" kmitlo se mu hlavou a sotva zahnaná rozcitlivělost rázem se vrátila. Vyšel z fary, uzamkl ji, klíč ze dveří vytáhl — ale to všecko nevědomky — celá jeho duše byla doma — doma v jejich vísce. Jejich kostelíček viděl, jejich zvony slyšel, všecky melodie vánoční ožily v něm, pan řídící se mu zjevil nad klávesnicí varhan schýlený, preludující, jakoby se sešli dudáci z celého kraje a vyhrávali svoje nejsladší melodie. „Narodil se Kristus Pán — radujme se, veselme se," zazpívá pan farář u oltáře, „z růže kvítek vykvět nám, radujme se, veselme se," nadšeně mu odpovídá osada, až starý kostelíček v základech se chvěje. Zrovna k srdci sahá ta píseň a svaté zanícení jde chrámem, lidem slzy perlí se v očích, mráz šupí jim po zádech a kdo ústa má, zpívá „nám, nám — narodil se" . . .

Teď zvoní na věži po druhé. Kostel je i zde nabitý lidmi, ale stojí tu němi — pouze pokašlávají. „Jak to jen vydrží nezpívat?" diví se kněz a obléká se ke mši svaté. Mate se v předepsaných modlitbách, jež má říkat, protože si vzpomíná, že bude mít dnes poprve v životě „půlnoční" a jak by to bylo krásné, kdyby mu teď jako doma zpívali:

> „ty vezmeš housličky — já dudy mám
> poženem k jesličkám, zahrajem tam —"

lépe by ho to naladilo, než ty latinské modlitby zde, jež musí číst, aby si je nepopletl. Ruce se mu chvějí, když si váže cingulum, pentle klouzají mu v prstech a dvakrát, třikrát opakuje pokus, než se mu zdaří zavázati je na kličku pod ornátem.

„Buď je mu zima, anebo tuze mnoho pil," myslí si kostelník a jde rozsvěcovat svíce na hlavním oltáři.

I ministranti hledí s překvapením na velebného pána. Ani se dnes na ně neusmál, ani je bílou rukou nepohladil po hlavičkách, ani se jich neoptal, není-li jim zima. Jenom tak divně se mu oči lesknou a jak tu stojí s kalichem v ruce, biretem na hlavě, jenom už vykročit ze sakristie a čeká až kostelník rozsvítí — náhle ty oči jako by se mu zamžily . . . Ach,

to si Podraha vzpomněl na jejich oltář doma, na kterém dnes stojí starobylé, na dřevě malované jesle. Svatá rodina je tam nad svatostánkem, po levé straně přiháněji Slováčtí pastýři stádo oveček a po pravé straně jede na koních a velbloudech průvod svatých tří králů. A tu nic — ničeho nic, než papírové květiny na oltáři a větší počet svící hlásá nejradostnější svátek křesťanů — narozeniny Spasitele světa . . .

V tom podařilo se kostelníkovi zapálit poslední, nejvyšší svíčku. Ministrant prudce trhl šňůrou, zvonek u sakristie polekaně vykřikl, kněz se vzpamatoval, opanoval svoje pohnutí, vykročil ze sakristie a cestou k oltáři už ukáply mu dvě slzy na kalich.

Varhany na choru se rozzvučely. Mše sv. počíná.

„Stille Nacht, tiefe Nacht“ — solo vysokým sopránem zaznívá chrámem, ale duší kaplana zní ve svěží vzpomínce milounký hlásek učitelovic Lidušky a jakoby zřetelně slyšel její solo:

„Hrdlička Betlemem lítá
líbezně Ježiška vítá
až se jí chvěje volátko
když volá na Jezulátko:
kuku — kuku — kukuku“ — — —

IV.

Je po půlnoční. Kaplan už i evangelium s epištolou přečetl, kostelník přináší aspergil, lidé rozestupují se a tvoří uličku, kterou projde kněz a pokropí je i požehná svěcenou vodou. Nedočkavá mládež nečeká, ta vyhrnula se už ven, v zadu pod chorem loď chrámová se vyprázdnila — ale kdo to tam stojí a čekají, až kněz k nim dojde a vodou je požehná? Stojí nehnutě jako skála v řečišti. Proud lidí, deroucí se ven, rozráží se o ně, ale oni na kolenou klečí, ruce mají sepnuté a zraky na osvětlený oltář upřené.

Kněz kráčí zvolna, kropí na pravo, kropí na levo, varhany hřmějí mu nad hlavou slavnostním postludiem, otevřenými vchody žene se svěží vzduch do prostor chrámových, plameny na oltářích radostně plápolají, když v tom kaplan Podraha se zastavil. Napřažená ruka s aspergilem mu klesla, ústa jako k výkřiku se pootevřela, oči překvapením se rozšířily — před ním klečelo na dlažbě sedm Slováků v krojích, tak jakoby sestoupili a sem připutovali z jesliček, co dnes stojí tam doma na oltáři.

„Halucinace!“ napadlo knězi „zrak mě šálí, to není možné, kde by se tu vzali“ a už zvedl ruku a prudkým gestem je pokropil, jakoby vidění zažehnával. A hle, všichni latinským křížem se žehnají, všichni z dlažby povstávají a když se obrátil, všichni za ním do sakristie kráčejí.

„Jdeme sa opýtať uctive velebného pána, či je Čech,“ poklonil se před ním nejstarší ze skupiny.

„Kde se tu berete,“ vykřikl Podraha náhle a radostně, jakoby vlastní bratry krevní vítal.

„Zaplať Pán Boh, je Čech,“ oddychli si ostatní a úsměv usadil se na ustaraných tvářích.

„A tak by sme prosili, či by sme nesmeli zaspievať Ježiškovi koledu. Spievame jú ľuďom v domoch — chceme si jú zaspievať i v kostole. Bude sa nám zdať, že sme doma pod Tatrami a duši nebude tak clivo.“

Bože, jak mu ze srdce mluvil ten stařec zde, jakoby četl, po čem prahne a volá dnes celé jeho bolavé nitro.

„Hned — hned,“ sliboval kaplan a zase se mu chvěly ruce a nemohl najít pentličku pod ornátem — ale tentokrát radostí a touhou. Kostelník spěšně shasínal světla po kostele a tak kněz v nervosním chvatu nedočkavém sám se svlékal a odkládal bohoslužebná roucha.

Kostel byl už tmavý a liduprázdný, když se do něho vrátil ze sakristie Podraha a za ním Slováci.

„Máme sebou aj Betlémek,“ ozval se znovu stařec. „Keby dovolil pán kaplán, postavili a rozsvietili by sme si ho.“

„Postavte, sem na oltář ho postavte a rozsviťte.“

„Tak ho prines, Jurko, ja som ho schoval do zpovednici, aby sa nám v tlačenici nepolámal.“

Šohaj odběhl a přinesl bedničku nevzhlednou, zeleně natřenou.

„Sem, sem to postavte,“ ukazoval kaplan na oltář a hned horlivě pomáhal betlímek uložit i sirkou škrtl a svítil Jurkovi, když pozorně otevíral dvojkřídlová dvířečka svého pokladu. Dvě svíčičky krátké tam měl a obě zapálil. Světlo rozlilo se vnitřkem, zaplálo na zlatých ozdobách, leskem zahrálo na barevných figurkách, všichni jako na povel poklekli na oltářních stupních, širáky na zem položili a sepjali ruce. Starý Bača pohodil hlavou, rukou shrnul si dlouhé vlasy za ucho, odkašlal, řekl: „Pochválen buď Ježiš Kristus — ve jmenu otca i syna i Ducha svatého“ a počal první a ostatní na ráz s ním.

„Dnes sa stalo, prihodilo
divnú božskú mocí,
Panna čistá Jezu Krista
porodila v noci.“

Kaplan ani nedýchal. Jako převelebný kněz v nádherném stříbrotkaném pluvialu kořící se tajemství božího narození, tak jevil se mu ten

starý Slovák ve své bílé vlněné súrovici, obklopený jakoby akolythy celou svojí družinou v kabanicích a halenách. Zpívali vroucně. Nadšení jako svatozář zdobilo jim růžemi čistě oholené, větrem a mrazem ošlehané tváře.

„A teraz zaspievajme koledu Ježiškovó Matičce," poroučel kmet a zase neslo ze chrámem:

„Panna Mária je panna čistá,
čo porodila Ježíša Krista.
Porodila ho, vykúpala ho,
Svatým krížečkom prežehnala ho" —

Měsíc na obloze a kolem něho plno hvězd zvědavě hleděly vysokým oknem chrámovým, a jakoby zvábeny tím čarovným, nezvyklým zpěvem, svítily přímo na zpěváky, kteří teď zpívali ku cti svatého Josefa:

„Bola to matka to Ježišova,
čo Josefovi se zasľúbila
svatý Josefe sľubujem tebe,
nezapominej Panny Marie."

„A eště naposled piesničku svatým trom králom," poroučí bača svému sboru. V matném světle měsíčním zdá se, že svatí na oltářích naklonují hlavy, aby lépe slyšeli, andělíčkové že slétají s řims a sloupů níž, světice vystupují na obrazích z rámů, ba i lotři na křížové cestě jakoby ustali ve svém bídném díle a otáčejí sem udivené tváře, co se to děje, kdo to zde zpívá:

„Idú tri králi, aj od východu,
klaňajúcí sa aj Pánu Bohu
A vy tri králi odkiaľ idete?
odkiaľ své dary, odkiaľ nesete?
A my ideme aj od východu,
dary nesieme — aj Pánu Bohu" . . .

Otče náš se na konec pomodlili, betlímek shasli, uložili a ve svých krbcích tiše jako duchové vyšli s kaplanem ven sakristií do tiché noci.

Po chvíli uléhal Podraha na svoji čistou postel a usínaje šťasten blaženě si šeptal: „Ach, jaký jsem měl krásný štědrý večer, to si Bůh na mne vzpomněl" — — —

V.

To byla štědrovečerní povídka kaplana Jana Podrahy. Když ji dopověděl, obrátil k němu malý princ svoji kučeravou hlavičku a optal se: „A odkud přece přišli ti Slováčkové," ale to už za vychovatele pověděl sám kníže.

„Byla by to, milý synku, nová povídka," počal vážně — „kdybych ti to měl vyprávět celé — ale poučné je to a povím to stručně. Hrabě Kolovrat jel s honu, když se splašili koně, kočí sletěl s kozlíku a koně jako vzteklí pádili po příkrém svahu k zámku. Hrabě věděl, vyskočím-li, zabiju se hned, zůstanu-li sedět, zabiju se za pět minut, až doletí koně k zátočině — tam narazíme na patník a sletíme dolů mezi kamení, deset, nejvýše patnáct metrů hluboko. Prudká serpentina bílé silnice už jevila se v dohledu — a po ní kráčí bezstarostně dráteník — jasně ho viděl hrabě a myslí si: chlap zatracená, z cesty ať uhne nebo ke všemu zajedem i jeho — ale drotar už také spatřil šíleným tryskem řítící se kočár i šedivou hlavu hraběte — pozdvihl hůl — vykřikl nějaká svatá slova a vrhl se proti koním. Kus cesty ho vlíkli a před samým srázem zarazili a hrabě vyskočil. Nu a z vděčnosti nařídil Kolovrat, ba i do zemských desk na své statky dal vtěliti povinnost, že drotaři na jeho statcích mají se cítiti doma. Na každém panství je jeden dvůr, v něm ratejna a šafář je povinen každému drotaru dát v ratejně nocleh, chléb a mléko. Že je to tak, velebníčku?" usmál se kníže.

„Ano, zcela tak, jasnosti — jenže já neměl o tom tehdy potuchy, dvůr Orlov — ‚eldorádo dráténické' jak mu říkali — stál o samotě a nikdo mi nepověděl, koho dvůr hostí, sic bych tam už dřív byl si došel."

„Však jste si to později vynahradil," usmála se kněžna. Kaplan zapálil se jako růže.

„I nic se nečervenejte," chlácholil ho kníže „když mi vás biskup doporučoval za vychovatele, řekl mi k vaší chvále: má nesmírně dobré srdce, pomyslete si, je v Orlově u dráteníků jako doma, drotarci tam mají svoji dílnu, robí si tam pasti, plechové hrnce, puklice a on je jejich sekretářem, z daleké domoviny docházejí jim na jeho adressu listy, on na ně odpovídá, tak jak mu Slováčkové diktují, knihy a noviny pro ně odebírá, peníze si u něho nechávají a v celém okolí lidé i kněží mu říkají „Dratbinderpáter" — zaslouží si, aby tedy povýšil a byl knížecím páterem."

„A prošel vám ten vánoční koncert v kostele beztrestně?" optal se ho vychovatel-profesor, jenž prince učil klassickým jazykům.

„Beztrestně — až na to, že okresní list ‚Deutsche Wacht' přinesl o tom lokálku, ve které mě zas nazýval ‚husitischer páter'."

„A to nebylo ovšem žádné neštěstí," mínil kníže.

„Mne to také nemrzí, jasnosti, ba naopak, o každých vánocích vytáhnu si to číslo a přečtu si je, protože je tam skutečně svižně vylíčeno nenadálé moje setkání s bratry Slovany. Vzpomněl jsem si na ně i teď, když došla na mne řada vyprávěti svoji vánoční vzpomínku," odpověděl kaplan a radostí jako hvězdy zářily tiché dobré jeho oči . . .

FRANTIŠEK ŠAFR:

LEGENDA.

Veliká hvězda září nad Betlemem,
ve chlévě dítě leží v jesličkách
a králové tři nad ním kloní se.

Promluvil k němu prvý Kašpar král:
„Královská hvězda nad Betlemem plá,
ó, šťastné dítě, králem budeš ty
a velká jistě bude síla tvá,
když v kolébce již tak tě slaví bůh!
Nuž přijmi zlato v podar ode mne,
je zlato jak ty kovem královským!“

„Co psáno je, to jistě stane se,“
král Melichar tak pravil dítěti.
„Ku hvězdám dosáhne až sláva tvá!
Dým kadidla je vůní královskou,
kadidlo darem nesu tobě já.“

Teď slova ujal se král Baltazar,
prorockým duchem který nadán byl.
„Ne krále já, člověka jenom zřím,
velkého muže, cílů velikých,
člověka velkého svou bolestí.

Až doroste a v srdci jeho vzplá
k celému lidstvu láska nesmírná,
přátelé, které nejhloub choval v něm
za lásku zradou se mu odmění
a svět, jemuž své žití v oběť nes,
v skráň vtiskne mu korunu trnovou,
s posměchem ve tvář jemu naplvá
a na potupný přibije ho kříž.
A proto vonnou mast mu přináším
na rány jeho, žel, že rány ty,
jež v srdci jeho nevděk vyhlodá,
mast žádná vyhojiti nemůže!“

Dokončil řeč svou vážný Baltazar
a v zadumání zahleděl se pak
se slzou v oku v chudé jesličky,
zkad poprvé se ozval dětský pláč.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Sotva švec Lachoutek dořikával své anekdoty poslední slova, shlukli se na něho myslivci a naložili mu na záda tolik buchet, že úprkem se uchyloval na svůj slamník. Odtamtud křičel o nevděku a že prý kamarádi nemají pražádné intelligence, nechtějí-li poslouchati tak výtečnou anekdotu. Pak zavolal k sobě Antoše Chomiaka, vyzpovídal ho, zda-li by jej za ni také tloukl, a když vozatajec směje se vrtěl hlavou, nazval ho bratrem, podal mu ruku, vyzval ho, aby se s ním políbil a aby si pak lehl vedle něho na slamník.

Byla již bezmála půlnoc, když vojáci se ztišili, přestali kouřiti a usínali. Malá lampa blikala nad nimi v mračnech kouře jako maják v husté, skorem neproniknutelné mlze. Snad v té světnici, kde leželo jako v obkladech na půldruhého sta vojáků, kromě toho tabákového dýmu zvedala se také opravdová mlha z vypařujících se obleků a houní.

A pak již bylo ticho, možno-li tichem nazvati hluboké oddychování tolika mladých lidí, mezi nimiž někteří vyráželi ze sebe všelijaké druhy chrápání. Vedle toho z levého kouta jizby ozývalo se trhané, zpěvné povídání, to podmyslivec Urbanec mluvil, zpíval a smál se ze spaní.

Četař Florian záhy usnul a neslyšel již ani chrápajících myslivců, ani zpívajícího poddůstojníka. Spal spánkem mladých a zdravých lidí, kteří by dobře usnuli třebas na tvrdém kamení, tím spíše pak na měkkém slamníku; tam dole v okupovaných zemích slamník nikdy nebyl tak důkladně nabit jako ve velkých garnisonách, a pověstná tvrdost jeho lámala se o nesnadnost dopravy a o nedostatek slámy.

V tom četaře Floriana vytrhl ze spaní hlasitý pláč. To nebyl již hlas podmyslivce Urbance, to tak tuze se rozbečel Antoš Chomiak.

Usínal právě vedle ševce Lachoutka, když něco měkkého se přitulilo k jeho hlavě, otřelo se mu to o obličej a hned se to dalo do spokojeného předení.

Tak Antoš Chomiak opět se shledal s kocourem Jeremiášem.

A nebyl s to, aby potlačil slzy, které se mu radostí draly z očí, nemohl v prsou svých utlumiti šťastného vzlykotu.

„Co je ti, Antoši?“ ulekaně, zvedaje rozespalou hlavu, ptal se ho četař.

„Můj kocourek je tu, pane fíro, můj kocourek Jeremiáš — koukejte, jak mile přede, mám z něho takovou radost ukrutnou, vstaňte přec, pojďte se podívat, pane fíro!“

„Blázne!“ zahučel četař a stáhl hlavu do rozpařené houně, aby raději ani neslyšel výbuchů Chomiakovy radosti.

XI.

Za následujícího krásného dne výprava opustila po polednách Gacko a vydala se domů, na Čemerno. Po vydatném dešti vysvítilo opět radostné slunce a oteplilo skutečně již jarní vzduch. Bylo krásně, toliko na hlinitých místech cesty bylo bláto, ve kterém se bořila a klouzala těžká obuv vojáků.

Ale šlo se vesele křivolakou cestou přes Kljutu, která brzo potom se stala také vojenskou stanicí, a ještě před večerem výprava dostihla Čemerna, jehož okolí jakoby bylo zatím omládlo nejméně o čtrnácte dní. Trávníky čemerenského návrší svěže ozelenaly, objevila se očka sedmikras, do největšího květu se rozvila žlutozelená, jako zádumčivá čemeřice. Odněkud od bosenských vod táhlo v klínu vysoko nad hlavami vojáků hejno divokých hus, směřujíc ke Gackému Poli. Antoše Chomjaka objevení těch zajímavých velikých ptákův a jejich poetický let tak rozněžnil a roztoužil, že hlasem srdcervoucím dal se do volání a do naříkání, proč také oni, vojáci, nemohou tak šťastně letěti do své domoviny.

Některý důstojník přísně ho zakřikl, vojáci dali se do smíchu, ale přece také touha po vzdáleném domově v nich se ozývala. Přispívala k ní sama sebou ta jarní nálada, v níž člověk často bezděčně se stává zamlkým a zádumčivým, nemoha odolati zvláštní stísněnosti. To tak se stává na samém počátku jara, kdy v slunečném zlatě stromy raší a prvé květy se rozvíjejí, že do prsou našich zalehne stesk a divná, třebas jenom malá nespokojenost.

Den po svém návratu na Čemerno vojáci kromě obvyklé služby neměli jiného zaměstnání, než že měli si čistiti zbraň a oděv, který značně utrpěl za pochodu. A tak v mysliveckých i pěšáckých barácích a kolem nich po celý den jenom se cídilo, pralo a sušilo. Poněvadž nikde na blízku nebylo pradlen, vojáci přejímali na sebe ten málo mužný úkol a horlivě, jak kdo uměl, prali své košile, šátky, onuce a podvlékačky. Jenom nádob na vodu bylo při tom velmi málo, pročež většina vojáků místo vaniček a necek odhodlaně užívala svých plechových misek, nic na to nehledíc, že za chvíli si půjde s nimi pro menáž.

Četař Florian zmocnil se někde veliké plechové nádoby, ve které byl kdysi přivežen na Čemerno petrolej, a odevzdal ji myslivci, který mu posluhoval.

„A teď per mně i sobě, Zelenko, a hleď, aby to bylo jako sklo. To víš, pan četař Florian musí být pořád jako z cukru, aby se mu líbily čemerenské krásky, stále jako na drátkách. Najdu-li na tom jenom mrvu špíny-budeš prát znova a znova, třebas do soudného dne“.

Píhovatý myslivec Zelenka uctivě kývl a šel si pro valchu. Měliť vojáci v těch odlehlých končinách též všelijaké užitečné nářadí, mezi jinými věcmi též dřevěnou valchu na praní, kterou pracně, nemaje ani vhodných nástrojů, zhotovil svobodník Otčenášek, jenž v civilu byl truhlářem.

Za malou chvíli potom, pěkně vyšňořen, pan četař Florian vycházel z baráku na procházku. Všechno, nejen volná chvíle, nýbrž i krásné slunce, azur nebes a vlahý vzduch lákaly ho ven, do přírody boží.

Když chtěl vystoupiti vedle stráže z baráku, zarazil ho táhlý zpěv, vycházející z jednoho kouta nádvoří:

Nesem vám noviny, poslouchejteee-e,
z betlemské krajiny, pozor dejteee—e —

„To Zelenka si zpívá při praní, aby mu to líp šlo“, pravila stráž.

„Ale zmátl se nejmíň o tři měsíce“, na to četař. „Místo velikonoční dal se do vánoční — musím se jít na tu strakatou opici podívat“.

Zelenka tak byl zabrán do svého zpěvu nebo do svého praní, že četaře ani nepozoroval. Dozpívav vánoční píseň, pustil se znova do ní, hodně zdlouhavě, a při tom právě tak zdlouhavě podle noty pracoval na valše.

Florian minutu mlčky stál nad ním a měřil ho útrpně posměšným pohledem. Ale pak již toho měl dost a zhurta se ozval:

„Eeee—e! Ty takhle budeš brzo hotov s těmi podvlékačkami — neumíš jinou, mrštnější?“

Myslivec se ulekl a zaražen zvedl hlavou.

„A jakou?“ zeptal se.

„Třebas tuhle: Narodil se Kristus Pán, veselme se — zpívej!“

Zelenka si dal říci, chramstl opět po prádle, sklonil nad valchou hlavu a začal:

„Narodil se Kristus Pán — veselme se,
z růže kvítek vykvet' nám — radujme se!
Z života čistého —“

„Vidíš, jak ti to teď hbitě jde“, chválil ho četař, „takhle vypereš o polovinu dřív než při těch novinách. Tak, navečer, až vypereš a usušíš, vypiješ si za to na moje zdraví čtvrtku vína“.

Po tom upozornění vykročil z baráku. Když byl venku na udupaném prostranství, jako nerozhodně se zastavil. Na pravo asi čtyři sta kroků byl druhý barák, obývaný pěšáky. Mezi ním a barákem mysliveckým, ale kousek níže na svahu návrší, svůdně kynula bílá prkna Rubinovy kantiny. Naproti a na levo jakož

i všude vzadu byl rozsáhlý, nekonečný les, který v některých místech, jako u Braićina Lazu pod černohorským Černým Kukem a dole za Grabem, se měnil v prales.

Uvažoval, kam se má obrátiti. Ale brzo se rozhodl pro levou stranu a zamířil k lesu. Nejdříve vkročil do stráně, která, ležíc na straně sluneční, nejzřejměji ukazovala příchod jara. Křoviny dostávaly tam živější nádech, lísky byly plny jehněd, které již počínaly prášiti.

A tu také četař Florian nalezl nejlíbeznějšího jarního posla — fijalky. Do drsného vojáka vůně těch kvítků vdechla také zvláštní něhu a učinila ho poddajným a měkkým. Opatrně utrhl těch několik ranných kvítků, svázal je na zeleném listě v kytičku a pak místo co měl jíti dále pod koruny starých lesních stromů, jako nevědomky se obrátil a tíhl úbočím v onu stranu, kde právě přede dveřmi svého obchodního domu Mordche Rubin vyklepával jakýsi pytel nebo kus koberce.

Četař se tvářil, jakoby jej hodlal minouti, ale Mordche zdvořile pozdravoval.

„A — náš pan četař Florian — uctivý služebník, pane četaři! Tak se mi zdá, že jsem neměl čest viděti pana četaře už nejmíň sto let“.

KNÍŽE KRISTIÁN JIŘÍ LOBKOWICZ.

„Servus“, na pohled netečně odhlesl poddůstojník. „Já zas mám dojem, že jsme si teprve před pěti minutami přestali dobrořečit. My se vůbec máme spolu tuze rádi, co říkáš, Mordche?“

„Že pravda toho je aspoň na mé straně,“ lichotně se usmíval Žid.

„Máš pravdu, Mordche, tu upřímnou lásku je ti vidět na očích, ale ať, mně to nepřekáží, a kdybys měl na mne třebas vztek, nic bych si z toho nedělal a přece, kdy by mi bylo libo, přišel bych k tobě na víno.“

„Tedy jen račte vejít“, uctivě odvětil Mordche a otvíral před Florianem dvéře.

Host vešel, střelil očima po dveřích do přístěnku a pak ledabyle usedl na jednu z prázdných stolic. A zatím co mu Mordche přinášel sklenku červeného vína, četař vyňal pouzdro s tabákem a obratně, několikráte zažmoliv špetku v prstech, udělal si cigaretku.

V kantině byli asi čtyři vojáci. Kouřili, popíjeli a vypravovali si o minulé výpravě a zejména o srážce s povstalci. Došla prý toho dne z avtovacké nemocnice zpráva, že raněnému vojákovi jest hůře a že nepochybně za nedlouho jej povezou na gacký hřbitov, kde již odpočívalo množství vojáků.

Když Mordche Rubin obsloužil jiné hosty, přistoupil k četaři Florianovi a důvěrně se k němu sklonil přes putl. Jakoby již nadobro minulo rozčilení, s jakým četař posledně odcházel z kantiny.

„Vzpomínali jsme často na vás,“ začal až s přemrštěnou něžností, „bylo tu hrozně smutno bez vás a vůbec bez pánů vojáků—.“

„Nedařilo se tvému obchodu, viď, z té hrstky vojáků, co tu zbyla, nenadělal bys dlouho millionů ani bys neztloustl,“ odtušil četař.

„Na mou věru,“ přisvědčil Mordche, „ani bych nenadělal millionů, ani bych neztloustl, zle by se vedlo mému krámu. Ale ani to nás tak nermoutilo v těchto dnech jako obava, aby nás nepřepadli povstalci. Hned jsme se tu dověděli o vaší bitvě a měli jsme pak strach, nenapadne-li povstalce podívat se v noci na Čemerno, když odtud odešla skoro všechna posádka“.

„Ty jsi se jistě bál, tomu věřím“, suše odvětil četař, „ale své sestry do toho nevtahuj, ta neměla žádného strachu. Co toho se týče, pověděla mi po sledně svoje mínění“.

„Hněvá se pan četař na Malku?“ starostlivě se zeptal Žid. (Pokrač.)

BAZAROVÝ RUCH V BOSNĚ.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JIŘÍ KNÍŽE LOBKOWICZ. Pochovali jsme českého kavalíra, jehož činnost našemu národu přinesla velké úspěchy. Když jsme v květnu roku 1905 uveřejnili pamětní list k sedmdesátým narozeninám Lobkowiczovým, nenadáli jsme se, že tomuto muži skalopevného zdraví je souzeno už jenom několik let života. Snad v předtuše nedalekého skonu vzdal se namáhavého a zodpovědného úřadu nejvyššího maršálka království Českého. Způsobilo to nemalé překvapení, leccos se vypravovalo, ale jednou z pohnutek náhlého rozhodnutí bylo jistě vědomí, že není už tolik sil, kolik jich je třeba, aby jako náčelník sněmu a zemské samosprávy ovládal úřad, s nímž spojeno bylo nesmírné duševní napjetí.

Náš zájem víže se především ke kulturní působnosti zesnulého. Výborně vystihl jeho zjev, povahu i činnost prof. dr. Albín Bráf, jenž charakterisoval v pamětním listě k sedmdesátým narozeninám knížete Lobkowicze těmito slovy: Dávno k duši národa přirostl tento vynikající, statný a slavný potomek starobylého českého rodu, v jehož povaze a životě je sloučen věhlas státníka s moudrostí a bystrostí povolaného vůdce velkých větví správy veřejné a s horoucím srdcem vlastence, milujícího národ svůj až do hlubin bohatýrské mysli své

POHLED DO BOSENSKÉ OSADY.

V zemi naší, uprostřed sídel lidu českého, žijí sta lidí vzdělaných, kteří by při sebe kratším pobytu v kraji cizím, i třeba kulturně zanedbaném, pokládali za nemožné, za netečnost pokárání hodnou nepovšimnouti si kulturních známek života lidu, mezi který se dostali. A kolem nich vyrostla z kořenův už zdánlivě vyhubených nová, svérázná kultura, mnohostranná, všemi barvami ideového bohatství světového svítící, aniž oni viděli a viděti chtěli. Nejeden příslušník starobylých rodů naší země, nejeden nositel dávného, slavného jména českého libuje si naproti kulturnímu světu českému v úloze nevšímavého cizince. Jak se od nich odráží muž, který — vyšed také z kruhů, jež historie novému houževnatému kulturnímu snažení vlastního národa byla odcizila — s vroucí, vnímavou myslí k dílu tomu lne, ze zbytků křivd a ponížení povznášeti je pomáhá, čilým duchem je sleduje, za věc srdce svého je pokládá, jest „vlastencem" nejen v rakouském a zemském pojmu své strany, nýbrž také v tom ideálně výrazném smyslu, ve kterém toho slova užívala naše doba buditelská. Neméně než českým vědcům a umělcům samým leží mu na srdci, aby měli všecky podmínky plodné činnosti, a více než jim samým mu záleží na uznání jejich prací.

Jiří kníže Lobkowicz toto svoje kulturní zanícení projevoval za zvlášť významných příležitostí. Jeho proslovení, jímž jako náměstek protektorův zahajoval výroční shromáždění České akademie, sálala citem, opravdovým zanícením, ušlechtilým zápalem pro české kulturní snahy. To byly kulturní manifesty, jež čítány byly s radostným překvapením celým českým národem. Jejich hlasatel a zároveň celým svým charakterem i činností vřelý zastánce zavřel navždy ústa, složil ruce křížem na studené, rozkladu propadající tělo, a my teskně obhlížíme řady a hledáme v nich toho, jenž by byl důstojným nástupcem Jiřího knížete Lobkowicze, stejně vřelým a upřímným kulturním propagátorem právě v těch kruzích, jejichž vzácnou chloubou byl právě zesnulý český kavalír.

FR. B. ZVĚŘINA. Z české obce výtvarnické ubyl umělec zvláštní romantické rázovitosti. Jeho výlučnost kotvila ve vyhledávání divoce malebných scenerií horských koutů poloostrova balkánského i v kresbě, pevné, ale prudce, skoro divoce nahozené. Tento zvláštní, na první pohled patrný styl Zvěřinův výborně sluší zobrazeným předmětům. Umění Zvěřinovo se nezměnilo s dobou. Ve starých Květech i ve Světozoru vynikaly jeho kresby, zvláště vděčné pro dřevoryt, nad ostatní umělecký obsah listu a je významno, že ani v posledních ročnících Zlaté Prahy práce Zvěřinovy netratily na zajímavosti a jisté, řekl bych moderní svěžesti. V dějinách umění českého zaujme Zvěřina místo odlišné, ale čestné.

BOSENSKÝ OBCHODNÍK.

JOSEF KAUNICKÝ, stařičký idealista, prostý muž z lidu, zemřel 22. t. m. V cizině jako pouhý řemeslník nabyl jmění a v cizině naučil se vážiti si vzdělání. Po vzoru velkých mecenášů, kteří z malých poměrů vlastním důmyslem a vlastní prací domohli se úspěchu, aby z nastřádaného kapitálu prospívali svému lidu, i Kaunický snažil se v příkladném zanícení vykonati záslužné dílo. Městské museum v Čáslavi hlásati bude vždycky šlechetné úmysly svého zakladatele.

BOSNA A HERCEGOVINA vábí k sobě v poslední době značnou pozornost celé Evropy. Země, které po věky zůstávaly nepovšimnuty a jichž bylo zapomínáno, pojednou stávají se důležitými a porušují politickou rovnováhu evropských států. Bohužel nebylo až dosud pohlíženo k obyvatelstvu obou jihoslovanských zemí s oním porozuměním, jakého právem zasluhují. Krásné, ba čarokrásné krajiny bosenské a hercegovské a tamější svérázný, zdravý, netušeného duševního rozvoje schopný lid, probouzející se k mocnému národnímu uvědomění, učiní za nedlouho země ty neposledním činitelem evropským. Právě duchovní vlastnosti a ono uvědomění bylo až dosud u obyvatelstva bosenského a hercegovského až hříšně přehlíženo, a s našich stran zavládla zvyklost, dívati se na lid ten očima vojáka, který v něm viděl po mnohá léta bytost nepřátelskou, ovšem podmaněnou, umlčeného povstalce, nebo něco ještě mnohem horšího.

Předpovídáme Bosně a Hercegovině velikou, stkvělou budoucnost. Jak země, tak i obyvatelstvo jest nevyčerpatelným bohatstvím hmoty i ducha. To, co nyní zachycujeme ve svých obrázcích, ať už je to ukázka sarajevského řemeslníka, nebo bazarový ruch, zákoutí bosenské osady anebo typ obyvatele, jsou jenom přechodné momenty oné veliké, dalekosáhlé přeměny, které obě řečené země v nynějším čase podléhají. Nepochybujeme, že přeměna ta si vyžádá za obět mnoho malebnosti a originality, ale že jako skutečný pokrok přinese oběma zemím a jejich obyvatelům netušený prospěch, kterého jim každý upřímný Slovan z plna srdce přeje. *J. D. K.*

ČECH VŠUDE BRATRY MÁ. (Z amerických vzpomínek člena Národního divadla, p. Richarda Schlaghammera.) Potulky po Texasu a Mexiku Conriedovy společnosti byly takřka jediným řetězem nejrozmanitějších episod. Někdy vážných, někdy komických. Vstoupil jsem jednou do vlaku a ve chvatu jsem si nepovšiml tabulek: „For negroes“ a „For whites“. Černoch nesmí mezi bělochy — běloch zase nesmí mezi černochy. Prapodivné dozajista opatření v zemích velebené svobody! Posadíme se se soudruhem, a udýcháni a uříceni úprkem ke stanici, abychom nezmeškali spojení, nepozorujeme z počátku, jaké vzrušení jsme mezi tmavými pasažéry způsobili. Stará černoška po našem boku bručela sice pořád: „for negroes“, ale nevěnovali jsme tomuto jejímu brumlání žádné pozornosti. Konečně se babka odhodlala kráznému zakročení, jež provázeno bylo živým souhlasem přítomných. Vysvětluje nám, že jsme vstoupili do oddělení, vyhraženého pro tmavou pleť, a my k malé své radosti vidíme, že se proti nám chystá pasažérská revoluce. Tenkráte nás zachránil vtip v pravou chvíli pronešený. „J am a white negro!“, odpoví soudruh — „já jsem bílý černoch!“ Babka se dala do smíchu, rozchechtali se všichni ostatní, a my klidně dojeli do následující stanice, kde jsme přesedli do oddělení s tabulkou „For whites“. Teprve zde jsme se dověděli, jaké nepříjemnosti jsme unikli — neznají prý coloured pasažéři v této věci žertu. Mstí se za to, že v barech a jinde bílá společnost toto separisování provádí až do bezohledné krajnosti.

Nepamatuji se již, v které stanici neměli jsme dalšího spojení. Najali jsme několik farmářských vozů, zásobili se nápoji a jídlem, a vydali se cestou necestou za svým cílem. Byla to krásná, nezapomenutelná jízda. Do smrti nevymizí mně z paměti pohled na ohromné lány, poseté květem bavlníku, na nesmírné pláně, požehnané bohatou, bělounce kvetoucí úrodou. Jinde zase viděli jsme ohromné ranges, ohrady to pro dobytek. Cesta byla lemována palmami a kvetoucími kaktusy. Bylo ohromné vedro. Než jsme se nadáli, nebylo kapky nápoje v nádobách. Přijeli jsme k vyschlé řece. Farmář nás požádal, abychom sestoupili s vozu a šli kus cesty pěšky. Byli jsme v rozjařené náladě a varovného hlasu jsme neuposlechli. Za to jsme byli v zápětí potrestáni. Něco ruplo, kolo odletělo, a my bychom byli málem střemhlav vyletěli na kamenité koryto.

Co teď? Farmář se stoickým klidem stál nad zříceninami svého vehiklu. „Za hodinu to nějak spravím, abychom mohli dále,“ sliboval. Radíme se, jak ubít hodinu v té poušti, do které pražilo slunce s vražednou palčivostí. Vidíme na obzoru les. Spěcháme k němu jako saharští poutníci k oase. V tom zaslechneme hudbu. Touha po dobrodružství zdvojnásobila náš krok. Vstoupíme do lesa a divnou zříme věc. Vidíme tábor lidu, několik set černochů, mužů, žen, stařen, starců i dětí. Někteří sedí, někteří hodují, jiní tančí, někteří se objímají. A toho křiku, toho výskání! Jsme jako v Jiříkově vidění. Pro Boha živého, co se to tu děje? Pozorujeme ženy, jejich křiklavá, pestrá roucha, bílé, široké slaměné klobouky, muže, oděné ve fantastická roucha, děvčata s květinovými guir-

landami kolem boků, s péry a žhavými květy ve vlasech, a nemůžeme se ubrániti myšlence, že jsme se náhodou dostali do bizarního zaoceánského maškarního reje — — na národní slavnost po způsobu naší Fidlovačky, napadlo nám Čechům. Byly tu ovšem mnohem originálnější lidové atrakce, než na bývalém nuselském údolí. O žaludek výletníků bylo postaráno přehojnou měrou. Stála tu celá pyramida beden, naplněných lahvemi s pivem, v lese kupily se hloučky kolem jam, v nichž na tyči nad plápolavým ohněm pekli černoši půl vola. Přistupujeme blíže a sledujeme živý ruch s rostoucím úžasem. Kuchaři ukrajovali veliké kusy pečeně a podělovali účastníky slavnosti. Došlo i na nás — pozvali nás, abychom si přisedli a podali nám několikakilovou porci, se kterou jsme si ovšem nevěděli rady. Pohostili nás srdečně — přivalili k nám jednu bednu s pivem, obklopili nás a tančili kolem nás slavnostní tance jako na počest svých pohlavárů.

Sedíme, pijeme, přikusujeme pečeni a libujeme si, že jsme přišli k hodům jako v pohádce. Tu přihodilo se něco zajímavého a jistě neočekávaného. Stará americká anekdota stala se skutečností. Když prý Kolumbus poprvé vstoupil na americkou půdu, přišli mu vstříc — čeští muzikanti a radostně se k němu hlásili, oznamujíce mu, že už jsou dávno zde. Najednou slyšíme za sebou — známou, drahou, naši řeč. Svému sluchu jsme z počátku nechtěli věřiti. Obrátíme se, vidíme hlouček muzikantů — právě změnili místo a k nám se přiblížili — a slyšíme živý, český hovor. Spěcháme radostně k nim.

To bylo shledání a vyptávání, kde jsme se tu vzali. „A kde vy jste se tu octli?“, ptáme se zase my. „Celá kapela je česká,“ povídají nám — „jsme z farmářské osady, která je obydlena takřka jenom Čechy.“ Dověděli jsme se, že černoši oslavují výročí veliké události, vymanění z otroctví, a že si výslovně přáli, aby jim hráli čeští muzikanti. Bavili jsme se tak znamenitě, že nám nebylo příjemno pobídnutí farmářovo, abychom se chystali k další pouti. Odjeli jsme s nesmírnou slávou — černoši nám zatančili kolem vozu, jejich dívky ověnčily jej guirlandami, a muzikanti nám zahráli „Loučení“ a „Kde domov můj?“. Ještě dlouho zaznívala drahá, krásná naše píseň, a nám se zdálo, jakoby za námi letěla a umírajícím dozvukem teskné s Bohem nám dávala. *Dr. K.*

DIVADELNÍ SYLVESTR. Dějí se v poslední den roku věci, které se jindy nekonají a nevyskytují. Sylvestr má svoje stará společenská privilegia a zvyklosti, které se udržují při životě s velikou houževnatostí. Bylo by dozajista zbytečno, na ně zvlášť upozorňovat. Ale jsou úkazy, na které možno jako zvláštnost poukázati, a které, pokud se pamatuji, doposud registrovány nebyly. Jsou lidé, kteří jdou 31. prosince na požehnání a z kostela rovnou do chrámu umění, do divadla. Toho večera jsou v divadle návštěvníci, kterých tam není nikdy jindy, po celý dlouhý rok, vidět. Je mnoho těch, kteří ve volbě „chrámu umění“ nejsou právě vybíraví — nebo, správně řečeno, jsou „vybíravější“ než ostatní. Divadlo Variété a ředitelé zpěvních síní mají svoje sylvestrovské publikum, sta a sta lidí, kteří přijdou jenom jednou za rok. To je jejich Sylvestr, na tento požitek těší se dvanáct měsíců, hodinu před začátkem představení obléhají pokladny a dávno před zahájením sedí na svých místech. Je to publikum ve svých požadavcích skrovné a shovívavé, se vším se spokojí, nejstarším vtipům se srdečně směje a tleská, jakoby za to bylo placeno.

Herci, zejména komikové, mívali o Sylvestra velice na pilno. Dnes už to trochu ochablo — ale ještě před několika roky byli populárnější pražští a předměstští herci zváni na několik míst najednou. Pamatujeme se, že salonní komikové Inemann, Kovář a Šváb-Malostranský účinkovali o Sylvestru na třech i na čtyřech místech. Před besedou na ně čekal kočár — odzpívali si svoje čísla, „svůj program“, pak po anglicku zmizeli, brali čtyři schody najednou, vsedli do kočáru a s větrem o závod to hnal s nimi fiakr do jiné čtvrti, do druhého předměstí, někdy dokonce do místa od Prahy dosti vzdáleného. Ale i známí herci mívali „co dělat“ na dvou i na třech místech. Všude chtěli míti aspoň jedno „číslíčko“ od toho neb onoho sympatického herce neb komika, na nějakou desítku při takové příležitosti — vždyť jsme jen jednou na světě — se nekouká, ale kde se mělo těch milých a vzácných lidí, kteří dovedou pobavit, rozesmát a rozjařit... jenom nabrat? Nebylo jiné pomoci, než program sestavit tak, aby se mohlo vyhověti všem — v Praze, na Smíchově, v Karlíně, na Vinohradech — a po druhé hodině v noci třeba ještě někde na periferii města... ve dvorci, v továrně, nebo v zámku, kde čekala na pražského hosta vzácná a uznalá společnost. To bývala z pravidla poslední sylvestrovská stanice. Obě strany při tom dobře pochodily — společnost se výborně pobavila, a host nelitoval, že ho na improvisovaném podiu zastihlo — novoroční jitro! Teď to jde ještě líp — v devět hodin je „číslo“ v Praze — a půlnoční scéna v městě dvacet, třicet kilometrů vzdáleném. Místo fiakru čeká totiž — automobil.

Pokračování J. K. Šlejharova „Zločinu“ v čís. příštím.

ROČNÍK VII · MÁJ · ČÍSLO 15.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

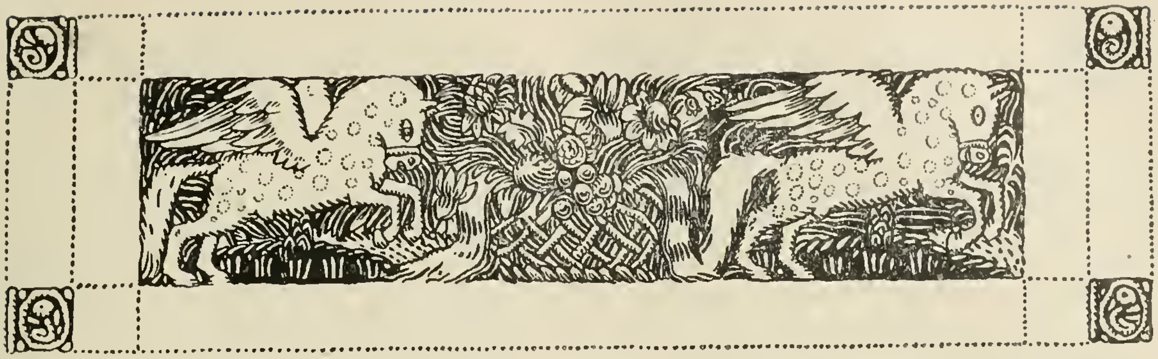

PĚŠINKA ČESKÉHO MILLIONÁŘE.

Prozrazuje Václav Štech.

Knihkupectví učil jsem se v Slaném u pana Rudolfa Vokouna. Ten se stal knihkupcem, skoro ani nevěda jak. Právě před třiceti lety octl se v Slaném, nabyv bohatých zkušeností v obchodech se — střížným zbožím. Chtěl nyní prodávati látky váženému obecenstvu ze Slaného a okolí — jenom dříve chtěl poznati poměry. Vracel se z německých končin, kde drahná léta byl pobyl, a proto chtěl se seznámiti s potřebami, vkusem a přáním milých krajanů než by zbožím se zásobil a krám otevřel.

V Slaném tou dobou drželi se za pačesy Staročeši s Mladočechy. Každá strana měla svůj list, své spolky, hostince, obchody — jenom knihkupectví bylo tu jediné. Tento nedostatek volal do nebes o nápravu.

Tož tedy se hledal druhý knihkupec. Koncese byla vlivnými kruhy pražskými zabezpečena — o odbyt slibovali pečovati nejbojovnější stranníci — bylo-li by třeba úvěru, jsou tu ochotné finanční ústavy strany — jenom knihkupec — knihkupec chyběl.

Pojednou ukázal někdo na pana Vokouna, jehož rodinu mělo tolik lidí v dobré paměti a jenž se uhlazeným vystupováním a humorem, svědčícím o životních zkušenostech, všeobecně zamlouval. Po nějakých úvahách bylo mu nabídnuto, aby se od suken a hedvábí odklonil k literatuře.

Dlužno říci, že se pan Vokoun vzpíral — dosti dlouho vzpíral — ale nebylo mu to docela nic platno. Kdyby byla politická strana musila mít tehdy v Slaném hvězdárnu, byli by ho udělali přes noc astronomem, tak byli do jeho veselých očí a vlajícího plnovousu zamilováni. Když si konečně posteskl, že má o české literatuře jenom neurčité vědomosti, přivedli mu vlasatého pana podučitele, ten mu bude pravou rukou.

Pan Vokoun nemohl než vyskočit do sedla. Třmeny drželi takoví matadoři — hupky na neznámého hřebce!

Knihkupecké obchodování a účtování je pro nezasvěcence malý labyrint. Kdo přišel od suken a kartounů, ztratil by v něm bez průvodce hlavu. Když se o těchto nesnázích pan Vokoun přesvědčil, učinil rychlé opatření. Dojel si do Prahy a zjednal si tu pro všechny neděle a svátky čiperného příručího, který by mu odhalil tajemství knižního trhu.

Poučkami o českém písemnictví zásoboval jej ovšem denně jmenovaný již podučitel.

Ale do roka se tento vychovatel slanského dorostu dočkal místa ve Velvarech a jeho nástupcem stal jsem se ve škole já. Díky osudu i v knihkupectví Vokounově.

Do této úlohy vpravil jsem se rychle. Spřáteliv se s veselým knihkupcem, stal jsem se záhy jeho učněm — brzy po té takřka příručím. Pomáhal jsem při agitaci, účtování, při remitendách — psával jsem mu líbezné reklamy, vábivá pozvání ku předplacení, robil inseráty a někdy v krámě i prodával.

Za to jsem bez omezení směl prohlížeti, co přibylo týdenními balíky z Prahy a Lipska, a jak náleží používati při nákupu knih úvěru Vokounova . . .

Dařilo se nám, díky Hospodinu, dobře. Pražský příručí při svých zájezdech do Sla-

ného chválíval, jak se tužíme, a též našim pokrokům v knihkupecké manipulaci vzdával poctu. Pražští nakladatelé přítele Vokouna řadili již mezi firmy prvního řádu.

Dlužno poznamenati, že můj šéf byl svoboden. Maje americky vyvinutý smysl pro svépomoc, opatřoval si potřeby svého mládeneckého hospodářství skoro vesměs sám. Bylo-li třeba, zamanevroval vydatně smetákem, nestyděl se zaskočiti do trhu nakoupit potravin; spravit oděv, vyleštit obuv bylo mu hračkou.

A to už obracel tisícovky v obchodě.

Ale ukazovalo se, že rostoucí závod volá téměř po síle pomocné. Učedníka — shodli jsme se v přátelských konferencích — je tu třeba jako soli. Ovšem by to nesměl být žádný rozmazlenec, nesměl by se stydět za práci, musil by být jako vítr — úslužný, obratný — tak ve stylu pana šéfa; jinak by zase letěl, odkud by přišel . . .

Velvarský pan učitel, můj předchůdce, jenž v novém svém působišti byl jakousi expositurou našeho knihkupectví — nemálo vydatnou — pověřen byl úkolem, aby takového mladíka vyhledal.

Stalo se, jak jsme si přáli. Dne 1. srpna 1882 nastoupil u nás čtrnáctiletý Velvarák, absolvent měšťanské školy. Klouček jako srna. Příteli Vokounovi se obzvláště zalíbilo, že prvou věcí, které se v krámu chopil, bylo pometlo, jímž čerstva a obratně v různých koutech učinil pořádek. Bylo zřejmo, že to není maminčin mazánek.

Když jsem v Carnegiově knize později se dočetl, že se nestane svépomocí milionářem, kdo se nenaučil manipulovati s koštětem a vynášeti popel — vyskočil mi jako živá illustrace těchto řádků Vokounův učedník.

Že tento hoch byl z dobrého materiálu, ukázalo se v několika nedělích. Rychle se vpravil do knihkupeckého obchodu. Záhy i v jednoduchém účtování vyznal se jako skutečný příručí. Kde bylo třeba, vše vyřídil, obstaral, oběhal. V zadu v kuchyňce dovedl i míchat v hrncích, dříví naštípal, hrnéčky opláchl — ale závod při tom ani dost málo nezanedbal. Ráno po úklidu vše uspořádal a pak otevřel krám. Když padla osmá, a drobní školáčkové a studenti — denní to kupci papírnických potřeb — seděli již ve škamnech, přinesl z pošty korespondenci. Při vyřizování objednávek ihned vypomohl — pak letěl na poštu pro noviny. Vokoun totiž intensivní agitací stal se tehdy ústřední dodavatelnou pražských denníků. Balíky pro tržbu v krámě čiperný učeň již cestou rozdělil. Pak pomohl při prvním návalu prodeje listů, načež odspěchal donésti noviny abonentům.

O polednách vrátil se již s novou poštou — po obědě pracoval se šéfem při účtování a připravil všechny zásilky na poštu. Do šesti hodin musilo být vše hotovo, neboť tou dobou byla z krámu denně hovorna. Sešli se tu úředníci, učitelé, professoři závodu věrní a různí Vokounovi a moji osobní přátelé.

Večerní tyto besedy byly tehdy slanskou specialitou. Z pouhých nahodilých návštěv staly se pravidelné schůzky — z literárních hovorů vznikly debatní večery — jakýsi salon pro pojednávání o aktualitách společenských i veřejných. Politické, národní, místní otázky křesány tu až jiskry sršely — obecní záležitosti, spolkové, školské, všechny se dostaly pod pitevní nože Vokounova knihkupectví. Každý si omočil, každý v některé chvíli ťal do živého — jedině přítel Vokoun, životem prohnětený, zahovořil nanejvýše ironickým úsměvem nebo náhlým rozdýmáním nepostrádatelného viržinka. Své mínění si nechal pro nejužší styk se dvěma třemi nejdůvěrnějšími druhy. Proto také, uhodilo-li někde v městě z mračen, která v jeho knihkupectví byla napojena elektřinou, do jeho závodu nikdy blesk nesjel. A u Vokounů se zrodilo projektů! Dobrých i pošetilých. Spolky se tam líhly, veřejné sbírky, podniky národní, místní — tam se konaly přehlídky vojsk před schůzem. spolkovými, obecního zastupitelstva atd. atdi

Plesy, národní slavnosti, divadla, koncerty nalezly v těchto besedách vždy horoskop. Řeklo-li se u Vokounů, že to či ono se pořádati nemá, poněvadž něco nákladného tento měsíc již nesnese, nebo že se chystá obecenstvo jinam, mohl každý pít jed na tu pravdu. Zde se sbíhaly nitky slanských domácností. Odtud pak letělo do kanceláří, škol, továren, bude-li či nebude účastenství. Divadelní ředitelé, aranžéři zábav a spolkoví činovníci chodívali se sem dívat na místní tlakoměr. Pak teprve činili disposice.

Tyto večírky bývaly pro našeho učně báječnou školou. Otevřely se mu tu výhledy do světa dosud ani netušeného. Do literatury, politiky, života spolků, rodin, do ovzduší kancelářského; poznal, že se ráz hovorů mění přítomností určitých osob jako když ťukne někdo do sklíček kaleidoskopu — seznal, že mají kulisy všech styků také rub, stranu nepomalovanou, kde je zřejmo líčení a hrubě obité hřeblky . . .

Téměř celé město tu putovalo jako po jevišti před tímto zdravě založeným hochem, ale jemu bylo možno rychle postřehnouti, co je nanesené líčidlo, kde je skryt pravý popud. Bezohledné glossy denních hostů mu ukázaly, že mnohý efekt byl jen těžce způ-

soben skrytým režisérem, neviditelnými inspicienty.

Krátce: náš hoch se naučil poznávati život v pravé podobě. Zde se scházelo tolik bystrých lidí, předáci města, inteligence místní a vůkolní chodila sem jako domů. Jaká to výměna myšlenek dála se tu stále před očima čilého mladíka — jaká to chumelice nápadů, společenských obratností — jaká změť předíva styků osobních.

Mně osobně přiblížilo k jinochu náhlé zjištění, že mladíček zcela opravdově všímá si literatury. Obrátil se ke mně s nějakou otázkou, když jsme jednou v krámě osaměli. Ťukl jsem do zásob jeho vědění a brzy přišel na kloub jistotě, že pan praktikant nočních hodin při svíčce využitkuje pročítáním spisů ze zásob šéfova skladu. Nebyla to však sháňka po napínavém románovém líčení — ukázalo se, že chce nabýti jakéhosi spořádaného vědění, především o české literatuře.

Když zaskřípěly v noci závory dveří krámových, čekala již vybraná hromádka knih na duševní hody milého praktikanta. O všem snažil se nabýti jasného názoru. Pročítal poesii, krásnou prósu, sledoval zároveň spisy poučné — zejména fysika a přírodní vědy vábily ho ke knihám, jež byly vnikly až do krámu Vokounova.

Když jsem tuto snahu jinochovu poznal, byl jsem mile překvapen. Čiperný hoch přirostl mi jaksi k srdci. Stal jsem se poněkud důvěrníkem jeho skrytého studování a počal jsem mu půjčovati od té doby některé spisy z vlastních zásob.

Rostoucí vědomosti praktikantovy prospívaly již zřejmě závodu. Dovedl kupujícím při výběru poradit, určité knihy nabídnout — a zejména uměl na základě získaných zkušeností rozvíjeti agitaci pro získávání odběratelů na určité novinky. Věděl již, komu to či ono bude vhod, kdo se dá chytit na tuto a kdo na jinou vějíčku.

Již jsem s přítelem Vokounem nekombinoval inseráty — praktikant to uměl lépe než my oba. Výkladní skříně dovedl pořádati jako zkušený odborník. Ozdobnými nápisy, vkusnými kresbami a vtipnými skupinami uměl bíti kolemjdoucím zrovna v oči.

Pro charakteristiku mladíkovy snahy neváhám poznamenati, že se súčastnil všech přednášek, které jsem v těchto letech konával v slanských jednotách o literatuře, umění a z oboru národohospodářského — a rád doznávám, že otázky jeho ukazovaly mi pak často cestu při volbě themat pro nové moje rozpravy.

Bystrosti jinochovy pádných dokladů mohl bych uvésti hojně, ale pro stručnost přestanu pouze na ukázce, kterak dovedl v dobách politických persekucí téměř vždy opatřiti zabavené pražské listy pro denní hosty Vokounova knihkupectví.

Pan hejtman mohl činiti co chtěl — my měli vždy alespoň jediný výtisk konfiskovaných Národních Listů. Praktikant je z pošty přinesl — děj se co děj.

Z Prahy došel telegram, že jsou noviny zabaveny. Sekretář hejtmanství ve vší slávě putoval na to v době příjezdu pražského vlaku na poštu. Toho náš mladík nepropásl. Třeba bez klobouku vylítl z krámu a ovšem pana sekretáře předstihl. Na poště buď zmocnil se ještě v průjezdě osudného balíku novin, když jej s ostatní poštou vykládal postilion, a ochotně ulehčil svazku o několik čísel — nebo jal se pomáhati před očima pana sekretáře expeditorovi. Než se v šeru kanceláře úřední rameno otočilo, měl náš hrdina vždy nějaké číslo pod vestou. Když počali na poště konfiskovat za četnické asistence, vynalezl mladíček nové obratnosti. Jednou kopl do balíku hledaných Národních Listů, že milé noviny projely mezi nohama četníkovi až pod lavici u kamen. Odtud je odnesl, když slavná asistence s malou kořistí byla již opět na cestě do úřadu . . .

*

V naší rodině udržuje se zkazka, že můj otec se slanským měšťanem Michlem sestrojili asi před sedmdesáti lety vůz, který „sám jezdil". Šlapáním na jakési páky se vozík o čtyrech kolech uváděl v pohyb. Poněvadž slanské úřady zakázaly veřejnou jízdu tomuto samohybu, jezdili oba strůjcové na této podivnůstce v noci. Na svahu silnice od Fortny k obecnímu brodu sjeli však jednou do příkopu a rozbili vynález na padrť. Sami doznali újmy na těle.

Tatínka jsem se nemohl optat, zemřel mi dříve než jsem dosáhl roku, ale stařičký pan Michl věc mi potvrdil, ale vždycky nějak neurčitě. Kde přístroj však rozbili, na to se pamatoval dobře. Tento zajímavý muž byl dobrým mechanikem. Pamatuji se, že se obíral též astronomií a že sestrojil zvláštní přístroje, jež s touto jeho zálibou souvisely. Syn jeho, Vilém Michl, byl jedním z vůdců národního života ve Slaném, sloup strany mladočeské. O divadlo měl veliké zásluhy. Zmínky zasluhuje, že k jeho popudu schůze, svolaná k založení loterního spolku, usnesla se před čtyřiceti lety raději založiti Občanskou záložnu, když byl výmluvně ukázal na příklad Vlašimských.

(Pokračování.)

ZDENĚK KNITTL-POLENSKÝ*):

NA LESNÍ CESTĚ.

Kol ticho. Jen pták si chvílemi
v snu zasteskne,
když měsíc nad stromů větvemi
se zaleskne.

A lesy šumí tak z hluboka —
ó slyš, ó slyš!
Proč slza ti vhrkla do oka,
zda víš, zda víš?!

PŘÁNÍ.

Šeříkem vonným chtěl bych být,
k oknu jenž tobě splývá,
měsícem bledým chtěl bych být,
jenž se v tvou jizbu dívá
slavíkem v šeru chtěl bych být,
v zahradě tvé jenž zpívá,
krvavou růží chtěl bych být,
jež se v tvém vlasu skrývá.

Pramenem čistým chtěl bych být,
k němuž se ret tvůj nahne,
bolestnou slzou chtěl bych být,
kterou tvé oko vláhne,
nejkrasším snem tvým chtěl bych být,
po němž tvá duše prahne,
vzpomínkou tichou chtěl bych být,
která tvou hlavou táhne!

*) Ukázka z knihy: „V přítmí i světle“, vydané právě Nakl. družstvem Máje.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

„Ne, nehněvám, nemám proč. Ona mi pověděla, co měla na srdci, a já jsem jí ukázal, že jsem byl hoden její důvěry, byl to líbezný rozhovor, viď, Mordche, tuhle naposledy“.

„Všechno bylo jenom žert, na mou věru, všechno samý žert. Malkah je trochu divná, ale jen zdánlivě divná, pane četaři, račtež jí to odpustit. Tuze ji pak mrzelo její chování, a byla zarmoucena, že pan četař odešel tak náhle a že se hněvá“.

„Už dost“, přerušil Florian Žida, „je lež co mi tu o Malce povídáš. Ani nemrkla, když jsem odešel, ani nebyla zarmoucena. Láry fáry, samé zbytečné povídání, ale což — a abys věděl, Mordche, že ani já nejsem zlý nebo špatný člověk — tu máš a odevzdej Malce tuhle kytičku“.

Pokradmu, aby toho ostatní vojáci nepozorovali, přistrčil k Rubinovi fijalky.

Mordche je uctivě vzal, uctivě se usmál na ně i na Floriana a uctivě s nimi zmizel ve přístěnku.

Za několik vteřin již byl zpět.

„Malkah uctivě děkuje panu četařovi — měla radost z jeho pozornosti,“ oznamoval tónem, jakoby sluha vyřizoval vzkaz své velitelky.

Četař lhostejně přikývl.

„Dobře,“ odtušil a byl v malých rozpacích. Aby je zakryl, pozvedl ke rtům sklenku s vínem a pak si žmolil novou papirosku. Nemohl přemoci očí, které mu neustále bloudily po těch malých dveřích, za kterými Malkah jako moslimská kráska byla zavřena.

Raději tedy se obrátil na své stolici, zády k těm dveřím. Neotočí se tam, nepodívá se již v onu stranu, děj se co děj. A setrval v té posici i tehdy, když kantina na chvilku se vyprázdnila a kdy Mordche byl zaměstnán v koutě jizby otvíráním bedny s mastikou nebo rakijí.

A tu Florian slyšel, jak ony tajemné dvéře tichounce se pootevírají, jen tak docela málo, pouze na skulinu, co by jimi mohlo prohlédnouti jedno všetečné nebo zvědavé oko.

Cítil, jak se mu krev zastavuje v žilách a jak v nich téměř tuhne. V prsou ho něco sevřelo.

Ale přece sebou ani nepohnul, neohlédl se. Minutu bylo v kantině ticho, i Mordche přestal ve svém koutě harašiti. Florianovi se zdálo, že se musí zalknouti nebo zadusiti, ale přece se neohlédl.

Pak dvéře více se rozevřely a četař, třebas zalehlý sluch mu nedal slyšeti, přece určitě cítil že někdo tiše jako duch se ocitnul za jeho zády.

„Má úcta,“ ozvala se Malkah, a tu teprve Florian se obrátil.

„Má úcta,“ opětoval zmateně, a odpověď jeho zněla spíše drsně než hladce.

„Děkuji vám za fijalky,“ řekla pak Malkah a zavadila krásnýma očima o skromnou kytičku, jež se již tulila na jejích pyšných ňadrech.

„Prosím — to nic není,“ zase na to neobratně četař.

Zraky jejich se utkaly. Její pohled hluboký, nebojácný, jako do srdce vnikající a omamující střetl se s jeho zmatenýma, podléhajícíma očima.

Myslil, kdo ví co velikého se stane v tomto okamžiku, hned za tím silným pohledem, který ho zbavoval rozumu a vůle.

Kdyby tak na něho se dívajíc Malkah řekla: Skoč do ohně, klekni přede mnou, vraždi, byl by bez námitky skočil do ohně, vrhl by se před ní na kolena, stal by se i vrahem.

Ale nežádala si toho ani onoho a vyřkla jenom zcela krotkou, obyčejnou větu:

„Nebyla bych ani řekla, že tady v takových pustinách rostou také tak něžné květinky.“

„Ach, ano, slečno,“ přisvědčoval četař, „tady nebývá tak hrozně smutno a pusto, jak se vám zdá. Tato krajina jest z nejkrásnějších, nejnádhernějších v celé Hercegovině. Vždyť tu zcela na blízku jest obrovitý Maglič, nebo tu takřka z okna vidíte před sebou Černý Kuk a Zelengoru, s jejíhož temene co nevidět budou se řítiti laviny. A za týden kromě jiného kvítí rozvije moře fijalek. Dole za Grabem podle Sutjesky země se jimi až modrá, co je jich.“

S účastenstvím naslouchala jeho poetickému líčení a nespouštěla s něho očí.

Pojednou stín mihl se před oknem a Malkah se zjevnou mrzutostí se vzchopila a zase jako duch zmizela ve své síňce.

Vešel doktor Taussig. Rozhlédnuv se po kantině, řekl na četařův pozdrav „Servus“ a Rubinovi přátelsky kynul rukou. Chtěl mu něco říci, ale nedůvěřivě se ohlédl po Florianovi.

Ten porozuměl, zaplatil tedy svoji útratu a rozmrzen vyšel z krámu.

„Čert tam přinesl toho Nohořeza Falešného!“ cedil venku skrze zuby, ale již se mu zatočila hlava, poněvadž mu v ní oživl Malčin opojný pohled.

XII.

Od té doby četař Florian býval opět denním hostem v Židově kantině, na niž soustřeďoval nyní všechnu pozornost a všechen zájem. Jaro krásně se rozvíjelo na planinách a brdech hercegovských a s ním utěšeně se rozvíjela také Florianova láska. Rozvilo se také ve stráních pod Čemernem nesmírné množství libovonných fialek, kterých spoustu náš poddůstojník obětoval jednou, někdy i dvakráte denně krásným očím Malčiným, a dřevěné stavení Rubinovo dýchalo jimi z každého kouta jako krám velkoměstského voňavkáře.

Život vojenský zatím ubíhal se svými rozmanitými většinou rozmarnými příhodami a episodami, radostně minuly také velikonoce, které již jako úředně znamenaly konec svízelné zimy a s ní spojených nadmíru svízelných pochůzek. Za jarní doby mnohem snáze se snášely klopotné patroly a služby a rovněž snesitelnější byly výpravy, kterých zároveň také ubývalo, povstalci jakoby téměř nadobro opustili ony končiny, kde před tím nepřestávali znepokojovati všechny vojenské posádky.

Trochu vzrušení vnesla do posádky čemerenské zpráva, že někteří vojáci, již vynikli zvláštním udatenstvím nebo odvahou za poslední srážky s povstalci na blízku černohorských hranic, dostanou vyznamenání. Skutečně také sepsán o tom na velitelství protokol, kde byla uvedena statečnost několika pěšákův a myslivců, což jiní vojáci potvrzovali svými podpisy.

Také náš známý pěsák Eman Dezort jako svědek zvláště očitý byl volán k tomu svědectví a hrdě se podepsal mezi ostatní jména na protokol: Eman Dezort, inf., kteréž inf. značilo infanteristu čili pěšáka.

Ale asi po čtyřech nedělích přišel protokol prý až z Vídně zpět s rozkazem o vysvětlení, kam ti tři mužové desertovali, byli-li to myslivci nebo pěšáci a podařilo-li se je dopadnouti anebo zda-li se snad sami vrátili. Poznámka o tom v protokole prý jest úplně nedostatečná.

Pátráno s udivením v protokole po těch třech utečencích, a tu shledáno, že tu mýlku způsobil Dezortův podpis. Nebylť náš pěšák žádným umělcem, pokud se týče krasopisu a vůbec písma, a zejména počáteční písmenu svého křestního jména psal obráceně. A tak nyní také v Čemerně se zděšením shledávali, že podpis Eman Dezort inf. zcela krásně se četl: 3 man dezert irt.

Pěšáci z toho měli ostudu, myslivci kde mohli je škádlili vtipkováním, jak prý je to s těmi jejich desertéry. Nadporučík Apltauer, který tehdy na podpisování protokolu dohlížel, dostal od podplukovníka Fekete něžnou šňupku, o kterou se rozdělil s Emanem Dezortem lichotě mu, že je pyramidalní Seehund a vůbec že všichni infanteristi jsou Seehundi.

K protokolu připojeno bylo vysvětlení a vše posláno opět starou cestou do Vídně. Jen že tou událostí vyprchalo mnoho nadšení a nedočkavosti po vyznamenání, a obecný byl dojem, že Eman Dezort všechno pokazil svým záhadným podpisem. Ti pak, kteří nebyli v protokole k vyznamenání navrženi, všecka to kromě pěti nebo šesti mužů čemerenská posádka, radovali se z dobrodružného zašmodrchání věci a nazvali Emana Dezorta znamenitým chlapíkem.

Připíjeli mu za to na zdraví v barácích, kamkoli vkročil, a připíjeli mu v kantině Rubinově, kdykoli se tam ukázal. Eman Dezort

hrdě přijímal pocty a tvářil se, jakoby se byl tak záhadně podepsal naschvál, zúmyslně.

Oslněn svou slávou vysedával všechny své prázdné chvíle v kantině a statečně pil na účet svůj i kamarádů víno, rakiji a černou kávu. Pěšák Jakub Ledra byl jeho druhem nejvěrnějším a platil za Dezorta tak dlouho, dokud měl v kapse vindru.

Četaře Floriana to příliš dlouhé prodlévání pěšáků v kantině velice mrzelo, a byly chvíle, kdy by byl oběma svým ctitelům, Emanovi i Ledrovi, nejraději zpřerážel hnáty. Překáželi mu, neboť Malkah nikdy se neobjevila v krámě, kdykoli tam byli vojáci. Před nimi byla stále jako ta kráska moslimská nepřístupnou a neviditelnou, a skutečně v posádce čemerenské bylo do té doby jenom velmi málo mužů, kterým popřála náhoda spatřiti její zvláštní krásu.

Marně Florian v pozdních chvílích večerních vybízel rozjařené pěšáky, aby již nechali popíjení a šli si raději lehnout. Že prý nepůjdou za nic na světě, odpověděli. Že prý mají pana četaře Floriana, třebas byl od myslivců, tak upřímně rádi a že z úcty a vážnosti k němu vytrvají po jeho boku tak dlouho, dokud on se nehne.

Měl s nimi kříž náramný, a zbavil-li se za některou záminkou na chvíli jednoho, lpěl na něm vytrvale druhý a všemožným způsobem, chválou, lichocením i připíjením se dobýval do jeho lásky.

Až jednou, kdy již byli oba bez groše a kdy Eman Dezort byl náhle odvolán, aby pospíšil vystřídat něčím se provinivšího vojáka na stráži, četař Florian pevně si umínil, že musí se dočkati také odchodu Ledrova a pak vylákati aspoň na vteřinu Malku z jejího úkrytu.

Bylo již nedlouho před vytrubováním večerky, v kantině kromě četaře a Ledry nebylo živé duše. Ačkoli hlava Ledrova účinkem dlouhých doušků až klesala, přece pěšák nedal si pokoje a ustavičně žvanil Florianovi o svých stokráte již opakovaných příhodách, kterých zažil v civilu jako osvědčený pašerák.

Aby ho umlčel, Florian svěsil hlavu, zamhouřil oči a tvářil se, že spí. Skutečně Ledra chvíli ještě blábolil a pak také jakoby usínal. Svěsil hlavu k prsům a něco si bruče přivíral kalné oči.

Pak bylo v místnosti úplné ticho. Také Mordche Rubin, nemaje tam co dělati, prosmykl se svojí uličkou za pultem jako lasice a opatrně otvíraje i přivíraje dvéře, zapadl k Malce do přístěnku.

A tu Jakub Ledra, jakoby se byl náhle probral z usínání, zvedl těžkou hlavu a pátravě se rozhlédl po kantině. Na dvéře, za kterými zmizel Mordche, ostražitě se podíval, k obličeji na pohled spícího Floriana přiblížil svůj obličej a s dechem zatajeným pozoroval a naslouchal, opravdu-li již spí.

Četař ani sebou nepohnul a oddychoval zvolna, táhle, pravidelně. Důkazem dobrého spánku jeho bylo nyní ozývající se chrápání.

A tu pěšák Ledra se natáhl, jakoby povyrostl o hlavu, a ruka jeho pomalu, neslyšitelně se sunula přes pult do přihrádky, kam Mordche Rubin ukládal peníze. Již zkřivena nad hranou tvrdého bukového prkna se jich dotýkala, již mezi prsty vojákovými se ocitl složený zelený papírek, tehdejší pětka.

Ale tu z ničehož nic pravice Florianova se pohnula a jako železné kladivo prudce dopadla na zlodějskou ruku pěšákovu.

Ozvala se hlučná rána, Jakub Ledra bolestně vyjekl. Na výkřik jeho otevřely se v přístěnku dvéře a překvapený Mordche vstoupil do prodejny.

Četař Florian seděl na svém místě jako před tím nepohnutě, s očima zavřenýma a tváře se, že pořád spí. Ani ta rána ani to vyjeknutí Ledrovo ho neprobudilo. Za to pěšák nepřestávaje kňučeti bolestí tiskl si uhozenou ruku k tělu a vyděšeně se díval na Rubina.

„Co se vám stalo, pane Ledro?“ s divnou soustrastí se ptal Žid.

Ledra neodpovídal.

„Udeřil jste se snad, prosím? Byl jste ospalý, klesla vám snad hlava na pult? Už je pozdě a jste unaven — račte se jít prospat.“

Ledra odpověděl kantinskému bojácným pohledem. Ano, bylo by věru nejlépe pro mne, kdybych odešel, čím dříve, tím lépe, pravily jeho uslzené oči — ale já se nemohu hnouti s místa.

Spící četař jakoby ho tajemnou silou tiskl k lavici a nedal mu vzdáliti se. A teď přece jakoby se pan četař probíral. Zarazil chrápání, protáhl se a otevřel na pěšáka krotké modré oči.

„Co ječíš, Vlastinoho Licoměrný?“ zeptal se dobrácky, a když Ledra místo určité odpovědi vytřeštil na něho uděšené oči, dodal: „Kousla tě snad blecha?“

Pěšák nepromluvil a jenom hekaje a kňuče upíral na Floriana ty ustrašené zraky.

„Teď mi řekne, že jsem kradl, teď mne uhodí znova přes tu ruku,“ pravil Ledrův pohled a všechno jeho nepřestávající zděšení.

Ale četař řekl pak lhostejně:

„Už máš dnes dost, ani už sám nevíš, co v opici děláš, statečný infanteristo. Zaplať tuhle panu kantinskému a koukej, abys se co nejdřív dostal na svůj slamník.“

Ledra poslušně se dobyl levou neuhozenou rukou do pravé kapsy a vytáhl umolousanou peněženku se zbytkem svého bohatství. Vysypal mince na pult a nestaraje se, má-li mu Mordche něco dodati, zasalutoval opět levicí a vyklopýtal ze dveří.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ UČITELEM ČEŠTINY ARNOŠTA DENISE. V těchto dnech bylo vřelým způsobem vzpomenuto šedesátých narozenin professora pařížské university Arnošta Denise. Veliké zásluhy českého historika rodem Francouze lze pověděti několika slovy — navázal historické svoje dílo na vědeckou práci historiografa Palackého. Monumenty Denisovy vědecké činnosti, srdci národa našeho nejdražší, jsou tři velká, několikasvazková díla: „Hus a války husitské“, „Konec samostatnosti české“ a „Čechy po Bílé Hoře“, jimiž světu dostalo se správné informace o našich zápasech i kulturních snahách. Před šestatřiceti lety přišel mladý badatel do Prahy, puzen touhou poznati Čechy, které jej, jak zaznamenáno v Památníku Palackého 1898, poutaly „bojem, jejž po věky bojují proti nárazu německému, a válkami husitskými, kdež rozpor mezi dvěma plemeny — slovanským a německým — splétal se s krisí náboženskou“. Neuměl slova českého, když zavítal do Prahy. K slavnému našemu kmetu Frant. Palackému uvádí ho nadšený přítel českého národa, jeho krajan Leger, a stařičký nestor českého dějepisectví zasvěcuje ho ochotně ve studia pramenů doby historické. Denis neleká se největší překážky, naprosté neznalosti jazyka, a s obdivuhodnou energií ji přemáhá. Láska k historii národa byla jistě nejsilnější pohnutkou k vytrvalosti, které bylo ovšem zapotřebí, aby mladý Francouz ovládl český jazyk tou měrou, aby mohl se pustiti do studia dějin našich. Třem slovanským jazykům učil se najednou. Polštině a ruštině vyučoval ho nynější ředitel Obchodní akademie Jan Řežábek, učitelem češtiny jeho byl Jaroslav Vrchlický.

Mistr se o tom sám rozhovořil, když jsme ho minulé neděle navštívili. „Myslím,“ řekl, „že bych Arnošta Denise ani nepoznal, kdybych se byl náhodou někde s ním setkal. Jsme ovšem dobrými přáteli, ale byli jsme od těch dob jenom v písemném styku. Už je tomu šestatřicet let! Změnil jsem se také, a možná, že by Denis zase nepoznal mne. Je zajímavo, jak došlo k tomu, že jsem Denise učil češtině. Bylo na podzim, když jsem přišel z prázdnin do Prahy a dal se zapsati na filosofickou fakultu. Nebyl jsem zrovna v nejrůžovější náladě. Finanční moje tíseň byla v tu dobu nejhorší. Učinil jsem velikou změnu ve svém životním i studijním plánu, opustil jsem seminář a hledal

K. V. RAIS.

jsem právě nějaký pramen výživy. Stýkal jsem se tehdy velice často s přítelem Jirečkem, jenž byl starostou Slavie, jejímž jednatelem jsem byl já. Chodili jsme spolu denně na procházku, a tu jsem si Jirečkovi postěžoval, v jaké jsem situaci. „Dobře, že jsi mně připomněl," řekl Jireček — „Palacký hledá pro mladého francouzského badatele učitele češtiny. Ty přece umíš dobře francouzsky — oznámím to Palackému, a ty si ostatní s panem Denisem dojednej sám." S tou mou frančtinou to nebylo právě nejskvělejší, ale tolik jsem přece uměl, že jsem se po důtklivých domluvách Jirečkových dal pohnouti k tomu, že Denise navštívím

Přiznávám se, že jsem šel k němu s tlukoucím srdcem. Bydlil tehdy v jednom domě ve Štěpánské ulici, o kterém velmi dobře ještě dnes vím. Vstoupil jsem do čistého, pěkně zařízeného, světlého pokoje. Přišel mně vstříc mladý, hezký, elegantní muž s černým knírkem. Brzo jsme se smluvili — sám jsem se podivil, jak nám, vlastně mně, ta frančtina šla. Když jsem se omlouval, že nejsem v konversaci docela dobře kovaný, usmál se Denis a řekl: „Co bych za to dal, kdybych uměl tak česky, jako vy francouzsky" . . . Smluvili jsme, že přijdu dvakráte týdně a že dostanu za hodinu zlatku. Pro studenta a na tehdejší dobu byl to honorář jistě lordovský. Ale brzo se ukázalo, že dvě hodiny týdně je málo. Denis byl člověk nesmírně temperamentní, při tom však muž železné vůle, nesmírné píle a úžasné vytrvalosti. Přidávalo se po hodině tak dlouho, až jsem k němu docházel každého dne. Vyučovací plán byl tento: Přicházel jsem již o osmé hodině ranní. Denis už měl na stole „Národní Listy", které přečetl nahlas od úvodního článku až do poslední lokálky, ba, často se pustil i do inserátů. Současně se, co bylo přečteno, překládalo do frančtiny. To se opakovalo den co den. Pak přišly na řadu Palackého dějiny, z nichž se předčítala a překládala jedna kapitola. Na konec přišla na řadu literatura — čtly a překládaly se romány, novelly i básně. V té době jsem už ovšem mnoho tiskl, a často voleny byly k výcviku moje verše. Pamatuji se, že tomuto processu byla podrobena na příklad moje Satanella.

Spřátelili jsme se velice brzy, a rozumí se samo sebou, že o nějakém dodržování hodin nebylo řeči. Čas ubíhal jako voda, a já býval u Denise ne jednu, ale několik hodin. O osmé jsem přicházel, po dvanácté jsem svého milého žáka opouštěl. Učení utěšeně pokračovalo. Měl jsem z toho ovšem i já značnou výhodu — ve frančtině jsem se výborně zdokonalil. Za rok byl Denis u svého vytouženého cíle — mluvil a psal česky znamenitě. Svému příteli i svému poslání u něho jsem tak přivykl, že se mně dlouho stýskalo." *R. K.*

KAREL V. RAIS dožil se dne 4. ledna 1909 padesátého roku. Nebudeme tu psáti Raisova životopisu, a také bylo by úplně zbytečno promlouvati o významu jeho spisů. Literární práce Raisova jest již dokonale oceněna, a radost, s jakou jsou vítány a čítány jeho knihy, je dostatečným svědectvím, jak milým a vzácným jest autor každému českému čtenáři. Karel V. Rais je ryzí český spisovatel, a co nám svým perem podává, je tak vyslovené naše, tak srdečné a upřímné, že v té příčině nedovedl ho předstihnouti žádný jiný spisovatel. Jest průhledný jako křišťál, a třebas v pracech svých se obírá téměř výhradně malými lidmi, prostými obyvateli venkova, přece ty jeho milé, nezapomenutelné postavy se stávají drahokamy v české literatuře, které vždycky budou krásnou ozdobou. Kdybychom ani nemluvili o významné činnosti Raisově pro mládež, které věnoval řadu ušlechtilých zábavných a vzdělávacích spisův, a kdybychom pominuli jeho sličných prací veršovaných, sama nejvlastnější tvorba jeho*), počínající se „Výměnkáři" a „Horskými kořeny" a pokračující v „Zapadlých vlastencích", „Západu", „Pantátovi Bezouškovi", „Kalibovu zločinu", „Lopotě" i jiných ještě knihách, úplně stačí, aby Karel V. Rais byl vždy zaslouženě řazen k předním spisovatelům, mezi nimiž v posledních dvaceti letech zvláště zvučně zněla jeho sympatická struna.

Na památném rozhraní jeho života přejeme Karlu V. Raisovi z upřímného srdce trvalé a úplné

*) Sebrané spisy Raisovy počaly vycházeti nákl. Unie.

spokojenosti z minulé práce a pro budoucnost ještě mnoho čistých a radostných úspěchů.

J. D. K.

ALŠOVO NOVOROČNÍ PŘEKVAPENÍ. Přišli jsme k mistrovi, abychom mu stiskli ruku a přáli mu šťastnou a veselou Devítku. Na stole leží spousta blahopřejných projevů ze všech končin království. Hovoříme a v rozmarném povídání podrobíme kritice blahopřejnou manii, která snad pro každého člověka na světě stává se břemenem. Však se dějí všelijaké neviňoučké úskoky, aby se svět tomuto společenskému balastu vyhnul. Ještě dobře, libuje si mistr, že má z toho naše Matička slušný příjem. Škoda, že tak předčasně odešel Jan Neruda — ten by byl dozajista novoroční gratulaci sprovodil se světa. Jakousi zásluhu v tom směru má bývalý náš ministr obchodu pan dr. Fořt — zdražením poštovních známek příval přece jenom značnou měrou opadl. Jsou tu ovšem projevy a vzpomínky, které nemají s tímto steskem pranic společného, a jichž by člověk třeba nerad pohřešil. Ale jedné pozornosti jsem se nenadál, dodává Aleš s úsměvem. Ukazuje rukou na lepenkovou cedulku, na které je napsáno: Mistru Mikoláši Alšovi. „Tak jsem dostal také zajíce,“ povídá a potutelně se směje. „Dobré chutnání k této novoroční gratulaci,“ dodáváme. „A hádejte, od koho?“ Těžko ovšem hádat a proto se podáváme. „Dostal jsem zajíce od slavného eráru.“ — „Jak to?“ — „Takto: Před vánočními svátky přijde listonoš, podává mně cedulku a povídá: Vašnosti, dostal jste od někoho na vánoce zajíce — ale bohužel, zajíc utekl,

MALÍŘ † FR. B. ZVĚŘINA.

MALÍŘ ZVĚŘINA NA LETNÍM BYTĚ V BYTOVĚ U ZNOJMA.

MESSINA. (V pozadí pohoří Kalabrijské)

zmizel, a zbyla po něm jenom tato cedulka. Někdo si na něm dobře pochutnal. — „Honit ho po kuchyních nebudeme, že ano?" povídám k listonošovi, jenž si cedulku vyžádal. Tím považoval jsem příhodu se zajícem za vyřízenou — kdo mi ho poslal, tušení jsem neměl, komu zpříjemnil chvilku, teprve ne. Dnes přisypal se listonoš se zajícem. „Vašnosti," povídá nějak rozjařen dobrý ten muž, „nesu zajíce — ale to je dozajista jinačí chlapík, než ten, co nám upláchl. To je zajíc jako tele Jen ho, prosím, potěžkejte! Ta váha ... a ta srst! Je to zajíc lesní, vašnosti." — Dívám se na zvíře a pochvaluji je, abych udělal ochotnému doručiteli radost. „Vidím .. vidím .. však je zrzavý jako Barbarossa ... a od koho vlastně je?" — „Prosím od c. k. pošty — zajíc přišel, zajíc zmizel — musí se opatřiti jiný. Hledal se nějaký kabrňák a našel se — Prosím zdvořile o potvrzení, že je to v pořádku ..."

—*jar*—

ZA ŠLECHTICKÝM ERBEM*) Městské divadlo na Král. Vinohradech chytilo touto lidovou hrou dr. Josefa Štolby zlatou repertoirní mušku. Škoda, že pan dr. Štolba vděčnou látku, vinoucí se svého času denními listy jako mořský had, dramaticky nezpracoval ihned. Není dobře nechat takovéto úkazy zarůstat mechem. Taková affaira, a kdo dnes o ní něco ví? Usadily se na ni nové vrstvy, a nikomu už ani nenapadne, aby aspoň satirou zbičoval malicherné bažení, jež nabývalo rázu takřka epidemického. Zdá se, že z této slabosti jsou všichni, kdož měli na tuto zdánlivou společenskou povýšenost zálusk, nadobro vyléčeni. Lidová hra Štolbova, která je vlastně a především satirou, zamete jistě před leckterým práhem, na němž símě ješitné této náklonnosti uvízlo a čekalo na vhodnou chvíli, aby vzklíčilo. Není totiž pochyby, že hra půjde do českého světa a že stane se repertoirní hrou ochotnických divadel. Je pak ovšem o zdravý účin jejího poslaní důkladně postaráno.

Horečka zachvátila všechny společenské vrstvy. Bylo to tak lákavé, zaimponovati světu šlechtickým erbem. Koloval v té době po Praze peprný vtip. Kavalírkové in spe znamenali erbem prádlo, nože, lžíce, kni-

*) Vyjde v několika dnech péčí Naklad. družstva Máje v Praze.

NÁMĚSTÍ S RADNICÍ V MESSINĚ.
Snímek p. Dr. Komrse, člena čes. klubu fotografů amat. v Praze.

hy, postroje, ba i okna v salonech. Najednou se všechno sesypalo jako domeček z karet. Erby bylo nutno vymazat, vyškrabat, a kde to nešlo, předmět odstranit a nahradit jiným. Ale co si měl počít dobrý muž, jenž v době milého dychtění stavěl dům a jenž všechny cihly dal opatřit — erbem? Nezbude prý nic jiného, bičoval vykutálený vtip, než celý dům zbourat! V takovém ovzduší možno lovit ne udičkou, ale čeřenem. Pan dr. Štolba má pro takovéto zjevy znamenitě vyvinutý dramatický smysl. Z chaosu popadl typ, na němž demonstroval celý proces. Osudnou bludičkou chycen byl do tenat prostý muž, zámožný živnostník, pracovitý občan, jehož řemeslo mělo zlaté dno. Aby už figurou svou dramatickou morálku hodně vyzvedl, aby ji mohl postaviti na pranýř hodně nápadný a tím účinnější, volil za představitele neblahého zmámeni zbohatlého předměstského uzenáře, kterého i s rodinou prohnal všemi slanicemi, jimiž probíhalo toto skutečně prazvláštní podvodnické řemeslo. Ubohý muž vylákán ze své bašty, ze své klidné a radostné práce, přišel o svoje jmění, perně získané a za leta nastřádané, upadl mezi lotry, kteří dovedli těžiti z jeho slabosti a naivnosti, až ho nadobro svlékli. Pravda, vyléčili ho, ale přivedli ho na žebráckou mošnu. Hra ve dvou třetinách rozmarná a humorem jen kypící. končí se slzičkou v oku. Milý občan vidí, že mu spásu přinese jenom poctivá práce, vrátí se do své dílny, začne znovu, a doufá, že se ještě vzpamatuje.

Z VEŘEJNÉHO SADU V MESSINĚ
Snímek p. Dr. Komrse, člena čes. klubu fotografů amat. v Praze.

Na vlas tak se to dálo ve skutečnosti. Humor dvou aktů, jenž nedal posluchači tušiti takovýto obrat a jenž způsobil jakési překvapení, nemohl býti ovšem už stupňován. Byl v něm vlastně už ztajen lék, soucit s těmi ubožáky, kteří bohužel jsou a budou, kteří na veliké štěstí všelijakých darebáků nevymrou. Čím na pohled bezohlednější byl, čím ostřejší byly narážky a šlehy, jež měly v hledišti, výborně naladěném, velice vděčné posluchačstvo, tím větší zásluha autorova, že dovedl tak nenápadným, nenásilným, z věci pramenícím způsobem dáti lidové hře závěr životný, očistný a zároveň velice působivý. Premiéra měla ráz slavnostní. Jméno doktora Štolby, jenž jako veseloherní autor s úspěchem pronikl i za hranice, přivábilo do divadla premiérové obecenstvo, jež vídáme při takových příležitostech v Národním divadle. Je z našich dramatických spisovatelů právem nejpopulárnější, a hra „Za šlechtickym erbem" půjde od scény ke scéně po našem venkově, jako šlo „Vodní družstvo", „Mořská panna" a „Na letním bytě".

Hru na Vinohradech sehráli s temperamentní vervou. Tužili se znamenitě herci — líbil se zejména pan Charvát ve hlavní roli, paní Zelenková, pp. Havel, Zakopal a Hlavatý — hře velice prospěl svědomitou režií p. Václav Štech. Je v ní několik režisérských oříšků. Jsou tu rušné scény, které znamenitě získají vzornou, hbitou a spolehlivou souhrou. V tom směru vykonala Štechova režie

Z MESSINSKÉ ULICE.
Snímek p. Dr. Komrse, člena čes. klubu fotografů amat. v Praze.

plně svůj zodpovědný úkol. Úprava občanského a zámeckého interieuru dokazuje na novo, že režie t. zv. literárních aranžerů scén, na které se dost dlouho pohlíželo s nedůvěrou, má svoje nepopíratelné přednosti. —*ar*—

NĚCO NOVÉHO O PODOBIZNĚ KARLA HYNKA MÁCHY. Když jsme v prvním čísle Máje přinesli domnělý portrét pěvce Máje, tušili jsme správně, že jsme nepromluvili v této otázce poslední slovo. Reprodukovali jsme tehdy litografii Schirovu, na které bylo tužkou napsáno „Mácha“. Horlivý sběratel a milovník uměleckých předmětů, velkoobchodník p. Alois Pelc, jenž nám vzácnou Schirovu litografii ochotně zapůjčil k reprodukci pro Máj, pátral a pátrá po stopách s uznáníhodnou vytrvalostí. Jak stojí vlastně věc s Máchovým nezvěstným a nezjištěným portrétem? Víme s určitostí, co tvrdí Máchova milenka: „Máchu dobře namaloval jenom Quast.“ Objevil se obraz, jehož tvůrcem je Quast a o němž má se za to, že by mohl býti hledaným portrétem Máchovým. Jak zjistiti, že to je skutečně pravá jeho podobizna? Důležitým tímto problémem obírá se také horlivě Ignát Herrmann, jenž je na vzácné stopě. Dověděl se o starých lidech, kteří Máchu znali, a provádí, jak slyším, zajímavý pokus — zjistiti touto cestou, která ze sporných Máchových podobizen je pravá. Není pochyby, že Herrmann poví, co zjistil.

Zatím postupoval p. Pelc za svou stopou jiným směrem. Požádal příbuzného seniora českých malířů Karla Javůrka, p. Adolfa Zimka, aby mistra navštívil a ukázal mu Schirovu litografii. Pan Pelc kombinoval takto: Pan Javůrek je stařičký pán, stýkal se se všemi vynikajícími muži — není vyloučeno, že znal také Karla Hynka Máchu. Pan Zimek nelenil a mistra Javůrka navštívil ihned. Starý pán, když zvěděl, oč se jedná, řekl: „Máchu jsem neznal — v té době, když byl v Praze, žil jsem delší dobu ve Frankfurtu. Ale maloval jsem ho . . ovšem jenom podle toho, jak mně byl líčen. Přišel totiž ke mně roku 1848. Pepík — víš přece, koho myslím — Josef Václav Frič to byl — a povídá: Namaluj Máchu . . Vyhověl jsem a skizzu jsem tenkrát skutečně udělal. Však tady někde je. Leta letoucí jsem obrázek neměl v ruce — ale vím určitě, kde je uschován. Zdenko! (zavolal mistr na svou dceru) — vyhledej laskavě toho Máchu — my se na to podíváme. Pamatuji se určitě, že jsem mu tehdy udělal hustší vous, než Mácha měl. Ale oči . . měl, jak se rozpomínám na líčení Fričovo, krásně modré oči, v rovné řadě, a velice charakteristický nos — myslím, že by asi odpovídaly skutečnosti, poněvadž jsem se tenkráte svědomitě vynasnažil, abych věrně zachytil, co Frič mně diktoval do ruky.“

Pan Zimek ukázal na to mistrovi litografii, kterou jsme reprodukovali v prvním čísle Máje. Stařičký mistr, jemuž dnes už zrak valně neslouží, nemohl bez brejlí postřehnouti v rohu litografie drobným písmem umístěný podpis Schirův, jimž znamenal svoje autorství jako litograf. Proto je tím zajímavější a důležitější jeho výrok. Řekl totiž Javůrek toto: „Tohle je Schirova litografie, kterou tiskl Machek, jeho předchůdce, u kterého Schir pracoval a živnost po něm převzal a provozoval. Originál dělal Quast — poznávám to zcela určitě. Znám výborně Quastovy práce a mohu říci s určitostí, že to je litografie podle originálu Quastova.“

Možno z toho dedukovati toto: Jisto je, že Karla Hynka Máchu maloval J. Quast, jenž právě r. 1836, tedy v roce smrti básníkovy zavítal po delší době do Prahy a zde se usadil. Podobizna podle Quastova originálu reprodukovaná a za pravý portrét Máchův považovaná nebyla by ovšem jeho pravou podobiznou. Je-li výrok Javůrkův správný — o čemž není možno pochybovati,— jednalo by se nyní o vypátrání Quastova originálu, podle kterého Schir zhotovil a vydal litografii, kterou jsme reprodukovali a o které se domýšlíme, že by mohla býti skutečným portrétem Máchovým. Bylo by znamenitým úspěchem v této otázce, kdyby se podařilo objeviti tento Quastův originál, jenž je asi někde dobře uschován. Nejkratší a nejlepší rozřešení by ovšem bylo, kdyby se Herrmannovi podařilo nalézti pamětníka, jenž by záhadu jediným slůvkem a nejspolehlivěji rozluštil. Požádali jsme mistra Javůrka o svolení, abychom mohli skizzu reprodukovati. Každým způsobem bude obrázek zajímati. *Dr. R. J. Kronbauer.*

Z KRAJE HRŮZY. S úžasem a bolestným vzrušením naslouchá Evropa zlověstnému dunění a pronikavému výkřiku nevýslovné hrůzy a příšerného děsu z nešťastných provincií krásné Italie. Reprodukujeme v dnešním čísle několik obrázků z těchto krajů zkázy. Jsou to pohledy na místa, kterých bychom už nenašli — a jsou nové, dojista z posledních fotografií před katastrofou. Obrázky na místě zachytil pan cís. rada Dr. Komers. Netušil, když procházel v živém a veselém ruchu ulicemi messinskými a mířil v tento ruch svým apparátem, že si přiveze vzpomínku tak truchlivou. Ba sám skoro jen náhodou unikl nebezpečí — je tomu sotva několik dní, co se ze Sicilie vrátil do vlasti.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 16.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLF HEYDUK:

PODZIMNÍ MOTIV.

Pavučiny v širém poli,
pavučiny v duši,
jak to tíží, jak to bolí,
málo z lidí tuší.

V pavučinách tu i tamo
mdle se rosa třpytí —
šťastno srdce, můž-li samo
rosou slzu míti!

Není-li jen slza chladná,
žal, jejž cítí sketa,
je-li to jen rosa blahá
zářivého léta.

Ale je-li slza vlahá,
žalosti a smutku,
v perlu upomínka žádná
nezmění tu sutku.

PĚŠINKA ČESKÉHO MILLIONÁŘE.

Prozrazuje Václav Štech.

(Pokračování.)

Jeho syn Karel byl po otci. Nadšený Sokol, vášnivý politik radikálních barev, řečník rázu šedesátých let, kdy se tak horlivě oponovalo Vídni. V slaboučkém těle bylo vlasteneckého zápalu, že by dnes stačil dvacíti mladíkům. Mladší jeho bratr Vilém — můj spolužák — podědil dle všeho mnoho z povahy dědečkovy. Byl duší matčina oblíbeného obchodu s modním zbožím — ale uplatňoval se zejména v odvětvích, kde se jednalo o mechanickou zručnost. Spravil přátelům skřipce, tlakoměry, samovary, zlepšil divadelní kukátka, sestrojil drobné hračky; mechanismu hodinek, šicích a různých řemeslných strojů přišel vždy na kloub rázem.

Když počátkem let osmdesátých pronikla do Čech úžasná novinka důmyslně sestrojených velocipedů, byl Vilém Michl mezi prvními jezdci na tomto nástroji. Když se velocipedisté na Slansku množili, stal se přirozeně jejich vůdcem — ale co více platilo: — odborným rádcem ve všem nehodách jemné mechaniky těchto nových vozidel.

Vilému Michlovi vyvinul se obchod s velocipédy sám jako slibné odvětví matčina závodu. Poněvadž dovedl ovládati ústrojí těchto dokonalých anglických výrobků, přirozeně dal tím vznik průmyslové dílně. Michl se tak vyznal v novém oboru, že objednával po nějakém čase z Anglie již jen součástky kol. Ve Slaném z nich dovedně sestrojoval přesně fungující nástroje.

Oba mladší Michlové patřili k denním hostům večerních besed u Vokounů. Často a často potřebovali úsluh od mladého praktikanta, jež tento s velikou úslužou konal, zvláště když proto mohl nějak zavaditi o tajemnou dílnu u Michlů.

V tomto stadiu líčení je místno uvésti, že se Vokounův praktikant jmenoval Václav Klement.

Je známo, jak moderně zdokonalený velocipéd fascinoval před čtvrt stoletím mladý svět. Vše bylo jako posedlé za tímto ocelovým ořem. Na závody cyklistů se hrnuly tisícové zástupy. Všechno chtělo na kole jezdit — kdo nemohl, chtěl alespoň šíleného letu býti svědkem.

Klement se honem také naučil zacházeti s kolem. Ale nezůstával při pouhé dovednosti jízdy, při povrchní známosti ocelového instrumentu — celé ústrojí prozkoumal, prostudoval, prakticky uplatňuje vědomosti získané názorem v Michlově oficíně.

Zatím ovšem byla již minula doba jeho učení. Stal se z něho příručí. Vokounův závod byl již tou měrou vzrostl, že si opatrný šéf mohl dopřáti tohoto rozšíření personálu — proto pan Václav zůstal i s výučným listem v našem knihkupectví.

Vokoun do té míry se sblížil s podnikavým jinochem, že mu po dvou letech pak sám vyhledal místo v čelném pražském knihkupectví, aby Klement obeznámil se s obchodem ve větším stylu.

Ale v krátké době na to ochuravěl knihkupec v Mladé Boleslavi a hledal příručího, jemuž by mohl svěřiti závod úplně.

V knihkupeckých kruzích ukázali hned na Klementa, k dobru mu počítajíce, že zná potřeby a způsob obchodu v městě venkovském. Informace u Vokouna dopadla příznivě — za krátkou dobu otáčel se Klement v krámě mladoboleslavském.

Učiniti z tohoto závodu podobnou besedu, jakou bývalo knihkupectví Vokounovo, Klementovi se nezdařilo, ač se o to pokoušel všelijak. V Mladé Boleslavi byly poměry jinaké a v jiných knihkupectvích tamějších hlídali si dobře své odběratele. Také byl závod chorobou majitelovou poněkud zanedbán — náprava se mohla dít jenom zdlouhavým postupem.

Zbývalo tedy Klementovi hojně času. I jal se ho používati k hledání styků po boleslavském venkově. Jasno, že používal k tomu velocipédu

Cyklisté tehdy pokoušeli se vší mocí sorganisovati všechny jezdce v odborných svých klubech. Kdo měl kolo, byl bratr. Dovednosti Klementovy učinily ho rychle populárním mezi cyklisty. Malé správky vykonával ochotně, radil při koupi — později sám kola opatřoval, objednával, opravoval. Seznámiv se se zručným zámečníkem v Turnově, přijímal i pro něho kola do správy. Osoba Klementova byla všem zárukou, že správku vykonanou podrobí přehlídce, zkoušce a důkladnému zjištění.

Knihkupectví stalo se centrálou cyklismu pro město a okolí — tím větší, když po úmrtí knihkupcově stal se Klement závodu dosud jen spravovaného vlastníkem.

Již objednával jako slanský Michl pouhé součástky kol z ciziny, sestavuje z nich bezpečné stroje. Správek a úprav bylo na něm žádáno od tolika lidí, že v turnovské dílně často ani nestačili.

Jednoho dne dolétla k jeho uchu novina. Dílovedoucí turnovského zámečníka — Laurin — chystá se prý usaditi se v Mladé Boleslavi. Dochází-li tolik kol do jejich dílny z živého města, ďas prý by v tom musel vězet, aby tu nenalezl dovedný mechanik živobytí.

Ale to bylo tajným plánem Klementovým, prodati knihkupectví a zříditi si dílnu pro montování a správu velocipedů. Vždyť slanský závod Michlův také roste na továrnu. Již hledal Klement místnost — a na zamlklého Laurina beztoho měl namířeno. Toho chtěl zjednati jako náčelníka nové strojírny, projektované ovšem v rozměrech nejmenších.

Laurin měl opravdu nápad, o kterém Klement doslechl Chtěl se osamostatnit, usadit v Ml. Boleslavi — práce se nebál, ale bál se — Klementa!

Toť člověk výmluvný, uhlazený, sečtělý, dovede získávati známostí, zjednávati si přízně. Proti němu v Ml. Boleslavi začít znamenalo skoro jistou ztrátu několika těžce nahospodařených stovek.

Klement tou dobou uvažoval, že je pro začátek nemožno najmouti dílovedoucího, který by dovedl čeliti Laurinově odborné způsobilosti. Kdož pak způsobilý šel by do nejistých začátků? Klement Laurinovy schopnosti tak dobře znal a správně oceňoval. Proti němu netroufal by si s malým svým jměníčkem . . .

Byli to dva vojáci, kteří proti sobě plížili se s puškami nabitými. Schovávali se ještě za meze a křoviska, ale pro strach vzájemný netroufal si nikdo z obou dáti pušku k líci.

Nadarmo však neabsolvoval Klement školu slanských praktik. Rozpomenul se, že je lépe nebezpečného soka obejít než zapřísti v nejistý zápas — nebo — u všech všudy — získat, získat!

Rychle našel prostředníka — ten oba soky svedl k rozprávce o věcech ležících daleko, daleko od projektů boleslavské dílny. Pak je opustil a ostatní již dopředl Klement. Nabídl Laurinovi společenství, navrhl mu klíč pro účast na případném zisku, vyslechl náhledy o odborných otázkách — schůzce jedné následovala druhá — ve třetí bylo již vše spečetěno.

Firma LAURIN A KLEMENT stala se skutkem!

* * *

Nepíši dějiny závodu. Nikdo z osob zde jmenovaných — jimž jsem nyní dalek — nemá ani tušení, že namočím péro pro tento obrázek ze života českého průmyslu — obrázek, který mne tak dlouho již vábil. Informace náhodné rostly mi v hlavě v celek — ale nyní, kdy je kapitola má zdánlivě na vrcholu, měl bych vlastně napsati knihu o bolestných útrapách nového závodu.

Zápasiti musil se vším. Nesnáze finanční, ve kterých se utrhovalo od úst, kdy desítka často těžce vydlužená sázela se na poslední kartu, kdy nebylo u nikoho důvěry v podnik řízený „sběhlým knihkupcem“ a „zámečnickým tovaryšem“ — nesnáze tyto bolestné a děsivé nebyly nejhorší obtíží. Cizí konkurence kladla překážky na všech stranách. Dílnu, ve které se dnem i nocí lomozilo, nikdo nechtěl do nájmu — osvědčení dělníci přeplácením byli vábeni, širokému odbytu ve vlasti vadila nedůvěra, za hranicemi překážela okázalá českost firmy. Kdo by v Němcích kupoval kola, jimž nadšený Klement dal jméno „Slavia“?

Odběratelé v českých zemích platili často liknavě, úvěr byl drahý a stále omezován, na vydatnou reklamu nebylo prostředků — knihu objemnou naplnilo by toto období úsilovné práce obou společníků, kteří si v sobotu šli pro malou mzdu ke kase teprve, zbylo-li něco po výplatě . . .

Majitelé, dbajíce závazku, že všechen zisk ponechají v závodě, spokojovali se po léta platem daleko menším, než čelní jejich zřízenci, a i tuto mzdu vybírali si jen, bylo-li to možno . . .

* * *

Roku 1898 ukázalo se, že si musím opatřiti kolo. Za honorář své nové veselohry koupil jsem si pro letní prázdniny skrovný domeček v Polabí. Pro spojení s poštou a nádražím dobře mi posloužiti mohl velocipéd.

Jak jinak než že jsem si zajel koupit kolo do mladoboleslavské továrny.

Byla to již opravdu továrna.

Klement — ředitel vší obchodní činnosti — po velikých nesnázích s domácími pány energicky se rozběhl na koupi místa v odlehlých končinách za městem, dobře předvídaje, že se rostoucí město nemůže rozšiřovati jiným směrem, než kde koupil.

Továrna, jejíž zdivo ještě čpělo novotou, mne překvapila. Čekal jsem, že spatřím dílnu, kde se ze součástek v cizině vyrobených sestavují velocipédy, zatím však jsem byl zářícím Klementem prováděn kolem znamenitých strojů původu anglického a amerického, které robily od nejmenších součástek zcela původní české tovary. Na půl druhého sta dělníků zde pracovalo, technicky vedených Laurinem, kterého jsem nalezl páchnoucího olejem, umaštěného, plného sazí v obličeji.

Klement vládl kancelářemi, kde mladí lidé točili se jako na drátkách. Kdybych vám tak, holečkové, jal se vyprávěti — pomyslil jsem si tehdy — že tento váš jenerál vymetával koštětem kouty slanského knihkupectví, to byste se asi zasmáli do hrsti!

Pochvaloval jsem vše Klementovi náležitě a tiskl jsem mu ruce opět a opět pln radosti, že jsem svědkem opravdového jeho úspěchu. Byl to úspěch upřímného Čecha, muže, který před mýma očima rostl, jemuž jsem několikráte prorokoval pěknou budoucnost. Ale přece jen v tom prorokování mém bylo snad více blahovůle než určité víry. A vida: teď jsem již svědkem nepochybného zdaru. Radostně jsem všude následoval Klementa.

(Pokračování příště)

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

MELODIE.

Chtěl bych s větrem vzlétnout
přes ten širý kraj,
snad bych mohl střetnout
s výtkou se, kde ráj;
ten prý leží kdesi
v dálce mezi lesy,
praví stará báj.

Dum všech Eldorado,
pohádek všech sad,
kde lze míti rádo,
co chceš milovat;
bez překážek tísně
kde se rodí písně
stále, napořád!

Vítr křídla má již,
já však nemám jich,
tužbo má, se stajiž
v marných nadějích!
Staj se, v písních vzdychni
a pak mroucí ztichni
v slzných krůpějích!

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Minutu bylo v kantině ticho a pak se objevila také Malkah a úsměvem i pokynem hrdé hlavy se pozdravila s Florianem.

„Kdo by to byl řekl — tak hodný člověk!“ promluvil Mordche.

„O kom mluvíš?“ ptal se četař.

„O tom vojákovi — o panu Ledrovi,“ na to Žid.

„A čemu se divíš, nebo proč ho lituješ?“

„Skorem lituji, na mou věru, pane četaři. Chtěl jsem něco říci, ale vy dovedete zmásti člověka už napřed i v jeho nejtajnějších myšlenkách. Nemohu to teď vysloviti, zdá se mi, že již tak jsem řekl mnoho.“

„Nepohrávej si mnou a pověz — co tedy myslíš o Ledrovi?“

„Divím se vaší šlechetnosti, pane četaři, vaší veliké šlechetnosti ke každému, jak k nám, ke mně a k Malce, tak i k tomu panu vojákovi.“

„Co zas blábolíš o šlechetnosti?“

„Viděl jsem prve všechno, prosím. Nejen jak by se byl zapomněl pan Ledra, ale i vaše zakročení jsem viděl, pane četaři.“

Florian zvedl na Rubina překvapené oči.

„Mlč, nic jsi neviděl — co to mluvíš, člověče? Mně se zdá, že jsme tu spali všichni, nejenom Ledra a já, nýbrž i ty, Mordche, a že ti uvízl v kotrbě některý pitomý sen anebo jsi se příliš napil své ohavné mastiky. Pročpak se nenapiješ vína nebo dobré rakije, co, proč chlemtáš jenom nejsprostší pálenku? Ani ti to nesluší, takový hezký, něžný židovský blonďáček a napájí se takovou mizernou kořalkou. Sklínka jemného haličského likéru nebo koňaku by ti líp slušela, milý pane Mordche Rubine. Já míti tak hezkou sestru jako ty, chtěl bych býti také nejdokonalejším bratrem a k mastice bych ani nečichl —.“

Mordche Rubin jenom shovívavě se usmíval a kýval hlavou, že rozumí té četařově řeči

„Pan četař Florian to chce zamluvit,“ pravil pak srdečně a dodal, obraceje se k Malce: „Viď, sestro, pan četař je náramně dobrý a, jak jsem řekl, šlechetný člověk. Ale jaké pak zamlouvání a zatajování — tu jsem viděl skulinou, co se událo mezi panem Ledrou a panem četařem —.“

Florian podrážděně vyskočil.

„Vy jste také viděla, slečno?“ zeptal se, obraceje se k Malce.

Mladá židovka nehnula ani brvou.

„Ne, nic jsem neviděla, nic nevím — nerozumím, co tu povídá Mordche“.

Četař nyní hněvivě uhodil na Rubina.

„Ty jsi nás špehoval, viď?“ zasyčel.

Mordche ustoupil před ním na dva kroky.

„Ne, chraň Bůh, pane četaři! Cožpak je to špehování, dívá-li se někdo skulinou svých nedovřených dveří do svého krámu? Bylo mou povinností, abych se sem díval, to bych byl pěkný obchodník, když bych si nevšímal svých hostí. Ale praví-li pan četař, že jsem neměl vidět, tedy jsem neviděl nic, pranic, právě tak, jako neviděla Malkah, ale to nemohu zamlčet panu četařovi, že nepřestávám žasnouti nad jeho šlechetností.“

„Mlč už, Mardochaji Mnohomluvný,“ usmál se pojednou jako udobřen četař, „a máš-li o mně tak krásné mínění, tedy mi raději dones čtvrtku dobrého, pohanského vína. Rozumíš, co tím myslím? Aby totiž jako ty bylo nekřtěné, jak je Pánbůh stvořil — tak, jdi, to ti sluší mnohem líp než všelijaké nesmyslné, plané řeči.“

A zatím co Mordche Rubin v koutě kantiny vyplachoval sklínku a naléval do ní vína, Malkah se naklonila přes pult a měkce řekla:

„Děkuji vám, pane četaři, opět a opět za ty něžné fijalky.“

Florian viděl před svým rozpalujícím se obličejem bílý, ale jako probouzející se obličej dívčin, na tvrdém pultě viděl Malčinu otevřenou dlaň.

„Ach, to nic, to nic — co může člověk jiného v těch končinách —“ bránil se jejím díkům a aniž o tom věděl, prsty jeho chvějící se pravice dotkly se Malčiny dlaně.

Cítil, jak ruka Malčina se přivřela a něžně stiskla jeho prsty.

Projelo to jím jako elektrická rána, zraky jejich se při tom setkaly.

Div se neshroutil při tom k zemi. Ale již tu byl Mordche s naplněnou sklenkou. Florian na ráz vlil do sebe víno, změněným hlasem vynutil ze sebe pozdrav a všechen rozrušen pádil z kantiny.

XIII.

Četař Florian již všeličehos zkusil a zažil, nikdy však nebyl tak mocně vzrušen a radostně pobouřen jako po té poslední návštěvě v kantině Rubinově. To jediné slabé stisknutí ruky Malčiny vyjadřovalo a prozrazovalo mu více, než všechna dlouhá vyznání a nejvýmluvnější řeči. Něco tak tajemného, skrývaného a přece také tak důvěrného bylo v tom dotknutí, že až jásal nad štěstím, které se na něho usmívalo z vůně jarních hercegovských fijalek a

z omamných pohledů Malčiných jako uhel černých očí.

Láska k sestře Rubinově tak příznivě podněcována přirozeně v něm vzrůstala a zaujala všechno jeho myšlení a cítění. Rozplýval se spokojeností, sršel žerty a vtipy a kde ve své poddůstojnické hodnosti měl býti bezohledný a přísný k vojákům, tam byl teď ke každému milý a nanejvýš kamarádský, vůbec ve všem všudy pašák, jak o něm říkali bez výjimky všichni myslivci.

Potřeboval někoho, s kým by se byl sdílel o svoji nezměrnou radost a velikost svého štěstí. Nechtěl se mu však svěřiti se svým sladkým tajemstvím, jak mu Malkah jemně sevřela prsty svou měkkou dlaní, ale hovořiti chtěl, smáti se a bláboliti všelijaké nesmysly a pošetilosti zamilovaných. A když by se byl vypovídal, chtěl na svém chudém slamníku oddávati se rozkošnějšímu snění, než jakého si snad mohou dopřáti králové. Malkou chtěl se kochati v duchu, oživiti si její až mdlobu působící pohled, znova si představiti prudký dojem jejího dotknutí. A chtěl v tom líbezném snění jíti dále a v myšlenkách vyznávati jí nejhoroucnější slova lásky, vinouti k sobě její údy, celovati její rty a uchvátiti ji pro sebe celou, jedinou dokonale krásnou a největšího milování hodnou bytost na světě.

Měl do té doby v bujných letech své mladosti již několik lásek, ale dojem všech záhy vždycky vyprchal a rozptýlil se jako lehké chmýří zralé pampelišky. Nic vážného ani trvalého mu z nich v srdci neutkvělo, nikdy, kdykoliv líbal a lásku i věrnost sliboval, nepomýšlel na ženění a také k těm koncům nesměřovaly jeho sliby.

Ale teď ozvala se, ba volala a křičela v něm nezkrocená touha: Kéž by Malkah byla moje, moje na vždy — kéž by se stala mojí ženou!

A mladý ten člověk, který v hodině zapomínal na minulost, který žil pouze přítomnosti, najednou naučil se pomýšleti na budoucnost. Starý, známý, na pohled všední a přece nezbytný otazník života objevil se před ním ve vší své nahotě a vyzývavosti a naléhal na odpověď.

Mohl by si Malku vzíti? Rozdílnost náboženství ho neodstrašovala, kdepak upřímná, vroucí láska bude se pozastavovati nad tím, že jeden ze zamilovaných dvou lidí jest křesťanem nebo spíše ještě člověkem v podstatě své bez vyznání a druhý že se hlásí k náboženství Mojžíšovu! To Florianovi nebylo nijakou překážkou, naopak, vědomí, že Malkah jest Židovkou, spíše se mu zamlouvalo, neboť v tom také byla jakási zvláštnost nebo dobrodružnost, a on byl jako zrozen pro takové nevšední věci.

Ale to mu působilo mnoho nevyjasněného přemítání, jakým vhodným způsobem by si co nejdříve dobyl určitých tak zvaných existenčních podmínek a stal se tak mužem, kterému jest umožněno spojiti se s vyvolenou družkou života.

Zde, na vojně, ovšem byl fešáckým četařem a tudíž zvířetem, které v jeho četě mnoho znamenalo a mělo svůj ohromný význam, ale hodnost c. k. četaře ještě nestačila, aby se mohl oženiti a vůbec aby mohl obstojně uživiti manželku — kampak by si mohl troufati se svým žebráckým žoldem, který i s tehdejším válečným přídavkem dosahoval málo závidění hodné výše denních dvaciti pěti krejcarů.

A když pomyslil na propuštění z vojny, na onu dobu zlaté svobody, které všichni vojáci s dychtivostí očekávali, začernalo se vždy před ním, oči jeho hleděly do tmy a prázdna.

To právě byla věc „fatal", jak říkal nadporučík slečna Líza, že náš pan četař Florian nebyl v civilu ničím. Tuze ho mrzívala občasná otázka jeho představených, čím byl, než se dostal na vojnu, a tu vždy odpovídal něco jiného. Jednou, že prý byl obchodním příručím, jindy, že dozíral na dělníky při stavbě okresních silnic, setníku Grohovi hlásil, že byl u telegrafů volontérem. Když setník si přál vysvětlení, co vlastně v takové službě dělal, začervenal se a odpovídal, že míval na nohou železné drápy, lezl po telegrafních tyčích a upravoval na nich dráty a porculánové zvonečky.

Setník po svém hříšném zvyku posměšně se ušklíbl.

„Ano, ano, vznešená služba a krásný titul! Když někdo se dovede vydrápat jako kočka na strom nebo na bidlo, to je u vás hned volontérem?"

Florian sebou trhl, to ďobnutí ho dohřálo.

„Proto ne, pane setníku, ale elektřině musí rozumět, a to nedovede každý," hlásil se sebevědomou úsečností.

Ta odpověď setníka Groha porazila, neboť on, stará vojna, věděl sice velmi mnoho důležitých věcí, ale o jiskře elektrické a o podstatě telegrafu neměl ani ponětí.

Ve skutečnosti četař Florian byl a po tu chvíli zůstával kandidátem existence. Do svého čtrnáctého roku studoval a dospěl na gymnasiu do tercie nebo do poloviny kvarty, kdy necitelní professoři házejí studenty na známé veliké řešeto — někteří s objemnějšími vědomostmi na něm uváznou, ostatní však, málo podobni těžkému zrnu, propadnou.

Student Josef Florian také propadl a byl až do sedmnáctého roku u maminky a u tatínka, který na venkovském městečku byl trochu hospodářem a trochu uzenářem. Dopoledne totiž

udil a po městečku prodával výtečné párky, specialitu Florianovského rodu, kdežto odpoledne vyměnil kotlík s uzenkami za motyku i hrábě a vzdělával roli dědičnou.

V té době náš mladý Florian pochytil ze života mnoho krásného a potřebného a dobyl si na dlouhou řadu let v rodišti svém zvučné pověsti. Kde jen se co šustlo odvážného, kde byla spáchána smělá klukovina nebo taškařice, Pepík Florianův bezpečně byl toho účasten, a zejména pak nikdy nescházel tam, kde byla mladá a hezká děvčata.

Aby ho aspoň trochu ukrotil, starostlivý otec opatřil mu úřednické místo u svého mnohaletého odběratele párků, pana notáře. Dostával tam mladý Florian s počátku sice jenom deset, později patnáct zlatých měsíčně, ale bylo to přece již jakýmsi základním kamenem jeho existence, neboť hoch byl vtipný a dokázal dosti, jenom když chtěl.

Jenže Florianův Josef dlouho nechtěl. Když v karieře své dospěl již tak daleko, že mu chéf jeho chtěl zvětšiti služné na dvacet zlatých, vzpomněl si, že není zrozen pro to ustavičné sezení v písárně, a jako ptáče zatoužil po blankytu nebes a po volné přírodě. Rázem opustil svou klec, a první snítkou na novém radostnějším stromu života byla divadelní společnost, která jej oslnila a naplnila touhou, aby se stal umělcem.

Ale drsná skutečnost nemilosrdně přetáhla jeho křídla a srazila jej opět k všední zemi, k níž byl přikován na několik dlouhých měsíců. Stal se totiž služebníkem anebo lépe řečeno pomocníkem či „volontérem" pana geometra, který mu platil zlatku denně a za vyměřování mimo obvod městečka přidával k tomu ještě zákusek a pivo.

Po té byl Josef Florian zmíněným již „volontérem" při upravování telegrafů podle železniční trati, v kterémž zaměstnání záhy tak pronikl, že dovedl, na nohou maje připiaty železné drápy, šplhati se na vrcholky tyčí jako veverka, a druhové v jeho práci tvrdili, že by v téhle věci směle mohl dávati komediantské koncerty.

A potom, v dvacátém prvém roce, odvodní komise udělala mu radost a vřadila jej do našeho mysliveckého praporu. Stal se fešným myslivečkem, jak mu říkaly šičky a služebná děvčata, „bažantem", jak mu pro jeho kohoutí péra na klobouku závistivě přezdívali pěšáci. V hodnostech postoupil dosti brzo až na četaře a byl by dozajista stal se nadmyslivcem, kdyby nebyl měl několik kaněk v konduitě.

Ted sloužil již čtvrtý rok, vojenské velitelství totiž vzhledem k povstání nanovo propuklému minulého podzimku nepropustilo vojáků po tříleté službě na dovolenou, nýbrž podrželo si je dále na neurčito ve zbrani.

Čím bude pak, až svlékne stejnokroj vojenský, na to ve své záviděníhodné bezstarostnosti opravdu dosud nepomýšlel. Snad se vrátí ke svým telegrafním tyčím, snad se stane četníkem. To tak někdy v hovoru s ostatními poddůstojníky o podobných věcech mihlo se mu lehkou hlavou. Proč by se o to již tak předčasně staral? Však potom uvidí, co si má počít, však se pro něho zase něco najde, jako se našlo před vojnou.

Až teď ta otázka hlasitě mu zvolala do duše a naléhala na odpověď, která věru nebyla snadná. Byl by se rád stal něčím významnějším, než byla jeho služba u geometra anebo u telegrafu, a kromě služby významnější prahl nyní také po zaměstnání vydatnějším, v němž by mohl opatřiti Malku aspoň sebe menším blahobytem. Aby nemusila těžce pracovati, aby si ji mohl šetřiti a strojiti si ji vkusně, Malkah měla býti okrasou jeho mužství, korunou jeho proslulého fešáctví.

A když již o takových krocích uvažoval, vzpomněl si, že vlastně se sestrou Rubinovou dosud nedospěl dále než k tomu krátkému, lehkému stisknutí ruky a k pohledu, který mu však byl nade všechny jiné milostné projevy. Nicméně umínil si, že o tom při nejbližší příležitosti s Malkou promluví, že se jí zpříma, bez obalu otáže, zda-li chce býti jeho ženou, že pak pohovoří s ní o budoucím životě, vyzví jejích přání a tužeb a dle toho bude podnikati další a opravdovější kroky do budoucnosti, která se na něho smála jako vycházející slunce májové.

Již zase bylo mu nadmíru veselo, nejraději byl by si zavýskl. A v té dobré míře zatoužil po sdílnosti přátelské a šel navštívit Mohamedána Osmana, kterého neviděl již několik dní.

Řezník Osman měl prostou kuču v lese, asi deset minut od baráků vojenských. V létě a vůbec za příznivého počasí nemohlo býti krásnějšího zůstávání, než jaké tam na planině čemerenské měl Osman pod obrovitými korunami starého lesa, po staletí téměř nedotknutého rukou lidskou. Nad kučí čněli tito staří, omšení velikáni někdy tiše a bez pohnutí, někdy šumějíce, praskajíce a hlučíce vážnou mluvou, ve které vždycky jsou strašidelné zvuky bouře.

Osman obýval kuču s málomluvným, drsným výrostkem, vedle obydlí pak měl ohradu s několika volky a kravkami. Porážel kus po kuse a masem zásoboval čemerenskou posádku.

Celkem měl jenom velmi málo práce a trávil skorem všechen svůj čas v blažené ne-

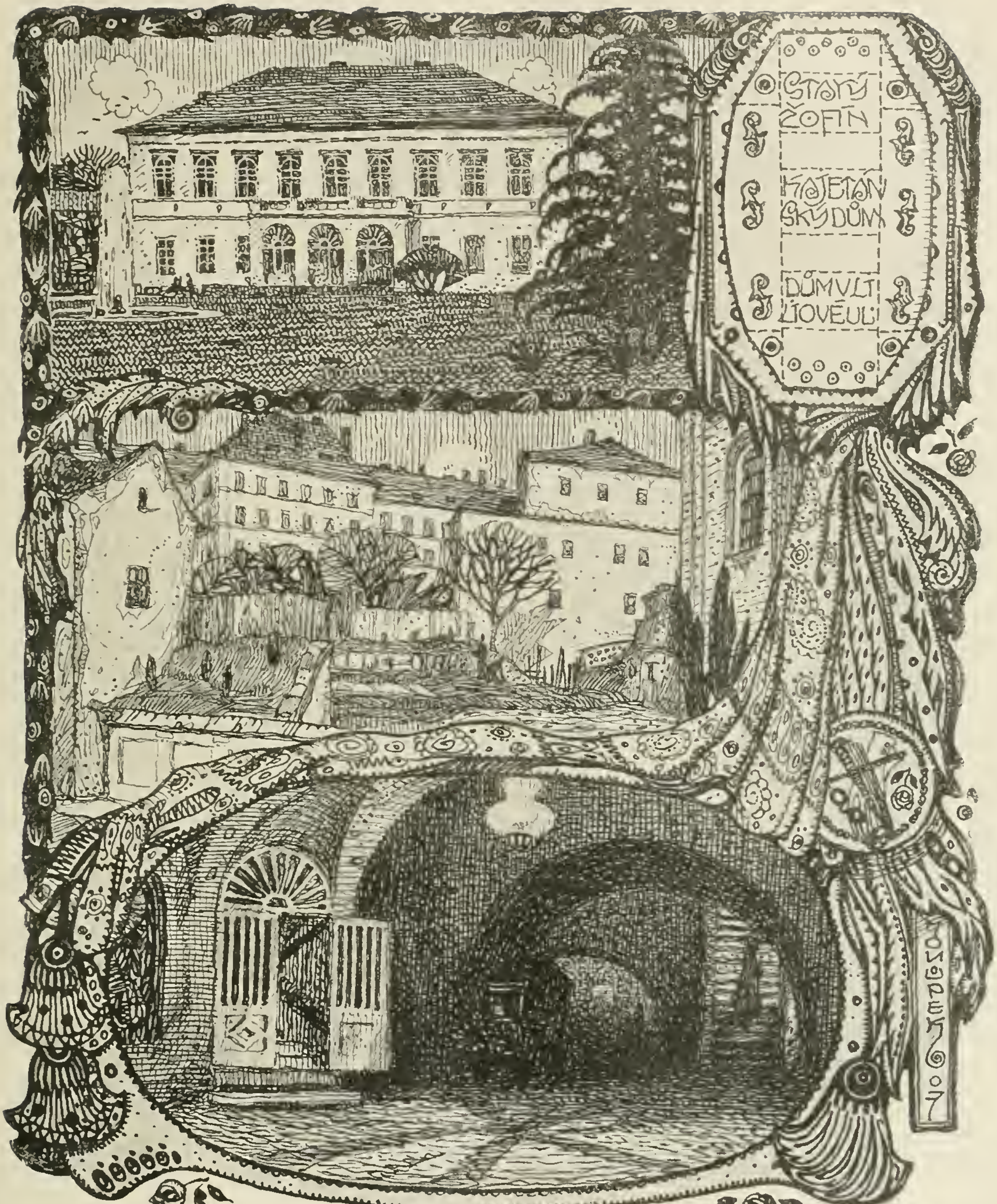

BUDOVY PRVÝCH ČESKÝCH BÁLŮ.

činnosti, zvolna, labužnicky pokuřuje cigaretky anebo srkaje malé doušky černé kávy a hraje na gusle.

V takovém zaměstnání nalezl ho také četař Florian. Osman seděl v kuči na starém koberci vedle nikdy neuhasínajícího ohniště, hrál na své gusle a zpíval. Poddůstojník právě ho přistihl při písni milostné, jejímž skladatelem, jak se podobalo, byl sám Osman. Aspoň Mohamedán za příchodu četařova značně se začervenal a rychle skončil hru i píseň.

„Jen dále, brate Osmane, jen dále!“ pobízel ho četař.

„Selam aleikum!“ pozdravoval řezník, odkládaje gusle.

(Pokračování příště.)

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO LOUTKY.

Román. Illustroval Artuš Scheiner. Vydalo Nakladatelské Družstvo Máje.

Když loňského roku proletěla naším literárním světem zpráva, že veliký náš poeta Jaroslav Vrchlický napsal svůj první román, byli jsme naplněni samozřejmě radostným očekáváním. Věděli jsme sice předem, že román z péra Vrchlického bude dílem dokonalým, že bude vyhovovati v plné míře všem požadavkům uměleckého tvoření, ale naše napjetí bylo rozniceno mnohými otázkami, k nimž nebylo zatím odpovědi. Jaký bude námět nového románu? Jaké bude jeho prostředí? Bude to román sociální? Takové a jiné otázky se hrnuly. Nikdo však neodpovídal. A zasvěcenci, z nejbližšího okolí autorova, ti mlčeli jako hrob.

Zatím vyšlo první číslo „Máje“ a v něm počátek románu. V kavárnách a čítárnách šlo každé číslo další z ruky do ruky a každý nejprve dychtivě četl pokračování „Loutek“. — Dnes leží před námi silný svazek. Román v knižní formě je v rukou obecenstva. —

Loutky jsou románem lásky. Mistr volil ku svému románu formu denníku. Jsou to zápisky zemřelého suplenta Milkoviče, jenž ve své první štaci, v kteréms městečku v Pošumaví uveden je do rodiny továrníka Krágla, aby dohližel na malého Jiříka, syna továrníkova, jenž se ve studiích churavostí trochu pozdržel. Milkovič bydlí u Kráglů a záhy pozná, že miluje paní Kráglovou, duchaplnou krásku, která však, jak se dozvíme průběhem rozvíjejícího se děje, není v manželství svém šťastna.

Pan Krágl je sice jinak dobrým člověkem, ale je bonvivantem, jenž vyhledává milostné avantury. Milkovič nemiloval dosud ženy. Paní Kráglová je jeho první láskou. Celá stupnice blaha a strastí, touhy a sklamání, celá symfonie rozbolestněné, raněné duše, a zas temné údery životní prosy nutící k odříkání se — vše to v sterých odstínech a barvách zmítá srdcem mladého professora — — Až na konec i ona — nade vše milovaná — jež tak dlouho city svoje tajiti dovedla, podléhá a vyznává se ze své lásky. V rozvalinách starého hradu se sešli. Majestátní horská bouře zuří nad nimi. Plameny zžíravé vášně rostou a již již se zdá, že harmonicky splynou obě jejich duše, — ale v tom na blízku sjede blesk, paní Lucy vzpamatuje se ze svého opojení a nabízí Milkovičovi — lásku bez požitků — — A v zápětí na to zjeví se na okamžik v okně rozvalin tvář d o k t o r a S e m e r á d a, přítele Kráglových, jenž jsa okkultistou dovede tajnými silami zabraňovati po celý děj románu intimnější styky mezi Milkovičem a paní Lucy . . . Milkovič však „lásku bez požitků“ zamítá a odjíždí.

Osoba doktora Semeráda, domácího lékaře Kráglových, zasluhuje bližšího povšimnutí. Je velmi zajímavo a pozoruhodno, že básník vytvořil ve svém románu tento moderní typ, tohoto doktora Semeráda s jeho tajnou platonickou láskou k paní Kráglové, tohoto „initiáta tajných věd“, jenž svojí vůlí evokuje si v noci f a n t o m p a n í K r á g l o v é! Touto figurou vyvolává autor vždy, ať kdekoliv se k ní vrací, jakousi dissonanci, doktor Semerád je všude rušivým elementem.

A vidíme v tom jistou parallelu k životu. Celé okkultistické hnutí, kdekoliv se s ním shledáváme — a body kontaktu s ním se množí — vyvolává v nás též jistou disharmonii a zmatek . . . . Nutí nás to k přemýšlení a ruší to náš klid. Nic nepomáhá skeptický úsměv a pohrdlivé hnutí rameny před svědky. Jsme-li sami, tu cítíme, že naše nejvnitřnější bytost je dotčena, dotčena něčím, o čem nevíme, je-li to nové nebezpečí, anebo zákmit nové naděje . . . .

Jako temný pruh vine se mystický vliv doktora Semeráda celou knihou A s ním kráčí básníkova trpká, ale pravdivá filosofie — f a t a l i s m u. Autor měl jistě na mysli výrok Götheho: „Man glaubt zu treiben und man wird getrieben!“ Jsme „loutky“ v rukou neznámé Síly, a ne jak m y chceme, ale jak O n a chce, hrajeme svou roli . . . .

Jenom snad dlouholetým cvikem vyškolenou vůlí, můžeme zasáhnouti v osudy své i cizí, — tedy vlivem magickým —, ale i tu je možno, že nám celá aperace byla vnucena z cizího centra — —

Typ paní K r á g l o v é je význačný svou s f i n g o v i t o s t í Takové jsou reální ženy z masa a krve, tak alespoň jeví se nám, mužům, kteří je

milujeme, a zíráme buď přes ně nebo pod ně, ale málo kdy v jejich duše! V románu je zapředeno několik zajímavých episod, celek je prosvícen mnohou sentencí filosofickou, úchvatným líčením krajinných nálad, plných skvostné poesie a tu a tam přiléhavým citátem velkých myslitelů z přebohaté zásobnice autorových vědomostí.

Jak s hora řečeno, má román formu denníku. Mistru bylo hříčkou překonati obtíže vypravování v prvé osobě, což, jak známo, není věcí snadnou, za to však využil plnou měrou přednosti této formy.

Doporučovati knihu bylo by zbytečností. Jméno autorovo stačí k tomu samo! Kniha ozdobena je zdařilou podobiznou Jaroslava Vrchlického a četnými krásnými illustracemi Artuše Scheinera, jenž svojí měkkou manýrou dovede výborně vystihnouti intence básníka. *Karel Weinfurter.*

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ZA MODELEM SOCHY HUSOVY. V denních listech objevila se zajímavá zpráva o tom, kterak sochař Ladislav Šaloun hledá typy pro svůj Husův pomník, jehož provedení bylo mu svěřeno. Můžeme tuto zprávu doplniti. Umělec skutečně podnikl pro Husův pomník řadu cest. Třikráte navštívil Italii, zabývaje se tu klassickým uměním starověkým i renaissančním a studuje zejména působivost přečetných pomníků italských ve volném vzduchu. Zajel na Moravu, do Slezska, Haliče i do Krkonoš. Nehledá však přímý model sochy Husovy — ví dobře, že by to byla práce marná. Snad nějaký rys, pohled nebo gesto mohl by zachytit, sotva více. Hledá inspiraci, náladu, ze které by vznikla šťastná vise, o jejíž ztělesnění běží. Jeho pojetí vznešeného zjevu Husova blíží se představě jasné postavy Kristovy. Tedy nikoli náboženského blouznivce, nýbrž muže, z jehož tváře line světlo veliké idey, osobnost čisté a pevné vůle, chce zobraziti.

Mnohem více získati doufá pro skupinu Husitů. Karakteristické typy prostého lidu haličského, připomínající silně člověka středověku, exaltované zraky opuštěných obyvatelů pohorských chat krkonošských, hledajících v drtivé bídě útěchu i spásu v myšlenkách, bloudících mimo tento svět, a konečně i tvrdé rysy jihočeského sedláka, nejzachovalejšího potomka českých kališníků, slíti se musí v postavy božích bojovníků, kteří vedle sochy Kostnického mučedníka na starobylém, památném jevišti českých dějin po věky hlídati mají odkaz předků: hrdé a pevné sebevědomí ve službě věci čisté a vznešené. Těmito slovy, které věrně reprodukujeme, na přání naše umělec zprávu denních listů vysvětlil a doplnil. *J. H.*

NAŠE CENSURA A IBSENOVO DRAMA STRAŠIDLA. Pan Bedřich Šaloun, kdysi horlivý člen karlínského divadelního ochotnictva, vypravuje zajímavou věc o Ibsenových Příšerách, jimž pro knižní vydání ve Světové knihovně a pro scénu Národního divadla dán název Strašidla. Bude nutno tomuto pojmenování přivykat. Příšery, jak drama nazval první jeho překladatel, zesnulý A. Lucek, zdají se nám býti příléhavějším označením, poněvadž jméno toto za řadu let jaksi se vžilo a stalo se populárním. Knižní vydání páně Knappovo dřímalo ve skladišti, a jenom ob čas pozeptal se po zapadlé a zapomenuté knížce mladý nadšenec, ctitel Ibsenův, jenž toužil po tom, aby si obraz dramatického díla Ibsenova ucelil. Najednou byla po ní neobyčejně čilá poptávka. Přišel Zácconi se svou družinou, a kde kdo chtěl míti český překlad Zaprášená knížka stala se najednou vzácným, hledaným zbožím. Seděli jsme v divadle s knížečkou v ruce, sledovali pathologickou studii světového interpreta paralytického Alvinga a dohodovali se, který detail odpovídá textu. Jako meteor letěl Zacconi se svou příšernou studií světem — jak známo, k nevelíké radosti Henrika Ibsena, jenž právem spatřoval v takovémto experimentu povážlivé otřásání základy svého dramatu. Zajímavo je, že za vzorem šli mnozí jiní, z našich na příklad pan Jiřikovský. Když se totiž měly Příšery hrát na Smíchově, odebral se tehdejší režiser dramatu redaktor Kl. Běhal s hercem k professoru dru Karlu Kuffnerovi se žádostí, aby je uvedl na korridor ústavu pro choromyslné a ukázal jim paralytika jako vzor pro studium Alvinga.

Karlínskému Pokroku přísluší zásluha, že byl prvním propagátorem Ibsenových Příšer. Je to ochotnický spolek s pozoruhodnou minulostí. Uvedeme několik jmen, jak právě vynořují se z paměti. Jistě málokomu je známo, že horlivým jednatelem a později místostarostou spolku býval nynější chefredaktor Národních Listů Josef Anýž. Vellce vítaným rádcem jarého ochotnictva býval Josef Václav Frič, jenž právem za divadelního patriarchu považován, vyvolával už pouhou svou přítomností nadšení v řadách mladých dilelantů. Na scéně Pokroku pro hereckou svou budoucnost se utužovaly paní Hana Kvapilová-Kubešová, paní Marie Laudová-Hořicová, statečně tu ochotničil p. Richard Schlaghammer, Vilík Táborský a jiní. Pisatel této vzpomínky pamatuje se na zajímavou výpravu, kterou podnikl dramaturg Národního divadla Ladislav Stroupežnický ve společnosti Karla Fischera za panem Chlumským, jenž byl brzo na to angažován na doporučení dramaturgovo k přední naší scéně.

Kroužek ochotníků zapálil se tehdá pro Příšery. Dlouho se radili, co s kusem, na který pohlíželi s posvátnou úctou. Cosi nesmírného, velkolepého, nedosažitelného viděli v tomto dramatu. Bylo jim, jakoby se dívali na majestátní ledovec, svítící v ranním slunci. Netroufali si s kusem před široké publikum a řekli si, že jej napřed sehrají před zvaným, vybraným obecenstvem. Však se ne nadarmo drama jmenovalo: Příšery! Ochotník pan Bedřich Šaloun pověřen byl úkolem, aby věc vyjednal s censurou. Přišel na policejní ředitelství, ale špatně pochodil. Pánové ruce spínali nad opovážlivosti karlínských ochotníků. Příšery chcete hrát? Takový neblahý, takový nemravný kus! Ani pomyšlení — kam vás to vede! Takovými kusy chcete bavit, chcete vzdělávat? Ale vyslanec ochotnictva se nedal zastrašiti. Censor policejního ředitelství nechtěl vůbec kus přijati a panu Šalounovi jej vracel. Ale mladý zanícenec nepovolil. Žádám o úřední nález, řekl, Příšery položil panu censorovi na stůl a odešel. Za nějaký den byl pozván na policejní komisařství v Karlíně. Pan komisař přijal ho velice laskavě. Taková zdvořilost je, jak známo, vždy podezřelá. Správce okresu chtěl zkrátka pana Šalouna pohnouti k tomu, aby pánové od myšlenky upustili Dělají prý mu jenom zbytečné potíže — takové kusy, jako Ibsenovy Příšery, není přece možno pustiti na jeviště!

Rozhodně zajímavá a poučná reminiscence. A vida! Příšery změněny dokonce na Strašidla, censura už ani brvou nepohnula, a svět se nezbořil. V Národním divadle sehráno drama za vzorné režie Jaroslava Kvapila, jenž je přeložil s pietou a s rozhodným úspěchem přivedl na scénu. Hrůza dramatu byla značně zmírněna Má se všeobecně za to, že stalo se to zásluhou představitele Alvinga, p. Deyla, jenž svým prostým, neaffektovaným, přirozeným podáním napjetí nervů prospěšně tlumil. Vynikla po zásluze a v intencích autorových role paní Heleny Alvingové, pro kterou má Národní divadlo znamenitou, intelligentní, tvořivou herečku, paní Ludmilu Danzerovou. Ukázala svou hrou, že utrpení matčino je neskonale větší, že příšerný osud synův je pouze episodou, poslední kapkou kalichu hořkosti, jehož dopití bylo jí souzeno. Reginu bystře pochopila a a dobře provedla sl. Rydlová Pánové Vávra (pastor) a Hurt (truhlář Engstrand) nezklamali důvěru těch, kdož jim role přidělovali u vědomí velké zodpovědnosti, že jde o důležité role v kusu Ibsenově. — *ar* —

NÍŽINA. Guimérovo drama, jež loni v překladu Pikhartové docílilo na jevišti Národního divadla značného úspěchu, upraveno v operní text Rudolfem Lotharem. Hudbou obestřel text Eugen d' Albert. Tato opera docílila na jevišti Městského divadla Král. Vinohrad velikého úspěchu. Nebyl to jen úspěch akademický, konstatovaný pouze hudebními gourmandy, nýbrž bylo to pronikavé vítězství silného umělce. D' Albert pronikl hudbou svou podklad textový tou měrou, že možno očekávati, že jeho „Nížina“ ovládne jeviště vinohradské asi tou měrou, jako tomu bylo při Pucciniho „Madame Butterfly“. Je velikou zásluhou Městského divadla vinohradského, že předvedlo toto mistrovské dílo čestně obecenstvu. Přinášíme se scény vinohradské obrázky, jež se panu Leop. Jelínkovi velice podařily, a jež charakteristické výjevy krásné opery velice pěkně znázorňují.

„NÍŽINA“ NA SCÉNĚ VINOHRADSKÉ. (II. jed.)

„NÍŽINA“ NA SCÉNĚ VINOHRADSKÉ.

Z DOPISU KRAJANKY Z MADEIRY. V době, kdy jsme měli zde nejtužší mrazy, dostali jsme dopis od přítelkyně našeho listu, jež asi týden před štědrým večerem přibyla na svém krásném výletě do Funchalu na Madeiře, čarovného zákoutí světa, z něhož jsme svého času přinesli řadu krásných pohledů a obšírný článek z péra prof. dr. O. Kukuly. „Nemohu Vám ani vylíčiti,“ vyjímáme z nadšeného dopisu, „nádhernou přírodu, Evropanu tak cizí, tak pohádkovou, a přece tak milou, přímo rajskou. Dnes vánoční den, a zde takové vedro, jako u nás v červenci a v srpnu. Všude plno nádherných růží a nejskvostnějších květů. Musila jsem vyhledati v garderobě nejlehčí kraj-

„NÍŽINA“ NA SCÉNĚ VINOHRADSKÉ. (I. jed.)

kové a batistové toiletty, tak že skoro podivnými zdají se mně reminiscence na vánoce, které jindy slavila jsem ve sněhu. Až se trochu poohlédnu, napíšu Vám něco o rajském tom koutku světa, jenž nazývá se Madeira.“ *W.*

Josef Jan Svátek: HELLADOU. Spisovatel jest již osvědčeným cestopiscem, a jako zajisté bývá milým a příjemným společníkem na cestách, tak také stává se čím dále vítanějším autorem čtenářů, kteří hledají v cestopisné literatuře vedle poučení též zábavy a osvěžení. Tenkráte provádí nás starým i novým Řeckem, zemí, která naplňuje illusemi duše všech intelligentů. Veliká minulost její probouzí v něm až touhu vyjadřovati se verši a rýmy, ale smutná přítomnost potlačuje v něm humor a činí jej melancholickým.

Rozumíme všem těm citům autorovým, a třebas bychom jako on se vraceli z Řecka zklamáni a rozstesknění, přece máme tisíc chutí vydati se tam za ním. Také my chtěli bychom shlédnouti skrovné zbytky starých Delf a Korinthu, také my chtěli bychom se pokloniti před Akropolí athénskou a vyvolávati si v duši obrazy nejslavnějších lidí a jejich nejkrásnější práce a nejznamenitějších činů.

Knihu Helladou psal Josef Jan Svátek s onou upřímností a láskou, s jakou spisovatelé vytvořují nejzdařilejší díla. Proto také pokládáme ji za zdařilou a nepochybujeme, že zamlouvati se bude čtenářům, ve kterých podnítí mnoho touhy po Řecku. A kdo by se tam vydal, každému kniha bude milým a upozorňujícím i poučujícím průvodčím.

Dotkneme-li se ještě toho, že v některých kapitolách spisovatel nás v pravdě až uchvacuje pěkným slohovým proudem svých líčení, upřímně můžeme jeho nejnovější knihu doporučiti. *Ds.*

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK náleží k nejčinnějším a nejsympatičtějším spisovatelům moravským. Cokoli píše, činí to vždy s láskou k věci a s poctivou snahou, aby dostál povinnostem, jež jsou skládány na českého spisovatele. O takové upřímné, opravdové snaze a zároveň také o pěkném nadání Jeřábkově přesvědčuje nás nejnovější kniha jeho Počestná obec Valčice. Je to šest zajímavých a zdařilých obrazů z moravské dědiny, nejenom poutavých dějem, ale cenných zejména svými rázovitými postavami a pěkným, řízným způsobem líčení.

Největší z těch prací, Vokovech, je vlastně zhuštěným vážným románem, v němž autor vytvořil v hospodské Cachovce jednu z nejoriginelnějších postav, které kdy vyšly z jeho pilného pera. Nicméně líbí se nám velice také valčický rechtor Šmarda v obrázku téhož pojmenování, dále Franc Hromádka v Člověku škůdci, nebo velezdařilý strééek Hudáň ve Valčické stince a Franc Smékal v Bouřlivém čísle a jiné ještě figury, kterých jest v objemné knize značný počet. Vůbec pokládáme Počestnou obec Valčice za nejlepší knihu Jeřábkovu a konáme pouze svoji povinnost, jest-li že na ni upozorňujeme své čtenáře. Vyšla nákladem R. Prombergra v Olomouci.

Od téhož spisovatele leží před námi také cestopisná knížka Na příč Italií. Je to netoliko poučný, nýbrž i zábavný průvodce oněm cestovatelům, kteří hodlají se pokochati krásami a slávou perly Jaderské, Benátek, pak Florencií, Římem, v němž spisovateli se vyplnil jeden z krásných snů jeho mladosti, dále proslulá Neapole s Vesuvem a památkami zasypaných měst. Praktická knížka, ale zároveň také zajímavé čtení pro toho, komu není přáno konati s autorem onu lákavou cestu a kdo musí se spokojiti popisem. *Ds.*

NÁRODNÍ BESEDA vstupuje letošním rokem do sedmé desítky skvělého svého života. Její lesk a počet účastníků vzrůstá každým rokem. Ale ty slavné, třeba zevně skromnější první české bály byly více než representační, přinášely víc než hmotný prospěch národním účelům, ony byly skutečným křísením české společnosti. Jako pohádku stokráte slyšenou a přece vždycky milou, naivní a přece hlubokou posloucháme nebo čteme vypravování o těchto dávno minulých večerech, k nimž horliví vlastenci z výboru zvali zámožné rodiny české u vědomí, že vykonávají poctivý kus národní práce. A také konali. Válečným heslem bylo pořekadlo: „Kdo se za svůj jazyk stydí, hoden potupy všech lidí“. Autorem tohoto znárodnělého přísloví jest zapomínaný český učitel Jan P. Přibík, pilný spisovatel knížek pro mládež, v roce 1848 i poslanec na sněmu českém. Zemřel před lety ve Vysočanech. O prvním českém bále pěkně vypravuje Dr. Fr. L. Rieger ve vzpomínce, napsané ke čtyřicátému výročí Národní Besedy a otištěné ve vkusné jubilejní publikaci, vydané o 10 let později Vyjímáme odtud dva zajímavé obrázky a srovnáváme v duchu rozvoj české myšlenky od časů prvých bálů v domě Kajetánském, Konviktě a na ostrově Barvířském. Smávali se tehdy vlastencům, kteří se odvážili s češtinou do plesových síní. Už dávno smích sestydl; dnes každý náš krok za usamostatněním v kterémkoli oboru provázen jest hněvem a bojem. Strpčuje to život, pravda, ale svědčí též o strachu nepřátel. Jde do živého. Nechť tedy Národní Beseda koná dále své poslání a nechť děti naše na hladkých jejích parketách oslaví jednou konečné vítězství české myšlenky. *—al—*

ROČNÍK VII MÁJ ČÍSLO 17.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. -- ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Mír s tebou!“ voják opětoval po srbsku jeho pozdrav a usedal proti Osmanovi na trámec.

Mohamedán přistrčil na řeřavé uhlí dvě učouzené plechové konvičky a chystal hosti černou kávu.

„Nepřišel jsem na kávu,“ namítal četař, „přišel jsem na trochu hudby a zpěvu. Hraj a zpívej, Osmane, hezky od srdce, jak to vždycky děláš.“

Osman se usmál laskavě a zvedl k Florianovi měkké, krotké zraky. Ty oči a jeho útlé ruce nikdy by v něm neprozradily řezníka.

„Hned, pane četaři,“ pravil přívětivě, „hned, hned, ale přece musím vám podat doušek kávy.“

A když poctil Floriana kávou, chopil se opět guslí a zpíval hrdinskou píseň o kraleviči Markovi. Byl svou monotonní hrou a zpěvem tak zaujat a vzrušen, že mu až přibledlé tváře zčervenaly a v očích objevily se mu jiskry nadšení.

Četař Florian přizvukoval mu bručením a pokykováním hlavy.

„Eh, teď zas některou zamilovanou,“ sváděl Osmana po třetí hrdinské písni.

Osman tedy hrál a zpíval písně milostné a byl tím zpěvem všecek jako opilý. V přestávkách bratříčkoval se s Florianem a na konec spustil onen popěvek, při kterém ho překvapil Florian.

Zpíval o mladé, luzně krásné Židovce, která jako víla se zjevila za odlehlými hercegovskými lesy a brdy. Opěval její čarovné oči, její sladké rty, její alabastrovou šiji, její jako havran černé vrkoče a nádherně vyklenuté poprsí. A co tak dojemně hrál a zpíval, hlava přemožena mu klesla, brvy na očích orosily se slzami.

Najednou přestal hráti a zvedl ty vlhké zraky k Florianovi

„Gospodine brate,“ promluvil tichým, prosebným hlasem, „ty jsi zkušený muž a mnoho víš z velikého světa — žádám tě snažně, pověz mi, může si Mohamedán vzíti Židovku?“

Četař už z písně tušil, kam zabloudilo Osmanovo srdce.

„Ty bys chtěl Rubinovu sestru, viď?“ prohodil krátce

„Uhodl jsi, brate, chtěl bych ji,“ rozplýval se Osman a na delší vyzvídání četařovo se přiznal, že mu Mordche již tak napolo Malku přislíbil.

„Neřád!“ rozteklil se Florian. „Darebák, kuplíř! Nabízí sestru svou každému, z koho cítí krejcar zisku. Mně ji taky dohazoval, padouch, hned tehda, kdy poprvé přicházel na Čemerno, tenkrát jsi byl s námi na cestě z Kljuty — pamatuješ se? A což, Osmane, jak tě přijala Malkah?“

„Ach, Malkah — nemluvil jsem s ní dosud, nedovedu hovořiti jejím jazykem. Viděl jsem ji dvakrát a hned mne omráčila svou krásou. Ale Mordche již umí dosti hovořit po srbsku a pravil mi, abych doufal.“

„A chtěl na tobě, abys mu zadarmo dodával maso?“

„Půjčil jsem mu také peníze do obchodu —“

„Neřád, povídám!“ odporoval hněvivě četař. „A abys věděl, Osmane, protože jsi můj upřímný přítel, já ti to tedy taky upřímně

povím. Malkah se zalíbila mně, rozumíš? Mluvil jsem s ní již několikrát a mám jistotu o její lásce — o tom ani Mordche neví. Proto jsem vlastně dnes k tobě přišel, abych se ti pochlubil.“

Osman již setrval v mlčení. Když pak Florian svého mohamedánského brata opouštěl, zpozoroval, že mu kanou z milých, krotkých očí slzy zklamání a bolesti.

XIV.

Vraceje se z návštěvy u zamilovaného Osmana, četař Florian byl v rozkošné míře a pohvizdoval si jakousi dojemnou písničku. Přiznání Osmanovo naladilo city jeho do měkké tóniny, při tom však četař cítil libé uspokojení nad tím, že se může pyšniti větším zdarem u Malky než mladý Mohamedán.

Bylo mu Osmana opravdově líto. Byl to taková měkký, dobrý a upřímný člověk, který nikomu neublížil, nikomu nepřál zlého. Byl ušlechtilým lícem té podezřelé sebranky, s kterou se tam Florian téměř výhradně stýkal, skutečným gentlemanem u přirovnání na příklad jenom s Antošem Chomiakem, který žvýkal tabák a z jehož oděvu stále čouhala stébla slámy.

Osman byl hezký, ba sličný asi dvacítiosmiletý muž vždycky zdvořilého a uhlazeného chování. Jako pravidlem všichni Mohamedáni v Bosně a Hercegovině, tak také náš Osman byl vždy a všude dbalým strážcem mravnosti. Kdykoli mu bylo ve společnosti vojáků slýchati neslušné žerty a kluzké vtipy, vždy rozpačitě se červenal, mírně napomínal, někdy až se hněval a uražen se vzdaloval, aby neslyšel ošklivých povídaček. Z úst jeho nebylo nikdy slyšeti nemravného nebo dvojsmyslného slova, o ženách nejenom že by nedovedl mluviti, ale ani poslouchati otřelých řečí a vtipů, a měl-li jíti porážet kravku nebo vola, stokráte raději byl by usedl u ohniště se svými guslemi a zapěl některé hrdinské epos nebo vlastní milostnou skladbu.

A dokuřuje cigaretku, kterou si před odchodem z kuče Osmanovy utočil, četař Florian s účastenstvím myslil na svého nebohého přítele, v němž snad poprvé vzplála skutečná láska k ženě, s ní však zároveň již také se dostavilo zklamání a beznadějnost.

„Kdyby tak mně nyní z čista jasna Malkah řekla, že nemohu mít na lásku její ani pomyšlení, snad bych se zbláznil zármutkem anebo bych si vrazil do srdce bajonet,“ pravil si četař, představuje si bolest Osmanovu. „A snad bych dříve probodl taky Malku,“ v duchu si dodával, „když ne já, ať jí nemá nikdo jiný“.

Vybafl poslední veliký mrak modravého kouře, odhodil oharek a zase mudroval:

„Já nevím, jak se někdo může dívat anebo smířit se s tím, když si někdo béře za ženu jeho milenku. Tomu nerozumím, toho nechápu, v tom nemůže být žádná upřímná láska anebo takový člověk má v žílách místo krve syrovátku. To zas já mám o těchhle věcech jiný rozum — já mít hezkou ženu a umírat, na mou duši, že bych ji vzal ať po dobrém nebo po zlém s sebou, nemohl bych si odnášet do hrobu pomyšlení, že, dejme tomu Malkah, by mohla potom zase náležet někomu jinému, do konce kdo ví jak potvornému člověku.“

Až skorem se rozvzteklil za takového přemítání, jak se do toho vžil. Ale vytrhl ho pojednou šikovatel Elbe-Teinitz, který si vyšel na sluníčku trochu vyhnat z údů loupání.

Marodil od té doby, co vojáci se vrátili z výpravy, na které se utkali s povstalci, a kdy pak pod Gackým Polem nocovali pod širým nebem. Tehda Antoš Chomiak stáhl s napilého šikovatele houni a milý náš hrdina ulovil si do rána pěknou nastuzeninu.

Koho nyní potkal, tomu si stýskal na ono lotrovství. Teď zase četařovi:

„Darebák to byl první třídy,“ zlořečil neznámému pachateli, „lupič a zloděj, ukradl mi nejenom tu houni, ale taky zdraví. Jest-li se z toho nevykřešu, budu mít v životě po karieře a nezbude mi než invalidovna. Neřád, arcilotr, šibeničník, měli by mu stáhnout s těla kůži a vstrčit ho pak do vosího hnízda!“

Florian se domníval, tím že kletba šikovatelova jest u konce, ale dopálený poddůstojník zostřil hlas a přidal k tomu ještě pádnou korunu:

„A pít by mu neměli dát, holomkovi!“

To byl zajisté největší trest, který stihnouti mohl smrtelníka.

Četař Florian jindy by se mu byl vysmál, ale nyní jsa v náladě přáti každému jenom dobrého, chlácholil Elbe-Teinitze, že nastuzenina z něho dozajista vyjde, jen co bude více hřáti sluníčko, a doporučoval mu, aby se pak svlékl do naha a vyhříval se v písku.

„Aspoň budou vojáci koukat, jaké máte hezké tělo“, šimral šikovatele.

Elbe-Teinitzovi to lichotilo, měltˇ od mládí utkvělou myšlenku, že jest rostlý krásně jako Apollo.

„Ehhh —“, poliboval si s takovým gustem, jakoby byl vylízl štamprli koňaku nebo dobré slivovice, „já mám tělo pořád jako panna, to ani se nehodí do těchhle zatracených kopců. Takhle do města, kde jsou krotké paničky a hezké slečinky — ehhh, četaři Floriane, to bychom více vyhrávali než-li na téhle cikánské vojně!“

„Ehhh, opakoval po něm Florian, „to bychom vyhrávali, pane šikovateli!“

„Padlo by jich před námi deset po každé ráně. Jen jednou hezky si vykročit a při tom střelit očima — žádná ženská neodolá člověku ve dvojím sukně!“

„To je bída! Tolik švarných vojáků tady zahálí, tolik jich tu je, a žádná panička ani panna!“

„Už tu je taky jedna“, na to šikovatel. „Kampak by se nedostala ženská! Kdybyste se odstěhoval až na konec pouště, za chvíli přiletí za vámi vrabec, pak se dostaví žid s nějakým obchodem a hned za ním ženská. To poslední nebývá zlé, jenom je-li hezká jako tady ta kantinského sestra — ta je vám, četaři Floriane — ehhh!“

A pochutnal si opět jako na sklínce ostrého likéru.

„Viděl jste ji?“ zeptal se četař a rozčilením rychle zamrkal.

„Viděl, ale už jsem — hrom do toho nastuzení — přišel pozdě.“

„Proč — někdo vás předešel?“

„Pochodil jsem jako s tou houní — už ji má náš podplukovník Fekete.“

Četaře to pobouřilo.

„Tu houni?“ otázal se, jakoby se nutil do žertu.

„Ne — tu Židovku!“

Florian nevěděl, má-li se té zprávě dáti do smíchu anebo má-li skočiti a dát prostořekému šikovateli políček. Ale umírnil se a zdánlivě lhostejně podotknul, že na té povídačce o Malce a podplukovníkovi asi nebude ani zbla pravdy.

„Jakpak by nebylo“, dotvrzoval šikovatel, „právě teď, hned za mnou vyšel z baráku, očenichal jej se všech stran, ťafl sem, ťafl tam, a když před ním všechno zalezlo do děr, přikrčil se a jako kuna vklouzl do kantiny. A měl jste vidět, člověče, jak si na to nakroutil kníry!“

Četař Florian již neviděl a neslyšel, v očích se mu zatmělo, v uších mu zahučelo jako příval vody nebo přibližující se bouře. Opustil šikovatele i jeho nastuzeninu a pádil ke kantině. Cestou ještě si urovnal nákrčník, popotáhl poněkud krátkou bluzu, přihladil kníry.

A v tom letu také ještě na minutu odskočil na levo níže na stráň, kde rychle natrhal kytičku fijalek.

Všechno prostranství mezi vojenskými baráky a kantinou Rubinovou bylo jako vysmejčeno, nikde živé duše. Ke kantině v té době nikdo netíhl, patrně ptáčata v pěšáckých a mysliveckých uniformách postřehla tam již luňáka.

Ale neohlížeje se na nic, náš odvážný hrdina bez bázně mířil rovnou ke dveřím Rubinova krámu. Toť se ví, když tam jest a snad popíjí pan podplukovník, že se vedle něho nemůže posaditi a taky popíjeti četař. Avšak Mordche Rubin má obchod svůj pro každého a přítomnost největšího pána na Čemerně nemůže překážeti ani nejprostšímu vojákovi, kdyby si tam přišel něco koupit.

A četař Florian tedy bude jenom kupovati. Nejdříve požádá o voňavé mýdlo, ovšem lepší, než jaké kupuje na své kníry Chomiak. A když mu je Mordche pomalu zabalí, četař mu řekne ještě o trochu cukru, pak třebas o praženou kávu a na konec bude vybírati nový oříšek k dýmce. Zatím bude míti dosti kdy obhlédnouti kantinu a vyzpytovati podplukovníkovy spády. Nejzvědavější jest arci na to, spatří-li teď v krámě taky Malku.

Před samou kantinou zrychlil kroky, rázně otevřel dvéře a vstoupil jako člověk, který jest si vědom svého správného počínání.

První jeho pohled padl na Malku, která stála skloněna za pultem a bílou rukou lhostejně si opírala oblou bradu. Jako vtělená pokora a poníženost krčil se vedle ní Mordche.

Podplukovník Fekete rozkročen seděl proti Malce na stolici, ruce složeny na její lenoch a v ústech maje zapálenou viržinku. Byl čistě vyholen, kníry mu trčely z pod nosu na levo i na pravo jako dva ostré, černé pichláky. Něco právě vykládal, a hlas jeho zněl ku podivu umírněně, nikdy ho Florian dosud neslyšel rozmlouvati tak hebce.

Vstoupiv četař se zastavil, srazil paty a salutoval. Místo poděkování podplukovník rázem změnil laskavý výraz na svém obličeji v přísnou vojenskou masku.

„Vy, poddůstojníku“, pravil ostře, „otevřete dvéře!“

Florian se obrátil a otevřel dvéře, které byl právě za sebou zavřel. Pak se vrátil a v předtuše, že dosud oslovení podplukovníkovu není konec, přistupoval k pultu.

„Habt Acht!“ štěkl Fekete.

Florian mrskl sebou jako střevle a zase srazil opatky.

Pak zazněl další úsečný povel:

„Kehrt euch!“

Četař na ráz se obrátil, a v tom již zaznělo z podplukovníkových úst jako když vystřelí:

„Marsch!“

A náš zdrcený četař Florian vykročil přesným, slavnostním pochodem rovnou ven, z kantiny.

Vyšlapoval si více ze vzteku než z povinnosti všecek jsa bled a až ztrnulý a zatínaje zuby. Kdyby byla před ním propast, byl by

se bez rozmýšlení vrhl do té propasti. Kdyby byl měl bodák, o kterém před tím sám k sobě hovořil, byl by se jím dozajista probodl.

Když kdysi po svém vzdálení ze stráže byl odváděn „pod svíčkami“ jako veliký provinilec do Gacka k raportu, hanbou div se nepropadl, zejména když míjel s patrolou prkennou boudu kantiny, ale to vše nebylo ničím proti nynějšímu potupení. Snad jenom mocná poslušnost k vojenskému povelu způsobila, že četař Florian takřka mechanicky se obrátil a na rozkaz podplukovníkův vyšel z kantiny, ale když venku ze zahanbení svého se vzpamatoval, již to jím škubalo, aby se vrátil, znovu vrazil do krámu a vrhl se na podplukovníka.

Ale v tom zazněl k němu z otevřené kantiny Malčin hněvivý hlas:

„To je podlé hrdinství — styďte se!“

Neřekla to však za Florianem, pokárala tak podplukovníka, a slova její dozněla v prudkém plesknutí.

To k tomu pokárání pan podplukovník Fekete dostal nádavkem ještě políček.

Vztekle zaječel, vyskočil, odkopnutá stolice hřmotně se skácela. V nastalou vřavu vmísil se Mordche se svým úpěnlivě prosebným hlasem, podobným žebronění trestaného školáka. Florian již se obracel, aby byl obráncem Malčiným, kdyby jí chtěl Fekete ublížiti, v tom však utichlo v kantině rázem vše, pouze Mordche ještě něco dokňourával a podplukovník již vycházel a vrhaje zničující pohled za Florianem, obrátil se k svému baráku.

Tak tedy se skončila první návštěva podplukovníkova v kantině Rubinově. Patrně zapomněl, jak za pozdního únorového večera zahanbil důstojníky, kterým se zachtělo podívati se na jedinou ženu na Čemerně, na Malku. Uznal, že místnost, kam docházeli prostí vojáci a poddůstojníci, není nehodna pohostiti štábního důstojníka, a nepochybně také rád byl by olízl kost, kterou dle výroku jeho před tím již okousali ti prostí vojáci.

Ačkoli v tom, co právě se bylo událo, četař Florian pociťoval veliké zadostučinění za potupení podplukovníkovo, přece nemohl při tom zhostiti se dojmu sklíčenosti a snad i zahanbení. Zdálo se mu, že jest příliš malý, nepatrný a slabý proti hrdince Malce. Ne ona za jeho, ale on měl by trestati za její pohanění.

Připadl si chlapcem, kterého se ujímá a zastává matka nebo starší sestra, a zdálo se mu, že také Malkah bude se na něho podobně dívati, a že přirozeně ubude mu u ní úcty a vážnosti. (Pokračování.)

PĚŠINKA ČESKÉHO MILLIONÁŘE.

Prozrazuje Václav Štech.

(Dokončení.)

Pojednou mi vyklouzla otázka, není-li v obchodu s velocipedy příliš velké risiko. Kola kupují přece jenom převahou lidé mladí, kteří nemají pevného postavení, kupují na dluh, platí ve lhůtách — platí-li vůbec. Netajil jsem se obavou, že se Čechy brzy zaplaví tolika koly, že nebude již komu prodávat. Konkurence stlačí ceny — —

Klement mi odpověděl, že mám do jisté míry pravdu. Kola však že se budou stále prodávati, ba ještě více než nyní, kdy jsou ještě jenom spíše věcí luxusu, nástrojem sportovní horečky. Až si lidé zvyknou používati kol jako výborného komunikačního prostředku, nebude snad baráku v zámožnějších krajích bez velocipedu. Ale kola budou musit býti laciná.

A budou laciná — jenom že láce bude míti neblahý vliv na jejich jakost. Bude se vyrábět lacino, ale špatně.

„Kde bude zisk výroby?“ optal jsem se, naplněn obavami o podnikání Klementovo.

„Továrny evropské budou pracovati stále s menším prospěchem,“ zněla odpověď, „poněvadž nás zaplaví americká konkurence tak lacino vyrobenými součástkami, že nebude na tom poli naše soutěž možna. Američani mají znamenitou litinu, že se částky u nich litím zhotovované podobají našim těžce a draho zpracovaným. Toto zboží ovšem tolik nevydrží, bude nebezpečno montovati z něho kola — ale bude to laciné — proto se všechno požene pro tento naličený brak. Dobré, ale drahé výrobky zůstanou ležet.“

„Avšak to znamená ruinu i vaší továrny,“ pronesl jsem starostlivě.

„Zajel jsem si do Paříže a do Londýna, abych se o budoucnosti velocipédů poučil v centrech rozvoje této výroby“ — odpověděl Klement. „Zjistil jsem, že má jako kommunikační prostředí budoucnost jenom stroj hnaný motorem. Lidská síla je příliš vzácna, té nutno šetřit. Člověk nemá přijeti k cíli své jízdy unaven, zpocen a vyčerpán. Proto se hledá síla, která by kolo sama hnala. Prostředek je nalezen — máme již kolo budoucnosti, na němž jezdec určuje jenom směr — pohyb obstarává motor. Co jsem v Paříži a v Londýně viděl, to jsme zde prakticky již též rozřešili.

Přítel Laurin vám ukáže první náš velociped hnaný motorem.“

Za několik okamžiků octl se před továrnou Klementův společník, aby mi ukázal tuto novinku, se kterou již týden konali pokusy.

Nemohu říci, že vynikalo toto nové kolo krásným vzhledem. Částky jeho nebyly ani lakovány, na všem byly stopy rychlé montáže — již již aby se mohlo zkoušet.

Ale výsledek mne překvapil. Laurin několika pohyby uvedl v činnost elektrické zapalovadlo, již se ozvaly výbuchy roznécovaného benzinu, za vteřinu byl Klementův soudruh v sedle a již ujížděl po silnici ke Kosmonosům.

„Co tomu říkáte?“ ozval se po chvíli Klement.

„Nesedl bych na tu sopku, ale v budoucnost tohoto lomozícího instrumentu bych věřil — — —“

„To má ohromnou budoucnost. Budou se k tomu přivěšovati vozíčky pro druhého — třetího pasažéra, vyvinou se z toho spolehlivé motorové vozy — motory budou se vyrábět na tomto principu pro práce v hospodářství, průmyslu — v tom je budoucnost naší továrny. Za dvě — tři léta přestaneme asi obírati se velocipédy. Vrhneme se nyní vší mocí na stroje motorové. Při tom mne ovšem čeká veliká práce: vpravit do obecenstva tyto výrobky dříve než nám sem vpadne zahraniční konkurence . . .“

*

Klement měl pravdu. Motocykl jeho zvítězil — dokonce i za hranicemi. Továrna nestačila zakázkám — z výroby motorových kol vyvinulo se zhotovování voituret — posléze automobilů.

Co přesné, důmyslně sestavené stroje v Ml. Boleslavi vyrobily, tomu klestil neunavný, obratný a čilý Klement cestu. Jméno jeho zná dnes celý svět.

Obtíže finanční rázem přestaly, když kapitalisté mladému podniku přišli v ústrety zřízením veliké akciové společnosti, která továrnu obou společníků koupila i s jejich jmény do štítu. Laurin stal se ředitelem technickým, Klement vrchním ředitelem závodu. Oběma bylo akciovou společností vyplaceno za továrnu půldruhého millionu korun. Klementovi vyhrazen mimo 20.000 K ročního platu podíl na čistém zisku.

*

Vsedl jsem v Neratovicích do kupé, kde se mluvilo mnoho o továrně Laurina a Klementa. V živé debatě nabyl konečně vrchu asi šedesátiletý israelita.

„Jenom račte věřit mně, pánové, mám to z bezpečných úst —“ přímo kazatelsky vykládal. „Klement neuměl ani číst, ani psát Utekl tátovi, toulal se po Německu a tam dostal školu. Číst, psát — všemu se naučil teprve v cizině. Pak se vrátil, zkoušel to a ono — i knihkupcem byl nějaký čas — nosíval romány, hausíroval s tím — teď, teď je hotový člověk — ein gemachter Mann. Pánové, moc mu nechybí do milionu. Má villu, že v ní může kníže zůstávat. A byly doby, že míval k večeři brambory. Ale cizina mu otevřela oči. Kdyby tu byl zůstal, chodil teď snad bos — —“

„Omyl — náramný omyl —“ zvolal jiný pasažér. „Jsou to Francouzi! Jejich jména špatně vyslovujete pánové. Máte říkati: Lorén a Klemán. Přišli sem z Francie, naučili se tu česky, ale co umějí, přinesli si z domova. Proto Lorén stále jen mlčí. Neumí dobře ani česky ani německy . . .“

Vznikl spor, povstala až hádka chvílemi.

Musil jsem si v horké omáčce smočit. Byl jsem již jako na jehlách. Zjednal jsem si sluch a stručně jsem pověděl Klementův životopis. Nepřipustil jsem odporu — teď jsem byl na kazatelně. Jako korunní svědek vylíčil jsem všechno, co bylo před tím vyprávěno nesprávně.

Kupé většinou radostně ode mne přijímalo slova mého evangelia. Některá data potvrdil ten a onen.

Israelita neodporoval v nejmenším. Když jsem byl hotov, pokrčil rameny a řekl: „Možná, pane, možná! Já to slyšel jinak — ale budete mít asi pravdu vy! Jaké je ctěné jméno, že jsem tak smělý? Já jsem . . . . . z . . . , obchodník.“

Řekl jsem své jméno.

„A zaměstnání, prosím . . .?“

Odpověděl za mne nějaký pán ze společnosti: „Pán je spisovatel —“

Israelita vlídně přikývl a pokračoval: „Tak tak — a co jako, prosím, ráčíte spisovat?“

Vesele opět za mne odpověděl jmenovaný pán: „Píše divadelní kousky, romány a takové žertovné věci, že byste se ňáko zasmál, pane . . . “

„Koukejme, koukejme — to rád slyším,“ zdvořile odpovídal israelita. „Ale romány — to já nečtu. Prolítnu noviny — tržní zprávy a dost. Moje dcery však čtou hodně — česky, německy — moc čtou. Ale pro mne je to samá vymyšlenost. A v divadle jsem jako na trní. Neračte to, prosím, pokládati za urážku. Ale je nás dost, kteří vymyšleným věcem nevěnujeme času. Skutečnou událost — co se opravdu stalo — ach, to si přečtu rád. Soudní síň na příklad —“

Při tom se mu zalesklo v očích. Náhle povstal a přistoupil ke mně: „Tohle na příklad, co jste nám vyprávěl o Klementovi — to byste měl napsat, když jste spisovatel. A vytisknout — to by se četlo! Lidé by z toho měli radost, mladíci poučení — pane, to napište!“

Namítl jsem, že by mé vypravování každý pokládal za reklamu.

„Co vadí, pane, co vadí?“ horlil pan .... „Pan Michl má v Slaném továrnu — pan Klement je dnes kapacita. Ať si lidé přečtou, jak začínali. Reklama — nu, ať se udělá reklama našincům!“ Při slově „našincům“ israelita se významně očima dovolával svědectví všech přítomných. „Proč někdo holku dostal nebo nedostal,“ pokračoval, „takových historií se už lidé načtli! Ale jak někdo z chuďasa stal se u nás milionářem — to povězte národu, vašnosti. Vidíte: nás zajímalo všechny, co jste tu vyprávěl — dejte to do novin, uhlídáte, že to bude mnohým lidem vhod.“

— — — — — — — — — —

Půldruhého roku chodím s plánem napsati vše, jak mi radil hovorný žid. Tak mne přesvědčil, že mi rozpaky byly již břemenem. Proto jsem konečně sedl a napsal tuto historii žijících ještě lidí.

ŠTVANICE JELENŮ V PARDUBICÍCH.

Roku 1838 sestoupila se v Pardubicích přičiněním knížete Františka z Liechtensteina, plukovníka v husarském pluku č. 9, šlechtická společnost honební, která jala se s počátku v menších, později ve velkých rozměrech pořádati štvanice na jeleny. Společnost ta trvá ve stálém rozvoji do dnes, a účelům jejím nemálo napomáhají dostihy koňské, které Český závodní spolek, korporace taktéž šlechtická, v Pardubicích od drahných let pořádá. Dostihy ty konají se pravidelně vždy počátkem listopadu každého roku na ohromné, velikým nákladem zvlášť za účelem tím upravené dráze závodní a získaly si takové pověsti ve světě sportovním, že dne toho Pardubice stávají se dostaveníčkem nejen pro všechny ony šťastlivce, kteří zábavám druhu takového svůj čas i své peníze klidně obětovati mohou, ale i pro ty, kteří tím neb oním způsobem, zejména odvážnými sázkami ze závodů těch těžiti dovedou.

Štvanice jelenů a koňské dostihy učinily Pardubice známými po celém kontinentu jako sportovní město prvního řádu, a zvláštní pavillon, na Pardubické výstavě r. 1903 této stránce Pardubic věnovaný, se svými nádhernými sportovními obrazy, se skvostnými cenami, při závodech získanými a s jinými bezčetnými, v obor ten spadajícími památkami, byl tvrzení tomuto skvělou illustrací. V řadách i nejvyšší rakousko-uherské aristokracie není snad nikoho a mezi sportsmany ostatní Evropy zajisté as jen velmi málo těch, kteří zejména ku štvanicím aspoň občas se nedostavují, a jež neobyčejně příznivý terén celého, jako stůl rovného kraje a písečná z velké části půda by nebyly přímo okouzlily.

Štvanice počínají po žních. Když obilí zmizelo s polí a již jen zbytek řepy po cukrovaru volá, nastane na polích těch zvláštní, jinde nevídaný život.

Ve prostorném, vším pohodlím opatřeném a za městem umístěném psinci chová se pod dohledem anglického znalce a dvou psovodů skvostná láje známých anglických, žlutě a černě skvrnitých psů, která doplňuje se stále „čerstvou krví“ z domoviny sportu toho, z Anglie, a vedle psince, v dobře zabezpečené ohradě prochází se několik jelenů, netušících, proč skýtá se jim tu tak pečlivého zaopatření. A počátkem října počne se do staroslavných Pardubic sjížděti společnost, v jejímž středu jsou nositelé nejskvělejších evropských jmen šlechtických. Hrabata, knížata, vévodové, ba občas i arcivévodové, princové krve královské neb i císařské, v červených obyčejně fracích, v bílých jizdeckých spodkách, ve vysokých botách a v černých cylindrech shromažďují se z pravidla přes den na stanovených místech se svými dámami a vyšvihnouce se na nádherná, čistokrevná zvířata svá, dají se na znamení „Mastra“ rychlostí závratnou v šílený let, jenž trvá většinou bez oddechu po několik hodin.

Ať pohoda pěkná nebo psota „jen psa vyhnat“, jak lid náš říká, ať vítr, ať dešť, ať plískanice — vybere se nejprvé ředitel psince s lájí svou a s dvěma psovody na místo předem určené, opodál něhož v náležité vzdálenosti čeká již zelený, veliké boudě podobný vůz s jelenem vybraným. Pak sjíždí se v kočárech i čtyrspřežných, v automobilech aneb již i na koních honebních společnost kavalírů, což budí vždy ve městě nemalou pozornost. A když všichni účastníci jsou na místě, dá Master, t. j. předseda a ředitel šlechtické společnosti, tou dobou slezský zemský hejtman hrabě Larisch-Mönnich, znamení. Dvéře zeleného vozu se otevrou, a když jelen náležitě rozběhne se do šírého kraje, uvede se láje psů na jeho stopu. Chvíli psi hledají stopu tu, běhajíce prudce do kolečka. Pojednou však někteří ji nalezli a již ženou se zuřivě po ní a za nimi celá láje ostatní. A když jelen, po-

střehnuv nebezpečí mu hrozící, dá se v šílený běh, následuje za nimi skvělá ta kavalkáda kavalírů a jejich dam.

A ten tak neobyčejně příznivý terén umožňuje, že s počátku pouhým okem a později dobrým sklem lze po dlouhou dobu pozorovati klikaté cesty jelena a jeho pronásledovatelů, kteří pádí za ním přes pole, přes stráně, přes ploty a přes potoky, až psi konečně, z pravidla až za několik hodin, a za nimi celá kavalkáda vyděšené zvíře dohoní. Pak zatroubí se halali, což znamená ukončeni štvanice, a chvějící se zvíře se zadrži na tak dlouho, až dostaví se pro ně zelený onen vůz, který je byl přivezl, a odveze je zase domu. aby tam zase na některý z pozdějších honů náležitě zotaviti se mohlo.

Často jelen zaběhne v úzkostech svých do Labe, přeplave na druhou stranu a oddychne si na chvíli, neboť pronásledovatelé jeho, nenaleznou-li náhodou mělký nějaký brod, musí obrátiti se až k nejbližšímu mostu, jichž však na Labi je pořídku. Ale stává se také, že jelen zůstane uprostřed Labe státi, a nedá se z bezpečné své posice tak snadno vyhnati.

Někdy jelen, jako by si se svými pronásledovateli zahrával. Dostanou-li se konečně za ním na druhý břeh, jelen vrací se zase přes Labe, a kavalkáda musí se vrátiti toutéž cestou, kterou byla přišla, cestou zhusta dosti dalekou.

Ale stává se také, že jelen zaběhne do vsi, do zahrady, ano v tom honu o život nezřídka i do chalupy, jejíž obyvatele asi nenadálá návštěva taková nemálo překvapí. Pak bývá štvanici rázem

JELEN V BEZPEČÍ UPROSTŘED LABE.

konec. Jelenu nechce se z vítaného útočiště, kavalíři obklopí chalupu, a sluhové zabezpečí jelena až do té doby, až zelená jeho ekvipáž se pro něj dostaví.

Společnost vrací se s honu z pravidla až v pozdních hodinách odpoledních do města, často zaprášena neb i zablácena k nepoznání, neboť jelen cestu svou si nevybírá.

PO SKONČENÉ ŠTVANICI

Kruta jest příprava psů na štvanice ty. Nežli pravidelné vyjížďky započnou, pustí ředitel psince svým náležitě vyhladovělým psům chybnou neb méně cennou laň, a když ji psi za nedlouho dohoní, zapíchne ji. Pak vyvrhne se za omamujícího štěkotu rozzuřené láje, a veškeré vnitřnosti hodí se jí na pospas, aby, okusivši čerstvé krve, nabyla náležitého čichu pro činnost další.

Je-li podzimek příznivý, trvají štvanice až i do prosince. Ale jakmile opravdový mráz nastoupí vládu svou, učiní jim rázem konec, a šlechtická společnost rozjede se do svých domovů, neboť po

zmrzlé a kluzké půdě závratný let ten jest nemožný. Společnost má v soukromém domě své vlastní klubovní místnosti, kdež vynikající, zvlášť za účelem tím angažovaný kuchařský umělec stará se o tělesné blaho její, a kdež odbývají se slavnostní diner, zábavy ano i plesy za zvuků hudby vojenské.

A škody na polích? — Ty hradí se z pokladny spolkové. Majitelé postižených pozemků naříkají sice stále, že náhrady ty jsou nepatrné, ale zdá se přece jen, že, kdyby štvanice jednou přestati měly, s touhou by na ně vzpomínali.

Dr. J. Štolba.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

UMĚLECKÁ GALERIE V PLZNI. Z metropole našeho západu ozval se stesk, touha po umělecké galerii. „Plzeňské besedy," nový belletristický illustrovaný čtrnáctidenník tlumočí toto přání vřelým, z duše zanícené vytrysklým appellem. Konečně začíná se uznávat a chápat nutnost, důležitost umění pro život, lidé pociťují potřebu obklopiti se krásou, motivuje pisatel krásnou tužbu plzeňského občanstva. Leč nemožno každému, kdo po kráse touží a pro ni má smysl, jí se obklopiti tak, jak by si přál. Jen málo je těch šťastných, kterým osudem dopřáno zváti krásné předměty svými a oblažit se pohledem na ně. Proto shromažďují se krásné věci v museích a galeriích, aby každý měl k nim přístup a užil štěstí, které člověk cítí při pohledu na krásu. Město Plzeň postupovalo vždy za Prahou a učinilo za několik desítiletí pamětihodný pokrok. Výzva, ze středu občanstva se ozvavší, je tak sympatická a pro kulturní vývoj největšího města po královské Praze tak významná, že nalezne jistě nejživějšího ohlasu právě u těch, kdož jsou důvěrou občanstva postaveni v čelo institucí, korporací i ústavů, tudíž osob, které jistě mají největší zájem, aby město stalo se i kulturní metropolí západu!

BÁSNICKÉ ÚKOLY Z PILNOSTI VÍTĚZSLAVA HÁLKA a A. V. ŠMILAUERA. O zlaté době Akademického gymnasia pražského mluvívalo se před dávnými a dávnými časy, a ještě my slýchávali vypravovat o professorech a žácích tohoto starobylého učiliště sympatické, krásné a povznášející legendy. Generace za generací, celá současná intelligence česká vyšla z tohoto ústavu, — bylť tehdy Akademické gymnasium takřka hlavním ohniskem středoškolské kultury naší. Legendy zanikaly a umíraly rozvojem gymnasiálního školství, zmíraly se svými pamětníky, žáky i professory, osvěžovány v paměti jenom při sjezdech nebo při úmrtí starých, zasloužilých učitelů, z nichž, pokud vím, žijí snad už jenom dva — professoři Kott a Javůrek.

O jednom z bývalých professorů Akademického gymnasia, dr. Františku Čuprovi, psali jsme nedávno ve článku o Kolčavce. Osudy Čuprovy jsou známy — jeho shovívavost ve věcech národních byla příčinou, že ho vláda zbavila professury a propustila ho ze státní služby bez nároku na výslužné. Tenkrát i tak neviňoučká věc, jakou bývaly psané časopisy gymnasiálních žáků, byla ohromným, hrůzostrašným proviněním. Dr. Čupr jako professor češtiny nejen že „zlořád" trpěl, on dokonce příspěvky čítal a schvaloval a byl ovšem v důsledku toho spoluvinníkem. Jak zdravý a osvěžující duch vanul v těch dobách na Akademickém gymnasiu, toho dokladem jsou české úkoly Čuprových žáků, jež dochovaly se v rodině kolčaveckého paedagogického reformátora. Dr. Čupr nabádal studenty k samostatné tvorbě slovesné a u koho postřehl básnické nadání, tomu věnoval obzvláštní pozornost. Vzácnou touto schopností vynikali zejména dva studenti, Vítězslav Hálek a Al. V. Šmilauer, známý později spisovatel pod jménem Šmilovský. Z českých úloh jejich přinášíme ve věrné rukopisné reprodukci, dva básnické úkoly z pilnosti, fragment větší básně „Jeník" kvintána Vítězslava Hálka a báseň Al. V. Šmilauera „U hrobu matky své dne 22. Máje 1853."

SOKYNĚ. Poslední novinka Národního divadla francouzských kompanistů (Henry Kistemaeckers a Eugène Delard), jejíž hrdinou je sochař chvalného jména, dokazuje vlastně povážlivou věc — že totiž i umělci jde nejlíp k duhu pořádný život. Trochu staromódní, šosácké, že ano? Kritikou, salonem i zákazníky favorisovaný umělec býval bohémem, jenž si ovšem nemálo zakládal na svém širáku, vlající kravatě a sametovém kabátci. Dobře se oženil, a žena z něho udělala tak zvaného člověka. Mužíček pod jejím dozorem rostl, tvořil znamenitá díla a řadu let byl šťasten. Zdá se, že není vždy radno, leckoho zváti do své domácnosti, a že nejsou právě nejútulnější domácí krby, kam nastěhuje se cháska všelijakých pováleců a příživníků. Pořádají se koncerty, večírky, divadelní zábavy — to snad na celém světě dodává rodinám většího lesku! Páni autoři si zkrátka chystají ovzduší, močálek pro morální zaboření svého hrdiny. Deset let byl svou ženou zbožňován, jistě ji také řadu let miloval — ale najednou mu vstoupila do cesty sestřenka, bytůstka také trochu načervavělá. Papínek je výlupek lehkomyslnosti — a kdo by se tomu divil, že dceruška nebude o mnoho pevnější? Všechny tyto motivy provinují páni společníci velice obratně a delikátně svou dramatickou historií, kterou osvěžují svižným dialogem a sesilují několika působivými figurkami. Čekal

TÝNSKÝ DVŮR.

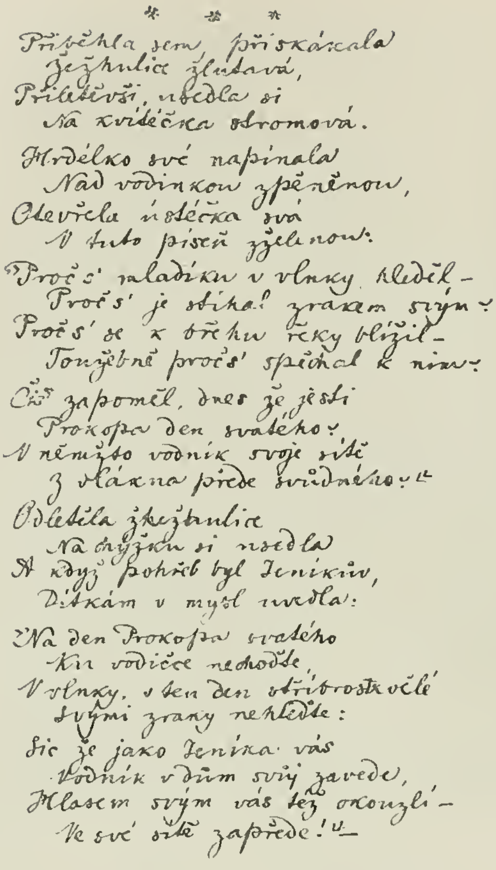
* * *

Přiběhla sem, přiskákala
Ještulice žlutavá,
Přiletěvši, usedla si
Na kvítečka ostromová.

Hrdélko své napínala
Nad vodinkou zpěněnou,
Otevřela ústečka svá
V tuto píseň zželenou:
„Proč's mladíku v vlnky hleděl —
Proč's je stíhal zrakem svým?
Proč's se k břehu řeky blížil —
Toužebně proč's spěchal k nim?
Což zapomněl, dnes že jesti
Prokopa den svatého?
V němžto vodník svoje sítě
Z vlákna přede svůdného?“

Odletěla žještulice
Na chýžku si usedla
A když pohřeb byl Jeníkův,
Dítkám v mysl uvedla:
„Na den Prokopa svatého
Ku vodičce nechoďte,
V vlnky, v ten den stříbroskvělé
Svými zraky nehleďte:
Sic že jako Jeníka vás
Vodník v dům svůj zavede,
Hlasem svým vás též okouzlí —
Ve své sítě zapřede!“

AUTOGRAF VÍTĚZSLAVA HÁLKA.

bys, že nová láska umělce vzpruží k novým činům a skvělým úspěchům. Umělec je tyran, žádá oběti, vyhražuje pro sebe shovívavost; svět přivykl také tomu, považovati umělce za cosi výlučného, nad jehož životem musí se zamhouřiti oko. Ale stane se něco neočekávaného. Sochař nespěje výš, naopak, upadá, jeho vzlet, jeho síla ochabuje Slova výčitky neuslyšíte z úst této ženy. Spisovatelé jdou za svým cílem zcela jiným pochodem. Stvořili ženské unikum, manželku, která se nebouří, která nekřičí, nelamentuje, neintrikuje - je moudrá, je shovívavá do krajnosti a svého muže pamatuje a volá k návratu s bludných cest tak důtklivě, tak neženský, že se jistě leckterá hlavinka v hledišti nad tím pobouřila Abychom o bezradnosti sochařově nabyli jakés takés symbolické představy, dochází k appartní scéně v atelieru. Sochař ve chvíli, kdy žena nejtklivěji o něho usilovala, rozbíjí sochu, která je mu důkazem jeho umělecké dekadence. Konce jsou potom už jasny. Dostaví se vytřízlivění, touha po návratu — ale cesty k němu jsou zaváty. Žena odjíždí někam na druhý konec světa, a sochař ať jen vrátí se k té, které dovedl dáti přednost před svým tichým, trpělivým, oddaným domovníčkem. Z té duše jich obou litujeme, ale morálka chce také jednou míti poslední slovo. Ve hře poutal k sobě především zájem promyšlenou studií p. Schlaghammer, jenž ze sochaře učinil ušlechtilým podáním „hrdinu“ velice sympatického a životného V roli zapuzené ženy líbila se paní Benoniová, svou ostře charakterisovanou episodní rolí napadla paní Laudová. Sl. Rydlová trpěla očividně pod tlakem tendence autorů, kteří vzali tentokráte na štít legitimní ženu. To jsou přednosti a vady rolí. Už nebylo možno, ubožku svedenou ještě jednou předvésti, aby svedla boj se svým smutkem, se svou opuštěností. Pan Želenský výborně vystihl sebevědomí finančního velmože, jenž dobře zná moc zlata, jež otvírá závory zdánlivě nepoddajné. V episodních rolích vynikli pp. Hašler a Kafka. Hru přeložil dr. E. Görlich a vystavil ředitel p. G. Schmoranz. *J. H.*

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD. Octave Mirbeauovou hrou „Obchod je obchod“, jejíž premiéru jsme viděli minulého úterka, dostalo se do repertoiru drama jemně tendenčního podbarvení a hutné i spádné dramatičnosti. Autorovi podařilo se zde několik postav, jaké těžce opouštívají paměť. Je to v první řadě ústřední hrdina kusu sám, pokřtěný žid Isidor Lechat, mnohonásobný millionář a majitel historického zámku, tvrdý a urážlivý despota přes všecku svou citovou naměklou žoviálnost ke všemu okolí. Svými penězi podmaňuje si všecko; pro ně zapomíná niterných vztahů k rodině, která se mu už dávno odcizila (dcera, choť, ba do jisté míry i hýčkaný syn, který zná otce jen ve dnech finanční potřeby); pro ně a pro zvýšení lesku svého sňatkem se synem schudlého markýza šlape do prachu i nejněžnější city srdce své dcery, která do krajnosti rozjitřená a vyprovokována utíká z domu s milencem právě ve chvíli, kdy přichází zpráva o tragické smrti jejího bratra. Vrcholným bodem dramatu jest parádní scéna, kdy starý Lechat dvojím neštěstím zlomen, pevně korriguje obchodní smlouvu a studeným pohledem obávaných svých očí drtí dva šibalské agenty, kteří za ním přišli s úmysly nekalými . . . Tíha hry spočívala v úloze Lecha ově: pan Jiříkovký shostil se jí v pravdě výrazně a s jadrným odstíněním jednotlivých momentů. *E.*

KRÁSNOU PRAHOU Historicky slavnou a kulturně památnou partii Starého města je bývalé tržiště v sousedství Staroměstského rynku, starobylý, ohrazený dvůr, zvaný Týn. Nynější jeho zjev, ač nezapírá zbytků středověku, má ráz renaissanční. Vidíme to na zajímavém a malebném průčelí do Týnské uličky, jehož drobné štíty kupí se v rázovitý celek. Průjezdem — bývala tu kdysi branka — vcházíme do prostorného nádvoří nepravidelného půdorysu, jež skýtá architektonicky krásné

a malebně seskupené průhledy. Z nich nejvděčnější jest pohled od kostela sv. Jakuba, jemuž co do pittoreskního dojmu a zjevu málo v Praze je rovných. Ovládán jest štíhlými, hrotitými věžemi a obrysy chóru Týnského chrámu. V pravo vidíme nejcennější dosud zachovanou část, krásnou renaissanční loggii, jejíž krajní pole jsou zazděna. Loggie tato, druhdy skvěle freskovými a chiaroscurovými*) malbami zdobená, poutá svým architektonickým půvabem a zarmucuje zašlým stavem své umělecké výzdoby, která volá důtklivě po rychlé obnově. Malby toho rázu a toho významu z doby renaissanční jsou úkazem tak vzácným, že by včasná jich záchrana znamenala velký kulturní čin. V Praze zachovalo se nám z doby té tak málo zbytků, že toho, co posud máme, šetřiti by se mělo jako drahocenného odkazu. Avšak hynoucí a zubem času ničené výzdoby nikdo si, bohužel, nevšímá. Za několik málo let nezbude z malířské této výzdoby pranic, leda snad referát kulturního kronikáře. Některé fresky byly restaurovány před dvaceti lety obětavostí dvou umělců, prof. Kouly a arch. Fanty, na úpravu celku však nedošlo. Nemá-li dílo zhouby býti dokonáno, je rychlé opravy třeba, jinak tu zbude holé zdivo. Týnský dvůr je nyní vlastně pouhou velkoměstskou zátokou — zpustl takřka. Jeho bývalý význam, jeho sláva obchodní dávno a dávno zašla.

Týn od 9. stol., jistě aspoň od 10 — čteme v Ruthově Kronice Královské Prahy — byl kupeckým bazarem a celnicí; zde v ohradě dřevěným plotem oddělené kupci cizí přebývali a vykládali zboží, z něhož se platilo clo, ungelt, odkudž druhé jméno. Že tu stále bývalo živo, říkali také ve veselém dvoře; zámožní kupci asi také hodně utráceli (vzpomeň hospod zájezdn'ch na venku, než byly dráhy železné) a sem se bavit přicházela i „zlatá mládež“ pražská; i bohatší měšťané sem přicházívali, neboť zde se dovídali novinek z ciziny nejlépe. Týn bylo místo výsadní, frýdní, kam městská policie nesměla; kdo sem vstupoval, odkládal zbraň v bráně. Zde byl jaksi střed všeho mezinárodního obchodu a centrum starých cest obchodních. V Týně se měřilo a vážilo zboží přivezené od kupců cizích, kteří tu i bydlili, aby nemohli ve městě prodávati podloudně a tím vyhýbati se poplatkům; proto také byly, jako jsou dosud, jen dvě brány. Dle zprávy z doby Václava IV. Týn „naplněn býval měrou nepodobnou k víře; shromažďuje se tu množství cizích kupců a kupujících, Benátčanů, Janovanův, Arménů, Židů, Řeků, Norimberských, Augsburských, Polákův a j. Bývá tu shluk vozů, kárníků, nosičů, makléřův a jich počtu za celý den neubývá. Nejznamenitější zboží, jež tu se vídá, jsou látky všelikteraké, koření, ovoce, drogy, cukr, červeň z Brabantu, olivový olej, francouzská a rýnská vína, ryby, sukna, plátna a j.“.

*) Fresková malba v jednom tónu, z pravidla hnědém, jako je na př. v Prachaticích, v Krumlově a v Jindřichově Hradci.

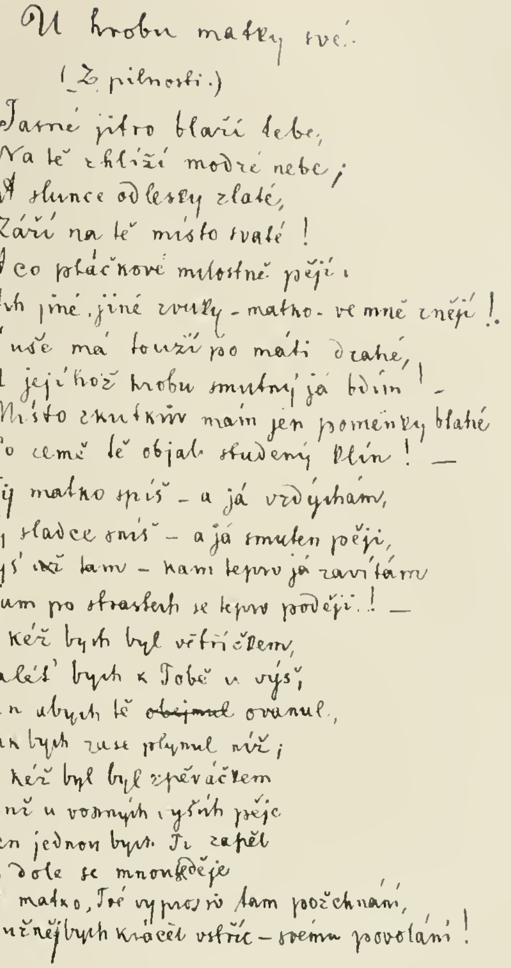
U hrobu matky své.
(Z pilnosti.)
Jasné jitro blaží tebe,
Na tě shlíží modré nebe;
A slunce odlesky zlaté,
Září na tě místo svaté!
A co ptáčkové milostně pějí,
Ach jiné, jiné zvuky – matko – ve mně znějí!
Duše má touží po mátí drahé,
U jejíhož hrobu smutný já bdím! –
Místo skutků mám jen poměnky blahé
Co jemu tě objal studený klín! –
Ty matko spíš – a já vzdýchám,
Ty sladce sníš – a já smuten pěji,
Tys' již tam – kam teprv já zavítám
Kam po strastech se teprv poději! –
O kéž bych byl větříčkem,
Zalét' bych k Tobě u výš,
Jen abych tě ~~obejmul~~ ovanul,
Pak bych zase plynul níž;
O kéž byl byl zpěváčkem
Jenž u vosných i ... pěje
Jen jednou bych Ti zapěl
Co dole se mnou děje
A matko, Tvé vyprosiv tam požehnání,
Mužněj bych kráčel vstříc – svému povolání!

AUTOGRAF A. V. ŠMILOVSKÉHO.

Nebylo by možno bývalé tradice staroměstské vzkřísiti, nedoporučovalo by se, obnoviti bývalé slavné tržiště, pro které jsou tu všechny podmínky? Máme na mysli cosi jako bazar s malými, otevřenými krámky, jenž by se nejlíp do starobylého nádvoří hodil. Naříkáme, že nemáme nic podobného, nic tak svérázného, jako mají na př města Benátky ve své Mercerii a Florenc ve svém Mercatu. Mnoho-li k tomu zapotřebí, abychom získali Praze na vlas něco takového, co by lákalo nejen našince, ale především cizince k návštěvě. Kdybychom sem dali řadu drobných krámů s výrobky českými, zvláště pražskými, postarali se o skvělé osvětlení celého prostoru, skýtal by Týnský dvůr se svou okázalou scenerií, již vévodilo by slavné týnské dvojvěží, pohled do opravdy feerický, svého druhu jistě jediný. *K.*

STARÁ TUŽBA česká ozvala se těchto dnů živěji. Papírny uzavřely kartel a zdražily novinový

papír. Některé listy prohlásily tento čin za akt, namířený proti českému tisku a pohrozily sebeobranou. Netřeba si věru zapírati nepříjemný pocit, který se nás zmocňuje při pomyšlení, že naše literatura i naše noviny, zápasící za česká práva, tištěny jsou cizími stroji na cizím papíře. Ale také nelze si ušetřiti výtky, že chápeme se myšlenky a práce vždycky až, když dostaneme ránu. To je chyba. Za hospodářskou samostatností kráčeti musíme s myslí chladnou a pevnou; v počet třeba bráti všecky činitele hospodářského života a nepovolovati okamžitým vzplanutím. Doposud počínáme si málo rozvážně, ač jsou tu skvělé příklady možného úspěchu a zdravého rozvoje. Chybí nám ústřední hospodářská organisace, jakési národní ministerstvo obchodu a průmyslu, které by hospodářské snahy naše řídilo, podnětem i radou vedlo, potřeby a nedostatky naše mělo v patrnosti a v pravý čas a na pravém místě jim hledělo odpomáhati, energicky, ale rozvážně, po kupecku, bez rozčilení a nebezpečného, protože jen chvilkového hluku. Česká papírna byla by jistě z prvních starostí nové organisace a došlo by pak jistě k realisaci tohoto českého hospodářského snu, tím spíše, ježto není pochyby, že byly by zajištěny příznivé podmínky pro výrobu i odbyt.

VŠEM LIDEM DOBRÉ VŮLE! Doba masopustní je zde a s ní doba nezřízené veselosti a požívačnosti, která dosud se stupňovala rok od roku. Co peněz se tu vyhází na dekoraci tanečních síní již i na vesnicích, o „úborech" ženských ani nemluvě. Hudební kapely vojenské se povolávají i do odlehlých městeček, kde sbírka na Ústřední Matici vynese sotva několik korun. Šíleností jako by byl zachvácen národ. Neplýtvá na úbory jen bohatá dáma, nýbrž i děvče služebné chodí tancovat v hedvábných bílých střevíčkách. Není mu líto dvouměsíční služby na návštěvu kostymované merendy. Soudíš-li dle bujností, myslil bys, že národ český tone v blahobytu, který daleko převyšuje bohatství německého souseda. Zatím se úředník v masopustě často zadlužuje na celý rok, a dělník velikou peřinu, nejcennější svůj kus, odnáší do zastavárny, aby mohl užíti masopustu. Jak draze koupeno to pochybné veselí nejen nouzí, nýbrž často i ctností, a vůbec pohromami mravními! Co tu často manželských svárů, hněvů, slz a rozvratů rodinných, které v zápětí následují. I obracíme se na všecky lidi dobré vůle, muže i ženy, a na ty zvláště, aby tomuto nesmyslnému řádění bránily. Příkladem musí předcházeti intelligence a třídy zámožnější. Nemíníme tím vypověděti válku vší zábavě, ale doporučujeme vrátiti se k bývalé srdečnosti a jednoduchosti — zvláště v šatstvu, na kterou naše stařenky tak rády vzpomínaly. K bujnosti a plesání nikterak letos příčin nemáme. Jak chceme tak hrdě hlásaný bojkot provésti, nemajíce českých továren, na př. ani na dámské látky plesové? Či chtějí naše dámy choditi jen v italském nebo francouzkém hedvábí? Je velmi potěšitelný zjev, že ženy naše samy hlásají heslo „Svůj k svému" a samy pořádají přednášky o něm. Přinesou tu oběť a budou choditi na letošní plesy v zefyrech, battistech, vyráběných u českých továrníků na našem českém severu? Jak by tím posloužily nejen českému průmyslu, českému dělnému lidu, ale zvláště své kapse! Či bude zase celý ten zápal jen prázdné, prázdné slovo?

Střádal — *J. K.*

LÉKAŘI A TRAVIČI Z ŘÍŠE ROSTLINNÉ. Napsal dr. Duch. Panýrek. (Česká knihovna zábavy a poučení. Nakl. J. Otto v Praze.) Divně nám předpisovaly školské učebnice učiti se rostlinopisu, učebnice, jež schvalují mnohdy lidé, kteří v přírodě sotva rozeznají žito od ovsa. Dle toho učili jsme se zařaďovati rostliny do rodů, řádů a čeledí, počítali jsme tyčinky, popisovali okvětí, korunky, semenníky atd. Ze ta ona rostlina dává blahodárný lék, jiná že je jedovatá, řeklo se někdy jen tak mimochodem. A v tom právě byl nedostatek praktického učení se rostlinopisu.

Nedostatek ten vedl, Panýrka jako lékaře, napsati tuto knihu, v jejíž předmluvě praví autor: „O jedovatých rostlinách nebylo u nás dosud psáno perem lékařovým. Proto knihy rostlinopisné nemívají podrobnějších zpráv o účincích jedovatých rostlin na tělo lidské, o pomoci při otravě a léčivosti bylin jedovatých. Kde pak o těch věcech přece něco pověděno, nebývají zprávy ty úplné, ba někdy i věcně správné. Snažil jsem se tomuto nedostatku trochu pomoci touto knížkou" — To se mu také plnou měrou podařilo. Ale spisovatel, aniž na to klade váhu, pověděl nám mnoho z lidového léčení, mnoho z rostlinopisného folkloru různých věků a národů a — last not least — i z poesie. A součin toho tvoří knihu cennou. — Kniha psaná je známým jasným a šťavnatým slohem spisovatelovým; obsahujíc pak mnoho poučného i zábavného, zasluhuje, aby byla hojně čtena, zvláště mládeží, jíž je především připsána. Litovati je, že nebyla vypravena barevnými obrazci, neboť i správný profil k poznání rostliny mnohdy nestačí. Ukázal jsem na př. desíti lidem svého okolí pivoňku, zakryv dříve podpis, a nikdo z nich jí nepoznal.

Dr. —er.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 18.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

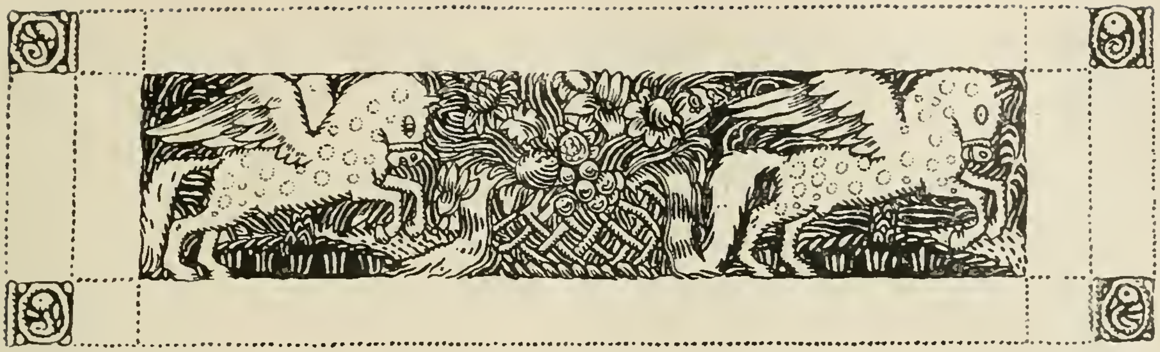

JOS. V. SLÁDEK:

KAM JÍT —

Kam jít! — tak smutná je ta neděle
v to zimní odpoledne setmělé —
ach, sestro, nejlépe je v kostele.

Tam s pobožným se lidem sejdeme,
se zvukem varhan v jedno splyneme,
v kadidla dýmu Krista najdeme. —

Šly, — šerý dům, — jak Magdě je tam as?
ta družka z mládí, jak tak dlouhý čas
již umírá! — však zajdeme tam zas.

Šly, — tady je ta řada sirotků,
Bůh potěš ji, tu malou drobotku!
— zas dáš jim nějakou tu mlsotku.

Šly, — chudina zde chřadne nocí, dnem,
daly jsme o vánocích těm a těm,
a jeden nemůže přec pomoct všem.

Šly, — kde kdo trpí, bys i chtěl, či znáš?
kdo z nich zas o tom ví, co žal je náš?
pomodlíme se za ně otčenáš.

Šly, — u oltáře v kostele stál kněz,
planuly svíce, varhan stesk a ples
tak plně zvučel, — zrovna do nebes!

A lidu zbožného byl plný chrám,
dým kadidla se vznášel k výšinám,
s ním lidu zpěv; — leč Kristus nebyl tam.

Jak vzývali ho tady v kostele,
v to odpoledne smutné neděle
dlel s trpícími v jizbě setmělé.

JUDr. R. J. KRONBAUER;

O HAVLÍČKOVI A JEHO JULII.

Vypravuje pamětnice jejich smrti, paní Vilemína Packová.

Před nějakou dobou uveřejnil jsem v Máji několik drobností z Havlíčkova putování do Brixenu. Vypravoval mi je Mikoláš Aleš, jemuž se starý pensionovaný strážník, Polák jménem Galašovič, pochlubil, že eskortoval s panem komisařem Tetrou (Dederou) Karla Havlíčka do Brixenu. „Bachův husar“ — jak mu Aleš říká — panu Havlíčkovi rád posloužil a dostal prý od něho za to na památku křížový tolar . . .

Vzpomínce této vděčíme za vzácné upozornění, jež vedlo na vydatnou stopu po nových, neznámých detailech. Dostavila se totiž do redakce Máje paní Amalie Zenkerová, choť nadlesního z V. Čermné, jež vypravovala, že její příbuzná, paní Malvína Zenkerová, bydlí se stařičkou dámou, svou tetou, paní Vilemínou Packovou, rozenou Heichenwaldrovou, která pamatuje smrt Karla Havlíčka Borovského i jeho choti Julie

a dovede o tom vypravovat velice dojímavé podrobnosti.

„Pozoruji s potěšením," motivoval milý host účel svojí návštěvy, „že věnujete těmto starodávným reminiscencím velikou pozornost a že se vám podaří často objeviti zajímavé vzpomínky a zachrániti je před zaniknutím. Paní Vilemína Packová je dcerou bývalé majitelky hotelu Royal proti státnímu nádraží, paní Josefiny Heichenwaldrové, která Havlíčka velice ctila. Havlíček přebýval totiž často u svého švakra Jaroše — Adéla Jarošová byla sestrou paní Julie Havlíčkové, rozené Sýkorové — a jak vám známo, v jeho bytě dne 29. července roku 1856 zemřel. Paní Heichenwaldrová byla u smrtelného lože Havlíčkova, a její dcera často o tom vypravuje, že Havlíčka opatrovala jako svého syna a že vydechl v jejím náručí. Bylo by snad záhodno, aby stařičkou dámu někdo z pánů navštívil. Stará paní je sice hluchá, ale doposud je ku podivu svěží. Má znamenitou paměť a vypravuje věci, o kterých jsem nikdy neslyšela a kterých jsem nikde, v žádném životopise o Havlíčkovi nečtla. Byla už odrostlým děvčátkem, když Havlíčka těžce nemocného přivezli z lázní Šternberských do bytu Jarošova, a vše, co se tenkrát v domě dálo, utkvělo jí nevyhladitelně v paměti" — —

Nelenil jsem ovšem a hned druhého dne jsem stařičkou dámu v jejím bytě na Královských Vinohradech (Klicperova ulice č. 33) vyhledal. Byl jsem již očekáván a proto jsem se pustil ihned in medias res. Psal jsem otázky, na které se mně dostalo zajímavých a překvapujících odpovědí.

Paní Vilemína Packová vypravovala:

„Měli jsme naproti státnímu nádraží, v domě, na němž je pamětní deska, že tam pan Havlíček umřel, kavárnu. Ve druhém patře jsme bydlili — vedle nás zůstával pan Jaroš. Byl to člověk tuze hodný, panu Havlíčkovi věrně oddaný. Tak znamenitý pán a takový zlý, hrozný osud ho pronásledoval. Kdykoliv přišel, vždy se něco hrozného přihodilo. Nikdy jsem ho neviděla veselého — byl vždycky vážný, zamlklý. Jeho dceruška, Zdenka se jmenovala, byla celičká po něm — vždycky trochu zasmušilá. V jejím obličeji bylo něco z toho Havlíčkova smutku. Žili jsme jako jedna rodina. Byty naše byly sice odděleny dveřmi, ale my chodili k nim a oni k nám jako domů. S maminkou se pan Havlíček často rád bavil. Měli jsme na něho tolik pěkných památek — a o všechno jsme přišli. Po smrti Havlíčkově nahrnuli se k nám lidé, ten žebronil o to, jinému se zase líbilo ono — a tak jsme zůstali bez památky. Poslední, co jsme měli, dopis od pana Havlíčka, dali jsme na žádost pana dra Paříka do musea v Třebenicích. Zůstal po panu Havlíčkovi celý kostým. Pamatuji se na všecky jeho součástky — byly to šedivé, úzké pantalony, polský kabát s pásem, velké šňůry a krásná turecká šavle v pochvě z červeného sametu, zdobené stříbrným kováním.

S tou šavlí stala se zvláštní, záhadná věc. Dostal ji Ferdinand Kuranda, adjutant hraběte Thuna.

Když pak potom vydáno nařízení, že nesmí nikdo doma míti zbraní, — v soukromých bytech konány potom velice přísné prohlídky — donesl Kuranda Havlíčkovu šavli k továrníkovi zbraní Lebedovi, jenž mu o tom vydal náležité potvrzení a šavli dobře uschoval. Kuranda se však roznemohl, odjel na radu lékaře do Italie a tam náhle zemřel. Vzpomněli jsme si později na šavli, vydali jsme se k panu Lebedovi a žádali ho, aby nám památku vydal. „Přineste potvrzení," řekl pan Lebeda, „dostanete šavli." Ale potvrzení se pohodilo, nenašlo — a šavle Bůh ví kam se poděla."

Pan Havlíček měl také krásný, vzhledný, modrý, sametový plášť se širokými rukávy. Moje sestra se vdávala a že tenkráte chtěla to moda, aby nevěsty měly něco přes sebe — vypůjčili jsme si u milých sousedů — Havlíčkův sametový plášť, v němž nevěsta tuze krásně vypadala a všeobecně se líbila" — —

Aby bylo jasno, oč běželo v následující episodě, uvádím na vysvětlenou: Havlíček vrátil se do Prahy koncem května r. 1848 z Haliče, kam zajel, aby zajistil účastenství Poláků na Slovanském sjezdu. Prahu zastal u velikém rozčilení. Generál Windischgrätz byl náhle jmenován vrchním velitelem posádky pražské a s netajenou zášti čelil a hrozil svobodomyslnému hnutí. Vskutku také došlo 12. června 1848 ke krvavé srážce lidu pražského s vojskem, která vzrostla v neblahý pětidenní boj po ulicích pražských a měla za následek tuhé sevření Prahy stavem obležení. Havlíček, přebývající tehdá s rodinou i redakcí svou v Královských lázních, byl na životě i jmění ohrožen střelbou děl i požárem mlýnů Staroměstských. Připomenouti dlužno, že nedlouho před tím — dne 7. března 1848 — oženil se Havlíček s ušlechtilou Julií Sýkorovou.

„O jednom z těch neblahých svátků" — vypravuje paní Vilemína Packová — „byl u nás pan Havlíček pozván na oběd. Nevím, proč s ním tenkráte nepřišla paní Julie Havlíčková — vím jen tolik určitě, že pan Havlíček přišel sám a že něco o své Julince vypravoval. Sedíme u stolu a bavíme se živým hovorem. V tom na chodbě něco řinkne, jako když někdo upustí talíře. V zápětí na to vrazí do jídelny náš sluha a celý bez sebe křikne:

„Ježiš, Maria — na ulicích se střílí a lidé stavějí barikády!"

Havlíček zbledl jako křída, pustil z rukou nůž a vidličku, vyskočil, chytil se za hlavu a uděšeně se kolem sebe rozhlédl. Než jsme se z leknutí probrali, přiskočil k oknu, skočil na pavlač, s pavlače do Kinského zahrady a jako divý pádil nejkratší cestou ke zdi.

Nedovedli jsme si tenkráte jeho zděšení a jeho zmatený útěk vysvětliti.

„To on jistě běží na ty barikády," minila matka — „já myslím," soudila sousedka, „že má strach o Julinku, aby se jí v tom Babylonu něco nestalo."

* * *

Ti dva se měli nesmírně rádi. Paní Julie byla krásná, milá, milovánihodná žena. Byli u nás několikrát. Štěstí z nich zrovna linulo. Jako by to bylo dnes, vidím pana Havlíčka, když s ní k nám přišel. Vždy nosil čamaru — však ji měl na sobě i když umřel. Měl černý knírek, černé vlasy, pěšinkou drobet ke straně rozdělené — stál u okna a pro nic jiného neměl oči, než pro svou Julinku. Pak už jsem je nikdy tak neviděla. — Z těch prvních dob jsou ovšem moje vzpomínky nesmírně mlhavé. Byla jsem malá holčička a nic víc z toho všeho už nepamatuji. Přišlo na ně to strašlivé neštěstí, a když k nám přišli — jeden po druhém — aby u nás umřeli, bylo bolestno na ně se podívat.

Paní Julii přivezli k Jarošovům těžce nemocnou. Zůstal z ní jenom stín — byl vám jí drtinek. Havlíčka dovezli, jak víte, do toho Brixenu. Paní Julie jela s dceruškou za ním, odkud se asi za dvě leta vrátila do Čech. Ochuravěla prý tuberkulosou — tvrdilo se tenkráte, ale nikdo tomu nevěřil. Umírala, chudinka zlatá, předobrá, dlouho a těžce — ale pořád doufala a jen se těšila na svého drahého Karla. Nedovedu vypovědět, jak horoucně po něm toužila. Ležela na posteli a oči pořád a pořád upírala ke dveřím, objeví-li se, vstoupí-li už Havlíček. Slyšela-li na chodbě kroky, zbystřila sluch, oči jí zasvítily.

„To je on . . . už jde . . . už se vrací!" volávala a běžela se podívat. Říkalo se jí na utišenou vše možné, jen aby se nerozčilovala.

Jaroš běhal na místodržitelství a paní Julie čekávala na jeho návrat s nesmírnou nedočkavostí. Vrátil se vždy s nějakým slibem: „Už je to v pořádku . . . . už je vyhráno — povolení prý mu dali . . . . Karel už jede, už je na cestě, a co nevidět ho uvidíš." Čekala ho jako zamilovaná panna svého ženicha. Před zrcadlem stávala, vlásky si upravovala, nejlepší šaty si chystala a několikrát za den zkoušela, se Zdenčičkou se do kouta posadila a vypravovala jí o tatíčkovi.

PANÍ JOSEFÍNA HEICHENWALDROVÁ,
v jejímž náručí Karel Havlíček-Borovský svou duši vydechl.
(Reprodukce podobizny z téže doby.)

„Už jede, už je na cestě," radovaly se, u dveří poslouchaly, z okna vyhlížely, každého člověka prohlížely.

Ale Havlíček nepřicházel. Jaroš chodil jako zmatený. Nevěděl už, jakou útěchu, jakou nepravdu si vymyslit, aby ubožku potěšil, oklamal. Už nemohla s postele — byla vyhublá, vyzáblá, až úzko bylo na ni pohledět. Bylo s ní hůř a hůř. Jaroš konal divy, chlácholil, domlouval, těšil, a když na chvilku usnula, přicházel k nám a zoufale naříkal:

„Co si jenom počnu, co jí řeknu, až se probudí? Ježíši Kriste . . co bych za to dal, kdyby se toho Karla dočkala!"

Nadcházely poslední její okamžiky. Blouznila už — a jenom o Havlíčkovi, vztahovala ruce, a hovořila, jakoby se vrátil, jakoby seděl u ní, mazlila se s ním, objímala, celovala ho. To bylo pro nás hrozné utrpení, dívat se na ni, vidět, slyšet tu její ohromnou touhu a vědět, že je vše marné, že se ho nedočká, že shasne každým okamžikem.

Ale stalo se něco zvláštního.

Bůh ví, jak se to přihodilo — nevím to dnes určitě, ale mám pořád dojem, jakoby Jaroš k něčemu se odhodlal, co by snad učinil každý

PANÍ VILEMÍNA PACKOVÁ,
roz. HEICHENWALDROVÁ, vypravovatelka vzpomínek o Havlíčkovi a jeho Julii.
(Reprodukce podobizny z téže doby.)

soucitný člověk. Paní Julie umřela totiž v tom domnění, že se její Karel vrátil.

Nějakou hodinku před tím, než dochrčela, vstoupil Jaroš a ona myslila, že to je Havlíček. Zaplakala radostí, přivinula ho k sobě, a těma hubenýma rukama ho k sobě přitiskla.

Jaroš slova nepromluvil. — Ozlatil velké trpitelce poslední chvíli života. Zhasla, vydechla — a proto byl na jejím zmučeném obličeji úsměv — úsměv lásky, úsměv blaha!

To se stalo z rána, dne 16. dubna 1855.

Čtrnáct dní na to dostal Havlíček povolení, aby se vrátil do Čech. Strašnou novinu oznámil mu Jaroš, jenž mu vyjel naproti na hranice Čech.

Rok na to, v červenci, přivezli k nám Havlíčka. Nemohu říci, že by byl se příliš změnil. Byl vyhublejší — ale pořád to byl ten Havlíček, kterého jsem znávala a jehož obličej jsem si dobře zapamatovala. Jenom smutnější byl — tak smutný byl, že jsem se ho bála.

Jednou odpoledne jsem slyšela, že pana Havlíčka přišli navštívit vzácní hosté. Bylo asi ke čtvrté hodině odpolední. Šla jsem, abych se na ně podívala — byli to Palacký, Rieger, Pinkas a Fingerhut — ne ten, co byl v Americe — Ferdinand Fingerhut. Stáli kolem Havlíčka a všichni plakali.

Když už bylo jisto, že Havlíčkovy hodiny jsou sečteny, přišel k nám jeho švakr, pan Jaroš, a ptá se maminky se starostlivou tváří, co má dělat — že dobře ví, jak Havlíček byl proti kněžím, ale že přece jenom by si to nerad vzal na svědomí, aby umřel bez poslední útěchy. Konečně se rozhodl, že se poradí se švakrovým přítelem, panem páterem Řezáčem, jenž mu nejlíp poví, co má dělat. Kdo ví, zda prý by sám Havlíčka nezaopatřil. Brzy na to vrátil se Jaroš s Řezáčem, jenž vešel k Havlíčkovi a dlouho u něho pobyl.

Nám Jaroš vypravoval, že mu pan Řezáč řekl:

„Ne, ne . . ani pomýšlení — znám Havlíčkovo přesvědčení, půjdu k němu, ale nejdu k němu jako kněz, nýbrž jako jeho kamarád.“

Když Havlíček umíral, seděla moje matka u něho. Než naposledy vydechl, vzal ji za ruku, stiskl ji a zašeptal: Julie. Na to hlavu sklonil a k jejím prsoum se přivinul . . .

Do rakve Havlíčka oblékal pan Fingerhut. Pan Havlíček nedal prý se nikdy fotografovat. Po jeho smrti, aby zůstal na věčnou pamět věrný jeho obraz, přišel pan Fingerhut s modelérem, jenž vzal Havlíčkovu podobu do gypsu.

Třetího dne měl býti pochován. Ale poněvadž se musilo čekati na účastníky pohřbu z venkova, kteří z dalekých krajů chystali se do Prahy, žádali vlastenci čeští, aby směli Havlíčka pochovati o den později.

Ale pan komisař dělal náramné potíže. „Ne, ne,“ namítal, „je náramné vedro, rozklad mrtvoly rychle pokračuje, v domě je veřejná místnost — „nemůže to býti a nemohu odkladu dovoliti.“ Pánové se však nedali jen tak odbýti a šli na něho znovu. Konečně si dal říci a dovolil, aby pohřeb konal se až čtvrtého dne — ale kladl podmínku, aby do pokoje, v němž mrtvola Havlíčkova byla vystavena, byl dán led. Stalo se, jak pan komisař nařídil, a celá rakev obložena ledem.

Jedna překážka byla šťastně odklizena a už tu byla druhá. Přišel pan komisař a povídá: „Na pohřeb přijde nesmírná síla lidstva, se všech stran sjíždějí se spolky a pohřební hosté, a je obava, že by se mohlo státi neštěstí. První patro je na železných sloupech, do druhého patra nahrne se spousta lidí, a tu by se mohl přihoditi malheur, jenž by mohl míti nejstrašlivější následky. Pohřební slavnost nesmí se konat nahoře v pokoji, kde Havlíček umřel, a proto nařizuji, aby mrtvola byla snesena.“

A tak se stalo, že Karla Havlíčka-Borovského pochoval český národ — z průjezdu domu, v němž zlatou svou duši vydechl.

LADISLAV NOVÁK:

Z KULTURNÍHO STŘEDISKA NEJMLADŠÍHO KRÁLOVSTVÍ*).

Povolání zaválo mne do hlavního města nejmladšího království starého světa, a shluk nahodilých okolností přiměl mne k delšímu pobytu v jeho zajímavých zdech.

Sofie svou výstavností v pozadí s mohutným Balkánem, jehož malebné obrysy rýsují se v bezprostřední blízkosti městské periferie, příjemně překvapí dojista každého cizince, který vstupuje na půdu bulharskou s běžným pojmem o kulturním zpátečnictví Orientu. V posledních patnácti letech vzrostlo hlavní město království bulharského netušenou měrou a vypjalo se překvapujícím způsobem. Snaha po zmodernisování památného císařem Trojanem jako hlavním městem řím. provincie Dacie založeného, ale po staletí zanedbávaného místa na všem je patrna. Po někdejší nadvládě turecké není tu skoro již stopy. Z kamenných pamětníků oněch neblahých dob kruté poroby mocného kmene slovanského zbyla v původní podobě vlastně jen jediná džamije „Banja baschi" s malebnou kopulí a štíhlým minaretem, jejíž bezprostřední sousedství oživováno je jednou týdně (v pátek) rušným bazarem, který vábí do města přečetné prodavače i kupce z celého okolí dosti rozložitého města. I tento svérázný pro Orient tak charakteristický trh, skytající nad míru malebný, pestře barvitý obraz národopisný, ustoupí záhy modernímu pokroku, neboť v dohledné době dobudována bude obrovská, nákladem tři milionů franků zřízená tržnice, kam všechen život obchodní s ulice rázem bude přenesen. Ostatní přečetné turecké džameji během posledních let byly jednak zrušeny, jednak úplně srovnány se zemí. Zdá se, že jsou sečteny i dny věkovité Černé džamije, která za Stambulova přeměněna byla v ponuré státní vězení, jež stalo se postrachem všemu obyvatelstvu. Z modernisovaného města zmizely i svou zanedbaností pověstné čtvrti židovské a cikánské, jež vyhostěny daleko za nové město, jehož vkusně šamotovými kostkami dlážděné ulice vroubeny jsou výstavnými, komfortně zařízenými domy, jež nemají nic společného s boudami špinavých čtvrtí i přečetnými budovami veřejnými, z nichž zvláště dlužno vzpomenouti královských „dvorců" (paláce), ministerstva vojenství, justičního paláce, Národní banky, kadetní školy, monumentální kathedrály, jejíž stavba rychle svému dokončení se blíží, Národního divadla, k němuž ještě se vrátím, konsulátů velmocí a konečně obrovských, s orientálním přepychem zařízených lázní, jež město buduje nákladem 4 milionů franků, aby využilo mohutných vřelých sirnatých pramenů, jež v samém středu města ze země vyvěrají.

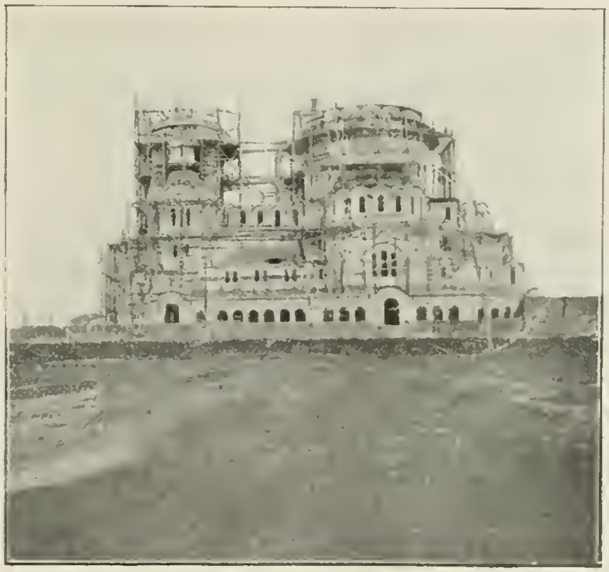

STAVBA KATHEDRÁLY V SOFII.

Nemalou ozdobou vnitřního města je i nové nádherné kasino s obrovským sálem, kdež o všemožné pohodlí, přičiněním čiperného i českého jazyka dobře znalého nájemce p. M. Ratta je postaráno, a kdež i z dobré hudby se potěšíte. Koncertuje tu občas vedle stálého domácího orchestru se svou výbornou kapelou dvorní kapelník a upřímný Čech rodák Novobydžovský pan A. Macák, který věru neimponuje pouze svým nádherným červeným kabátem, na němž stkví se 25 metrů stříbrných šňůr a úctyhodná řádka nejrůznějších řádů a vyznamenání, ale především svou odbornou znalostí a ryze českou muzikantskou krví, která ani v daleké cizině nezapomíná české hudby, s níž setkáte se v Sofii zásluhou našeho krajana, nejen v síni koncertní, ale i ve „dvorcích" při

*) Fotografické snímky, jimiž provázíme tento článek, zhotovil p. JUDr. L. Katz, advokát v Praze.

BAZAR V SOFII. (V pozadí stavba nové tržnice.)

i mezi nejpřednějšími a nejvlivuplnějšími bulharskými žurnalisty působí český člověk, jehož publicistické vlohy uplatnily se v cizích službách způsobem velmi pozoruhodným. Mám na mysli hlavního redaktora „Večerní pošty" p. E. K o z á k a-Č e r m á k a, který přes to, že na půdě bulharské již úplně zdomácněl, rodné zemi své se neodcizil a s nejživějším zájmem sle duje nejen náš život politický, ale i rozvoj umělecký ať již literatury či umění výtvarného se týče. Jako neúnavný korrespondent několika nejzávažnějších časopisů evropských dobyl si Kozák i v zahraničních kruzích žurnalistických jména zvučného.

Kulturní hnutí bulharské přivábilo do Sofie celou kolonii Čechů, kteří znamenitou měrou přispěli k obrození duševního života probuzeného slovanského kmene, jenž po staletí úpěl pod nejhroznějším jhem turecké nadvlády. Zásluhy, jichž o povznesení kulturní úrovně bratrské naroda vynikající krajané naši si vydobyli, budou sice teprv budoucností náležitě oceněny, ale již nyní i přes nevděk, jejž dosti často za upřímné snahy své naši lidé od Bulharů klidí, nemohou tito popříti, že mnohému od nich se přiučili a že činnost Čechů blahodárně zasáhla nejen v život umělecký, ale že se stala vydatnou vzpruhou všech kulturních snah vůbec. Neunavnými průkopníky dlužno v tom směru označiti přede všemi mistra J a r o s l a v a V ě š í n a, který již přes dvanáct let budí v Bulharsku lásku k umění výtvarnému, a našeho J o s e f a Š m a h u, který dovršuje již třetí rok své záslužné činnosti úzce s rozvojem celého divadelnictví bulharského spiaté. Jen letmo zmiňuji se při té příležitosti i o nevšedních zásluhách ředitele Národního musea p. D o b r u s k é h o, jenž s velkou láskou ujal se uspořádání bohatých sbírek starožitností, jež uloženy jsou v znovuzřízené desetikupolové Böjuk džamie, která po stránce architektonické řadí se k nejzajímavějším stavbám sofijským. Vedle přečetných vykopanin vzbudí pozornost návštěvníka Národního musea velmi cenná a s velkou odbornou znalostí p. Dobruským uspořádaná sbírka numismatická, jež honosí se mnohým drahocenným skvostem.

Výtvarnému umění bulharskému, jak jsem již naznačil, skutečným Mesiášem stal se Jaroslav Věšín. Vykonal tu za 12 let své neúmorné činnosti pravé divy. Věnovav bratrskému ná-

nádherných dvorských hostinách, v divadle v meziaktí ba i při vojenských pochodech.

Pozoru hodnou zajímavostí města je velká zoologická zahrada s neobyčejně zajímavou a cennou sbírkou opeřenců, v nichž pokroku milovný král bulharský má zvláštní zálibu. Naproti zoologické zahradě hrdě vypíná se tajuplné mausoleum prvního knížete bulharského, prince battenberského Alexandra I., který ze země vyvezen zemřel v Št. Hradci r. 1903 jako hrabě Hartenau. Divné osudy stihly tohoto muže — prvního korunovaného vladaře Nového Bulharska. Z cizí země přišel, korunu hravě dostal, brzo na to vyvezen ze země jako zrádce její a když oči zavřel, ve slávě převezli jeho mrtvolu do Sofie a poctili jméno jeho imposantním náhrobkem. — — —

Překvapující rozmach kulturních snah projevuje se v Sofii velmi významným způsobem, přes to, že od osvobození bulharského národa ze jha tureckého uplynula sotva tři decenia. Dějině významný okamžik tento živě připomíná nádherný pomník cara Osvoboditele Alexandra II. vděčnými Bulhary proti sobranji (sněmu) vztýčený.

Známky kulturní vyspělosti Bulharů, významně doplňuje čilý ruch veřejného i společenského života, plný mladistvého nadšení, energie i kvasu ať již k snahám politickým či k řešení otázek povšechně kulturních a uměleckých přihlížíme. Fakt, že v samojediné Sofii vychází d e n n ě t ř i n á c t časopisů sám o sobě budí respekt, a to tím spíše, připomeneme-li si, že počet obyvatelů teprv před krátkou dobou dostoupil dosti skromného čísla 80.000. Je zajímavo, že

rodu nejkrásnější mužná léta svého plodného života zasvětil mu své skvělé vlohy, jež právě před čtvrt stoletím poprvé připoutaly k sobě pozornost ciziny. Nelze nevzpomenouti při této příležitosti významného onoho debutu Věšínova v Mnichově, kde obrazem svým „V mlze“ dobyl současně se zvěčnělým mistrem E. Liškou, který tehdy poprvé vstoupil na světové kolbiště, prvního pronikavého úspěchu, který ho již neopustil, a od díla k dílu se ještě stupňoval. Však dobře znáte nepřehlednou řadu jeho svérázných genrů, v nichž jako v zrcadle obráží se národním citem překypující duše Věšínova Vzpomeňte jen jeho rozkošných výjevů ze Slovácka, vroucím citem prochvělým „Počátkem románu“ tak slibně zahájených, a jeho milých, v sněhové vločky zatulených národních genrů, jimiž u nás tak se proslavil a jež postavily ho v řadu nejpopulárnějších českých umělců!

JAROSLAV VĚŠÍN.

Touha po seznání vzdálených slovanských krajů vyhnala Věšína záhy z vlasti a připoutala ho trvale k nejjižnějšímu slovanskému kmeni. Věšín na Balkáně zdomácněl a s velkou zálibou i láskou věnoval se svému novému poslání. Zde vznikla nová řada jeho svérázných děl, poutajících věrným podáním národních kroju, životným vylíčením lidových výjevů, originální komposicí, bezvadnou kresbou i svěžím koloritem. Země našla ve Věšínovi svého Úprku, tak že jeho obrazy i bez podpisu poznáte. Jeho tvůrčí síla i vzácná energie záhy vydatnou hřivnou přispěly i k rozvoji malířské akademie, kterou kníže Ferdinand I. v Sofii založil. Ukázalo se sice během let, že umělecký ústav tento v Bulharsku předčasně byl založen, ale přes to práce Věšínova nebyla marnou. Ovocem jejím je nově založená vyšší umělecko-průmyslová škola, která dojista nezklame naděje v ní kladené a vydatně přispěje ke kulturnímu rozvoji obrozeného národa, který v tom směru mnohým díkem zavázán je i druhému českému umělci prof. Mrkvičkovi, jenž během let s Bulharskem rovněž již srostl a jako svědomitý učitel rozhodných zásluh si vydobyl.

Tvorba mistra Věšína nalezla velmi záhy porozumění i v nejvyšších kruzích, a uměnímilovný král bulharský oblíbil si umělce tou měrou, že přidělil ho jako dvorního malíře v hodnosti plukovníka ke generálnímu štábu. V životě Věšínově znamená toto povýšení novou etapu. Z mírumilovného genristy stal se rázem malíř vojenských výjevů. V prostorném komfortním atelieru, jenž Věšínovi zbudován byl v sousedství výstavného „Vojenyho klubu“, vznikají nová díla, jež připínají se k životu vojenskému. Je to ovoce nových, pilných studií z vojenských cvičení a manevrů, jimž mistr Věšín jako aktivní štábní důstojník rok co rok je přítomen. V cyklu pěti velkých pláten, na nichž mistrný štětec Věšínův zachytil několik výjevů z jubilejní slavnosti na Šipce, vrcholí mistrova tvorba posledních let, jež vydobyla mu nových vavřínů.

Dvanáct let poctivé, neúmorné práce na neklidné půdě balkánské má Jaroslav Věšín již za sebou. Šel hrdě s povznešenou myslí ryzího umělce za vznešeným cílem a překonav přečetné v cestu se stavící překážky dospěl po trnitých cestách k nejvzdálenějším metám. Zdomácněl na cizí půdě, k níž přilnul a pro niž tolik krásného i užitečného již vykonal, ale při tom zůstal českým umělcem a s hrdostí hlásí se k svému národu, s nímž nepřestal vřele cítiti a k jehož blahu tak rád by přispěl.

(Dokončení.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Byl již u vchodu mysliveckého baráku, když si všiml, že stále ještě drží v levici kytičku fijalek. To mu bylo vhodnou záminkou, aby nastoupil zpáteční cestu ke kantině. Vždyť i ty dvéře do ní stále ještě zůstávaly vyzývavě otevřeny.

Mordche Rubin choulil se za pultem na rozbité bedně a činil dojem, jakoby měl již jenom deset minut před hrozným okamžikem, kdy bude odváděn na šibenici. Když postřehl v krámě Floriana, jenom ještě se přikrčil a zoufale vzdychl.

Sestry jeho v krámě již nebylo.

„Slečno Malko!" zvolal četař k přístěnku hlasem sice rozčilením poněkud ochraptělým, ale vydatně.

Dvéře u přístěnku se otevřely a Malkah se v nich objevila jako krásný obraz v nejprostším rámu.

Nebylo na ní viděti nijaké změny. Tváře její byly stejně bílé a klidné, oči její stejně pokojně, ale hluboce se leskly.

„Slečno Malko," promluvil četař nejněžnějším hlasem, jakého byl schopen, „hleďte, prve jsem vám ani nemohl odevzdati tuhle kytičku."

Usmála se jako nad něčím, co ji potěšilo, prohodila „díky" o přivoněla k fijalkám.

Floriana až obcházely mrákoty, neboť se mu zdálo, že je Malka zároveň také políbila.

„Slečno Malko," vroucně ze sebe vyrážel poddůstojník, „po tom, co se před chvílí stalo, jsem vaším nejoddanějším a nejvděčnějším služebníkem. Tím políčkem jste znova vykoupila moji zhanobenou čest —".

„Ach," zaúpěl Mordche, „to se nemělo stát — pan podplukovník zničí teď nešťastného Rubina — prosím vás snažně, pane četaři Floriane, nechoďte už do našeho krámu —."

„Co vám může podplukovník udělat?" divil se četař.

„Vyženc nás odtud, zakáže vojákům kupovat od nás zboží."

Malkah vrhla na bratra opovržlivý pohled.

„Že se bojíš!" řekla tvrdě. „Budeš-li mlčet ty a nepromluví-li též pan četař, nic se ti nestane, však on se podplukovník taky nepochlubí — nemluvme raději o tom, nestojí to za řeč".

XV.

Jak Malkah správně předvídala, nedostavily se nijaké následky podplukovníkova hněvu. Byla to sice hrozná, neslýchaná událost, aby taková chudá, jako z milosti tam trpěná židovská dívka udeřila do obličeje největšího pána a velitele na Čemerně, ale země pod tím činem ani se neotřásla a klidně se točila dále.

Také Mordche Rubin zvolna se vzpamatovával ze svého strachu a počínal již zase mluviti a usmívati se na Floriana, který nyní docházel pravidelně do kantiny, někdy jednou, někdy dvakráte denně podle toho, byl-li zaměstnán anebo neměl-li služby. Na Rubina četař se však hrubě neohlížel, věděl již dobře, že velitelkou nad svými i bratrovými skutky jest jediné Malkah, a že by Mordche nepochodil, kdyby jí chtěl v něčem odporovati

Ale četař přece nemálo se mýlil domnívaje se, že poslední příhodou značně se přiblížil srdci Malčinu. Aspoň záblesk dívčiny něžné náklonnosti neopakoval se pak každým dnem, Malkah tuze skoupě rozdávala slova i úsměvy, a někdy jí četař ani neviděl.

Zůstávala ve svém přístěnku, a když kantina se vyprázdnila, na volání jeho přece nevyšla a vymlouvala se na pilné zaměstnání, někdy dokonce odřeknutí její vyřizoval Mordche. Ona říkala, že má plné ruce práce, on, Mordche, říkal obyčejně, že není jak se sluší a patří ustrojena nebo že píše neodkladné psaní přátelům do Haliče.

Až jednou, ke konci dubna, když již nastaly krásné jarní časy, Malkah opět zřetelněji promluvila. Došla totiž na Čemerno zpráva, že v několika dnech dostaví se dámská kapela a pobude tam k potěšení vojákův a snad i pánů důstojníků asi týden. Jediná starost při tom však byla o přístřeší.

Do vojenských baráků, plných mladých mužů, společnost počestných potulných dívek přirozeně by nesměla, ani kdyby nebylo zákazu, dle něhož do baráků nemá býti vpuštěna ani jediná civilní noha. Vkročila tam sice jednou noha Rubinova, bylo to v onen krutý první den, kdy poprvé zavítal na Čemerno, ale tehda stalo se to na zodpovědnost Florianovu, a když pak nebylo žalobníka, nebylo ani soudce. Kromě toho je věru něco docela jiného, přespal-li v kasárnách jeden nepatrný muž než kdyby tam noclehovalo šest mladých slečinek.

Návštěvu dámské kapely prostředkovali šikovatelé s panem kadetem Orltem v čele. A poněvadž na Čemerně nebylo kromě vojenských barákův ani hôtelů, ani koncertních sálů nebo vůbec síní a světnic, obrátili se ovšem k Rubinovi, aby kantinu svoji na těch několik nad-

cházejících dní změnil v síň hudební a zároveň i v noclehárnu.

Rozumí se, že Mordche Rubin svolil ochotně, ostatně nebylo ani možno odříci. Koukal z toho znamenitý obchod, kantina bude stále nabita, snad přijdou i páni důstojníci a dozajista se dostaví také nejzdrželivější vojáci, kteří bojíce se útraty vyhýbali se kantině a hromadili ze svého šestnáctikrejcarového denního žoldu kapitály. A když pak se rozhlásilo, že od čtyř hodin odpoledne do osmi hodin večer kapela bude koncertovati vojákům, po té pak do noci výhradně jen pánům důstojníkům, Mordche Rubin radostně se usmál a popílil si doplnit své zásoby lepším vínem, likéry a zákusky, jakých do té doby jak živo nevidělo Čemerno. Z prosté kantiny, kde se prodávala rošťácká mastika, jako obratem ruky stal se lahůdkářský krám, v němž docela hravě bylo možno utratiti desítku.

Mna si blaženě ruce, od zimy stále ještě naběhlé, červené a neblednoucí, Mordche Rubin každé chvíle se obracel k sestře.

„Malko," liboval si, „pozoruješ, jak rosteme? Začali jsme jako nejchudší kramáři se sirkami, s leštidlem a mýdlem, a za dva měsíce otvíráme již opravdový Delikatessenhandlung.

Páni důstojníci tolik dlouhých měsíců neměli příležitosti utratiti ani krejcaru, teď všichni se hrabou v penězích a jenom dychtí a hoří netrpělivostí, aby je mohli plnými hrstmi rozhazovat. Bude se nám dařit líp než prvnímu hôtelierovi ve Lvově."

A Když Malkah jakoby se s ním nesdílela o radost hned neodpovídala, dorážel na ni žertovným návrhem:

„Na mou věru, Malko, že jsme takhle na dobré cestě ke svým millionům. Začínali jsme s mizernými padesáti zlatými a dnes už máme v obchodě zboží víc než za půldruhého tisíce. A všechno zaplaceno, bez úvěru, vydaří-li se ty koncerty, budeme za několik dní bohatší nejméně o dva tisíce. Nu, Malko, co říkáš, abych si dal protokolovat firmu: Mordche Rubin, Delikatessenhandlung, Čemerno, Sibirien. Jestli pak je tady taky obchodní soud, co myslíš, Malko?"

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK.

„Mluvíš jako blázen," mrzutě odvětila Malkah, „dej mi pokoj s firmou a nech si jen pro sebe svůj ztřeštěný Delikatessenhandlung".

„Mlč, Malko, kdybychom měli ve svém obchodě jen leštidlo a sirky nebo jenom mýdlo a nejlacinější mastiku, ty bys v něm přece jen byla nejvzácnějši delikatessa."

Malkah vrhla na bratra svůj příliš známý pohrdavý pohled.

„Já vím," pravila jako led studeně, „prodal bys mne právě tak dobře jako ty sirky a mýdlo".

Mordche zvedl obě ruce, jakoby chtěl zadržeti sestřinu výčitku dříve, než se dotkne jeho mrzkého čela. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

U JAROSLAVA VRCHLICKÉHO. O mistrově zdravotním stavu kolportují se tiskem i tradicí zprávy, jež český svět velice znepokojily. Byli jsme požádáni, abychom pověděli, co je na neblahých těchto zvěstech pravdivého. — Několik členů redakčního kruhu Máje mistra často navštěvuje, a můžeme tudíž odpověděti na všechny otázky, jež nás na poplašné zvěsti s několika stran došly.

Byli jsme u mistra v neděli, dne 24. ledna t. r. a zastihli jsme ho v nejroztomilejší společnosti. Seděl v knihovně se svou rodinou, maje po boku

svou vnučku Miladku, která si přála, aby s ní dědeček posnídal. Co bych byl za to v tu chvíli dal, kdybych mohl jímavý tento obrázek ze zášeří proslulé knihovny mistrovy zvěčniti na milou paměť na desku fotografického aparátu! Poprvé v životě viděl jsem Vrchlického tak něžně, tak srdečně, tak bezstarostně zabraného do sféry dětského světa — poprvé jsem viděl, jak pozorným, jak milujícím a jak šťastným je Vrchlický jako dědeček. Mistr má malého, hezounkého andílka nesmírně rád. Děti jsou v rodině velmoci a jsou snad všude na světě miláčky svých dědečků. Milý mistr byl v tu chvíli poddaným malé hlavičky, jež je si dobře vědoma, že ona má na něho největší nárok a že je mistrovi dražší než všichni poeti, že je v jeho očích a v jeho srdci půvabnějším zjevem, než všechny ty legie vysněných hlav celé jeho básnické tvorby, ba, celé světové poesie, kterou mistr jako meteor vesmírem proletěl.

Když jsem potom Vrchlickému oznamoval, jaký zájem se o něho všude jeví a jak byli ctitelé jeho polekáni zprávami o jeho chorobě, pousmál se a řekl: „Na to by byla nejlepší odpověď, kdybych už mohl pracovat, kdybych mohl psát, kdybych už mohl na universitě přednášet". Pravda, Vrchlický není dosud zdráv, ale zdravotní jeho stav, díky Bohu, je takový, že nevzbuzuje teskných obav. Trpí nesmírně svou malomocí. Činí ho nervosním, že nemůže ještě proniknouti k prameni své poesie. „Je mně tak", řekl teskně, „jakobych stál u něho, slyšel pod zemí dunění — ale zřídlo nemůže proniknouti z hlubiny. Je to ironie osudu! Žaludek je v pořádku. Bylo by mně milejší, kdyby to bylo obráceně — kdyby hlava byla jako zvon, a ta komora lidského těla postonávala. Podivno je mi také, že spím — spím tak znamenitě, že jsem tak nerušeně nespal od svého dětství. Dnes už je 24. ledna! Ta zima je hrozná, je strašlivě dlouhá, je nekonečná! Jen co bude jaro! Jaro — až se to začne probouzet, zelenat, až to začne prokvítat, až skřivani přijdou . . oh, na to se velice těším! Když jeho choť poznamenala, že za měsíc už bude sv. Matěje . . . první předzvěst, předtucha jara, kdy tisíce Pražanů putuje z bran do přírody, pousmál se mistr a živě řekl: „Je v tom předjarním putování něco ušlechtilého — t i l i d é p ř e c e j e n o m j d o u z a t í m j a r e m!"

Mistr s velikou zálibou mluví o své chorobě, o bolestech, jež ho trápívají. Líčí svoje — jak říká — papocity s takovou minuciosností, tak živým slovem, že z každého obratu cítíš a slyšíš básnickou jeho vervu. Mívá na pravé noze zimavé pocity. Vypravuje o tom a už je v bravurním líčení, „Najednou se mi zdá, že padá sníh, že padá na mou nohu a pomalu ji zasněžuje. Za chvilku je ho na ní celá závěj . . . sníh padá, padá, už je ho tolik, že v něm stojím po pás. Jsou ho spousty čím dál nesmírnější, vrstva se klade tiše na vrstvu, je ho pořád víc a víc, už je sněhu po prsa, bílý mrak houstne a houstne, už jenom hlava vyčuhuje, a já mám strašlivý papocit, že mne sníh udolá, že mne zasype, zadusí."

Upozorňuji mistra, že by měl svojí fantasii podvázati křídla a svoje dojmy ovládati brzdou zcela praktického nazírání — že je básnická jeho verva vlastně jeho nepřítelkyní a přísně vzato raffinovanou trapičkou. Vrchlický mávl rukou. „To se snadno řekne — ale těžko provede. Je na tom něco pravdy. Dostaví-li se bolest, jdu za ní a analysuji ji. Mívám představy daleko horší. Chci vystihnouti charakter bolesti, hledám pro ni slova, obraz, srovnání. Bolest zrovna tak jako rozkoš touží po výrazu. Co řeknete tomuhle? Když mne přepadly ty veliké bolesti, měl jsem pocit, jakoby tři sta na obě strany broušených nožů mihalo se ve svalstvu mé nohy. Vidím je, pozoruji jejich přišernou práci, lesk ostří, a dělej co dělej, nedovedu se z těchto představ vypoutati. Jindy jsou pocity a následkem toho obrazy mnohem mírnější, snesitelnější. Mívám často dojem — a právě v tuto chvíli, co s vámi mluvím, jsem si jej uvědomil —, jakoby studená vlna oplachovala nohu. Děje se to lehce, řekl bych s jakousi elegancí, s krásným pohybem, ladným, formově půvabným vlněním, ale působí to nepříjemný pocit, studí, mrazí to. Jednou to všechno, co jsem procítil, napíšu — ještě nejsou, bohužel, všechny kapitoly protrpěny, ale konec musí přece jenom každý, i ten nejdelší román míti, že ano? Přejde také tato strašlivá zima, přejde všechno, a snad přejde i moje bolest i moje nečinnost. Říkají, abych nepracoval, že se musím ještě šetřit. Budiž — netěším se na práci, ale nemohu se dočkat chvíle, až budu moci říci, že budu moci, budu-li chtít, pracovat, psát."

„Pět let," poznamenávám, „jste, mistře, neměl prázdnin. V době, kdy všichni odpočívají, jste nejintensivněji pracoval. To je deset měsíců, o které jste se zkrátil, své tělo, svou duši připravil — teď je třeba dohánět, těch deset měsíců vydychovat, odpočívat, unavenou duši křísit a posilovat."

„To je pravda," doznával Vrchlický — „to by nebyla ta nejhorši podmínka. Tedy deset měsíců! — Mnoho do nich už nechybí, ale — nerad bych už něco přidával," dodal s tím svým milým, krásným úsměvem, jenž jeho tvář tak slibně oživil, že jsem odcházel s pevnou důvěrou, že se mistr splnění velkého svého snu, žhavé své touhy po duševní tvorbě brzo dočká . . .

Dr. R. . Kronbauer.

VIKTOR KAMIL JEŘÁBEK, spisovatel a řídící učitel ve známém výletním městě Obřanech u Brna, proslulém znamenitými nálezy předhistorickými, dožije se 4. února t. r. p a d e s á t k y. Jeřábek pochází ze staročeské rodiny Jeřábků, s kterýmžto jménem spojeno jest mnoho vážných reminiscencí na naše literární obrození. U děda jeho Fr. Jeřábka, knihtiskaře v Praze vydával Nejedlý svého

„Hlasatele“ a j., u tety Kateřiny Jeřábkové v Praze tiskli Tyl a Chocholoušek svoje spisy, otec jeho Jan žil v přátelských stycích s Jiljím Jahnem, Nerudou i Havlíčkem, když v Litomyšli vydávány „Obrazy života“. V. K. Jeřábek absolvoval vyšší reálku v Litomyšli, studoval pak na paedagogiu v Kutné Hoře za Lindnera, učiteloval v Osíku u Litomyšle, v Oslavanech, Silůvkách a v Pršticích na Moravě. Psal již do Arbesova Šotka a pilně přispíval do brněnské „Nivy“ a „Vesny“, do „Moravské Orlice“, píše do „Máje“, „Zlaté Prahy“, „Besed Lidu“, atd Vydal řadu belletristických prací, jež těší se velké oblibě čtenářstva. („Obrazy života“ — „Z minulých dob“ — „Nové povídky a obrázky“ — „Ze světa prostých lidí“ — „Bodří maloměšťáci“ — „Anna Bystřická“ — „Idylla staničky třešňůvské“ — „Dobytí Podolan“ — „Počestná obec Valčice“ a „Doma“ (pro mládež); cestopisné causerie: „Na příč Italií,“ „Ke břehům Baltu“ a „Drobnosti z cest“; k tisku chystá: cestopis „Z oblastí jezerních“ a svazek prósy). Jeřábek je zanícený pracovník, muž ušlechtilých snah a krajně svědomitý: Morava přirostla mu k srdci, její kraje a její lid prostudoval a kulturní práci věnoval se s láskou, jež charakterisuje celou jeho životní práci. Je za horami, je vzdálen našim snahám i našim stykům, ale kdykoliv se ozve, vane z jeho dopisů i z jeho pokynů milá a srdečná příchylnost k našim úkolům. Je od roku 1902 členem Máje a je z těch „přespolních“, kdož osvětové i společenské poslání spisovatelského ústředí našeho sledují s horoucím zájmem.

Svého času četl jsem v Revui moravsko-slezské (1907) ve stati „Nástin díla V. K Jeřábka“, jejž napsal V. Dresler, charakteristiku jeho literární tvorby, ze které cituji toto významné místo: „Spisovatel ve svém díle zachytil celé jedno životní ovzduší, dnes už pomalu vymírající. Vidíme v něm zrcadlit se kus skutečného, existenčního, reálného projevu, na nějž se jiní na Moravě svým zájmem trvale neuchytili a který od dob Kosmákových i Františky Stránecké ležel ladem. A Jeřábka můžeme, myslím, dost přiléhavě pokládat za ideového pokračovatele Stránecké i Kosmáka, v jejichž intencích vidíme vyrůstat i pokračovat všecku literární tvorbu jeho. Co v Čechách svými vesnickými obrazy vykonala a podala na př. Božena Němcová, to na poměry moravské se zřetelem k místním poměrům aplikoval V. K. Jeřábek.“

To je úspěch, literární bilance, kterou záhodno s důrazem připomenouti ve chvíli, kdy autor uzavírá jednu životní kapitolu. Osud zavál litomyšlského rodáka na sesterskou Moravu. Bylo tu hříčkou náhody vykonáno dobré dílo. Aby bylo dovršeno, aby bylo dokonáno, co jednotlivec může dokázati, k tomu je zapotřebí řady let, pevného zdraví a radosti z práce, a toho panu V. K. Jeřábkovi přejeme ze srdce nejupřímnějšího. *R. K.*

BÁSNÍK HVIEZDOSLAV,
slaví 2. února šedesáté narozeniny.

XAVER MENHARD-LITOMĚŘICKÝ. Odešel na věčnost milý, velice sympatický muž. Byl znám svou výraznou fysiognomií. Abychom ji vyznačili nejpřiléhavějším slovem, připomeneme, že byl často považován za virtuosa Ondříčka. V denních listech bylo už pověděno, jaká byla jeho literární bilance. Do sbírek podařilo se zesnulému shrnouti aspoň část početně obsažné literární tvorby. Jsou to: „Humoristické listy“, „Trny a trnky“ a „Divoké ovoce“. Z dramatické jeho činnosti nejvýše stojí jeho „Pacientka“ a jeho aktovka „Ve stínu guillotiny“, která způsobila, že se Menhardovi vyplnil sen jeho života, že se dostal na scénu Národního divadla. Řadu let pokoušel se Menhard, aby se stal žurnalistou z povolání. V době, kdy se o to zasazoval, bylo ještě málo denních listů, a všechny redakce obsazeny. Konečně vyplnila se dávná jeho touha Pisatel vzpominky upozornil (r. 1893) chefredaktora „Hlasu Národa“ p. dr. Josefa Hubáčka na Menharda. Za půl hodiny na to zaklepal jsem na dvéře fotografické mansardy, kde Menhard právě retušoval nějakou fotografii. Když jsem mu oznámil účel své návštěvy, zasvitily mu oči, prudce povstal, a pranic se nerozmýšleje, řekl: „Přijímám — mohu nastoupiti ihned.“ Za nějaký den na to putoval Menhard k trestnímu soudu jako soudní referent „Hlasu Národa“. Asi před deseti lety přijal nabídku „Pražských Novin“, jejichž redaktorem byl až do své smrti.

Zesnulý byl členem Spolku českých spisovatelů belletristů Máje. Když jsem r. 1903 shledával materiál pro článek „Ze zakladatelských mlžin Máje“, požádal jsem také Menharda jako pamětníka prvních

průpravných prací, směřujících ke vzniku Máje, aby napsal, co ví z dalekých, mlhavých předzvěstí Máje. Aug. Eug. Mužík už v letech osmdesátých sháněl rozptýlené hlasy v celek a už asi r. 1884 svolával schůzi spisovatelů do Urbanovy restaurace v parku. Dostavili se pouze dva literáti — Fr. Kvapil a svolavatel. R. 1886 byla svolána jiná schůze, o které mně napsal Menhard: „Byl nás drobný kroužek. Pořád tanula nám na mysli myšlenka, založit spolek, v němž by měli účastenství jenom spisovatelé. Někdy jsme se dva, tři, čtyři usadili do koutka a hovořili o tom, jak bychom svoje plány uskutečnili. Mluvili jsme také o vydání almanachu na způsob Máje, jimž mělo býti utvoření našeho spolku provázeno a před veřejností dokumentováno. Z toho také vznikla myšlenka dáti novému spolku jméno Máj — Bylo to na podzim r. 1886, když jsme se z průprav dostali k první schůzi v zahradě Brejškově ve Spálené ulici. Na průběh schůze pamatuji se velmi dobře. Mám ji v tak živé paměti, že vím i pořad, jak jsme seděli. Rokovali jsme dlouho, horlivě a se zápalem. Dohodli jsme se, aby byl zvolen prozatímní výbor, jemuž bylo uloženo, aby vypracoval stanovy.“

Jak se rozběh několika mladých iniciátorů utvářil, jak idea spolku se uskutečnila, jak z této mlžiny a kým Máj vyvolán později v bujarý život, o tom jsou přesné záznamy. Plním jenom poslední přání Xavera Menharda-Litoměřického, jenž píše mně v jednom z těch informativních dopisů: „Byl jsem při prvních těchto počátcích, byl jsem činným při všech těchto pokusech, směřujících ke vzniku spisovatelské korporace, a k d y b y c h u m ř e l p r o s í m, a b y t o b y l o z a z n a m e n á n o.“

K

HVIEZDOSLAV, rodným jménem P a v e l O r s z á g h, oslaví 2. února šedesáté narozeniny. Přes čtyřicet let zpívá nešťastnému podtatranskému lidu, málo znám za hranicemi své vlasti, ač vynikající jeho básně lyrické i epické byly by ozdobou každé literatury. Pro nás by však nemělo být té neznalosti. Hlásíme se k Slovákům, jako k rodným bratřím, jich měkká, milá řeč zní v české ucho jako sladké hlasy mladších sourozenců.

Pozdravujíce jubilujícího básníka připojili bychom z duše tryskající přání, aby básně jeho v Čechách byly kupovány a čteny, kdybychom nevěděli, že básní už tu skoro vůbec nečteme — —

Z d e n ě k K n i t t l: V PŘÍTMÍ I SVĚTLE. (Vydalo Nakladatelské družstvo Máje.) Čtenářům Máje znám je Zdeněk Knitl z ukázek veršů, které v posledních letech uveřejňoval pod jménem Zdeněk P o l e n s k ý. Nyní podává veřejnosti první svou samostatnou sbírku básní. Rádi jej vítáme v kruh básníků českých, který stále řídne a se úží, přinášíť milou a srdečnou notu lyrika, který nedav se zlákati klamnými hesly modernosti, nasazuje na své předchůdce před lety devadesátými. Je to již patrno z pěkné jeho vytříbené formy, která prozrazuje člověka jemného vkusu. Že kniha není bez reminiscencí, je při živých a silných dosud dojmech nedávné lektury a studia při autoru tak mladistvém, zcela vysvětlitelno. Nejvíce působil na něho Sládek, Čech, Vrchlický, ale také vliv mladších básníků dá se ve sbírce jeho vystopovati. Povážlivější je, že mladistvému básníku utkvěly v paměti celé obraty, pointy i fragmenty veršů z jeho vzorův a že je nyní mimovolně reprodukuje. V té věci nutno mu být příště na stráži a vážiti co nejvíce jen ze sebe. Přistoupí-li k pěkné formě i ono prohloubení, které může přijíti jen další prací a životem, budeme v něm míti více o jednoho poetu. Z prací knihy jeho nejpůsobivější jsou sonety, které napsal nad hrobem svého otce, jehož jasné památce celá sbírka je věnována.

— a —

K a r e l B a b á n e k: ZAVÁTÉ CESTY. (Nakl. E. Weinfurter.) KNIHA PÍSNÍ. (Nakl. Jos. Pospíšil)

Je to již čtvrtá a pátá knížka veršů mladého básníka, jejž až dosud nejvíce charakterisovaly jeho P í s n ě t u l á k a (1902). Karel Babánek pěstuje hlavně píseň a balladu a oba poetické ty druhy zastoupeny jsou též v nových jeho sbírkách, ballada většinou v Zavátých cestách, píseň v knize druhé. Jsou některé motivy, které v balladách všech dob i literatur již zobecněly. Dívka, která hledá zapomenutí na dně rybníka, voják, kterého stesk po domově dohání k sebevraždě, mrtvý, jejž budí veselá písnička, znící z hospody jarní nocí a p. nejsou právě z látek nejpůvodnějších. Ale Karel Babánek zkouší je zpracovati po svém, přibližuje se leckde dosti těsně k tónu lidovému a to až do nepravidelností a rytmických licencí národní písně. V l e t n í n o c i upomínají některé verše příliš na Erbena, jiným balladám vadí poněkud nedostatek umělecké koncisnosti. Písně jsou Karla Babánka nejvlastnější doménou; v nich daří se poesii jeho nejlépe. Většinou melancholické a sentimentální, lehké a zpěvné, nejsou přes jistou monotonii tónu prosty něžné gracie a půvabu. A někdy zatřpytí se mezi nimi opravdová drobná perlička ryzí poesie jako nejčistší krůpěj rosy jako na př. píseň 18., krásná náladou i vyslovením.

— a —

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 19.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

ZAVÁTO.

Na střechách sníh se leskne bílý,
a ticho v celé končině.
jen časem, jak když někdo kvílí,
to pozahvízdá v komíně.
Nad plným knih tu sedím stolem
a je mi, jak bych do chaty
byl zavřen v horách, do níž kolem
jsou všecky cesty zaváty.

Tak sám, tak sám! Zde v města středu
a přece jako v tiš svou vklet,
jak bych kol cítil hradby z ledu
a tušil jenom v dálce svět,
jak zapomenut všemi, všemi,
kdož srdci drazí bývali,
bych umřít měl tu tich a němý
za zapadlými úvaly.

Ó, žel, že nejen, jako dneska,
kdy v sněhu luh i zahrada,
i ku srdci se ztrácí stezka
a v sněhu celá zapadá,
že jedenkrát se zbudíš' ráno
a hledíš teskně dojat ven
a zříš : vše kolem zasypáno,
a ty jsi sám a opuštěn . . .

Jak, opuštěn? Ó, slyš jen dětí
zde vedle z jizby živý smích,
jak když to s rolničkami letí
kol saně lehké v závějích;
přes rámě se ti žena dívá,
a v krbu voní, praská to,
u kamen cvrček písně zpívá,
co na tom, že kol zaváto.

A výčitkou z knih řady zní to:
I my jsme tebe zradily?
Je malých duší pár ti líto,
jež milují jen na chvíli?
když s tebou Keats a Wilde a Shelley
a Longfellow a Whittier?
Což každý z nich tvůj není celý?
Či lepší kruh chceš v jizby šer?

Ó, výčitky jak také snésti?
jak bláhový jsem byl a slep,
že nechápal jsem toho štěstí
cest zavátých, kol sněžnou step!
Ó, hustě, hustě padej, sněhu,
a stále hustěj, hustěji
a skryj tu celou chvil mých něhu
svou neproniklou závějí!

IN MEMORIAM

Jindřišky S.

Když svět ji zranil, prchla do zátiší,
a její síň jí byla celou říší.

Zde nevýslovně dobrá, měkká, milá
ve středu starých obrazů svých žila

a figurek a skla a porcelánu,
až Čas jí zcelil v srdci každou ránu

a úsměv jen jí nechal milých vděků,
až figurkou se krásnou z přešlých věků

pak sama stala, z dob, kdy zápal hostem
byl duší ještě, víra srdcí skvostem,

v tom našem světě, který úsměch pro ni,
kol za ziskem a požitkem se honí . . .

Ó, že jen vyšla ze své tiché celly,
že z portrétů ji ruce nezdržely!

Šla mezi dav, kde Osud čekal skrytý
a rozdrtil jí srdce pod kopyty.

Jak rozbita by byla jedním rázem
figurka křehká, která spadla na zem,

figurka vzácná, přes niž dál jdou chladní,
co druhým srdce jak když puká nad ní.

NÁLADA.

Než oblak dokrvácí,
kde slunce zapadá,
než venku ztichnou ptáci
a ztmí se zahrada,
jaká to přepadá srdce tesklivá nálada!

Po tvářích, které znal jsi —
kam znikly do dáli? —
po rtech, jež nelíbal jsi,
stesk jme tě zoufalý,
jako když vlna se moře přes tebe převalí.

Pohárů nedopitých
ti náhle líto všech,
radostí neužitých
ve všedních starosteh,
květů všech, které jsi zašláp, teprv teď cítíš dech.

Teď marně pneš své ruce
k prázdnému objetí,
plod, který's neutrh prudce,
již spadl se snětí,
nevidíš motýla s lebkou kolem se vznášeti?

A západ zhas. A zavál
chlad, hruď že proniká.
Byl vln to větru nával,
či srdce básníka?
Jako když někdo si prudce, prudce si zavzlyká...

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Nemluv tak, Malko," pravil vzrušeně, téměř s divadelní, nepřirozenou vroucností. „Tebe bych nedal za nic, ani za všechny ty milliony, po kterých tak hladově dychtí moje duše. Přísahám ti při Bohu, Malko, že bych raději všechno ztratil a největší příkoří vytrpěl, než abych z tebe zaprodal jenom jediný vlas a jenom na jedinou vteřinu."

„Myslíš-li to upřímně, vyprodej zdejší obchod a odejděme odtud," klidně navrhla Malkah.

Mordche nebyl ani minutu na rozpacích.

„A kam, prosím tě? Kam bychom se vrhli? Chceme-li žít, všude musíme mezi lidi, a věř mi, tam v těch velkých městech jsou horší a nebezpečnější než tihle celkem hodní a krotcí vojáci. Ublížil ti z nich už někdo? Mluv, Malko, nejsou až hloupě hodní?"

„Ano, jsou hodnější než ty. Nechtějí ode mne ani tolik, kolik ty jim nabízíš. Zveš, lákáš je na mne, já ti mám být vnadidlem, aby jen hojněji přicházeli a hojněji utráceli v našem krámě. Podívá-li se některý někdy na mne, už mu připočteš za to podívání. Vrhl bys mne i těm důstojníkům, já vím, ti mají taky více peněz —"

„Malko, zadrž!" nyní již skutečně rozechvěn volal Mordche. „Nerozumíš mi, nevíš, co jest obchod! Perla i v blátě zůstane perlou. Žádným pohledem tě neubude, žádným slovem nikdo ti nemůže ublížit. Ať se na tebe dívají, chtějí-li, ať povídají, dělá-li jim to radost. Slovy a očima tě mohou líbat, jenom když se tě nedotknou rukou nebo ústy. Taková je moje moudrost pro život, Malko. Tak já se dívám na ženskou cnost a nevinnost. Nechceš-li být právě tak moudrou, buď aspoň chytrou a usměj se někdy na ně, ale kdyby po tobě vztahovali ruku, uhoď je jako jsi pro nic za nic udeřila pana podplukovníka."

„Já je mám uhodit — ale ty bys neuhodil, ani kdyby mne rvali na kusy, viď? Pro svů obchod bys toho nebyl schopen, všechno bys omlouval, jenom kdybys měl výdělek. Ale mně už se to všecko hnusí, všechno je mi tak hrozně protivné, abys věděl, Mordche!"

Rubin zatím již ochladl a nyní bezradně pokrčil rameny.

„To se ti jen tak zdá, Malko. Nesvědčí ti zdejší samota, vzmáhá se v tobě rozmrzelost. Nebylas takovou, když jsme sem přišli, pamatuj se. Nevzpomínáš na naše plány, když jsme

se rozhodli jít až sem, do těch dalekých končin a mezi samé vojáky? Neumlouvali jsme se, jak oba budeme prodávati, já své zboží a ty své úsměvy — pravím, nic víc, než úsměvy, docela nevinné úsměvy. Tenkráte se ti to zamlouvalo, tenkráte Malkah již při pomyšlení na to chytře se usmívala a cvičila se v tom umění, a měla již naučený úsměv pro prosté vojáky a jiný pro pány důstojníky —"

Malkah přiskočila k Rubinovi a ztrnula před ním jako mramorová socha.

„Mlč!" zakřikla ho tak velitelsky, že Mordche rázem se odmlčel. „Nevzpomínej mi té ohavnosti! Je-li to pravda, měls mne hned tenkrát udeřit do tváře, abych se vzpamatovala, měls mne zardousit již pro tu ošklivou myšlenku. Nevěděla-li jsem já, co činím a čeho v nerozumu svých devatenácti let se dopouštím, měls ty vědět a rozumět. Teď do krve se stydím za to a je mi až úzko, když mi to připomínáš. Ale již jsem se přece vzpamatovala a vidím-li, že jsem se dosud tou lží se svou počestností neprohřešila, poznávám zároveň, jak se mi zošklivuješ. Jdi, Mordche, ani nevíš, jak jsi mi ubohý a protivný!"

Mordche chtěl něco namítati, ale napiatou rozprávku přerušil přicházející četař. Malkah stála již na prahu svého přístěnku, kam chtěla se uchýliti, Mordche klopýtal za pultem v krámě, kde rovnal a uklízel došlé soudky a bedny.

Vidouc Floriana, mladá Židovka zůstala na tom prahu. Opřela se nenuceně o veřeje a přimračený pohled její pravil:

„Nyní ráda uslyším, co bude povídat."

A Florian začal o dámské kapele, která měla v brzku přijíti. Líčil, jaká již jest v posádce nedočkavost a jak vojáci si přejí, aby jen ty hudebnice byly mladé a hezké.

To mluvil k Rubinovi, ale díval se při tom na Malku.

„Vy také již se těšíte?" otázala se Malkah a upřela na četaře hloubavé oči.

„Já — těším," poněkud zmaten odpovídal četař.

Čekal, co na to nyní Malkah řekne, ale neodvětila již ani slova. Toliko její hluboké oči promluvily. Blýskly se na Floriana, po krásném čele dívčině jakoby byl přeletěl stín.

Četař rozuměl, že se něco děje v její duši, ale Malkah byla příliš hrda, aby to pověděla. Stála klidně, snad až trochu vzdorovitě ve dveřích své komůrky a jako netečně upírala oči protějším oknem do zelenající se planiny a modra nebes.

Než Florian nalezl nit přerušeného hovoru, Malkah ucouvla a přivřela dvéře, poněvadž tím oknem spatřila, že přichází do kantiny pan kadet Orlt se dvěma šikovateli z pěšáckého baráku.

Přišli ještě se dohodnout s Rubinem o ubytování těch slečinek. Budou tedy po všechen čas pobytu svého na Čemerně zůstávati tady v kantině, vlastně v tomto krámě. Vojenská správa ochotně jim propůjčí čtyři slamníky, tři pro těch šest dívek a čtvrtý pro principála, který je doprovází. Až páni důstojníci po koncertě opustí kantinu, slamníky se krásně rozloží po podlaze a umělkyně sladce budou usínati na lůžkách, která před tím zahřívala mladá mužská těla. Vojáci rádi byli by dodali třebas sedm slamníkův, aby každá dívka měla po jednom, ale když v té malé kantině bylo hrozně málo místa.

Mordche se vším souhlasil, ke všemu přivoloval, při tom však již v duchu byl rozhodnut, že také on bude spáti v krámě, hezky v uličce za svým pultem, a že bude ostražitě hlídati svůj obchod, kdyby snad některá ze slečen nebo dokonce sám pan principál se zapomněl a v rozespalosti vztáhl na jeho zboží ruku.

Pan kadet Orlt ještě chvilku kamarádsky požertoval s oběma šikovateli, spáchal jakýsi ohavný vtip na světlozrzavou bradu Rubinovu a pak se ohlížel a sháněl, kde jest Malkah.

„Máš takovou hezkou sestru, Mordche, kde pak je, zavolej ji přec, aby se nám taky přišla ukázat," vybízel Rubina, tykaje mu, jak v oněch dobách vojáci činili v Bosně a Hercegovině všem domorodcům a vůbec civilům nevalného významu.

Jindy byl by Mordche na to vyzvání Malku hned zavolal, tentokráte však se ošíval.

„Pan kadet ráčí odpustit — ale Malkah je dnes trochu churava."

„Co jí schází?"

„Má migrénu — nebo co, jak to už bývá každé chvíle u ženských, foukne na ně a jsou hned na hromadě. Ženská vlastně není nikdy zdráva, pořád jí něco schází, pořád má nějakou nemoc," zamlouval to Mordche a ptal se, má-li pánům něčím posloužiti, libo-li snad po sklence vína?

Nepřáli si ničeho, toliko pan kadet si koupil hrst cigaretek sultánek, jednu furiantsky si hned zapálil a jako malý bůh si vykračoval z krámu. Dělajíce za ním směšné posunky, oba páni šikovatelé ho následovali.

V kantině kromě Rubina, zaměstnaného uklízením zboží, a kromě zamlklého četaře nebylo nikoho. Florian seděl u své sklenky s vínem, zvolna, labužnicky pokuřoval a střílel očima po dveřích do přístěnku.

Ty opět zvolna, jako vždycky neslyšitelně se otevřely.

Vešla do krámu Malkah a sklonila se přes pult k četařovi.

Minutu mlčela a upírala na něho krásné, jako noc černé a hluboké zřítelnice. V mladém mužovi až všechno se zachvívalo pod tím neodolatelným pohledem.

„Vy mi chcete něco říci, slečno Malko,“ zahlesl tiše.

„Ano,“ hned odpovídala Malkah nedbajíc, slyší-li to také Mordche čili nic, „chtěla jsem vám říci, abyste sem nechodil na ty koncerty.“

Četaře to překvapilo. Svraštil čelo, pobledl v obličeji, úzké rty nervosně se mu zacukaly.

„Bojíte se, že bych vám tady překážel?“ vyhrkl ze sebe až hněvivě.

Malkah nepřijala těch slov za urážku. Chtivě se pásla na Florianově rozechvění, zlobné vzezření jeho ji zřejmě těšilo. Usmála se.

„Ano, bojím se,“ pravila, a Floriana zmátl její jasný pohled a úsměv.

„Vysvětlete mi to,“ naléhal netrpělivě, „nerozumím vám, žertujete se mnou, co jsem vám učinil, že mne tak trápíte?“

Nepřestávajíc se usmívati, Malkah se naklonila až k jeho obličeji.

„Bojím se o vás — žárlím, abyste si nezamiloval pak některé z těch, které tu budou hráti —.“

Tedy prvou nemalou slabost prozradila ta silná žena.

Četař Florian všecek oslněn, ba téměř jako oslepen potápěl nevěřící zraky do jejích oživlých tváří a do očí, které opět byly výmluvnější než její slova. Domníval se, že porozuměl.

„Nepřijdu sem, to vám slibuji. Bude to sic kruté, neviděti vás tolik dlouhých dní, ale dostojím slibu a nepáchnu sem ani na okamžik, když si toho přejete, a nechci již zkoumat, je-li příčinou toho žárlivost nebo cokoli jiného. Ale je-li to opravdu žárlivost, viděti z toho, že dosud dobře jste nepoznala četaře Floriana. Slečno Malko, toužím vám něco říci, prahnu po okamžiku, kdy byste mne vyslechla. Mám vyřknouti to veliké slovo?“

Malkah nyní zavadila pohledem o svého stále něčím zaměstnaného bratra.

„Ne — neříkejte to,“ pravila rychle, chvatně, aby Florian snad neměl kdy uchopiti se opět slova. „Zůstaňme při tom, co jsme si už pověděli. Tedy vy sem nebudete chodit, abych nežárlila, a já zas nebudu se ukazovat vojákům —.“

„A důstojníkům, abych opět já nežárlil.“

„A zvlášť důstojníkům. Jste tak spokojen? Mordche bude sice potřebovat mých rukou, ale ať, zavru se tam ve své světničce a nikdo ani za živý svět mne z ní nedostane. Budu tam na vás vzpomínat.“

„A až bude po koncertech?“

„Pak opět přijdete. Budete tu zase seděti a dívati se na mne. Usmějeme se na sebe —.“

„A co víc?“

„Nepřejte si ničeho více. Ať jen zůstane při těch úsměvech a při tom, co jsem vám dnes pověděla. Kdybych vám řekla více, znamenalo by to konec všemu, vzdalovali bychom se od sebe, a nebylo by možno žádné přiblížení.“

Četař vzdychl.

„Teď vám nerozumím, slečno Malko. Ale buďsi to jak buď, jsem váš tělem i duší. Povězte, co mám učiniti, abych vás o tom přesvědčil?“

„Podejte mi ruku na to, že nic špatného si nemyslíte o ubohé Malce.“

Nedala mu již promluviti, a s tím onoho dne se rozešli.

XVI.

Na zastrčeném, v horách a lesích zapadlém Čemerně bylo živo a hlučno jako v sídelním městě. To všechno způsobilo šest mladých, starších a starých dívek, hrajících na smyčcové nástroje a líbezně se usmívajících na vtipné řeči i na pitomé žerty vojáků. Ty obratné hudebnice dovedly se stále tak usmívati, že bez rozmýšlení zahořeli k nim láskou všichni šikovatelé, většina ostatních poddůstojníků a dobrá polovina prostých vojáků.

Mladým mužům, kteří po dlouhé měsíce neuzřeli v odlehlosti svého ležení žádné ženské tváře — vždyť mnohým z nich nepodařilo se do té doby ani uzříti Malku — potulné umělkyně zdály se vesměs roztomilými a krásnými, a skorem všichni byli by se bili s tím, kdo by pochyboval o jejich počestnosti. A tak všecka posádka čemerenská přinášela jim na oltář všechen svůj obdiv, všechny něžné city a všechny ony peníze, které do té doby zůstaly uchráněny před svody Rubinovými.

Jak rozhodnuto, koncertovala děvčata odpoledne do osmé večer mužstvu, načež Mordche otevřel dvéře i okna, vyvětral kantinu, vyplákl sklínky a připravil lepší vína a vůbec lepší zboží pro pány důstojníky, kteří přicházeli již rovnou z kasina. Nastávala ušlechtilejší, uhlazenější zábava, páchány snesitelnější vtipy a kouřeny lepší popirosky a vonnější doutníky, a podle toho dívenky s houslemi také sladčeji a cudněji se usmívaly.

Zábava pánů důstojníků trvávala pozdě do noci a někdy se protáhla až hodinu nebo dvě přes půlnoc. Nikdo neohlížel se na to, že je to dosud v době aspoň napolo válečné a v táboře, který byl stále ostříhán strážemi proti opravdovému nepříteli. Čemerenský velitel, podplukovník Fekete, ač sám, utíkaje z nouze

ke ctnosti, do kantiny ani nepáchl, nekladl radovánkám pánů důstojníků žádných mezí a shovívavě zamhuřoval obě oči nad tím, ať tropili co tropili. Nebyl si dosti bezpečen utajení dobrodružství svého s Malkou a proto raději mlčel, aby snad se nevyskytly domněnky a řeči, že nechce trpěti zábav z nepřejičnosti a a po vlastním nezdaru u sestry Rubinovy.

A tak podplukovník Fekete byl jediný z důstojníků, který nedocházel na koncerty, a vedle něho četař Florian byl jediný z mužstva. Ačkoli mu to skutečně bylo velmi těžko, ne snad pro tu hudbu a pro hudebnice, ale pro to, že dlouho neuzří Malky, přece přesně se řídil jejím přáním a úplně se vyhnul kantině.

Za to opětně navazoval přerušované styky se svými oddanými přáteli, v jejichž společnosti si krátil ukrutně dlouhou chvíli. Byl téměř denním hostem u Mohamedána Osmana v krásném lese, který takřka před očima rychle se mu rozvíjel všemi jarními nádherami a půvaby. Popíjel u Osmana černou kávu, pokuřoval cigaretky, poslouchal jednotvarné písně při guslích a stále zároveň vzpomínal na Malku, co asi dělá v té chvíli a myslí-li také, jak slíbila, na něho.

Osman tiše truchlil po své beznadějné lásce a choval se k četaři Florianovi se zvláštní úctou a pozorností. Zdálo se téměř, že na něho přenáší část té veliké lásky, s kterou se nemohl přiblížiti k mladé Židovce. Nemoha doufati v její náklonnost, ctil a téměř hýčkal toho, koho ona milovala. Věřil četařovi, že má zabezpečenu její lásku a nepochyboval ani dosti málo o tom, že mu ji vyznala. Prostá, čistá duše jeho nevěděla ničeho o nenávisti a žárlení. —

Pak Florian šel navštívit jiné své dobré známé, pokud nebyli právě v kantině. S šikovatelem Elbe-Teinitzem bylo velmi nesnadno se sejíti, ten nepromeškal ani vteřiny a všechny své volné chvíle protrávil v kantině, kde si nakloňoval dívky líčením svých dosavadních milostných dobrodružství a úspěchů. Při tom opíjel vínem jejich principála, asi padesátiletého předčasně zestaralého muže, který měl ustavičně uplakané oči, ufrněné kníry pod nosem, tuze šňupal a hltavě pil všechno, cokoli mu nalili do sklenky, černou kávu, čaj, víno, slivovici, rum, rakiji, mastiku, a někdo tvrdil, že dokonce je schopen píti i čistý líh s pepřem nebo petrolej.

Spíše četař nalezl Antoše Chomiaka, který v prvý koncertní večer tak si zabendil, že mu nezbylo v kapse na ostatní koncerty již ani vindry a musil pak se zříci požitků duchovních a oddávati se rozjímání o marnosti světské ve společnosti svého kocoura.

Ostatně ta společnost našemu vozatajovi úplně postačovala, nikdy nepřestával žíti ve znamení svého Jeremiáše, kterého šťastně nalezl zatoulaného až v Gacku, pečlivě si ho dopravil zpět na Čemerno a učinil mu kout konírny rájem pozemským. O všecko dobré se s ním sdílel, všechno zlé pak ponechával jenom sobě.

Pro toho kocoura Antoš Chomiak měl také svoje kříže, pro které nemohl býti dokonale šťasten. Vlezl totiž do konírny podplukovník Fekete, aby viděl, jak je opatřen jeho kůň, a při tom vyčenichal na lůžku Antošovu Jeremiáše, jehož rozšířené oči tam zasvítily na důstojníka jako dva zelenavé uhlíky.

„Bestie!“ zahuboval podplukovník a zároveň sekl po kocourovi rákoskou.

Jeremiáš zaprskal, zasyčel a již se strojil skočiti podplukovníkovi na odvážnou ruku. Byl dobře krmen ten kocourek syrovým masem, proto se mu vracely divoké pudy, a byly chvíle, kdy s ním nebylo žádného žertu Některý voják chtěl ho jenom mazlivě pohladiti, ale Jeremiášovi to nebylo vždycky vhod a hned kousl nebo sekl. (Pokračování.)

LADISLAV NOVÁK:

Z KULTURNÍHO STŘEDISKA NEJMLADŠÍHO KRÁLOVSTVÍ.

(Dokončení.)

Vedle Jaroslava Věšína v čele sofijských Čechů stojí Josef Šmaha, jehož vzácné divadelní zkušenosti i učitelské schopnosti na panenském divadelním poli bulharském skvěle se uplatnily a k pozoru hodnému rozkvětu první stálé divadlo bulharské přivedly.

Když na sklonku r. 1905 loučil se Šmaha po 42 leté herecké činnosti v parádní roli krále Oionomaa s Národním divadlem, přirovnal Josef Kuffner, v předtuše věci budoucí, velmi vtipně odchod mimův s činností potápěče volajícího k dychtivému davu: „Na jednu, dvě, zmizím pod povrchem a teď — dávejte pozor! — kde se zase objevím?“ — A hle! S jarem objevil se Šmaha skutečně opět na povrchu. Ale tentokráte daleko za hranicemi

království českého, v hlavním městě knížectví bulharského, jež Melpomeně a Thalii právě dobudovalo nový nádherný chrám. Životní síly neúnavného režiséra a herce po několika týdnech se vzpružily a hnaly ho poznovu do dravého víru divadelního života. Uchopil se s energií jemu vlastní první příležitostí, jež se mu naskytla a odešel do ciziny, aby tam dobýval nových vavřínů sobě i českému dramatickému umění, jež po decenia nalezalo v něm vynikajícího bojovníka. Ochotně uposlechl lichotivého vyzvání, jež ze Sofie ho došlo a s plným vědomím zodpovědnosti, jež na jeho bedra nová hodnost vkládá, vstoupil do cizích služeb jako artistický ředitel nového Národního divadla sofijského, jímž položen byl první základ dramatickému umění bulharskému. —

Když jsem poprvé spatřil divadlo sofijské, maně vzpomněl jsem na naše divalo Národní a na jeho kulturní význam. Obě divadla, byť i za stejným účelem zbudována, vznikla za naprosto různých poměrů. U nás budoval národ divadlo sobě, v bulharsku země národu, pro nás znamenalo otevření Národního divadla dovršení snah, dosažení vytčeného cíle, k němuž po decenia klopotně, s napjetím všech sil jsme se probíjeli, v Bulharsku zahájením her v nové monumentální budově započal teprv divadelní život. Do zbudování nového divadla dramatické umění v Bulharsku jen živořilo. Vždyť až do nedávna hrávalo se jen v primitivních dřevěných boudách. Herci neměli tu arci na růžích ustláno a vypomáhali si často tím způsobem, že muži hráli i ženské úlohy. Teprve v letech pozdějších nalezli nadšení průkopníci dramatického umění útočiště v Slavianské Besedě, kde prožilo divadelnictví bulharské svou dobu průpravnou. Ale poněvadž nebylo povolaného vůdce, odborných učitelů, vynikajících vzorů, ba ani předběžného vzdělání, nepovznesla se tato představení na úroveň výkonů kdes v horách zapadlých ochotníků. A tak vstupovali bulharští herci a s nimi i obecenstvo do nového, známými vídeňskými staviteli Hellmerem a Fellnerem zbudovaného a s veškerým moderním konfortem zařízeného divadla naprosto nepřipraveni. Jen nadšení i láska k umění je provázela, ale tyto nejvydatnější složky byly zárukou rychlého rozvoje. Státní subvence obnášející slušnou sumičku 180.000 fr., jež od roku k roku byla zvyšována, tak že letos dosáhla již 220.000 fr., znamenitě nový podnik podepřela a po stránce finanční trvale zabezpečila. Ale to vše nestačilo k zdárnému rozvoji po stránce umělecké, jenž jedině zabezpečiti mohl kulturní poslání novému, s tak velkými obětmi založenému, národnímu ústavu. Vedení nového divadla mohlo býti svěřeno jen zkušenému odborníku, který s divadlem a se vším co s ním souvisí dokonale byl obeznámen a který bezpečně vedl by je k cíli, nepouštěje ani na chvíli umělecké a kulturní jeho poslání se zřetele. Vůdcem tím stal se po nejdůkladnějších a dlouhých rozvahách rozhodujících kruhů Josef Šmaha, jehož čtyřicetiletá umělecká činnost byla zárukou rozumného vedení, a jenž sympatickým byl i svým slovanským původem. Nad míru výhodná smlouva zaručila Šmahovi naprostou samostatnost vedení ústavu po stránce artistické. Tím větší arci byla zodpovědnost nového ředitele, jehož každý krok sledován byl s velkou pozorností a jehož činnost vystavena byla nejpřísnější kritice. Šmahovi přidělen byl sice k ruce intendant vládou jmenovaný, ale čestným úřadem tím zůstávala pravomoc ředitelova skoro nedotčena, nehledě ani k tomu, že intendant mění se při každé změně ministerstva. Tedy velmi často.

Vzácné učitelské a režiserské schopnosti Šmahovy, jeho energie i jeho dlouholeté zkušenosti prošly v novém působišti pravou zkouškou ohněm. Rozhodnou bitvu vyhrál Šmaha hned při zahajovacím představení. Panovník překvapujícím výsledkem práce Šmahovy nejvýš uspokojen poklepal mu na ramena a vyznamenal ho nejlichotivějšími slovy uznání i díku. A když Šmaha zahrál Bulharům svého Leara, měl vyhráno na celé čáře. Pět večerů za sebou burácel nadšený potlesk přeplněným domem a na jeviště snesly se celé háje vavřínů a palem. Český umělec stal se v daleké cizině hrdinou dne a dobyl si rázem přízně všeho sofijského obecenstva, jemuž nové divadlo stalo se vítaným zdrojem nejušlechtilejší zábavy a poučení.

Divadelní myšlenka setkala se u Bulharů s porozuměním a divadlo stalo se jim záhy skutečnou potřebou. V novém divadle hrálo se od počátku pravidelně čtyřikráte týdně, a hned v prvních letech docílen byl příjem za představení 1000 fr., aniž bylo třeba vypisovati obvyklé předplacení, které divadlům našim zaručuje stálý kmen návštěvníků. A tak hraje se v Sofii po celou saisonu „mimo předplacení“ při plných, neb aspoň slušně obsazených domech.

Bulharské Národní divadlo honosí se obecenstvem přímo záviděníhodným. Neblaseované, svěží, bezprostředně dojmům radostným i vážným podléhající, nadšené vychází vstříc autorům i hercům. Schillerovi „Loupežníci“ přijati byli tu jako novinka, a romantické tirady Karla Moora uváděly posluchače přímo v extase. Při Beaumarchaisově „Figarově svatbě“ zanikají celé věty v salvách nejupřímnějšího smíchu, a nejrůžovější nálada ovládá po celý večer hlediště, jež s dychtivostí, nám již skoro nepochopitelnou,

sleduje děj staré veselohry, jako by se jednalo o hru z brusu novou.

Jest však zajímavo, že toto obecenstvo se zájmem a porozuměním vychází vstříc i modernímu dramatu, tak že již nyní Ibsen a zvláště předáci ruské moderny stali se vydatnými složkami bohatého repertoiru.

Šmahovi připadl v Sofii vděčný úkol výchovy herců i obecenstva. Zkušený praktik vedl si při tom velmi obezřetně a docílil během tří let pozoruhodných výsledků. Repertoir bulharského Národního divadla obsahuje jeho zásluhou již dnes nejvýznačnější díla světové tvorby dramatické, vedle četných her domácích, z nichž zvláště hry vlastenecké pevně zakotvily v přízni obecenstva. Z českého repertoiru s rozhodným úspěchem uvedena tu byla v nádherné, slohové výpravě Vrchlického „Noc na Karlštejně“, jíž dostalo se se strany obecenstva velmi vřelého přijetí. Z francouzských her nejvíce večerů docílila Sardouova „Madame Sans Gêne“.

Byl jsem přítomen několika představením v Národním divadle bulharském. Režie prozrazovala ruku mistra, jehož vliv účinně zasáhl nejen do celku, ale i do výkonu jednotlivců. Výborná souhra přímo mne překvapila. Z herců upoutal mne zvláště temperamentní

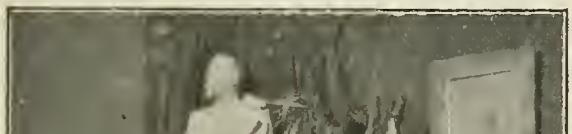

Z ATELIERU VĚŠÍNOVA V SOFII.

BULHARSKÉ DĚVČE.

Sava Ognianov, jehož výkony prozrazují vrozené vlohy i velkou intelligenci. Rozumí se, že jsem hned při prvním vstupu do divadla ředitele Šmahu vyhledal. Zastal jsem ho v šatně v plném proudu práce. Vše se jen kolem jeho osoby otáčelo. Rozdílel rozkazy dělníkům, udílel pokyny hercům, ba i masky zkušeným okem přehlížel a korrigoval. Připadal mi v té chvíli jako kapitán před vyplutím lodi z přístavu. Na klidnou rozmluvu nebylo arci pomyšlení. Jen mne vřele objal a zřejmě dojat neočekávanou návštěvou přátelsky ruku stiskl.

„Buďte mi srdečně vítán! — Co dělá Praha?“ byla jeho první slova. Ale v tom již zazněl hlas z chodby:

„Gde e gospodin direktor?“

„Túka, túka!“ ozývá se Šmaha a prosí mne, abych chvíli posečkal, že ho volají na jeviště.

Prohlížím si zatím moderně upravené, prostorné zákulisí spojené velmi účelně širokou chodbou s velkým skladištěm dekoračním, jež nalézá se ve zvláštní budově v bezprostřední blízkosti divadla.

„To je také můj nápad,“ poznamená vracející se ředitel. „Je to velmi pohodlné a dekorace se tím velmi ušetří! Však nás stály mnoho peněz, jsou vesměs z Vídně a z Berlína od nejpřednějších firem. Ba, věru, za výpravu naši nemusilo by se stydět žádné dvorní divadlo.“

V téže chvíli v bezprostřední blízkosti roztřepetal se elektrický zvoneček.

„Promiňte, začínáme, musím na scénu,“ omlouvá se Šmaha. „Po představení vás vyhledám. Na shledanou tedy!“ A již pospíchal na jeviště.

JOSEF ŠMAHA A LAD. NOVÁK V SOFII.

Zadíval jsem se za chvatně odcházejícím ředitelem. Zdálo se mi, že omládl od těch dob, co jsem ho viděl naposledy . . .

Po představení zavezl mne Šmaha do svého útulného domku v ulici Karabelově, jejž s rodinou obývá. U teplého krbu, v němž oheň vesele buková polena trávil, teprve jsme se rozhovořili.

„Věřte, příteli, nebyla to práce snadná," temperamentně vykládal, když jsem se o výborné souhře bulharských herců zmínil. „Musili jsme stavět od základů! Víte, co to znamená? Inu, člověk nikdy neví, jaký osud ho očekává. Ani ve snu mi nenapadlo, že se jako pensista takhle budu dřít. Ale, což na plat. Takové věci se nedají oddisputovat. Kdo se dá na vojnu, musí bojovat. Jen když člověk nepohoří! A já, myslím, že jsem svou vojnu neprohrál. Když jsem před třemi roky podepisoval smlouvu, netušil jsem arci, co mne zde očekává. Všemu jsem je musil učit. Ještě, že jsem si bulharštinu tak brzy osvojil. Herci — ach, kdybyste je byl viděl a slyšel hrát! — dnes už tomu ani sami nevěří, že se nedovedli, jak říkáme, na divadlo ani podívat. To byl perný kousek práce. Ale nejen herce, celý divadelní personál musil jsem zasvěcovat do všech možných funkcí. Učil jsem dělníky dekorace stavět a propadla spouštět, strojmistra zasvěcoval jsem do jeho zodpovědné úlohy, světelné efekty sám jsem zpočátku řídil, ba i líčení herců musil jsem často obstarat. Ale to vše mám, bohudík, již za sebou. Teď už jen o repertoár se starám, zkoušky řídím a při představení dozírám. I režii vedou již zdejší lidé, arci pod mým dozorem, sami. Bulhaři jsou lidé vnímaví a přiučují se od cizinců velmi rychle. Uvažte jen, že za loňskou, sotva šestiměsíční, saisonu nastudovali jsme šestadvacet novinek světového repertoáru. Je to dojista výsledek více než uspokojivý a podává nejlepší doklad o vnímavosti zdejších lidí. I velkou uměleckou pouť po Makedonii jsme loni v létě podnikli. Hráli jsme ve všech větších městech za podpory vlády, která podnik subvencovala. Rád vzpomínám na tuto cestu, plnou zajímavých příhod a dobrodružství. Vítali nás všude jako krále a nadšení při představeních nebralo konce. I s Turky žili jsme v nejlepší shodě a vyměňovali si s nimi v rozjařených chvílích evropské klobouky za červené fezy. Projeli jsme v triumfu hezký kus světa, ale tournée přes vítězný postup jsme nedokončili. Přišla proklamace a byl konec naší slávy, a nám nezbylo, než před rozlícenými Turky uprchnouti. Ale i tento náš útěk, jímž umělecká výprava naše neslavně skončila, nebyl bez zajímavých podrobností."

Šmaha jadrným svým způsobem bavil nás vypravováním pozdě do noci. Ale na konec při vzpomínkách na domov se roztesknil, a když jsme se rozcházeli, stiskl mi srdečně ruku a dojat zvolal: „Pozdravujte ode mne všechny dobré kamarády a vyřiďte jim, že na ně často, velmi často vzpomínám!" Šmaha má jich dojista tolik, že nemohu, než „touto cestou" přátelský pozdrav a vzpomínku jeho s nimi sděliti a to zvláštní náhodou právě ve chvíli, kdy v daleké cizině oslavuje 45. výročí své divadelní působnosti.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DVĚ NÁRODNÍ BAŠTY. V úporném zápasu obou národů staroslavné království České obývajících, přiostřil se starý boj o hlavní tepnu našeho města, Příkopy, o jejichž zevní ráz zápolí se v poslední době houževnatým způsobem Obě národnosti se znamenitě tuží — Němci hájí svou baštu, obec Pražská pochopila své zodpovědné národní poslání a pamatuje na sesílení naší posice. Zakoupila palác hr. Sylva-Taroucy s velikým nákladem a provádí jedno ze svých nejpamátnějších praeventivních opatření, staví Národní dům u Prašné věže.

Není radno, ba je nebezpečno, nestarat se o stra-

tegii svého odpůrce. Udělal na své šachovnici výborný tah. Vstup do centra staré naší Prahy jest na věčné časy jím obsazen, opevněn a také vyznačen. Palác německého kasina bude zbudován, protože není o tom pochyby, že protest rady městské proti zbourání bývalého paláce Příchovských bude vyššími instancemi na prospěch Němců zamítnut. Stavební plány na nákladnou a repraesentativní přestavbu jsou schváleny, peníze opatřeny, a provedení pak jest ovšem jenom otázkou doby. Bude jistě zajímati českou veřejnost, jak odpůrci naši svou národní baštu vybaví. Na průčeli bude světu hlásat hrdé heslo Ullricha Huttena: Viel Feinde — Viel Ehre! sebevědomí našeho souseda. Podívejme se do útrob plánu. Vidíme, že tu pamatováno: na velký slavnostní sál ve výměře 540 m². malý sál ve výměře 230 m², dva zahradní sály (200 a 160 m²), jídelny, herny, čítárny, knihovny v úhrnné míře 980 m². Mimo to budou v přízemí: veřejná restaurace (420 m²), zahradní restaurace (280 m²), kuchyně s příslušenstvím (340 m²) a krámy 256 m). Netřeba podotýkat, že místnosti vyzdobeny budou s okázalou a uměleckou nádherou.

Podívejme se na náš dům u Prašné věže. Bude obsahovati: velký sál (Smetanův) ve výměře 645 m² s přiléhající orchestrou neb jevištěm (210 m²), malý sál besední (156 m²), sál přednáškový (209 m²), dále čtyři výstavní sály ve 2. patře s vrchním světlem (dohromady 670 m²), jídelny (160 m²), čítárny, herny, knihovny (239 m²) a spolkové místnosti (404 m²). Krámy zaujímají plochu 840 m², kuchyně s příslušenstvím 371 m² a restaurace s kavárnou 1557 m². Kavárna bude opatřena pouliční verandou, jež v době letní bude vítanou attrakcí velkoměstskou. Střed průčelí Národního domu bude ozdoben nápisem (Svatopluk Čech):

Zdar Tobě, Praho! Vzdoruj zlobě času,
jak odolalas věky bouřím všem!

H.

PŘEDHISTORICKÉ KOLÉBKY NAŠICH HRADŮ. Pan ředitel dr. Karel Chytil napsal do „Krásy našeho domova“ pěknou stať o našich středověkých hradech, které plně oceňuje po stránce umělecké. Dříve totiž posuzovány byly hrady hlavně se stanoviska fortifikačního, po případě hledal v ruinách jejich romantik z první polovice minulého století vhodný objekt pro svou Musu. Dr. Chytil je první, jenž poukazuje na to, že naše české středověké hrady jsou uměleckými památkami. Doporučuje se, dáti v této věci slovo také našim archeologům. Jsou totiž v Čechách mimo hrady a zříceniny středověké také hradiště z dob mnohem starších, ba i z dob, o nichž historické prameny nemluví. Předchůdci středověkých hradů jsou naše hradiště z první české doby knížecí. Tato odlišují se od svých nástupců tím, že nebyla hražena mohutným kamenným zdivem, jež obklopovalo rozsáhlé kamenné budovy. Právě proto nedochovaly se na naše doby tak malebné zbytky těchto starších hradišť, které sice také zřizovaly se na vynikajících místech, byly však obklíčeny náspy a valy z hlíny, buď kamením promísené neb žárem utužené. (Francouzi nazývají tyto valy vitrifiés, Němci jim říkají verglaste Burgwälle, Češi je jmenují valy spečené.)

Není pochyby, že hradiště tato repraesentují vynikající sídla našich velmožů uprostřed rozsáhlých žup. V hradišti bývala veliká budova, ovšem ne z kamene, nýbrž ze dřeva sroubená, tak zvaný palác pro knížete a jeho rodinu. Byly tu nepochybně také budovy pro komonstvo a hosty. Zpravidla nacházíme na svazích hradišť stopy osad, v nichž sídlívalo služebnictvo a lid řemeslný. Zde konávaly se i trhy a župní soudy. Popis typického hradiště nalezne čtenář v našem článku o podzemních archivech (Sudoměř). Hradiště toho druhu nejhojněji jsou roztroušena po středních a severních Čechách. Uvádíme z nich: staroslavný Levý Hradec a Vyšehrad, z nejkrásnějších a největších je Ostroměř, hradiště v Dolánkách u Turnova bylo nejspíše předchůdcem Hrubého Rohoze, „švédské šance“ u Ml. Boleslavi, hradiště přistoupimské u Českého Brodu atd. Často nalézáme ovalená místa buď na blízku nebo v sousedství větších hradišť středověkých aneb i o samotě ležících. Při prokopávce těchto valů, lidem švédské šance zvaných, objevují se nepatrné zbytky kulturní, stop paláce nebo jiných větších budov tu vůbec není. Tyto fortifikační objekty tají v sobě pro badatele mnoho záhad. S velikou pravděpodobností možno je považovati za útočiště lidu neozbrojeného, jenž sem v dobách bouřlivých odnášel svůj majetek a pod ochranou hradiště anebo zbrojnošů vyčkával dob klidnějších. Čtenář, jenž by se zajímal o důkladnější popis hradišť z první doby knížecí, najde klassický výklad v monumentálním díle prof. dr. L. J. Píče, jež vyjde co nevidět podporou České Akademie.

Ale je ještě jedna skupina českých hradišť, jež povstala v dávnověku, paprskem historie neosvětleném. Pro vývin našich nejstarších kultur předhistorických měla právě tato hradiště význam epochální! Je třeba, abychom zavedli čtenáře do dob daleko za narození Kristovo. Jak známo, byla nejstarší kultura prvních obyvatelů Čech ryze kamenná (t. zv. neolithická). V době kamenné osídleny byly střední a severní Čechy podél největších řek Labe, Vltavy, Jizery a Ohře, lidem kočovným a mírumilovným, jehož kultura vyznamenává se sice primitivností, ale také velikou intelligencí. Lid neznal kovů, neznal přepychu a nepohřbíval nebožtíků způsobem rituálním ve hrobech, v podzemí. Byl to lid primitivní kultury a zajisté také prostých zvyků společenských i nábo-

ženských. Tu jakoby náhle na territoriu tomto povstala centra, v nichž nové, z ciziny importované kulturní vlivy nabyly převahy. Na bezpečných, významných místech vznikají sídla, v nichž dominuje cizí kultura. Toho dokladem jsou nesčetné památky. Vědecká analyse jejich zjišťuje s naprostou určitostí stopy kultur, jež vnikly do Čech z dalekých končin jižních, od pobřeží moře Středozemního a z ostrovů Egejských, z horní Italie. ze severních, nehostinných krajin na pobřeží moře Baltického, z území nálezů t. zv. meklenburských hrobů skřínkových a ze sousedního ústředí durynského na Sále. Nelze o tom pochybovati, že tyto různorodé sice, ale význačné prvky starých kultur nebyly do Čech přineseny novými národy, kteří původní svá sídla opustili, neboť v tom případě nebyly by tyto kulturní doklady nalézány v chaosu jenom na určitých místech. Nelze jinak, než hledati vznik našich staroslavných předhistorických hradišť v invasi obchodníků z cizích krajů, kteří přicházeli do Čech a na bezpečných hradištích obchodovali. Byli to zejména obchodníci z končin jižních, jejichž karavany putovaly podle Dunaje a Labe k moři Baltickému, na pobřeží severní Francie, ba až do Anglie a na ostrovy Kassiteridy, odkud vraceli se s hojnou kořistí cínu a jantaru (elektronu), z jihu pak na výměnu přiváželi nepochybně první kovové předměty, zejména dekorační cetky z mědi a zlata. Hojné stopy tohoto obchodu nalézáme v našich sídlištích, ve hrobech skrčenců. V té době vůbec začali naši praobyvatelé autochthonní pohřbívati ve hrobech kamenných, v nichž k největšímu svému překvapení nalézáme veliké množství náhrdelníků z perel jantarových, ano i zvláštní typy jehlic měděných a bronzových, tak zvaných cyperských. Tyto význačné jehlice našli badatelé archeologičtí zejména ve hrobech na ostrově Cypru společně s cilindrovými pečetidly původu babylonského, které Sayce klade do roku 2000 až 1000, Schrader 1500 před Kristem.

Vnikání těchto nových kulturních proudů vyvolalo ovšem v původním, prostém obyvatelstvu Čech ohromný, dalekosáhlý převrat. Lid následkem toho brzo ztratil svou ryzost, změnil způsob svého života, svoje mravy, změnil rozhodně i svoje názory náboženské. Nová kultura oslepila nezkušeného neolithika, přepych se vkrádá do prostých domácností a činí z původního obyvatele člověka sice kulturního, uhlazenějšího i zámožnějšího, ale závislejšího — — draze zaplatil tyto výhody, ztratil svou svéráznou jednoduchost, osobitost a dozajista i svou svobodu! Po této tak zvané přechodní kultuře nastaly nepochybně ještě jiné převraty, zaviněné vnikáním nových národů do Čech, zejména národa slovanského v mladší době bronzové; ale i tito pozdější obyvatelé Čech usadili se na dávnověkých hradištích a na mnohém z nich lze dokázati nepřetržité osídlení od doby neolithické a přechodní až do doby první knížecí, tudíž i středověké. Možno tedy skutečně mluviti o dávnověkých hradištích, jako předchůdcích našich hradů knížecích a středověkých. Jsou to zejména hradiště na Řivnáči u Levého Hradce, hradiště na Zámkách u Bohnic, v Divoké Šárce (nad Džbánem), Hrádek u Čáslavi, Slánská Hora, Quaderberg u Děčína, Rubín v severozápadních Čechách a m. j. Zvláštní význam má hradiště u Stradonic u Berouna, jež považuje se za sídlo Marobuda, věhlasné Marobudum, kde býval hlavní tábor vojenský markomanského vévody Marobuda, a po celé střední Evropě proslulé městiště obchodní a výrobní. Zmiňuje se o něm také Tacitus, jenž poukazuje na to, že se tu zdržuje také mnoho římských sběhů, markytánů a potulných obchodníků.

Zvláštní pozornost našim hradištím věnovali němečtí učenci (dr. Osborn a hlavně dr. Virchow), jenž v letech sedmdesátých na antropologických sjezdech v Boloni a v Mnichově o kultuře našich hradišť se rozhovořil; Virchow byl první, jenž poukázal na příbuznost těchto kultur s kulturou terramar severoitalských, t. j. nákolních staveb, zbudovaných na souši (ne tedy v močálech neb na březích jezer). Těmto učencům a znamenitému archeologu Undsedtovi vděčí naše hradiště za věhlas, jehož nabyla v cizině. Kultura jejich nebyla ovšem tehdy ještě tak dopodrobna analysována, jako je tomu dnes zásluhou mladší naší školy archeologické, soustředěné kolem prof. dr. Niederla a konservátora Buchtely.

Dr. R. J. Kronbauer.

PREMIÉROVÝ VEČER NÁRODNÍHO DIVADLA (28. ledna t. r.) zahájen byl válečnou episodou z r. 1866 od Jaroslava Hilberta, kterou autor nazval Českou komedii. Pamatuji se, že za hovoru o významu čtyřicátého výročí neblahých válečných příběhů, vzpomněl si Herites na silnou báseň Alearda Aleardiho „I sette soldati", kterou před dávnými a dávnými lety přeložil. Básník ubírá se po bojišti a hovoří s mrtvými vojáky. Byl tu junák z Čech, byl tu Slovák, byl tu bratr Polák. Hoši, přeubozí hoši, lituje padlých hrdinů poeta, proč, k vůli čemu, k vůli komu opouštěli jste svoje krásné země, proč nezůstali jste doma, u svých drahých, proč opouštěli jste zemi tolika ladných zjevů, tolika čarovných písní? Báseň má pointu tak upřímně, tak bez obalu vyhrocenou, že není naprosto možno ani v obrysech ji reprodukovati. Hilbert chtěl něco podobného říci svou českou komedií a víc si netroufal a troufati nesměl, než mlhavou, symbolickou narážkou, obsaženou v titulu episody, naznačiti hořkost, bolest českého člověka nad spoustou zmařených životů, nad přemírou nedosněných ideálů, pokusův i činů, ztroskotaných na cestách bludných, nepravých, nevedoucích k vytou-

ženému cíli. Musíme často a často mluvit i psát seriosně o tuctovém cizím zboží, analysujeme scény, kritisujeme celek a vyplňujeme sloupce úvahami o jalových a efemérních dramatických jepicích, a proto je nám příjemno, můžeme-li jednou za čas rozohnit se pro našeho člověka, jenž si řekl, že chce, že bude tlumočit starou, zdeptanou, dávno přebolenou a zdánlivě dávno zapomenutou bolest. Co chtěl Hilbert vlastně povědět tou svou válečnou scénou, tím svým bravúrně improvisovaným táborem ztracených vojáků, které jeden z nich dovede nadchnouti k činu, k hrdinství, jež spoutanému jejich veliteli zdá se býti šílenstvím?

Publikum to ihned vycítilo — dalo frenetickým potleskem na otevřené scéně sankci tomuto dobrodružnému výpadu, jenž musí skončiti — jak autorita se domnívá — fiaskem, smrtí všech v okamžiku bezprostředně následujícím. Hrstka nadšenců, hrstka lidí, kteří zázrakem ušli smrti, kteří nemají, co by ztratili, ale kteří mají takřka nadpozemský sen, nesmírný ideál, drahé, opuštěné, zaprodané vlasti prospět aspoň touto svou heroickou odvahou — vyrazí ze hřbitova, před jícen tisíců a tisíců smrtonosných ústí dobře mířících, nabitých prušáckých jehlovek. Teď mělo býti po nich, teď už je měla hromadná salva smetnouti. — Co to? Je slyšet pořád ještě jejich jásot... jdou dále... kam? Padnou, nepadnou? Opona padá — a posluchači je teplo v duši, protože přece jenom je tu možnost domnívati se, že snad přece jenom vyvázli. V tom je síla, v tom je veliká, sympatická idea, kterou ozařuje symbol titulu krvavou ironií, v níž je utajeno to, co autor nesměl slovy pověděti — výstraha, varovné momento, jemuž dává pohnutá doba mohutné pozadí. Ve hře, kterou pečlivě vypravil pan řed. G. Schmoranz, připadl hlavní herecký úkol p. Vojanovi, jenž dobře vystihl poslání, autorem roli vdechnuté. Svému dílku by pan autor prospěl, kdyby je zrevidoval a tu a tam několik slov nebo i vět, škrtl. Mezi vojáky zabloudí žena. Jistě ne bez účelu. Přinesla bolest matek a žen na scénu. Paní Hübnerová interpretovala ji tak tklivě, že zachvěla každou duši. Zmatek po bitvě pěkně vystihl p. Kafka, báječně padl se zdi po střelné ráně p. Hašler.

Wildeova Florencká tragedie je dramatickým fragmentem, v němž zastoupena jsou všechna barevná sklíčka básníkova kaleidoskopického bohatství. Máš ovšem dojem, jakoby autor draze prodával svůj brillantní nápad. Půl hodinky jsi jako nad podkopem. Kupec zastihl mladého prince na záletech. Slovo za slovem je předehrou čehosi strašlivého, věta za větou je obsažná, krásná jako to tkanivo vzácných, drahocenných látek, jež kupec princi nabízí — ale vidíš přece jenom mistrovi do přediva a proto by ti bylo milejší, kdyby kličku zadrhl o něco dřív. Pánové Vojan a Schlaghammer

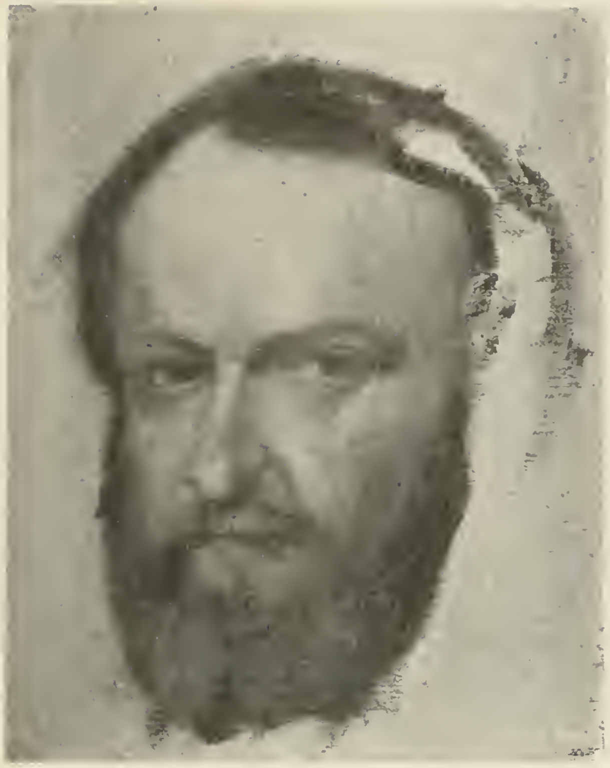

KAREL JAVŮREK: PODOBIZNA K. H. MÁCHY.

sehráli scéničku koncertně. Pan Vojan znamenitou hrou napjetí stupňoval — lapený panáček jen se svíjel. Výkřiky v závěrečné scéně vyrážel p. Schlaghammer z hrdla tak opravdově, že posluchače mrazilo na celém těle. Velice půvabnou Sirénou byla pí. Dostalová. A ten její výraz v obličeji, když pronášela básníkovu čistě wildeovskou pointu! Jaroslav Kvapil fragment obestřel poetickou, stylovou náladou. *—or.*

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRAD. Autoři „Bdící lásky“, kterou jsme na vinohradské scéně poznali minulé saisony, jsou u nás nějak dobře zapsáni: onehdy jim sehráli nový kus, „Strážného anděla domácnosti“, kterým je míněn obstarožný, věčně zamilovaný, ale jinak dobrácký pan baron Zikmund des Oublies, domácí přítel rozkošné paní Chardinové. Pánové de Flers a de Caillavet, autoři kusu, neskrblili tentokrát nejroztodivnějšími naučeními, která rozsévají na všecky strany — mladým sotva rozpukávajícím slečinkám, mladým paničkám a mladým jich manželům, stárnoucím mládencům i jejich kokotkám. Jen že tato ponaučenička jsou po čertech lehtivá, až i pro francouzskou komedii z okruhu vyšších desíti tisíc, trošičku volnějších názorů. My u nás se tomu všemu na štěstí jenom smějeme, ale ďas ví, jak bychom se my mužští tvářili při takových živůt-

kových rolích svých ženušek, a jak ony, kdyby se dozvěděly něco podobného na nás. Francouzští autoři dovedou býti až roztomile shovívaví, ke vzájemným drobným prohřeškům šetrní — praví filosofičtí odchovanci opravdu dobré zásady, že ruka ruku myje .... Jak se zdá, mají ostatně pravdu; věci vždy dobře skončí, záletný mužíček vyhledá zase po čase svoji volnější ženušku, a ona se k němu ve třetím aktu zase srdečně přitulí s blaženým povzdechem: „Tak se mi zdá, můj drahý Jacquesi, že jsme se teprv dnes našli!“ ... A po dvou, třech letech manželského života mohou nastati teprve vlastní líbánky. Nuže, není to „lepší“, než sváděti v životě shakespearovské otheliády? .. Páni autoři si občas nevědí rady se živly hodně fraškovitými, které „kazí ovzduší“. Kus je však svižně napsán, bohatě myšlen a je velmi zábavný. Vyžaduje bystrou souhru a klade značné požadavky na režii, která se tentokráte octla v divadelně obratných a vynalézavých rukou V. Š t e c h o v ý c h. Z účinkujících byli všichni na svém místě, zejména bonhomní záletník p. J i ř i k o v s k é h o, rozkošná jeho ženuška sl. Š t ě p n i č k o v é a groteskní domácí přítel p. Z a k o p a l ů v. Pěknou fraškovitou figurku postavil tentokrát na scénu i p. B l á h a. *E.*

PO STOPÁCH PORTRÉTU K. H. MÁCHY. Zařaďujeme do listu reprodukci obrázku stařičkého K. J. Javůrka, u něhož jsme, bohužel, nemohli tentokráte zaklepati, abychom se něco dověděli o vzniku zajímavé této skizzy. Stařičký pán musil se zase uchýliti k vůli operaci — je jich už tolik, že se nedají počítati — do nemocnice. Laskavostí pana A. Zimka, příbuzného starého pána, jenž ho za účelem informace navštívil, dověděli jsme se několik podrobností, jež jsme v jednom z minulých čísel uveřejnili. Přišel jednou Josef Václav Frič k Javůrkovi a žádal ho, aby udělal skizzu Máchova portrétu. Malíř příteli vyhověl a p o d l e p o p i s u učinil skizzu, která uvízla v jeho deskách. Po čase Javůrek na obrázku něco měnil — napadlo mu totiž, že by výrazné hlavy mohl použiti k figuře na některém obraze a sesílil zejména značně vous. Nechceme ovšem z nezaručeného tohoto náčrtku ničeho dovozovati — uveřejňujeme jej proto, poněvadž i vznik obrázku i skizza sama za pozornost tuto se přimlouvají. Otázka portrétu Máchova budí všude nesmírný zájem, a d o s t á v á m e m n o h o p o k y n ů, j a k p o s t u p o v a t i, a b y z á h a d a b y l a r o z l u š t ě n a. Spisovatel J a r o š upozorňuje, že žije v pražském chudobinci stařičký malíř, o němž možno s velikou pravděpodobností předpokládati, že K. H. Máchu znal. Jakmile budou všechny stopy důkladně prozkoumány, podáme ovšem o výsledku pátrání podrobnou zprávu.

ANTONÍN REZEK
* 13. ledna 1853, † 4. února 1909.

ANTONÍN REZEK. V poslední chvíli, když jsme už odevzdali konečné korektury tiskárně, překvapila nás smutná povinnost změniti číslo. Zemřel A n t o n í n R e z e k! Trpěl již dlouho, jeho choroba nebyla tajemstvím. Jeho odchod bolí snad proto víc, že udál se v době, naplněné chmurami a nejistotou. Popularita Rezkova založena byla jeho činností politickou, přes to, že zasedl na křeslo ministerské jako důvěrník koruny, jako ministr-úředník. Ministr Rezek těšil se důvěře shora i zdola, národu svému prokázal mnoho cenných služeb a na místě nejvyšším těšil se oblibě velmi vzácné. Ve zmatcích, ve kterých tone politický život této říše, nemohl ani on činiti zázraků a po jeho odchodu z vysokého úřadu zmatky rostou a množí se dál. Pro politika Rezka zapomíná se však na u č e n c e — h i s t o r i k a a p r o f e s s o r a české university. Vědecká práce jeho je velmi obsáhlá a dojde dojista ocenění odborného. Pro širší veřejnost je zajímava snaha Rezkova, státi se pokračovatelem Palackého. Navázal na Palackého a vydal řadu historických děl, líčících volbu a panování Ferdinanda I. Jiné úkoly nedovolily mu sice vykonati zamýšlené dílo až do konce, přece však zásluhy, kterých si získal prostudováním a vylíčením českých dějin století XVI., XVII. a XVIII., jsou veliké. Byl prvním z českých dějepisců, věnovavších se v rozsáhlé míře studiu temných dob, které jsou pro ten čas nejdůležitějším článkem českých dějin a jichž přesný obraz měli bychom míti stále před očima. Vždyť dnešní poměry naše přímo v dobách těch mají své příčiny. Rezkovi náleží uznání, že snažil se otevříti národu oči.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 20.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLF HEYDUK:

PĚJ JAKO DŘÍV . . .

„Pěj jako dřív, pěj jako pták,
jenž v květný strom si hnízdo vije . . .“
Aj, víte li, že žalů zlá
v ten vínek ukryla se zmije?

Jak pět, když místo slunný jas
v zrak krvavá mi slza tryská
a místo štěstí červánkův
se duše v mračnech rudě blýská?

Zda na perutích labutích
můž srdce v ráj se nésti zpěvů,
když zdivočilé zjitřené
v něm proudí dithyramby hněvu?

Když v hruď zimničně rozechvělou
šíp vniká hany tisíceré
a místo zvučných akordův
jen výkřik kletby z ní se dere.

Jak pět, jak čekat s důvěrou
na sporů smír a rozkvět štěstí,
když v srdce, v živou prachu hrst,
mně osud buší hrubou pěstí?

Jak pět, když cvalem příšerným,
co mé kdys bylo, mimo kluše? —
ach, jako v bouři zvadlý list
má zkalená se třese duše.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Nyní však zavčas se rozmyslil, nechal podplukovníka podplukovníkem a raději vyskočil z pelechu a utekl z konírny.

„Tu bestii tady netrpte!“ kázal Fekete. „Zaneřádí žlaby a koně nebudou chtít žrát. Uvidím-li ji tady ještě jednou, dám ji utopit! Kočky jsou pro staré plesnivé panny a ne pro mladé vojáky!“

Antoš napomenutí podplukovníkovo tak si přiložil k srdci, že hned po odchodu jeho vyšel z konírny a dal se do hledání vypuzeného zvířete. Nalezl je na střeše na sluníčku, rozmrzele mžourající a vyhledávající příhodného místečka, kde by mohlo pokračovati v přerušeném spánku. Zavolal je něžně, slaďounce, a když kocour zvolna sestoupil na okraj střechy, vzal jej opatrně do obou rukou, zanesl opět do stáje a tam na svém lůžku přikryl houní, něco při tom broukaje na necitelnost podplukovníkovu.

Byl pak ve strachu o svého Jeremiáše po všechny následující dny. Znal podplukovníka, že plní, co slibuje, ať se to týče vojáka nebo kocoura, a nebyl pranic v pochybnostech, že by dal jeho miláčka dozajista utopiti, kdyby ho podruhé nalezl na blízku svého koně.

V takové mrzuté míře nalezl Antoše Chomiaka četař. Peněz nebylo, k tomu obava o kocoura, jaká pak tedy u Antoše radost ze života! Stýskal si Florianovi na své nesnáze, a četař přátelsky mu radil, aby za to, že mu podplukovník vyháněl kocoura, on zas vyhnal ze stáje jeho koně. Oko za oko, zub za zub,

koně za kocoura, jak se sluší a patří mezi spravedlivými lidmi.

Ten návrh poněkud spravil Antošovy zadumané myšlenky. A když pak jedné noci páni důstojníci, rozjařeni pitím i láskou, vešli do konírny a dali si vyvésti všech šest koní kromě koně podplukovníkova, aby na nich při měsíčku povozili po planině čemerenské upejpavé slečinky, Antoš vyčíhal vhodné chvíle a vyhnal oře podplukovníkova několika pádnými ranami do širé noci.

Kůň však neutíkal ani k lesu, ani k řece, ani ke všem čertům, jak ze srdce si přál Chomiak, ale pádil za ostatními koni a způsobil mezi nimi a bojácnými jezdkyněmi poplach náramný. Koně vyhazovali a řičeli, dámy ječely a pískaly, páni důstojníci kleli a nadávali, a na konec zděšené slečinky válely se po zemi jako hniličky.

Bylo z toho několik notných odřenin a úrazův a ke všemu ještě bylo třeba dáti zatroubiti na poplach, aby vojáci pospíšili stíhat a hledat rozuteklých koní. Trvalo až do rána, než-li je všecky shledali a přivedli opět pod střechu domácí stáje.

Onen zbytek noci všech šest slečen také počestně spalo nebo alespoň odpočívalo na vojenských slamnících v kantině Rubinově. Jindy prý nebylo tomu tak, jak tvrdili někteří všeteční vojáci z nočních stráží a jak by snad nejlépe mohl pověděti Mordche. Stávalo prý se, že jako na vzdor zákazu vstupovaly po koncertech do vojenských baráků také civilní nohy a vracely se odtamtud až před samým svítáním, kdy v houští u říčky pod návrším čemerenským již klokotali slavíci.

Ty slavíky poslouchat chodil také četař Florian, a to někdy podvečer, kdy ostatní vojáci v kantině se veselili, někdy časně z rána, kdy stesk a touha po Malce nedávala mu dospati. Líbezné jaro dýchalo vůni a teplo a mělo tam v těch dalekých končinách také své zvláštní půvaby. Kde před tím několik nekonečných měsíců ležel vysoký sníh, kde skučela vichřice a do všeho se zahlodával kousavý mráz a kde za mrazu a sněhu rozpoutávalo se prosincové a lednové blýskání s hromobitím, tam nyní koncem dubna byl klid, mír, slunce a jas, tam rozvíjelo se stromoví, rozesmávalo se plno květův a konali své koncerty slavíci.

Někdy zatoulával se tam Florian také po polednách, kdy v nízkém slunci planula stráň zeleným zlatem. Bylo to na vyhřáté straně, všude vůkol ticho a útulno, nahoře na planině jako kdo ví jak daleko ztraceny byly vojenské baráky, dole plynula houštím obrostlá říčka a dále byly na levé straně hory a les, na pravo ke Gacku se táhnoucí většinou holé pahorky.

Tam Florian vydržel někdy nepohnutě státi nebo seděti celou hodinu a nemohl se vynadívati na tu širou, krásnou krajinu, plnou poesie a nádhery. Všecko tam bylo veliké, vážné a slavné, všechno jakoby souviselo a doplňovalo se vysokým nebem, které se modralo v záři slunečních paprsků za dne a černalo se v záři hvězd za noci.

Někdy v hodinách popoledních za nejtišší a nejslunnější pohody pojednou se ozvalo vzdálené hřímání. To padaly na opačné straně za Grabem se Zelengory nad řekou Sutjeskou uvolněné laviny. Osm hodin cesty, až do Gacka, bývalo slyšeti jejich dunění, podobné někdy strašným ranám z děl, někdy doznívajícímu hromu.

Když tak jednoho pozdního odpoledne četař Florian v milostném zadumání se plouhal rozkvétající strání, spatřil před sebou na zemi na slunci rozestřený starý vojenský plášť.

„Který kozel to sem zanesl?“ pomyslil si a soudil, že některý pěšák po koncertním zanícení a maje v hlavě nadbytek vína neb rakije, zabloudil až sem a plášť tu zapomněl nebo ztratil. Snad dokonce vrkala si tu sladká slůvka některá z oněch umělkyň s mladistvým vojínem, a plášť měl jí chrániti, aby si nesmáčela v jarní rose otřepaných sukýnek. Co by mohl povídati ten tichý, mlčenlivý, tady zapomenutý plášť, vůkol něhož se rozesmávalo jaro a zpívali jakoby nic slavíci?

To všechno napadalo četaře Floriana, když tu stál nad rozestřeným pláštěm a šťoural do něho svou švihácko lískovou hůlčičkou. Nadzvedal jej zvolna, opatrně a zkoumavě, netroufaje si sáhnouti na záhadné roucho rukou. Hady a žáby dovedl holou rukou chytati, ale teď neměl odvahy dotknouti se jí toho vojenského pláště.

A co tak do něho chvilku hůlkou dloubal, něco se pod ním mrzutě pohnulo. Odhrnul se jeden cíp a pod ním se objevila rozespalá Ledrova hlava. Pěšák byl schoulen v dolíčku pod pláštěm, vypadal na smrt chorobně, a zdálo se, že již odevzdaně se srovnává se zemí, ze které byl pošel.

„Co tu děláš, Vlastinoho Ufňukaný?“ smál se na něho překvapený četař.

„Stůňu, pane fíro,“ vzdychl pěšák a pracně se zvedal, neboť měl porouchanou ruku ve velikém obvazku. Posadil se a choval si na klíně tu zavázanou ruku jako nemluvně.

„A co to máš na ruce?“ ptal se Florian, jakoby nevěděl o nedávné události v kantině.

Ledra také ani více nezbledl ani se nezačervenal.

„Upadl jsem, pane fíro, odrazil jsem si prý maso od kosti, bolí to nesmírně. Ležím mezi

marodery v té shnilé špeluňce, ale teď už smím ven, vyšel jsem si trochu na sluníčko."

„Však taky vypadáš jako chrt, člověče. Mně se zdá, že taky dostáváš málo jíst od toho Nohořeza, jakobys šváby louskal, ani by člověk nevěřil, že to je od té ruky."

„Trochu od ruky, trochu od špatného vzduchu, trochu od špatné menáže a ustavičného ležení. Já nejsem pro takový ničemný život, pane fíro, to bych raději hned pošel jako pes."

„E mlč, takhle nemá mluvit takový mladý chlap! Pracka se ti brzo zahojí, a až nebudeš mít tak vysoko do žlabu, budeš opět jako Rus. Vidíš, vidíš, proč lítáš tak neopatrně! Tady jsou samé veliké kopce, tady se musí pomalu a rozvážně, pozor na každý krok, sic se smekneš a přední nebo zadní pracka je pryč.

Jakub Ledra na to četařovo povídání ani nezamrkal.

„O ty kopce ani by nebylo," pravil pak docela klidně a chladně, „ale když tady musí mít voják v podešvech samé cvočky a podkůvky, a to je po kamení zatracená chůze. To taky jsem padl zrovna na kámen."

„Aha, měl jsi do něho kopnout a plivnout na něj, proč se ti připletl do cesty. A což, Vlastinoho Umučený, máš žízeň?"

„Mám, pane fíro."

„A co piješ?"

„Smím jenom vodu, doktor jiného nedá, nesmím nic než vodu."

„Měl bys pít aspoň trochu vína."

„Prý by mi škodilo, že bych měl větší horkost, povídal doktor."

„Ten Nohořez ničemu nerozumí, víno je víno, čím víc vína, tím víc krve a zdraví. Aby tak jemu někdo dával jenom vodu! Počkej tady, přinesu ti doušek, a pij jen, kolik hrdlo ráčí, to tě spraví líp než všechny doktorovy obvazy a léky."

Zmizel směrem k barákům a za chvíli se vracel s třílitrovou plechovou nádobou, v jaké si vojáci vařívají v poli menáž, plnou lákavého červeného vína.

„Pekaři zrovna načínali sud," poznamenal četař, „je čerstvé, pij, Ledro. První doušek pořádný, podle žízně, a ostatní už s rozvahou. Jen pij!"

Pěšák zdravou rukou ani nemohl přiměřeně zvednouti těžkou nádobu k ústům, proto mu Florian samaritánsky pomohl a Ledra lokal dychtivě božský nápoj. Potom také důkladně si přihnul četař.

Popíjeli, pokuřovali papirosky, povídali si. Ledra blažeností jen se rozplýval, bledé, přepadlé tváře oblévaly se teplým ruměncem.

„Vidíš," všiml si toho četař, „jak ti to svědčí, to je lepší než voda. Doktora nedbej, ten by tě přivedl na prkno, ale mne poslouchej. Uvidíš, jak jinak ti bude zítra už chutnat menáž, choď hodně na vzduch a přej si. Kdybys potřeboval nějaký groš, řekni."

Ledra tu nabídku zamlouval, uznával však, že rada četařova, zejména pokud pití se týče, je výborná Bude se podle ní říditi, nic už nedá na doktora.

A když po západu slunce dopíjeli a jaksi namáhavě se zvedali s vlhnoucí země, Jakub Ledra měl oči plné slz upřímnou sdílností. Drže se zdravou rukou stromečku, aby neupadl, uznal za způsobné a vůbec vhodné promluviti k četaři Florianovi malou řeč.

„Pane fíro," začal zajíkavě, „já vám to musím říci, ale já vás mám nesmírně rád. Vy jste takový jeden pašák, takový fešácký krýgskamarád, na vás by vojáci dali víc než na generála. Přejete-li si mít oddaného člověka, Jakub Ledra je vždycky váš. Pane fíro, pro Boha, pane fíro, nekoukejte na mne, jako byste nevěděl nic. Ta vaše ruka dobře udělala, když na mne dopadla, měl jsem ji za to políbit —".

A pohnutý pěšák pojednou vzlykal, škytal a vyplakával svou lítost.

Četař Florian trochu se zarděl v obličeji a pak si odkašlal.

„Pojď a nebreč," pravil se strojenou drsností, „to je cavyků pro takovou hloupost! Pojď, pomohu ti k tvým kamarádům maroderům, potřebuješ se vyspat. A pij víno, to ti povídám, jen to tě může pozdravit."

„Budu, budu," hekaje a vzdychaje poslušně sliboval pěšák.

A tak v jedné ruce nesa vyprázdněnou nádobu a druhou rukou podpíraje vrávorajícího Ledru, četař Florian dokončoval pro ten den své lékařské poslání a vlekl pěšáka do baráku.

Na cestu jim právě začínali zpívati slavíci.

XVII.

A když tak četař Florian s Jakubem Ledrou se blížili pěšáckému baráku, v jehož jednom koutě byla nemocenská jizba, potkal je udivený doktor Taussig. Šel si právě za nastávajícího soumraku na procházku, kterou pravidelně konal na nevelkém prostranství mezi pěšáckým a mysliveckým barákem. Zdravým vojákům nevěnoval nikdy ani nejmenší pozornosti, ať si tropili sebe výstřednější věci, tu však mu hned padl do očí daleko znatelný Ledrův bílý obvaz.

Florian již věděl, že je zle, jakmile k nim lékař zamířil.

„Nohořez jde," zahučel k pěšákovi, „nezapírej a mluv pravdu, Ledro, anebo raději mlč, já to za tebe spravím."

Pak nastal výslech. Lékař chtěl věděti, jak se Ledra dostal do toho výjimečného stavu.

„Dal jsem mu líznout trošku vína, pane plukovní lékaři,“ přiznával se četař.

Doktor žalostně se podíval na prázdnou nádobu a ještě žalostněji na pěšáka.

„To je zločin, takhle opít nemocného vojáka,“ pravil rozhorleně.

Nyní však hlásil se k slovu Ledra. Byl v tu chvíli pln šlechetnosti.

„To já sám, pane plukovní lékaři“, blábolil, „pan četař Florian nic, na mou duši, pan četař Florian je v této věci čistý jako sklo.“

„Ale ne, já jsem to způsobil,“ hájil četař svoji pochybnou zásluhu, „kdopak si pomyslil, že nic nevydrží — když ho ta nemoc tak zdrbla. Ležel tam dole na sluníčku všecek umučený a zkřehlý, učiněná zámora — měl jsem s kamarádem vojákem útrpnost a dal jsem mu napít vína, jen tak pro posilněnou, aby se zahřál trošičku.“

„Nevěřte, mu, poslušně prosím, pane plukovní lékaři,“ ujímal se slova opět pěšák, „pan četař Florian je takový dobrý člověk, chce mne zachránit a béře to zúmyslně na sebe — “.

„Ten by vás pěkně zachránil!“ ušklíbl se lékař. „Nevíte oba, co mluvíte, jeden i druhý jste na mol opilý. Zatracená ochlastaná čeládka — sviňáci! Vy jste onen povedený četař Florian, není-li pravda?“ dodal k Florianovi.

„K službám, pane plukovní lékaři,“ břitce odpovídal četař.

„Dobrá,“ na to doktor a zavolal mimojdoucího pěšáka. „Doveďte tohohle zbědovaného maroda do nemocniční jizby — pozor, netahejte ho za bolavou ruku, neobratný člověče! A vy, lehkomyslný četaři, můžete jít po svých a na ostatní čekejte.“

Četař Florian šel a nazejtří dopoledne se dočkal u raportu jedenadvacítidenního domácího vězení. Měl štěstí na tu číslici, ale měl zároveň ukrutnou zlost. Domácí vězení je sice malicherný trest pro toho, kdo snadno dovede pohřešiti zlatou svobodu, ale pro lidi druhu Florianova, kterým každé obezděné prostranství jest příliš těsným a na které již pouhé vědomí, že jsou ve svobodě zkracováni, působí nesnesitelně, bývá vítanější vězení s postem, jen když jest kratší.

K tomu ke všemu nejkormutlivěji účinkovalo na četaře Floriana pomyšlení, že domácí vězení jest mu opět dlouhou a krutou překážkou, aby mohl spatřovati Malku. Sotva se dočkal dne, kdy odtáhly z kantiny Rubinovy potulné hudebnice a kdy mu odchodem jejich kynul laskavý úsměv a snad opětný významný stisk Malčiny ruky, a tu zas postaví se mu do milostných výprav taková mizerná, prosaická překážka.

Uvažuje o tom, četař Florian až ve zlosti skřípal zdravými zuby a v duchu se káral za to, že byl takový neopatrný, hloupý bloud a všímal si na straně ležícího pěšáka. Co mu vlastně bylo do Ledry, že se ho tak bratrsky ujímal a jej tak bratrsky napájel vínem, až chlap nestřídmá byl pod boží obraz?

Jako vždycky za podobných okolností, tak také nyní četař Florian upadal v zádumčivé rozjímání. Stýskal si na svoji vratkou, nedosti pevně založenou, nerozumnou povahu. Pro okamžité nepatrné věci, pro pouhé lapalie pouštěl s mysli věci ohromné důležitosti, a byl si dobře vědom, že by docela snadno některou prchavou, bezvýznamnou kratochvílí zabil v sobě třebas i životní otázku.

Jako nyní na příklad. Zachtělo se mu dáti napít Ledrovi vína, a teď za to neuvidí tři další dlouhé neděle Malky. Týden, kdy v kantině koncertovaly dámičky, byl pro něho nekonečností, což pak nyní k tomu ještě ty tři neděle, tři krásné neděle v měsíci máji, kdy rozkvetá příroda i láska!

Byl by si nejraději natloukl, jakou měl na sebe pifku. A horšil se též na doktora Taussiga, který za to, že mu pomáhal léčiti Jakuba Ledru, místo uznání ho přivedl do trestu. Takový jest nyní svět ošklivý, nevděčný, ničemný.

Leže po menáži na slamníku, tak pan četař Florian se trudil a mrzutě pokřikoval na vojáky. Nic mu nebylo vhod, všechno jej rozčilovalo. Ten myslivec mu mlaskal jako podsvinče, onen příliš hlučně mluvil, jiný se mu ustavičně pletl před slamníkem jako motovidlo.

Přišla k němu ochočená liška, která již od minulého léta žila jako pes mezi vojáky. Jakoby věděla, že četařovi nechutnala menáž a že na plechové misce na poličce nad ním jest nedojedená porce masa, čuměla žádostivě na něho.

Četař ohnal se mrzutě po ní a ona mu chňapla po ruce.

„Půjdeš!“ zvolal a zvedl se na slamníku. „Ale máš pravdu, jen se nedej, a chce-li tě někdo uhodit, jen mu to hned oplať, tak to má být, tak to teď chce svět. Vidíš, kdybys byla utekla, nebyla bys dostala nic, ale že jsi se chtěla bránit, tu máš maso.“

Sundal s poličky misku a hodil z ní lišce na zem kus vychladlé lojovaté hověziny. Liška radostně zasvítila očima, popadla maso a odnesla si je do nejbližšího kouta.

Četař se zálibou pozoroval krásné, čisťounké zvíře, které rychle se pohybovalo mezi slamníky a vojáky, hned čile se objevilo na tom a již zase na onom konci úzké dlouhé jizby, ale nikdy nebylo ani sebe méně slyšeti šelestu jeho malých tlapek. (Pokračování.)

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Již jest u samého domku příšera. Tam se zastavuje. A u cíle sama vzrůstá běsnost vášně, sílena blízkostí cíle, jehož je jista. Až zaklopýtá o práh. Vychrlí tu novou spoušť, nové zlořečení, které v tomto pekelném nitru není nikdy dost vyvrcholeno. A pak ještě zas přede dveřmi se zastavuje, zaotálí úmyslně — jakoby pokochat se chtěl ten člověk všemi mukami vytušenými toho srdce uvnitř. A není hnusu, jenž nechrlil by se při tomto pozastavení z tohoto hrdla na hlavu nešťastné ženy, jež tam vyčkává zatím v křečovitě usedavém pláči a na kolenou, vlasy si rvouc a bijíc se v spánky. A není prokletí a výhrůžek a odsouzení a zhanobení, kterým by se toto pozastavení nevrhalo na hlavu nešťastnou. Nejdříve ji to ubije těmi slovy, v úsmrt zdeptá. A pak nastává ubití vlastní. Neb vždy pak náhle vzejme se to jakýs běs v tom pekelném srdci. Zaskřípe ten ďábel zuby, sevře pěstě a zvířecí vzryv rdousí se v jeho hrdle. A schýliv hlavu sveřepě do ramen jako býk, vpadne najednou do vnitř, hlavou to zrovna vyrážeje nízké dvéře . . . a již se uvrhá na tu ženu tam klečící, spínající k němu upěnlivě ruce. Pěstě to dopadnou jí na skráně, v týl, do prsou a ona upadá pod brutalitou násilí. A tu po svíjejícím se těle na zemi začnou šlapati vztekle ty zkrutlé, ohromné zednické boty, v zuřivé zlobě, jakoby na ráz rozdrtiti chtěly jedovatého plaza, jenž je uštkl a na němž se mstí. Až dost se nakopal, snad nezůstalo na tomto těle místa nedotčeného.

A to jakoby tuto pustou duši upokojilo, aby mohla nadále vynalézati své strašné choutky. Zakřivly pak rty ožralovy, napjaté jako modravá mázdra, jazyk v nich sveřepě zachlemtal, olizuje se po čemsi. Běda, jestli by meškala, jestli by hned nebyla se sebrala ze země, z prachu svého ubití a pohanění a nebyla obsloužila tuto choutku . . běda, běda. Ale nestalo se to nikdy. Vždy včas mu přišla, znajíc jeho choutky, na které se náležitě připravila. Jelita, koňského jelita, hodně velikého se to chtělo náružívě tomuto zachlemtání jazykem — jelita vypečeného, napuklého, mastného, lesklého, perlícího se sádlem, v němž muselo plouti, toho jelita, jež musela sehnati za cenu krve své, za nejrozdřenější mozol rukou svých, za každou cenu, neb on neposkytl jakživ ničeho na živobytí nejnutnější, na sůl ani brambory, tím méně na tlusté jelito, vše utopiv v kořalce, jež stala se jeho živlem jako celým těmto horám. — Jelito . . . řval, když dost rychle nebylo přinášeno a jehož tolik chtělo se jeho útrobám sprahlým kořalkou . . . ale již prastělo a syčelo na stole, tonouc v kastrolu a jakoby se smálo tím hnusným vzhledem svým na netvora, jenž šklebil se za ně chtivě a jako v bezuzdné lačnosti: To byly jeho hody, při nichž bylo ho třeba nechat nerušena — nesměla se ozvat, vzlyknout, . . a jen stála, v úzkostech se chvějíc, kdes opodál a upěnlivě v sebe spínajíc ruce a zuby zatínajíc v zamodralé rty — bylať tu vtělením úzkosti a trýzně, v tom všem vydání bytosti své na pospas zvůli a zlobě netvora. A on zatím labužnicky si chlemtal zahryzuje se v obrovské jelito, po kterém tak náruživě byly lačnily jeho kořalkou sprahlé útroby . . .

A pak začínaly nejhroznější chvíle pro ni, všechno ubití, týrání, všechno prokletí dosavadní nebylo v jejím ponětí ničím, co obvykle pro ni nastávalo pak, to zhanobení a zhnusení ženskosti její, ku kterému připravovala se bestie. Rty jakoby se vzduly, nozdry bestie se rozpjaly, tak nějak sveřepě, u žlravé připravující se rozkoši rozpjal se a zšířil celý jeho obličej. A těma očima se zakrucuje po ní, jakoby se to pásl na mukách a úzkostech své oběti, jakoby co nejvíce dával jim vzrůstati, jitře tímto hnusným zvířecím pohledem všechen její instinkt a odpor . . .

Až toto její zjistření jakoby dosáhlo vrcholu. Jako v zákvilu smrtelnosti klesá žena na kolena ruce k němu vzpínajíc, k prosbě, smilování, k obraně a k čemu všemu, čím úpí obět k svému vrahovi . . Ó, ó, jme se pak strašlivě hořekovati. Ó, ó . . . úpí ve smrtelném nářku a jakoby vzryvech celé bytosti, které sápou její hrudí . . .

A to byla nejstrašnější étapa jejího utrpení, nejstrašlivější pozastavení na její pouti ku Kalvarii svého zmučení, tu hynulo nejen její tělo zhanobené a utrýzněné, ale i sama její duše — a přec v tom kletém údělu svým osudem spjata k tomuto netvorovi, že nebylo pro ni spásy ani odvrácení, jakoby úděl tento, daný a určený svého druhu ženám, jež žádná moc a trýzeň světa neodvrátí od jejich mužů za okolností nejstrašnějších a nejzoufalejších, měl býti naplněn až do nejběsnějšího vyvrcholení. A to opakovalo se den ze dne, tuto cestu na Kalvarii svého žití nastupovala denně, na níž nebylo nikdy nejmenšího ulehčení a všechna pozasta-

---

*) Z příčin technických bylo nutno pokračování práce Šlejharovy o několik čísel odložiti.

vení muk stejně se opětovala, v téže krvi, v témže hanobení a drásání vši lidskosti v míře nejpotupnější — —

A... zdali tam dnes čeká! Je-li mu jen náležitě připravena, obrněna. Nikdy nebylo tolik lítosti a zloby a choutky a vražednosti v této bestii jako dnes. A nikdy nechtělo se mu tolik koňského jelita! Běda, jestli se mu neuzdá, nebude-li dost velké, dost vypečené, dost praskavé a mastné. Běda, běda — ty jedna... A kramflekem dupe o záhrobeň, jakoby mínil již předem činit své přípravy — jak litě dopadá a zvoní kranflek o kámen. A závora u kamen je připravena .. počkej ty jedna. A vysápnuv petlici do síně se vmotal ťápaje kolem sebe — co, nikdo že mu nepůjde posvítit! zalýkal se v sobě v zuření svém, které jako vítané kořisti jímalo se každé příležitosti, a přes jeho zraky rozpjala se mázdra jako krkavčí. A celými dveřmi vřítil se netvor tak do sednice, chýle hlavu jako rozzuřený býk... a vzhlédaje, koho by rozsápal.

Cože, cože! Nikdo proti němu, jak uvykl, rukou nevzpíná a neupírají se k němu ničí horečně planoucí a bezmenně ustrašené zraky, aby úpěly o smilování? Cože, cože! Takto je nevážen, bez náležité úcty? Cože, cože! A jelito nevoní, slibně nepraská, cože, cože? Rozhltal se vražedným pohledem kolem sebe, supě z celých útrob, co ten strašně naběhlý, krkavčí ret se mu zatřásal jako napjatá kůže na bubnu. Kam že jsi se mně zmihla, hý... ó... Snad si lehla někde v zápecí, usnula ... to by tak! A jal se dříve probíhati sednicí jako pohádkový drak slídící po člověčině.

Světlo měsíčné měkce se rozlévalo kol pobíhající šelmy a jakoby ve chvíli nynější probralo se k celé nejintensivnější, pronikavě rozněcující se podstatě své, aby učinilo zde všechno zjevno, vše odhalilo ...

Krev, krev, krev ... ta všady vůkol mokvala; vyplývajíc odkudsi zvolna, hrnula se jako z nezvěstného zdroje, brunátně a příšerně se temníc v bílé záplavě. Až krev tu postřehl. Zarazil se, vyboulené oči zůstaly mu stát ve svém dravém, uhrančivém těkání vůkol. A vychrlené slovo zlořečení zalklo se v polou. Jal se kolem rozhlédati. A rozliv krve jakoby po příšerných svých stopách vedl jeho zrak na své hrůzné pouti až k vlastnímu cíli.

Krev, krev všady ...

A hrozné ticho ustrnulo zatím světnicí, padalo jako zmráčení. Bílé světlo široce, nepohnutě tanulo. Tím zejivým zmráčením ticha a vypjatím se nějaké záhadné nepozemské oblasti, která na vše třeštila své zraky, jakoby se tady každé chvíle mělo provaliti jakés strašné, osudné mene, tekel, ufarsim ...

A přece vše bylo jako druhdy, co se dělo, dálo se bez přestání, bez prodlévání spěla mlčelivá noc a sféra světelná, neznajíc pozastavení ani pozemského úžasu, spěla svou kosmickou poutí. Nastupovala na jiná místa, kde ještě nedlela a bývalá stanoviště opouštěla. Až takto se stran začala zasahovati u přítmí truhly. Tak teskně a mlčelivě proniklo sem světelné spění ...

Zdálo se, že rozševelilo se tu cos tichem jizby jako v nezvěstných, propastných spádech. Nastávalo to neoznačitelné záhadné ševelení, jakoby hledaly a jímaly neviditelné ruce prokládajíce se veřejemi tajemství. To světlo záhadné a mlčelivé jakoby hledalo a nalézalo ...

Tam v zákoutí truhly posléz nalezlo. Tam se ona nalézala. Ale neukryla se to v malomyslné hrůze před ním, nechvěla se, nebála se již. Přikláněla se tělem ke truhle, s hlavou obličejem dolů úporně složenou a přece jakoby tak oddaně se chýlící, s rukama nehybně svěšenýma v klín; nohama jakoby se byla dříve o stěnu opírala, než dosáhla této posice. Také po truhle splývala krev tvoříc po ní jakýs příšerný ornament, rozhodně žádného národního motivu, a odtud dále se řinouc po zemi, ztuhla tu rudým zálivem matně se lesknoucím v zásvitech bílého světla, k nimž jakoby smrtelně úpěla.

Nalézala se to tam ona.

Jenže nepřicházela tak pokorně jako druhdy vstříc svému katu, nešla nastavovat hruď k rozzápání ranami zabijáka. Nešílelo to ve smyslech nešťastnice při jeho příchodu, nebála se již ani jeho sochoru, ani závory, hnusného jeho uplvání, ani ušlapání, nebála se tak ku podivu ničeho. A přece se strany bestie, zpité zajisté hůře, než kdy jindy, dalo se očekávati to nejhorší. Ale ničeho se nebála se strany její. Takový rozsáhlý studený klid vynášel se z toho kouta truhly, jež bylo stanovištěm smrti..

A..! zavřeštěl opilec překvapeně a temně.

To se mu přece ještě nestalo. Nevěděl také ještě dobře, co by to mělo znamenati. Ale rozhodně se mu to nezdálo a na to nebyl zvyklý on, aby snad jeho vzdorovitě nedbala ona! jeho! Bezděky při tom pomyšlení na možný vzdor rozsápaly se mu útroby posupným, divým chechtotem. Tu byl si až příliš jist, tu měl náležitě zdresírovanou, tu držel dobře ve svých spárech. Cože by to teda u všech pekel a jejich ďáblů ...

A on ji dnes zvláště potřeboval, chtělo se mu tolik obvyklého zadostiučinění. A to již zrovna běsná křeč vražedně pohrávala jeho pěstma, cloumalo mu to úporně tělem, nohama zuřivě zatlapával jako u připravování se k rozšlapání.

Roztálo se srdce bestie, nenalézající hned svého zadostiučinění.

Tak tiše si tam leží, tak vzdorovitě jeho nedbá. Zařval, načež nabral dechu jako do kovářského měchu. Zařval pak ještě strašlivěji, hýkavě, zvířecky a sběhnuv skokem k mrtvole, strhl ji z jejího smrtelného pokojného nachýlení do prostřed světnice . . . Bylo to strašlivé, zasápání t'mto klidem smrti. A jakoby v jeho sledu smyklo se cos sednicí v příšerném, sebestíhajícím posunu, kterým ohromivě zvracují se dosavadní podstaty. Mrtvola hned obrátila se obličejem vzhůru, patříc skelně roztříštěnýma, strhanýma, prázdnýma zrakoma jaksi jemu zrovna v líc.

Jemu v tvář! A ku podivu, bez každého zlekání, bez toho úžasného, malomocného zjitření druhdy, na jaké byl zvyklý, tak klidně pomíjivě toho lidského ďábla nad ní stojícího si to jako bezstarostně zírala. A tak pomíjivě všeho ostatního se tvářila, tak záhadně blaženě . . Nesmírnému, mystickému daleku zdálo se náležeti toto patření, s bílým bludným světlem splývajíc. Rysy obličeje jejího jakoby dávno v sobě zanikaly, uspořádané v záhadný, bludný výraz. Čelo zvrácené kamsi úporně v zad, tanulo přísně a zasmušile jako v utkvění ohromivého přesvědčení. Temeno mrtvoly šedě, zasinale prosvítající zdálo se zastřeno pouhým zcuchaným chmýřím, jako když se ptáče čepejří — dávno všecky vlasy z něho byly servány a zajisté ještě nedávno divě bylo rváno. Ale nyní kadeř se na něm nezachvěla, zdálo se vyplývat toto ubohé servané chmýří v jakéms posledním vyvstání smrtelném, když v ně zavál vzdech hrůzy. V celém tom ztraceném zmučeném obličeji jedině ta ústa jaksi strašně se třeštila vznícená k jakés hrozné výmluvnosti. Ztuhlou pěnou krve byla pokryta a jako strašně umlčena.

Plné světlo nerušeně již nyní dopadalo na mrtvolu uprostřed světnice a jakoby se připojovalo mystickými výdechy svými k témuž ohromujícímu neznámému údělu, jenž se tady svrchovaně hlásal . . .

(Pokračování.)

FEUILETON.

STAROU PRAHOU.

Čarovný půvab, kterým obestřela příroda a dějiny naši Prahu, vábil ode dávna cizince do jejích pohostinných zdí. Přišli mezi nimi i mnozí vnimavější, kteří své poznatky a dojmy vtělili v literární práce různé ceny. Byla by jich dosti bohatá sbírka od několikaveršových skladeb přes rozmanité cestopisné črty až k rozsáhlým knihám, psaným s vážnými snahami vědeckými. Není nezajímavo listovati v nich a dáti se jimi vésti Prahou, zejména Prahou let už dávno minulých. K nejcennějším takovýmto průvodcům Prahy z doby Josefinské náleží dvousvazkový, objemný spis „Beobachtungen in und über Prag“, který byl vydán r. 1787 u Wolfganga Gerleho v Praze.

O spisovateli těchto „Pozorování“, který na jejich titulu podepsal se jen těžko rozluštitelnými slovy „von einem reisenden Ausländer“, není známo nic víc, než co ve své knize sám o sobě povídá, nebo co z ní nepřímo vysvítá.*) Osvícenec od hlavy až k patě, zanícený horlitel pro císaře Josefa II. a jeho reformy, muž širokého rozhledu, obsáhlého vzdělání a vzácné objektivnosti, důkladný pozorovatel, bystrý psycholog jemného postřehu, zručný stylista, takový jest portrait našeho autora, jak rýsuje se v řádcích jeho poutavé knihy.

V první, poslední a mimochodem i v jiných kapitolách své knihy zabývá se „cestující cizinec“ dějepisem a místopisem Prahy. Mnohá poznámka pozoruhodna jednak tím, že vyslovuje subjektivní názor spisovatelův, jednak tím, že obsahuje méně povědomé údaje o některých památkách Prahy nebo jejího okolí. Tak pod hradem viděl náš autor ještě dva sloupy v těch místech, kam spadli císařští místodržící, r. 1618 z okna shození. Most Karlův, dne 29. února 1784 ledy poškozený, tou dobou byl restaurován a k úhradě těchto nákladů vybíral se od povozů, přejíždějících po něm, malý poplatek. Kommunikaci přes Vltavu v městě obstarávaly tehdy také dva přívozy o 3 loďkách. Poplatek za osobu činil $1/2$ kr. Byly nedaleko ostrova Barvířského a nedaleko M. Benátek. Třetí přívoz byl v Podskalí, kdež převážely se také povozy. Na Staroměstském náměstí zajímala našeho cizince především mramorová kašna — známá kašna Krocínova — a vyslovil přání, aby pro její uměleckou cenu byla jí věnována pozornější péče. Za to dva zjevy na témž náměstí se mu příčily: vojenská stráž a domy před Týnským chrámem, které prý ruší jeho vzhled. Radnice Staroměstská tou dobou byla opravována, a proto její kanceláře byly umístěny v zrušeném klášteře benediktinském vedle kostela sv. Mikuláše. Od orloje radnice k jejímu protějšímu rohu vedla tehdy galerie, na které dříve veřejně byla tažena čísla loterní. Z bývalého příkopu, který druhdy dělíval Staré

*) Otázka autorství mezi bibliografy dosud definitivně nerozřešena. Jedni pokládají za autora Dr. Albrechta, jiní Kausche, konečně i někteří Aug. Got. Meissnera. Spisem zabýval se již Jan Emler, „Praha z doby rokoka“ (1907). Pozn. red.

JAROSLAV VĚŠÍN: KRÁLOVŠTÍ PRINCOVÉ BULHARŠTÍ.

město od Nového, tou dobou byla patrna už jenom část nedaleko kostela Uršulinek. Po ostatní jeho prostoře byla vysázena kaštanová alej, asi 550 kroků dlouhá. Kolem kostela sv. Jindřicha tehdy býval ještě hřbitov. Na něm viděl náš „cestující cizinec“ obraz 14 pomocníků, již valně sešlý; pak kapli, jejíž střecha byla posázena skutečnými lebkami, a jejíž okna byla zamřížována žeberními kostmi, a potom kostnici. Také kolem kostela sv. Štěpána byl tenkráte hřbitov. Na Karlově náměstí, tehdejším Dobytčím trhu, stály ještě uprostřed domy a kaple Božího Těla. Na věži radnice Novoměstské byly hodiny po způsobu italském a pod nimi deska, která ukazovala čtvrti měsíce a znamení nebeská. Na Malých Benátkách (nynějším ostrově Střeleckém) tou dobou stály střílny. Na Velkých Benátkách prostírala se velká běliska plátna. V pražském okolí zajímala našeho autora hlavně zahrada Kanalova na nynějších Vinohradech, Stromovka a j. Ve Hvězdě tenkráte byla prachárna. V „Prokopově jeskyni“ bydlil mnich, a k tamnímu kostelíku konala se velká procesí. Velmi se líbilo našemu autoru, že v Praze jsou uliční tabulky a čísla domovní. Dle jeho udání bylo tenkráte na Hradčanech 196 domů, na Malé Straně 538, na Starém městě 932, v Židovském městě asi 400, na Novém městě 1242 a na Vyšehradě 66. — Praha tou dobou měla asi 75.000 obyvatelů.

Při dějinách a místopisu Prahy obmezil se spisovatel na míru nejnutnější, hodlaje svým časem věnovati tomuto předmětu spis samostatný, o jehož vydání však není zpráv. S tím větší důkladností a obšírností rozepsal se o vnitřním životě pražském. Není snad jediné jeho sféry, aby se o ní ve své knize podrobně nezmínil.

Bedlivý zřetel věnuje „cestující cizinec“ především kulturním poměrům Prahy. V Praze jest škola normální, umístěná v budově anglických panen na Malé Straně. Vyučuje při ní pět učitelů a několik pomocníků. Má 4 třídy; do poslední chodí jen ti, kdož věnují se řemeslu, a učí se tam počtům, kreslení, naukám přírodním a jiným vědomostem, pro jejich povolání především potřebným. S normální školou jest spojen „průmyslový ústav“, ve kterém vzdělávají se dívky jednak ve všeobecných předmětech, jednak v ženských pracích. Praha má tři gymnasia: na Starém městě, na Novém městě a na M. Straně. Universita jest umístěna v Karolinu (fakulta lékařská a právnická) a v Klementinu (filosofická a theologická). Do nedávna studium na universitě bylo zdarma; nyní zámožnější dle jednotlivých předmětů platí 10 až 40 zl. kolejného na rok. Universitní prázdniny, které dříve bývaly v září a říjnu, od r. 1787 jsou v červenci a v srpnu. Vědecký ruch soustřeďuje se v „Učené společnosti“, umístěné v přírodním kabinetu v Karolinu. Mezi pražskými knihovnami první místo zaujímá universitní, denně mezi 8. a 11. hodinou veřejně přístupná. Náš autor ji řadí hned vedle universitní knihovny v Gottinkách. Čítárna jest ozdobena dvěma malbami ze XIV. věku, z nichž jedna, představující P. Marii, pochází od Mutiny (nyní na Karlově Týně). Mimo to zmiňuje se náš autor ještě o knihovně Strahovské, kapitulní, arcibiskupské, a Fürstenberské. Praha má četné sbírky, mezi nimiž zvláště vyniká universitní kabinet minerální v Klementinu, mezi jehož raritami jest uložen také zlatý písek, naryžovaný v českých vodách, a kabinet přírodovědecký v Karolinu. Ze soukromých sbírek jmenuje přírodní sbírku profesora fakulty filosofické, Mayera, kde uložena také egyptská mumie. Divadla v Praze jsou dvě: Nosticovské na Starém městě, kterému vadí jeho neakustičnost, a Thunovské na Malé Straně, které má hlediště pro 400 diváků a 33 lóže. Publiku pražskému vyčítá náš spisovatel, že při představeních hlasitě se baví, z parterru odchází, kdy se mu zlíbí, a když kus před ustanovenou hodinou se skončí nutí herce k přídavkům. Také o českých představeních v „Boudě“ na Koňském trhu provozovaných, několika sympatickými slovy se

zmiňuje. V Praze jest asi 12 knihtiskáren, mezi nimiž vyniká Schönfeldova. Z pražských knihkupectví význačnější jsou Schönfeldovo, Gerlovo, Mangoldovo, Gröblichovo, Tratnerovo, Sammovo a Widtmannovo. V Schönfeldově knihkupectví vychází ročně „K. k. Titular- und Familien-Kalender von Böhmen", který vedle kalendářní části obsahuje seznam úřadů, rodokmeny vladařských domů, katalog šlechty, tabulky mincí a j. Týdně vydávají se v Praze „Prager interessante Nachrichten", které přinášejí vyhlášky úřední, články hospodářské, zprávy politické a literární, ceny potravin a j. Mimo to vydává Gerlovo knihkupectví měsíčník „Monatliche Beiträge zur Bildung und Unterhaltung des Bürgers und Landmanns" s obsahem rozmanitým.

Zajímavě rozepisuje se autor „Pozorování" také o náboženských a církevních poměrech v Praze. Zjišťuje především, že mezi katolíky ubývá bigotnosti a šíří se vniternější nábožnost. Před sochami nebo před arcibiskupem lid již tolik neklеká. Bývalý rozsah poutí svatojanských již se umenšuje. Autoru našemu se to zamlouvá se stanoviska národohospodářského, poněvadž se tím ušetří času i peněz. Někdejší nádhera církevních obřadů, zejména o Božím těle, kdy bývaly v průvodu také osoby, představující Samsona a jiné postavy biblické, také již poklesá. V Praze rychle se šíří snášelivost k protestantům, kteří dříve často i na ulicích bývali uráženi potupnými výkřiky. Obšírně promlouvá náš autor také o rušení kostelů a klášterů, které tehdy právě se provádělo. Mniši zrušených klášterů buď přestoupili do jiných, buď stali se světskými duchovními, nebo dostali výslužné od 150—300 zl. Jeptišky dostaly buď 150—200 zl., nebo přestoupily do jiného kláštera. Byl-li klášter v zemi, dostaly 60 zl.; byl-li za hranicemi, dostaly 100 zl. na cestu. Podrobně zabývá se „cestující cizinec" také pražskými židy a vytýká náruživou náklonnost k obchodu, zejména peněžnímu, za jejich nejvýznačnější vlastnost.

Nad jiné živý zájem u našeho autora vzbudily sociálněpolitické instituce v Praze. Mezi pražskými humanními ústavy první místo přisuzuje nemocnici u Milosrdných bratří, kdež tou dobou také medikové prakticky se vycvičují. Velmi se mu zamlouval soukromý, nedávno zřízený ústav pro chudé v Praze i v celé zemi, v jehož čele stál hrabě Buquoy. Ústav získával své příjmy sbírkami po domech a kostelích. Podpory dostávalo se těm, kdož byli odporučeni úřady farními.

Také zábavám Pražanů věnoval „cestující cizinec" ve své knize několik stránek. Vedle uměleckých výkonů, které poskytují divadla a koncerty, také produkce nižšího řádu měly v Praze dosti vděčného obecenstva. Veliké oblibě zejména se těšily zápasy oslů a psů, které odbývaly se ve zvláštní ohradě na Velkých Benátkách. K zábavám slouží četné kavárny, kde se pěstuje se zálibou hra v karty, zejména uherský „vojta". Hostinský, který by byl udán, že dovoluje hráti zapovězené hry, musí zaplatiti 300 dukátů pokuty, z níž třetinu dostane udavač. Elitnější kruhy scházejí se ve vinárnách, kde odebíraly se také cizí noviny, Vídeňské, Bayreutské a j.

Na stránkách svých „Pozorování" rozptýlil náš autor také několik zajímavých poznámek o tehdejších obyvatelích v Praze. Šlechta, jejíž přítomnost jest již jen matným odleskem dávné minulosti, s hrdostí lpí na svých stavovských tradicích a uzavírá se proti ostatním společenským třídám.

Stav střední, pokud jeho síly k tomu stačí, snaží se přizpůsobiti život svůj životu šlechty. Svou zálibu v přepychu projevuje hlavně oděvem. Miluje tělesný blahobyt, četné obchody s potravinami, hostince, kavárny zřejmě prý to dosvědčují. Vlídnost, pohostinnost a laskavost k cizincům jsou dobrými cnostmi pražských obyvatelů.

Toť asi hlavní tresť pozorování, která konal náš „cestující cizinec". V plastickém obrazu zachytil v nich Prahu z konce osmnáctého století, její obyvatele a jejich život. *Alfa.*

JAROSLAV VĚŠÍN: BULHARSKÝ GEN. ŠTÁB.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SVĚDKYNĚ HAVLÍČKOVY SMRTI. Když vyšlo číslo Máje s podobiznou paní Josefiny Heichenwaldrové, v jejímž náručí vydechl velkou svou duši Karel Havlíček-Borovský, přinesl nám p. Karel Novotný, redaktor „Hlasu Národa" vzácný, milý obrázek, podobiznu Anny Vedralové, jež

ANNA VEDRALOVÁ.

do posledního vydechnutí stála u lože Havlíčkova. Stařenka žije a bydlí, jak nám laskavě potvrzuje obecní úřad maloskalský, v Křížku u Malé Skály. Redaktor K. Novotný setkal se se stařenkou o slavnosti, konané na paměť výročí Havlíčkovy smrti a nabídl nám přeochotně k disposici zajímavé vzpomínky, jež si za hovoru s čilou a ku podivu svěží stařenou zaznamenal do zápisníku.

Anna Vedralová narodila se 18. dubna r. 1824 ve Smolotelích. Když se provdala její sestra za hajného Pekárka na panství haberském, vydala se za ní. Odtud docházela často do Německého Brodu, kde ji poznala paní Josefina Havlíčková, matka Karla Havlíčka a doporučila ji za služebnou do rodiny Františka Havlíčka. V té době byl už Havlíček v Brixenu. Matka jeho často a často v usedavém pláči vzpomínala na svého syna: „Ty můj ubohý, přenešťastný hochu" — vzlykávala usedavě a nedala se utišiti, nedala se uchlácholiti. Pořád měla nějaké teskné tušení. Vedralová brzo na to na vyzvání svých bratří službu opustila a odebrala se domů. Po nějakém čase dopsal jí Frant. Havlíček a ptal se jí, nechtěla-li by se k nim vrátiti. Rozjela se do Brodu ihned — stýskalo se jí po rodině nesmírně. To už byl Havlíček z Brixenu doma. Bydlil v zahradním domku v malém pokojíku s jedním oknem. U okna stála postel a malý stolek. Havlíček nikam nechodil, nikoho nenavštěvoval, nikoho nevyhledával. Spával dlouho — vlastně ležel v posteli a něco četl. Anna Vedralová docházela k němu a donášela mu jídlo. Snídával v posteli. Vedralová vídala u něho dva přátele. K polednímu a k večeru vycházel sám a sám na procházku. Chodil vždy za město a zacházel hodně daleko, aby se s nikým známým nepotkal. Mnoho, mnoho vzpomínal na svou Julinku Nezastihl jí už na živu, když se vrátil z Brixenu, a to ho porazilo. Vypadal bídně. — Nemluvil, ničeho si nevšímal. Kdykoliv jsem vstoupila do pokoje, stál zadumán v koutě a díval se do prázdna. Někdy ani nevěděl, že jsem přišla.

Když potom Havlíčka měli převézti z těch lázní (Šternberských) do Prahy, řekla jeho matka: „Anna, jeď do Prahy k Jarošovům – Karel bude potřebovat věrné ruky . . ."

„Bylo to ve čtvrtek" — vypravuje stařenka — „žehlila jsem u Jarošů prádlo. Tu pojednou vidím pana doktora (Podlipského) s panem Sýkorou. Vedli Havlíčka. Šel nejistě a tuze špatně vypadal. Podíval se na mne a řekl: „I pozdrav Bůh, Aničko!" Pan doktor se podivil, odkud mne zná. „Jak by mne pan Havlíček neznal?" pochlubila jsem se, „vždyť jsem mu v Brodě posluhovala." „Na to pan doktor řekl, aby to pan Havlíček neslyšel: „Musíte dáti na něho dobrý pozor, aby se něco s ním nestalo — zejména dejte pozor, aby nevyskočil oknem. Cestou s námi ani slova nepromluvil a vyrazil u fiakru okno."

Sotva jsme ho položili do postele, usnul. Na stole našla jsem ceduličku, na které pan Havlíček napsal: „Dali mi prášky pro spaní a vzal jsem dva. Nepomohly. Vzal jsem tedy všechny – snad usnu . . ." Když se probudil, stěžoval si na doktory, „že prý by ho vodou ulili". Jednou ji požádal, aby si k němu usedla. „Jen blíž," vybízel mne „a neboj se, Aničko, já už nebudu mluvit hlouposti . ." Jindy, když jsem si zase musila k němu usednouti, mluvil zmateně asi toto: „Kdyby byl pátek, je však pondělí, vím — až v pátek přijdou — řekněte jim, aby mi nedělali slávu. Vždyť Julie sem nepřijde a Adelheit (paní Jarošová) také ne. Zítra povedu boj . . ." K polednímu nabízel Havlíček Anně Vedralové prsten. Stáhl jej s prstu a řekl: „Vezmi si to — nic jiného nemám. Je to za obsluhu." Bylo to v pondělí, kdy se mu hrozně přitížilo. Urputný chrapot hrozně mne děsil. Nemohla jsem mu ničím ulehčiti. Podala jsem mu několikrát slazenou vodu, aby se ovlažil. Celou noc zápasil se smrtí. Dotrpěl k páté hodině odpolední v úterý. Byl už v mrákotách, když naposled zašeptal jméno své drahé Julinky. Prokázala jsem mu poslední službu — zatlačila jsem ty jeho drahé, umučené oči.

Když byl Havlíček v rakvi, přišla neznámá, černě oděná paní, vysoká, štíhlá. Podívala se na mrtvolu, zaplakala a hned na to odešla. Na chodbě položila hlavu na zeď a zvolala: „Snad narodí se člověk, který tohle všechno pomstí!"

Ze vzpomínek stařeniných zaznamenávám ještě toto: „Pamatuji se velmi dobře na paní kavárnici (paní Josefinu Heichenwaldrovou). Byla to dáma zlatého srdce, krásná, velice milá a laskavá. Měla černé vlasy jako havran, oči modré jako pomněnky. Slýchala jsem povídat, že je to náramná vzácnost. Panu Havlíčkovi by byla udělala pomyšlení. Měl

JUDr. FR. ULRICH.

neustále palčivou žízeň. Byl, chudák, pořád v ledu — prsa měl rozžhavená, a já mu musila každou chvíli dávati ledové obklady. Paní kavárnice mu posílala nebo sama přinášela zavařené ovoce, které Havlíčkovi velice chutnalo. Nejraději jedl zavařené třešně."

„Po smrti Havlíčkově jsem sloužila nějaký čas u Jarošů Měla jsem hlavně na starosti malou, Zdenčičku. Chudinka malá — dlouho tomu nevěřila, že tatínek umřel. „Ne... ne... uvidíte, Anna. že se vrátí... uvidíte, že přijde a něco pěkného mně přinese —" říkávala, a mně při tom lítostí div srdce nepukalo... *Dr. R. J. Kronbauer.*

BÁSNÍK NA STOLCI STAROSTENSKÉM. V novinách objevila se zpráva o abrahamovinách, které oslavil v těchto dnech JUDr. František Ulrich, starosta města Hradce Králové a horlivý předseda Labského komitétu. Hradecký starosta, plnící čestnou funkci občanskou již čtrnácte let s obětavostí vzácnou a s úspěchem skvělým, požívá po celém kraji úcty a vážnosti jako vynikající představitel samosprávy i jako milováníhodný, ušlechtilý muž. Méně známa jest jeho činnost básnická. Povolání a účast jeho v životě veřejném nedovoluje mu — bohužel — pokračovati v literární práci, kterou slibně započal v Lumíru a v Koledě r. 1877. Rok na to redigoval s F. Kvapilem almanach Máj, v němž uveřejnil své básně. Pak ještě v Ruchu a po letech ve Světozoru objevily se básně Ulrichovy a pak už pěvec umlkl. Jeho veršům, slovansky měkkým a jasným, nemohlo být vysloveno větší uznání, než se stalo srovnáním s kresbami Manesovými a Alšovými.

U STARÉHO LITERÁTA, PAMĚTNÍKA NAŠICH BUDITELŮ. Požádal jsem pana konservátora Karla Buchtelu, aby mně sdělil výsledky archeologického bádání v Pojizeří a v krajině pod Bezdězem. Za hovoru zmínil se pan konservátor o zajímavém starci, horlivém archeologickém badateli a literátu, panu Janu Ev. Konopasovi, jenž s našimi buditeli míval časté styky a upozornil mne, že spisovatel pan K. D. Mráz-Domorázek napsal o něm zajímavou kapitolku do slavnostního listu libereckého Sokola, ze které vyjímám: „Blížíme se k Sudoměři. Tam, nedaleko obce, setkali jsme se s ním. Stařík drobné postavy, takové Alšovské české tváře, živých trnkovitých očí, vzrušené pohyblivosti. V prostém šatě venkovském na voze stál, ... panáky nakládali a chystali se na cestu k domovu. Tatík vesele s vozu hupky dolů a už nám ruce tiskl. Vykládal vybranými slovy, krásnou češtinou — jak starý Krolmus psal o památkách, jak na Hrádku spolu kopali. To bylo tak v letech šedesátých, když pan Grolmus — vyslovuje pan Konopas — přestal na Zvíkovci farářovat a odešel do Prahy. Často jsem k němu chodíval, nosil mu vykopaniny ... on všechno hned poznával a odhadoval. — Ukážu vám svoje sbírky. Nemám toho, pravda, už mnoho, rozdal jsem školám, museu skoro všechno — ale přece mám ještě něco uschováno. Zdvihnu vše, všeho si všimnu. Střepin z popelnic jako oblázku kulatého ... těmi stříleli, víme, z praků.

Jan Ev. Konopas narodil se 23. prosince 1833 v Sudoměři. Už z mládí všímal si bedlivě knih, pilně četl a vzdělával se tak svědomitě, že brzo i sám péra se chápal. Vedle zaměstnání rolnického, v prázdných chvílích odpočinku, psal a sbíral písně a pověsti. Tyto snahy sblížily jej s mnohými, jichž

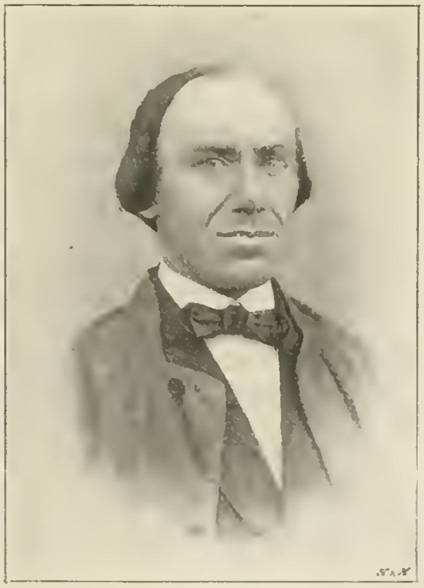

J. E. KONOPAS.

jména jsou nezapomenutelna. Nejprve psal dr. Kodymovi do Hospodářských Novin (1856); přírodnické články jeho uveřejnily „Českomoravská pokladnice“, „Živa“, „Lumír“, „Obrazy života“, „Studentské Listy“; do „Českého Lidu“ přispívá řadu let. Pro „Nár. Politiku“ napsal lidové tradice o bouřce, blesku a hromu, o kroupách, jak vypravují se na Boleslavsku, do kalendářů psal povidky a příběhy. Od r. 1861 jest stálým dopisovatelem „Boleslavana“ a „Jizerana“, šedesát roků sbírá „Pověsti z okolí boleslavského“, jež chystá pro tisk.

Drobný člověk, tichý pracovník, jakých v českých krajích málo. V Sudoměři, v chalupě č. pop. 19, od nepaměti hospodaří rod Konopasův — kontribuční knížky z počátku XVIII. století potvrzují jeho držení. Starý vlastenec má knihovnu, jež čítá 1500 svazků. „V mladších letech,“ vypravuje, „na pout svatojanskou docházel jsem do Prahy a vždy jsem přinesl nějaké to zrnko své práce. K panu Hankovi, Pečírkovi, tomu kalendářovému, k Erbenovi zvláště často jsem chodil. Nosil jsem písničky, říkadla — rád mne vídal a těšil se na můj uzlík, ruku tiskl a přátelsky se usmíval. S Vinařickým, dokud tu na Kováni farářoval, také jsem se sešel, ale to jsem byl malý chlapec a jen nějaké knihy od něho mám. Také Zappa jsem znal – ale na pana Grohmusa nejraději vzpomínám. To byl vlastenec, takový Staroslovan, jací dnes už nejsou — a jak uměl povídat!“

Pan K. D. Mráz vyjel si z Prahy s panem konservátorem Buchtelou pátrat po stopách dávných slovanských kultur . . . a při tom starého, zapomenutého kulturního člověka, nadšeného archeologického pracovníka našli, jemuž společník páně konservátorův zbudoval ještě za živa zasloužený literární pomníček . . . *Dr. K.*

UKÁZKU UMĚLECKÉ ČINNOSTI JAROSLAVA VĚŠÍNA v Sofii přinášíme v dnešním čísle. Jsou to reprodukce dvou obrazů, přivežené z Bulharska panem inž. Ladislavem Novákem. Zajímají svěžím provedením i osobnostmi, které představují. Milý náš krajan zaujal v hlavním městě nejmladšího království evropského postavení netoliko vysoce čestné, ale beze sporu i důležité pro rozvoj vznikajícího umění omlazeného národa slovanského. Jeho portréty vynikajících a nejvyšších osobností bulharských, jeho vojenské obrazy i ostatní výjevy ze života bulharského budou časem vzácnými dokumenty historickými. Čtenářstvo naše upoutají oba princové královští i generální štáb bulharské armády, o níž se praví, že je vzorně sorganisována a vypravena, tak, že výsledek války bulharsko-turecké, která ještě není zcela zažehnána, přes početní převahu vojska tureckého byl by nejistý. Valnou část zásluhy o tuto zdatnost bulharské armády mají zajisté sympatičtí důstojníci gen. štábu, Věšínem na našem obrázku tak svižně zachycení

NAŠE NÁRODNÍ PÍSEŇ VE FRANCII. Nedávno zemřel smrtí tragickou v ústavě choromyslných francouzský poeta, jehož smrti i my musíme želeti. Jest to Marc Legrand. Narodil se roku 1865 v Nize a zemřel v poměrně mladém věku čtyřiciti čtyř let. Ve vlasti své znám byl jako jemný lyrik; jeho sbírky lyriky „l'Ame antique“ a „l'Ame enfantine“ shrnují v sobě všechny přednosti básnictví ryze lyrického.

Nemalý zájem jevil k lyrice nejjednodušší, lyrice prostonárodní. A tu obrátil zrak svůj z daleké Francie k nám a informován jsa některými našinci, s nimiž seznámil se v Paříži, přeložil exaktně, spojiv lepou jednoduchost s krásnou formou, naše písně národní pod titulem „Chansons nationales tchèques“.

Překlad jeho jest tak přesný, že zachován i původní rhytmus verše, takže písně tyto lze zpívati francouzsky věrně dle našeho nápěvu.

Sbírka jeho měla velmi pěkný úspěch, a tak dostala se naše píseň do středu francouzského národa.

Druhý básník francouzský, který pracoval v tomto směru, jest dosud žijící parnassista Achille Millien, také lyrik, jemuž zalíbila se půvabná slovanská píseň. A nelíbila se mužům špatného vkusu, píšeť Victor Hugo Millienovi: „Z georgik Vašich vane vůně luk a dech lesa.“ Z lyriky jeho nejznámější jsou sbírky lyrické „La Moisson“, „Les poèmes de la Nuit“, dílo poctěné cenou francouzské Akademie a „La terre natale“. Při překladu národních písní postavil se Millien na stanovisko širší, a pozornost jeho zaujaly nejen písně naše, nýbrž i ruské, srbské, černohorské a bulharské. I vydal nedlouho po sobě sbírky „Chants populaires de la Grèce, de la Serbie et du Monténégro“ a „Les chants vraux du peuple russe.“ Co se naší poesie týče, vydal básnickou sbírku pod názvem „Ballades et chansons populaires tchèques et bulgares“, v níž obsaženy jsou také některé ballady Čelakovského, napodobující ráz národní. V předmluvě k dílu svému mezi jiným praví: „Ta slavná země česká, nejcennější klenot koruny Habsburků, chová v sobě tisíceré písně, rozkošné a naivní, propletené tu a tam energickými výbuchy vášně. Nic není rozmanitějšího nad tyto písně, zvonící cele národním duchem. Jsou to drobná dramata, graciesní idylly, ironické apostrofy, jímavé elegie a půvabné ballady. „Překlady jeho nejsou tak přesné jako Marca Legranda, jsou spíše volné zpracování krásnou a lahodnou formou, přece však takové, že nesetřen zůstal na nich pel našeho národního cítění, naší originality. *Vlad. Švestka.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JINDŘICH Š. BAAR:

SETKÁNÍ.

(Věnováno památce Svatopluka Čecha ke dni 23. února).

Jako dnes kdyby to bylo pamatuje se stará vdova Charvátka na ten hlučný masopust v Klobukách — ač rok přesně udati nemůže. Snad se to přihodilo r. 1890 — snad o rok dřív, snad i později. Ale ví, celé večery tenkráte že hrávaly hned dětem na domácím „bále“, hned zas na svatbě nějaké, často dvorské chase v ratajně, ba i do hospody si je několikráte pozvali a tančilo se při jejich flašinetu až do bílého rána.

Když umdlela ruka dnes už nebožtiku flašinetáři Charvátovi, předal ohmatanou kličku svého nástroje ženě a tak skoro bez přestání zněly obehrané polky valčíky a mazurky z úctyhodného flašinetu Charvátovic, ale čím dál tím zněly jaksi ubožeji, plačtivěji, v taktu pokulhávaly a v notě se mátly. Charvát dělal se svým strojem všecko, nač jeho síly stačily, vydatně mazal jeho hřídelíky a vychozelá ložiska, válce oprašoval, měch zalepil — ale když konečně nadešla popeleční středa, tu už flašinet sténal, vzdychal a vrzal, že to ani k radostnému poslechu nebylo.

„Jen to poslouchej, Honzíku“, řekla sama Charvátka, když hráli na Vraném před zámkem panu řediteli o jeho svátku svatém Josefu — „zdá se mi, jakoby si ta naše muzika naříkala a plakala, lito jest mi jí, nemyslíš, že bychom si to měli dát do pořádku, aby se to přece libostně poslouchalo? Takhle nás už každý po prvním kousku odbývá, rukou kývá, vzkazuje: dost už, dost — nehrajte dál, i tam kde dřív vesele volali: tak vyhrajte nám tu ještě jeden kousek, abyste ten flašinet měli lehčí — snáz ho potom unesete“.

„Jak myslíš, Baruško, jak myslíš,“ svoloval Charvát, „ale považ, že s tou truhličkou musíme až na Mělník — takový kraj světa“.

„Však nezahyneme, vydáme se spolu, až se teplo udělá — a kdyby nám to měsíc trvalo — bude to stát za to“.

„To bude, to bude“ kýval stařeček.

„A cestu znáš?“

„Jak bych neznal! Jen počkej, povedu tě — kolo veliké uděláme. Jinou cestou půjdeme na Mělník a jinudy se vrátíme domů. Živobytí si vyhrajem, dobři lidé popřejou nám zdarma noclehu — pouze na Mělníku pro mistra za opravu potřeba bude hotových peněz“.

Když už jarní sije dávno byla ukončena, řepy už řádkovaly a brambory šťastně už tlačily, vydali se staroušková na cestu.

Charvát nesl na zádech flašinet, kožené popruhy zařezávaly se mu do ramen, ale necítil jich, nebo pečlivá Baruška dobře mu prošila kabát i pytlík plátěný senem mu vycpala, aby ho ta truhlička tuze v kříži nemačkala. Sama nesla skřížené nohy v ruce a na zádech nůši s „tím nejnutnějším“ na cestu.

A tak putovali z Klobuk hned přes Čeradice a Páleček do Zlonic, kde se šťastně dostali na císařskou silnici a té už se víc nespustili. Až pod Řípem teprve uhnuli na pravo k Cernoušku, a odtud přes Beřkovice zaměřili rovnou k Mělníku. Tam je v krámu pěkně přivítali. Pan mistr rázem poznal svuj výrobek, ještě dřív než ho Charvát na stůl postavil. Okamžitě ho znalecky prohlédl, proklepal a vyšetřil, jako skutečný lékař také hned chorobu jeho našel a léky radil mnohé a nákladné.

„I toto! I toto!“ házel však rukama Charvát, když mu v krámu doporučovali, aby dal si ty válce poškozené docela vyházet a zasadit nové s pěknými, časovými písničkami, že uvidí, až je zahraje, jak všude budou poslouchat a velebit . . .

„Ani slyšet nechci!“ rozkřikl se stařec skoro zlostně, „zvykl jsem si na tyhle staré, skoro dvacet let je hraju a teď najednou bych se jich měl zbavit! Ne vyházet, ale znova vysázet mi je musíte, pěkně vyklepat, aby ani nota nescházela“.

„Jak sám chcete,“ souhlasil mistr a vybíral v zásobě jiný flašinet, aby ho zatím, než správa bude hotova, starému zákazníku svému půjčil. „Tenhle si vezměte“ rozhodl konečně a postavil na stolek mnohem menší kolovrátek, „to se podivíte, jaký má lahodný hlas a jaké pěkné kousky hraje, snad se i vám zalíbí a dáte si je přece vysadit, nic na plat Charváte, chybujete, ba přímo okrádáte se, že nejdete s duchem času, i flašinetář má být mužem pokroku.“

Ale Charvát nedal se svésti. Jakoby se bál, aby neznámému kouzlu nepodlehl, ani se nabízeného flašinetu nedotkl — ruce za záda si dal — odtáhl se od něho a jen prosil, aby oprava byla zítra jistě hotova. Vyšel potom se ženou a prohlíželi si „jako páni“ spolu radostně a vesele město, zámek, vinohrady, řeku — všecko, co u nich doma v Klobukách neměli a neviděli. Pěkně se vyspali a ráno šli se rovnou podívat na svého „živitele“ — totiž flašinet. Byl celý rozebrán a rozložen, až stařena ruce leknutím zalomila. Ale Charvát znalecky se usmál, to že musí tak být a pan mistr jako hodinář dobře že to sesadí zas všecko dohromady.

A sesadil.

Srdce v těle oběma zaplesalo, když hned v krámu přehrávali si na zkoušku známé „kousky“. Pěkně a plně zněly, vesele, jakoby se smály, ozývaly se vysoké tony a spokojeně bručely si basy. Zaplatili tedy a v nejlepší náladě opustili Mělník a po pražské silnici blížili se opět k domovu.

Vesničku po vesničce zvolna míjeli, v každé se zastavili, zahráli a odpočali. Labe přešli a už za mostem po pravé ruce spatřili slušnou vesnici s kostelem. Byli by ji jistě minuli, ale hlad a žízeň je tam nutila.

„Obřiství“ přečetli si hned na kraji její jméno a rozhlédli se, kde by měli počít hrát. Zastavili se u pošty, před farou, ve mlýně, v několika statcích — až náhle stanuli u domku, který se přímo topil v samé zeleni. Malá zahrádka byla před ním a v ní jako v ráji: kvítek na kvítku.

„Počkej trochu“ zatáhla Baruška muže a zvědavě zahleděla se laťkovým plotem do vnitř. Krásnou besídku tam viděla, úly včel, ale nejvíce divila se podivným zvířatům, jež lezla jako živé mísy překlopené po svěžím trávníčku.*) — Děti vyhrnuly se ze školy a spatřily flašinetáře — cizího, neznámého. „Jak pak asi hraje?“ myslí si a čekají, až postaví před domkem kolovrátek a spustí. Všecky děti snad milují hudbu a milují proto i hudebníky a ti zase navzájem milují děti. Starý Charvát kdykoli viděl, že se mu kolem flašinetu točí a poskakují děti, honem pokaždé přidal ještě jeden kousek a usmíval se na ně tak dobrácky, že se opovažovaly na něm loudit: „Dědečku, zahrajte ještě“ a on nikdy neodepřel.

Hle — děti jsou všude stejné — i zde táhnou se za ním. Obrátil se tedy k nim a povídá: „Povězte mi, dětičky zlaté, kdo pak zůstává v tomhle líbezném domečku?“

Děti stichly v rozpacích. Je to možné, aby někdo nevěděl, kdo zde bydlí?

„Však vy to dobře víte,“ dodal si odvahy jeden klouček — „to ví přece každý“.

„Jak pak bychom to mohli vědět, vždyť nejsme zdejší, jsme z daleka“ brání se teď stařena.

„Odkud až jste, že to nevíte,“ myslí žáček.

„Má hlavičko drahá,“ povídá mu Charvátka — „naše domovo je až za Slaným ještě dvě hodiny cesty“.

„Jej! Tak daleko!“ diví se děti a už volají jeden nad druhého — „tak vám to povíme — to je domek velikého básníka našeho, to je domek — Svatopluka Čecha“.

„Co je té babičce?“ myslí si děti. „Proč pak spíná ruce? Proč hýbá ústy jakoby se tiše modlila?“

„Zahrajeme?“ optal se stručně Charvát, jenž si také nedovedl vyložit to výstřední chování své ženy.

„Zahraj, Honzíku, zahraj nejlepší jak umíš a záležet si dej, do smrti nebudeš hrát hodnějšímu člověku,“ povídá Baruška, slzy jí tekou po tváři a kanou na zem, když staví nohy pod kolovrátek.

Sotva ozvaly se první zvuky staré sousedské komponované na píseň, ‚na té louce zelený‘ — otevřely se v domku dvéře a z nich vyšel pán šedivý celý jako holoubek. Šedivé šaty měl, šedivou hlavu i bradu, šedivý klobouk a přes zahrádku kráčel ke plotu.

„Pojďte si sem, stařenko“ zavolal.

Baruška vykročila, ale pro slzy na cestu neviděla.

„A proč pak pláčete? Co pak se vám stalo?“

„A jak pak nemám plakat a smutně naříkat, když jsem vás viděla naposled růžového a teď najednou vás vidím šedivého.“

*) Byly to želvy.

„Babičko, kdo pak vy jste?“ táže se překvapený básník.

„I ty můj Spasiteli — ovšem babička už je ze mně také — nevzpomněla jsem — však je to už něco let — co jsem sloužívala na Vraném a nosila Svatíka řiditelovic na těchto ohnutých zádech.“

„Snad nejste Baruška?“

„Ba jsem, Baruška Bradáčovic z Klobuk jsem.“

„Ta, co sloužila ve škole?“

„Ano — u paní řídicí Trykarové ve Vraném“.

„Potom u Trusků.“

„Tak, tak — u doktorů Trusků.“

„Ta, co její tatínek dostával v zámku pensičku?“

„Ach — už léta nedostává — spí pod drnem u svatého Vavřinečka.“

„A to jsou mi hosté — pojďte dál, staroušková,“ zve je hned básník a otevírá branku zahrádky dokořán. Lituje, že je dnes zrovna sám, sestra odjela, do altánku je vede, na lavičky posazuje s milým úsměvem na ně hledí a povídá: „To je hromádka let, milá Baruško, co jsme se neviděli.“

Charvátka se zatím vzpamatovala. Úsměv štěstí a radosti pozlatil jí drobné vrásky, oči blahem jí zazářily — její mládí vyhouplo se před ní, do vzpomínek jako do tůně hluboké se noří, vzpomíná s básníkem na dětské hry ve Vranské škole, a jak ho — kloučka šestiletého — když už byl večer, venku tma nebo nepohoda — popadla na záda a upalovala s ním kolem kostela se starým hřbitovem a parkem k zámku.

Kouzlu vzpomínek podléhá i Svatopluk Čech. Mlčí a poslouchá. „A co vy? Jak vám se vedlo od těch dob?“ otázkami náhle a násilně trhá to předivo vzpomínek a se zájmem hledí na ten párek starých lidí před sebou.

„Jak Bůh chtěl — dobře i zle“ povídá babička — „po smrti pana doktora vrátila jsem se z Vraného domů, sloužila jsem v Klobukách u Valentů a u Malýpetrů, až jsem se vdala — tuhle s Charvátem jsme se vzali, pracovali, dokud jsme mohli a teď — když byl vojákem, dovolili nám s flašinetem chodit.“

„A jak jste zabloudili až sem — takový kraj světa od vás?“

Tu Charvát ujímá se slova a vypravuje o bouřném masopustu Klobuckém, o polámaném kolovrátku a o znamenitém mistru na Mělníce, kterému ho svěřil do správy.

Se zájmem poslouchá básník, usmívá se radostně, co ta oprava stála se ptá, kolik kousků ten nástroj hraje a chválí Charváta — do nebe ho chválí za to, že nedopustil, aby mu tam vsadili časové písně a tance. A zase na Klobuky vzpomíná. Na pivovar se ptá a víc pro sebe povídá: „tam bývaly bály“ — a zase na panský dvůr — jak je přestavěn — sklepy prý zmizely — „a co lípy — ty dvě lípy staré uprostřed — stojí tam dosud?“

„Ba stojí,“ kývali oba stařečkové, „jenom stolečky a sedátka už pod nimi nejsou — pivo se tam ani nevaří, ani nečepuje — jenom ječmen sladují tam páni.“

„Tak — tak,“ kývl hlavou Čech a opět se zadumal.

„Zvedli jsme se k odchodu,“ končila stará Charvátka svoji poslední vzpomínku na drahého básníka „a on už nás nezdržoval. Mému nebožtíkovi muži strčil do kapsy pětku, tolik, co nás stála oprava flašinetu a když jsem mu chtěla políbit ruku za to, povídal mi přísně: „neříkejte mi milostpane a nelíbejte mi ruku — nemám to rád, řekněte jen, zaplať Pán Bůh’ — jděte s Bohem a přijďte zas — povede-li vás cesta kolem.“ Nemohla jsem se přemoct a povídám: „nemějte mi za zlé — ale spíš bych se smrti nadála — než že zde — v té vesničce zapadlé oblíbíte si bydlo.“

„Milá Baruško, to vy — šťastná — nikdy nepochopíte. — Chtěl jsem všemu ujít — tak jsem si to zde koupil“ — to řek’ takovým smutným hlasem, ale hned radostněji dodal — „až se vrátí sestra, ta mi bude závidět, jaké vzácné hosty jsem dnes měl. Radost, opravdovou radost jste mi udělali“ — a děkoval nám, jakoby ne on nám, ale my jemu dobrodiní prokázali. Takový to byl zlatý člověk“ — dopověděla Charvátka a dala se pro mrtvého básníka do hořkého, upřímného pláče — —

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Zločin tajil jsem ve svědomí, zločin vzbuzoval. Bezmezný zločin odplaty a zhouby hříchu, zločin pokonání zla . . . Byla v tu dobu celá duše má schvácena neznámým vichrem. Hnalo mě to jakýms dalekým úprkem s této země jež se přede mnou propadat zdála v burácení a kletbách hříchu. A jakýs hřímavý velký hlas dul vším tímto spuštěním, jakoby z hlubin ohromivě tanoucích nebes, světlem svým zlověstně rozevřených, a volal těžkou odplatou. Zapadne země, všechen okršlek její, neb jest země ta poskvrněna pod obyvateli svými. Pro-

kletí sžíře zemi a zahubeni budou oni. Hrůza a jáma a osidlo tě očekává, o hříšný obyvateli této země . . .

Popadám se za hlavu, dech ve mně se tají, co takto náhle se ve mně vzdouvá proroctví písma, jež jakoby se ohromivě přidružilo k tomu zločinění, volajícímu po těžké odplatě a vyzývajícímu pomstu nebes za veškeré zlo země — — — A nevím, jak zase dlouho jsem jel v tomto úporném vznícení, ale bylo to neustále v této ponuré horské dědině, jež jakoby neměla konce. Tmělo se vůkol změtí vrhaných stínů, co vedle nich tím oslnivěji sálala zář měsíčná v jakéms rozdouvání svých tajemných podstat. Sáhala ohromivě do duše, toto světelné plání probouzelo v ní něco nebývalého, co ještě nikdy probuzeno nebylo. Ve vidinách toho probuzení spěla duše, vše ostatní se zemskými vztahy míjelo kol ní jako pustý sen, jenž jen kdes vzadu hrozivě se černal a děsil srdce. Jen od té kynoucí věčnosti nechtěla se duše odvraceti jako ve svrchovaném útočišti, nořila se v ně u vyděšení a chýlení, hledajic v ní záštitu . . .

A nikdy tak nemuset se navraceti, ne se navraceti zpět v pozemskost, jež takto se představuje . . . úzkostlivě úpěl jsem v nitru, odvraceje se vzhůru. —

A přece jsem se zas musel navrátit, jeda dále touto vesnicí, ze zjevů noci oné nebylo vymknutí, co dálo se vůkol, nedalo se přece zatajiti.

Po nějaké době jízdy náhle jakoby zase byly smysly čímsi strženy ke skutečnosti. Jedna strana silnice byla širá, prázdná, ztrácející se v bílou dál, jakás planina to luk, holá nyní a smutná, po níž v jakémsi plachém stísnění linula se měsíční zář a jakoby teskně ševelila. Šedý, zajiskřující se byl pažit, začalo mrznout, pára nad ním se vynášela a jakoby se zlověstně choulila a číhala vůkol. Podivně cos zdálo se to slézat ustrnulou touto hrudí země; někdy prudce vykmitovala odtud záhadná dštění lesku, jakés vzhůru povznášejici se zabělalé plápoly jako ku výzvědům, vytryskovaly.

Z některých míst nějak obrovitě vypjaly se dávno již suché trsy travin; projmuty světlem, jež dělilo ostře a zřetelně jejich stébla, křížily se u fantastické bizarní skupiny, vyhlédající ze svého lože země.

Vůbec tak nějak nepříjemně, pochmurně označovalo se celé toto prostranství, nezastavené, nezasázené, snad že bylo občinou. Pouze na jednom utkvělém stanovišti vytyčoval se obrovský topol pronikavým vhřížením vyplývaje v oblast světelnou, sám černý, protáhlý, kostnatý, hrozivě pochmurný, jakoby se to tam u prostřed bílé noci položil těžký ponurý stín . . .

Blížil se ten topol pozvolna k nám, jaksi se tajemně a příšerně kymáceje.

Podivno, vybíraly se zároveň kdes z jeho míst ztlumené, ale zase dost vyzývavé zvuky, strhující sluch k spějícím svým rytmům a čímž také náhle zabrala se celá má pozornost . . .

Muzika to jakás byla patrně na blízku, ale již zdálo se nějak záležet na tom, aby byla co nejméně význačna pro ostatní noc. Něco jako harmonika dulo a k tomu nějaké housle a klarinet. To nebyla obyčejná muzika hospodská — nehledě ani k této době, nebylo v oněch místech žádné hospody; a pak taková muzika horská vždy řve a hulákâ celou návsí, kdežto kolem těchto zvuků bylo upjaté ticho, tajemno, a zvuky samy byly jaksi zastřeny, skryty. S topolem blížily se k nám jako přibývajícím šumem. Již byli jsme jaksi u nich samých a tu začala teprv doléhati s nimi jiná změť zvuků, matně splynulých, něco jako tajený dupot, takové cloumání se kročejů, povznášející se vír. Vše to v rytmu spělo a dle taktu se dálo. M . . . tam, tam, m . . . tam, tam. Zvláštní neoznačitelnou, až příšernou působivostí neslo se nocí toto rytmické utajené dunění a toto nějak rozmarné těkání nezvěstných úderů do taktu. Z občiny z blízka i z dáli vykmitovalo neustále prudčeji zářivé oslnění a cos zvědavěji, pronikavěji zdálo se tam vzbouzet v tom nezměrném naléhání záře měsíčné, zde nerušené. Patrně přibývalo mrazu.

Najednou vyskytly se tyto zvuky zcela na blízku. Ale zdály se tím mnohem ukrytější a ztlumenější než prve. Pod topolem nalézalo se jedinké stavení. Nízké, sražené, jakoby bez oken, neboť okna byla všechna zastřena a teprv po pozorném nahlédnutí jevily se po stranách jejich úzké žluté zásvity. A i ty měly se raději ztajiti. Zajisté z toho stavení vynáší se tato hudba a toto rytmické víření. Je to stavení nové, skoro vápno z něho ještě čiší, zdi jsou mokré a vlhké, matně se lesknou . . .

Patrně jsou ozářeny naléhajícím světlem měsíčním, ale takové zvláštní smutno a osamocení prostírá se vůkol tohoto stavení, jež vůbec svým rázem vymyká se všem ostatním bydlištím v této dědině a na toto místo jakoby úmyslně bylo vyloučeno. A vše na tomto stavení je jako příkré, nahé, nedodělané, jako uříznuté v polou pořízem, patrně z nejkrajnější nevraživé nutnosti, jež tu řídila jeho budování. Bez zahrádky, bez záhonu, bez zápraží a záhrobně, bez jakéhokoliv urovnání terénu a bez odstranění zbytků rumu. Právě co by je jen dobudovali podle plánu, byl-li na to vůbec nějaký plán, a nic více. Nejposlednější barák v této dědině měl zajisté více svéráznosti a jakési osobivosti, skladu a vyrovnané podstaty v sobě než tato haluzna.

Nade dveřmi, na něž nedostalo se již druhého nátěru, nalézal se na omítce nápis rudými hrubými písmeny zdaleka tanoucími: Chudobinec.

A tady to dula hudba a vířil tanec za pečlivě zastřenými okny.

M... tam, tam, m... tam, tam — a v sledu zvuků harmoniky, jakoby spjaty s nimi, narážely rytmy podpatků a podešví. Byly to valčíkové rytmy rozmarně se protahující a provázeny souborným šoupáním nohou, jež jakoby si tu vedly v bujném překypujícím rozmaru. Zvláštní neoznačitelnou působivostí vynášely se šírem noci — —

Nyní na okamžik vše na ráz ustalo. Nebylo najednou sledu po ničem. I ony žluté zásvity v oknech zmizely. Těm tam uvnitř patrně se cosi neuzdálo — mohl to jít kolem některý výbor anebo sám starosta a to by nebylo dobře pro ty uvnitř.

Mně však připadalo, že za toho náhlého utišení, jakési slídivě upjaté oči dívají se z temna stavení. A poznavše, že to nešel ani takový zbytečný výbor, ani nenáviděný starosta, hned zas vše tam jako kouzlem oživilo, vyskytly se jako ze země vyneseny zvuky hudby, dupot a vše, co se tam dříve dělo, patrně dělo se nadále, žluté zásvity nehybně vřezávaly se zase z oken podle ostražitých záslon.

M... tam, tam, m... tam, tam.

A ony vytušené slídivé zraky ustaly se dívat, přidruživše se k veselícímu se sboru opětnému...

Chudobinec — chudobinec...

Nemohl jsem však sám nepodléhati kvačícím rytmům. Ale nebylo to ke skonejšení mysli, nýbrž že začalo se mně všecko zde zpodobovati v jakési bizarní halucinační vidině.

(Pokračování.)

MÁŠA KVAPILOVA:

ROKOKOVÉ SOŠCE.

Kam jste sobě vyšla, rokoková dámo?
Zlákalo vás jaro? Nebo slunce samo?

Jak jste svůdně štíhlá! Máte malou nožku
směle odhalenu — nerdíte se trošku?

Živůtek váš snad je příliš vykrojený —
rdím se — — vy však máte výraz spokojený.

Kadeře vám hnědé sluší roztomile,
políbení dala bych vám od té chvíle.

Jak jste graciesní, flirt váš věru svádí,
vnášíte v můj pokoj svěží vůni mládí.

Na vás nikdo jistě neshledal by hanu,
škoda jen, že máte srdce — z porcelánu!

STANISLAV JARKOVSKÝ:

BOLESTI A TOUHY.

Masopustní humoreska.

Líbezné bylo posedění pod košatinami stromů na nízké terase, proti vchodu restaurace u Studánky, v teplém odpoledni ke konci měsíce července, ve vzduchu teplém sic, ale tady, téměř uprostřed lesů, přece svěžím. Byl den všední a ve Studánce klid. Letní hosté, sídlící dílem v budově restaurační, dílem větším v pohodlné dependenci, byli rozlezlí po lese a jeho tmavých koutech, jako Bůh mi odpusť švábi, a jenom pod verandou seděly dvě staré dámy pletoucí punčochy a pod těmi košatinami stromů několik osob u prostých, prkenných stolů. Kuželník nedaleko dřímal a kuželky jeho spaly sladce jako děvčátka po bále; však co večer se tady tak natlukou, jakoby tancovaly. Ve dveřích restaurace stál sklepník s ubrouskem červeně vroubeným přes rameno a zíval; dnes měl takořka prázdniny.

Na nízké terase seděli za stolem toliko dáma a pán, advokát Rozum z Prahy s chotí, a druhý pán, prvého starší, jemuž říkali pane Zámyš. Vzhledem k tomu, že to byl dávný přítel advokátovy rodiny, již i ve stycích s otcem paní Rozumové, není zapotřebí pátrati po dalších podrobnostech jeho nationale. Těm, které to zajímá, buďiž toliko povědíno, že byl silně prošedivělý, vousů i vlasů velmi svobodomyslných, že měl zlaté brejle, za nimiž svítily vypoulené oči, hlavu na hrázi, kravatu na křivo a veliké boty. Ukazováček pravé jeho ruky pořád byl ve vzduchu a zdálo se, že je to buď nějaký professor anebo disponent železářské firmy. Jako pensionovaný místodržitel nevypadal.

Doktor Rozum byl s rodinou na letním bytě v Častolovicích, pan Zámyš dlel návštěvou u strýce v Králové Hradci a smluvili si sem výlet

na dnešní odpoledne. Často se tak sjíždívali. Paní doktorová vypila kávu, pan doktor několik půllitrů piva, pan Zámyš v tomto období několik půllitrů mléka. Hledal totiž pan Zámyš od let stravu nejvhodnější lidskému zdraví a životu a když byl vystřídal různé soustavy strav rostlinných i masitých, nápojů alkoholických, ovocných šťáv, patoků neb jeřice, zůstal — pro letošek — na mléce a stravě vegetarianské doufaje na jisto, že se mu konečně jeho žaludek upevní. Vedle sklenice mléka měl před sebou ještě zbytky mrkve a kedlubny, pak hromádku třešňových pecek.

Mluvilo se o přátelství, lásce a vegetarianismu.

„Než takovouhle píci," mínil doktor Rozum, „to bych se raději utopil."

„Pak byste ovšem nemohl oceniti výživnost uhlohydrátů, jichž je v chlebu pšeničném 58 procent, ve hrachu 58·2 procent, v rýži dokonce 78 procent a bílkovin máte ve hrachu 22·5 procenta, kdežto v mase svěžím toliko 21·9 procent . . ."

„Dejte mi svatý pokoj s těmi numery. Mně by taková syrová mrkev udělala revoluci až běda. A vy s vaším žaludkem . . . "

„Přece byste se měl raději oženit, pane Zámyš," obracela paní Rozumová řeč na thema sobě oblíbené tak jako Cato nebožtík na Carthago, „Paní by vám pěkně vařila a to víte, domácí večeře přece jen nejlépe svědčí. V hospodách zkoušejte co chcete, nikdy nebudete spokojen."

„Inu, neví člověk, po čem stloustne," zavzdechl pan Zámyš.

„Vy myslím po ničem," zase doktor. Co vás znám, ač jste se toho nazkoušel habaděj, jste pořád jako lunt. Teď zas tohle mléko!"

„Splákej mléko z útroby, chceš-li ujíti choroby!" odtrumpfnul pan Zámyš a ukazováčkem pravé ruky dodával důrazu tomuto přísloví. Ostatně nejím na sádlo, nýbrž na sílu."

„Nu, pán Bůh dej!"

Slunce dostávalo se na své dráze do takového znamení, že stíny restaurace a budov vedlejších i veliké lípy před nimi se dloužily. Vlašťovky svištěly čistým vzduchem, chytaly mouchy a vrcholky jehličnatých stromů lesa zlatily se.

„Víte co, " pravil advokát dívaje se na hodinky, „je šest hodin, já se seberu a půjdu do Častolovic pěšky, rád bych se proběh, pan Zámyš by mohl s Márinkou do Rychnova na nádraží a odtamtud vlakem . . . Však se už v tom cestování vyzná". Narážel tím s vděčnou myslí na ochotu pana Zámyše, který loni doprovázel v temné noci paní Márinku z Hradce, kde byla návštěvou u starého, churavého otce, do Prahy k těžké operaci, ze které dosud se pořádně nevzpamatovala.

„Ale s radostí!" pokyvoval pan Zámyš, který nějak cítil, že bude příjemnější posedění ve vlaku, než pěší chůze údolíčkem říčky Kněžny.

„Tak, já půjdu napřed!" pravil advokát, zavolal na sklepníka, zaplatil svých pět půllitrů a kávu, a pískl na psa, černého pudlíka, dřímajícího pod stromem. A s upřímným „Na shledanou! Koukejte se z okna, možná že mne někde za Slemenem z vlaku uvidíte!" odešel.

Pan Zámyš také platil, tři půllitry mléka, třešně, mrkev a kedlubnu a povstal. Nějak se ohlížel, ale pak jakoby se rozhodl, statně vykročil v před. Dokonce hůlku v ruce otáčel. Takto vypadal ještě dost slušně, třeba že tenký byl jako konopě a vážný, že by na každé zástěře neuvázl. Jenom nějak kysele se tvářil, bůh ví proč, když měl společnici tak švarnou; panička byla jako višně. Když zahnuli ze studánecké cesty na silnici, zahlédli daleko před sebou rázně si vykračujícího doktora Rozuma, kolem něhož pobíhal pes.

Pan Zámyš pořád nic nemluvil. Nápadně pospíchal, plaše se ohlížel v pravo a v levo po pláni k Rychnovu se sklánějící a v duchu začínal litovati, že z restaurace tak záhy odešel.

„Nespěchejte tak, pane Zámyš," prosila paní Márinka. „Dívejte se na to čarokrásné osvětlení, pohleďte, ta mračna nad západem, jako když doutná pijavý papír!"

Byli v aleji třešňových stromů, po obou stranách táhla se rozlehlá pole žitná s vysokým, zrajícím obilím. Najednou přiběhl k nim pudl a vesele štěkaje je obskakoval.

„Jdeš k pánovi!" odháněla jej velitelka, načež pes se obrátil, přeskočil příkop a zmizel v žitništi. Ten se jinak těšil se života než-li pán Zámyš, který čím dál tím více kejsnul.

„Abychom nezmeškali vlak!" napomínal, snad jen aby něco odpověděl na to velebení přírodních kras.

„Ale kde," mírnila jeho chvat paní doktorová. „Vlak jede až po sedmé hodině . . ." Kráčeli kus cesty mlčky, paní Márinka poslouchala vlašťovky a dýchala sytou vůni zrajících klasů, pan Zámyš hryzal se do rtů, červenal a bledl, a tloukl holí do prachu silnice. Najednou vyrazil:

„Odpusťte, milostivá paní, rozvázala se mi tkanice u střevíce . . . račte napřed . . . "

Když spozorovala, že honem uskočil za velikou třešni na mez, mezi dvě vysoká žitniště, řekla jenom „prosím" a šla dál. Byla to už zkušená žena, matka tří chlapců a rozuměla životu.

Pan Zámyš už mezi obilím stoje ještě natáhl krk a opatrně a s jakousi úzkostí v oku rozhlédl se jak po mezi tak po celém širošírém okolí. Viděl že paní Márinka se vzdaluje a rychle se skrčil. Klasy v těch místech trochu se rozvlnily . . .

Dlouho pan Zámyš svoji botku šněroval, snad proto, že to šněrování teprve na svých dobrých, vysokých holínkách teprve hledati musil. Konečně přece byl hotov a vykročil z těch žitnišť svěžeji, než vcházel do nich. Šněrování podivuhodným způsobem naň účinkovalo příznivě.

Mluvil teď sám o kráse přírody a sliboval, že příští neděli přijede z Hradce do Častolovic s panem otcem. Už se blížili Rychnovu, jejž mínili obejíti, aby nemuseli k nádraží městem. A zahýbali v levo na širokou, zelenou mez . . .

Měl pravdu pan Zámyš napomínaje ke spěchu, neboť když přišli na nádraží, bystrý sluch byl by mohl postřehnouti supění blížícího se vlaku. Pan Zámyš však neslyšel a stejně bystré oko fysiologa, vzdělaného psychologicky bylo by postřehlo jeho vniterný stav, docela anologický onomu, který způsobil zdržení cestou ze Studánky. Pan Zámyš, koupiv u pokladny lístky, nenápadně ale přece rychle zmizel . . . Znova bezpochyby šněroval.

Vlak již vjel do stanice, a paní Márinka ouzkostlivě pobíhala sem a tam. Lístky měl on, ona sama byla bez peněz, a kdyby ne, ostýchala se mu ujeti, či snad vůbec v této chvíli nepřemýšlela. Pan Zámyš se zdržel tak dlouho, až malý vláček už vyjížděl z nádraží a zahýbal do údolíčka řeky Kněžny. Bílý chochol jeho kouře ztrácel se v matém vzduchu a jeho hukot odrážel se od protějších strání. Zkormouceně seděl teď pan Zámyš na lavičce pod nádražní verandou. Nemluvil, jen chvilemi zavzdechl z hloubi srdce.

„Jak pak, abyste si dal v restauraci horké červené víno se skořicí!“ radila paní Márinka.

„Ono — to — pře — jde!“ sténal pan Zámyš lituje v duchu, proč se toho vína nechytil dřív, místo mléka a mrkve. V nitru svém cítil trpký bol, který s láskou opravdu neměl společného nic.

Nejbližší a poslední vlak pojede až v deset hodin večer, na štěstí bude mít ještě spojení s Hradcem. Ale celá situace nebyla z nejpříjemnějších. Co si pomyslí muž, než zví co bylo? Všecko telegrafovat nelze . . .

Viděla, že mu svojí přítomností nepomáhá, naopak, že ji v duchu posílá asi ke všem čertům.

„Jděte tedy zatím do restaurace, a já si zajdu ke své přítelkyni, paní radové Mejsnarové z Náchoda. Však už léta jsem ji neviděla. Vím, že bydlí tady u nádraží u rodičů přes léto. Snad se nepohněvá, že jdu tak pozdě.“

Pan Zámyš teď souhlasil ve všem. Zblednul znova a těšil se teda, že zůstane sám se svým bolem.

DR. FR. BACKOVSKY.

Tak tedy mladá paní šla, od nádraží v pravo, k malému přízemnímu domku u vamberecké silnice, ale teprve, když už služka ji uváděla do pokojíku řkouc, že zavolá milostpaní ze zahrádky, napadlo jí, jak vlastně vysvětlit a zdůvodnit svoji návštěvu. Přece nemůže říci, že zde čeká na nádraží s cizím pánem, ještě k tomu proč se tak opozdili . . . eh co! . . .

„Jéjej, Mařko, kde jsi se tu vzala! Vítám tě!“ a obě padly si do náručí. „To mám radost, že tě vidím . . . Škoda, že můj muž není doma! Je u Kunců, hraje dnes kuželky. Tolik let jsme se neviděly . . . Aspoň děti ti ukáži . . . Počkej . . .“

Konečně dostala se paní Márinka ke slovu a vypravovala, že byli s mužem ve Studánce, na výletě z Častolovic, že by byl muž také přišel, ale tak pozdě že si už netroufal, ale že se osmělí jindy . . .

Tak se mluvilo, šlo se do zahrádky, kde děti večeřely u babičky, aby mohly jít dříve spat, paní že počká ještě na muže, který do půl deváté přijde jistě; tak dlouho ovšem paní Márinka nemohla se zdržeti a loučila se zvouc přítelkyni do Častolovic. Vždyť je to jenom skok. Daly si po hubičce a prosily se navzájem, aby panu manželi, ač neznámému, vyřízeno bylo přiměřené poručení . . .

„Kakraholte, to musíme přece jenom zaskočit na nádraží“, mínil pan rada Mejsnar, o němž není s důstatek známo, komu a k čemu radíval, vraceje se od kuželek. „Když tvoje přítelkyně byla tady, musíme se aspoň nějak za návštěvu odvděčit. Pak bych také rád poznal

advokáta Rozuma, mnoho jsem již o něm slyšel . . . Honem povečeřme, je to pár kroků, aspoň jim trochu ujde čekání na vlak.“

A ubírali se oba, už v temnu večera k nádraží tichému, slabě osvětlenému. Z venčí zaléhalo sem cvrkání cvrčků, z údolíčka Kněžny a jeho širokých luk vál sem svěží vzduch. — Z polí nesla se také sem vůně zrajícího obilí. Byl krásný, letní večer.

Pod verandou perronu seděl pořád ještě na téže lavici pan Zámyš.

„Je vám už lépe?“ tázala se ob čas paní Rozumová.

Pan Zámyš zasténal silně nebo slaběji dle toho, jaké byly jeho počitky tělové, víc nebo méně nelibé.

Na nádraží bylo jako po vymření, do vlaku času ještě dobrá hodina. Není to tu křižovatka několika expressních vlaků a zejména teď večer, kdo pak by jezdil. A když, hodinu tu čekat nepotřebuje. Proto byli tu oba docela sami, jako v temném hrobě, neboť pár těch roztroušených petrolejových lamp blikalo jako za dušičky. Jenom některý zřízenec chvílemi se mihl a na konci posunovali dva mužové vagon sem a tam. Konec konců ztichlo i to.

Pojednou z temnot vchodu vynoří se dva stíny.

„Ježiši, to jsou Mejsnarovic! . . .“ vykřikla tlumeně paní Márinka s pocitem analogickým biblickému stavu apoštola Petra v posledních hodinách života Kristova.

Pan Zámyš ovšem nechápal toto leknutí. Trochu se mu teď ulevilo a byl rád, že nezůstane samojediný předmětem pozornosti. Proto červenal, kdežto paní Márinku jakoby úkropem polil.

Představit Zámyše jako svého muže — to nelze, za krátko snad přijdou Mejsnarovic k nim do Častolovic a tam Rozuma poznají. Říci, že muž poodešel – počkají zde až do odjezdu vlaku — kdyby aspoň ten Zámyš za tohle stál! . . .

Než se vzpamatovala, Mejsnarovic už tu byli a pan rada zdvořile a srdečně pozdravoval.

„Moje úcta, pane doktore, těší mne velice, že mám čest . . . Jsem rada Mejsnar, tady moje choť, přítelkyně vaší paní . . .“

Pan Zámyš asi pozoroval omyl a pokládal za první svojí povinnost vyvésti příchozí z bludu. Nešťastnou náhodou blahodárný účinek červeného vína nebyl ještě definitivní. Není tudíž s podivem, že tvář se mu stáhla v úšklebek nově příchozím ne dosti pochopitelný.

„Jsem Zámyš, intimní přítel . . .“ ukázal na paní Márinku. Pozoroval nějaké zděšení ve tvářích pana rady i jeho choti, a chtěl zdůrazniti čisté a dávné svoje přátelství k rodině a vysvětliti svoji intimnost. Dodal: „Doprovázel jsem milostivou v noci . . .“

Sotva že to dořekl, zasténal ještě: „Račte odpustit!“ a pospíchal z tohoto místa na místo jiné.

Paní Márinka skácela se na lavici . . .

Inu, vysvětlilo se to všecko, arci, ale —!

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NÁROD SOBĚ — PRAHA NÁRODU. Rychle zapomínáme. Vyvanul nam už z paměti velký účel, proč vlastně odhodlala se Praha vybudovat na nejčelnější parcele hlavního města Obecní dům. Je pochopitelno, že objekt, jenž má nás repraesentovat, vyžaduje značného nákladu. Vzpomeňme jiného příkladu. Stavba Národního divadla pohltila milliony, které sebrány byly po krejcarech, a přece přinášeli jsme obět tuto s pravým, mnohdy až tklivým nadšením. Jsme právem pyšni na to, že nebudovalo se v rozměrech, jež by byly odpovídaly nepatrným hospodářským a finančním zdrojům tehdejší doby. Jaký to rozdíl dnes! Praha sama staví národu pendant, budovu, jež má býti kulturním centrem našeho českého života. A právě na tento veliký cíl zapomínáme. Ze zpráv, jež objevují se občas v časopisech, seznáváme, že není dosud jasno, čím budova tato má býti, jaké poslání ji čeká. Nedovolují-li ohledy na sílu poplatnictva hlavě království, aby věnovala budovu tuto účelům ryze ideálním, což vedlo k tomu, že pamatováno na to, aby výtěžkem z krámů a místností kavárenských a restauračních byl částečně kryt náklad na stavbu, přece jenom z největší části budova zasvěcena účelům osvětovým. Jak je o to postaráno?

Hudbě věnován veliký sál Smetanův v prvém patře domu. Pojme v celku čtrnácte set návštěvníků. Jeho orchestra zařízena jako pohyblivé podium, je rozpočtena na sto hudebníků, pevné podium pro tři sta osob zpěváků. V pozadí orchestry budou velké varhany o 70 rejstřících. Sál i svou výpravou, jak ve hledišti tak v orchestře, dimensemi a zařízením bude prvním v Praze. Pamatováno i na divadelní představení a jiné umělecké produkce účelným zařízením podia, jež dá se snadno přeměniti v jeviště se všemi potřebami Bude-li toho vyžadovati nutnost — ku příkladu o velikých slavnostech — lze zaměniti podium na estrádu. Umění výtvarné zaujme čtyři veliké sály s horním světlem ve druhém patře. Jsou větší sálů, věnovaných kdysi výročním výstavám Krasoumné jednoty v Rudolfinu. Víme, že pro nedostatek místa výstavy ty byly zrušeny. Máme

rozřešiti palčivý problém, kde má býti na příště repraesentativní útulek velikých uměleckých výstav. Praha jej rozřešila — za její patronance mají býti výstavy tyto, jež za nynějšího stavu by byly na dlouhou dobu nemožny pořádány ve velikých sálech Obecního domu.

Osvětovým snahám určen je velký přednáškový sál s frontou do náměstí Josefského, druhý sál s okny na Příkop věnován je životu společenskému, pro který určena ještě řada salonů do ulice Petrohradské (čítárny, knihovny, dámský salon, kuřárna). Menším slavnostem (vítání hostů a pod.) vyhražen sál primátorský s dvěma salony uprostřed předního průčelí s balkonem na Příkop. Celé druhé patro zůstane pro naše čelné spolky.

Je samozřejmo, že budova takového určení a významu musí snésti měřítko nejpřísnější — musí býti důstojna Prahy jako hlavy království, již má před cizinou repraesentovati, musí býti naší chloubou svým provedením, i výtvory umělců, jimž dá vznik. I v tomto směru budiž nám vzorem Národní divadlo. Vychovalo, ba stvořilo celou uměleckou generaci. Obecní dům stojí na druhém pólu velkoměstské naší tepny — musí proto imponovati stavbou, musí překvapiti také uměleckou výpravou a vnitřním zařízením. Dnešní stav našeho umění a uměleckého průmyslu, počet i zdatnost našich umělců i rozkvět našich uměleckých řemesel jsou zárukou, že může se státi Obecní dům novou etapou našeho rozvoje, pomníkem, výrazem snah naší umělecké generace. Prozíravost Riegra, Sladkovského, mužů, kteří rozhodovali o stavebním a uměleckém programu Národního divadla, pochopila velký význam stavby, již Národ Sobě budoval, neskrblila prostředky, třeba tak těžce získanými, poněvadž šlo o vznik velkého díla. Toho bude jistě i Praha pamětliva při výpravě a dokončení stavby, jejíž význam shrnouti možno ve dvě slova, v heslo velké zodpovědnosti — Praha Národu! *Dr. R. J. K.*

Dr. FRANTIŠEK BAČKOVSKÝ. Dokonal ve věku 55 let dne 29. listopadu 1908 — pochován v neděli dne 14. února 1909 ve Chvatěrubech u Kralup — čteme v rodinném smutečním oznámení. Vypravuje se, že dr. Bačkovský napsal ve chvíli, kdy starosti ho udolávaly: zmizím jako Emanuel Bozděch — nenajdou mne ani živého ani mrtvého. Osud byl k Bozděchovi milosrdnější — voda vydala tělo Bačkovského, a rodina ustlala mu k odpočinku na svatém poli chvatěrubské kolátury, v jejíž oblasti nebožtík se objevil. Dokonal svůj šlechetný, blahu rodiny a národu zasvěcený život! Synovská pieta tak napsala, a není třeba, na výroku něco poopraviti. — Dr. Bačkovský byl ideální český pracovník, pravý mravenec, a tím bolestnější, že stihl ho tak krutý, nezasloužený osud. Byl povahou měkký, poctivý muž, a zalekl se závazků a povinností, jež přihnaly se na něho velkou vlnou. Otužilejší člověk by nezmalomyslněl — Bačkovský se zděsil sraženého útoku několika neodkladných platů, duchapřítomnost ho opustila, a on zatoužil po úlevě, kterou smrt dává. Víme, že závod jeho podařilo se pevné ruce přivésti na pravé koleje, že vlna, která spláchla jeho majitele, neměla a nemohla ani míti katastrofálního účinku, jak se v neblahé chvíli dr. Bačkovský domníval.

Nebylo mu souzeno, aby pokračoval na dráze, kterou si vytkl. Už v Německém Brodě, kde suplentoval, provozoval jaksi diletansky knihkupeckou živnost. Založil závod, jenž počítán mezi repraesentativní pražské podniky tohoto odvětví. Při tom byl literárně velice horlivě činným. Je nepřehledná řada prací, jež vydával takřka s horečným chvatem. Jsou vesměs rázu literár.-histor., mluvnického a filosof. (paedagogicko-didaktického). Jako literát byl, řekl bych, pevnější, vybojnější, než jako obchodník. Byl odborníkem, svému povolání byl nadšeně oddán, hledal nové cesty, závod zdokonaloval a doplňoval — v prvních letech až snad na úkor bilanční rovnováhy — ale byl přece jenom víc literátem než knihkupcem a obchodníkem. — Střízlivá kalkulace by ho byla zachránila — ale ozval se v něm literát, reminiscence na záhadný, romantický odchod ho chytly do svých sítí — a v takové zatemněné chvíli si řekl, že odejde jako Emanuel Bozděch . . .!

SVOBODOVO DRAMA: PODVRÁCENÝ DUB žilo řadu let v knižním zajetí, dostalo se na scénu Národního divadla po důkladných změnách — a přece jenom nedosáhlo úspěchu jiných autorových her. Spisovatel řeší vděčný konflikt a provedl

KAREL NOVÁK:
SVORNÍK NA OBECNÍM DOMĚ PRAŽSKÉM.

pevnou rukou exposici. Svoboda dovede nabit svoje hry dramatickou elektřinou. Sáhne do života, vezme z něho typickou figuru a vytrhne ji z prostředí jako vichr strom s kořeny i s hlinou. Dubem jeho dramatu je energický, silácký člověk, bystrá

HEYDUK.

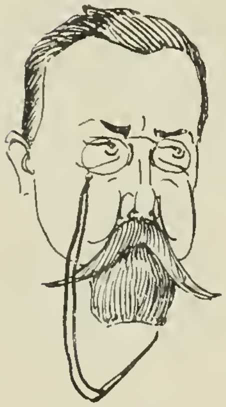

MOKRÝ

hlava, prozíravý a zároveň šťastný pracovník. Nač sáhne, všechno se mu daří.

Slabinou jeho je vlastní rodina — napřed žena, po ní její dcera. O matce dovídáme se jen egendární pověsti. Trápila ji mužova železná povaha, spějící k úspěchu, za ziskem. Kdyby byla v minulosti této tragičtější skvrna, bylo by leccos vyznělo markantněji a pravděpodobněji. Ale štít tohoto střádala je čistý jako sklo Dcera převzala matčinu úlohu — trápí se, vzdychá, souží se, — plnou rukou přijímáš, plnou hrstí rozdávej, je tenorem jejích argumentů. Až potud jsou dramatické praemissy docela správné. Autor vyplaval z exposiční zátoky na moře, kde snaží se vzedmout vlny dramatu, jeho dokumentů, jež mají motivovat katastrofu, trest za vinu. A právě zde, v nejkritičtějším okamžiku, vypadlo autorovi veslo z ruky.

Druhé jednání má dokázat, že tento člověk je pohromou svého okolí, že vše dusí, ničí, jen aby neutrpěla jeho ziskuchtivost. Už v tom je chyba, že spisovatel toto dramatické motivování provádí řetězem episod, druhou, hlavní závadou je, že se mu nepodařilo přesvědčit nás o tom, že by rozpor mezi otcem a dcerou byl odůvodněný. Nejnepravděpodobnější je útok dramatu na odvěký zákon přirozenosti, na poměr dítěte k otci. Opouští ho, protože ho nemá, nemůže míti ráda. Kdyby to byl otec nevlastní, kdyby to byl otec, jenž do opravdy smrt matčinu zavinil — budiž . . . Ale v posluchači se vše vzpírá proti tomuto nepřirozenému rozchodu už z toho důvodu, protože je výplodem chorobné umíněnosti, nepravého, falešného nazírání na život. V původním znění je drama řešeno jinak. Otec končí sebevraždou. Ústupkem tímto nestalo se vsak reformatio in melius, protože ani vyvrácení, ani podvrácení dubu neodpovídá duši, životu dramatu.

Mnišku tohoto velikána hraje sl. Suchánková. Řeklo se správně, že pro vzdychalku tuto je nejpovolanější. Ale tu mimoděk člověka napadne, když panenku tolik pálí otcovo bohatství, když je jí pobyt v domě zisku a sobectví tak nesnesitelný, proč libuje si v takovém toiletním přepychu!? A což ten hypermoderní klobouk! Neodpovídala by povaze této štítilky mamonu jednoduchost a skromnost, aby byla těm chudákům, k nimž se přituluje, bližší? Pan Hurt si také nevěděl se svým „Dubem“ nějak

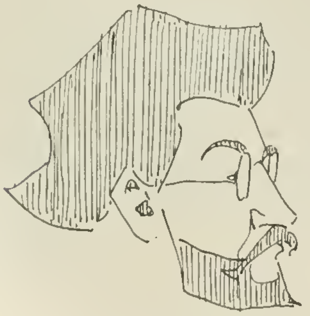

STROUPEŽNICKÝ.

SVĚTLÁ.

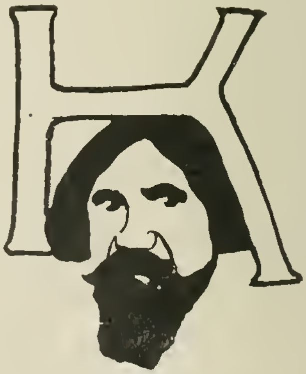

KAMINSKÝ.

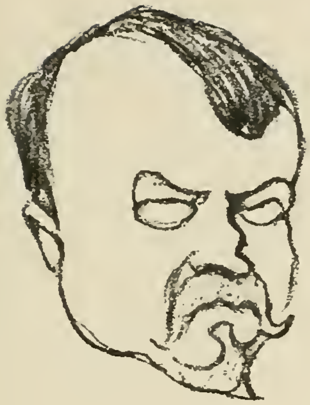

ŠÍPEK

rady. Podvrácevý dub! Obraz vyvolává určitou fysickou představu, postavou, hlasem muže skalopevného, nezlomneho. Pan Hurt předváděl člověka neklidného, nervosního, polovičatého, a tím přece hrdina dramatu není. Druhé jednání má svěží oasu. To bylo něco pro unaveného poutníka. Pánově Steinsberk, Kafka a Wiesner rozbili si tu sťánek a uspořádali vděčný sólový výstup. Jeviště druhého jednání stalo se dostaveníčkem starých, neduživých lidí. Scéna, kdy bohatá dáma s odporem se od nich odvrátí, je nesympatická. Pochybuji, že by byl kamenem úrazu v lázních chuďas. Polští židé v Marianských Lázních by se poděkovali za takové nedůtklivé sousedstvo. Ještě maličkost - majitel lázní, tak přeúzskostlivý vůči chuďasům, ani brvou nepohne, ani se nepodiví, že v lázeňském parku byla zabi a — zmije!

Chloubou dramatu je páreček staroušků, které výborně charakterisovali pí: Hübnerová a

KARÁSEK.

KLOSTERMANN.

p. Mošna. Ze života vzatou figurkou je továrník, dobře provedený p. Sedláčkem, pendantem přeidealisované panenky je mladý jurista, o němž nechceme tvrditi, že z vypočítavosti hraje na tuže strunu. Pan Hašler učinil ho hrou zjevem dost sympatickým. Jaroslav Kvapil nás velice mile překvapil nádherným prospektem ve druhém jednání. *J. H.*

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD: STRINDBERGOVI „KAMARÁDI“. Tak podivně nějak vyznívá čtyřaktová komedie proslulého švédského básníka, jejž předcházela kdysi do Čech pověst ještě zvláštnější, než jeho knihy. Zarytý nepřítel

ARNOŠT PROCHÁZKA.

žen, zuřivý mužský emancipista, zavilý soudce ženských slabostí, které znal do nejmenších nuancí — vždyť považte: byl třikráte ženat! —, plamenný apoštol naprosté mužské odluky, který šel už tak daleko, že i mysteriosní akt početí by byl

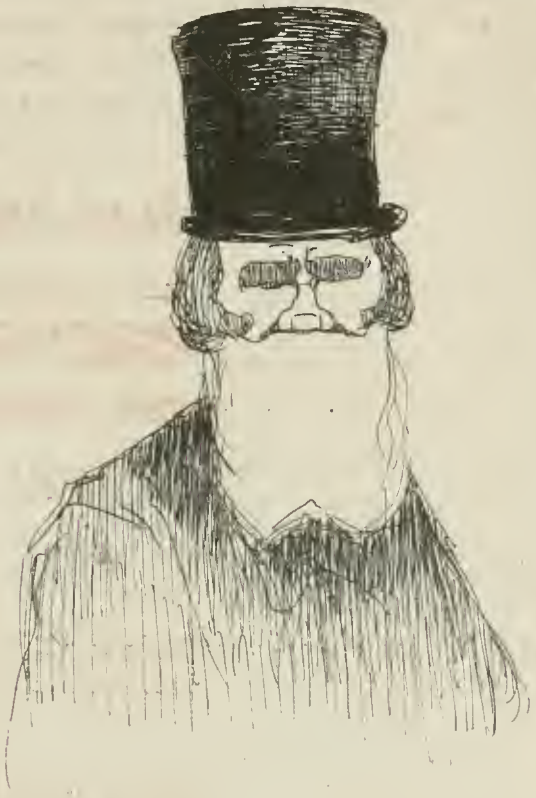

TOLSTOJ.

nejraději viděl zkoncovaný vědou ... to byl Strindberg! Byl u nás v letech devadesátých velmi hojně čten, ba i na divadlech později hrán, ale větší část obecenstva nemohla se mu nějak tak cele a tak bezvýhradně poddati, jako se poddáváme těm, kdož nás uchvátí. A tak i tito „Kamarádi" zde. Cítíme, že z nich vane silný poetický duch, že je napsal i procítil básník mohutných perutí ale cosi zavile jednostranného, a v této zavilosti strojeného, studeně koncipovaného nás v nich zaráží, schlazuje zájmem. Komedie pochází z let osmdesátých, z doby úporného Strindbergova protifeministického boje. Ký div, že i zde taková malířka Berta, taková její přítelkyně Abel, taková alkoholu propadlá žena Oestermarkova, i její obě koketky dcery, jsou přímo výlupky tragicky na muže působících vášní, že jsou démony, od nichž by měl takový mužský repraesentant prchati na tisíc honů! Malíř Axel Alberg, Bertin muž, je v prvních dobách vyložený slaboch: i umělecké cti se zřekne, aby jen v pýše oblažil svého démona — ženu, k níž je přižehnut ohnivými plameny vášně. Ale obrací náhle v kritickém bodě svého ozvavšího se mužství a vyžene ji. A tu zdá se býti vedle zavilé jednosměrnosti názorů druhá slabina hry: básník nedosti dobře připravil tento mužův nečekaný obrat a oloupil komedii o přesvědčivost.

Strindberg dovedl vyplniti večer duchaplnou hrou myšlenek a lučavkovitě sžírající ironii, která místy až pálí, jak je dobře nastrojena a jak přesně vypočítána. Účinkující byli (za režie Kamprovy) dobře upozorněni na tento výlučný prvek básníkův a výborně jej přivedli k platnosti Byli to zejména oba nositelé hry: p. Zakopal v úloze malíře Alberga a pí. Beníšková v úloze jeho ženy, k nimž družily se postavy podané p. Boleškou a sl Veverkovou. *E.*

ALŠŮV HUSITSKÝ HEJTMAN. Není umělce češtějšího a srdci lidu bližšího nad Mikuláše Alše, který na samém rozhraní nové doby, zahlazující všecky stopy starého, rázovitého života, celou duší ulpěl na všem českém a prací celého života zachoval nám stopy české originálnosti v tisícerých kresbách, pouhých črtách lze říci, a přece tak šťastně a tak plně vyjadřujících prostou upřímnost české duše. Zdálo by se nepochopitelným to geniální vhroužení se v unikající proud bývalých časů tomu, kdo by mistra neznal. Leč Aleš podává jen sebe, on žije tím českým životem, sám do kořene své lidské i umělecké bytosti jest takovým prostým, poctivým českým člověkem, a proto jeho dílo je tak čisté, ryzí. V duši Alšově zvučí však silnými akkordy i struny velké minulosti, a mistr kouzlí pak své heroické postavy zapadlých slavných dob, své pohanské Čechy a hlavně své Husity. Jako Čech, Slovan, miluje bohatýrské zjevy válečníků, pokrytých dějinnou slávou a přál by si, aby nová pokolení tyto zjevy stále měla na očích. „Vím, že český lid miluje rejthary, sám rád se podívám na statného jezdce na pěkném koni, přál bych si však, aby v českém domě visel dobrý obraz, český předmětem i původem ..." Plníme přání mistrovo a vydáváme Husitského hejtmana českému lidu, jemuž jej byl určil.

ŘADA KARIKATUR v dnešním listě je reprodukována dle originálů prof Karla Wellnera z Olomouce.

Pokračování Konrádových Petrovských v čísle příštím.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

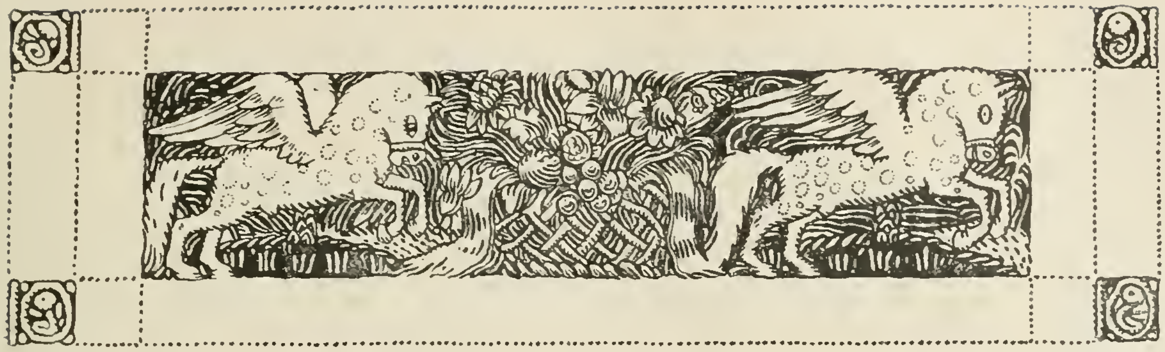

JOS. V. SLÁDEK:

LÉTHE.

Svých drahých Stíny vídal jsem kdys v dáli,
jak byly za živa. — Pak bledly již,
víc každým rokem. — Děl jsem: „Zrak mi kalí
prach života.“ — Ne! — Byl jsem Léthe blíž.

Dřív s úsměvem neb výčitkami v oku,
teď němé, mátožné, tak bez krve
se zjevily mi zas po mnohém roku,
a cize hledí tak, — dnes poprvé.

Hle, tak už blízko bezhlesná ta řeka
se proudí! — za ní známé míhají
se tváře, — hledí, — mne už neznají! —

Až k doušku schýlím rty, jak Charon čeká,
a k těm, kdys drahým, převeze mne tam,
z nich také nikoho už nepoznám.

JOSEF KRUŠINA ZE ŠVAMBERKA:

HŘÍCH PANA REGENSCHORI.

Když starý varhaník vystoupil ve čtvrtek ráno přede mší na kruchtu a rozhlédl se dolů po malém vesnickém kostelíku, usmál se uzřev u postranních dveří za řadou lavic státi slečnu Lilu Knorovu.

Usmál se, protože jindy v půl osmé ráno sotva teprve sedává ke snídani, a usmál se vlastnímu svému vysvětlujícímu nápadu, — že s podzimní dobou a se změnou počasí nastává u ní změna mysli a že se milá Lila stává pobožnou. Proto ani jinak nehádal, co by tu chtěla. A ještě když, stoje na pedále, připravoval si noty a zpěvník, a když i začal nápěv „Bože, před Tvou velebností“, usmíval se tomu, že se Lila stává pobožnou.

Několikrát kývl na ni dolů, jak tam stála vedle vychovatelky své mladší sestry, — veliká, kostnatá, ale oblých tvarů, však s tvářinkou tak dětsky naivní, že se mu zdálo podivným, proč jí už nedávají krátké sukně. Ale „naivní“ nebylo pravé slovo; spíš měla pravdu jejich šafářka, říkávajíc upřímně, že „slečinka se dívá na každého tak vyjeveně jak malé dítě na králíka.“

— Jakoby včera ještě byla ke mně chodila do školy — pomyslil si. A přec už je jí skoro dvacet.

A hned si také pan řídící pomyslil: — Světe, světe — a ženiši se nějak nehrnou. A možná, asi padesát, šedesát tisíc dostane!

Málem by byl zapomněl začít k evangeliu novou slohu, jak se zajímal o slečnu Lilu.

— Hm! — opět si vzpomněl a škodolibě se usmál, — jak ji kdysi nechal po škole ještě s několika hochy a děvčaty a jak si pro ni pan Knor sám přišel, prose, aby jí odpustil. A potom jak řekl, když byli sami: „To byste neměl dělat, pane řídící. Přece děvče z takového domu —!“

— A do toho „takového domu“ — ušklebil se nyní v duchu a hrál zbožnou píseň hříšně dále — jsem chodil to děvče učit za čtyři zlatky měsíčně, a to ještě jsem si to někdy vybral v zadině pro slepice!

Div poslední slovo nevyřkl hlasitě, a mezihru po této sloze přehrál tak rychle, že musel ještě nastavit.

— Jaká bude, jaká bude! pomýšlel vzpomínaje na stížnost industrialní učitelky, která slečnu Lilu učívala dělat umělé květiny. „Vidí, Lilinko,“ vytýkala prý jí nějakou chybu, „až bude velká a bude si chtít udělat takové kaliny, — —“ a Lilinka ohrnujíc pysky usoudila: „Chm, já to nemusím umět, já si to mohu dát udělat!“ – Ubohé dítě! povzdechl pan regenschori.

A tu, před samým pozdvihováním, nastal ruch dole v kostelíčku.

Postranními dveřmi vešli sem dva lidé, párek. Za nimi ještě párek a ještě jeden, potom několik starších lidí pomíchaně, a děti a babky kukačky — svatba.

Pan řídící nevzpamatoval se rychle, kde je, byl by málem zdlouha zapiskl, znamenaje, proč slečna Lila přišla do kostela.

Zvědavost a trochu účasti a spolu jako zastoupení rodiny; bylať to dělnická svatba z jich statku.

Ženich byl synem Knorova kočího a sám též do nedávna u nich jezdil hned od toho dne, kdy vychodil měšťanskou školu v městě, až se pro cosi nepohodl se šafářem a odešel, a nevěsta i matka nevěstina byly celoročními dělnicemi na statku Lilina otce.

Varhaník si vzpomněl i na všední románek těch snoubenců.

Jak se chtěli málem už od dětství a že nevěsta byla starší ženicha, a jak ženichova matka jim bránívala, ale jak věrná jejich láska přece zvítězila, ač jen jen že by se byli přec ještě rozešli.

Dokud oba byli zaměstnáni v jednom statku, Františk znal jen svoji Málku, navštěvoval její rodiče, v neděli se s ní vodil k muzice jako poslušný nerozlučný kamarád, a tu přišla ta jeho hádka se šafářem. Františk nechal služby a chodil kamsi do továrny. A vraceje se domů, vídal v duchu Málku, jak se naň těší, a vídal též v duchu jiná děvčata, jichž si dříve nevšímával a jichž si všímat nemíval ani kdy a kde a jež nyní vídal v továrně. Málka už vycházela z krásy a stárla — to pozoroval, vida nyní všecky ty jiné, a porovnával a chladl, a stará láska rezavěla kvapem — až ta matka, jež jim bránívala, nyní sama hnala bloudícího synka zpět k Málce, ukazujíc mu, jak to bývá: na chalupu a jiné dobré věci, byť ne právě dukáty, jež nevěsta dostane.

A kdož ví! — ať už to nebo jiné výhody, o nichž se veřejnost nedověděla, či co zde působilo — ale Františk se vrátil a stál zde nyní dole s Málkou před oltářem.

Při pozdvihování pan řídící nehleděl si pobožnosti za mák a díval se jen na pěknou postavu zenichovu, na jeho přistřižené napálené vlasy a na tu posehnutou postavu nevěstinu i na její zkadeřené vlasy nad čelem a všiml si též, že ani ten všední myrtový věneček už na její hlavu nepatří.

— Zda-li pak o tom ví též slečna Lila! hned se mu zazdálo.

Ale slečna Lila, držíc rozevřené modlitební knížky v obou rukou, dívala se těkavě po svatebčanech, tu na ten, tu na onen obličej, na šaty družiček, na ušlapané boty obou tatíků, usmívala se sotva znatelně, jako by prohlížela obrázky v kalendáři, a zajisté neviděla nic než svatbu, jako dítě, jež spojuje s představou svatby též koláče.

A přece zas jinak se dívala. U ní to nebyli lidé jí rovni, již tu před ní stáli; to byli dělníci. V povoze se přece mluví všecko, třeba to kočí slyší, právě tak jako nám nevadí přítomnost ptáka v kleci. U ní neměl dělník v otcově domě větší ceny než kterýkoli člen nižší říše živočišné než je lidstvo. Nepohrdala jimi snad, nebo aby je nenáviděla, ne. Kdyby dosud platilo otroctví, slečna Lila by měla své otrokyňky ráda, velmi ráda, jako má ráda bílého Macíčka a jako ty ovečky, jež dostala od dědečka, a pro něž tolik plakala, když jí je zabili k velkonocům.

Zlou nebyla. Ale myslila si také, proč se vlastně ti dva berou. Jaká je to pro ně výhoda?

Pan regenschori pochyboval, že slečna Lila už byla někdy měla „lásku.“

Nemohl to srovnati s ničím v její bytosti a nedovedl si jí představiti, že by v milostném roztoužení po někom zavzdychala, — ne, že by byla hrdou, nepřístupnou, ale zdálo se mu, že si neoblíbí nikoho, koho by si nemohla vzíti beze všech překážek, a zdálo se mu jistým, že ani na vlastní lásku dosud nemyslila.

Kdož ví! Několik spolužaček jejích bylo už vdaných, jedna sic byla svobodna, ale už matkou — také dcera kteréhosi dělníka u nich — o tom jistě slyšela klepů dost. Není možno ani, aby nebyla při tom pomýšlela i na sebe. Zvláště když zvědavou byla jak pravé děcko.

Jedna vzpomínka na její zvědavost jej opět v duchu rozesmála. Tenkrát jí bylo asi šest-

náct let, pobíhala ještě po zahradě i po dvoře s mladší sestrou a jinými dětmi a dost nemotorně si kopala do dlouhých sukní, jimž dosud nebyla uvykla. Tu šafářka kterousi chvíli přiběhla k milostpaní se zprávou, že slečny Lily milá ovečka, kterou ještě před půl rokem zdobívali stužkovými obojky a zvonečky, bude mít potomstvo, a Lilinka dychtíc uvítati mladé hosti hned, jak vykročí na tento svět, a spolu chtíc poznati taje toho příchodu, běžela za šafářkou, div jí nepředběhla. Násilím ji odháněli od chlévu, a když skotačka se šafářkou zevnitř uzamkly, bušila oběma kostnatými pěstmi do dveří, až ji vychovatelka odvedla.

A jakási zvědavost byla i nyní patrna v některých jejích pohledech, jimiž utkvívala na snoubencích. Ba, oba dřeli za svobodna, budou dříti po svatbě, — potom budou mít děti, a zas ty děti porostou a budou také dřít na poli, na mlatě, v továrně.

I slečna Lila se někdy vdá. Ale pracovat jí nebude třeba. Co a jak bude dál a jak její děti porostou a jak s nimi bude, na to už asi nemyslila.

— Ale — pomyslil za ni pan regenschori — vzpomněla si, že je vlastně ubožejší než ta bídná Málka s tím opáleným obličejem a s těma upracovanýma velikýma rukama? Ty ruce a to svalnaté pevné tělo přinese Františkovi věnem, kdežto Lila — co Lila? Lila bude jen pouhým přídavkem peněz, jež otec vyplatí tomu neb onomu za to, že si ji vezme. Kromě toho pak, kdyby Knorovi všeho pozbyli, co bude jejím věnem? Našli by pro ni muže s dobrými příjmy, zajisté, i kdyby bylo nejhůř, ale ta myšlenka se zdá hroznou: být vychována — ne pro samostatnost, pro schopnost uživiti se, udržeti se bez pomoci jiného, nýbrž jen pro vdavky.

Ale jestli Knorova Lila o tom uvažuje, snad by řekla, že i Málka vidí v manželství jediný cíl života. Ale že ta Málka o tom neuvažuje a že nepřemýšlí o té moci zvyků, aby nebyla nucena říci, že se vlastně stává otrokyní mužovou. Muž pracuje, dobře; ale po práci má kdy si odpočinout. Taková žena dělnice však lopotí se za výdělkem a místo odpočinku doma obsluhuje muže a děti.

Ale u Knorů? Mají pro všecko služky, i pro úřad domácí hospodyně. Co zbude ženě, manželce? Muži jen zpříjemňovat dny života? Proč?

Kdyby Lila byla hrbatá, nutili by ji do učení víc, dali by ji snad odborně vzdělávat, ale tak? Jen pro vdaní se narodila a v manželství, ne v práci, byl jí určen cíl života. A opět pan řídící pozoroval, jak se Lila zadívala na ženicha.

— Ale — pomyslila si — když je ten Františk slušný hoch a dovede velice dobře zacházeti s koňmi — zvlášť na vysokém kozlíku landauru se hezky vyjímával —, proč si béře tu upracovanou Málku?

Zas je porovnávala. Ani se neusmívala, ani šedých očí tak dokořán neotvírala jako prve. Spíš je přivírala jako v dřímotě.

Ba, zdálo se jí, že je to skutečně hezký hoch . . . Snad kdyby její příští muž mu byl podoben, mohla by ho míti ráda. Ne, snad ani proto ne; ale že tak oba ty lidi dobře znala a že oni jsou nyní mužem a ženou, zamyslila se také nad sebou. Je to ještě ten Františk a ta Málka a přec už za nějaký čas — co na tom, za jak dlouho! — jim bude někdo říkat „tatínku" — „maminko"! Stárneme — stárneme — čas utíká jako voda.

Ale — — dumala tak slečna Lila?

Tak o ní soudil pan regenschori, když ji viděl oči přivírat.

Dole začínal církevní obřad oddavek, pan řídící jim hrál zpaměti „Věrné milování", a když bylo po mši, podíval se opět dolů.

— Proč pláče ta vychovatelka? Arciť, snad vzpomíná na domov, na bývalý domov — otec prý se znova oženil a děti se rozprchly. Ale — proč i Lila — pláče?!

Vlastně neplakala, ale jak se smála na šafáře, který ji pozdravoval, leskly se jí slzy v očích.

A pan regenschori si náhle v duchu vyčítal svůj hřích.

Ne že po celou mši svatou hříšnými myšlenkami se více zabýval, než vyžadovaly rozbité rozladěné varhany, ale že těmi myšlenkami opřádal nevinnou bytůstku slečny Lily, která nedovedla býti jinou, než jak ji vytepaly z dodané směsi: vesnická škola, pražský pensionát, klášter a společnost domácí s matinkou u hlavního vesla. Ten hřích si vyčítal.

Ale hřích ho přestal páliti, vybledl, zanikl, když pan regenschori opět uzřel slečnu Lilu hráti si na dvoře s kočkou. Kdež byla už stopa po jejích slzách!

A potom se ve vsi objevil pan Halbe, majitel nevelkého deskového statku, svobodný čtyřicátník. Objevoval se u Knorů, objevoval se s Lilou i venku, a pan řídící zapomenuv na Františkovu svatbu, pomýšlel na svatbu slečny Lily a o nějakém hříchu ani už nevěděl.

JOS K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

To magické osvětlení měsíčné, širé, rozsáhlé pusto noci, hruď toho mrtvého pažitu jakoby laškující se záhadnými živly, splývání bezpodstatné všeho v nepostihlé tanoucí sféře světelné, vyčkávání a prodlévání jakási vůkol, zlověstná zatušení příkrých neznámých podstat, v nichž cos nezvěstně jakoby bádalo k duši, — oranžově planoucí a v jakýs ohromivý chumel vpojená záluda spějící koule měsíčné nade vším . . . to vše mně připadalo, jakoby se odbývalo v jakési fantasmagorii, jež rozestavila se vůkol, aby označila jakési osudové zámysly.

Nemohl jsem se již nadále vybaviti z jistého obluzení halucinačního zpodobení . . . Až jaksi vymanily se mé smysly ze sebe, unášeny silou sugesce, uložené jim údaji se odbývajícími . . .

Vnitřek takového obecního chudobince, zvaného kasárnami. Ve větší místnosti, již obývala všecka družstva obecných chudých, byl osvětlen. Se stropu visela prostřední, patrně odkudsi vypůjčená petrolejová bleskovka; tu zajisté obecní výbor nepořídil. Snad i také proto, že takové moderní osvětlení nehodí se nijak pro chudobinec, kde vše má býti chudo, byla všechna okna hustě zastřena — čím se právě dalo: pytly, některý kout zdály se ucpávati onuce, kalhoty tam visely, sukně, celý takový tandlmark, že až ku podivu, kde se dovedlo vzíti tolik toho inventáře v pouhém chudobinci. Ale dobře to všechno sloužilo svému účelu. Z venčí nebylo sem vidět ani zbla. A mohl přece tak snadno některý obecní výbor anebo sám starosta často v noci putující kolem, namanouti se až sem a ten by tady pak zahrál. Místnost tato byla účelně vyprázdněna. Jen kamna z cihel postavená a obílená nedala se patrně vynésti, jinak by je byli vynesli rovněž, aby nepřekážela. A pak v jednom rohu stůl byl zde ponechán a na něm nalézalo se hojně lahví, půllitrů, hrnéčků a sklenic s kouřícím smrdutým punčem. Za tím vším stál nějaký člověk jednooký se sveřepě vynikajícím orličím nosem a hrál na harmoniku. Nějaký malý hnusný člověk s užraným nosem škrtal na housle smyčcem, z něhož vlála polovice jeho přetrhaných žíní. Zdáli se svým úkolem vášnivě zaujati, hrajíce jako celým tělem, vlastně tím, co jim z těl zbývalo. Zůstával někdy nehybně, posupně svým jedním okem tkvěti do vířící skupiny v jakémsi úšklebku ji pronikaje a tu jeho vzezření nabývalo podoby supa. Velmi často přihýbal si z jedné lahvice. Houslista někdy obrátiv se jaksi z průčelí k tancující vřavě, funěl proti ní v radostné sveřeposti svými strašnými nozdrami. S pitím rovněž na sebe nezapomínal. Jenže pořád měl žíní jaksi méně a méně.

Před nimi smýkala se dokola změť těl, jako vespol spiata po párech. Nohy vlekou se ve valčíkovém tempu. Bylo záhadno, jak taková stará babka na žebrotě scvrklá, žalostně ohnutá, uboze pokorná, může najednou takto se vzpřímiti a takto křepčiti. Ale nebyly to jen staré babky, i mladé ženštiny i mladí mužští, mrzáci, blbci, znamenaní, i ti, jimž nescházelo pranic, jen dělat se jim nechtělo, a pak všelicí příbuzní vlastních příslušníků chudobince sem sezvaní, nalézali se v kole.

Mladá opuchlá žena, jinak kyprá, baculatá, ale bez nosu, zvláště mezi nimi bujně, vyzývavě si vedla, a s ní tancoval, bezzubý, posleplý stařec, takový celý prašivý, jenž se jen kolem jejího těla motal, při tom stále všímaje si ňader mladé ženštiny. Jí to patrně lahodilo i od tohoto starce, o němž se vědělo, že má někde uložené peníze a o ty jakoby vnadila tato ochotná ňadra. Ostatně dnes hodně již zaplatil punče. Stařec ten měl dlouhé na týl splývavé vlasy, patrně výhodná pomůcka k jeho řemeslu žebráka, jež se mu při tomto křepčení kmitaly kol hlavy.

Tancovala pak docela slepá stařena, navštěvující všechny okolní poutě, kláštery, města, vesnice, provázena při tom jinou ženskou, obcí k tomu ustanovenou, jenže bývalo zas třeba začasté obě za pomoci jiných domů odváděti, když ožralé do bezvědomí kdes po škarpách se válely. Na tváři slepkyně lpěl onen příkrý, bludný, vynášivý, výraz, jímž slepec usiluje nahrazovati zření; nyní značil tento výraz bezuzdnou opilost a oplzlou rozkoš. Prázdné zraky její vytáčely se vzhůru jako u sveřepém jásání, vyhledávajíce nějak obličej toho čahouna, tupého, nemotorného, s tvrdě ulpělým pohledem, neboť byl hluchoněmý; slepou babku oběma rukama zuřivě svíral kolem boků, neboť věděl, že takto se mu podaří z ní hodně vylouditi na kořalku, na punč, na rum . . . — co on všechno tak náruživě rád; v tom ohledu byla slepá štědrá, zvláště když o poslední porcinkuli za své pění nekonečných otčenášů tak štědře byla odměněna z milosrdných zbožných kapes. Ba jakoby ve zžíravé zamilované vášni zřela po svém galánu, chvílema vztahujíc ruku, aby mu pohladila ježatou kostrbatou tvář, která již dávno potřebovala holiče. On v odvet vyrážel skřeky, jakoby vrána krákala a byl to bezpochyby výraz roztoužení lásky, již slepá kořalkou,

punčem srdečně splácela. Zase při tanci vyjímala korunu odkudsi z tajemné nedostupné hloubi mnoha sukní, udělujíc ji čahounovi za upřímný stisk jejích boků. Dostatek potancovavše, odcházeli pak spolu ke stolu, k bufetu — kdež zálibně vypíjeli po notném hrnku smrdutého, ale tím silnějšího punče. A hned zase pak rozkřepčili se znova tím bezuzdněji. —

Také zúčastnila se plesu dcera této slepé stařeny, vlastní její krev, ženština as pětadvacetiletá, snědá, skvrnitá, pihovitá, s výšklebným nějak zřením jakési posupné larvy, s šedýma ocelovýma, mlhavě pronikavýma očima, jež dědictvím po matce nezůstaly slepy. Měla slepá tuto dceru s drátařem, jenž v tomto vůkolí umřel v kriminále, neboť zapálil kdes ve vesnici. A tato dcera, měla také dítě, udržujíc styky s kulhavým čeledínem z kteréhosi statku. Byl také přítomen, pozvaný. I on zuřivě tancoval a bylo úžasno, jak s tou svou pochromlou, o hodně kratší a netvorně stočenou nohou lze takto tancovati. Byl to nevelký, ramenatý člověk, s obličejem jako vytřeštěným, typem hotového kriminálníka, s rudou, naježenou bradou, dávno již neholenou, s širokými, neustále a sveřepě se smějícími ústy, z nichž svítily bílé ohromné zuby jako u řeznického hafana, — a dovedl prý také jimi rozkousati klanici, — nosu bambulovitého a přece nějak dovnitř vmátlého, lící vystrmělých kostnatých, žhavých jako bronz, násilně odchlípených, jako natržených uší, tlustých netvorných boltců a týlu tlustého, rudého, vhříženého v ramena a žehavého, horečně lesklého uhrančivého pohledu. Co by byl snesl kořalky, ještě nikdo nezjistil, neboť do té míry jí mu nikdo neposkytl, ač pokusy a sázky, zvláště za takovou bravurně rozkousanou klanici se o to leckdy dály; podařilo-li se ukrásti hospodáři nějaký oves nebo semínko, jež hojně platilo, nebo co se vůbec dalo, propil vždy v kořalce všechno najednou.

Byl oprávněným milencem této ženštiny. Jenže ona s jeho vědomím udržovala styky ještě s jinými mužskými, o nichž se dobře nevědělo. Ale všichni museli být za lásku štědří, a ona také měla již hezké penízky ustřádány, které ale musela před svým oprávněným milencem střežiti, aby je neukradl a nepropil, mimo to, co mu byla povinna dávat za své ostatní poměry. Svého milence často bívala, což on s vděkem, oddaně přijímal, jen když dostalo se mu dost na kořalku. —

Dítě měla v opatrování v chudobinci u své slepé matky, připlácejíc si na ně. Jenže staral se pouze o ně, komu právě napadlo. Byla-li babička na pouti, nestaral se o ně po celý den vůbec nikdo. Celkem tedy práce nedalo. Měli je ve vedlejší místnosti, prázdné nyní, neboť všichni její obyvatelé nacházeli se zde na besedě. Dítě také zrovna stonalo, mělo spálu, jež tou dobou byla hostem v dědině. Ale to nic nedělalo.

A ještě jiní hosté tu byli. Nějaký ušňupaný, promodralý stařeček, jak věchýtek, hotová blina, který jen slzel a blaženě se usmíval, pak as patnáctiletá holčice, také hluchoněmá, s kterou držel přítomný kašlavý souchotinář, zhublý již na kůži, hektický, zapálený v lících, jenž velice rozmarně a nenuceně si počínal. A žebrák jakýs, celý osypaný na těle, v hadrech, jenž patrně přicházeje zrovna z žebroty, neměl již času upraviti na besedu svou toiletu — krvavých očí, s pokorně otevřeným obličejem, patrně nezaujímající mezi přítomnými místa prvého, blekotající si nyní v tiché radosti a poplaskující si někdy dlaněmi o své hadry . . .

A ještě jiní hosté tu byli, unikající ale pozornosti ve zmítající se vřavě, ale zajisté hodni ostatního celku, jakoby se to za této noci v místech těchto jednalo o vychrlení všeho kalu lidskosti, jíž tyto hory chovaly . . .

M . . . tam, tam, m . . . tam, tam.

A přidává se tu k zvukům harmoniky, jako k lepšímu uplatnění, celý soubor přítomných hlasů, zpívaje vespol: „Rybářko ty malá, boj se hastrmana . . .," sbor to všech hlasů, jakoby se právě ve chvíli tuto a v těchto místech jednalo o vychrlení všech povykův a skřeků, jaké dovede vydávat zvrhlá lidskost, tonoucí v opilosti.

Zachraptělé, falešně výskavé hlasy ženské skučely a ječely sopránovým doprovodem a bručivě vedly si mužské hlasy, jakoby medvědi hýkali; souchotinář snažil se ze všech sil vypjati svůj dýchavičný, servaný, prázdný hlas, jenž jen splývavě chrčel, ale nade všechny slepá stařenka dovedla přednésti svůj pronikavě výskytující diskant, jakoby fena skučela. Byl to sbor až do hrdel rozevřených úst, sbor vyhaslých, horečně napjatých zraků, třpytících se v opilosti a rozchamtěné smyslnosti. Pěl i šeplavý stařeček,kulhavý čeledín ryčel a řval a všichni, ustavše v tanci, stáli proti sobě. Nastoupila u všech jakási extase vyzývavě bezuzdné rozkoše. A vše jakoby se mocněji povzneslo nad sebe, ze svých smyslů, ze široka vyznávalo a zavířilo v unášející závrati smyslů. Těla vespol necudně sebou cloumala sblížena ve spjatí co nejužším. Vše zachváceno se zdálo jakous rytmickou zhřešilostí, která tu provázela své kejkle. Supí oko harmonikářovo trčelo v tuto živou změť v hypnose vlastních zvuků a jakoby snažilo se vše vůkol posupně uhranouti. — — — (Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Vojáků se nebálo pranic, ale když po chvíli vešel pandur Jovan Pantelić, hned přitáhlo oháňku a rychle i plaše se mu klidilo s očí a z cesty.

„Ta liška dobře ví, co v tom chlapovi vězí," pomyslil si četař, kývaje na Pantelićův přeuctivý pozdrav. „Dobar dan, Jovane, co dobrého nám přinášíš?"

Pandur usmívaje se přisedl k četařovi na slamník.

„Nic, gospodine četaři, co bych mohl přinášeti já, chudý, nepatrný člověk? Ohřát se jdu trochu mezi pány vojáky —."

„Ohřát?" divil se četař. „Vždyť je venku mnohem tepleji, než tady v té tmavé morně."

„Ohřát ani ne tak na těle jako na duchu, gospodine, pohovořit si jdu, potěšit. Tři dny jsem byl se žandamáry na pochůzkách, ve dne v noci jsme běhali po kopcích a po lesích, nejedli, nepili, oka nezamhouřili, plahočili jsme se jako psi. Ta neřádná lisice tady se má stokrát líp, než chudý člověk. Maso žere a člověk ani chleba nemá."

Beze slova četař opět vztáhl ruku na poličku a sňal odtamtud nenačatý, rozpukaný komisárek. Když jej podával pandurovi, vyskočila z komisárku myš a schovala se pod slamník.

Pantelić libezně zaklel myš až do jejího devátého pokolení, nejenom co se týče potomků, nýbrž i předkův a při tom neopominul zaklíti také její víru a křest. A na konec ještě jednou zaklel její babičku a matku. Komisárku však nepustil z ruky, vytáhl nůž, oškrábal vyhlodaný otvor a pak po kouscích ukrajuje, zvolna pojídal.

Byl vyvýšen na vrchol blaženosti, když některý voják mu nabídl, aby si za něho dopil trochu vína, které již od včerejšího večera mu tvrdlo ve zrezavělé plechovce.

„Není-li tam taky myš, gospodine?" usmívaje se pandur nakukoval do plechovky a pak vypil víno na jeden pomalý, dlouhý doušek.

Četař Florian tušil, že Pantelić má něco za lubem, ale stále ještě okouněl, obcházel, hledal v rozprávce vhodné příležitosti. Tuze chválil četaře, jaký je vzorný vojín, vůbec chlapík, a jak ho mají všichni vojáci tuze rádi.

„Já vás mám taky velmi rád a velmi vás ctím, pane četaři," svěřoval se poddůstojníkovi slaďoučkým hlasem, jako milius.

„A proč?" ptal se lhostejně četař.

„Protože jste velmi dobrý, laskavý člověk. Nikomu neublížíte, máte soucit s ubohým našincem. A jak jste moudrý — co já, padesátník, vím proti vašim dvacítipěti letům?"

Četař odporoval.

„To se ti jen tak zdá. Jsem zlý jako ďábel a při tom náramně hloupý, ovce s motolicí nemůže být pitomější. Kdybych byl jenom trochu moudrý nebo aspoň chytrý, nebyl bych dnes dostal na tři neděle kasárníka. Ale což, Jovane, nepřišel jsi mne sem dnes vlastně chválit, neupejpej se a pověz, co tě ke mně přivedlo. Chceš ještě komisárek? Jaký libo, s myší nebo bez myši? Anebo měl bys chut přijmout ode mne cigaretku?"

Podal pandurovi pouzdro s několika papiroskami.

Pantelić vzal si hned dvě, se zálibou se podíval, že jsou z dobrého, jako zlato žlutého tabáku, a pak jednu si zapálil.

„Jste tuze milý, gospodine četaři," odpovídal, drže v ústech prvý chutný doušek dýmu, „chováte se ke mně jako k vlastnímu bratru, častujete mne, rozmlouváte se mnou. Přál bych si být boháčem, abych vám to mohl všechno oplatit."

„Dobře, dobře, až budeš boháčem, všechno mi oplatíš," brumlal četař.

„Kdybych aspoň byl tak bohat jako ten čifut Mordche Rubin."

„Aha," pomyslil si četař a na pohled lhostejně dodal: „Myslíš, že má Mordche mnoho peněz?"

„Jak by neměl, gospodine četaři? Jistě přinesl peníze už sem, a považte, kolik k tomu na Čemerně ještě vydělal. Všechny platy, co tu dostávají vojáci, ztrácejí se v jeho kantině, má už veliké tisíce, věrte mi, gospodine, mnoho peněz."

„Ani bych nevěřil."

„Boga mi, jen věřte, mnoho peněz, na vlastní oči jsem viděl. Schovává si je večer v té malé světničce, co je jeho sestra, na lože pod pokryvku. Má balík papírových peněz v žlutém voskovaném plátně, obvázaném motouzem, a drobných, stříbra a mědi, pytel. Mnoho, velmi mnoho peněz, boga mi, tisíce."

„Tys tam byl v té světničce?" vyptával se četař.

„Nebyl, nikoho tam nepustí, ale večer, když šel spát viděl jsem oknem jenom malou skulinkou, jak počítal a ukládal."

„A cos tam měl u toho okna co dělat, Jovane, co, povídej?"

„Jsem pandur, gospodine četaři, mám všude co dělat, kde jsou civili. Mordche je takový

neznámý, cizí člověk, kdo ví, za jakým sem vlastně přišel účelem."

„Přece, aby tu vydělal hodně peněz," namítl Florian.

„A třebas je při tom vyzvědač, drahý můj gospodine. Je to čifut, ať je co je, ze všeho chce mít výdělek."

Četař se usmál pohrdavě.

„Rád bych věděl, pro koho by vyzvídal."

Pandur ztajil hlas.

„Pro koho jiného než pro povstalce? Vyzví a podá zprávu, kolik je na Čemerně vojáků, kdy a kam odejdou, jak bedlivě jsou na pozoru a jak jsou opevněni — chápete, gospodine?"

„Nechápu. Co je platno, že jim to snad poví, když povstalci nic nedělají? Přepadli nás tady už někdy, využitkovali naší nepřítomnosti? Proč jen, u všech všudy rohatých čertů, nepřijdou? V tomhle křivdíš Rubinovi, Jovane — ale mně se zdá, že tě k tomu oknu přivedly jiné výzvědy, viď, přiznej se, pověz, co tě tam vlastně lákalo, viď, že to byly ty peníze —."

Jovan jakoby posledních slov neslyšel.

„Jakpak nedělají a jakpak nepřepadli? Neokradli avtovackého kantinského nedávno mezi Koritem a Crnicí? A nezapálili tuhle v Grabu žandamárské kasárny?"

„Na to se tě už neptám," chytal pandura četař. „Nevěřím, že jsi šel ke kantině vyzvídat něčeho jiného než má-li Mordche hodně peněz. Vidím ti to na očích, prozradil jsi se."

Pandur chtěl odmlouvati, ale zakoktával se, hledal výmluv.

„A já vám tedy upřímně povím, gospodine četaři, co jsem tam chtěl," pravil po chvíli s nalíčenou důvěrností. „Mordche má takovou hezkou sestru, uzřel jsem ji už tenkrát, když sem přijížděla, šel jsem z Gacka do Kljuty s tehdejší patrolou — inu, gospodine četaři, jsem taky z krve a masa, chtěl jsem ji vidět, když jde spat —."

Florian odsedl a s ošklivostí se podíval na pandura.

„Fuj, nestydíš se, starý hříšníče?" odlehčil si a odplivl. „Taková ropucha šeredná, nečistá! Jdi mi odtud, hned táhni, kape z tebe špína a hmyz!"

Měl chuť vrhnouti se na pandura a vytlouci ho zaťatými pěstmi z baráku. Ale Jovan Pantelić již sám se zvedal a úlisně se usmíval, jakoby nevěřil četařově rozhorlenosti.

„Co mi toho gospodin četař nepřeje, starému mládenci? Žínky nemám, radosti žádné na světě nemám, proč bych se nepodíval? Smí-li se podívat mladý, dvacítipětiletý, může se padesátník podívat dvakrát! Ostatně, neviděl jsem nic než toho Žida, prosím! Buďte šťasten, gospodine četaři."

Floriana již i pro toho pandura Jovana, páchnoucího na deset kroků nečistotou a cibulí, napadala žárlivost. Pouhé pomyšlení, že mohl na okamžik uzříti Malčiny nedbalky, ho znepokojovalo. Musí dívku upozorniti, aby lépe zakrývala okénko.

Nevěřil sice pandurovi, že ho ke kantině lákalo něco jiného než zvědavost a touha po Rubinových penězích, ale což kdyby Jovan místo nich přece jen spatřil Malku?

Hlučně oprášil slamník na místě, kde seděl pandur a pak opět si lehl. Měl sice míti školu se svou četou, opakovati s myslivci zlatá slova služebního reglementu, vštěpovati jim úctu a lásku k vojenskému stavu a při tom vyjmenovati všechny tresty, od nevinného kasárníka až po uvázání ke kůlu a po brigádu, které ve dne v noci visí nad hlavou každého vojáka, ale nechtělo se mu do toho, bylo mu to až do duše protivno.

Raději si chvíli pohvizdoval a pak si zapálil papirosku, co dělati jiného v té obecné mizerii?

U vchodu do dlouhé jizby některý mladý myslivec horlivě vyštěkl „Hab Acht!"

Pan hejtman se přišel podívat, co pěkného četař Florian přednáší svému podřízenému mužstvu.

Florian švihl sebou se slamníku jako rákosová pružinka.

„A teď máte na pět minut klid," volal pronikavě. „Zatím dejte pozor, co vám povím. Po škole ať si každý muž udělá šibeničku na komisárek. Ze dvou hůlek na píď dlouhých se udělá křížek, se všech čtyř konců natáhne se nejmíň na půl metru dlouhý provázek a pak se to pověsí u stropu za hřebík —."

Zatím setník Groh došel až k četařovi, a ten jakoby si ho byl teprve teď povšiml. Srazil paty, salutoval a rázně oznamoval:

„Poslušně hlásím, pane hejtman, že držím s mužstvem školu."

„Gut — a co probíráte?"

„O disciplině."

„Gut, to se hodí taky pro vás, četaři. A jaký to byl nesmysl s těmi šibeničkami?"

„Poslušně hlásím, máme zde mnoho myší, už nám žerou na políčkách komisárek."

„Ja, ja, rozumím, ganz gut, dejte udělat tedy ty šibeničky. Also — weiter!"

A nečekaje, až četař opět začne, čahounskými kroky odcházel.

Když byl za dveřmi, Florian zvolal:

„Když jsem tak dlouho držel tu školu, mohu ji teď zas pustit. Hoši — klid!"

A převalil se na slamník.

XVIII.

Za soumraku téhož dne přišel do mysliveckého baráku opět pandur Jovan Pantelić. Ačkoli ho po polednách četař Florian až urážlivě vypudil z jizby a od svého lůžka, pandur nyní rovnou se hrnul k poddůstojníkovi Obličej mu zářil radostí, vítězně se usmíval.

„Ten bude koukat, co mu teď přináším," domýšlivě pravily jeho malé, pichlavé oči, a ústa pod špinavými kníry uctivě dodala:

„Gospodine četaři, teď vám něco ukáži, čeho jistě nemáte v Čechách. Je to něco vzácného, co jenom z jara na kratičkou dobu se objevuje v naší hercegovské zemi. Prve jste mne pohostil a poctil cigaretkou, proto vám to přináším — pohleďte!"

Vyňal ze záňadří škatulku od sirek a blýskaje na četaře nedočkavýma očima, zvolna, zvolňoučka ji otevíral.

„Hehe, hehe — koukejte, drahý můj gospodine!"

Četař uzřel ve škatulce tři babky, docela sprosté, ordinární chrousty, jakých jest některý rok plno také v naší drahé české zemi. Skutečně byl překvapen, ba až ustrnut naivností pandurovou, který se domníval, kdo ví jakou vzácnost Florianovi přináší.

„To koukáte, drahý gospodine," radostně se chechtal pandur.

„Na mou duši, že koukám! A co to je, prosím tě Jovane?" přetvařoval se četař. „Mladí ptáčkové, anebo jsou to snad, boga mi, dokonce mladí škorpioni."

„Nebojte se, gospodine, nejsou to škorpioni, podívejte se, sáhněte na ně, nic vám neudělají, kousají sice, ale nepokousají. Jsou to baby, takové veliké mouchy."

„Aha, takové veliké mouchy, a nač, k čemu jsou, co s tím?"

„No, nač, k čemu jsou — aby žraly listí a lítaly, to je dost. Co by dělaly víc, můj drahý gospodine, žádná moucha nedělá víc, žere a lítá. Ale jsou hezké ty baby, co, a živé, pohleďte!"

Zadýchal na chrousty, kteří se pohnuli a roztahovali nožky.

„Tu máte, gospodine drahý — vezměte!" podával četařovi krabičku.

Četař ji s úsměvem přijal, poděkoval, papirosku dárci svému nabídl a pak vyšel na nádvoří baráku, aby vyhodil krabičku i s třemi babkami.

Nachomýtl se mu jeho sluha, pihovatý myslivec Zelenka, který právě pomáhal setníkovu sluhovi vyklepávati houně a pokryvky. Každý nesl do hejtmanovy kobky jednu tlustou, bílou houni a prostěradlo.

„Zelenko," pravil Florian svému oddanému sluhovi, „tu máš a dej to panu hejtmanovi pod polštář, ale chytře, rozumíš, ať to nikdo nevidí."

Podal mu pod rukou škatulku s těmi babkami.

„Co to je, pane fíro?" nesmělým šeptem tázal se Zelenka.

„Nemusíš vědět, byl bys brzo stár," na to četař, a myslivec byl spokojen tou odpovědí.

Po jedenácté hodině v noci setník Groh vrátil se z důstojnického kasina, hřmotně se odstrojil a ulehl pak do své vyvětrané postele. Obyčejně usínal v pěti minutách, ale tentokráte již za půl minuty ozývaly se mu pod hlavou nepokojní chroustíci. Byla jejich noční chvíle, kdy mají býti čilí a lítati, a kdepak se jim mohlo líbiti v té těsné sirkové škatulce!

Setník vyskočil, otevřel dvéře do jizby vojákův a rozčileně volal svého sluhu, který spal na slamníku vedle těch dveří, aby na každé zavolání byl panu hejtmanovi hned po ruce.

„Mám myši v posteli, vy mi tu děláte pěkný pořádek, nešťastný člověče! Už je jich plný barák, už se dávají myslivcům i do komisárku, pro umučení boží, teď na konec ještě se dají do mne — a co tu na mne čumíte, vy jeden, vy jedno, vy — vrtané dřevo!"

Sluha skočil k železné posteli setníkově, hbitě shodil pokryvky i polštáře, nahlédl do skulin za slamníkem, nahlédl ze spodu pod postel, ale nikde nic. Našel sice pod polštářem krabičku, ale maje za to, že si ji tam setník zúmyslně založil, aby si mohl v noci zapáliti doutník nebo posvítiti na hodinky, opět ji tam, hezky pod svrchní polštář a s náležitou uctivostí, uložil.

Rozmrzelý setník po chvíli opět ulehl, ale za minutu již znova vstával nadávaje a sakruje. Vzbouřil všecku jizbu, aby myslivci pospíšili a pomohli najít jeho sluhovi tu zatracenou myš.

Deset ochotných myslivců v košilích a bílých nebo modrých podvlékačkách vrazilo do světničky a v několika vteřinách rozebrali postel a prohledali i proklepali každý předmět a každý kout. Setník zatím se procházel po dlouhé jizbě mužstva, jakoby se obával, aby ta myš, až ji vojáci vyženou, nevskočila do něho. Jsa krátkozraký, nedůvěřoval dosti takovým choulostivým dobrodružstvím.

Myslivci zase nenalezli ničeho a pořádku milovný setníkův sluha pečlivě opět položil krabičku s babkami veliteli svému pod polštář. A tak výprava na myši opakovala se ještě asi třikráte, až konečně asi po jedné hodině četař Florian, nemoha pro ustavičný shon a ruch usnouti, také přišel na pomoc a nepozorovaně odstranil škatulku řka, že právě vyhnal odtamtud myš, která prý vběhla otevřenými dveřmi do jizby mužstva.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

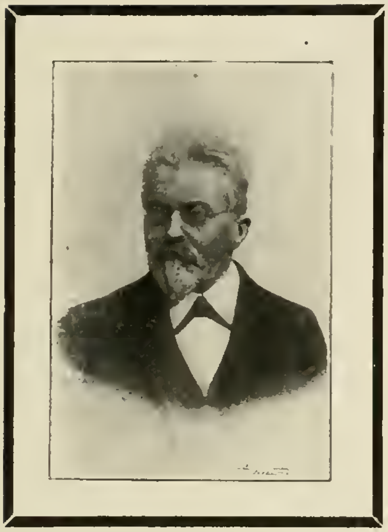

† JUDr. TOMÁŠ ČERNÝ.

JUDr. TOMÁŠ ČERNÝ. Zlatá, slovanská Praha ztratila úmrtím dr. Tomáše Černého svého čestného člena — český národ jednoho ze svých nejčestnějších občanů. Byl čistý jeho štít, jeho veřejná činnost bez poskvrnky, v pravdě požehnaná, obětavá, nezištná a úspěchy korunovaná. V jeho zjevu, v jeho chování, v jeho povaze bylo cosi zvláštního, čím obdařeni bývají málokteří smrtelníci. Vlas mu prokvital, stáří se už přihlašovalo, ale dr. Černý měl ve své tváři, ve svých očích, v celém svém byti milé kouzlo, jež muži už na přechodu z jinoštví do zralosti zpravidla ztrácívají. Něco mladistvého pelu dochovalo se v jeho osobnosti až do posledního okamžiku. Byl jeden z těch převzácných lidí, u nichž vybočení z korrektního nazírání a jednání není ani myslitelno. Byl přítelem a rádcem dr. Riegra a stavebního rady Hlávky, a v testamentárních jejich projevech měl jistě značnou účast. Jako primátor naší metropole postavil si svou prozíravou a bystrou činností několik monumentů. Opustil primátorské křeslo, vrátil se do své pracovny, — ale nic neztratil na své důstojnosti, poněvadž nepočítal na to, že by jí mohl získati — byl před volbou za starostu a byl i po tom, když na křeslo dosedl jiný primátor, prvním naším občanem, k němuž se pohlíželo s velikou úctou, s naprostou důvěrou. Možno říci, že zesnulý byl nejupřímnějším rádcem svého národa, jeho názoru, jeho věhlasu — politického i právnického — bylo vyhledáváno v nejdůležitějších chvílích, kdy nejzkušenější byli na váhách a v rozpacích, kterou cestou se dát, který prostředek volit, jak tu neb onu důležitou instituci založit, jak nejlíp veliký ústav organisovat nebo kombinovanou otázku rozřešit. Spolek českých spisovatelů belletristů Máj, Svatobor a Spolek českých žurnalistů měli v zesnulém věrného přítele ... čeští novináři těšili se zejmena veliké a nezištné jeho přízni. Byl od vzniku stavovské organisace právním jejich přítelem a rádcem, a v nejvážnějších dobách, kdy povstávaly důležité instituce, neomylná, vybroušená právnická zkušenost dr. Černého vedla mladý a nadějný spolek jistou cestou k pevné a vytoužené existenci. Osiřelo úmrtím dr. Černého mnoho jiných institucí, osiřela Praha, osiřel národ — umřel nám všem drahý, velký muž, na kterého jsme byli hrdi a na kterého bude vždy vděčně vzpomínáno. *K.*

VÁCLAV VOITL. Zemřel jeden z nemnohých již pamětníků probíjení se české věci z nepatrných, malých počátků k nynější síle a mohutnosti. Václav Voitl, muž praktické činnosti a neúnavné práce, poctivý Čech, který po dlouhá léta pracoval v důležitých oborech obecního hospodářství pražského, súčastnil se horlivě i v práci na prospěch národních podniků uměleckých a kulturních. Čteme o něm, že se přičinil i o zřízení areny na hradbách a divadla Národního. Jeho syn spisovatel, komorní rada Karel Voitl, zemřel v dubnu minulého roku.

ALOIS BUREŠ. Královské Vinohrady vzdaly v těchto dnech okázalým způsobem poctu svému předáku, staviteli Aloisu Burešovi, jenž dožil se v plné duševní a tělesné svěžesti šedesátého roku. Jednou řekl dr. Rieger: „Takových mužů, jako je Bureš, bychom potřebovali víc“. Výrok tento, jenž často byl za různých příležitostí citován, plně vystihuje význam Burešův pro vývoj nejpokročilejšího města našeho království. Jen si vzpomeňme — a pamatujeme dob těch ještě my ne právě nejstarší, — jak vypadalo město, když ještě hradby obkličovaly Prahu a kdy jsme chodívali Koňskou branou na výlety! Byly tu skupiny domů, pravda,

ALOIS BUREŠ.

ale zelenala se tu ještě pole, a úroda se svážela do stodol. A dnes jsou tu moderní ulice, velká náměstí, dnes jsou Královské Vinohrady chloubou naší vlasti. Po Josefu Friedländrovi, bývalém starostovi vinohradském, jehož praktický věhlas mladému a rozvíjejícímu se městu znamenitě prospěl, přišli prozíraví a podnikaví mužové, kteří s nadšením úsilovali o to, aby předměstí stalo se perlou v diadému naší metropole. Jedním z nejhorlivějších a z nejpodnikavějších, možno říci, jedním z nejšťastnějších ředitelů této zdravé lokální politiky a tvůrců moderního rozmachu města byl Alois Bureš. Přejeme Královským Vinohradům, aby prozíravá, pevná a nezištná ruka jeho ještě řadu let sila símě požehnané všude tam, kde úrody je nejvíce zapotřebí.

JAK ZATÝKALI KARLA HAVLÍČKA-BOROVSKÉHO. Jedna reminiscence vyvolává druhou Od uveřejnění podobizny paní Josefiny Heichenwaldrové, v jejímž náručí Havlíček skonal, přicházejí další a další jako články v řetězu. Žijí tedy ještě dvě svědkyně Havlíčkovy smrti, paní Vilemína Packová, a bývalá služka jeho Anna Vedralová, jež mu oči zatlačila Dnes zařaďujeme do listu podobiznu bývalého německobrodského četníka p. J. Krejčího, kterou nám ochotně dal k disposici redaktor „Hlasu Národa" p. Karel Novotný. J. Krejčí žije ve Štěkni u Strakonic na odpočinku; narodil se zde r. 1829, jako vysloužilý četník zadal si o trafiku a má z ní k stáru skromné živobytíčko. „Je živ a zdráv," píše nám pan Frant. Mička, starosta ve

JAN KREJČÍ
assistoval při zatýkání K. Havlíčka.

Štěkni; „paměť ho sice už trochu opouští, ale ještě pořád vzpomíná. Vypravuje mile . . . . ale tuze smutné jsou ty vzpomínky. Dopište našemu panu řídícímu — jistě vám sdělí leccos, co bude každého českého člověka zajímati." Pan Alois Rejžek, řídící učitel ve Štěkni, kterého jsme požádali, aby navštívil staříčkého četnického strážmistra p. Jana Krejčího a vyžádal si od něho podrobné vylíčení nočního výjevu v bytě Havlíčkově ze dne 16. prosince 1851, vyhověl nám s největší ochotou a oznamuje nám tyto podrobnosti:

„Odebral jsem se ihned, jakmile jsem Váš dopis obdržel, k panu Janu Krejčímu. Staroušek třese se již na celém těle, ale vypravuje jasně a souvisle. Na stanici německobrodské byl jako četník dva roky. S panem Karlem Havlíčkem často sedával v hostinci a rozmlouval s ním o současných událostech. „My četníci," vykládal, „věděli ovšem o každém hnutí v okolí a leccos jsme slyšeli a věděli, co pana Havlíčka zajímalo. Lokálních časopisů v té době ještě nebylo, a zprávy z kraje do kraje, s místa do místa putovaly ústním podáním, o což jsme se my nemalou měrou přičiňovali. Pan Havlíček mnoho toho nikdy nenamluvil — více poslouchal. Byl to člověk velmi milý, dobrého srdce, a s námi hovořil jako s bratry. Měli jsme ho také všichni rádi — měli ho rádi všichni lidé v městě.

Jednoho dne — bylo to před vánočními svátky — zastavil před četnickými kasárnami kočár. Bylo jedenáct hodin. Nespali jsme ještě. Slyšíme kroky dvou lidí. Pan strážmistr Havlovec šel jim vstříc a přivedl je do světnice. Nějaký pán — neznali jsme ani jednoho ani druhého — podal strážmistrovi listinu. Pan Havlovec ji přečetl a řekl: „Krejčí, přistrojte se do zbroje a jděte s těmito pány k panu Karlu Havlíčkovi." Musil jsem poslechnouti, jak velí vojenský řád, ale nic dobrého jsem netušil. Šel jsem napřed a zaklepal jsem na dvéře pokoje, v němž byla páně Havlíčkova ložnice. „Kdo je to?" ozval se jeho hlas. — „Já, pane Havlíčku!", odpověděl jsem. Poznal mne po hlase a otevřel. Pozdravil jsem, vstoupili jsme, a jeden z pánů — snad to byl Dedera — podal panu Havlíčkovi listinu. Krátce, tiše ji přečetl Nepromluvil ani slova a strojil se. Jeho paní posadila se na posteli a celá vyděšená dívala se na svého muže. Nevěděla, co se stalo, ale tušila něco hrozného. Když se Havlíček přistrojil, šel k postýlce svého malého, spícího děťátka, Zdeňky, naklonil se k ní a lehounce ji líbal. Pak šel ke svojí paní a líbaje ji vroucně řekl: „Buď zde s Bohem, ošetřuj a vychovávej mou Zdeničku se vší obezřetností a pečlivostí. Já se asi více nevrátím, a kdo ví, uvidíme-li se kdy ještě." Na mne toto kormutlivé, tklivé loučení účinkovalo tak, že jsem plakal jako dítě. Nepřál bych si ještě jednou v životě býti svědkem takového výjevu Kamenem byl by pohnul. Když jsem šel po schodech, ani na cestu jsem neviděl. Dovedl jsem pana Havlíčka ke kočáru, do něhož

usedl s těmi dvěma neznámými muži. Když jsem zavíral dvířka kočáru, podal mně Havlíček ruku a řekl: „Buďte zdráv, pane Krejčí!“

Stál jsem jako přimrazený a díval se tak dlouho za kočárem, pokud ve tmě docela nezmizel. Jeli směrem ke Praze. Pocity, které jsem v tu chvíli zažil, nedovedu vylíčiti. Probral jsem se ze zadumání a vrátil se do kasáren. Tu jsem se teprv od strážmistra dověděl, kdo ti pánové byli. Druhého dne nemluvilo se ve městě a v okolí než o zatčení Havlíčkově. Lidé byli nad tím nesmírně vzrušeni, a druh druhu to oznamoval se slzami v očích. Brzo na to byl jsem přeložen do Litomyšle. Pořád a pořád jsem myslil na Havlíčka. Vyptával jsem se, co se s ním stalo, kam ho zavezli — ale nikdo nic nevěděl. Zmizel, jako když kámen do tůně hodí. Leccos se ovšem povídalo, leccos divného, záhadného. Psal jsem proto paní Havlíčkové a prosil jsem ji, aby mně sdělila, co píše pan manžel. Odpověděla mně, že o něm neví — že ne dostává od něho dopisů a že neví ani, kde je . . . .“

Z alba, jež nám dal k disposici p. redaktor K. Novotný, reprodukujeme další obrázek, podobiznu p. Františka Havlíčka, mladšího bratra Karla Havlíčka-Borovského. Je to stařičký, věkem požehnaný, abychom mluvili s Fr. X Svobodou, do opravdy vyvolený kmet. Je mu dnes již šest a osmdesát roků (narodil se r. 1823 v Borové) a je jako ta stará, vykotlaná vrba, na níž se udržuje zelený, živý plamínek, svěží ratolístka. Fr Havlíček žije ve Březí u Českých Budějovic u své dcery, paní Karly Zátkové, vdovy po Vlastimilu Krátkém, bratru zasloužilého českobudějovického vlastence p. JUDra Augustina Zátky. Pan Havlíček převzal po svém otci obchod v historickém domě s arkýřem v Něm. Brodě a vedl jej až do let šedesátých. Byl také svědkem památného výjevu v noci dne 16. prosince 1851, kdy Karel Havlíček-Borovský byl Bachovými husary vyburcován ze spánku a eskortován do Tyrol. Vzdal se potom obchodu a stal se úředníkem pražské filiálky Vídeňského úvěrního ústavu. Asi třicet let žije již v pensi a náruživě rád zahradničí. Smutného výjevu byla také, jak se nám sděluje, svědkem Havlíčkova sestra, paní Johanka Pujmannová. Žije u pana Arnošta Chleboráda, učitele měšťanské školy v Bechyni u Tábora. *Dr. R. J. K.*

FRANTIŠEK HAVLÍČEK,
mladší bratr K. Havlíčka.

BOHDAN KAMINSKÝ, náš virtuosní básník, vždy tak mladý ve svém umění, stále tak svěží ve svých písních milostných, překvapuje nás téměř neuvěřitelným, jako nemožným faktem, svou padesátkou. Narozen 24. února 1859, dosáhl jí tedy právě v těchto dnech a načíná již druhé půlstoletí svého života. Bohdan Kaminský jest z nejvýraznějších a nejsympatičtějších postav na českém Parnasse, literát každým svým nervem a každým dechnutím, a touto svou literární výhradností je skutečně ojedinělým zjevem mezi českými spisovateli. Ať vzpomeneme kteréhokoli z českých pracovníků perem, každý má ještě jiné, literatuře blízké nebo vzdálené povolání, ten jest professorem nebo učitelem, onen úředníkem nebo lékařem,

SULTÁNOVA PÁTEČNÍ JÍZDA NA SELAMLIK.

jiný zas redaktorem nebo alespoň žurnalistou — ale Bohdan Kaminský stojí daleko stranou všeho toho a jest jenom a jenom spisovatelem, a to znamená tuze mnoho, zejména velikou odvahu a velikou lásku k literatuře v našich příliš omezených poměrech. A při tom Bohdan Kaminský zůstal vždy svým upřímným, jaksi slavnostním vyznavačem umění, kterého nikdy neznehodnotil pracemi literární všednosti ani snahou po hmotném prospěchu. Vždy byl, podnes zůstal a, bezpečně tvrdíme, také vždy zůstane básníkem důstojným toho jména, poetou hlubokého citu a jiskřivé, vybroušené formy, vůbec duchaplným mistrem psaného českého slova, jakému jsme se podivovali právě před dvacíti pěti lety v jeho Ztraceném volání a jaké nás po dlouhé řadě jiných knih zaujalo v jeho Viole d'amour. Rádi se připojujeme k těm, kteří mu v těchto dnech přišli srdečně stisknout ruku.

J. D. K.

VZÁCNÁ FOTOGRAFIE. Krajana, inženýra pana Josefa Regenermla, zavålo povolání do Bulharska, kde staví ve Staré Zagoře dráhu. Odtud učinil si výlet do Cařihradu, a rozumí se samo sebou, že neopomenul podívat se na slavnou sultánovu páteční jízdu do mešity, na selamlik. Tyto dny rozepsal se o tomto tureckém svátku redaktor Karel Žák. „Každého pátku," píše ve své pěkné kapitolce, „musí se sultán jakožto kalif čili náčelník všeho mohamedánského světa odebrati k modlitbě ve skvělém průvodu do mešity. Nic, ani nejnapjatější politická situace, ani obava z atentátu nesmí jej od této pouti odvrátit. Za dřívějších nepokojných dob byl přístup k selamliku co nejvíce znesnadňován, ale my již těžili jsme po svém příjezdu z mladé ústavní svobody turecké, která nejen důstojníkům a vojákům, vyslaným k selamliku, ale i starému, obratnému diplomatu, sultánu Abdulu Hamidovi, vtiskla na prsa tříbarevnou mladotureckou kokardu . . . Za chvíli přijíždějí od rampy uzavřené ekypáže, v nichž zříme sultánovy dámy v nádherných šatech a průhledných závojích. Konečně vyrazí z čelných vrat hlídka jízdních kopinníků, seřadí se, a za ní vyjíždí v jednospřežním kočáře sultán. Je oděn černým vojenským kabátem bez řádů, černým pláštíkem, má zakřivenou šavli, na rukou bílé rukavice, na hlavě červený fez. Proti němu sedí stařičký velkovezír Kiamil paša, v těchto dnech propuštěný. Vojenské trubky ječí, vojáci presentují zbraněmi, muezin začíná s minaretu mešity prozpěvovat. Sultán salutuje na všechny strany. Je bledý, má patrně obarvené vlasy a vousy."

Jiná doba, jiné mravy. Co je dovoleno dnes, bylo přísně zapovězeno před nedávnem. Po vzácné a v pravdě orientální podívané zatoužili také na příklad rada zemského výboru p. dr. Šafařovič a prof. dr. Jedlička, šťastně se dostali na cizineckou terassu, ale než je tam vpustili, požádali je elegantní gardoví důstojníci, aby jim odevzdali — kukátka a především fotografický aparát. Panu Žákovi a jeho přátelům odebrali i hole, podívali se na jejich cestovní pasy — a vzali si po jejich navštívence. Tisíce lidí sultána vidělo, ale nikdo ho nesměl fotografovat. A ejhle! Už se podařilo čipernému člověku zachytit ho na fotografickou desku ve chvíli, když se toho jistě ani on ani kdo z přísných strážců nenadál. Vypadá bídně — je namalován, tváře má nalíčené, šediny zabarvené, ale proto přece činí dojem vetchého stařečka. Sultán právě vystupuje z kočáru. Činí tak s nesmírnou opatrností, jakoby se bál, aby neučinil chybného kroku. Krajan, zasílaje nám vzácnou fotografii k reprodukci v Máji, zmiňuje se o zpáteční cestě sultánově. Koně dávají se do mírného klusu, a staří a tělnatí pašové musí s oři dodržovati krok. Je prý na ně nesmírně komická podívaná — vezmou šavli do ruky, aby jim nepřekážela, a zarudlí v obličeji, pelášejí za svým Veličenstvem. Jede v otevřeném kočáře a činí dojem živé mrtvoly . . .

JOSEF NAVRÁTIL V RUDOLFINĚ. Hebký, svítivý kolorit Navrátilových, romanticky komponovaných krajin býval velmi obdivován a učinil z mistra módního malíře. Oblíbený jeho materiál, gouache, zachoval svůj prvotní, sladký jas až podnes; vysvětluje sdostatek někdejší popularitu umělcovu. Než, mnohá krajinka Navrátilova láme se takořka ve dvě nestejnorodé části: v popředí, malované barvami příliš ostrými a vypiplané příliš svědomitě, a v pozadí, zatopené mlhou, jasnými modravými parami, vystupujícími z vod i z hor a splývajícími s mraky, prosycenými slunečními paprsky v jediný féericky velkolepý závoj. V těch kouzelných hloubkách, naplněných čistým, vlhkým vzduchem, předstihl Navrátil svou dobu. Ostatní, romantickydekorativné pojetí krajiny, její komposice, štafáž, jest módní, časová a dodává obrazům jeho toliko dobové pikantnosti. Malby olejové jsou pro širší veřejnost skutečným objevem. Nemají cukrového koloritu jeho gouachů, za to překvapují v pravdě roztomile naivním, čistě malířským naziráním a rozkošným sladěním barevným. Navrátil byl kolorista jemné a vyvinuté citlivosti, a jeho nechuť k tradiční linii živena byla dojista i zřejmým zápasem s kresbou, který mu bylo při provádění podstupovati. Proto jsou jeho skizzy daleko lepší hotových obrazů, ba nalézáme mezi nimi přímo mistrovské kusy, geniálně zachycené barevné i tvarové dojmy okamžiku. Navrátil maloval lehce a měkce a prohlížíme-li tyto drobné, barevné improvisace, takové Dostaveníčko, Překvapení, Pobožnost v kostele, přiznáváme starému mistru rádi praedikát moderního umělce.

Q.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

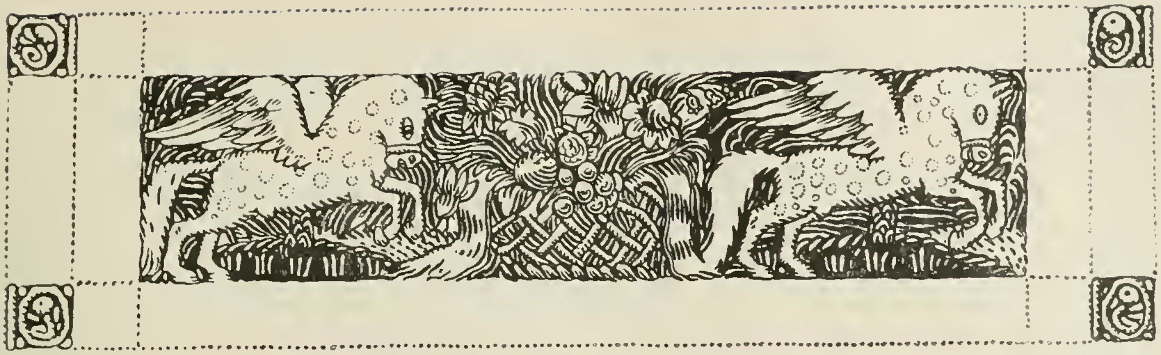

Dr. JOSEF ŠTOLBA:

OSTROVY BRIONSKÉ.

V posledních dvou, třech letech vynořily se pojednou na obzoru lidí, kteří mají za to, že zimu ztráviti musí na březích Nilu, jaro na Rivieře, léto ve vysokých horách a podzimek v oblastech Středozemního moře: Brionské ostrovy.

Málokdo o nich spočátku něco věděl. I lidé, kteří v poživačné geografii vyznají se velice dobře, tázali se překvapeni, kde že leží ostrovy ty, kamž dle ochotných zpráv žurnálů počali pojednou zapadati oni šťastlivci, kteří při výletech svých nemusí ohlížeti se na prostředky hmotné, kamž zejména o velikonočních prázdninách uchylovali se rakouští ministři, aby se tu zotavili po vládních starostech, ano kamž dojížděli i arcivévodové a arcivévodkyně za osvěžením svým, a odkudž přicházely nadšené zprávy, velebící pobyt na ostrovech těch slovy úchvatnými.

Ale jakési zklamání zmocnilo se nejednoho ze šťastlivců těch, když zvěděl, že Briony jsou skupina ostrovů nejen dosti blízkých ale dokonce i rakouských, a že jest z Pulje na ně jenom malý skok.

Brionské ostrovy, dvanácte, z většiny jen malých to výsp, z nichž jen dvě jsou obydleny, rozhozeny jsou v Jaderském moři severozápadně od nejmohutnějšího válečného přístavu rakouského Pulje tak, že dělí je od pevniny Istrijské jen průliv Fasanský, dva kilometry široký, onen průliv, jejž do dějin zapsala okolnost ta, že admirál Tegetthof r. 1866 seřadil v něm loďstvo své ve válečný šik, nežli vyrazil s ním k ostrovu Visu, aby potřel tam silnější loďstvo italské, vedené admirálem Persanem.

Ostrovy ty ovládají přístup do přístavu Pulje, jsou vesměs pokryty bujnou zelení, a největší z nich, Brioni grande, přetvořila ruka stejně odvážná jako energická v onen malý ráj, kamž nesou se nyní touhy tisíců.

Brionské ostrovy byly následkem své subtropické flory již za dob římských hledaným útulkem římských boháčů. Ursaria zval se tehdá ostrov největší, nynější Brioni grande, a již římští spisovatelé Plinius, Tacitus a Strabo zmiňujíce se o něm, vynášejí zejména bohatou vegetaci ostrova. Sem posílali před téměř dvěma tisíci lety římští césarové nepohodlné členy své rodiny do exilu, kdež tito v nádherných letohradech a v přepychu neslýchaném trávili líně život svůj, zde odehrála se tragedie nejstaršího syna Konstantina Velikého z prvního manželství, Flavia Julia, jejž vlastní otec následkem obvinění druhé své manželky Fausty úkladně zavražditi dal, načež, když se byl přesvědčil, že obvinění to bylo křivé, klidně i tuto v lázni zardousiti kázal, a zde rozvířil se kdysi pověstný lázeňský život krásných Římanek a Římanů, které a kteří zejména v úpadku říše římské způsobem neslýchaně rafinovaným ho užívati dovedli.

Staletí přenesla se přes bujný kraj ten. Královské stavby římské rozpadly se znenáhla v zříceniny sotva znatelné, jež mizely buď v útočných vodách mořských aneb pod nánosem dlouhých věků, a teprve doba stěhování národů vrhla zase vlny své na ostrovy ty, jak o tom svědčí do dnes zbytky mohutných zřícenin, v základech svých až do čtyř metrů široké.

A zase minula dlouhá století. Příroda zmocnila se zbytků oněch velkých dob, halíc je útrpně v bujně zelený háv tak, že mizely pod ním nadobro, až čiperní Benátčané seznali, že ostrovy ty chovají poklady, jichž právě nejvíce potřebovali. Nalezliť tu vedle bohatého, moř-

ského živočištva nejen veliké, papežskými privilegiemi nadané solivary, ale i nevyčerpatelné téměř zásoby skvostného, mramoru podobného, tvrdého vápence, z něhož vystavěli nejnádhernější paláce pyšné své vládkyně Adrie, nevyrovnatelné Venezie, a vylámali ho tolik, že na Brioni grande někdejší lomy benátské tvoří dlouhé a hluboké zářezy do těla ostrova s kolmými stěnami, a že i na malém sousedním, as v polovici průlivu Fasanského se nalézajícím ostrůvku, San Girolamo, bylo třeba otevřiti nový lom, jenž náleží do dnes k nejvelkolepějším, a kterýž i v nejnovější době poskytl vzácný materiál ku stavbě velké opery, císařského hradu a mnohých jiných monumentálních budov ve Vídni

Dokud Benátky vládly Adrií, na Brionech bylo živo. Ale se slávou jejich zašla i sláva Brion, a ostrovy upadaly víc a více. Pracovité ruce mizely znenáhla a všemocná příroda, nikým nerušena, začala znovu dílo své. Vše pokrylo se neproniknutelnou houštinou divokých keřů a stromů, solivary, v nichž dobývala se ode dávna, tak jako dodnes po různých březích Adrie, z mořské vody sůl pro denní potřebu, zbahněly, a ostrovy opanovala zmije, jež rozmnožila se zejména v opuštěných lomech způsobem úžasným, a s ní zároveň strašný moskyt, „Anophel“ zvaný, kterýž bodnutím svým roznášel kletbu jižních krajů, hrůznou melarii a p.

A působení těchto nemilosrdných vládců ostrovů Brionských bylo takové, že znemožnily život lidský v požehnaném tomto kraji, a že cestovatelé předešlého století, zmiňovali-li se o ostrovech těchto, činili tak jen proto, aby varovali před jejich návštěvou

Vlastníkem ostrovů byla v minulých stoletích rodina hrabat F r a n c i n i, která po zkáze republiky Benátské do Lissabonu se vystěhovala, a od této zakoupil je r. 1893 p. Pavel Kuppelwieser, dříve generální ředitel Vítkovických železáren, jenž jako čarovným proutkem probudil je k novému a řeknu ihned také ku skvělému životu.

II.

Vlastnický poměr soukromého podnikatele k ostrovům Brionským jest čistě rakouská specialita. Ostrovy ovládají, jak jsem již naznačil, přístup do nejdůležitějšího válečného přístavu rakouského, uzavírají průliv Fasansky, jenž, jak Tegetthof dokázal, jest pro válečné loďstvo rakouské zákoutím předůležitým, a Rakousko připustilo klidně, aby ostrovy tak důležité zůstaly v majetku soukromém, aniž by se bylo snažilo, získati je samo. Spokojilo se pouze tím, že zakoupilo nejpříhodnější body ostrovů za tím účelem, aby vystavělo na nich tři pevnůstky, v zemi poloskryté, jež bystře rozhlížejí se na všechny strany, a jejichž děla v čas potřeby asi velmi rozhodné slovo promluviti by dovedla. Nevím, zač prostory ony zakoupeny byly, ale není pochyby, že stály jistě více, nežli všechny ostrovy dohromady, jichž dřívější majitelé rádi se zhostili, poněvadž nebylo naprosto možno, je obývati.

Pulje má přístav opravdu grandiosní. Zabíhá v ohromném kruhu do pevniny, jest následkem úzkého poměrně vjezdu zabezpečen proti všem rozmarům moře, jest prostoupen několika skalnatými, co nejlépe vyzbrojenými výspami, chráněn proti východu lahodným, stoupajícím terénem, s jehož temene celý přístav ovládnouti možno, za kterouž příčinou temeno to poseto jest téměř pevnůstkami, baštami a skrytými bateriemi, jest tak hluboký, že největší lodě válečné mohou v něm manevrovati, a chová v dokonalé míře vše, co jen od válečného přístavu požadovati možno. Po levici nalézá se poblíž rozsáhlého válečného arsenálu přístav válečný, jenž s těmi ohromnými kolosy, tmavošedě natřenými, jež kotví tu v hrozivém mlčení, budí přímo hrůzu, a po pravici přístav obchodní, jenž čilým svým životem a tou nekonečnou škálou jasných barev, pod temně modrým nebem v zeleném zrcadle mořském čarovně se odrážejících, tvoří lahodnou, smavou protivu k zamračenému přístavu válečnému. A uprostřed, u nízkého nábřeží hemží se lodě a lodice všech velikostí, přijíždějící a odjíždějící, a obklopené stále houfy lidí, kteří těm hrozivým jícnům děl kolkolem již úplně byli uvykli.

Jak strašná změna nastala by as v utěšeném tom, barvitém obraze v době válečného nebezpečí, když by ty okolní pevnůstky a baterie rozhovořily se hrůznou mluvou svou a váleční ti kolosové dali se do práce. Hrůza pobíhá mírumilovnému turistovi po zádech, když na možnost tu i jen pomyslí.

A zde na ni třeba býti stále připraven, neboť přes všechny spojenecké poměry padají s protějšího italského břehu již od dob vybudování italského království záhbné zraky na kraje, které, ačkoliv slovanský živel jest tu v převaze, považují Italové přece jen za svou zaslíbenou zemi.

Gorice, Gradištka, Istrie a Terst se svým územím tvoří totiž okruh, jenž arci hodil by se sousedícím Vlachům znamenitě, poněvadž uzavřel by pro ně úplně severní Adrii, nehledě ani k nabytí přístavů tak veliké důležitosti, jako jsou Terst a Pulje, a těch 47% italského obyvatelstva, které s touhou jen na to čeká, až italská pravlast ruku po nich vztáhne. Vedle okrouhlého počtu 334 tisíc Vlachů žije tu

BRIONI.

jemném honu rakouských a italských torpedovek, o němž nahlas mluviti se nesmí, a kdo viděl zakotvovati torpedovky rakouské po dvou, po třech časně z rána v různých přístavech, a pozoroval, jak při počátku noci plnou parou vyjíždějí vždy do širého moře, odnáší si dojem, že vzduch jest zde naplněn elektřinou, která rázem způsobiti může výbuch, přichází k poznání, že vládne tu mezi oběma státy poměr, jenž vypadá přímo jako stav předválečný. Ale přes to hýčká se element italský a německý jako dříve a obyvatelstvo slovanské, jemuž jde o život, a jež jest tudíž nejspolehlivějším spojencem Rakouska, zanedbává se víc a více. Vlašská irridenta, v ambicích svých, úplně jasných, roztahuje se neomaleně na všech stranách, a časté, arci předčasné výbuchy vlasteneckého jejího nadšení ukazují zřetelně cíle, které si byla vytkla.

355.000 Slovinců, Srbů a Chorvatů, a Němců pouze 20.000, a přece vše — aspoň na pobřeží — buď italské neb německé.

A Rakousko, místo aby, jak nejvlastnější životní interes jeho káže, úsilovným podporováním živlu slovanského zabezpečilo si půdu tuto na vždy, hýčká zde element italský tak, jako by úmyslně chtělo ji připraviti pro Italii. Všude vládne v první řadě vlaština, která ozývá se stejně vtíravě na rakouských lodích pancéřových jako v arsenále, mezi námořními vojíny jako mezi dělnictvem v přístavu i v městě.

A nejen to. Němci množí se tu v posledních letech způsobem až nápadným, a podporováni vládními a vojenskými kruhy co nejúsilovněji, roztahují polypí chápadla svá na všechny strany. Pokračují volně ale bezpečně a těší se, jako Italové, privilegovanému postavení, kdežto ono obyvatelstvo, jež jedině kraje ty pro Rakousko zachrániti může, obyvatelstvo slovanské, jest u pouhým vyděděncem, jemuž i školy odpírají.

Ta stará a přece stále nová pohádka rakouská, v zásadním svém tónu stejná v Čechách jako v Istrii.

V nejnovější době arci zdá se, že Rakousko přichází konečně k poznání, jaké nebezpečí hrozí kraji tomuto se strany Italie. avšak že by následkem toho změniti chtělo zvrácený svůj systém, pozorovati nelze. Prozatím vysílá jen své torpedovky za noci do rakouských vod Adrie, a tyto projíždějí se jimi neunavně, pátrajíce pomocí elektrických reflektorů po italských lodích, které, jak prokázáno, zajížděly a zajíždějí dokonce až i do samotného přístavu Pulje na výzvědy. Kdo měl příležitost slyšeti na místě šepotání o tom vzá-

Či myslí rozhodující faktorové ve Vídni, že až dojde jednou k boji s Italií o kraje tyto — a k boji tomu dříve nebo později dojde jistě — že italšti poddaní Rakouska postaví se proti sjednocené Italii, která v nich vidí a viděti musí děti své, neprávem od ní oddělené, své bolestýny? První rána z děla a Italové rakouští zachvějí se do duše, první vítězství italské a co Vlach chopí se proti Rakousku zbraně. Jedinou protiváhou může zde býti jen domorodý lid slovanský, počtem Italy převyšující, arci ale ne lid odstrkovaný, deptaný, nýbrž jen lid, který by právem mohl viděti v Rakousku svého upřímného přítele, svého podporovatele, svého záchrance proti vlnám italským.

V PŘÍSTAVU BRIONSKÉM.

Čech, jenž vidí každodenně, jak vídeňská německá byrokracie země české pro německého Michla přímo připravuje, a jak tento stále neomaleněji země ty za svou kořist prohlašuje, žasne, když vidí tuto krátkozrakost na jihu, zde, v tomto, pro postavení Rakouska jako velmoci nepostrádatelném kraji. Arci zde i tam jde o Slovany, a Vídni jest, jak známo i Turek milejší nežli Slovan. Prohlédne Rakousko konečně? A prohlédne, dokud bude ještě čas? Prohlédne samo, nebo přinutí je k tomu otřes, až do základů mocnářství jdoucí? — Jen aby nebylo pak pozdě — pozdě na jihu i na severu.

My Slované jsme — aspoň dosud — přece jen lid nešťastný. (Pokračování)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Setník pak libě usnul a v uznání dobrých služeb nazejtří ráno poslal po svém sluhovi četaři Florianovi nalomené viržinko. Četař je okázale dolomil, hodil je na poličku a pravil, že to snad bude dobré pro Antoše Chomiaka, ač nekouří-li Antoš viržinek výhradně zachovalých a neodhazuje-li snad takových mrzáků.

To byl důstojnický dar za prokázanou službu. Takhle kdyby byl setník řekl: Četaři Floriane, jste chlapík, rozumíte nejenom vojně, nýbrž i myším, a proto vám promíjím sotva načatého kasárníka — nu, to by bylo něco, co by mohl náš hrdina bez újmy své cti přijmouti, a bylo by mu to také zcela vhod, ale nalomené viržinko! Ten setník Groh opravdu byl krátkozraký jak na těle, tak i na duchu!

A jako vždy jindy četař Florian stoj co stoj musil podniknouti a dokázati to, na čem se soustředily jeho žádostivé myšlenky, tak také nyní si umínil, že i přes hradby svého domácího vězení musí uviděti Malku. Nebyl z těch, kteří byli stále ochotni obrňovati se trpělivostí, chlácholením sama sebe a čekáním. Odříkání znal jenom z nezbytnosti, dobrovolně nebyl by se odřekl ani cigaretky, natož shledání s krásnou dívkou po tak dlouhém, týden trvajícím odloučení.

Náhoda mu přála následujícího dne, kdy všechna myslivecká posádka čemerenská kromě stráží a kromě četaře Floriana, na kterého právě padla služba, pro niž neměl opustiti barák, vydala se na cvičebný pochod do Braićina Laza.

Myslivci se všemi důstojníky vyšli asi o osmé hodině dopolední, a poněvadž cesta do Braićina Laza, ležícího již pod samým Černým Kukem černohorským, trvati měla dobré půldruhé hodiny, počítalo se i s obvyklým odpočinkem, že výprava se vrátí asi o druhé hodině po polednách, na kterouž dobu netoliko kuchaři v důstojnickém kasině, nýbrž i kuchtíci v mysliveckém baráku připraviti měli menáž.

Byl prvý máj, nemohlo býti krásnější doby a libeznějšího počasí k takovému výletu rozlehlým, na míle dlouhým a širokým lesem, v němž příroda právě vykonávala svůj zázračný obrozující div. Svěží, nevinná, jako panenská zeleň toliko den, dva dny nebo nanejvýše týden po rozvití, plná vůně a slunečních paprsků, naplňovala také všechno to daleké a širé prostranství nejradostnějším kouzlem. Drobní ptáci zpívali na každém stromě a v každém houští, kukačky volaly s desíti stran a budily v myslivcích veselé vzpomínky na lesy a háje vzdálené české domoviny.

Překrásnou lesní cestou, po které jenom zřídka kdy kráčely nohy lidské a jistě nikdy neubíralo se po ní tolik lidí společně a kde nejspíše ještě objevil se přebíhající kamzík, plachá srna nebo plíživá lisice, svěže si vyšlapovala čemerenská myslivecká posádka. Dobrá míra zračila se na každém muži, od dlouhého setníka Groha až po nejmenšího myslivce Houdka, kterému říkali Cvrček.

Tento drobný hrdina přilepen byl až na konec své čety a směšně natahuje krátké nožky, aby udržel krok s ostatními myslivci, s jasným, jako dětským chechtotem vypravoval ševci Lachoutkovi, jak kdysi v Čechách za cvičení v pražském okolí dostal dvě hodiny želez za to, že při haptáku se ohlédl, ana právě nedaleko zakukala kukačka.

Švec navzájem se chlubil, že on také jednou dostal ty železné „brazolety", protože za pochodu na setníkův rozkaz, aby myslivci zpívali, hned spouštěje vykřikl „Hej — Slované!" a hejtman pohněván se domníval, že si to tak v lehkomyslném rozjaření zvolal na něho.

Cvrček s Lachoutkem se smáli jako bezstarostní kloučkové, vtipkovali před sebe i za sebe, pokřikovali na ostatní myslivce, nejraději byli by zpívali a výskali.

„Halten sie Maul!" jemně je napomenul nadporučík slečna Líza, který právě kráčel podle nich a jemuž jejich brebentění v tom krásném jarním, jako slavnostním naladění překáželo. Slyše ty ptáčky a kukačky a vdechuje do sebe libeznou lesní vůni, nadnášel se poeticky netoliko na svých vyleštěných botách, nýbrž i na

svém vyjasněném duchu. Měl porozumění pro přednosti přírody, ať se týkaly rostliny, zvířete nebo člověka, v tomto případě zejména ženy, a se vší rozhodností možno tvrditi, že jedna přírodní přednost u mladé dívky nebo paničky byla mu stokráte milejší než všechny mužné přednosti, jakými se honosil na příklad šikovatel Elbe-Teinitz.

V téže době také četař Florian vystrčil z mysliveckého baráku ostražitá tykadla. Lahoda prvého máje a touha spatřiti Malku neodolatelně ho lákala, aby přestoupil hranice, za které ho odkazoval jednak trest a jednak služba. Ale když mladá Židovka tak mocně ho přitahovala a když slunce venku svítilo tak zlatě a rozkošně!

Vyšňořen, jak jenom v té odlehlé stanici bylo možno, s oděvem bez prášku a bez poskvrny, s knoflíky jak oheň vyleštěnými, oholen a vymydlen, opásán toliko řemenem s kartuši a bajonetem, vystoupil před barák, aby, jak po vojensku se říká, rekognoskoval terrain.

Na planině čemerenské cvičila se pěšácká posádka. Dělala všelijaké kejkle, jakým vojáci musí se učiti za míru ve svých garnisonách a na které nebývá kdy v době válečné. Teď pomalu se přestávalo mysliti na nepřítele a tím sama sebou oživovala a vystupovala vzpomínka na exercírku.

Podplukovník Fekete se svou rákoskou v ruce procházel se mezi jednotlivými cvičícími se oddíly, chvílemi u některého se zastavoval a káral, nešetře ani důstojníků. Jednou tak nešetrně se rozkřikl na šedivého setníka Erlebacha, že týž uražen zapomněl na všechny příkazy disciplíny a mrštil tasenou šavlí o zem, až se zabodla do pučícího trávníku.

Podplukovník jakoby se nechumelilo.

„Pane setníku Erlebachu, zítra se dostavte k raportu“, pravil jako mimochodem a pokračoval nerušeně ve svém peskování.

Četař Florian byl svědkem toho roztomilého výstupu a proto raději zase zatáhl tykadla. Opatrně ucouvl do baráku, nebylo nikterak radno chtíti podle cvičících se pěšáků dostati se do kantiny. Podplukovník jistě by ho zakřikl, co tam chce a kam se odvažuje, když je ve službě, a pak mrzutý kasárník hravě se mohl zvrátiti ve mnohem horší trest.

Vhodnější chvíle dostavila se četařovi teprve o polednách, kdy pěšáci odešli opačným směrem do lesa, v němž byl objeven vápencový lom a kde tedy horempádem lámali vítaný nerost, poráželi stromy na topení a stavěli vápenku. Nálezem vápence vynořil se bezděčně plán vybudovati na Čemerně místo nedostatečných dřevěných baráků, podléhajících zpuchření a houbě, pohodlné a důkladné kasárny.

Tu fešácký pan četař Florian vyrazil z baráku podruhé. Nyní vzduch byl čist, nikde ani mráčku, jakým prve byly vševidoucí oči podplukovníkovy. Všechno okolí tábora čemerenského bylo jako vymeteno, nikde nebylo viděti človíčka, pouze u vchodu do mysliveckého baráku netečně vyčnívala za kamennou hradbou jedna vojenská čapka a vrcholek pušky s bodákem.

Četař prohodil k té čapce a k tomu bodáku žertovné slovo, čapka s poslušnou přívětivostí se pohnula, a náš nedočkavý roztouženec minutu zdánlivě okouněje odhodlaně se pustil ke kantině.

Než tam dospěl, vyšli z kantiny dva mužové, poďobaný pekař Klaus a pandur Jovan Pantelić. Klaus patrně častoval pandura, a oba byli zarděli vínem, oběma svítila radost a nadšení z očí. Na půl cestě se postavili a tak se zabrali do důvěrného hovoru, že ani nepozorovali přicházejícího Floriana.

Právě měl řeč pandur.

„A to jsem se vás chtěl zeptat, gospodine,“ pravil s přídechem tajemnosti, „povězte mi upřímně: mají Židé opravdu psáno ve svém písmě, že smějí kdykoli ošiditi křesťana?“

Drže se pandurova starého opasku, pekař kýval a odpovídal:

„To víš, brate, že mají. Ošidit křesťana počítá se Židovi za zásluhu, Židi lidi šidí, to u nich není žádný hřích.“

Jovan Pantelić jakoby se byl zaradoval z toho poučení.

„To je dobře,“ poliboval si, „to taky, gospodine pekaři, může křesťan ošidit Žida?“

„To je stará vesta“, přisvědčoval poďobaný Klaus, „půjčka za oplátku, jak ty mně, tak já tobě. Kdybys ošidil na příklad mne, křesťana, přijdeš rovnou do pekla, ale ošidíš-li Žida, to je jakobys udělal dobrý skutek, za ten jistě se dostaneš do nebe.“

„Jen ho ještě tak krásně poučuj, Pecivale Licoměrný,“ zvolal za nimi četař. „Tuhle Jovan už se vyzná bez tvého katechismu, jen ho nech, ten je mazanější než ty, pekaři. Rozumy z tebe tahá, a ty kvákáš jako povídavá vrána, koukej, jak se ti teď směje!“

Pandur se usmíval, pokorně přijímaje žertovnou poznámku takového pána, jakým byl četař. Ale byl poněkud překvapen a raději se nezdržuje tíhl směrem, kde přebývali žandamáři.

„Je to takové hovado hloupé,“ podotkl opilý pekař a blbě se ohlížeje za četařem, motal se po stopě pandurově.

„Taškáři!“ pravil k sobě Florian a potlačuje v sobě ošklivost, vzbuzenou tím setkáním, znova vykročil ke kantině.

Ale v tom už dech v něm se zatajil radostným překvapením, srdce mu mocně v prsou zabušilo.

Malkah jako luzné zjevení vystoupila ze dveří kantiny, popošla několik krokův a pak vyčkávajíc jeho příchodu se zastavila.

XIX.

„Dobrý den, slečno Malko," vítal se Florián s dívkou a dvorně jí podával ruku v bílé, čistě vyprané rukavičce.

„Dobrý den," odvětila s úsměvem, jemně opětujíc stisknutí jeho pravice, „jak se pořád máte? To je už celá věčnost, co jsme se neviděli. Jako by to bylo nejmíň sto let, opravdu, nemyslíte?"

„Zdálo-li se to i vám dlouho, považte, jak nekonečné to bylo mojí malomocné touze," vroucně vyprávěl četař.

„Nu, a vidíte, už je konec vší věčnosti a nekonečnému čekání, čas spraví všechno, i takové hrozné věci, jako je týden dobrého, přátelského odřeknutí. Ale jste hodný, že jste dostál svému slovu a stranil se naší kantiny."

„Pozorovala jste, že jsem nebýval mezi vašimi hosty o koncertech?"

„Nepozorovala, nestarala jsem se o žádné hosty. Ale vy jste slíbil, že nebudete choditi, a já jsem vám důvěřovala. Nyní se budeme opět denně vídati, viďte?"

Vyjasněný obličej Florianův za toho připomenutí se zasmušil.

„Slečno," pravil s trpkým úsměvem, „až se ostýchám porušiti tuto sladkou, poetickou chvíli všedním a drsným přiznáním. Ale vy se tážete a já musím odpověděti, že opět veliká překážka, mnohem horší než byla dámská kapela, postavila se mezi moje oči a vaši krásu."

Malkah podívala se na Floriana s patrným překvapením. Pohled její pátral, je-li to, co právě řekl, skutečně tak závažné a důležité anebo žertuje-li.

„Nevím o ničem," odpověděla pak, „jaká pak by to mohla býti překážka?"

Florian tedy vyřkl to ošklivé, nad míru prosaické slovo.

„Kasárník."

Malkah se usmála a povzdychla.

„Ach, už vím, už znám ten nenáviděný trest. Tedy potkal taky vás — a na dlouho?"

„Velmi na dlouho, na celé tři ukrutánské neděle. Chcete věděti, proč?"

„Ne, nechci, není-li to pro mne, nechci, co mi je do toho? Ale není to snad tak příliš kruté, když se přece vidíme."

„To je vzácná náhoda dnes, že všechna naše posádka odešla a já za službou musil zůstati na Čemerně, obávám se, že po celých jedenadvacet dní podobná šťastná chvíle už se nenaskytne."

„Těžme tedy aspoň z té vzácné jediné náhody a vypravujme si. Jak jste si krátil a zapuzoval nudu, co jsme se neviděli?"

„Všelijak. Navštěvoval jsem známé, na příklad vašeho ctitele Osmana a naslouchal něze jeho zpěvu a hudbě jeho guslí. Vzpomínal jsem při tom ustavičně na vás. Vítal jsem příchod máje v krásné přírodě, objímal jsem se s květinami a sluncem a zase jsem při tom myslil jenom na spanilou slečnu Malku. Konal jsem výlety do okolí, nic dále než pět minut odtud, aby mi nezmizela s očí střecha, pod kterou dýšete. A navštěvoval i těšil jsem nemocné, napájel jsem žíznivé a za to milosrdenství dostal jsem místo uznání a díků kasárníka. Svět jest zlý, nezná opravdové vděčnosti, dobré oplácí ošemetností."

(Pokračování.)

JOS K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Vedle přes síň nalézala se ona menší jizba nyní vystěhovaná. Naplněna byla nyní pro tu chvíli všemožným harampádím z prvé sednice, improvisované na taneční dvoranu, a vše jen na rychlo bylo sem naházeno, že připadalo to tady, jako nějaký vetešnický sklad. Čišelo vše puchem, syrovostí a vápnem, na větrání si tu nepotrpěli. Jedna stěna byla pouze jednou natřena vápnem, prorážejíc špinavě svou omítkou a tím příkře odrážejíc se od ostatního celku. Snad stěnu tu dobíliti nestálo podnikateli již za to; snad to již také přesahovalo jeho rozpočet.

Stápělo se v ní z protějšího okna, jehož nebylo příčiny zastírati, plné světlo měsíčné, nechávající na té zmrzačené stěně vyplývati změť bizarních tvarů, místy až strašidelné, netvorné osobitosti, Celé jakési postavy, silhuety značily se z této prorážející omítky.

Při stěně stála řada postelí, totiž mohly to býti druhdy podobné kusy nábytku, ale vkus a potřeby jejich nocležníků učinili z toho neoznačitelné pelechy. Vše na nich bylo nyní rozházeno, nakupeny na ně nyní v chomáčích věci, jež s ložem neměly pranic společného. Nad jedním pelechem visel starý, spuchřelý krucifix, ovinutý takovými květinami jak se slušelo na symbol chudoby a pokory v takovém místě chudých; a snad to bylo i nařízením a nákladem zbožné této obce. Jenže hned pod

krucifixem nalézal se úzký obrázek, nestoudný výjev v ohnivých, strašných barvách, vystřižený as z nějakého románu, s těží zakoupeného nákladem a snahou této obce, v níž pila se jen kořalka; v náhradu za to visel na blízku svatý Fridolín pod sklem, jež bylo rozbito, také družná holubička visela tu se stropu. A v okně nacházel se hliněný střep se zchřadlou rozmarinou.

Měsíčné světlo dodávalo vší té veteši zde nakupené divokého, neobvyklého rázu. Vše zdálo se tu vyměněno ze svého původního určení, ze svých všedních podstat, vše nabíhalo mázdrovitou průsvitnou bělí, jako mživě alabastrovou, a místa, záhyby, úkryty, kam nevnikala zář, odlišovaly se od toho pronikavými stíny, jakýmisi fantastickými hlubinami a bizarními taji. Černá, jako bezedná zákoutí se tu nalézala, taková příkrá proložení a náhlá zastření. Připadalo mi to, jako doupata, v nichž číhaly nástrahy. A tato zastřená říš temna sama v sobě nabývala svého neoznačitelného příšerného významu a všechno ostatní v oblasti světelné tanulo u vypjatém vzezření záludné podstaty, jež v tajemném určeni vnikla do těchto prostor.

V úkrytu této veteše chrastila si nerušeně myš, pohodlně si všadě probíhajíc. Bylo slyšeti i náhlé, pozvedající se trudné a zasmušilé bzučení obrovské černé mouchy na okně pozůstalé od léta, jež nedovedla ještě umřít a která nyní zmateně pobíhala po skle v průchodu měsíčního světla, kterým jakoby byla probu zena ze svého spánku a vyděšena ve svých pudech. Pak ustrnula najednou, ztichala, až zase na okamžik vypukla ve svůj marný, trudný nářek za zoufalého pachtění na skle za čímsi neznámým, až zanikla v kterés skulině.

M... tam, tam, m... tam, tam, duněl sem chvílemi a naléhavěji a rozlehleji rytmus sboru; připadalo to, jako by tam někdo tloukl na duté dřevo, přidávaje se ku sboru, vše zdálo se tam vedle svírat v jediný vířivý změtený chumel.

M... tam, tam, m... tam, tam... hastrmáná...

Najednou kdesi v úkrytu veteše zatesknilo dítě, nejdřív jakoby pouhá sýkorka zašvířila pod zimním trudem sadu. leč pak rozúpělo se již zkomiravě, v takových neblahých roztruchlených vzlycích, kteréž napotom vyspěly v jediný těžký pláč, takový zmráčený a úzkostně vyděšený, jakým probouzí se nemocné dítě. Ustala hned ve veteši chrastiti myš, ukryvši se jako úderem tohoto pláče. A jakoby i ona bizarní změť tvarů na stěně octla se v náhlém jakéms ustání, v příšerné ustrnulé pantomimě.

Kamsi vše jedním směrem zdálo se ohlédati za tím pláčem, ponurně, ohromivě, vyčkávajíc...

Nedalo se snadno určiti, odkud by se vybíral onen pláč, kde by se dítě, jemuž náleží, mělo nalézati. V té veteši, projaté změtí jasu a stínů dlelo tolik omylných zdání. Kdekoliv mohlo to dítě se nalézati, odkudkoliv mohl vycházeti ten vzryvný nářek. A přece nijak nebylo ukryto, nebylo ani třeba někomu je skrývati. Na jednom místě mezi vší veteší začal se označovati také podivný, zprvu nesrozumitelný předmět, zvláště tím nechápatelnější, že tak zcela nehodil se k těmto místům. Neboť byl to obyčejný koňský chomout, ovšem neobyčejně zdrásaný, s vyčuhující otlučenou klečí a prodírající se slámou, s kováním, pokud nebylo urváno zčernalým, zašlým, zakrnělým, v jaký ustrojiti koně styděl by se poslední sedlák i v této vsi, kde v kořalce přece dovedou propíti tělo i duši, natož slušný chomout. A i v tomto stavu byl bezpochyby ukraden...

Položen byl v jednom místě na zem pod stůl k trnoži, jenž tu z druhé místnosti, aby nepřekážel v tanci, byl sem přenešen.

A bylo posléz jisto, že právě z vnitra tohoto chomoutu vyšlo ono zaplakání dítěte. Poněvadž zasáhl sem úsvit měsíčný, bylo viděti, že jakési ručky se zároveň vznesly z chomoutu. Ach, ovšem, sloužil tomu děcku za kolébku i postýlku. Má totiž takový chomout tu výhodu, že děcko se do něho vloží a již nemusí se o ně nikdo starati. Nevypadne z něho, nemůže odlézti. Mohou si pak lidé klidně jíti po své práci, po svém zaneprázdnění, bez starosti a obav, pokud by jich měli, že přijde dítě nějak k úrazu. Celé dni vysedávají takové děti v chomoutech. Naplakati se mohou tak do libosti, křičeti zoufale, dělati, co jim napadne, zabývati se a zahrávati si třebas slámou a flundrami z chomoutu se vydírajícími. nebo ve své opuštěnosti utěšovati se s nějakým tím trochu ještě lesklým plíškem na něm.

Dá se něco pod dítě anebo i nedá, nějaký kyselý a smradlavý cumel vecpe se mu do hubičky, a na půl dne je takové robě obstaráno. Někdy i na déle. Když zdržela se slepá stařena déle na prosbě, zůstalo takto dítě třebas celý den. Z druhých obyvatel chudobince také nebývali vždy doma, a kdyby i doma byli, bylo by to také jedno.

Ostatně toto dítě takto vedeno jakoby si posléz vůbec plakati odvykalo. Skuhralo si někdy celé chvíle jen jako pro sebe v té své zajisté originelní postýlce a ve skuhrání tom bylo celé jeho žalování. Měl i jinak nesčetné výhody pro chudé tento vynález. Jako sám kůň z chomoutu se stěží dostane, nedostane se z něho takové nemluvně nikdy, nespadne, nevyleze a nikdo takto se o ně starat nepotřebuje a také se nestará. Také dnes po celou

dobu besedy v chudobinci bylo odevzdáno samo sobě a nikdo se o ně nestaral, vždyť nespadne, nikam nespadne, a konečně, kdyby spadlo — pak i s tím chomoutem bylo vlastně na zemi.

Ženština s obličejem larvy, máma jeho, neohlédla se ještě dnes po něm. Neměla na to času, pomyšlení. Dítě ostatně obdrželo vše, čeho potřebovalo — cumel z užvýkaného chleba nabili mu takřka do ústek, mělo s ním co dělat. Ráno již onemocnělo, schylujíc úporně hlavinku jako vadnoucí květina; mělo horkost, pokažený jazyk, strhané oči a po čemsi neustále kroutilo rozpukanými fialovými rtíčky, jakoby se čehosi úsilovně domáhalo. Řekli to večer této ženštině, když po práci v pazderně přišla na pobyt do chudobince; zasmála se jen, pohodivši hlavou a řekla: Nevídáno, pro trochu nemoce! Ostatek pro jedno kvítí slunce nesvítí... Harmonikář byl zatím již spustil a měla se hned k tanci a dítěte ani jeho nemoci jakoby pro ni více nebylo. Co dělalo si ve svém chomoutě, to dělalo, křečovitě hrabouc ručičkama a nožičkama, křičíc a svíjejíc se celé a hned zas propadajíc se jako do mrákot, z nichž obchvíle u vyděšeném stenotu se vytrhovalo. Bylo patrně těžce nemocno. To světlo měsíčné jaksi nespouštělo se jeho bytůstky, nazírajíc upjatě do mdlých, strhaných očinek; v nich jakoby vzbouzelo úžas a děs. Marně jima děcko stáčelo a hluboce je přivíralo, odvracujíc se, leč ten bledý naléhavý úsvit se jich nespouštěl....

M... tam tam, m... tam tam, znělo vedle... Až jedné chvíle, pozdě v noci, vytrhnuvši se ze svých mrákot, spustilo dítě nářek, v němž již neustalo. Zmračený, mučivý nářek, tak křečovitě deroucí se z útrob rozsoptěných krutými mukami. Ale marně dovolávajíc se takto úlevy, rozvolalo se potom již nedětsky, posupně, zhluboka se rozléhalo to komorou, jakoby svými zvuky dítě hledalo cos vyděšeně kolem sebe. A zdálo se toto dětské úpění obestřeno takovým náhle se probudivším rozumným vědomím, jemuž shlédnouti bylo nejtemnější věci. Prostorem sednice ve všem tom pustém harampádí jakoby se otřásaly těžce tyto stěny, rozdouvávajíce se jako na poplach. A jakés chmurné záhadné vzhledy pjaly se při tomto úpění po stěnách, stropě, oknech i temnem rozplouženým tou veteší — a cos zdály se vyhledávat, po čemsi úsilovně pátrat. Ztajilo se cos a schoulilo mrákotně v sebe jako u ohromivém zapadání podstat. A jen ten pláč uprostřed toho všeho u vypjatí nějaké osudové významnosti vedl svou jako jek vzbouřených jarních vod v noci; u výmluvnosti ohromivě žalující zdál se naléhati k samým prahům věčnosti, tam čehosi se dovolávaje.

Myška, jež prvé zajisté mnohokráte až k dítěti do jeho choumoutu se vetřela, sdílejíc se s ním o jeho cumel, jejž oddaně jí postoupilo, neodvážila se nyní za tohoto pláče ani hnouti v úkrytu svém, také jako by mu naslouchajíc; moucha na okně dávno zatím ustrnula kdes v truchlivém trudu.

Vedle v místnosti zatím něco se strhlo — totiž dosavadní pravidelný mumraj ustal — ustalo šoupání nohou, i rytmický dupot do taktu, dovrzala harmonika s houslemi. Hastrman slavně dozněl. Nastal změtený, rozpustilý povyk. Kdosi složil se na zem a mlátil nohama jako cepy. Jednotlivé hlasy vyly a kničely. Sklenice třískaly. Někteří vyhrnuli se na síň za hlasitého rozjařeného mluvení. Nastal to asi půlnoční oddech. Jenom tomu pláči nebylo oddechu. Hlasy v síni na okamžik umlkly. Ale hned zase pozvedly se ve svém hlaholu, spějíce síní ven a nestarajíce se o tento nářek.

Ozvalo se venku hned pronikavé skučení ženských hlasů a neutajovaný chechtot — teď nebylo se již co báti starosty ani výbora. — Měsíčné světlo zářilo v oranžovém, mrazivém vyslnění. Stíny míhaly se před stavením. Vše zůstávalo chvíli venku Náves byla jako záludně rozpjata bezmezným, bílým světlem.

Také si byla vyšla ženština s obličejem larvy a s ní kulhavý čeledín, ale vadili se o cosi, pokračujíce venku v nedorozumění již dřívejším. — Domáhala se na něm, jak se zdálo, přispění na to dítě, že to je jeho jako její, a jak by k tomu přišla, aby jen sama dávala a on nic.

Jenže chlapík jakoby ke všemu tomu byl jako zabedněn, nechápaje nic ze všeho, a jen opile se usmívaje a ženštině přikyvuje, což ji konečně více dopálilo, než každý zřejmý odpor; i začala najednou milence vochlovati, čemuž on jakoby oddanně se poddával, ledva jen schyluje se po každé ranë do týla i kamkoliv jinam zasazené, a jen pouhým takovým nevydatným nazvedáním rukou se bráně.

Zatím až k nim na náves vypjal se úžasný dětský nářek jejich dítěte a měl nyní jí posloužiti k jejím vývodům. Ustavši ve vochlování svého milence, jala se naslouchat a povídá:

— Vidíš, lotře, jednou, že mám pravdu, jak se to taky domáhá svýho a říká, abys dával. Jenže ty zatím, bys jen hrdlem všechno prohnal...

— Jo, jo, máš recht, přisvědčuje opilec. Ale že ten pláč tam uvnitř stával se věru neobyčejným, nápadným, vzbuzuje větší pozornost i u druhých než jen takové obyčejné břečení, které by vůbec nedošlo povšimnutí, bylo třeba posléz k němu nějak přihlédnouti.

(Pokračování.)

LUDĚK MAROLD: STUDIE.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NE, NE, MNĚ NOVÝ PURKMISTR SE NELÍBÍ! Dne 8. října roku 1882 promluvil zesnulý JUDr. Tomáš Černý jako zvolený primátor královského hlavního města Prahy památnou instalační řeč, ve které pronesl tato pro dnešní dobu zvlášť významná slova:

„V povinnosti převzaté shledávám také vedle povinnosti občanské velké povinnosti vlastenecké. Jsem tak, jako mnozí, ba snad mohu říci, všichni zástupci této obce synem svého věku, synem století devatenáctého, v němž myšlenka národnosti, myšlenka národního oprávnění všech národů domáhala se a domáhá se vždy stále větší půdy. Vychován jsem v tradicích vlasteneckých, od mládí žil jsem v ovzduší těch prvních křisitelů, těch prvních buditelů našeho národa, těch apoštolů, kteří probudili a postavili národ náš na nynější stanovisko. Zde v těchto síních jsem byl svědkem tolika projevů a činů vlasteneckých, tam v té síni starobylé jsem viděl naposledy tvář největšího Čecha našeho století, otce národa Palackého, který jakoby posledním prodlením v těchto síních trvalý by měl zůstaviti odkaz svému národu i zastupitelstvu obecnímu, aby učilo se v úctě míti minulost a milovalo svou vlast.

Jestliže tedy nastupuji tuto hodnost, která staví mne v popředí toho města, jestliže přijímám na sebe povinnosti, které mne víží naproti nejjasnějšímu panovníku a naproti vlasti, prohlašuji zároveň zde veřejně před Jeho Excellencí*) jakožto zástupcem Jeho Veličenstva, i před celým tímto slavným shromážděním, že mým nejvřelejším a nejhoroucnějším přáním jest, aby toto naše historické město, naše stověžatá, naše stará, naše milovaná, zlatá slovanská Praha, aby rozvíjela se dále a dospívala k budoucnosti vždy utěšenější. Přeji si, aby toto město dosáhlo toho stupně rozvoje, kde plniti může hlavní svůj úkol, jakýž má na rozhraní světa germánského a slovanského. Nerozumím úkolu tomu podle onoho učení, které hlásá, že mezi těmito dvěma kmeny v Evropě má a musí býti boj, že boji tomu jsme věnováni a že boj tento musí býti dobojován tím způsobem, aby jeden z těchto kmenů podlehl, druhý pak na šíji jeho zasedl. Tak nerozumím tomuto povolání, které máme zde na rozhraní tohoto dvojího světa. Nepřeji si, aby tato vlast, toto město, v kterém obývají dva kmenové od staletí, bylo zápasištěm obou kmenů, určených k vespolnému štvaní a ubíjení, nýbrž aby bylo závodištěm dvou kmenů, snažících se k nejjasnějším výšinám kulturního vývoje, pracujících svorně vedle sebe za ideály míru, za ideály umění, za všechny snahy šlechetné."

*) Baron Kraus.

Veliká tato primátorská řeč nastoleného purkmistra pražského — mimochodem připomínáme, že dr. Tomáš Černý zavedl název starosta — měla, jak známo, řadu dozvuků. Jeden z nich následoval bezprostředně po instalační slavnosti a je zaznamenán v časopisecké denní kronice. „Národní Listy" přinesly totiž v pátek dne 13. října r. 1882 tuto noticku:

Demonstrace v německém divadle. V německém divadle dával se včera, Götheův „Faust", kde, jak známo, v jednání druhém jeden z procházejících se za branou měšťanů praví: „Nein, er gefällt mir nicht, der neue Burgemeister." Na slova ta ozvalo se v divadle volání „Bravo! — Bravo!", provázené tleskotem a smíchem!

—or.

„Z POHÁDKY DO POHÁDKY" V BUDAPEŠTI. Brzo po premiéře Novákovy a Nedbalovy taneční báchorky přijel se na ni do Národního divadla podívat p. Meszarosch, ředitel Královské dvorní opery v Budapešti. Líbila se mu velice a hned ji pro uherskou operu zakoupil. Není daleko do premiéry českého díla na scéně Královské opery — již v prvních dnech měsíce března bude vypravena se skvělou nádherou. Oskar Nedbal, jenž právě v Římě dobyl české hudbě nového úspěchu ve dvou koncertech, v nichž dirigoval Dvořákovu symfonii Z nového světa, Smetanovu symfonickou báseň Z českých luhů a hájů a V. Novákovu Slováckou suitu, připravoval si v hlavním městě uherském půdu, tentokráte pro svou vlastní věc. Dirigoval totiž v Budapešti symfonický koncert, na jehož programu byla také Smetanova Vltava, již vyslechlo posluchačstvo s nesmírným nadšením. Ředitelství Královské opery pozvalo spisovatele i skladatele k prvním zkouškám. Pánové v Budapešti vyšli oběma autorům s velikou ochotou vstříc, svolali celý svůj divadelní štáb, předložili jim přípravné práce, návrhy a náčrtky a celý režijní plán, vyslechli jejich mínění a všechna projevená přání respektovali s lichotivou pozorností. Páně Brábkův překlad textu chystá se do tisku. „Z pohádky do pohádky" bude prý hlavním bodem letošní saisony jejich. Zdá se, že dílo našich autorů stane se opravdovou pohádkou v pohádce. V divadelním rozpočtu je stanoven na výpravu novinky obnos 60.000 K! Za takové peníze lze ovšem už něco pořídili, s čím se může pochlubiti i Královská dvorní opera! Chefem výpravy je známý akademický malíř pan Kömendi. Když rozvinul před

autory svou kostymovou mapu, následovalo překvapení za překvapením. Abychom z celé této záplavy aspoň ukázku pověděli, zmiňujeme se pouze o tom, že v obraze „Zvířátka a Petrovští“ bude lesní scéna zpestřena šedesáti houbami nejrůznějších druhů. Budou je představovati děti, jejichž „houbové kostymy“ rozřešil pan Kömendi velice originálním způsobem. Na šest set kostymů obsahuje album chefa výpravy, jemuž dalo ředitelství k disposici přes sto baletních sil, čtyři solové tanečnice a kromě toho celý operní sbor, jenž je ovšem početně velice obsažný. Všecky dekorace jsou nové, pro různá pohádková překvapení vynalezeny strojové a dekorační prostředky, vyvolávající působivou, naprostou illusi. Prostorné jeviště připouští, aby provedeny byly pravé mistrovské kousky divadelního raffinementu. Pro zápas statečného krejčího s ďábly pořízeny padáky a skluzavky, jimiž pohádkový ráz ovšem velice na své divadelní účinnosti získá. Pohádka měla a má v Národním divadle zcela mimořádný úspěch, a je tudíž oprávněna naděje, že ho bude míti také v Uhrách. Předpoklad tento je tím závažnější, poněvadž je to první dílo žijících českých autorů, jemuž otevírají se brány Královské dvorní opery uherské, kde, jak známo, byla již provedena Smetanova „Prodaná nevěsta“. *—si—*

MAROLDŮV STAŘEC. Léta plynou, a práce Maroldovy stávají se vzácnější. Přecházejí pomalu v pevný majetek milovníků a veřejnosti se odcizují. Za nějaké desítiletí bude už těžko koupiti originál mladého, tak záhy zesnulého mistra, jehož zjev na české umělecké obloze zazářil hvězdou oslnivého jasu. Před obrazem Maroldovým, objevíme-li kromě nadání nějaký, zastavujeme se s tichou pietou. Pan stavitel Rixy z Karlína s roztomilou ochotou zapůjčil nám k reprodukci Maroldova Starce, dílko, soudíme-li dle kolloritu, původu mnichovského, nesoucí všecky karakteristické znaky umění Maroldova.

SARDOUOVA TRAVIČKA. Uvedení této historické hry na scénu Národního divadla možno považovati jaksi za dozvuk Saurdouovského kultu, jenž svého času ovládal všechna evropská divadla. Tentokrát znovu živě jsme si připamatovali jednoho z předních našich dramatiků, nešťastného Emanuela Bozděcha, jenž, mluveno s lokálního stanoviska, Sardoua o nějaké desítiletí přežije. Starý mistr psal drama třesoucí rukou, ale tesal ještě z velikého kvádru. Neviděli jsme už dlouho jeho Vlasti, už vybledají reminiscence na parádní Theodoru — spíše si připamatujeme velké naše heroiny než obsah hry — a proto tím nejasnější, ale zároveň krutší soud náš o slavném dramatikovi, jenž scény světa ovládal. Jaroslav Vrchlický, když psal studii o pohostinských hrách Sary Bernhardtové v Národním divadle, nazval Sardoua velmistrem moderní reklamy, a charakterisuje proslavenou interpretku jeho Theodory, pravl: Ve všem, i v tom chvatu a neklidu, s kterým my, lidé moderní, užíváme života s jeho všemi stránkami, jest Saře patrně Victorien Sardou nejsympatičtější a nejbližší ze všech soudobých autorů dramatických. Jak u něho tak i u ní hrají ve všem největší úlohu nervy. Na těchto nebezpečných strunách provádějí oba své nejkrkolomnější reje“ Co se zatím přihodilo ve světě, co Sara s Victorienem pořídila si divadlo a bouřila svět! Nesestárla pouze Sara, sestárlo i její umění, sestárl i její mistr, zaduly nové větry, severní záře zalehla svět. Sardouova Travička je echem z těch dob, kdy celý svět kořil se umění královny reklamy a — umění. „Toiletty oslňující a zářící, těch 37 kolí, vlíkaných po drahách celé Evropy, a v pozadí ta rakev, kam jednou proslavená herečka uloží své — kosti! Co tu písku naházeného do očí . . .“, ironisuje Vrchlický a vyslovuje mínění, že by to šlo také i bez té reklamy.

Starý lev, než se položil na hřívu své slávy, ještě jednou zařval. Brány divadel se otevřely, a bývalý Král, Dramatik Dobývatel, sklízel nové vavřiny. Ale už nenapsal role, která by nesla drama na vítězných bedrách hereččiných. Travička se mu zlomila v půli . . . rozhodila sítě, dokonce krále Ludvíka XIV. vzala si na jedovatou mušku, ale žezlo dramatické přitažlivosti vyrval titulní roli chytrý dobrák abbé, známý divadelní čaroděj, jenž hlavou zeď prorazí a jako pohádkový princ všude a nad každým zvítězí. Tak se zdá, jakoby tu oko Sardouovo sklouzlo do Hugových „Bídníků“. Půl románu naroubil tu Sardou ve dramatickou větev, a provedl to rukou znaleckou, neomylnou, pokud o effekty běží. Drama mělo hlučný úspěch. Miláček všech divadel, jejich publika, ředitelů, herců, hereček i pokladníků, přišel se svým vejškrabečkem. Nedostalo se na něho tolik, jako na ostatní — je menší, je útlejší, není to takový holdegron, jako jeho předchůdcové — ale přece jenom jakoby tatíkovi z oka vypadl. Victorien Sardou zkrátka svoje jméno Travičkou nezastínil — psal ji starý sice, ale přece jenom lev, kdysi král jeviště. Z našich herců znamenitými výkony premiéru zvedli zejména paní Hübnerová (Travička) a p. Seifert (abbé), jenž těšil se zvláštní přízni obecenstva. Hru dobře přeložila Vilemína Nováková, a pečlivou režii vydatně podepřel p. ředitel Schmoranz. *K.*

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD. Výbornou, místy poněkud starými prostředky působící, ale veskrze účinnou, jiskřivou, svými satirickými šlehy a narážkami přímo elektrisující komedií jest tento Král přátelské trojice francouzské, pánů Roberta de Flers, G. A. Caillaveta a Em. Aréna, sehraný na městském divadle Kr. Vinohrad minulé soboty. Kdychom chtěli jedinou větou karakterisovati ráz hry, řekli bychom, že je to sa-

tira na společenskou devotnosť vůči titulům. V Paříži objeví se nějaký exotický král verdagneský, leskem svého dvora oblíčená osůbka s prašpatnou francouzkou výslovností a ještě špatnějším přízvukem, zapadne do společnosti kariery chtivého naboba, jenž svým zájmům na konec obětuje i svoji rozkošnou, trošičku záletnou žínku, která verdagneskému králi „udělala“. Děj, nikterak zvláště bohatý plněním základné linie, je bohat episodami a zrovna přeplněn narážkami a satirickými šlehy, které z veliké části dosti trefně zapadají i do našeho společenského i politického života. Této okolnosti především dlužno děkovat za sympatické, ba vřelé přijetí novinky u našeho premiérového obecenstva. Tíhu hry nesl král páně Zakopalův, který zejména dobře artikulovaným a důsledně po všecky akty udržovaným „žargonem“ dociloval effektu. *E.*

TŘETÍ CYKLUS MÁJE. Spolek českých spisovatelů Máj sehraje v novém tomto cyklu divadelních her, pro který získána scéna Intimního divadla na Smíchově, řadu zajímavých novinek. Cyklus bude zahájen dne 6. března 1909. Další večery stanoveny jsou na 20. března, 3. dubna, 17. dubna, 24. dubna a 8. května. Z původních prací budou na scénu uvedeny Jaroslava Vrchlického veselohra „Kočičí král“, Ledova dramatická scéna „Závěrek“, Xavera Menharta cyklus tří aktovek „Ráj manželství“ (pietní večer pozůstalých prací), a hry anonymů: „Není nad přátelství“, „Bouřlivá noc“ a „Bílé růže“. Z ruské literatury připravuje se L. Andrejeva hra „Dny našeho života“ (Láska studentova) v překladu St. Minaříka. Francouzská literatura zastoupena v cyklu klassickou veselohrou Honoré de Balzaca „Mercadet“ v překladu F. Sekaniny. Velice zajímavý večer tvořiti budou ukázky z literatury japonské a perské; sehrány budou japonská tragedie Yamady Kahashí „Usagad“ (překl. J. V. z Finberka) a perská veselohra Mirzy Dz'ufarg „Příhody vezíra chány Lánkuránského (překl. prof. Dra. Rudolfa Dvořáka). V první večer cyklu dne 6. března 1909 uvedena bude poprvé na scénu Jaroslava Vrchlického veselohra „Kočičí král“.

ČESKÉ UMĚNÍ. MALÍŘSTVÍ. Napsal F. X. Harlas. Širší zájem o výtvarná umění jeví se u nás takořka teprve od včerejška, a přes to, či právě proto, že stal se už skoro modou, možno pochybovati o jeho hloubce a upřímnosti. Věc vlastně přirozená, neboť vývoj našich poměrů dál se, obrazně řečeno, s rychlostí stenografickou. Na soustavnou výchovu uměleckou nebylo času. Dochází na ni teprve za našich dnů, a bude třeba ještě hodně trpělivosti a úsilí, než dohoníme, co bylo zameškáno. Styk našeho obecenstva s uměním musí být niternější, vřelejší, než je tomu dnes. Náš intelligent musí toužit po užším, osobnějším svazku s uměleckou kulturou, než mu poskytnouti mohou umělecké výstavy; musí zajímati se o celý vývoj zejména českého umění a musí paprsky toho umění svésti ve svůj vlastní byt. Tento intimní styk může sprostředkovati literatura, která však v tomto směru u nás je velmi chudá. Proto vítáme s radostí pokus nakladatelství Bursíkova a Kohoutova, založiti knihovnu příruček, věnovaných českému umění. Počátek učiněn Harlasovou knihou o českém malířství. Rozsah i pojem příručky ukládá autorovi velmi obtížný úkol, spracovati obsáhlou látku ve formě zhuštěné a zachovati při tom, se zřetelem na žádoucí lidovost knihy, jistou svěžest a barvitost slova. Těmto požadavkům kniha Harlasova vyhovuje. Veliký materiál českých dějin uměleckých čeká ovšem ještě vědeckého, soustavného spracování, ale pro informaci a zběžný přehled umělecké práce českých malířů v minulém století bude vkusně vypravená a šťastně volenými obrázky vyzdobená publikace Harlasova vždycky cennou pomůckou.

ROMANETTA. Díl osmý. Napsal J. Arbes. V Sebraných spisech našeho proslulého autora, vydávaných nákladem Ottovým, vyšla v dvacátém pátém svazku již osmá kniha prací, které nejúčinněji pomáhaly vzrůstati literární slávě Arbesově. Romanetta tak pevně jsou spjata se jménem svého šťastného tvůrce, že nic nedovede oslabiti význam této dvojice. Pamatujeme se, jaký radostný rozruch před více než třiciti lety přinášelo do řad Arbesových nadšených čtenářův a ctitelů každé jeho nové romanetto, které vždy bylo literární událostí prvního řádu, a vypravovalo se o něm skorem více, než nyní o dlouhé řadě sebraných spisů. Když v tehdejším Lumíru se objevovala romanetta Svatý Xaverius, Sivooký démon, Ukřižovaná, Newtonův mozek, čtenáři téměř je hltali a nemohli se dočkati pokračování. Bylo by zbytečno rozepisovati se o hodnotě a významu prací Arbesových, poněvadž byly již nesčíslněkráte oceněny, a ve čtenářstvu českém dávno se o nich utvořil a ustálil zajisté správný úsudek. My toliko rádi upozorňujeme na tento nejnovější, právě vyšlý svazek Arbesových Sebraných spisů, do kterého autor zařadil následující romanetta: Newtonův mozek, Omlazující krev, Duhový bod nad hlavou a Lotr Gólo. *Ds.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ:

HODINÁM BUDOUCÍM.

Hodiny budoucích dnů,
hodiny těchy a míru,
vás volám z hlubiny snů,
nebo mám pevnou k vám víru.

Přec žil jsem i trpěl dost,
chci v dnů sklon aspoň žít klidně
a země prchavý host
dny příští vítati vlídně.

Kdy ztichl by tužeb všech spor,
vše bylo pohoda, láska,
kdy zmlkl by odboj a vzdor,
den každý Věčna byl maska.

Ach, toho Věčna jen stín,
v kterém však vědomí ryzí
všech vniká do hlubin
a mátoha, zdání, sen mizí.

Hodiny budoucích dnů!
hodiny lásky a štěstí!
Co prošlo let, ruce k vám pnu,
chci hrdě vás ve stáří nésti!

Nad propast, jež sluje čas,
svou píseň touhy vám zpívám,
ve vás chci ožíti zas,
jak stíny z Orku vás vzývám!

Ó přijďte, vzneste mne výš,
hodiny milé a svěží,
jak větve skloňte se níž,
zkad květů kaskády sněží.

Buď každá z vás zázrak a div
s paprskem něhy a blaha!
ať rafij nesjede dřív,
ať květ vzplá v stínu, kam sahá.

Ať v stínu tom usnouti smím,
spasit se z bouřného víru,
a zmlknout jak modravý dým,
chat strážce, svědek jich míru!

VEČERNÍ OBRAZ.

Ční v pravo komín továrny
jak pozvednutý prst,
a z nízké pod ním kovárny
dští jisker žhavých hrst.

Ty cestou mou se míhají
jak hvězdné jasice,
se stíhají a sbíhají
a hasnou zářice.

A nové v těsném chomáči
jdou v zápětí zas jim,
co kraj se do tmy obláčí,
spjat v saze, kouř a dým.

Na prahu chaty u dveří
hra stínů mlhavá,
máť ve komínu zášeří
své dítě uspává.

Jak jisker déšť se nachýlí,
zřím mladou její tvář,
jak osvětlí ji ve chvíli
ta přeletavá zář.

Z té jedné světlé vteřiny
mně obraz v duši pad
a kouzlem něhy matčiny
tam svítí napořád.

JOS K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Pokračování.)

Zanechala svého milence, že se tam tedy podívá. Milenec bystře postihnuv příznivou posici, jal se ubíhat ku podivu hbitě vzhledem na pajdavou svou nohu a na množství vypité kořalky, síní k zadnímu východu. Tam ve dveřích se obrátil a dřív obezřele stanoviv vzdálenost mezi ní a sebou a shledav ji jaksi bezpečnou, rozkřičel se tam v jízlivé, urážlivé potupnosti, aby to zřejmě mohli slyšeti i ty ostatní.

— A to bych leda musel bejt prazatracenej, abych ti připlácel na cizího parchanta . . . abys to jednou věděla, ty jedna čertovská mumie . . . Chtěl-li se tím pomstiti, či v potřebě sváru, anebo myslel-li své tvrzení dokonce zcela vážně, při této příležitosti, odváživ se mu dáti jednou průchodu, nedalo se rozhodnouti. Ale jisto bylo, že přispívati ničím nemíní. A hned zmizel po té za humny. — No, počkej, pohrozila tam za ním, avšak i bylo patrno, že ani ona příliš tragicky to nebrala, jako asi ne on.

Zatím vedle hořekování dítěte vypjalo se k pravému jakémus zmračenému zoufalství, které pozastavilo se něčím v nezměrném děsu, bylo již přece záhodno, aby místo všeho ostatního se tam ta ženština přece jen podívala, bylť konečně dítě přece jenom její, nechť je již měla s kýmkoliv.

Rozevřevši dvéře, čímž zrovna vhrnuly se proti ní ty úpící vzryvy, vztekle zabroukala, jako u výčitce, že přece není potřeba křičet: — Vřešti, vřešti si jen . . . A ponižujíc najednou temně hlas, dodala spíše již jako pro sebe: Čert mně tě byl taky dlužen, zmetku jeden . .

Byla by nejraději po něm něčím praštila. V tuto chvíli i jindy. Mnohokráte na to již pomyslela takhle je v noci přiškrtiti nebo tak nějak, a měla by zas pokoj; mnohokráte na to docela upřímně myslela. Protáhnuvši se nyní harampádím, nějak při tom zhurta a nehorázně si vedouc přikročila k tomu chomoutu, nad nímž vzmávaly se vypjaté ručinky, s prstíčky jako dva vějířky křečovitě rozpjatými a tetelícími se jako rozechvěná blána.

Rozmrzele a netečně sklonila se k dítěti. Dvé očinek vystrnulo na ni v matném zálesku, ústka hlubinně se vzdula jako v úžasném žalování. Plné světlo mě·íčné v tato místa právě zalétající, pohlcovalo se nějak těmito dutinami života, jimiž draly se tytéž zdroje muk. Líce dítěte zastřeny byly nepravidelnými a šarlachovými skvrnami, v nich mřelo a blyštělo se cos příšerně horečnou výhní, k níž přidávalo se bílé světlo.

A . . . . . nezdržela se ženština překvapeně zvolati a vyzvédajíc ·ze země a chomoutu děcko, které bylo jako olověné, zanesla si je k samému oknu do plného měsíčního světla a k samým zrakům svým. Zvláště upřeně prohlížela si ony podezřelé skvrny, při čemž čím dále radostnější vzrušení uhošťovalo se jí v obličeji. Pak vloživši dítě zpátky do chomoutu, při čemž ono ručinky své tak úporně, křečovitě vypjalo, nad sebe matně jimi tetelíc, chvatně odeběhla sama z místnosti.

Pootevřela dvéře besední místnosti. Bylo tam zřít čilý ruch, zvláště kolem stolu se sklenkami a lahvemi, a patrně zase chystalo se vše do kola. — Maminko, pojďte sem na chvilku, zakrákala tlumeně do vnitř, aniž kdo si toho valně povšiml . . . . . Ihned slepá stařena se vybatolila z chumlu několika lidí, sunouc se ku podivu jistě s rozpjatými rukama a pozdviženými víčky, ku dveřím. Když se octly v síni samy, povídá k ní šeptem ženština: — Jen se pojďte podívat — na slepou celkem nepřípadně . . co tomu řeknete? Vsunula ji do místnosti, při čemž jakoby hmatala po unikajících zásvitech světelných a lehce ji řídíc, prováděla ji vším harampádím k oknu. Sama tam zas znovu přinesla dítě a přistrčila je k slepé, která v bílé záři na její vyhaslé zraky dopadající jakoby příšerně se smála. — Jen se podívejte, maminko, co to dítě má, je vám v obličeji samej rudej flek, jako borová kůra . . Slepá po svém způsobu se podívala; nahmatavši dětský obličej, přejela si jej pozorně celou dlaní a na těch skvrnách zkoumavě spočinula . . . . Obličej se jí podivně rozšklebil.

— Pst, pst, holka, pokynula pak významně rukou a pozvedajíc jako hrozivě prst — to je chyba, to je jednou chyba s dítětem . . . Pozor, jen pozor — má to již, jak vidím, hodně zlý. A je jeden oheň. Rozhlédnuvši se po té co nejostražitěji slepýma očima kolem, zahuhlala: A teď by byla nejlepší příležitost, aby ti od toho pámbůh pomoh . . . Co, co bys tomu řekla, dodává najednou jako u zmocněné vítězoslávě, při čemž napjala se jí a bludně zaleskla takovým příšerným ustrnulým zásvitem vypouklá oční víčka kamsi proti dceři namířená, a jakoby tu podivně prozírala ze své bezmezné slepoty.

Ah, maminko naše, zvolala vytrženě dcera, uchopivši ji vděčně za ruku, kdyby to tak pánbůh dal. Vždyť nemůžete si ani představit, jak mě to ve všem překáží, je člověk zrovna

jako svázanej, ruce jakoby mu uťal a teď hrej na harfu. A ta zlatka tejdně taky není maličkost — on sic, to víte, mlynář přidává, i ten druhej — ale přec jen to překáží na všech stranách. Ach, kdyby tak pánbůh dal, jak bych si toho vážila . . . Ale já vím, že zas to nepůjde, beznadějně vzdychla, jako i v zasmušilé výčitce. Co se již člověk napřičinil, všelijak, co jsem se mu navařila jen těch makovic, jiný dítě by bylo dávno pryč, ale tohle ne a ne ze života, drží se ho jako klíště. Jsem již z toho chvílema celá bezradná a zoufalá. A vy s tím taky dost máte, třebas zadarmo to dělat nemůžete, naznačovala důrazně a protáhle.

Slepá jakoby uvažovala naslouchajíc lamentu dceřinu a v mramorových víčkách jejích cosi spěšně mželo. Najednou rozpjala obě ruce jako k žehnání a celý obličej se jí nějak široce rozepjal, při čemž mdlé, tuhé vrásky na tváři se jí hladce vyrovnaly.

Pojď sem tedy, hloupá, šuškala jímajíc do obou rukou její hlavu, a k svým ústům si ji přichýlila. Mlč a jednej! Můžeš nyní všemu tak lehko odpomoci, pokračovala ubezpečivši se, že je uzamčeno. Je to šarlach, vím to, měla jsem vás kolik, holoto. Je to sama v sobě zlá nemoc, ale nenachladne-li dítě, může z toho vyjít přec, rozumíš! Ale nachladit nemoc, zle je, zle, rozumíš? Pak to trvá jen pár hodin. A měla bys pokoj. Co na tom tak či vonak. A co může bejt lepšího, než když si takového drobečka za včas pánbůh vezme, udělá si z něho svýho andělíčka, hihihi . . . odklonivši zas hlavu dceřinu od svých rtů, přejela ještě jednou obličej dítěte svou dlaní, jako pro své lepší utvrzení. Zdála se být zcela ubezpečena. Počkej s ním teda tady, zaskuhrala jako v příšerné zakuklenosti: Podívej se, takle to teda uděláš, a sama jala se hmatati po okně, ale dělej si jak sama chceš, je to tvoje, co je mně po tom.

Je tady však beztak dusno, pokračovala, neuškodí ani otevřít . . . ale dělej si jak sama chceš, to víš. Jakoby se to stále ostražitě ohražovala před čímsi. A pořád hmatajíc po tom okně, jakoby je nemohla najíti, až uchopivši kliku jala se je zvolna rozvírati a zdálo se, v jejím počínání, že vše se děje vlastně bezděky, jako na pouhou zkoušku . . .

Zatím vedle zaujalo se zas všechno tancem M . . tam, tam, M . . . tam, tam . . .

Posléz bylo okno dokořán. Zavanul do komory mrazivý, ostrý vzduch, jenž jakoby leptal v tomto dusném ovzduší. Dítě jen temně hýklo jako ve smrtelném zaúpění v tomto závanu, jemuž matka jeho je ochotně nastavila.

M . . . tam, tam, m . . . tam, tam. —

Zatím kdos nejistě hmatal po dveřích. Máňo, Máňo, jal se zároveň v síni škemrati hlas . . . Máňo, Máňo . . . dej mně na kořalku, slyšíš, vodpusť mně to . . . I ty neřáde jeden, odvětila mladá ženština tomuto hlasu, ale docela nezdálo se to být příkré odmítnutí. – Ještě to není dost? otázala se šeptem stařeny. Bodejť by bylo, utrhla se ona. Jen ho tam ještě nech! Ale dělej si jak sama chceš, to víš. — Pojď si zatančit, neustal vábiti hlas a dej mně na kořalku, slyšíš, vodpusť mě to . .

Tady v okně bylo tak jednotvárné vyčkávat takto. Já vím co, podržte ho chvilku, pravila netrpělivá dcera a vloživši dítě do rukou stařeniných, sama chopila ruče chomout, zanesla je do okna a dítě vložila do chomoutu. Zapadlo tam celé a kdyby byl šel kdo kolem, nebyl by zřel ničeho jiného než pouhý starý chomout, který dávno za ukradení nestál. No, a teď si hajej, pravila dcera v jakés vítězoslávě dobrého nápadu . . .

M . . . tam, tam, m . . . tam, tam. — — —

Hihihi, zasmála se slepá stařena dceřinému nápadu, ohmatávajíc chomout a dítě, na jeho tváři prudce brunátné strohou dlaní chvilku zůstávajíc, jako by se chtěla docela ubezpečiti. Hihihi, rozesmála se znova, jakoby v celém již ubezpečení a vznesla ruce k odchodu, co zatím dcera již byla v síni udělujíc chromému svému čeledínu jakés absolutorium. Nafackovala mu, k čemuž on oddaně jen chýlil hlavu, znaje dobré zvyky její, že mu to pak tím jistěji vynese na kořalku. Načež odebrali se oba, zcela usmířeni, k tanci. Chromé nohy čeledínovy křepce se rozmetly k valčíku a larví obličej přichýlil se oddaně a blaživě k jeho rameni.

Mm . . . tam, mm — tam mm, tam . . .

Stařena prosmýkla se zatím opatrně komorou a se vzneslýma svýma rukama.

Nabývala v zásvitu měsíce, jenž nějak z profilu ji obléval, nějaké zhrůzněné demonické zpodoby. Ze zdí tu zdály se jí v zápětí vystupovati netvorné chumle příšer, jež jakoby se přidružiti chtěly k jejímu chodu. A vanul k ní z porozevřených dveří a okna zejivý černý průvan, jímž jakoby se sem vznášely temné, ohromivé zvěsti. Cos setřásalo se neklidně a tajemně zášeřím této sednice. A za ní zkomíral a úpěl takový plachý dětský nářek, co by ptáček švířil na podzim a jakoby vnikáním záhadného vanu na jeho nezvěstných perutích odnášeny, to zároveň již byly poslední zvěsti života.

Stařena neopomněla v samých dveřích mimoděčně se obrátiti k oknu, jakoby mínila shlédnouti dílo zde zanechané. Nebylo tam zřít jiného než ona černá, nevlídná, hrubá schrána

chomoutu. Ale nebylo již nad ním žádných rozpjatých ručinek, jež by hrabajíce nad sebou domáhaly se jakés pomoci, zatím uložily se již kamsi dovnitř. Jen ona obrovská bzučivá moucha, jíž neuzdálo se otevřeným oknem ulétnouti do volné noci, pryč z těchto prokletých míst svého vězení, zase odkudsi se vynesla a jala se poletovat nad chomoutem, zmítajíc se tam urputně a dlouho, jakoby cos si vyhledávala v ovanu smrti a ukazovala jí neznámé směry. Ale její bzukot slábl, čím dále trudněji a zkomíravěji doznívaje a posléz, umlknuvši náhle jako přervané struny, ztuhla a mrtvá spadla dolů do chomoutu. A pak to již zavanulo vnitrem těchto prostor příšerně ohromivé, jakoby propadavající ticho, jako tam, kde náhle zaniká život v oblast smrti . . .

Ohraničením toho okna zřelo sem z nejbližšího obzoru, který jakoby se záhadně přiklonil na ono okno, nesmírné, pronikavě vyzařující souhvězdí, které v bílém rozplání měsíčném jakoby krvavě vzhlédalo. Ze svých sfér, z nezměrných těch sadů Božích přikvačilo v závratné projekci věčna mysticky nahlédati v pozemskost. A jakoby přistupovala v tomto okně k osudovému zde se odbývajícímu určení. A bylo to, jakoby hvězdnem tím ve svatozáři věčna obestřelo se ono lože dítěte. —

Mm . . . tam, tam mm — tam . . .

Tu zrovna divě, div že neporážejíc, vytrhnuvši se z tance vyrazila do síně ženština s larvím vzezřením. Celá čímsi polekaná zesínalá, čímž možno-li nabyla ještě netvornějšího vzezření.

Zapomněla zavřiti tyto dvéře, a proto jakoby odtud k ní něco příšerně vyzíralo. Uzamkla tedy dvéře na klíč, dvakrát otočila a zkoušela. Vedle zrovna spustili skočnou polku nebo kvapík s rozmarným nápěvem, k čemuž s jásotným vřeskem připojila se kde která ústa a kde které nohy. Dobře, že žádný nešel tou dobou kolem, neb dávno zpita kořalkou odpočívala v hlubokých mrákotách celá ves. —

Kdo by byl později naskytl se v místech zdejších a měl příležitost, jako mně se to nahodilo, nahlédnouti do onoho pořád ještě rozevřeného okna, jímž se závany mrazivé noci vpuštěna sem byla smrt, byl by v něm pořád shlédal hrubý, rozedřený, jako prašivý chomout, jehož pozůstalé kování se matně blýštělo. A kdo by byl pozorněji, jako já to učinil, povšiml si jeho obsahu — bylo to tak snadno, — byl by zajisté k svému překvapení shledal v útrobách chomoutu obsah neobvyklý. Takové neoznačitelně bludné, pochmurné zření jež dvé očinek dětských široce rozevřených odtud vydávalo. V jejich propadající se propasti smrti stápělo se veškero to daleké světlo noční. A takový ohromivý úžas ponurosti v nich tkvěl, jakoby v poslední jeho zatanutí nastavělo se veškeré zjevení těch záhad věčnosti, která s celých odestřených nebes a jejich hvězd a jejich nekonečnosti v ně tanula. A byl by shledal pak takový nahodilec jako já, jak ze smrtelně zamodralého toho obličeje, prodchnutého vzdušným, bílým, jako mystickým jasem nocí, čni dvé ustrnulých jaksi bezdně vzhloubených rtíků, zůstavších navždy rozevřených v posledním vzdechu smrti. Jakoby posledním z nich vyvřevším nářkem, cosi nezvěstného a nevýslovného zdálo se linouti v ohromujícím údivu na tom prahu věčnosti; a v té výmluvnosti smrti, která jakoby odtud hlásala své zvěsti. A v tomto svém smrtelném vzezření tanulo vstříc zdrojům nesmrtelné věčnosti, pozastavujíc se, svým sdělováním i u toho, kdo by byl právě nahlédal jako já . . .

M . . . tam tam, m . . tam tam.

A kdyby byl ještě někdo chvíli nějakou posečkal v těchto místech, ale opatrně, skryt, aby se neprojevil, byl by shledal ještě něco jiného. Netrvalo to již dlouho, a jakás mystická útajnost podzimní noci oné stávala se zatím ponurější a ze všech stran sestupovala se blíže. Měsíc již dávno z vrcholení zenitu se zvrátil a zasmušile oranžově žloutl ve své oblasti. Šeré splývavé mlhy kladly se dalekým horským údolím a omžel se dechem nejistot a záhad. A začal vzejmutým lůnem noci vybírati se nezvěstný ruch, vanutí jakés se připravovalo a nepokoj se zvedal, jímž kymáceti se zdálo cosi ve vzrušujících se nebesích. Tu v pozadí chudobince, kde již vše octlo se v stínu, ozvalo se úzkostlivé, ale jakoby i něhyplné pokňučování, připadalo, že se tam něco děje nějakému malounkému psíkovi, čeho on se zatím počal již báti, dotčen neblaze ve zvířecím svém pudu. Nacházelo se při tom kňučení více lidí, našeptávajících si cosi o něčem, v čem zajisté onen psík byl účasten.

Zatím označovala se tu blaživá taková laskání a utajený smích, jako když se lidé na něco těší a na něco jsou zvědavi, co způsobí jim utěšenou zábavu po jejich způsobu. Ostatně vše bylo již vymyšleno a umluveno dříve. A jednalo se jen o příhodnou dobu, která posléz nyní nastávala.

Při zemi totiž čím dále více se zatemňovalo, shlukovaly se stíny. A celá obloha splynula zatím v šeré mlze, jíž jako v mdlé, kalně roztýlené duze dmulo se s obzoru zastřeně světlo měsíčné. A také již jen něco málo hvězd rozlezlých v zasvitající chomáče, značilo se bání nebes. Z dalekého obzoru neochabovalo pláti ono nesmírné zářivé souhvězdí, vzešlé kdes v samém zdroji věčnosti, k němuž jakoby nedosáhly mlhy a rmuty pozemskosti.

(Dokončení.)

Dr. JOSEF ŠTOLBA:

OSTROVY BRIONSKÉ.

(Pokračování.)

III.

Prohlédli jsme město, v němž nejmodernější snahy bojují se starobylým, římské doby a středověk čestně připomínajícím rázem, složili hold svůj velikolepému, elyptickému amfiteatru římskému, jehož elegantní, nezdolné oblouky přetrvaly věky, nádherné bráně vítězné, dosud dosti dobře zachovalé, „Porta aurea — zlatá brána“ zvané, s patrnými ještě stopami někdejšího vyzlacení, kterou Salvia Posthuma ku cti svého manžela, tribuna Sergia Lepidia vystavěti dala, když vracel se jako vítěz ze svého válečného tažení do Illirie, poklonili se nevelkému ale rázovitému chrámu, který město ku cti Augustově bylo postavilo, když prohlásil Pulji hlavním městem Istrie a do nějž zadní stranou svou zapadá starobylá městská radnice, na někdejším foru se vypínající, prošli jsme arsenál, v němž německý poddůstojník upozorňoval zejména také na to, jak krásně dovedou obrovské, metr dlouhé střely proraziti a roztrhnouti šestipalcové pancéřové desky válečných korábů, neopomenuli také velezajímavé námořni museum, v němž uloženo vše, co v mladé poměrně marýně rakouské mělo a má dosud důležitost, navštívili několik pancéřových netvorů, jež tvoří pýchu našeho válečného loďstva, kdež zase poddůstojník maďarský zcela správnou němčinou vykládal vše to, co směřuje jen ku vraždění lidí, a spěchali z tísnivé té atmosféry na volné nábřeží, kdež čekal již prostý parník brionský, jenž s druhým ještě soudruhem pravidelné spojení s ostrovy obstarává.

Ach, jak jsme si oddechli, když usedli jsme na palubě a s rozkoší stápěli zraky své v pestrý ten obraz přístavního života, tak rozdílný od onoho v nedalekém přístavu válečném.

Za nedlouho parníček dal se v pohyb a jako by křídla mu narůstala, unášel nás rychlostí stoupající po zelenavé hladině přístavu bujným tím rejem, kolem různých opevnění k ústí přístavu do širého moře, jež borou, předešlého dne se rozzuřivši, tak bylo ještě pohnuto, že nás vlny jeho chvílemi dosti bohatě pokropily.

A sotva že jsme vyjeli, již kynula nám z daleka rovná čára nízkých břehů, která však za nedlouho začala se trhati. Necelou hodinku ještě a v mocném oblouku zaměřili jsme k velikému ostrovu, s jehož břehu usmívalo se na nás několik přívětivých budov se svěže zeleným pozadím.

Dvě neveliká mola uzavírají jako obrovské račí klepeto malý přístav, v němž houpala se vesele malá, elegantní, vojenská barkassa, a na břehu zastavilo několik námořních důstojníků v bílých stejnokrojích, tři důstojníci dělostřelečtí a několik zvědavých hostí. Sluha z hotelu, na břehu již čekající, poukázal nás na ředitele, jenž krče rameny, lituje, že může nám poskytnouti jediný jen prázdný pokoj v podstřeší, poněvadž veškeré pokoje ve všech budovách jsou obsazeny.

V nejbližším okamžiku uváděli nás jednoduchými sice, ale neobyčejně čistými, elegantními chodbami do podstřeší tak obratně zřízeného, že činilo dojem řádného poschodí, a když vstoupili jsme pak do pokojíku s jednoduchou elegancí roztomile zařízeného, děkovali jsme vlastně osudu, že jiného bytu nebylo.

STARÝ KASTEL.

SKALNATÝ VÝBĚŽEK POBŘEŽÍ.

Upravili jsme se rychle, jak se na hosty v modních lázních sluší, a hajdy do vnitra ostrova, abychom rázem poznali jeho tak velebenou přírodu. Po levici vede okolo roztomilého sídla snad majitele ostrova neb jeho zástupce stinná cesta podél břehu mořského, jež záhy uvádí nás do plné přírody té.

Původně celý ostrov byl pokryt neproniknutelnou houštinou, „macchia“ *) zvanou, v níž vždy zelený dub, divoká myrta, vavřín, planika, vřesovitý to keř stále zelený, nesoucí červené bobule jako jahody**), řešetlák jošina s listy přezimujícími, stromovitá erika, pistacie čili řečík, lípa malolistá, stále zelená kalina, stromovitý jalovec a jiní a jiní zástupcové flory krajů moře středozemního, prostoupení listnatcem (ruscus), jehož pichlavý list vniknutí do houštiny té znemožňuje, bojovali o ten kus půdy, v níž život jejich byl vyklíčil. A nad macchií tou vznášely se celé mraky nebezpečných komárů, jež jakoby celý kraj ten proti člověku hájiti chtěly.

A do této macchie nový majitel ostrova nejdříve zarazil motyku svou. Vymítil za pomoci malé armády trestanců z Pulje v námaze neslýchané celé ohromné lany půdy, červenou a místy šedohnědou, na nejvýš úrodnou prstí kryté, ponechávaje kusy macchie pouze tam, kde nepřekážela, založil pohodlné, široké cesty na všech stranách a bezčetné pohodlné pěšiny, vysázel cypřiše, pinie, borovice a jiné konifery vzácných druhů, které do nádherného zbarvení celé přírody vnesly zcela nové, nezvyklé sice ale úchvatné tóny, založil rozsáhlé zahrady, vinice a obrovská role, skytající všechny možné druhy obilí, luštěnin a plodů hlíznatých, nezapomínaje při tom nikdy na stromovou štafáži, a stvořil takto v pravém toho slova smyslu znenáhla vegetací, tu i tam vysokým lesem prostoupenou, která v stálé zeleni a plna postupně rozvíjejících se květů učinila z ostrova malý ráj, tím půvabnější, poněvadž oživil ho celými houfy drozdů, kosů, slavíků, pěnkavek, sýkorek a jiných ptáků zpěváků, jež beze strachu před člověkem pod stále modrým, smavým nebem naplňují vzduch jásavým zpěvem svým.

Ale i na praktickou stránku ve fauně této zapomenuto nebylo. Nejen zajíc byl sem uveden, ale i bažant, a oba rozmnožili se tak, že občas puška majitelova a pozvaných jeho hostí musí řady jejich ztenčiti, aby se na škodu vegetace příliš nerozmnožili.

Ostatně velikým nepřítelem zejména mladých zajíčků jest divoká kočka, která vzala původ svůj ve zdivočelé kočce domácí, a již zřízenci majitelovi mají stále na mušce, poněvadž také v ptactvu zpěvném působí škody veliké.

A jak zbavil se majitel na vždy hrozné té malarie, která znemožňovala všechen lidský život na Brionech?

Pozval zcela jednoduše na ostrov svůj slavného Dr. Kocha, jenž dostaviv se s assistenty svými, nejpečlivějším zkoumáním došel toho poznání, že nositelem malarie té jest zmíněný již komár „Anophel,“ jenž líhne se ve zbahnělých zálivech, když naplní se po dešti sladkou vodou, v loužích, které po přívalech se utvoří a zejména i — v cisternách, do kterých dešťová voda jako jediná voda pitná se svádí.

A rozpoznav příčinu, nalezl Dr. Koch ihned také jednoduchý a přece spolehlivý prostředek, zameziti líhnutí to. Dal prostě zbahnělé zálivy zasypati a každou nahodilou bažinu, každou louži, každou cisternu polévati tenkou vrstvou petroleje, jenž larvy jeho naprosto ničí. A ortel smrti byl na Anophelu nejen vynesen ale i vykonán. Polévání petrolejem musí se arci opakovati častěji dle toho, jak dostavují se deště, ale výsledek je skvělý: smrtonosného komára na Brioni grande není více.

Přijel jsem do Brioni asi v polovici května z Benátek, odkudž vylhnali mne komáři, a zde, v pravlasti komára nejnebezpečnějšího nenalezl jsem ani jediného. (Pokračování.)

*) Čti: makia.
**) Odtud německé jméno Erdbeerstrauch, arbutus unedo neb arbutus edulis (jedlý).

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Malkah s potěšením poslouchala jeho položertovné povídání.

„Není to přece tak hrozné, když o tom tak vesele mluvíte,“ pravila.

„Jsem-li ve vaší společnosti, zdají se mi snadnými a snesitelnými i nejhorší věci. Na všechny útrapy své duše, na všechnu trýzeň nedočkavosti a dlouhé chvíle hned zapomínám a vím jenom, jak jsem šťasten, že se mohu dívati na vás a opíjeti se hudbou vašeho hlasu.“

„Už zas blouzníte?“ usmála se na něho s laskavou výčitkou.

„Blouzním a blázním. Ale teď dovolte, abych také já se otázal.“

„Prosím.“

„Proč jste byla tak smutna, když jsme se posledně rozcházeli?“

Jas zhasl na Malčině obličeji po té otázce Florianově.

„Proč jsem byla smutna? Ani už nevím, věru, nepamatuji se.“

„Chtějte se rozpomenout. Pravila jste tenkrát: Podejte mi ruku na to, že nic špatného si nemyslíte o ubohé Malce. Co to bylo, slečno, prosím vás. Nerozuměl jsem tomu. Mnoho, tuze mnoho jsem o tom přemýšlel, kudy jsem chodil, tudy jsem hledal odpovědi na svou otázku, ale nenalézal jsem jí, pomozte mi rozřešiti tu záhadu.“

Hlas i všechno vzezření Florianovo zvážnělo. Také Malkah jakoby byla pozbyla živosti, obličej její stal se bělejším, hloubka černých očí smutnější.

„Nemluvme o tom,“ pravila po krátké pomlčce, „dosti toho, co jsme si již minule pověděli, zapomeňme na to.“

Ale Florian odporoval zoufalými posunky i slovy.

„Musíme o tom mluvit, nelze zapomenout. Neměl bych pokoje, neměl bych klidu, kdybyste mne nechala dále tápati ve tmách. Ustrňte se nade mnou, upokojte mne svou důvěrou — prosím vás snažně o to!“

Upřel na ni žádostivé oči a ona se mu do nich dlouze zahleděla.

„Svěříte se mi?“ zašeptal dychtivě.

Nepromluvila, zavrtěla jenom hlavou, a při tom jakoby zvolna uhasínal oheň jejích zřítelnic.

„Slečno Malko,“ zvolal Florian vzrušeně, téměř až divoce, „vy nejste šťastna!“

„A to poznáváte teprve teď?“ řekla s chladným úsměvem.

„Co vás bolí?“

„Všechno, všecinko, co souvisí s Malkou Rubinovou, všecek můj bídný život mne bolí.“

Odvrátila se poněkud stranou a zadívala se někam daleko, za zelené lesy, za šedomodré hory, do prázdna nebo do světlého azuru poledních nebes. Její ztepilá nepohnutá postava a truchlivý pohled jejích očí umlčoval také Floriana.

Bezděčně bloudil za jejím pohledem, jakoby tam v té dálce chtěl se střetnouti s jejími tajemnými myšlenkami.

Bylo ticho všude vůkol, kromě ptačího zpěvu a tepotu dvou znepokojených srdcí nebylo slyšeti ničeho. Veliký pták, nejspíše orel, jako ztrnulý ve výšinách tkvěl s rozpiatými křídly nad místem, kde zalesněný břeh Sutjesky přechází v holou stráň Volujaku. Mladé trávy a kvítí z blízkých strání, rozehřáté poledním sluncem, vonělo.

Posléze, po chvíli mlčení, Malkah zhluboka vzdychla.

„Nechcete se podívati k nám?“ jako probuzena ze sna, pravila svěžejším hlasem.

Na obličeji četařově lpěl stále ještě mráček zasmušilého vzdoru.

„Ne, nechci, zůstaňme tady, prosím vás. Tady vás mám aspoň pro sebe, kdežto tam abych odvažoval a hlídal každý pohled a slovo. Tady aspoň můžete nerušeněji vrtěti hlavou na moje další prosby.“

„Proč jste tak zvědav, proč to jen chcete vědět?“ pravila.

„Aby mne to upokojilo.“

„A což kdyby vás to ještě více zarmoutilo?“

„Byl bych pak přece klidnější. Uvažoval bych o tom, je-li něco v mých silách, co by vás dovedlo učiniti spokojenější a šťastnější. Za váš jediný klidnější úsměv položil bych všechen svůj život. Chcete jej? Přejete si, abych vám jej složil k nohám? Poroučejte, slečno Malko, hlesněte jenom slovíčko. Anebo snad pochybujete o mé upřímnosti?“

Zavrtěla opět hlavou.

„Nepochybuji, věřím vám. Ale proč to všechno naléhání a otázky? Hleďte, jak jsme byli prve veselí, když jsme se tu sešli. Zasmějte se, podívejte se radostně, vypravujte něco o sobě, hubujte třebas, rozkřikněte se také na mne, jak se umíte rozkřiknout, ale jenom se nedívejte tak smutně. A nechtějte už vědět, co znamenala ona předešlá moje snad nerozvážná slova.“

Zardělý obličej Florianův pobledl, mladý muž, těkaje žádostivýma očima po Malce a znepo-

kojeně oddychuje, k něčemu se odhodlával. Pak řekl změněným, jako nesvým hlasem:

„A nikdy se toho nedovím?"

Malkah několik vteřin se rozmýšlela.

„Snad nikdy, anebo, dovíte-li se toho, bude to až při našem rozloučení. Už jsem vám řekla —"

„Ale já nechci myslet na naše rozloučení," prudce zvolal četař. „Raději smrt než vědomí, že jsem vás ztratil! Ne, ne, já vás nechci nikdy ztratit! Slečno Malko, hleďte, slyšte, jsem špatný, lehkomyslný chlap, nicotný člověk, taková bludná, beznadějná existence, až dosud nestaral jsem se o budoucnost. Ničím nejsem, ničeho nedovedu, ale mám vás tak tuze, tak velmi tuze rád. Chtěl bych učiniti zázrak a státi se jiným člověkem, vážným, rozšafným, horlivým, chtěl bych býti něčím velikým a dosáhnouti vás, kterou stále a stále vidím tak vysoko nad sebou. Vynaložil bych na to všechno své snažení, všechny schopnosti, píli, vytrvalost, všechny síly svého těla i ducha. A co ještě — všechnu svoji lásku."

„Nebylo by to nic platno," řekla smutně Malkah.

„A co tedy, pro Boha, mám dělat?" netrpělivě na ni hartusil mladý muž.

„Zapomenout."

„Což mne ani trochu nemilujete?"

„Ani tím by se nic nezměnilo, leda že bychom oba měli ještě větší bolest. Chápete?"

„Nerozumím. Byl bych šťasten, kdybyste přisvědčila. Myslím, že by to náhle rozptýlilo všechny moje pochybnosti a že bych byl upokojen. Slečno Malko, prosím vás snažně, prosím vás pro všecko na světě, povězte mi, máte-li mne aspoň trochu ráda a že si jenom nezahráváte se mnou. Taková krásná, příhodná chvilka se nám naskytla, abychom si to pověděli. Jste taková záhadná, taková tajemná, někdy mne vynášíte na výsost nebes a jindy zas nemáte pro mne pohledu nebo slovíčka. Když jste tenkrát za mne udeřila do obličeje podplukovníka Fekete, umíral jsem nadšenou radostí, že mne milujete, ale když jsem pak přišel a žebral krok od vašich dveří o váš pohled, ani na vteřinu jste se neobjevila, nepatrný četař Florian nestál vám za to, kdež pak vy, která dovedete pohrdati vším na světě, mohla byste najíti zalíbení v mizerném poddůstojníkovi!"

„Tak, tak, hubujte," vydechla s přitrpklým úsměvem.

„Ano, vysmějte se mi," rozčiloval se četař. „Pohráváte si se mnou jako kočka s myší, rozumím. Baví vás, že ten hloupý chlap se ploužízavámi jako stín, že vzdychá, fňuká, škemrá o vaše slovo, na kolenou prosí o váš úsměv. Víte, že za váš jediný pohled bych si vrazil nůž do prsou nebo si prostřelil hlavu. Těší vás, že máte zas více o jednoho pitomého otroka, a když ten otrok je dva kroky za vašimi dveřmi, posmíváte se mu s bratrem. Blázen, pošetilec ničemný, říkáte. Máte aspoň zábavu v téhle samotě, a kdybyste mne na konec viděla šílit nebo prostřelit si tu bláhovou hlavu, bylo by to pěkné zakončení, měla byste docela slušnou vzpomínku pro budoucnost. Prosím vás, slečno Malko, buďte aspoň na půl minuty upřímnou a povězte mi, jste-li z kamene nebo z ledu, jste-li skutečně tak necitelná a zlá a nemáte-li mne ani dosti málo ráda?"

Malkah nepřestávala se usmívati. Podobalo se, že ji těší Florianovy výčitky a rozčilení. Obličej její nabýval výrazu, jakoby ho skutečně chtěla škádliti a drážditi, aby si počínal tím bezohledněji. Kdykoli oči jeho výrazněji se zajiskřily, tu pokaždé oživly také její zraky.

„Hubujte, hubujte!" zúmyslně podněcovala jeho rozechvění.

Ale v četařovi tím vyzváním překypěla již míra zdrženlivosti. Postoupil k ní až na krok a nakláněje se k ní takořka se vpil modrýma rozvášněnými očima do jejích široce rozevřených zraků. Horká odhodlanost ke všemu sálala z veškeré jeho mladé, silné bytosti.

„Odpovězte," naléhal. „Řekněte jenom slovo, netrapte mne, nedohánějte mne k zločinu!"

„K zločinu?« opakovala po něm. „Co byste chtěl učinit?"

„Vrhnout se na vás. Zahrýzti se do vašich rtů a pak vás zardousit těmato nedočkavýma rukama, třebas před celým světem, ať se pak se mnou stane co stane! Nepochybujte o tom, a nuže, teď mi snad odpovíte?"

Výraz obličeje Malčina stal se laskavějším a měkčím.

„Ano, odpovím vám, jak si přejete, ale prosím vás, nechte mne dříve chvilku oddychnout," pravila přívětivě. „A hleďte," náhle dodala, ukazujíc směrem, kde ve skalnatých „Vratech" propadala se prudká Sutjeska.

V tom zaduněla protáhlá rána jako vzdálené rachotící hromobití. S temene Zelengory, nakloněného k Čemernu, řítily se poslední laviny. Bylo viděti, jak veliké plochy sněhu utrhávají se v popoledním slunci, zvolna sjíždějí na sklonu a padají pak podle příkré, skalnaté stěny dolů, kde na úpatí kolmé skály přestával les. Jako ohromné bílé vodopády řítily se v nevelkých přestávkách sněhové spousty a dopadajíce vystřikovaly na dvacet metrů do výše, podobny rozprášenému mléku a mléčné pěně.

Něco tak úchvatného neviděli do té doby nikdy ani Malkah ani Florian. Po chvilkách zahlučelo za pádem laviny vždy ono výrazné zaburácení, tak velmi podobné dělové ráně nebo hromu. A nade vším tím smálo se vysoké jarní slunce a nepohnutě trčela roztažená křídla orlova.

(Pokračování.)

LIST Z CYKLU POHLEDŮ NA PRAHU.
(Pucherna nebo Jäntsch.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VZPOMÍNKA NA PRVNÍ DIVADELNÍ BÁL ROKU 1863. Laskavostí p. Emila Fochta, člena Národního divadla, dostala se na náš redakční stolek vzpomínka na první společenskou divadelní zábavu, pořádanou roku 1863 v prvním masopustě, jehož se dočkalo tehdejší Prozatímní divadlo. Poslal ji výboru uměleckého kabaretu p. Edmund Chvalovský, bývalý vynikající člen a režisér Národního divadla, jenž žije na odpočinku v Soběslavi.

»Jsem asi z herecké družiny jediným a posledním pamětníkem tohoto večera,« píše pan Chvalovský, — »roztomilého, ale tak skromninkého, jak skromné byly tehdy naše poměry. Představuji-li si dnešní nádherný, řekl bych repraesentativní ráz zábavného podniku umělecké družiny naší, společnost ve skvělých úborech, bavící se v bohatě dekorovaných žofínských sálech a vířící v pestré směsi po parketách, velkou, vzorně hrající kapelu, připamatuji-li si, že společnost do kabaretu zavítavší je nepatrným zlomkem nespočitatelných tisíců a tisíců našinců, kteří téhož dne plní divadla, sály, veřejné i soukromé zábavní místnosti — a vzpomínám-li těch tří malých, čisťounce sice vybílených, ale chudičkých světnic ve školní budově u sv. Vojtěcha, kde první divadelní bál našel útočiště, srovnávám-li lesklé parkety Žofína s vyšlapanými a pískem vydrhnutými podlahami školy svatovojtěšské, dokonalou hudbu velikého tělesa se skromným sextettem ochotných členů divadelního orchestru, vmyslím-li se celou duší v dobu tehdejší, připadá mně to vše jako sen. Omšená fráze, pravda, ale nikdy nebyla tak případná, jako v tuto chvíli. Byl to »domácí bál« nepatrných rozměrů — ale skromničké byly také začátky našeho Prozatímního.

Finance byly ubohé — příznivější už byly podmínky uměleckého rozvoje. Byl tu kmen starých, zkušených herců, a ti, kteří se měli státi jejich nástupci, šli k divadlu s velikým nadšením. Vidím je v duchu všechny, jak jeví se po dávných a dávných letech mému zraku, vidím typické, markantní postavy našeho veřejného a společenského života, slyším různé ty charakteristické hlasy svých bývalých, dávno a dávno zetlelých kolegů a kolegyň, vidím a slyším i ty, kdož za tehdejších dob byli v živém styku

s divadlem, tím srdcem mladého, probouzejícího se Češství. Starý Palacký ovšem nepřišel, ale dostavil se Rieger, tehdy muž plné síly a jarosti, »český lev«, jak mu tehdy říkali, přišli Sladkovský, Neruda, Hálek, bývalý dramaturg Pfleger-Moravský, nový dramaturg Švanda, a mnoho politiků, literátů a žurnalistů — přišlo všechno, co tehdy tvořilo tak zvaný pražský český svět.

Ještě jsme nemluvili o repraesentaci — srdce nás pudilo pod společnou střechu, a měli jsme radost, že jsme se sešli, že jsme se viděli. Dámy dostavily se v lehkých, pracích šatech, páni neměli fraků — ale jak tam bylo milo, srdečno a útulno! Páni přispěli na výlohy, dámy obstaraly kuchyni, dodaly koblížky, bábovky, koláče, šunku, sládci poslali pivo, Ferda Náprstek hojnost vína i likéru. Lady patronesse zábavy byla a dozor nad pokrmy měla milá naše kolegyně paní Hynková, kolem ní družily se a čile si vedly dámy: Čermáková, Fanny Bollardová, Lipšová, Eliška Pešková, Boschettiová. Tančilo se na hrbolaté podlaze o překot — zejména my mladší dělali divy. Vidím je v kole tak živé, jakoby to včera bylo — Šamberka často jsem v náruči spanilé divenky neviděl, ale za to se tužili Pokorný, Braun, Paleček, Adolf Čech, Čapek, ba i starší — Kaška, Lapil Boschetti, režisér Svoboda — temperamentně holdovali Terpsichoře. Tenkráte nebyly ovšem poměry politické tak napjaté, jak je tomu dnes, a proto do českého divadelního bálu zavítalo mnoho našich německých soudruhů. Pamatuji se, že na bále byli: první tenorista německého divadla Bachmann (Čech), Rafael (bas buffo), Steinecke (baryton), Eilers (hluboký bas) a mnozí jiní, kteří se s námi veselili, bavili a zpívali až do rána bílého. Nepřišel tenkrát komik Sekyra — byl to mrzout a podivín — a omluvil se Šimanovský. To byl náš první divadelní bal před šestačtyřiceti lety — tak vypadal obraz našeho mladého, rostoucího společenského života. Vzpomínka mně vytryskla z péra ve chvíli, kdy jsem dostal pozvání do uměleckého kabaretu. Jsem jediný a snad poslední z těch našich milých a drahých, skoro už zapomínaných, ne-li zapomenutých hlav, a proto jsem ji napsal.

Na konec ještě malou, rozmarnou doušku. Po bále zavedl nás Šamberk do Moskvy, populární hospůdky, jež bývala útulkem českých umělců, spisovatelů a novinářů. Šamberka tam táhlo srdce — do spanilé Matyldy se zakoukal, a přišel se na ni podívat, několik slov s ní pohovořit. Výborně se bavíme — v tom se otevrou dvéře, a do lokálu se vplíží Sekyra. Chvíli nás poslouchal, pak se vytratil od stolu a s Matyldou dlouho rozmlouval. Pověděl na Šamberka, jak se bavil, dámám dvořil, namluvil panence, že tam lásku jedné krásce sliboval — a bylo zle — mnoho slzí, příval výčitek, zkrátka scéna, jež Šamberkovi nebyla příjemná. Sekyra stál mezi dveřmi jako Mefisto a škodolibě se usmíval, že Šamberkovi, známému dobyvateli ženských srdcí, připravil mimo všechno nadání tak horkou lázeň. R. I. K.

KOČIČÍ KRÁL, veselohra o 3. jednáních od Jaroslava Vrchlického, sehrána na smíchovském intimním divadle jako první hra v III. cyklu Májem pořádaném. Děj renaissanční veselohry není široce založen. Panující král Odoardo vyhání všechny státní své hodnostáře, nechce je ani vidět, ani o nich slyšet, horuje pro umění jen, přírodu, a panování v několika dnech, co po smrti otcově je králem, tak ho znudilo, že rada přítele jediného, sochaře Ločiky, aby vzdal se trůnu ve prospěch bratra Mattea, žil toliko sobě, svým snům a vidinám, přichází jen vstříc jeho vlastním myšlenkám. Matteo je vysoce urozený uličník, provedl na večer před tím jakousi švandu s kočkami, jež dal schytati, nasypal jim do kožichu papriku a pustil po městě. Celou noc na to prohýřil, teď si přichází pro zasloužený výtopek; a zatím slyší, že se stal králem. Až potud první jednání, jež působí výborně. Odoardo pak navštíví Ločikův atelier, spatří tu modelku Mariettu, zamiluje se na ráz, bleskem do ní, než tato ctnostná děva miluje již bratra Mattea. Na maškarním plesu, který vyplňuje děj třetího jednání, se o tom přesvědčí; zlatý řetěz, který své lásce přinesl, vzala tata sice na ples, ale jen povrchem šatu objímá její šíji — řetěz Matteův má na žhavém srdci. Odoardo vyjde dosti žalostně z celé aféry — bude totiž přítelem pouze. A doví se od maskovaného bratra ke všemu nemilou věc, zač ho má za to, že mu ustoupil s místa královského — za osla, dobrého, šlechetného, poctivého, ale osla, nic jiného. A tak na konec, když Marietta jako královna po boku kočičího svého krále sedá na trůn a panoše po způsobu starých komedií vystoupí, aby obecenstvo dívající se na kus, oslovil, potvrdí Odoardo sám bratrovu diagnosu, žádá totiž za dovolení, aby směl ke všemu zahýkat. V tomto goldonovském zakončení je mnoho opravdového humoru. O provedení hry na smíchovské scéně možno říci, že byla ji věnována péče všemi účinkujícími, i také režií. *s.*

SVATOMATĚJSKÁ POUŤ – POUŤ POHANSKÁ. V neděli putovaly proudy Pražanů ke sv. Mateji. Je to první, předjarní, nejstarší pražská pouť. Z těchto nepřehledných zástupů jistě málokdo má tušení, jakého původu a jakého stáří svatomatějská pouť je. Velice malebně situovaný kostelík stojí na návrší nad romantickým šáreckým údolím, jevištěm to mlhavé báje z dob tak zvané dívčí války. Již

v nejstarších dobách křesťanských stávala na místě nynějšího barokového kostelíka svatyňka románská z nejrannějších dob křesťanského kultu v Čechách. Místa, kde nalézáme nejstarší naše románské rotundy, bývala z pravidla obětišti slovanských pohanů . . . Naši věrozvěstové a šiřitelé nové víry dovedli znamenitě využitkovat náklonnosti pohanského lidu k místům, na nichž scházíval se lid k obětem a slavnostem náboženským. Na návrší svatomatějském bývalo staré pohanské obětiště, snad nejdůležitější a nejpamátnější v celých středních Čechách. Když asi před deceniem Společnost přátel starožitností podnikla archeologický výzkum na jižním svahu svatomatějského kopce, vedle staré zdi hřbitovní, kde nyní rozprostírá se nový, rozšířený hřbitov, nalezla tu spoustu starožitností.

Při odkrytí humusu přišli starožitníci na mohutnou vrstvu do červena vypálené hlíny, ve které objeveno veliké množství střepů z nádob předhistorických, spousta pískovcového kamene, do červena vypáleného, kusy bronzoviny, celé a polámané předměty z bronzu. Celkový ráz nálezu tohoto dokazuje, že v těchto místech sídlil v mladši době bronzové lid, jenž zde, na vrcholu Šárky, měl největší až dosud známou výrobnu na věci bronzové v Čechách. Byl to asi velebně uchvacující pohled na vysoko šlehající plameny, jež ve dne v noci z pecí vyžehovaly. Již tímto daleko viditelným, hrůzně krásným divadlem stalo se místo toto v celém kraji významným a jistě také populárním. Bylo ve výrobě samé, jež neměla v celých Čechách, abychom moderně se vyjádřili, rovnocenného konkurrenta, mnoho tajuplného pro prostý okolní lid. Soustředil se tu dozajista také obchod s produkty bronzovými a přilákal sem množství kupujícího lidu, jenž výrobky polní a hospodářské za lesklé, zlatem tehdy vyvažované předměty bronzové, směňoval. A není pochyby, že v ústředí tajuplné výroby, do které zasvěceno bylo jen několik málo vyvolených, záhy povstalo také středisko náboženského kultu.

Na starém hřbitově nalezlo se také několik tak zvaných pokladů, to jest množství nahromaděných předmětů bronzových, rozlámaných i nových, neporušených. Poškozené předměty měly býti roztaveny a přelity v nové kamenné kadluby, nové pak měly býti rozvezeny do celých Čech jako hledaný a dobře honorovaný artikl obchodní. Bylo tu nalezeno mnoho nožů, srpů, palstavů (sekyrek), jehlic a mečů. Zde i v jiných hromadných depotech nalezeno množství srpů, což je pádným důkazem, že lid věnoval se zemědělství. Nálezy mečů a zbraní vůbec svědčí o tom, že lid, jinak mírumilovný a pracovitý, dovedl se, byla-li toho potřeba, statečně brániti. Celkový kulturní charakter nálezů šáreckých poukazuje na kulturu tak zvanou mladší bronzovou, která dosvědčuje, že nejstarším obyvatelem Šárky byl Slovan, jenž z krajů severních (Lužice) v době kultury lužické vtrhl do Čech a okolí nynější Prahy a obsadil Šárku a terrain podbabský. Stalo se tak asi v prvním tisíciletí před Kristem, a od těch časů nevymizel živel slovanský z periferie královské Prahy, jak dokazuje nepřetržitý vývin kultury lužické až do kultury historické doby knížecí.

Vraťme se k naší populární pražské pouti. Není křesťanského původu — o tom není možno pochybovat. Ale za to je jisto, že se tu jedná o starou pohanskou oslavu hlásícího se jara, nového, rašícího života v přírodě. Pohanští Slované s přírodou těsněji souviseli, než civilisovaní jejich potomci. Cítili mnohem intensivněji s přírodou, stopovali její vývin s větší láskou a bázní — spatřovali v tom podmínku svého života a symboly neznámého božstva. První teplé jarní paprsky, první ptačí píseň, první známky veliké změny, vzkříšení ztuhlé přírody, znamenalo pro ně projev přízně záhadných božstev, který ve svém prostém pojímání personifikovali, ať už jako znovuzrození božstva Slunce nebo vracející se božstvo Jara. Není pochyby, že velkou, pro ně nejdůležitější, nejslavnější událost, největší svátek, příští příjemnějšího, nového života ve volné přírodě, oslavovali nejokázalejším způsobem právě na místech, kde bylo centrum obchodu a výroby, jejíž plameny, po celý rok krajinu ozařující, byly symbolem života, a kde také bylo ústředí náboženského kultu. Putovalo sem jistě lidstvo z celého okolí, aby v tak význačný den pokořilo se božstvu a dobře se pobavilo. Jest velice pravděpodobno, že sem putovali obyvatelé i ze vzdálenějších krajů středočeských, aby tu obětovali bohům, a co potřebovali, aby si tu opatřili. Je ostatně zjištěno, že pod Šárkou, v nynější Podbabě a Dejvicích, bývalo největší tržiště, kde koncentroval se obchod celých severních Čech. Dr. Karel Prokop dokonce na základě velice bohatého materiálu předhistorického dokazuje, že právě v Podbabě stávala v době předhistorické stará Praha. A tak nyní, až povstane Praha Velká, vrátíme se do svých starých, původních sídel, kde bývala již před několika tisíciletími kolébka naší Prahy. V neděli, když jsme se vraceli z pouti Šárecké, viděli jsme na jižním svahu šáreckém, právě v těch místech, kde výzkum starožitníků veliký nález učinil, světla na hrobech. Pieta, která ve svátek svatého Matěje světýlka rozžala, tušení ovšem nemá, že hlásí se tu v drobném tomto projevu lásky a úcty k nebožtíkům krásný, tklivý pohanský zvyk — zapalovat hranice na hrobech a uctívat je světly; že se tu zachovává mimoděk střípek, zbyteček starodávného, staroslovanského kultu náboženského. *Bl.*

EMIL ANTOINE BOURDELLE V PRAZE. Do seznamu XXVIII. výstavy Manesa napsal několik slov A. Rodin. Temperamentní velký mistr našel v Bourdellovi žáka vlastností velmi příbuzných: prudkého zaujetí, ostrého zraku a brillantní, smělé

techniky. „Co tu nových nálezů, co radosti“, praví Rodin, „shledám-li tu modelace, které jsem tušil během svých studií — a které jsou tu realisovány.“ Mistr povyšuje žáka nad sebe. Bourdelle vskutku často překvapuje úžasnou jistotou svých prstů, kterými formuje hlínu jakoby v jediném okamžiku v silné dílo, řekl bych i strhující, kdyby mne nezdržovaly příliš patrné vlivy cizí, antické, gotické, barokové a hlavně Rodinovy, zavádějící umělce někdy dále, než bychom čekali od vyznavače přísného individualismu. Zdá se, že měl mistr pravdu, když varoval svého žáka před velkou jeho snadností. Jako Rodin vyjadřuje Bourdelle hravě vzepjetí vznícené vášně (Pomník národní obrany), rozmach mužné síly (Perseus v boji), smyslné zvlnění ženských těl (Zora, Oblaka) i přemyšlivý klid, jímž dosahuje účinku monumentálnosti (Carpeaux). Skvěle modeluje Bourdelle hlavy (Beethoven, Ingres, masky bojovníků). — Vzácný host zahájil svou pražskou výstavu osobně. Zvykli na tradiční zdvořilost Francouzů, naši umělci byli asi překvapeni výroky tohoto vznětlivého syna francouzského jihu, zaujatého svým uměním. Některé jeho úsudky vynikaly — jak fama vypravuje — neobyčejnou břitkostí. Svědčí o vyvinutém umělcově sebevědomí, kterého my, žel, tak často vůči cizině postrádáme. *ři—*

LIST Z CYKLU POHLEDŮ NA PRAHU. Kdo může býti tvůrcem pěkného tohoto uměleckého dílka, jež vzniklo asi v první polovici minulého století? Možná, že je to P u c h e r n a, možná, že J ä n t s c h — spíše prý první než druhý. Pucherna byl vynikajícím rytcem své doby, umělcem jemné duše, pevné, vybroušené ruky, jenž probil se konvencionalismem, zvedl závoru přesné linie, jež byla prvním a posledním cílem, a začal kresliti přírodu měkkou notou, zachycoval hru světel, vzduch a slunce — byl impressionistou. List, jejž získal náhodou přítel našeho listu a zapůjčil nám jej k reprodukci, má předně cenu lokálně historickou — podává milý pohled na partii, malíři tehdejší doby zanedbávanou a proto je tím vzácnější — a je zajímavý hlavně uměleckou cenou. Není to pouhá veduta, je to umělecká komposice rázu romanticko-malebného. Její barevná nádhera připomíná takřka moderní naši školu koloristickou. Převládá tu kolorit nad linií, ba, ona takřka pod ní mizí, což je v době, ve které obraz vznikl, význačná zvláštnost. Zdá se, že list je částkou celého cyklu pohledů na Prahu, rytina vzácná, nejspíše neznámá. Zachovalo se velmi málo pohledů s těchto míst. Vidíme na rytině Petřín, Strahov a kus krajiny z okolí Střešovic. Je na ní zachycen také kus tehdejšího života — Pražan, jenž si sem, do ztraceného zákoutí, vyšel, zatoulal se sem jistě za sluncem, za čistým vzduchem, za klidem, jenž sem z Prahy ani echem nedoléhal. —si—

NAŠE NÁRODNÍ PÍSEŇ V ANGLII. Článek N a š e n á r o d n í p í s e ň v e F r a n c i i, uveřejněný v jednom z posledních čísle Máje, připomněl mi, oč dříve byla uvedena naše národní poesie do Anglie. Učinil tak již r. 1832 vynikající básník, linguista a diplomat S i r J o h n B o w r i n g (Bauring). Narodil se r. 1792 v Exeteru, stal se r. 1835 členem parlamentu, a získal si velké slávy jako znamenitý státník a diplomat, jemuž svěřována byla důležitá poslání. R. 1854 povýšen byl dokonce do stavu rytířského a jmenován guvernérem v Číně. A tento vynikající básník a státník zamiloval si zvláště poesie slovanské. Vydal výbor básní ruských, polských i srbských ve svých překladech a prostřednictvím Fr. L. Čelakovského seznámil se i s poesií a literaturou českou. Plodem jeho studií byla roku 1832 v Londýně vydaná kniha s titulem českým a anglickým: „Wýbor z básnictwí českého — Cheskian Anthology: being a history of the Poetical Literature of Bohemia, with translated specimens by John Bowring.“ Mottem na titulním listě je verš Kollárův: Prawau wlast gen w srdci nosíme, tuto nelze biti, (vytištěno „nebze“) ani krásti“ s anglickým překladem: Our heart — our country's casket and defence — our country none shall steal, none tear it thence“ a dále: „Hudbu a zpěvy Čech milug“ (patrně má státi „miluje“). V knize samé shledáváme se s pěkným úvodem do historie české poesie, protkaným překlady z rukopisu Královédvorského, s překladem husitské „Kdo jste boží bojovníci“, středověkého rýmování a s pěkným výborem písní národních. Tituly písní jsou uvedeny česky a působí tklivě, čteme-li tu nadpisy: „Náš kohoutek kokrhá, kokrhá, Když sem gá šel skrz černej les, Pase owčák, pase ovce, nebo Husička divoká letěla z vysoka“ a pod. Celkem je tu přes 40 překladů národních českých písní. Vedle nich obsahuje kniha výborný převod Šnajdrovy ballady: „Jan za chrta dán,“ „Ody na Žižku“ od Puchmajera, ukázky z veršů Jungmannových a Polákových, 41 sonetů Kollárových a překlady z Hanky, Žofie Jandové, Šafaříka a Turinského. O velké sympathii překladatelově pro národ český svědčí však úvodní báseň Bowringova „To Fr. Lad. Čelakovský“, ve které vyslovuje básník radost z našeho národního vzkříšení. R. 1843 vydal Bowring ještě rukopis královédvorský: „Manuscripts of the Qeen's Court: a collection of old Bohemian Lyricoepic songs, with other ancient Bohemian poems.“ Zemřel r. 1872. Ve vlastní své poesii pěstoval hlavně náboženské hymny. *a*

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 25.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

PÍSEŇ.

Zda chvěje se lupen, když vypučí z jara,
že větru strhne jej svist?
Zda pták, který zpívá, se bojí a stará,
že podzim vyštve jej z hnizd?

Zda myslí strom na to, když plný je květů,
že k zemi srazí jej blesk?
Zda květy, jež voní, a motýla v letu,
že zhynou, pojímá stesk?

Proč ty jen, ó, srdce, se vzdáváš snu příliš,
jsi míň než oni neb víc?
Proč každý mžik jen si otrávíš, kvílíš,
kams v mlhy za slunce zřít?

Pěj, jásej a zpívej, puč v květy, leť s vánkem,
buď bratrem všeho a všech,
víc nechtěj být než jen přírody článkem,
a osud osudem nech!

Pij slunce a radost, kol plná jí číše,
jsi stejně života host,
jak ptáče, jež zpívá, jak květ, jenž tu dýše,
jak list, jenž na větvi vzrost!

HLAS LAMPY.

Má lampo, která pláš
tu tiše nad mou hlavou
a kterou zřít je až
z ulice nocí tmavou:

Rci jasným plápolem
pozdnímu venku chodci,
jenž v duši mdlý a něm
se vrací z pitky nocí:

„Ó, bloudku, jaký klam
ty plesy jsou a schůzky,
je nad vše lampy plam
a svět tvé jizby úzký!

Do čtyřech jejich stěn
své ukryj sny i žely,
tam jist a bezpečen,
jsi masky prost, svůj celý.

Tam není klam ni lež
a není zrady k tomu,
ó ty, jenž nocí jdeš,
spěš v mír a klid, spěj domů!“

Rci tomu svitem svým,
jenž zapadá až dolů,
kdo rozryt zoufalstvím,
v tmách bloudí kol a v bolu:

„Ó zvedni zraky sem
a slyš, co svit můj hlásí:
Já světlem věčným jsem,
vzňat před oltářem Krásy.

Je smuten, kdo tu bdí,
leč zář má jasně plá mu,
a jizby prosté zdi
jsou kol jak stěny chrámu.

Když štval jej krutý svět,
když nůž mu v srdce vrazil,
v tom chrámě našel v sled
vždy tichý, jistý asyl.

Kde světlo moje zříš —
jen oči výše upni! –
tam sklání čelo níž
na tvrdém chrámu stupni.

A knihy srovnány
v své přihrady a rámy,
jsou jako varhany
s tisíci píšťalami.

Z nich mocný chorál zní,
jak v stropy, jež se klenou,
nad bolů prohlubní,
nad duši zachráněnou!“

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračováni.)

„To je strašné," jako pro sebe zašeptala užaslá Malkah.

„Nádherné," přidával k tomu četař. „Až dech se člověku zastavuje v prsou."

A když poslední pole sněhu se utrhlo a lavina dopadla a dozněla, Florian obrátil se k mladé Židovce a dodal mírným, úplně zkrotlým hlasem:

„Právě tak to bouří dnes ve mně, slečno Malko, a vy ještě neodpovídáte?"

„Chci vám odpověděti, ale váhám ještě, přemýšlím, jak bych vám to nejlépe řekla."

„Vždyť stačí k tomu jedno nebo dvě stručná slovíčka."

„A nebudete už vyzvídati na mně, až vám to povím?"

„Tím se mi přece otevře všechno moje tajemství. Budu spokojen, nebudu vás už trápiti žádnými otázkami, co mi teď řeknete, to mi pro vždy stačí."

„Slibte mi to."

„Slibuji."

„Pojďte tedy k nám, rychle, neváhejte a pojďte!"

Četař podíval se na ni překvapeně, ale ona s úměvem dodala:

„Už není jiné pomoci, už musíte, naše kantina vás spasí. Rychle, rychle, tam se vracejí z výletu vaši vojáci, pohleďte!"

Skutečně na planině objevil se právě na svém koni dlouhý setník Groh ve společnosti tří jiných důstojníků a popojížděl směrem ke kantině.

Krátkozrakost jeho zachránila pro tu chvíli četaře Floriana, který nemoha již couvnouti k mysliveckému baráku, chvatně vstoupil s Malkou pod ochranný krov kantiny.

XX.

Mordche Rubin tak byl zaměstnán účtováním svých značných příjmů z doby koncertů, že téměř ani nepozoroval nepřítomnosti své sestry a jak dlouho byla mimo kantinu. Docela mu ušla ona dosti dlouhá chvíle, po kterou Malkah venku hovořila s Florianem.

Měl nyní jinou práci a jiné starosti než sledovati Malčiny kroky, které však až po tu dobu nebudily v něm nijakého podezření. Dívka byla k mužům vždycky mnohem zdrželivější a upjatější než si přál, a kromě toho mívala zejména v takových věcech svoji hlavu, nedala si nikým poroučeti, a Mordche byl bezpečen, že se nedopustí ničeho, co by jí mohl vytýkati, leda až přílišnou chladnost vůči hostům a nevšímavost.

Patrně potěšen dobrými výsledky svých počtů, usmál se na vstoupivšího četaře a zvedal sehnutý hřbet od svých papírů, aby hostě obsloužil.

„Už jsem se obával, že se pan četař Florian stal našemu obchodu nevěrným," začal hned po uvítání, „neviděl jsem ho tu již tuze dlouho, myslím, že po všechny dny, co jsme zde měli ty krásné koncerty. Čím smím posloužiti, prosím? Libo-li víno, černou kávu nebo snad sklínku výtečné rakije?"

„Zatím nic, Mordche," smál se četař rozjařen nastalým dobrodružstvím, „nebezpečí mne zahnalo pod tvůj pohostinný krov, rozumíš? Mám kasárníka, ale unikl jsem na okamžik na svobodu a v tom již byl bych padl do drápů našeho hejtmana. Nedej Pánbůh, aby na své herce zarejdoval k baráku a chtěl mluviti s poddůstojníkem, který je dnes poctěn hodností —."

„Nebojte se," vpadl mu Mordche do řeči, „pan hejtman Groh nejede ke kasárnám, pan hejtman Groh míří rovnou sem, na mou věru, snad nechce s těmi pány navštívit naši kantinu?"

Rozradostněn přistoupil k oknu a již očima, zářícíma touhou po dalším výdělku, vítal přicházející důstojníky.

Pohlédl tam také Florian s Malkou, a čím více plesal Mordche, tím kyseleji se tvářil zaražený četař.

„Teď jsem si dal, teď jsem v krásné pasti," vzdychl si a ohlížel se po krámě, po všech krabicích, bedničkách a lahvích, jakoby zkoumal, do které by mohl zmizeti v té trapné vteřině.

„Nedělejte si z toho nic," pokusil se těšiti ho Mordche a sám již také nakukoval, nemohl-li by se Florian schovati za pult.

„Ne, to je velmi směšné a hloupé," zahuboval lapený poddůstojník, „ani mi není tak o trest jako o tu ostudu a o neslýchané ponížení. To bude tentokráte ještě horší než minule s podplukovníkem."

„Mám mu zas dát políček?" zasmála se Malkah.

„Ne, nechtějte zkoumat Pána Boha, slečno," bránil četař, „dnes by to nebylo jen tak, dnes to není beze svědků — už jsou tady, u všech čertů rohatých, už to nastává!"

Malkah nepřestávala se usmívati. A když hlasy důstojníků se ozývaly již před samou kantinou, kde setník Groh sestupoval s koně, a když již bylo nepochybno, že hodlají vstoupiti, Malkah pojednou otevřela dvéře přístěnku a ukazujíc tam pravicí, řekla rozmarně:

„Prosím, račte do našeho salonu."

„Jen račte," rovněž tam kyna jako nuceně po ní opakoval Mordche.

Nedávaje se již pobízeti, četař Florian jenom se přikrčil a vklouzl tam tiše a rychle jako kolčavka.

Hned za ním, když důstojníci již sáhali na kliku dveří, vstoupila také Malkah.

Florian neviděl ji nikdy tak rozradostněné jako v této choulostivé chvíli. Zdálo se mu, že i červánek teplého zardění postřehuje na jejích bílých, obyčejně jako mramorových tvářích, které skorem vždycky byly bez úsměvu. Ale teď živě planuly, právě tak jako vesele a jaksi podnikavě se leskly její krásné oči, tak tuze podobné černým démantům.

Rozpřáhla ruce, jakoby byla v rozmarných nesnázích.

„Co teď, co teď?“ pravily její smějící se zraky a utkvěly s tou otázkou na Florianovi, který byl zmaten a užaslý, jakoby se probíral ze zázračného vidění.

Hlasy důstojníků v kantině, podle zvyklosti hřmotné a bezohledné, ho vzpamatovaly.

Slyšel, jak nadporučík slečna Líza objednává pro sebe čtvrtku červeného vína a při tom zároveň také náprstek koňaku, ale toho dobrého prý, jakým Mordche častoval důstojníky o koncertech. Setník Groh poroučel si hned dvakráte koňak, kdežto poručík John uznával za dobré připraviti si před obědem chuť třemi ruskými sardinkami a trochu větší číškou rakije, na konec pak pan kadet Orlt požádal o štamprli vanilkového likéru.

Zasmáli se mu důstojníci, zvláště poručík John, který poznamenal:

„Ten to ulizuje jako kotě. Teď pije vanilku a za pár let mu bude dobrý rybí tuk nebo žebrácká mastika“.

Setník Groh mínil, že je v té prosté prkenné kantině docela útulno, ani by nebyl řekl, jak se tu po takovém polodenním pochodu odpočívá mile a příjemně. To byl přece pyramidální nesmysl, když podplukovník Fekete se vyslovoval proti návštěvám u Rubina, je tu stokráte veseleji než v ponurém kasině, které nejspíše ještě se podobá nemocnici, sotva tam člověk vkročí, už na něho padne mrzutost a má po humoru.

Popíjeje svoji rakiji a polykaje sardinky, poručík John souhlasně pokyvoval.

„A nejhorší je, že tam máme jenom jedno víno, jeden rum a jednu slivovici,“ mínil upřímně, „tady je výběr nejenom pro jazyk, ale taky pro zub. Ještě jednu, pane hoteliere,“ dodal, obraceje se k Rubinovi a klepaje o pult vyprázdněnou skleničkou.

Nadporučík slečna Líza hovořil nejméně, zvolna ulizoval svého koňaku a usrkával svého vína a při tom si kroutil rozkošné kníry, které za pochodu obracely se v jakýs malý nepořádek. Poetická míra, vzbuzená kouzlem májové přírody, ještě ho neopustila. Mladou hlavou šuměl mu dále šepot omládlého lesa a vůně svěžího lupení a kvítí jakoby mu pohrávala růžovými chřípěmi.

Ti dva ve přístěnku zatím krčili se vedle sebe jako dvě ptáčata, zalezlá někam před deštěm. Jenom krky natahovali, neblíží-li se šelma nepřítel.

„Co teď?“ zašeptla Malčina ústa, a bílé ruce její opět tázavě se rozpřáhly.

„Co teď?“ vzdychl Florian žádostivě. „Co jiného, než abyste mi konečně odpověděla?“

Uchopil Malku za útlé ruce, a oběma jejich těly jakoby byl proletěl opět ten divný, mocný elektrický záchvěv. Florian pojednou byl zase jako vyměněn, hrdlo se mu svíralo a třásl se. Vědomí, že jest na nejsoukromějším místě Malčina příbytku, působilo na něho opojně. Zdálo se mu, že v té úzké, prosté jizbici jest zcela jiný, jako omamnější vzduch, než kdekoli jinde. Zvláštní atmosféra, zvláštní vůně mladého ženského těla naplňovala skrovné prostranství a probouzela v bujném těle poddůstojníkově horečnou smyslnost. Slýchal, že údy mladých Židovek svůdněji voní než těla jiných žen, a měl dojem, že ho něco nepřemožitelného přitahuje, aby se jako lačný vlk vrhl na Malku.

Malkah rozuměla z jeho rozčileného dýchání a z pohledu jeho divokých očí, co se v něm děje. Poněkud ji to zarazilo, a oči i výraz obličeje jejího ochladl.

„Tiše, tiše,“ pravila, odstrkujíc jeho přitahující ruce, „zapomínáte se, co myslíte?“

„Chci, abyste mi odpověděla, Nedbám teď ničeho a ničeho, budu křičet, neodpovíte-li, nevím, co všechno učiním, budete-li mne ještě dále mořit a trápit.“

„Považte, kde jste, a budete-li bezohledný, co by mohlo z toho povstati pro nás oba!“

„Ať vznikne, co vznikne, chci slyšet konečně vaši odpověď,“ dychtil zcela blízko nad jejím polekaným obličejem a znova pevněji se chápal jejích rukou, které vyprosťovala, „mluvte, mluvte, povězte mi, smím doufat ve vaši lásku, máte mne opravdu ráda?“

Jakoby odpor její se lámal, ochabla, ponechala mu své ruce a blýskajíc očima, rychle, vášnivě šeptala:

„Vždyť víte, vždyť to vidíte ze všeho, což vám to mám ještě povídat? Mám vás ráda, miluji vás, jste mi tuze milý a drahý, ani nevím, jak nejlépe bych vám to řekla. Nikoho na světě jsem neměla, nikoho nemám a jistě nikoho nebudu mít tak ráda jako vás. Žiji jenom pro vás, všechny moje myšlenky a touhy jsou vaše.“

Poslouchal její chvatný, horečný šepot s nedočkavým chvěním, pootevřené rty jeho a pla-

noucí oči ji hltaly. Zatím co mluvila, nakláněl se úžeji k ní, ruce jeho ji přitahovaly.

A když dořekla poslední slova, rty jejich se k sobě přissály dlouhým, několik vteřin trvajícím polibkem.

„Malko, Malko," volal pak jeho roztoužený šepot, „děkuji vám za to štěstí, a viďte, že budete mojí ženou!"

Slovy těmi se probudila ze svého opojení. Vztyčila se k opětnému odporu a všemožně, ohlížejíc se po dveřích, snažila se oddáliti Florianovy objímající ruce.

„Dosti, dosti," prosila, „uslyší nás Mordche, ustaňte!"

„Ať to uslyší, ať sem třebas vejde, ať to ví všechno, že se máme rádi! Vždyť se toho musí přece dovědět, ne-li již dnes, tedy zítra. Až odejdou ti důstojníci, sám mu to hned řeknu —"

Malkah zděšeně přikryla dlaní Florianova lačná ústa.

(Pokračování.)

Dr. JOSEF ŠTOLBA:

OSTROVY BRIONSKÉ.

(Pokračování.)

Však odvděčil se majitel ostrova Dr. Kochovi velikým mramorovým reliefem, do kolmé skály zapuštěným, na němž Genius věnčí vavřínem poprsí velikého učence. A nad obrazem nápis německý: „Dem grossen Forscher Dr. Robert Koch, dem Befreier dieser Insel von der Malaria. Annis 1900—1901.*)

Současně však s vymítěním macchie musel majitel ostrova podniknouti další, ne méně důležitou a nebezpečnou práci, totiž zbaviti ostrov druhého, hrozného škůdce, jedovaté zmije.

Z prastarých, z dob římských a benátských pocházejících lomů, zůstaly, jak již zmíněno, na různých dvou stranách ostrova mocné, klikaté prorvy s kolmými, místy několik metrů vysokými stěnami, plnými děr, výstupků a rozsedlin, v nichž na palčivém slunci, po staletí nikým nerušena, klidný život vedla zmije, množíc se za příznivých okolností těch měrou úžasnou. Těžký byl boj proti havěti této, ale nynější majitel ostrova, jenž, jak se zdá, nadán jest nezlomnou energií, podnikl boj ten s takovým úspěchem, že za málo roků vyhubena byla zmije tak důkladně, že s Anophelem náleží neblahé minulosti.

Dnes mimo naprosto neškodnou úžovku Aeskulapovu není jiného hada na Brioni, a úžovce této tvoří jedinou společnost slepýš, žába, malá a velká ještěrka zelená a želva pozemní.

Ale nejen to. Z lomů, jež mnohému jinému snad by byly jen překážely, vytvořil procházky a zákoutí úchvatná. Odstranil obrovské spousty odpadků, štěrku a písku, použiv jich ku zakládání cest na celém ostrově, upravil v nich pečlivě pohodlnou cestu, vysázel v širších prostorách celé háje palem vějířovitých a skupiny bambusu, vyzdobil je na pokrajích skvostnými růžemi a jinými, střídavě kvetoucími rostlinami, rozhodil po výstupcích stěn četné aloe, jež ženou tu do známých vysokých květů, dodávajíce s mocnými opuntiemi a jinými kaktusovinami zákoutím těm rázu přímo tropického, vysázel tu i tam na temenech stěn skalních nejrůznější rostliny úponkovité, mezi nimiž na prvním místě překrásný břečťan, clematys s květy nejrůznějších barev, a nádherná glycine s bohatými svými, fialovými hrozny květů, a rostliny ty táhnou se po kolmých a šikmých stěnách dolů, tvoříce bohaté záclony a splétajíce se místy v celek úchvatný. A takto opatřeny procházky půvabů tak nevyrovnatelných, že marně byste jich hledali jinde. A ten božský klid v zákoutích těchto, plných opojné vůně, rušený jen zpěvem ptactva, bzučením hmyzu a harašením ještěrek. Člověk v tom nezvyklém tichu a při pohledu na pestré ty květy, obletované pěknými motýli, zapomíná na celý ostatní svět a diví se, že jsou na zeměkouli zákoutí, kde není té denní vřavy, těch bojů, těch zápasů, jež zejména nám Čechům nervy stále trhají.

Celý ostrov Brioni grande jest vlastně jediný obrovský anglický park, jejž hornatý břeh protější pevniny chrání proti zlým účinkům bóry, a jenž následkem toho, že obklopen jest mořem, v němž jižní slunce valnou část své teploty zanechává, těší se podnebí závidění hodnému. Příroda po celý rok neztrácí zelený svůj háv. Jaro, nejrozkošnější to doba na Brionech, počíná koncem ledna, trvá $4^1/_2$ měsíce a přivádí veškeré rostlinstvo do nejúchvatnějšího květu. Koncem června počíná horké, velice suché leto, doba to snad nejméně příjemná, kdy po odbytém květu stromy a keře honosí se nejrůznějším ovocem, a kterouž dobu velice arci zpříjemňuje nádherná koupel mořská v elegantních mořských a slunečních lázních. S a l u g a zvaných, kdež vnoření se do lahodných, křišťálově čistých vln náleží k požitkům opravdu vzácným.

Po třech horkých měsících dostavuje se počátkem října podzimek, kdy bohaté deště pro-

*) Velikému badateli Dr. Robertu Kochovi, osvoboditeli ostrova tohoto od malarie. V letech 1900—1901.

budí rázem zemdlené a vyčerpané rostlinstvo k novému životu a k novému květenství a přenesou je přes kratičkou zimu, která však jména toho ani nezasluhuje, zase do rozkošného jara.

Temperatura přesahuje v létě zřídka kdy 30° C. ve stínu a klesá v zimě někdy až na + 4. Malé mrazíky vyskytují se jen velice zřídka a sníh jest věcí neznámou. Průměrná temperatura roční obnáší + 14·8° C.

Povrch ostrova jest rozkošně modelován. Klikaté břehy s hlubokými zářezy jsou místy velice skalnaté, mořem vymleté, a na četných místech půda zdvihá se ve volná, nevysoká návrší, bujně porostlá, jež v závidění hodné fantasii nazývají tu „monti" — (hory), tu i tam otvírá se rozhled na okolní kraj, opět a opět nový, a člověk bloudí tu po celé hodiny, blažen, šťasten, že může pod nebem stále modrým, uprostřed přírody úchvatné a v klidu netušeném žíti po několik dnů jenom sobě.

Některé ze zmíněných „hor" dosahují výše — 20, některé i 25, 30 ano i 36 metrů nad hladinou mořskou, a nejvyšší z nich, Monte Gardia, do nějž zapuštěna jest zmíněná již pevnost Tegetthof dokonce i celých metrů — 54.

Tři pak z hor těchto opatřeny jsou vysokými, železnými, vzdušnými vyhlídkovými věžmi, nad mohutnými cisternami se vypínajícími, které skytají úchvatný rozhled na celou okolní část ostrova, na sousední moře a na protější pevninu, v modravé dáli se tratící.

I na takové, pobyt hostí arci velice zpříjemňující věci majitel ostrova nezapomněl.

IV.

Nynější vládce ostrova dovedl spojiti krásné s užitečným.

Když učinil ostrov obývání schopným, zařídil tu celé, velikolepé hospodářství, o němž již zmínka učiněna. Role dávají bohatou úrodu, která, pokud nespotřebuje se doma, nalezne bezpečného odbytu v Pulji, a vinice skýtají víno tak lahodné, že ho možno Brionům záviděti. Ve velikolepých sklepích leží ho tu stále 30.000 hektolitrů a rozbíhá se odtud po celém kontinentu. Věru, úžasný to úspěch neunavné práce, která jest si svých cílů vědoma. Před 15 roky celý ostrov byl ještě pokryt divokou, nepronikputelnou macchií, a dnes již rozváží vína svá daleko široko, vína, jež hledána jsou zejména těmi, kdož i jen jedinkráte je byli okusili. Před 15 roky lán půdy, kterouž nebylo lze obývati, a dnes z půdy té malý ráj, kamž člověka i po jediném jen shlédnutí srdce neustále táhne. A v malém koutě tom vše pohromadě, co půvabů mu dodati může: sady, háje, zahrady, vinice, pole, lesy, luka — a jaká luka! Nelze si představiti obrazu bohatšího, barvitějšího. V šťávnatě zeleném koberci květiny všech barev a odstínů: růžově kvetoucí cyclamen, fialové anemony, několik druhů divokých orchideí s bohatými klasy květů, trávnička pomořská, kopíčko královské žluté, krokusy, narcissy a jiné něžné květy uchvacují zrak.

Ale také vše ostatní, čeho jest k hospodaření na ostrově třeba, vyrábí a provádí se na ostrově samém. Celá legie dělníků láme kámen, ve vlastních vápenkách pálí se vápno, zvláštní drtič opatřuje štěrk a písek, a stavební kancelář, sestávající z několika inženýrů,

ZŘÍCENINY BASILIKY SAN PIETRO.

ZŘÍCENINY VAL DI TORRE.

staví veškeré potřebné budovy. Původně vystavěli jedinou jen budovu podle velikých dílen, jíž arci sousedství zmíněného drtiče jest dosti nepříjemné. Ale za nedlouho postavena opodál rozsáhlá dependance hotelu mimo různé menší villy a budovy administrační, vybudován přístav, a nyní každého roku přistavuje se nový, velký hotel. Dependance spojena jest s hotelem prvním a s ostatními budovami dlouhou, elegantní chodbou, proti moři krytou ale velikými, zrcadlovými okny opatřenou, v níž umístěno ve zdi několik mořských akvarií, znázorňujících floru i faunu okolního moře, a kteráž za nepohody slouží hostům jako kolonáda, a loni na jaře dostavovali právě rozsáhlý hotel třetí, neboť hostí přichází stále víc a více a o byty stále nouze veliká.

Rozumí se, že postaráno také o veškeré ostatní to příslušenství, bez něhož hospodářství tak objemné a hotelové zařízení tak znamenité obejíti se nemůže. Jsou tu ohromné stáje s malou armádou čistokrevných, švýcarských krav, kteréž umožňují mlékaření ve velkém s výrobou různých sýrů, zejména „imperiálu", jsou zde chladírny, moderně zařízené, ledárny na výrobu umělého ledu, elektrická centrála, jež opatřuje světlo a pohyb všech možných, zejména také hospodářských strojů, malá strojírna, kdež opravují a pořizují se stroje ty, mohutné, světlé, vzdušné a velice úpravné budovy s dělnickými byty, zkrátka vše, co umožňuje majiteli ostrova, aby pořídil sobě sám, čeho jest mu ve velikém podniku jeho třeba.

Ale na Brioni mají nejen smysl pro to, co vynáší peníze, zde věnuje se také všechna možná péče zbytkům stavitelských památek, které věkové dávno minulí tu byli zanechali.

Na březích hlubokého zářezu, k pevnině obráceného a tudíž proti boře co nejlépe chráněného, jenž nese jméno Val Catena, objeveny byly trosky velikolepého, starořímského letohradu, jenž se svými vedlejšími budovami, s dvěma chrámy a s mohutným přístavištěm táhl se na plný kilometr kolem zářezu toho. Přístaviště a molo, u něhož kdysi římské lodice kotvily, zmizely sice již ve vlnách mořských, z nichž vystupují v nezdolné trvanlivosti jen za nejsilnějšího odlivu v měsících prosinci a lednu, budovy rozhlodal sice neuprosný zub času, ale mohutné základy budov i chrámů, jež jeví zcela jasně úplný půdorys a rozdělení jejich, mosaikové podlahy, sklepy s mocnými hliněnými, ač dosti porouchanými nádobami na víno a olej olivový, a dva obrovské, věkem netknuté jako z betonu sestrojené reservoáry na vodu dešťovou, jež přetrvaly a přetrvají věky, a úplně zachovaný vodovod, jenž v náležitém sklonu vodu z reservoirů těch rozváděl do všech budov a zejména do koupelí, dosud dobře znatelných a odtud vodu přebytečnou do moře, jsou úplně ještě zachovalé a budí obdiv nad důmyslem, s jakým jsou provedeny. Při pohledu na mocné ty svědky velikých dob a na bezčetné ty zbytky ozdobných sloupů, mosaikových částic, tesaných kamenů a rozvalených zdí mimovolně počne fantasie pracovati a před duševním zrakem vystávají obrysy antických budov, jež uchvacují, unášejí. Malíř Hugo Charlemont vtělil nadšení okamžiku takového ve velký obraz, jenž zdobí elegantní breackfast room starého hotelu a na němž, opíraje se o bedlivá studia, hleděl zrekonstruovati onu stranu zálivu, kdež vypínaly se oba chrámy a kteráž ležela letohradu samému zrovna naproti.

Přepychové stavby tyto, při nichž, jak dosud patrno, pamatováno bylo na veškeré potřeby tehdejšího, všem požitkům života uvyklého člověka, soukromník, třeba i přebohatý, provésti nemohl. Ty založiti mohl jen člověk vysokého postavení, neobmezené moci, velikých prostředků a rafinovaného vkusu, jehož pokynů zástupy lidí a celá loďstva byli poslušni, snad některý konsul, ne-li dokonce kterýs césar římského imperia sám. Proto zcela možno, že právě sem. do letohradu tohoto přicházeli nepohodlní členové rodin vladařských ve vyhnanství, a že snad v místech těchto odehrála se tragedie Flavia Julia, která námi dovede dnes ještě otřásti.

A jiných památek na doby pozdější, mohutných zřícenin starých chrámů, bezpočet hrobů

z dob římských i křesťanských odkryto na nejrůznějších stranách ostrova, a vše, co čas zničiti nedovedl, ukládá se do malého sice ještě a neuspořádaného, ale přece jen zajímavého musea, jež postupem doby poskytnouti může názorný obraz celé minulosti ostrova, bude-li i na dále dbáno při odkrývání starých nálezů posavadní péče a opatrnosti.

Nedaleko přístavu vypíná se zachovalý dosud, prostý, ale pevný kastel asi z 15. neb 16. stol. se čtyřhrannou, ještě starší mohutnou věží, jenž asi kdysi sloužil k ochraně obyvatelstva Brionského. Ku kastelu náleží malý, prastarý kostelík, jenž stál kdysi uprostřed hřbitova až k moři se táhnoucího a v kastelu samém sídlili občas členové starého rodu benátského Cornarů, jemuž ostrov ten v 17. století náležel.

Co dotýká se navštěvovatele na Brioni nepříjemně, jsou různé zákazy, které na mnohých místech jsou vyvěšeny. Nejhlavnější záleží v tom, že fotografovati smí se tu jen s povolením přístavního velitelstva v — Pulji, a daleko před každou pevnůstkou stkví se nápisy, že „fotografování a vstoupení na erární majetek jest přísně zapovězeno“, aniž by však vyznačeno bylo, kde erární majetek ten začíná a kde končí. My hleděli toužebně k té, do hloubky zapuštěné pevnůstky, s těžkými těmi branami a mohutnými baštami, trávníkem krytými, jež činí ji na dálku úplně neviditelnou a kteréž sotva znatelně opatřeny jsou mohutnými děly, neboť vábila nás nezvyklost pohledu a nevídaný způsob úpravy celé pevnůstky, a z ní zase upíraly se na nás neméně toužebně zraky několika dělostřelců, tam jako za živa pochovaných.

Na nejvyšším bodu kasemat stál poddůstojník, jenž červenými, žlutými a bíločervenými praporci dával na různé strany různá znamení, na které stejným způsobem odpovídali dělostřelci opodál stojící.

A přece jak závidění hodný jest dnes pobyt zapadlém tomto brlohu proti dobám dřívějším. Pevnůstka Tegetthof postavena byla již před delší dobou, kdy ještě malarie zde panovala tak, že posádku bylo třeba vždy po několika hodinách služby vystřídati, aby nepodlehla neblahé zimnici té. A nyní představme si, jak by to bylo vypadalo v pevnůstce za doby války, kdy vyměňování posádky bylo by znemožněno. Malarie sama by byla v nejkratší době umlčela děla její, neboť těžkou chorobou stižený dělostřelec — žádný dělostřelec. Proč tedy rozhodující faktorové pevnůstku tu tenkráte vystavěli, vědí bohové, neboť musili si býti přece vědomi toho, jak důležitým spojencem byla by malarie nepříteli.

A protož prokázal p. Kuppelwieser bezpečnosti Pulje službu neocenitelnou, když zbavil ostrov nejen malarie, ale i všeho toho ostatního, co životy lidské tam ohrožovalo. A jaké vlastně štěstí, že ostrovy přišly do rukou soukromých! Jak známe erár rakouský, není pochyby, že kdyby ostrovy Brionské byly jeho majetkem, panovala by tam malarie se vším příslušenstvím do dnes, neboť není ani pomyšlení na to, že by byl býval obětoval ty statisíce, které úprava ostrova pohltila. (Dokončení.)

JOS. K. ŠLEJHAR:

ZLOČIN.

(Dokončení.)

Zřelo proráženo mlečným zastřením nebes jako mysticky ohromivě vznícenýma zrakoma svých hvězdných součástí. Leč zření toto, jako žádné zření svědomí a duše nevyrušovalo ony lidi z jejich počínání. A že zatím všechno bylo vhodně připraveno, a tak bezpečné a příležité, a nálada duší tak zvláště živá a přiměřená, bylo posléz na čase, aby se vše již jednou dokonalo, co se tady připravovalo.

Pst, ozvalo se vyzvání k pozoru. A to vám povídám, kdyby mrcha chtěla ňák zpátky, přikazoval tlumeně nějaký hlas, jenž zdál se náležeti chromému čeledínovi, jen ji nepusťte a žeňte pryč.

Vše hned umlklo a napjatá pozornost rozhostila se davem onoho zákoutí. A takřka zároveň praskla sirka, jejíž plamének se přiložil k čemus a vzejmulo se tam něco v rudém čadivém plápolu, jako když smůla chytne. A hned prorvaly se odtud strašlivé vzryvy nezměrné bolesti a vyděšení. Mihl se tam zároveň jakýs člověk, a mocným rozmávnutím vrhá od sebe co nejdále rudý ten plapol směrem, kam se právě nehodilo, a i toto vzdušné ohnivé vzmávnuti je vyprovázeno oněmi strašlivými, nepřetržitými vzryvy. Napotom ten plapol, jakoby udělenou mu setrvačností jme se páditi dále, stále se rozplameňuje a rozbíhaje šíleně v před, směrem kam se právě namanulo tomu šílení a vyvíralo odtud neslýchané, zvířecí úpění muk a hrůzy. Plameny rozdmychovaly se a vlály z tohoto ženoucího se a třeštícího živlového ohniska, vytryskujíce někdy celými vřelými rozkypěnými proudy, co v zápětí tomuto ohnivému řícení se takto mučeného zvířete, táhl se chomáč dýmu a řeřavého dštení jisker jakousi ku podivu dlouho, vytrvávající ohnivou stopou. A běsnil čím dále

úžasněji ten nářek zvířete, jak žár dohlodával se živých útrob a otřásal jako v příšerném poplachu mrákotami noci . . . Od chudobince provázel radostný jásot všechno toto děsno, jež ztropeno se zvířetem. A čím strašlivěji odbýval se poplach tohoto upálení, tím větší, nevázanější bylo gaudium této bandy. Některá těla z temna země radostně se nadnášela z jakéhosi dřepu, v němž trvala k vůli lepšímu pozorování. Někdo až musel lehnouti si na zem, moha se rozházeti smíchy. A činily se různé poznámky případné k věci a dojmy byly sdělovány. Radostí se zajíkaje, cedil ženský hlas: — Né maminko, kdybyste to tak mohla taky viděti! Ale nic by tak nescházelo, jako kdyby mrcha vlítla někam do stodoly, nebo do stohu — to by byl ohníček . . . . Načež již banda začala se rozcházet, většina vnikla do chudobince, aby na zítři, dostatek se vychrnivši, rozběhla se po celém okolí po poutech a krámech, pro milosrdenství boží doprošovati se nějaké almužničky — — —

Já pak, ujížděje nocí tou, co do duše dral se onen neochabující a stále zmocňující se ryk zvířecího zoufalství a umučení a co ve zjitřených mých vidinách táhla se nekonečně rudou rozsoptěnou prorvou ona úděsná stopa řícení se zažehlého psíka, snažícího se uniknouti před neodvratnou, strašnou záhubou a co jakýs chechtot pekel vyzýval se v zápětí tomuto smrtelnému kvičení mrákotami noci, a co ve mně vzbouzelo se zjitřené volání po pomstě a odvetě, aby všechno z žití tohoto vyváženo bylo strašnou odplatou těmiže měrami zla, a aby vše z žití tohoto zůstalo na vždy katastrofálně spustošeno a udoláno ve svém zlosynění, byť i tato touha po pomstě stala se svým nikdy neukojeným, nesmířitelným zločinem, jejž vzývál ve mně šílený křik v duši, jenž nedával se žádným mravokárcem přehlušiti ani tehdáž přesvědčiti jinak. Já takto ujížděje nocí tou, abych všemu odtud byl co nejdále, stíhán jakýms vlastním řícením se smyslů, měl jsem najednou v tom úžasném rozjitření vnitra svého zdání, že cosi v osudu všem ohromivě se naplňuje. V mrákotném vidění pozastavila se duše. Hle ono živé, kdes daleko v zadu sbíhající ohniště začalo se najednou — kdy as ono již dávno uhaslo a se životem vyprchalo kdes na chmurné tváři země, jakoby vyvíjeti ze ztemnělé země, vynášelo se a tíhlo bezmezně vzhůru, přijímajíc na sebe ohromivou zpodobu. A postava ta u závratném vzletu tíhla zšeřenými temnotami, mávajíc jakous ohnivou perutí, kterou zasahovala všechnu pozemskost. Z řeřavých zraků sálala jí nekonečná pomsta jakýms bezmezným dychtěním, vlajícím všemi oblastmi a dálavami země, a vyzíralo něco, co bylo zdrcujícím a vše tady pustošícím ortelem zanášejíc se na všechny strany, z míst na místo, aby žádná stopa země nezůstala vyňata z tohoto určení zkázy a pomsty. A kam zasáhlo, tam již propadalo se všechno v řícení zkázy, vše zažehnuto, vše spustošeno, všechny ty příbytky velké i malé, ty skrýše a doupata zvrhlé lidskosti, ty pelechy zločinění a běsnosti srdce, jak vše v posupném zadostučinění na tváři země si spočinulo. A nastalo propadání země v doteku oněch perutí pomsty a zkázy bez vynechání a opomnění jediného stanoviště hříchu, a hříchem tím byla země veškera. Vše zachváceno bylo plameny zkázy, jakoby hořela sama úpějíc v jeku vyburcovaného vědomí, v odplatě hříchů svých.

A přec v tomto schvácení zla tolik ještě neodkrytých hříchů, tolik ještě nevyburcovaného svědomí skrývalo se v doupatách pozemskosti, vymykajíc se zážehům odplaty. Ale mně jakoby jednalo se o to, aby bylo skončeno dílo celé, nastalo veškero ohromivé naplnění osudu, před nímž vše nalezlo by svou odplatu svrchované pomsty! A dlelo tehdáž v mé duši, tak schvácené a zjitřené ve všech tuchách svých, že musí nastat chvíle ona, kdy padne země veškera, kdy padne všechen okršlek její, neb země ta je poskvrněna obyvateli svými a kdy prokletí zžíře zemi a vše zahubí a přikvačí na ni hrůza. A osidlo, jež tě očekávalo, ó obyvateli této země, již zadrhuje tvůj chřtán . .

Již dávno byla za mnou dědina ona. A přec vše dále řítilo se v ohromivých dojmech mých. A jako bych tu neznal známého světa, neměl pojmu o neodvratnosti pozemského určení, kamsi do strašného bezmezna kázala ona užaslá a jako zhroucená duše a tak se jí mučivě chtělo mystického oddechu, odvrácení na vždy od těchto pozemských věcí. A bezmeznosti těch výšin nebes tam se jí chtělo jako dechu dusícím se ňadrům. Hvězdno kypivé a znojné zíralo odtud na jediném místě u bezmezné ostatní pochmurnosti, jakby uprostřed končin zavátých záhadností a tmou. Tím v ohromivějším významu se značilo v tomto osamoceném vyzračení nějakých svých úmyslů. Výstražná a děsná věčnost, která zdrtí veškerou pozemskost hříchu a kletby zdála se shlédati okem tohoto souhvězdí. A přece tak k němu bezmezně hárala má duše u svém mučivém zjitření v tom šíleném kvačení od vší své pozemskosti, jež zdála se jí tak hrozná a nesnesitelná! V krvavém nepozastavení k němu nesla se celá, v soujemu toho černého ohromivého nekonečna vůkol, aby tam zanikla na vždy a nenabyla nikdy již takového zdání, jaké ji potkalo této noci za jízdy oné, jež jakoby dála se chumlem příšer pozemskosti. —

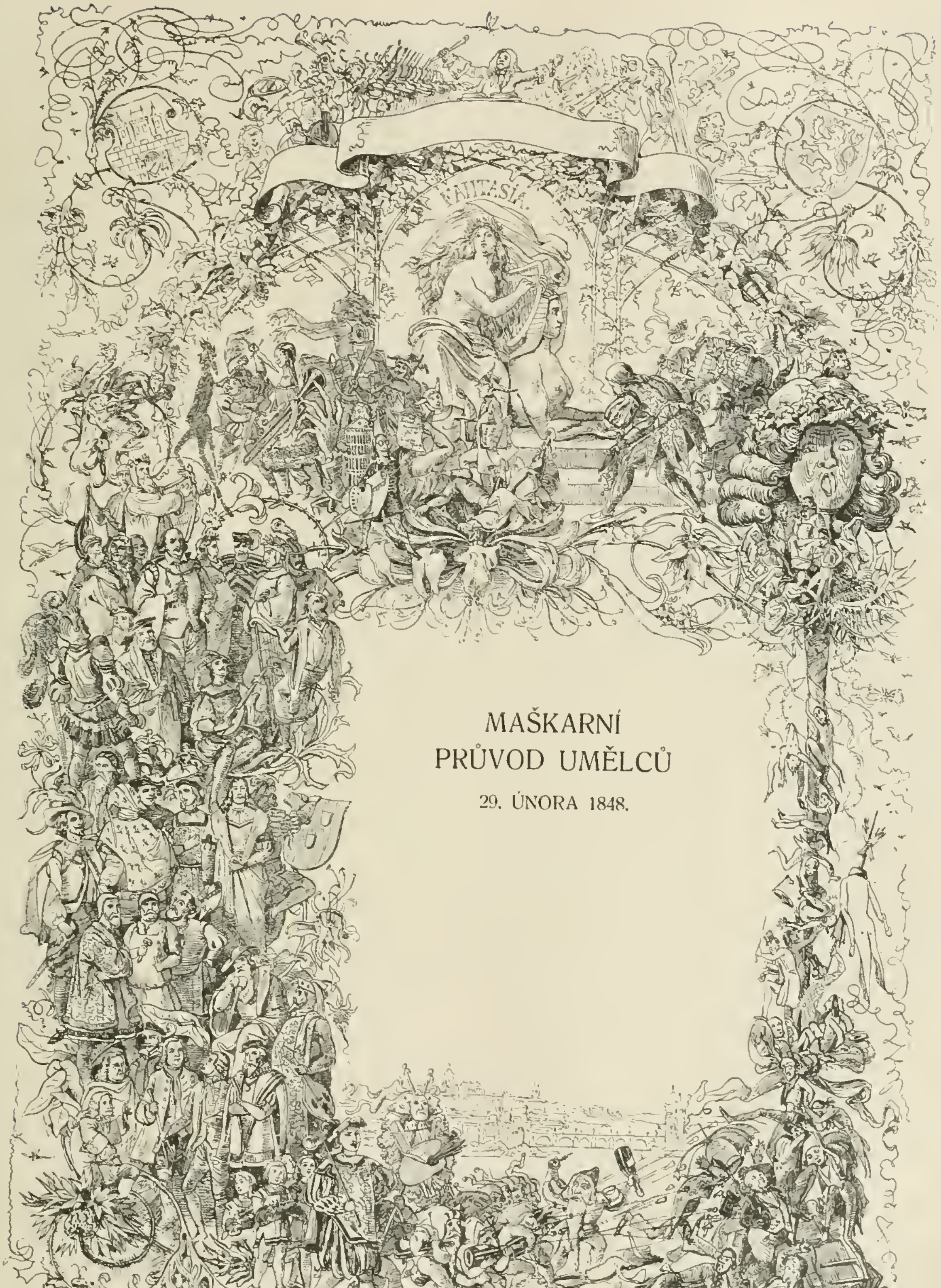

MAŠKARNÍ PRŮVOD UMĚLCŮ

29. ÚNORA 1848.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

VINOHRADSKÉ DIVADLO. Václav Štech jmenován byl ředitelem Městského divadla na Král. Vinohradech. Dnes, kdy dlouholetý člen redakčního kruhu Máje a jeho redaktor není aktivně súčastněn na řízení Máje, nejsme již poutáni ohledy k jeho redakční příslušnosti, jež bránila nám promluviti o jeho činnosti veřejně několik slov. Redakční kruh měl k tomu několikrát vhodnou příležitost, ale budiž zaznamenáno, že si toho Václav Štech sam nepřál ani tehdy, kdy mlčení redakce činilo dojem, jako by nebylo ve sloupcích Máje pro spontanní projev ani nálady ani místa. Není pochyby, že by byl projev takový, zejména však projev manifestovaný výborem Spolku českých spisovatelů belletristů Máje, byl Štechovu posici ve chvíli pro něho nejkritičtější znamenitě sesílil — ale právě v té době Štech výslovně o to žádal, aby se pro něho ani spolek Máj ani redakce Máje v nijakém směru neexponovala. Došlo k stávce městského divadla na Král. Vinohradech. Poměry byly takové, že se všeobecně říkalo: bouře je tak prudká, že musí Štecha udolati a pohltiti. Byli jsme přítomni schůzím stávkujících, a jednali jsme o tom, co pověděti na obranu ohroženého svého druha a přítele. Přišel Štech a řekl: „Mám tu domovské právo, a kdybyste se mne ujali, řeklo by se, že jsem na vás činil nátlak. Prohlašuji: Nejsem si ničeho vědom, moje svědomí je čisté — děje se mi křivda, a pravda vyjde na jevo. Je dvojí možno: buď se mně dokáže, že jsem se něčím provinil, pak padnu — anebo se vyšetřováním zjistí, že jsem jednal korektně a čestně, a pak se mně dostane satisfakce.

Štech prožil těžké doby. Do redakce Máje chodil denně, tam si oddechl, v kruhu svých druhů čerpal posilu k vytrvalosti. Nepadl — je známo, že dostalo se mu plného zadostučinění. My, kteří s ním řadu let pracujeme, my, kdož jsme svědky dlouholeté jeho nezištné a obětavé činnosti v Máji a Nakladatelském družstvu Máje, my, kdož pamatujeme, s jakým úsilím pomáhal k vývoji stavovské naší instituci, jejímu Pensijnímu fondu, zejména organisaci provozovacích práv dramatické produkce naší, která svým netušeným rozkvětem může míti ráz pojistné renty pro dramatické autory a která je monumentem Štechovy organisátorské způsobilosti, vidíme v nové posici Štechově záruku zdaru pro mladý, rozvíjející se ústav, jemuž postaven v čelo populární dramatický autor, český spisovatel, jenž celou svou dosavadní činností prokázal, že dovede nadšeně a s úspěchem kulturně pracovat.

SKVĚLÝ ÚSPĚCH ČESKÝCH AUTORŮ NA SCÉNĚ KRÁLOVSKÉ OPERY V BUDAPEŠTI. Telegraf oznámil, že taneční báchorka „Z pohádky do pohádky“ od Ladislava Nováka a Oskara Nedbala měla v neděli dne 14. března v Budapešti plný, jásavý úspěch. Oba autoři byli premiéře svého díla přítomni a po každém obraze bouřlivým potleskem vyvoláváni před rampu. Již v předešlém čísle jsme psali o tom, jak horlivě a svědomitě se pánové v Budapešti připravovali na premiéru. Ředitelství pozvalo autory k posledním zkouškám. Měli, jak nám z Budapešti oznamují, perný den. V pátek byla totiž zkouška od 9. hodiny do 3. hodiny odpolední, pak následovaly důkladné porady s ředitelem a dirigenty jednotlivých oborů, revise výpravy a kostymů, při čemž všechny pokyny autorů ihned realisovány, načež následovala druhá, veliká zkouška od 11. hodiny do 2. hodiny po půlnoci. V sobotu byla generální zkouška, která měla vzorný, bezvadný průběh, tak, že činila dojem premiéry. Úspěch tento je tím významnější, poněvadž „Z pohádky do pohádky“ je první dílo žijících autorů, jemuž se brány Královské dvorní opery uherské otevřely. V příštím čísle přineseme řadu figurin dle původních kreseb cheťa výpravy Keméndyho.

NOVÉ VÍTĚZSTVÍ ČESKÉHO UMĚNÍ VE VÍDNI. Dlouho připravované provedení Maryše bratří Mrštíků v Raimundtově divadle ve Vídni setkalo se se znamenitým úspěchem. Hra přeložena byla do německého jazyka Karlem baronem Lewetzovem a vystavena režisérem Eugenem Jenkenem. Telegramy denních listů zmiňují se o velmi dobrých výkonech účinkujících umělců, z nichž zvláště vynikali představitelé Lízala a Maryšy (Jenny Reingruberová). Za autory děkoval režisér. Úspěch české hry ve Vídni po odmítnutí pohostinských her Nár. divadla v rozvášněné době národních svárů je velmi významný a potěšitelný.

ZDEŇKA HAVLÍČKOVÁ A JEJÍ TATÍČEK. Karel Havlíček Borovský dotrpěl — věrná duše rodiny, Anna Vedralová, zatlačila mu oči. Malá Zdeňka, dceruška Havlíčkova, potuchy neměla, jak strašlivá rána ji stihla. „Po smrti Havlíčkově,“ — vypravuje stařenka Vedralová, dosud žijící (v Křížku u Malé Skály), — „sloužila jsem nějaký čas u Jarošů. Měla jsem hlavně na starosti malou Zdeničičku. Chudinka malá — dlouho se nedověděla, že tatíček umřel. „Ne.. ne — uvidíte, Anna, že se vrátí... uvidíte, že přijde a něco pěkného mně přinese - říkávala, a mně při tom lítostí div srdce nepukalo.“

K tklivé této episodce dostali jsme doplněk, potvrzení toho, co vypravuje stařičká pamětnice. List je tak dojemný, že se člověk neubrání hlubokého dojmu. Sl. Marie Livanská, odborná učitelka měšťanské školy v Hořovicích, nám píše:

Se zájmem četla jsem Vaše vzpomínky na Karla Havlíčka Borovského, v Máji uveřejňované, a nenadála jsem se, že Vám budu moci sama po-

věděti ještě o jedné pamětnici, která tohoto velikána znala. Při opravě úkolu „Naše babička" čtu od jedné přespolní žákyně k svému největšímu podivení mezi jiným následující:

„Ráda babičku poslouchám, když vypravuje, jak byla známa s Karlem Havlíčkem Borovským. Když tento zemřel, opatrovala babička jeho dcerušku. Právě když jel pohřeb, šla (babička) se Zdeňkou přes Koňské náměstí. Této se pohřeb velice líbil, ačkoliv nevěděla, či je. Protože však uměla již čísti, musela s ní babička pryč, aby nepřečetla jméno zemřelého. Nevěděla ubohá, že vezou k poslednímu odpočinku drahého jejího tatíčka. — Často si na to babička vzpomene a ráda o tom vypráví."

Potud dívka psala. To se ví, že hned druhého dne jsem se jí vyptávala, ale nedověděla jsem se více, než co jsem již z úkolu znala. Babička její jmenuje se Terezie Tvrzová, jest vdovou, matkou jejího otce a 78 let stará. Bydlí v Broumech, kde má obchod s dřívím kolářským a hospodářství. Za obchodem jezdí v létě stále sama ještě do Prahy a mnohdy i v zimě. Jak se s Karlem Havlíčkem Borovským seznámila a v jakém poměru k jeho rodině byla, nedovedlo děvče pověděti. Psalo však hned domů a na všechno se babičky vyptalo. Bude-li Vás to zajímati, sdělím Vám hned výsledek, až se ho dozvím. Broumy jsou od nás skoro čtyři hodiny cesty, a spojení žádné, jinak bych se tam byla již sama vydala, neboť mne případ ten velice zajímá . . ."

Jdou za sebou vzpomínky a dodatky k nim jako články v řetěze. Poděkovali jsme sl. Marii Livanské za vzácný dopis, a požádali, aby nám sdělila, co vypátrala. Pozorujeme s velikou radostí, že činnost naše je se živým zájmem sledována, a dostáváme se všech stran pokyny a rady, jak v té neb oné věci postupovati. Je mnoho krásných vzpomínek roztroušeno po světě, a je obava, aby je nevzali pamětníci do hrobu. Sbírejme tyto drahé pomněnky a važme je v kytičku, jež uložena do kulturního našeho herbáře, bude drahocennou, hledanou a vzácnou reliquií.

K.

MAŠKARNÍ PRŮVOD UMĚLCŮ Z 29. ÚNORA 1848. Svého času uveřejnili jsme vzpomínku seniora českých malířů Karla Javůrka na první báty v první polovici minulého století. Stařičký mistr vypravuje tu o rušném životě tehdejších dob a s velikým nadšením hovoří o umělcích, zejména o malířích, kteří se v těch dobách znamenitě tužili. Na akademii se to utěšeně hýbalo. Naše družina — vypravuje Javůrek — byla dost četná. Pamatuji se, že se společenského života velmi činně súčastnili zejména Svoboda, Trenkwald, Havránek, Kaucký, Štěpán, Vacek, Roll, Herold, Weidlich. Ředitelem akademie byl v těch dobách Ruben. Z nejslavnějších jejich podniků byl velkolepý „Maskenzug". Pamatuji se, že Kraner, jenž byl mužem vysoké statné postavy, kráčel v průvodu jako pohanský velekněz, Ruben byt v kostymu Holbeina, já jsem představoval španělského malíře Velázqueze. Však

Zdenka Havlíčkova 1870 2/7

tu mám z té doby daguerrotyp . . ." Laskavou ochotou pana konservátora Karla Buchtely dostal se nám k reprodukci vzácný dokument k této vzpomínce, stará litografie, která je doplňkem jejím a zároveň cenným kulturním detailem.

Zdá se, že litografie tato — dílo české firmy, tiskaře Šírka — je unikem, dojista v tom směru, že v německém programu, v seznamu figur průvodu, jsou připsána jména těch, kdo je představovali. Jsou to vesměs současní umělci a literáti a jiní vynikající lidé. Komposice listu, jenž rozdáván byl elitě tehdejší pražske společnosti, je především pozoruhodna bohatostí figur a ornamentační dekorací. V čele je symbol fantasie, jež vévodí celé allegorické skupině. Jsou zejména podařeny satiricky řešené postavy poesie, hudby, stavitelství, malířství a výkonného umělce (virtuosa) atd. Po levé straně je řada postav, repraesentujících středověké umělce. Pak je tu skupina básníků se Shakespearem, Dantem a Molièrem, pod ní je skupina malířů a sochařů

s Rafaelem, Dürerem, Rembrandtem a Krafftem, pak následuje řada básníků ze století XVII. a XVIII. Dolejší partie vyplněna jest satirickým výjevem — legie pidimužíků bombarduje zátkami z lahví šampaňského vína pestrou společnost tehdejší zpátečnické byrokracie a buržoasie, tak zvaných filistrů, jak čteme na štandartě po straně pravé (Panir der Philister). Zalekaní šosáci prchají před útokem moderní kultury jako před potopou; řešení má také ráz šíleného útěku před zhoubou světa. Provedení jednotlivých karikatur je tak zdařilé, je tak případné a zároveň drasticky a umělecky tradované, že by se o každé postavičce dala napsati zvláštní stať. Možno figurku za figurkou takřka analysovati, pokud se týče stavů, jejich repraesentantů a vzájemného poměru jednotlivce k jednotlivce a jejich společenských styků.

List má také vlastenecké momenty. V záhlaví jsou znaky království Českého a král. hlav. města Prahy, spodní lišta vyplněna jest skizzou královských Hradčan s pohledem na Karlův most a Vltavu. Několika črty mistrovsky je tu nadechnuta takřka nevyrovnatelná silhuetta hradčanská, tak výstižně charakterisující báječný tento pohled, že leckterý do podrobnosti provedený obraz lepšího dojmu nevyvolá. Je vidět, že list je dílem ruky mistrovské. —

Maškarního průvodu súčastnila se celá tehdejší umělecká obec pražská. Současník, patrně v průvodu zastoupený, vykonal za čerstvé paměti mimoděk drobný, ale záslužný čin kulturního historika. Pro nás je záznam jeho nesmírně cenný. Připsal totiž tužkou nad tištěná jména figur z maškarního průvodu jména účinkujících osob. Starého pěvce (ein Skalde-Sämund Sigfusson) představoval Kraner, barda *Mikovec* v závorce: věštec). Ve skupinách byli mimo jiné zastoupeni: Bernard de Ventadour-Hansgirg, Guiraut de Borneil-Strakatý, Hartmann von der Aue-Haushofer, Henrich von Ofterdingen-Pinkas, Wolfram von Eschenbach-Barvitius, Zawiš z Rosenberka-Weyrother, Dalimil-Brauner, Dante-Hilbert, Boccaccio-*Kolár*, Hynek z Poděbrad-Fritsch, Ariosto-Bergler, Ullrich von Hulten-Svoboda, Lomnický z Budče-Klutschak, Cervantes-Servant, Opitz-Maloch, P. Corneille-Menzel, Fleming-Kroupa, Molière-Schalter, Racine-Granert, Gellert-Kiessling, Lessing-Duchek, Ockenheim-Mildner, J. des Prés-Döbler, Seb. Bach-Kittl, Händel-Škraup, Durante-Fürth, Gluck-*Smetana*, Pergolese-Ambros, J. Haydn-*Škraup jun.*, Brunelleschi-Gruber, Ghiberti-*Josef Max*, Donatello-*Emanuel Max*, Bernini-Rom, Cimabue-*Lhota*, Giotto-Nebeský, Masaccio-Kautský, Rafael-Trenkwald, Giulio-*Čermák*, Hans Holbein-Ruben, Correggio-Kratzmann, Velázquez-*Karel Javůrek*, Rembrandt-Versing, Škreta-Grund, Lesueur-Roll, Murillo-Müller. *K.*

PŘÍMOŘÍ A DALMATSKO od Milana Fučíka sluje další průvodce z řady spisků (Drážďany, Mnichov, Vídeň, Praha), kterými hledí literární nakladatelství české vytlačiti z rukou četných, stále četnějších našich turistů průvodce německé (Griebena, Woerla a j.). Až překvapí, jak prakticky je napsána tato knížka, neveliká a levná, ale obsažná, účelná. Kapitoly povšechné, jako „Všeobecné pokyny a pravidla levného cestování“, „Co stojí cesta na jih“, „Náčrty cestovních plánů“, „Abych něco nezapomněl doma,“ dále speciální pokyny jazykové, diaetetické atd. ukazují zkušeného turistu, kdežto zpracování veliké látky, při níž nezapomenuto na nic důležitého (zvláště na data slovansky cítícího člověka zajímající, která v německých průvodcích scházejí nebo jsou nesprávna), ukazuje značnou oekonomii i praktický smysl vůbec. Zvláště kdo chce navštíviti Celovec, Lublaň, Bledské jezero (kolik co rok sem přichází nováčků!), Terst (důležitý bod mořských cest jižních!), Grad a Pulj, soubor lázní kolem Rjeky i Rjeku samu, dále ostrovy Adrie (Lošiň), pak města dalmatská Zadar, Šibenik, Split, krásný Dubrovník, Kotor, ba i nyní důležitou Černou Horu, bez této knížky se neobejde. Seznam posledních českých prací o těch krajích v časopisectvu českém uveřejněných byl by zaujal 2—3 stránky a byl by býval knize ke prospěchu, která však i tak se svými 17 obrázky, pěkným plánem Terstu a 5 mapkami přichází ještě včas k letošní turistické sezoně, ve které snad mnohého čtenáře získá pro laciný, osvěžující a národně posilující výlet do jižních krajů slovanských, ke krásnému, modrému, slovanskému moři Jaderskému. Knížka dobře psaná, užitečná, která měla už dávno vyjíti. *—ý—*

PŘÁTELSTVÍ. Román dvou přátel. Napsal M. B. Böhnel. Patrně ještě příliš mladý autor píše o dvou ještě příliš mladých hrdinách, aby se mohlo pojímati vážně jejich myšlení a konání. Jsou li osmnáctiletí mladíci, kteří se teprve probíjejí k maturitě, již tak duchovně i tělesně zuboženi, jak nám je popisuje M. B. Böhnel, pak je skutečně lépe, sáhnou-li hodně brzo k jedu, neboť ničeho užitečného, ba ani ničeho neškodného nemůže od nich očekávati život.

Z knížky Böhnelovy však tu a tam zasvítí jiskra, v níž tušíme nadání, a proto mu přejeme, aby se záhy probralo z onoho chorobného bloudění a vrátilo se na vděčnější cestu, po které má kráčeti mládí, na cestu práce a radostného očekávání. Knížka vyšla nákladem K. Mikoty na Král. Vinohradech. *Ds.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

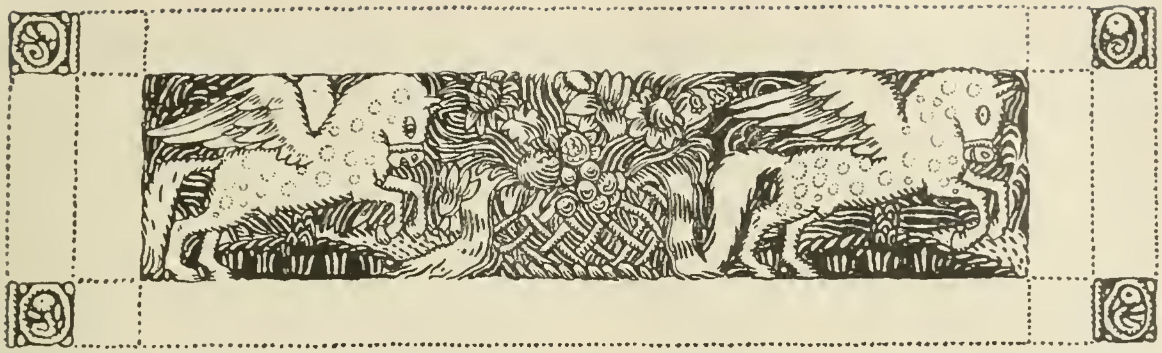

JOS. V. SLÁDEK:

LABUTĚ.

Labutě bílé po jezeru plynou,
perly, jež přes modrý se atlas šinou,
obláčky sněžné nebes klenbou sinou, —
labutě bílé.

Na dálné hory, slunce sklonem vzňaté,
zářivé pruhy k zemi s nebem spjaté
se mihotají, — harfy struny zlaté.

Teď slunce zašlo; po večerním vánku
labutě bílé, nadchlé od červánků,
do zamhavených sítin plují k spánku.

Po vodní pláni, jak se rozechvívá,
ševelem vlnek harmonie snivá,
jak ze hlubin a opět s výše splývá.

Hvězdami krášlí obloha se mléčná.
Duše se noří v hudbu nekonečna,
myšlenky plují k spánku v útiš věčna, —
labutě bílé.

DR. R. J. KRONBAUER:

MARGOT.

Novelka z ovzduší starého francouzského zámku.

Na Starou naši Prahu přišel se podívat mladý francouzský malíř, pan E. C. Za tiché, vlahé noci, — seděli jsme na terase Zlaté studně pod královským hradem pražským — vypravoval umělec originální, roztomilou a při tom rozmarnou příhodu ze svého života.

Jeho mistr a zároveň přítel poctěn byl velkým vyznamenáním. Dostal Croix de Commandeur a uspořádal — jak bývá zvykem — oslavný večírek. Mistrovi přišla stisknout ruku řada zajímavých lidí. Přišli malíři, sochaři, spisovatelé. žurnalisté, politikové, herci, herečky. Byl to krásný, rozjařený, pravý francouzský večer. Mezi hosty byl také mladý kavalír, poslanec, jenž hledal portretistu. Mistr doporučil svého mladého přítele E. C.

Všechno bylo toho večera ujednáno a smluveno, že E. C. přijede v několika dnech do sídla kavalírova, starobylého zámečku ve Vendée.

Praha stápěla se do stínu a do mlhy. Ve starých stromech pod hradem usínali ptáci, na obloze objevovaly se první hvězdy, na ohromné ploše pod námi hořely zlaté řetězy světel. V dálce vyskakovaly plamínky jako bludičky a spojovaly se v hustou síť zlatých teček. Podle světel usuzovali jsme, v kterou končinu pražské periferie oko naše právě zapadlo. Mosty a nábřeží tvořily zářivé guirlandy, továrny se svými skupinami elektrických žárovek celé hořící ostrůvky. Kdosi prohodil. že mu čarokrásné divadlo připomíná prospekt z Louisy.

Milý host dlouho se zanícením sledoval nádhernou podívanou. Hodinku bavili jsme se touto světelnou hrou. Host nečekal na vybídnutí a vypravoval:

„Jel jsem za svým zákazníkem s největší radostí. Bylo mně velice příjemno při pomyšlení, že dostanu se na několik neděl z ruchu velko-

města do tichého, zapadlého, idyllického zátiší. Bylo jaro, a příroda rozevírala první poupata. Atelier byl přece jenom vězením, klecí, ve které bývá člověku právě v těchto slavných chvílích přírody nejteskněji a nejsmutněji. Nikoho jsem neměl, jenž by mne byl v Paříži poutal a po kom by se mně stýskalo, a proto jsem vyletěl jako ptáče, jemuž mimo nadání soucitná duše otevře dvířka.

Kraj, do kterého jsem podle rozpočtu na několik neděl zapadl, je pravou selankou. Rovina jako nesmírná hladina moře nemá takřka bodu, na němž by oko utkvělo a si odpočinulo.

Zámeček je v ní ukryt jako kámen za hroudou. Je z doby Ludvíka XIII. a je jako stvořen pro illustraci do pohádkové knihy. Ubírám se kolem živých, hlohových zdí, za nimiž Vendéeáci v pohnutých dobách nalézali spolehlivé útočiště a mnoho hlav svých nepřátel porubali. Kouzlo starých hradů ovanulo mne, když jsem stanul u příkopu, naplněného vodou.

Kráčím po zvodilém můstku a jako v očarování dívám se na tajuplnou tuto baštu, z níž vykukovaly kulovaté věžičky s hezounkými, filigránskými makovičkami. Vidím malá okénka, v nich bělounké záslonky a v duchu si myslím: to by tak byl kouteček pro mne. Je z nich jistě čarovná, okouzlující vyhlídka na nesmírné, do nekonečna se zelenající lučiny, na nichž jako ostrůvky se pestří stáda dobytka. Velký, nádherný anglický park prokvítal a vydychoval jarní vůni v omamujících závanech. Všechno, co bylo kolem mne, bylo staré, starobylé, vznešené věkem i jeho půvaby, jimiž vše obestřel. Bylo mně, jakobych někam přišel, kde je starý výměnkář, jemuž nutno se napřed pokloniti. Zapomněl jsem nadobro, proč sem přicházím a toulal jsem se po ztichlých cestách a širokých chodbách.

Vysokými okny díval jsem se do kraje a nemohl jsem se nasytiti zvláštní, jemné, tiché krásy, jež jakoby ani z tohoto světa nebyla. Bylo mně chvílemi, jakoby to ani skutečnost nebyla, jakoby to vše bylo pouhým snem, pohádkou, fantasií, ve šťastné náladě duši uzmutou.

Nad vodou příkopu, zelenou jako rosnička, nad hradební zdí, tulí se zámecká kaplička, plničká vrásek jako stařenka. Okénka s malovanými skly zapadlá, všecinko jako jemným popraškem mechovým ztlumeno, úctyhodným stářím posvěceno. Nikde nic rušivého, nikde nic nového, moderního. Tu a tam kámen zvětral nebo vypadl, jako zub z čelisti . . . ale celek byl ku podivu krásně zachovalý.

V hradební bráně zastavil mne bílý vousáč. Přísně se na mne podíval, do cesty se postavil, nohy rozkročil a zahoukl: „Kam . . . Ke komu?“ Když jsem řekl, že jsem pozván a že jsem očekáván, ustoupil sice, ale viděl jsem na něm, že mne velice nerad propouští. Díval se za mnou jako za vetřelcem, jenž přichází s nějakými ne tuze kalými úmysly.

Chlapík pro paletu jako dlouho hledaný a objednaný. Vypadal, jako by z těch omšených zdí vystoupil — spíš zjev z kamena tesaný, než člověk do opravdy živoucí. Ztrnul asi úžasem nad mou opovážlivostí, nad mým klidem a bezstarostným sebevědomím.

„Kolik je vám let, starý pane?“ ptám se ho.

„Skorem třikrát tolik, kolik vám,“ odpověděl nevrle a s jakýmsi pohrdáním.

Nebylo možno, na toho medvěda se zlobit. Byl jenom drsný, sukovatý, ale nebyl zlý. Mračil se a kabonil, hlas měl neomalený, vousy jako poustevník, postavu jako řezník nebo kovář, ale oči měl měkké, mírné, modré jako pomněnky. Zmizel ve svém kamenném doupěti a malým kulatým okénkem, jež ve staré zdi roztomile se vyjímalo, pohlížel za mnou slídivě, podezíravým, nedůvěřivým a zamračeným okem.

Staré, šlechtické sídlo činilo dojem zakletého zámku. Hezkou chvilku jsem se tu už potuloval, a nikde živé duše jsem neviděl. Konečně jsem se dostal do nejintimnější partie, ke kuchyni. Dvě staré ženy zahlédl jsem okny v čisťounké, bělostí svítící, klenuté místnosti.

Vypadaly spíš jako jeptišky než kuchařky.

Vstoupil jsem a ptal se po kavalíru, jenž mne pozval.

„Není doma . . . přijede až večer,“ odpověděla matrona, vysoká, štíhlá, kostnatá jako zbrojnoš.

A paní markýza?

„Vyšla si s panem farářem na procházku — vrátí se co nevidět.“

Nevěděl jsem, co počít. Stojím nějakou vteřinu nerozhodně v kuchyni, vyjmu papirosu z pouzdra a zapálím si ji. Pustím labužnicky oblak modravého dýmu, jenž protáhl se čistým vzduchem a stočil se ke hlavám matron, jež jako aureolou obvinul. Zakuckaly se obě najednou a oháněly se tak prudce, jakoby je vosy ohrožovaly.

Obě jako na povel k oknům přiskočily a s rachotem je otevřely . . . patrně v obavě, aby dýmem nenačichly pokrmy, jež velice příjemně dráždily moje nozdry.

Dal jsem se znovu na okružní cestu po baště kolem zámečku.

Věžičky s makovičkami. jež vypadaly jako starodávné lucerny, upoutaly moji pozornost. Bylo tu tak milounce, všechno bylo tak útulné, snivé, že jsem se posadil a obrázeček si podrobně prohlížel.

V tom se cosi v makovičce za malými okénky mihlo. Cosi jako by tam přeletělo, šátečkem zamávalo. Utkvím zvědavým pohledem na jednom

okénku, a mihnutí opakovalo se za okénkem druhým. Rychlé bylo, krátké, netrvalo déle než vteřinku. Jako když vážka proletí ve stínu pod vrbami nad potokem. Nic vlastně nevidíš, ale máš pocit, že se nad rozhřátými vlnami prohání roztomilý, něžný tvoreček. Cosi zlatého, žďabec modra v tom, zachytíš oka mihem jemnou síťku, protáhlé, svižné tělíčko — a přelud je ten tam, zmizel, uletěl jako vánek.

Čekáš minutku... a už je tu zas. Letí, letí jako paprsek, křížem krážem, v samých trojúhelnících, a tobě je, jakobys viděl a slyšel přeradostný, bezstarostný smích jara, jeho panenské, vonivé krásy, prvních paprsků, jež chladí ještě, ale už trochu prohřívají. Napadne ti.... chyť tu jarní skotačilku, do dlaně ji popadni a sevři, abys si ji mohl s blízka, důkladně prohlédnouti. Ale kdež... chytni sluneční paprsek, dá-li se nebo dovedeš li to!

Lucerna má okének jako přístavní maják. Jedno vedle druhého, jedno běží pěkně za druhým jako olovem zalité tabulky v kostelních oknech. Podivná věc... pořád se tam za nimi cosi míhá, jakoby tam nějaká taková vážka poletovala.

Už mne to poněkud dráždilo. Cosi nezkušeného, naivního, plachého se tam skrývá, pomyslil jsem si.

Musím na to se starou, dávno osvědčenou lstí, s praktikou, která do skonání světa neztratí na své neomylné působivosti. Tvářím se, jako by mne cosi ukrutně zaujalo v zelené, žabincové vodě příkopu. Bylo tu všelijaké, prapodivné havěti habaděj. To by bylo něco pro torbu školáčkovu, jenž se učí přírodopisu a zakládá si sbírku těchto potvůrek.

Z listnatých skrýší na pokraji vykukovaly ztrnulé, neskonale hloupinké oči žab, jejichž lalůčky třásly se vyjevením nad nezvyklým rušitelem svého klidu. Sklonil jsem se... hop! ... a skokani jako střely žblunkli do vody.

Nějakou chvilku jsem svou zvědavost opanoval. Pak opatrně pohlédnu k lucerně a zřím báječný obrázek v starobylém rámci.

Chytil jsem vážku, lapil jsem sluneční paprsek. Můj úžas byl tak ohromný, že moje oči nebyly v ten okamžik nepodobny vyjeveným žabím kukadlům. V okénku zjevila se dívčí hlavinka, svěžejší než jaro, usměvavá jako květ, jemnější než pel, poetičtější než jarní jitro. Cosi zlatitého, cosi modrého, cosi krásnějšího, než rudý šípek na sněhu, bylo v tom starobylém rámci.

Zámek má svou pohádkovou princeznu... šeptem mně sdělovala moje duše.

Pohnul jsem se... a obrázck uletěl, jako když stín padne a všechno rázem zastře.

Najednou jsem si vzpomněl, že markýz přijede až večer. Rozhlédl jsem se kolem sebe a řekl jsem si: nebylo by špatné, zbudovati si tu stáneček. Už jsem neměl pro půvaby zámečku a jeho okolí pražádného smyslu. Měl jsem totiž původně úmysl, protoulati den až do večera v božském kraji.

Bylo asi jedenáct hodin.

Před chvíli, když jsem do kuchyně za bloudil, pocítil jsem hlad. Podlehl kouzlu i můj žaludek a zmlkl, usnul jako dítě na slunci. Chodím po baště jako v očarovaném kruhu a abych aspoň něčím oklamal svoje rozpaky, chytám potápky a prohlížím je znalecky vášnivým okem sběratele. Pohybuji se ustavičně na téže prostoře a živou mocí se nemohu odhodlati k tomu, dostati se dál, s dohledu. Za okénky občas jako by vážka přeletěla. Baví mne nesmírně tato roztomilá hra na schovávanou a civím na jednom místě jako zkamenělý.

Minuly dvě hodiny, minuly tak rychle, že jsem toho nepozoroval. Za mnou ozve se hrubý, rachotivý hlas:

„Paní markýza už se vrátila."

Obrátím se. Přede mnou stojí vousáč, jenž patrně na mne po celou tu dobu myslil.

„Děkuji za upozornění," řekl jsem, „ale čekám na pana markýze."

„Přijede až pozdě na večer."

„Vím o tom — počkám, kdyby se vrátil třeba až zítra."

Vousáč byl v koncích se svým rozumem.

„Po západu slunce spustím zvedací most," dodal za chvíli.

„Nevadí — nemíním už vůbec ze zámku vyjíti."

Vousáč na to ani muk.

„Paní markýza se ráčila optat, co jste zač a co tu jako pohledáváte?", optal se po delší chvíli.

„Jsem malíř... pan markýz řekl, abych si tu počínal jako doma. Od nikoho nic nechci a od vás teprv ne. Uděláte mně velikou radost, nebudete-li mne už obtěžovat svou pozorností."

Vousáč se neohrabaně poklonil a odešel.

Neušlo mně, že za tohoto rozhovoru se rámeček na okamžik zase vyplnil. Tři hodiny potom byla v lucerně „tma".

Slunce zatím postoupilo na druhou polovinu oblohy a svítilo mně přímo do očí. Díval jsem se do oken tak upřeně a tak vytrvale, že mně oči rozslzely.

Co to znamená? Udělal jsem něco, co se jí nelibě dotklo? Snad se jí zprotivila moje houževnatost. Div jsem nezajásal, když se v lucerně zase na okamžik objevilo „světýlko". (Pokračování.)

Dr. JOSEF ŠTOLBA

OSTROVY BRIONSKÉ.

(Dokončení.)

Krásně jest tedy na Brioni grande, ale něco zde schází přece, co těžce postrádáme — voda Celý ostrov jest tak rozčleněn, že, ačkoliv sám chová výměru jen 1200 jiter, měří na objemu svém 35 kilometrů, nemá jediného pramene a tudíž také žádného potůčku, tak že obyvatelstvo jest odkázáno jedině na vodu dešťovou, do cisteren sváděnou. Nejhůře nese nedostatek tento vegetace ostrova v horkých měsících letních, kdy mimo nějaký náhlý příval není téměř žádných dešťů, a kdy způsobem úžasným množí se housenky. Z těch nejhorší a nejškodlivější jest nehezká, černá, šedohnědě chlupatá, při doteku chlupy těmi palčivou bolest působící, zejména na plánici žijící housenka bekyně zlatořitné (Chrysorrhoea Liparis), která přezimuje v společných bílých pavučinách, jež neodstraníme-li se v čas, zkázou hrozí v příštím letě všemu, co jest zelené. Hnízd těch viděl jsem ještě v květnu ohromné spousty, z pravidla na temeni větví, neboť není dosti pracovních sil, aby stačily hnízda ta odstraniti.

Aby nedostatku vody odpomohl, položil v poslední době energický majitel ostrova do úžiny Fasanské, nejvýše 15 metrů hluboké, železný vodovod na protější břeh, jenž ústí u mořských koupelí Salugy do nevelkého basénu, odkudž však dosud po ostrově rozveden není. Ale bohužel, jak se zdá, vody pitné nákladným tímto způsobem docíleno nebylo, neboť snad následkem nerovného dna mořského utrpělo spojení rour tak, že tu i tam vsakuje voda mořská, následkem čehož vody z vodovodu užíti možno jen jako vody užitkové. Ale i to bude pro ostrov a jeho vegetaci dobrodiním, neboť nejdůležitější skupiny její, jako zahrady, sady a vinice musí se za leta spokojiti jen řídkými dešti a skrovným občasným zalitím vodou dešťovou.

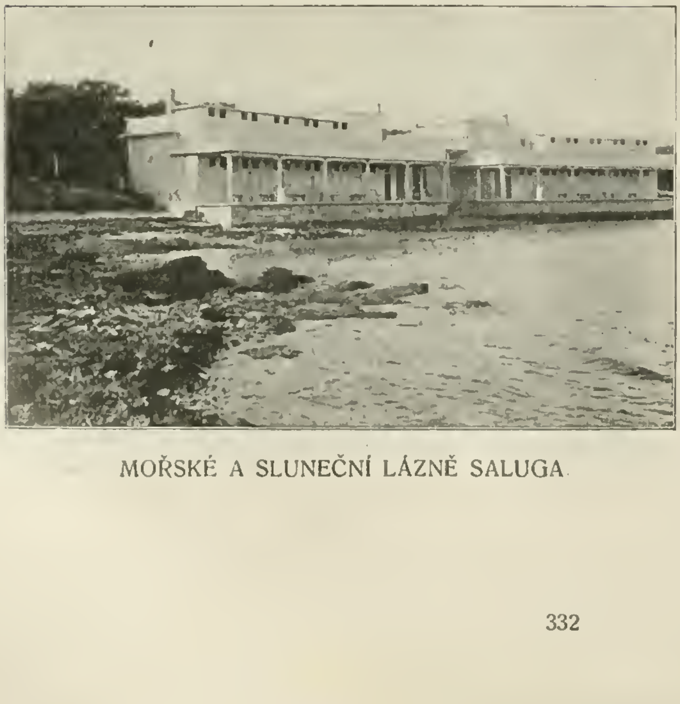

MOŘSKÉ A SLUNEČNÍ LÁZNĚ SALUGA

V.

A nyní k praktické stránce pobytu na Brioni grande. A tu třeba hned předem prohlásiti, že jest tam o hosta tak postaráno, jako snad nikde jinde.

Snídaně podává se v přívětivém salonku každé jednotlivé budovy v hodinách ranních dle přání a pohodlí hostí, kdežto k obědu a k večeři nutno odebrati se do dependance.

Zde nalézají se tři veliké místnosti. Po levici stranou ze síně jakási formanka pro služebnictvo a dělnictvo, pak následuje restaurace pro turisty a pro ty, kteří nechtějí vázati se na pensi, a za ní konečně prostranný sál pro table d' hôtes.

Sál tento jest jednoduchý sice ale elegantní a velice vzdušný, a nejpříjemnější zařízení jeho jest, že každá rodina má svůj stolek, kdež jest svým vlastním pánem a zbavena všech ohledů na nepohodlné a někdy i nepříjemné sousedy. O jedné hodině polední a v osm večer oživne sál ten na znamení zvoncem, a vše, co prohánělo se po celý den po půvabných procházkách ostrova, shromáždí se tu rázem, aby nasytilo a napojilo tělo, svěžím vzduchem vyhladovělé. Stolků větších i menších tu několik řad a mezi nimi, pod dohledem vrchního sklepníka, jenž komanduje jenom očima, roznášejí tři sklepníci mísy beze slova ale s takovou dochvilností a akuratessou, jakou dovede docíliti jen energické vedení. Všichni jsou v sněhobílých oblecích s úzkými, černými pasy, každý z nich má svůj určitý počet stolů a obsluhuje své hosty s takovou pozorností, že není třeba, o něco se hlásiti. Novému příchozímu poukáže se jeho stolek, a večer nalezne na něm již svou serviettu v kroužku, jenž opatřen jest jeho jménem.

Za mého pobytu byla tu arcivévodkyně Marie Josefa, která vlastně ostrov pro společnost vídeňskou byla objevila a každoročně několik týdnů zde tráví. Vedla zde tichý, skromný život s arcivévodou Karlem Františkem Josefem, protektorem pražské komorní výstavy z r. 1908, jenž přijel na několikadenní návštěvu a odtud pak přímo do Prahy k zahájení výstavy se odebral.

STAROŘÍMSKÝ VINNÝ SKLEP VE VAL CATENA.

Arcivévodkyně, dáma neobyčejně elegantní a prostého ale roztomilého chování, měla svůj stůl poblíž velikého arkýře proti stolům ostatním, a objevila se vždy přesně v určenou hodinu s arcivévodou, s dvorní svou dámou, s hofmistrem, a z pravidla s dvěma neb třemi vysokými hodnosty z kruhů mariny, kteří taktéž vždy v čas v elegantní parní barkasse z Pulje se dostavili. Jakmile arcivévodkyně vstoupila, povstala celá společnost, která dostavovala se v toiletách procházkových, ona poděkovala přívětivým úsměvem, a když usedla, usedlo i obecenstvo. A již nosila se jídla a sice úplně tatáž jídla všem hostům bez rozdílu. S jedinou jen výminkou, že arcivévodkyně obdržela před desertem některé sesonní ovoce, z pravidla obrovské jahody na víc, a že přinesena pak ke stolu jejímu parfumovaná voda na opláknutí prstů.

A nyní jalo se obecenstvo baviti mezi sebou stejně nenuceně jako arcivévodkyně se svými hosty. Po tabuli se zdvihla, obecenstvo mlčky povstalo, ona opět poděkovala přívětivým kývnutím hlavy, a obecenstvo popíjelo černou kávu a zapalovalo své doutníky, pokud neodebralo se za požitky těmito ven na prostranství nábřežní, opatřené hojnými stoly a stolicemi.

Jedné komické scény byl jsem svědkem hned druhého dne při večeři. Sotva arcivévodkyně pojedla polévku, vstoupili sklepníci s velikými mísami krásného chřestu. Vrchní sklepník, jenž obsluhoval stůl arcivévodčin, nabídl jí, a nyní utkvěly oči všech hostí plebejských, jimž byli sklepníci zatím také chřest předložili, v patrném napnutí na arcivévodkyni, jak bude si při požívání chřestu počínati. Ale náhodou zahovořila se tato s admirálem hr. Montecucollim tak, že dosti dlouho to trvalo, nežli obrátila se k svému talíři. A všechno obecenstvo čekalo s touhou, jak se chřestu chopí, aby se po případě nevydalo výsměchu sousedů. Jen někteří sebevědomí počali chřest nabodávati vidličkou, neb oddělovati z něho hlavičky a rozhlíželi se pyšně kolem sebe. A tu pojednou arcivévodkyně vzala zcela prostě chřest rukou za pevný konec a nesla ho k ústům. Obecenstvo si oddychlo, a od okamžiku toho chřest nejí se na Brionech jinak nežli tímto způsobem.

Přítomnost arcivévodkyně nepůsobila nijak tísnivě na hosty. Procházela se se svou dámou mezi obecenstvem, naslouchala se svého balkonu hudbě, kterou ochotný velitel z Pulje ob tu chvíli na ostrov vysílal, konala ve vojenské barkasse výlety, a trávila tu dni své tak nenuceně a s takou zjevnou spokojeností, že bylo patrno, jak oddechla si tu po neuprosných předpisech dvorní etikety. —

Strava jest na Brioni výborná. Veškerá jídla jsou kvality nejpřednější, úprava vzorná a celkový jídelní lístek sice vídenský ale žádným cizím jídlem neopovrhující. Tak na př. jednoho dne roznášeli sklepníci — uzené maso s knedlíkem a se zelím, ale tak delikátní, že hned po obědě tázal jsem se slečny v kanceláři, kdo je dodává. A ta mi ochotně sdělila, že se vše odebírá z nejlepších pramenů. Šunky a uzené z Prahy od známé firmy vývozní, která požaduje sice ceny výminečně vysoké ale dodává za to zboží v každém ohledu dokonalé, svíčková pečeně nemýlím-li se z Darmstadtu, telecí a vepřové nevím již odkud, a ryby mořské — z Hamburka, poněvadž prý ryby z Adrie ne-

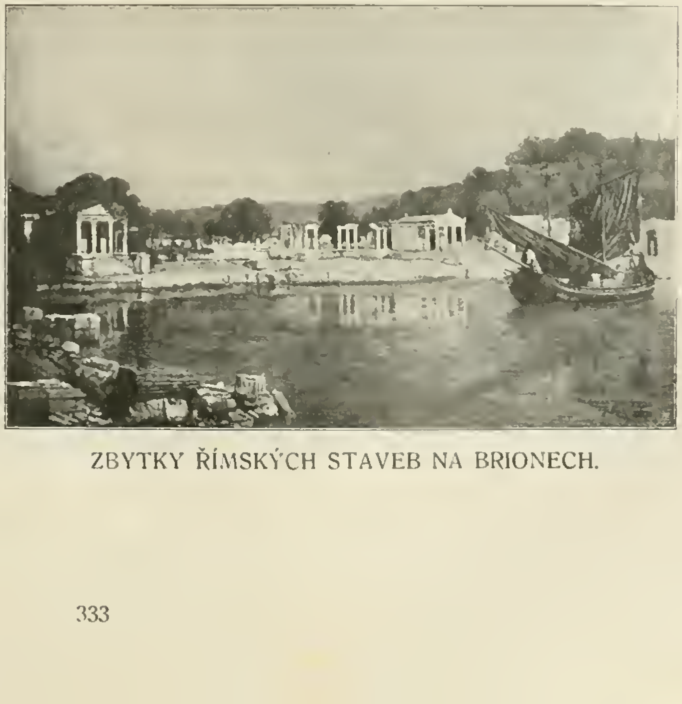

ZBYTKY ŘÍMSKÝCH STAVEB NA BRIONECH.

V BÝVALÝCH LOMECH VAL-MARIA.

skytají dosti rozmanitosti. Vše dochází v ledu, a s úsměvem dodala slečna, že chef její má zásadu, že obecenstvo musí se v každém ohledu co nejskvěleji obsloužiti, má-li na Briony připoutáno býti. Že sice na kuchyni výdělku není, ale že se to nahradí jinde.

A nahradí jistě. Pense stojí za osobu denně sice jen 8 K 50 h pro hosty do 14 dnů a 8 K přes 14 dnů, ale za to mimo pošt. známky, jež vydávají se jen na poště, musí host vše ostatní kupovati v restauraci.

A byty?

Za pokojík svůj v podstřeší platil jsem 6 K denně, cena, která stoupá tím více, čím níže sestupuje host k hladině mořské, a jest nepoměrně vyšší na jaře, zejména o velikonocích, kdy panuje taková nouze o byty, že kdo nepostará se o něj předem, musí vždy na noc vraceti se do Pulje.

Večery jsou na Brioni nádherné. Celá společnost vyhrne se na nábřeží, jež ozářeno jest elektrickými, obloukovými lampami, vzduch jest svěží a lahodný, a není-li náhodou koncert námořnické kapely z Pulje, hukot mořských vln a útočení jejich na mohutnou zeď nábřežní tak příjemně zaléhá v sluch člověka, jenž život svůj tráví ve vnitrozemí, že po jiné hudbě ani netouží.

Ale nejen to. Kolem obloukových lamp za nedlouho počnou se proháněti obrovské můry, jež dorážejíce na skleněné koule, ob tu chvíli dopadají zpola omráčeny k zemi. Jedna z nich dopadla právě k mým nohám. Chopil jsem se jí opatrně: bylo to obrovské páví oko velké hruškové, Saturnia pyri, jež líhne se v dubnu a v květnu, a které snad každý navštěvovatel Brionů v době této odnáší si na památku domů.

Arci, k čemu ještě třeba poukázati: pan Kuppelwieser učinil z ostrova německou pevnost, úkaz, jenž jeví se téměř ve všech mořských lázních istrijských, v nichž zmocnili se vedení Němci, těžíce z mocného proudu hostí a výletníků, kteří k moři zapadají. Nechť zavítáte do kterýchkoli z nich, nejelegantnější jsou zpravidla německé, a teprve v nejnovější době docházejí Slovinci, Chorvaté, Srbové, ano i Čechové k poznání, že jest škoda ponechati skvělé příjmy tyto jen německým přistěhovalcům. Tam, kde nejde o lázně osamělé, jako na př. v Sistiáně, tam, kde lázně nalézají se v městečku některém neb poblíž jeho, tam obyvatelé slovanští snaží se, aby připravili ze jména hostům slovanským příjemný pobyt ve středu svém. Arci ale snahy tyto jsou dosud jen v počátcích, a třebas i byty byly již zcela dobré, zřídka kdy vyhovuje strava. Za to však jsou ceny nepoměrně nižší.

Tedy Briony jsou dnes půdou německou, a k ní tíhne zejména Vídeň, kteréž arcivévodkyně Maria Josefa ukázala a ukazuje cestu. Máme my Slované a zvláště my Čechové proto vyhýbati se malému tomuto ráji? Ne. Brioni jest německé, poněvadž zapadá tam dosud publikum skoro výhradně německé. Až dostaví se výletníci slovanští v hojnějším počtu, kozel by v tom byl, aby nevydobyli si na této německé půdě postavení, které by bylo třeba respektovati. A ne bojem, jen váhou svou. Arci bylo by třeba, aby přicházeli výletníci, kteří nemusí groš svůj několikráte obrátiti, nežli ho vydají, výletníci, kteří mohou něco utratiti. Proč váží si ve všech světových lázních tak velice

Rusů a Poláků? Poněvadž přinášejí tam peníze. My máme tolik zámožných rodin českých, které na jaře a v létě musí do světa. Proč nespojiti příjemné s užitečným, proč nerepresentovati na př. také na Brioni český svět, proč neukázati, že není takový, jak líčí ho pražští a vídeňští šmokové, proč nedokázati, že kde vystoupí Čechové sebevědomě a důstojně, musí si vynutiti ohledy jako každý jiný národ?

A proto: vzhůru na Briony!

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Mlčte, pro Boha, nic nesmíte říci, před Mordchem a vůbec před nikým o tom ani jediného slova!"

„Mordche by vám bránil? Nechť si brání, vy jím vládnete, jak je vám libo, jeho vůle není ničím proti vaší vůli a praničím proti naší lásce. To jsou hlouposti, Malko, jaké pak skrývání a tajnosti? Toužím, abych to každému řekl, abych to velikým hlasem vykřikoval do celého světa: slyšte, kde jste kdo, krásná Malkah Rubinova a já se milujeme, líbáme se, budeme mužem a ženou!"

A opět přitiskl si ke rtům její malou dlaň a takřka ji spaloval nenasytnými ústy.

Nechala ho, aby se vybouřil na té malé, bílé dlani. A když po tom s hlubokým vzdychnutím utkvěl na ní prosebnýma zrakoma, pravila s pohledem, do kterého jakoby se vkrádala hluboká bolest a slza:

„Nikdo se nesmí dovědět o tom, co jsme si právě pověděli, nikdo, pravím, tím méně Mordche".

„Prozatím to má být naším tajemstvím, Malko?" divil se četař.

„Ano, tajemstvím".

„A na jak dlouho?"

„Na vždy".

Pohlédl na ni překvapeně, jakoby nerozuměl její odpovědi.

„Co pravíte, drahé dítě? To přece nelze stále tajiti, což pak se nechcete stát mojí ženou?"

„Toť právě to, že není možná, abych se stala vaší ženou —"

Vydechla to rychle, odhodlaně a zadívala se na něho smutnýma očima, ve kterých jakoby tkvěla otázka: Co tomu nyní říkáte, drahý muži?"

On nad tím ustrnul a s počátku nebyl schopen jediného slova. Pátral v jejích očích a v záchvěvech jejího vzrušeného obličeje, je-li to, co mu právě pověděla, žert nebo pravda. Nevěděl v té minutě, není-li snad všechno zmateným snem, co se dělo s ním a kolem něho.

Pokusil se na konec usmáti a nedůvěřivě zavrtěl hlavou. Pak jakoby do něho vstoupil jeho tak často se probouzející vzdor. Chtěl šeptati, ale hlas jeho se změnil v zahořklý chrapot.

„Já vím, rozumím. Měla byste mne ráda, ten chlap dovedl by vás až k usmrcení milovat, ale ten chlap je jenom mizerným četařem a to je pro slečnu Malku Rubinovu, která chladně odkopává pány, tuze málo. Toužíte s bratrem po millionech, a četař Josef Florian není ničím, až ho vyženou z vojny, nebude mít ani na chleba, ano, to je to, u toho se zaráží všechna vaše upřímná a horoucí láska, o které jste mi prve tak výmluvně lhala. Viďte, že tomu tak, jen buďte ještě dále upřímnou a vyznejte se mi ze všeho, a ostatně, vždyť je to taková hrozná skutečnost, taková krutá pravda!"

Pustil její ruce, zkřivil obličej a otřásl se, jakoby chtěl se sebe shoditi všechnu slabost a všechny měkké city, kterým podléhal v té pohnutlivé chvíli. Chtěl býti opět svým silným, sebevědomým četařem Florianem, chtěl se pohrdavě usmáti a odlehčiti své zlosti některým drsným slovem, avšak pohled na Malčin vážný obličej a zvláště na její omžené oči ho mátl a odzbrojoval.

„Odpovězte, přikývněte jen, že jsem uhodl," pravil nešetrně, když mlčela.

Nepřikývla, zavrtěla krásnou, zasmušilou hlavou. Nic se jí nedotklo z Florianových výčitek a vzdoru.

„Ne, mýlíte se," pravila ku podivu klidně a pevně. „Ale tím jsme nyní u vašeho slibu. Dal jste mi svoje čestné slovo, že již nebudete pátrat po odpovědi na svou dřívější otázku, proč jsem smutna a proč jsem se nazvala ubohou Malkou. Slíbil jste, že vám úplně stačí vyznání mé lásky a že se nebudete už dobývati do mého tajemství. Teď jste zapomněl na vše, rušíte svůj slib, vzpamatujte se, což nemáte dosti toho, co jsem vám řekla, že vás mám, vás jediného a pro vždycky ráda?"

Florian potácel se stále mezi zmatkem z důvěry a nedůvěry.

„Nerozumím, nerozumím," hučel do sebe pohroužen. „Co to jest? Máte mne jediného a pro vždy ráda a nechcete být mojí ženou. Aspoň to mi vysvětlete".

„Právě to je moje tajemství, které nesmíte porušit. A povím vám k tomu ještě více, než jsem chtěla — právě proto jsem nešťastna a ubohá, že se nemohu stát vaší ženou. Proč ze mne vynucujete taková vyznání, hleďte, kam jsme až dospěli! Teď už je veta po všem, teď už vidím, že je konec našemu přátelství, našim schůzkám, naší důvěře, všemu. Nezbývá, než abychom se na sebe podívali a rozešli se pak navždy. S Bohem,' s Bohem, pane četaři, buďte šťasten a vzpomeňte si někdy na svoji ubohou Malku, která vás tak upřímně milovala."

Oddychovala z hluboka, těžce, dusila v sobě prudký výbuch lítosti, ale oči se jí plnily slzami.

Ve Florianovi to rozpalovalo vášně, místo co by mělo přinésti šetrnost a uklidnění. Její podlehnutí citům, její krotký pohled, deroucí se skrze slzy, její krása a opět ona svůdná atmosféra ženské mladosti, pak také vědomí, že jest s Malkou uzavřen, skryt v té úzké komůrce, pudilo ho nezkrotnou silou, aby ji uchvátil a strhl na rozbouřená, prahnoucí prsa.

Sápal se po ní, a malý stolek a stolice zarachotily, jak ustupovala.

„Vás chci, vás, musíte být mou, když mne milujete!" sípal a vztáhl po ní obě ruce.

„Ustaňte, prosím vás, zničíte mne!" úpěla Malkah.

Odpověděl drsně a hlasitě na znamení, že jest odhodlán všcho, že nedbá a že se neobává. Na štěstí slova jeho, tlumená zavřenými dveřmi, nedospěla k sluchu hlučně rozhovořených důstojníků ani k sluchu Malčina bratra.

A četař Florian si počínal jako zběsilý. Vrhal se na Malku podoben hladovému a nenasytnému zvířeti. Hledaje žhavýma ústy jejích rtů, tváří a očí, drtil zároveň třesoucíma se rukama její údy Když tím zápasem uvolnil se Malce u krku těsný šat a pod ním zasvítil úzký proužek jejího bílého těla, náruživost Florianova dostoupila vrcholu.

Dušeně řiče jako mladý kůň a strhávaje Malku k sobě, hroutil se před ní na kolena.

Opřela se mu zoufanlivě.

„Co děláš?" zašeptala zděšeným hlasem, a on byl až omráčen blažeností nad jejím tykáním.

Ale ona hned k tomu dodala:

„Vždyť mne ničíš, zabíjíš! Nech mne, miláčku, prosím tě pro Boha! Nesmíš se mne tak dotýkat — teď ti to tedy povím, teď ti už musím vyzradit svoje tajemství — abys věděl, proč nemohu býti tvojí ženou — Mordche je mým mužem, nejsem svobodna —"

Rozvášněné ruce Florianovy jako sraženy klesly, oči vytřeštěny ulpěly na Malce.

„Tak to jest, tak to jest," opakovala pobouřena a chvatně na sobě urovnávala šat, „teď tedy víš, co jsi chtěl vědět, teď tedy uznáš, že musí mezi námi být všemu konec."

Tykala mu dále, ten jediný plamenný okamžik, který je na vždy rozdvojoval, jakoby je tím více k sobě přiblížil. Aspoň Malkah, která stále cítila všechny polibky a všechna dotknutí Florianových rukou na svém těle, tak tomu rozuměla, mladý muž jakoby byl způsobil u ní div, že místo odpuzování ji nyní k sobě něčím příliš něžným a důvěrným vábil a připoutával.

Ale ten mladý muž byl příliš spleten a nerozuměl tomu.

Zdrcen ustoupil na krok od Malky, usedl v pozadí jizby na nízkou bednu a zakryl si oběma rukama oči.

Setrval tak nepohnutě až po tu chvíli, kdy usmívající se Mordche vstoupil se zprávou, že důstojníci odešli.

XXI.

Sešli se opět po několika dnech, když četař Florian měl zase službu a byl setníkem poslán do kantiny, aby s Mordchem smluvil dodávku petroleje do mysliveckého baráku. Bylo to v hodinách dopoledních, posádka čemerenská všechna byla zaměstnána pravidelnými patrolami a cvičením, kantina tedy byla téměř prázdna. Jediný pandur Jovan Pantelić s četníkem, domorodým Srbem, tam seděli pokuřujíce, onen při tom zvolna popíjel mastiku a tento černou kávu.

Mordche Rubin nebyl doma, odešel prý na skok k Osmanovi, s nímž hodlal se dohodnouti o novém obchodě, chtěl se totiž státi jeho odběratelem každé hovězí kůže. Až dosud jezdil do Dubrovníka nebo do Foče pro zboží s prázdnem, i bylo věru škoda nechati konati soumarům tří až čtyřdenní cestu bez nákladu.

Malkah tedy zatím v kantině sama hospodařila, to jest dívala se ze svého otevřeného přístěnku do kantiny, kdyby žandamár s pandurem dopili anebo kdyby snad některému z nich se zachtělo vztáhnouti ruku po zboží, kterého nyní bylo na všech stranách, zvláště v oddělení za pultem, hojně a nemálo svádělo Jovanovy slídivé, sem a tam roztěkané oči.

V té chvíli vstoupil do kantiny Florian, a Malkah potěšila se z jeho příchodu. Neviděla se s ním již několik dní a s počátku po onom bouřlivém vyznání se domnívala, že již ani není možná, aby se s mladým mužem ještě někdy shledala, a že ona vzrušující chvíle v přístěnku skutečně znamenala pro oba rozchod na vždy, rozloučení. (Pokrač.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

FRANTIŠEK ADOLF ŠUBERT oslaví dne 27. března šedesáté narozeniny. Jako student — byl nejmladší z devíti dětí chudého řemeslníka — uvykl spoléhati na sebe a na svou práci. Vedle studií vyučoval, pracoval v redakcích a zachoval si ještě dosti ohně a svěžesti na tvoření literární. Historické jeho povídky a romány, skládané v duchu doby romanticko-vlastenecké, bývaly v širších vrstvách rády a hojně čteny Ve vlastním živlu své činnosti umělecké, iniciativní a organisátorské ocitl se Šubert ovšem teprve, když zvolen byl ředitelem Národního divadla. Zbudováním velkého uměleckého ústavu vykonal český národ prvý okázalý kulturní čin od doby probuzení, a třeba nadšení pro věci divadelní pozbylo na šíři a teple, vítězné naplnění ideálních snah českých v Národním divadle zůstane pro vždy světlým bodem v kulturních dějinách českého lidu, a prvá léta činnosti mladého ústavu nepřestanou býti zajímavou, poučnou a významnou kapitolou českého života. S touto kapitolou jest jméno Šubertoro spojeno nerozlučně. Národ, pro divadlo planoucí, čekal divy. Bylo třeba ukojiti jeho touhu po vnějším lesku výpravy a pozvednouti úroveň uměleckou na výši vůbec dosažitelnou. Bylo třeba starati se o naplnění rozsáhlých prostor stálým obecenstvem, doplniti a udržovati uměleckou družinu, pečovati o repertoir, počítati pojednou s obrovským rozpočtem — krátce vydupati stéré věci, jichž nedostatek v dosavadních skrovných poměrech byl alespoň omluvitelný. To byla doba horečné činnosti tvůrčí, a Šubertovi jako uměleckému vůdci připadl lví podíl této veliké ale radostné práce. Sedmácte let vytrval Šubert na horké půdě Národního divadla, odkud přes Vídeň se smělou odvahou uvedl do širého světa Bedřicha Smetanu. Velkých zásluh získal si o myšlenku druhého českého divadla v Praze, jehož stal se prvým ředitelem, když uskutečněno bylo obětavostí města Král. Vinohrad. Šubert napsal řadu divadelních her, divadelních studií i vzpomínek. Ale nejpopulárnějším výsledkem jeho práce a jeho ducha, vedle činnosti ředitelské, jest Národopisná výstava českoslovanská, uspořádaná r. 1895 a Národopisné museum, z jeho podnětu a za jeho vedení vzniknuvší. To byl čin, jehož ovoce teprve dozraje.

ZEMĚDĚLSKÉ MUSEUM V BUDAPEŠTI.
Prospekt prvého obrazu báchorky „Z pohádky do pohádky" na jevišti král. dvorní opery v Budapešti.

VZÁCNÁ UMĚLECKÁ KOŘIST. Bude tomu na — podzim 9. října — deset roků, co zemřel veliký náš krajinář, zakladatel moderní naší školy krajinářské, prof. J u l i u s M a ř á k. Hlavní kontingent jeho děl je, bohužel, roztroušen v předních galeriích evropských a ve veřejných budovách. Na štěstí zůstalo u nás několik skvostů Mařákových, nejslavnější jeho díla krášlí královskou lóži Národního divadla a schodiště Musea království Českého. Dovídáme se, že podařilo se právě k těmto veledílům štětce Mařákova získati c e l o u s e r i i s t u d i í a n á č r t k ů z p ř í r o d y. Jsou kromě toho v tomto bohatém souboru, jenž získán z pozůstalosti Mařákovy rodiny, s t u d i e k L e s n í m c h a r a k t e r ů m — dvorní galerie ve Vídni je šťastnou jejich majitelkou — a s t u d i e k L e s n í s a m o t ě, cyklu dvanácti rytin od Willmanna, dle originálů Mařákových vydaných, dále řada k r e s e b a n á č r t k ů k známým illustracím Mařákovým a velikým olejovým obrazům, po cizině roztroušeným. Perlou tohoto souboru jsou dozajista M a ř á k o v y s k i z z á ř e, počtem sedm, jež jsou vzácným dokumentem mistrovy tvorby. Kdo by se o sbírku tuto zajímal, může si ji prohlédnouti u knihkupce p. R u d o l f a R y š a v é h o na Poříčí. *K.*

DOPIS KRAJANA Z BUDAPEŠTI O PREMIÉŘE BÁCHORKY OD NOVÁKA A NEDBALA. . . . . . . S radostí vyhovuji Vašemu přání. O průběhu premiéry rozkošné báchorky »Z p o h á d k y d o p o h á d k y« jste v Čechách dostatečně informováni, proto povím něco ze zákulisí královské dvorní opery uherské, což, myslím, nebude pro Vás bez zajímavosti. Figuriny pana K é-

Milena (Krejčík v začarovaném zámku).

m é n d y h o*) líbily se zde velice, a jsou zároveň dokladem, s jakou láskou chef výpravy Královské opery svému úkolu se věnoval. Premiéra byla s krajní svědomitostí studována a vzorně pro-

Šípková růže.

vedena. Výprava byla skvělá, pohádkový ráz vystižen do nejmenších detailů. Královská dvorní opera se skutečně vyznamenala — dala pohádce výbavu v pravdě královskou.

Dvorní opera naše je vůči Národnímu divadlu ve veliké výhodě. Má totiž všechny dílny a malírny, ba i truhlárnu — dozajista důležitý článek v tomto řetězu — v domě, pod jednou střechou. Část těchto atelierů chefa výpravy je v podzemí, pod jevištěm, malírna je pod střechou, ale je spojena s ostatními dílnami zdviží. Správce toho oboru, vladař této v mnohém směru samostatné říše, je akad. malíř p. Kéméndy, v jehož talentu vězí pravý čarodějný proutek. Je to m a ď a r s k ý Š t a p f e r, čímž pověděno všechno. Jeho figuriny jsou nejenom pěkným kouskem malířské dovednosti, což ovšem je jenom část jejich předností — jsou mimo to provedeny tak, že podle nich dílna hravě zhotoví kostymy, jež zapadají do celku barvou látky, střihem i stylem. Pan Kéméndy má ještě jednu vynikající vlastnost — vymyslí tak divadelně účinná, takřka eskamotérská překvapení, že divák marně si hlavu láme, jak bravurní kousek proveden. Však máte v Národním divadle od něho také malou ukázku — křeslo Macbethovo, jež znamenitě se osvědčilo, je konstruováno panem Kéméndym. Do pohádky dodal takových kousků celou serii. Pravá švanda je na příklad se statečným krejčíkem. Chce usednouti do křesla — ale čert už se v něm uvelebil, a než se po něm krejčík ožene, zmizí. Použije svižně příležitosti, posadí se — a sedne si na čerta. Detail na pohled nepatrný, ale na jevišti má neselhávající účinek. Pohádka je pohádka — má a musí míti svůj báchorkový aparát. Cikánské kapely hrají Valčík dětí a Polku Petrovských, na ulicích slyšíš Nedbalovy melodie, ale stejně populární jsou některé pohádkové kousky. V obraze s krejčíkem hrají velkou roli obrovské ruce. Jsou oživeny tak znamenitě fungujícím mechanismem, že pohybují prsty ve všech kloubech. Vystupují ze stěn, ze stropu, z podlahy, konají zkrátka pravé divy. To je ovšem něco pro děti, které v zástupech putují do divadla.

Šípková Růženka je parádním číslem celé pohádky. Přes čtyřicet živých růží vyhrne se na jeviště proti princi, jenž přišel, aby se květnatou baštou prosekal k princezně. Jeviště je zaplaveno těmito pohyblivými, kvetoucími keři. Jeviště naše, dvakrát tak veliké jako scéna Národního divadla, dovoluje ovšem, aby byly takovéto pohádkové výjevy provedeny v obrovských dimensích. I nejsložitější dekorační effekty hravě se rozvinují před očima užaslého diváka. Nádherně komponované živé obrazy dvanácti měsíčků — po

*) Reprodukujeme v Máji řadu figurin podle originálů, jež nám akad. malíř p. K é m é n d y zapůjčil k reprodukci s roztomilou ochotou.

Zvířátka a Petrovští.

Krejčík Jehlička.

BÁCHORKA „Z POHÁDKY DO POHÁDKY“ OD LADISLAVA NOVÁKA A OSKARA NEDBALA NA JEVIŠTI KRÁL. DVORNÍ OPERY V BUDAPEŠTI. Návrhy figurin od chéfa výpravy Kéméndyho.

každém zaburácel potlesk na otevřené scéně — následovaly za sebou jako obrazy v laterně magice. Rychlých proměn docíleno pomocí dvou vozů na kolejích — slyšíme, že bylo tohoto vydatného prostředku použito také v Národním divadle při posledním scénování Smetanovy Libuše. Skvostný humor vyvolala v hledišti lesní idylla. Zvířátka vystupují u nás v kostymech, což znamenitě působilo. Za to se prý, jak autoři ubezpečují, daleko líp podařilo Národnímu divadlu rozloupnouti oříšek s pohyblivými houbami. Scéna bude změněna po pražském vzoru. Effektně komponována je závěrečná apotheosa. Je to živý obraz, jenž činí s hlediště dojem skvělého Makartova plátna.

Při premiéře šlo všechno jako na drátku. Artisticky při ní působili mistři divadelní techniky Spannrait, Christofani, Nietsche a vydatně jim pomáhal inspicient Günzl. Pohádka byla tak důkladně nacvičena, že nedošlo k nejmenšímu sklouznutí. Je totiž v Královské opeře zvláštní zvyk, jenž se výborně osvědčil. Vedle ředitele pana Mészarose, jenž má o skvělý průběh premiéry velikou zásluhu a jenž sleduje každé hnutí na jevišti, a vedle režiséra a choreografa pana Guerry, jenž je za bezvadný průběh hry zodpověden, je pověřen generální re-

Lesní mužík.

visí vrchní režisér, jenž kontroluje všechny zkoušky i hru s různých míst v hledišti. Mistr světelných effektů, jenž provedl svůj složitý úkol s velikým úspěchem, je vyučencem našeho slavného Křižíka. Je to znamenitý odborník, jenž jménu a věhlasu Křižíkově dělá čest.

Max T....r.

AKTOVKOVÝ VEČER NÁRODNÍHO DIVADLA. Georg Courteline — Arthur Schnitzler

— Leonid Andrejev — Francouz — Němec — Rus. Téhož dne byla na Vinohradech premiéra Sudova Lešetínského kováře, přednášel Machar — kdo byl tak šťasten, že si mohl vybrat, nebyl jistě v rozpacích, pro co se rozhodnout. Schnitzlera už známe z celé řady takových kousků. Courteline není zrovna sluncem na dramatickém horizontu francouzském, a tak se člověk utěšoval myšlenkou, že se pánové v Národním divadle při sestavování programu řídili osvědčenou zkušeností, že je radno přijíti na konec s tím nejlepším. Večer zahájen byl hrou, druhým číslem večera byla veselohra, závěrek tvořil žertovný výjev Andrejevův »Láska k bližnímu«, který přeložil Vincenc Červinka. Scéna vypadá jako živý obraz. Na skále visí člověk, jenž musí spadnouti. To bude podívaná, to bude pochoutka, až slítne, údy si poláme, mozek potřísní balvany! Před dávnými a dávnými časy lid kochal se pohledem na zvířata, trhající lidi za živa — A přesně vzato, děje se to po dnešní den. Andrejev svou satirou skvostně charakterisuje tuto lačnost po příšerných, dráždivých výjevech. Je to kousek exotický, ale co hrůzné pravdy v těchto satirou až k nadsázce přihrocených obrázcích. — »D o m a s v a t ý p o k o j« je hříčkou čistě francouského střihu. Na scéně píše nějaký člověk román, tajemnici o tolika a tolika kapitolách, který je jen tím zajímavý, že dostane se na světlo denní, na štěstí pro autora, jemuž sedí na ramenou, vždycky bez hlavy. Žena by pohltila takových románů za měsíc několik, což pohne autora románového polypa k radikálnímu prostředku — pokutuje svou ženu za každý projev, jenž není důstojný pořádné paničky, a na prvního srazí si hezkou sumičku z gáže, kterou jí vyplácí. Hra nemá vlastně tak zvaného konce — zdá se, že zůstane vše při starém — tasemnice bude se obrozovat dál, a panička si dá pozor, aby o drahou její hlavu nepřišla. Schnitzlerova veselohra, jejíž překlad je dílem Karla Š i p k a, je satirou z ovzduší kavalírského. Románek ne zrovna originálních momentů, tu a tam nějaká lysina v dramatickém postupu, ale bez vtipu kousek není. Sehrán byl neobyčejně svižně pp. Seifertem, Želenským, paní Benoniovou a p. Deylem. —si—

LEŠETÍNSKÝ KOVÁŘ, vedle Písní otroka nejpopulárnější báseň S v a t o p l u k a Č e c h a, lákal přímo k dramatickému spracování a lyricko-epický charakter i hudebnost verše tohoto díla vedly opět k formě operní. Idea básně jest silně dramatická a poskytuje možnost, utvořiti z ní po stránce textové i hudební dílo mohutné působivosti. Ovšem je nezbytno od Čechova originálu značně se odchýliti. Pánové P. N e b e s k ý a Ed. Š i m e k, kteří napsali podle Čechovy básně libretto stejnojmenné opery, na niž komponoval hudbu slepý skladatel S t a n i s l a v S u d a, také neváhali pracovati do značné míry samostatně, ale hleděli při tom z básně Čechovy zachovati, co se dalo. Přes tuto značnou volnost, kterou si libretisté dopřáli, text kloní se spíše k formě opery staré. Lyrickému hudebnímu nadání S t a n i s l a v a S u d y ovšem takto vyhovoval líp, než snad by byl vyhověl text moderně dramaticky založený. Měkká, tonem národní písně silně zabarvená melodie Sudova rozvíjí se tu volně po vůli skladatelově, který snaží se kráčeti ve šlepějích Smetanových. V partiích dramatických ovšem postrádáme důsledného a rychlého hudebního spádu, který by odpovídal dějové linii, ji podporoval a vzdvihoval. Suda je slep a zápasí při práci s velikými potížemi. Jeho dílo, vypravené M ě s t s k ý m d i v a d l e m v i n o h r a d s k ý m (poprvé provozována opera v Plzni) se zřejmou láskou, není však pouhou zajímavou zvláštností, ale prací i po stránce umělecké vážnou a pozoruhodnou. Obecenstvo přijalo operu, řízenou kapelníkem p. H o l e č k e m, s upřímným nadšením. Výkony pěvců i režie zasluhují uznání. Skladatel poděkoval se osobně. —yz.

DRUHÝ VEČER CYKLU MÁJE na smíchovském intimním jevišti přinesl nám B a l z a c o v a M e r c a d e t a v překladu Fr. Sekaniny. Zajímavý večer! Výbornou životní i divadelně účinnou figurou bez odporu je ten pan Mercadet, který svým věřitelům, naléhajícím na něho o zaplacení dluhu, nejen že nic nedá, ale ještě si od každého dovede znova vypůjčit peníze. Bavíme se náležitě jeho fintami, jimiž si pomáhá všade z bryndy, ačkoli opakování situace, v jaké se ocitá, jmenovitě v prvním aktu, je nám poněkud jednotvárné. (Nabýváme přesvědčení, že jindy bývali trpělivější lidé!) A takové rozuzlení, jako je příchod bohatého naboba z Ameriky nebo odkudsi z Indie, máme my starší literáti snad každý též na svědomí, dnes však naprosto nelze s tím už přijít. Vůbec připadá v Mercadetu všecko jaksi starobní, omšené, kulturní patinou pokryté. Honoré de Balzac znamená základní pilíř realistického románu devatenáctého století, jako dramatik však nijak zvlášť nepřispěl k vývinu moderní scény. Ale rádi jsme viděli a se živým zájmem sledovali jeho nejvýznamnější divadelní kus, retrospektivně k nám uvedený, i můžeme být Máji i smíchovskému divadlu za to jen vděčni. —s.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 27.

Velikonoce a s nimi pěkný zvyk přátelských a vzájemných přání před dveřmi. Také my přejeme přátelům Máje ze srdce radostných svátků a dovolujeme si současně jim vlídně připomenouti, aby pro své pozdravy užívali **krásných pohlednic velikonočních**, jež jsme v **uměleckém tříbarvotisku** právě vydali.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

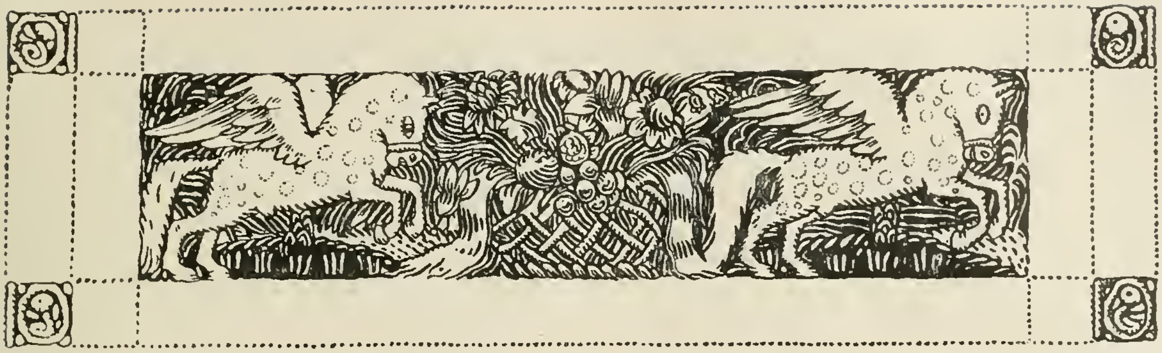

LOTHAR SUCHÝ:

GAUTAMA.

Šel velký Buddha pouští pátý den.
Šel pouští, v které smrti vtělen sen . . .
tak tichá byla, velká, mlčící.
Klid mrtvý těžce dřímal v písku žhavém,
jenž nikdy nezřel květy rašící
a nikdy nekmit v rosném třpytu smavém.

Šel velký Buddha, šel tak dní již pět,
v své mysli viditi nekonečný svět
a na svém čele odlesk záře té,
v níž za tisíc let jednou rozkvete
bůh onen bez konce a bez počátku,
jímž prosycenu tušil slunci látku,
jejž viděl však i v prášku pod nohou,
s nímž toužil splynout duší ubohou.

Jak malicherný teď mu celý svět,
shon jeho marný, malý shonu cíl.
Jak malicherno vše, když hledí zpět.
Na tři své ženy, které opustil,
na bohatství své, na trůn vzpomněl též . . .
Jak bez nich volno! Kol ta veleba!
Jak blízko bůh! Jak dálna světa lež!

Tak bez nápoje šel a bez chleba.

Až náhle únava mu sedla v týl,
a že tu zemře, temně pocítil.

Kam půjdu to, řek sobě jako zmámen,
zda v nekonečné nic, jež všeho pramen,
zkad slepý osud vylákal nás v čas,
v to věčné nic, jež neproměnné jest,
je zničení a spolu život zas,
či v novou změnu smrt je jenom vjezd
a vejdu v něj, bych věčně bloudil dál?!

I bál se náhle smrti.

Proto bál,
že nejistoty probodal ho hrot.
Zrak roztěkal se, v čele vyvstal pot,
i napjal síly, kráčel ku předu,
však síly prchaly mu každým porem,
až marně v dálku zíral k posledu.

A k smrti unaven, již klesal skorem . . . .
tu starce sešlého zřel chmurou mdloby,
jenž okem jasným zpol již ve záhrobí
a zpola ještě k němu vzpínal hled.

Byl z kasty pariů ten vetchý kmet.

Cár zpuchřelý, pln špíny a pln lat
mu halil chorý, malomocný hnát,
a v obnaženou hlavu žár mu pral,
jímž v písek sálal slunce žhavý pal.

„Ty umíráš?“ děl k němu kralevic.
Však stařec mlčel, neodvětil nic . . .
Jen jeho oči svitly šerem řas,
a snivý jejich, smutně chorý jas
na tváři Buddhy utkvěl tajemně.
Pak opět klesl, dohas u země.

Tu mimoděk i Buddha schýlil hled . . .
měch plný ležel tam, měch plný, bílý!

I tušil Buddha, onen vetchý kmet
že zdvihnout k rtům jej nemá dosti síly.

Tu velký soucit náhle Buddhu střebe,
že zapomíná mdloby, vůbec sebe,
a polibením vzbouzí starce z dum,
v nichž smrt své taje zjevuje nám již,
a plný měch mu rychle vznáší k rtům.

Však stařec nepil a jen pravil: „Slyš!
Tys Gautama, můj vnitřní dí to zrak,
ty před sebou máš úkol nejvyšší!
Nechť proto měch tvou žízeň utiší,
ty pij a zachraň časný život tak,
bys věčný život člověčenstvu dal,
klid, v němž se s bohem věčně spojí látka.
Mne nenuť však, bych pil a žil tu dál . . .
což necítíš, jak smrt je nejvýš sladká?“

Tak stařec děl a zavřel slunný hled
a klidně skonal, jako svadne květ.

Tu v duši Buddhy tála pochybnost,
byl náhle pevný a všech pochyb prost,
sen jeho dávný zazářil mu zas
o božství onom, vlastností jež nemá
a je přec všechno v nás i mimo nás.
A v duši náhle vstala touha němá
po spojení s ním. Jasně vzplál mu cíl,
a Buddha v poslání své uvěřil.

A slova starce stále jako v snách
mu zněla v každém vzduchu závanu.
I vztáhl ruku, rychle k měchu sáh . . .
a silen pak šel kázat Nirvanu!!

DR. R. J. KRONBAUER:

MARGOT.

Novelka z ovzduší starého francouzského zámku.

(Pokračování.)

Zdálo se mně, jako by se usmálo. Moje radost neměla, bohužel, dlouhého trvání. Plnou, nekonečně dlouhou hodinu jsem musil čekati, než se hlavička do rámečku zasadila. A tak se to opakovalo až do západu slunce, až do úplné, opravdové tmy.

Sedím na lavičce pod vínem, jehož mladé listí krásně vonělo. Kouřím cigaretku a přemýšlím o tom, co jsem provedl. Tolik hodin jsem prociněl na jednom místé. Co tomu řeknou pan markýz, paní markýza?

„Milostpán už přijel a prosí, abyste ho navštívil,“ promluvil najednou vousáč, jenž se přede mnou zjevil, jako by z příkopu vystoupil. Šel za mnou, chlap nedůvěřivá, až ke dveřím.

Za deset minut bylo po audienci.

Vousáč na mne čekal se svítilnou. Má prý nařízeno, aby mne dovedl do mého bytu. Považte moje milé překvapení, když mne zavedl do lucerny, do věžičky, jež jako by byla z oka vypadla té, na kterou jsem po celý den se díval. Rychle jsem se převlékl a odebral sa k večeři. Společnost už seděla ve večeřadle.

Dostalo se mně čestného místa po pravici staré paní markýzy. Místo na levici bylo doposud neobsazeno. Účastníci hostiny seděli v tomto pořadí: mladá markýzka, kněz, markýz a dáma, o několik roků starší paní markýzy, nápadně jí podobná. Je to asi její sestra . . . pomyslil jsem si . . kněz . . . to je asi pan farář. s nímž se paní markýza dopoledne procházela. V duchu jsem si liboval, že se mně dostalo takové pozornosti.

Kdo pak asi zasedne na levici staré dámy?

Na rozřešení této etiketní záhady jsem dlouho nečekal. Vstoupil lokaj, jenž nesl na rukou jako miminko — pěkného, jako sníh bílého pudlíka. Stará paní jako by v tu chvilku ožila. K svrchovanému mému podivu posadil lokaj psa . . . na vyhražené místo po levici paní markýzy! Psík jakoby si byl svého výjimečného postavení vědom. Seděl u stolu s takovým sebevědomím a počínal si s takovou nonchalancí, že bych ho byl nejraději shodil pod stůl. Při tom odporně pomrkával očima a kroutil hlavou, připomínaje lačného, krátkozrakého labužníka, jenž očima všechno, co je na mísách a na talířích, ohmatává a olizuje.

Stará dáma se s ním protivně mazlila.

„Sisi, Sisi . . ., jak pak se vyhajal, můj milánek? Snad nespal zase na něčem tvrdém, nebo dokonce na dlažbě?“ ptala se přísně lokaje. Všichni věnovali Sisinkovi pozornost, všichni s ním hovořili jako s mladým, nadějným potomkem starobylého rodu. Dokonce i pan farář se s ním piplal, pánové a dámy nakláněli se a mluvili s potvůrkou jako s člověkem.

Dva lokajové ho posluhovali . . . jeden podával mu misku se žrádlem, druhý s vodou. Pudlík to přijímal s jakousi, abych tak řekl, psovskou grandezzou, mlaskal, a v žrádle se hrabal jako známé domácí zvíře, jehož jména jsem z respektu k paní markýze ani v duchu nevyslovil. Pomazal ubrus, vybryndal vodu na podlahu, pofrkával čumákem, a poněvadž měl ještě od spánku oči zalepené, činil dojem prahnusné, ošklivé potvůrky.

Od té chvíle neměla stará paní pro nikoho jiného a pro nic smyslu, než pro Sisinka. Žrádýlko mu tentokráte nějak nejelo . . . ale za to hodně bumbal. Stará paní vyslovila obavu, nemá-li horečku, a nařídila lokajovi, aby pudlíka donesl okamžitě k prohlídce.

Byl jsem tomu velice rád, že jsme se ho aspoň na okamžik zbavili. Myslím, že tento pocit mimo markýzu měli všichni ostatní. Sisi odešel, a já zaujal jeho místo. Pozornost všech přítomných

svezla se na mou osobu. Sypaly se na mne otázky, co je v Paříži nového.

Vzpomněl jsem si na originální episodu, jež udála se při úmrtním loži Benjamina Cónstanta. Vypravoval nám ji velmistr francouzské malby Jean Paul Laurent, jenž stál u lože, na němž umíral jeho přítel. Několik nádherných, krásných žen přišlo navštívit slavného malíře. Hasnoucí jeho oko ještě jednou zasvítilo. Nejslavnější jeho umělecké okamžiky zatanuly asi umírajícímu mistrovi na mysli.

„Příteli," řekl k Laurentovi, „podej mně skřipec, ať se ještě jednou pokochám pohledem na nejspanilejší dílo Tvůrcovo."

Tak rozloučil se se světem Benjamin Constant, jenž si cestu na onen svět jistě skvěle osladil...

Ticho . . . hrobové ticho nastalo. Pozdě jsem poznal, že jsem řekl něco hrozného, že jsem se dopustil strašlivé beztaktnosti. Stará paní se zarděla, pan farář rozpačitě odkašlával, můj mecenáš se shovívavě usmíval. Pokazil jsem zkrátka svou uměleckou muškou celou hostinu.

Tušení jsem ovšem neměl, do jak zvláštního ovzduší jsem zapadl.

Na štěstí jsem byl ze svých rozpaků vyveden nejroztomilejším způsobem. Vešla dívka... moje něžná bytost z lucerny. V tu chvíli zapomněl jsem na všechno kolem sebe . . na markýzy, na faráře, na pudla, především na svou neprozíravost a na její důsledky. Panna vešla jako jeptiška, uklonila se jako kvítek, když jím vánek pohne, přistoupila k staré paní a políbila jí ruku jako abatyši.

„Slečno Margot," řekla stará paní, vyměnivši s panem farářem významný pohled, „budete mně dnes předčítati ze Svatého písma."

Všechno najednou jsem se dověděl z tohoto kratinkého oslovení. Slyšel jsem její jméno a dověděl jsem se, jaký úřad zastává.

Nejasné tušení mně pravilo, že se kapitolou z Písma má provésti jakási očista, vypuditi světská otrava, kterou jsem čisté ovzduší znešvařil.

Za čtyřiadvacet hodin jsem byl do všeho zasvěcen, všechno jsem pochopil. I to, proč moje cigaretka v kuchyni vyvolala takové zděšení, proč vousáč se ke mně tak urputně choval, a jakou hrůzu a proč způsobila episoda o Constantovi.

Stará markýza vládla na zámku jako zákon. Nebožtík pan markýz byl přísný konservativec, jeden z posledních pairů francouzských, legitimista nejztrnulejšího rázu.

Staré tradice měly tu svoje klidné a bezpečné útočiště. Zámek a jeho obyvatelstvo bylo jako v zajetí okolních klášterů, jichž byla stará paní patronkou a dobroditelkou. Nebylo dne, aby nebyl na zámku kněz hostem.

Na mne se pohlíželo s velikou nedůvěrou. Bylo dlouho o tom jednáno, má-li býti vůbec člověk světského charakteru do zámku připuštěn. Stará paní se tomu dlouho bránila, povolila sice nátlaku synovu, ale učinila to nerada a proti svému přesvědčení, proti svým zásadám. Tolik neděl jsem prožil v zámku, ale ani jednou jsem tu živé bytosti nepřistihl při profanujícím skutku.

Zde nikdo nemiloval, zde nebylo dostaveníček, ba ani flirtu ne, na chodbách, v nádvoří nesměl nikdo kouřiti, neřku v komnatách, a běda tomu, kdo nějakým třeba jenom pokusem pokálel čistotu zámeckého ovzduší. Cerberus po západu slunce spustil most, a kdo byl venku, nedostal se do zámku bez vědomí strážcova. Komorná jedna pouze jednou, puzena touhou po objetí mysliveckého mládence, musila se dovolávati pomoci vousáčovy — a hned druhého dne ji „starý zákon" vyhnal jako prašivou ovci.

Bylo mně úzko při pomyšlení na moje několikanedělní zajetí, když jsem toto všechno slyšel.

A v takovém ovzduší, pod takovým takořka dračím dozorem byla bytost tak překrásná, že by jistě všechny ty zastínila, jež svými půvaby oko umírajícího Constanta aspoň na vteřinu elektrisovaly! Margot! Margot! Margot!

Chyť tu jarní skotačilku, do dlaně ji popadni a sevři, stiskni k sobě, až srdéčko zabuší! Ale kdež! Starý zákon jako drak . . . jenom jednu hlavu má, ale za to vydá za sedm!

Ve starobylé zámecké kapli sloužena byla každého dne mše svatá, každého čtvrtku přijímala stará markýza Nejsvětější svátost oltářní. Kdo nebyl právě něčím nevyhnutelným a neodkladným zaměstnán, musil do kostela, kdo si nechtěl zbytečně stěžovati postavení a pobyt v zámku, musil aspoň jednou za měsíc k svatému přijímání. Ubohá Margot!

Chodila do kostela každý den a k oltáři přiklekala, za paní markýzou ovšem, každého čtvrtka. I toho vousáče jsem často viděl putovat s kající tváří do zámecké kaple. Matrony z kuchyně nevynechaly ani jednou . . . ani mše svaté, ani přijímání, a proto se ovšem těšily obzvláštní přízni staré dámy.

Se mnou si jaksi nevěděla paní markýza rady. Nevěděla, na čem je, a co si má o mně myslit. Nescházel jsem totiž v kapli ani jednou, sepjal ruce, klekal, když tak činili druzí, přicházel jsem z pravidla první, odcházel jsem poslední.

Neušlo mně, že to učinilo na starou paní nepopíratelně dobrý dojem. Ale já činil mnohem víc. Udělala-li se pobožná výprava do některého z okolních klášterů, požádal jsem

paní markýzu, aby dovolila, bych se směl připojiti. Bývala nás celá karavana . . . šla především stará paní, nesměla ovšem scházet Margot, chodíval někdo z úřednictva, ženy, dcery a služebnictvo.

Súčastnil jsem se také všech poutí a prosebných procesí. Jednou jsem dokonce nesl nebesa nad Panenkou Marií. Jeden z nosičů se totiž na cestě roznemohl, a poněvadž jiného páže nebylo právě po ruce, přiskočil jsem přeochotně, a pomohl tím patronce průvodu z velikých rozpaků.

Však to byl tenkráte také pohled, jímž mne paní markýza za tuto neočekávanou službu odměnila!! Kdyby tak byla měla tušení, že toto všechno podnikám jenom proto, abych byl Margot hodně na blízku! Záhy jsem postřehl důležitou věc. Markýza mně přece jenom nedůvěřovala.

Byl jsem malířem, umělcem, tedy člověkem zvlášť vyvinutých vloh světáckých. Sledovala jako ostříž každé moje hnutí, každý můj pohled. Ale nejen to . . myslím, že mne hlídali ještě jiní — dobrovolní nebo sjednaní detektivové — nevím.

Byl jsem proto nesmírně opatrný. Každý pohled byl ukraden. Neušlo mně, že Margot brzy vytušila, co se děje, a jak odvážnou, ale zároveň chytrou hraji úlohu. Zvedla jenom oči, jako když motýl pohne křídlem . . . Co v tom bylo půvabů, co radosti v těchto kratinkých, letmých pozdravech!

Různými drobnůstkami a malichernými pozornostmi získal jsem si především přízeň pánů páterů a ctihodných klášterních sester. Stalo se, že všichni líbali paní abatyši ruku . . . políbil ji i syn, poslanec. Sklonil jsem hlavu . . . a políbil ruku také.

Ach . . . . jak byla studená! Až mne při tom zamrazilo. Bože . . . to byla zvláštní, divná, neženská ruka. Byla skoro průhledná, ani bílá, ani žlutá . . . bylo v té barvě něco z vosku, něco ze sloni. Bylo pod kůží vidět žíly jako pod ledem traviny. Zadíval jsem se na tu prapodivnou ruku s opravdovým úžasem. Co mně všechno za tu chvíli napadlo! Předně mně šlehlo hlavou, že by to byl vzácný, originální model. Pak jsem chvilinku přemýšlel, jak bych získal svolení, abych mohl paní abatyši malovat a nějakou vteřinku jsem uvažoval, co by se dalo z tohoto modelu vykombinovati.

Byla to tedy čistě odbornická zaujatost, která zavinila, že jsem déle než jiní, prodlel nad studenou rukou. Ale moje okolí si to vykládalo docela jinak. Dokonce prý pohnutí zřela paní markýza na mojí tváři!

Kdybych byl toto vše nepodnikal, velice zřídka kdy bych byl Margot viděl. Časně ráno jsem ji pozdravil, když kmitla se u okna, pak spěchala k staré paní, která ji chtěla míti ustavičně a celý den kolem sebe. Předčítala denně několik hodin. Měl jsem bizarní nápad . . . . chtěl jsem poprositi paní markýzu, aby dovolila, bych směl býti přítomen, když Margot čte. Na štěstí jsem toho neučinil. To by bylo přece jenom staré paní otevřelo oči.

Zatím jsem maloval . . . nesmírně důkladně, tudíž hodně zdlouhavě Portrét při tom přece jenom úžasně rychle pokračoval.

Ještě několik dní, a budu hotov!

Co potom? Nějaký den...dva, tři, bych tu mohl ještě zůstat...Ale co bych s tím vyzískal? Dostanu couvert, v něm nějakou tisícifrankovou bankovku, obléknu se do černých šatů, učiním několik návštěv . . . a vousáč, až půjdu naposledy kolem něho, se škodolibě usměje.

Ne...to se nesmí stát. Přemýšlel jsem chvilku, a hravě jsem si vymyslil nevinnou, při tom však vydatnou lest. Musím stůj co stůj někoho portrétovat. Ale koho, jenom koho? Což kdybych to zkusil s panem farářem? To je vlivuplný muž, markýze se řekne, že už dávno měl viset jeho portrét v galerii . . . jenom jestli se dá pan farář získat?

Pozval jsem ho, aby se přišel podívat na portrét pana markýze. Přišel hned druhého dne. Byl velice spokojen s mým dílem, ruku mně tiskl . . . byl skoro pohnut. Můj bože! Vždyť to byl portrét syna staré paní! Ťuknu se do čela a provádím známé, neomylné kejkle.

Důstojný pane! — zvolám:...Vy jste pro malování jako stvořený. To by byl portrét! Zarazilo ho to poněkud, začervenal se, byl v nesmírných rozpacích...ale já dobře viděl, že rybička bere. Pan markýz prohodil pouze: příteli . . . vy máte vlastně pravdu, na to jsme žádný ani nevzdechl . . . ale promluvil slovo v pravý čas. Šlo jenom o to, co tomu řekne nejvyšší instance.

Za hodinu bylo rozhodnuto . . . stará paní byla prý mým nápadem nadšena.

Pochodil jsem výborně. Na pana faráře jsem dostal ještě několik set franků přidáno. Paní markýza prý sama se přijde občas podívat, jak malba pokračuje. Z toho jsem měl tu největší radost. Myslil jsem totiž, že paní markýza přijde v průvodu Margot.

Bohužel, tato naděje se mi nesplnila. Za to často přicházela stará paní a sledovala mne při práci s velikým zápalem.

Nešť . . . pomyslil jsem si . . . měsíc, po případě dva, mám zajištěny. Pan farář má do zámku hezky daleko, nebude často docházet . . . a portrétování se utěšeně protáhne. Pohroma šla však za pohromou. Pan farář byl jako posedlý — byl by nejraději „seděl“ do-

poledne i odpoledne a nevynechal ani jediného dne. Hnal mne do práce, i když jsem nálady neměl a se vymlouval, že bych to spíš pokazil.

Nic naplat . . . bylo nutno pamatovat na prolongaci mého pobytu. Koho si teď jenom vybrat, koho bych měl získat, aby se dal portrétovat?

Nalíčil jsem po náležité úvaze na mladou markýzu. Nebyl to snadný úkol. Děvče, už ne nejmladší, nebylo právě krasavicí. Proto snad bylo rozhodnuto v rodinné radě, že markýza Louisa bude jeptiškou. Od útlého mládí byla vychovávána pro klášterní život. Bylo o tom mluveno jako o něčem, co se samo sebou rozumí. Jako se říkává o synech: ty budeš doktorem, říkalo se o Louise, že bude jednou abatyší. Kdyby byla měla stará paní ještě jednoho syna, byla by ho jistě určila pro povolání kněžské a byla by si jistě umínila, že musí býti biskupem nebo dokonce arcibiskupem.

Mluvilo se o tom, že Louisa již na podzim opustí domov a že se má co nejdříve rozhodnouti, který klášter stane se jejím útočištěm. Portrét páně farářův blížil se ke konci, a bylo nutno pamatovati na nový.

Napadlo mně, že by bylo nejlíp, získati pro myšlenku pana faráře. Ťukal jsem na keř velice zchytrale. Podivil jsem se tomu, že není nikdo z rodiny, vyjma pana markýze, jehož podobizna jako osoby veřejně působící proběhla všemi illustrovanými časopisy, fotografován. Není v tom nikterak jenom pohnutka ješitnosti. Každý člověk má pečovati o to, aby po něm zůstala nějaká památka, drahá vzpomínka. Všichni ostatní členové rodiny mají dost času dohonit, co zameškali.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTI.

(Pokračování.)

Ale bujná láska chodí po jiných cestách než chladný rozum, a tak se stalo, že za krátko mladá žena Rubinova se přistihovala při tajemných přáních, aby Florian opět přišel, a čím dále citelněji shledávala, jak se jí po něm stýskalo. Věděla sice, že nyní jest všemu konec, ale srdce bolelo, a přála si aspoň viděti jej a přečísti si, co bylo napsáno od poslední schůzky v jeho modrých očích, které na ni sálaly divočejším žárem než oči vzteklého cikána.

Stále viděla před sebou jeho rozpálený obličej a jeho žádostivé zraky, plné nezkrocené touhy a síly, stále cítila na rtech jeho žhavé polibky, stále se jí zdálo, že divoké ruce jeho bezohledně drtí její poddávající se ramena. Úzkost a zároveň také blahé roztoužení zůstalo od té chvíle v jejích ňadrech, a kdykoliv ji ovládly nyní nejsvůdnější vzpomínky, vždy rozpalovaly se také její rty, prohlubovaly se oči a tváře se obestíraly nyvým nádechem.

A nyní tedy vešel k ní vážný, smutný, jako odhodlaný odříci se všeho, co by mu mohla přinésti ještě ona a budoucnost. Myslila si, že přijde důvěrnější a bližší, a on zatím pojednou byl cizejší a vzdálenější.

Byl skorem v rozpacích, když vystoupila proti němu z přístěnku, a salutuje přesně podle předpisu jako před důstojníkem, tázal se po panu Rubinovi.

„To nejsou ty vášnivé oči, které mne posledně tak lačně hltaly, ani ty rty, které mne tak prudce líbaly,“ pomyslila si Malkah a odpověděla, že Mordche odskočil k Osmanovi a že dozajista se vrátí ve čtvrthodině.

Nevěděl, má-li posečkati v kantině anebo má-li se hned vrátiti. Bylo mu viděti na očích malé nesnáze, které již také přecházely na Malku. Něco jako mýlka anebo zklamání objevilo se na jejím krásném obličeji, a málem byla by již ustupovala zase do svého ústraní.

V tom ozval se pokorný hlas Jovana Panteliče.

„Gospodine četaři, posaďte se u nás — a prosím vás, zavdejte si se mnou mastiky!“

„Posaďte se, posaďte,“ zval také četník a hned nabízel papirosky.

Florian tedy se posadil na onom místě, kde bylo nejblíže ke dveřím přístěnku, lízl z pandurovy číšky a s poděkováním přijal od četníka cigaretku.

Nastala pomlčka mezi všemi. Četník s pandurem sice pokoušeli se zapřísti s četařem hovor, více ze zdvořilosti než z touhy po zábavě, ale když mu nebylo do řeči, na chvilku ustali. Potom však, nedbajíce ho, nastavili svoji předešlou rozprávku o tom, je-li lepší kozí maso čerstvé anebo sušené. Četník byl pro čerstvé, pandur rozehříval se pro sušené. Podle něho nic nemohlo býti chutnějšího než takové sušené skopové nebo kozí maso, visící po celou zimu v čmoudu, prachu a smradu kuče a vařené pak na jaře s mladými kopřivami.

Četař Florian poslouchal neposlouchal. Oči měl sice obrácené k oběma mužům, avšak

sluch těkal po kantině a podobně myšlenky a vůbec všecka jeho přítomnost ducha byla rozptýlena. Když se podíval na Malku, která mizela v přístěnku a hned opět se objevovala, oči jakoby se mu zastíraly mlhou nebo mžitkami. Chvěly se, měl dojem, že upřeně se nesmí podívati na ni, neboť by se utkal s pohledem zarmoucení a bolesti. Co za příchodu jeho se zablýsklo ve velikých zřítelnicích Malčiných, toho neviděl nebo nedovedl tomu porozuměti.

Nyní po některém vahání Malkah naklonila se přes pult blíže k němu. Když on se neměl k hovoru, musila začíti ona.

„Rozumějí německy?“ pravila tiše, jako lhostejně, a pohledem ukázala na četníka a jeho mnohomluvného druha.

„Nikoli,“ odpovídal Florian, „kromě několika kasárenských slov nerozumějí ani slova.“ Zachtělo se mu posmívati a proto dodal jízlivě:

„Ten pandur ví jenom, co je Kommisbrod, a ten četník nemůže se svou němčinou přes obtíže Waffenrocku, říkal mu nejdříve fanfnrok, a když se mu smáli, dal se poučit a nyní říká Affenrock.“

„Můžeme tedy před nimi mluvit bez ostychu?“ řekla Malkah.

„Prosím,“ trochu jako v rozpacích, odvětil četař.

Co má mluviti, o čem ještě rozkládati? Vždyť po tom, co byla naposledy řekla, není ani možná pokračovati v důvěrnějším hovoru. Chce s ním snad mluviti o počasí, chce snad vychvalovati zboží svého bratra — fuj, až se otřásl, svého muže?

Zvedl k ní oči, jakoby se chtěl podívati, je-li to skutečně ona.

„Hněváte se?“ odpověděla mu otázkou na ten pohled.

„Proč bych se hněval?“

„Že jsem vás, vlastně že jsme vás, já a Mordche, tak dlouho klamali?“

„Jak to, klamali?“

„Že mne vydával za svoji sestru a já že jsem vás v tom klamu nechávala.“

„To byla vaše věc, vy jste měli k tomu svoji příčinu, a padá na vrub mé hlouposti, že jsem toho hned nepoznal. Jsem blbec, viďte, kolikrát jste se mi za to s ním — ani mi to nechce z úst — se svým mužem, vysmáli! Ale když jsem toho neuhodl dříve, měl jsem to poznat na prvý pohled onehdy, jakmile jsem k vám vkročil tady do té malé jizby.“

„Jak byste to mohl uhodnout?“

„Viděl jsem vaše jediné úzké lůžko a měl jsem se zeptat: Slečno Malko, zde tedy usínáte vy, a kde pak, snažně vás prosím, spává váš bratr Mordche?“

Odvrátila od něho obličej, který se jí náhle plnil zmatkem a studem.

„Ne, ne,“ pravila pak prudce a se smutnou výčitkou, „můžete-li takto mluviti, jistě mne už pranic nemilujete, viďte, že mne už nemáte rád!“

Nevěděl na to jiné odpovědi než opětnou bezohlednost a tvrdost.

„A což to není pravda?“ řekl téměř až posupně.

„Bože, Bože!“ zavzdychla. „Proč jste tak zlý — co jsem vám učinila?“

„Vy víte!“

„Nevím. Řekla jsem vám, že vás miluji — proto snad se na mne hněváte?“

A když mlčel, naklonila se k němu, a ucítil na své tváři její horká slova:

„Anebo snad za to, víte — za ty polibky?“

Obrátil k ní obličej, ale maje zakalené a neklidné oči, viděl jenom její neurčitý obraz. Náhle pravil jako zahanben a bolestně:

„Ne, ne, neptejte se, nedovedu toho říci, vždyť to víte právě tak dobře jako já. Jsem popleten na rozumu, ani nevím, co se mnou se děje. Vím jenom, že již nejste ta bytost, ke které jsem tak žádostivě, s takovou důvěrou a nadějí obracel oči. Nejste už moje drahá, toužená Malkah, nemohu se již opíjeti představami, že nebudete nikoho jiného než moje, kdykoli si chci představiti vaši krásu, vždy teď ušklíbá se na mne ten nešťastný, ten, ten — ten směšný Mordche! Žádný větší výsměch, žádné větší zklamání nemohlo mne potkati!“

„A už mne tedy nemilujete?“ řekla jedním vydechnutím.

„Mohu vás takto ještě milovat?“ odvětil a když cítil, že do posledního slova se mu vkradl něžnější, měkčí přízvuk, přemohl se a nanovo dodal bezohledně a drsně: „A prosím vás — k čemu byla ta vaše komedie?“

„Jaká komedie?“ tázala se, hned nerozumějíc.

„To, že jste se Mordche a vy vydávali za bratra a sestru?“

Mávla před sebe bílou rukou, jakoby chtěla odháněti něco velmi odporného.

„Ach, nač se ptát, však vy víte. Je to takové ošklivé samo sebou a tím ošklivější, mám-li o tom mluvit s vámi. Mordche si to vzpomněl, jeho je to výmysl. Pro obchod zapřel, zradil svoji ženu a udělal ze mne sestru. To prý víc potáhne hosty do našeho obchodu. Ženu svou slibovat, takořka nabízet vojákům, to by bylo hanebné, sprosté a nemravné, ale když sliboval a nabízel sestru, to bylo mravné a počestné. Za ženou by nemohli chodit tak hojně vojáci jako za sestrou, před bratrem nemuseli se tak ostýchat, jakoby se byli musili ostýchat před mužem — a já už ani sama nevím, co všechno ho k tomu přimělo. Je to takové zahanbující, takové poni-

žující, takové — ach, až hořko o tom mluvit! Prosím vás snažně, již o tom pomlčme!"

Odmlčeli se, a když četař se neprobíral ze svého zmateného zadumání, Malkah něžněji dodala:

„A proto jsem vám to nechtěla říci, že jsem se obávala vašeho zklamání. Tušila jsem, musila jsem věděti, že mne pak už nebudete moci míti tak rád. Vždyť jsem vám řekla, že porušení toho tajemství znamená pro nás konec všemu, takové přesmutné, dlouhé na vždycky „s Bohem", rozloučení. Hleďte, jak bylo by krásné, kdybyste nebyl věděl o ničem a kdybychom byli dále tak tiše, klidně, jenom dušemi po sobě toužili a se milovali. Vy byste mi byl zachoval svoji lásku, a já bych měla v životě aspoň jednu krásnou útěchu, že mne milujete. A co teď, co mi zbylo, co mám teď?"

Florian prohodil jenom jediné slovo, ale bylo studené jako led:

„Mordche."

„Mordche!" opakovala po něm ještě studeněji a k tomu s nejsrozumitelnějším výrazem pohrdání. „Co znamená pro mne Mordche? Takový malý, ubohý člověk!"

„Ať je malý, ale bude někdy bohat, tuze bohat —."

„Nerozumíte mi — myslím, že je malý srdcem, láskou. Ať by byl malý jako trpaslík, ať by byl škaredý jako noc, jenom kdyby mne měl opravdově rád. Netoužím po bohatství, po lásce toužím. Chtěla bych mít muže, který by mne skutečně miloval, a všechno bohatství světa dala bych za to, abych byla ještě krásnější a mohla milovanému mužovi podati za lásku jeho všechny svoje vděky. Vás jsem si představovala takovým mužem, o vás jsem byla přesvědčena, že byste mne nezapřel, naopak, že byste se mnou hrdě vychloubal, a kdyby na mně spočinuly něčí urážlivé oči, vzplanul byste a hned potrestal urážku. Vy byste dovedl se mnou mluviti o lásce, ale Mordche? U něho láska a krása není ničím, ten ze všeho vypočítává jenom zisk a rád by prodal všechnu moji krásu za peníze."

Ačkoliv se přemáhal, Florian přece pocítil s Malkou lítost. Zželelo se mu jí, ale přece nedovedl se již dívati na ni jinak než jako na mnohem vzdálenější, odcizenou ženu. Milostné vznícení minulého důvěrného dobrodružství zanechalo v ní hluboký dojem, kdežto v něm značně byl potlačen silou jejího doznání.

Ona stále si uvědomovala: Líbal mne — jaké to byly žhavé a rvavé polibky! Jak bezohledně dovede objímat, a jak hýřily jeho smělé, chvějící se ruce — jak mnohem více ho od té nezapomenutelné chvíle miluji!

A on při každé vzpomínce na tu chvíli cítil, jak se mu srdce plní trpkostí. Nebude, nemůže býti mou, v nejkrásnější minutě svého života ztratil jsem ji na vždy! Já nemám na ni nijakého práva, všechna práva na Malku má ve své malé, špinavé hrsti ten nepatrný nazrzlý Žiďáček Mordche!

A při každé takové vzpomínce Florian polykal hořkost.

„Ano, ano," řekl pak polohlasně, více jako pro sebe, „nyní jsme oba nešťastni."

„Proč jste ze mne vylákal to tajemství?" řekla s vážnou, nanejvýš měkkou výčitkou, která však spíše hladila než aby vytýkala. „A musím vás při tom ještě prosit: Ať je to také tajemstvím u vás! Nevyzraďte ho nikomu, nepřeřekněte se ani před Mordchem, že to víte, viďte, že toho budete pamětliv. Považte, jaká hanba by to bylo pro mne, kdyby teď z čista jasna se rozhlásilo: Vždyť Malkah není Rubinovou sestrou, vždyť je to jeho žena!"

„Neobávejte se," ubezpečoval ji četař, „je to pro mne příliš bolestné, abych se s tím svěřoval ještě někomu jinému, co mne nejvíce tíží a bolí, to vždycky dovedu nésti sám, nedoví se nikdo, ani Mordche, že jsem vnikl do vašeho tajemství."

„Díky, díky, budu pro vás tedy zase na dále Malkou, slečnou Malkou, viďte?" pravila a pokusila se usmáti.

Nutil se také do úsměvu, ale nepodařilo se mu to.

„Ano, ano", řekl pokleslým hlasem a jakoby se již vzdával všeho, „jak si přejete."

Zdálo se, že již si nemají co říci, taková zvláštní, skorem až trapná minuta mezi nimi nastala. On zase polykal svoji slinu hořkosti, a jí jakoby se kalily oči.

Vztyčila se a prošla sem tam za pultem, aby si oddychla. Viděla, že již se vrací Mordche.

„Již jde," pravila a nepřipojila ani slova muž ani slova bratr, a když po tom upozornění četař se zvedal s lávky, přidala jen stručnou otázku:

„Uvidíme se zas brzy?"

„Nevím," odtušil krátce a jakoby se vyhýbal jejím očím. Ten zvláštní vzdor, se kterým k ní před půlhodinou vkročil, byl v té chvíli mocnější než všechny ostatní útlejší city, kterých měl přece tak tuze mnoho v bláhových prsou.

Nadešla mu, aby mu mohla pohleděti do očí, a zraky jejich se setkaly. On viděl její vystupující slzy, ona viděla jenom tu vzdornou, svévolnou chmuru.

„Nemiluje mne již!" vzdychla a s tou myšlenkou zašla do svého přístěnku.

„Jak mi je už vzdálena!" pomyslil si on. „Dnes se nezmátla ani jednou, aby mi zas tykala."

A tím rozdvojenější se rozešli.

(Pokračování.)

FEUILLETON

J. D. KONRÁD.

Před pětadvaciti lety téměř současně v předních belletristických listech, v Zlaté Praze, ve Květech a v Lumíru objevilo se nové jméno. Ne že by to znamenalo první vykročení na veřejnost. Mladý autor již dříve ucítil nebezpečnou vůni tiskařské černi, od čtyř let tištěny měl po různu verše i také prósu. Teprve však r. 1874 Josef D. Konrád vítězně pronikl z mlh neznámého člověka na slunce přízně širšího čtenářstva. Stekl hned tři bašty najednou, jak výše označeno, tři literární bašty, tenkrát rozhodující.

Přinesl právě něco svého, svérázného. Z jihu slovanského, kde jako voják dvě léta meškal, čerpána látka ke všem třem Konrádovým prvním povídkám: „Od břehů Adrie“ (Zl. Pr.), „Mignon“ (Kv.) a „Spletská vzpomínka“ (Lum.),

Nebylo to žádné novum v české literatuře Z ovzduší ještě nevyprchaly silné dojmy, jaké po vlastech rozvál Chocholouškův Jih. A snad právě tato okolnost přispěla k uvítání, jakého se Konrádovi dostalo v redakcích a neméně (což více platí) v české obci čtenářské. Objevil se pojednou zas milovaný kraj a lid, kreslený českým pérem, ovšem stará romantika Chocholouškova v duchu doby ustupovala tu realistickému líčeni, kouzlo však zůstávalo, kouzlo, kterým vábil kraj, přírodou nádhernou sálající, i kterým vábil lid v přírodě té žijící, statný a statečný, hrdý a při tom měkký, originelní zcela, na veskrz sympatický.

Následovaly další, všade vítané práce Konrádovy ve sloupcích časopisů, a pak přišly knihy: „Dalmatské povídky“, (r. 1888) v Ottově Salonní bibliotece, která svému obsahu sama již dodávala punc umělecké ryzosti, na to „Z bratrských vlastí“ (r. 1890) v Laciné knihovně národní a opět svazek v Salonní bibliotece (1892) „Plavecké povídky“. Týž rok a leta následující přinesly hojný déšť z Konrádova péra. „Na útěku“ (r. 1892 v Lac. knih.), román „Albatros“ (r. 1893 u Bursíka a Kohouta), „Duhové barvy“ (u Šimáčků r. 1896), „Do zbraně!“ (r. 1897 u Bačkovského) znamenají rozvin dalmatského a hercegovského belletristického líčení Konrádova.

Přibyl mu však nyní nový tón, domácí, rodný. Lahoda našich luk, polí a lesů vrátivšího se z ciziny zaujala. Četné povídky z českého života venkovského, jež v letech těch povstaly, podávají o tom svědectví. „Poslední“, novella (r. 1892 v Matici lidu) a „Čím, srdce, čím jsi hřešilo?“ (r. téhož v Libuši) a dále roztomilé svými prostými obrazy krajiny naší „Sázavské vlny“ (v Lac. knih. r. 1895) jsou první stanice této Konrádovy spisovatelské cesty; následovalo: „U dvou kocourů“ (r. 1895 v Libuši), „Jan Herodes“ (tamže r. 1897), „Světlo a tma“ a „Pohrobkové“ (v Ottově Lac. Knih. roku 1897 a 1898), „Druhá láska“ a „Hřích“ (u Šimáčků r 1899 a 1900), „Bludná srdce“ (u Weinfurtra roku 1903).

Dvojbarevný prapor ve své tvorbě literární Jos. D. Konrád již podržel a vraceje se v pracích svých se zálibou vždy zas na milý jih slovanský, děli svou lásku mezi něj a rodnou půdu.

Nakladatelské družstvo Máje sepialo s řadou jiných spisovatelů českých k sobě též Jos. D. Konráda. Zde vydal pěkné knihy své „Pavučiny“ (v Korunové knihovně r. 1905) a „Bouřliváci“ (roku 1906); pak (r. 1907) mnoho čtenou a malými čtenáři hltanou „Zpívající rybu“.

Časopis Máj v posledních letech honosí se dvěma kabinetními kousky české belletrie z péra Konrádova. Roztomilé pendanty „Babička Zahradníčková“ a „Dědeček Sejk“, až vyjdou v knihovém vydání, dojdou jistě zaslouženého ocenění a zařadění na příslušné místo v současné české tvorbě belletristické: rovnají se nejlepším pracím Raisovým.

Románem „Petrovští“, který právě vychází ve sloupcích Máje, zaletěl Jos. D. Konrád opět na jih do vojenského tábora, který tak dobře zná z vlastního osobního názoru a který právě proto dovede tak živě. poutavě líčiti.

Josef Deograt Konrád narodil se 5. dubna 1859 v Mnichovicích, absolvoval reálku a techniku v Praze a přišel na to do banky Slavie, kde jest nyní odborným přednostou; pro milou povahu svou a ve všem konciliantní jednání těší se tu upřímné oblibě. A tuto oblibu sdílí každý, kdo se skromným, mirným, tichým a ve všem vážným, vždy úslužným a úsměvně ochotným mužem měl kdy co činiti.

Přátelé Konrádovi v Máji sdružení přejí mu šťastnou plavbu za životní padesátkou! — —

F. Hs.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KAREL JAVŮREK. Před čtrnácti dny přišla do redakce Máje dcera stařičkého pána, slečna Zdenka Javůrková, a vyřizovala od Karla Javůrka pozdravy. Ještě jsme měli v listě od něho příspěvek — poslední jeho vzpomínku, několik dat z dob, jejichž byl Karel Javůrek posledním pamětníkem. „Potěšíte ho velice," řekla sl. Javůrková, „pošlete-li mu číslo Máje — připravíte mu radostnou chvilku. Valem chřadne — nevím, nevím, nejsou-li to poslední jeho chvíle." Chybělo mu do devadesáti čtyř roků jenom několik neděl, ale neměli jsme o něho obav. Starý pán měl zdravý, tuhý kořen, podrobil se patnácti operacím, všechny hravě přečkal, v lednu se vrátil z nemocnice — ani nám ve snu nenapadlo, že by to tentokráte šlo do opravdy.

Dočkal se ještě jara, pro jehož nádheru měl vždy tolik nadšení. U okna sedával a sledoval oblaka, ptáky, slunce a div je do dlaně nechytal. V úterý stalo se něco zvláštního — mistrovi spadl s ruky prsten, kterého půl století nesňal. Ve středu k polednímu se mu přitížilo, dostavily se palčivé bolesti — o půl čtvrté vydechl duši v náručí svého syna a své dcery. Už nebudeme k němu chodit, až se octneme v rozpacích. Nebylo-li nikde oč zavadit, nevěděl-li nikdo, co povědět o kulturní události, zjistit podrobnost z dávné kroniky, detail ze života umělce, nebo jeho díla — šlo se k Javůrkovi jako k živé encyklopaedii. Ne pouze my, řada jiných ho navštěvovala, žádala o radu, o rozřešení záhady, o zjištění originálu, o význačný čin toho neb onoho umělce nebo politika. Objevil se obraz, zajímavá skizza. Psalo se o ní v novinách, reprodukce její vyšla v časopise, zvěst putovala od úst k ústům, a na obraz se uspořádala pravá licitace. Mluvilo se o velikém obnosu. Vždyť to byl obraz J a r o s l a v a Č e r m á k a, hlava Černohorky, partie ze slavného jeho obrazu! Najednou kdosi vyslovil pochybnost — znalci bylo na skizze cosi podezřelé. Šlo se s ní k Javůrkovi — nasadil si brejle, prohlédl obraz a řekl s apodiktickou určitostí: „To není Jaroslav Čermák — ale je to výborná kopie!" Jindy šlo o Karla Sabinu. Rozhovoříme se o něm s Javůrkem. Také ho znal a už vypravuje, jak ho jednou zastihl „u Štupartů" v originálním loži — spal jako Diogenes v sudě! Jednalo se o zjištění pravé podobizny Karla Hynka Máchy. Předložíme obraz stařičkému pánovi. „Něco tu mám," řekl, „také jsem jednou Máchu dělal. Je to nepatrná skizza, padesát roků jsem jí neměl v ruce — ale vím, kde je." Paměť starcova byla úžasná. Pověděl, v kterých deskách, ve které zásuvce je zajímavý dokument uschován. Záhady nerozřešil, pravda, ale přece něco pozoruhodného poskytl. Maloval totiž Máchu „podle diktanda Fričova".

J. D. KONRÁD. Maloval J. Košvanec.

Umřel vzácný, kulturní muž, člověk tak spolehlivé paměti, že neměl v tomto směru protějšku. Nestačili jsme psát, když vypravoval. O lidech dávno a dávno zemřelých a zapomenutých mluvil, jakoby celý svět věděl o nich to, co bylo známo jemu. Divíval se, nemohl pochopit, že o tom neb onom vynikajícím jeho současníku jsme nevěděli. „Připomeňte čtenářům jeho jméno, jeho činnost," říkával, „nezasluhuje zapomenutí, této druhé smrti." Při takové příležitosti zavadil o skizzu portrétu malířky květin slečny Schermaulové. „To je moje žačka," řekl — „bude jí co nevidět osmdesát roků. Ještě neumřela, ještě maluje, a znamenitě maluje, rok co rok vystavuje — a už se na ni zapomnělo! Čtu o jubilejích lidí mnohem, mnohem mladších — nebylo by spravedlivo, kdyby se na ni zapomnělo."

Před lety stihla starého pána nehoda. Zlomil si nohu, a od té doby stal se vězněm čtyř stěn svého prostého ateliéru. Žil ve svém zátiší, mezi knihami, obrazy a skizzami, jimiž byly stěny vyplněny. Několik hodin před smrtí četl svého zamilovaného Vocela, jeho „Meč a kalich" — to je naše „Evangelium", říkával starý pán, — a za posledních nocí, kdy spánek ho opouštěl, četl nahlas Klicperova

JULIUS MAŘÁK: Z PRATERU.

dramata. Bránil se hrozné smrti zapomenutí, které se tolik bál, když zavadilo se o předčasné hroby jiných, a maloval do poslední chvíle. Ruce se mu třásly, zrak už ochaboval — ale denně ho musili vodit ke štafli, u které seděl se shrbenou šíjí a takřka po paměti maloval. Svatý Václav na ni zůstal nehotový. Lžíce při jídle zvonila o talíř — ale štětec ještě dovedl pevně sevříti. Malířské jeho dílo obsahuje imponující řadu pláten. Byl malířem buditelem — svou nadšenou činností, svým zápalem pro domácí historii vykonal záslužné dílo. Hovořil rád o starých dobách, „kdy všechno v Čechách bylo jako pod ledem". „Sepjatýma rukama jsme prosívali panenky," rozjařil se jednou starý pán, „aby s námi mluvily česky. O tom všem dnešní svět potuchy nemá. V mojí knihovně najdete Mikovcovu tragedii „Záhuba rodu Přemyslovců". Podívejte se do prvního jednání a přečtěte si, co povídá král Václav III. „Nám těch cizích malířů od vzdáleného Rýna, těch chladných a dřevěných netřeba v zemi naší, jež Božetěcha a Miroslava porodila." To byla narážka na ředitele Rubena. V divadle herec narážku přiostřil — a nedovedete si představit, jak to v hledišti působilo. Doba byla jiná — každý našinec musil na palubu, každá píď země se musila vydobývat a hájit. Proto jsme malovali obrazy z české historie — obraz měl takové poslání jako kniha."

Promluvil, nemaje o tom snad ani potuchy, pravé slovo o sobě. Javůrek svými obrazy probouzel a sílil národní uvědomění. Jeho význam ovšem pobledl. Byl příliš stár, aby neušel patině. Bývaly prý také doby, kdy Javůrek stál v popředí, kdy považován byl dokonce za moderního nejen svými názory, ale i svou paletou! Pozapomnělo se, co vykonal, bralo se na něho měřítko doby, jež sedmimílovým krokem řítí se vpřed — ale tím nemohla býti dotčena, nebyla zmenšena jeho poctivá, ušlechtilá snaha . . . *Dr. R. J. Kronbauer.*

JULIUS MAŘÁK. Z pozůstalosti mistrovy, o níž jsme se v předešlém čísle zmínili, reprodukujeme dnes dvě vysoce zajímavé ukázky, provedené oblibenou a pro něho tak příznačnou technikou: partii z vídeňského Prateru (z r. 1865), jemnou kresbu tužkovou a neobyčejně energicky načrtnutou studii uhlem. Mistrovství zesnulého zakladatele

české školy krajinářské na obou těchto starších drobnostech stejně jest patrno Práce Mařákovy známy a ceněny jsou spíše v cizině než u nás. Tak na příklad Josefa Viktora Scheffela proslavený cyklus Mařákových kreseb „Lesní samota", nadchl k sepsání básnického doprovodu. V neobyčejně bohaté pozůstalosti Mařákově nalézají se četné skizzy a studie k tomuto cyklu. Mařák nezaplavoval umělecký trh svými kresbami a studiemi a proto se jich tolik v pozůstalosti zachovalo. Můžeme na nich sledovati umělecký vývin mistrův od prvních let šedesátých. Jsou tu i studie k illustracím, uveřejňovaným v Hálkových Květech, k obrazům cyklu Lesní samota, Lesní charaktery, čtyři roční počasí a denní doby, Alpské krajinky, kresby k Waldheimovým „Průvodcům", k obrazům v královské loži Národního divadla, v Museu království Českého a ve vídeňském Belvederu, jakož i k dílu korunního prince Rudolfa, Rakousko-uherské mocnářství a obrazy veřejnosti neznámé.

V pražských galerilch není Mařák zastoupen způsobem důstojným, a bylo by chybou snad nenapravitelnou, kdyby správy těchto sbírek daly si ujíti vzácnou příležitost, získati z pozůstalosti, co se získati dá. *Q.*

NENÍ KRÁLŮ . . . Pan K a r e l M a š e k vydal nákladem T o p i č o v ý m dvě knihy najednou — tragedii Král o pěti dějstvích a povídky zimních večerů pod souborným názvem: „Mlýn na samotě". „Hra stala se" — píše autor v dopise z ledna — „následkem konfliktu s censurou předmětem bezděčné reklamy, a rád bych jejímu vydání před provedením čelil mylným výkladům, již nyní se ozvavším. Proto vydám povídky současně, ježto nesou se týmž směrem ideovým a jsou do jisté míry studiem a glossami ke „Králi". Tragedii uvidíme na Národním divadle — o jejím vztahu k povídkám promluvíme při jiné příležitosti. „Král" má předmluvu, která má tragedii svítiti na cestu, jež asi nebude bez trní. Leccos už napovídá motto, vybrané z „dávné četby". Není prý již králů, neboť lidé již nejsou hodni, je míti. České přísloví, které napilo se s touto průpovídkou z jednoho žlabu, povídá takovou asi moudrost mnohem ostřeji. Kniha je věnována „Svaté památce veliké královny Hanny Kvapilové". Mašek vzpomíná bolestného úmrtí nezapomenutelné umělkyně a připomíná útoků, jež se na ni sypaly. „Jistě nebolely ji tak jednotlivé útoky" — navazuje na hlavní nit své předmluvy — „jako ta všeobecná ubohost, ze které prýštily." A pokračuje po generalisujících glossách: S vydání knihy o Hanně Kvapilové sešlo pro všední příčiny. Ale myšlenka mého úkolu pro ni spojila se se starými záměry, ztělesniti v dílo protest proti zálibné duševní trivialitě, vždy více mohutnící přes všestranný pokrok kultury, kterým se honosíme; varovati před těmi nezjevnými, pramalými, ale přečetnými prameny, kterými je živena urážecí malost. Je tu majorita davů, ovládaných vášněmi a chtíči, které netušíme, ale která ve chvíli domnělého vítězství se vynoří a zničí dílo kultury. Výsledkem mé snahy je tragedie „Král". . . Snažil

JULIUS MAŘÁK: STUDIE.

KAREL JAVŮREK.

sem se ztělesniti protest proti všemu, v čem vidím příčinu všeobecného sploštění — proti falešně chápanému heslu demokracie, jež pod rouškou demokratičnosti nese zevšednění, pohodlně hostící ony potutelné chtíče a vášně neorganisovaných, ale majorisujících mass; proti všemu pseudodemokratickému hospodářství, které stává se pravidlem na úkor velké ideje a vlichocuje se argumentům ulice; proti demagogismu, znesvěcujícímu ideu prostředky, proti všemu terroru a násilí duševnímu, které provozovány jsou strannickými a proto znevzdělávajícími informacemi, jdoucími po věčném přemílání ke zkázonosným důsledkům; proti tisku, jenž na úkor svého kulturního poslání rozeznává zlo a dobro dle účelu své strany — proti všemu, co ponižuje, zesurovuje cítění, myšlení, jednání, ubíjí schopnost dosáhnouti i skutečné rovnosti a svobody."

Motto má v závěru ozvuk.

„Je tomu déle než rok", končí Mašek předmluvu, „co jsem práci dokončil, a předkládaje ji veřejnosti, jsem jí na další cestě již trochu vzdálen a tím nutnějším zdál se mi doprovod úvodem. Příležitosti té použil jsem i k vysvětlení toho, proč v čelo její postavil jsem vzácné jméno Hanny Kvapilové. Nemá mi býti štítem — ale dávám tím pouze „co jest císařovo, císaři!"

Úvod ke knize je jako alej k zámku. Cesta kvítím posypaná, alej plna hnízd a ptačích hymn. Ale nebude asi bez trní. Ještě víc slibuje úvod v hrdém, pyšném paláci. Není králů, neboť lidé již nejsou hodni, je míti.

Není králů — ale je — Král!

Předmluva, která ukládá autorovi velkou zodpovědnost!

MĚSTSKÉ DIVADLO NA KRÁL. VINOHRADECH. Zase tedy jedno rozvodové drama, tento „Hliněný dům" pařížského romanopisce Emila Fabra, jehož „Pozlacená břicha" měla před časem v Odéonu značně skvělý úspěch! Paní Armierová, choť velkého průmyslníka a matka dvou dětí z prvního rozvedeného manželství, octne se pojednou v situaci, kdy živě pocítí trpkou neblahost kroku, který provedla. Provdala se totiž za druhého chotě z osobní vášně, z vlastního sobeckého popudu v době, kdy děti nemohly ještě rozhodovati o svých právech a nárocích. Ale onen okamžik se přiblížil najednou a rozvrátil rodinu. Krise duševní se zkomplikovala náhlou krisí finanční, a paní Armierová se ocitá před dvojí kolisí: buď zničiti vlivnou posici svého manžela anebo oloupiti děti o chystané dědictví. Krise je tím složitější, že do ní zcela resolutně zasáhnou děti dvojího původu a dvojích zásad. Konflikt končí ústupky všestrannými, hlavně ovšem naprostým zlomením bytosti matčiny, která pozdě pochopuje, že „zdravě založený cit matčin se vždycky obětovati má blahu svých dětí bez nejmenšího ohledu na osobní vášně a sobecké libůstky". — Ze všech dosavade u nás poznaných dramat rozvodových zdá se míti „Hliněný dům" ideové jádro nejzdravější, ale formálně je na něm až příliš znáti, že je dílem vysloveného romanopisce. Režie (řed. Štech) měla co podnikat, aby hladkým a obratným provedením jednotlivých scen staly se délky méně znatelnými, epika některých míst méně únavnou. Podařilo se jí to plně dík vyrovnané souhře celkové a několika výrazněji účastněným postavám, z nichž na prvém místě dlužno vytknouti nejmladší dcerušku Armierových, sl. Baldovou, a paní Armierovou (pí. Hess-Guthová). *E.*

TALAŠKINO. V Topičově saloně uspořádána výstavka umělecko-řemeslných výrobků originální ruské družiny, která vznikla z počinu princezny Teniševy a sklízí nyní svou kočovnou výstavkou obdiv po Evropě. Výstavka je nanejvýše zajímava zvláště pro nás z několika důvodů: jako ukázka kulturní práce velkého bratrského národa, jako výsledek snahy po stylovém umění užitém, vyrostlém organicky z půdy domácí, vlastní kultury, jako vítané měřítko k srovnání rázovitého umění našeho lidu s lidovým uměním ruským a konečně jako skvělý, následování hodný příklad.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AD. BOH. DOSTÁL.

Z NOVÝCH BÁSNÍ.

I.

Neslyšně, jak přízrak šerý
z lesů pára stoupá svahem.
Tichý šepot nedůvěry
slyším chvít se na rtu drahém.

Nejistoty stíny zbylé,
nezodpověděné žaly
s touhou podvečerní chvíle
stichlou bolest rozehrály.

Akté, polní květe drahý,
nehleď do těch mlžných stínů;
skráň ti líbá večer vlahý,
skryj se, plachá, v jeho klínu.

Cesta již jsme prchli světu,
pro návrat už zarůstá mi;
Řím je spálen. Slední větu
života si přečtem sami.

II.

Ó jaro pojď! Svou duší nikdy tak
jsem horoucně tvé slunce nesvolával,
když marnou slzou vysílený zrak
zřel první květ tvůj, pod sněhem jak vstával.

V mém srdci kdes je dosud ledu chlad,
jenž zmrazil v něm, co rostlo v létech krásy;
jen jeden paprsk v jeho hloubku pad',
leč duše v slunce věřit netroufá si.

Ó jaro pojď, a rozlij teplý proud,
kde bolí zimy neroztálé sněhy.
Má duše tak by chtěla oddechnout,
však bojí se těch ledů nade břehy.

MUDr. D. PANÝREK:

SLEPCI V DIVADLE.

Z dojmů divadelního lékaře.

Divadlo je prý škola života. Třebas dnes to neplatí v celé šíři a o každém divadle — jsou divadla, jež hoví nejnižším pudům davu, nejsou tudíž ústavy vzdělavací, nýbrž znemravňující — nelze přece popříti, že není vedle divadla literatury ú č i n n ě j š í.

Jak na mládež působí divadlo, na mládež, která béře vše doslovně a věří slovu promluvenému dospělými, zvláště když promluveno na základě slova napsaného, víme všichni předobře. Představme si nyní slepce, člověka pozbaveného čidla nejdůležitějšího, jež člověka o okolním světě poučuje a jež sprostředkuje skupině mozkových buněk, které znamenají duši, stále čerstvou zásobu dojmů, dovede nahlédnouti jen ten, kdo si uvědomí, jak u slepce duševní život se vyvíjí a pozměňuje, když zraku pozbyl, jak za ztracený nebo nevyvinutý smysl

zmáhají a zdokonalují se čidla jiná a jich úkony, najmě sluch a hmat. Ty podávají — obmezeně ovšem — duši slepcově zprávu o okolním světě.

Zvláště sluch se zdokonaluje — slepci bývají často hudebníky. A tím už je dána oprávněnost jich na návštěvu divadla. Ovšem láká je hlavně produkce hudební, opera a balet, tedy divadla, při kterých je méně představa zraková, více vněmy sluchové rozhodující. Jako hluchoněmý může míti prospěch z baletu, třeba neslyší ani jediného zvuku — vezme-li za vděk studiem pohybu a jejich poesie, jejich souladu a psychologie, jejich — jedním slovem — mluvy, tak může si slepec odnésti celé království nových a blahých dojmů z cenné opery.

Myslím a priori, že zvláště slepec, který nebyl od narození slepý, který má představy barev, světla a stínu od nejmocnější záře až po slabé světélkování, který zná fysiognomii lidského obličeje a jeho mimiku. Proto jistě z opery bude míti nepoměrně větší prospěch oslepljý, tím větší, čím později oslepl, proti tomu, jenž od narození je slepý. Jsou i slepí skladatelé oper, na př. autor Lešetinského kováře, nové opery dávané na městském divadle vinohradském.

Ale je tu třeba jistých předpokladů. Slepec potřebuje výklad a proto je mu nezbytný průvodce, jenž přejímá současně úkol vykladače, jenž musí vysvětliti slepci děj, který se na jevišti odehrává, a mezi hrou mu ještě častěji vysvětlivky potřebné přes tu chvíli uděluje. Bez těchto vysvětlivek mohl by se slepec kochati jen hudbou, mohl by dle jejího rázu, tempa, změn usuzovati na výjevy nebo duševní pochody osob děje, ale vždy jen s jistou pravděpodobností, častěji asi s omyly.

To by záleželo na jeho vrozeném daru rozuměti hudbě, na jeho hudebním vzdělání, na větším nebo menším zdaru psychologické věrnosti komponentovy, srozumitelnosti hudby a četných jiných faktorech. Vždy však i při nejsrozumitelnější hudbě a největším hudebním vzdělání slepce-posluchače bude vněm slepcův vždy nepoměrně chudší dojmů vidoměho, třebas tento neměl valného hudebního vzdělání, ba třebas ani sluchu. Tento totiž sleduje děj, z pohybu hrajících osob, jichž věk, stav, ústředí a vzájemné poměry zná, může usuzovati na celý děj, nezvěděl-li ho dříve již z libreta, kritik atd., a naučí se dle toho všeho chápati hudbu neb alespoň seznámá, jak skladatel určité city osob, určité výjevy přírodní, určité děje znázorňuje hudbou. K tomu může dospěti slepec jenom s četnými vysvětlivkami vidoměho průvodce, poznav děj a při značném hudebním vzdělání.

* * *

Slepec v dramatu není zjev vzácný. Nejen slepota, ale i rozmanité choroby oční přicházejí na jevišti, v dramatě slovném i hudebním. Abych jen nejznámější případy uvedl, cituji Verla a Hedviku z Ibsenovy „Divoké kachny“ (mimochodem řečeno trochu podivné případy chorob očních, vlastně nervových), dále slepce Jana Žižku z Trocnova ze stejnojmenného kusu Jiráskova, jenž, slepý, úkladného vraha ranou svého palcátu schromí v pravý čas, z operní produkce poslední Kunalu z Odstrčilovy opery „Kunalovy oči“, kterému dá oslyšená choť jeho otce vyloupnouti oči, což před obecenstvem provede hrůzným způsobem, když nikdo z ustanovených k tomu osob ušlechtilému vládci netroufá si to způsobiti, potulný tulák (Čandal) . . . Ale Kunála najednou prohlédne zázrakem, když byl své nepřítelkyni odpustil . . . Oslepení (ovšem zdánlivé) vyskytuje se i ve výpravné hře Carův kurýr (dle románu Jul. Vernea). Sem patří i známý Belisar, Tylův „Slepý mládenec“ a jiní.

Krátkozrací profesoři, na př. Beránek ze Šamberkova „Jedenáctého přikázání“, jsou známá folie veselohrerní. Krátkozrakost je tu živlem „komickým“, jakoby toto neštěstí bylo něco k smíchu.

Takových příkladů mohli bychom uvésti z produkce divadelní starší i novější bohatou sbírku. Když člověk léta chodí do divadla, nasbírá si řadu dojmů i ve směrech, ve kterých, obvyklé přijímání představ obyčejného diváka nepracuje.

Slepota a oslepující choroba oční je živel opravdu tragický, jenž i jako tragický na mysl divákovu působí. Musil by býti člověk už krajně surový, jenž by se slepci smál nebo jehož by trudný osud slepcův nepohnul, nedojal, mocněji jeho srdcem neotřásl.

Tomu bylo tak povždy. Slepý Oidipus, jehož vodí obětavá dceř Antigona ve starém řeckém dramatu, stejně jako slepec v moderní některé opeře je vskutku vděčná tragická folie, kol které jako kolem krystalisačního bodu lze zosnovati děj, jenž skladateli hudebnímu může dostatek vděčných podnětů ke tvorbě hudební poskytnouti. A konečně může oslepnutí býti vyvrcholením děje, odplatou tragické viny, nebo jde pouze o episodní roli, které autor literát potřebuje k dosažení jisté situace, zápletky neb i rozuzlení.

* * *

Vzpomínám na tyto dokumenty, kdykoli potkám v divadle slepce.

Pozoroval jsem je několikráte. Zprvu jsem se jich nevšímal — nevzbudili ve shonu práce zvláštní moji pozornost.

Ale potkával jsem je pak znova a znova.

Vstupovali vždy dva vedeni uprostřed mezi nimi jdoucím vůdcem. Nebo kráčeli po dvou, jeden slepý, druhý vidomý. Někdy nosí černé brýle nebo skřipec, aby zakryli nápadnou vadu. Často byly to dívky v jednoduchém úboru ústavního stejnokroje, které vedla ošetřovatelka.

Vstupovali postranním vchodem nad Divadelní ulicí, obyčejně prázdným. Chápal jsem to — tudy vcházejí málokteří diváci, nejvýš jen habitués, s plánem divadla, jeho chodbiček a schodů toho labyrinthu dobře obeznámeni, kteří dovedou už najíti nejkratší cestu ku svému sedadlu. Tudy chodí do divadla (divadelní lékárny) divadelní a policejní lékaři, členové orkestru, kteří tudy mají nejblíže. Je tu krytá kamenná chodba, do ulice otevřená, s několika sloupy, ze kteréžto chodby je přístup k pokladně III., k lékarně, místnosti pro policii atd.

Tři spolu vždy chodí, nebo dvě. Z třech jedna osoba vidí, ze dvou také jedna, aspoň tolik, aby druhé mohla býti vůdcem.

Později sledoval jsem nepozorovaně tyto dojímavé slepé „diváky" (nové oxymoron!). Vidím je před sebou, jak dlouhým obloukem zahýbají z Ferdinandovy třídy od Urbánkova závodu, jak v úzké chodbě zdaleka vyhýbají se osobám beroucím se opačným směrem, upozorněny asi pohybem ramene průvodce pod paží je vedoucího na blížící se překážku, jejíž dosah a blízkost jen asi dle ohlasu kročejů odhadují, jak pohledem do dálky upřeným obracejí se ve směru ozvěny kroků — hledí na vás a přece na vás nehledí a nevidí vás, znáte ten prázdný pohled slepého oka, na němž na první pohled změn nepozorovati, jak mimo chodce, jenž se jim šetrně vyhnul, přitisknuv se k zábradlí chodby, aby o ně ani nezavadil, obrací se a ohlíží se za nimi, zpola udiveně a zpola soustrastně, jakoby nepozoroval, co ti tu hledají, slepí.

Celé karavany jsem potkával, 5 až 6 pánů i jednotlivé skupiny po dvou po třech a sledoval je jednou opatrně až k jich cíli nahoru, na jedno z levnějších oddělení.

A vzpomínám, jak jsem kdysi, chtěje lépe poznati jejich stav duševní, setrval v představení dosud neznámého mi kusu se zavřenýma očima a skloněnou hlavou, hledě jen dle zvuku a obsahu slov orientovati se o ději, scenerii, povahách osob, seznav naposled, že nezvyklý, t. j. nevycvičený v této chudobě smyslů by mnoho pozbyl z bohaté jinak studnice divadelních dojmů.

Jako dítě, jež se zotavilo z těžké choroby a jako člověk, jehož mohlo potkati a minulo velké neštěstí, připadá si člověk, když si uvědomí nesmírnou výhodu pozemšťana, nadaného zrakem . . .

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

XXII.

Brigádní velitelství, k němuž náležela posádka avtovacká s generálem a jeho štábem, dále vojenské posádky v Gacku, Fojnici, Kljutě, Čemerně, Braićině Lazu pod Černým Kukem a v Grabu, vesměs téměř na samých černohorských hranicích, zřizovalo polní telegraf, prozatím o dvou stanicích. Velitelství na Čemerně dán úkol postarati se o jednu z obou stanic.

Za velitele jejího, jakéhosi přednostu, ustanoven pěšácký nadporučík Apltauer, a ostatní personál vybrán byl ze šarží a prostých vojáků jednak mysliveckých, jednak pěšáckých. Když setník Groh dostal rozkaz, aby pro stanici dal jednoho poddůstojníka, jednoho svobodníka a dva myslivce, lidi vesměs náležité, nadprostřední intelligence, byl na rozpacích, koho by k tomu měl jmenovati ze svého svěřeného mužstva. Měl o svých sto šedesáti lidech zatraceně špatné ponětí, pokud se týče žádoucího vzdělání, a pokládal všechny, šetrně řečeno, za voly, právě tak jako panu nadporučíku Apltauerovi byl každý voják Seehundem.

Vybíral a rozhodoval tedy v myslivecké setnině nadmyslivec Litera, který stranou kývl na Floriana a zašušňal mu důvěrně:

„Poslouchejte, četaři, vy jste přece taky studovaný člověk a tady u setniny nevycházíte z trestů, co říkáte, chtěl byste k té polní telegrafní stanici?"

Četaře Floriana ta otázka se dotkla skutečně velmi příjemně. Bylo to právě po rozchodu s Malkou, kdy byl ještě pln nespokojené mrzutosti a kdy se nezbavil ještě svého vzdoru. Odejíti jí s očí, ukázati, jak to všechno přijímá do opravdy a jak uznává za nejlepší co možná rychle zpřetrhati všechny svazky, které je snad k sobě dosud poutaly, ať již to byl zdánlivý svazek oné památné důvěrné chvíle, zpečetěný objetím a polibky, ať už to bylo cokoli jiného — to v oné neustálené, vrtkavé době bylo jeho nejpřednější žádostí.

Proto ochotně odpovídal na nadmyslivcovu nabídku:

„Proč ne? Aspoň tak bych se dostal častěji z toho protivného Čemerna. A pak byla by to zase jednou aspoň trochu snesitelnější změna. Co tady pořád? Nic jiného než jeden den patrola, druhý den služba v baráku, u milířů nebo u vápenné peci, a zase pak patrola a služba, pořád, nekonečně. Kdyby člověk neměl občas vězení se železy a posty nebo toho nevinného kasárníka, bylo by to k smrti jednotvárné, fádní, nesnesitelné!"

„Dobrá, já vás tedy navrhnu, a pak to zapijeme spolu v kantině. Abyste věděl, dostat se k telegrafní stanici, to je jako vyznamenání, to jako bych řekl, že máte ze setniny nejvíce intelligence, a vy jí také máte nejvíc, viďte, četaři Floriane?"

„To bych si taky vyprosil," řekl četař docela vážně, „ostatně už jsem dřív, než jsme přišli sem do Hercegoviny, absolvoval s náramným prospěchem kurs polního telegrafování, vždyť to nic není, pro intelligenta je to hloupost, hračka. Já jim toho natelegrafuji —."

„Poslechněte," vpadl mu do řeči nadmyslivec mnohem důvěrněji; „jak pak jste daleko s tou hezkou Židovkou?"

„S Malkou?" otázal se četař a byl nemálo překvapen. „Co to, proč pak se tážete?"

„Abych věděl, není-li snad už s vámi zadána? Chodíte-li za ní vy, já tedy nic, já ustupuji, jak se na čestného muže sluší."

„A kdo vám řekl, prosím vás, že za ní chodím?"

„Kde kdo to povídá. Viděli vás s ní mluvit, naposledy zas četník s pandurem Pantelićem, a jste prý jako tělo bez duše, když se na ni podíváte, nevidíte, co kolem vás se děje, jako zamilovaný tetřev prý si počínáte —."

„Oslové oslovští!" pohněval se četař. „Byli opilí mastikou anebo žárlili, že Malkah se mnou hovořila zdvořileji než s nimi, nevzdělanci. To vím, že by se se mnou raději pobavila než s nimi, kteří nedovedou hovořit o ničem jiném než o svých zešmajdaných opánkách".

„Nemáte tedy nic proti tomu?"

„Abyste za ní chodil? Choďte si, chcete-li, zkuste u ní své štěstí, co mi do toho? Kdybych za ní chtěl chodit, nepřál bych si opustiti Čemerno, nechtěl bych se odtud hnout. Ale když vám povídám, že bych rád k tomu polnímu telegrafu, může vám to stačit, že o Malku nestojím."

Tak tedy četař Florian skoro podobně jako Mordche Rubin zapřel Malku, ale hned, v zápětí těm nešetrným slovům, pocítil rozmrzelost, že se dopustil něčeho nečestného. To nebylo důstojné ani kavalírské, to by sice dovedl učiniti leckterý jiný poddůstojník, ale Josef Florian, tak dbalý své dobré pověsti gentlemena, neměl se toho odvážit.

A zároveň již také ozvala se v něm žárlivost. Odejde tedy odtud, bude občas jenom jako hostem na Čemerně, ten slidný nadmyslivec bude se vtírati Malce za milence.

Nebál se ovšem, že by se dala zlákati Literovýma očima, byl dokonce bezpečen v té příčině i před dobývavým šikovatelem Elbe-Teinitzem, který také dostával na krásnou Židovku zálusk, ale přece jen žehral na každého již při pomýšlení, že by se pokoušel o Malčinu přízeň.

Přistihl se při takových žárlivých myšlenkách a hned vzdorně pohodil lehkovážnou hlavou.

„Raději pryč s tím, když má být konec, ať je tomu tedy konec, a raději brzo odtud, abych mohl na Malku dříve zapomenout. Co mi je už po ní, že ustavičně na ni vzpomínám?"

A rozhodnut obrátil se k nadmyslivci Literovi.

„Bratře, přičiníte-li se, abych se dostal k tomu telegrafu, budu vám za to opradově vděčen."

Ještě téhož odpoledne četař Florian dostal malou německou knížku, tištěný návod o vojenském polním telegrafu, aby si jej zopakoval. Za hodinu měl všechno v malíku. Zavolal si podmyslivce Urbance, toho, co mluvíval ze spaní, aby ho vyzkoušel, a jako když bičem mrská z dvanácti rozmanitých poloh trojúhelníku, ať byly bez bodu nebo ať nad nimi byl bod, odříkával jednotlivá písmena německé abecedy.

Ostatně nebyla to žádná krkolomná věc. Hodinový ciferník, rozdělený od středu na dvanáct trojúhelníků, již sám sebou znamenal vedle sebe dvanáct písmen, a přidal-li se ke každému trojúhelníku bod, byla to již dohromady celá abeceda. Ve dne byla kostra trojúhelníku potažena bílým nebo černým plátnem, kdežto za noci trojúhelník nahražen byl třemi lampami a čtvrtá lampa značila, pokud bylo třeba, bod.

Když nadporučík Apltauer se ujal velitelství své stanice, četař Florián předčil svou zručností a hbitostí u aparátu i pana kommandanta. Četl dávaná znamení tak bezpečně a tak rychle, že mu nedovedl nikdo postačiti, ani sám nadporučík.

Přišel se k tomu podívat také hejtman Groh a vida Florianovy úspěchy, pranic se jim nedivil a kývaje hlavou, vysvětloval Apltauerovi:

„Ja, ja, tomu chlapovi to není žádný kumšt, ten už v civilu byl na telegrafních tyčích jako doma, wissen sie, Herr Oberlieutenant, on míval na nohou takové železné drápy a lezl po nich jako datel se šplhá po stromech. Štěstí pro

něho, že se dostal na vojnu, tady se z něho udělal docela schopný a uhlazený chlap, až na ty jeho hříchy, na ty hříchy."

A obrátiv se k četařovi, otázal se s nebývalou blahosklonností:

„Kolik pak vám, četaři Floriane, zbývá odpykat si ještě z vašeho trestu?"

„Ještě skorem čtrnáct dní, pane hejtman."

„Tedy vám ten zbytek promíjím, a dobře se držte, ať děláte mně a mé setnině čest. A polepšete se už konečně, ať se z vás stane taky jednou užitečný člověk, co na vás civilní život pokazil, ať služba vojenská zas napraví, tak, pamatujte si má slova a přiložte k nim srdce."

Odešel a doprovázející ho nadporučík Apltauer uložil Florianovi, aby zatím pokračoval ve cvičení.

Ten hned se postavil za aparát, a trojúhelníky i bod jen vzduchem lítaly, jak posílal druhé stanici, kde náhodou právě také nebyl důstojník, následující duchaplnou depeši:

„Hauptmann Groh ist ein riesiger Nilpferd".

Hned po té druhá stanice odtelegrafovala bez jediného pochybení odpověď:

„Gratulujeme k tomu vzácnému objevu. Kdo je teď kommandantem vaší stanice?"

„Četař Josef Florian — a kdo u vás?"

„Četař Chlub na konci s b."

„Ještě jednou, prosím — co to kecáte?"

„Bývalý jednoroční dobrovolník — četař Chlub na konci s b."

„Díky, já jsem zas četař Florian na konci s n", odtelegrafoval Florian a zlostně nechal aparát aparátem. „Kdo to jakživ slyšel, takové dlouhé jméno, četař Chlub na konci s b, to je pomalu jako Graf Herdek von und zu Krausaminc! Snad dokonce taky nějaký šlechtic?"

A když po chvíli se vrátil nadporučík Apltauer a náhodou se otázal, kdo právě velí protější telegrafní stanici, četař Florian odpovídal:

„Poslušně hlásím, četař Chlub na konci s b, pane nadporučíku!"

Nadporučík podíval se na četaře s gestem, jakoby si chtěl odplivnout. Ale řekl jenom se shovívavou opovržlivostí:

„Sie Seehund!"

A popošel několik kroků stranou uznávaje, že s tím lehkomyslníkem by byla marna každá rozumná řeč.

Tak mužstvo, určené k obsluze telegrafního přístroje, cvičilo se v okolí čemerenském asi týden, dokud nenabylo žádoucí znalosti věci a zručnosti. Dvakráte nebo třikráte podniknuta byla cvičení také za pozdního večera, kdy místo plátěného trojúhelníku a bodu zavěšeny byly na aparát čtyři zvláštní petrolejové lampy.

Za jednoho takového večerního cvičení dostavil se k Apltauerově stanici také podplukovník Fekete, a před ním konána byla zkouška způsobilosti. Telegrafovány byly druhé stanici, stojící na kljutské pahorkatině, samé důležité zprávy a neméně důležité depeše byly od ní přijímány. Tak na příklad:

„Výprava naší horské brigády zaujímá právě na Perušické planině obrannou posici."

„Nepřítel v síle pěti set mužů zahajuje na levé křídlo útok."

„O deváté hodině prvá dělová rána, záloze dán rozkaz dostati se povstalcům do zad."

„Setník Hubert těžce raněn, nepřátel značně přibývá."

„Žádáme o posilu — nedostává se též nábojův a potravin."

V podplukovníkovi ozvala se stará vojna. Tato depeše nebyla mu nikterak vhod.

(Pokračování.)

DR. R. J. KRONBAUER:

MARGOT.

Novelka z ovzduší starého francouzského zámku.

(Pokračování.)

Ale nejhůř na tom je a bude markýza Louisa. Za nějaký měsíc zavře se za ní klášterní fortna, kde zapadne a odkud takřka už ani nevyjde. Přijde doba, kdy se zde po ní leckomu zasteskne, její podoba bude se vytrácet ze vzpomínek, a za deset, za dvacet roků nikdo se neupamatuje, jak vypadala. Jsem zde a vítané této příležitosti by se mělo použiti. Přiznávám se, že bych markýzu Louisu maloval s opravdovým uměleckým zápalem. Ta její zadumanost mne láká, můj umělecký temperament mne nabádá, abych zvláštní, zřídka kdy vídaný, a ne právě obvyklý obličej vtělil do barev, na plátno.

Pan farář poslouchal moje výklady se zalíbením. Moje řeč učinila na něho dobrý dojem. Třetího dne na to zastavila mne markýza Louisa. Byla v rozpacích, zardívala se a nemohla se mně podívat do očí.

„Zmínil se mně pan farář," promluvila nesmělým, zajíkavým hlasem, „že je vaším přáním mne malovat. Ještě jsem nikdy o něčem podobném nepřemýšlela, a obávám se, že jste na omylu, — že můj obličej neposkytne umělci

pranic zvláštního, lákavého. Mluvila jsem o tom ovšem s mama ... nic by proti tomu nenamítala, naopak, těšilo by prý ji nesmírně, kdyby měla na mne tak milou, trvalou a k tomu uměleckou památku. Nejsem také ještě rozhodnuta ... nevyznám se dobře v takových věcech — v jaké robě bych se měla dát malovat. Je také důležita otázka, má-li to býti pouze poprsí nebo celá postava. Mama by nebyla proti tomu, kdybych se dala malovat v šatech světlých Bylo by to asi naposledy, že bych se v nich objevila."

Spustil jsem příval výmluvnosti.

Radil jsem světlou toilettu, portrét v celé postavě. „Ráčíte míti," zalichotil jsem jí, „krásnou, štíhlou, do opravdy imposantní postavu, a bylo by škoda, neuplatnit tak vzácné přednosti. Timbre vaší pleti znamenitě se hodí pro portrét s tmavým pozadím ... bude to obraz, jemuž hned tak nebude rovno a jenž bude chloubou zámku."

Markýza se zapálila.

„Ale kterou ... jenom kterou robu mám zvolit?" — uvažovala Přimlouval jsem se za krajkovou. „S tou bude nějaká práce," napadlo mi. Dva měsíce jsem si zajistil.

„Měl jste výborný nápad," řekla stará paní, divím se, že jsme na to nepřišli sami."

Všechno se mně dařilo, jenom s Margot to vázlo.

Byla tak plachá, že mně chvílemi připadala jako přelud. Za celou tu dobu, co jsem žil v zámku, jsem s ní promluvil jenom několik slov. Nebylo možno podniknout na ni rázný útok. Potkal-li jsem ji někde o samotě, poděkovala zmateně a ulekaně na pozdrav a zmizela jako závan vůně. Jen se kolem mne kmitla. Než jsem se vzpamatoval, byla pryč. Peskoval jsem se, spílal jsem si hlupáků, ale při nejblíže příštím setkání dopadlo to zase tak. V její blízkosti stal se ze mně zbabělec. Odzbrojovala mne svou panenskou rozpačitostí, ve které jakoby se vždycky tajila úpěnlivá prosba, abych jí neublížil. Cosi světáckého bylo ve mně ... v mých pohledech, jimiž jsem na ni v prvních dnech svého pobytu na zámku útočil, zračilo se pro ni něco nebezpečného.

Spatřil jsem mladý, půvabný dívčí zjev, a první mojí myšlenkou bylo: s tebou, panenko, tu prožiji několik blažených okamžiků. Byl jsem jí ustavičně v patách, stále jsem na ni myslil, a tato bezohledná chtivost světélkovala jistě v mých očích. Zpozorovala, nebo aspoň vytušila to — panenský tvor má v tom směru znamenitě vyvinutý instinkt — a následek toho byl, že se mne bála. Vyhýbala se mně s přirozenou chytrostí děvčete, jíž mrazí pomyšlení na zrádný úklad.

Je jisto, že stará paní přiložila polínko.

Takový malíř ... horší, nebezpečnější než Don Juan — řekla prý jednou, jak mně prozradil pan farář. Ateliery umělců jsou prý učiněné brlohy nejpustší neplechy. Není prý radno ani na to myslit, což teprve o tom mluvit. Pozor na našeho hosta, varovala prý z počátku, to je také jeden z těch, kdož udělali si pro sebe zvláštní morálku a vyhradili si bohopustá privilegia.

Ale byla tu ještě jedna neblahá zbraň proti mně. Margot předčítala denně několik hodin staré paní náboženské, asketické spisy, jejich duchem byla prosáklá a proto měla v sobě jakousi posvátnou hrůzu před všemi pravými, krásnými, přirozenými radostmi života.

Pochopil jsem brzo, co nás od sebe oddaluje.

Uvažoval jsem trochu o svém životě, a kajicně jsem si doznal, že obavy Margotiny nejsou zcela bezdůvodné. Zámek jsem původně považoval za vyhnanství. Nemohl jsem klášternímu ovzduší přivyknout a oslazoval jsem si svou samotu všelijakým způsobem. Chtěl-li jsem se podle chuti oddati svojí staré zvyklosti, vyprázdniti několik lahví znamenitého vína, musil jsem si k tomu dopomoci malou lstí.

Stáhl jsem se do své lucerny, zásobil jsem se důkladně dobrým mokem — v té příčině nenarazil jsem na žádnou překážku — posadil jsem se za stůl, pokuřoval jsem výborné doutníky a pil, že by se za mne žádný z nesmrtelných pijáků styděti nemusil. Vína bylo dost, bylo ho tolik, že tři, čtyři kamarádi by se byli znamenitě poměli, a této svůdné příležitosti nedovedla moje slabost odolati. Byl jsem hostem v domě opravdu kavalírském, rozumí se samo sebou, že se o tom nemluvilo, ale o tom není pochyby, že se nad spoustou vína, dodávaného do mojí mansardy, leckdos aspoň zamyslil.

Při tom dopustil jsem se velké neprozřetelnosti.

Ve snu mně nenapadlo zakrývati okna záclonami, a pak ovšem bylo do mé lucerny se všech stran vidět jako do výkladní skříně. Často a často sedával jsem u stolu dlouho do noci, a na to, že bych mohl býti při svém požitkářství pozorován, jsem ani nevzdechl. Až jednou v noci cosi zvláštního jsem objevil. Najednou, nevím proč, jsem vyšel. Neshasl jsem lampy, posilnil jsem se pořádným douškem a bloudil jsem asi hodinku zámkem. Dostal jsem se v zamyšlení na místa, kde jsem poprvé Margot objevil.

Pohlédnu k oknům a spatřím tam známou silhouettu. Na věži odbíjela jedna hodina. Co jen to dítě u toho okna robí? přemýšlel jsem. Již již chci si zapáliti papirosu. V tom jsem se upamatoval, že by nebylo radno se prozraditi.

Umínil jsem si, že musím vyšetřiti, co toto bdění znamená.

Snad, pro Boha živého, kmitlo mně hlavou, nemá Margot s někým dostaveníčko! Ale krutou, nemožnou tuto myšlenku jsem hned v zárodku zavrhl.

To nebylo přece u Margot naprosto možné. Byl jsem tak dobře ukryt, že mne nemohla zahlédnouti. Pozoroval jsem ji a znamenitě jsem se bavil.

Panenka byla nějak neklidná. V lucerničce těkala od jednoho okna ke druhému jako ptáček. Srdce mně začalo živě tlouci Byl bych na to mohl jedu požiti, že Margot dívá se do opuštěné moji mansardy. Proč jenom nespí? Proč a na co čeká? Odbíjela už druhá, a ona pořád ještě u okna.

Co to znamená? Nespala snad vůbec? Pak mne sledovala již od večera . . . a kdož ví, zda toho nečiní každého dne. Nevěděl jsem, mám-li se z toho radovat nebo se rmoutit. Kde pak by mne bylo napadlo, že by den co den už o deváté hodině nespala zdravým spánkem?

Odplížil jsem se jako lasička. Za chvíli byl jsem ve své mansardě. Vstoupil jsem s kloboukem naraženým do čela, s papirosou v ústech, postavil se u stolu a zadíval jsem se do prázdna.

Věděl jsem, že jsem pozorován, a hrál jsem proto roli rozervance. Pak jsem se dal do pití. Je to naposledy . . . . slavně jsem sliboval. Seděl jsem u stolu jako člověk, jenž prohrál mnoho peněz nebo byl zrazen milenkou. O lucernu jsem ani okem nezavadil.

Časně ráno jsem opustil zámek a vrátil se až pozdě večer. Nikomu jsem neřekl ani slova a v duchu jsem se kochal popraskem, jejž jsem jistě způsobil Povečeřel jsem, vypil jsem jednu láhev vína, prohlédl noviny, shasl jsem . . . a postavil jsem se zase na svou pozorovací stanici u příkopu. Div jsem nezajásal. Margot byla na stráži. Zdálo se mně, že je velice smutná. Pobyla dobrou hodinu u okna.

Zjistil jsem ohromnou věc . . . nebyl jsem Margot lhostejný. Věděl jsem, čím jí způsobím velkou radost Přestal jsem píti . . žil jsem od té doby tak vzorně, řeknu přímo: šosácky, jako všichni ostatní zámečtí obyvatelé. Vědomí, že Margot nespí, že se na mne dívá, mne nesmírně blažilo.

Svítil jsem — ale už ne k vůli pitce. Četl jsem, psal dopisy . . ba, pustil jsem se dokonce do práce. Z Paříže docházelo množství urgencí.

Slíbil jsem, že budu illustrovati román, upomínal nakladatel, doléhal autor, jedno dvě psaní jsem přečetl, vyhýbavě odpověděl – ale dalších urgencí jsem si už nevšímal, a z opatrnosti, abych se nedověděl něco nepříjemného, jsem jich vůbec neotvíral a schovával je do stolu. Byl jich už hezký svazeček To byl asi úžas, když jsem najednou, bez ohlášení, sypal illustraci za illustraci . . . jednu lepší, jak si libovali autor i nakladatel, druhé

Co jsem živ, tak pilně, tak svědomitě, s takovým zanícením jsem ještě nepracoval.

Seděl jsem u stolu jako přikovaný, a práce mně kvetla pod rukou Ale stálo mne to přemáhání, abych se neprozradil, že vím o všem, co se děje v lucerně. Bylo mně tak mile, jako bych na sluníčku seděl. Tak zahřívaly Margotiny pohledy

Změna způsobu mého života měla brzo účinek Stará paní chovala se od té doby docela jinak.

„Jste prý tak úžasně pilný?“ řekla jednou neprozřetelně u přítomnosti své předčítatelky. Už už jsem měl na rtech otázku: „a kdo vám to řekl?“

Ale v tom jsem si povšiml, že se Margot zapálila jako pivoňka.

„Těšilo by mne velice,“ hlásila se stará paní, „kdybyste nám jednou něco z těch věcí, jež posíláte do Paříže, ukázal.“

Tušil jsem ihned, kdo si vlastně přeje vidět mou práci. Byla to jistě Margot, jež nasuggerovala svojí velitelce toto přání. Tolik hodin mne sleduje, a potuchy nemá o tom, co vlastně robím Doběhl jsem do své mansardy a přinesl dvě illustrace, připravené pro nakladatele. Na jedné byla prostá scénička. Na lavičce v parku sedí vedle sebe dvě dámy . stará paní a mladinká dívka. Položím obrázek na stůl, dámy se na něj zadívají a obě se začervenaly — stará paní byla podobna paní markýze, dívka jakoby z oka vypadla Margot.

„Tuze zajímavé . . . tuze krásné,“ pochvalovala paní markýza . . „a kdy to vyjde? Mohl byste mně román objednati? Byla bych vám velice povděčna.“

Na druhém obrázku . představoval vesnický pohřeb — použil jsem reminiscencí z portrétu páně farářova.

„To je překvapení,“ zvolala paní markýza . . . „vždyť je to náš pan farář! A to musí vidět . . prosím, ponechte obrázky tady do odpoledne, až přijde pan farář. Bude míti nesmírnou radost!“

To všechno mou situaci v zámku znamenitě posilovalo Při tom jsem na oko pilně, ale ve skutečnosti nesmírně pomalu maloval markýzu Louisu. Jednoho dne překvapila mne stará paní otázkou — kdy budu s portrétem hotov... markýza se prý za nějakých čtrnácte dní rozloučí se svým rodným místem a vstoupí do kláštera.

(Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NOVÝ UMĚLECKÝ PORTRÉT SVATOPLUKA ČECHA. Po smrti velkého básníka usnesl se zemský výbor království Českého postaviti bronzové poprsí Čechovo v Pantheoně českého musea a svěřil provedení tohoto díla sochaři Ladislavu Šalounovi. Stojíme před hotovou bustou překvapeni a nanejvýše zaujati. Z krásné hlavy básníkovy jasně hovoří duch velkého básníka a šlechetného člověka. Pod vysokým jeho čelem rodí se myšlenka, a před zasněným zrakem sunou se obrazy, plné básnického kouzla. Šaloun mistrně vystihl podobu Čechovu. Malebnou krásu této hlavy oživuje plamen niterného života, vzácné duše básnicky měkké v lidských citech až k neuvěření a pevné a tvrdé v mužném přesvědčení. Osobní přátelé Čechovi prohlašují dílo Šalounovo za nejzdařilejší básníkovu podobiznu. Poprsí, které odevzdáno bude v nejbližších dnech slévárně, bylo výborně reprodukováno světlotiskem v Unii, a reprodukce vydány právě v obmezeném počtu a v úpravě velmi originální, vkusné a důstojné, naším nakladatelstvím. *—or*

ČERNOHORSKÁ PRINCEZNA NATALIE.

JAROSLAV VRCHLICKÝ A LADISLAV ŠALOUN. Výrazná hlava básníkova probudila v mistrovi touhu, vtělit ji ve hlínu, reprodukovat jeho charakteristické rysy, když ne v portrétu, aspoň ve skizze. Navštívil Vrchlického a požádal ho, aby mu prokázal ochotu a navštívil ho několikráte v atelieru, že by rád udělal skizzu jeho poprsí. Básník je v tom směru nejroztomilejším přítelem umělců. »Proč ne?... Stojíte-li o to... budiž, přijdu s největší radostí... řekněte mi, kdy vás nebudu vyrušovati a dostavím se,« řekl, a svému slovu dostál. Přišel, s velikým zájmem prohlížel Šalounova díla, posadil se, a sochař pustil se do práce s nadšením. Překvapil a potěšil tehdy básníka mistrovským zachycením podoby hned při prvním sezení. Vrchlický měl tehdy — bylo to před vánočními svátky roku 1906 — hlavu k modelování jako stvořenou. Nadešla zase situace, kdy říkával: »Nemám ani tolik času, abych si dal vlasy a vous ostříhat.« A právě to mu znamenitě slušelo — mladí nadšenci horovali, že je s tím vlajícím vlasem a bujně vzrostlým vousem úžasně krásný!

Vrchlický přišel dvakráte, domluvil se se Šalounem, kdy má zase přijíti, ale marně byl v atelieru očekáván. Mistr byl zatím ve Vídni. Byla to tenkráte událost — básník promluvil v panské sněmovně, jejímž je členem, řeč pro všeobecné rovné hlasovací právo. Když se vrátil, spěchal k Šalounovi do atelieru, aby prý dohonil, co zameškal. Vstoupil vesel, s úsměvem, a omlouval se, proč se nedostavil. Sochař s úžasem se na něho dívá a zvolá: »Mistře... co jste to udělal? Kde jsou vlasy, kde je váš krásný vous?« Vrchlický, jenž neměl potuchy, jak ohromné zklamání sochaři způsobil, se smíchem odpovídá: »Ve Vídni, příteli, ve Vídni, — zůstaly v holírně. Měl jsem v panské sněmovně řeč a řekl jsem lazebníku vídeňskému, aby mne trochu upravil. Chlapík se na nic neptal, cvakal nůžkami zrovna tak jako hubou, stříhal, cvakal, a než jsem se nadál, nadobro mne ocvakal.« — »Ale to je chyba, mistře,« upozorňuje Šaloun, »vždyť nemůžeme pokračovat... máte docela jinou hlavu, než jak jsem ji založil podle vaší podoby před vídeňskou cestou. Co si jenom počneme?« Vrchlický nepřišel do rozpaků. »Jaká pomoc, už se stalo... počkáme, milý příteli, nějaký týden, až vous a vlasy zase narostou — a pak to zase půjde, že ano?« Za dva měsíce Vrchlický skutečně přišel. Podíval se na skizzu a řekl: »Na mou věru — máte pravdu... měl jsem skutečně docela jinou hlavu...« K.

VZPOMÍNKY NA KARLA HAVLÍČKA BOROVSKÉHO. Slečna Marie Livanská, odborná učitelka měšťanské školy v Hořovicích, doplňuje krás-

nou vzpomínku na Havlíčka a jeho Zdeničku (uveřejnili jsme ji v jednom z minulých čísel) několika zajímavými podrobnostmi. Požádali jsme slečnu Livanskou, aby stařenku vyslechla a sdělila nám výsledek své návštěvy. Slečna nejen že nám ochotně vyhověla, ale dokonce si zajela povozem za stařenkou do Broum.

Slečna Livanská píše:

Návštěva má stařenku zarazila. Měla obavu, že jsem vážila takovou cestu nadarmo, a že bude očekávání moje zklamáno. Ale když jsem jí přečetla, co v Máji bylo vytištěno, měla velikou radost a rozpovídala se.

Paní Terezie Tvrzová, rozená Nečová, sloužila za svobodna u dra Trojana v Soukenické ulici, který s Havlíčkem byl příbuzný. Pamatuje se dobře na paní Havlíčkovou, která od Jarošů — dokud ještě chodila — přicházela se Zdeničkou často k Trojanovům návštěvou. Bývala u nich někdy celý den, a tu mívala babička — tehdy ovšem mladé děvče — Zdeničku i oba synáčky Trojanovic, Boleslava a Lidumila, na opatrování. Paní Havlíčková byla velká, velmi hezká, milá, ale smutná paní. Později, když ulehla, chodívala babička často k Jarošovům, k paní Havlíčkové s různými donáškami.

Na její pohřeb se dobře pamatuje. Ačkoli měla nařízeno s dětmi zůstati doma, šla se přece podívat, a tak se stalo, že Zdeňka viděla pohřeb své matky a vyprávěla o něm ještě před paní Trojanovou, čímž babičku prozradila. Byla prý na pohřbu snad celá Praha, co spolků a lidu tehdy bylo!

Brzy po pohřbu přišel jednou pan dr. Trojan se zprávou, že Havlíček se vrátí. Toho dne odpoledne jel p. Trojan, Vojta Náprstek — kterému babička říkala ustavičně „Šenkrút“ — a tři jiní páni Havlíčkovi naproti. Přijeli až na večer a jeli rovnou k Trojanovům. Všichni Havlíčka s dychtivostí očekávali. „Jako živého,“ vypravuje babička, „vidím ho před sebou. Byl velký, vyhublý a hrozně bledý. Ta naše zeď je bílá,“ připojila, ukazujíc na bledězelenou stěnu, — „proti tomu, jak ve tváři vypadal. Jen ten černý knírek se v ní odrážel. Byl dojat, nemluvil hned, jen ruce sepjal a oči kolem po pokoji obracel.“

Paní Trojanová srdečně ho uvítala a prosila ho, aby jí řekl, co by nejraději jedl, že mu to udělá, ale Havlíček děkoval, že nemůže nic, než trochu vodové polévky s krupičkou.

„Rézi, jdi ji uvařit,“ smála prý se paní, „takovou já neumím.“ A tak babička vařila v malém hrnečku řídkou krupičnou polévku, kterou Havlíček potom s chutí snědl. Vařila mu ji potom dále, neboť nic jiného Havlíček jísti nemohl. Žádné maso, ani co jiného, jen tu polévku, a ani z masa nesměla být. Babička tvrdí, že u Trojanů říkali, to že má Havlíček z těch stromů, co byly v zahradě jeho bytu v Brixenu — babička říkala v Sibiři — ty prý vydávaly tak otravné výpary.

ČERNOHORSKÝ PRINC MIRKO.

Celý týden pobyl Havlíček u Trojanů. Každý den přicházel i pan „Šenkrút“, a ti tři byli pořád pohromadě. O čem si povídali, si babička nevšímala. Kdež prý by jí bylo napadlo, že bude jednou na tom tolik záležeti. Po týdnu se už nedal Havlíček udržeti, že půjde tam, kde jeho žena umřela, a tak odešel k Jarošovům, kde také umřel.“ — — —

Druhou vzpomínku na Havlíčka posílá nám pan Ladislav Šípek, úředník elektrických drah kr. hl. města Prahy:

„Moje matka,“ píše, „zvlášť pak otec její, můj děd, znali Havlíčka výborně. Nejednou mi maminka, když jsem byl ještě studentíkem, o tom vypravovala. Havlíčka poznali v Neškaredicích u Kutné Hory, kde starší sestra mojí matky provdána byla za rolníka Průchu, jenž byl tehdy v obci starostou.

Byl to uvědomělý, pokrokový rolník. Havlíček často ho navštěvoval a zejména rád chodil k Průchovům do statku na posvícení. Nevynechal ani jediného. Havlíček vydával tehdy svého „Slovana“ a „Epištoly Kutnohorské“. U Průchů poznal můj děd Havlíčka. Jsa sám osmačtyřicátníkem, mlynářem starého, poctivého zrna českého, přilnul k Havlíčkovi velikou úctou a láskou. Na pana otce Kučeru měly ovšem tyto styky s neohroženým bojovníkem za práva národa českého veliký vliv. Stal se tím horlivějším čtenářem, „novinářem“, a byl jako rázný vlastenec znám po celém nymburském kraji. Do mlýna Rozpakova putovali — jak jsem toho ještě já sám za ranného svého mládí býval svědkem — lidé z celého okolí, učitelé, rolníci, kováři, lesníci, pan otec Kučera předčítal noviny, a pak se debatovalo a hřímalo proti nepřátelské vládě. Za to zakusil pan otec mnoho příkoří — vláda stíhala ho na každém kroku, pronásledovala ho urputným způsobem, a často měl pan mlynář se soudy co dělat.

MLADÝ ČERNOHOREC.

„Havlíček byl zvláštní muž,“ vypravovávala nám matka — „ve tváři byl snědý, málo mluvil a byl nesmírně vážný. Po posvícenském obědě se v sednici tančilo — tančil kde kdo, tančily babičky, dědečkové, tančili mladí, staří, svobodní i ženatí, tančily i děti — jenom Havlíček dělal výjimku. A daly si s ním tanečnice nějakou práci! Ty nejmladší, ty nejonačejší, jimž by byl nikdo jiný neodolal a neodřekl, vybízely Havlíčka, žebronily o taneček. Ta čest, že tančila s panem Havlíčkem! Ale Havlíček se nedal pohnouti a nikdy, ani jednou si nezatančil. Všechno se kolem něho veselilo, zpívalo, jásalo, všechno bylo v kole — Havlíček stál stranou a rej klidně pozoroval. Jakýsi divný bol, záhadný smutek jako stín ležel na jeho tváři, byl v jeho očích. Snad to byl odlesk jeho trampot, jeho bojů, jichž tolik probojoval, bolů, jichž tolik protrpěl . . .“ Dr. *R. J. K.*

„KRÁL“ NÁRODNÍHO DIVADLA nebude míti asi pro jeho pokladnu toho účinku, jako ho má „Král“ pro divadlo na Král. Vinohradech. Ale kdybychom měli už tolik a takového prémiérového obecenstva, jež nevynechá ani jediné původní novinky na scéně předního našeho divadla — bylo by dávno po stescích, jež nejsou právě naší chloubou. Maškův „Král“ je dílo, jež zasluhuje této pozornosti obecenstva. Autor neměl v úmyslu napsat tragedii, která by stala se tak zvaným divadelním magnetem. Vznikla napřed tendence, vznikl ušlechtilý cíl — tendence Maškova díla je ušlechtilá — a pak teprve hledal pro ni spisovatel formy, hledal pro ni těla, údů, života. Rozhodl se pro formu dramatickou. Víme z noticky v předešlém čísle, že mu zůstalo mnoho v péře. Nemohl všechny bystřiny svého programu vehnati v tok dramatu a proto je svedl do publikace poboční, do sbírky novel, která vyšla tiskem současně s dramatem. Myšlenka Maškova „Krále“ je pozoruhodná svým posláním i konečně provedením. Autor řekl si, že postaví se proti přívalu, proti různým nepěkným zjevům, jež zahnízdily se do našeho života, do všech jeho fásí, do všech žil, do krve našeho národního i společenského tělesa a jeho projevů. Zajímavo je, že protest vznikl v době, kdy nesli jsme ke hrobu paní Hannu Kvapilovou. Viděl, znal její utrpení, a řekl si, že poukáže na některé zarážející zjevy. Řekl si, že napíše protest proti všemu nicotnému, malichernému, proti všemu, co nepramení z čistých motivů, co je

otráveno jedem zloby, záští, zaujatosti a sobeckosti. To vše nás kompromittuje, seslabuje naše snahy, ochromuje naše činy, naše poslání, naše ideály. Tak, jak my se chováme, jak my druh druha kaceřujeme a porážíme, nejsme schopni dosáhnouti velkých úspěchů — ani v literatuře a v umění, ani v politice, nikde a v ničem. Jsme davem — podle autorovy utkvělé myšlenky — jenž není hoden, aby pro něho někdo žil, aby se pro něho někdo obětoval, nejsme zkrátka, podle kletby z dávných reminiscencí, hodni, abychom měli krále. Není jich, poněvadž jsme je zaplašili. Drama — tragedie — demonstruje tuto osudnou naši sklonnost k nespravedlnosti, dokazuje vlastně, ovšem měrou hodně nadsazující, že zdivočilost dostoupila krajních mezí. Tragedie ukazuje, jak by měl takový světlý vzor vypadat. Je to vladař, je to král. Autor jistě nemá na mysli krále v pravém toho slova smyslu — králem je tu představitel těchto čistých cílů, vzor, za nímž má lidstvo jíti. Dav ukřižoval Mesiáše — v tragedii zabíjí krále. Pak nastane soudný den, potopa, přijde pohroma, řádění rozvášněného davu. Vykoupení ze zmatku autor nenaznačuje dramatickou apotheosou — prospekt dramatu není ozářen radostnou perspektivou. Nejbolestnější ironie je posledním slovem Maškova protestu. Král na kříži, král umlčený na troskách tohoto světa, jejž Mašek s takovou vervou vylíčil, ale král umírající s vykupitelskou bolestí by byl tragedii nesmírně posílil. Jeho smrt, takřka nahodilá a kromě toho nedramatická, působí dojem torsa. Drama mělo umříti s králem. Odešel, ale vrátí se. Tragedie nemá svého Mesiáše. Dílo je dobře založeno, je bohato myšlenkami, je víc básní než dramatem. Je to původní práce, nad kterou se nemůže pokrčovati ramenoma. Má svoje slabosti, ale má veliké přednosti, které by je měly uchránit před nezaslouženým odpočinkem ve hrobce archivu. *—si—*

KAREL JAVŮREK: PODOBIZNA MÁNESOVA STRÝCE.

TŘETÍ VEČER CYKLU MÁJE v divadle na Smíchově předvedl tři aktovky anonymně zadané a anonymně též provozované. Zvýšilo to zájem obecenstva, jak nelze popříti. Není nad přátelství nemá sice novou myšlenku — pán, paní, domácí přítel; každý uhodne hned všecko. Ale nápad Karla Horna, jak by k sobě upoutal choť svou Kamilu, která mu větří s jakýmsi panem Mayem, je dobrý, ač poněkud brutální; sebevražda je jistě příliš vážná věc, než aby se jen tak s ní laškovně zahrálo, třeba že z důvodů jaksi paedagogických. Pan manžel ovšem, že nemusil se zastřelit, zůstane živ a zdráv a vesel; neboť také není pravda, že přišel na mizinu. Milostivé za chvilku jejího domnělého vdovství se otevřely oči; jedním prohlédla svého přiživného hejska, druhým se podívala do duše svého muže. Odcházejí spolu ruku v ruce, ten třetí směšně pokulhává vzadu. Komedii neschází zajímavosti. Bouřlivá noc uvádí na scénu zase manželský zmatek. Dr. Jiří Haněl se cukruje se svou sličnou chotí Hanou. Jsou kdesi na samotě. Venku hřímá a blýská se. Ale nemají strachu, k sobě se tulí. Najednou udeřilo v pokoji! Panička začne se teď bát bouře. Její bývalý milenec se totiž vplížil; mají ho za zloděje, jde si však jen pro srdce té, která ho milovala. Čekáme něčeho závažného, jako

MLADÁ ČERNOHORKA.

v Hilbertově Vině. Ale nic není. Nároky zcela nepřesvědčující. Sehraje se rozčilený výstup. Ten bývalý přemlouvá paní, aby šla s ním, opustila svého muže. Ona však miluje teď tohoto, ne toho druhého. Haněl nevěří: Vyhání vetřelce, za ním však ženě své ukazuje dveře. Lekáme se už jakýchsi stínů Nory. Kus však skončí smírem manželů. Mnoho je tu papírového, málo živé krve. **Bílé růže** mají děj pouze jaksi nadhozený, pěkně však nadechnutý. Clown Beppo miluje Lilianu. Přinesl jí bílé růže; nechce je vzít, protože bílé růže znamenají neštěstí, zatkne si je však přece za ňadra. A neštěstí přišlo, ne z bílých růží Beppových, jiné bílé růže je přinesly, artistka dostala jich kytici od jakéhosi ctitele, což Beppa tak pobouří, že spadne s koně; umírajícího přinášejí za plátna cirku, kde se drama živě, rušně odehrává. Při vši mlhavosti, nejasnosti, má aktovka svou nepopíratelnou poesii a líbila se. Souhra všech tří kusů byla slušná, a režie činila, co mohla; hrálo se s patrným zájmem na věci. Večer uspokojil. *s.*

ZESNULÝ KAREL JAVŮREK platil za typ malíře staré školy, dávno překonané. Jeho uměleckou nehodou bylo, že přežil sám sebe, a chceme-li býti k němu spravedliví, musíme vpraviti se v historii českého malířství jeho mladých let. Zůstavil-li Javůrek v historických svých plátnech památku svých vlasteneckých snah a uměleckých theorií, zanechal v portrétech a náčrtech stopy svého vlastního, živého umění. Podobizna Manesova strýce, výrazná hlava starce s manesovsky příznačným, ostře zahroceným nosem, patří k nejzajímavějším pracím Javůrkovým. Originál zapůjčil nám k reprodukci svého času právě před rokem zesnulý **Karel Voitl**.

OBRÁZKY Z ČERNÉ HORY. Neveliká jihoslovanská země a její statečný, poctivý a ve všem rázovitý lid byl a jest národu našemu ode dávna sympathický. Ve veliké rodině národů slovanských Černohorec vždycky pokládán jest za vzor neohrožené chrabrosti, a nyní Černá Hora obrací k sobě zase živou pozornost.

Moudrý kníže Nikola a choť jeho Milena jsou obecenstvu našemu již známi z nejednoho vyobrazení, přinášíme tedy podobizny dědičného prince černohorského Mirka a jeho spanilé choti Natalie. Princ Mirko narodil se dne 17. dubna 1879 na Cetyni, křestním kmotrem jeho byl car Alrxandr II. Jest velitelem černohorské „gardy“, vedle toho jest kapitánem 15. pluku ruského a 9. pluku srbského. Jako jeho otec, kníže a básník „Balkánské cařice“, Nikola, tak také princ Mirko jest mužem neobyčejně vzdělaným a kromě vojenství a politiky zabývá se zejména také básnictvím, hudbou a studiemi bakteriologickými.

Princezna Natalie narodila se dne 28. září 1883 v Bělehradě. Je dcerou plukovníka Alexandra Konstantinoviče, strýce někdejšího srbského krále Milana, pochází tedy z rodu Obrenovičů. Jako její choť, tak i princezna oblíbila si hudbu, básnictví a vůbec literaturu, a velmi dovedně dovede vládnouti perem, což dokázala již také tím, že přeložila do jazyka francouzského dílo tchána svého Nikoly „Pjesnik i vila“ (Básník a víla). S princem Mirkem vstoupila ve sňatek 29. července 1902 a povila mu tři roztomilé synáčky, z nichž však dva starší k velikému zármutku rodičův i všeho lidu černohorského, u něhož mladý knížecí párek jest pro své laskavé a vůbec milé chování velice oblíben, před nedávnem zemřeli.

Připojujeme ještě dva jiné obrázky černohorské, vzdělané dámy a mladého, inteligentního muže, pana Dimitrije Vojvodiče, který právě v Praze dokončuje odborná a vysokoškolská studia. *Ds.*

PŘÍŠTÍ ČÍSLO MÁJE vydáno bude výjimečně až 23. dubna. V týdnu po Velikonocích Máj nevyjde.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

DR. R. J. KRONBAUER:

MARGOT.

Novelka z ovzduší starého francouzského zámku.

(Dokončení.)

Slíbil jsem, že portrét v několika dnech dokončím.

Otázka mne doopravdy zalekla. Není už nikoho v zámku, koho bych mohl malovat. Blížil se podzim . . . prožil jsem tu řadu měsíců, a není už možno, vymysliti si nějakou záminku . . . leda by se dala sama stará paní pohnouti k tomu, aby mně seděla.

Všechno má svůj konec, povzdychl jsem si, když jsem se díval za kočárem, v němž odjížděla ubohá Louisa do svého klášterního, doživotního vězení.

„Teď pojedu já," řekl jsem si smutně.

Dva tři dny jsem se tvářil, jakobych se chystal k odjezdu. Stokrát jsem si řekl, že vyznám Margot lásku, ale nikdy jsem se k tomu nemohl odhodlati. A měl jsem k tomu nejednou, ale několikrát za den příležitost. Potkal jsem Margot na chodbě, zastihl jsem ji samotnu v saloně, jednou zůstala dokonce v kapli a vroucně se modlila dobrou čtvrt hodiny v zašeřené kobce . . a já ne a ne se k tomu dostat, abych k ní přistoupil a několik slov ze sebe vykoktal.

Za to jsem měl dosti odvahy učiniti poslední, zoufalý pokus . . . požádat starou paní, aby se dala portrétovat.

Škubla sebou a vyjeveně se na mne podívala.

„Já? . . . To přece nemyslíte doopravdy! A to by byl krásný obraz . . ! Ne . . . ne . . . ani pomyšlení. Svět by se mně vysmál . . . ještě by mne pomluvili, že jsem starý, ješitný blázen. Děkuji vám za pozornost . . . ale marně byste se namáhal . . . mne na to nedostanete."

V tom přinesl lokaj markýzčina miláčka, pudlíka Sisinka.

Stará paní jakoby najednou okřála zvláštním, radostným nápadem.

„Chtěl jste malovat mne," řekla za chvíli v rozpacích . . . „což, nenamaloval byste to, co je mně velice milé?"

„Namaluji všechno na světě," zvolal jsem nadšeně.

„I mého pudlíka?"

„I vašeho pudlíka . . ."

„Vy jste doopravdy velice roztomilý malíř," řekla markýza s vřelým akcentem.

Margot se na mne podívala tak krásným pohledem, že bych ji byl v tu chvíli nejraději objal.

„Vidíš," odpověděl jsem jí očima . . . „čeho všeho jsem k vůli tobě schopen — i tu protivu psí bndu portrétovat, jen abych svůj pobyt o nějaký týden prodloužil . . ."

Maloval jsem tedy Sisinka. Bylo k tomu třeba hrozného sebezáporu — ale nešť! Byla krom toho s potvůrkou rozmazlenou nemalá potíž, ale čím byl pudlík neklidnějším a nevrlejším, tím byl pro mne snesitelnějším. Byla to pro mne přece jenom ta nejkrásnější práce. Stará paní přicházela s Margot, za nimi lokaj se Sisinkem. Všichni jsme měli co dělat, abychom ho dostali do posice.

„Ne jednoho . . tucet pudlů bych maloval," zašeptal jsem jednou v rozjaření Margot.

Byli jsme už oba jako ta poupata v máji . . . jen jen puknout, jen jen kalíšky otevřít, aby je mohlo sluníčko lásky slíbat.

Bohužel — pudla jsem nedomaloval.

Jednou s ním přišla Margot sama. Staré paní prý není volno . . . lokaj běžel do lékárny, a proto přišla se Sisinkem sama.

„Teď, anebo nikdy," řekl jsem si.

„Slečno,“ zvolám . . . „nechme pudla pudlem . . . sedněte si . . za hodinku udělám skizzu vašeho portrétu.“

„Pro Bůh . . . co vám to napadlo . . . co by tomu řekla paní markýza?“

„Nic se nedozví . . . jsem jako odsouzenec, jehož hodiny jsou spočteny. Kdyby měla paní markýza aspoň dva pudly . . . ale poněvadž má jenom jednoho, musím odjeti. Slečno . . . portrétoval bych tu kde koho . . kuchařky, lokaje, vrátného, kočího, komornou, kostelníka, ministranty . . . koho by si jenom stará paní přála — a proč? Což toho ještě nechápete . . . což nevíte, proč tohle dělám, proč maluji i tuhle psí obludu? Nemohu se odtud dostat . . . a nepojedu odtud, dokud vám nepovím, že jsem se do vás zamiloval, že vás mám k smrti rád, že bych byl nejšťastnějším člověkem na světě, kdybyste se stala mojí družkou po celý život, mojí ženou . . . “

Na pudla jsme ovšem zapomněli jako na smrt. Nikdo si ho nevšimal, nikdo se s ním nemazlil, a tomu nebyl zvyklý!

Najednou slyšíme výkřik . . . a v zápětí na to zaštěknutí.

Mezi dveřmi stála paní markýza. Přišla se Sisinkem, jenž za ní utekl, a tak strašlivě se ulekla, že svého miláčka pustila z náruče na zemi.

To byla ovšem pro starou paní podívaná, když zastihla Margot v mojí náruči!

Bylo zle . . . hrozně zle. Stará paní byla nesmírně pohněvána . . . na mne ani tak ne, jako na tu pokryteckou Margot.

Poslali jsme k ní nejlepšího parlamentáře, pana faráře . . ale staré paní neudobřil, neusmířil.

Margot nesměla jí už přijít na oči.

Téhož dne večer opustili jsme zámek . . . já jel do Paříže, Margot jiným směrem do svého domova. Za měsíc na to jsem staré paní oznamoval, že je Margot mojí ženou.

„Bude-li libo — přijedem se vám ukázat. Sisinka bych ovšem dodělal.“

Minul týden — minulo čtrnáct dní . . . odpověď nepřicházela.

Konečně přišel dopis od zámeckého tajemníka.

Paní markýza se prý těší na návštěvu — čím dřív to bude, tím vítanější budete.

„Dovoluji si připomenouti,“ připojil pan sekretář, „že Vás paní markýza přijme jako své vzácné a milé hosty. Byty jsou připraveny — pro Vás, mistře, v lucerně jedné, pro vaši milou choť — v lucerně druhé . . .“

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

„To je pěkný pořádek,“ zahuboval si zlostně. „Výprava je půl dne v poli, a už nemá čím střílet a co žrát! To vím, že pak žádá o posilu a že jí padá srdce do kalhot. Telegrafujte: Neustupovat pod žádnou podmínkou — podplukovník Fekete — jen signalizujte Fekete, když mi tak říkáte, nebojte se toho jména — tedy, podplukovník Fekete spěchá ujmout se velení.“

Když to bylo oznámeno druhé stanici, rozkázal podplukovník, aby se cvičilo dále.

Telegrafovali si tedy dále o průběhu srážky s nepřítelem, o padlých a raněných, a mezi tím napadlo nadporučíka Apltauera, aby diktoval do aparátu také tuto depeši:

„Nepřítel uvedl v činnost právě také čtyři děla.“

To zase trhlo starou vojnou podplukovníkem.

„A co na to odpovíte?“ honem se obrátil k nadporučíkovi.

„Prosím, pane podplukovníku, teď má dáti rozkaz vrchní velitelství.“

„Myslete si, že jej už dalo, pane nadporučíku — telegrafujte jej honem.“

Pan velitel stanice rozpačitě pokrčil rameny.

„Ale když ho dosud neznám, prosím —.“

„Um Gotteswillen!“ rozčilen podplukovník spráskl ruce. „Z vás by tak mohl být generál, od vás by se vaše sbory dočkaly rozkazů!“ A obrátiv se vztekle k četaři Florianovi, štěkl: „Cvičte dále — telegrafujte si, co chcete!“

A četař, jsa si vědom důležitosti své služby, mrštně odtelegrafoval:

„Zastřelte ihned všechny kanonýry!“

„Výborně!“ nadšen vzkřikl podplukovník. „To je první nejlepší odpověď — jakmile nepřítel uvádí na bojiště děla, hleďte mu vždycky hned za tepla odstřelit kanonýry. Velmi dobře — výborně, vidíte, pane nadporučíku, takový pitomý četař to ví, a vy byste čekal čtrnáct dní, až co řekne vrchní velitelství!“

„Kruci Laudon!“ skřípal za aparátem zuby tak divně pochválený Florian, a hlavou Apltauerovou opět se kmitlo lichotivé slovíčko „Seehund“. Sám pan nadporučík Apltauer tentokráte nevěděl, týkalo-li se četaře nebo podplukovníka.

Podplukovník pozoroval ještě chvíli cvičení a odešel pak s pochvalou a uznáním, že obě stanice jsou náležitě vyučeny a že mohou za nejbližší výpravy vykonávati prospěšně službu, ke které byly určeny. Nadporučíku Apltauerovi řekl při tom „servus“, kdežto četaře Floriana již ani si nevšiml.

„Vidíš, jaký jsi pyšný pán, ani mne už nepozdravíš,“ hučel za ním četař, „a přece u krásné Malky Rubinovy byl jsem já jediný za million podplukovníků a vůbec takových pánů. Kdybys věděl, že ona, která tobě odpovídala poličky, mne častovala hubičkami a říkala mi miláčku, nemyslil bys, že jsem takový pitomý četař.“

Vzpomínal na Malku již mnohem umírněněji, krotčeji, každým dnem ubývalo jeho paličatého vzdoru. Neviděl jí po těch několik dní, co se tak zatvrzele s ní rozešel. Vstoupil sice dvakráte do kantiny, ale ani jednou neuzřel Rubinovy ženy.

Když tam vcházel poprvé, umiňoval si, že si Malky ani nevšimne, až vystoupí ze své malé jizby. Pozdraví ji jenom studeně, ale do očí jí nepohlédne, dále jí ani neosloví.

Ale Malkah se neukázala, a Florian opouštěl pak kantinu zklamán, že nemohl vykonati svoje předsevzetí. Nechtěl si Malky ani všimnouti, ale mrzelo ho pak, když jí neuviděl.

Rovněž za druhé návštěvy Malkah neuznala za dobré otevříti dvéře své kobky a vystrčiti z ní jenom na okamžik sličnou hlavu. Zúmyslně mluvil hodně nahlas, aby jí neušlo, že jest v kantině, zúmyslně prodlel tam dlouhou chvíli — Malkah se neozvala a neobjevila.

Už se chtěl po ní zeptati Rubina, přece však ještě přemohl zvědavost a mlčel, naopak, kdyby byl Mordche z nenadání sám o ní začal, Florian byl by se k tomu tvářil úplně lhostejně.

To mu však nikterak nepřekáželo, aby několikráte za den, kdykoli jen měl volnou chvíli, neobcházel kantiny a nepozorovaně neobracel k jejím oknům a dveřím přimračených očí. Míval štěstí na Rubina, nikdy však neměl štěstí na Malku, neuviděl jí.

Zdálo se mu sice někdy, že malým oknem v ložnici manželů Rubinových se zabělal Malčin obličej, avšak když se tam zadíval upřeněji, již ničeho tam nespatřil, a jednou dokonce se mu zdálo, že se tam kmitla bílá ruka, zastírající okno pestrou záclonkou.

Tehda se vrátil do baráku roztrpčen a rozhodnut, že již nebude jako mlsný psík obcházeti kantinu. Pozorovala-li ho Malkah, ještě se mohla domnívati, že ho již pustil vzdor a že se tam plouží za ní. Nikoli, nepoddá se jejímu svůdnému kouzlu, neprojde již dobrovolně mimo kantinu, nevrátí se tam nikdy.

A dobře, že se dostal k tomu polnímu telegrafu, aspoň tak bude míti spíše pokoj. Malkah mu sejde s očí, sejde mu pak také s mysli, čas spraví všecko, zapomene na ni. Ať si Malkah má kohokoli ráda, třebas nadmyslivce Literu, třebas podplukovníka Fekete, třebas dokonce i svého nechutného muže, jemu, Florianovi, všechno bude lhostejno, ano, úplně lhostejno.

Nevěděl, že ji má stále velmi rád, když tak pro nic za nic se hněval na ni.

XXIII.

Když za několik dalších dní brigáda podnikala opětnou výpravu na rozprášení a úplné potření posledních zbytků povstaleckých v oněch koutech Hercegoviny, čemerenská stanice polního telegrafu již vážně vykonávala svoje poslání. Hlavní část brigády vyrazila za Gacké Pole do pahorkatiny při Bělašické planině, a stanice nadporučíka Apltauera měla udržovati spojení výpravy s generálem, jenž zůstal v Avtovci a ponechal si tam k službám druhou stanici.

A tak za krásného květnového rána stanice naše postavila svůj aparát u Mukhtarovy kuče na návrší crnickém, odkud jedním směrem bylo viděti přes Gacké Pole na celé Gacko i Avtovac, a směrem druhým mohla nejdříve přijímati zprávy od operujících sborů vojenských pod Bělašicí.

Byl rozkošný jarní den, průzračný jako křišťál, svěží a veselý, plný ptačího zpěvu a vůně květin, jaký jenom může býti v měsíci máji. V přírodě všude bylo tak milo, klidno a půvabno, že ani se nezdálo pravdě podobným, aby ty křivé, zvolna se vlnící řady vojáků, vnikající mezi návrší a do bělašických lesů, měly v úmyslu nepřátelsky napadati člověka, pronásledovati ho jako divou zvěř, ubíjeti ho krutou střelnou zbraní.

Aspoň těm vojákům, kteří tvořili personál telegrafní stanice, bylo velmi veselo a spíše do žertu a zpěvu, než aby pomýšleli na možnost blízkých výstřelův a lidského zápasení. Nadporučíkovi Apltauerovi tam v osamělosti na horách, kde neměl kollegů důstojníků a kde poddůstojníci a prostí vojáci nebyli hodni, aby se s nimi pobavil, byla ukrutně dlouhá chvíle. Snažil se ukrátiti si ji tím, že vykouřil spoustu papirosek, snědl velikou šunkovou konservu a vypil plnou čutoru slivovice a k tomu ještě láhev vína, ale když s tím byl hotov, přepadlo ho zívání, a nevěda si jiné rady a pomoci, musil si jít lehnout do chládku mezi dvěma velikými kameny.

Za jeho spánku byl jaksi velitelem tohoto signálového oddělení četař Florian. Jemu dlouhá chvíle nebyla; maje porozumění pro půvaby přírodní, pro radost slunečních paprskův a pro

osvobození z obyčejné, příliš všední vojenské discipliny, náš poddůstojník cítil v nitru opravdové ulehčení a mnohem volněji si oddychoval než na Čemerně, kde ustavičně musil se ohlížeti na všechny strany, nečíhá-li někde nespokojené pokárání setníkovo, několik hodin želez, žalář, kasárník. Nadporučík Apltauer sám o sobě byl dobrý chlap, ukazoval jakousi přísnost a bezohlednost jenom před očima svých představených, kdežto v takových okolnostech, v jakých se ocitnul jako velitel signálového oddělení, byl docela netečným člověkem, na kterého dovedly působiti jenom docela nejprostší a nejbližší vlivy. Poněvadž mu byla dlouhá chvíle, ležel a spal, a protože ležel a spal, zlatá lenost ho ovládla tak, že ani neměl kdy pořádně se umýti a dáti na sobě oprášiti uválené šaty. Za čtrnáct dní v té odloučenosti na horách byl by zajisté zpustl značněji než kterýkoli prostý voják nebo dokonce než sám Antoš Chomiak, který kromě nakroucených knírů byl skutečným opakem každého pořádku a uhlazenosti.

Chomiak musil s jedním koněm provázeti signálové oddělení na jeho přelétavých stanoviskách. Kůň nesl dva koše s potravinami a se součástkami aparátu, a kromě toho ještě dva vojáci vlekli na ramenou lehčí věci, za to však personál stanic opatřen byl místo pušek těžkými revolvery. Chomiak byl zarmoucen, že musil v Čemerně zanechati svého oblíbeného kocoura Jeremiáše, naproti tomu radoval se však z náhody, že může býti na blízku četaře Floriana, ke kterému nepřestávala ho poutati hluboká náklonnost.

Uvázal koně kousek stranou v malém dolíku k vyčnívajícímu dlouhému kamenu, nedaleko mezi balvany složil koše, vstrčil do úst nový tabákový dumlík a šel se pomazlit se svým přítelem Florianem.

Četař zdržoval se většinou u aparátu, aby byl hned na místě, kdyby generál chtěl z Avtovce něco signalisovati. Seděl na své popruhové polní stoličce, a jakkoli mu bylo mnohem volněji než za dřívější služby u setniny, přece ho přepadala zvláštní, něhyplná melancholie. Stýskalo se mu po místě, kde byla Malkah, Čemerno pojednou stalo se mu nejlíbeznějším koutem na zeměkouli, nejmilejší, ba nejdražší vzpomínkou. Tam leželo daleko ještě za Gackým Polem, pět hodin cesty za Avtovcem. Ať by bylo třebas tak daleko, jenom kdyby byl Florian viděl s crnického návrší dobře známou planinku mezi starými zelenými lesy a na ní v sousedství dvou vojenských baráků bílou prkennou kantinu Rubinovu. Pak bylo by se mu zdálo vše bližším a dostupnějším, kdežto takto měl dojem, že kantina s Malkou je tuze, tuze daleko, až někde kraj světa.

Co dělá nyní ta mladá krásná Židovka? Vzpomíná také na něho? Prodlévá ve svém ústraní za krámem anebo vyšla ven, před kantinu, a zastírajíc si veliké černé oči bílou pravicí, snaží se proniknouti jimi hradbu šedých hřebenů horských a dohlédnouti také až na místo, kam odešel Florian? Pociťuje v srdci svém podobně jako on zasmušilost, stýská se jí?

To vše něžně táhlo duší četařovou, když se nad ním zastavil Chomiak.

„Pan četař si béře ten aparát příliš do hlavy," dobrosrdečně pravil vozatajec, „netrapte se tak tím signalisováním, nestojí to za to, nikdo vám za to nic nedá. Leda že vás pochválí pan podplukovník."

„Mlč," odbyl ho četař, „já tak stojím o podplukovníkovu pochvalu! Ty ani nevíš, Antoši, jak Fekete je malý proti mně, takovýhle", a ukazoval rukou sotva píď od země, při čemž měl tisíc chutí pochlubiti se Antošovi, jak Malkah dala pro něho podplukovníkovi políček.

Vzpomínka na to poněkud ho rozveselila. Plácl vozatajce a ptal se ho, jak se má.

Chomiak již zase spustil o Jeremiášovi, jakou má o něho starost náramnou. Svěřil ho tam na Čemerně jinému vozatajci, slíbil mu, že pak, až se vrátí, bude mu tolik dní poklízeti koně, kolik on mu bude hlídati kocoura, ale což naplat, co tak pevně přirostlo k srdci, to se nedá snadno odtrhnout, a opravdová láska a starost jsou věci, které nedávají i nejspravedlivějšímu člověku klidně spát.

„Přestaň už s tím kocourem," zchlazoval ho četař, „prosím tě, Antoši, takový jsi starý klacek, k tomu voják, stojíš na válečné noze, hledíš nepříteli tváří v tvář a místo co máš být krutým hrdinou, brečíš nám tady jako stará děvka pro blechatého kocoura."

Antoš chtěl vysvětlovati, že jeho Jeremiáš nemá blech, v konírnách prý vůbec nevydrží ta drobounká zvířátka, avšak Florian ho zarazil řka, že již toho kňourání má dost a že ho nebude poslouchat.

„A o čem mám mluvit, pro Pána Kristáčka?" naříkal zarmoucený Chomiak.

„Mluv, o čem mluv, jen když to nebude o kocourovi, je tisíc jiných vděčnějších věcí — povídej na příklad o holkách. Měl jsi taky někdy milou, Antoši?"

Antoš se vypial, sáhl si na kníry a zařehtal se hlasitě.

„Měl."

„Hezkou?"

„To si myslím, pane fíro, taková pěkná byla, krev a mléko —."

„Krev a kroupy snad chceš říci," škádlil ho četař.

„Ne, žádné kroupy, krev a mlíko byla — ta byla jinší než ta vaše bledá Židovka."

Florian zvedl ruku, jako by chtěl Chomiaka udeřiti přes smělá, prostořeká ústa.

„Co ty víš — co moje bledá Židovka? Kdo ti co namluvil, Antoši, že já mám Židovku?"

Chomiak opět vypukl v chechtot.

Ať si ho třebas Florian uhodí, potěšení, že trochu poškádlil svého přítele, stojí za to.

„Vím, znám to," pravil ve smíchu, „pan fíra dělá, jakoby nic, hehe, pročpak ne — ale mně by se nelíbila, ta by docela nebyla podle mého gusta."

Florianovi lahodilo, že Chomiak začal o Malce, vyslovoval se o ní sice nedosti šetrně, ale nechť, co pak může posuzovati takový hloupý živočich?

„Ty houby rozumíš ženské kráse," odbýval ho, „tobě se líbí taková Manda nějaká s nařvaným obličejem, nadělaná, viď — víš, to je tak, ty rád žvýkáš tabákový cumel a já jsem pro vonnou, chutnou cigaretku. Jaká byla ta tvoje, viď že taková?"

A nafoukl tváře a ukázal oběma rukama na rozměrný objem hrudníku.

Antoš radostně kýval, že byla.

„A jak to s vaší láskou dopadlo?" ptal se rozveselený četař.

„To nebyla žádná láska, to byla jenom známost — ona měla ještě jednoho, takového maličkého, přihrblého fotografa".

„Ten ji měl pro lásku nebo taky jenom pro známost?"

„Ten ji měl pro lásku, hehe, ten si ji chtěl vzít. Chodil za ní v neděli, dával jí dárky a peníze, já zas chodil ve všední dny a ona mi dávala dárky a peníze".

„A jak to dopadlo, jaký byl té vaši známosti konec?"

„Pak se musela vdávat, už musela," a Antoš se kuckal smíchy, „a vzal si ji ten fotograf. Měl jsem jít taky na svatbu, říkala, že jsem její vzdálený bratranec, ale nemohl jsem, měli jsme právě manévr, fotograf mě potom za to vyfotografoval a udělal mi dvanáct podobenek — dám vám taky jednu, pane fíro, mám ji v torně."

Florián měl pekelnou radost z toho slibu. Pravil Antošovi, že ani Malčina podobizna by mu nebyla tak milá jako jeho, ale aby prý už nikomu nepovídal o jeho známosti s Malkou.

Byli by ještě dále klábosili o takových prostopášných věcech, ale v tom avtovacký aparát se roztočil jako posedlý. To bylo vyzvání, že velitelství chce signalisovati.

Tázalo se, kam až postoupila výprava, a nebudě ani nadporučíka Apltauera, četař sám odsignalisoval, že vojenský sbor právě dostupuje úpatí Bělašické planiny a jak se podobá, hodlá rozbiti tábor na kraji jejích spodních lesů. Bylo již dosti pozdě po polednách, dva muži se vypravovali pod návrší pro vodu, aby vařili večerní čaj. Blízké příkré kopce, zvláště Baba a Kobylí Glava, vrhaly již dlouhé stíny, říčka Mušica na Gackém Poli zřetelněji šuměla.

Vyšel Mukhtar z nedaleké osamělé kuče, aby si pohovořil s vojáky a prohlédl si onu nevídanou potvoru, jakou byl optický telegrafní aparát. Poseděl u nich až do šera a pak zašel do kuče a vrátil se s nádobou plnou chutného kajmaku, řiďounkého smetanového sýra, který jest tisíckráte lepší než náš panský imperiál.

Pochutnávali si, pokuřovali, besedovali v nejlepší míře, a nedaleko mezi dvěma kameny nadporučík Apltauer spal dále spánkem nevinných a spravedlivých. Májový horský vzduch v číré přírodě působil na něho opojněji než dobré víno a patrně se mu snilo nadmíru sladce pod hvězdami, kterých byla plná temná obloha.

Pojednou Mukhtar se zarazil v hovoru a s polobázlivým posunkem ukázal směrem, kde v nastalé tmě se ztrácela rozlehlá Bělašica planina. Řada osmi nebo devíti ohňů plápolala tam tajemně nad lesem a šířila ve vlhnoucím vzduchu mihotavou záři.

„Co to je?" tázal se nerozumějící četař. „Tam až, tak vysoko přece nemohou být naši vojáci."

„Povstalci," krátce a tiše zahlesl Mukhtar.

„Tak blízko nad ležením našich?" divil se Florian.

„To není blízko, gospodine, to je nejmíň hodina nebo půl druhé, ale může se stát, že povstalci, až si odpočinou a pojedí, postoupí lesem proti ležení. Jim je to snadno, jsou jako doma, tady i v noci se vyznají."

Četař Florian vyskočil a kázal zapáliti všechny lampy na signálovém aparátu.

„Co to činíte, gospodine?" zděšeně volal Mukhtar. „Nezapalujte těch světel, prosím vás. Povstalci jistě v noci krásti se budou tímto směrem, tudy mají nejblíže k černohorským hranicím, upozorňujete takto na sebe, oh, oh, zhasněte ta světla!"

Ale četař Florian nedbal těch slov, neposlouchal. Vida, jak avtovacký aparát již také se rozsvítil a roztočil na znamení, že jest připraven přijmouti zprávu, diktoval značku za značkou mužovi, který obsluhoval aparát:

„Signálové oddělení na crnické výšině právě konstatuje nepřátelské ohně na Bělašické planině, nedaleko ležení naší výpravy. Prosíme o další rozkazy."

„A teď zhasněte světla," podotkl jinému vojákovi, který měl na starosti lampy.

(Pokračování.)

FEUILLETON

VÁCLAV ŠTECH, JUBILANT.

Píše Karel Šipek.

Dva kritické dny má Štech podškrtnuty v letošním kalendáři. Onen den březnový, kdy mu výborová schůze odhlasovala svrchovanost ředitelskou v městském divadle Královských Vinohrad a datum 29. dubna, kdy mu sudičky vypředou nit života do dělby padesáti let. Dva kritické dny prvního řádu. Ekvinokční bouře odbyl si náš milý druh již roku minulého, ten týden při svém zářijovém svátku, kdy mu nebozezem v uši zavrtávala se slova, která druhdy napsal v čelo své populární brožurky: Nejsme s vámi spokojeni. Štech nedožil se nikdy průpadu na prknech, jež znamenají svět, nechávaje ony kusy, které po případě nemilou zkušenost mohly mu opatřiti, na dně osvědčeného kufru. Ale průpadu neušel přece. Průpadu v světě, který znamená prkna.

Bůh mi odpusť tuto slovní hříčku a milému jubilantu dej dosti síly a lodivodské ostražitosti, aby v novém svém ředitelování stvořil si pendant k známému sujetu: Miláček včerejšího dne, obrazem: Miláček zítřka. Podmínky k tomu má. Byly mu dány do kolébky již sudičkami. (Ctihodné dámy prominou, že je cituji už podruhé.) Především tedy horoucí, ryzí lásku k divadlu. Odkazuji laskavého čtenáře k installační řeči, kterou měl v divadle, nastupuje officielně jako ředitel, a připomínám všemi denními listy citované hubičky, které přijal za všechen shromážděný personál jeho mluvčí p. Charvát.

Hubičkami se arciť divadlo spravovati nedá. Nepřijímají se ani à conto, pokud mi známo. Ale jsou pěkným symbolem, jakousi duhou biblickou, ukazující na lepší časy, na dobrou shodu, na milé spolužití.

U nás v Čechách není povolání těžšího nad divadelní ředitelování. Ne těžšího a ne lehčího.

Turecké jedno pořekadlo praví: Kdyby řemeslo dalo se naučiti koukáním, byli by všichni psi řezníky.

Prosím všechno naše divadelní obecenstvo, aby se nepohoršilo obhrublostí této paraboly. Turci jsou Turci. Jsem sám třískou našeho divadelního obecenstva a to třískou již značně starou. Ale tolik si řekněme: všichni řediteli býti nemůžeme. A tolik si doznejme: jak tak před těmi rampami vysedáváme, s kornouty neb bez kornoutů, všichni, i ti nejzdrželivější, měli jsme alespoň jednou jedinkráte nával nespokojenosti, kdy jsme si v duchu řekli: Tak, jak vy tam to divadlo vedete, dovedli bychom my také. A líp! — (O členech váženého kritického areopagu ani nemluvím. To je nade vší pochybu. Ti by to dovedli jistě.) Ale pomozme si! Komu sudičky nedaly do vínku... Pardon! Již po třetí beru jméno sudiček nadarmo a dovolávám se tureckého mudrosloví. Nerad bych vypadal jako fatalista. Není to, trvám, ani moderní. Moderní je, tuším, pořád ještě individualismus. Uplatnit se. Uplatnit svoji vůli. Postavit se na místo, kde by individualita mohla se nejplněji vyžít. Nuže, Štech je člověkem silné vůle. Jeho energie jest podivuhodná. Již mu upřeli mnohé, ale energii neupřel mu nikdo. Dočetli jste se o tom jinde, co vykonal v Máji, co vykonal v hájení práv českých dramatických autorů. Čím kdy byl, tím vždy byl plně. Ale jeho světýlkem bylo divadlo. Psal o něm, psal pro ně a chtěl pro ně žít. Povedlo se mu.

V naší krátké divadelní minulosti dělala divadelní ředitele konstellace. Politická nebo společenská. Jeden z našich nejlepších ředitelů, ne-li vůbec nejlepší, Pavel Švanda z úředníka stal se ředitelem proto, že oženil se s populární divadelní umělkyní.

Bez konstellace ovšem ani Štech se ředitelem nestal. Ale on postupoval k cíli vědomě. Chtěl a věděl j a k má chtít.

A jakým že ředitelem je? Jakým bude? Račte míti strpení. Je jím teprve měsíc. .

Štech bude dobrým ředitelem, vzpomenete na mne. Přinesl si v úřad bohatý herbář zkušeností. Ta poslední byla nejkrušnější, ale také nejvíce cenná.

Teď už jen s jedné strany volá se naň: Nejsme s vámi spokojeni.

Se strany původních dramatických autorů.

Nuže, dovolím si i v této při zahráti si drobet na samozvaného advokáta. Štech byl ovšem také kdysi divadelním začátečníkem. Skočil na jeviště Národního divadla rovnýma nohama plného úspěchu. Maloměstské tradice líbily se nesporně. Nezapomenutelný Frankovský z vlastní invence přikomponoval aktovce závěrečnou pointu výborné působivosti. Za týden po premiéře měl jsem jakési jednání s dramaturgem Stroupežnickým. Zatočil řeč na Štecha a povídá: Tomu člověku ty Tradice popletly hlavu. Má doma vagon kusů a myslí, že necháme tady všeho a budeme mu je hrát. On je patrně přesvědčen, že Národní divadlo vystavěl Národ sobě a j e m u. Tady mám jeden jeho kus. Zákopy se to jmenuje. Točí se mi z něho ještě hlava. To není veselohra, to je mlejnice. Je v tom všecko jako na jarmarce. Kdybych chtěl Štecha zabít, hodím mu hru na jeviště, a je po něm. Ale já ho nezabiju, já mu kus prostě vrátím. On toho sic nenechá, ale zarazí se mu prudkost.

Uvádím slova zesnulého dramaturga na útěchu nynějším adeptům dramatického autorství, že ani jejich předchůdcové neměli ustláno na růžích. Stroupežnický byl bezohledný v úsudku i v konání. Léta v divadelním úřadě prožitá vybrousila jeho názor do krajní ostrosti a špičatosti. Neuzavíral se zásadně původním hrám, ale vůči nezralým produktům byl upjat na všecky knoflíky. Propadne-li domácí kus, říkával, propadá s ním zároveň celá příští domácí produkce v důvěře obecenstva. Nesmíme ji připravit o kredit. Od toho jsem tu, abych hlídal.

O Štechovi dobře předvídal. Prudkost se zarazila. Vyrobené kusy zůstaly v kufru, nová hra z roku 90. Zlatý déšť dostala se na scénu v Brně. Zahajovali jí saisonu.

Potom ouhořil Štech divadelně osm let. Roku 1898 hrála se v Národním divadle Ohnivá země, dvě léta potom Třetí zvonění. Oba kusy osvědčily svou života schopnost na první naší scéně a snad na všech jevištích českého jazyka. Před rokem již jako funkcionář vinohradského ústavu uvedl se v novém působišti Deskovým statkem. Debutoval i jako režisér. Hra dýchá v novém ovzduší. V tom, v němž dýchá sám autor od té doby, co vyprostil se z Maloměstských tradic. V ovzduší velkého pražského předměstí. Humor v ní neochabl, pozorovatelský dar neoslábl, technika značně získala. Štech nepřestal býti jako divák učelivým žákem. Horlivým a uznalým. Poznal, že psáti pro divadlo znamená sypati věci z rukávu. Práce pro divadlo je jako hodinářství. Je málo platný pěkný, třeba i umělecky vyvedený ciferník, není-li mechanika v pořádku. A vědom si je toho, že možno je na jevišti smát se do syta a vysmívati se všemu do krajnosti, jen nesmí se při tom státi směšným autor sám. A to nemají naši veselohernici vždycky na paměti.

Psal jsem o Štechovi jako o divadelním člověku. Na bystrého, myslivého, pokrokového učitele vzpomenou si jinde s n a d, na povídkáře, novellistu, humoristu, spolkového organisátora opět jinde j i s t ě. A on sám v těchto dnech rodícího se jara zabloudí myšlenkami do časné vesny svých uplynulých dnů, uvidí Stříbrnou věž, čnící ze svěžího pažitu kuklenských vzpomínek, a pomyslí si, že trhati podléšťky a hadí mlíčí nepůsobilo o nic méně radosti, než později ulamované růže požitků, a o nic méně uspokojení, než škubání větviček ze zatraceného vavřínu.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUDr. KAREL PIPPICH. Vyslovíme-li jméno Chrudim, hned maně se nám objeví před očima sympatická postava Pippichova. Jeť dr. Pippich s městem Chrudimí tak úzce a zároveň tak významně spiat, že nedovedeme si jí představiti bez něho. Již dobrých třicet pět let JUDr. Karel Pippich působí v Chrudimi všemi směry své mnohonásobné vydatné činnosti, a na zlatý vrub jeho působení sluší připsati také lichotivé pojmenování, kterého se Chrudimi dostalo v české literární a vůbec umělecké společnosti. Chrudim totiž nazvána byla východočeskými Athénami, příliš hrdý přívlastek, aby za sebou neměl hojně dobré práce a hojně zásluh, a již téměř před dvacíti lety náš veliký básník Jaroslav Vrchlický u příležitosti památného výletu Máje do Chrudimi trefně napsal, že na jméno Chrudim nejlépe se rýmuje slovo b u d í m.

Tento buditelský význam města Chrudimi a vůbec veškerého sličného kraje východočeského zosobněn jest v Dru. Karlu Pippichovi právě tak jako v jeho milé bytosti zosobněno jest všechno ušlechtilé a krásné snažení. Nejenom jako bystrý, pronikavý právník a jako neúnavný pracovník ve veřejném životě českém, ale také jako nadšený spisovatel, herec a vůbec ctitel dramatického umění a zejména jako přehorlivý, vždy mladý a svěží Sokol ustavičně a bez oddechu jest činný, všeho dobrého ochotně se zúčastňuje, všemu prospěšnému hned a bez vybízení podává přátelsky pomocnou ruku.

Umění, ať již to byla hudba a zpěv nebo oduševnělá činnost dramatická, ať už to byla literatura nebo cokoli jiného z působnosti vyvolených, to všechno bylo a jest magnetem, který pevně k sobě přitahuje a poutá čistou, krásně lesklou ocel charakteru Pippichova. Již za svých universitních studií Karel Pippich byl pilným spolupracovníkem Hudebních Listů, jež tehda vydával proslulý Dr. Ludevít Procházka, a když pak přišel do Chrudimě, se zápalem stal se duší tamějšího divadla ochotnického. Byl jeho šťastným režisérem a byl zároveň také obratným hercem, o němž každý musil věděti a býti přesvědčen, že vystupuje na prknech divadelních ještě pro něco jiného, mnohem důležitějšího, než byla pouhá zábava vděčného obecenstva. Za něho, který uvedl na ochotnické jeviště spisovatele, jako jsou Ibsen nebo Hauptmann a Maeterlinck, divadlo ochotnické nabylo mnohem značnějšího významu a stalo se literárně pokrokovým.

Svoji zálibu pro divadlo Dr. Karel Pippich znamenitou měrou osvědčoval také činností literární. Jeho velké hry S v ě t z á s a d a S l a v o m a m, jakož i aktovky Z č e s k é d o m á c n o s t i a V e v e ř e j n é m ž i v o t ě s úspěchem dávány byly na Národním divadle, kromě toho viděli jsme na scéně

chrudimské jeho Slečnu nakladatelku, která měla zejména pro spisovatele a přátele literatury svůj milý význam. Také psal texty operní, a kromě libreta k hudební veselohře Hraběnka Marie ještě ve svěží paměti pražského obecenstva jest Pippichův text k Ostrčilovu hudebnímu dramatu Vlasty skon, v němž vynikly všechny přednosti tvůrčího ducha spisovatelova.

Jest vůbec div, co práce a činnosti soustředěno bylo vždycky v jediné pilné hlavě a v jediných pilných rukou Pippichových. Vedle svého advokátského povolání byl, jak již praveno, přehorlivým divadelníkem a spisovatelem, ale byl také mnohá léta zdatným pracovníkem v obecním výboru a městské radě chrudimské, působil ve výboru okresním, několikráte byl zvolen poslancem do sněmu českého, a pak, kromě toho všeho tělem i duší, se vším zápalem nestárnoucího srdce Pippich byl a je také Sokolem. Myšlenku sokolskou přijal právě tak vážně jako péro spisovatelské nebo svoji úlohu na prknech divadelních, a co důležitého skládal do instituce sokolské, to vyjádřil svým známým, zobecnělým heslem: Sokole, buď zdráv — zdráva bude vlast! Proto Sokolu věnoval také hojně svého času i své práce, vůbec svého života, povzbuzoval, příkladem předcházel, v nadšení byl jiným světlým vzorem.

VÁCLAV ŠTECH.

Dne 21. dubna t. r. JUDr. Karel Pippich, rodák zlonický, dovršil šedesátku. Nikdo by jí u toho jarého Sokolíka nehledal. Ale je tu, a tím lépe, že ho zastihla dosud tak křepkého tělem a tak mladého duchem. Přejeme mu ze srdce, aby pro něho neznamenalo pranic, co souvisí se stářím. Nechť JUDr. Karel Pippich ještě po mnohá léta je tak mlád a svěží, tak činný a nadšený, tak roztomilý a milovaný přítel, jakým byl dosud. Pozdravujeme ho radostně v očekávání další všestranné plodné činnosti a provolávajíce Na zdar! srdečně mu tiskneme ruku. Sokole, buď zdráv! *J. D. K.*

VÁCLAV ŠTECH jest bez odporu z nejvýraznějších spisovatelů českých. Jeho zvláštní, osobitý literární charakter byl patrný již z prvých prací, jimiž vážně pronikl do našeho písemnictví. Břitkost myšlenek i výrazu, jadrný, jako z pevné, jiskřivé hmoty tesaný sloh a neodolatelný, v pravdě jenom štechovský humor jsou základními strunami, které zladil na své literární umění.

Ty význačné vlastnosti zachoval si Václav Štech po všechnu více než třicítiletou dobu, co pilně píše. Vynikají netoliko ve skladbách dramatických od známých Maloměstských tradic, Ženy, Zlatého deště až do Ohnivé země, Třetího zvonění a Deskového statku, nýbrž i v pracích novellistických, kde podobně jako ve veselohrách a dramatech společenský život maloměstský a předměstský nalezl ve Štechovi tak šťastného autora, že se mu v mistrném jeho líčení dosud žádný jiný autor nevyrovnal. Maloměstský pepř již svým názvem výstižně ukazuje, co obsahuje tato Štechova kniha, a vedle ní neméně svižné a duchaplné humoresky i romány, jako Hloží, Koleje, U tří bláznů, Strniska, Kovové ruce, Štěstí zlatého hroznu, Humoresky a před nedávnem v nakladatelství našem vydané další svazky roztomilých humoresek.

Mohli bychom jmenovati ještě dětský román jeho Stříbrná věž nebo řadu spisů poučných a výchovných, z nichž zejména Mladý živnostník, Národní Katechismus a Českým ženám dobyly si v obecenstvu až neslýchaného úspěchu, ale hlavní význam Štechovy literární činnosti tkví přece jenom ve veselohře a v humoreskách. Pravili jsme již za jiné příležitosti, že vedle Herrmanna, Šípka a Heritesa Václav Štech jest čtvrtým pevným pilířem, na němž spočívá upřímný, opravdový český humor, a kdyby jediný z těch pilířů ubyl, česká literatura humoristická utrpěla by ztráty, kterou nelze nahraditi někdy za celá desítiletí.

Štech však stále stojí pevně a jistě se nepoddá ani své padesátce, která právě na něho dolehla, ani jiným účinkům a vlivům. Duchem i tělem stále jest svěží a neúmorný, a jeho závidění hodná houževnatost a energie zaručuje nám u něho ještě řadu dalších prací, na které upřímné se těšíme. Přejeme mu, aby vzácného koření svého zdravého

humoru nerozdával jenom vděčným čtenářům, ale aby si jím v návalu prací a starostí utěšoval také vlastní srdce. *Ds.*

V. ŠTECHOVO JUBILEUM poskytuje nám radostnou příležitost, zaznamenati z jeho činnosti nejvýznamnější momenty, jimiž zapsal svoje jméno trvale v kroniku spolkového a sociálního snažení českého spisovatelstva. Monumentem jeho organisátorské činnosti je Májová instituce provozovacích práv autorských, kterou uvedl v život a kterou prozíravou svou činností přivedl na netušenou výši, tak, že nabyla dnes rázu spisovatelského důchodu pro dramatické spisovatele i pro jejich potomstvo. Akce provozovacích práv nemá však pouze význam hmotný, její rozvoj neznamená pouze tolik a tolik honorářů, jež z ní plynou — regulace tato přivodila veliký morální úspěch. Dnes hrají se zejména po českém venkově kusy, Májovou institucí chráněné, a hrají se, jak statistika dokazuje, po většině kusy původní i výborné práce přeložené. Ředitelé divadel i správcové ochotnických jednot mají po ruce úplný seznam kusů, Májem zastupovaných — seznam ten tvoří dnes velikou brožuru — mají zkrátka k disposici výběr, spolehlivého rádce, jehož pokyny se také, jak zkušenost dokazuje, řídí. To má za následek utěšený rozvoj dramatické produkce původní, která až do nedávna byla obmezena takřka jenom na pražskou scénu. České původní kusy hrají se dnes na venkovských divadlech, jejichž správcové vyvinují v tom směru nejušlechtilejší závodění.

Václav Štech od svého příchodu do Prahy byl a je nejhorlivějším Májovým pracovníkem. Jeho Pensijní fond měl v něm nejvydatnějšího pracovníka, jehož praktický rozhled se právě v této předůležité stavovské otázce skvěle osvědčil. Není vůbec v kronice Májové jediného počinu, není úspěchu, jehož by se bylo dosáhlo bez Štechova horlivého spolupůsobení. Když pak se uskutečňoval dávný náš sen, když se zakládalo Nakladatelské družstvo Máje, když konaly se přípravy ke vzniku belletristického našeho týdenníku Máje, spočívala hlavní, zodpovědná starost na bedrách Štechových, jenž věnoval se podniku a jeho zakotvení se zanícením, jemuž není hned tak příkladu. Dnes, po tolika letech, věnovaných spisovatelským otázkám a jejich zdárnému řešení, je dozajista vhodná chvíle, pověděti české veřejnosti, že zájmy tyto hájil, že pro všechny tyto podniky Štech pracoval s krajním nadšením, že konal vše z opravdové vnitřní nutnosti, z lásky ke svému stavu a svým druhům, že pracoval obětavě a nezištně. Dramatická jeho činnost, jeho stará, abychom tak řekli, divadelní láska, nemohla míti jiného východiska, musila postaviti Štecha na nejvlastnější působiště, odpovídající celému jeho životnímu spisovatelskému programu. — Přejeme mu jako divadelnímu řediteli, aby k monumentům své Májové činnosti přiřadil nový, aby jako dirigent velkého a slibného divadla přivodil radostný jeho rozvoj, aby Vinohradské divadlo za jeho správy vyplnilo velké svoje poslání. *Rf.*

Dr. KAREL PIPPICH.

ANNA STROUPEŽNICKÁ. Před velikonočními svátky zesnula vdova po spisovateli a dramaturgu Národního divadla, paní Anna Stroupežnická, roz. Turková. Uctila památku svého muže i svou vlastní šlechetným darem, odkázavši nejstaršímu spisovatelskému spolku, Svatoboru, značný obnos 20.000 K. Byla herečkou, bývala milým, sympatickým členem činohry Národního divadla. Už dlouhá řada let uplynula od té doby, co se odebrala do zátiší — ale ještě dnes vzpomínáme na zdařilé její figurky, jimiž často návštěvníky divadla mile překvapovala. Ale na jeden moment, na jednu ušlechtilou její zásluhu chceme poukázati. Jednou přišel pan Quido Maria Vyskočil do redakce. Chystal se k přednášce o Ladislavu Stroupežnickém a nadhodil otázku: jaké bylo manželství jeho? Řekl jsem mu tehdy: Důvěrným přítelem Stroupežnického býval zesnulý žurnalista Karel Fischer a ten vypravoval: „Těším se domů," říkával Stroupežnický — „v mém bytě je milo, je tam útulno. Oženil jsem se v době, kdy mně bylo nejhůř, kdy jsem se vyhýbal světu, kdy jsem ztratil důvěru v lidi. Měl jsem tam ovšem

AUG. SATRA: KRAJINA.

knihy, svou práci, ale byly doby, kdy velká hořkost mučívala moje nitro. A najednou nastal obrat — našel jsem družku, dobrou, zlatou duši — a proto se těším domů, z divadla, kde člověku nervy praskají, pospíchám do svého zátiší, kde jsem šťasten..“ Jsou dnes oba na věčnosti — ze scény života šli za sebou do zátiší, kde na svou dobrou, zlatou duši Ladislav Stroupežnický dlouho, plných sedmnácte roků, horoucně čekal — — — *— r.*

VZPOMÍNKA SVĚDKYNĚ HAVLÍČKOVY SMRTI. Paní Amalie Zenkerová, choť nadlesního z V. Čermně, upozornila nás, že žije ve Sv. Hypolitě v Dolních Rakousích dcera paní Josefiny Heichenwaldrové, paní Lustigová, v jejímž náručí Karel Havlíček duši vydechl. Na naši žádost ochotně dopsala do Sv. Hypolitu, aby doplněny byly některé naše vzpomínky. Stařičká pamětnice potvrzuje vše, co jsme o Havlíčkovi a jeho choti Julii a jejich dceři Zdeňce uveřejnili, a píše: „Kdybych byla malířkou, vymalovala bych pana Havlíčka — jako živého ho vidím před sebou. Své Julie už na živu nezastihl — ale pamatuji se dobře na tuto příhodu. Když vstoupil, šla mu vstříc jeho sestra, paní Adéla Jarošová, a odevzdala mu snubní prsten, který stáhla mrtvé Julince s prstu, aby měl pan Havlíček drahou památku. Plakal tenkráte jako dítě, plakal dlouho, až u srdce při pohledu na jeho ohromné utrpení bolelo.“

Čtenáři naši vědí, že Karel Havlíček již v roce 1848 býval hostem paní Josefiny Heichenwaldrové. Když o jednom z neblahých svátků v rodině obědval, došlo na ulici k střelbě. Havlíček pustil vidličku z rukou, a než se kdo z leknutí vzpamatoval, skočil na pavlač, s pavlače do zahrady a jako divý pádil nejkratší cestou ke zdi. Z pohnutých dob vypravuje stařičká pamětnice pozoruhodné vzpomínky: „V bytě naší babičky,“ diktuje pokračování svých vzpomínek svojí dceři, paní Olze baronce Scholtnové, choti okresního hejtmana ve Sv. Hypolitě, „v domě, kde Karel Havlíček později umřel, mívali vlastenci čeští schůze. Babička přenechala jim k tomu cíli jeden pokoj, kam docházeli velmi často a dlouho se radívali. Bývali tu zejména: Havlíček, Rieger, Brauner, Pinkas, Faster, Jelen (hudební skladatel) Helfert, Jaroš, Pštross, Mikovec a mnozí jiní. Několik dní před revolucí konal se v Praze Slovanský sjezd, v sobotu před Božím hodem Svatodušním byl na Žofíně skvělý ples. Výbor pozval také knížete Windischgraetze; slíbil, že na ples půjde, ale jen pod tou podmínkou, když pánové z komitétu se zaručí za jeho bezpečnost. Pánové slíbili, že mu jediného vlasu na hlavě nebude zkřiveno, a dostáli slovu. Moje matka byla s babičkou — paní Josefinou Heichenwaldrovou — na tomto plese, a viděla, že pánové byli ustavičně kolem knížete, a že tuto čestnou stráž konali po celou tu dobu, co byl na plese. Pobyl tam asi hodinu.

Ostrov byl tenkráte obsazen vojskem. Slované přišli v malebných národních krojích, ale bylo tam také dost německé šlechty. Moje matka viděla tam na př.: Rohana, Colloreda a j. Také arcikníže Karel Ferdinand ples poctil návštěvou. Na památku dostávaly dámy drobnou, hezounkou knížečku s básničkami, kterou máme doposud.

Brzo na to začalo bombardování. Moje matka oblékla se do mužských šatů a šla na barikády. Dost dlouho si tam statečně a nerušeně vedla, až slala se nápadnou několika študentům. Bylo jim podezřelé chování odvážného junáka, jenž počínal si s neobyčejnou bezstarostností. Přistoupili k němu, dali se s ním do řeči a brzo ovšem poznali, že je to — hrdina v suknich. Upozorňovali matku, do jakého nebezpečí se vrhá a domlouvali jí, aby se odebrala domů, že tu není životem jista Konečně se podařilo důtklivým prosbám přemluviti ji, aby opustila barikádu. Doma se zatím za tu chvilku, co byla na barikádě, mnoho změnilo. Bylo tam jako v úle. Přicházeli sem národní gardisté a prosili o nějaké sousto. Měli hlad a žízeň, a dostalo se jim hojně občerstvení. Brzo na to bylo v Praze dopuštění boží. Celé město bylo na nohou — lidé běhali po ulicích jako vyjevení, bubnovalo se na poplach, troubilo se, zvony šturmovaly. Lidé prchali z města. Babička sebrala nejcennější věci a prchla se svými třemi dětmi po železné dráze do Běchovic. Husaři pálili do vlaku, nastalo strašlivé zděšení. Vojáci vnikli do vagonů a křičeli: „Zbraně sem!" Naši pokusili hrozně strachu — vzali totiž na cestu bábovku, a matka měla veliký nůž na její krájení. Schovala jej pod pokrývku na podlaze a umírala strachy, aby vojáci na to nepřišli. Jeden pán schoval se pod lavici — někteří vyskočili z vlaku.

Za dva dny na to vrátili jsme se do Prahy — —

Něco třeba opravit. Napsali jste, že paní Julie Havlíčková se nemohla dočkati svého drahého Karla, že hořela touhou, ještě jednou ho spatřit. Pravda je, že umřela v domnění, že se její Karel vrátil, že se ho dočkala, že ho umírajícíma rukama k sobě přitiskla. Ale nebyl to Jaroš, kterého považovala za Havlíčka, nebyl to on, jenž, jak jste hezky řekli, ozlatil velké trpitelce poslední chvíle života.

Bylo to takto:

„Pamatuji se dobře na to," píše sama stařičká pamětnice česky (celý dopis je psán německy). „Paní Julie řekla: „Já ho slyším — jde po schodech — to je on, můj Karel! V tom vyšel lékař, jenž byl u jejího lože — byl to doktor Podlipský, tchán professora Vrchlického — za chvíli se vrátil a zvolal: „Už jsem tu, Julko! A ona myslila, že to je její Karel. Už měla umrlčí pěnu na ústech. V tom okamžiku umřela — v myšlence, že se ho dočkala." *Dr. R. J. Kronbauer.*

AUGUST SATRA, český krajinář, žák Mařákův, zemřel náhle v Clevelandě v Severní Americe. Mladý umělec hledal v daleké cizině příznivější podmínky pro rozvoj velkého svého nadání, ale nenašel jich v zemi dolaru, jak noviny vypravují. Nesplnila se ani jeho touha, vrátiti se do vlasti, zemřít, neuskutečniv své umělecké sny. Naše reprodukce jest ukázkou sympatického jeho umění.

DOSPĚLÉ DĚTI. Paní Božena Viková-Kunětická dobře ví, že satira je vydatnou pedagogickou metlou. Její veselohra, kterou Národní divadlo uvedlo právě na scénu, je souborem satirických episod, které by potřebovaly utuženější dějové kostry. Divadlo je půda zvláštního charakteru — co se daří na jednom, zakrní na vedlejším poli. Z toho plyne už vada — paní autorka hromadí dobře odpozorované momentky ze života, povstává mosaika, která na scéně

ANNA STROUPEŽNICKÁ.

nemůže nikdy míti slovo hlavní. Jsou tu ovšem obrázky barevně zachycené a dobře působící. První akt jakoby chtěl dokazovat, jaká pohroma stihne rodinu, je-li matka takovou reformátorkou, takovou spisovatelkou a redaktorkou, jakou je paní Budínská v této veselohře. Pro všechno na světě má smysl, věnuje se výchově nevychovaného světa se zápalem a s nadšením, píše články, chodí do schůzí, řeční, proběhá a ztratí hrůzu času pochůzkami a debattami v redakcích — ale na to hlavní, na výchovu svých vlastních dětí myslit nemůže. Tím ovšem podivnější, že právě její dcera udělá štěstí jenom proto, že jejím ideálem je kuchařka paní Dobromily Rettigové! K tomu ke všemu je tato přednostka

domácnosti propagátorkou povážlivé reformy starých řádů, v přední řadě manželského svazku, jež nemá býti překážkou nejvolnějších názorů a poměrů. Vezme si do hlavy, že theorii svého učení korunuje činem a docela vážně pomýšlí na to, odloudit šosácké manželce padesátiletého muže, jenž všeho na světě je schopen, jenom ne tak odvážného, samostatného a dalekosáhlého rozhodnutí, a pohnouti ho k tomu, aby opustil svého domovníčka a nastěhoval se k ní. Figura vyvolence této moderní apoštolky je tak komická — hlavně ovšem zásluhou hercovou (pana Želenského) — že jí děkuje veselohra svoje nejvděčnější momenty. —*si*—

KRÁL JIŘÍ Z PODĚBRAD, historická hra o 4 dějstvích od F. J. Čečetky, sehrána poprvé v „Uranii" dne 31. března 1909. Autor dovede svým pracím vdechnout ovzduší doby, jak o tom svědčí dobře četné jeho práce novellistické. Také v Králi Jiřím je mnoho pěkného a zdařilého, co karakterisuje věk, ve kterém žil a v pohnutých letech Čechům vládl nejslavnější jejich král. On sám však v dramatě Čečetkově není zachycen tak, aby obraz potvrzoval divadelním zjevem svým historickou postavu Poděbradovu. Týž líčen tu na sklonu svého života, na konci svého velkého panování a v jakési dekadenci svých sil. Co spisovatel pojímá jako ohromné vítězství ducha nad běžným pojímáním událostí současných, vypadá jako slabost, jako úpadek vyznívá. Schází tu hlubší všeho zdůvodnění. Místy je Jiří král řečník, který hází do národa zcela novodobé naše fráse o úkolech Slovanstva, srdci Evropy atd., a to jsme neradi slyšeli. Drama stavěno v celku vědomě a pevně, a jsou v něm scény plné ruchu, opravdové životnosti. Celkem lépe zachyceny prvky epické než milostná lyrika, jež nevybočuje příliš z obvyklých tradic historických kusů staršího data. Hrálo se s chutí a porozuměním. Správa divadla původní novinku českou vypravila tak, že náleží jí za to plné uznání. Síň na dvoře královë v Praze ve třetím a čtvrtém jednání zaslouží zvláštní pochvaly. —*s*.

TALAŠKINO. Odkázáni na styky náhodné, nesoustavné, toliko příležitostné, známe slovanské své bratry méně než cizí a vzdálenější národy románské nebo germánské. V údivu patříme na zjevy tak vynikající rázovitosti a takové umělecké hloubky a síly, jako byla představení družiny Stanislavského. Vidíme, že na Rusi není jen velká a původní literatura. Také výtvarnictví ruské známe velmi nedostatečně, o hlubokých fondech umění lidového, v široké oblasti, obývané Rusy, přirozeně značně různotvárného, nevíme téměř ničeho. Zase jen náhodou nyní ve výstavě Talaškina setkáváme se s ukázkami lidové kultury, v tomto případě ovšem již ukázněné uvědomělou, soustavnou součinností umělců. Dojde někdy dojista k takovému úzkému stýkání slovanských kultur, ke splynutí všech pramenů slovanské práce v jediný mohutný tok; pak bude teprve jasně patrno, jakou nesmírnou, nenahraditelnou ztrátu trpěli jsme tou dosavadní vzájemnou nevšímavostí. — Národu tak vyvinuté umělecké kultury lidové, jako je náš, výstava Talaškina poskytuje hojné látky k úvahám. Československý ornament lidový lehčí, svěžejší, kultivovanější především napadá planoucími barvami, jásavými, veselými harmoniemi, netlumenými polotony a nenaladěnými v diskretní symfonii barevnou, na niž jakoby usedla vrstva patiny, jak vidíme na tkaninách i dřevěných výrobcích Talaškina. Snad památky starého umění ruského vykonaly na umělceřemeslníky z Talaškina i v tomto směru vliv, tak jako vlivy východní a byzantské zanechaly na těchto věcech silné stopy, nezahlazené ani hrubým rysem barbarismu, vystupujícím tak jasně u přirovnání s něžným ornamentem naším, zdánlivě mnohem neodvisleji tvořeným od vlivů umění officielního, které na Rusi splývalo velmi silně s uměním lidovým. Proto také jest ruské umění rustikální bližší starému umění městskému a obroda jeho o to snadnější. Řezaný ornament talaškinských výrobků jest širokorysý, fantastický a tvarově nevyčerpatelně bohatý. Kontrastuje s měřickým ornamentem tkaným a vyšívaným, velmi střízlivým. Na všem jakoby ležela tíha staletí, i předměty přepychu a radosti sloužící, řezané rámy zrcadel, překrásně zdobené balalajky mají tvar, výzdobu i barvu slavnostně vážnou. Všecky ty rozkošné věci jakoby vedly přísný hovor o zašlých pochmurných dnech Ivana Hrozného, jakoby nebyly určeny pro polibek veselého slunečního paprsku, a přece dýší kouzlem slovansky měkké intimnosti, hřejí teplem domácího krbu.

Skvělé jsou kombinace barevné. Umělci z Talaškina barvě vůbec věnovali mnoho pozornosti; užívali přírodních barviv dle starých receptů, jak je zachovala tradice. — Dlouho již neměli jsme v Praze výstavy tak zajímavé. Neradi se s ní rozloučíme. Dala nám pocítiti opět, jak úzký jest rámec, do něhož nutíme kulturní svůj život, a jak volněji, široce bychom vydechli, kdybychom pochopili, že všechno slovanské má pro nás velký svůj význam, že máme právo i povinnost žíti se Slovanstvem ve stálých stycích rodinných. Že se tak neděje, způsobují okolnosti vnější, ale největší část viny je v nás. V naší pohodlnosti a povrchní vznětlivosti. al.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 30.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

GABRIELA PREISSOVÁ:

TROJÚHELNÍK.

Táhlá, dojemně tesklivá písnička obstárlé istrijské chůvy Róžly, z rodu Čičů, zmlkla a Róža přivřela zticha dvéře vedlejšího pánova pokoje, které kapitán Sman zúmyslně nechal pootevřeny. Róžla měla při tom dobrý úmysl, aby chudák pán nebyl ve svém soužení ještě rušen a obtěžován hřmotem z dětského pokoje.

Učili přece Róžlu, když do kapitánova domu přišla, z ohledu k panstvu hovořiti sníženým, shlazeným hlasem, choditi po špičkách, přivírati ztichounka a vždy zúplna dvéře. Byla v tuto chvíli svému pánovi oddána více než jindy, srdce její bylo ze soucitu k němu jako v kleštích, shodla se v povzdechu se sluhou Matyjou, že by žádný z nich nechtěl býti na pánově místě.

Předevčírem v deset hodin dopoledne položil kapitán Sman několik dopisů a dva telegramy na stůl a řekl Matyjovi: „Nevrátím-li se do dvanácté domů, odevzdáš o čtvrt na jednu tyto telegramy i listy na poštu.“ Celé kapitánovo jednání bylo divné a skličující, oči jeho byly takové skleněné, a než v tu chvíli odešel z bytu, poslal Róžlu do kuchyně a zůstal v dětském pokoji se svým dvouletým hochem Žoržem sám. Potom pro něho přijeli dva námořní důstojníci s krytým kočárem a za necelou hodinu jej dovezli zpět. Róžle spadl hrozný kámen se srdce, nějaká zejicí příšerná šatlava, která se jí stále zjevovala za oběma dveřmi dětského pokoje, se odtáhla, ale volnost dechu netrvala dlouho.

Sluha Matyja, který donášel obědy z města, přišel celý bez sebe a pošeptal Róžle u samého ucha, že pan kapitán se musel s fregatním poručíkem Luhičem střílet — a také prvou ranou do čista Luhiče zastřelil. Obě ty věrné služebné duše znali poručíka příliš dobře. Dostali v tomto domě od něho kolik zlatníků a dobrých slov.

Měli jej oddaně rádi, připadalo jim, že patří do rodiny jich panstva. Museli k vůli němu také oba jíti na nějaký soud vojenských pánů, a tam pod tíhou a hrozbou možné přísahy dotvrditi, že nic zlého a špatného nemohou o fregatním poručíkovi a paní Smanové vypovědít. Milostpaní a pan Luhič pívali spolu u stolu čaj, hrávali a zpívali u klavíru, hráli si s malým Žoržem na schovávanou, nebo stavěli mu na stole vojáky a železnici. Někdy si také vyšli na procházku s malým Žoržem a chůvou Róžlou k moři na boskové stráně, trhali kytky, honili se, mluvili neznámou řečí. Několikráte poslal poručík Luhič po svém sluhovi psaní s pěkným poručením. Osamělí nikdy v bytě nezůstali, celkem pod největším božím trestem nemohli sluha, kuchařka, panská ani chůva Róžla nic jiného povědít. A přece z nějakých Róžle dosud nepochopitelných příčin hrozné pohoršení v domě se nezlepšilo. Vyděšená paní Smanová odejela ke svým rodičům do Vídně a nevracela se. Marně její roztomilý hošík prstíčkem okazoval na její hezký obrázek na stěně, poznávaje mámu, a když mu Róžla zticha pošeptala: „Však máma přijde“, díval se a rozbíhal se ke dveřím, mysle, že se tam jen schovává za dveřmi. Róžla se nepřestala s nepomýlenou vírou modliti ani v těchto hrozných dnech za obrácení celého toho zmatku a neštěstí k dobrému. Čisté její svědomí uspalo si Žorže starodávní stýskavou milostnou písničkou a šetrným přivřením dveří přála svému pánovi, živiteli, lehkou noc i tomu zastřelenému ubožáčkovi na hřbitově lehké odpočinutí. Ona sama nebála se smrti a věřila, že poručík Luhič přišel jako mučedníček

do nebeského ráje. Jemu bylo ulehčeno, jen se Pánbůh slituj nad těmi živými.

Kapitán Sman nepochopil její dobrou vůli. Pro něho bylo zmlknutí staruščiny písně a její lehounké přivření dveří, zapadnutím toho světelného proužku, který jej spojoval s dětským pokojem, vyjasněným noční lampičkou i dechem dvou nevinných duší. A přece se nemohl hnouti s kožené pohovky od psacího stolku, kde ztrnule seděl již od polední hodiny, aby trochu východu z té strašitedlné tmy zase pootevřel a k věrné služce promluvil dvě prosebná slova: „Nechte tak.“

Suché, dusivé horko svíralo krutě celý pokoj, v temném okolí značila se jenom okna v proužkách dřevěných žalusií a k nim se slétalo několik lkavě bzučících komárů. Kdyby nějaká milosrdná ruka pootevřela okno, mohl by chladivý vzduch horečně zmořeným spánkům a zadrhlému dechu trochu odlehčit, ale kapitán Sman nedovedl popojít jediný krok a vztáhnout ztuhlou ruku k závorce okna, ani nebyl s to, aby zazvonil na sluhu.

Zachvěl se při jasnějším tom vnuknutí stemnělou hrůzou.

Venku ve vzduchu táhly se jistě ještě ohromné zvuky hlaholení zvonů a Bethovenova smutečního pochodu, které zřetelně sem bylo slyšet dopoledne, dodraly by se znova k němu. A před vyjevenými zraky by se znova zjevily parádní řady vojáků a důstojníků s vážně povolněnými šíjemi, potom vůz tažený bílými koňmi s kopečkem květnatých věnců a pak černý baldachýnový vůz obemknutý břečtanem s úzoučkou rakví. Ta rakev byla ze všeho nejskrovnější, kmitla se v kapitánových křečí nedomknutých očích jako unikající plachý brouček . . . Bylo v tom plachém unikání něco tak bezmocného, pokorně za svým osudem tíhnoucího, jako ve stále zjevujícím se mu obrazu těch Luhičových zpříma za terč prvnímu výstřelu protivníka nastavených mladých útlých prsou.

Kapitán to v rozhodném okamžiku ani nepostřehl, že se Luhič staví ráně vstříc jinak než by každý rozumný duellant byl učinil.

Pochopil to teprve po výstřelu, když na to žalobně poukazoval jeden Luhičův svědek. Rozhodný ten okamžik byl tak jednoduchý, zacvaknutí a rána bambitky byly tak ztlumeny a tichy proti vášnivé bouři, která burácela kapitánovými smysly, až do toho okamžiku — kdy se jedna postava sestřelila s trojúhelníku.

Po božím zákoně zdálo se před tím až do poslední chvíle, že to rázné smetení zaslouží jediný Luhič. Byl to hrozný omyl? . . . Ve tmě, černající se v nezodpověděné otázce jako bezedná prohlubeň, zarýsoval se v žeravých liniích trojúhelník . .

Když zase pozvedl hlavu, zatěkaly jeho zraky k tuše nízkého křesla pod okenní zdí. Tam rád sedával malý jeho kamarád Luhič se zkříženými, dětsky nepokojnými koleny a papiroskou v snědé, poněkud plebejské ruce. Zamiloval si hezkého toho hocha již jako námořního kadeta .

Byl to pravý synek istrijského pobřeží; chudý, umíněný, odvážný, přítulný a třeba že se nedovedl ve společenské formy stěsnati, přece roztomilý. Byl synkem vesnického učitele, a rodičové si přáli z něho mít velebníčka. Po seminářské maturitě zastesklo se však Luhičovi tak vášnivě po moři, které honkávalo jeho kolébkou, že se proti vůli rodičů dal naverbovat za námořního aspiranta.

Byl přidělen k řidičům torpedových lodic a pro svoji dovednost a odvahu všeobecně uznáván, pro přítulnou, radostí ze života kypící povahu oblíben.

Fregatnímu kapitánu Smanovi spadl jednou námořní kadet Luhič do klína jako zkřehlý racek; Luhičovi bylo třeba vypůjčit si nějakých peněz; přišel se smělou, usmívavou důvěrou poprosit o ručitelský podpis. Sman byl synem praktického velkokupce a vysvětlil příjemnému kadetovi, že zásadně za nikoho neručí, ale raději potřebnou částku peněz zapůjčí mladému kamarádovi sám. Úroky, o kterých se nesmělo mluvit, si Luhič u Smana odzpíval.

Sman byl dobrým hudebníkem a měkký, sladký baryton Luhičův mu působil nevýslovnou rozkoš, povlněné jeho čelo se celé rozjasnilo a jemnými spárky obetknuté klidné oči šťastně podětinštěly, když námořní kadet mu pěl slovanské lidové písně a skladby Schuberta a Tostiho. Písně milostné dokázal přednést, jak si to ani lépe jejich skladatel nedovedl představit rozepláły Smanovi tváře; vzpomínal si při tom na svoji půvabnou sestřenku Riu, kterou měl vážně zaslíbenou, jen co jí bude dvacet let. Dříve ji matka nechtěla provdati, protože první její v mladistvém věku provdaná dcera zemřela brzy po svatbě. Ria už si chystala radostně o překot výbavu a kapitán měl již zadáno o povolení k sňatku. Luhič věrnou podobiznu Riy nadšeně obdivoval a napadla jej ještě trochu beztaktní zvědavost, má-li nevěsta kapitánova kauci — slyšel přece u svých druhů vždycky tuto okolnost důležitě uvažovati.

„Jsi ty přece jen barbar!“ zasmál se mu Sman; „moje nevěsta je dcera ministerského rady, dostalo se jí znamenitého vychování, ale taková starost mně ještě nikdy nenapadla

má-li kauci. Tuto malou okolnost si obstarám sám ze svého!“

Luhič stál před ním zase jednou v rozpacích, čekankové teplé jeho oči, vroubené měkce temnými, do vrchu zatočenými řasami, v kterých jakoby se skrývaly vždy jiskry šelmovství, zmateně zamžikaly, mandlově přibledlé tváře zaplály prudkou červení. Takového prostého, mile obveselujícího, měl jej kapitán Sman nejraději.

Když si kapitán přivezl svoji mladou, krásnou ženu do přístavního města, stýskalo se jí několik neděl po rodném hnízdě k stálému pláči.

Naříkala si, že v té vyprahlé jižní půdě nedovede uchytit kořinky. Moře ji nedovedlo uchvátit, boskové stezky, obklíčené myrtou, rozmaryjí a hýřivě vyšperkovaným jahodníkem ji nevábily, ani pastevci s ovečkami halikající po ptačích ozvech; byla příliš srostlá s kulturní duší velkého města.

Kapitán se pokusil strhnouti její zájem k hudbě, v které mladá paní sama nevynikala, pozval si Luhiče a počali zase provázet své nejhezčí koncerty. První večer — kapitánovi to napadlo právě teď s velikou určitostí — vybrali si písně Rubinsteinovy. Luhič zpíval Heineovu pohádku o rusém pážeti a mladé královně a píseň o Asrovi . . . Opíraje se o arkýřový sloup v hudebním salonku, zpíval se záludným žárem svých čtyřiadvacíti let:

„A můj rod je z oněch Asrů,
kteří láskou umírají . . . .“

A mladá Smanova žena řekla pocizelým hlasem, když dozpíval: „Neslyšela jsem ještě nikdy tuto píseň.“ Brzy na to musil Luhič s lodí odejet do východní Asie a vrátil se až za pět čtvrtí roku opálený jako cikáně a trochu zvážnělý. Novému kapitánovu synkovi Žoržovi dovezl čínskou loutku, kterou si přivlastnila zatím mladá matka, mazlíc se střídavě se svým dítětem a někdy se šikmookou loutkou.

Kapitánova paní, která před tím několik měsíců k vůli svému dítěti musela se uskrovnit na stěny svého domova a klidné procházky, stala se teď nějak roztoulaná, žíznící po krásách jižního podzimu a mírné zimy. Rozbíhala se teď často v průvodu manžela, nebo také milého kamaráda Luhiče a chůvy s dítětem na procházky k mořskému břehu a chápala již krásu boskových stezek, ověnčených myrtou, rozmarijí a sametově rudým šperkem jahodníku.

Pro hudbu jevila již také více zájmu, doprovázela Luhičovy písně nejraději sama a na plesích, které se v přístavním městě stále rojily, počala vášnivě tančit Vypadala celá opojená poznáním svého mládí, muž ji musel pomalu již napomínat: „Dítě, šetři se — jsi tak útlá a považ přece, že už musíš být vážnou maminkou.“

Poslouchala jej nechápavě s potutelnými, rozkoší života opojenými zraky, a ty oči se zdály čistší, zářivější a průhlednější, než za jejich dívčích let.

Starý admirál, kapitánův představený, říkával Smanovi na rozloučenou: „Pozdravuj mi naši nejkrásnější paní . .“

Vypadalo to všecko tak omamně půvabné ve Smanově domácnosti, na jaře počal malý Žorž už běhat a nechtěl čínskou loutku, otec mu musel koupit koně a bič a Luhič donesl loďku, která v basenu ploula mezi zlatými rybkami.

Jednoho červnového dne (kapitán si ještě teď vzpomenul, jak v jeho slibném, zákeřně stajeném jitru viděl houšť motýlů oblétati oleandrové stromky na verandě) smluvili si manželé Smanovi s několika přátely výlet na nedaleký ostrov. Bylo ustanoveno, že se všichni sejdou u mola, i Smanova paní že se tam sama odebéře, protože kapitán měl důležitou službu na své lodi a mohl dorazit k místu schůzky teprve v poslední chvíli, aniž by se doma zastavil.

Byl starostmi celý uštvaný, znervoznělý a ještě mu cestu ke kýženému východu zaskočil rekomandovaný dopis podivného obsahu. Byl v něm na bílém archu jednoduchými, pevnými liniemi nakreslen trojúhelník, v jehož prvním úhlu bylo vsunuté jméno „Kapitán Sman“, ve druhém „Madam Smanová“, ve třetím „fregatní poručík Luhič“.

Kdo mohl poslat Smanovi tento zlomyslný pokyn? Slušná povaha Smanova neznala do této chvíle takovýchto nepřátel . . . Tu značku podezření hodil do jeho rukou sám tragický osud . . Zdál se mu ten žert v prvním okamžiku hloupý a nízký, ale jeho účinky se přece brzy dostavily tak ponížlivě lidsky . .

Navalila se mu všechna krev do hlavy; odsunul bezohledně zbytek své služební povinnosti, vskočil do prvního povozu, který se mu namanul na pobřeží a poručil vozkovi rychle jet. Na zatáčce ulice, kde byla jeho villa, zahlédl svoji ženu provázenou Luhičem, ubírali se patrně spolu k molu. Kapitána zahryzl divoký nepokoj, že Luhič provází Riu, ač bylo výslovně smluveno, že ona přijde sama. Vrazil do bytu a vypáčil již bez rozvahy ženin lehoučký psací stolek.

Našel celkem čtyři Luhičovy dopisy, takové bláznivě smělé, pomatené řádky, kde Luhič Riu nazýval svou Madonnou a tykal jí . .

Potom po nějaké chvíli, kde stále zněl kapitánovi v uších tlukot jeho vlastního srdce, vrátili se ti dva, a zoufalý Sman chytil Riu za rameno a mrštil jí o zem. Luhiče, který zdě-

šeně Riu zvedal, chtěl také uhodit, ale mrštný poručík zachytil mu ruku a potom se mezi ně vmísilo také služebnictvo. Kapitán mohl jen zběsile na Luhiče vzkřiknout „Ven — a považujte se, poručíku Luhiči, za spoličkována . . . .“

Ria ujela ještě téhož odpoledne k rodičům, chtěla si odvézt i svého hošíka Žorže, ale kapitán jí ho vyrval z rukou . .

Nasledoval čestný soud, který měl rozhodnouti, je-li Luhič schopen satisfakce, prozatím nesměl obžalovaný poručík konat službu a nesměl se hnout z přístavní stanice.

Vyšetřování se táhlo hrozně dlouho; Luhič se potácel mezi ztrátou hodnosti a soubojem mnoho neděl, ale proto přece před soudem opovážlivě vyznal, že paní Smanovou miluje a že chce všecko obětovat, aby se stala jeho ženou . .

Konečně čestný soud prohlásil poručíka Luhiče za osvobozena jakéhokoliv nečestného skutku a odporučil trapnou záležitost k rytířskému vyrovnání. Podmínky nezbytného souboje mohl klásti uražený manžel.

Patřil mu po právu první výstřel, a Sman se chtěl toho práva se vší krutostí držet. Uraženou jeho duši štvala jediná vidina — musel ten palčivý a celou jeho důstojnost škrtící trojúhelník rozbiti a jedno jméno na vždy s něho smésti . . .

Toho se nesměli ti dva druzí bídní dočkat, aby si snad nad zaniklým jeho jménem a potupenou jeho ctí klesli osvobozeni do náruče . . .

Ria mu napsala ještě takový výsměšný, dráždivý dopis. Dovolávala se v něm jeho velkomyslnosti, křesťanské lásky, jeho spasení. Prosila zase, už asi po desáté, poníženě, aby jí vrátil její dítě, které si v bolestech zrodila, že ona má na ně největší a nejsvětější právo. A na téže stránce prosila pro milosrdenství boží, aby jí odpustil, že Luhiče miluje a milovat bude až do svého posledního dechu. Kdyby byla přišla k němu sama s takovými prosbami, musel by ji zase uchopit za rámě nebo za krk a zase jí mrštit o zem. Jak to všechno kolem něho směšně a nízce bláznilo . . . Důsledným, silným a vytrvalým zůstával jen on jediný . . .

Tak smýšlel Sman až do toho okamžiku, kdy na místě, kde se konal jeho souboj, pohlédl s nesmiřitelnou nenávistí ze vzdálenosti třiceti kroků na terč své kulky . . . Vzduch po dešti byl jako zazávojovaný, na obloze vyplula duha a zvlnila horečnou vidinu, která kapitána stále obmykala — vidinu trojúhelníku náhle do polokruhu — byla to taková zasněná brána či gloriola, do které zdál se Luhič přesunut — menší a útlejší než kdykoli býval, se svislýma rukama, oddaný či důvěřující člověku . . . Všechno ostatní bylo tak jednoduché, až na ten pomýlený obrazec . . .

V rozvalené tmě počaly teď před Smanovými zraky vyvstávat vlny známého místního hřbitova. K stromořadí chvějících se pinií choulil se úzký, čerstvý rov, rozeznával jej zcela jasně mezi jinými, protože se na něm hlína růžověla jako od červánků oblitá. Poznával útlou, černě zazávojovanou postavu, která klečíc zoufale hrabala v růžové hlíně prostýma rukama, chtějíc se dostati k rakvi — drobné její nehty byly tou zoufalou námahou celé zkrváceny . . .

Kapitán zaúpěl a vzepnul se celou silou k oknu ke vzduchu, pokusu osvobození; rozevřel se zimničním chvatem okno i dřevěnou žaluzii . . .

Bílý jas rozhvězdněné noci zaplašil strašidelné mátohy, i lkaní komárů zmlklo. Takové jemné, velebné ticho obmykalo zmořené spánky, bělavá cesta před kapitánovou villou rozbíhala se do nekonečna beze stínu . . .

Kapitán klesl na bývalé Luhičovo oblíbené sedátko, suché, obolené jeho zraky přitáhly se k obloze.

V roji hvězd chtěl hledat v tuše nějakého milosrdenství onu, kterou lodníci v nejvyšší zoufalosti zvali Pomocnou, ale zrak jeho se ztrnule přitáhl ku třem pronikavým bodům, v prostoře světů věčně vetknutým . . .

Zahořel tam v temné modři nekonečného moře zase zřetelný, nepomýlený obrazec trojúhelníku . . . Zmizely jen jeho spojovací linie, ale jeho značky zůstávaly nadpozemskou silou k sobě přitaženy na věky. Nadarmo bědný člověk napřáhl ruku k vraždě, nadarmo; jen spojovací linie zmizely. Mocnější síla, než síla lidských zákonů, přitáhla značky trojúhelníku k sobě, věčnou jistotou miluje Ria Luhiče, Luhič Riu, věčnou jistotou miluje on sám ty dva ubohé — všichni tři patří dohromady, smrt je nedovedla rozplašit a rozdělit . . .

Kapitán se schoulil v prsou a zavzlykl; třesoucí se jeho ruka pohladila okraj nízkého křesla, kde tak často spočívala hlava jeho mladého kamaráda . . .

U dětského pokoje se ztichounka pootevřely dvéře a znepokojená Rózla se ozvala netroufale, ale hlasem plným soucitu:

„Neporoučel jste něco, milostpane? Tak se mně zazdálo, jako byste mne volal . . .“

Chvilku se neozvala žádná odpověď, pak děl kapitán suše rozkazujícím hlasem jako na lodi:

„Dovezete zítra malého Žorže matce — aby se jí ulehčilo . . .“

H. GORING:

BABIČKA TO POVÍDALA . . .

Umřela babička prošedivělá
tiše, tak tichounce, jak byla celá.
Dali ji do rakve, obrázky kolem,
do ruky růženec a šátek starý,
po stranách květiny nasypali
a modlili se „Zdrávas".
„Cože tu babička dělá
a proč má zavřené oči,
ani se sem neotočí
a je bílá jako z vosku." —
„Usnula, dítě, usnula." —
„Usnula" — A dítě vstává,
prohlíží si černé šaty,
květiny a křížek zlatý,
usmívá se na obrázky:
„Takhle asi vypadala
princezna v tom velkém hradě,
taky byly růže všade,
taky spala dlouho, dlouho.
A pak přišel rytíř krásný,
políbil jí rychle čelo.
Co se potom ještě dělo,
babička mi taky řekla:
princezna se probudila." —
„Babička se neprobudí —."
„Proč?" — Šli smutně do kuchyně,
unavená ruka v stíně
zdvihala se k obličeji.
Sedli za stůl, modlili se.
Dítě chvíli zamyšlené
sedí u nich beze slova,
zamlklé a znova, znova
vzpomíná si na pohádku.
A jak vidí, že si máma
s obličeje slzy stírá,
po špičkách se odebírá
do síně a odtud k bábě.
Ještě leží ve květinách,
ještě spí jak spává v noci,
ještě dřímá — květy v skráni.
Dítě zvolna hlavu sklání
nad růžemi, nad obrázky,
bábě svojí líbá čelo.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Světla byla zhasena, ale již za pět minut musili je opět rozsvítiti, poněvadž avtovacká stanice vyvolávala. Generál signalisoval svoji depeši:

„Podplukovník Medvey budiž ihned upozorněn na blízkost nepřítele. Nechť jej za noci obejde a znemožní mu ústup. Zpráva o vykonaném rozkaze budiž sem pak neprodleně podána."

To bylo všechno tuze prosté a dosud hezké, ale jak dodati rozkaz podplukovníku Medveyovi až tam pod Bělašickou planinu? Vždyť je to nejméně půl druhé hodiny cesty, vlastně půl druhé hodiny vzdálenosti, poněvadž o nějaké cestě nemohlo být v těch místech řeči. Stráně, pahorky, ostré hřebeny, údolí, močály a říčka, která nedaleko odtud se propadávala do země, to všechno leželo teď mezi táborem podplukovníka Medveye a naší signálovou stanicí.

Depeše generálova byla tak důležita, že bylo třeba konečně také probuditi nadporučíka Apltauera. Přišoural se ohnípaný, a trvalo několik minut, než si jasně uvědomil, co vlastně se děje. Pak do něho vjel vojenský duch, i poroučel, aby patrola bez meškání se vydala s rozkazem generálovým do ležení k podplukovníku Medveyovi.

Nastala otázka, kdo má býti tou patrolou, kterého poddůstojníka a které dva vojáky k tomu určiti? K ochraně signálového oddělení byla sice hlídka pěšácká o jednom poddůstojníkovi a šesti mužích, ale ten poddůstojník byl budiž k ničemu a nepochybně zúmyslně ho přidělili k polnímu telegrafu, poněvadž ho nemohli dosti dobře potřebovati na výpravě. Když na něho četař Florian upozornil, nadporučík prohodil něco podobného něžnému slovíčku Seehund a pravil Florianovi, aby nemluvil tak hloupě.

Výběr byl nadmíru skrovný, a četař hned se dovtípil, co tedy na něho čeká.

„Musite s tou patrolou vy, četaři," pravil nadporučík, „vyberte si k tomu ještě dva muže."

Četař si vybral dva známé hochy, myslivce, uschoval napsaný generalův rozkaz a přijal od nadporučíka na ten den heslo: Ragusa — Rakete. Pak si se svými myslivci vzal od pěšáků zásobu nábojův i pušky a chystal se na cestu do hvězdné noci.

„Kozel aby se však po těch dolíkách a kopcích v noci vyznal," pravil Florian, „nejlépe by bylo, kdyby Mukhtar jako zdejší a krajiny znalý člověk šel s námi."

To byla dobrá myšlenka, jenom že Mukhtar ani za živý svět nechtěl a nechtěl.

Bál se srážky s povstalci, kterou pokládal za pravděpodobnou. A dávaje honem dobrou noc, ztratil se ve své mlčenlivé kamenné kuči, která tam na těch pustých návrších stála osamělá jako zakletá část staré pohádky.

„Eh — pojďme," odhodlaně pohodil hlavou Florian a hlásil nadporučíkovi odchod patroly.

„Tu máte ještě mapu," vzpomněl si velitel stanice, a četař Florian byl by mu nejraději vyrazil podávanou složenou mapu z ruky.

Ta mu bude starého čerta platna v noci, kdy opatrnost bránila na ni si posvítiti. Ostatně i kdyby si posvítil, sotva by na ní našel celou Bělašickou planinu a tím méně místo, kde tábořil podplukovník Medvey se svými vojáky.

XXIV.

Byla rozkošná májová noc, vlažná a líbezná, plnička poesie a milostného roztoužení. Mládí, bujarý život a láska dýchaly ze všeho v oné odlehlé, jako ztracené krajině, kde toliko příroda nerušeně slavila jarní hody. Někde dohvizdoval pták, v dálce šuměla říčka a chladnoucí země se svými vonnými travami a květy vydávala zvláštní slabé šelesty a zvuky, o nichž nelze pověděti, odkud vycházejí a co jest jejich příčinou — nejvhodněji možno říci, že oddychuje usínající mladá matka země.

„Takhle by se mělo chodit za děvčaty a nikoli za starým bručivým podplukovníkem Medveyem," snažil se zavtipkovati četař Florian, když scházel se svýma dvěma myslivci s návrší, na kterém byla signálová stanice.

Myslivec Tarantík hned se toho chytil a vesele se chlubil, jak před třemi lety chodíval za svou milou Josefinkou za takovýchto krásných květnových večerů a že, dá Pánbůh, za rok opět bude choditi. Ne sice již za Josefinkou, která se mu zatím provdala, ale dozajista za jinou, ještě mladší a hezčí.

„A co ty, Bělohříbku?" ptal se svého druha, který sloužil teprve prvý rok.

Bělohříbek nic, měl hlavu plnou jiných myšlenek Když kdysi, brzo po příchodu rekrutů, četař Florian se ho žertem otázal, má-li již také holku, Bělohříbek se začervenal, ale kamarádi se dali do smíchu.

„On už má dvě, pane fíro", vysvětlovali četařovi, a když dobře nerozuměl, vyložili mu, že jedné Bělohříbkově holce je devatenáct let a druhé již sedm měsíců.

„I ty kluku bezbožná!" udivil se Florian a mysliveček Bělohříbek styděl se před ním nyní více než tehdy a tehdy, když to vyšlo na jevo, se styděl před vlastním tatínkem a maminkou.

„On je náramně dobrý voják," povídal malý myslivec Houdek, „stará se už císaři pánu o rekruty."

„Mlč, Cvrčku," zakřikl ho Florian, „ty ničemu nerozumíš, z holek přece nejsou rekruti! Bělohříbek to béře se stanoviska hospodářského, nejdřív si opatří chůvičku a teprve pak ať si přicházejí kluci. Chlapík je, jen co je pravda, můžete si z jeho moudrosti vzíti, vy ostatní, příklad."

Povídal to tak žertovně srdečným způsobem, že ho měl od té doby rekrut Bělohříbek velmi rád a přečasto si přával, aby pan fíra opět začal o těch jeho dvou holkách, ale Florian nic, takové cizí starosti nikdy mu nepřirostly k srdci.

Co tak sestupujíce do údolí naši myslivci tiše hovořili, nedaleko nich mezi kamením a křovím zaštěkala liška.

Trhli sebou všichni tři, hovor jak by uťal, a Florian bezděčně strhl s ramene pušku. Bez jeho povelu také hned se zastavili.

„To není liška," šeptal Tarantík, „ta by nám neskolila tak na blízku."

Ani toho ještě nedořekl, a jiná liška ozvala se přes údolí na protější stráni.

Stáli jako solné sloupy asi deset minut naslouchajíce, jak přecházející a zvolna se vzdalující liška v určitých chvilkách vždy tlumeně zaštěkla a jak jí ta druhá vždy odpověděla.

Pak po hlubokém povzdechu a pušky držíce připraveny k střílení v rukou, vojáci opatrně postupovali. Hovor jim odumřel na rtech, hned bylo také po žertech a po šprýmech.

„Tady v té krásné májové noci, pod těmi tichými, zamilovanými hvězdami obchází smrt," pomyslil si četař Florian a poznával, jak snadno člověk může přijíti o život. Zde ta smrt číhala na tři mladé životy za každým rozvitým a rozkvetlým keřem.

Ploužili se pomalu a obezřele jako kočky a chvílemi se zastavovali naslouchajíce. Ustavičně se jim zdálo, že vidí před sebou vyvstávati nebo pohybovati se něco podezřelého a že slyší něčí dusající chůzi a docela již blízké kroky. Ale pokaždé to byl nepokojný tlukot jejich srdcí nebo rozčilený tepot krve ve spáncích.

Občas ozval se opět na té neb oné straně tajemný zvuk, jakoby vykřikl noční pták, někdy něco ještě tajemněji zaplesklo nebo zapísklo. V takových okamžicích patrola ustavičně očekávala docela blízké střelné rány, po které některý ze tří myslivců se svalí k zemi. A v duchu při tom vojáci žehrali na hvězdy, že jsou tak jasné a bez poskvrny a že z nich dělají terče nepřátelským očím. Stokráte bezpečněji bylo by jim v čiré tmě, která nejlépe by je mohla ukrýti v této chvíli nebezpečí.

JAN KUPECKÝ: STUDIE K VLASTNÍ PODOBIZNĚ.

Ztratili veškeren úsudek, kde jsou a jak dlouho již jsou na cestě. Šli takořka jenom na zdařbůh, mechanicky zachovávajíce směr, který si byli prve vytkli. Před sebou viděli na obloze význačný Veliký Vůz a ten jim jaksi byl ukazovatelem místa, kam se měli ubírati.

Ostatní určitější známky, podle kterých by se mohli v neznámé krajině orientovati, od té chvíle, kdy sestoupili k patě návrší, se jim ztratily. Zmizela temná silhouetta Bělašice planiny, zmizely povstalecké ohně, nebylo viděti ani signálové stanice, úplně nové šeré obzory před nimi se rozevíraly, tím záhadnější a zvláštnější, protože to bylo ve chvění o život a v noci.

Asi po hodině z ničehož nic, jakoby ze země byla vyvstala, objevila se před nimi v malém záhybu skrovná mohamedánská osada. Holé kamenné domy stály bez hnutí a bez života, činíce dojem, že již tuze dlouho nejsou obydleny. Nikde ani živé duše, ba ani zlí hercegovští psi, tak nezbytní u každého tamního obytného stavení, neštěkali. (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

SPRÁVNÍ VÝBOR NAKLADATELSKÉHO DRUŽSTVA MÁJE zaslal svému předsedovi Václavu Štechovi následující blahopřejný projev:

Milý příteli!

Správní výbor Nakladatelského družstva Máje přeje Ti ze srdce nejupřímnějšího v den Tvých padesátých narozenin, aby ve druhé polovině Tvého života podařilo se Ti dosíci krásných a velikých úspěchů na poli, jemuž Jsi se věnoval s energií Sobě vlastní, v zodpovědném, ale vděčném úřadě ředitele velkého kulturního ústavu. Správní výbor, Tvoji druhové a přátelé, radostně vzpomínají milých chvil, jež jsme s Tebou za sedmiletého horlivého snažení ve prospěch milého naiku prožili, a těší se nadějí, že mu zůstaneš na dále věrně oddán, jako my Tobě. – Jaroslav Vrchlický, Fr. Herites, JUDr. R. J. Kronbauer, Ladislav Novák, JUDr. Josef Štolba, Dr. Jaromír Borecký, Dr Jiří Guth, J. D. Konrád, Antonín Pikhardt, MUDr. Duchoslav Panýrek, Antonín Balšánek, Dr. Bořivoj Prusík, F. S. Holeček, Heřman Vopálka.

POHŘBENO V KAMENI. Oba bratry Alšovy, Jana i Františka, oba předčasně do hrobu skosené, znají naši čtenáři ze vzpomínek, poznali jejich velké nadání z ukázek, jež jsme přinesli. Jan byl malířem, František básníkem Když jsem k Mikoláši Alšovi na velikonoční táčky přišel, měl v ruce náčrtek návrhu, jenž od července roku 1865 dříme v základním kameni píseckého gymnasia. K jemné, pěkně stylisované skizze kvintána Jana Alše připojujeme drobounký obrázek jeho, brouka, jichž má Mikoláš Aleš ve svém relikviáři celou sbírku. Je to malý mistrovský kousek – takové kresbičky, jimž rovné nenajdete ani v nákladných publikacích, vrhal mladistvý Aleš věrně podle přírody na chatrný papír ještě chatrnějším školským pérem celé skupiny. Žaponec nedovede líp takového brouka udělat!

Pohřbeno v kameni!

Mikoláš Aleš se nad neblahým osudem svých bratří rozteskníl – z toho relikviáře jakoby stará, nezapomenutelná bolest do hlavy a do srdce vstoupila. „Takové děti by neměly umírat! Divnou náhodou vzal jsem dnes do ruky Máchovy spisy. Rozevru knihu, a do oka mně padne z oddílu „Básně bez nápisů a zlomky“ krásná, silná báseň:

„Hoj, byla noc! zelené světlo luny
padalo promykem v zlaté hvězdiček struny.
A tichou hudbu tu zpívaje vítr vál.
I stál jsem zšílenec na osamělé hoře,
pode mnou rovina, zelené jako moře,
a já jsem samoten nad tímto mořem stál.
I bil jsem v horu tu, i znělo mé volání:
„Hoj, otče, otče můj, neslyšíš matky lkání?
Hoj, já jsem zšílenec, proč vchod se neotvírá?“
I bil jsem v horu též. Půlnoční přešel čas.
„Ta hora? – Blaník je – a nad ní pláče hlas.
„Můj otec neslyší – a matka mi umírá!“

A Máchovi vytýkali, že je cizí člověk! Kdo to líp, kdo to mohutněji pověděl, co se děje – otec v Blaníku, hora zavřena – a matka vlast umírá! A takovou duši v jejím pučení, v jejím rozkvétání šlapali! Když ho člověk čte, kdo ho pochopí – může se diviti, že umřel, když mu bylo šestadvacet roků? Mohl býti déle živ než šest a dvacet roků takový duch, takový život?

Nemoh'.

Aleš zavřel knihu, rozevřel relikviář.

„Takové děti neměly by umírat — ale, myslím si, nemohou zůstati na živu. Bylo toho mnoho v nich, poupě puklo — ale při tom zahynulo. Tolik let tomu — a doposud jsem se z té rány nevzpamatoval. Šli za sebou, ti hoši, jako poupata, když na ně přijde z jara mráz. Divná věc — pokaždé, když na hroby jejich myslím, něco jiného ze vzpomínek se přihlásí. Tatík upravoval Františkovi — tomu, co písničky skládal — hrob. Jan udělal na zeď – hlavou byl k ní František obrácen — fresco, anděla s knihou, na ní nápis: Spes! Naděje! Na hrobě byly iniciálky F. A. z pomněnek, ve hlavách růže – když se zvlčí, stane se z ní zase šipek. — Tatík bolest svoji tišil úpravou hrobu. V tom na zdi ptáček, čermáček, se objevil. Poskakuje, poskakuje, sletí ke hrobu Františkovu, a tatík si povídá: „To je duše mého dítěte, mého drahého Františka . . .“ Přišel, vypravoval — a kdo poslouchal, všemu rozuměl, všechno chápal. Taková je někdy poesie — roste jako mech, jako netřesk — na střeše, na skále . . .

Pohřbeno v kameni! *Dr. R. J. Kronbauer.*

Kreslil Jan Aleš.

POKLADY V PLATÝZE. Dne 6. dubna 1907 — takřka několik hodin před svou smrtí — vydala se paní Hana Kvapilová na jednu ze svých posledních cest. Chtěla tenkrát, jak žertem prohodila, získat pro výstavu českého porculánu »poklady v Platýze«. Lákala ji tam bohatá sbírka českého porculánu, jejímž šťastným majite-

JAN KAFTAN.

lem je horlivý a vybíravý sběratel vzácných kousků uměleckých, p. Alois P e l z. Jsou to opravdu poklady... to bylo něco pro paní Kvapilovou, to byla pro ni krásná, šťastná chvíle, když viděla a prohlížela exemplář za exemplářem, jeden krásnější a zajímavější druhého. Škoda, že nedošlo k vyplnění vřelé touhy horlivé aranžérky výstavy — milovníci těchto něžných věciček přišli o vzácný požitek.

Dílo, monografie by se mohla napsat o sbírce páně Pelzlově. Vzácné, drahocenné zboží — neexistují pendanty těchto rozkošných, s báječnou dovedností a s uměleckým vkusem zhotovených předmětů. Jsou to vesměs unikáty, jsou to poslední mohykáni znamenité výroby. A kdož ví, nejsou-li to vůbec kousky, jež byly provedeny na objednávku. Pan Pelz dovede o svém zamilovaném výběru českého porculánu promluviti s odbornou znalostí. O každém koflíku, o každém talířku něco zajímavého poví. Ukáže vám, jak se český porculán těžko probíjel, než vyspěl k dokonalosti. Má ve své sbírce koflíky, jež nevypadají ani jako porculánové. Jsou zahnědlé, jeden dokonce připálený. Výrobci dlouho tápali, zkoušeli, zdokonalovali, než dospěli k toužené metě, než vyrobili zboží, jež směle mohlo konkurrovati s vyhlášenými světovými firmami.

Porculán býval za dávných let přepychem. Byl to luxus, jenž mnoho povídá. Poučuje nás především o tom, že předkové naši měli jemný, vybroušený vkus. Na koflících jsou rodinné portréty a monogramy, neklamný důkaz, že soubor byl pro rodinu objednán. A ta výzdoba jeho! Pan Pelz má ve své sbírce koflík s talířem, jenž zdoben jest květinami, jejichž tvůrkyní byla Amalie Mánesová. Jeden koflík je označen jménem Pešina. Na prosvitající ploše namalován Svatovítský dóm s nejbližším okolím. Kresbička je něžná jako mořská chaluha, je tak minuciosně provedena, že přečtete na domě i číslo popisné. Pan Pešina z Čechorodu, kanovník a spisovatel, založil Jednotu pro vystavění velechrámu sv. Víta, a je pravděpodobno, že dostal porculánový soubor jako čestný dar. Není-liž takový koflík, ozdobený skvostnou, uměleckou malbou, převzácnou a drahocennou ukázkou české porculánové výroby?

Je tu něžného, jako papír tenkého a elegantního tohoto zbožíčka na sta, na tisíce kusů. Každý ten kousek je úctyhodného stáří, lecčehos byl svědkem a mnoho by dovedl povídati. Věříme rádi, že se majitelé porculánu těžko a neradi se vzácnou rodinnou památkou loučili. Je ve spoustě na příklad šest koflíků a šest talířků. Skupinka vypadá jako houfeček ptáčků. Všechno je tak jemné, tak filigránské a tak půvabné, že se člověku chvílemi zdá, že ta hmota má svou duši. Koflíčky pamatují slavné doby. Kde a kdo z nich píval, která něžná ručka brala je do růžových prstíků? Zaduly jiné větry, rodina zchudla, a poslední její člen musil se rozloučiti i s touto památkou. Přišla s nimi stařičká paní, chudě ošacená, ale při tom distinguovaná jako šlechtična ze starého paláce. Slyšela, že by se za koflíčky dalo získat několik desítek, dlouho bojovala, ale nouze je svůdnější než siréna. Svádí tak dlouho, až zlomí největší odpor. Stařenka loučila se s porculánem tak tklivě, jakoby ne koflíky, ale vnoučata zaprodávala. Brala je něžně do rukou, k prsoum je tiskla a slzami je skrápěla.

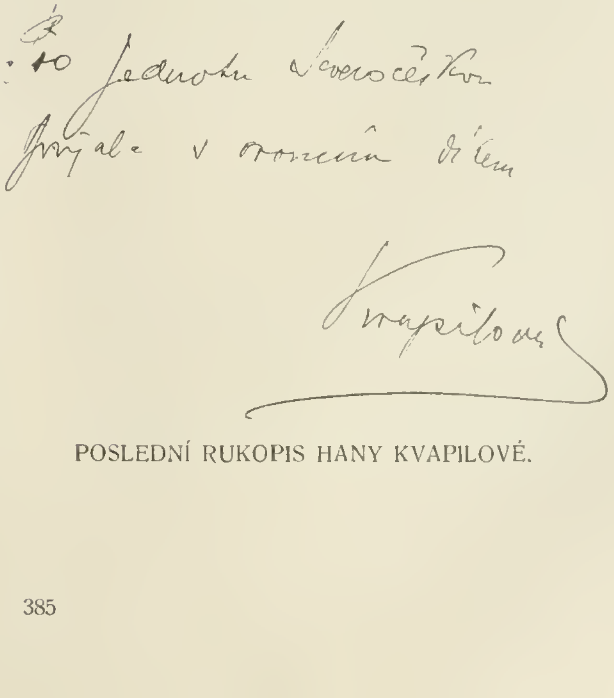

POSLEDNÍ RUKOPIS HANY KVAPILOVÉ.

Parádní kus sbírky má docela jinou historii. Je to exotické zboží čínské, křehoučké jako maces a vykrášlené pavučinově jemnou kresbou. Vznešená dáma jela Prahou. Pan manžel, povoláním diplomat, byl přeložen z jednoho konce světa na druhý. Velcí a mocní tohoto světa také přijdou někdy do finančních rozpaků. Vyschly tobolky jako oříšek velké, zazejí prázdnotou pokladny, prostornější než almary. Jednoho dne dostal pan Pelz vznešenou návštěvu — když odjela, byla tobolka jeho o několik bankovek lehčí, ale za to sbírka porculánu o znamenitý, skvostný přírustek bohatší.

To jsou pravé poklady! Ale není tu pouze porculán — jsou tu mince, je tu krásný, báječný, starý nábytek, jsou tu vzácné obrazy. Odnesli jsme si ze sbírek páně Pelzových znamenitou kořist — reprodukujeme v listě studii Kupeckého k vlastní podobizně, která je tím pamětihodnější, že je na ní slavný mistr zobrazen se svým synem.

Náhodou, při prohlídce různých památek, přišli jsme na rukopis paní Hanny Kvapilové. Jistou, pevnou rukou napsala potvrzenku, že od pana Pelze přijala pro výstavu, kterou s takovým zápalem pořádala, příspěvek. Ještě dne 6. dubna putovala za poklady v Platýze — dne 8. dubna ráno rozloučila se duše její s tělem. Je velice pravděpodobno, že to je poslední rukopis její. Zdálo se nám nemožným, nevzíti z těchto pokladů právě tuto drobnou, ale tklivou památku... K.

JAN KAFTAN. Ve čtvrtek, dne 22. dubna zemřel vynikající politik český inž. Dr. Jan Kaftan. Jeho život byl řetězem neúnavné, houževnaté práce. Také jeho činnost politická byla vážnou prací, skvěle osvědčující vysokou jeho kvalifikaci odbornou. Království České děkuje počinu a práci Kaftanově nejdůležitější technické pokroky posledních desítiletí, zejména regulaci a splavnění řek. Skromný muž nestál o popularitu, ale výsledky jeho práce ceniti bude vlast naše i v daleké budoucnosti.

TYPOGRAFIA, odborný list knihtiskařů, ve článku „Naše krásné časopisy“ posuzuje po stránce zevnější několik českých listů, „na jichž úpravu mají nebo mohou míti vliv umělci, spisovatelé, lidé vytříbeného vkusu“. Činí tak se stanoviska odborně-řemeslného, a náhledy a návrhy jeho, kterak odstraniti některé menší závady typografické, dlužno uvítati jako vážný projev snahy po naprosté dokonalosti odborné úpravy českých publikací. Máj kvituje tímto vděčně uznání, kterého se mu dostalo s této povolané strany tím, že byl zařaděn mezi naše krásné časopisy.

HAUPTMANNOVI »TKALCI«. Už je tomu dvanáct roků, co jsme si šli poslechnout tehdy ještě proskribovanou hru do Plodinové bursy. Byli jsme šťastni, že jsme urvali místečko v sále, abychom nepřišli o vzácný požitek. Hru recitoval tenkráte německý herec Max Reinhardt, jeden z nejlepších mimů berlínské družiny, jež tehdy v Praze pořádala řadu představení. Ještě dnes mám v živé paměti některé výraznější figury dramatu. Reinhardt provedl mistrovský kousek — posluchač měl před sebou jediného herce, a měl dojem, jakoby se před ním silácká hra scenicky rozvíjela.

Městské divadlo na Kr. Vinohradech uvedlo »Tkalce« na scénu s úplným zdarem. Režii páně Kamprově povedl se zejména salonek továrníkův. Je vidět, že pan pořadatel interieurku je pilným pracovníkem v oboru starší kultury tohoto rázu. Doporučovalo by se, aby pan regisseur stařenu v posledním jednání jinam usadil, aby reminiscence příbuzného motivu byly aspoň tímto, na pohled ovšem nepatrným, ale přece jenom nepodceňovatelným regisseurským opatřením, seslabeny. Toho je tím více třeba, poněvadž paní představitelka marastické babičky monotonností hlasu zaviňuje povážlivou náladu v hledišti. Za to celá řada herců podala výkony velice podařené. Platí to především o panu Zakopalovi, jehož Jäger dělá panu interpretovi větší čest, než jeho líbivý Král. Tklivou měkkostí výrazu masky i podání napadl pan Dobrovolný (Ansorge), silným dojmem působila senilní houževnatost bigotního starce z posledního jednání. Pan Boleška podal tu znamenitou charakteristickou studii. Překvapení způsobil pan Zelenka v roli kováře. To, co přezíráme v Dolarkách, v nichž pan Zelenka vytvořil skvostnou figurku miliardáře, uplatnilo se plně ve vážné hře. Postava byla jako ze žuly, každé slovo zapadalo do rámce hry. To je pravý Lešetínský kovář, pomyslili jsme si. Cosi zvláštního hlásí se z výkonu hadrníka. Pan Fišer je tu na stopě originálního tvoření, a bude dobře, povšimnouti si této jeho schopnosti. Nikterak se nám nezamlouvala figurka panáčka z hospody, jež byla až protivně zženštilá. Zrzoun páně Uxův je prototypem demonstrujícího elementu. Pružnost pohybů, jadrný, zdravý hlas, nenucené pohyby — jako plamínek na hranici pobíhal s místa na místo a všude jakoby požár rozněcoval tento znamenitý chlapík, z Panýrkovy galerie jako vystřížený. Pana Charváta viděli jsme zase jednou v roli, jež připamatovala nám památný den, kdy z našeho Mošny přes noc narodil se Harpagon. V panu Charvátovi dříme takové herecké Vzkříšení! Továrník p. Jiříkovského je už z osob hry, vůči kterým je divák pochopitelně zaujat. Herec ho také v tom směru pochopil a dobře zahrál.

Představení považuji za jedno z nejpozoruhodnějších. Podivno mně bylo, že nebylo divadlo vyprodáno. Na recitaci německého herce jsme se hrnuli v zástupech — na hru svědomitě scéno-

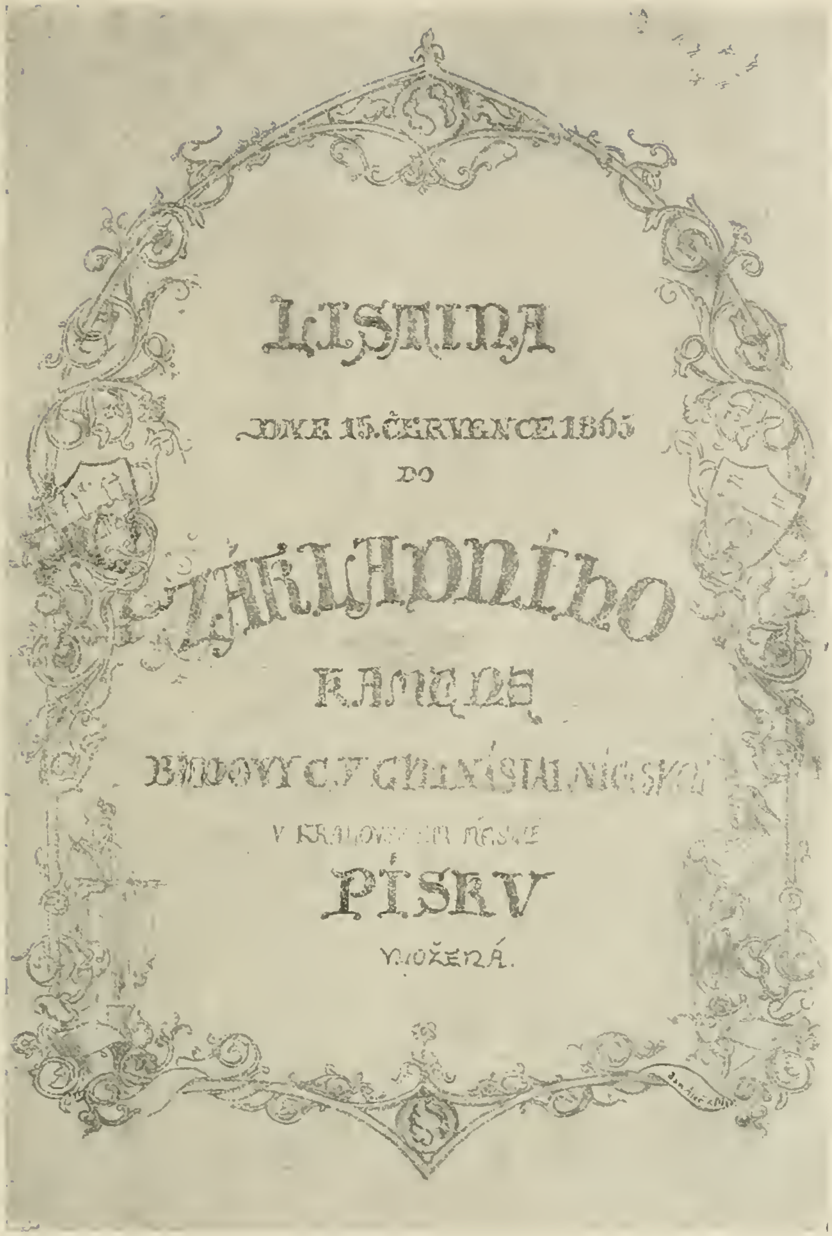

KRESBA JANA ALŠE.

vanou a dobře sehranou jde se podívat takřka jenom výběr literárních zanícenců. Petra Konsula viděla celá Praha — takových »Tkalcu« vidět patrně netřeba. Také se nikdo nestydí, když se ho na to optáš. Zjev věru velice zahanbující.

R. J. K.

Emanuel z Lešehradu: SNY A BOLESTI. (Nákladem vlastním 1908.) Rád saham vždy po každé nové knížce veršů pana z Lešehradu. Vím sice již napřed, že budou tu varianty starších jeho motivův a opakování dřívějších jeho nálad, ale pan z Lešehradu je autor dobrého vkusu, vytříbeného na velkých cizích vzorech, lyrik jemných tónův a barev, a verš jeho, hned až do primitivity prostičký, hned raffinovaně ciselovaný, má tolik hudby slova, že vždy znovu rád mu naslouchám. Kniha „Sny a bolesti“ je souborným vydáním dvou knížek: sbírky „Když kvetou růže“, vydané r. 1904 a knihy „Kantileny snů a vůní jara“ z r. 1905. Jen některé tituly básní byly změněny, verš tu a tam poopraven, a připojeno několik čísel nových. Divím se, že neopraveny také některé nesprávné tvary jazykové, ač básník byl na ně již při prvním vydání upozorněn. Nový je, tušim, jen

oddíl poslední Melancholie s tklivými náladami jeseně v přírodě i u krbu, procházkami po zapadlých a tichých čtvrtích Prahy, vzpomínkami na stará spící města, která svým smutkem sama nejvíce mluví k básníkově duši, na Norimberk, Bruggy a Benátky a s chvílemi zasnění v tiché samotě o štěstí a životě. Je tu řada dobrých básní a několik šťastných čísel, delikátně a jemně vyslovených. *—a—*

DVACÁTÁDEVÁTÁ VÝSTAVA MANESA. Mluvím-li nejdříve o výstřednostech pověstné osmičky na letošní členské výstavě Manesa, je to proto, že chci se zbaviti nepříjemné povinnosti. Několik zoufalých pokusů strhnouti pozornost vypjalo se na jakousi dominantu výstavy. Jich invase v úhledný Kotěrův pavilon způsobila před rokem malý poplach, skoro paniku. Dnes už nevyruší z klidu nikoho. Že světa nedobudou, přesvědčí se s lítostí tito pánové sami. Zatím ještě bloudí a nemají chuti vystřízlivěti z opojení prvého úspěchu, který asi domnívali se viděti ve zvířeném prachu. Šťastni lidé, s málem spokojení! Ale, bože můj, konečně každá hračka omrzí a dokud je těší, budiž jim přána. Ostatně krutá náhoda právě na této výstavě dopřála jim možnost změřiti distanci, dělící je od skutečného umění. Mají-li oči, uvidí.— Po souborné výstavě Bourdellově jediná Rodinova nádherná hlava občana Calaisského byla by schopna uhájiti starému mistru primát, kdyby byl vůbec ohrožen. — Naši mladí revolucionáři nechť zahledí se pozorně v litografie Munchovy. V obou jeho charakteristických portrétech i v Ženě s dlouhými vlasy objeviti mohou právě onu poctivou řemeslnou dovednost, za niž sami se stydí. A ještě lépe, ať zastaví se před plastikami mladičkého Dalmatince Snad bude jim pak jasno, jak marny a jak ubohy jsou snahy rozbíti tvar, odstraniti techniku. Meštrović, ovládaje formu virtuosně, poutá ji stylem s vyspělostí nevídanou. Bronzová Hlava ženy a velkolepé torso Vzpomínání jsou plastiky antické krásy, cítěné všemi nervy člověka dvacátého věku. Při všem ruchu forem a bohatství detailu jsou souverenně klidny. Meštrovič pracuje pro material. Jako ženské hlavě lesk a barva spěže, slušelo by aktu zrno mramoru. Od Meštroviče k Bílkovi zdá se být daleko jako od hmoty k duchu. Ale jen zdá, neboť i hmota je částí věčného tajemství a také Meštrovič řeší záhady života. Bílek, pro něhož není smyslné krásy, tvoří náhrobek Beneše Třebízského jako symbol Bolesti, Krista jako krále, jehož království není s tohoto světa. Kafka vystavuje portrétní busty, dobrý bronz (Býka) a náhrobek Kaizlův, poněkud příliš zneklidněný. Výborně modelovány jsou drobnosti Mařatkovy. Štursa vystavoval už lepší věci Tří malých obrázků staršího data vzpomínám zvláště. Jsou to Alšovy olejové skizzy, reprodukované loni ve Volných Směrech. Měkké v kresbě a diskretní v barvě, prosté komposice, chceme-li, ale pojaté tak malířsky jakoby mladý mistr byl ty figurky zahlédl někde na cestě, uprostřed polí a rychle je zachytil, propůjčiv jim rázovitost svého umění. Jsou z nejvzácnějších prací Alšových. *ř.*

Dr. D. Panýrek: LÉKAŘSKÉ EPIŠTOLY. Z péra známého popularisátora lékařství vyšla kniha, která by měla býti denní četbou každé domácnosti. Dělí se na dvě části: I. Pro každého. II. Rubrika ženám. Bohatým obsahem potvrzen je tu fakt, že zkušený odborník dovede podati hned plno zajímavých, obecně neznámých podrobností, jakmile jen zavadí o některý na pohled všední zjev. Tak dovídáme se na př., kdy je žízeň, kýchání, zívání, spánek, ba i tanec zjevem přirozeným a kdy chorobným. Ve čl. »Hospodářská cena lidského zdraví« dokazuje autor, že nemoc znamená vždy pohromu peněžní pro postiženého i ztrátu na národním kapitálu vůbec; jinde zjasňuje pravdu: pomáhajíce tuberkulosním k uzdravení, chráníme také sebe a své milé. Opíraje se o nejnovější výzkumy moderní mediciny, upozorňuje na věci zdánlivě nevinné, ale často osudné. Varuje před lehkomyslným přezíráním chorob stejně jako zase před přehnaným strachem před bakteriemi, který vede často k divokému egoismu a surovému zacházení s ubožákem trpícím. V jiné stati vyvrací nedůvěru obecenstva k ústavům choromyslných. Mluvě o pohlaví, které zabíjí, vidí největší zlo současné výchovy ve veřejném pokrytectví, i žádá buď opravdovou a naprostou cudnost tisku, aneb otevřenou mužnou pravdu, obrození ohnivým hnutím mravním, které — sledujíc kořeny dnešních poměrů — hledalo by nápravu ve změně výchovy školní i sociální. Že neštěstí potomstva věží často v rukou předků, hlavně alkoholiků, učí kapitola »Nešťastné rody«, a že bez choroby nelze si ani sebevraždu představiti, dočteme se zase na jiném místě.

Druhou částí zavděčí se spisovatel ženskému pohlaví. Vybral ze života řadu zajímavostí, o kterých dosud k ženám odborník nepromluvil a které pro ženy jsou nesmírně důležity. »Duchem okouzluje málokterá žena, tělem každá sličná. Proto nechť žena pečuje o celé tělo do krajnosti — ta, jejíž duše je schopna kultury, nezapomene na ducha, a tak vzejde ideál ženy,« praví autor v čl. »Zapomenutý půvab«. Důležité pokyny přináší čl. »Provádění lékařských předpisů« a »Co může učiniti muž pro zdraví ženy«. Lhostejnost manželova k chorobě ženy může se státi zločinem na jejím zdraví.

Kniha ve všech kapitolách svých je projevem hluboké pravdy: bez zdraví není štěstí. Novotou látky šťastně volené a zvukem autorova jména doporučuje se kniha přízni čtenářstva sama. Dr. J. Šimsa.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 31.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

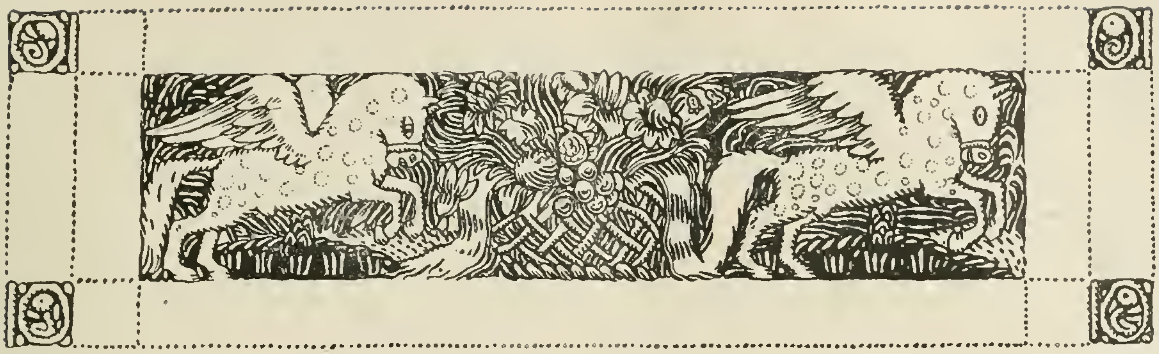

ALOIS SEDLÁČEK:

SVATÝ, DRAHÝ MISTŘE NERUDO!

Moje jubilejní vzpomínka.

Jsem čtyřicet roků u divadla, prožil jsem ne dny, ale leta hořká a trpká, ale přece jenom žehnal jsem a budu žehnat památce Jana Nerudy, jenž pronesl velké, v celé mojí budoucnosti rozhodující slovo.

Stalo se to takto:

Herec Lapil — jak už to bylo napsáno v Šamberkových vzpomínkách — neměl takové gáže, aby mu vystačila na živobytí. Řekl si tedy, že si nějaký ten groš přivydělá a pořídil si uzenářskou živnost. Nepochodil — mimochodem řečeno — jako nepochodili Frankovský a Wilhelm. Pamatujete se přece, že Frankovský měl v Praze restauraci? Říkalo se: celá Praha bude k němu chodit na pivo, a když se Frankovský na to chytil — hanebně pohořel. Lapil uzenařil na Karlově náměstí v domě, v němž jsem se narodil. Ve sklepě šest dní v týdnu vyráběl uzenice — sedmého dne ráno se vše vyklidilo, místnost se vyčistila, a hrálo se v ní divadlo.

Ochotničilo se za vrchní režie Lapilovy se zápalem, jenž charakterisuje tehdejší dobu. Hráli synkové Lapilovi Karel a Tonda (Karel je regisseurem společnosti Janovského) a hrál jsem já. Byl jsem všeobecně znám pod jménem Loiza Fajtovic, poněvadž jsem jako sirotek vyrostl a byl vychován u svého pěstouna Fajta.

Bylo mně čtrnáct roků, když jsem poprvé vystoupil. Bylo to tedy v roce 1868. Do domu chodili na jaterničky Neruda, Barák, Erben a Mikovec.

I řekl nám jednou starý Lapil: „Hoši, víte co, sehrajete Nerudova „Ženicha z hladu“, a já pana Nerudu požádám, aby se přišel na představení podívat.

Mně připadla titulní role. Páni spisovatelé, k nesmírné naší radosti do opravdy přišli — všichni čtyři: Neruda, Barák, Erben a Mikovec. Po představení odebrali se do jídelny k večeři.

„Ten kluk hrál toho Ženicha z hladu docela dobře,“ prohodí Neruda k Lapilovi. „Kdo pak to je?“

„Lojzíček Fajtovic,“ odpovídá Lapil a hned pro mne poslal.

Přiběhl jsem nahoru jako šídlo. Neruda se usmál, pohladil mne, vzal mne za obě ruce a povídá: „Dobře jsi to, Lojzíčku, dělal, tuze dobře kloučku, v tobě něco je... Co pak se učíš?“

„Chci být řemenářem, pane Nerudo,“ vyhrknu ze sebe, „učím se u pana Vokurky.“

„Dobře, dobře, Lojzíčku,“ usmívá se Neruda, „a co, k divadlu bys neměl chuť?“ Nevím, zdali jsem na to vůbec něco řekl. Hlava se mně zatočila, srdce mně prudce zabušilo.

„Myslím, že by se tam neztratil,“ prohodil Neruda k Lapilovi na znamení, že je po audienci.

Panečku... to jsem se podíval na své kamarády, Tondu a Karla Lapilovic! Neruda, o němž herci, kteří chodili za Lapilem, mluvili jako o Pánubohu, řekl takové ohromné slovo. „Myslím, že by se tam neztratil!“ Od těch dob zněla mně věta tato neustále v uších, nic jiného jsem neměl na mysli. Nebylo se mnou, jak se říká k vydržení, pan mistr Vokurka pocítil obrat ten v přední řadě. Žaloval na mne pěstounovi, že nejsem k ničemu, že nemám „u konidla“ žádného stání, a že ze mne do nejdelší smrti nebude pořádný řemenář.

Nerudova blahovolná kritika učinila mne mezi kamarády populárním. Dívali se na mne, jak

jednou Lapil řekl, jako na „puncovaného“ ochotníka. Hrál jsem, kde se dalo a kam jsem byl zavolán.

Na jaře roku následujícího to se mnou prasklo. Starší můj kamarád, Brož, kluk hezká, kudrnatá, byl Kramuelem, jenž hrál tehdy v Kravíně, angažován pro episodní role. Rozumí se, že jsme mu toto štěstí a toto velké vyznamenání hrozně záviděli. Chodili jsme do arény na něho dívat, jak se má k světu.

Jednou jsem ho zastihl před divadlem v živém hovoru s pánem, na němž jsem ovšem na první pohled poznal herce. Měl hezkou, pečlivě oholenou tvář na hlavě obrovský, sametový klobouk. Byl to pan Josef Mušek, syn správce a vrchního regisseura, lampáře a stavěče kulis, při tom výborného herce společnosti Kulasovy. Brož mne zavolal a povídá: To je Lojza Fajtovic . . . víte, to je ten . . . „Aha . . . už vím — tak pan Neruda vás pochválil? Slyším, že byste rád k divadlu — víte co, pojeďte hned se mnou.“

Vymluvil jsem se, že nemám nic připraveno — ale že přijdu za společností ihned, jakmile si opatřím kufry a co je třeba k divadlu“.

Šel jsem rovnou na Zelený trh k paní Vilzofové, u které jsem si koupil za deset krejcarů „kartandl“. Do toho uložil jsem svoje divadelní requisity — mnoho toho ovšem nebylo. Koupil jsem si láhvičku kremsrweisu, za tři nové cinobru, opatřil jsem si několik napálených korků — a byl jsem se svou výbavou hotov. To bylo tenkráte naše líčidlo — korkem se dělalo černé, šedivé, a všechno!

Hlavní starostí bylo, sehnat na cestu kapitál. To bylo už ovšem mnohem nesnadnější. Ale šťastně jsem stloukl sumičku, která podle mého náhledu na cestu do světa za velikým cílem úplně stačila. Mušek mně řekl na rozchodu, že společnost hraje v Horažďovicích, a že mne určitě očekává.

Sedl jsem do vlaku a jel jsem. Litoval jsem velice, že není ve vlaku čtvrté třídy. Bylo by mně zbylo o několik grošů víc, které by mně byly nesmírně prospěly.

Jedu v nejrůžovější náladě. Pranic jsem si z toho nedělal, že bylo veliké horko, a že jsem měl hlad a žízeň. Naděje na úspěch a na tučné „díly“ u společnosti mne sílila a povzbuzovala. Vystoupím v Horažďovicících na nádraží a spěchám do města. Ohlížím se po divadle. Nic takového jsem nikde neviděl. Rozhlížím se, koho bych se zeptal, kde je stánek divadelní Musy. Potkám ctihodnou školní sestru. Uctivě pozdravím a ptám se, kde je divadlo. Začervenala se jako pivoňka a povídá: Divadlo? a udiveně opakuje: divadlo? Rozpačitě se na mne podívá, zašeptá nevím, a zmizí jako duch v klášterní fortně.

Před hospodou stál rozkročmo ramenatý Holdegron

„Kde je tu divadlo?“ ptám se ho.

„Divadlo? Kde by se tu vzalo? Byli tu aktéři, ale už tu nejsou.“

„Kam o d j e l i“.

„O d e š l i — poopravil mne Holdegron — do Sušice.“

„Jak je tam, prosím, daleko?“

„Hodně daleko . . dnes už tam nedojdete.“

Rozhodl jsem se, že zůstanu v Horažďovicích na noc. Holdegron na mou otázku, kde bych dostal nocleh, řekl: třeba tady. Zaplatil jsem pět krejcarů za otep slámy, kterou mne rozhodili na podlahu do šenkovny. Na lože jsem se však hned tak brzy nedostal — musil jsem počkat, až jeden Bumbrlíček snědl věnec uzenáčů a vypil tucet sklenic piva.

Ale spal jsem jako dudek.

Ráno, za krásného májo.ého dne, putuji do Sušice. Cesta krásná, ale dlouhá. Kráčím kolem Rábí a vzpomenu si, že tu tatík Žižka přišel o druhé oko. Rád bych se byl podíval do hradu — ale velká touha hnala mne dál.

Dorazím do Sušice, a ptám se dětí hned při vstupu do města, kde je tu divadlo?

Kouká jedno na druhé, žádné ani muk.

„Jdou na poštu,“ zavolá na mne nějaký muž. „tam vždycky aktéři bývají.“

Na poště po divadle, po hercích, vůbec nikde po cedulích ani potuchy Dovídám se, že tu herci sice byli, že však nedostali sál, a že musili s nepořízenou odtáhnout

„Kam jeli?“

„Do Nové Kdyně?“

„Kde to je?“

„Za Klatovy“.

„Pro Krista Pána!“, zahořekoval jsem v duchu Dál než do Kravína a do Sakrabonky jsem se po celý svůj život nedostal, a teď oběhnu a poznám tolik českých měst v několika hodinách. Hrůza mne obešla. Bylo hrozné vedro, měl jsem hlad, měl jsem žízeň, a v kapse ani krejcaru.

„Jaká pomoc, Aloisi,“ řekl jsem si, „hajdy do těch Klatov.“ Za městem přehodím boty na ramena a dám se do běhu. Ať to mám raději odbyto. Cesta dlouhá, kamenitá, trpká. Šlapu silnici, čím dál, tím pomaleji. Ale pořád si dodávám odvahy.

Urazil jsem osm hodin a šťastně jsem se dostal do Klatov. Před městem jsem se obul. Šlo to tuze špatně — nohy jsem měl jako džbány. Zase se ptám, viděl-li někdo herce. Nikdo jich ani okem nespatřil. Smutně kráčím po náměstí. Stanu před hotelem „U bílé růže“, vidím před ním vozy, kočáry a poštu s nápisem „Neugedein“.

Stojím, přemýšlím, a docházím k přesvědčení, že se do té pošty koukáním a bez groše nedostanu. Povzdychnu si, vyptám se na cestu a pustím se po silnici k Nové Kdyni. Zase jsem se zul, ale nešlo to ani bez bot. Dovlekl jsem se až pod Hůrku, roztomilé výletní místečko. Nemohl jsem dále. Sednu si do škarpy a dám se do zoufalého, usedavého pláče.

„Já se k těm hercům nedostanu — zahynu tu někde únavou, hladem a žízní," naříkal jsem, položil hlavu do trávy a ronil slzy do ňader matky země.

Bylo asi se mnou velice zle, poněvadž jsem ani neslyšel, když postilion vytruboval svou poštovskou. „Jede, jede poštovský panáček, jede, jede poštovský pán".

Někdo mne zvedl a povídá:

„Proč pláčeš — co se ti stalo?"

Zvednu hlavu, protru si slzami zalité oči, a koukám, kdo to na mne mluví. Byl to neugedeinský postilion — můj první mecenáš!

Vyzpovídal jsem se mu za štkavého pláče ze svých trampot. Poslouchá, poslouchá a soucitně se na mne dívá.

„Tak sedni si ke mně na kozlík, řekl, — zaplať mu to Pánbůh, ještě dnes to říkám — před Novou Kdyní musíš však dolů. To víš — mohlo by mne to mrzet a tebe taky. Pan poštmistr je liška — hlídá mne, abych nevezl slepé pasažery."

Před Kdyní jsem seskočil s kozlíku, obul svoje shrnovačky, a pospíchal k svému eldorádu. Dověděl jsem se od svého mecenáše, že jsem se konečně dostal na svou vytouženou stanici. Byl jsem hladov, žízniv, byl jsem strašlivě zemdlen, ale přece jenom jsem letěl, abych už byl u cíle.

Ukázali mně, kde je divadlo. Vidím hospůdku o jednom patře, malou, nevábnou, ale srdce mně radostí poskočilo Vejdu do šenkovny, vidím kulisy, po zemi rozházené, a na žebříčku u zdi nějakého člověka.

Poznal jsem hned, že je to herec. Byl to pan Hynek Mušek, jenž právě zavěšoval lampy. Povídám, kdo jsem a proč přicházím. „I pěkně Vás vítám," povídá srdečným hlasem — „povídal Josef, že přijdete. To je hezké, že jste si pospíšil — potřebujeme mladého milovníčka jako soli. Počkejte chvilku, dám vám hned úlohu. Hrajeme zítra obraz ze života „Isák Lévy," aneb „Věrné srdce židovské", dám vám pěknou roličku, milovníčka jako malinu, lékárnického pomocníčka Prudila

Byl jsem v sedmém nebi. Druhého dne jsem hrál. Bylo všechno chudičké, skromňoučké — dvě kulisy, za každou petrolejová lampa, třetí v sufitách — publika jako šafránu — pan farář, dva podučitelové, nějaká panímaminka, ostatek ta mládež — drůbež — ale na mne to působilo závratným, velkolepým dojmem. Vždyť jsem hrál poprvé jako angažovaný člen, byl jsem už aktérem!

Zrovna jsem se tenkrát nevyznamenal. Vstoupím na jeviště, mám říci, „drahá Týninko, přeji vám dobrý večer" — najednou se mně zatemnilo před očima, a slzy mi vyhrkly z očí!"

Za million bych byl v tu chvíli víc ze sebe nedostal.

Po představení jsem se skrčil do kouta a strašlivě jsem se styděl. Ani jsem si neomyl kremsrweis a cinobr s obličeje a strachem, jak to se mnou dopadne, jsem plakal. Vidím, že ke mně jde starý Mušek.

Co jenom řekne? Co by jiného mohl říci, než: „milý Aloisi, seberou se a jedou zase do Prahy." Ta hanba před kamarády — ta hanba, kterou jsem udělal panu Nerudovi!

Můšek mně poklepá na rameno a vlídně povídá:

„Nic si z toho kamarádíčku, nedělejte . . ."

Vybuchl jsem znovu v usedavý pláč — pro ten začátek jsem nic jiného neuměl.

„Ale, ale," chlácholil mne Mušek, „kdo pak by plakal pro trochu trémy? To se stává, kamarádíčku, všem nováčkům, stalo se to mně, stalo se to Faltysovi — však ono to dopadne podruhé líp. Tuhle máte svůj „díl" — dáme vám zase nějakou roličku — a uvidíte, že to půjde. Jsem, kamarádíčku, starý, zkušený kozák — pan Neruda měl pravdu . . . z vás bude herec kabrňák . . ."

Nevěřil jsem svému sluchu, nevěřil jsem svým očím —

Na ruce se mně zaleskl stříbrňák, můj první divadelní honorář!

Po druhé už jsem tak bídně nepochodil — po třetí jsem se už pohyboval na prknech tak, jakobych od jakživa nic jiného nebyl dělal. Jezdil jsem po světě — dost bídy jsem vykusil, ale lecčemus jsem se naučil.

* * *

Nadešly Velikonoce roku 1878. Byl jsem členem Pištěkovy společnosti, a hráli jsme v Hradci Králové. Dostanu dopis, svým očím jsem nevěřil, když jsem četl, že jsem pozván do Prahy ke zkoušce

Byl podepsán pan Schik.

Byl jsem jako v Jiříkově vidění! Kdo mně připravil tohle radostné, tohle báječné překvapení? Chvilku přemýšlím a snadno jsem to uhodl. To udělala jistě naše zlatá paní Sklenářová-Malá, zvolal jsem. Hrál jsem s ní jednu saisonu v Plzni — Ottu z Losu v „Mageloně", Antonína v „Paličově dceři", Šklebílka ve „Viole", (Večer tříkrálový) — to jistě na mne upozor-

nila. Jednou mne pochválila a při tom se významně pousmála. Co jsem se na ten její krásný úsměv navzpomínal!

Jedu do Prahy a spěchám do divadla. Šváb mne ohlásil panu řediteli Maýrovi, ihned se vrátil a vyzval mne, abych vstoupil.

Bylo mně, jakobych stanul před papežem. Maýr se na mne podívá a řekne:

„To je dobře, že jste tady. Kdy pojedete domů?"

„Zítra v poledne, pane řediteli, večer hraju."

„Přijďte sem v poledne ke zkoušce — pozvu pány, aby se přišli na vás podívat."

Do mne jako když hrom uhodí. Ani nevím, jak jsem se z ředitelny dostal. Pro umučenou hodinu!.. Co se to bude se mnou dít? Chodil jsem po Praze jako mátoha. Jindy býval člověku dlouhý čas — tentokráte bylo poledne, než jsem se nadál. Byla ve mně malá dušička, když jsem vstoupil do divadla.

Šváb mne zase ohlásil. Pan ředitel vzkázal, aby mne uvedl na jeviště.

Stojím u kulisy a mám v celém těle třesavku. V tom jdou kolem mne pánové Maýr, Bouček, Schik, Škramlík. Bylo jich ještě víc — ale už se dnes nepamatuji na jejich jména.

„Pánové jdou do lóže," povídá Šváb, „za chvilku to začne. Čekáme jenom na mladého pana Kolára!"

Když jsem všechno toto slyšel a viděl, nic chytřejšího mne nenapadlo, než — abych utekl. Smrtelný pot vyvstal mně na čele Jak to se mnou dopadne, Jak to všechno asi skončí?

K mojí největší radosti pan Kolár nepřicházel. Ředitel Maýr přišel na jeviště a netrpělivě se táže:

„Kde je pan vrchní regisseur? Podívejte se po něm, bude asi v kavárně. Vyřiďte mu, že se pánové dávají poroučet a že jsou už všichni tady."

Ale pan Kolár v kavárně nebyl. Páni už byli mrzuti, a jeden po druhém přicházeli na jeviště a ptali se, přišel-li už pan vrchní regisseur?

V tom přiběhne pan Šváb a volá:

„Pan Kolár už je tu!"

Udělala se mi kola před očima.

„Pane Koláre," slyším sonorní hlas Maýrův — „tady je ten adept, pan Sedláček."

„Pojďte," obrátí se ke mně, „začneme "

Kolár se na mne úkosem koukne, v ústech má vyhaslou viržinku, usměje se a povídá k řediteli:

„Ale, auplně, co chcete, aby vám zkoušel? V těch jeho očích přece vidíte, že to je komediant. Ale, auplně, toho můžete vzít ihned. Má úcta."

Řekl, pousmál se a odešel.

Vyvalil jsem na něho oči. Nevěděl jsem, co to znamená. Je to moje poprava — nebo to je veliký úspěch.

„Pojďte nahoru," zavolá na mne ředitel Maýr. „V čem byste rád vystoupil?" ptá se mně.

„Nejraději bych hrál, pane řediteli, nějakou menší, episodní roli. Myslím, že vám, jako znalci, postačí pro úsudek, vystoupím-li v roli menší — a mně to nesmírně prospěje, poněvadž se bojím, abych si to nepokazil u vás, u obecenstva i u kritiky. Jsem venkovský herec, mám všelijaké návyky — a mám strach, aby mne veliká role nezabila. Na episodistu nekladou se tak veliké nároky, a já doufám v sebe a v pomoc boží, že i v té episodě ukáži, co dovedu —"

„Nu . . . to je docela rozumná řeč," liboval si ředitel Maýr — „ostatně, my už víme, co umíte. Paní Sklenářová podala o vás mně i panu Kolárovi nejlepší referát. Jste angažován od 1. května. Dostanete zprávu, kdy a v čem vystoupíte."

Dlouho jsem na ni nečekal.

Brzy na to jsem hrál ve veselohře „Dcery pana Zajíčka" episodičku barona. Dopadlo to se mnou líp, než tenkrát v Nové Kdyni. Tenkráte byla pořádána představení ve třech divadlech — hráli jsme v „Novém Českém divadle", v „Prozatimním" a v aréně. Jednou účinkoval jsem v jednom dni ve všech třech divadlech — odpoledne jsem hrál v aréně, na malou episodičku jsem si zaskočil do Nového českého a v Prozatímním jsem statiroval v Robertu ďáblu prince.

Vyplnil se tedy můj horoucí sen, s kterým jsem se nikdy nikomu nepochlubil — byl jsem členem velkého, prvního našeho divadla. Jsem čtyřicet roků hercem a vděčně vzpomínám prvního svého kritika, Jana Nerudy, jenž mně dal na cestu tak památné povzbuzení.

Měl jsem touhu povědět mu to, pochlubit se mu, poděkovat mu. Ale dlouho jsem se k tomu nemohl odhodlati. Čekal jsem, až ze mne něco bude, až dobudu prvních větších úspěchů. Čekal jsem hezky dlouho, ale dočkal jsem se. Konečně jsem se rozhodl, že se prohlásím.

Nezapomenu na tu chvíli. Vypravuji o Lapilovi, o Ženichovi z hladu, o Lojzíčkovi Fajtovic. — Neruda se usmívá, poslouchá, zamyslí se a zvolá:

„Ah ano . . . už si vzpomínám. Tak, to jste vy? . . . Nu, mám radost, že jsem vám špatně neporadil . . . ."

Potřásl mně ruku, přál mnoho štěstí, a dal mně na památku svou podobiznu, na kterou se podepsal.

Přitiskl jsem ji k ústům a zašeptal:

„Svatý, drahý mistře Nerudo!"

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

A přece v prvém patře takového jednoho kamenného neomítnutého domu malé okénko bylo osvětleno. Vypadalo to nic jinak, než jakoby umřel všechen život ve vesnici a jakoby tam v té jizbě nahoře nad jeho mrtvolou hořelo aspoň to malé světlo

Kdo tam byl v té tiché jizbě, kdo tam svítil? Byl to přítel, byl to nepřítel? Neuchýlili se tam snad povstalci, kteří, jak bylo nepochybno, roztroušeně opouštěli nad Bělašicí své nedosti bezpečné posice a unikali za blízké hranice Černé Hory? Vždyť odtamtud, co stál aparát signálového oddělení, bylo možno přes crnickou kotlinku dostřeliti na Černou Horu z pušky.

Četař Florian jenom bezhlasným posunkem dal svým druhům znamení, aby se stavení s tajemným světlem vyhnuli. Tiše kradli se dále a úmyslně vyhledávali cesty mezi balvany na úpatí roztáhlých pahorků, kde bylo značně neschůdno, a nesestupovali do rovné čáry údolí, kde nejspíše mohli by se s někým potkati. Ten někdo jistě by byl v onu noc nepřítel.

Konečně, jistě již před samou půlnocí, uzřeli před sebou za řekou skupinu velikých dohořívajících ohňův a v jejich záři bělalo se několik důstojnických stanů.

Nebylo pochybnosti, že to jest hledaný tábor podplukovníka Medveye.

Pátrali chvíli po vhodném brodu a když jej kousek nad ležením našli, bez váhání svlékli se sebe vrchní i spodní nohavice a nepostřehnuti ani jedinou polní stráží, přešli řeku. Neoblékajíce bot ani kalhot, které by po chvíli na zpáteční cestě musili zase svlékati, požádali prvého namanuvšího se vojáka, aby je dovedl k podplukovníkovu stanu.

Voják, hranatý pěšák trudovitého obličeje a ještě hranatější hlavy, zděsil se jich jako strašidel, když se před ním tak z čista jasna objevili. Právě si v plechové misce ohříval na žhavém popelu starou masovou konservu a řídil se při tom známou vojenskou praktikou, že dříve osmažil pod konservu trochu rozkrájené cibule — to pak je z toho docela dobrá a čerstvá roštěná. Ostatně takovým způsobem dělají ze starých konserv čerstvé roštěné pečeně také někteří důmyslní páni hostinští.

Když vyjeveně se díval na tři zvláštní myslivce a jejich poloadamitský úbor a neodpovídal, četař Florian přistoupil až k němu a vycenil na něho bílé, cvakající zuby.

Ňam, ňam, ňam!" zaskuhral strašidelně. „Kdepak spí váš kommandant, rozumíš? Pan podplukovník Medvey — honem povídej, chlape, vzpamatuj se, Vlastinoho Pomámený!" A rozehnal se po pěšákovi bílými i modrými kalhotami.

Voják polekaně se uhnul, odskočil a zmize mezi ostatními. Než po malé chvíli se vráti s desátníkem ode dne, myslivci Tarantík a Bělohříbek se mu dali do vonící konservy.

Četař pověděl desátníkovi, co jsou zač a že přišli k podplukovníkovi s generálovou jistě velmi důležitou depeší, aby ho k němu dovedl.

„A co to?" ptal se desátník, posunkem ukazuje na vysvlečené nohavice.

Floriana to již skorem dopalovalo.

„Co to? To jsou kalhoty, docela obyčejné, komisní. Těm bílým se také říká podvlékačky, ale to se nesmí vyslovovat v tak nóbl společnosti, jako jste vy a já. Domnívám se, že jste již ráčil někdy viděti podvlékačky, není-li pravda, pane desátníku?"

Poddůstojník byl všecek zkoprnělý netoliko nad četařovým a myslivců vysvlečením, nýbrž i nad jeho řečí. Zdálo se mu, že ti tři polonazí, ozbrojení chlapi, kteří v záři dohořívajícího ohně vypadali velmi bizarně, přišli tam z čista jasna s jakéhosi jiného, bláznivého světa.

Skorem až se rozpakoval, má-li je dovésti k podplukovníku Medveyovi. Ale když netrpělivý četař Florian poručil, aby přece již se hýbal, sice že sám bude bouřiti spící důstojníky ve stanech, desátník dal si říci a uvedl mysliveckou patrolu před stan, do kterého nesměle a bázlivě, jakoby to peklo bylo, vstoupil.

Za několik minut vystoupil ze stanu za desátníkem veliký nadporučík s mohutným ryšavým plnovousem. Hnědý honicí pes plížil se mu v patách.

Vida patrolu v nedostatečném úboru, zaklel hněvivě a zároveň také pes jeho zuřivě zaštěkal a sápal se Tarantíkovi na nahé nohy. Tarantík ho klofl do hlavy pažbou ručnice, což však tím více pobouřilo nadporučíka, který by byl nejraději myslivci napráskal za tu odvážlivost. Vždyť bylo neslýcháno, aby prostý voják uhodil důstojníkova psa, a k tomu ještě před očima jeho pana! Skutečně, jaká to drzost, jaká neslýchaná, do nebe volající urážka!

„To nejsou vojáci, to jsou maškary!" huboval nadporučík, opovržlivě měře četaře Floriana a jeho dva usmívající se muže. „Jaká nestydatost, takhle se chtít objevit před panem podplukovníkem — no, ja, to jsou zas ti známí fešni myslivci, kteří si o sobě myslí, že jsou nejmíň malými generály — marš se hned obléknout a teprve pak zas přijďte, čuňata!"

(Pokračování.)

FEUILLETON.

KDY SMETANA NAPOSLED SLYŠEL?

V nejbližších dnech, 12. května, slavíme bolestnou památku. Bylo to před dvacíti pěti lety, v pondělí uvedeného data, kdy za krásného, teplého jarního dne, jenž zdál se dle soudobé zprá-

RODNÝ DŮM BEDŘICHA SMETANY V LITOMYŠLI

vy »všemu tvorstvu chuť a sílu životní vlévati«, před půl pátou hodinou odpolední rozloučil se s útrapyplným životem největší genius české hudby, její osvoboditel z cizáckého jha, mistr Bedřich Smetana.

I na Něm vyplnil se výrok, že bylo Mu třeba jen umříti, aby stal se nesmrtelným. Od okamžiku, kdy zavřel Své zmučené oči, kdy odpočinul si hrůzami zmítaný Jeho duch od děsivých vidin i propastné noci, jež po nich následovala, umlkalo nepřátelství, pronikalo pochopení, jehož postupu byli jsme stálými svědky, od radostného vzkříšení »Dalibora« koncem r. 1886 až k rozhodnému i pro cizinu vítězství vídeňskému r. 1892. Dnes, čtvrtstoletí po Jeho smrti, možno mluviti o úplném porozumění Jeho velkému dílu.

Ale čím jasnější stojí před námi Smetana ve Svém díle, Smetana duchovitý, tím mlhavější, zdá se mi, stává se Smetana člověk. Řídnou od roku k roku řady těch, kteří Ho směli zváti svým přítelem, učitelem, kteří měli štěstí těšiti se Jeho blízkosti, osobnímu s Ním styku. My mladší, a táhne nám také již na čtyřicítku, již jen stěží vyvoláváme si zadumanou silhouettu muže jako do sebe ztraceného, pokud uvízla nám v paměti z doby prvého otevření Národního divadla, nebo jak vštípila se nám, volně kráčející v ulicích pražských, kam do začátku let osmdesátých ještě častěji z Jabkenic dojížděl, obyčejně někde v ulici Ostrovní, nynější Smetanově, v jejímž sousedství u J. Srba, »U tří pivoněk« bydlíval a tudy buď do divadla neb Umělecké Besedy se brával.

Jest věru nejvyšší čas, aby z paměti současníků zachránilo se, co ještě možno, pro velkou biografii Smetanovu, na kterou stále posud čekáme. Pamětníkům nastává přímo povinnost zachytiti v memoirech, co z osobních styků vědí o mistrovi. A třeba to byly na pohled drobty. Pod rukou rozvážného životopisce zcelí se jednou i detaily na první zdání nepatrné v životný obraz. O dílo mistrovo netřeba se báti. To stále jest mezi námi, bylo již osvětleno — kdo nevzpomíná směrodatných prací Hostinského? — a zajisté ještě bude, s mnohých stran a hledisek. Ale Smetana člověk ztrácí se nám ode dne ke dni — —

Jeden z těch, kdo má bohaté vzpomínky na Smetanu a byl by je veřejnosti jaksi dlužen, jest senior české hudební kritiky a skladatel, p. centrální inspektor Em. Chvála. Sedíme vedle sebe nedávno při memorialu, jejž anticipando na uctění úmrtního dne mistrova uspořádalo Městské divadlo Král. Vinohrad pietním provedením cyklu symfonických básní »Má vlast«. Když v »Táboru« do prodlevy zvěny D, nad níž tajuplně šeptá, modlí se a vře vstupní úryvek »Kdož jste boží (bojovníci)«, poprvé po tichém svém tremolu ve 24. taktu vpadnou hromové údery tympanů, zdůrazňujíce energický rythmus velebné písně, nakloní se ke mně vzácný můj soused a všeptne mi do ucha lakonickou poznámku: »To místo Smetana naposled slyšel.« Rozumí se, že poznámka vydráždila můj zájem; ještě po celý »Blaník«, jenž hraje se attacca, jsem na ni myslil, a když představení bylo skončeno, neopomenul jsem se vyptati na podrobnosti. S dovolením p. vypravovatele je tu podávám.

Sběhlo se při jubilejním koncertu Smetanově na oslavu Jeho padesátého působení uměleckého (čítáno od prvého koncertního vystoupení mistrova ve věku půl sedma roku). Koncert konal se na Žofíně o polednách 4. ledna 1880, a Smetana

RODNÁ SVĚTNICE BEDŘICHA SMETANY.

v něm posledně v Praze vystoupil jako pianista. Hrál »na rozloučenou«, jak hlásil program, na skvostném aliquotním Blüthneru Chopinovo »Nokturno« H-dur a dvě polky (a-moll z »Českých tanců« a přídavkem Fis-dur z op. 7.). Na pořadu byly dále »Vyšehrad«, »Česká píseň« (Hlahol řízením Knitlovým), »Večerní písně« č. 1. a 2. (sl. Sittova) a č. 4. a 5. (Lev). »Tábor« a »Blaník« provozovaly se poprvé (řízením Ad. Čecha). Starý sál žofínský stál, jak známo, kolmo na osu nynějšího, a byl to táhlý obdélník. Držán byl v slohu empirovém, celý bílý, s počernalým skrovným vyzlacením. Po šířce neslo několik sloupů galerie, po pravé délce byla galerie visutá. V sloupoví, obráceném k jižnímu konci ostrova, stávalo podium, jen při koncertech tehdejšího komorního spolku přenášené do středu sálu. Mezi posledními sloupy na pravo natažena byla primitivní bílá záclona, jež znamenala »pokoj umělců«, vystrčený na samé podium. Tam stál opřen o sloup za oponou toho dne také Smetana, aby přítomen byl premiéře posledních dvou článků nádherného Svého cyklu, které slyšeti ovšem již nemohl. Po boku mistrovi Chvála, kterému v koncertu připadl klavírní doprovod písni, s utajeným dechem naslouchá tajemnému začátku nového veledíla. Ze svého koutku přehlíží asi třetinu orchestru, a právě naproti nim v bezprostřední blízkosti sedí tympanista, p. Petržilka. A tu přijde ono výrazné místo, kdy tympanista zahřmí do dunivých blan. Smetana chytne za ruku Chválu a sděluje mu s radostným rozechvěním: »Ty tympany jsem teď slyšel, určitě, jasně slyšel.«

MALBA BEDŘICHA SMETANY.

Slyšel je skutečně? Nebylo to jen zdání, navoděné zrakovou představou a silené záchvěvy půdy? Lékaři tvrdí, že v té době byl sluchový nerv Smetanův již úplně zničen . . .

Od těch časů řídil Smetana v Praze ještě jen svou předehru k »Libuši« v koncertu, jejž redakce Dalibora 28. září 1881 uspořádala po katastrofě Národního divadla ve prospěch jeho znovuzřízení.

My mládež měli jsme pak poslední příležitost, jež pro mou osůbku byla zároveň první, pozdraviti mistra a jásati mu vstříc při stém provozování »Prodané nevěsty« (5. května 1882). Ach, ty první dojmy z výšin nacpané poslední galerie! Co se při nich rodilo v duši, jež z polou umačkaného těla div nevylítla!

A pak přijde již jen vzpomínka na zamlklý pohřební průvod, jenž s hlubokou vážností a opravdovým smutkem, vrytým do truchle skloněných tváří, vidím stále ještě, když zavru oči, sunouti se poloprázdnou Jungmannovou třídou k Novoměstské věži . . . J. B.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JIHOSLOVANSKÁ TRAGÉDKA. Největší jihoslovanská a jedna z největších slovanských — a právem lze říci i mimoslovanských — umělkyní dramatických, paní Marie Růžičková-Strozziová, slavila letos čtyřicáté výročí svojí dramatické činnosti, a za té příležitosti oslavilo ji Chorvatsko, jehožto zemskou scenu po celou tu dobu zdobila, a i jiní slovanští národové a jejich divadla. I z naší vlasti dostalo se jí vřelých, upřímných přání, a budiž tato stať — opozděná sbíráním materiálu — pozdravem, zalétajícím k slavné jubilantce ze sesterské země české.

Umělkyně narodila se dne 3. srpna 1850 v Litovli na Moravě. Otec její byl Polák Rožinski, matka Češka. Rožinski se súčastnil revoluce na Rusi a uprchl na Moravu. Tam mu začali říkat Růžička a v matrikách vedena pak rodina jako Růžičkova. Povolání jeho — hudba — dovedlo jej se ženou a šestiměsíční dcerkou do Záhřebu, kde vyučoval soukromě hudbě, stal se členem orkestru záhřebského divadla a dítě vyrostlo jako Chorvatka.

O svém životě vypravovala pí Růžičková-Strozziová takto:

»Ubohý můj otec zemřel záhy; nastydl se hase požár. Protože jsem už jako dítě jevila pěkný hlas, dala mne matka do hudební školy. Bylo nás tam celkem pět žaček, a když mi bylo třináct let, pokládali mne už za vyučenou. Učitel mne však vedl tak, že jsem přepínala hlas, a jednou se mi při arii nějak porouchala pravá hlasivka a bylo po zpěvu.

Nedovedu vylíčiti, jak jsem byla zoufalá. Měla jsem už vše připraveno, i banovo stipendium jsem dostala, abych se šla zdokonalit do Vídně, a teď jsem pozbyla hlasu! V zoufalství svém jsem chtěla vystoupiti na věž dómu a skočit s ní, a chudák matka, které také nebylo lépe, mne stěží upokojila. Odjely jsme do Vídně, pro-

fesor prohlédl mi hlasivky — ale nic naplat, zpěvný hlas byl zmařen!

Vrátily jsme se do Záhřebu a chorvatský herec Josef Freudenreich mne přiměl, abych se pokusila o umění dramatické, cvičil mne šest neděl, a na to jsem ve věku patnácti let poprvé vystoupila. Hrála jsem všechno, i v operetách, a bylo období, kdy jsem ze sto jedenácti představení účinkovala v devadesátidevíti.

V létech osmdesátých jsem se odebrala do Vídně na nové studie. Nemohla jsem z gáže své v Záhřebu žíti... bylo to nemožno. Pravím to klidně: byla jsem v hrozných poměrech hmotných. Snášela jsem hlad, zimu... ano, hladověla jsem a mrzla jsem. V zimě se u nás vůbec netopilo. Mohu studovat jenom v noci, ve dne mne všechno ruší, a krom toho jsem příliš horlivou hospodyní, než abych všude osobně nedohlédla, a v zimních nocích jsem si obalovala nohy, abych tolik nemrzla.

Ve Vídni jsem studovala tři měsíce u herce dvorního divadla Kürschnera — hlavně roli Debory, která je z mých nejmilejších. A nastal významný den, kdy jsem měla hráti na zkoušku před komisí dvorního divadla. Byla jsem nanejvýš vzrušena. Sonnenthal markýroval mého spoluherce a četl svoji úlohu z knihy. Dodala jsem si odvahy a zahrála z celé duše s veškerou silou citů svých — a Sonnenthal odhodil náhle knihu a hrál také!«

Ředitel Laube i Baumeister přimlouvali vítězné umělkyni, aby přijala engagement u dvorního divadla, ale umělkyně v poslední chvíli — hlavně vlivem matky své, kterou nade vše milovala — vrátila se přece zase do Záhřebu a působí tam podnes.

A zase nastala pí. Růžičkové-Strozziové intensivní práce tvůrčí, která je tím cennější, že umělkyně žila v poměrech plnému rozvinutí hereckého nadání nepříznivých. Bylo smutným, ač přirozeným úkazem, že hmotná odměna nebyla ve správném poměru s jejími vynikajícími výkony. Vrozený smysl paní Marie pro správu domácnosti ji nutil, aby věnovala velký díl času svého péči o rodinu (provdala se roku 1872 za Ferdinanda markýza Strozziho), a v této snaze i překotném chvatu velkého počtu úloh, které se na ni valily z repertoiru jediného velkého divadla chorvatského, snažícího se, aby vyhovělo úkolu pěstovati dramatickou tvorbu domácí i ukájeti žízeň obecenstva po novinách cizích — měla poskrovnu času, v němž se mohla oddávati studiu a pronikání úloh.

A přece vynikla, a to měrou vrchovatou, takže ji právem vážní kritikové nazvali slovanskou Sárou.

Láska obecenstva záhřebského k umělkyni rostla každou její novou rolí. Mladičká herečka vystoupila na zemském jevišti chorvatském poprvé dne 2. ledna 1868 v Sirotku Lowoodském, a za čtyřicet let dosavadního působení svého vytvořila přes pět set postav.

Jaká to ohromná řada studií!

I sláva její rostla a začali ji oceňovati i za hranicemi vlasti její.

Dne 30. srpna 1886 vystoupila na našem Národním divadle. Zahrála v prvních pohostinských hrách Sardouovu Fedoru, Claire v Majiteli hutí, Shakespearovu Julii a Evu z Losu v Mageloně, vše za nadšeného obdivu obecenstva.

Nadšení a láska, se kterými se v Praze setkala, vložily jí do duše dvě semínek, která tam zvolna ale bezpečně klíčila. Byla to touha státi se členem Národního divadla a přání zahráti si česky.

Úmyslu vstoupiti do členstva Národního divadla se umělkyně vzdala ještě než podnikla kroky, aby se stal skutkem; za to provedla úmysl druhý.

V listopadu 1894 přibyla do Prahy podruhé a hrála (krom Adrienny Lecouvreurové a Markéty Gautierové, které hrála chorvatsky) po česku Gazdinu robu a Claire v Majiteli hutí. České ty role opakovala téhož roku v divadle brněnském.

Kolik práce obětovala tomuto projevu lásky k jazyku matčinu, prozrazují nám slova p. redaktora Kuffnera v kritice Nár. Listů z 22. listopadu 1894:

»V úterý hrála paní R.-St. po česku Evu v Gazdině robě... Byl to bravurní kousek, ale vydařil se skvěle. Paní R.-St. dokázala jen znovu, jakou je umělkyní vážnou a svědomitou. Žádnou hříčku, žádnou lehkomyslnost si tu nedovolovala s obecenstvem.

Studovati roli v cizím jazyku? Proč ne? Však dříve třeba studovati — jazyk! řekla si. A vážné práce odtud plynoucí nelekala se naše umělkyně. Dvě léta věnovala studiu češtiny, české deklamace a výslovnosti, konajíc k uměleckému výkonu svědomité přípravy. Jaký div, že výkon dopadl skvěle... Chorvatská umělkyně osvědčila se výbornou českou deklamátorkou. Ovládá české slovo zvukem i obsahem dokonale, přednes její do posledních odstínů myšlenky je přesný, čistý, vzorný . . .

Tak zdařilý pokus chorvatské tragédky jistě nezůstane nepovšimnut ve slovanském světě uměleckém. Je to kus slovanské vzájemnosti do umělecké praxe přeložený, jaký zasluhuje vší pozornosti.«

České noviny vůbec oslavily tehdy oslňující hru a velkolepé úspěchy milého hosta nadšenými články.

Repertoir paní R.-St. byl a je tak rozsáhlý, že nelze vypočísti ani čelnější jeho postavy. Fedora, Magda, Kameliová dáma, Claire, Adrienna Lecouvreurová, Medea, Elektra, Hippodamie, La-

dy Macbethová, Desdemona, Ofelie, Julie... A ač jako jediná představitelka velkého stilu na záhřebském jevišti bezděky stále více vstupovala do úloh tragických, vyniká stejně i v rolích veselohernich, salonních a konversačních. Její Blažena v »Mnoho povyku pro nic«, Porcie v Kupci benátském a pikantní Claudie v Donnayových »Milencích« jsou nepřekonatelny, a velký její genius se osvědčuje obdivuhodně i v postavách Ibsenových, Strindbergových a Maeterlinckových.

Veškery posudky, ať kritiků našich z doby jejích pohostinských her, ať chorvatských, souhlasí v jednom, že výkony paní R.-St. spočívají na citu a pravdě, že je to umění, prosté všeho pachtění po effektech a hledaných příkrasách. Její postavy jsou vždy jednolity bez bizarrních líbivých podrobností, její výkon je vždy čistý a poctivý. Proto jest její umění velké a věčně mladé. Její umělecký temperament podobá se paprsku jarního slunce, které pozlatí všechno, oč zavadí.

Velkolepému nadání a tvůrčí síle umělkyně napomáhá i vzácně krásný divadelní zjev. Návštěvník jeden ji líčí: »Elegantní postava, neobyčejně interessantní ostře kreslená hlava, temný vlas umělecky přistřižen, velké, výmluvné oči ovroubeny stínem, markantní nos a ústa . . . a nemalý dar přírody: zvučný, příjemný orgán, jakému brzy není rovno, a kterého pí. R.-St. se znamenitou dovedností umí využitkovati.«

Roku 1893 vydala se slovanská Sára na uměleckou pout po slovanském jihu. Zahájila první představení v prvním chorvatském divadle v Přímoří ve Splitu, hrála v chorvatské čtenářské besedě ve Rjece, vystoupila v Pulji a v Zadru.

Je dojemno čísti slova upřímného vděku menších měst, v nichž štědře rozhazovala vzácné drahokamy svého umění, budíc tím uvědomění národní a přispívajíc seč síly stačily Družstvu sv. Cyrila a Methoděje, chorvatské to Matici pro Istrii. Puljský časopis napsal:

»St. šla do Pulje sbírat vavříny — a co je hlavní, pozvednout ducha a hrdost tamnějších Chorvatů. Jeť istrijskému trpiteli velkou potěchou, může-li se pochlubiti cizincům a nepřátelům svým chorvatským uměním a hvězdou, jakou je St.«

»Gospodja markiza Marija Ružička-Strozzi,« jak ji nazývají, oslavována jako nebeský zjev krajany v Přímoří, z nichž mnohý do té doby ani netušil, že jest nějaké umění chorvatské.

V prosinci 1907 hrála zase pohostinsky v Pulji (tamnější vlašský časopis Luce z 28. prosince 1907 nazývá ji »la Duse slava« a »la stella più fulgida del teatro slavo« — slovanská Duse — nejzářivější hvězda slovanského divadla), a roku 1908 v Dubrovniku. Tam se nadšeného loučení s ní súčastnil i náš Klostermann.

Dne 18. ledna 1909 slavilo záhřebské divadlo a s ním celý chorvatský národ čtyřicáté výročí prvního vystoupení paní R.-St. Jaký to byl triumf, dovede pochopiti jen kdo zná plamenného, vzletného ducha chorvatského národa.

Intendant, důstojný umělecký druh oslavenky, pan Andrija Fijan, kterého nazývají chorvatským Irwingem vedle chorvatské Ellen Terryové, podal jí vavřínový věnec se stručným tímto významným proslovením:

»Z divukrásného sadu vavřínového, štěpeného tvojí rukou a proslaveného tvým jménem, přinášíme tyto haluze, abychom ověnčili nesmrtelnou zelení tebe, oslavenko. Věru, chorvatské drama nemá pro tebe daru vzácnějšího. Kolik jsi krás a ideálů královskou štědrostí národu rozdala, vrací se ti tímto věncem slávy a vroucí vděčnosti. Věčná zeleň jara krášliž čelo tvoje, vílo chorvatské Thalie!«

Věnců, darů, pocty a pozdravů bylo bez počtu, a všechny rozechvívala radost, že oslavenka po dlouhé, plodné činnosti stojí plna sil, vzletu a nadšení a že ještě dlouhá léta bude nejjasnějším sluncem a nejkrásnější ozdobou scény chorvatského národa.

Zdravíme vznešenou umělkyni co nejvroucněji. Ante P.

ONDŘÍČEK A PAGANINI. O zvláštním setkání slavného českého mistra s mrtvým Paganinim, jehož demonické umění uvádělo v úžas celý kulturní svět, učinil zmínku anglický spisovatel Loveland v »Monthly Review«. Roku 1893 dovolil syn Paganiniho otevříti rakev svého otce, aby slavený náš virtuos popatřiti mohl ve tvář velkého svého předchůdce. Byla to velká chvíle v životě českého umělce, když stanul před tělesnou schránkou Nesmrtelného, a zanechala v jeho duši hluboké stopy. Této zmínce předchází delší historie o osudech Paganiniovy mrtvoly. Po životě plném neklidu a nestálosti ani ostatky jeho nespočinuly v pokoji. Vypravování o tom zní přímo dobrodružně — romanticky. Paganini zemřel r. 1840 v Nizze a teprve po 36 letech uloženo tělo jeho k trvalému odpočinku. Na smrtelném loži se vyzpovídal, nepřijal však večeři Páně, poněvadž trpěl dávením. Biskup zakázal proto mrtvolu křesťansky pochovati. Syn umělcův a zpěvačka Antonie Bianchiová dovolávali se pomoci soudu a zakročili konečně i v Římě, odkud nařízeno věc komissionelně vyšetřiti. Mezitím nedostatečně balsamovaná mrtvola ležela v nemocnici. Vyskytly se však hrůzné pověsti o zjevech duchů a úřady z obavy před nepokoji daly zesnulého mistra dopraviti do lazaretu ve Villafrance. Ale po měsíci rozklad už velice pokročil a správa nemocnice dala vynésti rakev s mrtvolou k moři. Po několika dnech tohoto neslýchaného uložení dal přítel

mrtvého houslisty, hrabě z Cessoles, rakev tajně odnésti na statek hraběte Pierlase. Po dvou letech odhodlal se mistrův syn otcovy ostatky přenésti do Janova. Brtvola naloděna, ale janovské úřady nedovolily lodi přistáti, poněvadž připlula z Marseilu, kde byla cholera. A zakázáno tak učiniti i v Cannes. Rakev pohřbena tedy z nouze na osamělém ostrůvku. Odtud přenesena r. 1844 na rodinný statek blíže Parmy. Ale r. 1853 vykopána opět z důvodů zdravotních a znovu nabalsamována. Teprve r. 1876, tedy po 36 letech, došlo svolení z Říma pochovati ostatky v kostele Madonna della Staccata v Padově. Stalo se to s obřady velmi slavnými. Roku 1893 otevřena rakev k vůli Ondříčkovi a za tři roky na to hlava mistrova fotografována a tělo přeloženo do nové rakve, opatřené okénkem, kterým lze tvář mrtvého pozorovati. Od té doby klid mrtvého genia nebyl porušen.

VÝBOR SPOLKU ČESKÝCH SPISOVATELŮ BELLETRISTŮ »MÁJ« poslal Václavu Štechovi tento blahopřejný projev:

Výbor Spolku českých spisovatelů belletristů Máje v Praze, který ke své upřímné a vroucné radosti má čest počítati Vás ke svým nejmilejším, nejzasloužilejším a nejdražším členům, vítá dnešního dne se vším krásným zadostiučiněním milou příležitost Vašich Abrahamovin a posílá Vám k nim vřelý svůj projev oddané přátelské lásky a upřímné přání všeho v životě nejkrásnějšího a Vašim citům, Vašim tužbám a Vašemu snažení svrchovaně cenného. Výbor Máje, jemuž Vaše nadšená, iniciativná a nezištná práce dala do vínku tolik drahocenných odkazů, tolik vysoce cenných myšlenek a praktických vymožeností významu dnes ještě ani nedosti oceněného, odkazů, o kterých teprve nezaujatá budoucnost pronese svoje uznalé a oceňivé mínění, s radostí a vděčně vzpomíná v krásný den Vašich padesátých narozenin všeho Vašeho dlouholetého spolupracovnictví, vroucí snahy a ideálních tužeb, kterými Jste po léta význam spolku podpíral, zdůrazňoval a vedl výš a výš... Vzpomíná všeho významu Vašeho na poli české literatury dramatické i novellistické, ve které Vám kdysi literární historik vymezí místo stejně výrazné jako originální a vysoce záslužné... Vzpomíná všech Vašich krásných snah na zodpovědném, ale tím významnějším a krásném poli vychovatelském, v oboru práce vudčí a organisátorské, na poli širých snah kulturních vubec... A prosí dobrotivý Osud, aby Vám ještě dlouho, dlouho popřál tolik duševních sil, skálopevného zdraví a nemizivé svěžesti citu i srdce, kolik ji zapotřebí mít budete ke všemu vyvrcholení důležitého poslání, k němuž Vás předurčil. Buďte, slovutný pane řediteli a vzácný příteli náš, ještě dlouhá, dlouhá léta zdráv. Vy i všecka milá rodina Vaše, a uchovejte spolku Máji i na dále, do dalších četných decennií svoji lásku i milou přátelskou náklonnost.

Za výbor Máje, spolku českých spisovatelů v Praze, srdečně oddaní: Fr. Herites, náměstek předsedův, Fr. Sekanina, jednatel, J. M. Hovorka, pokladník.

ALOIS SEDLÁČEK ČTYŘICET ROKŮ U DIVADLA. Takřka poslední mohykán ze staré a slavné naší herecké gardy, Alois Sedláček, překvapil svět svým jubileem — myslil bys, že je čtyřicátníkem, a on zatím — milý náš Nezmar — je už čtyřicet roků hercem. Zahraje si ve svůj památný den Bohrmana v Katakombách — jednu ze svých nejlepších rolí. Tak znamenitě hraje tohoto zkostnatělého byrokrata, že na veselohru chodí mnoho bývalých Bohrmanů. »Jeden vrchní rada,« vypravuje pan jubilant, »potkal mne po premiéře, běží ke mně, ruce mně potřásá, gratuluje a povídá: »Také jsem býval, pane Sedláčku, takovým Bohrmanem, také jsem prožil řadu let v katakombách... ale teď už jsem dlouho nahoře...« Nevynechá prý ani jediného představení Katakomb.

Stojím s panem Sedláčkem před divadlem. Přiběhne sluha a podává mu dopis. »Z dobrého pramene se dovídáme,« píše mu pan ředitel Schmoranz, »že bude tomu v květnu čtyřicet roků, co jste herecky záslužně činným.« Tak už je to venku! Jaká pomoc . . . budu tedy slavit jubileum! Jsem hercem čtyřicet roků... dlouhá, dlouhá míle, ale stal jsem se jím z lásky, z pravého nadšení a zůstanu jím, dokud nenadejde okamžik, kdy je záhodno včas odejít. Svatý, drahý mistře Nerudo... žehnám Tvojí slavné památce! Kdyby Tebe nebylo, byl jsem dnes řemenářem, konidlo bylo mým povoláním — Tys byl mým prvním, shovívavým kritikem, Tys mne povzbudil, poradil, abych šel k divadlu...«

Je zajímavá kapitolka o prvních počátcích Sedláčkových, o jeho setkání s Nerudou — pan jubilant ji sám napsal. Čtenář ji najde na čestném místě Máje.

Dr. ANTONÍN PAVLÍČEK, starosta okresu Karlínského, právník vzácného věhlasu, zemřel dne 2. t. m. Pavlíček působil v Karlíně jako advokát téměř plných čtyřicet let. Zastávaje s řídkou svědomitostí řadu čestných funkcí vědeckých i občanských. Právnických jeho spisů — a je jich dlouhá řada — dovolávají se vědecké autority české i cizí. Pavlíček byl však netoliko vynikající právník, ale i výborný člověk; osvědčil to i svou závětí, v níž pamatoval značnými odkazy na mnohé národní i lidumilné účely, mezi nimi i na spolek českých spisovatelů belletristů Máj

JAN BEDŘICH KITTL: LITOGRAFIE JOSEFA MÁNESA.

ZAPOMÍNANÝ DIVADELNÍ ŘEDITEL. Přihodila se prazvláštní věc — pozapomnělo se v určitém případě na to, kdo byl prvním ředitelem Národního divadla. Je pozoruhodno, že právě v tomto kulturním pořadí objevila se tak křiklavá mezera v paměti kronikáře. V politice jsme mnohem školenější — při každé změně ministerstva, která není u nás právě vzácností, předkládá se nám až do omrzení výpočet všech padlých ministerských veličin. Nezapomene se na nikoho — ani na největšího a nejúpornějšího našeho nepřítele — ba ani na kata ne. Kronikáři mají jindy znamenitou paměť a spolehlivé pomůcky, nevynechají v pořadí ani jednoho presidenta, nezapomenou na papeže, nezapomenou na arcibiskupy a místodržitele, nezapomíná se ani na sultány, — ale zapomnělo se na důležitého kulturního pracovníka, na člověka, jenž kladl základní kámen k rozvoji prvního našeho uměleckého ústavu.

Ukázala se potřeba, aby zakročil curator mortui. Učinil to časopis »Union« v několika notickách, nejvýznamněji v č. ze dne 27. dubna, v jehož feuilletonu Dr. M. (Dr. Marek?) osvěžil v paměti vřelými slovy zásluhy prvního ředitele Národního divadla J. N. Maýra. o Národní divadlo. Je tu věta, jež by měla přijíti na Maýrův pomník: »Jeho repertoir vykazoval díla nejlepších národních skladatelů (Smetana — Dvořák — Bendl — Šebor — Rozkošný — Blodek atd.) i dramatických spisovatelů (Kolár — Vrchlický — Bozděch — Durdík — Jeřábek atd.) a odpovídal uměleckým požadavkům, jež mohly býti na tento ústav kladeny.«

Ale zásluhy Maýrovy mají, jak vidno z následujícího, mnohem hlubší kořeny. Roku 1902 uveřejnil Máj z péra Dra Fr. Lad. Riegra článek »První počátky českého divadla«. Pisatel těchto řádků, jenž měl čest psáti Riegrovo diktando, pamatuje se velmi dobře na úvod, jejž Rieger předeslal zmínce o Maýrovi. »Na tomto muži spáchána byla veliká křivda. Zapadl a nikdo o něm nemluví, nic se o něm

takřka neví. Bude dobře, když se poví o něm několik slov.« Starý pán diktoval pak svým jadrným hlasem věty, jako ze žuly tesané:

Zápas mělo divadlo o existenci ovšem tuhý. Musilo se zkusit to a ono, a ne každá zkouška se zdařila. Musilo se mnoho šetřit, musilo se dobře hospodařit. Jen tak bylo možno, že jsme mohli prorazit a svou scénu udržet. Bylo ctí národa, abychom nepadli. Před tím na sněmě uváděl strahovský opat Zeidler jako hlavní argument o zbytečnosti druhého divadla to, že prý divadlo české bude míti tak slabou návštěvu, že se neudrží. V prvních letech to šlo slabounce. Vybíralo se časem jen asi padesát zlatých. Ředitel Maýr však se o divadlo staral velice svědomitě. Mnoho se mu vytýkalo, ale myslím, že se mu ve mnohém nespravedlivě křivdilo. Maýr byl divadelní praktik a hudebník, své věci rozuměl jako bývalý tenorista, staral se s velkou pilí o zvelebení zpěvohry a houževnatě o to pečoval, aby divadlo finančně prosperovalo. Měl neobyčejně těžkou a zodpovědnou posici. Nebylo herců, nebylo zpěváků, nebylo obecenstva, a byl tu starý předsudek, že co je české, za nic nestojí. To se musilo přemáhat, všechno z gruntu tvořit, a to se má uznati a oceniti. Smávali se mu, že co ředitel i svíčky odpočítával. Maýr sám na všechno osobně dohlížel — ale i šetřením získal si nepopiratelné zásluhy. Do jaké míry byl na př. již za Maýra zdokonalen sbor, o tom svědčí slovo znalce kapelníka Vitaliho, otce slovutné zpěvačky, jež také v Praze pohostinsku vystupovala. Seděl jsem s ním v lóži ve velké opeře v Paříži. Vitali se mne ptal, jak se mně líbí představení. »Solisté jsou výborní,« řekl jsem, »ale sbor by mohl býti precisnější.« Tu se Vitali rozesmál a řekl: »Takového sboru, jako vy máte, nenajdete v celém světě!«

»Skizzuji jen,« pokračoval Dr. Rieger, »protože myslím, že se vám jedná jen o drobný retrospektivní obrázek. Z těch padesáti zlatých jsme to ale brzo přivedli na větší obnosy. Vidím jasně Maýra před sebou, jak jednou, když pokladník přinesl pokladní výkaz o prodeji vstupenek, zvolal: »Sláva, už máme tři cifry!...« Jen když příjem obnášel přes sto zlatých... už jsme měli radost.« K.

LITOGRAFIE JOSEFA MÁNESA: Jan Bedřich Kittl. V zašeřeném zákoutí obchodu se starožitnostmi, kde je v neladu nahromaděna spousta nejrůznějších předmětů, ze všech konců světa sehnaných, nalezli jsme vzácnou litografii Josefa Mánesa, která má kromě toho velikou cenu uměleckou. Povalovala se tam Bůh ví jak dlouho a čekala řadu let na svoje vysvobození z prachu a pohození. Neměla valné ceny ani pro majitele obchodu, jenž jí už ani nenabízel. Ví, že na ni přijde jednou řada — člověk prý musí trpělivě čekat, až náhoda do krámku zavede milovníka takových věcí. Vezme obrázek do ruky, oči mu zájiskří — a už je několik korunek za ni v kapse. Měli jsme upřímnou radost z cenného lovu — vždyť můžeme se zase pochlubiti Mánesem, dílem dávno zapomenutým, dnes skorem neznámým. Znalec nás informuje, že je to podobizna bývalého ředitele hudební konservatoře pražské Jana Bedřicha Kittla, dar, věnovaný žáky konservatoře milovanému řediteli roku 1858. Ottův Naučný Slovník píše: »Skladbami svými řadí se Kittl k starší romantické škole německé, repraesentované Mendelssohnem; postřehnouti lze v nich vybranou stránku melodickou i harmonickou, jasný smysl pro okrouhlost forem, výbornou techniku instrumentační, avšak i střízlivost citu, která až do chladnosti druhdy upadává. Ač byl rodem Čech, ovzduší, v němž žil, a nedostatek individuality, který v řadě všech starších českých skladatelů teprve zjevem Smetanovým plně vyšel na jevo, zavinily, že ve své vlasti upadl v zapomenutí; nebyl ani svědkem vzniku pravého umění českého, neboť r. 1865 byv proti vůli své propuštěn z úřadu (čestného), poněvadž hmotné poměry ústavu zůstaly za jeho řízení hluboko pod uměleckými, strávil v nedostatku zbytek života v Poznaňsku. Zajímavo je, že komponoval operu (Die Franzosen vor Nizza) na text Richarda Wagnera. Originál nalézá se v Městském museu pražském. Reprodukci litografie zavděčíme se asi nejvíce hudebníkům ze starší aery pražské konservatoře — mnoho těchto veteránů už asi není, proto tím milejší a vzácnější tato vzpomínka. —or.

Václav Krofta: NÁLADY OSAMĚNÍ. (Nakl. Lad. Grund na Kr. Vinohradech). Autor „Pohádek smutných očí" zůstal věren sobě i v nové knížce svých veršů. V pěkné a uhlazené formě podává nám nálady z přírody, obestřené mírným a tichým steskem vzpomínek. Celek není prost jisté monotonie, jsouť si nálady všecky dosti příbuzny a blízky, a není tu čísel, která by nad jiná vynikala, ať vzletem nebo hloubkou. Vše drženo je jaksi v stejné úrovni. Ale místy kmitne vkusný obraz nebo neotřelý rým, a vším proudí mírně zvlněný cit básnické duše, která tklivě dovede líčiti blaho lesního ticha a šumící vody. *—a—*

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 32.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

EMIL PAUER:

IMMORTELLA.

„Již umřela.“ — Tak všichni řekli,
kdož znali krásnou Helušku
Já uzřel jsem ji sladce spící,
kol háje květem jásající
jí luznou daly podušku.

Ta ze sněženek byla tkána
lem dalo modro fialek,
a na ňadrech dvě ručky bílé
si nesly květy nad vše milé,
hrst petrklíčů do dálek.

V závěji květné, aromatné
úplně mizel rakve kraj,
od nožky skryté ve střevíčku
až k černým vláskům, oušku, líčku
vše jarní, vonná, sladká báj.

Tak uviděl jsem malou Helu,
hrál na čílku jí hvězdný svit
a že by Smrt to hrozná byla,
jež na rtíky ji políbila,
já nemoh, nemoh uvěřit.

Spíš pravdou je, co sama děla,
a tomu věřím milerád,
rtík v horečných snů šeptal době:
„Mne andělíček volá k sobě,
já s hvězdičkami jdu si hrát.“ —

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Ani od četaře nepřijal depeše a couvl zase do stanu.

„Nic tedy naplat, hoši, musíme se objevit pěkně jak se sluší a patří podle předpisu, nemít na sobě těch kalhot, nic by tu nebyly platny všechny generálovy rozkazy — na mou duši, to jsem si nepomyslil, že by se mohla krásně prohrát bitva pro troje nevyprané podvlékačky — tak, chlapci, ne, byste si to spletli, jen pěkně zvolna a rozvážně, aby vám snad na konec nezbyla některému prázdná nohavice.“

Oblékaje se, obrátil se na slovíčko k pěšáckému poddůstojníkovi.

„Prosím vás, příteli,“ pravil důvěrně, „kdo byl ten zrzavý Vlastinoha?“

„To byl podplukovníkův pan pobočník —“

„Aha, a tohle je jeho pan pes — co na nás pořád vrčí, potvora pohanská? Mlčíš, půjdeš si lehnout, chceš dostat? Což se ten vzteklý živočich nedá okřiknout? To si myslím, že by ti chutnalo myslivecké maso, ale jen pojď, uvidíš!“

Desátníkovi se líbilo, že četař mluví tak neostýchavě a od plic. Nabyl k němu také trochu důvěry, které přibývalo, když viděl Floriana a jeho myslivce v kalhotech.

„Ten rozumí jenom maďarsky,“ povídal s úsměvem a tiše, aby ho nebylo slyšeti do stanu. „Pan nadporučík ho dostal z Pešti od jedné slečny.“

„Tedy si s ním promluvíme po maďarsku,“ kasal se četař a rychle sháněl v paměti některé maďarské slovo. Neuvízlo mu v ní nic jiného než nápis na okénkách v uherském železničním voze, varující cestující obecenstvo, aby se nenahýbalo z okna.

A teď četař Florian pánovitě se rozkročil před psem a zvolal:

„Ne tešék kihajolny!“

Stal se div, nad kterým ustrnul i nehybný desátník. Pes po tom zvolání stáhl ocas mezi nohy a kňuče honem se schoval do stanu.

Odtamtud se ozval ostrý, kuckavý smích, jako když někdo někoho škrtí.

„Kdo to volal? Kdo to umí tak pěkně maďarsky?“ promluvil ostrý hlas a snědá, hubená hlava s bílou noční čepicí vykoukla ze stanu.

Desátník srazil opatky, salutoval a hlásil, jakoby odříkával naučenou řeč:

„Poslušně hlásím, pane podplukovníku, to právě volal tuto pan kommandant myslivecké patroly, která donesla od pana generála depeši.“

„A kde je depeše? Proč mi neodevzdáváte tu depeši?“ rychle se ptal podplukovník.

Za ním ve stanu vysvětloval nadporučík pobočník, že patrola přišla v tak hanebném nepořádku, úplně bez kalhot a bez bot, že jí tedy poručil dříve se obléci, než jí bude dovoleno odevzdati panu podplukovníkovi přinešenou depeši.

Podplukovník se dal znova do řezavého smíchu.

„A proč přišli bez kalhot a bez bot?“

Na to nadporučík nedovedl odpověděti, vysvětlil to však četař Florian řka, jak musili přebroditi řeku a že jim nezbývalo kdy na oblečení, chtěli-li depeši co nejdříve odevzdati.

„Docela dobře!“ zvolal podplukovník. „A teď, myslivci, kalhoty zas dolů, honem, rychle, jaká pak tady etiketa — vždyť já jsem taky jenom v podvlékačkách. Kalhoty zas dolů, povídám, vrchní i spodní, tak, ať jste zas, jak jste přišli — a teď sem s tou depeší!“

Chechtajíc se, hlava v bílé noční čepici zmizela opět ve stanu, kde po té nadporučík rozsvěcoval svíčku a chystal si papír na podplukovníkovu odpověď.

Podplukovník Medvey přečetl generálovu zprávu, načež ještě jednou vystrčil ze stanu hlavu.

„Tu máte a zatím se posilněte, fenomenální četaři se svýma dvěma muži,“ pravil nepozbývaje dobré míry a podal Floriánovi láhev vína. „Je taky uherské, ale to nevrčí jako tuhle pes páně nadporučíkův, není-li pravda?“

„Taky bychom je dovedli zkrotit, kdyby vrčelo,“ osmělil se zažertovati četař.

„Řekl byste mu zas, aby se neráčilo nahýbati z okna?“ znova se rozesmál podplukovník a přidal k láhvi ještě tři doutníky.

Odpověď byla napsána právě ve chvíli, kdy patrola dopíjela víno Podplukovník opět vylezl ze stanu, tentokráte celý, jak byl, ve své noční čepici a v podvlékačkách. Odevzdal depeši pro generála četařovi a drže se pak oběma rukama za břicho, přijal jeho hlášení, že se dává na zpáteční cestu.

„Kehrt euch — Marsch!“ velel četař svému mužstvu, a jak myslivcům při svižném obratu pleskly bajonety o nahá stehna, a jak uviděl v šeru nočním jejich pozadí, podplukovník až k udušení se rozchechtal.

„Marsch — Marsch!“ volal v smíchu, kyna jim rukou, ale přece jen stále se díval za nimi, jak jejich nohy se ještě zasvítily mezi ohni, a neodcházel do stanu.

Patrola slyšela jeho ostrý smích ještě potom, když již nanovo přecházela řeku.

A teprve pak uznal za žádoucí tiše vzbouřiti ležení a vypraviti se proti nepříteli.

XXV.

Když se přebrodili, zastavili se na chvíli, aby oblékli nohavice a obuli boty. Bylo jim dosti veselo, podplukovníkovo víno, jeho rozmar a vůbec i krásná májová noc působila v nich náladu značně utěšenou, ve které dřívější nebezpečí jim připadalo vzdálenější a menší.

Dokuřujíce ještě oharky doutníků, vzácný požitek v těch místech, kde mezi důstojníky byla nouze nejen o dávku spravedlivého havanského lupení, ale kde i všední viržinko nebo kuba znamenalo závidění hodnou pochoutku, naši myslivci se sbírali s oroseného trávníku.

V tom z nenadání promluvil na nimi tichý, zdvořilý hlas:

„Dobrý večer, páni vojáci!“

Rázem se vztýčili a pevněji sevřeli pušky v rukou.

Viděli před sebou chudě oděného Hercegovce malé postavy a krátkých, jako rozkleslých nohou. Pro tmu nebylo mu viděti do obličeje, dalo se jen hádati, že není dosud stár, což také dotvrzoval jeho svěží hlas. Přes pravé rameno měl zavěšenou strakatou brašnu, upletenou z kozí srsti, a nohy vězely ve velikých opáncích.

„Dobrý večer,“ po malém váhání zahučel četař, „kde jsi se tu tak z čista jasna vzal, podivný člověče? A co tě k nám vede, co vlastně chceš u nás?“

„Rád bych šel s vámi, úzko je mi dnes jít samotnému.“

„Proč se vydáváš v noci na cestu, když jsi takový strašpytel? Měl jsi raději zůstat doma, hezky v bezpečí a v teple u své žínky.“

„Musil jsem jít, gospodine, starý nemocný otec volá. Jsem již dva dlouhé dny na cestě.“

„A odkud přicházíš?“

„Až z Nevesině.“

„A kam jdeš?“

„Do Gacka.“

„Pěkně jsi se uhnul z cesty. Z Nevesině se chodí do Gacka přes Studený Potok a přes Fojnici a ne takovou oklikou pod Bělašicí a přes Crnici — to jsou věru tuze prostopášné nápady. To jako já bych ti teď chtěl namluvit, že jdeme ze Sarajeva na Mostar a že se tak zbůhdarma světem mlátíme a klátíme, protože nám stůně majka.“

„Boga mi,“ odvětil cizinec, „máš pravdu, gospodine, vždyť já vím, že tudy není cesta na Gacko. Znám tam dobře cestu, šel jsem po ní už aspoň dvacetkrát, ale dnes jsem musil zbloudit zúmyslně, protože jsem se obával, abych nepadl do rukou povstalcům.“

„Mlč, nepovídej, tys měl nejmíň strachu z povstalců! Co by ti udělali, prosím tě, co by si na tobě vzali, vždyť jsi jako jejich, člověče! Poslouchej, dobrý muži, mně se zdá, že nám chceš něco pověsit na nos, ale my nejsme dnešní a nevěříme. Nebylo by libo vyhnouti se naší společnosti, drahý brate? A když se tak bojíš o kejhák, nechtěl bys se dočkat ráno támhle pod ochranou celého vojenského tábora? To je mnohem bezpečnější, věř, a pan podplukovník Medvey je nadmíru hodný pán, častuje hosty dobrým vínem a ještě lepšími doutníky. Koukej, brate milý, právě jsme ti ukázali, kudy se k němu chodí, tady přes řeku je to nejkratší. Stačí jenom shodit opánky a namočit si trochu gatě, ale to zas uschne ráno na sluníčku, to pranic takovému zdravému člověku neuškodí. A abysi snad opět nezabloudil, tuhle moji vojáci ti budou ukazovat puškami cestu, rozumíš? Kdybys šlápl trochu vedle, hned tě upozorní, střelí, tak hoši — střílet!“

Oba myslivci na ten povel strhli pušky do vodorovné polohy proti cizímu mužovi.

„Hajdy přes řeku!“ poroučel mu Florian.

Hercegovec neodporoval.

„Jak poroučíš, gospodine, nemohu se zdráhat,“ řekl krotce, zasmušile, ale poslušně a shýbl se, aby si zul opánky.

Ta neočekávaná poslušnost rázem odzbrojila četaře Floriana.

„Nech toho a pojď,“ pravil mnohem mírněji, „ale musíš jít před námi.“

Hercegovec ochotně se vzchopil, poděkoval a pak beze slova nastoupil cestu směrem, který mu četař naznačoval.

Ubírali se po paměti údolím, kudy byli prve přišli, a cizí muž stále mlčky kráčel před nimi. Šel tak tiše ve svých opáncích, že nebylo ani sebe méně slyšeti kročejů, které Florian v duchu přirovnával k plížení mladé lišky, již vojáci vychovali na Čemerně. Chvílemi napolo obracel k vojákům hlavu, aby se přesvědčil, jde-li tak dobře, a když mu četař němým pokynem přisvědčil, vždy jako spokojeněji a čileji zase vykročil.

(Pokračování.)

ST. KOVANDA:

LOS.

Když se vracel jednou odpoledne regenschori Suchánek od karet domů, v dobré náladě a s výhrankem, zašel do trafiky a koupil si tam los. Myslil na to už několik dní a tentokrát to provedl. Plakát mocně lákal, tak mocně, že by byl dovedl vyvábiti poslední peníze z kapsy.

Žena jeho se chystala, když zavřel dvéře, počít onu stokrát slyšenou řeč o neužitečnosti, ba přímé škodlivosti hry karetní a vysedávání v hospodě; ale všechny její argumenty se zajíkly v hrdle, když vytáhl manžel z kabátu los a rozestřel jej na stole.

„Tady si přečti a mlč!“ děl skoro s rozkazem a ukazoval na několik čísel ověšených vzadu nullami. „To možno vše na los vyhráti. A řekni potom, že nemyslím na rodinu!“ dodal vyčítavě.

Suchánková byla skutečně v rozpacích. Přitočila se k muži, četla potichu text losu a ponenáhlu se skloňovala tváří k rameni mužovu, i kladla mu zlehka ruku kolem krku, až pojednou ucítil Suchánek tak vřelé objetí, o jakém se mu ani nezazdálo v devátém roce manželství. „Máš přece jen dobré srdce!“ zašeptala mu do ucha. „Kdy to může vyjít?“

„Nečetla jsi? Neodvolatelně 14. prosince r. 1908.“

„To je na druhý týden v pondělí.“

„Tak jest; za necelý týden.“

„Bože, bože!" otřásla se slastí Suchánková, ale odběhla do kuchyně za dětmi, jež strhly právě v kuchyni huronský křik.

Když se vrátila, byl již Suchánek po domácku, ale stál zase u stolu a oči měl upřeny na los.

„Neřekla jsem ti však, že tu čekalo na tebe půl hodiny doktorovo děvče a že se tvářila velice divně, když odcházela."

„To se rozumí!" zahuboval regens; „mám mít jim k vůli všechen čas rozkouskován, ani chvilku pro sebe. O jen kdyby tohle!" ukázal na los.

„Co myslíš?"

„Nu, kdybychom vyhráli!"

„Stovka by ti nepomohla."

„Kdo mluví o stovce? Stopadesát tisíc korun kdybychom vyhráli."

Suchánková se srdečně zasmála. „Blázínku! Už to na tebe čeká."

„Mlč! Možné je to. Přece los jako los a máme naději jako každý jiný."

Panička umlkla a hleděla s důvěrou na manžela.

„Pak bych sekl se všemi kondicemi a varhan bych taky nechal. Ducha to moří."

„A hrál bys v karty, až bys to prohrál!" nezdržela manželka jedu, jenž se jí náhle dostal na jazyk.

„To nevíš. Karty jsou jako opium; člověk při nich zapomene na mizerii života. A kdyby minula ta, minuly by též ony."

„Ale bez práce bys se, brachu, ukousal."

„Bez práce! Kdo říká: bez práce? Co pak muzikant musí jen hodiny dávat a na kůře zmrzat o rorátech? Neměl jsem snů? Chtěl jsem zahynout na takovémhle hnízdě?"

Byl tím až roztrpčen a choť už ani nemukala.

„Usadili bychom se v městě, v Praze, rozumí se a začal bych jen tak zlehka, jakoby o nic nešlo. Ale najednou by provozovali od Suchánka veliký sbor s orchestrem v Rudolfinu. A pak by přišla opera, oratorium, i do mší bych se dal, ovšem ve velkém slohu."

„Nedoufám. To bys už i tady . . ."

„Tady nic takového, drahá, nejde. Tady můžeš jen v karty hrát. Je takové ovzduší. Ale v Praze by se rozsvítilo."

„Jen kdybychom vyhráli!" usedala se zářícím zrakem Suchánková, ale hned se zase vzchopila, že musí chystat večeři.

A regens složil rychle los, uschoval jej do stolku a jal se rozepisovati pochod „Don Quichote" pro svou kapelu."

*

Regens zůstal toho dne až do večeře u práce; po jídle vzal si z knihovničky nauku o instrumentaci a horlivě v ní listoval. Děti se uložily již ke spaní, ale Suchánek stále seděl nad knihou.

„Do hospody nepůjdeš?"

„Nechce se mi jaksi," odvětil Suchánek úsečně, ač ne nakvašeně.

„Mínil bys takové koncerty skládat," vzpomněla si náhle žena, „jako jsme slyšeli v Praze?"

„Jaké jiné?"

„I s dámami a solistkami ve vystřižených šatech? — Ale směla bych bývat při zkouškách?"

Regens odhlédl překvapen od knihy. „To by se nehodilo, když nezpíváš."

„Pak vypusť z hlavy celé to skládání," zaplanula manželka žárlivostí a posedla u stolu. „Nechci, abys se díval na takové a celý večer hovořil s cizími ženskými. A na operu už dokonce nepomysli! To tak, chodit mi ještě za jeviště! Slyšela jsem o tom pěkné věci."

„Ale, blázínku!"

„Víš co, nechme o tom řeči a ty už nemysli na takové plány! Vyhráme li, zůstaneš pěkně tady u varhan."

Suchánek mrskl knihou o stůl, děti na posteli zavrněly. „Ah tak! Ty mne chceš zotročovat? To nepůjde, to nepůjde, moje milá!" křičel nedbaje dětí a už se neupokojil; s tím hněvem i uléhal.

*

Ale druhého dne nešel na taroky, ani třetího ani čtvrtého. Často za to nahlédal do odborných knih, chvílemi také na los. Sen umělecký ho neopustil.

„Jeníčku," počala jednou žena, když už myslila, že rozmíšku z prvního večera spláchla vlna času, „nemyslíš, že je hrozné, mít najednou tolik peněz?"

„To přece není hrozné?"

„Kdyby se toho dověděli, přepadnou nás, — nebudeme jisti životem."

„Koupíme si revolvery."

„Jdeš! Ještě aby děti s tím něco provedly nebo tys se postřelil. A kdyby ti pak něco připadlo na mysl, . . ."

„Snad nemíníš, že bych sám na sebe . . .?"

„Nu, nevíš!" rozpakovala se žena a bylo zas na chvíli po náladě.

*

„Kde se ty peníze vyplácejí?" zeptala se Suchánková jindy muže, když jej přistihla nad losem.

„V Budapešti, čtrnáct dní po tahu."

„Před Novým Rokem, to by se hodilo. Beztak je na prvního ledna tolik platu, listonoši, komináři, zvoníkům, doktorovi, lékárně. — Budapešť, to je daleko, že?"

„Ne tak strašně. Ráno bych odtud vyjel a před půlnocí byl bych na místě “

„Ty jsi se díval již do jízdního řádu?“

— — —

„Musil bys tam sám? Nedalo by se jinak zařídit?“

„Banky by to také opatřily, ale mnoho si srazí, ze stopadesáti tisíc aspoň pět set.“

„Toho by bylo škoda. Beztak povídáš, že se musí zaplatit třicet tisíc daně.“

— — —

„Já bych tě tam přece samotného nenechala. Na noc přijet do velkého města, to tak! Kdo ví, jaké jsou tam místnosti, v takovém Babyloně!“

„Jsi dětina.“

„V Budapešti,“ vzpomněla si po chvilce mlčení Suchánková, „zahynul tvůj strýc mlynář, že?“

„Ano, v Budapešti. Ale že by byl zahynul, není zrovna tak jisto.“

„Jak to bylo?“

„Z Budapešti naposled telegrafoval sousedu mlynáři Maňáskovi: ‚Koupil jsem tolik a tolik uherské pšenice. Držíš s sebou?‘ A to bylo poslední slovo od něho. Pak se ztrácejí stopy.“

„A co se myslí o tom?“

„Strýc byl vůbec veselý chlapík, — jde řeč, že se prozradil s penězi před nějakými darebáky a že ho zprovodili se světa.“

„Jak se mohl sejíti s darebáky?“

„Povídám ti, že byl veselý hoch,“ nevrle opakoval manžel.

„U děvčat, ne?“

„Tak se za to má.“

„To tě už do Pešti nepustím, dokonce ne! Jste všichni křehcí!“

„Snad bys nepochybovala o mně?“

„Krátce tam nepojedeš! — Anebo pojedu s tebou.“

Suchánek kysele zhryzl rty. Takhle by byly tři čtvrti radosti z cesty pryč.

*

Vůbec čím dále, tím se stával los v rodině regensově hostem nepříjemnějším. Vzbuzoval obavy na všechny strany. Obrovské peníze, jež se s počátku tak čarovně leskly, že až horko bylo z nich u srdce, odhalovaly před Suchánkovou zlý svůj vliv. Viděla stále vrahy, kterak se plíží k jejich oknům, uloupit i za cenu lidských životů spořitelní jejich knížky, cítila napřed strach, s nímž bude uléhat a vstávat; spatřovala v duchu svého manžela, jak se objímá za kulisami s primadonami; nejděsivějším ovšem obrazem byla pešťská hospůdka s nalíčenými sklepnicemi a velkoměstskými povaleči, kteří si prohlížejí tajně cizince, jak se usmívá hříšně na děvčata a vyhazuje dukát za dukátem.

A nejhůře jí bylo ve středu, když odešel Suchánek po obědě ke kupci pro vídeňské noviny, kde byl už asi oznámen tah. Jaká věčnost! Tehdy se kmitaly ty hrozné představy před jejíma očima tak rychle jako mušky ve vzduchu za letního vedra.

„Tak co? Vyhráli jsme?“ optala se ho, když vstupoval s novinami. Ale nebyl to hlas radostný, dychtivý, — třásla se.

„Přečti si to!“ děl manžel temně a hodil list na stůl.

Vzala do rukou noviny, los položila před sebe a hledala svého čísla.

Šťastně minula první výhry a prohlížela dále.

„Nic, skutečně nic!“ oznámila pak, vracejíc muži noviny.

„Hrom aby do toho! Nemáme zkrátka štěstí!“ zabručel regens, vhodil Instrumentaci, Nauku o kontrapunktu a Příručku pro harmonisaci s opovržením do knihovny a rychle si bral kabát, aby byl už zas v hospodě u zeleného stolu, jemuž se stal na několik dní nevěrným.

Ale Suchánková nabyla zase klidu a spokojenosti. „Chvála Bohu, že už je po tom!“ povídá si, utírajíc prach s nábytku. „Co jsem vytrpěla strachu, abychom nevyhráli!“

FEUILLETON.

JOS. E. KORN:

SLEČNA IDA.

Upomínky ze zámku.

»Až přečteš tento dopis, budu již mrtva,« tak zněla jediná řádka na růžovém papíru, v podlouhlé obálce, kterou Jeho urozenost našla na nočním stolku, když přišla domů pozdě po půlnoci.

Tělesní myslivec ihned pádil pro povoz, a mne pan hrabě vlastnoručně vytáhl z postele, ukázav mi osudný lístek.

Nepřikládal jsem dopisu mnoho víry, znalť jsem slečnu z Martiných příliš dobře a vykládal jsem si stratégii její v ten smysl, že se tu jedná o nějakou větší částku peněz neb o vzbuzení nového zájmu pro ni, anaž byla již poněkud deposedována a ohrožena osudem, že za zkrátko bude uvržena do starého železa, a protož jsem projevil

náhled, že snad bude dost času až ráno, abychom uviděli, co se událo. Avšak Jeho Milost znala své lidi příliš dobře, než aby vyčkala až rána, a protož jsme se ihned co nejrychleji odebrali skoro až přes celou Vídeň do ulice Währingerovy, nedaleko jižního nádraží, kde slečna Ida z Martinů měla zařízený celoroční byt.

Záhy jsme se dostavili, a divadlo, jež se objevilo před našimi zraky, bylo vskutku hrozné, neočekávané.

Na lenošce ležela kráska vzácné něžnosti v tuhém objetí smrti. Nedýchala více, ruce majíc ještě teplé, tak že as před krátkou chvíli teprvé skonala. Bylo mi na Videňce shánět lékaře, a náhodou našel jsem jej jen o několik domu dále, jenž, ač maje jméno ryze německé, byl upřímný český člověk.

Přijeli jsme do bytu, a naděje kmitla mysli doktorovou, že posud není vše ztraceno: slabé známky života posud proudily stepilým jejím tělem, jichž my laikové nepostihli, a přes čtyři hodiny trvající, jakožto návratem k životu, otevřela slečna Ida ponenáhlu své čárné oči — jež tentokráte pozbývaly lesku úplně.

Ze zbytků v láhvi poznali jsme, že slečna požila velikou dávku chlorálhydrátu, po němž, a to bylo nejdůležitější, vypila as litr červeného vína, které samo o sobě účinek sice prudkého jedu nezničilo, než však silně paralysovalo — a zajisté divili jsme se duchaplnosti samovražednice, jež byla chytrá dosti, požiti patřičný protijed a zároveň dosáhnouti svého cíle.

Dopoledne byla slečna na nohou, a vše, co se bylo událo poslední noci, bylo jí jako snem.

Horší bylo vynutit z ní zpověď, proč tak učinila. Pravím předem, že to nebylo pro lásku, na takové hlouposti byla příliš chytrá.

Ucházevši se o místo klíčnice na zámku, měla přímo oslňující doporučení. Baron B., excellence, vysoký hodnostář, byl jejím poručníkem, otec její z Martinů, někdejší vysoký úředník velkého uherského komitátu, byl již mrtev, šlechtic plukovník S......, ministr resident v Bělehradě, připsal vřelým dopisem doporučení. A nyní v Karlových Varech, kde se slečna in persona představila, doprovázejíc urozenou kněžnu do lázní, — jak by nebyla taká klíčnice a representantka urozeným panem hrabětem přijata, zvláště když oplývala takou nevšední krásou, a kdy každý pohyb její dával svědectví o chiku čistě aristokratickém!

Řekl jsem někde, že hrabě Leopold byl veliký znatel lidí a žen zvláště. Když jí přislíbil, že jí dopíše o svém rozhodnutí během dvou dnů, a když jako Dona Elvira se uklonivši odešla, pravil mi znaleckým způsobem, že ta dáma jest hysterická — a že krade, nejen z obyčejné kleptomanie, nýbrž že krade i s řemeslnou raffinovaností.

Abych mu odmlouval, uznal jsem za nemístné, mně konečně osobně na tom nezáleželo, já měl svou službu vybranou vždy na měsíce, šperků a jiných drahých věcí jsem neměl, nemohla mi nic ukradnout, i kdyby chtěla, a pakliže ukradne něco Jeho Milosti, — z cizího krev neteče. Námitku o povaze její rozptýlila brzo žádost, dostat tu lilii pod zámeckou střechu, a za dva dny byla slečna Ida z Martinů novou akvisicí na zámku.

Jako náhodou tyto okolnosti kmitly mou i Jeho Milosti hlavou, správněji řečeno Jeho Milosti i mou hlavou, abych si byl důsledným v zachování respektu před hlavou urozeného rodu, jenž stopoval své předky po osm století, kdežto má matka chodila bosa na trávu. Při této příležitosti, ač nechci zabíhati, přec jen bych sobě dovolil navrhnouti k očistě šlechtických i panujících rodů, aby posloupnost byla upravena, jako je to na ostrovech Havaiských, totiž po přeslici, poněvadž vždy s určitostí možno říci, že dcera — čili princezna, jest vskutku dcerou své matky — ale to jen tak mimochodem. Když doktor G. přivedl slečnu k životu, naléháno na ni, proč osudný krok podnikla, ale vše marno, nepřiznala se, slova neřekla, a již jsme byli takřka hotovi kapitulovati a odejíti s nepořízenou, když tu na dvéře zaklepáno a do pokoje vstoupil muž, jenž se představil jako pan Albert Bauer, obchodník a majitel ústavu pro zapůjčování pian.

Slečna mívala dlouhou chvíli a přála si hráti na piano, vypůjčil jsem jí tedy piano u firmy B. Koenig ve Vídni, zaplatil nájemné za měsíc, za přestěhování na místo a zpět, jak bývá obyčejem ve Vídni — a tu se dostaví pan Bauer a chce zpět své piano, jež u něho bylo vypůjčeno.

Na místo vyjasnění prvé záhady, objevila se druhá.

»Odpusťte, pane, než v tom je nějaký omyl, slečna si nevypůjčila piano u vás, sám jsem jí vypůjčil piano u firmy B. Koenig, a to piano stojí zde.«

»Pánové, v tom není omylu, slečna Ida z Martinů vypůjčila si před týdnem u mě piano, jež jsem nalezl včera na večer v Leopoldové u vetešníka, a ačkoli jméno mé, vloženo uvnitř, bylo vyškrábáno, poznal jsem je ihned. Vizte, prosím, máme uvnitř vždy jméno své zaznamenáno, jako v tomto pianě,« a tu pan Bauer odklopil víko, a k našemu překvapení ukázal nám štítek se jménem »Franz Gärtner«.

Tu vyskytla se nová záhada. Vždyť piano bylo vypůjčeno u firmy B. Koenig, a nyní tu bylo piano od firmy Franz Gärtner, a mimo to si slečna vypůjčila piano od firmy Albert Bauer, jež bylo prodáno vetešníku v Leopoldově.

Slečna Ida slova nepromluvila, ani když byla otázána, jak záhadu vysvětliti, tupě seděla na pohovce, a jen občas jako ve snu jí přeletěl chabý úsměv po líci.

Pan Bauer neměl chuti, by déle vyčkával, prostě žádal za navrácení svého piana nebo okrouhlou summu sedmi set zlatých, a když byl požádán, aby vyčkal, jak se záhada objasní, tož poznamenal odcházeje, že si záhadu objasní sám, podáním trestního ohlášení.

Veškeré domlouvání minulo se u slečny účinkem úplně, slova nepronesla, jen nepohnutě seděla, odevzdavši se naprosté apathii.

Jeho Milosti to poněkud počalo hlavou problýskávati. Jestli se noviny chopí příležitosti a přinesou v sáhodlouhých článcích události poslední noci, a jestli dále budou reportéři pátrati po pianové záhadě, vzroste z toho sensace dne, jež členu parlamentu nebude na prospěch, a proto po krátkém uvážení požádal mne, abych se odebral na policejní ředitelství, vyhledal barona G-a a vyložil mu vše do podrobna a žádal za jeho radu a assistenci.

Bystrozrak policejního pohlavára prohlédl situaci ku podivu jasně a ihned učinil kroky, jak celé věci přijiti na kloub.

Dal zatelefonovati na komisariát nad Vídeňkou, aby ihned obeslali před něho několik veřejných posluhu z okrsku Währingovy třídy, a požádal mne, bych se dostavil k němu asi za hodinu.

Když jsem se za hodinu dostavil, shledal jsem v předsíni páně baronově rozmanitou společnost. Byl tam pan Gärtner, pan Bauer, pan König a veřejní posluhové a několik podomků, majíce jméno firmy své na čepici.

Zkrátka dva posluhové udali, že během posledních čtyř neděl vynesli z bytu slečny z Martinů dvaadvacet pian, která donesli různým vetešníkum po celé Vídni, a paměť jejich neselhala, udali adressy všech těchto obchodníků, ba jeden z nich měl adressy ty zaznamenány v zápisníku.

Zpověď těchto posluhů stačila, a na odpoledne bylo obesláno jedenadvacet vetešníků a dvaadvacet obchodníků s piany — tedy veškeři zástupci tohoto odvětví ve Vídni.

Pan baron měl krátkou úvodní řeč, objasniv manipulaci slečny Idy z Martinův, která si ráno někde vypůjčila piano, zaplativši za dvoje přenesení a nájemné za měsíc celkem asi 9 zl., a odpůldne dala piano posluhy odnésti k vetešníkům, kde je již dříve za capart byla smluvila ku prodeji. Kupci pian, byvše poukázáni na nedovolenou koupi kradených věcí, ve své úzkosti udali obnos, který za piana byli slečně vyplatili, a uvolili se nástroj dotyčnému majiteli navrátit, když vyplacený obnos jim bude hrazen, a k tomu jako zástupce Jeho Milosti jsem rád svolil, maje plnou moc, v záležitosti této jednati.

Stálo to kolem tří tisíc zlatých r. m. Než naskytla se obtíž takřka nepřekonatelná, nepředzíratelná.

Pan Bauer totiž podal trestní oznámení, a pan státní zástupce se dlouho nerozpakoval a natáhl úřední aparát, a byla to vskutku šťastná pro slečnu Idu náhoda, že se vydala s Jeho Milostí do jeho bytu přes celou Vídeň, takže ji doma nenašli, když jí přinesli pozvání k nucenému se dostavení před vyšetřujícího soudce.

Z bytu slečnina ihned byla poslána štafeta s touto novinou.

Teď nastalo panu hraběti zasáhnout u věc s celou energií, měl slečnu Idu příliš rád, než aby ji uviděl za mřížemi, a pak už také k vůli Zdeňce, něco přes půl roku čítající, která ač potomkem hraběcím z jedné a »von« z druhé strany, dle občanského zákonníka »chodila pěšky«. Nabýti času, bylo hlavní věcí — vsedli tedy do kočáru a uháněli z města — což kdyby ji vyhledali u něho a násilím odvlékli. K večeru přijel pan hrabě z výletu sám, a poznal jsem, že je úplně spokojen, a jak mi pravil, je prý slečna úplně jista — v Döblingu v ošetřování professorů O. a B., kamž ji na čas internoval, pokud mu nebude lze trestní udání zvrátit.

Po té jsem jezdíval každý týden do Döblingu, platilo se v tom pensionátě týdně — 70 zl., než když jsem přišel po třetí, dali mi na jevo, že by bylo záhodno vzíti si slečnu domů, jeť prý již úplně zdráva — a pak prý se jim nehodí do ensemblu — tichých, nervosních internistů, rozrušuje prý celý pensionát. Jak by nerozrušovala. Na blízku jí byl pán na Bílsku, Josef kníže S...i, jehož poslala něžná choť jeho, bývalá zpěvačka Ida J....ova, Pražanům dobře známá, do rozkošného pensionátu, by nervy jeho byly ztišeny, a milá slečna Ida, jež ústav nacházela poněkud klidný, dovedla Jeho Jasnost takou měrou upoutati, že se spolu odhodlali uprchnouti. Ovšem svobody jejich bylo jen na krátko, a následek byl, že pak byli ve svých komnatách uzavíráni, a není divu, že po té bedlivě jsouce střeženi, hlomozem projektovali svou nespokojenost, pročež správa ústavu hleděla se slečny co nejdříve zbaviti.

A to přišlo panu hraběti zrovna nevhod. Ač byla soudní čili trestní záležitost poněkud urovnána, návrat slečnin nebyl mu tehdáž vítaným, poněvadž mu to překáželo v zásadách výchovy jeho dcerky, u níž nyní trávíval celé dny a noci, takže jej ve sněmovně málo kdy bylo vídati. Než když se slečna Ida navrátila do svého bytu a vychování dcery své sama se jala obstarávati, vyhnala po krátkém vyšetřování kojnou i panskou, a když pan hrabě poprvé po dlouhé době se vrátil v týž večer domů, měl velikou ránu na hlavě.

Pravil, že padl na schodech — — —

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

AUG. EUG. MUŽÍK. Ještě nad rakví Hálkovou zatruchlil Václav Vlček, jak nešťastný jsme národ, že naši nejlepší lidé umírají v tak mladém věku. Od té doby zlepšily se přece již existenční poměry českého spisovatele, že hlad a bída, úporný boj o život nehlodají tu již tak vítězně jako dříve. A tak zdá se mi, že slavíce již celou řadu padesátých narozenin českých literátův, oddáváme se tu především vlastní radosti, že již tolika našincům bylo, na rozdíl od starších dob, přáno volně rozvíti své vlohy a síly.

Padesát let života Aug. Eug. Mužíka (nar. 15. května 1859 v Novém Hradci Králové) znamená na třicet let literární práce za poměrů ne nejskvělejších. Sudičky, které stály kdys nad jeho kolébkou, daly mu dar písně, zapomněly však, že písní dosud chléb těžko se vydělává. Ale Mužík volil raději strádati, než zapřáhnouti se v káru všední práce a sloužiti dvěma pánům. Jeho hvězdou životní byla jen Poesie a ta vedla jej vpřed přes všecky srázy a úskalí. Klopotná dráha, kterou bylo mu kráčeti, vtiskla však ráz jeho poesii, učinila ji vážnou a opravdovou, silnou a hlubokou.

V první knize Jarní bouře (1883) zmítá se ještě divokým byronovským světobolem nitro básníkovo, později uléhají vzedmuté jeho vlny, rozervaná duše mladého poety se uklidňuje, ale stále temný, těžký stín pessimismu leží nad ní. Smutek naplňuje ji, pohlédne-li nazpět do svého života vlastního, bolest ji lomcuje nad naším národním ponížením, osud člověka, jeho malomoc, jeho marné volání k Bohu, marné bušení v těžké dvéře věčných záhad života a smrti vyvolávají v ní vždy nové a vždy hořké reflexe a žaloby. Tak jeví se nám Mužík ve svých dalších knihách básnických (Hlasy člověka 1883, Ballady a legendy 1884, Květy polní 1887, Hymny a vzdechy 1892, Černé perly 1893, Písně života 1894, Mír (Česká Revue 1899), Duchu Husovu 1903, Cyklus básní Chrám bosých, dosud knižně nevydaný), vždy přechází spěšně od svého vlastního já k celku, k národu a člověčenstvu, a tu zazvučí vždy struna jeho nejmohutněji. Hymnickým letem nese se tu duch jeho za věčnými ideály lidskosti, pravdy a míru, žehná pokroku lidstva, zatracuje válku a křivdu, modlí se, proklíná i bouří. Cosi apoštolského vane z této poesie, která napila se ze zřídel poesie Hugovy a Vrchlického, ale zachovala si přece svéráz vlastní básníkovy duše, plné soucitu k nízkým, slabým a trpícím. Něha prostého citu a verše není sice básníku cizí, rád přichýlí se i k tónu lidové písně (Krůpěje rosy 1902), ale nejraději vyslovuje své meditace širokým veršem, plastických a lapidárních obrazů, jenž tryská z duše básníkovy s rhetorickou výmluvností a živou vervou. Ale dovede verš svůj i ukázniti ve formě sonetu (Černé perly), jenž je výrazný, myšlenkově obsažný a vyznívá zpravidla silnými akcenty, zvláště tam, kde vedle Mužika - Člověka promluvil Mužík-Čech.

Jeho hluboké cítění s osudy národa projevuje se skoro v každé jeho knize, a některé jeho básně nesené duchem horoucího patrioty, patří k nejlepšímu, co Mužík napsal (cyklus Vlast v Černých perlách, Sen u pluhu, Dub a lípa atd.). Duchem tím provanuta je i báseň jeho Epištola českému dělnictvu (1897), od něhož žádá přilnutí k národu a jeho tužbám.

Vedle knih básnických uveřejnil Mužík některé překlady (Poe: Havran, Mickiewicz: Znělky krymské a Farys, Ott. Ludwig: Mezi nebem a zemí a řada libret) a vydal prosou povídky a kresby: Trosky života (1894), Skvrny a paprsky (1898). Po časopisech dosud roztroušeny jsou jeho básně v prose: »Krůpěje samovaru«. Mimo to rediguje od r. 1893 »Besedy lidu« a nověji i Ottův »Světozor«. V rukopisu chová Mužík překlad prvního dílu Goetheova Fausta a výbor jiných básní Götheových.

Generace básnická, která přišla bezprostředně po Vrchlickém, viděla v Mužíkovi vždy jednoho ze svých nejsilnějších duchů, poctu ryzího, tíhnoucího k nejvyšším metám poesie. A nebylo jistě bez hlubších důvodů, že když založen byl Máj, tehdy ještě klub mladších českých spisovatelů, Mužík povolán byl jednomyslně na stolici přesednickou.

Dnes, kdy slaví padesáté své narozeniny, Mužík s hrdostí může ukázati na své dílo. I když pomineme reminiscencí, které se mu zpravidla vytýkávají, zůstává v díle tom tolik krásného, ryzího a hlubokého, že soud spravedlivé budoucnosti přiznati mu musí význačné místo v dějinách naší poesie.

Přejeme básníku hojně zdraví a zdaru k další pouti a práci. — a —

SVATOJANSKÉ MUŠKY. Praha už není Mekkou svatojanských poutníků. Všechno se zmodernisovalo, a osudu podlehla ovšem i stará, slavná kdysi svatojanská pout. »Jezdívalo se do Prahy« — vypravoval v kroužku prvních ctitelů slunce na Žofínské plovárně p. Ludvík Sršeň, nejstarší Sokol — »jednou za rok, teď si udělají lidé z dalekých krajů výlet do Prahy na premiéru nebo na Kubelíka. Padlo se starou poutí mnoho zvláštnosti, leckterý zajímavý zvyk. Pamatuji ještě procesí, jež putovala do Prahy až z Moravy. Pout-

ZE ZAHRADY BÝV. PALÁCE HRABĚTE Z VRTBY.

AUG. EUG. MUŽÍK.

nici byli čtrnácte dní na cestě, ale to nadšení, jež osvěžilo unavené údy, když se jim zakmitla před zrakoma poprvé krásná silhouetta svatovítská. Poutníci byli v národních krojích, a procesí hrálo všemi barvami. To byla tak znamenitá podívaná, že se chodili Pražané za bránu na pestrý průvod dívat jako na velikou zvláštnost.

Poutníci vrhali se na zemi jako exulanti, když po letech vyhnanství přišli na půdu drahé vlasti. Změnili se lidé, změnila se Praha. Vypadala před padesáti a více lety docela jinak. Pamatuji na příklad ještě rybník v Královské oboře. Vyvýšenina se starými, krásnými stromy byla ostrovem — voda sáhala až k okružní promenádě s nádhernými alejemi. Však ještě do dnes zůstala Oboře na to památka — na jaře a na podzim bývá tu vlhko a chladno, že není radno, aby se tu lidé se slabším organismem dlouho zdržovali. To je také poslední stopa, poslední památka na poetické zdejší jezírko. Myslím, že pamětníků tohoto stavu mnoho již není — ale dozajista málokomu známo, proč byl rybník zrušen. Když na počátku let padesátých vypukla v Praze cholera, říkalo se, že mnoho viny na tom má tento rybník, jeho bahno a okolní močály. Hlas lidu tehdy způsobil, že voda byla vypuštěna. Dlouho tu potom bývala pole a luka.

V tu dobu řádila cholera hrozně na Malé Straně v ulicích Tomášské a Waldštýnské. Zase se hledala příčina, vznik epidemie, a vyslovilo se mínění, že zárodky strašlivé choroby mají svoje semeniště v rybnice Waldštýnské zahrady. Hrabě nerad se loučil s nejkrásnější ozdobou svého parku — ale nebylo vyhnutí, musil vyhověti. Do té doby smělo se do Waldštýnské zahrady jako do veřejného sadu. Bývalo to čarokrásné zátiší, kam Pražané rádi chodívali. Nevím, co je na tom pravdy, ale vypravovalo se tehdy, že hrabě brzo na to, když musil povoliti nátlaku a rybník zrušiti, palácovou zahradu uzavřel — — —

Zabloudili jsme nedávno s přítelem do Svatovítského dómu. Přidružil se k nám čilý staroušek, svatovítský zvoník, pan Václav Kastl. Umí vypravovat zajímavé legendy. Pochlubil se nám, že viděl třikrát sv. Jana Nepomuckého. O každé páté dekádě od prohlášení Jana z Nepomuku za svatého vystavuje se tělo jeho, uložené ve skleněné rakvi. Naposledy stalo se to roku 1879. Stříbrná rakev vyňata ze stříbrného sarkofágu a za slavného církevního průvodu, s kardinálem knížetem Schwarzenbergem v čele, donesena do kaple sv. Ludmily. Tělo světcovo je dobře zachovalé, v ústech jsou prý ještě zuby. Na hlavě je viditelná rána, rouchem prokukují žebra, kosti na rukou a nohou spojeny jsou drátky. Svatý nebožtík oblečen je v rochetku, na prsou má zlatý kříž s brillanty, v rukou zlatou palmu. Po druhé viděl zvoník patrona dvě leta na to. Rakev tenkráte byla zase otevřena, a kardinál Schwarzenberg vyňal z ní kostičku, které bylo třeba pro relikviář kostela, vysvěceného ke cti patrona. Po třetí vyňata rakev s pozůstatky světcovými a odnesena do kaple sv. Václava, kde zůstala po čtyři neděle. Stříbrný hrob byl tenkráte opravován, rozložen a dopraven do basiliky sv. Jiří, kde bylo stříbro váženo.

Zvoník upozornil nás na kutnohorské havíře, — postavy jako ze živých modelů odlité — držící v rukou kahany. Svítí se v nich po celý rok. Na světlo toto je zvláštní nadace, ve které bylo původně stanoveno, že se v kahancích má svititi máslem. Havíři už dlouho nevzdávají patronovi ve stříbrném sarkofágu tuto drahou poctu — nadace prý byla přeměněna, a havíři svítí v kahancích olejem. Cestou k arcibiskupské kapli vypravoval nám zvoník, s jakým chvatem v roce 1866 zámečník Nový hrob sv. Jana rozebral a s kostelníky Charvátem a Bubeníkem za dozoru pana domkustoda Bernata ukládal do beden, aby naposledy nestalo se svatovítské bohatství kořistí Prušáků. Do poslední bedny položena koruna královská, a kostelníci s panem kanovníkem vydali se na cestu do Solnohradu, aby poklad uložili v bezpečí. Salvakvardou koruny byl četník p. V. Dvořák, jenž žije v Kostelci nad Černými lesy. Strážce koruny české udělal pěknou kariéru — byl jmenován císařským radou a šel na odpočinek jako ředitel kanceláře zemského soudu.

V Černínské kapli se staroušek zastavil. »Pod námi je hrobka,« upozorňuje nás — »byla otevřena před desíti —dvanácti roky, když se náhrobní kameny z podlahy odstraňovaly, aby ne-

byly nápisy nadobro zničeny. Dole je pět velikých cínových rakví. Jsou ohromné, jsou skoro tak veliké jako svatojanský sarkofág a tak těžké, že bylo nutno udělati lešení a »kranichem« vyndati je z hrobky. Jedna rakev byla při té příležitosti otevřena. Ležel v ní český pán v rytířském kroji, tři sta let je tomu, co uložen k věčnému spánku do hrobky — a když odňato cínové víko, ležel tam jako živý. I dlouhý vous měl úplně zachovalý a neporušený. Měl na sobě červený kabátec se širokými zlatými portami, na nohou měl vysoké boty, na nich velké ostruhy.

Ve kterémsi sklepení královského hradu je prý socha, o níž se vypravuje zajímavá legenda. Na ruce má prsten, jenž prý pomalu s prstu spadává. Až prý o dlažbu zazvoní, zahřmí to jako hromová rána, slunce se zatmí a nastane konec světa. Svatojanští poutníci prý ptají se rok co rok po soše s významným a osudným prstenem — ale ještě nikdo sochy nenašel a neviděl. Neví o ní ani zvoník pan Kastl, a ten zná přece hrad jako slabikář. — »Nevadí,« řekl prý jeden starosvětský svatojanský poutníček, »zapírají sochu — ale nic jim to platno není — prsten postupuje, sune se níž a níž, a než se kdo naděje, spadne, a bude konec — světa i lidí!« Rf.

JEJÍ OTEC. Národní divadlo přišlo s rozvodovou veselohrou (napsali ji pánové Guinon a Bouchinet), s tendencí křišťálově čistou jako krůpěj rosy. Thema, jak vidět, je skutečně nevyčerpatelnou studnicí. Dobrý rozvod vydá pro advokáta tolik, jako tučný konkurs — říkává se. Dnes se s nimi dělí o výdělečck — dramatičtí autoři. Běží jen o to, popadnout věc za dobrý konec. Pánům kompaňonům se to povedlo. Přišlo z mody, psát dramata pro herečku — jsou už kusy, kterým zajišťují divadelní život — muži. Veselohra »Její otec« je takovým kouskem, jenž stojí a padá titulní rolí. Takový světácký Šavel, z něhož se stane věrný manžel, milující otec, manželský Pavel — z toho se už dá divadelně jak náleží těžit! Převrat způsobí dceruška rozvedeného párku, dívenka, prostinká jako fialinka, neporušená jako poupátko. Žije s maminkou ve skromném zátiší, v němž odehrává se staromodní idylka — přišel ženich, děvčátko udělá na svoje poměry slušnou partii, pak vezmou si matinku k sobě, a na světě bude o jeden šťastný rodinný kroužek více.

Najednou se blankyt těchto čtyř chudých stěn zakaboní. Vejde člověk, z něhož čiší něco neblahého, advokát, právní přítel rušitele tohoto krásného, harmonického života, vetřelce, domáhajícího se velkého, krutého práva: Když se manželé před osmnácti lety rozcházeli, udělal si manžel zápis, že musí dítě jeden měsíc v roce žíti v jeho domácnosti. Je po idylle, je po štěstí. Zvědavost diváka je do opravdy napjata. Otec je ničema, světák, necita, jenž řadu let si nevzpomněl ani na ženu ani na dítě, nepsal, neozval se... neví

Dr. BOŘIVOJ PRUSÍK,
lektor Městského divadla na Kr. Vinohradech.

se, je-li vůbec živ. A takový dobrodruh reklamuje svůj nárok! Cit se ve vás bouří při pomyšlení, že zákon, že spravedlnost je vůči takovému justamentu bezbranná. Těšíte se na scény, jež přijdou, a ke cti pánů autorů budiž řečeno, že nezklamali. Dceruška poslechne, nastěhuje se k svému otci — ale velkou radost mu nezpůsobí. Půvab veselohry záleží v tomto pranezvyklém setkání. Dítě je vůči otci upjato, je zaraženo, je mu smutno — stýská se mu po matce, je mu úzko v cizím ovzduší a nejraději by uteklo do své klicky, do světničky s vyhlídkou na chaos střech. Co nyní následuje, není ovšem zrovna nejpřirozenější — ale hračka baví. Otec chce stůj co stůj získat lásku dceřinu, představitelé rolí, paní Č e r v e n á, zejména však p. S e i f e r t, stoupají od scény ke scéně ve přízni hlediště, dívenka kapituluje, ale současně vítězí, maminka vrací se k svému mužíčkovi, ale autoři i herci provedli s milým divákem lest — otec s dcerou hrají totiž z a m i l o v a n ý p á r e k, a zaviňují, že posluchač má chvílemi prazvláštní pocity. Veselohra byla dobře sehrána. Paní L a u d o v á a paní D a n z e r o v á, pánové S c h l a g h a m e r a W i e s n e r mají vděčnou příležitost uplatniti herecké svoje individuality a učinili tak s náležitým zdarem . J. H.

KRÁSNOU PRAHOU. V Praze bývá nejkrásněji, když stráně Petřína bělají se květem a zahradami pražskými vane vůně šeříku Proto snad šestnáctý květen tolik do Prahy lákával. Je ovšem třeba z ulic nových částí pražských zatoulati se do zášeří Malé Strany a vyhledávati kouty takové malebné krásy, jako jest zahrada bývalého paláce Vrtbovského, z níž přinášíme dnes už třetí serii

JANA MOLLINARIOVÁ.

rozkošných pohledů. Takové vycházky jsou velmi poučnými exkursemi do minulosti, do sfér jiného cítění a myšlení, a proudí-li nám v žilách trochu krve a máme-li v mozku vůli a v prsou chuť k novému životu, musíme porovnávati plochost, marnost a dětinnost moderního uměleckého theoretisování s výsledky umělecké prakse předků. Jaké fondy uměleckého citu měli staří architekti, kteří dovedli snoubiti tak mistrně půvaby svého umění s krásami přírody, jimž bylo úkolem stejně vděčným řešiti půdorys velkolepého chrámu nebo paláce jako úpravu šlechtické zahrady. Naše ubohá doba ztratila něžný půvab prostého umění lidového a umění aristokratické jí uklouzlo — nedorostla na ně. Kochá se minulostí a zanedbává přítomnost. Jako vždy, když pro nový život není dosti sil. *b.*

JANA MOLLINARIOVÁ. Před měsícem zemřela v Poděbradech slečna Jana Mollinariová, odkázavši polovici svého jmění dobročinným a národním účelům. Skromná a tichá, byla veřejnosti neznáma, ač vedena horlivou láskou k českému písemnictví, pracovala i literárně. Psala povídky, které uveřejňovala v ženských listech. Slečna Mollinariová pochází ze starobylé rodiny italského původu, která usadila se po válce třicetileté v Nymburce a později i v Poděbradech. Zajímavých zpráv o tomto rodu z matrik a z archivu dostalo se nám laskavostí pana lékárníka Jana Hellicha v Poděbradech. Pro nedostatek místa uvádíme z nich toliko, že nejstarším známým předkem rodiny Mollinariů v Čechách jest lajtnant cís. pluku generála Jana z Wörthu, připomínaný r. 1648 při posádce Nymburské. Jiný Mollinari, Antonín, narozený r. 1665 ve Vlašských Benátkách, byl malířem, v Benátkách vyučeným. Přesídlil do Nymburka. V Drážďanské galerii vystaven jest jeho obraz. »Psyché, hledící na spícího Amora«. Několik členů této rodiny bylo děkany v Nymburce a v Poděbradech. Polní maršálek svob. pán Antonín Mollinari vyznamenal se ve válkách italských a r. 1866 súčastnil se i bitvy u Hradce Králové jako divisionář. Nymburská větev rodiny Mollinariů vymřela, větev Poděbradská dosud kvete. Šlechetná slečna zemřela ve stáří 45 let. Odkazy své učinila ve prospěch zřízení sirotčince a nadace pro chudé dívky, Ústř. Matici Školské, Nár. Jednotě Severočeské, Spolku č. spisovatelů belletristů Máji, Museu v Poděbradech, okresní nemocnici a ústavu pro slepé dívky v Praze.

DNI NAŠEHO ŽIVOTA (Láska studentova), hra o 4 dějstvích od Leonida Andrejeva, vyplnila čtvrtý večer cyklu Máje na smíchovském divadle. Úžasný trud, daleko více než smutek zůstavuje tato všední historka (nikoli drama) dívky, již vlastní matka prodává, na ulici jí shání chvilkové milovníky, a její něžné dívčí lásky, studenta, který ve zklamání svého srdce se opije, tu, již miluje, krutě urazí a zároveň zoufale pro ztrátu její pláče. Alkohol a prostituce jsou hesla kusu, proti nimž však není postaveno nic odsuzujícího, nápravného, pouhé konstatování zla, které je na světě a v kterém se topí ušlechtilá duše ubohé Olgy Nikolajevny i neméně ubohého Nikolaje Gluchovceva. Pak je tu student Onufrij, známý alkoholik z ruských kusů divadelních, kde takovýto zbloudilec zastává pravidelně jaksi úlohu, kterou v kusech anglických nesou lord Goring a jeho bratři, tlumočníka autorových názorů na svět, jež do svých duchaplných sentencí obaluje. Osoby kusu doplňují kuplířská matka Jevdokija Antonovna, Edvard von Ranken a jiné, ze života vystřižené, ale na scéně příšerně hrozné postavy. V celku však Leonida Andrejeva Dnové života dokazují, že také jinde spisovatelé nejslavnějších jmen nemusí na jevišti zrovna prorážet nebesa. Bylo by křivdou neuznati, že některé herecké výkony byly dobré. — —s.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA

JAR. VRCHLICKÝ:

NÁHLÉ SETKÁNÍ.

Tak náhle sešli jsme se po letech,
já zšedivělý již a hodně stár,
vy na svém líčku stálý mládí dech
a v očích záblesk uplynulých jar,
jenž připomínal mi všech prvních lásek žár.

Co prožili jsme oba za ten čas.
rty ptát se chtěly — ale neřekly
ni slůvka — dříve zarazil se hlas,
v řeč všední pak jsme padli bezděky,
jak dobře známí si, však cizí po věky.

Vy děla jste, co síly cítíte,
jak vše vám nové, jak vám vábný svět,
jak bezpečně a hrdě smýšlíte,
jak skutečnosť je drsná pro vás květ,
jak silná umíte se žitím probíjet!

Jak všecko pro vás posud plno vnad,
jak půvabů a kouzla, vděků, něh,
jak s všeho splývá vznětů vodopád,
jak zalívá vám srdce v chvílích všech,
jak vábný život vám pln minulosti ech.

Tu hrdinu jsem hráti také chtěl,
já zapřel ze vzdoru svůj bol a stesk,
já jako vy jsem plná vása vřel,
svůj kalné oko mělo starý lesk,
já též zřel v umění sta nešlapaných stezk.

A ruku v sled když jsme si podali,
já nevím, zdali jste cos cítila,
já věděl, stavba snů, jíž oddali
jsme duše, rázem že se sřítila
a bolest dřívější se ve mně vznitila.

Proč lhali jsme si oba navzájem?
Byl falešný to soucit, jenž se bál
si pravdu říci, či zvyk, lháti všem
a pochlubit se, chvílí tou v nás plál?
Tož jak dva auguři svou cestou šli jsme dál!

PÍSEŇ.

Mládí! Až se budeš v kráse
do snů mojich smát,
štěstí kouzlo v sladkém hlase,
bílé růže v zlatém vlase,
za vše vděky,
v trud můj léky,
což ti mohu dát?

Lásko! Až zas budeš v tiši
nad mým ložem stát,
s ňadry, balsámem jež dýší,
s dlaní, kde vše v zlaté číši
sladké snění,
zapomnění, —
dále beř se v chvat!

Písni! Ty jen kdybys chtěla
v nitru mém zas hrát,
dám ti trny svého čela,
pusté noci, přání smělá,
Smrt měj v sobě,
chci se tobě
s celou duší vzdát!

L. JENIŠTA:

SYN ČLOVĚKA.

Žid Achin ukončoval dalekou pouť z Jerusalema do Nazaretu a poprve v životě vážil tíhu svých let. Ve třech dnech vykonal za mládí tuto cestu a dnes po týdnu unaven, vyčerpán, usedal na kameny galilejských hranic a suchou kůži zmořeného těla potíral hořkým vínem myrrhovým. Tvář jeho, kde každý tah kreslen byl neobvyklou tvrdostí, rosila se potem a bílá brada chvěla se mdlobou. Tělo, poseté mnohými ranami, hrbilo se v sukni, jež plna byla prachu a krvavých skvrn.

Slunce hořelo bílým žárem a šedé mraky drobného prachu lehaly si ve žhavé jeho paprsky. Suché vedro činilo hornatý kraj nekonečnou vyhní a měnilo kamenité vinice v jednotvárnou poušť žhavého popele. V okolí nebylo stromu a jen divoký oves vkreslil tok jarních bystřin v suchou půdu.

I modrá, bezmračná obloha svítila mrtvým, teskným klidem.

Achin byl žid pokolení Zabulon, původem z Galileje. Od mládí bydlel v Jerusalemě a celý večer svého života obětoval zápasu judského národa. Nebyly v stáří jeho utěšené poměry rodné vlasti. Pompejus dobyl Jerusalema a učinil Judeu závislou od římské Syrie. Na krátko sice vyšlehl plamen samostatnosti židů za Antigona, uhasl však na vždy, když Herodes pomocí Římanů opanoval svaté město. Pustá, zanedbaná země krvácela z otevřených ran, jež nedovedl zastaviti hněv, touha pomsty ani vnitřní rozbroj. Símě povstání, které dokončilo zhoubu, klíčilo v půdě kypřené svévolí, stranictvím a vzájemnou nenávistí židů.

V mužných letech požíval Achin vážnosti zámožného žida. Obchod jeho s alabastrovými nádobami slul dobrou pověstí a ač dům Achinův stával na polední straně Jerusalema v odlehlé ulici, vedoucí do města Gazy, byl vyhledáván i cizinci. Nebylo tajemstvím, že pod střechou jeho nalezali útulku pohanští umělci a nejedna umělecká vása a jemné dílo proslaveného Korinthu prošlo rukou Achinovou, ba obchodní styky s Řeckem získaly majiteli přístup ke královskému dvoru Herodesa Askalonidy.

Achin měl nejen obchodní nadání, ale i vrozený vkus a vážnost k uměleckému dílu. Prodal výtvor umělce jen tomu, u koho došel skutečného porozumění a rozbil raději uměleckou perlu, než prodal by ji samařskému obchodníku s vepři.

Než proud okolí setřel hrany jeho vznešenosti.

V poměrně mladém ještě věku stal se členem přední rady židovské a neustálý styk s kněžími a zákonníky vytvořil si i zde typ doby.

Achin každým dnem svého života měnil se aniž sám by to pozoroval v tvrdého, hašteřivého žida, plného stranictví a odporu proti cizincům.

Zanedbával obchod, nenáviděl pohanů a zabýval se pouze náboženskými poměry svatého města. Ale politika nebyly ušlechtilé vásy, v jejichž stínu prožil nejkrásnější mužná léta, v povaze jeho zbyla ušlechtilá elegance a nedovedl měniti tváře své jako ostatní zákonníci, přímost působila ztrátu přízně dvora a úpadek obchodu, pevná půda dřívějšího blahobytu rozbředla se v bahno, do kterého upadla celá jeho rodina. Neštěstím pro něho bylo, že nedovedl rozpoznati pravé příčiny rozvratu, zanevřel na celý okolní svět a celé dny trávil v chrámě rozmlouvaje se Saduceji, Ezejskými i Fariseji, ke kteréžto poslední sektě židovské se hlásil, ač ve všem s ní nesouhlasil jsa odchovancem jerusalemských škol libertinské a alexandrinské.

Styk s pohany, umělci vznešeného ducha, hluboko zaryl se v jeho duši, dlouho váhal, dlouho byl nerozhodným a myšlenky jeho vlnily se kruhy rozbouřené hladiny, do které padal kámen potupy za kamenem. Konečně stal se však židem své doby, bojoval vášnivě za přesvědčení a pevně věřil, že vyprahlý jeho ret dotkne se jednou okraje amphory přetékající hněvem a pomstou ujařmeného národa.

Bojoval, vše obětoval i nejlepší části své duše, až konečně octl se na dně střepin rozbité nádoby, kterou zval judským královstvím. Byl si z počátku vědom tohoto ponížení, ale nedovedl již změniti ničeho, sedmiramenný svícen stánku svítil v jeho život plameny nenávisti, hněvu a pomsty.

Pád jeho byl příkrý. On bývalý patricij, žák cizích škol, živil své myšlenky vztekem pouliční chátry, která udávala sektáře radě, křivě svědčila na praetoriu a smrt volala na nevinné odsouzence. Jak červ plazil se ulicí, na tělo lepil prach, domnívaje se, že buduje z kamenů uhelných nový stánek Hospodinu, vznešenější než dal židům Herodes, syn Antipara.

Starý duch slávy oslepil mu zrak a zatemnil myšlenky. Ne krev, ale žluč kolovala jeho tělem, ne světlo, ale hněv nenávisti živil jeho oči.

Sám byl spravedlivým, neprohlédl však duši těch, kteří obchodovali s oltářem, zžírali domy

vdovské, skládali ve veliké řasy roucha svá, hlavy sypali popelem a v žíně se odívali.

Pro ně dnes z poslání vrchní rady podnikl, on stařec, namahavou cestu z Jerusalema do Nazaretu, pro ně utrpěl i rány, které vymýval hořkým vínem.

Bílá brada, která před léty leskla se jako křídlo havrana, chvěla se bolestí, když odtrhoval pruhy lněné tkaniny z nohou svých, oko slzelo, když jitřily se mu rány vyssáté žárem a při všech těch bolestech byla mu neskonale důležitou příčina, která je přivodila.

Bylo to v předvečer cesty, kdy meškaje v chrámě vyrušen byl příchodem syrského žida, jenž přistoupil k oltáři s čepicí lemovanou jezevčí kůží. Jeden z fariseů vytkl mu nepřístojnost pokrývky hlavy. Slova přešla brzy v hádku, která rozdělila shromážděné židy ve dva protivné tábory. Jedna část tvrdila, že nemá ruka žida dotýkati se věci nečisté, druhá obhajovala cizince tím, že Mojžíš přikryl oltář koží skopovou a jezevčí na červeno zbarvenou.

Hádka přešla v boj, odpůrci vytlačeni z chrámu a zahnáni ku praetoriu, kde centurio rozvaděné židy kázal bíti řemeny, do kterých vpleteny kovové bodce. Achin byl rovněž raněn a obava z potupy, že viděn byl by tak v Jerusalemě urychlila jeho cestu k sestře do Nazaretu, na kterou chystal se již po několik měsíců,

Hned druhého dne vydal se na cestu o východu slunce. Přešel Judejí, hornatým Samařím, zemí plnou pastvin a vod a po týdenním pochodu blížil se k Nazaretu, kde znal jen sestru a několik starců, z kterých mnoho již asi zemřelo.

Přešed pustým pohraničním krajem Galileje, sestupoval v údolí a zrychloval kroky. Jezero luk a pastvin rozlilo své tmavozelené vlny kotlinou a země dýchala trpkou vůní divokého břečťanu. V dálce svítilo bílé městečko, sladké jako hrající si dítě Poznal je a uvítal vzpomínkami mladých let. Bylo to Nain, půvabné, rozkošné jako dech pohádky. Vzduch byl vlhký, lahodný, nasycený vůní pryskyřice, many a květy tamariškových keřů.

Achin osvěžil a již sama myšlenka, že ne celé dvě hodiny vzdálen jest od cíle cesty, ho sílila.

Obešel městečko a zaměřil opět v kamenitou pláň, porostlou divokým žitem a kukuřicí.

Již mnoho let neviděl sestry, která jako bohatá vdova žila v Nazaretě. Navštívil ji posledně, když napadla ho neblahá myšlenka viděti Korinth, odmítla ho, nepůjčila mu žádaného obnosu a vyčetla ke všemu hříšné styky s pohany. Nenáviděl ji tehdy tak jako nyní blahořečil jejímu jménu. Dnes neobával se již nepřátelství, přicházel se vzkazem vrchní jerusalemské rady a stejná víra pojila ho se zbožnou ženou. Byl přesvědčen, že z tohoto kamene vznítí oheň usmíření.

Čím více přibližoval se rodnému městu tím citelněji přepadal ho strach a úzkost. Cosi sladkého mísilo se ve tvrdost jeho myšlenek a naladilo nezvykle jeho duši. Prožíval to čím obživuje každý stařec, jenž po létech vrací se v místa svého dětství, co lahodí a zraňuje zároveň. Uchvacovala ho síla vzpomínek. Co snů přikrýval každý kámen, co vidin kreslil každý stín větve osamělého vavřínového stromu na bílé, drobivé půdě! V dálce spatřil vystupující obrysy hory Tábor. O vyšší než bylo její témě, snil slávě svého života, pevně doufaje, že jednou navrátí se v tato místa jako vůdce Israele!

A zatím vrací se sem dnes, neduživý, zbitý stařec, s poplvanou bradou, zkrvavělým tělem a slzou trpčí než-li voda jezer Lotových . . .

Sevřel suché rty a pokračoval v cestě pln zoufalých a beznadějných upomínek. Jasně viděl horu, na jejím úpatí rozeznával domy, ulice a dým stoupající k vysokému modrému nebi. Pozbyl odvahy pokračovati v cestě a usedl na pokraji ovesného pole, mlčky, pohledem plným zklamání, měřil síly své s nepřítelem, s kamennou rozvalinou svých snů nehybně na úpatí hory ležící, a každým okamžikem mrtvého ticha prohrával celý život . . . .

Cítil, kdyby dnes byl mlád, čilý, silný, že zase vrátil by se ke svému mramoru a nohou svou kolébal by Ji, bohyni hříchu a nepravosti.

Šum obilí vyrušil ho ze spánku a tíha snu padla na jeho víčka. Ohlédl se a v obilí spatřil shrbenou, plazící se postavu starce. Pozoroval mlčky jeho červené ruce s olupující se kůží, které jako dráp divokého holuba rozhrnovaly hlínu a ovesná stébla. Postava lezla po kolenou a blížila se k němu, rozeznával rozedraný, potem páchnoucí šat, ryšavou bradu s přelámanými vousy, rudou tvář, oči jako popel suché, a trpké jeho myšlenky, jako přesycený solný roztok, krystalovaly kolem pohybujícího se bodu vzpomínkami. Čekal až stařec doplazil se konce pole, v otep složil sebranou kytici kopru a kmínu. Váhal na okamžik až poznal, že se nemýlí, vstal a popošed několik kroků objal schýlenou postavu.

Ryšavý stařec rychle se vzpřímil, nehnutě stál a v rozpacích hlinou potřísněnou dlaní přejel si několikráte čelo.

Ano, Achin se nemýlil, dle tohoto pohybu určitě poznal svého přítele.

„Jake!“

Ani zvuk hlasu neoživil paměť rudého starce. Vzpřímil se úplně a stál dále nehnutě, každý drobný sval pracoval v jeho tváři, plné hnědých skvrn a bohatých krůpějí potu.

„Jake," opakoval Achin podruhé, „což nepoznáváš přítele?"

Stařec se uklonil a po chvíli zasvítil popel jeho očí poznáním.

„Pomoc boží s námi, Achine."

Oba starci se objali a pocelovali v tvář.

Achin byl vyšší postavy, méně schýlený a celý jeho zjev činil příznivější dojem. I přísná tvář změkla světlem bílé brady.

Jake, ač mladší, byl schátralý, ryšavá, pocuchaná brada plná slin, chatrný, špinavý oblek a vyhladovělá tvář rýsovaly ubohost potulného člověka.

Když usedli, vyptával se Achin přítele po jeho osudech a Jake vypravoval: „V polích se potuluji, kopr, kmín a mátu zbírám jako muž, který okouší trápení od metly rozhněvání božího. Zjitřily se rány pro bláznovství mé, kosti mé jako ohniště vypáleny jsou a nikdo nezváží utrpení mého života."

Achinovi želelo se přítele a vedle jeho ubohosti kreslil vlastní bídu, vypravuje mu, že za poslední peníze koupil chrámu zlatou, čelní ozdobu.

Jake poslouchal skláněje hlavu v žilnaté, suché dlaně zarostlé hnědým chmýřím, vzpřímil se teprve, když ukončil stesky starý přítel.

„A které noviny přinášíš ze svatého města?"

Tvář Achina skřivila se jakoby zaryl se v ní dráp supa.

„Pohané vtrhli do dědictví našeho a Hospodin přikryl nás stínem smrti a postavil v bahno, kde dna není."

Jake vztýčil hlavu a ruce zdvihl jakoby zachytiti chtěl kus oblohy.

„Proč o Hospodine, stojíš z daleka a skrýváš se v čas soužení? Opouštěni jsme lid tvůj, a ovce pastvy tvé!"

Oba starci mlčeli a slunce ohněm paprsků padalo v jejich zarosený zrak, kde ležela opojivá vášeň.

Hra stínu padla náhle v bílý prach stezky. Jako bzučivý roj much přelétlo kolem pět dětí v ušpiněných, až ke kotníkům sahajících sukních. Rezavé hlavičky svítily zlatem a tváře hořely rudým plamenem. Zmizely rychle a jen žíněné síťky, volně na tenkých hůlkách zavěšené mávaly vzduchem až zapadly v kukuřicové pole. Achin znova vypravoval a každé slovo ranilo mu duši. Líčil beznadějný stav království a moc římských vojáků, které nejmenoval jménem, ale zval bazonskými býky.

Únava ho přemáhala, bránil se a sám Jake pozoruje to, vyzval ho, aby šli spolu k blízkému potoku, kde možno osvěžiti se.

Achin s ochotou přijal návrh přítele, neboť rány jeho potřebovaly vymytí a dlouho nepřišel již k žádnému pramenu. Posledně občerstvil se vodou studnice Jakubovy, jež stála u samařského města Sichar, na popluží, jež dal Jakub synu svému Josefovi.

Oba starci vstali a loudavě kráčeli kolem kukuřicového pole až přišli na kamenitou zrušenou vinici. Půda byla tvrdou, neschůdnou a obloha nehybná jako žlutý plamen.

Šli těžce a šli dlouho.

Kamení pálilo jako výheň a suché bodláčí zadržovalo jejich kroky, oba klopýtali o vyschlé révové kořeny. Chvíli si odpočinuli a znova přelézali skály, prodírali se křovím a přeskakovali koryta vyschlých jarních proudů.

Konečně vysíleni, soutěskou skalnatých hřbetů vešli do údolí, kterým protékala bystřina klikatého toku, tvořící četné záhyby, prohlubně a malá jezírka.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Podobalo se, že patrolu a neznámého muže stále vede Florian, ve skutečnosti však vedl jej a jeho dva myslivce Hercegovec. Nepřestávaje upiatě pozorovati před sebou cizince a nemoha se zhostiti čím dále větších obav, četař ztratil tak dost nesnadnou direktivu, a když pak v hodinách popůlnočních v této oblasti dvou řek a močálů náhle vyrůstala mlha, Florian musil dáti patrole rozkaz, aby se zastavila, neboť pojednou nevěděl, kde jest crnické návrší a kde tábor, který byli sotva před hodinou opustili.

Nevěděli toho ani myslivci. Stále čekali, že opět budou míjeti malou mohamedánskou osadu, ve které před tím uzřeli ojedinělé světlo, ale po dědině nebylo nikde ani památky. Šeptem se ptali Hercegovce, přijdou-li již brzo k ní, ale on krčil rameny. U Gackého Pole zná prý každý kámen a keř, kdežto tady za těmi brdy nekráčel dosud nikdy a nedovede tedy odpověděti.

Četaře mátl při tom také šum řeky. Zdálo se mu, že přichází s jiné strany, než odkud jej měli slyšeti a že nápadně ubývá tvrdé, ka-

FRANTIŠEK ŽENÍŠEK VE SVÉM ATELIERU.

menité půdy a balvanů, mezi kterými cestou do tábora Medveyova procházeli. Za ty dvě tři hodiny jakoby také značně vyrostla tuhá, ostřicovitá tráva. Byla plna rosy, ve které se vojákům brzo na žmach rozmočily boty.

„Kde to jsme?“ udiveně se ptal četař a opět na chvíli se zastavoval. Všude bylo úplné ticho, již ani nebylo slyšeti oněch záhadných zvuků, které dříve vojákům naháněly tolik strachu. Ale vše, co právě minulo, zdálo se jim býti spíše snem, ve kterém se jim točila hlava. Tábor podplukovníka Medveye, do kterého se dostali a z něhož opět vyšli, aniž je postřehla některá polní stráž, veselá příhoda s podplukovníkem a jeho zjev v dlouhé bílé noční čepici, to vše jim připadalo jako báchorka a vůbec jako něco tuze dávného a vzdáleného.

Co tak půl minuty nebo minutu stáli rozmýšlejíce se, mají-li tak dále kráčeti anebo co vůbec počíti, měli dojem, že pod nimi mokrá tráva se proměňuje ve spoustu vystupující vody. Ozval se jim pod nohama také zvláštní mlaskot a srkot, jako když ze šlapaného bahna vystupují bubliny.

Oba myslivci dosud s lehkou myslí snášeli bloudění a nyní žertovně přešlapovali s nohy na nohu a povídali si, jak mají stále boty plné vody, ale zkušenějšího četaře Floriana najednou pojala hrůza, neboť se ho zmocnil dojem, že jsou v bařinách, ze kterých není vybřednutí a že se propadávají.

„Tys nás zavedl!“ dušeně vzkřikl na cizince a levicí ho strhl k sobě, aby mohl z blízka zabodnouti do jeho obličeje zkoumavé zraky.

Viděl nehezkou, jako bezvýznamnou tvář s bledými, štětinovitými knírky a s očima, které jakoby náležely docela jinému člověku. Ten malý muž tady a ty jeho divné oči skutečně jakoby by byli dva úplně rozdílní lidé, ale žádný z nich nebyl dobrý.

Cizinec pokusil se o úsměv.

„Snad jsme zbloudili, gospodine,“ pravil mírně, „dovolíte-li, rozhlédnu se trochu po cestě,“

„Nic nedovolím — tady budeš, ani na krok od nás!“ četař již zvolal hlasitěji a kázal myslivcům, aby opět připravili pušky. „Pozor na něho,“ dodal, „a hne-li se, stielte bez milosti!“

Stáli tak chvíli v rozpacích, přešlapujíce s nohy na nohu a hledajíce v mokré půdě pevnějšího místa, dále však se neodvážili. Houstnoucí mlha obklopovala je se všech stran a pokrývala je nejenom vlhkem a neprůzračným závojem, nýbrž i zvláštní stísněnou náladou, podobnou úzkosti.

„Hlídejte ho!“ četař pravil myslivcům, předávaje jim Hercegovce a pustil se na několik kroků do okolí. Pátral po pevnější půdě, po které by se jim podařilo vybřednouti z nesnází. Ale marně obcházel sem a tam, marně zkoumal v houpající se zemi, najde-li aspoň stopy, kudy se tam dostali. Kdyby ty nalezli, pak za nedlouho bylo aspoň po tomto nejbližším nebezpečí.

Myslivci do té chvíle ani dobře si neuvědomovali trapného postavení, do kterého se dostali. Myslíce na nepřítele, na povstalce, kteří této noci přecházeli tudy k černohorským hranicím, nevěděli, že mnohem úskočnější nepřítel číhá na ně v těchto bažinách. Jediný četař Florian hned postřehl dosah nebezpečí a měl podezření, že záhadný Hercegovec je zavedl v ta zrádná místa zúmyslně.

Napadaly ho všelijaké pověrečné myšlenky. Často v poslední době, co si zamiloval Malku, hádal z rozličných náhodných známek na úspěch nebo neúspěch své lásky. Kráčel někam a pravil si v duchu: „Dostihnu-li oněch dveří, onoho kamene nebo vůbec onoho předem ustanoveného místa pravou nohou, dopadne vše dobře, ale dokročím-li tam nohou levou, je po mé lásce veta.

Dařilo se mu v těch hádankách všelijak, někdy měl štěstí, někdy neštěstí, jen že měl-li neštěstí, zkusil to za pět minut jiným způsobem a pak třebas ještě znova, až náhoda mu příznivěji popřála.

Nyní také, bezradně obcházeje cizího muže a své dva vojáky, připadl na svoje kouzla a čáry.

„Zeptám se toho chlapa, jak se jmenuje. Začíná-li se jméno jeho některou z prvých písmen abecedy, je to hodný člověk, ale jmenuje-lí se Stojan nebo Vukan anebo dokonce Žiga, vězí v něm jistě ďábel, a musíme si dát na něho tím lepší pozor, aby nás snad hanebně nenapálil.“

Nechal na chvilku pátrání a vrátil se k vojákům.

„Jak ti říkají?“ otázal se muže v opánkách.

„Ante,“ zněla mírná, uctivá odpověď.

„Dobře,“ uspokojeněji odvětil četař. „Chtěl bys cigaretku?“

Cizinec jenom labužnicky se usmál a i ve tmě zasvítily jeho široké, jistě dosud neporušené zuby.

Přijal od Floriana papirosku, vděčně poděkoval a Tarantíka požádal o sirku. Když si zapálil, sáhl do své žíněné brašny a vyňal z ní nevelkou placatou láhev, ovinutou kusem pestrého hadru. Vyndavaje zátku, podával láhev Florianovi.

„Prosím vás, gospodine, zavdejte si ode mne doušek rakije.“

„Děkuji, nebudu — nechci,“ odřekl četař, a Hercegovec podával myslivcům.

„Vezměte a dělejte, jako byste pili, ale nepijte,“ napomenul je četař.

Tarantík i Bělohříbek přijali láhev a přiložili ji ke rtům, ale poslušni upozornění četařova, jenom ulízli a vrátili ji Hercegovci.

Poznávaje podle tíže, že z ní neubylo, cizí muž se podivně usmál a pozorně zavíral zas láhev.

„A proč ty nepiješ?“ ostře na něho uhodil Florian.

Jakoby uhodl, že v četařovi opět se probouzí podezření, muž hned vyňal zátku a přihnul si. Ale Floriana neoklamal, ten dobře poznal, že také nepije.

„A teď ho zas dobře hlídejte!“ přísně rozkazoval četař. „Udělá-li jenom krok, střílejte!“

Opět šel hledat ztracených stop, po kterých by mohl s patrolou vyváznouti. Napadlo ho,

aby zkusil volati, a s které strany odpoví na zavolání ozvěna, tam jsou kopce a tudíž i bezpečná země. Není přece možná, aby se pahorků tak vzdálili. Nebýti té protivné mlhy, již dávno byli by poznali, kde se rozkládá zhoubný močál a kde na ně kyne spása.

Zastavil se a vyčkal minutu nebo dvě, až se všechno kolem utiší a až umlknou i bubliny, vycházející z kalužek, které za sebou zanechávaly jeho těžké boty. Potom ostře vykřikl:

„Ha!"

Nic se neozvalo v odpověď, zvolání rozplynulo se a úplně zaniklo v mlhách, které spíše vzrůstaly, než aby jich ubývalo.

„Ha — ha — ha!" opakoval Florian svůj pokus ještě hlasitěji.

Místo ozvěny vykřikli oba myslivci, od nichž se vzdalovaly vodnatou půdou veliké skoky.

„Pane firo — utekl nám!" zděšeně volal Bělohříbek.

„Hlupáci!" zařval Florian. „Co jsem vám řekl — zastřelte ho!"

A v několika vteřinách byl u nich.

Pušky držíce připravené k výstřelu, poslouchali. Zdálo se jim, že postřehují Hercegovcovy mlaskavé kroky, ale nebylo to dosti určité, poněvadž rozšlapaná bařina šuměla a klokotala, jakoby byla ve varu. A bílá mlha zakrývala vše tak hustě, že si v ní sami sobě připadali jako mátohy.

„Pozor!" šeptem poroučel četař. „Ozve-li se ještě, hned za ním všichni vystřelme."

Sotva to dořekl, bylo zcela určitě slyšeti, jak Hercegovec ještě nedaleko vytahuje z močálu zabořené opánky.

Nečekajíce dalšího znamení ani povelu, všichni tři zároveň zvedli k líci pušku a tím směrem vystřelili.

„Ještě jednou!" kázal Florian a další tři výstřely ostře zatřeskly.

Rány dozněly, a opět bylo všude ticho. Kromě vystupujících bublin nic již se neozvalo.

Čekali tedy nepohnutě s puškami připravenými k opětnému výstřelu. Ačkoli zvolna zapadávali do močálu, přece netroufali si ani pohnouti nohou, aby jim neušlo žádné hnutí. Srdce jim prudce bušila, a jenom stěží potlačovali v prsou dlouhé, rozechvěné vzdechy.

Asi po desíti minutách ozval se docela s jiné strany posměšný chechtot:

„Ha — ha — ha!" jakoby teprve nyní se vrátila ozvěna na četařovo dřívější zvolání.

Než doznělo poslední „ha," letěly za ním opět tři fičící projektily. Zdálo se, že ten poslední zvuk byl přelomen v půli a že tam v těch neviditelných místech něco těžce došlapujíc se zapotácelo a padlo k zemi.

A opět bylo ticho a mrtvo, v němž pracovaly toliko bubliny.

„Má ji," se zřejmým uspokojením zašeptal Tarantík.

„Má jen to, čeho si zasloužil," drsně přisvědčil Florian, ale při tom hned vnitřní hlas se ho otázal: „A což, byla-li to tvoje rána?"

Potlačil v sobě něco podobného nepříjemnému dojmu a připomenul myslivcům, aby nezapomněli nabíti si opět pušky a postoupiti o krok, sice že se nedostanou z močálu, v němž již po kolena zapadli.

„Co si tu počneme?" ozval se po chvíli starostlivě Bělohříbek.

Florian se zasmál studeně.

„To je přece docela jasné, slunce nemůže být jasnější. Pojdeme tu jako psi. Až nám umdlí nohy, poddáme se tomu zlořečenému bahnu a řekneme: Sežer mne! Kdo je z nás nejtěžší, ten bude mít přednost — mně se zdá, že to budu já, jak se na mne jako na vašeho komandanta sluší."

Umlkli po té poznámce všichni tři, a Bělohříbek v zoufalství vyňal ze svého plátěného pytlíku koláč komisního sucharu a dal se horlivě do chroupání.

Bylo by přece hříchem nesnísti ho dříve, než zahyne.

Pojednou bezděčně zostřili pozornost. Zdálo se jim, že zaslechli zvláštní šelest a klapot, jako když za pochodu rachotí bajonet, uvolněný v pochvě, nebo polní láhev, kloktající v plechovém pouzdře.

„To jsou vojáci!" zaradoval se Tarantík, a četař Florian již vyvolával:

„Hola — kdo tam? Zde čeká v bařinách zbloudilá patrola."

Ale trvalo ještě půl hodiny, než po všelijakých znameních a vyvolávání četař Florian se dostal se svojí patrolou opět na pevnou půdu. Konečně spatřil před sebou v mlze poddůstojníka a šest pěšáků.

Když si vyměnili hesla, velitel pěšácké patroly přistoupil k Florianovi a družně mu podával malou ruku, upiatou v čisté rukavičce.

„Servus!" pozdravil přívětivě. „Já jsem četař Chlub na konci s b."

XXVI.

Četaři Florianovi bylo pojednou veselo, jakoby se rozednilo a jakoby vycházelo slunce, tak příznivě na něho působil zjev mladého, rozmarného poddůstojníka a jeho srdečné přivítání.

„Dobrý hoch," pomyslil si v duchu, tiskna Chlubovi podávanou ruku a dívaje se mu zblízka do očí.

Viděl nevelikou postavu, která i v komisním mundúru vypadala uhlazeně, a zejména ten jeho krotký, důvěřivý pohled získával si hned Florianovu náklonnost. Hladký obličej poddůstojníkův ozdoben byl krátkými světlohnědými knírky a všecko vzezření jeho mělo takový zvláštní, jako veselý a trochu humorný ráz, že Florian už už chtěl vysloviti poznámku, která ho právě napadla:

„Ano, již vím, již bych vás byl poznal i bez představování. Kdybych vás byl potkal z čista jasna někde na cestě, a kdybyste se mne otázal, vím-li, kdo jste, byl bych hned a bez rozmýšlení odpověděl: Jakpak bych nevěděl, vy nemůžete býti nikdo jiný než četař Chlub na konci s b.“

A rozveselen tou myšlenkou, upřímněji stiskl Chlubovu pravici a pravil:

„Těší mne velice, že vás poznávám. Dosud jsme se znali pouze na distanc, od signálového aparátu k aparátu, ale teď vás vítám nadšeně netoliko jako druha v povolání a kamaráda, nýbrž i jako naši spásu. Nebýti vás, snad bychom se byli utopili v tom bezedném bahně, už jsme byli zmateni jako zaběhlá štěňata a nevěděli jsme kudy kam. Jakýsi zrádný Hercegovec nás sem zavedl a pak nám upláchl, je to historie prožluklá, ba hanebná tím, že jsme mu málem sedli na lep.“

„Taky jste stříleli, není-li pravda?“ ptal se četař Chlub.

„Ano, stříleli jsme za ním, za tím Hercegovcem, pustili jsme za ním několik ran, a všecko se nám zdá, že dostal jednu na památku, pro kterou se už nedostane z těchto roztomilých končin. A kde vy jste se tady vzali, kamaráde?“

„Taky bloudíme, hledáme stanice nadporučíka Apltauera. Když generál chtěl signalisovat, zvedla se z nenadání mlha a bylo po telegrafování, proto jsem musil nakvap sebrat patrolu a chvátat s depeší. Přes Gacké Pole to ještě dobře šlo, ale když jsme vešli do crnických návrší, zamotali jsme se v mlze, a bylo po orientaci. Nevědouce si jiné rady, šli jsme aspoň po vašich výstřelech.“

„A šli jste dobře, na mou čest. My sice také teď nevíme, kde je naše stanice, neboť, Bůh sám svědek, v této chvíli ani za živý svět bych vám nedovedl povědít, kde je sever a kde jih, ale aspoň jste nám pomohli z té studené kaše, které jsme už měli až po krk.“

„A co teď?“ s úsměvem se ptal pěšácký četař.

„Co teď? Nic nezbývá lepšího než vyčkat rána a až se trochu rozptýlí mlha. Nebo kdyby se ta naše zlořečená stanice aspoň nějak ozvala, nadporučík Apltauer kdyby s gustem zaklel nebo kdyby trošičku zabučel náš vozatajec Chomiak, ale takto se tam neděje pranic, snad všichni chrní v bázni boží pod aparátem a netuší, v jakých nesnázích jsou tu dva nejlepší poddůstojníci a osm nejstatečnějších mužů rakouské armády.“

Zazubilo se šest Chlubových pěšáků, zazubili se oba myslivci, Bělohříbek i Tarantík, a četař Chlub nanovo podával Florianovi pravici, ujišťuje ho, jak ho to seznámení tuze těší.

Vyhledali si opodál několik velikých ovlhlých kamenů, na které usedli a vyčkávali rozptýlení mlhy nebo rozednění. Chlub si posvítil na hodinky a shledal, že již minula třetí, nebude jim tedy dlouho čekati rána. A zatím co četař Florian se svýma dvěma myslivci zouvali boty, vylévali z nich vodu a ždímali mokré onuce a nohavice, povídali si navzájem historii svého dnešního bloudění.

Nejvíce ovšem zajímalo všechny vypravování Florianovo, jak se před podplukovníkem Medveyem objevil se svou patrolou bez podvlékaček i kalhot, a jak jim pak na zpáteční cestě bylo úzko, když poznali, že je Hercegovec zavedl a že snad již ani se jim nepodaří vyváznouti z těch prokletých bařin.

(Pokračování.)

STUDIE Z BRETAGNE.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

FRANTIŠEK ŽENÍŠEK. Jsou jména, která nestárnou se svými nositeli. Bývají spojena s nějakou významnou událostí, s projevem mladé, svěží síly. Lidé těchto události žijí pak v naší představě stále mladí a jaří, neotřelí jako nově ražené mince. František Ženíšek je z nich. Byl členem mladé generace výtvarnické, která skvělým útokem provedla výzdobu Národního divadla, a tato bravoura mladých mistrů pojistila jim věčné mládí. Ovšem, nebylo to pouhé vzplanutí, které v okamžitém nadšení, jaké vlévá v duši skvělá a řídká příležitost, pomáhá k vítězství. Oni skutečně v naše výtvarné umění vnesli žár a oheň mládí, utvořili novou epochu v dějinách českého umění, první slavné období rozkvětu. Neboť před nimi byli toliko jednotlivci, kteří — jako Čermák — žili v cizině nebo umírali doma v trudných poměrech. Jaká radostná změna od smrti Mánesovy! Desetiletí od té doby uplynula, vyrostly nové generace, na českých plátnech viděli jsme odrazy všech směrů evropského umění, jsme již zase dále, ale radost prvého úspěchu nesestárla. Žije podnes. A tak vzpomínáme i Františka Ženíška, jenž dožije za několik dní svého šedesátého roku, jako křepkého, jarého zjevu mladého českého umění. — Největší dílo Ženíškovo v Národním divadle, hlavní oponu, zničil požár. Zachovala se toliko v náčrtku. Za to malby ve foyeru bylo třeba pouze opravit, a výplně nástropní v hledišti namaloval Ženíšek znovu. Rázovité dílo mladých let Ženíškových, Zvířátka a Petrovští, zakoupila zemská galerie. V musejním Pantheonu jsou obrovské jeho obrazy. Tvorba Ženíškova je velmi rozsáhlá. Je vyhledáván zejména také jako výborný portretista. Ale populárním stalo se jméno Ženíškovo hlavně obrazem Oldřich a Božena. Půvabná ta idylla české historie v zobrazení Ženíškově nesčetnými reprodukcemi rozšířila se po všem národě. Jako učitel, nejprve na škole umělecko-průmyslové pak na akademii umění, odchoval Ženíšek množství zdatných žáků. —ch.

J. DĚDINA: SMĚJÍCÍ SE DĚVČE.

LIDÉ A KNIHY. Píše nám prostý muž, dělník ze zapadlého místečka na hranicích království:

Rád bych měl knihovnu, malou, ale svou vlastní, ke které bych se utíkal v té chvíli, kdy ruce odpočívají, hlava touží po osvěžení, měl bych rád ve své almárce několik zamilovaných autorů, hromádku knih, s nimiž bych se chtěl pokochati, kdy je mi libo. Mám políčko jako dlaň, mám zahrádečku na skále pracně vykouzlenou — hlínu jsem si musil opatřiti a s dětmi jsme ji nosili několik měsíců — mám zkrátka chudičké hospodářstvíčko, jež je sice jenom liliputánským, ale přece jenom mým královstvím. Jsem náruživým čtenářem, vše, co je v okolních knihovnách, jsem přečetl, půjčili mi, co měli pan farář i pan učitel, ale už od malička toužím po své vlastní knihovně. Jsem strojníkem, otec šesti dětí, a mám se co oháněti, abych dostál svým povinnostem, abych děti nasytil, abych je řádně vychoval. I napadlo mně obrátiti se na vás jako na spisovatelské nakladatelství, abyste mně byli nápomocni, bych mohl dávnou svou touhu uskutečniti. Posílám seznam knih, jež bych měl rád ve své knihovničce a prosím, abyste mi je opatřili a zaslali za následujících podmínek: Knihy mají cenu tři sta korun. Vím, že to je ohromný obnos, ale jenom pro mne — pro vás to není jistě summa nesmírná. Platil bych měsíčně tři koruny, a poněvadž jsem, chvála Bohu, zdráv a člověk poměrně mladý, není obavy, že bych obnos nesplatil. Neznáte mne, nevíte, co jsem zač, a proto by snad bylo v zájmu Vašem, abyste se na mne optali, jsem-li hoden takové ochoty, a není-li obava, že byste přišli ke škodě . . . .

Vypravuje známý pražský knihkupec:

Jede elegantní ekypáž — řekl bys, že to je spřežení nějakého velmože. Všechno v nejlepším

pořádku — panský kočár budí všeobecnou pozornost. Premovaný kočí — koně kočárové, ušlechtilá, drahá zvířata, na dvířkách ani ryba ani ráček, ale přece jenom cosi jako erbovní znamení, gummová kola, postroje jen jen svítí, kočí sedí jako na trůně a velkopansky se dívá na obyčejné smrtelníky, hemžící se na chodníku. V povoze sedí dvě dámy, paní a slečna. Jen co je pravda — jsou to hezké a elegantní zjevy. Jedou, jedou, krokem, aby si je mohl každý prohlédnouti. Klobouk aspoň za sto korun, roby odhadují znalci na tři, čtyři sta korun. Ženské si povzdychnou, mladí pánové se zastavují a dívají se za nastrojenou sličnou krasavicí, jež sedí v ekypáži jako model ve výkladní skříni. Tolik očí se na ni dívá, sleduje každé hnutí — děvče nikdy neví, kdy a koho očaruje a okouzlí!

Stojím na rohu ulic Žitné a v Tůních. Povoz zastaví, dámy sestoupí a vejdou do domu. Napadlo mi: jsou to asi dámy z nějakého dobročinného komitétu, jdou asi někoho pozvat, nebo mají v kabelce subskripční listinu. Měl jsem náhodou v domě co dělat. Jdu za elegantní dvojicí. V následujícím okamžení se záhada objasnila.

Dámy v ekypáži s premovaným kočím přijely si pro knihy — do půjčovny knih! K.

STARÁ SLOVENKA.

CTĚNÝ ZNÁMÝ — NEZNÁMÝ JUBILANTE! Pan Alois Sedláček uveřejnil v Máji jubilejní vzpomínku pod názvem »Svatý, drahý mistře Nerudo!« Ze Slezska, z Frýdku, dostal tyto dny od nepodepsané dámy*) dopis, jejž uveřejňujeme v plném znění ze dvou příčin — je předně zajímavým, vzácným doplňkem jubilantovy vzpomínky, ale je zároveň výronem duše hluboké, jemné, duše, jež dovede, o svých vzpomínkách, o svém stesku zapět tak jímavě, jako pták, když na podzim, před odletem na rozloučenou, se rozezpívá.

»První článek posledního čísla Máje,« píše známá-neznámá, »zaujal mne hned nadpisem — počítám se mezi ctitele Nerudovy — a zajímal mne čím dál, tím víc. Neumím si toho Lojzíčka Fajtovic už živě představit, jak jsem jej roku 1864, když moji rodičové bydlili v domě dra Weitenwebra, kdež i on se svými pěstouny zůstával, znala. Vím jen, že jsem ho označovala co »velkého«. Lojza Fajtovic bavíval svými improvisovanými představeními celý dům, a ten byl veliký. Sousedky tvrdívaly, že hoch je jako rtuť, že má nápady, na které by se starý člověk nezmohl, Františka, vlastního syna svých pěstounů, že by desetkrát prodal, než ten by se jednou otočil. Nikdo se tomu nedivil, že pěstounka Lojskova, Fajtová, si to s těmi hochy popletla, za Lojzíčka že by život dala a na Františka pro jeho těžkopádnost že se zle mrzívala.

Nebyl to však »svatý, drahý mistr Neruda«, jenž první seznal Lojzíkovo herecké nadání. Když sousedé přihlíželi výstupům s oken, tu vidouce Lojzka karikovat různé osoby, říkali, že kluk to dovede jak na tyátru a že z něho asi bude jen »komediant«. Tenkrát se ten název kryl s dnešním »hercem«.

A ten čiperný, úslužný a ke všemu šikovný neposeda dovedl být také vážným. Bylo v domě tom drobné, bledé, asi šestileté děvčátko, s milým podlouhlým obličejem, se zlatými, kučeravými vlasy, které ve vrkočích jako věnec obepínaly něžnou hlavinku.

Florinka uměla tak hezky dlouhé deklamovánky přednášet, že bývala často k tomu vyzývána. Tu si musily děti, jmenovitě větší, kolem ní usednout, aby měla volný rozhled, a její veliké, pomněnkové oči bloudily, když přednášela, v dálce, a děti i dospělí hleděli na ni s údivem, kde se ta obrovská paměť v té dívence, která byla na pohled jako panenka z vosku, bere, kde to nadání k pěknému přednesu, kterým všecky posluchače uchvacovala.

*) Umělec prosí váženou pisatelku dopisu, by mu oznámila svoje jméno. Vzpomínka ho, jak pochopitelno, velice dojala, a rád by »Známé z dětských let« odpověděl.

A tu Lojzíček poslouchával, tichý jak pěna. A když pak viděl Florinku v rakvičce, růžemi a jinými květy ověnčenou, s rozčesanými vlnami lesklých vlasů až po kolena, tu zapomněl úplně na žerty a s úžasem díval se na menší děvče, které se zaťatými pěstičkami bránilo každému, kdo se chtěl k nehybné, studené Florince přiblížiti, aby ji neodnesli — až je musili lidé násilím odvésti. — A odnesli Florinku přes pláč a nářek a nepřinesli jí už vzdor všem slibům, tak jako jiné dvě sestřičky krátce před tím. S poslední mrtvou sestrou pochována tak neuvěřitelně záhy všecka dětská veselost a bezstarostnost té mladší..

Brzy na to odstěhovali se rodiče z domu, kde je tak krutá ztráta stihla. Zmizel mi s očí Lojzíček Fajtů i s ostatní veselou, dovádivou společností dětskou, i jemnou Aninkou Weitenweberovou, i starší již Mínou Veverovou, všichni zmizeli s očí, ale v paměti vyhražen jim jako celému dětství nejlepší koutek.

Pochybuji, že by se jubilant, pan Alois Sedláček, jehož pravé, rodinné jméno teprv dnes, po 45 letech, zvídám, dovedl na tyto podrobnosti upamatovati. To mi však nebrání, abych se nepostavila do řady gratulantů a neposlala do Prahy, do té drahé, milé, často vzpomínané, ale na Slezsko stále zapomínající Prahy, jubilantovi-herci pozdrav: Mnoho ještě, velmi mnoho let při zdraví a síle!« S úctou:

Známá z dětských let.

—or.

JAN DĚDINA: NORMANSKÝ RYBÁŘ.

EMILE ANTOINE BOURDELLE O JANU DĚDINOVI. Z Nymburka přišla zajímavá knížka. Od několika měsíců prodlévá tam mistr Jan Dědina, o němž jsme před časem vypravovali, jak dlouho a s jakým úsilím vymáhal si svolení k návratu do drahé domoviny, po níž v Paříži hynul steskem. Občanstvo prokázalo mistrovi lichotivé pocty, které svědčí o tom, jak je Dědina ve své domovině ctěn a milován. Spisovatel pan František Hrnčíř poctil mistra způsobem nejvýznamnějším — vydal svým nákladem výbor jeho obrazů, jimiž zahájil edici svých »Českých mistrů malířů«. Publikace je pietním dílem a je šťastným nápadem — popularisuje umění našeho rodáka lacinou a vzorně vypravenou knížečkou, jejíž obrazová výzdoba slouží ke cti reprodukčnímu ústavu pana Jana Štence v Praze. Výběrem z ní ozdobujeme dnešní číslo Máje.

O malíři Janu Dědinovi promluveno tu slovo z úst nejpovolanějších. Napsal je mistr Bourdelle, jehož výstava, nedávno Manesem v Praze uspořádaná, byla uměleckou pražskou událostí. »Třemi prostředky uměleckého vyjádření,« píše Bourdelle, »kresbou, malbou, slovem — Dědina ukazuje svou duši, stále tutéž, horoucí, mladistvou, plodnou. Vejdu-li do jeho atelieru pařížského, přímo pochutnávám si labužnicky na jeho mistrovských portrétech v černém. Hlavy mužské, ohromující síly, překvapující přesností, tváře tak studované, hluboké, že se ti zdá, jakoby duše prostupovala a ozařovala papír, který jen stěží je v sobě udržuje. Potom hlavy žen, tak šťastně provedené, křepké a plné života, na něž básník, jakým je Dědina, snesl všechny své květy. Črty v posicích, zbožňování hodných se rodící; pohyby v početí života; malé ručky, které se podobají květeně jara; dětské obličeje, jež působí na nás dojmem, jakoby Dědina si zavěsil na stěny svého rozsáhlého atelieru rozkošné guirlandy. Dědina si zplodil celé hnízdo drobných modelů, děvčátek a chlapečků, za oddaného spolupracovnictví krásné Pařížanky, Madame Dědinové. Otec kreslí svoje dítky tak láskyplně, jako matka je kolébá. Celá jeho duše při tom jihne, jeho pastely, jeho tužky, jeho štětce zdají se pokrývati papír a plátno jakoby čerstvě natrhanými květy v zahradě jara. V tom je tento okouzlující český rodák blízkým příbuzným velikého Francouze Watteaua.

Viděl jsem Dědinovy malby, kresby nahých těl, které připomínají nádhernou jasnost starého čínského umění dekorativního; bude-li mu dána pří-

ležitost, stane se z Dědiny dekoratér velikého slohu a hlubokého základu.

Byl v Paříži spolupracovníkem největších umělců francouzských; malíř Besnard, sochař Rodin staví Dědinu nadmíru vysoko. Kéž poskytne se příležitost k velikým pracím tomuto umělci, na jehož přátelství jsem pyšný, a na Janu Dědinovi se vyplní verše velikého pěvce francouzského:

> Bohatá žeň na nivách unaví srpy
> a ovoce vydá víc, než co sliboval květ.

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD. Minulého pátku sehrána byla Hennequinova a Duquesnelova francouzská veselohra „Princ Hejsasa", vtipkářský kousek dobrých veseloherních náběhů, ale trochu laciného, stokráte už opotřebeného, stereotypního vyřešení i konce. Dva různé morální světy jsou tu postaveny proti sobě: svět divoké, světácké užívačnosti, jehož vyznavačem je bohatý hrabě, nemladý, nestarý, svrchovaně lehkomyslný milovník písničky „Vždyť jsme jen jednou na světě...", a svět pobožného odříkání, modliteb a dobrých skutků, jemuž holduje choť jeho, stárnoucí obyvatelka kteréhosi zapadlého zámku u Blois. Oba světy jsou v prvních dvou aktech se zřejmou divadelní zručností jako dva působivé pendanty vyznačeny — a to je na kuse to nejlepší a veselo herně nejslibnější. Rozvedení námětu, jehož jádrem i účelem jest přivodění smíru mezi oběma antagonisty vlivem roztomilé dcerušky, je značně neorganické: ovzduší veselohry často zde přechází v alluru zcela plačtivého „rührstücku", což ruší jednotný, zladěný dojem veselohry.

Hráno bylo švižně: veselého světáka dobře zahrál p. Jiříkovský, bigotní jeho choť slušně založila paní Jiřikovská. Slečna Šiblová působila opět svou roztomilostí a lahodným, melodickým hlasem v úloze „strážného anděla domácnosti", smiřující dcerušky, a pp. Charvát s Bláhou vytvořili podařenou dvojici (druhý i maskou) potutelných, vypočítavých a z bigotní potřeštěnosti tyjících přiživníků.

Voltaire: ČLOVĚK PROSTODUŠNÝ. Staré heslo »Habent sua fata libelli« — knihy mají své osudy — je podnes pravdivo. Zvláště o některých knihách a některých spisovatelích. Uvážíme-li dnešní rozkvět literární historie a kritiky, mnohem více nežli jindy vyvinutý smysl pro umění slovní v kruzích vzdělaného čtenářstva, podivíme se, proč někteří autorové cizí byli ignorováni v produkci kritické, historické, ba i překladové. Duchaplný ironik francouzský, tolik kaceřovaný jedněmi, zvláště duchovními, tolik vynášený svého času jinými, kruhy svobodomyslnými, celá dlouhá léta zůstává, aspoň v literatuře české, jakoby zapomenut. Z prachu knihoven vyňal (a tím vskutku záslužný skutek vykonal, což bude jistě i gourmandy literárními i kritikou uznáno), z bohaté produkce Voltairovy tichý pracovník publicistický a málo v širších kruzích čtenářstva známý (také zajímavý literární zjev) básník Ant. Macek, románek »L'ingénu«, který pod názvem »Prostodušný člověk« přeložil a uveřejnil v »Lidové knihovně«, připojiv s velikou láskou k autoru koncipovaný, přiléhavý a výstižný obraz díla Voltairova s hlavními daty životopisnými. I překlad »románku« jeví svědomitost a lásku k mateřštině i dikci autorově takovou, že neublíženo ani jednomu ani druhému. Práce nikoli marná . . .

ČERNÍ MYSLIVCI. Horské romány. Napsala Růžena Svobodová. Čtouce nejnovější knihu spisovatelčinu máme dojem, že látka jedenácti jejích povídek jest vzata odněkud z daleka, kde žijí jiní, mnohem zvláštnější lidé než jsou naše krotké a všední zjevy. Polozáhadný vznešený církevní hodnostář měl ve svých službách dvanáct vybraných sličných myslivců, stále černě se odívajících, mužů sálajících mládím a nezkrotnými vášněmi, a rozumí se, kde bylo tolik krásných, mladých a vášnivých chlapíků, že přirozeně musili k sobě strhávati kde jaké srdce ženské, jež se jim octlo na blízku.

O těch láskách vypravuje paní Růžena Svobodová v jedenácti románech svých Černých myslivců. Všechny odstíny něhy i divokých vášní v nich popisuje. Když vidíme však téměř vesměs na jedné straně hrdost, bujný rozmar a mnohdy až démoničnost, na druhé straně pak důvěru zklamávanou a utrpení, mimovolně nás opouštěji patie k švarným černým myslivcům. Kniha paní Svobodové má mnoho krás, uchvacuje nás v ní nejedna jednotlivost jako pozoruhodný výtvor uměleckého autorčina péra, oslňuje nás nádhera její horské přírody, ale na konec přece jenom jsme unaveni těmi nekonečnými divokými rozmary a až zločinnou lehkomyslností černých myslivců. Snad to cítila také spisovatelka, když v závěrku knihy promluvila smírnými slovy jednoho ze svých hrdinů, kterému »v prsou jihlo vzpomínkovou sladěnou bolestí«. Jenže ten myslivec byl již starcem, když dospěl k takovému rozumu. — Knihu v úhledné úpravě vydalo nakladatelství Jana Laichtera. Ds.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

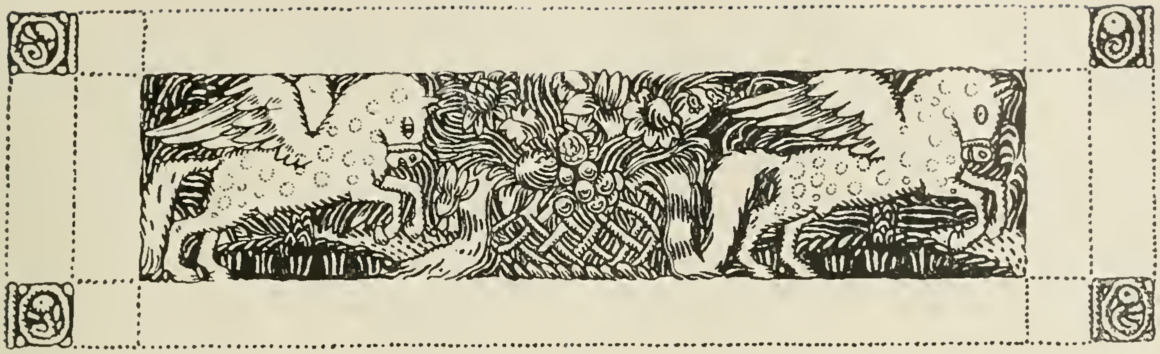

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Četař Chlub, který patrně byl blíže pramene a zároveň také měl vyvinutější porozumění pro příjemné stránky života, vytasil se s některými dary božími, kterými nyní osvědčoval své upřímné přátelství k četaři Florianovi. Měl plnou čutoru dobrého červeného vína, měl několik tabulek chutné čokolády a vedle toho ještě pouzdro nabité zlatožlutým trebiňským tabákem, jemnějším, než-li jsou hebká vlákna šafránu.

To všechno nyní nabízel Florianovi a jako vzorný hostitel dal také po kousku čokolády a po špetce tabáku jeho oběma myslivcům. A po chvilce devět lahodných ohníčků, jednak v dýmkách, jednak na papiroskách, družně hořelo, a vonný jejich dým mísil se s vlhkou mlhou, která je všechny obklopovala a ukrývala.

Konečně jako nepozorovaně nastalo rozednívání a s bílým úsvitem přihnal se větřík, který za krátko pocuchal a rozplašil mlhu s okolních návrší, že se pak potloukala již jenom v úžlabinách a na Gackém Poli, zejména tam, kde plynula křovím obrostlá říčka Mušica.

Vojáci se rozhlédli a udiveni shledali, že sotva čtvrt hodiny nad nimi trčí do ranního vzduchu Apltauerova stanice se signálovým aparátem. Dva muži stáli za ním a dívajíce se směrem ke Gacku, patrně se snažili očima proraziti zbytky mlhy, aby viděli, nevyvolává-li jich generálův aparát.

Když obě patroly se vzchopily, aby tam odešly, četař Florian ještě bezděčně postoupil několik kroků k bařinám. Táhla ho tam zvědavost, jak asi nyní za denního světla vypadá místo, kde takořka již se topili, a je-li tam ještě známka po Hercegovci.

Spatřil tam dole rozdupané místo, kde jejich stopy znatelny byly malými, blýskajícími se kalužkami vody. Od vyvýšené, pevné půdy vedla tam ve dvou oklikách, podobných písmeně s, řada malých kopečků, podobných zarostlým krtinám, a nyní bylo nepochybno, že po nich bezpečně mohla kráčeti pouze noha, která tamtudy již za dne mnohokráte se ubírala. Ten Hercegovec jistě znal netoliko každý kámen a keř na protější straně Gackého Pole, nýbrž i tuto šalebnou, bludnou stezku, která spíše vždy vedla k zahynutí než k návratu, a Florian až ustrnul poznávaje, že v neproniknutelné mlze přece se mu podařilo odtamtud vyváznouti.

Rozhlédl se ještě a viděl nedaleko, téměř již jenom dvacet nebo třicet krokův od pevniny pestřiti se na bažině Hercegovcovu vlněnou torbu. Ležela tam pohozena, rozestřena, a jsouc lehka nezapadala do močálu a držela se nad ním. Toliko její popruh nořil se do bařiny, jakoby jej tam neviditelná již ruka za sebou táhla.

Kde jest Hercegovec?

Nikde nebylo ho viděti. Podařilo se mu snad přece uniknouti, anebo zasažen některou střelou, zmizel zatím v té mrtvé bezedné a hluché propasti?

To byla záhada, kterou rozřešiti nepodařilo se četaři Florianovi. Zdálo se mu sice, že vedle vlněné brašny jest mnohem větší kaluž jako svědectví, že se tam před krátkem něco těžkého propadlo, již také nevyspalé a znepokojené oči jakoby v té kaluži postřehovaly, malou čapku nebo temeno ovlasatělé hlavy, ale to jistě byl klam, a když si promnul oči neviděl již ničeho nežli brašnu a kaluž, lesknoucí se ve stříbře protějšího východu.

Mávnul rukou, jakoby chtěl se sebe shoditi nepříjemný dojem, a pospíšil za ostatními. A v duchu si přál, aby nebylo bývalo té podivné příhody s Hercegovcem. Byl sice pevně přesvědčen, že cizinec zúmyslně ho uváděl do zkázy, ale přece jenom jej hnětlo pomyšlení, což kdyby se mýlil, což nebyl-li to zlý člověk, utekl-li jim z bázně před nimi a odpykal-li snad za to nevinným životem?

Ale hned opět ho napadlo, proč ještě, když jim uprchl, se ozval tím výsměšným chechtotem? Není pochybnosti, jistě to byl nepřítel, a dobře mu tak, zahynul-li v tom bahně!

Za chvíli pozdravovali se s mužstvem u signálového aparátu. Nadporučík Apltauer rozespale se vybavoval ze svého uvolněného pláště a ze dvou zimních houní, kdežto ostatní vojáci již byli čilí a horlivě se starali o snídani. Zejména Antoš Chomiak nejčasněji si přivstal a nyní pln radosti nad návratem Florianovým přinášel mu misku horké černé kávy.

Brzo také se dohovořili o nočních událostech. Signálové oddělení záhy po odchodu patroly zpozorovalo, že pod návrším tíhnou k blízkým černohorským hranicím roztroušení povstalci, a proto nadporučík Apltauer hned rozkázal zhasiti světla a ztišiti se co nejvíce. Držíce nabité pušky a revolvery v rukou, číhali na okamžik, ve kterém by snad nepřítel se pokusil je napadnouti.

Slyšeli zcela dobře výstřely Florianovy patroly, ale majíce za to, že je to střelba nepřátel, neozvali se ani hláskem, aby se neprozradili, že jsou tak na blízku. Věděli, že malý hlouček povstalcův, obeznámených s okolím, úplně by stačil potříti těch několik mužů signálového oddělení, z kterého by za minutu nezůstalo ani živé duše.

Zatím co nová patrola odcházela za podplukovníkem Medveyem s depeší generálovou, patrole Florianově i Chlubově bylo dopřáno odpočinku. Unavení vojáci posilnili se suchary a čajem nebo černou kávou, a když četař Florian uviděl nad vlnami pahorků kdesi u Čemerna vystupovati veliké zlaté slunce, zmocnila se ho z nenadání zvláštní tesklivá roztouženost.

Všechny city v něm jakoby byly hebčí a měkčí, vše srdci jeho bylo bližší a přístupnější. V tom čarovném východním zlatě jakoby před ním opět určitě vystupovala postava Malčina ve vší své neodolatelnosti a kráse. Jsa jí nyní vzdálen, poznával, že ani o vlas neochabla jeho láska a že byla jenom klamem domněnka změny, která u ní nastala prozrazením jejího tajemství.

Nechť byla ženou nepatrného, protivného Mordche Rubina, nechť s ním byla spojena nerozlučným svazkem manželským pro všechny dny svého života a nechť ve Florianovi rázem pohasly veškery světlé naděje na spojení dvou milujících se mladých duší, všechny něžné city srdce jeho znova se probudily a nepotlačeny hlásily se a volaly v jeho prsou.

„Jak ji mám rád, jak ji mám rád!“ šeptal si nespouštěje zanícených zraků s šedomodrých pohoří, v jejichž klíně vstávalo s jitřním májovým sluncem Čemerno.

Malkah se mu odtamtud usmívala, vstříc mu rozpřahovala bílé ruce, oddaně mu podávala opojný polibek krvavých rtů. Čeho dobře nepoznával za posledního setkání, to nyní jasně a určitě četl na vzdálenost několika mil: že ho ta luzná Židovka ještě miluje, že ho vůbec ani nepřestala milovati a že na něho vzpomíná želíc jeho nepřítomnosti.

Kdyby nyní se ocitnul před ní, snad by padl na kolena před její krásou a láskou a horečnými slovy by jí vypověděl všechno, čím srdce jeho se zmítalo. Ta tam byla jeho drsnost, ten tam jeho nerozumný vzdor. Líbal by její útlou ruku a zpovídal by se jí z oněch šerých hříchů, které ji tak zarmucovaly ve chvíli její největší důvěrnosti.

„Miluji tě stále, ba ještě více, než jsi mi vyznala, že jsi vdanou ženou. Vím, že se ztroskotalo na tvém muži všechno moje štěstí, vím, že jsi se mi stala nedostižnou, ale dovol, abych tě nikdy ve svém životě nepřestal milovati, popřej mi dívati se ještě, pokud možno, do tvých zázračných očí, dej sem svou chladnou ruku, ať ji rozehřeji polibky dříve, než mi na vždy odejdeš! Ustrň se nade mnou, ubohým člověkem, a odpusť, čím jsem se na tvé lásce prohřešil — a vzpomínej na mne, zachovej mi v srdci aspoň trochu své lásky! Vědomí, že na mne ráda vzpomínáš, bude mým největším bohatstvím, mou jedinou rozkoší, mým jediným štěstím, které si hrdě odnesu do ostatního života —.“

Tak v duchu si skládal slovo za slovem, jak by to asi pověděl sličné Malce, kdyby nyní se zjevila před ním. Nenapadlo ho, že by ho zase rázem opustila jeho výmluvnost, která byla tak plynná v myšlenkách a která by se nepochybně opět zvrhla v projevy nesnází a vzdoru, kdyby se ocitl tváří v tvář toužené skutečnosti. Byl by opět svým starým Florianem, který obyčejně nedovedl býti něžným a roztomilým k tomu, koho miloval. K otrlému Antoši Chomiakovi choval se skutečně šetrněji než k ní, která si přece zasloužila jenom nejupřímnějších a nejsladších jeho vyznání.

Napadlo ho, aby se Malce nějak ohlásil. Má jí poslati psaní a vypověděti v něm to, co jí chtěl tak pěkně říci? Má jí, vdané ženě, poslati písemné vyznání lásky?

Což kdyby dopis jeho dříve dostal do rukou a přečetl Mordche? Ať by přečetl, co mu na tom, o Malku ani o sebe se neobával. Mordche Rubin sotva by se odvážil činiti Malce opravdové výčitky, a kdyby činil, však ona dovedla by mu hned odpověděti, že by v něm všechno umlklo, i podezření.

Ale přece jen by to znamenalo, že by se Florianovi znesnadnily, ne-li dokonce znemožnily další návštěvy kantiny. A on tolik si přál, aby tam opět mohl docházeti.

Rozhodl se jinak. Když včera přišli na crnické návrší a postavili tam aparát, Florian utrhl pod ním malý něžný kvítek, který vložil do svého zápisníku. Ten kvítek nyní vyňal, přilípl na list dopisního papíru a připsal pouze několik stručných slov:

Srdečný pozdrav posílá Josef Florian, četař druhé signálové stanice via Avtovac

Nic prostšího nemohl napsati. Bude-li Malkah chtíti rozuměti, vyjádří jí všechno, jinak však ani Mordche nemohl z toho vyčísti nic záhadného. Poslední slova měla Malce naznačiti adressu, kdyby snad uhodla jeho vroucí přání, aby mu odpověděla.

A když po chvíli četař Chlub na konci s b hlásil nadporučíku Apltauerovi svůj návrat do Avtovce, Florian rychle ještě zalepil psaní do obálky, na kterou připsal adressu:

Paní Malce Rubinové, choti obchodníka na Čemerně.

Požádal Chluba, aby v Avtovci odevzdal dopis patrole, která bude dopravovati přes Gacko na Čemerno poštu.

„Prosím, tuze rád," ochotně se ujímal dopisu pěšácký četař. „Ale to vypadá jako milostný dopis, proto vám zaručuji všemožnou péči o vaše psaní a delikátnost."

„Jak chcete," usmál se Florian, „zvětší-li to vaši laskavost, tedy myslete si, že je to skutečně milostný dopis. A ještě slovíčko, kamaráde. Až budete někdy počítat své oddané přátele, nezapomeňte, že myslivecký četař Josef Florian jest ochoten hoditi za vás třebas celému světu kromě jediné osoby rukavici. A co četař Florian slíbí, to také splní."

„Přijímám," radostně pravil Chlub, „ale při tom lituji, že nejsem starší než vy."

„Proč?"

„Abych vám na důkaz přátelství mohl nabídnouti tykání."

„Dobře, kamaráde, máš pravdu, tak se to zvláště na vojně sluší. Tykejme si — až se najdeme za příznivějších okolností, připijeme si ještě na přátelství a na zdraví."

„Ano, připijeme si na přátelství — zatím tedy s Bohem, bratře!"

„S Bohem a na shledanou, bratře Chlube!" opáčil Florian a s účastenstvím se díval za pěšáckým četařem, který v čele svých šesti vojáků hbitě sestupoval ke hrázi, napiaté jako struna přes Gacké Pole rovnou k Avtovci, jehož bělavé kamenné domy mohamedánské zvolna se vynořovaly z rozptylující se mlhy.

„Dobrý člověk," pomyslil si opět za Chlubem, „takový ochotný a kamarádský, nic na sobě nedává znát, že je o sto honů přede mnou se vzděláním. Sám mi nabízí tykání, a jsem přesvědčen, že by se neostýchal veřejně mi od nynějška tykati, třebas kdyby byl inženýrem nebo inspektorem a já kdybych jako jeho podřízený lezl zase po telegrafních tyčích se svými železnými drápy.

Bylo mu, ač nevyspalému, volno a veselo, jednak působily na něho tak utěšeně myšlenky na Malku a jednak utvrzení nového přátelství s Chlubem.

Pohvizduje si a hned opět zticha si prozpěvuje, obcházel kolem aparátu a pak zašel stranou do doliku, kde Antoš Chomiak nedaleko svého koně si vařil již asi třetí misku černé kávy.

„Antoši, máš mne rád?" ozval se nad překvapeným vozatajcem.

„To víte, že mám," řehtal se Chomiak

„Nežvýkal jsi dnes ještě tabák?"

„Teď mám dost kávy — dnes jsem dosud nežvýkal — na mou duši, pane fíro, že nežvýkal."

„Tedy vstaň od svého krbu, Vlastinoho Umouněný — a pojď mi dát hubičku!"

XXVII.

Vězeli na crnických výšinách ještě čtyři nebo pět dní, mezitím co brigáda avtovackého generála pachtila se v okolí několika mil dostihnout povstalce. Ale kromě několika ojedinělých výstřelů nedokázáno ničeho jiného, než že ony znepokojující hloučky mužů, kterým se říkalo lupiči, insurgenti nebo povstalci, odešli se svými úmysly a puškami jinam.

Signálové oddělení někdy mělo jenom tuze málo práce, stávalo se, že po celé půldne nedošla s té ani oné strany nijaká zpráva, a tak většině mužstva, přiděleného stanici, byla dlouhá chvíle.

Velitel stanice, nadporučík Apltauer, krátil si ji tím, že zachumlán do pláště, aby ho příliš nevyrušovalo májové sluníčko, vyspával a dával úplnou vůli svým důstojnickým snům, které zajisté byly mužné i růžové a v nichž zjevovaly se mu jenom lesní a mořské víly místo obvyklých Seehundů.

Nepohřešoval ani společnosti svých druhů v důstojnické uniformě. Byl takového zdravého, závidění hodného založení, že dovedl hned usnouti na kterémkoli místě a ve kterékoli

noční nebo denní hodině. Ráno sluha jeho jej šetrně probudil a podal mu skleničku černé kávy a dva suchary, trochu lepší, než byly komisní suchary vojenské, které již provrtávali červi. Pan nadporučík posnídal, vykouřil papirosku a mezitím udělal malý výlet do nedalekého okolí signálového aparátu, načež opět si šel lehnout na své předešlé místo s tím toliko rozdílem, že se obrátil obličejem k západu, aby mu slunce nesvítilo do očí, nýbrž do týla. Někdy ani neuznal za dobré podívati se na aparát nebo po svých svěřencích.

O polednách sluha opět ho vzbudil k obědu, který býval velmi chudý, že věru ani nestál za to, aby se pro něj tak veliký pán probouzel. Trochu očouzené, kalné polévky s rýží a v tom kus obyčejně nedovařeného masa — bylo zle o dříví na těch holých výšinách — to bylo vše, co mu předkládal beze stolu a ubrousku. Ještě štěstí, že pan nadporučík před odchodem si pamatoval na zásobu vína a že nyní mohl si ho několikráte denně popřáti slušný doušek. Vykouřil po tom doušku opět dvě tři cigaretky, učinil svůj výletek v povědomou stranu a pak obraceje se obličejem k severu, vrhal se na novo do spánku zdravých a spravedlivých, z něhož byl probouzen až zase v hodině, kdy ve spořádaných poměrech se podává večeře.

Tenkráte bylo mu spokojovati se konservou, která již třetího dne se mu přejídala, za to však víno, Bohu budiž za to chvála, nikdy se mu nepřepilo, a jedl-li čím dále méně konservovaného masa, pil tím více nasládlého dalmatského. A pak opět spal od líbezného soumraku až do východu slunce jako když ho do vody hodí, a ani hrubě nepoznával stesku po vhodné společnosti.

(Pokračování.)

L. JENIŠTA:

SYN ČLOVĚKA.

(Dokončení.)

Vzduch byl v údolí příjemně chladným a na zelených březích rostly moruše, plané granátové jabloně a marhany.

Jake vyhledal stín a oba přátelé usedli na skalnatý břeh. kterým vymlela tok jarní bystřina.

Voda potoka nebyla čistou, vlny přinášely množství zbytků vytlačených hroznů, jader, úlomků větví, neboť o něco výše na bystřině stál vinný lis.

Achin vyčistil rukou na okamžik hladinu a sotva ponořil nohy do vody, na sta pijavek přissálo se na jeho rány, Jake, usednuv opodál, vázal v malé kytice vadnoucí kmín a kopr.

Starci beze slova naslouchali hovoru vln a šelestu stromů.

List upadl, kámen se kdesi udrobil, jméno, přezdívka, dětský křik zapadal v ticho a na chvíli rušil jejich odpočinek. Záhy poznali, že seběhly sem děti z kukuřicového pole a dětská honba vybavila konečne u starců několik vzpomínek z mládí. Vypravovali si o příhodách, když sami tak lovili kobylky a snášeli je do svých domovů, kde matka připravovala z nich prostý, levný pokrm, zvaný arbes.

Přísný Jake nemiloval však veselí myšlenek a, žádostiv jsa jerusalemských novin, změnil brázdu hovoru otázkou:

„A myslíš, že kladivo nás úplně rozdrtí?“

Kladivem zval, jak mezi židy bylo tehdy zvykem, moc římských pohanů.

Achin pozvedl unavené oči. Naproti na vyvýšené skále stál jeden z chlapců a hlubokým, hnědým pohledem zíral na jeho rány. Přesedl proto do stínu než odpověděl:

„Království našemu chybí vůdce. Horší doby přešly již naší zemi a chrám náš učiněn jako muž beze cti a přece jsme povstali. Slýchal jsi zajisté, že rukou atenského starce postaven na oltář náš Jupiter Hostitel. Uctívání soboty zamezeno, obřízka zakázána a předkové naši, kteří chodili věrně ve smlouvě otců svých, ověnčeni břečtanem, na potupu voděni ulicemi ve svátek Dionysův . . . “

Achin nastaviv dlaň zbíral v proudu zbytky vytlačených hroznů, Jake skříživ ruce hořekoval:

„Jak hustým oblakem hněvu svého přikryl pán dceru Sionskou.“

„Ba ještě těžší doby padly na hlavy otců za krále Antiocha, který zneuctil chrám, rozbil svícen zlatý, nádobí a oponu. Na popud Ptolomeův svině kázal obětovati, řecký způsob požívání drobů nařídil a v knihy svaté vryl obrazy pohanských bohů.“

Umučen byl Eleazar, když nepožil masa vepře, a ženy, které obřezaly syny své, voděny nahé ulicemi, nemluvňata přivázána k prsům jejich a za městem shozeny se skály.

„Prodal jsi lid svůj bez peněz a nenahradil jsi mzdy jejich“, zaplakal Jake.

V údolí zapadly dětské hlasy volající bratra, jenž nehnutě stál na skále. Achin se ohlédl a pohrdlivým pohledem změřil dětskou tvář, ve kterou spadal pramen tmavých, hnědých vlasů.

Když utichlo dětské volání, rozhořely se Achinovi oči plamenem.

„Hospodin však poslal vítězství. Povstal Juda proti Nikanorovi, synu Patroklovu, který

odváděje daň Římanům, devadesáte otců za hřivnu prodával a splatil tak dluh dvou tisíc hřiven. Vstal vůdce k nápravě ponížení lidu svého, chrám vyčistil, oltář nevěstkami potřísněný znovu postavil a vykřesav kámen, oheň nový vznítil. Nalezne ruka Hospodina všecky nepřátele a dosáhne pravice jeho těch, kteří ho nenávidí.

Chrám vyčistěn byl téhož dne, kdy stalo se jeho poskvrnění."

„Slýchal jsem, patnáctého dne měsíce Kishef," dodal Jake.

„Slavnost světili otcové osm dnů, jako svátek stánků."

„A z obecního usnesení každého roku ti dnové slaveni."

V údolí seběhlo několik dětí a hledaly med v dutých stromech, když omrzela je honba kobylek. Jakmile spatřili chlapci staré židy, rozprchli se a zmizeli ve křoví, znovu volajíce zmizelého svého druha, ale dítě stálo nehybně majíc hlavu opřenu o morušový kmen na vysoké skále

Achinovi, který slovy cedil žluč srdce svého, zprotivil se tento zvědavý chlapec a uchopiv z vody kámen mrštil jím po dítěti.

Tmavá, rezavá hlava zmizela v zeleni keřů.

„Kanna," to jest snaživý, omlouval chlapce Jake.

„Notzer," zasyčel Achin a v slově jeho bylo opovržení člověka, který nazve druhého pominutým.

Usednuv opět, znova, vykasav volné rukávy sukně, čistil vodu prohlubně, marně však, proud přinášel nové a nové odpadky vinného lisu. Upustil tedy ode všeho, ponořil nohy do vody a pokračoval ve vypravování:

„Zlé časy nastaly Judovi za Antiocha Eupatora a rádce jeho Lysia, který z chrámu učinil příbytek Řekům a úřad nejvyššího kněze na každý rok za žold pronajímal. Pohleď, Jake, hroznější byly doby než dnes, ale byl zde vůdce a židé jen svým vůdcem jsou nepřemožitelni.

Hrubý Lysius byl poražen a psaní psával otcům a lidu židovskému pozdravení vzkazoval. Vítězství to stalo se roku stého čtyřicátého osmého dle jejich času ve dnech Jupitera Korintského.

„Lysius tak psal?," ptal se Jake, jenž neznal těchto dějin.

„Ba více, drahý Jake, i král poslal radě židovské a jiným židům pozdravení Viděl jsem list ten v Jerusalemě vrytý v měděné desky a mnoho mi utkvělo z něho v paměti, neboť často jsem ho čítal. Užívání obřízky, pokrmů, slavení soboty připouštěl, příměří až do třináctého dne měsíce xantika stanovil a ku potěše židů příchod Menelaa ohlašoval".

Duše obou židů sytila se hrdostí. Jake hlavu týčil chvále paměť přítele a Achin jako páv brodil se jezerem a nohy pyšně vytahoval z vyčištěné hladiny.

„Quintus Mennius a Titus Manlius, poslové císařští se židy vyjednávali a smlouvy s nimi uzavřeli. Než nové přišlo utrpení na lid náš a od slz hynuly oči naše.

Sám se pamatuji, byl jsem dítě jedenáctileté, as jako onen chlapec, který na skále nás vyslechl, když otec zavedl mě do chrámu zbaveného zlata a nádob, které Marcus Licinius Crassus uloupil. Oheň pomsty již tehdy lehl mi v duši a žluč otrávila moji krev. Předsevzal jsem si bojovati za svaté město a věřil jsem, že Jehova podá mi meč zlatý jako dal Ezechiašovi, kterým potřel vojska Semmarichabova."

Achin umlkl, prudce přešel proudem potoka, zastavil se, zaúpěl:

„Ničeho jsem nevykonal, jako Samaritán s pohany jsem v galeriích v kostky o sestercie hrál, jejich želvoviny, korále a zlato kupoval. Teď, když dnové moji pominuly, usilování vyvrácena, zlořečím dnům svým a v tvrdosti hněvu svého volám k Hospodinu:

Proč spíš ó Pane?

Bolest zmítala jeho myšlenkami jako bouře slanou vodou moře.

Hněv a víra, že tento hněv nezemře s ním a kdosi šťastnější bude ho rozsévati královstvím, bránila mu, by neproklel den svého početí.

Vítězstvím myšlenky byla mu pomsta rozkošná krví a ničením. Vášnivá žízeň pudů opájela jeho smysly a naplňovala duši pochybnostmi. Co bouřilo jeho nitrem, chtěl položiti v ústa cizího života, co vřelo myšlenkami, chtěl klásti na rty jiného člověka.

„Jake, přítel jsi a člověk starý, jenž po stínu již touží, a možno říci tobě pravdu nebo nezodpověděti mé otázky. Věříš, že Sionu vzejde nový král?"

Jake se sklonil a rudé ruce skřížil na kostnatou hruď, jakoby vidění měl, třpytivou vlhkostí zalily se zornice jeho.

„Věřím. On zjeví se ve své síle a plevami budou ti, kdo v cestu postaví se jemu. Vzejde Sionu prorok a živ bude v něm Bůh, tvrdý jako kořen palmový. Bůh, jehož hlas cedry láme, při jehož slově třese se země a boří základové hor. Z chřípí jeho vystoupí dým, z úst oheň zžírající, jako dříví položí nepřítele do plamenů prchlivosti své."

Achin cítil olověnou tíhu slov pravověrného žida. Víra jeho neměla té síly přesvědčení. Věděl, že jeho cesty hledání boha provázelo cosi jako stín, co kladlo své lehké kroky na tvrdé jeho šlépěje, mučivě bičovalo ho kdykoliv stanul, mysle, že došel cíle.

Dlaň jeho tížil kdysi zlatý peníz, odhodil ho, ale kovový kruh vtlačil obraz pohanského boha v maso, obrostlé tehdy ještě tukem přebytku a mužné síly svalů. V té chvíli, kdy proměnil zlato rozkoše a krásy za tvrdou minci hněvu a pomsty, pocítil chlad, jakým dýchá žebrácká dlaň. Nebylo však již ničeho k proměně a proto svíral pěst s křivými prsty, aby neztratil poslední svůj majetek, proto věřil, že přijíti musí ten, jenž tvrdý groš učiní pokladem v rukou Hospodinových.

O mnohých věcech rád by si byl zde pohovořil ještě se starým přítelem, obával se však i ozvěny skal, neboť byly tehdy doby, kdy každé volnější slovo trestalo se na practoriu jako odboj a povstání.

Vrozená opatrnost fariseje kráčela i myšlenkami, lehkými kroky měkké tlapy opatrné šelmy.

Achin necítil se v údolí dosti bezpečným, znepokojoval ho onen neznámý chlapec s mírným, pokorným pohledem, jehož vlas nad bílými spánky zatáčel se čupřinami, svítícími jako dozralé plody sosen. Nechtěl ho odehnati, ježto stoje v proudu bystřiny vodu mu čistil, vybíraje žíněnou sítí z vln hnijící zbytky hroznů. Změnil raději rozhovor a vyptával se přítele o poměrech nazaretské sestry.

Jake ji chválil.

„Jako Judita vdova ve vrchním ponebí domu svého určila sobě pokojík, v němž uzavřela se a po všechny dny života svého, krom svátků a sobot postí se každý den.“

„Kdo v přízemí domu bydlí?“, vyzvídal Achin, jemuž záleželo i na okolí, které sestru obklopuje.

„Prorokyně Anna, dcera Fannuelova z pokolení Assera, stařena čítající devadesáte let.“

„Jest sestra dosud zámožnou?“

„Muž zůstavil jí zboží veliké, čeleď hojnou, vladařství ovcí, krav, stád velikých Ona rozmnožila hojně dědictví své.“

„Tím líp, Jake,“ zašeptal Achin. Nový král potřebuje toho statku, nechť Hospodin ji osvítí a ona snese břímě Jerusalema.“

„A kdo bude onen král?“, ptal se zvědavě Jake, „ničeho jsem dosud neslyšel.“

„Zdaž řve divoký osel nad mladistvou travou?“ řekl Achin.

Jake se na okamžik upokojil, ale zvědavost kladla mu na stařecké rty další otázky.

„Je to prorok Jochanaan od Jordanu?“

„Lid mu neuvěřil. Na kříž vbije jeho tělo.“

„Zda Šimon?“

„Hněv náš neunese rámě jeho.“

„Zda . . .“

„Jake, ještě dnes zvíš všecko. Ústa dětská jako listí fíků šumí i při lehkém větru.“

Jake porozuměl, že přítomnost neznámého chlapce znepokojuje Achina. Pochopil i účel daleké cesty přítele a modré rty vlnily se mu modlitbou, by vyvolená rozmnožila statkem a čeledí svou jméno Hospodinovo. V modlitbu jeho padaly však cizí myšlenky, jako když s květy sype se i suchý list.

Mučila ho zvědavost a neměl již klidu v těchto místech Vstal a přehodiv otep přes ramena opásal rákosovým pásem sukni, špinavou jako zjizvená kůže divokého vepře.

Zlobil se na Achina pro jeho zdlouhavost a přípravy k odchodu.

Sám dal se na cestu po bílé stezce, na kterou vetkaly stíny myrtových keřů krajkové závoje. Kroky jeho zapadaly tiše v měkkou trávu zrosenou chladem večera.

Když Achin ukončil lázeň, natřel tělo nardovou mastí a spořádal řasy roucha, jež před léty pyšnilo se leskem drahocenné, egyptské práce. Kovový diskus vypadlý z rukou bronzové sochy Protesilaa, kterou prodal kdysi damašskému židu, zrcadlil hladkou plochou osmáhlou jeho tvář, s bílým, uhlazeným vousem.

Ku podivu slova nevzdělaného, galilejského venkovana, který navštěvoval město jen o svátcích posílila jeho duši a jako vlna smyla prach jeho myšlenek.

Věřím! jako tón harfy chvělo se jeho nitrem, jako zvuk píšťaly svolávalo rozptýlené vzpomínky zhořklé životem. Zdálo se mu, že ne v zlato chrámu, ale v tento kraj měl by vésti proroka, kterého přední z rady vyvolili za krále a v jehož jméně přišel požádati o statek sestru svoji.

Než starý vzdor pochybnosti vyšlehl, jako když střetnou se hrany tvrdého křemene.

„Nevěřím . . . omamující květy pohanství tížily ovocem. Číše pelyňku dýchaly vůní falernského vína!

Roztrpčený stařec vsunul ruku v záhyb sukně a mrštil lesklým diskem ve stín tamariškového keře. Pokleknuv vlhčil rosou trávy znečištěnou dlaň. Mízou žití svého omyl by nohy proroka, jenž dovedl by slovem sklidniti bouři duše a tajemstvím osladiti její hoře.

Vlasy bílé hlavy osušil by chodidla jeho a ústy vlíbal stopu, kde dotekly se kroky jeho země . . . . .

Když dostihl Jakeho u kukuřicového pole, nastal již plný večer. Kroky starého přítele byly rychlé jako proud, jenž našel příkrý spád. Stále mu utíkal a postava jeho mizela ve tmě.

A přece tak rád by v této chvíli s ním Achin promluvil.

Napadlo ho, že příliš vydal své jméno v nebezpečí rozhovorem v údolí. Na praetoriu

množila se stále obviňující udání a výslechy končily často ortelem smrti. Židé z nepřátelství, ze msty i za odměnu udávali své soudruhy viníce je z odboje a Římané trestali je jako povstalce vbíjíce jejich těla na kmeny stromů.

Litoval, že Jake, který mluvil pouze aramejsky, nerozuměl řeckým slovům, která činila by ho daleko bezpečnějším na galilejském venkově.

Zrychlil kroky až došel přítele.

„Jake, odkud byly děti, jež potkali jsme u kukuřicového pole?"

Stařec, neohlédnuv se ani, otázal se:

„V modrých košilích?"

„Ano, i v údolí pobíhali."

„Z Nazaretu, Jakub, Josef, Šimon, Juda . . ."

„Jak jmenoval se chlapec, který vyslechl náš hovor?"

„Na kterého jsi kamenem hodil?"

„A jenž mi morušové listí na rány přinesl."

„Jošue, syn tesařův, matka jeho slove Maria."

Achin ještě se čehosi dotazoval, ale v mlčící šero večera padaly jeho otázky.

Jake ho daleko předstihl, touha seznati jerusalemskou zprávu poháněla jeho kroky. Necítil únavy a zdálo se mu, že v ramena vkloubena jsou mu křídla, veslující lehce vzduchem.

Šel hrdě, hlavu maje vztýčenu a žvýkací svaly jeho stále se pohybovaly jako by chutnaly cosi neznámého. Kreslil si v duchu všecko. Ráno před východem slunce postaví se u studny a ženám, které přijdou vážiti vodu, řekne jméno krále, ty roznesou novinu po Nazaretě a jméno Jake snad stokráte spočine v stínu jména prorokova.

Byl opojen radostí a pýchou. Myšlenky jeho plály purpurem a okolní kraje bělaly se živným mlékem. Hvězdy jako hroty bronzových mečů proklály oblohu a měsíc plál ohnivou pochodní pokrývaje zem zlatými šupinami.

Vzpomínka, že ještě dnes sezná jméno budoucího krále judského, plesala vítěznou písní v jeho myšlenkách.

Všechny dny života by za to dal, kdyby světlo oči toho proroka jen úlomkem vteřiny padlo v jeho zornici, žíznící po tom pohledu tak jako po vodě touží škeble, vyvržená na suchý písek vlnou moře. — — —

JIŘINA TUHAŇSKÁ:

VĚZŇOVÉ.

Jemný chorál tiše nesl se vyhřátou světnicí. Podél celé stěny navršeny byly přihrady a klece: kanáři, drozdi, lindušky a tygříčkové ubíjeli tu v zajetí krátký svůj život — a zpívali. Odtud zněl drobný ten perlivý chorál, podobný snu. Zde bylo zříti chvění křídel, slyšet šelest a cvrnkání o dráty.

Trudovitá tvář vycpavačova s výrazem klidné radosti skloněna byla nad prací. Světnice šerá, s jediným, špinavým okénkem je celým jeho světem s nepokojnými vězni tam za mřížemi, jejichž osud tolik podobá se osudu jeho, s tím toliko rozdílem, že snad mnohý z nich dostane se odtud v čistější světnici, světlou a snad i s přepychem zařízenou.

»Tito maličtí netouží po svobodě, nesní o zelených lesích, o blankytu a zlatém slunci, je jim tu dobře ve vytopené světnici, dnové jejich jdou tiše za sebou.« Tak míní jejich živitel, neboť on sám je spokojen a veškerá něha jeho soustřeďuje se na nich.

Teď odložil vycpávaného ptáka a zadíval se do klece. »Tak — ano tak je třeba zformulovat křídélka, otočiti hlavičku, zobáček pootevřít. Pak bude jako živý — jako živý!«

Výraz uspokojení rozložil se po tváři mužově. Sehnul se ku práci, ssál do sebe prach jedů a usmíval se. Kanárek vedle trylkoval a zvonil, sladce nesly se ty zvuky, vycpavač míní, že to spokojenost zpívá — pochybuje, že byla by to snad touha po zelených vějířích palem, po květech omamujících vůní.

Bledá žena pere v síni, pootevřenými dveřmi valí se sem pára, mísí se s puchem ptačím a se čpavou vůní jedu. Žena ničeho si nevšímá, jen práce své, je slabá, maličká a zapadlé oči napolo přikrývají těžké klapky. Přichází k ohništi a vrací se do síně. Ospalost jeví se v chování jejím, netečnost v úboru, a přece její tvář nepostrádá jemných tahů, smutkem pěstěných. Neslyší trylků ptačích, nevšímá si jich, zatím co muž její nepřeslechne jediného zvuku, snad ani šelestu drobných křídel.

Maličkými, špatně zasklennými dveřmi je viděti do vedlejší světnice. Je tam temněji než zde, a zima odtud skulinami čiší. Podél zadní a levé stěny černají se vycpaná zvířata, orlové s rozepjatými křídly visí od stropu.

V koutě je lůžko — jediný kus nábytku zde — na bezbarvé jeho pokrývce leží vycpavačovo dítě.

Je bledé, suchou tvářičkou promodrávají žilky, kalená očka smutně hledí na velikou med-

vědici, skloněnou nad nim. Nechápe — těká se zašpičatělé hlavy na vztažené tlapy, ručka jeho boří se do měkké srsti. Naproti němu šklebí se opička v pestrých šatech na vepříku sedící, tlustozobí pelikáni kupí se kolem vychrtlého vlka a v rohu srnčí kůzle v objetí hadově úpí.

Dítě zaplakalo — ale nikdo je neslyší; matka v síni pere a otec zaníceně poslouchá ptačí trylky!

Medvědice kloní se k děcku, ono tahá ji za srsť a sesiluje svůj hlásek. Vítr zalomcoval okenním rámem a orel nad hlavou dítěte se zahoupal.

Tu vešla žena do světnice, zaslechla pláč.

»Křičí — a ty bys neřekl!« praví s výčitkou.

»Křičí? Ani jsem neslyšel,« dobrácky povídá muž a již opět sleduje kaskádu ptáčete.

»Ano tak — tak, křidélka rozepjat, zobáček otevřít,« bručí si spokojeně.

Matka přinesla dítě, položila je na lavici, rozvinula. Uvolněné nožičky hbitě zdvihaly se vzhůru, ručky sahaly po napiatých křídlech staženého jestřába. Matka vzala ptáka a hodila jej na vál. Převinula děcko, z chudých prsů dala pít a hovořila netrpělivě:

»Teď musíš spát, holečku, máma nemá času chovat, musí prát.«

Dítě chabě otáčí hlavinku po klecích. Snad ještě nerozeznává, ale smysl pro živost pohybů je v něm již vyvinut, nepokojní vězňové upoutali jeho pozornost. Hlavičku nadzvedává, vztahuje ručky. Ale matka odnáší je do temné světnice.

»Spi jen, spi, vždyť tu máš tak ticho,« povídá a přikrývá ho liščí koží.

Opět osamělo dítě v studené světnici, medvědice jako strážná chůva kloní se nad ním, dítě dívá se do jejich mrtvých očí.

Sluneční paprsek prodral se zašpiněným oknem, pohladil dítě po tváři, zahrál na cetkách pitvorné opičky. Dítě chtělo by za ním, upírá očka na blesky a plaménky hrající v cetkách. Posléze uzavřel spánek jeho víčka.

A sluneční paprsek bloudě po světnici, padl též do vedlejší, v klecích ptáků se protáhl a vycpavač jako ze sna ohlédl se po něm — v síni záře slunce pronikla parami, vyzlatila vlas uvadlé ženy, ta však jen matně podívala se a hlouběji sklonila hlavu k vpadlým prsům.

A necítila pouta své bídy.

FEUILLETON.

GRADO U TERSTU.

Grado jsou mořské lázně rakouské, asi 2 hodiny od Terstu vzdálené.

Připomíná se již s historií Aquileje (Oglej). Grado, dnes ostrůvek, byl prý za dob římských součástí rozsáhlého přístavu aquilejského. Aquileja, založená 181 př. Kr., rozbořená Attilou 452 p. K., vládla benátskému kraji téměř 8 století. Od VI. století vévodí kraji Grado, až asi do r. 1451, kdy s Aquilejí podléhá Benátkám.

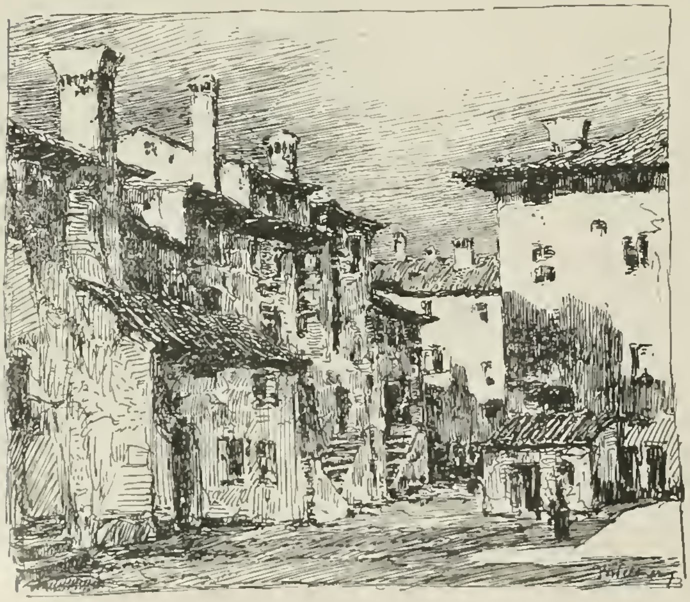

KAREL WELLNER: Z GRADA.

Zajímavo je staré město v Gradu. Návštěvník lázní se mu ovšem vyhne. Pokud jen trochu jeho finance dovolí, ubytuje se raději dál od starého města, na pobřeží aneb aspoň v přístavu.

Město je samá ulička, samé náměstí a náměstíčko. Via, viale, campo, campiello, piazza, calle. Uličky mimo hlavní třídu Piazza grande a její pokračování Via Stefania jsou úzké, uzounké. Někde sotva půl druhého metru široké. U mnohých domů jsou před vchodem schůdky, 10—15 stupňů, které uličky a náměstíčka ještě více zůžují.

Na čistotu v uličkách valně se nedbá. Tu leží necky, onde košík, tu žena před domem pere anebo čistí ryby.

V oknech, která se uzavírají železnými žaluziemi, zpravidla suší se prádlo. Celý den tu visí a zpestřuje bizzarní ráz uliček.

Jsou to malebná zákoutí, škoda jen, že tu také hygiena není domovem.

Nejzajímavější jsou střechy a komíny. Komíny nejpitvornějších forem. Některé

mají, jako na Via Stefania, dokonce tvar šroubovitých závitnic. Komíny jsou vysoké, zpravidla nahoře nápadně rozšířené. Toto rozšíření má různý tvar, je buď kuželovité nebo hranolovité, širší základnou vzhůru obrácené.

V domech, oddělených uzoučkými uličkami a náměstíčky, přirozeně není ani dvorků ani zahrad.

Zdálo by se po tomto vylíčení, že Grado je snad pravou pouští. Pravda, velkých promenád tu není, není parku, strom tu vzácností, za to však nahradí vše moře. Aby ostrůvek jednoho krásného dne nebyl smeten s povrchu zemského, jest ohražen na jihozápadní straně širokou kamennou hrází, diga zvanou. To je jediná promenáda hostů gradských. Za večerů leží se na hrázi a poslouchá šelest moře. Člověk vydrží tak nečinně ležet celé hodiny. A je-li deštivo, tu se zas po ní promenuje.

Výlety lze konat z Grada hojné. Menšími loďkami, jichž je tu hojnost, na blízký ostrůvek Barbano, do piniového háje na Belveder, do Aquileje (veliké museum antik). Lázeňská správa pak pořádá téměř denně nějaký výlet po parníku, na Miramare, do Pirana, Porto-rosa, Capo d'Istria, na Lido a do Benátek.

KAREL WELLNER: Z GRADA.

Po suchu ovšem výletů z Grada konat nelze, ale mořem lze se brouzdat a toulat daleko, daleko. Břeh, na němž umístěny jsou stany, ponenáhlu přechází v laguny. V lagunách, na severní straně ostrůvku, po odlivu lze téměř suchou nohou daleko se pustit. Laguny byly mi vždy záhadou. Nedovedl jsem dobře pochopit, jak je možno vystavěti v moři město. V Gradu vidět něco podobného, jak se půda připravuje pro nové budovy, nové villy, jak se ostrůvek rozšiřuje. Do slova rozšiřuje a moře zkracuje. Chce-li se získat nových stavebních parcel, tu prostě kus lagun se ohradí násypem proti moři, proti přílivu, půda v krátké době vyschne, a možno pak stavěti. Tam, kde včera bylo ještě moře, zítra je nový hotel. Grado má prý velikou budoucnost; koupání je tu znamenité jako na Lidu u Benátek, moře mělké, voda teplá a písek jemný.

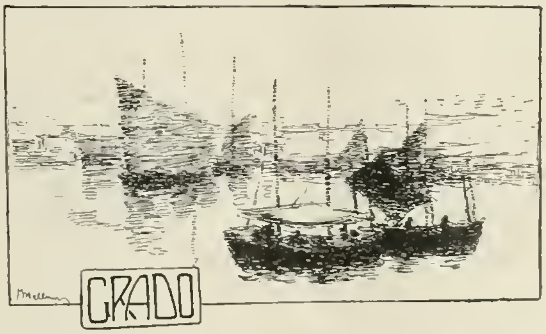

O významu a účincích mořských lázní v Gradu rozepsal se lonského roku v českých listech odborník nad jiné povolaný, lázeňský lékař Dr. Jirsa, Čech, za zimy v Meranu, za léta v Gradu ordinující. Pan doktor je pro české návštěvníky nejen lékařem, ale také tlumočníkem a rádcem, aspoň pro prvý čas. Ví o všech bytech — a o byty je veliká nouze v Gradu — každému poradí, zavede do hotelu, smluví byt a všemožně se stará, aby seznámil své pacienty a jim pobyt v Gradu zpříjemnil. Možno se naň obrátit s plnou důvěrou. Jako s důvěrou lze cestovati na Grado, že nebudeme zklamáni ani krásami, ani zdravotními výhodami pobytu.

K. Wellner.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ČTENÁŘI — PRO ČTENÁŘE.

»Jsem tak zvaným knihomolem, v mém případě snad lépe časopiseckým. Každý papírek potištěný budil vždy můj zájem a tak jsem připadl na myšlenku — uschovávati přílohy pražských denních listů, jejich nedělní přílohy, jež schovával jsem vytrvale a svědomitě od roku 1886. Mám je všechny — mám nedělní přílohy Národních Listů, do nichž Ignát Hermann vepsal svou duši, čtvrtstoletí svého vzácného života, mám přílohy Národní Politiky a přílohy Hlasu Národa. V redakcích jmenovaných listů snad na to ani nepřipadli, dáti přílohy zvlášť vázati, a mám za to, že často zmaří se mnoho drahocenného času, hledá-li se ten neb onen příspěvek.

Nabízím tyto přílohy, jež byly celým mým jměním, nabízím sbírku, kterou jsem po řadu let s láskou a s nadšením kupoval, ukládal, rovnal a jako oko v hlavě opatroval a kterou jsem z bytu do bytu přenášel — nabízím svůj drahý a, odpusťte mojí neskromnosti, myslím, že dnes dost vzácný majeteček, dobrému člověku ke koupi. Nerad, těžce se s ním loučím. Mnoho a mnoho krásných vzpomínek se víže k této mojí sběratelské kuriositě. Jednou jsem ji zachraňoval dokonce s nebezpečím života. Bydlil jsem v roce 1890, v měsíci září, když zuřila zde povodeň, jež staroslavný kamenný Karlův most protrhla, v inundačním obvodu. Bydlil jsem se svou osmičlennou rodinou v malém pokojíku, a musil jsem nasaditi všechny svoje síly, abych zachránil jejich životy — a přece jsem nezapomněl na svou sbírku a šťastně jsem ji urval vlnám. Asanační šněrovačka stále mne pronásledovala, a nechci-li se ve svém nynějším bytě dát překvapiti výpovědí — musím hledati pomoc tam, kde jen možno, třeba při tom srdce bolelo. Jsem sluhou a do nedávna jsem měl jeden zlatý denně — teď, po třiadvaceti letech, dostoupil plat můj báječného obnosu — 1 zl. 40 kr. — a je pochopitelno, že můj zápas o existenci byl a je tuhý. Bránil jsem léta tento svůj, abych tak řekl, ideální majetek — ale, bohužel, neubránil jsem ho. Musím se rozloučiti s těmi drahými listy, jež mně tak mnohou, doma prožitou chvilku, zlatily. Vzpomínám vděčně na krásné chvíle, jež mně tyto přílohy, na něž se zapomíná hned druhého dne a jež se odhazují, způsobily. Jsem na příklad Hermannovým horlivým čtenářem, jsem jeho ctitelem. Znám ho ne z knih — těch nemám — ale znám ho z nedělních příloh. Krásný úryvek (Maxant), Pavlínka se Žemlou, Šťastná rodina Kondelíkova — dokončení ve Švandu Dudákovi jsem musil loni z bídy prodati — jeho krásné, myslím, že královéhradecké vzpomínky z mládí, to vše táhne mojí mysli jako ptáci na rozloučenou... Vidím ty jeho lidi, ty postavy, jež dovedl předvésti asi tak, jako nezapomenutelný Frankovský, že se oči rozpláčou, to vše leží přede mnou, čeká ode dneška, od okamžiku bolestného rozhodnutí, na nové, tentokráte snad poslední stěhování...

Můj Bože — snad to není přece jenom pouhá makulatura, abych ji prodával — na váhu, abych to někomu dával — kilo za tři krejcary! Snad by přišla moje sbírka vhod některému příznivci literatury, snad váženým redakcím Národní Politiky, Národních Listů a Hlasu Národa, snad některé knihovně? A tu mně napadlo obrátiti se o radu a pomoc na člena spisovatelského spolku Máje, jenž by se mohl milé mojí sbírky ujati, aby přišla do pravých rukou, aby vyplnila svoje poslání, svůj úkol.

Rekapituluji, oč se jedná. Mám všechny přílohy Národních Listů od poloviny roku 1886, přílohy Hlasu Národa od dubna roku 1886 a přílohy Národní Politiky od května 1890, přílohy všech těchto časopisů až do poslední neděle 1909. Snad přece jenom by sbírka stále za to, aby byla zachována! Vydávají se sebrané spisy, je třeba toho neb onoho článku, slyšel jsem, že si dávají páni spisovatelé novelly, povídky a články opisovat, že si vypůjčují celé ročníky — a zde je vše pohromadě, snadno lze se v takové sbírce vyznati, číslo hledané se hravě najde, a mohlo by se pouze poslati do sazárny s pokynem, aby bylo zachováno, páni autoři, dovědí-li se, že je vše pěkně uspořádáno, přišli by a požádali by o dovolení, by si mohli článek vyhledat, přečíst nebo opsat.

Požadavek můj není — myslím, přemrštěný — žádám za vše dvacet zlatých! Je toho tolik, že toho dospělý muž neunese — vše je čisté, ve vzorném pořádku, nechybí jediného čísla. Schovával jsem i jiné věci, jiné časopisy, mám spoustu časopiseckých kuriosit, sbíral jsem feuilletony, nekrology, zajímavější zprávy — schovával jsem a mám přílohy i jiných pražských časopisů — ale toho nenabízím, není to už tak úplné, a nemohu zaručiti, že je sbírka úplná...«

Tento dopis nám byl poslán prostým mužem, nadšeným českým čtenářem, jehož úplná adressa je nám známa. Uveřejňujeme jej jako zajímavý kulturní dokument. Takových dopisů málo přiletí na redakční stůl, takových listů je málo ve spolkovém archivu. Takových lidí, takových pietních čtenářů víc! — Rozumí se sa-

mo sebou, že se přičiníme, aby vzácnému tomuto čtenáři a sběrateli bylo pomoženo z rozpaku. Ale myslíme si: nebylo by možno, rozřešiti věc tak, aby tklivý appell jeho nezustal oslyšen a aby mu drahá jeho sbirka zustala? Dovoláváme se dobrého srdce svých čtenářů, svých čtenářek!... Nechceme učiniti určitého návrhu — kdo četl, koho dojal neznámý čtenář svou dutklivou výzvou, svým rozhodnutím, rozloučit se s tím, co jistě s obětmi, ale s velikou láskou po tolik let sbíral, tomu jistě duše našeptá, co třeba učinit, aby zažehnána byla starost, ale aby také zachráněno bylo sběratelské unikum člověku, jemuž dvacet zlatých se rozprchne jako voda z dlaně, a po celý život zbude žalost a hořkost! K.

DIVADLA. (Jerome Klapka Jerome: »Neznámý«. Z angličiny přeložil a ve scénu Národního divadla uvedl Karel Mušek.) Budou se asi názory o poslední novince Národního divadla v obecenstvu i kritice značně různiti — jak jinak ostatně vůbec nebývá u kusů, které nejdou vyšlapanými cestičkami, které snaží se přinést něco nového, a které zejména, povrhnuvše stereotypní allurou klassického dramatu, vytvořují si pro zamýšlený účin formu vlastní a zevnější rámec co možná nepřiléhavější. Moderní drama ruské od Čechova k Andrejevovi nenajde hned tak vyznavače v těch kruzích, které byly odchovány Sardouem, a těm také bude asi vaditi na nejnovějším dramatě Jerome Jeromově, že opovrhlo klassickým vzestupem od exposice ke krisi a katastrofě a že použilo docela primitivních, skoro stereotypně vedle sebe a za sebou kladených dialogů, z nichž dialogy druhého a třetího dějství touto stereotypností takřka až zarážejí. Oč běží v kuse? O nic víc, než aby dramatik v několika málo hodinách zdůvodnil moc suggesce na výchovu celých společností, aby ukázal, jak bylo možno tajemnému jakémusi cizinci, který zavítal do divoké, nejpestřejší společnosti domácího anglického pensionátu, zapůsobiti vlastním příkladem tak mocně, že divoce rozvrácená společnost se zcelila, že hašteřivá rodina zahořela k sobě vzájemnou úctou, že okrádavý židáček se přiučil počestnosti, že nalíčená koketta a vypínavá jakási baronessa staly se typickými modely skromnosti, že prostopášný »spratek«, služebná dívčice pensionátu, stala se přímo Kristovou nevěstou. Tajemný cizinec, zprvu nenáviděný a posmívaný, strhne k sobě všeobecnou úctu, a tak záhadně, jak byl přišel, i odchází. Jakási gloriola světla jej doprovodí, a v uklidněné domovině nastane úžas a vzrušení... Kdo to byl? Kristus? Jím vyslaný apoštol? Na tom teď málo záleží, neboť zůstavil po sobě lásku a mír, ovoce svého poslání.

Drama je po stránce formální příliš jednotvárné, stereotypní, jako »podle lineálu« tvořené, ale nenudí, poněvadž je plno vznešených, hlubokých, křesťansky působivých myšlenek, které nahrazují dramatičnost kusu. Je jakýmsi výsekem přirozeného života po vzoru moderního dramatu ruského, ale nemá jeho plynulosti a bezprostřední suggestivnosti, docilované pohrdáním vší stylisací. Ale je silné, působivé, povznášející a zanechá v jemnějším posluchači hluboký dojem.

ALOIS SEDLÁČEK JAKO BOHRMANN V KATAKOMBÁCH.

V LIDOVÉM DIVADLE PIŠTĚKOVĚ NA KR. VINOHRADECH setkáme se občas se zajímavějším večerem literárních ambicí, jemuž mnohdy přitažlivosti dodá pohostinské vystoupení toho kterého slibného adepta Thaliiny Musy. Minulého pátku byl jeden z takových zajímavých večerů. Slečna Alena Šetřilová, jeden z nejsympatičtějších členů Pištěkova ensemblu, vybrala si k benefici známou hru Abigail H. Horákové »Ejhle člověk!« a pozvala k pohostinskému vystupování slečnu Vlastu Hradčanskou a Bl. Winklerovou, první pro úlohu Fráni, sestry loučinského faráře Havleny, druhou pro menší episodní roli herečky Božky. Večer byl opravdu zajímavý, čestný pro beneficiantku, chvályhodný svým pěkným zcelením souhry a podáním obtížné úlohy Frániny slečnou Hrad-

čanskou. Dovede tvořit, vroucně procítit, jemně modulovat a reprodukovati divadelně výrazným hlasem, nepříliš silným, ale schopným rozvinu. V menší episodní roli Božčině vedla si slečna Winklerová velmi obratně. E.

DVACÁTÁDEVÁTÁ VÝSTAVA MÁNESA. Nový zjev silné umělecké potence je Vratislav Nechleba, umělec, který překonal nesnáze techniky a nezapadl v bludiště pokusů, jemuž umělecké métier není věcí vedlejší a zbytečnou. Nechleba umí malovat, a to je slovo značného významu. Nelze to alespoň říci bezpečně o každém, kdo činí mimořádné nároky. Jeho podobizny jsou světlým bodem výstavy. Jsou to práce umělecké kázně, zajímající předmětem i provedením v harmonické rovnováze. Pravím i provedením, ač tu v nesouhlase s modní zálibou umělec skromně, nevtíravě ustupuje do pozadí, nechávaje mluviti dílo, které proniká a sesiluje, aniž by upozorňoval na sebe. Ot. Nejedlý je talent mnohem robustnější, zabíhající někdy až za hranice malířské možnosti. Jeho velké Oleje chtějí být pouhými světelnými zákmity, odrazy viděného na sítnici pozorovatele, jemuž nezbylo dosti času k jasnému rozeznání a roztřídění barevných skvrn. Jsou to pokusy, technicky jistě zajímavé, sotva však lze připustiti možnost jich zdaru. Za to Bílé zátiší je kabinetní kus malířského umění a jeho drobné skizzy jsou věci rozkošné. Plnému účinu Preislerových hluboce poetických fantasií vadí příliš patrná snaha vnutiti do forem naivního primitivismu nepochybnou malířskou vyspělost umělcovu. A tato nepřirozenost jeho techniky zaráží, rozlaďuje, jako každá vědomá nepravda. Než zdravé jádro kreslířského i koloristního talentu Preislerova proráží všude a přemáhá i toto násilné potlačování, zejména v náčrtech. Některé z nich upomínají celým svým dekorativním účinem na staré gobeliny. Svítivými barvami upozorňuje na sebe Karel Vik, galerijním, archaisujícím stylem Otto Ottmar, jemuž bude třeba vymaniti se z vlivů starých vzorů, aby dopracoval se stylu vlastního. Karel Myslbek vystavuje suše malované, rozměrné plátno. Jeho postavy zachovávají stále rys jakési tragické velikosti; tato velikost vyrůstá z figur samotných, netkví toliko v oblíbeném měřítku Myslbekově, ubírá však jeho scenám životního tepla; unavuje a přemáhá alespoň na tomto plátně samotného umělce. Plny svěží mízy jsou lepty Šimonovy. Na Trübnerových obrazech nevidím nic pozoruhodného. Jeho Vlastní podobizna jest práce dokonce zcela slabá. ř.

PRODEJNÍ VÝSTAVA. V Rudolfině uspořádána místo obvyklé jarní výstavy menší exposice s tímto nezvyklým titulem. Výstava nemá uměleckých cílů, a protò volen název, zavánějící trochu banalitou obchodních »okkasí«. Toto odium, vržené na výstavku, není vlastně spravedlivé. Nejsou tu obrazy horší než bývaly ve výstavách jiných, v nichž se přece také prodávalo. Ba, dojem prodejní výstavy je příznivější, než jsme očekávali, snad právě působením té skromnosti, s jakou je uspořádána a ohlašována. Katalog tentokráte nevydán. Nechápu, proč? Domnívá-li se pořadatelstvo, že by byl zbytečným, poněvadž tato výstava nečiní nároků na přísné posuzování, nemůže přece zneuznati, že jest neocenitelnou pomůckou právě — kupujícím. Jinak myšlenka drobných výstav, na nichž bylo by lze kupovati za ceny našim poměrům přiměřené, je šťastná. Jen nebude-li na ni hřešeno, neboť konec konců výstava, třeba »prodejní«, pořádaná korporací s uměleckými intencemi, zůstává vždycky výstavou, a nelze jí umělecké měřítko odpustiti. —ch.

Dr. Vratislav Kučera: PIŠŤANY. Blíží se doba lázní, a řada churavců chystá se na cesty dle pokynů ponejvíce (a to je zcela správno) lékařských. Z lázní evropského jména hojně bývají jistými klienty (choroby kloubů, svalstva, dna atd.) navštěvovány Pišťany, jež si po té stránce získaly dobrou pověst. Nebylo však dosud českého spisku o těchto lázních, ač o jiných máme již knížek českých několik. Napsal konečně o Pišťanech knihu zajímavou s leckteré stránky dr. Kučera, jenž tu už řadu let ordinuje. Spis je psán se zevrubnou znalostí věci, nejen lázní, leč i chorob, pro které hledá se tu úleva, má však klienty, kteří tam nepatří, a připojil ještě hojnost užitečných rad pro život nemocných, čehož v podobných knihách nebývá. Dr. Kučera do lázní mezinárodních přinesl českého ducha, založil tu českou knihovnu a ukazuje, že kraj je vlastně náš, (slovácký), což české veřejnosti širší sotva bude známo. Četné obrázky a pěkná úprava činí tuto knihu, na které je znáti, že psal ji literát lahodného slohu a ušlechtilého ducha, zjevem i literárně zajímavým v záplavě produkce balneologické, jejíž převaha obyčejně příliš zřejmě nese ráz — národohospodářského zájmu. —ý—

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

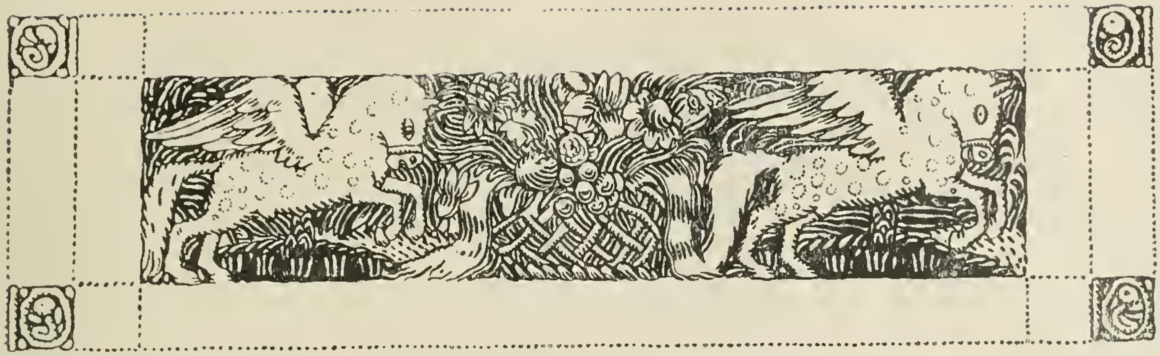

KAREL LEGER:

TREST.

Na podzim zachtělo se mladému Bezděkovi pochlubit se hezounkou svojí ženuškou. Přede žněmi se oženil, od té doby jakoby ho na světě nebylo — nejlepším přátelům nadobro zmizel na těch několik měsíců. Vzpomínali naň kamarádi s jizlivými úšklebky — mladí hejskové, zlatá mládež krajského města, nezdařilí synkové domácích pánů, zlenošilí panáčkové z úřadů, kteří ještě chtěli užít světa, nežli se zalknou kancelářským prachem a mimo ně dva — tři důstojníci malé garnisony. Jednou, dvakráte v týdnu znuděn samotou na svém odlehlém dvoře, kde hospodařil, zapadal Bezděk do města, aby přišel mezi lidi, jak říkal, pobavil se, pookřál. Přišel-li, nalezl vždycky dobré přátele ochotné s ním prohýřit noc až do svítání.

Ostatně, kdo znali mladou jeho choť, nedivili se, že Bezděk zapomínal na celý svět, na všechny rozpustilé zábavy mládeneckého života. Přivedl si ji z daleka — Bůh ví, kdo mu o ní pověděl — byla sirotek, jediná dědička velikého jmění, rozkošná a hezká jako obrázek. Záviděli všichni Bezděkovi, jedni oslnivou krásu mladé ženy, moudřejší ono dědictví a hlavně to, že byla sirotkem. Nepřivede tchýni, nebude naslouchat cizím radám, oddaně duší — tělem přilne k muži svému. Říkali o něm závistníci, že má více štěstí než rozumu, což trochu hořce znělo, ale v pravdě bylo lichocením. Neboť rozum beze štěstí je pouhý trud a zbytečná přítěž. — Bezděk nebyl už mladičkým hochem když se ženil, ke čtyřicítce mu bylo, světa užil dost a dost a teď štěstí přineslo mu do náruče takový květ, jakoby na jaře s haluze hlohu jej ulomil. Jen tak mimochodem — snad někdy, když se vracel z prohýřené noci.

„Nu, zachtělo se mu pochlubit se!“ prohodil doktor Diviš, advokát, když došlo pozvání — Bezděk zval na hon a rozumí se — po něm na hostinu.

„Však je na čase!“ mínil berní adjunkt Vondráček, „snad by nechtěl, aby mu hezká žena doma jenom pro něj odkvetla na takové selské samotě! Ať ji přece uvede do světa! Ať my z toho také něco máme, že se náš přítel oženil!“ A výbojně nakroutil kníry starý mládenec.

„Tihle sedláci jsou nejhorší!“ přisvědčoval kupec Protiva, vysloužilý voják, starý a plesnivý, zamnul ruku o ruku. „To mám rád! to mám rád!“ ušklíbl se. „Všechno jen pro sebe, pro sebe. Nikomu nepřejou, jen sobě.“ Měl malou buclatou veselou paničku, která se hbitě otáčela v krámě a jako hrdlička uměla se smát — chichichi! — když ji někdo štípl do plného ramene nebo po zádech popleskal. Povídala: „Však i ta žena jeho bude nějaká putička hloupá, jinak by se nezahrabala do venkovské samoty! Ale pojedeme tam, viď, mužíčku?“

Za jasného listopadového dne — bylo umrzlo, jinovatka třpytila se na každém stéblu mezi hrudami hnědých polí — z města celá výprava vydala se k Bezděkovu dvoru — sjížděli se střelci na kočárech, nebo po silnici pyšně vykračovali ověšeni mysliveckou výzbrojí, hvízdajíce na hladové psy, kteří se toulali ustavičně v polích. Zvěře bylo hojnost, hejna koroptví vyletovala za každou mezí, vzbuzovala nervosní nepokoj v prsou zuřivých lovců, až se prsty jim třásly. A v leči zmateně skákali zajíci, panáčkovali střelcům před samou hlavní. Ran bylo, až do dálky se rozlehalo jako v divoké bitvě a bílé obláčky dýmu vyletovaly stále po celé řadě. Pan professor

36

Černohlávek mířil dlouho, málo střílel, neboť nežli namířil, daleko již odběhl zajíc, lékárník Zázvorka, maličký, kulatý, nadbíhal vždy několik kroků a bouchal po všem, co se kde hnulo a dva důstojníci graciesně pouze jednou rukou přikládali pušku k líci. Statkáři pozvaní ze sousedstva, rozvážně jako z mrzuté povinnosti postupovali, šetříce patrony, za to mladí páni úředníci s divokou radostí vypalovali ránu za ránou, třeba ani zvěře neviděli, jen proto, aby slyšeli houkání ran. Znamenitý střelec továrník Bergmann s bravurou odstřeloval zajíce ubíhající z leče honcům právě mezi roztaženýma nohama. Broky v letu šuměly jako déšť, ve chladném vzduchu čpěl prach a jeho vůně omamovala lovce. Psi pobíhali zběsile s vyplazenými jazyky. Starý pensista nadlesní, který řídil hon, klel a nadával česky i německy.

Poslední leč končila u samého dvora již za pozdního odpoledne, šeřilo se znenáhla, mha padala do polí. Na vozích svezena zastřelená zvěř.

Páni s hlasitým hovorem, tvářemi zardělými a s hladovými žaludky vešli do dvora, odkládali pušky s hlavněmi ještě horkými, lovecké brašny a pasy. Zatím už i dámy přijely, mladé i starší ženy pozvaných střelců. V prvém patře panského domu rozsvíceny byly ve všech pokojích skvostné lampy, všechny dvéře dokořán zotvírány. Na stolech připraveny zákusky, láhve vína i likéry. Hladoví lovci nahrnuli se ke stolům, spokojený smích, hlučný hovor, třeskot talířů a sklenek — všechno se pomísilo v nesrozumitelný hukot a šum.

V tom vešla mladá Bezděkova ženuška, paní Kamila, muž ji prováděl z pokoje do pokoje a představoval s pýchou dámám i pánům. Poklony a lichocení. Starý Bergmann, Němec, přimhouřil levé oko a zasyčel: „Sakramentsky hezká holka! Být mladý, já zamilovat!“ Řekl hlasitě, co mladší jenom si mysleli: „Já zamilovat hned a ten — Bezděk — odstřelit!“

Nu, těžko se nezamilovat. Byla jako Venuše, — myslím, že Venuše, dítě jihu, byla černovlasá s jiskrnýma očima pod stínem dlouhých řas, s rudými vášnivými rty, které se otvíraly stále v úsměvu, aby bylo vidět zoubky jako perličky. Zdravá, kyprá, s pletí svěží a hebkou jako aksamit. Krev ohnivá sálala z pružného těla, z každého hnutí, z každého dechu. Byla oblečena po domácku v rozkošné široké zástěrce s krajkami na ramenou, která se zvedala na bujných ňadrech, — hrdlo i ramena obnažena.

„Kam jsi se zadíval, starý kocoure?“ mrzutě šeptala paní lékárníková svému choti, jenž vyvaloval oči a ze sklenky, jak ji zvedal ke rtům, rozlével nevědomky víno, celý strnulý obdivem. „Vždyť je to neslušné, tak se dívat!“ — Když oni se dívali všichni tak, všichni muži. A nejraději by řekli s Bergmannem: „odstřelit toho chlapa Bezděka!“

S rozkošnou grácií poklonila se paní Kamila všem — nechala si ruce líbat, pro každého měla lichotivé slůvko, sladký úsměv — pro všechny stejně. Nikdo nemohl naříkat, že dostalo se mu méně, než druhému. Ale nikdo se taky nemohl chlubit, že ulovil pro sebe víc té laskavosti. Byla výtečnou hostitelkou paní Kamila, dovedla vyhovět různorodé společnosti, s podivuhodným taktem usadila ke stolům všechny tak, že nikdo nebyl uražen, nikomu vyzývavě nedána přednost a všichni našli sousedy takové, jaké si přáli. Proto zábava byla nenucená, velmi oživená, ano později nevázaná trošku. Na klavíru hrály ochotné ruce, našli se vtipní recitátoři, vypravěči anekdot, i tenor nějaký — ale s nevelkým úspěchem — se produkoval.

Kamila neusedla ani, stále jako krásný motýl ve své vlající zástěrce přeletovala od stolu ke stolu, dohlížejíc, je-li každý dobře obsloužen. S rozkošným smíchem přijímala poklony, — byly všelijaké, někdy málo vybrané, — nezardívala se při vtipu hrubšího zrna a vždycky našla roztomilou odpověď na všechno. I dámám se zalíbila (nebylo jich tu mnoho.) Dvě dcerušky pana berního, starší slečny, třely se jako kočičky o její zástěrku, kdykoliv se mihla kolem.

A po večeři pilo se — vše možné, pivo, víno, čaj i likéry, co kdo chtěl, všeho byla hojnost. Přípitky na zdraví hostitelů neměly konce — každou chvíli zatřeskla sklenka rozbitá, jak v zuřivém nadšení pánové přiťukovali. Ale jenom smích vzbuzovaly takové malé nehody.

Bezděk seděl u stolu šťasten a spokojen. Usmíval se trochu samolibě sleduje svoji krásnou ženušku očima, které čím dále tím více rozpalovaly se.

Nemluvil mnoho, těšil se svým štěstím — šla-li Kamila kolem, lehce zachytil ji za ruku nebo na okamžik objal ji a přivinul k sobě — pouze na okamžik, aby nežárlili ostatní. Zakroutil vousy, zajel si rukou do prořídlých vlasů, připíjel každému, kdo mu blahopřál, šťastný, že mu všichni záviděli. Příliš to své štěstí nesl na odiv.

Po jeho boku seděl nadporučík Urban, stejného s ním stáří, vysoký a hubený, se žhavýma očima starého světáka. Snědý jako cikán. Zůstával střízliv, ze sklenky jen pomalu upíjel. Několikráte postřehl Bezděk, že nadporučíkovy oči žádostivě stihají každý pohyb mladičké paní, ačkoliv snažil se napodobit přesyceného flegmatika. Pálil cigaretky, byla-li

však paní Kamila na blízku, cigaretka mu v ruce uhasínala a prsty se mu chvěly. Bezděk ohlédl se k němu časem a usmíval se šťastným smíchem vítěze. Nezdržel se — v jednu chvíli, když zase viděl jak oči Urbanovi svítí a prsty se mu chvějí naklonil se a zašeptal: „Závidíš mi, viď, starý lišáku!" A smál se. Nadporučík neodpověděl, zapálil znova uhaslou cigaretku a zahalil se oblakem dýmu. Ale po dlouhé době, když Bezděk dávno zapomněl, co zašeptal — nadporučík najednou stiskl jeho rameno až bolestí téměř vykřikl a pravil: „Závidím! Proklatě závidím!" Manžel krásné ženy vyvalil oči a rozchechtal se. „Záviď — hochu! máš proč!" —

Po půlnoci rozjížděli a rozcházeli se hosté s veselým křikem, s pozdravy, se zpěvem. Ti, kteří šli pěšky, trochu nejistě v houfech se vzdalovali. Ještě jako ozvěna rozlehaly se výkřiky ochraptělých hrdel stromořadím, kus nějakého popěvku a smích do ticha polí. Byla jasná měsíční noc.

Ve dvoře všechno stichlo. V pokojích shasínali lampy.

(Dokončení.)

KAREL DE WETTER:

PÍSEŇ O DOMOVĚ.

Tam v dáli, v tiché údolině,
jíž stříbrem šumným řeka tká —
sní staré město v zahrad klíně,
jak z dávných časů pohádka.

O, dobře znám tě, město v dáli,
tvých tichých ulic snivý šer,
tvou zvonici, jíž mechy halí,
a zvonů hudbu u večer.

O, dobře znám tam každý kámen,
a starých domů každý štít,
ať červánků ho zlatil plamen,
ať měsíc stříbrem na něm kmit.

O, dobře znám ta šerá loubí
a každé okno vidím v snech — —
to svlačec a to réva vroubí
a ptáci pějí v lupenech.

Ze starých zahrad večer v květnu,
se ozval slavík, soudruh hvězd —
a mnohou slyšel's zalkat flétnu
i starých houslí snivou zvěst — —

* * *

V hloub zahrad starý dým se tají,
jej věnčí réva staletá;
tam v listoví si ptáci hrají
a mnohý v okna přilétá.

Znám dobře vše v tom starém domě,
je drahý mi tam každý kout,
a každý kámen sní tam o mně —
jak nemohl bych vzpomenout!

Krb starý plál jak hvězda v stínu
a zlato před' mi na čele,
kdy dítě snil jsem v matky klínu
a v sny mé hráli andělé.

Z úst matky mnohá zněla báje
a ze rtů otce starý zpěv — —
ó, tenkrát hostil's blaho ráje
ty starý dome v stínu rév! —

* * *

Tam v drahý kraj, tam v modrou dáli
na zlatých křídlech pluji v snech — —
tam rtové duše krásu ssály
ó, přírodo, tvých na ňadrech!

Tam poprve tys duši snivou
tou věčnou písní rozchvěla,
jíž stromy šumí notou tklivou,
i ptačí píseň veselá.

Tou písní, jíž zní vánků vlání
a v bzuku včely nad květem,
a v hlasu bouře ve vln lkání,
i v echu do skal zakletém.

Tam v duši moji přehluboko
jas červánků i zoře stek' —
a jako v jezer bezdné oko
tam skanul luny paprsek.

Mír souhvězdí a duhy něha
a meteorů zářný let,
i blesků žeh, jež nebem šlehá —
mně v duši jiskrou pozalét.

Tam prvně Písně v jara čase
mou oblétaly snící skráň
a duše krásou spíjela se,
jak jezer modrem mladá laň.

Tam prvně anděl Poesie
mně sladké šeptal předzvěsti . . .
Jím v duši věčná krása žije
a v srdci věčné bolesti.

M. REIMS:

ČRTY O KORSICE.

Rovinou u Pisy vál od moře chladný vítr přes šťavnaté lučiny a šuměl v hájích pinií a listnatých stromů. Byl teprve začátek září, nebe jasné, krásně modré a proto nás ten chlad překvapil. Ještě včera, když jsme vyjížděli z Bologne a cestou přes Apennin, bylo horko a dnes na jihu téhož horstva takový chlad. Vysvětlení se nám dostalo v Livorně, když jsme šli procházkou po viale regina Margherita hledajíce lázně, abychom se v moři vykoupali.

Na západním pobřeží Italie řádil prudký „libeccio", moře se vzdouvalo jako zběsilé a vrhalo přes náspy nábřežní a do lázní spousty vln, které se tříštily o skalnaté hradby, vysoko do vzduchu metajíce krůpěje vody i jemný vodní prach a měníce se na břehu v bílou pěnu. Lázně byly opuštěny, málo kdo se koupal, byloť to nebezpečné počínání; jen za kamenným molem na krytých místech mihaly se v rozpěněných vlnách postavy několika mužů a žen. Na břehu kupily se houfy obecenstva, dívaly se na hrůzokrásné divadlo, které skytalo rozbouřené moře a sledovaly parník na obzoru, který zápase s nepohodou volně blížil se k přístavu.

Starý námořník nám předpovídal, že se moře do zítřka uklidní. A měl pravdu! Druhého dne bylo tepleji a také moře klidnější, ale plavba na Korsiku klidna nebyla. Teprve když parník „Palestina" minul Elbu a na obzoru počaly se zvolna objevovati břehy Korsiky, nastalo utišení a bylo možno po palubě se procházeti.

Slunce k západu se chystajíc, stálo právě nad temeny hor, které protínají severní poloostrov Korsiky od jihu na sever a sklánějí se v mysu Corso do moře. Horstvo jako by bylo pokryto průsvitným závojem z bledého, světležlutého zlata a moře, omývající jeho úpatí a pobřeží ostrova, lesklo se tak oslňujícím svitem, že nebylo téměř možno v tu stranu pohlédnouti.

Teď zapadlo! Kolorit krajiny měnil se rychle, čím více slunce klesalo za hory. Nebe nad nimi svitlo nyní bledežlutým, skoro zelenavým jasem a hory, skvělého závoje zbavené, byly bleděmodré s nádechem do fialova.

Nastával tichý večer. Několik racků kroužilo nedaleko pobřeží vysoko ve vzduchu a rozlétlo se pak směrem k moři.

Jeli jsme dlouho podél pobřeží. Víc a více se stmívalo. Maják v přístavu bastiském už svítil, na bocích temné massy ostrova, blízko břehu i ve značné výši strání vynořovala se jako bludičky ze tmy světla a srpek měsíce rozléval pruh jasu po tichém moři.

* * *

Stojíme vysoko nad Bastií, nedaleko zříceniny pevnosti. V úžlabinách mezi skalami, od moře až vysoko na svahy hor, rozprostírají se zahrady, plné bujné vegetace, hojně zavlažované prameny k moři stékajícími a zahřívané horkým jižním sluncem. Vidíme tu révu s bohatými hrozny, oranžovníky plné plodů ještě zelených, palmy, olivy, mandlovníky, smokvoně a mimo ně význačné eukalypty a agavy.

Za námi zvedají se do výše hory, před námi moře a k jihu rozprostírá se širá rovina, nejúrodnější na Korsice, ještě daleko za velký rybník u Biguglie. Horstvo, které lemuje tok řeky Gola, nedosahuje břehu mořského, rovina sahá až k obzoru, splývajíc tam s lehkou párou nad mořem. Hranice mezi hladinou vodní a nebem, která jindy bývá jako ostrá čára dobře viditelná, dnes nemůžeme postřehnouti. Zamlžený obzor ji zastírá a moře přechází zvolna v nebe.

* * *

Chcete-li poznati krásnou zemi, projeďte Korsiku alespoň dráhou od Bastie do Ajaccia, zastavte se na cestě v horách a nasytíte duši řadou dojmů, které vám nikdy z mysli nevymizí. Hned v poříčí Gola jedete hájemi kaštanů a pinií, vlak unáší vás v závratné výši přes rokle divokého Tavignana, po stráních hor a jich útrobami, až stanete ve středu ostrova, uprostřed divoké, velkolepé scenerie, jakou skytají jenom Alpy. Zvláště pěkně leží Corte, někdejší hlavní město, na stoku Tavignana s Restonikou, uprostřed hor s citadelou na kopci. Tak mnohá upomínka z pohnuté histo-

rie Korsiky je upoutána na ta místa. Zde prodléval Karel Bonaparte, otec slavného císaře a zasloužilý Paoli, odtud po čtrnácte let řídil osudy své vlasti.

A dále jde to krajinou ještě divočejší a malebnější. Za Vizzavonou protíná trať horské jho mezi Monte d' Oro a Monto Renoso tunelem téměř 2 kilometry dlouhým. Vidíme dobře černý otvor přímo pod Col de Vizzavona, nejnižším místem mezi oběma horami.

Bylo teplé podzimní odpoledne. Slunce zapadalo a my seděli v lese ve stínu Monte d' Oro. Svěží větřík vanul jehličím stromů, ševelil ve velkých vějířích kapradin a kolébal lehce rozkošnými růžovými zvonky brambořiku, kvetoucího v celých paloucích u nohou mohutných sosen.

Rozhled tu není velký. Kol nás les, před námi mohutná stěna Monte d' Oro, nahoře holá a z polovice porostlá jehličnatými stromy, trochu stranou sluncem zlacené témě Monte Rotondo.

Jsme ve hvozdech vizzavonských, pověstných kdysi brigantstvím, Kladu hlavu v dlaň, sním a jak myšlenky zalétají v doby, kdy lesy ty byly oživovány tlupami odvážných lupičů, maně napadají mi úryvky charakteristické ukolébavky babiččiny nad ložem vnoučete, která zní:

Až budete mladým mužem, budete nositi své zbraně; ani vojáci, ani četníci nenaženou vám strachu; a když budete rozjařeným, budete pyšným banditou.

Všichni vaši předkové byli muži pověstní: byli hbití, bujaří, krvelační a odvážní.

Patnáct jich bylo oběšeno na veřejném náměstí; byli to muži hrdí, výkvět našeho plemene. Snad je vám souzeno, o Santoni, je pomstíti (učiniti jich vendettu).

Po celé cestě Korsikou provází nás libá vůně flory korsické, vůně neobyčejně nápadná, kořeněná, až omamující. Stráně hor pokryty jsou až daleko do údolí jakýmsi druhem seče, zvaným zde „maquis" a v této rostou rozličné květiny, povětšině pyskaté a hvozdíkovité, vydávající vůni, která roznáší se po celém ostrově. Protože se vegetace mění dle jara, léta, podzimu, mění se i vůně ostrova. Dumas napsal kdysi, že není země vůněmi bohatší nad Korsiku a skutečně každá roční doba, najmě léto a jaro, má svoji zvláštní vůni.

Pěkně mluví o ní Maupassant v „Životu". „To Korsika tak voní, madame" praví kapitán lodi plující ke Korsice, „a to je její vůně, vůně hezké ženy. Po dvacetileté nepřítomnosti poznám ji takto na pět mil daleko. Jsem odtud. Ten tam dole na Sv. Heleně, ještě neustále mluví o vůni své rodné země". Skutečně také velký Kors říkával: „A l'odeur seule je devinerais la Corse, les yeux fermés".

A jako zajímavá je Korsika krásami přírodními, tak zajímavým je i její obyvatelstvo. Byť chudé, je přece hrdé — žebráků tu není. Tak jako ten orel, kterého jsme viděli vznášeti se vysoko nad holými skalami Monte Cinta, tak chce býti volným uprostřed svých hor Kors, ale také tak dovede se vrhnouti jako dravec na kořisť, plana pomstou za utrpěné příkoří. Vendetta Korsů, kdož by jí neznal! A toho hrozného hesla, které mají napsáno na nožích, jak je prodávají v Ajacciu jako vzpomínku na Korsiku. „Che la mia ferita sia mortale!" (Kéž moje rána je smrtelná). Ale nemyslete, že národ ten brodí se jen v krvi. On dovede také z duše vykouzliti výtvory poetické, které jsou, jak Marcaggi trefně praví, zároveň sladké jako žalm neb píseň písní a ohnivé jako prudká mluva Isaiášova. Výbuchy nezkrocené bolesti a horoucí touhy po pomstě podobají se výkřikům eumenid.

Je to národ poetův, pokud tím rozumíme umění vyjadřovati city a myšlénky ve formě rhytmu. Proudy poesie prýští se na Korsice z úst obyvatel, jako prameny z boků jich hor. A Marcaggi jinde píše: Jako sláva válečnictví rozkvetla v Napoleonovi, tak vyvrcholí kdys v nějakém poetovi Korsovi poesie jeho národa. Nejvíce jsou na Korsice rozšířeny písně, kterými při smrti přirozené neb násilné dávají nejbližší příbuzní svůj bol na jevo Takové zpěvy pohřební nazývají se „lamenti, ballati" a nejčastěji „voceri". Byly častěji sbírány; ze sběratelů uvádím jména: Prosper Mérimée, L. A. Fée, Paul de Saint-Victor, Fréderic Ortoli, Nicolo Tomaséo, Ferd. Gregorovius a posledně Marcaggi, z jehož sbírky jsem přeložil ukázky v této stati.*)

Voceri jsou improvisovanou pohřební poesií, plynoucí formou jednotvárnou ve slokách o šesti osmislabičných verších. Hlavní obrazy, projevy něžnosti, prudké výbuchy citu — často se opakují Překlad je nesnadný. Dobře praví Marcaggi, že by k vystižnému překladu bylo třeba řeči dětské a zároveň drsné.

Smrť je hlavním zřídlem, ze kterého se prýští lidová poesie na Korsice. Jen tím, že Korsové vycítili smrť s celou intensitou, stalo se možným, že mohly prosté ženy korsické, ženy beze všeho vzdělání, z duše vyvážiti akcenty vznešené, velké bolesti.

Korsika bývala vždy dějištěm neustálého krve prolévání.

(Dokončení.)

---

*) Les chants de la mort et de la Vendetta de la Corse publiés avec la traduction, une introduction et des notes par J. B. Marcaggi. Paris 1898.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Spíše ještě v oněch krátkých chvílích mezi jednotlivými spánky v duchu si liboval a byl vděčen náhodě, která ho učinila velitelem nehybné signálové stanice. Tak aspoň jest ušetřen svízelných pochodův a štrapácí, pod nimiž právě klesali nejenom ostatní vojáci, nýbrž i jeho kamarádi důstojníci.

Ostatně příkladu svého kommandanta následovalo všechno mužstvo stanice i její pěšácká stráž. Spalo se statečně v stínu balvanův i na sluníčku, snilo se o mnohém krásném nejenom v noci pod chladnou pokryvkou stříbrných hvězd, nýbrž i za dne pod vřelými paprsky zlatého slunce. Stačilo úplně, zůstal-li jeden nebo dva mužové bdící u aparátu, kdyby druhá signálová stanice podávala zprávu.

Však nastanou zase doby, kdy nebude kam složiti hlavu a nezbude ani chvilky na zdřímnutí. Pak vojáci musí vydržeti bez pořádného spánku ne jednu, nýbrž řadu nocí, a ještě před nedávnem bylo tak zle, že po několik neděl vůbec ani se nesvlékali a vstávali unavenější a rozlámanější, než když uléhali. Vždyť ještě za poslední velké výpravy, kdy skorem bez přestání pršelo, a po tři dny a dvě noci nemohli ani usednouti, tím méně ulehnouti, byli tak nevyspalí a umdlení, že za pochodu na neschůdné cestě a v nepořádných řadách usínali a vytrhovali se na okamžik z tupé dřímoty jenom tehdy, když naráželi hlavami do mokrých telat svých kamarádů.

Tehda také nadporučík Apltauer dokázal, že umí netoliko hrdinsky spáti, nýbrž i statečně bdíti. Ač noc před výpravou měl službu po polních strážích a také dvě další noci po klopotném pochodu nezamhouřil ani oka, nestěžoval si, neochaboval na duchu, mysli nepozbýval. Klel sice více, než obyčejně, ale při tom podivuhodně překonával ospalost a poslední den při tom ještě dával pozor na obstárlého setníka Erlebacha, který přemožen usínal na koni a několikráte byl by s něho spadl.

Četař Florian za těch dní roztomilé nečinnosti byl v ustavičném očekávání věci, které měl vyvolati jeho stručný dopis. Pokládal svůj dosti chladný řádek s modrou květinkou za něco velmi pozoruhodného a důležitého, nad čím musí se na něho usmáti celý svět.

Teď jakoby vojenské posádky neměly nic lepšího na starosti, než aby posílaly poštovní patroly ke dveřím Rubinovy kantiny, kde by trpělivě čekaly, zlíbí-li se paní Malce poslati po nich panu četaři Florianovi více nebo méně zamilované psaníčko.

Přecházeje na blízku aparátu a uléhaje hned tu za kamenem ve stínu, hned zase tam v dolíku vedle Antoše Chomiaka, Florian také snil o luzných věcech minulých i budoucích a téměř ani neměl porozumění pro přítomnost. Když tvrdě spal nebo měkce dřímal, zdálo se mu obyčejně o Malce, a když bděl, mysle také ustavičně jenom na krásnou ženu Rubinovu.

Jak přijala jeho lístek s kytičkou, vyčte-li z něho vyznání jeho další, neochabující lásky a odpoví-li, dá-li vůbec ještě o sobě věděti?

Rozešli se tak chladně, s takovým zvláštním dojmem, jakoby nejněžnější nitky jejich spojení byly již nadobro zpřetrhány a jakoby nastávala obávaná chvíle rozchodu a oddalování. U něho vzdálením dostavovalo se poznání, že jí nepřestal milovati, ba, že láska jeho je tím hlubší a netrpělivější, kdežto u ní naopak mohlo nastati ochladnutí a tak snadno možné zapomínání.

Po dvou dnech přišla na Crnici z Avtovce patrola, která donesla signálové stanici novou zásobu masa, vína a komisárku a kromě toho nadporučíkovi a dvěma nebo třem vojákům poštu. Pan velitel Apltauer dostal noviny, jakýsi prapodivný lístek s černým čertem a růžovou dívčí tvářičkou, na kterou ten čert vyplazoval dlouhý červený jazyk, a pak dostal ještě bedničku s pečivem, s opožděným mazancem velikonočním, který poslala za svým velikým ospalým dítětem stará vzdálená maminka.

Dal sluhovi otevříti bedničku a s žalostí seznal, že mazanec, který byl na cestě celých jedenáct dní, byl již všecek plesnivý a podobal se podivnému, do bedničky stulenému chlupatému zvířeti. Kázal bedničku opět přikrýti víkem a odložiti stranou za kámen jako věc zničenou, jemu již nenáležející, ať si ji vezme kdo vezme.

Pak uléhaje a přikrývaje si hlavu pláštěm, několik minut do usnutí pozoroval, ujme-li se přece někdo mazance, ale vojáci, jakoby již všichni znali a očichali zhoubu toho božího dárku, ani si nevšímali odložené bedničky. Jediný pes Cukrle, který odešel se signálovou stanicí na návrší crnická, přišoural se k bedničce, nesměle položil čumák na její štěrbinu, ale pak kýchl a jako odehnán také odběhl.

Z dišperace nad tím vším pan nadporučík opět usnul, a četař Florian pojednou byl nemálo smuten, protože jemu pošta nic nepři-

nesla. Obrátil se k Chomiakovi s bezděčnou otázkou:

„Co myslíš, Antoši, jsou ženské upřímní a věrní tvorové?“

„Ani dobře nevím, pane fíro,“ odpovídal Antoš. „Ta ženská, kterou jsem měl já, byla mrška všelijaká, ačkoliv mne měla ráda, ale já bych jí přece nevěřil. O kočce se říká, že je falešná, ale mně je kočka nebo kocour milejší.“

„I mlč,“ utrhl se na něho četař, „už jsi zase u těch koček. Ty vůbec ničemu nerozumíš než kočkám, nešťastný člověče. Prosím tě, jakou máš duši v tom hranatém těle? Proč vlastně žiješ, čeho očekáváš od života, čeho žádáš od světa? Nic jiného než kočky a pořád jenom kočky a kočky, pro Boha živého, kam to přivedeš takhle, ubohý Antoši?“

Rozhorlil se na svého ctitele a vyhuboval mu důkladně, ani sám dobře nevěda proč. Ty kočky jen tak si přitáhl za záminku. Byl nespokojen, a chtělo se mu někoho plísniti, aby se mu uvolnilo. A Antoš Chomiak byl takový dobrý, mírný chlap, že trpělivě a s úsměvem snášel od Floriana všecko, i nezasloužené peskování.

Za další dva dny došla opět patrola a přinesla několik dopisů.

Nadporučík Apltauer je přijal z rukou přišedšího poddůstojníka a četl nadpisy trochu jsa zvědav, který z těch listů náleží jemu, ostatních pak nepodával, nýbrž krátce házel vojákům.

„Josef Florian, četař druhé signálové stanice via Avtovac,“ prohodil s úšklebkem, a dopis ve velké šedozelené obchodní obálce již letěl k nohám Florianovým.

Četař si zaklel do zaťatých zubů, když zvedal dopis a již hltal nadpis nedočkavýma očima.

Viděl veliké, rázovité písmo, ne příliš vkusné, spíše mužského charakteru, s význačnými stínovými čarami a s neobyčejně vynikajícími dlouhými písmenami. Ve jméně Josef Florian písmeny J, f, F a l takřka až křičely a bily do očí

„To jest od Malky,“ pomyslil si a hned šel stranou, aby nebyl ve čtení ničím vyrušován.

Ruce se mu chvěly rozčilením, když psaní otevíral. Vyňal z rozříznuté obálky tuhý list, vložený ve dva jiné listy tenkého papíru. Obracel je na všechny strany, ale všude byly bílé jako křída nikde na tenkých ani na tuhém listě nebylo slovíčka.

Pouze na tuhém papíře nalezl inkoustem narýsovaný kruh, asi tak veliký, jakoby Malkah opisovala čtyřkrejcar. A více nic, pranic, ani jediné písmenky, ani jediného jiného znaménka.

„Co to je?“ bručel si zklamaně, omrzele. „Jaké to jsou židovské čáry máry, co ji to napadlo? Kdyby sem byla načmárala muří nohu, tomu bych spíše porozuměl, ale co znamená tohle hloupé kolečko?“

Pohněval se, že mu Malkah ničeho nenapsala, na ten němý, záhadný kruh díval se jako na její výsměch, jako na zřejmý doklad její neochoty odpověděti. Pojednou zdálo se mu to odpovědí určitější než kdyby mu nebyla vůbec ničeho poslala. To jakoby byla nyní řekla: Nech mne, nevyrušuj mne, chci na tebe zapomenout, už je veta po všem, co bylo mezi námi, od nynějška nemám pro tebe slova.

A zlostně chtěl obálku i listy roztrhati a rozhoditi do větru, který právě vanul od Bělašické planiny přes záhyb Gackého Pole k Vojvodově Kuči. Ale zdržel se ještě, vsunul opět bílé papíry do prosaické kupecké obálky a zastrčil pak do hluboké náprsní kapsy své bluzy.

Ani si neuvědomil, že dopis zhřívá se nyní na jeho nespokojeném srdci. A právě tak netušil, že ten čistý list tuhého papíru přinášel mu vše, co může jenom nejvroucněji milostný dopis přinésti — polibky. Kdyby si jej byl lépe prohlédl, byl by shledal, že místo na hladkém papíře, ohraničené kruhem, pozbylo lesku, neboť tam Malkah mnohokráte přitiskla vlhké rty, než jej zavřela do všední obálky. Byl by z něho vycítil vřelost její rozbouřené krve a vůni jejího dechu, byl by vytušil vše, co mu chtěla těmi polibky vyjádřiti.

Ale on tomu všemu neporozuměl a mrzutě šel si ještě dále stranou lehnout na trávník.

Slunce padalo kdesi nad Nevesini za tvrdé hradby ponuré hercegovské krajiny, místy až nápadně podobné zkamenělému rozvlněnému moři. Klesajíc nad obzor rudlo a většilo se a jakoby se smutně dívalo na mladého mysliveckého poddůstojníka, kterému náhle skvělý májový podvečer zdál se býti pouští bez potěšení, bez krásy a půvabu.

Deset kroků dále několik vojáků, shluknuvších se v těsnou skupinu, zanotovalo melancholickou českou píseň, a tři jiní vojáci, Němci, stojíce nad nimi, jim přizvukovali.

Tam na té vojně, v těch vzdálených končinách, nebylo národnostních sporů, narážek a urážek. V mysliveckém bataillonu byli Češi i Němci a vždycky se dobře snášeli, ač mnohý myslivec nerozuměl slova německého a jiný zase neuměl pranic česky. Ale záhy Češi naučili se německým písničkám a Němci opět českým, nikoli pro slova, kterým nerozuměli, nýbrž pro nápěv, a společně je zpívali, a často Němci vyráželi z hrdel píseň „Hej, Slované“ neméně horlivě než Češi.

Teď tiše přezpívavše smutnou píseň spustili tlumeně některou vojenskou odrhovačku o dragounovi, jeho milé a o dragouňátku, které se narodilo již s ostruhami. Ale dragounská pýcha nezamlouvala se našim pěšákům a zejména myslivcům, kteří si v té písničce udělali z dragouna fešného myslivce a z ostruh kohoutí peří na klobouku.

Leže opodál četař Florian nevěnoval zpívajícím vojákům nijaké pozornosti, nicméně zpěv jejich bezděky se mu vkrádal do duše a zvolna ho uklidňoval. Taková zvláštní mladá a jarní touha vanula z jejich písní, jmenovitě z písní milostných, že se jí, ani o tom nevěda, poddával i náš mrzutý a na všechen svět pohněvaný poddůstojník.

A když po své vojenské písni vojáci začali na zdařbůh „Ach, není tu, není, co by mne těšilo“ a Polákovu znárodnělou „Sil jsem proso na souvrati, nebudu ho žíti,“ náš četař pocítil prudkou touhu někoho vroucně objímati a líbati. Malkah opět oživovala před jeho přivíranýma očima.

Kdyby ji zde nyní měl, vrhl by se na ni, uchvátil by ji chvějícíma se rukama a zuřivě by ji líbal, dokud by dýchala pod jeho polibky. K smíchu by mu bylo, že Malkah není již dívkou, k smíchu by mu byl celý Mordche Rubin, její muž a všechny její manželské zákony a svazky!

Jemu v té chvíli byla by největším zákonem láska a nezměrná touha ji míti pro sebe tak, jak až do nedávna, do jejího vyznání, si představoval ve svých snech. Všechny plameny jeho smyslnosti rozhořely se v něm za toho krásného májového soumraku, kdy prahne hýřiti láska a mladost. Všechny milostné představy proměňovaly se mu téměř ve skutečnost, a všechna jeho přání bouřila v něm krev a nabádala ho, aby si dobyl Malky za jakoukoli podmínku, třebas by ho to stálo život.

A vojáci vedle něho tiše dále zpívali, také se poddávajíce svým jarním žádostem a snům. V tom půvabném májovém šeru, kdy poslední pablesky sluneční uhasínaly na horách, kdy ohřátá země jako rozvášněna dýchala, že téměř bylo znáti pohyby a vlny jejího oddychování, a kdy opojně voněly všechny květy a trávy, v tom květnovém příšeří, kdy nejen to kouzlo západu, nejen večerní zamilované zpěvy ptákův, ale i všechen vzduch, země a ty melodické zvuky zpívaných písní volaly do srdcí lidských významné slovíčko „miluj!“ bylo by tuze těžko odolati mocným svodům přírody.

Kdekoli jinde, na hlučnějších místech a zejména na blízku žen, kde touhy mladých mužů mohou se jako nepozorovatelné elektrické proudy tiše vybíjeti pouhými pohledy, úsměvy, dotknutím ruky nebo šatu, nerozpalovaly by se city vojáků tak mocně jako tady na té odlehlé pustině, kde většina jich už po dlouhé měsíce ani neuzřela ženské tváře. Nyní stačilo smyslnější slovo, roztouženěji zazpívaná sloka písně milostné, vzpomínka na mladou a hezkou ženu ze vzdálené domoviny, aby v prsou mladých mužů se rozpoutaly všechny tak dlouho potlačované a umlčované bouře, které se hlásí o svá práva ve všem, co dýše a žije, ano i v těch květinách, které svou vůní a nádherou květů hrdě každého upozorňují, že milují a že hlavním úkolem jejich je také láska.

A tak dostavila se chvíle, kdy zabalen do svého pláště a opět uléhaje pan nadporučík Apltauer podněcoval si ochablou obraznost živými vzpomínkami na sličné usměvavé dámy ze sídelního města a kdy mladý mysliveček Bělohříbek nedaleko stranou seděl, hlavu maje schýlenu ke kolenům, a utajeně plakal.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Ph. Dr. PETR DURDÍK. Poslední z bratrského kroužku Durdíků, za Josefem, Pavlem a Aloisem Durdíkem, odešel na věčnost jejich sourozenec Petr Durdík, roveň jim čestným životem i záslužnou činností. Slynul jako výborný znalec klassické filologie a byl horlivě a věhlasně činným na poli paedagogické literatury. Jeho Paedagogika pro střední školy je prvým spisem toho druhu v české literatuře. Miloval velice ruskou literaturu a velmi mnoho z ní také přeložil do češtiny. Jako jeho bratří byl mužem veliké intelligence, neúmorné píle a pevné, nezlomné, ušlechtilé povahy. Zemřel náhle, obklopen svou rodinou, v úterý večer dne 25 května před půlnocí. Šel se ještě podívat na Májový cyklus, na představení Gogolových her, jehož „Hráče“ přeložil bratr jeho Alois Durdík. Byl ve velmi dobré náladě, zůstal v divadle až do konce a chválil dobré provedení hry. Mezi představením ulekla se spisovatelka paní Květ. Řezáčová-Semonická zlověstné barvy jeho obličeje a upozornila paní Durdíkovou na zvláštní jeho zblednutí. Dr. Durdík došel domů a ulehl; ale za chvíli povstal s lože svého a v malém okamžiku vydechl duši v náručí svých milých.

Paní Semonická odevzdala nám dva rukopisy zesnulého. Jsou to veršované meditace — jednu psal Dr. Petr Durdík v den svých padesátých narozenin (18$^{24}/_{3}$95), druhá je jeho epitafem. Zesnulý tu několika řádky charakterisuje svou silnou povahu i svůj život:

Přešel jsem kus cesty již.
Co mě dále ještě čeká?
Květný dol? Step pustá, v níž
vlk a zmije chodce leká?
Daleký-li můj je cíl?
Či jen několik mi kroků
souzeno bych učinil,
záhy skončil řadu roků?
Kdož to ví! Však buď jak buď,
připraven jsem každou chvíli;
ale dokud dýše hruď,
dokud v údech trochu síly,
vlasti hodlám sloužiti . . .

. . . .

Již 2. září 1892 napsal si Dr. Petr Durdík tento náhrobní nápis:

„Ten život je-li sen —
já ze sna probudil se;
však je-li ruch a trud —
já k spánku uložil se;
a tmavá-li je noc —
mně jasný vzešel den;
však pouhé-li jest nic? . . .
I tím jsem spokojen! —

JUDr. JAN ŽÁČEK, český ministr-krajan, dožil šedesáti let. V horkých politických a národních bojích posledního čtvrtstoletí jméno Žáčkovo mívalo vždycky svůj plný zvuk muže vzácné opravdovosti a rozvahy, muže, jakých by právě zvláštní poměry moravské měly míti více. Říkává se, že těžisko české otázky kotví na Moravě, a nelze tvrditi, že by tento úsudek byl ukvapený. Prudký a neústupný zápas o českou universitu brněnskou jej potvrzuje, a bude třeba ještě mnohých bojů a četných a pevných zápasníků, než bude rozhodnuto na prospěch české Moravy a českého národa. Dr. Žáček je z těch nemnohých, kteří budují lepší budoucnost českou neúnavnou prací. O způsobu této práce lze smýšleti způsobem různým, také výsledky lze posuzovati s hledisek rozmanitých, ale vytrvalému úsilí a pevné a dobré vůli nelze upříti uznání. Největší politický čin Žáčkův, navrácení sněmu markrabství Moravského české většině za daných poměrů přinese své ovoce. Je to krok české věci ku předu a budoucnost, až bude moci posuzovati věci nynější z určité vzdálenosti, jistě Žáčkův podíl na tomto skutku ocení. V úřadě ministra-krajana, politicky málo vděčném, Dr. Žáček nalezl pro činnost svou pole velmi široké a český národ representanta důstojného. *—i—*

Z KARLÍKA — KAREL. (Vzpomínka na Karla Havlíčka).

Paní Zdenka Pereková, choť advokáta v Prostějově, upozornila, že žije v Praze stařičká její tetička, slečna Marie Kalinová, která za svých dětských let stýkala se s Karlem Havlíčkem, když byl ještě studentem. »Leccos zajímavého ví, mnoho pamatuje, a mohli byste snad se pokusit, nějakou drobnou vzpomínku zachránit před zapadnutím,« píše vážená dáma ze sesterské Moravy, která se zájmem sleduje vzpomínkové kapitoly, v Máji uveřejňované.

Vyhověl jsem projevenému přání s největší radostí. Poznal jsem živou, svěží stařenku, která nemá daleko do osmdesátky. Uchránila si z domova starý nábytek, pěkné rodinné portréty, celou výbavu z počátku devatenáctého století, do které stařenka zapadá jako do starodávného rámce. Má ve svém příbytečku vzácné, drahocenné, dnes hledané předměty. Skvostem tohoto koutku jsou na příklad hodiny se svatou aliancí pod ciferníkem. Starožitníci a jejich agenti podávají si tu dvéře, koupili by všechno, obrazy, nábytek, dekorativní drobnůstky, ale nejvíc mají spadeno na vzácné hodiny. Odcházejí s nepořízenou . . . hodiny jsou památkou po dědečkovi, a sl. Kalinová nedá je za živý svět. Agenta dveřmi vyhodíš, vleze k tobě oknem. Papírky v ruce šustí, přidává, přimlouvá, nic naplat — odchází a prosí o dovolení, aby se směl přijít na hodiny aspoň podívat! Ušlechtilá duše! Je prý vášnivým přítelem takových starých věcí, že mu stačí, když se pokochá pohledem. Panáček si zkrátka kořist hlídá, má strach, aby mu někdo hnízdečko nevybral. Kdyby se raději nenamáhal — stařenka ví, co má, a už dávno na to pamatovala, aby památka přišla tam, kam patří — do spolehlivých, rodinných rukou!

Dr. PETR DURDÍK.

NÁMĚSTÍ V NĚM. BRODĚ.

Havlíčka — Karlíka — dobře znala z dob svého dětství, kdy otec její byl v Německém Brodě justiciárem. Havlíček byl ovšem starší, než ona, ale po dnešní dobu se na něho živě pamatuje. Tady v tom domě — stařenka rozevírá album a ukazuje na obrázek — zde, co je ten arkýř, zůstávali Havlíčkovi. Vedle bydlili apatykářovi, Kabeláčovi, tuhle Weidenhofferovi, a o dům dál Judmannovi. My zůstávali na jiném konci, asi v těchto místech. Všechny tyto rodiny měly děti, otcové a matky se dobře znali a navštěvovali se. Před domem Havlíčkovic bývala lavička, na které staří pánové den co den sedávali a besedovali. Jako dnes je vidím před sebou na té lavičce . . . kupce pana Havlíčka, pana prefekta, apatykáře Kabeláče, kupce Weidenhoffera a vinárníka Judmanna. Havlíčkův tatínek byl velký pán, maminka postavy menší, tichá, skromná paní. Jejich dceruška — Johanna Nepomucena — byla mojí kamarádkou. Říkali jsme jí Mucena. Měla povahu po matce, za to Karlouš byl jako vítr. Byl vždycky rozumnější, než ostatní, ale taky se s námi někdy pustil do vztekanice. Domy měly k nádvoří pavlače, které byly od sebe na skok vzdáleny. Nejzamilovanější zábavou naší byla honička s pavlače na pavlač. Proběhli jsme domem, jednou, druhou, třetí pavlačí a průjezdem domu Havlíčkovic na náměstí — a tak to chodilo pěkně do kolečka. To se ví, že měl s námi anděl strážný co dělat . . . dnes ani pochopit nedovedu, jak to přišlo, že se nepřihodilo při přeskakování s pavlače na pavlač neštěstí.

Tak ho vidím v tom dětském chumli, o hlavu vyššího než my ostatní, a často si tak myslívám, proč zrovna jemu byl souzen takový zlý osud! Jde ve vzpomínkách pořád se mnou — někdy jakoby v mlze stál, ale vím, že často a často byl s námi. Chodívali jsme se dívat na příklad k Judmannovům, když »Vettersleuti« přijeli. Tak jsme říkali formanům, kteří přijížděli z Lince a z Terstu. Přibatolily se vozy, jako stohy, a to byla ovšem pro děti podívaná, čtyři koně jako cvalíci, forman bičem zatočil a zapráskal, až v uších zaléhalo. Přiváželi všechno možné, víno, mouku, cukr, spousty zboží za hrůzu peněz. Našim maminkám dováželi lineckou mouku, tak zvanou dortovou. — To byl Karlík ještě hochem, jenž se mnoho nelišil od ostatních. V Brodě bylo ticho, klidno — bylo to takové starosvětské město. Studenti, které učili páteři Želiváci, občané, všechno tu bylo živo jako květinky ve skleníku. Škola tam byla jenom jedna, a v té se učilo česky a německy. Změna nastala, když se vrátil Karlík z Prahy. Přinesl do města nový život. Začal burcovat, pořádal divadelní představení, všude bylo znát jeho podnikavou, obrozující činnost. Už s námi nechodil se dívat k Judmannovům, když »Vettersleuti« přijeli, už nestál na rynku, když »Smrtonoska« zvonila. Už byl z něho pán — vážný student, pan filosof! Nás malých si ovšem nevšímal, ale za to my viděli a sledovali každé jeho hnutí. Také u starých pánů na lavičce se zastavoval a nějaké slovíčko s nimi promluvil. Když přišel k nám, chovala se k němu maminka jako k nějakému vzácnému hosti. Stáli jsme s Mucenou v koutě, a obdivovali ho, jak vyrostl, jak zmužněl, jak mu sluší velkoměstský oblek a jak krásně umí hovořit. Přistoupil k nám a ptal se, co dělá »Smrtonoska«.

To je německobrodská pamětihodnost — něco podobného, co vidíme na Staroměstském orloji. Pověst vypravuje, že na staré radnici německobrodské byl — snad v dobách husitských — hlásný, jenž se dal získat nepřítelem, na Brod táhnoucím, a proti své povinnosti neohlásil, že se blíží. Přes to se brodští ubránili nájezdu a srazili pak nevěrného hlásného s věže, a protože za živa nehlídal, postavili prý jeho kostru na radnici pod věž, kde po dnešní dobu stojí. Když bijí hodiny, »Smrtonoska« zatahá za zvonec a při tom otevře čelist. Jednou jí tam ptáček vlíť a musil zůstati v podivném zajetí do druhého zvonění. Havlíček nás pohladil a ptá se: »Tak co, děti, ještě chytá »Smrtonoska« vrabce?«

Už v následující chvíli o nás nevěděl. Honička na pavlačích — Judmannovi »Vettersleuti« s dvěma páry vyšňořených koní — Smrtonoska, chytající vrabce — to všechno už ho nevábilo. Odešly jsme s Mucenou trochu zaraženy a sklamány. Už to nebyl Karlík. Stal se z něho K a r e l. Pak na zábavu zvali, všechny naše starší kamarádky poctěny návštěvou — jenom já a Mucena zůstaly jsme doma. A to nám bylo na toho našeho Karlíka nejvíc líto . . .

Dr. R. J. Kronbauer.

SÁZAVA S HLÁSKOU

MNICHOVKA po svém půvabném toku až k poetické řece Sázavě kupí podle svých břehů hojně krajinářských krás, které z onoho kdysi téměř neznámého kouta české vlasti učinily nejnavštěvovanější letní sídlo a výletní místo Pražanů. Řekněme si upřímně: Pražské okolí, přiléhající k nejlepšímu předměstí Král. Vinohradům, jest nejméně utěšené, a do nedávna na komplexech od posledního domu vinohradského a hřbitovů olšanských až do Hostivaře nebylo skorem ani stromečku, a rozumí se, že hřbitovy a skupina nemocničních budov nijak zvláště nelákala. Ale čím dále na jih přibývá stromoví a úhlednosti, a jedeme-li drahou směrem k Benešovu, u stanice strančické jakobychom se octli v docela jiných končinách země. Veliké rozdíly útvarů geologických jakoby také vytvořily veliká přírodní a krajinářská kouzla. Oblast žuly a oblast na pohled nepatrné Mnichovky soustředily na sobě skupinu rozkošných zákoutí a partií, které uchvacují netoliko přírodními krásami, nýbrž i svým zvláštním jasným, veselým rázem. Podobá se, že krajina mezi Mnichovicemi a řekou Sázavou s přilehlým okolím prozářena jest ustavičně jarními paprsky a radostnými úsměvy. Pozorujte cestující ve voze železničním a uvidíte, jak obličeje jejich bezděčně se rozjasňují, když na cestě z Prahy za Strančicemi projíždějí prvým lesem a když u Mnichovic otevře se jim výhled do úplně jiné krajiny se širokým pozadím olesněných kopců. „V horách" říkají teto krajině občané Praze bližší, a značilo-li pojmenování to kdysi něco podobného výsměšku, nyní to znamená chloubu. Tu již z okna vlaku vidíme za Struhařovem lesy haberské, kudy do Jevan se vine nejlíbeznější lesní cesta, jakou jenom si můžeme představiti; pak pojí se k vyhlídce mnichovická Jidáška s Vlčím Halířem, ondřejovská Manda s Fričovou observatoří, a ještě dále na pravo skupina lesův a pahorků, tvořících jaksi jádro této hezké krajiny — Senohraby s Hrušovem a nejbližším pobřežím sázavským.

Okolí senohrabské nabízí tolik turistických a výletních příjemností, jako málokteré místo jiné. — Samy sebou Senohraby s Hrušovem a kratičkou procházkou ke koupadlu pod sříceninami zlenického hradu (Hláskou) uspokojiti mohou každého, kdo netouží nebo nemůže podniknouti větší vycházky. Ale komu se zachce na celodenní nebo polodenní výlet, ten má zde téměř nevyčerpatelný výběr vděčných partií: Mnichovice, Struhařov a Habr s Jevany, milé Hrusice s památným kostelním portálem, vysoko položený Ondřejov, Chocerady, Poddubí, Kaliště a Lensedly s tragickou episodou posledních dní života spisovatele Jana Antoše, Stará Dubá, někdejší sídlo slavného Ondřeje z Dubé, Hradiště s hrobem velikého vlastence Dr. Edvarda Grégra, Lštění, Čtyrkoly a Javorník, Pyšely s Loretou, Mirošovice, Lomice a známé Velké Popovice s Todicemi a na zpáteční cestě Všeším — brzo bychom vyjmenovali dlouhou řadu bližších nebo vzdálenějších míst, která dokonalou měrou mohou uspokojiti požadavky každého výletníka. A co hlavní — je to tak blízko z hlavního města, tak docela naše české a vše úplně venkovské.

Okrašlovací spolek pro Senohraby a okolí vydal na paměť své desítileté činnosti úhlednou knížku, Průvodce po okolí Senohrab a Posázaví,

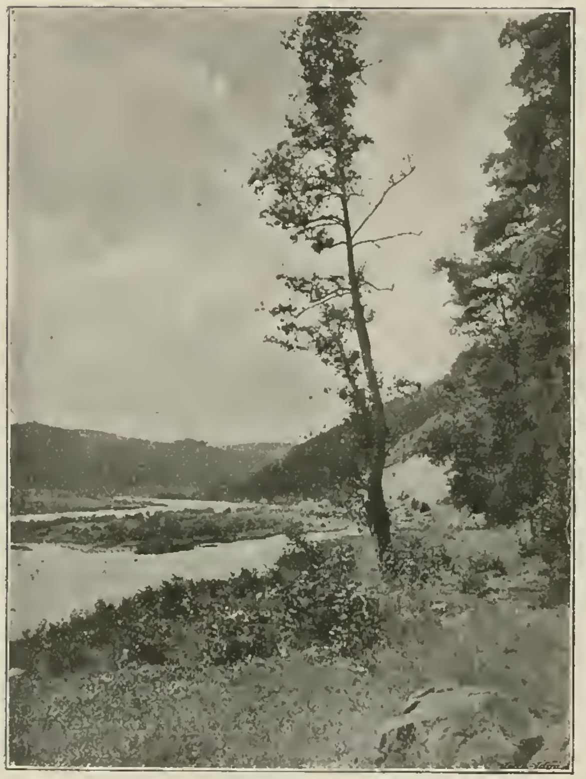

SÁZAVA K HRADIŠTI.

k níž úvod a stati historické napsal v tom oboru na slovo vzatý professor Dr. J. V. Prášek. Již to jméno stačí, aby spisek byl postaven do popředí podobných Průvodců. Knížka má dvacet pěkných obrázků a kromě jiného ještě obsahu uvádí 32 výletů, které možno ze Senobrab snadno podniknouti.

J. D. K.

MĚSTSKÉ DIVADLO KRÁL. VINOHRADŮ zavděčilo se nemálo uvedením tříaktové veselohry »Ženitba« a aktovky »Hráči« od N. V. Gogola. Premiéra obou her na Vinohradech připadla den po představení na smíchovském intimním divadle, což různým způsobem vykládáno; nevidíme tu žádné závady a jsme naopak vděčni městskému divadlu Král. Vinohradu, že znamenité kusy Gogolovy na scénu vypravilo a tím je, jistě trvale, do českého repertoiru zařadilo. Veselohra Ženitba má sice poněkud starou fakturu, ale působí neodolatelně svým na mnoze groteskním humorem. Hráči jsou přímo klassická hra. Provedení obou novinek na Král. Vinohradech bylo, až na nepatrné výjimky, výborné. V první hře, která měla živé tempo, napadl v úloze hráče Štěpána Ivánoviče Utěšitelného p. Zakopal. Je předákem podvodné karbanické družiny, která provede znamenitý kousek — hráče, jenž členům družiny strojil léčku a už se těšil na rubly, jež jim falešnou hrou vysouká z kapes, přetrumíne tak raffinovaně, že bez partie ošálí ho o osmdesát tisíc rublů. Pan Zakopal je regisseurem tohoto úkladu. Provedl svůj úkol znamenitě. Z jeho hry, z jeho gest čišela pofouchlost, náležitě tlumená, nikterak nápadně akcentovaná, aby oběť úkladu ničeho nepozorovala, ale přece jenom bylo jí celé podání tak prosyceno, že posluchač ze hry interpretovy vytušil cosi zvláštního, co episodě nasadí korunu. Článečkem v řetězu nastrojeného úkladu je lehkomyslný synáček, kterého p. Pražský provedl s přílišnou bodrostí, která není ovšem v souladu s posláním této figury. Za to pan Jiříkovský se vžil se zdarem do svého hráče, kterého obdařil řadou výborně odpozorovaných detailů. V Ženitbě poutal se ovšem hlavní zájem obecenstva k představiteli hlavní role panu Hlavatému. Řekl bych, že hlavní předností jeho výkonu je vystižení milého humoru Gogolova, jenž v jeho podání hrál zvláštním svým kouzlem. Šaška hry, jehož rolničkami hlásí se a zvoní intence autorova, hrál p. Dobrovolný. Výborně pochopil význam figury, ale, myslím, že by jí prospěl lehčí tón. Dohazovačka paní Zelenkové a nevěsta sl. Štěpničkové zamlouvaly se nenuceným, humorem navinulým podáním. —or—

CYKLUS MÁJE svým pátým večerem v intimním divadle na Smíchově získal nade vši pochybnost a ukončen jím způsobem docela čestným. Uvedeny na scénu dvě Gogolovy hry, z nichž jedna byla naprostou novinkou, druhá sice před lety hrána na Národním divadle, ale pak byla odstavena a upadla téměř v zapomenutí. Oživení této znamenité Gogolovy aktovky „Hráči“ dlužno nazvati přímo zásluhou a také druhý kus, tříaktová veselohra „Ženitba“, potkal se s takovým úspěchem, že rozdivno je, kterak v tom suchoparu novinek pochybné namnoze ceny mohl býti tak dlouho přehlédnut. Obě práce Gogolovy líbily se velmi a také provedení (což rádi zvlášť uznáváme) slouží ke cti smíchovskému divadlu. Carský rada Podkolesin v Ženitbě (p. Písecký) podán byl jako skutečný typ, známý z ruských prós a vyvrcholený Gončarovým Oblomovem. Souhra Hráčů při všech vadách v jednotlivostech znamenala přece jen obraz opravdu ruský. *es.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

LOTHAR SUCHÝ:

OBLAKA.

Už se vše mi zprotivilo,
už ni ubohé mé dílo
neláká, ach, neláká.
Co z všech tuch, ach, co mi zbylo?
Oblaka.

Celé hodiny v ně hledím,
k modřím vzdychám, toužím k šedím,
se sfér hudbou zladěn tep.
K otázkám i k odpovědím
hluch a slep.

Oblaka jdou v širou dáli,
kam kdys touhy putovaly....
ach, což, zkrotly na konec!
Jsou však, i když notně lhaly,
krásny přec!

Dnes už moudrý pán jsem taky,
zachraňuji sešlé vraky,
a už nic mne neláká.
Jenom někdy upru zraky
v oblaka. Ach, v oblaka!!

POUČNÉ VERŠE PRO ADEPTY KULTU APOLLÓNOVA.

Neroztál dosud starý sníh,
a nový napad mnohý....
a přece z posněžených lích
vzlét skřivan do oblohy.

A jásá... jásá? Bože můj,
proč říkati, že jásá?
Ať pod ním květy, sníh či hnůj,
ať prosa nebo krása,

on zpívá. Jak my zpíváme
a jako syčí husy.
By bol pěl, blaho neznámé?...
Ne, proto jen, že musí.

Ať poslouchá jej snivý hoch
či přehlušují dílny.
A vůbec, kdyby mlčet moh,
on nebyl by tak sdílný.

Buď proto jak ten skřivánek,
v své vlastní vzleť si nebe,
nečekej na potlesk ni vděk
a jásej, i když zebe!!

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Florian ležel na druhé straně zpívající skupiny, rozpálené tváře tiskna k vlažné vonící trávě a prsty skorem až křečovitě zadíraje do země. Myšlenky na Malku ho neopouštěly, naopak, nepřetržitě táhly mu hlavou a zachvacovaly až srdce s nebývalou silou a živostí. „Malkah!“ „Malkah!“ volala k němu rozbouřená krev v tepnách, a hluboké, zadumané oči mladé Židovky svítily před ním jako dvě hvězdy, kývající „pojď!“

Zastavila se nad ním hranatá postava Antoše Chomiaka.

„Pane fíro,“ promluvil tiše s přízvukem roztouženosti, „spíte nebo nespíte?“

Florian jako rozespalý zvedl hlavu.

„Co chceš, Antoši?“

„Kristáčka Ježíška, pane fíro, to je krásný večer,“ ulevoval si vozatajec, přisedaje k četařovi, „a ti vojáci, jak sladce zpívají! Pane fíro Floriane, ani nevíte, jak bych vám to řekl, ale když já vás mám tolik rád —.“

„Jdi mi, příšero ošklivá, táhni!“ zabručel Florian a odvraceje se od Chomiaka, znova zapadal ve své sny.

XXVIII

Za nedlouho mužstvo obou signálových stanic opět bylo rozmetáno na několik stran a vrženo do dřívějších kolejí. Podobalo se, že povstalci a vůbec všichni nepokojní živlové v Bosně a Hercegovině jsou již dostatečně umlčeni a že není na dále potřebí podnikati na ně namáhavé a nákladné výpravy. Místo nich utvořeny byly tak zvané létací sbory, skládající se ze zvláště obratných, zkušených a otužilých poddůstojníkův i vojáků, kteří za pomoci četníků a domorodých pandurů křížem krážem procházejíce jednotlivé krajiny tutlali ještě poslední zbytky neposlušnosti.

Vojáci signálových stanic vrátili se ke svým praporům a setninám. Nadporučík Apltauer promnul si náležitě oči a odešel s četařem Florianem a několika jinými muži na Čemerno, ostatní členové signálového sboru, mezi nimi také četař Chlub na konci s b, rozptýlili se a zmizeli v posádkách avtovacké a gacké. Také Antoš Chomiak se svým koněm radostně vítal Čemerno, neboť tím naplnily se dny jeho toužebného čekání, po kterých opět se shledal s kocourem Jeremiášem.

Dík přátelství, jaké Antoš udržoval s ostatními vozatajci a vzhledem k rozmanitým ochotným službám, které jim prokazoval, jakož i k slibům, s kterými se s nimi rozcházel, nalezl nyní kocoura svého netoliko živého a celého, nýbrž i docela spokojeného a blaženě si předoucího na podložené koňské houni. Zdálo se, že milý Jeremiáš nepřítomnosti pána svého hrubě ani nepohřešil a že ho rovněž ani tuze nenadchl jeho radostný návrat. Jen málo nadzvedl velikou kulatou hlavu a pootevřel žluté štěrbiny ospalých očí, načež hned zase je zavřel, a hlava mu klesla v další lahodné dřímání, v němž zajisté bylo také dosti pěkných snů.

S četařem Florianem stala se podivná věc. Čím více se blížil Čemernu, tím pronikavěji se v něm probouzela jeho zvláštní zatvrzelá vzdorovitost. Ačkoli ho touha po Malce takořka spalovala, přece jen si ustanovil, že za nic na světě nesmí se před ní objeviti jako schlíplý, něčeho litující beránek. Neměla-li ona ani slůvka odpovědi na jeho list, nebude ani on míti jediného zamilovaného pohledu pro ni. Ne hned sice, aby se nezdálo, že se mu stýská po ní, ale přece brzo zajde do kantiny a zúmyslně bude nevšímavým a hodně veselým, ať Malkah vidí, že ničeho nelituje.

S takovými úmysly vrátil se na Čemerno, a jakkoli zraky i myšlenky jeho ustavičně se upínaly ke kantině Rubinově, přece se přemohl, že několik dní tam nevstoupil. A tu jednoho dne pěšák Dezort, vytrvalý host, kterého denně vítal Mordche, zmínil se Florianovi, že se posledně po něm ptala Malkah, „ta mordsky hezká Židovka.“

„Po mně se ptala?“ jako lhostejně opáčil četař. „A co jí je do mně, čeho chtěla o mně zvědět?“

„Ptala se, jste-li už na Čemerně.“

„A cos jí řekl?“

„Že jste tady už skoro týden.“

„Do toho jí nic není — ať se stará o svůj počestný obchod a ne o mne!“ odsekl Florian, a skutečně nedovedl by odpověděti na otázku, proč tak pro nic za nic se rozčiluje. Přece nemohlo v tom býti jenom to nesmyslné nedorozumění v příčině prázdného dopisu. To byla spíše ona hluboká nespokojenost, která mladým mužem ustavičně zmítala od té doby, co mu Malkah prozradila, že jest ženou Rubinovou.

Sám nevěřil své dále trvající a horoucnější lásce, sám se klamal lživým předstíráním, že Malky již nemiluje tak upřímně jako před tím, a že se u něho dostavují okamžiky, ve kterých docela určitě jest mu lhostejna, ba že jí

i nenávidí. Nyní, když byl již jenom sto kroků vzdálen od ní, nepociťoval oněch intensivních přání jako tehda v májový podvečer v přísvitu západu na pustých a tichých výšinách crnických.

Teď jakoby všechny skvělé a nádherné barvy, které viděl přes pahorky za Gackem a Kljutou na dalekém Čemerně, všechen ten průhledný, neposkvrněný jas vyprchal nebo aspoň značně vybledl a povlekl se docela všední, prosaickou šedí.

„Mám jí něco říci, kdyby se opět ptala?" dodal chvíli jako na odpověď čekající Dezort

„Řekni si jí co chceš — anebo ne, neříkej jí nic, vlastně řekni, že jsem na tvoje upozornění ani neodpověděl. Tak to bude nejlíp — jaké pak orace s jedním kdo ví jakým fraucimorem!"

Eman Dezort odtušil, že to tedy tak Malce poví, a pro tu chvíli s Florianem o ní nemluvili. Byl by sice četař rád na něco ještě se vyptával, ale nechtěl, aby vojákovi se nezdálo, že ho Malkah snad přece zajímá více, než se tváří. Schválně dal se do hovoru o jiných věcech, ptal se, co zajímavého nebo důležitého se událo u setniny v době, kdy byl u polního telegrafu. Pak vzpomněl na všechny druhy ze sebranky Petrovských, na sentimentalního Osmana i na Jakuba Ledru, kterého dosud nespatřil a zda-li prý ho doktor Nohořez již pustil z klepet.

Dověděl se, že pěšák tak si přiložil k srdci jeho napomenutí, aby léčil svou ránu vínem, že ještě za nemoci své dvakráte utekl z jizby marodův a popřál si révové šťávy, kolik se do něho vešlo. Za to po svém uzdravení stěhoval se na deset dní rovnou do vězení.

Není mu tam však zle, kamarádi zanášejí ho jídlem, pitím, cigaretkami a posledně mu do vězenské díry dokonce donesli s velikou slávou skvostnou kytici z lesních květin. Trhl jim pak na to setník, a protože kytice byla skutečně krásná, vzal ji Ledrovi a dal ji donésti do důstojnického kasina.

Pak za té řeči pojednou se dověděl, že nadmyslivec Litera úsilovně se uchází o přízeň Malčinu. Jest v kantině pečený vařený, pije tam, mlsá Rubinovy dalikatesy a dává si Malkou vařiti černou kávu. V poslední neděli vypil jí za odpoledne třináct sklenic a pak se svalil, už myslili, že ho klepla mrtvice. Ale neklepla, vykřísl se z toho do rána a pak šel zase rovnou do kantiny.

„Opět na kávu?" ptal se Florian a ze srdce toužil, aby se jí nadmyslivec Litera upil do smrti.

„Teď už kávu nesmí, doktor mu ji zapověděl," vysvětloval Dezort, „teď už pije jenom víno."

„A co Malkah?" nemohl se přemoci, aby se neotázal četař. „Co ta říká jeho ucházení?"

„Nevím, kdopak jí rozumí? Někdo pravil, že viděl, jak se nechává nadmyslivcem držet za ruku, a tu prý zas viděl váš strakatý Zelenka, ta larva pihovatá, jak ta Židovka si přinesla do krámu svůj hrneček s kávou, a když jí nadmyslivec z něho upil, beze slova hned vychrstla kávu před kantinu."

„Snad přece abych se tam šel podívat," pomyslil si Florian, ale hned zase zchladl při pomyšlení, že možná je také pravdou zmínka o tom, jak nadmyslivec Litera tiskl krotkou ruku Malčinu.

„Ne, nepůjdu tam," bylo následující jeho pomyšlení, a zatvrzelost srdce opět se v něm ohlašovala.

Přece však při nejbližší příležitosti vyhledal nadmyslivce a ptal se ho jako mimochodem, jak se mu daří v milostném dobývání kantinského sestry.

Litera byl samá chlouba. Pokoušel prý se o ni také šikovatel Elbe-Teinitz, ale kam pak by se hrabal, ten ulízaný podagrista! Malkah na Elbe-Teinitze ani nepohlédla a ochotně sklonila krásnou šíji před neodolatelným útokem podnikavého nadmyslivce. Ten tenký zlatý prstýnek, co Litera má na malíku, jest od ní — a která dívka rozdává prstýnky, ta už ví, jak umí hubičkovati její milovaný. Takový malý zlatý prstýnek jest už jenom zpečetěním toho všeho krásného, co předcházelo.

Chvástal se ještě chvíli milý nadmyslivec, a četař nejraději byl by na něho se vrhl a na tom místě jej zardousil. Poznal však brzo, že Litera lže, až se mu od úst práší, nicméně uvízlo v něm mnoho nedůvěry a hořkosti.

„Musím tam jít, musím se o všem přesvědčit," umiňoval si opět Florian a brzo po tom hovoru s nadmyslivcem vypravil se do kantiny.

Malkah zatím již zvěděla od Emana Dezorta, jak četař přijal její dotaz, a uvítala dlouho očekávaného hostě zpytavýma očima.

On vstoupil do kantiny přimračený a jako z milosti se dotknul Rubinovy uctivě nabízené ruky. Před Malkou zběžně zasalutoval a omrzele se vrhl na lavici.

Mordche chvíli vyjadřoval potěšení nad návratem Florianovým a líčil se zřejmou přetvářkou, jak se po něm stýskalo jemu i Malce.

„Je to pravda?" skorem až hrubě obrátil se četař k mladé ženě.

„Záleží na tom, chcete-li věřit, co vypravuje Mordche," odtušila záhadně Malkah, a poněvadž Florian tomu nerozuměl, pociťoval v sobě tím větší znepokojení a trpkost.

Uchopil přinesenou sklenici s vínem a na ráz ji zvrhl do prahnoucího a zahořklého hrdla.

(Pokračování.)

KAREL LEGER:

TREST.

(Pokračování.)

Jenom dva hosté tu dosud zbývali. Nadporučík Urban a Pavlík, městský hejsek neurčitého zaměstnání, jenž jako příživník vtíral se všady, kde se mohl dobře napít. Vybojoval si jakési místo ve všech společnostech mladých hýřilů, ochoten vždy dělat šaška pro zábavu těm, kteří platili. A měl dosti odvahy přijít podruhé s veselým úsměvem i tam, kde jej včera nešetrně odbyli. Ještě mnoho nenačatých láhví na stolech tady zůstalo, Pavlíkovi patrně bylo jich líto. Nadporučík nepil — kouřil cigaretky znuděn a unaven. S útrpným pošklebkem naslouchal žvatlání a starým anekdotám Pavlíkovým.

Bezděk seděl s nimi u stolu, sám je zdržoval, chtělo se mu ještě bdít. Byl v té chvilce příliš blažen, chtěl mít někoho u sebe, aby mohl poslouchat lichocení.

Nejšťastnějším člověkem na světě zdál se být sám sobě. Kdo má takovou ženu, takovou krásnou a roztomilou hospodynku? Oči mu svítily, doléval Pavlíkovi sklenku za sklenkou. S nadporučíkem nejraději by se vyhádal — proč sedí jako morous? Což je možno dnes být tak chladným mrzoutem? Paní Kamila všem učarovala — viděl dobře, jak všichni hosté, ne, ani starého Bergmanna nevyjímal! — byli zamilováni do jeho ženy.

Jako kocouři! Oh! znal mužské! Jak se dívali na ni, všem se laskominy dělaly, chtělo se jim tak trochu olíznout z toho medu. — No, ne, drahouškové! Kamila byla jeho, jen jeho — rozkošná a vlídná ke všem dovedla se podívat na odvážlivce, který si dovolil nějakou důvěrnost, tak s vysoka, že Bezděk se při vzpomince blaženě chechtal. Chtěl by přísahat, že leckterý jeho přítel měl tajný úmysl maličký románek dnes tady začít — znal je, ty své přátele, sám nebyl lepší. Ale ne! večeři, víno, likéry, doutníky pro ně má, — ženu jen pro sebe. A smál se, až slzel. Pavlík věřil, že baví se tak jeho žvatláním. Nadporučík ohlédl se po Bezděkovi, zadíval se, přimhouřil oči — jakoby uhodl, proč se směje hostitel tak bláznivě.

V ostatních pokojích byla už světla shasnuta — tma a ticho bylo v celém domě.

Jenom před nimi na stole hořela lampa. Paní Kamila přišla — bylo vidět, že je umdlena. Usedla ke stolu — naslouchala chvíli, usmívala se nějak poslušně anekdotám a po straně zívala. Bezděk objal ji v pasu, přitáhl k sobě a políbil na tvář, ačkoliv se bránila.

„Hle, přátelé, to je ženuška, což? Závidíte?“ obrátil se k nadporučíku: „Závidíš?“

Urban se usmál, oklepal popel s cigaretky a trochu se nakloniv k paní Kamile řekl: „Závidím!“ — „Hehehe!“ smál se Bezděk a znova chtěl políbit svoji choť. Uhnula se a pohlédla letmo stranou k nadporučíkovi. Oči jeho byly jako řežavé železo. Pálily téměř. Nesnesla jeho pohledu. — Po chvilce podívala se opět — díval se jen na ni, nikam jinam a ona cítila, že krev jí vstupuje do obličeje. Pavlík žvatlal, Bezděk byl příliš opit štěstím i vínem a nadporučík se díval. Mlčel. Bylo jí až nevolno, měl uhrančivý pohled. Vstala — omlouvala se únavou.

„Jdi spat, děťátko!“ pravil manžel a zašeptal jí do ucha: „Za chvilku přijdu též!“

Rozloučila se s pány. Nadporučíku podala ruku, ale odtrhla, sotva se jí dotekl. Odvrátila se. Pavlík jí políbil obě ruce několikrát žvatlaje cosi nesmyslného, čemuž Bezděk se upřímně smál. Uklonila se ještě půvabně — z podobočí pohlédla k nadporučíkovi. Dívá se — ovšem! Až se otřásla.

Bezděk doprovázel choť ke dveřím, chtěl ji obejmout, na rozloučenou políbit, — ale vymkla se mu hladce jako rybka. Zmizela v šeru sousedního pokoje.

Chvilku se rozmýšlel, nemá-li vyběhnout za ní a vynutit si polibek, ale věda, že polibek mu neujde, vrátil se ke stolu.

Chvilku bylo ticho. Pavlík zdál se být rozechvěn, špulil rty a líbal si konečky prstů, které se dotekly krásných ruček paní Kamily. Bylo to tak směšné! Bezděk se rozchechtal.

„Což ty — Urbane — ještě mlčíš?“ obrátil se k nadporučíku.

„Nalej mi skleničku vína!“ pravil Urban. Láhev zakloktala.

„A na zdraví mé ženy!“ zvolal hostitel. Sklenky se srazily. Nadporučíkova sklenka praskla, víno se rozlilo. „Nevadí!“ zasmál se Bezděk s jakýmsi vzdorem.

„Zde nová!“ Nalil do jiné sklenice. A všichni tři dopili do dna.

„Krásná jako obloha nebeská! s hvězdami v očích!“ vykřikoval nepřirozeným hlasem Pavlík. „Jakýs ty šťastný člověk, Bezděku! takovou krásu jmenovat svou! Závidím!“ vztáhl ruku. „Ještě jednou: závidím!“

„Záviď!“ smál se Bezděk. „Máš proč!“

„Jen jednou kdyby se paní Kamila na mne usmála!“

„Neusměje se!“

„Jen jednou ji obejmout!“

„Hlupáku!“ Bezděk pořád se smál. Pavlík byl tak pitvorný ve svém nadšení.

„Jen jednou!“ špulil mlsně rty, šeredné rty opelichalého Fauna s obarvenými vousky. „Proč se směješ?“

Nadporučík se nesmál. Přehodil v lenošce nohu přes nohu, pokuřoval cigaretku za cigaretkou a přes čelo pod černými vlasy prohloubila se mu vráska. Zamračen, zamyšlen hleděl na protější zeď.

„Není to směšné, co žvatlá Pavlík? po mé ženě by zatoužil, hlupák!“

„Proč se mu divíš, Bezděku? Sám bych — e! šílenství! Mluvme o něčem jiném!“ pravil nadporučík omrzele.

„Také ty?“ Bezděk oběma rukama tleskl si na kolena. „Věděl jsem to — hehehe! — všichni! proto jsem vás pozval, proto, že vás dobře znám. Bylo to rozkošné pozorovat, jak všichni zamilovaně očima mžourali — přiznám se: trochu zlomyslnosti v tom bylo, ale nebavil jsem se nikdy jako dnes. Všimli jste si starého Bergmanna, jak se mu třásly ruce, když se Kamila k němu naklonila, aby dolila vína. Nebo plešatý doktor Diviš — hehehe! všichni!“

„Mluvme o něčem jiném!“ zasykl nadporučík.

Pavlík pil. „Oh, ty!“ pohrozil prstem Bezděkovi, „oh ty! — aby tě Pánbůh nepotrestal! Tys, hochu, příliš zaslepen svým štěstím. Příliš mnoho štěstí škodí — pamatuj si — protože nebývá stálé!“

„Hle! najednou je z Pavlíka mravokárce! Nu, dobře, pokračuj!“

Pavlík vyskočil se židle a přešel pokojem, patrně rozčilen. „Nevěř ženským, Bezděku!“

„Nevěřím, znám je.“

„A své ženě věříš?“

„Ano, znám také ji!“ —

Pavlík se zastavil před hostitelem — ale znova začal přecházet. „A čert ví! všichni manželé jsou takoví, znají svět, znají ženy, sami sváděli kde kterou, vědí, že není na trhu křehčí nádoby nežli žena a každý z nich věří, že právě jeho choť je výminkou — všichni to věří. Samé výminky musely by být a kde by se potom vzaly ony roztomilé románky, kterými sám jsi se chlubíval. — Mám ti jmenovat? Také jsi pozval včera některé ze svých bývalých dobrých přítelkyň — známe je — he! — ze zlomyslnosti jsi je pozval, abys jim okázal: „už nestojím o vás, mám teď svoje potěšení doma!“ A tos neviděl, jak ony — tvé bývalé lásky — dívaly se na paní Kamilu tak důvěrně, jakoby —“

„Mluvte o něčem jiném!“ vykřikl nadporučík.

Bezděk pomalu přestal se smát, nervosně zaklepal klouby na stůl. „Žvatláš, Pavlíku!“ zahučel a dolil mu sklenku, „pij raději!“

Pavlíkovi chtělo se povídat. „Vzpomínám, jak jednou —“

„Staré vzpomínky, brachu, mluvíš-li o svých vítězstvích!“

„A ne staré! Před rokem asi ženil se v městě kupec T. —“

„Jsi opilý! mlč!“ okřikl Pavlíka nadporučík.

„A proč bych mlčel? jsme sami. T. je nejšťastnější manžel na světě. Jeho paní — znáte ji oba — krásná a něžná jako obrázek. Byl jsem mu na svatbě Po hostině se tančilo. Vzal jsem nevěstu — a v kole přitiskla se ke mně tak těsně, že jsem cítil její ňadra, celým tělem přilnula ke mně a zašeptala mi: Mám vás ráda. Přijďte zítra — zítra dopoledne — muž bude v obchodě —“

„Mlč!“ okřikoval jej nadporučík. „Jsi opilý! takové věci se nevypravují!“

„A já jen Bezděkovi —“

Bezděk podíval se na Pavlíka strašlivým pohledem. „Co mně —? proč mně to povídáš?“

„A tak. Onen T. — je nejšťastnějším manželem pod sluncem, věří, že jeho paní je anděl.“

„Ty jsi hlupák!“ rozkřikl se Bezděk.

„Ne! hlupákem je T.!“ se vzdorovitostí napilého člověka opáčil Pavlík. „Proto že věří své ženě. Krásné ženě. Nehezké možno už nějak věřit. Proto se nežením, bratříčkové!“ V tom postřehl výhružný pohled Bezděkův, — až se otřásl, neboť v duši byl bázlivcem. „No, nezlob se, příteli —; to je možno, že právě tys nalezl výminku — snad bys na mne se nehněval? přece snad mezi přáteli —“

Bezděk vstal, překocená židle zatřeskla. Se zaťatými pěstěmi pokročil těžce, vrávoravě rty mu zmodraly, zuby zaskřípal. „Zabiju tě!“ sípal.

„Nu! nu!“ Pavlík s hrůzou prosebně zahučel ustupuje do kouta. Bezděk krok za krokem za ním. „Nu! nu! Bezděku! bláhový —!“ Nedořekl Pavlík, strašlivé prsty sevřely mu hrdlo, hlavou narazil na zeď, před očima zamihly se mu červené kruhy — zachroptěl, nohy pod ním poklesly. Bez obrany padl, narazil lebkou na hranu překocené židle. V řídkých vlasech rozlila se mu krev. Chtěl se zvednout, křečovitě vzepjal ruce, ale napjaté svaly za okamžik povolily, tělo se shroutilo, hlava klesla v zad přes opěradlo židle, v pootevřených rtech zaleskly se řídké žluté zuby, vytřeštěné oči zasvitily odleskem lampy jako skleněné. Jenom v hrdle mu ještě chvíli chrčelo.

(Dokončení.)

M. REIMS:

ČRTY O KORSICE.

(Dokončení.)

Průběhem století vystřídala se tuv krvavém díle řada národů, počínající již Etrusky, Karthaginci, Feničany, Římany. Po nich přišli Gotové, Vandalové, Langobardi, Saracenové a Janované.

Tito nejvíce se prohřešili na Korsice tvrdým, krutým po čtyři století trvajícím despotismem, utiskováním, nespravedlností justice. Hlad a mor závodily při tom s krvelačnými dobývateli. Invase cizích národů vypudily domácí lid z úrodných niv na pobřeží na žulovou půdu hor. Neustálým zápasem o život s živly a lidmi, rozličnými vetřelci i nepřáteli vnitřními, otužili se Korsové a stali se národem z žuly. Požehnání míru lid ten nezakusil. Bol, slzy, krev nemohly než sploditi nenávisť a touhu po pomstě. Pro pěstování umění nebylo na Korsice půdy. Jen ženy dávaly průchod svému bolu a výbuchům citu v písních smrti a pomsty.

Docela podobně jako osoby biblické, hrdinové Homerovi a jiné postavy z dob řeckých a římských, oplakávají i Korsové své mrtvé. Při tom odehrávají se sceny a zachovaly se leckteré zvyky a řekl bych skoro obřady, jaké jsou vylíčeny z dob klasického starověku. Poslyšte jen, jak hořekuje žena nad smrtí manžela, zemřevšího přirozenou smrtí.

O můj Petře, Františku, hlavní příčino mého neštěstí! Vy jste byl mým kvitkem, mojí růži bez trnů, byl jste nejstatečnějším od hor až k pobřeží!

Já vás hladím nohami, já vás laskám rukami. Byl jste mým manželem, byl jste mojí nadějí, o můj Petře Františku, původe mého zla!

Moje lodi na širém moři, která se chystala přistáti; leč přišla vichřice a on nemohl dosíci přístavu; se svými vzácnými poklady se ztroskotal.

Můj cypřiši hustý, můj hrozne muškátový, moje těsto cukřené, moje manno sladká a krásná. Ach! jak krutá rána pro mne a Grisciu, moji hvězdu!

O Griscio, moje dcero, pojď blízko ku svému otci, řekni mu, aby prosil Boha v ráji, by ti dal osud šťastnější než tvojí matce.

Byl jste mým sloupem, byl jste mojí oporou, byl jste mojí velikostí, byl jste mojím bratrem! moje perlo východní, můj poklade nejkrásnější!

Moje oranže krevnatá, moje ozdobo nejvzácnější, můj poháre stříbrný, zlatem vykládaný, moje míso panská, avšak naplněná celá mojí bolestí!

Můj oleji přejemný, můj přídechu vína, moje tváři jemná, uhnětená z mléka a vína, moje zrcadlo skvoucí, ve kterém jsem se shlížela neustále.

Dříve než bych mohla na Vás zapomenouti, chci, aby moje dvě oči proměnily se ve dvě studánky, neboť vždy, o můj Petře Františku chci po vás vzdychati.

Snad na konec moje srdce se zlomí bolestí a moje duše nešťastná odejde k vám, a potom budu míti blaženost na tomto světě i na onom!

O moje krabice zlatá, plná tabáku pižmovaného, můj šate hotový, celý zlatem vyšívaný! Vy jste byl mojí velikostí, ten který spal u mých boku.

Moje zbraně násilné, můj meči přejemný, ach! můj smutný osude a moje poslední zkázo! Vy zdál jste se mým očím býti plachtou na moři.

Učinila jsem sliby, abych vás vyprostila od smrti, však můj Petře Františku, neměla jsem toho štěstí. Můj velký odvahou a napravovateli mých křivd!

Můj léku vzácný, moje kadidlo zcela vonné, ach jak krutou škodu způsobil mi Pán!

Ach moje rány smrtelné, které nechají mé srdce pukati.

O můj kohoute vznešený, můj bažante nejkrásnější, můj drahý vyvolený, můj ptáku vzácný, nebudu se více skrývati pod vaší bradou.

O můj Petře Františku, chci prositi Pána, aby vás přijal, o můj kvitku, v ráji. To je jediná naděje, která těší mé srdce.

Jestliže smrť přirozená vzbuzuje v srdci ženy korsické takový bol, jak propuká zase touha po pomstě při smrti násilné.

Poučné je v tom směru vocero „in morte de Cesario e di Cappato“, pocházející od mnicha, přítele Cesariova.

Ježíš, Josef, Marie a nejsvětější svátost, nuž vy všichni ve sboru opakujte toto »lamento«, aby všude hlaholila smrt dvou borců.

Proběhněte tedy kraj, proběhněte také okolí a nenajdete nikoho, kdo by byl podoben Cesariovi, nikoho, kdo by měl jeho statnou postavu, jeho výmluvnost, jeho vědění.

Lupič di Martini, syn Passionův, položil se zálohou do křoví naveden od Martiných; když mu přišel na dostřel, vystřelil a skolil jej.

Vystřelil na pevný cíl ten pověstný malý lupič, kterého nazývají Malchinem, pistolí neb ručnicí a proklál jemu srdce a prsa jakoby hrotem styletu.

Cappato, jako lev, ačkoliv poraněn, se vrhl na Tangona, který od něho žádal život a dosvědčoval lítost, že jej zabil zrádou.

Nyní dvojice je mrtva; však nechává Pavla na živu, který bude prvním poustevníkem, a nazývá se

Pavlem zkřiveným.*) Jestli ten přijde do »maquis«, tak mnozí nad tím budou úpěti.

Nuže, počkejte, až by nivy byly odkryty a bez sněhu: to bude smutné pro kraj od pobřeží až k horám, neboť zlo je jako oheň, který se rozšiřuje na všechna místa.

Jestli jich zemře tucet nejbohatších, nejpěkněji vystrojených, budou sotva pomstěny boty Cesarievy, a vendetta ubohého Cappata zůstane zcela neporušená.

Zde končím své lamento a neřeknu nic více. Běda, běda lidem, kteří měli spoluvinu! Mějte se na pozoru, jestli můžete, sic bude kněz zpívati.**)

Jak něžnou dovede zpívati žena korsická ukolébavku své dceři, co citů dovede vložiti v prosté svoje verše, viděti v následující písni.

Ninnino, moje drahá, Ninnino, moje naděje, vy jste mojí loďkou, která pluje měkce a která se nebojí ni vichrů, ni bouří mořských.

Usni na chvíli, hajej.

Obtížená zlatem a perlami, zbožím a tkanivem; její plachty jsou z brokátu, došlého z moří vzdálených, kormidlo ze zlata jemného, vzácně zpracovaného. Usni atd.

Když jste se narodila, pokřtili vás. Luna byla kmotrou, slunce kmotrem, a hvězdy, které byly na nebi, měly zlatý náhrdelník. Usni atd.

Vzduch byl jasný, celý plný lesku. I sedm planet vylilo své dary a po osm dní všichni pastýři měli hody. Usni atd.

Nebylo slyšeti než zvuky, nebylo viděti než tance v údolí Cusciona a celém sousedství. Boccanera a Falconi*) bavili se po svém způsobu. Usni atd.

Až budete větší, budete probíhati rovinami, zeliny promění se ve květy, olej poteče ze studní, všechna voda moře promění se v balsám vzácný. Usni atd.

A všechny tyto hory pokryjí se stády. A budou vykrmeni i ochočeni všichni jeleni a berani. A lišky se supy uprchnou z těch krajin. Usni atd.

Vy jste satorejka, vy jste mateřídouška, která pučí v Bavelle, která pučí na Cuscionu. Vy Jste hyacint, na kterém se pasou berani. Vy Jste uchvatitelka srdce svého děda a své báby! Usni atd.

Mezi nejkrásnější části ostrova patří Ajaccio s okolím. Na severu chráněno proti zimě hradbou vysokých hor, k jihu otevřeno teplým proudům vzduchovým je pobřeží kol zálivu rozkošným koutkem země, kde podnebí je po celý rok příjemné a zima tak mírná, že mimo Kahýry není místa vhodnějšího ku přezimování pro rozličné nemocné, zvláště ony, stížené neduhy plicními.

---

*) Hříčka slovní, kterou nelze v jiné řeči vystihnouti. Znamená, že Pavel, příbuzný zabitých, bude prvním banditou své doby.

**) Bude mnoho mrtvých.

*) Jména psů.

Po celý rok najdete tu květy!

Ajaccio leží uprostřed velkého oblouku pobřežního, sáhajícího od Punta della Parata až ku mysu di Muro, na ostrožně vyčnívající do moře. Od staré čtvrti města, tísnící se kol majáku a citadely, nesmíme ovšem mnoho očekávati. Zde jsou úzké, špinavé uličky jako v Orientu, plné zápachu a nečistoty. Ani okolí rodného domu Napoleonova není příliš vábivé. Ale hned nedaleko je oranžovníky vroubený, pěkný cours Napoleon a od něho odbočuje k moři nádherná Rue des palmiers s alejí krásných, velkých palem a fontanou uprostřed celého háje bujné zeleně. Moderní část města leží na úpatí a částečně i stráních horstva, k moři dosti srázně se svažujícího, a honosí se pěknou třídou Boulevard Grandval s nádhernými hôtely a nejmodernějšími stavbami. Opírajíc se o skály monte Salaria, skytá širý rozhled po celém zálivu, po rozkošné modré hladině, od horských velikánů až k nízkému pobřeží na jihozápadě.

Opouštěli jsme Korsiku. Po celý poslední den bylo krásně, nebe azurově modré a moře lehce zčeřené. K večeru se zamračilo. Příjemný vítr, který tu každodenně vál, býval přes den mírný a k večeru obyčejně se utišil, tentokráte ale sesílil. Slunce zapadalo rudě za hory, polévajíc je krvavou září, a větru přibývalo. Bylo patrno, že má jiný směr než jindy — vál od severozápadu.

Sám kapitán neklidně se rozhlížel po nebi — zlé to znamení pro celonoční plavbu. Loď „Corte“ vyplula rychle z přístavu. Sanguinarské ostrovy rýsovaly se čím dále, tím zřetelněji, jako temné, velké kužely sopek na rudém obzoru a z prudkých pohybů lodi, stále se zvětšujících bylo patrno, že se rychle blížíme šírému moři. Když jsme opustili záliv, tu nebylo moře už pobouřené — ale to moře zrovna zuřilo. Noc byla hrozná. — — Ráno za soumraku zahlédli jsme Hyèrské ostrovy, později Toulon a teprve k 11. hodině s radostí vítali jsme známou „Notre dame de la Garde“ na holé vápencové skále, vroubené na úpatí domy a zelení marseillských předměstí Catalans, St. Lambert a Endoume.

Mistral nás doprovodil až do přístavu marseillského. Když jsme byli na pevnině, vrátila se záhy dobrá nálada.

Bouřlivé plavbě a jejímu původci, který nám byl v těchto končinách už několikráte nevítaným a obávaným průvodcem, věnována podrobná rozprava. S přibývajícím zotavováním se nabývaly žerty i vtipy vrchu a na konec věnovali jsme golfu du Lion zlomyslnou poznámku, že v něm bývá plavba překrásná, jen škoda, že zde vane každý druhý den mistral a ten trvá obyčejně tři dny.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PRAVOSLAV ŘADA.

Vzpomínka na rozloučenou

J. P. ŘADA.

S posledními Mohykány staré naší činoherní gardy děly se v posledních dnech velké věci — Alois Sedláček oslavoval čtyřicítku svého pobytu u divadla, Jindřich Mošna vydal se na oční kliniku professora dra J. Deyla, aby si dal, jak řekl při předposledním vystoupení na scéně Národního divadla, oči »spravit«, Pravoslav Řada překvapil nás rozhodnutím, že půjde do pense.

Statný pensista. Má na odpočinek plné právo — v měsíci září t. r. bude tomu jedenačtyřicet roků, co poprvé vystoupil jako angažovaný herec. Na první naší scéně působil ke zdaru ústavu a ke cti svého jména pětadvacet roků. Byl jedním z nejsympatičtějších herců činoherního souboru — byl z těch, na které bylo, jak se říkává, spolehnutí. Za tu dobu, co byl u Národního divadla, neodřekl a nevrátil jediné role, ani pro nemoc, ani z justamentu. Byl vzorným hercem, byl svědomitým mužem. Nestalo se nikdy, aby Pravoslav Řada přišel pozdě do zkoušky, neřku, aby vůbec nepřišel. Měl smysl pro disciplinu jako pravý voják. Bylo-li zle, odřekl-li někdo roli, buď proto, že onemocněl, nebo pro jinou, leckdy také malichernou příčinu, Řada přišel na pokyn, převzal každou roli, krátkou nebo delší, pěknou nebo nevděčnou, nezalekl se jí, dostal-li ji hodinu, dvě před představením — a vždy to dobře dopadlo!

Taková záloha pro divadlo něco znamená. Řadovi bylo hračkou takové zaskočení — paměť má po dnešní den jako havran. Myslím, že jenom plzeňský divadelní ředitel, Vendelín Budil, může se dnes, po tak dlouhé řadě let úsilovného studia, pochlubiti touto vzácnou předností.

Má také pohnutou divadelní minulost. Začal s Eduardem Vojanem, s nímž sešel se u starého Brauna, jenž říkával: Řado — Vojane! Vlastně, správně řečeno, Řada došel splnění životní touhy u divadelního ředitele Šmida. Byl šestnáctiletým studentíkem, když mu herci, kteří kmitli se Nymburkem, řekli: »Z vás by byl herec — máte postavu, máte krásný hlas. Chcete-li, můžete hned nastoupit!« Řada se dlouho nerozmýšlel a putoval za aktéry do Lysé, kde poprvé vystoupil a u divadla už uvízl. Roku 1868 byl už členem Braunovy společnosti. První den hrál Husa, druhého dne Karla Moora. Šestnáct roků toulal se s kočujícími společnostmi po vlastech českých. Hrál dokonce také německy! Většina divadelních společností byla německá — ale která se chtěla probít, musila hrát česky. Německy hrál Řada na příklad ve Zbirově. V té době králem kraje byl známý Stroussberg, jenž přestavoval zámek a stavěl dělnické domy. Byla tu spousta lidí z Pruska, a těm se musilo hrát německy. To bylo vůbec panstvo, jemuž nebylo rovno. Stroussberg byl v Berlíně svědkem nějaké urážky na cti, která se stala při šampaňském. Okresní soud ve Zbirově pověřen byl berlínským soudem requisicí, aby vyslechl Stroussberga. Poslal mu obsílku a objednal ho na tu a tu hodinu. Kdo nepřišel, byl ovšem pan Stroussberg. Vzkázal pánům, aby, chtějí-li něco, přišli k němu, poslal pro ně kočár — a pánové od soudu — jeli a vyslýchali »železného krále« v jeho saloně, a pan svědek si při tom hovël na pohovce, pil víno a pokuřoval doutník.

Když Řada po druhé zavítal do Zbirova, Stroussberg zrovna toho dne dohrál. Jako hrom z čista jasna působila novina, oznamující, že Stroussberg byl v Rusku zatčen. Hrálo se zase divadlo — ale už ne německy!

Episod z tohoto putování světem dal by se vypravovati celý růženec. Největší událostí byl

ovšem dopis předsedy divadelního družstva pražského, doktora Roberta Nittingra, jenž psal Řadovi lichotivé psaní: »— má prý pověst dobrého herce a proto ho vyzývá, aby přijel do Prahy a doplnil personál pro Národní divadlo.«

To bylo před prvním otevřením Národního divadla r. 1880.

Řada přijel do Prahy a byl uveden k řediteli Mayrovi, jenž s ním prodělal obvyklou proceduru. Host zadeklamoval herce z Hamleta, a učinil na pány zkušební komisary divadelní tak výborný dojem, že mu ředitel řekl: »to úplně postačí.« Brzo na to dostal herec dopis, v němž mu oznamováno, že byl přijat do svazku divadla za měsíční plat 50 zlatých.

Řada odpověděl, že za takovou gáži do Prahy nepůjde, že má na venku víc — a proto že raději zůstane u společnosti. Intervencí Mayrova syna, pana JUDra Jaroslava Mayra, rady vrchního zemského soudu, jenž byl tehdy v Dobříši soudním adjunktem, navázáno s ředitelstvím znovu jednání. Mayr dopsal Řadovi, že mu přidá — ale přidal tak málo, že Řada nabídky nepřijal. Minul nějaký rok, a Řadovi se věc v hlavě rozležela. Táhlo už mu na leta Kristova, a pomyšlení na budoucnost ho znepokojovalo. Magnetem, jenž ho táhl do Prahy, byl pensijní fond herecký. Přivítal s radostí novou výzvu, která přišla z Prahy, tentokráte od ředitele F. A. Šuberta. Vystoupil v aktovce »Číše bolehlavu«, na kvap, beze všeho ohlášení. Hrál starého sluhu, roličku o několika slovech, ale zahrál ji tak dobře, že Josef Kuffner věnoval neznámému herci velice lichotivou a povzbuzující zmínku.

Pak onemocněl Jakub Seifert, Řada zaskočil a zahrál Brtnického s takovým zdarem, že dostal potlesk na otevřené scéně. Bylo rozhodnuto o jeho osudu. P ě t a d v a c e t r o k ů b u d e t o m u j i ž d n e 18. z á ř í t. r., c o p o p r v é v N á r o d n í m d i v a d l e h r á l. Jeho statná postava, jeho zvučný, sympatický orgán, jeho poctivé studium, korunované vždy úspěchem, prokázalo divadlu veliké služby. Některé role Řadovy jsou zrovna typické — jen si vzpomeňme na jeho podplukovníka v Domově, na jeho Neklana, na Pražského žida, na kupce Benátského, na jeho kněze, na faráře Zemana v Kvapilových Oblacích, na faráře ve Zkažené krvi od Stroupežnického, na faráře v Legerově Zimě, na arcibiskupa Arnošta v Noci na Karlštejně od Jaroslava Vrchlického — a chceme-li stupňovati — na jeho Hospodina v Zeyerově pohádce »Pod jabloní«, a věru, že se nám po Pravoslavu Řadovi často zasteskne . . . .

Na podzim, v září, kdy naplní se Řadovo čtvrtstoletí, rozloučí se snad jako Arnošt z Pardubic, snad jako Falu Eliab s obecenstvem, jemuž zůstanou ze staré gardy už jenom Seifert, Mošna, Vojan a Sedláček. R. K.

PRODANÁ NEVĚSTA dočká se za krátko na zemském divadle pětistého provedení. Poprvé dávána před čtyřiceti třemi lety, dne 31. května 1866. Snad úmyslně, snad náhodou objevil se v tomto jubilejním roce Smetanovy nejoblíbenější opery Ženíškův cyklus sedmi obrazů, illustrujících populární děj Prodané nevěsty. Ženíšek dojista pocítil obtíže malířského zpracování látky, přijavší během skoro půlstoletí tradiční formy, které není radno měniti. Tanula mu na mysli scénická výprava opery, a té ostře vystupující představy z příčin několikerých nemohl se shostiti. Bylo třeba přenésti na papír známé výjevy s jeviště a veškeru uměleckou potenci obrátiti na technické zmožení úkolu. Virtuosní a svědomitý kreslíř především, věnoval Ženíšek krajní pozornost kresbě a provedl množství studií, které jsou krásným svědectvím neumdlévající svěžesti umělce dnes už šedesátiletého. Dostalo se nám svolení, reprodukovati studii k postavě Mařenčině, nejsympatičtější osobě hry, kterou při premieře na skromném jevišti divadla Prozatímního poprvé zpívala slečna z Ehrenbergů, a kterou nedávno sklizela triumfy v opeře novoyorské slečna Destinová. Zajímavou studii Ženíškovu doplňujeme dvěmi zmenšenými reprodukcemi hotových akvarellů. Umělec snažil se vkouzliti v typickou figuru Mařenčinu rozkošnou něhu smetanovské hudby a celý cyklus přiblížiti k srdci českého lidu, jenž si Prodanou nevěstu horoucně zamiloval. V Topičově saloně vedle originálů viděli jsme i pěkné barevné reprodukce, které v měřítku větším i menším, v úpravě vhodné na stěnu i v podobě alba, čiperně vydala podnikavá firma Topičova, dobře vystihujíc zálibu našeho obecenstva, které při koupi uměleckých děl a reprodukcí v ohromné převaze jde za motivem. A figury z Prodané nevěsty v pravém slova smyslu znárodněly. To je ovšem dílem genia Smetanova, jemuž třeba se podříditi. Ženíškovy obrazy je respektují do poslední čárky. *—i—*

SIEGFRIED KAPPER. Dne 7. června bylo tomu třicet let, co v Písе zemřel a pochován byl p r v n í č e s k o - ž i d o v s k ý b á s n í k. Byli jsme požádáni, abychom vzpomněli zajímavého tohoto literáta, na kterého se nezaslouženě zapomíná. Vzpomněl jsem si, že zesnulý redaktor Karel Fischer měl velikou radost ze studie, kterou o Kapprovi napsal Jaroslav Kamper. Vystihuje pečlivým rozborem celou jeho literární činnost a konče svůj článek, zavírá jej essayista tímto pozoruhodným odstavcem: „Pracoval po leta ve dvou literaturách, psal ve dvou řečech stejně pružně, barvitě a živě, energicky a vytrvale. Dodělal se dosti značných úspěchů, došel pozornosti, a nejedna jeho kniha vyšla ve dvou vydáních. Zápase s chorobou, zákeřně podlamující jeho síly, přece ze všech sil

Dr. SIEGFRIED KAPPER

pracoval, snaže se poctivě, aby zanechal po sobě čestnou památku jako literát, jenž po celý život dle sil svých chtěl prostředkovati mezi dvěma kulturami. Byl poslední z dvoujazyčných poetů, již zlákáni arkadickou idyllou česko-německého sbratření, na dvou literárních rolích chtěli sklízeti básnickou žeň. První náraz různých životních zájmů přivodil truchlivý pád této předbřeznové romantiky naivních ideologů a optimistických snílků. Pracovníci rozestoupili a rozešli se každý po své práci, na svou roli, vystřízlivělí a zklamaní. Siegfried Kapper jediný vytrval a jediný z nich v obou literárních oblastech vytvořil díla větší a cenná.

A přece právě on dřív byl zapomenut než leckdo z jeho literárních druhů, jenž ani významem ani cenou svého díla nedosahuje jeho výše V německé literatuře ovšem jen jako prostředník a průkopník má význam, a jeho německé verše, dnes dávno zapomenuté, nenajdou nikdy více čtenářů. Ale v historii našeho písemnictví má své místo, skromné sic, ale čestné a poctivě vybojované Literární pozůstalost Kapprova leží v museu království Českého. Je v ní ovšem také největší a nejlepší básnické dílo Kapprovo, epická báseň „Knez Lazar“, která, bohužel, zůstala torsem, ale je literárním jeho monumentem, jemuž i Jan Neruda se poklonil. Jeho „Gusle“ budou asi známější — na ty rozpomene se snad leckterá bílá hlava, jež za mladých let učila se na střední škole básni nazpamět. Rukopisné svazečky žloutnou, a sotva dočkají se vykoupení ze svého zajetí. Ale jedno dílo zůstalo po Kapprovi, dílo, jež roste a a mohutní ... Není to kniha veršů, jež objevila se na knižním trhu pod názvem „České listy“, a kterou Kapper svolával „Syny svého kmene v Čechách“ pod českou střechu, do našeho tábora — ta už také má význam jenom pro literárního historika — ale to símě, které vhodil mezi syny Israele, „myšlenka čechožidovství“, které dal, jak Havlíček praví, Kapper první výraz, se ujalo, nepadlo na skálu, padlo na úrodnou půdu. Pod jeden prapor národní zval syny svého kmene, a z duše hluboce cítící a milující vytryskla čistá touha:

I jsem-li z kmene nad Jordánem,
to s Čechem bratrství neruší!

FR. ŽENÍŠEK: MAŘENKA ODMÍTÁ NÁVRHY KECALOVY.

FR. ŽENÍŠEK: STUDIE K MAŘENCE.

i zákon jaký mně překáží,
bych vlasti nežil srdcem, duší?

ROBERT POLÁK, basista a operní regisseur Národního divadla, je už také jubilantem. V pondělí dne 7. června — právě v den jeho jmenin — bylo tomu pětadvacet roků, co nastoupil divadelní dráhu. Kdyby se byl pan regisseur v intimním kroužku svých přátel nepodřekl, nikdo by byl tušení neměl, že skromný zpěvák a zasloužilý regisseur měl by nárok na tak zvanou veřejnou poctu. K divadlu se dostal oklikou, zásluhou bary-

FR. ŽENÍŠEK: ROZMYSLI SI MAŘENKO.

tonisty Emanuela Kroupy — býval také svého času členem Národního divadla — jenž mladému, tehdy osmnáctiletému žáku malířské Akademie radil, aby nechal malování a šel k divadlu, že by byla věčná škoda krásného a vydatného jeho hlasu. Mnoho Robertu Polákovi domlouvati nemusil . . . přiznal se svému příteli a protektoru, že je divadlo dávným jeho snem, na Akademii že sice chodí, že nezanedbává svých povinností, ale vnitřní hlas našeptává, že malířem nikdy nebude. Nejšťastnější prý je v divadle, kam chodí se studenty statovat, a mnohem raději že chodí do operní školy Lukesovy, než do malířské Akademie. Svůj čas rozdělil mezi operní a malířskou školu, tři leta byl v Akademii, tři se pilně učil zpívat, ale celým srdcem že tíhne přece jenom k divadelní kariéře. Úmrtí otcovo donutilo Poláka k náhlému rozhodnutí — bylo nutno, vyhledat si nějakou existenci, a tu slibovalo spíš divadlo než paleta. Kroupa se s ním odebral k Pištěkovi, Polák vystoupil kdesi venku na zkoušku při exkursi divadelní společnosti, a poněvadž to dobře dopadlo, byl přijat do svazku divadla. Z té doby ho dobře pamatujeme a rádi vzpomínáme na milé chvíle, jež nám svým vydatným zpěvem i milým humorem připravil.

Sedm let zůstal u Pištěka — náhodou až do 7. června. Pak přešel k Švandovi, s nímž dostal se do Plzně, odkud, mimo všechno nadání, z čista jasna — povolán k Národnímu divadlu. Dávala se „Hubička", a Vilík Heš, jenž měl zpívati tatíka Palouckého, ochraptěl. Byli tu vzácní hosté, a ředitelství přišlo do nemalých rozpaků. Co teď? Koho jenom sehnat, aby umožnil představení, kdo by „zaskočil" za Heše? Kdosi poradil Poláka, telegrafováno do Plzně, basista přijel, zpíval, a líbil se. Brzo na to pozván ředitelstvím Národního divadla, aby zpíval Kecala v Prodané nevěstě — a už tu zůstal. Deset roků byl u společnosti, patnáct roků je u Národního divadla. Tři ročníky malířské Akademie mu znamenitě prospívají. — Robert Polák je, jak známo, regisseurem, a tomuto povolání malířská jeho dovednost se výborně hodí. Národní divadlo má v Polákovi vydatnou sílu, výborného operního zpěváka především, svědomitého a tvořivého regisseura ve druhé řadě — a konečně, je-li v činohře nouze o herce nejvyšší — bývá pan Polák nejen nejbližší, ale co hlavní, také nejlepší! Svoje jubileum tajil, nepřál si, aby se o něm něco psalo, že deset roků u společnosti, patnáct u pražského divadla neznamená dohromady tolik, aby se o tom urbi et orbi vypravovalo, nebo, aby se to dokonce oslavovalo — ale osudu svému, jak vidno, neušel. Tak milý člověk, tak výborný zpěvák a zároveň sympatický herec, jakým je Robert Polák, zasluhuje, aby se o něm napsalo několik srdečných slov. Až prý bude u Národního aspoň pět a dvacet roků . . . potom prý by se dalo o jubileu mluvit. Nuže — budiž mu přáno, aby se jich v plném zdraví dočkal a svými úspěchy připravil a zasloužil si — krásné, radostné, hodně slavné jubileum! *K.*

ČESKÁ BELLETRIE v listech amerických českým jazykem vydávaných těší se ode dávna takové oblibě, že práce některých našich spisovatelů i vícekráte bývají za mořem otiskovány. Chicagské Ženské listy jmenovitě přinesly v posledních ročnících všecku téměř prósu z našeho Máje, Konrádova dědečka Sejka, belletristické práce Kronbauerovy, Legerovy, Preissové, Brodského a j. Panýrkovy články atd. V posledních číslech Ženských listů začíná Pražský román Annie Mollerové od Karla Žáka který potkal se též u našeho čtenářstva s úspěchem značným. *s.*

Antal Stašek: NA ROZHRANÍ. Román. Někdejší vlastenecké romány vracejí se v posledních letech, ale v nové, opravdovější formě. Bez romantických kouzel odkrývají a prozrazují naše národní bolesti, naše vady a nedostatky, přímo a výstražně ukazují na hrozícího nepřítele, na tvrdou, bezohlednou ruku, která se sápe po českém hrdle. Nejnovější práce autora proslulých „Blouznivců našich hor", Antala Staška, je takovým časovým vlasteneckým románem. Líčí v zajímavém rámci belletristickém vlažný, lhostejný, mělký a takořka ztrnulý náš život právě na místě, kde nepřátelský útok vybízí k vřelosti a podnikavosti, k houževnatému odporu a vůbec k probuzení a činům Spisovatel vytýká tam všechny hlavní chyby naší slabé povahy a naproti tomu staví před oči všechnu onu vyzývavou, nepoddajnou rozpínavost německého souseda, který vytrvale a čím dále s větším úspěchem rozvírá pěst po českých duších a české hroudě. Román Staškův, v němž idea spisovatelova pozoru hodným způsobem přiblížila se románu Heritesovu „Křemen a hlína", zanechává v mysli čtenářově nanejvýše smutný dojem Nepřeháníme, pravíme-li, že na konec působí až beznadějně, ba zoufanlivě, a že s hrůzou se rozhlížíme a zamýšlíme, je-li všemu skutečně tak, jak spisovatel líčí v této veliké dvoudílné knize. Bohužel, umíme-li dívati se a dovedeme-li porozuměti všem těm zjevům netoliko na rozhraní národnostním, nýbrž ve veškerém našem životě, nenalézáme nic tak mocného, co by v nás mohlo potlačiti trudné vědom našeho národního úpadku. Jest již svrchovaný čas, aby námi někdo zaburcoval a volal nás k obraně. Přispěje-li k tomu záslužná práce Staškova, bude to její nejcennější vlastností. Aby se tak stalo, musí býti hojně čtena, a zasluhuje toho, neboť jest psána pro nejlepší věc, za kterou u nás může býti psáno a bojováno.

Román Na rozhraní vydalo nakladatelství J. Otty v Praze. *Ds.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S. R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

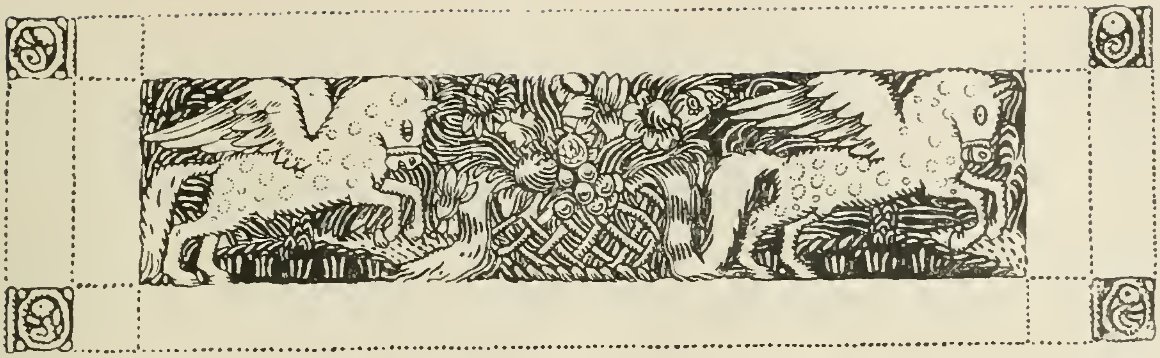

ADOLF HEYDUK:

VYHÝBÁM SE!

Kol pohlížím, den bledne už, je šero,
cit nutí mě kus ňader vyzpívat,
leč, psát-li začnu, krvácí mi pero
a ruka chví se mi; či je to chlad,
jenž za večera v zimě vždycky vzrůstá?
A před zrak mlha staví se mi hustá.

Jsem nespoután a nevázán už k práci,
co příkazy mi teď, co druh, co žák?
již čas to vše, co duch chce stavět, kácí;
jsem svoboden, jsem volný jako pták —
leč pták, jenž znaven ukrývá se v mlází,
kam rozpustilý chlapec kámen hází.

Leč vyhýbám se těm, kdož podezřelí
mne stopovat chtí v ruce s kamenem,
radš ať mi do srdce smrt šípem střelí,
než hochy byl bych honěn tam a sem
při úpěnlivě teskném srdce zvuku;
nač hynout v pošpiněných rukou kluků?

Pryč ve svou poušť, pryč v skály na samotě,
kam nikým vyšlapaných není stop,
svým věren popěvkům, své vlastní notě,
pod modrých nebes rozjasněný strop,
pod jasných nocí povĕčný hvězd příval,
tam pěj můj duch, jak ondy já jsem zpíval.

KAREL LEGER:

TREST.

(Dokončení.)

Bezděk se zasmál chraptivě, složil ruce za zády, přikročil k ležícímu tělu a kopl je do boku.

V tom silné paže jej odtrhly — Urban stál před ním zamračen. „Proč jej kopeš?“ řekl mrazivě. „Je mrtev. Zabil jsi ho!“

Bezděk rázem vystřízlivěl, sáhl si k čelu. „Ne! Ne!“ zajektal. „Není mrtev, přetvařuje se!“

Nadporučík klekl, pozvedl Pavlíkovi hlavu — bez vlády padla zpět. Rozpial košili, naslouchal na prsou. Bezděk ztrnulý pohledem jej sledoval.

„Nu — dýchá přec?“ šeptal a zrudlé tváře mu zesínaly, chvěl se po celém těle.

„To nemůže být!“ vykřikl zoufale, když Urban zahučel: „Mrtev!“ Chvilku hrobové ticho. Nadporučík ještě zabýval se nebožákem.

„To nemůže být!“

„Mlč! nekřič — přivoláš lidi. Pojď, sám se přesvědči. Je mrtev!“

Bezděk se zapotácel, padl na pohovku, očí nemoha odvrátit od zabitého. Najednou polohlasitě vzlykl. „Pro lékaře —?“

Urban se ohledl. „K čemu? Je mrtev. Lékař nepomůže — dost času, přijde-li až ráno konstatovat smrt.“

„Pověz co teď? Co dělat?“ šeptal Bezděk hrůzou se chvěje, neschopen myšlenky. „Já jej nechtěl zabít! Bůh ví, že ne!“

Zase bylo příšerné ticho, v něm jenom hodiny z vedlejšího tmavého pokoje ozývaly se tesklivým tikotem. Venku na dvoře zavyl pes. Minula chvíle, nekonečně dlouhá chvíle. Na čele Bezděkovi objevily se krůpěje studeného potu, hlava mu třeštila. Co teď? Co teď? Ne-

chtěl zabít Pavlíka — nešťastná náhoda, že padl na hranu židle — ano, jenom nešťastná náhoda! Ale co platno, hučí mu hlavou stále: Ty's vrahem! Zabil jsi ho! — Kdyby nebylo svědka, mohlo by se — mohl by — ano, mohl by říci, že opilý Pavlík upadl, sám se zabil. V úzkostech shledal Bezděk výmluvu. Dojista — sám padl, vždyť sotva na nohou stál, byl opilý. Kdyby nebylo svědka! A se vztekem podíval se na Urbana. Svědek je tu!

„Proč jsi mne nezadržel?“ pravil s výčitkou — „ty jediný z nás byl jsi úplně střízliv. Proč jsi nezabránil —“

Urban se jízlivě usmál. „Víš, že to všechno skončilo v jediném okamžiku — dříve nežli jsem mohl vyskočit.“

„Mohl jsi zabránit, kdybys byl chtěl. My dva s Pavlíkem byli opilí, ale tys byl úplně střízliv. Mohl jsi neštěstí zabránit!“ Urban neodpovídal.

„Co teď?“ Bezděk se vracel k osudné otázce. Urban podíval se na stydnoucí tělo zabitého, obloukem, aby se mu vyhnul, obešel zamyšlen pokojem a znova stanul před Bezděkem. Oči mu svítily podivným žárem.

„Mohlo by se říci —“ pomalu pravil — „že opilý Pavlík upadl na roh překocené židle a sám se zabil — mohlo by se říci —“

„Bezděk vyskočil. „Tak právě jsem myslil — Dosvědčíš to?“ Chytil Urbana za obě ruce a křečovitě je tiskl.

Urban potřásl hlavou.

„Počkej; — Pohovoříme si o tom. Pamatuješ, proč jsi Pavlíka zabil? Lituji ho — ačkoliv — škoda velká ho není (nedíval se na mrtvolu). Zbytečný člověk na světě. Nikdo nebude ho želet, zdá se mi.“

Nějaká jiskerka vzdálené naděje zahřála ustydlé hrůzou srdce Bezděkovo. Vzdálená naděje. Co chce Urban?

„Proč jsi jej zabil? Pamatuješ?“

„Já?“ —

„Pro krásu své ženy jsi ho zabil! Pro ďábelskou krásu bílého těla. Cítil jsi už někdy hrůzu její chladně vyzývavé krásy? Ne? Demonickou sílu utajeného žáru v těch mramorových ramenech, v celém těle, které sálá horečnou chtivostí? Ty's toho nepozoroval? Ovšem, ty's ji objímal právem manžela —!“ Urban šeredně se ušklebil.

„Co s tím?“ udiven zahučel Bezděk. „Nerozumím!“

„Ale mne sežehla ta ďábelská krása. Víš ty — že celý večer jsem se hryzl do rtů, abych zachoval rozvahu? Tak šíleně chtělo se mi obejmout a vztekle stisknout to strašlivě krásné tělo!“ Zachvěl se jako v horečce.

Bezděk dosud nepochopoval. Co žvatlá Urban o kráse mladé paní, když se jedná o mrtvé tělo, které leží tu na podlaze! Očima stále se vracel ustrašeně k mrtvole. Co tu Kamila? Ale také o ni se jedná — za chvíli s rozbřeskem nového dne rozletí se krajem zpráva, že je manželkou vraha. Zachvěl se. Ne! vraha ne! Plaše pohleděl k mrtvoíe.

„Co počít?“ hučel mezi zuby.

„Jedinkrát ji obejmout, stisknout, opojit se!“ pokračoval Urban a hlas se mu lámal. „Jedinkrát! Všechno bych dal za to — za jedinou chvíli!“

„Stále totéž! Což nechápeš, že se tu jedná o můj život, o moji budoucnost, hrozný člověče?“ zaúpěl Bezděk „Co je mi teď po tom, jak jsi se díval na moji ženu?“

„Počkej!“ s ledovým klidem zarazil jej Urban. „Dosvědčím ti, že Pavlík sám náhodou se zabil.“

Bezděk učinil pohyb, jakoby ho chtěl obejmout. „Počkej! Dosvědčím — ale jen tehdy, bude-li tvá žena chtít“.

„Jak —?“

„Věnuje-li mi chvilku, jedinou chvilku — aby tě zachránila. Jsem přeložen do Haliče — víš to snad — zítra večer odjedu. Nikdy více jí snad neuvidím. Jedinou chvilku —“ Nadporučík se zajíkal rozechvěním. „A budeš zachráněn! Dosvědčím ti, co chceš!“

Bezděk zavrávoral, jakoby jej do čela udeřil, chytal se za hlavu. Vytřeštěně zadíval se na Urbana, zaskřípal zuby. Srdce mu zabušilo tak, že pocítil pronikavou bolest, před očima se zatmělo, celý svět s ním se zatočil. Jedinou myšlenku měl: „Zabiju tě! — Také tebe zabiju!“ Vykřikl a se zaťatými pěstěmi slepě skočil v před. Všechno zmizelo před ním ve tmě, zavrávoral — ztratil vědomí. —

Když se probudil, ležel na loži ve svém pokoji. Páchlo kolem šeredně lékárnou. Podzimní slunce svítilo do oken polospuštěnými záslonami. Chtěl se pohnouti, ale byl tak sláb, že ruce nezvedl. Na hlavě cítil ledový obkladek. Sbíral myšlenky, vzpomínal: „Kde jsem? Co se stalo?“ Nehybně ležel zatínaje zuby. Co? Co? Konečně jako blesk mihla se první vzpomínka. Chtěl vykřiknout, vyskočit — marně! Cosi mu všechnu sílu vzalo. Lehounká, hebká ruka dotýkala se jeho tváře — poznal ji. „Kamilo?“ zašeptal. Mladá žena se k němu naklonila, slyšel tichý šepot — nerozuměl — ale pohlazení oné ruky jej uklidnilo. Dlouho ležel se zavřenýma očima. A vzpomínky znenáhla oživly.

„Kde jsem? Co se dělo se mnou? — — Jsi tu Kamilo?“ zašeptal. — —

„Jsem. — Chvála Bohu, je lépe, — ale nemluv, lékař zapověděl, drahoušku!“

Nahmatal její ruku. „Kde jsem?“

„U nás doma — vidíš?“ —

„A co se dělo —?"

„Měl jsi horečku — tři dni ležíš bez vědomí. Ale teď už bude dobře — jen ticho; Ticho!"

Hebké ruce jej hladily. Teplé rty dotýkaly se jeho tváře. Usnul znova. — A konečně zotavil se tak, že mohl na loži usednout, hovořit. Také lékař vyslovil naději, že nebezpečí úplně pominulo. Bezděk díval se vytřeštěně zapadlýma očima. Viděl svůj pokoj, svoji ženu. Ošetřovala jej laskavě, oddaně. Usmívala se naň, podpírala jej měkkou paží, cítil teplo jejího těla, viděl bílé hrdlo a ramena svítit z rozkošné domácí halenky.

„Co se dělo se mnou?" opakoval otázku, na kterou nedostal ještě odpovědi.

„Nerozčiluj se, drahoušku!" šeptala mu.

„Chci to vědět!"

„Neštěstí se stalo —" Paní Kamila mluvila pomalu — slovo za slovem — jakoby se bála, aby najednou nezvěděl, co by ho mohlo znepokojit. Hladila jej po vlasech. „Opilý Pavlík upadl a zranil se o překocenou židli — nelekej se! Byl ihned mrtev —"

„A já?" vykřikl Bezděk.

„Ty —? Už je nebezpečí, chvála Bohu, pryč —" paní Kamila se usmívala, hledíc za slunečním paprskem, který padal na podlahu. „Ty v leknutí a rozechvění byl jsi překvapen náhlým záchvatem, v bezvědomí jsi byl, když jsme tě nalezli, v horečce dlouho jsi ležel —"

Manžel ruku jí v tom stiskl, až bolestí zasténala. „A kdo —?"

„Co chceš?"

„Kdo řekl, že se Pavlík sám náhodou zabil — kdo?" šeptal.

Kamila dívala se posud za hravým slunečním paprskem. „Pan nadporučík —" zvolna pravila. — „Pomohl i tebe odnést. Bylo to leknutí!" Oddychla z hluboka. „Štěstí, že byl přítomen. Snad by — Ano, od úřadu byli tu vyšetřovat, jak se to stalo. Osudná náhoda. Ubohý Pavlík rozrazil si lebku, jak padl. Náhoda. Pan nadporučík na štěstí byl přítomen, všechno vysvětlil. Dosvědčil, že náhodou Pavlík upadl. Ale, Bože můj, co je ti?"

Bezděk se otřásal zimnicí. Paní Kamila lehounko položila jej do podušek, pohladila hebkýma rukama a starostlivě opět kolem čela přikládala obkladky. „Prosím tě — lež klidně, drahoušku! Ať se nemoc nezhorší!"

Ležel klidně. Silné tělo nepodlehlo nemoci. Po čase vstal — ale jako zlomen, sestárlý o dvacet let. Nedovedl se nikdy podívat do očí své paní, která půvabnější den ode dne zářila svěží, omamnou krásou. Jemu stále v mozku hlodala jediná otázka: „Proč dosvědčil nadporučík — co nebylo pravda?" A zdálo se mu, kdyby se podíval své ženě do očí, že by našel odpověď. Ale nepodíval se! Nikdy! Neměl síly. Ne! Ne! Ne!

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračováni.)

„Ještě nalej!" zhurta poroučel brebtajicímu kantinskému.

Mordche znova naplnil sklenku a odstoupil pak poněkud stranou vida, že není s Florianem rozumné a klidné řeči. Nechceš-li slušně poslouchat, přestanu, pravil jeho pohled, tenkráte již značně chladnější a zdrženlivější než jindy.

Mordche Rubin pomalu již vyrůstal z onoho nepatrného, skromného a pokorného kantinského, který jako žebrák přišel za mrazivého lednového dne s mysliveckou patrolou na Čemerno. Chabé údy jeho sílily, tváře se vyplňovaly a dostávaly zdravější nádech, i světlozrzavé vousy jakoby nabývaly živější, načervenalejší barvy. Místo poníženosti vyzíralo mu z očí sebevědomí, které časem a přibývající zámožností jistě se změní v pýchu, šmahem opovrhující vším, co jest slabší a vůbec menší. Bylo viděti na jeho zevnějšku a na všem chování, jak si jest bezpečen úspěchem svého obchodu a že se mu dobře daří.

Dal se brzo do hovoru s jinými hosty, zejména s poďobaným pekařem Klausem, s kterým již od počátku měl jakési pletky. Florian měl aspoň důvodné podezření, že nejeden ploský soudek vína putuje ze skladiště, nad nímž bděl s jedním poddůstojníkem a ještě jiným pekařem všemi mastmi mazaný Klaus, rovnou do kantiny, kde pak vojáci platili za víno dvojnásobnou cenu, než kterou by byli dávali ve skladišti. A kromě vína děl se takový odliv erarního zboží také pokud se týkalo cukru, kávy, čaje, slaniny, sádla a čokolády, hlavně však masové konservy kutálely se ze skladiště do kantiny ustavičným, nepřestávajicím proudem.

Co tak Mordche Rubin byl zaměstnán Klausem, Malkah naklonila se k Florianovi a řekla tichým, trochu nedůvěřivým hlasem:

„Jak se pořád máte, pane četaři? Tuze mne potěšila vaše vzpomínka z Crnice, děkuji vám za ni."

„Hm," udělal četař, a opakoval s kyselým úšklebkem po Malce: „Jak se pořád máte, pane četaři? Jak to zní důvěrně a přátelsky! Prosím vás, paní nebo slečno, jak chcete, povězte mi upřímně, s kým nyní hovoříte důvěrněji, se mnou nebo s nadmyslivcem Literou?"

Vytáhla poněkud obočí, hladké čelo zbrázdilo se jí několika násilnými vráskami.

„To je taková tvrdá otázka," pravila temným, skorem uraženým hlasem, „že bych na ni ani nemusila odpověděti, ale vy byste si zase myslil kdo ví co, tedy vám odpovím: nemluvím nikdy důvěrně s nadmyslivcem Literou, vůbec s nikým nemluvím důvěrně — ani se svým mužem."

A když hned neodpovídal a díval se někam do špinavého kouta kantiny, dodala:

„Čím jsem se provinila, že mi už nevěříte?"

„Je-li pravda, že má nadmyslivec Litera od vás prstýnek?"

„Nemá, nevím nic o žádném prstýnku — pro tu domněnku se tedy tak mračíte?"

„Mračím, nemračím, ale je mi divně, nevím už, komu a čemu mám věřit a komu i čemu nevěřit. Všechno se změnilo za poslední krátkou dobu kolem — a vy nejvíce, vy nejvíce."

„Nikoli, já jsem si zůstala pořáde stejnou, ale vy jste se změnil a proto nyní na všechno tak nedůvěřivě pohlížíte. Byl jste takovým od onoho šleného okamžiku, kdy jste ze mne vynutil mé tajemství, a jste jím stále, ba ještě více do toho zapadáte. Když jste mi poslal onen pozdrav a onen malý modrý kvítek, měla jsem radost, že jste opět tím někdejším, který mi věřil a který mne měl tak rád —."

„A vy jste mne ani neuznala za hodna, abyste mi odpověděla."

„Což jste nedostal můj list?"

„Jaký list?"

„Psaní, co jsem pak za vámi poslala."

„To nebylo žádné psaní — to byl jenom kousek holého papíru."

„Copak jste v něm nedovedl číst?"

„Nebylo v něm ani slůvka, které bych si mohl přečísti — nic, pranic tam nebylo."

Usmála se; někdejší jasný pohled přelétl jí sličným obličejem.

„Jak vy mužové jste krátkozrací v lásce — kdybych já byla od vás dostala takový lístek, hned bych z něho byla vytušila a nalezla v něm všecko, co by mi přinášel! Ale vy jste snad už ani nechtěl číst, vy mne už snad vůbec ani nemáte rád — viďte, že jsem uhodla."

Vrtě hlavou, Florian sáhl do záňadří a vyňal odtamtud s některými jinými dopisy a papíry také její prosaickou obálku. Vytáhl z ní známý list tuhého bílého papíru a položil jej před sebe na znečistěný pult.

„Rád bych věděl, co krásného je tady napsáno," prohodil nedbale a vyfoukl před sebe mrak hustého cigarového dýmu.

S opětným úsměvem vztáhla na nakreslený kroužek dlouhý, skvostně modelovaný prst a jiskříc očima radostně řekla:

„Tady na tom malém místě je směstnáno tisíc mých nejvroucnějších polibků. Poslala jsem vám všechny, kolik jich jen mohla nalíbát moje ústa — a vy jste jich nenašel?"

Dopíjel právě třetí sklenici, rudl v obličeji a již opět se dával ovládati svým starým, bláhovým a nesmyslným vzdorem, který v něm vždycky potlačoval všechna něžnější a ušlechtilejší hnutí mysli a srdce.

Co mu právě Malkah vypravovala, zdálo se mu nezávažným rozmarným povídáním. Nedůvěra příliš hluboko tkvěla v jeho nitru, aby s jásotem přijal Malčino vysvětlení a jak se slušelo přitiskl lístek papíru ke rtům.

Naopak, slovem neodpovídaje a jenom pošklebně se usmívaje, otřel o významné kolečko popel se své cigarety.

Malkah zbledla a vztyčila se. Pozoroval, jak její ruka se chvěla, když sáhala po papíru. Vzala jej, zlomila a sežmolila v prstech a rychle pak odhodila za pult do šerého kouta.

„S Bohem, pane četaři Floriane!" pravila pak ledově a nemajíc pro něho již ani pohledu, tiše mizela ve svém přístěnku. Pozdrav její zazněl mu jako něčí poslední slovo, jako rozloučení na vždy.

Florian měl dojem, že v něm musí něco strašného vybuchnouti a že na tisíc kusů se mu rozletí rozbouřená hlava. Byl v onom hrozném napětí mysli, kdy by si byl nejraději vzal život.

Taková ohromná nespokojenost, takové určité vědomí spáchané podlé ničemnosti jím lomcovalo, že by byl buď zařval jako zuřivé zvíře nebo by se byl dal malomocně do pláče.

Nejblíže však bylo víno, v tom snad může na hodinu, na dvě utopiti svoji velkou nicotu.

„Víno!" vykřikl ochraptělým hlasem a netrpělivě tloukl sklenkou o pult. „Nalej mi hned dvě, honem, pospěš si a nesmlouvej s tím zdrápaným pekařským zmetkem — dělej, zrzavý zloději, ty, ty, žebroto sotva opeřená — Žide!"

Jednu z nalitých sklenek několika hlty vyprázdnil a druhou vychrstl na Rubina.

„Na — napij se také na zdraví pana četaře Floriana!"

Pak poslal namanuvšího se mu mladého vojáka, aby do kantiny přivedl Antoše Chomiaka, Emana Dezorta a Jakuba Ledru, jeho nejvěrnější prý kamarády. Chtěl míti důstojnou společnost, ve víně a v hloupém tlachání

chtěl udusiti výčitky svědomí a žhavou bolest svého srdce.

Za deset minut kantina se otřásala vojenskými popěvky, které čím dále byly ošklivější. Zúmyslně četař Florian hýřil, křičel a vymýšlel kde jaké sprosťáctví, jen aby ho Malkah slyšela, a jakoby z duše její nadobro chtěl vymazati všechny světlejší dojmy, které v ní dříve zůstavil. Mezi jednotlivými bujnými písničkami s chechotem líčil milostná dobrodružství svá se ženami a konec konců všeho bylo nejhlubší opovržení ženami, ano, pohrdá každou ženou bez výjimky.

Mordche Rubin jenom horlivě naléval do čtyř rychle vyprazdňovaných sklenek a trpělivě se usmíval. Slovem neodvážil se mírniti vřavu, ani ho nenapadlo horšiti se nad tím, že vojínové tak nešetrně bouří v blízkosti jeho ženy.

Jednou rozkřikl se na něho hodně již napilý četař Florian:

„A co ty, Mordche — nebojíš se, že se ti nad našimi písničkami učervená tvoje cudná Malkah?“

Mordche Rubin šibalsky se ušklíbl a házeje jako významným pohledem po dveřích přístěnku, řekl:

„Pchí, pane četaři, jen se nežinýrujte — Malkah je hloupá, Malkah nerozumí vašim písničkám.“

„Zpívejme tedy německy, aby z toho taky něco měla!“ volal četař a spustil rozpustilou židovskou písničku o modrých, zelených, červených a vůbec všech možných lajblech.

Bouřili až do pozdního večera, kdy důstojníci z kasina se vracející musili poslati pro dvě patroly, aby je násilím dostaly z kantiny a zavřely na strážnici.

XXIX.

Na štěstí odejel v těch dnech přísný setník Groh do Gacka, a velitelství setniny ujal se shovívavý nadporučík slečna Líza, který diktoval četaři Florianovi za jeho pohoršlivý výstup v kantině toliko pětidenní vězení.

Když však četař se vyspal z kocoviny, bylo mu tak hloupě, že by se nebyl docela nic zpěčoval, kdyby ho byli chtěli za jeho provinění odváděti na popraviště. Nedělal si ovšem nic ze svého přestupku proti předpisům vojenským, ale to, čeho se dopustil na Malce, pokládal za těžký a neodpustitelný zločin, který ho hlavně pálil na duši jako řeřavá výheň, již nedovedla uhasiti ani lehká, nestarostná mysl, ani opojné víno.

Schlíple přijal svůj trest a hned také odešel do známého brlohu za strážnicí si jej odpykat. Stejně lhostejně byl by místo pěti dní přijal třebas pět let — co mu teď záleželo na pěti dnech nebo na pěti letech žaláře! Vždyť svoboda nebude pro něho pranic utěšenější než šero věznice, které mnohem spíše se hodilo pro jeho černou náladu duševní, než protivný smích lidí, svěží život, jasné slunce a modro nebes. I na to slunce a na tu čistou oblohu měl zlost, že dovedou svítiti a modrati se beze změny na jeho spáchanou ohavnost.

Druhové jeho z kantiny odpykávali si také své tresty, Antoš Chomiak dostal deset a Jakub Ledra s Emanem Dezortem dokonce po čtrnácti dnech. Odsouzení jejich však mělo aspoň tu světlou stránku, že oba pěšáci byli zavřeni pohromadě ve svém vězení, kdežto na strážnici mysliveckou přihrabal se obveselit četaře Floriana vozatajec Chomiak.

Přinášeje si přes rameno svoji houni a naplňuje již při vstoupení všecku strážnici i vězeňskou kobku čpavou vůní konírny, Antoš nadmíru šťastně a blaženě se usmíval, že jest mu dopřáno tráviti s milým Florianem společné strasti a slasti úzkého vojenského arrestu. Těch pět dní, co tu bude s četařem zavřen, pokládal za nejskvělejší episodu svého života a těšil se na ni nesmírně.

Zklamal se však, když ho Florian nevítal s nijakým potěšením a když mu na jeho radostné tlachání zavřel zlostným posunkem ústa. Četař ležel natažen na černé podlážce vězení na své podložené houni, obličejem obrácen do prkenné stěny, jež byla všecka počmárána kresbami, nápisy a hieroglyfy před tím vězněných vojáků. Nevětraná komůrka páchla zkyslým vzduchem, promíseným smradem po starém tabákovém dýmu a po horší nečistotě, již znenáhla přibývalo v dutině pod rozestouplými prkny podlážky.

Ošklivost nad tím konečně také pohnula četaře Floriana, že promluvil.

„Prasata chlapi, co tu byli před námi!“ zahuboval odplivuje a vyfukuje do nozder se mu deroucí odporný zápach. „Učiněná dobytčata! Antoši, řekni těm nekňubům na strážnici, ať sem dají trochu popela nebo hlíny, abychom zasypali to hnojiště. Kdybych tu někoho z těch sviňáků měl, vstrčil bych mu do toho čumák jako nečisté kočce!“

Chomiak byl rád, že Florian přece promluvil, a hned vlezl do strážnice vyjednávat o hlínu nebo o popel. Přinesli za krátko to i ono, odtrhli v podlážce nejméně přibité prkno a zasypali tam dole páchnoucí loužky Pak prkno opět přibili, a Florian si prostřel na podlahu na dlouho svoji houni.

Natáhl se na ni a zívl, ale marně se pokoušel usnouti. Hlava ho sice ještě brněla po včerejší pitce, chřtán ho pálil, jak jej křikem napínal, přece však posilující a vše aspoň na čas za-

pomenutím pokrývající spánek nechtěl se snésti na jeho víčka. Leže naznak na houni, chvílemi odplivoval na prkenný strůpek vězení, přece však mu neubývalo v ústech vyprahlé hořkosti, spíše jí ještě přibývalo.

„Antoši, podej trochu vody!" sklesle opět zavolal na Chomiaka.

Vozatajec s největší ochotou otevřel zase dvéře, vedoucí na strážnici, a žádal pro pana četaře vody.

Donesli mu čerstvé, přímo od pramene, a četař jí najednou vypil plnou litrovou misku.

„Eeeh —," oddychl si, vraceje prázdnou nádobu a opět si lehl a dále plival do stropu.

Když mu přinesli menáž, ani se jí nedotknul a dal jí Antošovi.

„Sněz to za mne, Antoši," pravil kajicně, „a až to sníš, kopni mne za to pořádně, neboť ničeho jiného nezasluhuji. A myslíš-li, že to bude málo, přiškrť mne a utrhni mi k tomu aspoň jedno ucho."

Antoš se smál, neboť měl právem za to, že po svém zvyku pan četař Florian filosofuje. Mělť poddůstojník již zvyk často tak hádankovitě mluviti, jenže obyčejně vyklubala se pak z takových řečí nějaká více nebo méně prožluklá psina nebo aspoň nevinná taškařice.

Ale teď Florian zůstával vážným, a zamlklá nálada jeho nepřecházela do rozmaru a žertu.

„Antoši," začal opět po chvíli, „ty jsi závidění hodný šťastný chlap, protože máš takovou pitomou duši. Ty nevíš, co je svrchovaná krása a láska, nevíš, co je horoucně milovat, a nemůžeš také nikdy nic velikého ztratit, ani nemůžeš cítit velikou bolest. Kdyby ti náš Nohořez ufidlal pracku nebo tlapku, snad bys řekl, že to trošku brní nebo štípe, ale to není zhola nic, jako když bolí srdce. Ještě kdyby tak někdo přišlápl tvému kocouru Jeremiášovi ocas, to by tě snad zabolelo víc, než kdyby ti řezali nohu, viď, jen se mi přiznej, Antoši."

Antoš jenom se usmíval a ochotně přikyvoval, ačkoli nevěděl, proč mu to všecko Florian povídá.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

JOSEF JAN SVÁTEK:

V DNEŠNÍ MESSINĚ...

I.

Jako bychom se byli topili v šedostříbrných měkkých hedvábných závojích — tak teplo a milo bylo oku ve světlém přítmi, jež se rozlévalo kolem nás; světle šedý ocean nad temnošedým oceanem kolem naší lodi, která tiše šinula se po tichém moři. Za námi již dávno usnula světla Palerma, nad nimiž zavřely se zase hory Sicilie, jejíž severní břeh na dosah se v tuhých vlnách hrbil na pravo. A před námi z leva lezla z šedostříbrných závojů veliká příšera s hlavou k nebi zvednutou a z pootevřeného jícnu oddychovala žlutavým kouřem. Vzpomněl jsem si maně na příšery Saše Schneidera, na ty hrozné, drtivé, bezohledné netvory. Tiše, jako by ve strachu, abychom neobrátili na se jeho pozornost, pluli jsme kolem nepokojného Volcana Liparských ostrovů... Ale ten nevšímavě oddychoval těžkým žlutým otravným dechem, jenž tekl mu od jícnu ku bradě, jako nenasytnému pijáku přetékají někdy ústa. A dále před námi, jen jako šedý přízrak v šedé dálce z hladiny mořské vyvstal trojúhelník s tupou špičkou — Stromboli, onen hrozný prorok, jehož strašlivý jícen rozevře-li se, vždy věští zkázu a neštěstí. Dnes byl tichý, mrtvý, jako by unaven odpočíval po těžké nedávné práci.

Bylo mi úzko v tomto krásném, ale záludném panoramatu, do jehož šedi pojednou daleko na pravo zableskla červená skvrna; daleko, vysoko nad vrchy zahořela rudá, krvavá rána, nad níž zvedla se zamračená tvář černé příšery, rozpínající se vysoko k nebi a roztahující tupé své spáry na všechny strany. Rudá skvrna bledla a šířila se — vrchol Aetny byl to pozdraven vycházejícím sluncem, první znamení probouzejícího se dne, jenž hned na to vypustil své růžové střely nad hory Kalabrie. S nebes spadly šedivé clony, a bleděmodrý baldachýn se rozestřel nad horami i ostrovy, jež spěšně vyhouply se z mlh a seřadily se k úchvatnému panoramatu, tak utěšenému, tak plnému zeleně a dlouhých, kvetoucích luk, ležících jako koberce před stulenými do úbočí městečky a vískami, těmi rozkošnými kouty severní Sicilie, s palmami a piniemi syté zeleně — ale, žel, že i s palmami a piniemi dusné žluti a hrozivé černi, jež zvedají se jako hrozní mstitelové nad vrcholky okolních sopek.

Úchvatný, slavný den vstával nad Kalabrií; v jednom z nejkrásnějších a nejryzejších východů slunce viděl jsem vstávati den, ale ku hroznému divadlu nás vedlo ten den slunce, k obrazu, jehož hrůza se vryje nezapomenutelně do srdce, k obrazu bídy a spuštění, jehož rámec jest nicméně krásný, ladný, pozlacený usměvavým sluncem a bohatými květy —

Ach, co líčiti krásy přírody, když ta zachovala se v tak úchvatném koutě světa tak sobecky.

Blížíte se ku krásné soutěsce mezi Kalabrii a Sicilií. Již z daleka ze stínu pod horami se na vás usmívá historická Scilla (Scylla starých) a proti ní Punta del Faro. Vesele odráží se slunce od změti domků a budov, jichž však nerozeznáváte. Jsme ještě daleko, a kraj se nám jeví jen ve velkých obrysech, a ty nejeví žádné změny. A přece vám srdce tluče úzkostí, neboť víte, že blížíte se ku krásnému kraji, kde pod závojem zářivých paprsků slunečních spí tolik zkázy!

Naše »Thalie« zahýbá pojednou na pravo a na levo vyskočí pověstný maják na mysu Peloro. To je první výkřik bolesti. Jako hrozný vykřičník stojí maják nad ústím úžiny Messinské, jako výstražné znamení všem, kdož se blíží; je nahrben, má strašnou trhlinu v boku, ale nicméně stojí a varuje . . . jako raněný vojín uprostřed baterie mrtvých, dávající znamení dalším, aby nevstupovali na místa, kde je plno tajných podkopů, úskoků, nástrah — usměvavé přírody . . .

Jásavé jitro se zatím rozlilo celým krajem. Zlato slunce rozžehuje veselé barvy po stráních, jichž zeleň svítí pestrými květy. Ale oko nevšímavě je přehlédá a jen těká po břehu, na němž stojí smutní lidé a zvědavě pozorují naši loď. A za nimi na táhlém břehu stojí žluté, strašlivě střízlivé a souměrné baráky a za těmi hned hřbitov, velké spáleniště, zříceniny domů, z nichž jen tu a tam ční do vzduchu zeď; lidé pod širým nebem sedí v kroužcích kol kotle, z něhož se nesměle kouří; šaty visí po provazcích mezi nábytkem, naházeným ledabylo na sebe, kolem něhož se honí a na schovávanou si hrají bezstarostní kluci.

Ale již i na druhou stranu úžiny upozorňuje přítel Hondl — i tam Cannitello leží v ssutinách a rozkošná kdys Villa S. Giovanni podobá se skupině vyhaslých, začazených krbů — předky domků jsou sraženy, a jen začernalé vnitřnosti jich zejí tupě ven. Loď spěchá rychle dále, jakoby sama chtěla co nejrychleji uniknouti těmto příšerám — ale co krok, to v úžině na břehu ssutina. Chudé chatrče, villy, paláce, statky vysoko do strání se táhnoucí.

Konečně proti nám blíží se »květ« Sicilie, město, jež kdysi Goetha nadchlo k jeho známé nadšené písni o zemi, kde citrony kvetou, město utěšené, srovnávané ne neprávem s Neapolí, sen básníků a touha chorobných — luzná Messina! Co však je ve všech těch slovech ironie, co proti všem těm nadšeným veršům, vzletným výtvorům štětců, popisům nejskvělejších per jest dnešní Messina? Jest to hrůzné pomyšlení, že o městu tak půvabném, bohatém, živém za několik málo vteřin může se říci jen, že b y l o!

Ano, byla Messina, ale dnes již patří minulosti, neboť z těch trosek, v něž ji nakupily za několik vteřin podzemní mocnosti, se Messina nevzkřísí ani za dlouhá desítiletí, ba snad vůbec nikoliv, budou-li trosky tak liknavě odstraňovány, jako se děje dnes.

Všechno na lodi je na nohou. A málo které oko zůstává nezamženo. »Thalie« zmírňuje rychlost. Těžké ticho panuje kolem, jen úsečné rozkazy velitele barona Bretfelda přerušují trapné mlčení. Celá naše bytost jest soustředěna ve zrak. Oči hledí horečně na město, jež zaléváno jest štědře sluncem; bílý, jemný závoj zlatého prachu tetelí se nad městem, za nímž a nad nímž se svěže zelenají úbočí. Již rozeznáváme známé a kdysi pyšné nábřeží, hrdou Marinu, Corso Vittorio Emanuele s paláci z pozdní renaissance,

SOPKA STROMBOLI.

s mocným pallazzo di Città . . . Ještě hrdě stojí průčelí domů, ale již viděti vylámanými okny do vnitř, viděti, že stojí jen zdi a za těmi nic, daleko nic, než ruina, hromady štěrku, ssutiny, jež válí se jako zkamenělá, špinavá bystřina okny a velikými průjezdy ven, na nábřeží; a nad první řadou paláců a budov výšší se druhá, třetí a další, a to vše jediná troska, jediná hrozná rána, zející se všech stran, šklebící se všemi barvami, jako rozdrásané vnitřnosti, zpola spálené, zpola sežehnuté, zpola zahnivající. Kam oko dosáhne, a kde bylo dílo lidských rukou — vše jedna ssutina, vše oběť zkázy. Krutě řádila zde matka příroda, macešsky, nemilosrdně. Nepoznáte změny na travnatých úbočích, nepoznáte poruchy na hájích, na stromoví, na pyšných palmách, vážných cypřiších a sebevědomých platanech — na ty nesáhla ničivá ruka podzemních sil, ale to, co člověk stvořil, to vše zničeno a rozmetáno.

Konečně spuštěna kotva, a loď stanula. Stojíme bez hlesu na přídi lodní a zíráme na nešťastné město. Dlouho trvá, než se dostaví lékař se zdravotnickou komisí; zatím můžeme vpíjeti se očima do všech těch otevřených ran, jež z bývalého města před námi zejí. Není jediného domu široko daleko, jenž by měl aspoň jen trhliny. Zde dům celý se sesul, a zbyla po něm i po jeho obyvatelích jen hromada drobných kamenů; tam sesulo se dolejší patro a obnažilo jednu stěnu, jinde střecha se sklonila — všude vnikl zemětřas, všude zanechal své strašlivé stopy.

Čekáme netrpělivě na znamení, abychom mohli do města. Konečně žlutá vlajka letí dolů s prvního stěžně, a kvapně vstupujeme do člunů, kterých množství přirazilo k nám z přístavu. Na našich loďkách jsme ven nesměli, jeť zde doprava z lodi na břeh monopolem domácích lidí — vesměs žebráků.

S opravdu chvějící se nohou vstupovali jsme na sbortěnou dlažbu nábřeží. Hrozně řádil i zde zemětřas: dlažba na metr rozstouplá, na metry propadlá, prohýbané mříže přístavní, propadlé hluboko do moře, z něhož ční jenom ostny, vysoké obloukové lampy nábřežní ve vodě nakloněny, na břehu plno rozbitých sudů, zničeného, zaplaveného zboží, a uprostřed této směsice lidé smutní, zamlklí, s bázlivým pohledem, v němž však chvílemi probleskne vnitřní vztek a mrskaná úzkost. Mnozí ve smutku, hlavně ženy, skorem všichni s černou smuteční páskou na ruce, všem urvány byly drahé bytosti, všem bez rozdílu, těm nejchudším i nejbohatším.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KOPEČÁCI.

Vzpomínka Mikoláše Alše.

Kopečákem zvali Mirotičtí patriarchu českých loutkářů, Martina Kopeckého, a jeho potomky po meči. Dalibora naučila nouze housti, Martina vyřezávat figurky. Do Mirotic přistěhoval se ze vsi Stražovic, odkud asi utíkal do města za lepším živobytím. Byl starý Kopecký otcem a živitelem požehnané rodiny — o dvacet dětí musil se starati arciotec českých loutkářů — v Miroticích, v ulici Rybářské, pamětihodné tím, že se tu narodil Mikoláš Aleš — otevřel krám se střižným zbožím, a tak výborně se mu dařilo, že se domohl velmi slušného majetku.

Obrátkou stal se z něho žebrák. Roku 1811 vypukl v Miroticích požár. Martin Kopecký přišel o domek, o zboží, o všechen svůj majetek. A tu připadl na myšlenku, živiti se loutkovým divadlem. Bylo to v něm a bylo mu to souzeno — praví Aleš. Svoje dřevěné aktéry si sám dělal, a znamenitě se v tomto umění zdokonalil. Otec Ladislava Stroupežnického nejednou šel se na Martina podívat, když figurky robil, a často vypravovával o tom, jak dovedně si při tom pan Martin Kopecký počíná a jak obratně si při práci vede.

Dědic loutkového divadla jeho byl syn Václav — Josef Jiří Kolár mezi komedianty — jak Aleš lapidárně charakterisuje, a dodává: »Ještě dnes je mně teplo, když si na něho vzpomenu!« »Hry otce svého,« píše Ladislav Novák ve svém »Loutkovém divadle«, »znal pouze z ústního podání. Znal je arci dokonale, tak, že sepsání jich bylo mu věcí dosti snadnou. Přes to však vykonal tím práci záslužnou, neboť jinak sotva by se nám byly rázovité hry Matěje Kopeckého zachovaly.« Hry a komedie Kopeckého k tisku upravil a vydal E. Just s H. Přerhofem*) a J. R. Vilímkem r. 1862. — Václav Kopecký psával hry otcovy na Hořejší hospodě v Miroticích, a tu prý se ho lidé, mezi nimi i otec Alšův, ptávali, co mu za to páni z Prahy dávají. Tradice nepovídá, byl-li Václav Kopecký s autorským honorářem spokojen.

Výroba dřevěných aktérů se v Miroticích ujala, a tisíce figurek putovalo odtud do světa. Mistrem v tomto oboru byl kmotr Alšův, Mikoláš Sichrovský, k němuž z daleka široka sjíž-

*) Nebude asi známo, že Přerhof (nějaký čas navštěvoval malířskou akademii) illustroval Gallatova »Rytíře Šnofonia a princeznu Mordulinu«. Kresbičky jsou označeny písmeny HP.

děli se ředitelé panáčkových divadel, aby »angažovali« a doplnili svůj prořídlý a pochroumaný personál, jehož měl Mikoláš Sichrovský pořád nepřebraný výběr na skladě.

Sichrovský líp začal, než skončil. Byl v Praze na Akademii, která ovšem v té době byla ještě v plenkách — s Führichem žil prý v intimním přátelství — a usadil se v Miroticích, kde ovšem nebylo pro akademika nejvhodnější působiště. Hlavním pramenem výživy byla řezbařina. V tomto oboru byl mistrem — krásně pracované židle a křesla dodával pánům, ba dokonce i knížatům do paláců — kus ke kusu za tři zlatky! Z nouze došlo na aktéry, které vyráběl a dodával po zlatce kus... ať to byl Žižka, Herodes, Kašpárek, ponocný, doktor Faust, Mefistofl, královna nebo princezna. Figurek byla všude hojnost, kam se člověk podíval — v průjezdě, na oknech, na půdě — tam se chodilo verbovat — ale nejvíce jich bylo na hromadě kamení před stavením. Sichrovský čerstvě natřené figury tu sušíval na sluníčku, obcházel je, doplňoval a opravoval, kde co bylo třeba, a s panáčky jako kantor s dětmi mluvíval. To všechno však nestačilo na živobytí — pan kmotr musil shánět tu kurku chleba všelijak — zpíval na kůru, ba dokonce i provazničil. Jednou pustil se do velkého, nákladného díla. Atelierem jeho byl průjezd, v němž rodila se pod dovednou jeho rukou záhadná nějaká atrakce, která asi svému principálovi vyzískala pěkné groše. Mikoláš pustil se do znázornění biblických příběhů, jež seřadil v obdivuhodnou galerii. Z daleka široka chodili se na to lidé dívat jako na nějaký zázrak. Tu anděl vyháněl Adama a Evu z ráje, tady Kain Abela ukrutně zabíjel, Abraham vytahoval nůž, aby Isáka obětoval, bratří Josefa do studně spouštěli, o něco dále kupcům z Egypta ho prodávali, David Goliášovi hlavu stínal... to všechno bylo jako živé, jenom promluvit! A což, když Mikoláš svou galerii uvedl v pohyb — když anděl mečem zamával, Kain kyj zvedl, Abraham nůž vznesl do výše — to byli diváci jako v Jiříkově vidění.

Byl to výborný muž, ten pan Mikoláš Sichrovský! Byl hubený, vytáhlý jako chmelová tyčka, kašlal a chrchlal, až nepříjemno bylo ho poslouchat, vypadal, jakoby, jak se říká, hrobníkovi od lopaty utekl, když na kruchtě zpíval, mívali lidé strach, aby se nerozsypal, a vida — osmdesát let si pochodil pan Mikoláš po tom slzavém údolí.

Do poslední chvíle života neopustil ho humor. K Sichrovským chodilo na táč mnoho lidí. Povídalo se, a leckdo při tom lhal, až se mu od huby prášilo. Na lháře vymyslil si starý Mikoláš zvláštní metlu. Na drátek ke dveřím pověsil místo zvonku veverčí ocásek — nebyla o něj

u Sichrovských nouze, poněvadž se jimi zlato nanášelo na figurky — a když někdo spustil a lhal, že už toho Mikoláš nemohl snésti, tahal za drátek a volal při tom: »Vím, že lžeš — vím, že lžeš!« Veverčin ocásek při tom čiperně se třepal, a pan Mikoláš se smíchem až rozkašlal.

Mikoláši Alšovi na svět pomohla bába Dorka, která byla tchyní Václava Kopeckého. Mistr vzpomněl si při tom na zvláštní episodičku z dětských dob, které není možno ovšem vůbec tak výstižně, jak ji Aleš i zvukem charakterisoval, reprodukovati. Když komedianti na náves se vyhrnuli, mívali dva bubny — principál malý bubínek, jeho »kalafinka« buben jako díži. Komediant udělal pósu, kterou jenom Mošna dovedl zachytiti, nasadil paličky, a chvatně jimi drnčil o teletinu. Alešovi se zdávalo, že slyší, jak si buben překotně opakuje:

»Dorky s babky — Dorky s babky...«

A velký buben mu hlubokým basem sekundoval:

»Dura bába — Dura bába....« — — — —

Pravnuk Matěje Kopeckého, Antonín, kráčel po stopách svého praděda. Se svým loutkovým divadlem hrál také na Národopisné výstavě v české vesnici. Zvláštní čest prokázal tomuto Kopečákovi mistr František Ženíšek, jenž se s ním seznámil v Nových Hutích a portrétoval ho. »Byl to bodrý muž,« zaznamenává L. Novák výrok Ženíškův ve svém »Loutkovém divadle«, — »velmi sečtělý a ku podivu vzdělaný. Ostatně již jeho výrazná tvář jeví jakousi vrozenou intelligenci. Opravdu s chutí jsem ji tehdy nakreslil.«

Potomci Matěje Kopeckého žili »na obci«. Na jednoho z nich se Mikoláš Aleš výborně pamatuje. Měl dlouhé, jako havraní křídlo černé vlasy, oči jako Nomád, a chodil o berli. Uměl výborně vypravovati pohádky. Chodil po kraji a povídal je dětem i velikým. Všechno se za ním táhlo jako za cikánovou píšťalkou. Choť mistrova, paní Alšová, ráda by byla běžela za ním, za těmi jeho pohádkami také, ale nesměla — babička nedovolila. »Doma zůstaneš,« poroučela stařenka, »nic dobrého z toho nebývá. Tady máš knížku a v ní víc a lepších pohádek, než dovede vypravovat Kopečák — — pěkně si je přečti, a aspoň se ti doma, za pecí, nic nepřihodí.«

Vnučka uvěřila, dala se do čtení, ale brzo knihu zahodila... Pohádek bylo v knize hodně — pravda — ale ani jediná nevyrovnala se pohádkám Kopečákovým. Vypravoval je komediantským žargónem, při tom mu to hrálo celým tělem, a černé oči svítily jako uhlíky. Světnice bývala plnička, na pekelci hlava vedle hlavy, a když Kopečák spustil, bylo v sednici ticho jako v kostele.

»Bylo v nich, v těch Kopečácích,« končil Aleš svou vzpomínku, »něco z toho jejich tatíka, jenž malý zázrak dělal — ze suchého dřeva píšťaly řezal...« Dr. R. J. Kronbauer.

VÝSTAVA DIVOKÝCH v Topičově saloně je myšlenka, kterou nelze dobře uskutečnit. Jsou umělci, kteří z té neb oné příčiny nevidí potřebu připojit se k některému uměleckému spolku. Žijí a pracují zcela neodvisle. Čestný titul „divokých", přenesený na ně z hantýrky parlamentní, jim však nepřiléhá, neboť v pravdě na nich nic divokého nenalézáme. Ale i oni by rádi vystavovali, zejména, jsou-li mladší a nemohou-li se odvážiti výstavy samostatné. A tu je obtíž — kdo za takovou výstavu divokých umělecky je zodpověden, kdo vykonává úřad jurora, nezbytný, nemá-li výstava klesnouti pod uměleckou úroveň, na stupeň pouhého nedospělého začátečnictví nebo ochotnického hračkářství?

Bylo by třeba zvoliti porotu, stanoviti zásady, dle kterých by díla byla přijímána, krátce určiti jakýsi třeba dost negativní směr, organisovati se umělecky, — ale pak bylo by po divokosti. Výstava je také truchlivě krotká — neobsahuje nic pozoruhodného, ani nového, většinou věci méně než slabé. Poměrně nejsilnější umělecký zjev, sochař Lauda nepochybný talent, zápasí ještě s neukázněným mládím, které ve kvasu překotné snahy po vnějším dojmu prozatím jen nemírně přehání. —*l*—

MRAVNOST zove se poslední veseloherní novinka Národního divadla, která má nejlepší čáku, aby se stala vítanou letní attrakcí evropských jevišť. Její autor, Ludvík Thoma, je bystrý pozorovatel společenských slabostí, a dovede dobře broušenou satirou přibíti na pranýř dvojakou hru, kterou teď, bohužel, svět hraje všude, kam se podíváš, v rodině, v úřadech, v parlamentech, ve spolcích. Čisté ruce jsou dnes velkou vzácností — není tak malého nehýtku, aby za ním neuvázlo něco špíny. Nepěknými affairami se to v novinách jen jen hemží — a kolik jich zůstane pod pokličkou, kolik se jich v zárodku ututlá a zardousí! Každé město, každá dědinka, každý list má občas takové nečisté prádýlko, jež vypírá se na hrázi rybníka nebo na břehu veletoku. Thoma v prvním jednání svojí tříaktové veselohry konversuje o této licoměrnosti velice zábavným způsobem a vyhrocuje dialog v satirické pointy neselhávajícího účinku. Je ovšem záhy znát čertovo kopýtko této Mravnosti, která na konec vypadá jako znetvořený a zjizvený košiláček, na němž není kloudného údu a nepošramoceného místečka. Tak tomu bývá — lidé, kteří mají mravnosti plná ústa, kteří spolky na povznesení její zakládají, mívají svědomí samou díru a samou záplatu.

To by byla lepší stránka veselohry. Má-li se dostat do světa, hodně se líbit, má-li sypat jako pohádkový mlýnek dukátky v podobě tučných tantiem, musí tato Mravnost dostat ten pravý punc. Život svatého Augustina, biskupa Hipponského, otce a učitele sv. církve katolické, vypůjčují prý si lidé v knihovnách — ne pro těžké zrno moudrosti, jimiž jsou brázdy spisu přeplněny, ale proto, poněvadž jsou tam kapitoly, v nichž světec se zpovídá ze svých hříchů a svého poblouznění. Thomova Mravnost musí dostat za pendant hodně pikantní nemravnost, — jinak by naposledy i ona pohořela. Hra má ovšem těžisko ve druhém jednání. Policie učinila dobrý lov — zatkla hetéru a zkonfiskovala její zápisník, do kterého si zaznamenávala jména svých ctitelů a návštěvníků. Satira páně autorova ustupuje ovšem stranou — můj Bože, vždyť p. Thoma je jako dramatik také křehký tvor. Máme potěšení, přesvědčit se, jak snadno možno mravnosti zakopnout o tento kámen, položený jí v cestu, toneme zkrátka v pikantním ovzduší, jenž naší mravnosti jde dobře k duhu. Ale to hlavní číslo teprve přijde! Loyální člověk trne hrůzou, slyší-li, že neomalený komisař svou překotnou hor-

MIKULÁŠ ALEŠ: MATĚJ KOPECKÝ.
Originál majetkem Zemské galerie.

livosti vyrušil ze zábavy — dědičného prince, jenž ovšem — snad toho žádá paedagogický regulativ — ani do tohoto pelechu nešel bez svého pobočníka. Sapristi — to by byla melodie na kuplet, obírající se ožehavou situaci prince s pobočníkem, hledajících záchranu před policií v almaře! Celé předsednictvo spolku Mravnosti, snad všichni jeho členové, vystřídali se v budoirku, jenž neušel pozornosti velmožného pána — ale to nepadá na váhu, teď je jenom jedna starost, zachrániti reputaci princovu.

Čím větší pán, jenž se do affairy zaplete, tím živější o ni zájem. S tím Thoma ovšem počítal a nepřepočítal se. Poslední jednání dostane zase svoji původní satirickou přípřež. Ukáže se potřeba zatčenou nějak odměnit, složit za ni kauci a dát jí zlatý zámeček na ústa. Satirický bič autorův na závěru hry bravurně si zapráská. Jen co je pravda, kus má poťouchlou pointu, která jako raketa rozjiskří se celým deštěm barvitých světýlek — výpalné zaplatí totiž předsednictvo spolku Mravnost.

Kousek byl svižně sehrán. Překlad Karla Šípka je čistý, páně Schmoranzova režie věnovala hře důkladnou péči. V prvním jednání vynikla v roli staré dámy, duchaplné volné my-

slitelky, paní Hübnerová, ve druhém zase paní Laudová hrou i zjevem poutala pozornost hlediště. V roli pobočníka skvěle paradoval p. Schlaghammer. Na jistotě, s kterou vystupoval, na věrnosti, s kterou všemocného vyslance kopiroval, bylo znát, že herec ve světě mnoho viděl a získal. Veselohra má několik suchoparů. Jedna věc napadne tuze okatě. Zápisník, v němž půvabná svůdnice dokonce ke jménům svých ctitelů připisovala žertovné poznámky, je zavřen ve stole mladého assessora (pan Hašler se nám v roli velmi zamlouvá). Knížka malá — ale obsah její nebezpečnější, než dynamit, pikantnější, než Dekameron. Neuvěřitelno je ovšem, co pořád slyšíme — že neměl pan assessor dosud času, notýsku přečíst. Povídali, že mu hráli. Takový zápisník by šel na každé policejní direkci z ruky do ruky, a není vyloučeno, že by z prvních, kdo by si tohohle pikantního četiva neodepřel, byl sám pan president. Ba i ten byrokratický červíček, kterého pan Steinsberg s tak milým humorem provedl, by si potají — nejšťavnatější partie zápisníčku opsal, aby je mohl dát večer ve své hospudce k lepšímu. A ještě malou poznámku. Paní Laudová přijde ze separace jako z divadelní lože. Tady by se doporučovalo trochu neladu v úboru i v účesu, abychom těm útrapám, o kterých vypravuje, mohli uvěřiti. Pan Kafka hraje výborně svého presidenta Mravnosti — hraje ho komicky — ale není snad třeba, aby komicky vypadal tento muž, jenž kandiduje na říšskou radu a svému okolí má aspoň trochu imponovat! Postačí změna masky — a všechno jinak prokoukne! J. H.

SŘÍCENÁ SOUSOŠÍ. Umělecké kruhy pražské znepokojuje choulostivá otázka: co učiniti se sochami, které strženy byly s Karlova mostu povodní r. 1890. Jsou to Brokovovy obrovské skupiny Sv. Františka Xav. a Sv. Ignáce z Loyoly. Ležely po léta na dně Vltavy a jsou značně poškozeny. Městská rada po dlouhém váhání a všelijakých odkladech rozhodla, postaviti na prázdné pilíře kopie, provedené dle zachovaných zbytků. A proti tomu zvedá se odpor umělců a všech těch, kteří přijali za svůj moderní názor, že umělecké dílo jako věc jedinečná nedá se nahraditi kopií sebe lepší, tak jako se nedá nahraditi individualita, leda zase individualitou jinou. Provedení kopií stíženo, ba znemožněno jest defekty originálu — neboť, kdybychom je i připustili, mohly by to být toliko kopie shodující se s originály do nejmenších podrobností. Byla by pak zachována aspoň linie konturová mostu i soch jakožto celku. Nelze si však mysliti, aby kdokoli zničené součástky doplňoval. Je tu ještě dvojí možnost: postaviti na most torsa originálů, zabezpečená toliko proti sřícení, anebo nahraditi plastiky Brokovovy výtvory zcela novými. Současná doba, která mostu užívá a most udržuje, reklamuje tu své právo žijících. Městská rada však rozhodla jinak. Míní, že by moderními pracemi porušen byl jednotný charakter velkolepé výzdoby starobylého mostu a rozbité sochy snad že by se nesrovnávaly s vnější representací pořádku milovného města. Výsledkem těchto úvah jest kompromis, jak obyčejně nešťastný. Neběží přece o to, zachovati sochy Sv. Františka a Sv. Ignáce, našemu cítění věru velmi vzdálené, ale zcela určitá umělecká díla, a ta zachovati možno pouze v originále. Kopie, a k tomu libovolně doplněná, nemá ceny. Nelze vskutku voliti jinak, než mezi originály a moderní náhradou. Ale spor jeví se býti rázem zbytečným, jakmile seznáme mínění znalců, že je technicky možno, postaviti zachovaná torsa. Jsou zrážena, těžce poškozena. Ale komu by to vadilo? Měl by někdo odvahu nahrazovati kterýkoli kus řecké plastiky kopií, protože originál je torsem? Živelní katastrofa vryla do mostu několik vrásek, a vrásky starci sluší, říkává se; zahladiti je nelze. Třeba s nimi se smířiti. Důstojnosti jimi mostu ani městu neubude. —ch—

PENÍZE NEBO ŽIVOT. Komedie o 4 jednáních. Napsal Alfred Capus. Poprvé na Městském Divadle Kr. Vinohradů dne 11. června za režie A. Jiříkovského. — Poslední novinka naší druhé činoherní scény neznamená obohacení současného repertoiru a věříme ochotně, že k jejímu uvedení zlákalo spíše jméno duchaplného autora „Krále“ a „Slečinky z pošty“, než vlastní umělecká hodnota hry. Jednoduchý, od počátku průhledný děj, v němž zchytralí pokoušejí se zachrániti lehkomyslné poctivce a počestnost vdaných žen obléká se v bílé, andělské roucho, vleče se po čtyři dějství, jež počínají v pařížském salonku a končí v předměstském žaláři, jehož elegance i zařízení se vznešenými sídly rozmařilého štěstí pařížského nijak si nezadává. Závěrečná scéna rozuzlí pak ne právě problematicky zadrhnutý děj k plné spokojenosti diváctva i účinkujících.

V rozlehlé exposici hry figurují téměř všichni členové činohry i někteří z operních sborů, aniž by měli příležitost uplatniti svoje vystoupení jinak, než toilettně.

Z větších rolí příznivě na sebe upozornili páni Zakopal a Pražský, z dam slč. Šiblová. Režie pana Jiříkovského postrádala příslušné elegance a nádechu pravého pařížského ovzduší.

Q. M. Vyskočil.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO, MÁJE Z., SP. S. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. V. SLÁDEK:

VEČER.

Zapadlo slunce; dostižena meta. —
Kde radost pjala křídla motýlí,
trud, šera brouk, se zvedá; rozmilý
zpěv utich' skřivánků a k srdci četa
sov, — hlodů bolestných, — se opět slétá
s pochmurným skřekem, zmlklým na chvíli
a úsměv žití prchá. — Po všem veta!

Den hasne, rudým pruhem na rybnice
svit záře poslední se obrazí,
v šlář temna vše se halí víc a více;
— a chladem soumračným to zamrazí,
jak skvěle září bílá večernice,
ta hvězda naděje, — a zachází.

ŽIVOT A SMRT.

Ne smrt, — nás život ztýrá. Drsnou dlaní
nám bije v tvář a nad šijemi mává
svým bičem: „Dál jen dál!“ A poušť jak žhavá,
dav spoutanců jí žene bez ustání.
Za každý květ a svitu pozaplání,
jež trudnou cestou zem či nebe dává,
on udeří a šlehne do krvava:
čím šťastnější byl mžik, tím hlouběj' zraní.

Tu z oasy jde Smrt; — a vážná, velká
— v svém truchlém zraku děsu ani stopy, —
se schýlí k utýraným beze slova
jen stiskem ruky mluvíc; — naší chopí
a dumná, mhavozářná spasitelka,
nás odvede z pod biče tyranova.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Ale byl tomu povděčen, jen když četař mračně neležel a nemlčel, co pak mu vypravoval o krásce, lásce a bolesti srdce, tomu tuze málo rozuměl, ještě že tak trochu chápal zmínku o Jeremiášovi.

Nadzvedaje hlavu, četař chvilku pozoroval, jaký dojem slova jeho činí na Antoše, a když Antoš jenom se usmívaje neodpovídal, dodal sdílně k svému dojemnému mudrování:

„A vidíš, milý Antoši, já jsem tvor, kterému teď neřežou jednu nebo hned dvě nohy a ruce, nýbrž kterému kousek po kousku řežou srdce, a náš Nohořez Taussig je anděl proti mému Srdcořezovi a jeho krvavé operaci. To bolí, kamaráde, to bolí, a nejlepší je při tom, že se nesmím politovat, nesmím si pofňukat ani nikomu postěžovat, musím ještě říci: Dobře ti tak, Josefe Floriane, jenom trp, starý kozáče!“

To již bylo Antoši Chomiakovi přespříliš. Hodil před sebe odpudivě tvrdou pravicí, jejíž černou rozpukanou dlaň nebylo by vyhladilo a vyčistilo ani sebe štiplavější Rubinovo mýdlo.

„Vy nejste dosud žádný starý chlap, pane fíro,“ pravil utěšivě, „vy jste mladý pašák, u kterého je teď vojna první věc, a holky musí všechny na stranu — ať vám vlezou na záda! Až tady pobijete všechny povstalce a

až se vrátíte se slávou domů, to bude jiná, pak si můžete namluvit třebas dvacet holek!“

„Pobiju jich tady právě tolik, kolik ty jich pobiješ i se svým koněm — ale to jsou všechno jenom plané řeči, rozumím, ty mne chceš povyrážet v mém zármutku, a to tě šlechtí, milý Antoši! Myslíš-li, že mám teď žrát vojnu, budu ji žrát, abych ti taky jednou udělal radost. Koukej, s jakou roztomilostí a horlivostí na příklad přijímám tenhle arrest!“

Obrátil se opět na znak, hlasitě zívl a zase plivl do stropu.

Antoš Chomiak rozesmál se tomu hlasitě.

„Nemáte chut na cigaretku?“ nabízel četařovi mazlivě.

„Dej sem!“ na to četař, a jakoby vozatajci prokazoval milost, přijímal od něho papirosku. „Ostatně to je nejlepší, co člověk ještě může dělat v tomhle zkaženém, kriminálním vzduchu. Je to sice jenom šizení, to jakoby si někdo obalil hořkou pilulku cukrem, ale je to lepší, než polykat holou žluč.“

Zapálil si, vtáhl do sebe dlouhý doušek dýmu a po chvilce jej nosem zase dlouze vypouštěl. Tím kouřem jakoby se vracely do rovnováhy jeho pokleslé myšlenky, někdejší citům přístupný a něžnější člověk se v něm probouzel.

„Antoši,“ pravil měkce, „ty ani nevíš, jak je Malkah Rubinova — víš, ta mladá Židovka v kantině — roztomilá a krásná!“

Domníval se, že mu bude Antoš opět aspoň slabě odporovati tvrzením, že na Malce po svém gustu nic zvláštního neshledává, ale vozatajec tentokráte všemožně chtěl Florianovi vyhovovati. Přisvědčil, že Malkah skutečně je docela úhledná dívka a že se znamenitě hodí pro pana četaře Floriana.

„Ona je taková černá jako cikánka a vy jste blond,“ pravil, „to se zrovna tak dobře k sobě hodí jako černá kočka k bílému kocouru, z toho pak bývají nejhezčí dvou neb i tříbarevná koťata.“

„Ty jsi starý křápal, Antoši,“ konečně se usmál četař, a bylo viděti, že mu to plácání není proti mysli „Já sotva začnu o Malce, a ty už jsi z ničehož nic u koťat — a co myslíš, he, jak by se asi ta hezká Židovka milovala?“

„To si myslím!“ zase přizvukoval Chomiak. „To je známá věc, že takové černé Židovky dovedou nejlíp milovat. U nás v Haliči právě největší páni si nejvíce potrpí na mladé Židovky. Ale tahle ta v kantině je pyšná, s tou by asi nebylo nic, s tou bych si ani nechtěl nic začít.“

„Kam pak bysi se hrabal ty, lenochode, snad bys krom té drahé duše nechtěl být už taky takový domýšlivec, jako nadmyslivec Litera nebo šikovatel Elbe-Teinitz? Jak on si tak docela dobromyslně řekne: S tou by asi nebylo nic, s tou bych si ani nechtěl nic začít! Jen si začni, jen to zkus, pane motovidlo, uvidíš, jak pochodíš! Antoši, chtěl bych tak vidět, kdybys pohladil po tváři Malku a vyznával jí lásku anebo kdybys jí řekl o hubičku — jak by ti asi odpověděla?“

Antoš snažil se také přivolati si na mysl takový obraz a dal se všemu do nehorázného smíchu. Cítil, že něco takového jest nemožnost, neměl by ani také dosti smělosti, aby se toho odvážil. Ale začínalo mu býti veseleji, známka lepší míry Florianovy značně ho rozehřívala.

Podobně oživovala pokleslá mysl četařova. Pojednou mladý poddůstojník pocítil touhu svěřiti se někomu s nejněžnějšími svými vzpomínkami, s nejútlejšími city svého srdce. Chtělo se mu chvástati chloubou, jak snadno si dobyl srdce Malčina, jak ji chvíli tiskl na svá prsa, ústa na ústech, v nejdůvěrnějším objetí, a jak tykajíc mu nazývala ho svým miláčkem. Ale poněvadž to pokládal za něco příliš delikátního, tvářil se, jakoby Antošovi vypravoval smyšlenku a vypověděl mu dopodrobna všechno, co pokládal za nejkrásnější okamžik svého života.

Našel opět svoji plynnou řeč, svoji osvědčenou výmluvnost, a slovy plnými poetického zabarvení líčil Antošovi rozkošně bouřlivou chvíli, kdy byl s Malkou zavřen v jejím přístěnku.

Antoš poslouchal, líbily se mu vždycky takové povídačky, ale nevěřil. Měl za to, že mu četař vypravuje zajímavou báchorku, která se tuze hezky poslouchá, a že by skutečně bylo roztomilé, kdyby to byla pravda a ne jenom jalový žert.

Aby ještě více Floriana povyrazil, dal se pak do vypravování historie o své milostné známosti, jakou taky měl pannu důkladnou a jak si ji potom, když měla vrchovatý čas ke vdaní, vzal dobromyslný fotograf. To zase byl nejsvětlejší okamžik života Chomiakova, který pevně byl přesvědčen, že tím osvědčil Bůh ví jakou duchovní převahu nad fotografem a vůbec znamenitou chytrost.

A co tak se snažili ukrátiti si dlouhou chvíli v smrduté žalářní kobce, kdežto venku hrálo a svítilo báječně krásné červnové slunce, hřmotně vrazil na strážnici poddůstojník ode dne a strkal před sebou poďobaného pekaře Klause, neméně opilého, než včera byl Florian nebo Chomiak.

Pekař chtěl sebou hoditi na strážnici na pryčnu, ale poddůstojník před ním otevřel vězeňské dvéře.

„Přivádím vám ještě jednoho pána na pokoj," smál se na Floriana, „jenom do rána tu bude, jenom co se prospí z opice — zítra ho povedeme do Gacka".

Zavřel opět i odešel, a v četaři Florianovi ozvalo se malé politování a účast s pekařem, neboť v té chvíli právě si vzpomněl, jak také on kdysi tu byl zavřen na několik hodin, než ho „pod svíčkami" odvedli do Gacka před majora k raportu.

„Copak jsi udělal, pekaři, že tě sem zavřeli, mezi takové zločince?" obrátil se k novému vězni.

Pekař již ležel jako těžký snop na Chomiakově houni a potýkal se s ukrutnou škytavkou.

„Já nic — to ten kluk židovská — ten Mordche na mne svedl, že jsem vykrádal skladiště. A zatím on mne pořád naváděl, abych kradl, a teď, když už to praskalo a když se mne chtěl mermomocí zbavit, došel k podplukovníkovi na mne žalovat, že jsem se odvážil nabídnout mu konservy a víno."

Zaškytal a zakvílel nad tou ohavností Rubinovou a stahoval obličej jako do lítostivého pláče.

Ale vida Antoše Chomiaka a jak na něho všecek spokojen a rozradostněn téměř září jeho hrubý obličej, také se rozveselil a rozpovídal se o své nevinnosti, a jaký darebák je ten Mordche. Když už skoro bylo zle a kantýnskému počínala téci voda do bot, obratně se vyvlekl ze všeho a do bryndy vstrčil jeho, Klause.

Kde pak on, takový poctivý, nedotknutelný Mordche, mohl by páchat něterou nepravost! A zatím nebylo před tím dne, aby neříkal: Pane Klaus, vy jste takový dobrý člověk, k vám musím mít neobmezenou důvěru, před vámi bych ani nemohl mít žádnou tajnost. Pane Klaus, kdybyste tak měl v magacíně pár zbytečných konserv nebo trochu dobrého vína, jaké pívají páni officíři, rád bych je překoupil za přiměřený peníz. Nebo cukr, čokoládu, salámy, kávu a slaninu — cokoli, v mé kantině dobře by se prodalo všecko. Pane Klaus, buďte tak dobrý a přemýšlejte trošku o tom — nu, co tomu říkáte — a Malko, sestro, pojď honem a svař tuhle panu Klausovi hodně dobrou kávu!

Hučel do něho Mordche jako ďábel a k tomu ještě přivolával na pomoc Malku. Tou ho dorazil, nevinného a nezkušeného beránka. Ne jednou, ale desetkrát mu sliboval: Pane Klaus, musím brzo pro zboží do Foče nebo až do Dubrovníka a přijdu k vám s prosbou, abyste tu v kantině laskavě ponocoval s Malkou a dal mi pozor na můj obchod — co ona by si tu sama počala, mladá dívka! Viďte, že neodmítnete, viďte, že budete tak laskav — vy přece budete nejspíš moci vzdáliti se z kasáren, a pak nemám pokud se týče obchodu, k nikomu jinému tolik důvěry jako k vám. A když pekař namítl, že Malkah by snad ani nechtěla mít vedle sebe jeho za spoluhlídače, Mordche jenom se významně usmál, zamrkal a sdílně dodal: Jen si nemyslete, že je sestra vždycky tak chladná, jak se dělá, a vás — já vám to prozradím — vás vidí u nás vždycky tuze ráda.

„A proto jsi kradl?" netrpělivě vpadl pekařovi do řeči Florian.

„Já nic," zmateně mumlal pekař, „to všechno ten kluk židovská a ona, ta jeho nadutá sestra —".

„Taky tě sváděla?" rozčiloval se četař.

„Ta o tom všem jistě dobře věděla, ta jen mlčela a vařila kávu. Taškáři to jsou, zločinci oba, je měli si chytit a zavřít a nikoli mne, poctivého, nezkaženého člověka."

Četař Florian uznal za potřebné udělati pekaři Klausovi o té jeho poctivosti malé kázání. Soucit ho zatím opustil, i mluvil kousavě doráželje na vězně, jak jest vojína nedůstojno svalovati nyní vinu také na ženu. Vojínovi lze prominouti každý jiný hřích, jenom ne tuhle zbabělou ohavnost, za kterou si zaslouží trojnásobného trestu. Kdyby on ho mohl souditi, dal by mu nejmíň pět let za tu krádež a nejmíň deset let za to, co povídal o Malce.

Domníval se, kdo ví jaký dojem řeč jeho učiní na Klause, ale když se k němu obrátil, shledal, že pekař chrápe. Pustila ho škytavka, a v tom již tvrdě usnul. Ve spánku jistě se mu nezdálo ani o Rubinovi, ani o Malce, ani o černých věcech, které ho očekávaly.

Nechal tedy četař dalších řečí a řekl jenom Chomiakovi:

„Antoši, kdybys chtěl tomuhle darebovi zakroutit krk, jenom zakruť, já ti dosvědčím, žes to nespáchal, a udělal bys pro svět docela dobrý skutek. Takový ničema ani nezasluhuje ničeho jiného, než ho na první potkání uškrtit."

„Zasluhoval by toho taky ten Mordche," podotknul Chomiak.

Četař na minutu se zarazil a teprve pak jakoby nastavil přerušené myšlenky, tišeji dodal:

„Ano, taky Mordche, máš pravdu. To je desetkrát větší zločinec, než-li tohle ožralé zvíře na tvé houni — koukej, Antoši, jak vypadá odporně a blbě."

Zapomněl, že teprve včera byl rovněž takovým ožralým zvířetem a že byl a dosud jest opovržení hoden zločinem, kterého se dopustil na Malce. Teď přestával viděti hříchy na sobě a spatřoval je na Klausovi, který se mu náhle zprotivil až do dna duše.

„Tolik špatných lidí je na světě!“ pomyslil si. „Tolik ničemností se děje, tolik hanebností, a svět se při tom točí jakoby nic dál. Kam jenom se člověk ohlédne, všude vidí samou nepravost, lež, šalbu, zlodějství, Mordche, ten hnusný pekař Klaus, Ledra, Dezort, pandur Jovan, tuhle Antoš a tak dále, a tak dále, všichni jsou schopni sebe většího zločinu — a já snad s nimi, na mou duši! Jenom jedna bytost mezi spoustou vší té špíny je neúhonna a čista — Malkah! Je sice vdanou ženou, manželkou darebákovou, a líbala mne, cizího skorem neznámého muže, podávala mi více lásky nežli svému mužovi — ale to ji nečiní ani o vlas horší, naopak, to mne přesvědčuje o její počestnosti a ceně v tomhle všem zmatku a špíně. Vím určitě, že nemá nic společného s bídáctvím svého muže, jsem přesvědčen, že nikomu jinému neslibovala svou přízeň, na nikoho jiného se neusmála tak sladce jako na mne, nikoho jiného tak vroucně nepolíbila jako mne — ani sám Mordche nemůže se pochlubiti tím, čím se může pyšniti bídný četař Florian!“

A obrátiv se k Chomiakovi dodal neobyčejně krotce a měkce:

„A chceš-li při tom taky zakroutit krk mně, Antoši, jen zakruť — utrhnout ucho bylo by na mne tuze málo.“

XXX.

A zvolna, nadmíru zvolna loudal se jim čas v té úzké a šeré vojenské věznici.

Navečer přišel se na ně podívat setník Groh, který teprve před chvílí se vrátil z Gacka a již prolézal v baráku kde jaký kout, aby se přesvědčil, je-li všechno v pořádku a nestala-li se za jeho nepřítomnosti žádná nepřístojnost.

Když vstrčil nos do vězeňské kobky, vyfoukl z nozder ošklivý vzduch a honem zase ucouvl na strážnici. Ale na vzduch nehuboval, ten byl pro ty darebáky dosti dobrý, huboval na vězně, jmenovitě na četaře Floriana, který náležel jeho setnině a na kterého měl tudíž nejvíce práva.

„A — náš milý pan četař Florian,“ začínal po svém zvyku kousavě, „jak je pohodlný a vybíravý! Nevoní mu zůstávat s ostatními pořádnými myslivci v kasárnách, musí mít něco zvláštního, lepší pokoj a lepší společnost, rozumí se, že taky lepší kuchyni.

(Pokračování.)

Dr. D. PANÝREK:

POTŘEBA VYŠŠÍHO HLEDISKA.

Poznámky z odborné praxe pro život.

Přichází do ordinace lékařské pacient, u něhož shledáme počátky úbytí míchy. Protože choroba ta většinou života nezkracuje vedl-li nemocný život přísně hygienický, kdežto léčení mimo prostředky posilující a přirozené nemoc zdolati nedovede, pokládajíc již za úspěch, když průběh choroby zastaví a horšení postupné předejde, poradí se nemocnému, aby se varoval všeho namahání tělesného a duševního, všech dráždidel, diaetetiky živné a střídmé. Zapoví se mu kouření, lihoviny...

Už vám však vskočí do řeči: „Mně pivo neškodí a kdybych neměl ani kouřiti, nezbyla by mi na světě žádná radost!“

A lékař odpovídá, klidně a spravedlivě: „Neškodí-li vám nyní, bude vám asi jednou škoditi. Užívaje dráždidel berete ze zásob své živé síly, kterých zbylo vám bez toho pomálu. I choroba z nich tráví vydatně. Čím déle s nimi dovedete spořiti, tím lépe pro vás...“

Jindy přijde pacient, jehož stesky podporované nálezem při podrobném vyšetření vzbudí v lékaři mínění, že běží o kornatění tepen, častou nyní chorobu nestejně probíhající a nestejně se jevící, dle toho, zda-li všecko cevstvo, či jen některé jeho oblasti trpí a dle toho, které jsou zasaženy, zda mozkové, ledvinné, plicní..

Také kornatění tepen žádá uspořádati život přísně dle požadavků nemoci, varovati se všech činitelů, jež na cevy kladou velké požadavky, fysického namahání, duševních otřesů, stravy dráždivé, ovšem také kouření (třebas tu od diaety dosavadní do životozprávy přísnější nepřecházíme náhle, neboť každý příliš náhlý postup škodí...). I ten nemocný bude bědovati, že už nebude mít žádnou radost na světě, že mu ta sklenice piva neublíží, ani to cigárko denně, to že on ví, že má svou nemoc z nastuzení a tak dále...

Pokrčíme rameny, opakujeme ještě jednou důrazně, aby se pacient řídil dle pokynů, pokud je čas — až přijdou těžší stavy nemoci v plném rozkvětu, že bude to časem velmi trapné, teď že ještě není pozdě, že je možno udržeti se při schopnosti k práci a při snesitelném životě třebas i slušnou řadu let.

Pacient odchází. Pravděpodobně při svém nesprávném způsobu života zůstane, až stav jeho se zhorší a železná logika nemoci, nemilosrdná, nic neodpouštějící, jež se nedá uprositi a ne-

slyší žádného naříkání, donutí ho k zachovávání rad lékařských, jež přece jen kotví ve zkušenostech mnohých let a mnohých vynikajících lékařů, potvrzovaných každodenní praxí — až donutí ho k poslušnosti v době, když už je mnohem trudnější stav jeho, k němuž nemusilo dojíti...

Vyššího hlediska je třeba. Hlediska, s něhož je viděti dále. A je ho třeba především pacientům, pak také rodičům, rodině, příbuzným.

Říká se, že mnohý pacient nevidí si na špičku nosu. Banální toto pořekadlo je vskutku pravdivé. Mírné počátky nemoci se podceňují. A poukáže-li na ně lékař, jemuž jeho věda a zkušenosti dovolují viděti dále do budoucnosti, myslí klienti, že lékař jen straší, že jedná tak snad z důvodů zištných, se zřetelem na rozmnožení své klientely (— prosím vás, těch lékařů je teď tolik, vykládal kdosi v tramvaji, musí nemoc natahovat... —), aby klienta udržel v ošetřování svém déle...

My zase víme, že nás nejvíce těší případy, kterým lze umem vědy zkrátiti obtíže jich, zmenšiti je, a vůbec vyléčiti nemoc — víme, že vleklé a zvláště nevyléčitelné případy žádného lékaře netěší a že lékař ze všech stavů nejméně počítá, co mu nemoc vynese, neboť u nemocného myslí jen na to, aby ho vyléčil a svoji pověst zdatného lékaře utvrdil a rozšířil.

Obecenstvu však třeba vyššího hlediska, s něhož je viděti dále. Je mu třeba, aby znal obyčejné nemoce, aspoň jejich příčiny a průběh, aby se příčinám mohl vyhnouti, a průběh mohl odhadnouti sám tak, by se varoval škodlivin, jež nemoc zhoršují, uzdravení oddalují nebo smrt přibližují. O to pečuje lékařstvo, jež nyní všude, nejen v Čechách horlivě poznatky vědy své do lidu šíří, čímž zájmy své vskutku ohrožuje, ježto jeho existence je pevně spjata s trváním choroby. Kdyby myslil na své materielní prospěchy, udržoval by lékařské vědění ve výhradném držení svého stavu, střehl by je jako staroegyptští kněží své tajemné vědy. Ale to se přece neděje.

Domáháme se dokonce toho, aby už na školách obecných poučení o těle lidském, podmínkách zdraví, nebezpečích a nástrahách, jež je ohrožují z povolání, vášní a neřestí, bylo pečlivě pěstováno.

Leč nechci tu psáti apologie stavu lékařského, jehož znamenité úspěchy obecně se uznávají a cení, a jež má jen v nevzdělaných a polovzdělaných lidech nepřátele.

Je třeba, aby lidé viděli dále, než k nejbližším účinkům svého počínání. Aby na př. mladičký student, jehož po pitce u veselém kruhu přátel druhý den bolí hlava, neodbýval zjev ten smíchem, že to vyhojí kyselá okurka nebo slaneček, zítra že zase bude lépe. Aby věděl, že jedna pitka druhé upravuje půdu, že opojem připravuje o míru rozumem diktovanou, ježto rozum je na nějaký čas ochromen, a že ústrojí nemající míry páše výstřednosti, místo jednoho cigarka přemění v dým a popel třebas i deset viržinek a vzrušeného, neovládajicího ducha vede pak další řada sklenic vypitých už v nepříčetnosti k činům, jež ve střízlivém stavu nikdy by se nestaly, výtržnostem, násilí, srážkám s policií, návštěvám pochybných místnůstek se ženskou obsluhou a všem těm úskalím velkoměstského života nočního.

Aby aspoň tušil, že sešlý, se studií sběhlý dobrodruh neurčitého povolání a nejisté budoucnosti, s rudým motýlem trudoviny v obličeji také začal jednou první veselou pitkou...

Aby ten student, trápený danajským darem Afrodity, jemuž starší soudruh se směje, to že každý student musí přestát, nemá-li zůstati věčně zelený a uváznout v prvním růžovém poutu ledajaké husičky s modrýma očima a zlatými vlásky, věděl, že ta „dóra adóra“, ty dary, jež nejsou dary, z klína Venušina jsou nejednou počátky trudných konců, choroby pototelně vzestupující do orgánů životu nezbytných a usmrcující, neb o potomstvo připravující a nejen jeho tělo sužující, leč i nevinnou družku života, kterou po letech pojal za choť, a kterou dovede poťouchlý mikrob z růžolící bytosti změniti v krátce v sivou, věčně churavou, jako stín žitím se vlekoucí bytost.

Jsou choroby z počátku nepatrné, jichž konce dohrávají se za železnými vraty blázinců. Jsou neduhy lehké, jichž konce spraví jen nůž, operace na život a na smrt. Není nepřítele potutelnějšího nad některou nemoc. Jsou záněty ledvin, které se prozrazují občasným krvácením z nosu, na které nikdo neklade váhy. Jsou těžké tuberkulosy, které vzešly z nepatrných spalniček, které každá starší matka musí (prý) umět sama léčiti; jsou lehýnké závrati, které končí jednou mrtvicí, jindy těžkým zkornatěním cév. Jsou zavilé padoucnice, jichž počátek byl před lety — okamžitá zapomenutost — jsou obrovské sarkomy, jež vyrostly na místě, kde se člověk kdys narazil. Ty občasné bolesti v prsa by měly přiměti k bedlivější pozornosti na orgán, v němž třeba ukryty první počátky zatvrdliny, kterou třebas dáma už nahmatala, ale musí dříve vypotřebovati celou láhev Brázayovy francovky, pak celý tyglík Elsafluidu, pak musí nositi ještě půl leta elektrovitalizér, a teprve pak vyhledá lékaře, jenž rozpozná nemoc dost už pokročilou, snad ještě k radikální pomoci způsobilou. Nevinná vyrážka v kůži může býti počátkem kožní choroby obtížně se léčící, která včas rukou odborného znalce ošetřovaná snad se zhojí. Vždyť ty vyrážky jsou si tak podobny, že je svědomitý lékař neodborník často sám

posílá rychle do klientely dermatologa, aby nepochybil.

Vyššího hlediska je třeba obecenstvu vůči chorobám. Ne krátkozrakého, lehkomyslného posuzování věci, jež je zvykem v lidu, kde každá sousedka poradí nebo bába porodní, o níž nedávno dokonce jeden denní list psal se zálibou, že strčí doktora do kapsy, její moudrost z několikanedělního kursu. Jak moudré jsou ty ženy, jak omezení ti vědci ze dvou fakult... I listům je třeba vyššího hlediska! — —

*

Tohoto vyššího hlediska ve zdravotnictví musí se dopracovati dříve nebo později všecka inteligence. Nemůže nic vzbuditi opravdovější snahu po takovém hledisku, jako přesvědčivý poukaz, jak prospěšně působí takové vyšší hledisko u lékaře — myslím tím, že prospívá rodině, která se mu svěří.

Ale k takovému stanovisku, s něhož bylo by lze přehlédnouti celé rodiny v několika generacích nebo průběh některé choroby dědičné, jak v rodech se táhne přeskakujíc některé a ničíc důsledně jiné, dopracovati se není při vší dobré vůli dáno každému lékaři a není to dáno zvláště dnes a zvláště ve velkých městech, kde stará osvědčená methoda t. zv. domácího lékaře mizí čím dále tím více, ježto lidé přebíhají často několikráte za rok od lékaře k lékaři. Jak ostrý zrak do budoucnosti nabývá v rodině u jednotlivých členů její takový starý domácí lékař, přesvědčil jsem se sám měv příležitost pozorovati rozklad a zkázu vlivného a bohatého rodu jednoho ve třech generacích.

Kdyby ti staří lidé, zakladatelé rodů, jimž bylo dopřáno sledovati osudy 3—4 generací synů a dcer a jich potomstva, zaznamenávali data, choroby a úmrtí členů svého rodu, jich věk, jehož se dožili, životní poměry, povolání, zdravotní stav příbuzných, kteří se přiženili do rodu, zvláště pak příčiny smrti (dle možnosti přesně podle údajů spolehlivého lékaře), jaká by to byla poučná četba, jaká vážná retrospektiva po 50 – 60 – 70 letech života, důležitá i pro mladé členy rodu a instruktivní zvláště pro ně, aby se naučili posuzovati správně cenu zdraví.

Taková vyšší hlediska jsou nejen prospěšna příslušníkům rodiny, ale i vědě, zvláště v dnešní době, kdy se publikují často úsudky přenáhleně předčasné o nových methodách léčebných, o neškodnosti nových léčiv, jichž jedovatost už za čtvrt roku někdo potvrdí.

Ale k takovému vyššímu hledisku je třeba součinosti lékaře a laika, t. j. pacienta a jeho příslušenství a konečně i zdravého obecenstva, které kdyby s větším porozuměním přicházelo vstříc altruistním snahám lékaře, prospělo by rozvoji nejdůležitější vědy a tím snad jednou, po letech, životu neb zdraví vlastních synů a vnuků.

Je věru potřeba vyššího hlediska.

V. JIŘINA:

ZA PIOU DE' TOLOMEI.

Když jsem odjížděl předloni na podzim do severní Italie, bylo mojí nejvřelejší touhou spatřiti krásné »město snů«, jak případně nazval Edmondo de Amicis Sienu, kde narodila se dle pověsti Pia de'Tolomei, nešťastná, legendární Pia, jíž nesmrtelnost zajistil božský Dante známým trojverším na konci pátého zpěvu »Očistce«:

> Jsem z Sieny, Maremmou usmrcena,
> ten ví to, který chtěl mým mužem slouti,
> A prsten dav mi řekl: Buď má žena!
>
> (Překlad Jaroslava Vrchlického.)

Tam vzpomíná Dante tragické historie dcery slavného sienského rodu de'Tolomei, kterou v květu mládí a krásy zničila brutální žárlivost stařistvého manžela Nelly da Pietra, k jehož rozkazu svrhnul prý sluha nevinnou a čistou Piu z okna zámku v Maremmě r. 1295. Dle jiných (a té verse přidržel se Julius Zeyer ve své krásné epické básni — pojaté v sbírku »z Letopisů lásky« — Pia de' Tolomei) věznil žárlivý Nelly da Pietra mladou žínku na pověstném »zámku smrti« v Maremmě v kruté naději, že morový dech okolních pustých plání a otravných bařin dokončí zhoubné dílo samoty a beznadějné ideální lásky....

Postava a osud Pii de' Tolomei zajímala a vábila mne vždy mocnějším a čistším kouzlem, než historie Desdemony a Giulietty snad proto, že o jejich láskách příliš mnoho se mluví a píše, že plny jsou jich Baedekerové a Mayerové, že z legendární jich celebrity kramářsky těží smečky ciceronů benátských a veronských od stříbrovlasých, šibalských starců až k plavovlasému, as dvanáctiletému děvčátku, jež vybízí na rohu veronské ulice Vicolo S. Francesco al Corso všechny kolemjdoucí cizince k prohlídce hrobu Juliina »Sepolcro di Giulietta«, který mizí pod tíhou navštívenek něžného pohlaví z celého světa i z naší české vlasti a královské Prahy obzvláště; — snad proto také jsem si zamiloval Piu, že tak krásně o ní zapěl

> »cizí pěvec v chmurách severu,
> tak daleko sienských slunných niv...«

Brzo však zvábila mne kouzla italských měst, a když jsem se díval za vlahých nocí benátských přes třpytnou hladinu Canalu Grande na druhý břeh, kde rýsovaly se bílé údy pohádkové kathedrály S. Maria della Salute, chladnula nepozorovaně moje touha po Sieně, jejíž vysněný obraz ustupoval zvolna do pozadí a já zapomínal na svoji krásnou neznámou, na svůj ideál. To jest ostatně všední osud všech ideálů, každé sebe ohnivější touhy — vyblednutí, zapomnění, — změna — náhrada.

A město věží — Bologna — bylo mi náhradou za královnu — žebračku, snící na tichých lagunách o staré slávě, procházky v nádherných Giardini publici zaměnil jsem s vyjížďkami do Giardini Margherita, chlouby města, kam uchylují se k večeru všichni dobří občané eldorada »Mortadelly«.

Město květů nad vyschlým Arnem mne připravilo úplně o rozvahu; nadarmo neobmyslili lidé Florencii epithetem »la bella«. Florencie okouzlila mne hned prvního dne, kdy shlížel jsem při západu slunce s piazzy Michelangela, od bronzové sochy Davidovy přes štíhlou věž Giottovu na rozkošné protilehlé návrší, kde bělala se v stříbrošedém moři olivových hájů Fiesole, kde žil a tvořil vládce něžného štětce Fra Angelico da Fiesole. Svůdná »kráska« věznila mne v luzném svém objetí mnohem déle, než jsem měl v úmyslu věnovati k seznání a ocenění jejích vděků a pokladů. Nemohl jsem vyváznouti z čarovného kruhu, do něhož mne strhlo rodiště básníka »Božské komedie«, rodiště Giov. Boccaccia, který zůstane na vzdory všem šosákům mistrem vlašské mluvy spisovné a otcem novelly vůbec.

Jednou odpoledne, když jsem již prohlédnul snad všechny cenné sbírky obrazů v celé Florencii, odhodlal jsem se k návštěvě Akademie krásných umění (Academia di bella arti), v níž umístěna jest Galleria antica e moderna. Florentinská akademie leží poblíže náměstí sv. Marka v budově bývalé nemocnice ospedale di S. Matteo. Gallerie skrývá mnoho vzácných pokladů umění malířského; zejména pozoruhodná jsou plátna Sandra Botticelliho, Pietra Perugina, Andrey del Sarto, zvláštní sál Fra Angelica, hlavně však gigantský výtvor božského dláta Michelangelova, David, jehož odlitek zdobí nádherně položené náměstí, po mistru pojmenované, jak jsem se již výše zmínil.

V oddělení mladších mistrů upoutal mne obraz, který představuje dojemnou skupinu venkovských starců-pastevců, kteří skláněji se v němém bolu nad mrtvolou mladé ženy, obsypané květy. Temný proud vlasů oblívá něžný ovál krásné tváře, na níž usedl klidně tajemný motýl — blažený úsměv smrti. — Pod obrazem četl jsem nápis: Enrico Palestrini »Pia de' Tolomei«...

To jméno a ten obraz vyvolaly mi v mysli představu města Pii de' Tolomei, Sieny, a stará touha moje, uspaná poněkud hašišem jiné krásy, zaujala mne znova.

Již třetí den prchal jsem časně z rána z Florencie, dokud ještě jemně setkané závoje mlh halily parnem dne a vlahou, opojnou nocí znavené údy »krásky pod Arnem«. Vzduch byl čistý, svěží, ba skoro mrazivý, když jel jsem po páté hodině z hôtelu de la Ville na Piazza Manin k hlavní stanici.

Město ještě spalo. Na jasném opálovém nebi střídaly se právě noční stráž s denní. Nízko nad smaragdovými kšticemi stromů v Cascinách blednul úzký srpeček měsíce, zatím co růžová záře zvolna se rozlévala po bílé silhouetě S. Miniato al Monte vévodícího pahorku, kolem jehož boku vinou se široké stuhy bílých cest viale dei Colli ohlašujíc brzský východ slunce, jež svítí celému světu, které však jest ve Florencii přece nejkrásnější.

V nádraží byl již čilý ruch. Pestré množství lidí hemžilo se v čekárnách, kolem pokladen i ve vestibulu. Po šesté hodině hnul se vlak pomalým tempem směrem k Empoli. Projížděli jsme krásnou, ale jednotvárnou krajinou. Kolkolem stříbrošedé olivové háje, nádherné vinice, tu a tam svěží, šťavnaté fíkovníky, se zelenými, nažloutlými plody hruškovité podoby, místy osamělá pinie a v pozadí na obzoru, krásné modravé hory toskánské.

Až do Empoli mnoho chladu ve voze, ranního, nepříjemného chladu, který mrazí v kostech a dusí radost a každou vzletnější myšlenku; za Empoli zvítězilo slunce, pražilo do zoraných lánů polí, odráželo se bílým stříbrem od listů sliv, svítilo topasem v nalitých skleničkách těžkých hroznů, zrcadlilo se v černých perlách tmavého vína. Příjemné teplo stupňovalo se brzy v žár ničící vše; pole a luka, jež projíždíme jsou liduprázdná. Otevřeným oknem proudil do vozu rozpálený, vůní prosycený vzduch a jednotvárný, uspávající bzukot včel a čmeláků se všech stran ozýval se v zoufale vytrvalý signál skrytých cvrčků.

Kolem desáté hodiny blížíme se konečně Sieně; vlak plazil se ještě pomaleji, jako by sám byl zmalátněn přibývajícím parnem.

Z úhledného nádraží dovezli nás malí horští koníkové po zaprášené silnici do města. Když jsme projeli branou Porta Ovile do Sieny, leželo před námi panorama celého města jako na dlani.

Siena, rozložená na třech pahorcích, jimž vévodí, jest z nejkrásnějších měst celé Italie, pravá perla Toskany, v jejímž srdci tkví. Ulice

sienské jsou většinou úzké a křivolaké, místy příkré, vesměs krásně dlážděné a čisté. Panorama města jest okouzlující a pittoreskní; za každým krokem otvírá se nám jiný pohled, brzy laškovný, hned zase přísný, vždy však zcela rázovitý, charakteristický, původní. Každá zátočka ulice skytá hotový obraz. Stále máme před očima štíhlou a pyšnou věž ,torre del Mangia', z jejíhož vrcholku jeví se Siena v tvaru hvězdice utvořené nesčetnými paprsky ulic a uliček přitulených k bokům pahorku, na nichž město leží. Kočár vezl nás stále stoupající via di Vallerozzi do hlavní třídy Cavourovy, přes náměstí Tolomei na piazzu del Duomo.

Neměl jsem ani živého ani tištěného průvodce Sienou; několik noticek zaznamenaných z článku, který jsem četl v »illustrazione italiana« o lidových slavnostech a hrách sienských, jež odbývají se každoročně v červenci a první polovici srpna na Piazze del Campo a hrstka reminiscencí z eposu Zeyerova vedla mne od památky k památce.

Kathedrála, před níž jsme vystoupili, náleží k nejstarším a nejkrásnějším vzorům gotického slohu ve Vlaších, a jest zbudovaného, jak pověst hlásá na rozvalinách pohanského chrámu Minervina kolem r. 1000. Bohatá, jemně pracovaná façada, složená z nesčetných kostek bílého, černého a červeného mramoru shlíží vesele a zářně na úpravné náměstí, vroubené středověkými, zasmušilými paláci. Sienský dom postupem časů často opravovaný a přestavovaný, nese v detailech stopy přerůzných slohů, od staré gotiky vlašské a latinské, přes upomínky středověkého baroku, k novým uměleckým snahám ranní renaissance. Po prohlídce vnitřku kostela, v němž nakupeny jsou nevídané pokłady vlašského dláta a štětce, spěchal jsem spletí ulic k paláci Tolomei snícímu na stejnojmeném náměstí, k paláci, který jsem pokládal za kolébku Pie, jejíž památka vedla moji fantasii.

Na malém náměstí, tulícím se k široké ulici Cavourově, vypíná se důstojná stavba v primitivním, gotském slohu, od základů až po střechu z kamene zbudovaná, památka XII. století. Velebně hrdý ve své osamocenosti, jakoby opovrhoval nízkým sousedstvím, stojí palác Tolomeů na tichém náměstí. Mohutná budova, se svým zachmuřeným, přísným, středověkým zjevem vzbuzuje představu nesmírné moci, jakou vládly před šesti věky v Sieně přední šlechtické rodiny. (Dokončení.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

BLANÍK POD HOROU TÁBOR. Stojí jako obr na stráži, před branou českého ráje, je ňádrem našeho Pojizeří. Nedaleko rozvalil svoje gigantické kamenné tělo Ještěd, jemuž na druhém konci říkají Ještěr. Hlavou už leží jinde, ssaje jinou, cizí krev — a pohádkového prince není, aby hlavu, jež má osudnou vlastnost, že z jedné narůstá jich sedm, uťal u samého trupu, aby nikdy už zrůda nevybujela. Starý člověk, jenž svět zná jenom v pohledech, jež rozevírají se oku v úchvatných obrysech a čarokrásných barvách, těmito prostými slovy požaloval si Pražanu, jenž na horu Tábor zabloudil a sešel se s mužem, jenž vypadal jako Krakonoš. Za hovoru zmíní se turista o divném úkazu, jenž se nedaleko udál před dvěma roky. Viděl prý stromy, jejichž koruna schýlena k zemi, stromy, jejichž kořeny posunuty s mateřskou prstí o několik metrů dále. Toť jako druhé Klapé.

Starý muž pozorně poslouchá. Vypadá jak divý muž, ale mluví jako kniha „Stalo se to, když dráhu stavěli, když s kolejemi, jež jako dva hadi se vinou vedle sebe, přišli až sem, do těchto končin, kde lidé i hory jsou dosud věrně na stráži. Už bylo všechno hotovo, náspy navěženy, koleje položeny, mosty zvednuty. A najednou to hrklo v útrobách země, a skála sjela se svého odvěkého ložiska, a dílo inženýrů zničila jako netopýr pavoučí předivo. Obr mocnou svou tlapou šlápl na hračku lidskou. Bylo to zvláštní podívání — most byl roztržen vejpůl, a koleje trčely do výše jako obruče sudu, jenž se vedrem rozsypal. Telegrafovalo se pánům do Prahy, aby ihned přijeli, a podívali se, jakou spoustu způsobila síla, která není žádnému zákonu zodpovědna, žádnému mocnáři poslušna. Hledali příčinu, měřili, pátrali, a tisíce jenom s tím hledáním promarnili. Škodu měli ohromnou — velkostatek by za to koupil, oč přišli. A co bylo pohromy příčina? Mezi skalami vrstva hlíny byla, vrstva teninká jako papír — voda vnikla do štěrbiny, hlína se rozředila, a skála sjela dolů jako po mýdle. S jedním inženýrem jsem tu mluvil, a řekl jsem mu, hned, jak přišel, kde hledati všeho příčinu.

Pod horou Tábor, pane, povídám, je nesmírné jezero, a na březích toho jezera, jak prapradědové již vypravovali, strážní duchové bydlí. Ulekli se vetřelců, kteří už až do těchto panenských končin pronikli, zahýbali hladinou, a dali rušitelům lidu a kraje strašlivou výstrahu. Pochodně pokroku prý chtěli shasnout, vyčítali duchům inženýři. Inu, pravda, stalo se tu něco podobného, jako když, jak se říká, s vodou dítě z vaničky se vyleje. Ale světla tato mají mnoho sazí, a duchové se bojí o ryzost kraje, čistotu, pevnost lidu."

„To jezero, pane," vykládá stařec, „je Blaníkem našeho českého ráje. Nejsou tam na štěstí rytíři, které zloba osudu uspala k neprobuzení — jsou tam dobří duchové národa, ti nespí, ti nedřímají, ti se tam dole bouří a v pravou chvíli chabé duše nadchnou. Až bude nejhůř, jezero pod horou se vzedme, Tábor se otevře, a zase skály sjedou — ale tentokráte stane se něco hroznějšího, něco většího. Dobří duchové rozletí se z našeho Blaníka do srdcí a duší, a rozmačkáni budou nepřátelé jako červíčkové . . . "

Divý muž vypadal v tu chvíli, když proroctví svoje mluvil, jako věštec. *K.*

JULIUS MAŘÁK, básník lesních zákoutí a půvabných přírodních scenerií, zanechal v umělecké své pozůstalosti olejovou studii z přírody: Tichý domov. Provedl dle ní XII. obraz svého slavného cyklu Lesních samot. Také uhlokresba Eggenburku v Horních Rakousích, nalezená v pozůstalosti, jest starší práce z mladých let Mařákových. Čas nepřešel přes tyto třísky mistrova díla beze stop, ale živý cit pro přírodu a její intimní krásy mluví z nich doposud. *—c—*

JOSEF HOLEČEK A JEHO SRBSKÁ NÁRODNÍ EPIKA.*) Překladatel dal českému světu krásnou, bohatou, milou knihu. Čteš, a je ti, jakobys se octl v jiném světě, jakobys vysoko nad rmuty slzavého údolí se vznesl, a všechno viděl s ptačí perspektivy — očištěné od všeho hamižného pachtění. Vidíš jenom silhouettu světa a ta je vždy jako pohádka zamodralá, snivá, hřející a vznešená. Dvacetiletou žeň podává autor v knize této, částí úkolu svého života zove svojí snahu, předložit české literatuře překlady některých národních poesií, jež jsou právem počítány k překladům poesie světové.

V Holečkově předmluvě jsou pěkné výklady. Kniha je pohádkou, začarovaným zámkem, předmluva je zlatým klíčkem do něho. Autor její pěje o zázračné zemi, o lidech, kteří nejsou ještě otráveni civilisací Jsou čisti a nenorušeni, jako jejich hory, prameny, a jejich zápal pro vlast a pro její osudy. „Přirozené básnické tvoření dosud u Srbů kvete," zasvěcuje Holeček čtenáře své v kardinální půvaby země, jejíž poslední historie nás Slovany

*) Sborník světové poesie — Nakladatel J. Otto.

VZPOMÍNKA NA LOŇSKOU VÝSTAVU.

JULIUS MAŘÁK: EGGENBURK V HOR. RAKOUSÍCH.

naplňuje úzkostí. „Z měst, kam pronikly západoevropské šansonetky, srbská národní píseň se vystěhovala, ale po vsech a po horách národní píseň pevně drží své posice a nepouští jich Při tom i městský život nerozlučně sousedí s vesnickým a má v sobě tolik národně samobytného, že šansonetce není možno prorokovati snadný a vítězný postup naproti guslarovi. Gusle jsou dosud nevyhnutelnou přináležitostí každé vesnické rodiny srbské. Pokud zádružný život byl v síle, každý „domačin" byl netoliko hospodářem svého rodu, nýbrž i pěvcem, a v dobách tureckého bezvládí i vojevůdcem. Umění při guslích junácké písně přednášeti, zachovává se dosud v každé selské rodině, jen že není už výhradou hospodářovou, jenž ovšem za změněných po osvobození poměrů přestal býti také ředitelem obrany svého rodu.

Není příkladu, aby si byl který národ do té míry básníkem, jako národ srbský. Jako se Ovidovi všecko, co psal, samo skládalo do veršů, tak každý srbský sedlák bezděky mluví veršem svých národních zpěvů i o všedních věcech života. Když obyvatelstvo Bosny a Hercegoviny začalo býti po okupaci nespokojeno s rakouskouherskou správou a hledalo za svými hranicemi, komu by si postěžovalo, dostávaly se nám do rukou dopisy jedva gramotné, a v každém byla místa básnicky cítěná i básnicky vyjádřená rozměrem srbské národní písně. — Objímajíc a pronikajíc všechen život národa, tvoříc jej a zase v sobě jej zobrazujíc, srbská národní píseň má ve svrchované míře význam národně vychovatelský. Srbské dítě, jedva chápati počalo, dovídá se od guslí o junáckých podvizích i junáckém strádání svých předků, o tom, zač oni svou krev cedili, o tom, jaké závěti odkázali potomstvu, o tom, kdo je nepřítelem národa, o tom, kdo jest jeho nadějí. Kde dítě jiného národa ještě nemá tušení o životě minulém člověka, dítě srbské již od guslí slyší zvěsti o minulém životě svého národa a dušičce jeho vštěpují se nejen staré tradice, nýbrž i nové podněty se v ní vzbuzují, jež jsou semenem, které teprve později vydá žeň . . .

Historické vědomí po nešťastné bitvě na Kosově poli vykonalo zázrak. „Pod účinem junácké písně", dedukuje Holeček, „náhle se rozvinulo a netušeným způsobem zmohutnělo, porobený Srb teprve se ukázal ve vší své nepřemožitelné síle mravní, v síle, která všecka se dává v službu vysokých ideálů národních i lidských. A aj, národ porobený proměnil se v dobyvatele! Junácká píseň učinila srbský národ hlavou a vůdcem křesťanů balkánských" . . .

Přijdou ze vzácné této země, kde poesie má takové báječné, nevyčerpatelné zdroje a prameny, přijdou jistě zprávy ponuré a duši otřásající. Ale už nebudou nás rozechvívat palčivou úzkostí. — Třeba si jenom vždy připomenout, co živé vody, co bohatýrské síly je — v zázračných guslích „Zvuk jejich dosud má strašný účin na sedláka zvláště horáka. Nebudí v něm pocitův a žádostí měkkých, nýbrž budí v něm všecky ctnosti mužské: cit spravedlnosti, lásku k svobodě, hrdost a junáctví, ale právě tak i žádost odvety a boje, a

tento duch činí, že Srb je s to za své ideály vždycky hlavu položiti.“

Šťastná, velká a vzácná země. Jejím Mesiášem je slavík! *K.*

Z PRAŽSKÝCH KATAKOMB. Padla poslední, jedna z těch nejpopulárnějších. Stávala na Zbořenci, kde strašila svým schátralým zevnějškem a konečně i svou minulostí. Jmenovala se „Stoletá kavárna“ a byla, zejména v poslední době, útočištěm záhadných a ztracených existencí. Sem chodívala policejní hlídka „na jisto“. V určitých případech zatahuje, jak známo, síť po celé Praze a po všech předměstích, a rozumí se samo sebou, že zabrala také Stoletou. Bývala tu kdysi kovárna, která byla jistě místům těm k větší ozdobě, než krčma, v níž nočňátka měla asyl.

JULIUS MAŘÁK: TICHÝ DOMOV.

Zůstala po ní pěkná parcela. Oba póly uzounké uličky, ve které polozapomenut a neznám ukryt stavební skvost, roztomilý chrámek, dočkaly se najednou dlouho kýženého uvolnění. Jizvu, viditelnou z Myslíkovy ulice, zakryly fitigránským parčíkem, obnažené zdivo zalepí křiklavé plakáty, parcela bývalé katakomby bude zastavena moderním činžákem. Chajda volá po nekrologu. — Měla svou zvláštní, bizarní minulost. Starši pamětníci vypravují, že bývala Stoletka docela slušnou kavárnou. Bývala oblíbeným dostaveníčkem studentů, zejména techniků. Měla pro ně stará stavba, drobná zahrádka před okny, tunelový lokál svůj půvab. Zabilo prý ji sousedství Svatováclavské trestnice. Býval to kout, kam lidé neradi docházeli, zátoka s pochmurným pozadím, se zamřížovanými okny, za nimiž bylo viděti zoufalé hlavy. Dnes už málokdo se pamatuje, jak to v těchto končinách vypadalo. Povstala tu moderní, vzdušná čtvrť, zbudovány školy, padl palacík proti Stoleté, v němž Josef Jiří Kolár a svobodný pán Friedber-Mirohorský bydlívali — jenom ošklivá barabizna houževnaté hájila svou pochybnou existenci. Došlo na památnou Svatováclavskou lázeň, zardousen vydatný, proslulý pramen výborné vody — na všech stranách se „větralo“, jenom katakomba žila vesele dál. Jednoho dne přišli zedníci a tesaři — jedna parta vrhla se na Stoletou, druhá k radostnému překvapení celé čtvrti budovala lešení na gothiku sv. Václava. V tomto jistě nahodilém činu vězí něco ušlechtilého — dvě skvrny najednou smeteny s povrchu. Ušlechtilý barok, dintzenhoferský monument, tak nepěkně, bohužel, posazený nad komunikační niveau, dostane konečně důstojný protějšek, obrozenou gothiku, jež bude ozdobou celé čtvrti.

Stoletka umírala řadu roků. V noci probouzela se ze své lethargie a řádila někdy jako pomatenec. Dýchavičné piano, vřískavá harmonika uspávala Bídníky, hledající zapomenutí v tomto brlohu. — Poslední hodinky její byly smutné — bylo příliš daleko do tohoto podsvětí, v němž vyděděnci svědomi utloukali dlouhou noc. A sebevrahové neradi chodívají ke svému cíli oklikou. Okolí se zmodernisovalo, Myslíkova ulice stala se živou, frekventovanou tepnou — a takovou třídou, kudy ráno vše spěchá za svým povoláním s jasným, vyspalým zrakem, neradi se vracejí do opuštěných hnízd noční tuláci. Čím ztracenější varta, čím odlehlejší kout, tím líp pro ty, jejichž resignace má jenom krůček k naprosté apathii.

Každému, všemu na světě, hraji jenom chvilku. Stoletka mívala svou atrakci, populární figurku, za kterou se „Praha“ před čtvrt stoletím táhla jako

krysy za cikánskou píšťalkou. Kníže zpěvů z Ispahanu se tu usadil, vychytralý stařec, jenž dělal veselým společnostem šaška. Byla to jedna z posledních pražských figurek, jimiž se velkoměsto prazvláštním způsobem bavilo. Tatrman tento nosil salonní úbor, prsa měl vyzdobená fantastickými řády, vlasy na hlavě nosíval vytočené ve spirálovitý výběžek, na nohou měl lakýrky, na rukou bílé rukavičky — tak vyšňořen čekal noc co noc na rozjařené kumpány, kteří s ním vyváděli neuvěřitelné kousky. Stařec byl ješitný parádník — denně se holil a několikrát za noc pudroval si v zákoutí tvář. Zpíval písničky a přednášel solové výstupy, jež pestřil časovými narážkami. Měl perné živobytí — nedá se ani vyličit, co zkusil od svých posluchačů, alkoholem rozdrážděných. Stalo se nejednou, že chuďas v koutě hořce zaplakal.

V té době vídala Stoletka hosty, jejichž objevení se v proskribovaném lokále vyvolalo sensaci. Spisovatelé, herci, sochaři, malíři, umělci, novináři, advokáti, poslanci, zkrátka kde kdo přišel se podívat na chaotický rej, jemuž podobného nikde jinde neuvidíš. Pamatuji se, že kterési populární sdružení zavítalo po valné hromadě do Stoletky v úplném počtu. Herci té noci přivedli umělce, jenž v rozmarné náladě vyhověl prosbě šaškově a zahrál na svoje housle. Do smrti nezapomenu na tuto originální scénu. Mistr hrál s bravurou, která elektrisovala. I policajti přišli — vstoupili, jakoby vcházeli do kostela. Všechny stoly byly obsazeny, lokál byl nabit, jako s večera koncertní síň. Potom šel Ispahan vybírat. Přišel se pochlubit — měl plničký klobouk drobné mince. Co prý je živ, takového příjmu ještě neměl. Pak hrál Brožek — pamatujete se snad ještě na veselého tohoto muže jenž býval hercem Národního divadla a jenž stal se příslovečným tím, že si dovedl vypůjčit peníze i od člověka, jenž by si byl dal, jak se říkává, pro krejcar koleno vrtat.

Chodím denně kolem, viděl jsem, jak starý barák rychle mizel. Bourali jej tak rychle, že se zdálo, jakoby se do prohlubně propadal. Bylo by mně nenapadlo, zaznamenat, že zahladili katakombu na jejíž odstranění čekalo sousedstvo, jako na smilování boží. Až tuhle kdosi si vzpomněl, povzdechl si, jak bývalo kdysi v Praze živo a veselo — Všechno bylo prý jinačí, byli jsme živi bezstarostněji, než nyní — teď prý je všude dusno, jednotlivec, celý národ prý tone v trampotách a starostech. Nesouhlasil bych s tímto názorem. Bývalo charakteristickou známkou Pražanů, že si nejraději pohověli v zastrčených koutech, tunelech a katakombách. Klenutá místnost, nízká, sražená, visící nad hlavou jako mrak, bývala ideálem našeho sousedského pobývání a pohovoření. Dnes už je jich po řídku. Před několika lety takřka ještě soustředil se život společenský v takových „katakombách“. Dostali jsme se z nich na světlo, na výsluní — zvýšili jsme si stropy nad hlavou, opustili jsme společenské svoje katakomby, a to je také pozoruhodný pokrok! *Dr. R. I. K.*

VZPOMÍNKA NA LOŇSKOU VÝSTAVU. Od r. 1891 vystřídalo se na jevišti zemské jubilejní výstav a výstavek, že si jich nelze už ani pamatovati. A není roku, aby nebylo výstaviště obléháno zástupy, hrnoucími se do známých prostor jako do milého domova.

A letos už zase otevírají se brány výstavní novému podniku, sympatickému základní svou myšlenkou. Jaký bude výsledek, nedá se doposud prorokovati, ale ani vyhlídky loňské výstavy Obchodní komory nebyly nejrůžovější. A přece se výstava zdařila a měla své cenné výsledky. Budou-li míti pořadatelé letošního výstavního trhu stejné štěstí, přibude Praze každoroční vítaná attrakce, a českému hospodářskému životu dostane se nového vzpružení. *—d—*

VESELOHERNÍ CYKLUS MĚSTSKÉHO DIVADLA Kr. Vinohradů zahájen byl 21. t. m. Wildeovou hrou „Vějíř lady Windermerové,“ která po delší době znovu uvedena na scenu v obsazení značně změněném. Práce tato sama o sobě náleží k nejlepšímu, co vykazuje vinohradský repertoir činoherní, — a třeba by veseloherní složka této hry nijak zvlášť výrazně nebyla vytčená, obratně a zajímavě zkloubený děj udržuje přece obecenstvo v stálém vzrušeném kontaktu s dějem jeviště.

Ve vinohradském provedení souhra správně omezila se na mírné tempo, v němž dobře se uplatnila štědrá myšlenková ekvilibristika, jež je tak příznačna všem Wildeovým divadelním hrám.

To platí zejména o nové představitelce lady Windermerové, sl. Veverkové, jež projevila pozoruhodné pochopení pro stylovou hodnotu hry a zároveň dost vkusu ve svých dekorativních postojích, jakož i o sl. Májové (Paní Erlyneová), jejíž společenská dobývačnost i citová vznícenost zachovaly si vždy přirozenou účinnost projevu. Paní Ptáková v úloze lady Plymdaleové stále ještě poskytovala výkon velmi neurovnaný. Také hlas její dosud je nezladěný, přeskakuje a láme se.

V roli lorda Darlinga za pana Uxu zaskočil v poslední chvíli p. Havel. Nakreslil svého hrdinu zajímavou zdrženlivostí a všude znatelnou touhou po pečlivě založeném výkonu.

Jinak v obsazení a režii nic se nezměnilo.

Q. M. Vyskočil.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE Z. SP. S. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JUDr. R. J. KRONBAUER:

JISKŘIČKY, NAD BRUSEM SHASÍNAJÍCÍ.

I.

GENERÁL V BÍLÉM PLÁŠTI.

Drobnůstka, rozkošná jako vzácný, starobylý porculánový koflíček. Mají jej v rodině na památku a opatrují jej jako oko v hlavě. Je za sklem, a pieta potomků v něm vidí rodinný svůj talisman. Zabloudil jsem do myslivny, kam mne zahnala nepohoda. Byl jsem na cestě k Úprkovi a octl jsem se v končinách, kde jsem nikdy nebyl.

Přijali mne vlídně a srdečně. Byl jsem promoklý na kůži. — Bylo třeba, abych se převlékl. Až do rozpaků mne přiváděla ochota cizích lidí. Zavedli mne do vytopeného pokoje, v němž bylo docela jiné teplo, než na jaké jsme zvyklí my z velkého města. Ve starých kachlových kamnech praskala a bouchala polena, a celý pokoj byl prosycen vůní pryskyřice.

Pozvali mne potom, abych se posadil a na další cestu se občerstvil, zahřál vřelým nápojem.

Všechno v té myslivně bylo starobylé. Byla to trámová stavba, okenéčka jako přimhouřená očka, v koutě kamna jako stará kaplička. Na stěně visí několik starých obrazů. Na všech zřím výjevy z napoleonského tažení . . . všude Napoleon v popředí.

„Je vidět, že jsme v sousedství památného místa... Docela jiné vzpomínky zaujaly duši, když jsem se octl poblíže Slavkova...“

Hostitelé podívali se na sebe.

Ukázali mně svůj rodinný, porculánový skvost.

„Máme pěknou vzpomínku na Napoleona“, vypravuje paní... „kdyby jeho nebylo, byla by tato myslivna shořela jako svíčka.“

Sňala se stěny vybledlý obrázek.

„To je naše babička... A té přihodilo se něco zvláštního. Viděla Napoleona... ba, on ji dokonce po vláscích pohladil.“

Zvědavost zasvítila v mých očích.

„Stalo se to takto. Po vojně u Slavkova přihrnulo se k naší myslivně vojsko. Babička byla žabička asi dvanáctiletá, její bratříček asi osmiletý. Vojáci přiletěli jako vítr, vrhli se dovnitř a začali drancovat. Děti stály venku, vyděšené, ohromené. Držely se za ruce a s hrůzou se dívali, jak vojáci divě řádí.

V tom přijel k myslivně vojenský pán, generál v bílém plášti. Najednou se zastavil

Bílý kůň pod ním se třásl — generál seděl na něm jako socha.

Vypadal jako nadpozemské zjevení.

Děti zapomněly na to, co se děje v jejich stavení. Bylo jim, jakoby viděli výjev z pohádky.

Generál seskočil a přistoupil k dětem. Usmál se na ně, pohladil je, na koně vyskočil, vztáhl velitelsky ruku ... a za chvilinku nebylo po vojácích ani vidu ani slechu.

Děti tušení neměly, co památného se v tu chvíli přihodilo, kdo byl generál v bílém plášti, na bílém koni, kdo zachránil jejich majetek, jejich kolébku před hrozným zpustošením.

Odjel jako vítr na svém šemíku. Ještě se po dětech obrátil a zmizel jako duch. Muž, jenž do válečné historie zasadil velký drahokam, voják, jenž milliony lidí zašlápl, vyhnul se na svém krvavém pochodu červíčkovi, aby ho nezašlápl.

„Vypadal v tu chvíli,“ říkávala babička, „když ruku velitelsky vztáhl, jako archanděl Gabriel.“

Jel jsem touž cestou z myslivny, kudy generál v bílém plášti s větrem o závod na svém šemíku letěl.

Vida, pomyslil jsem si . . jaké to různé monumenty v sousedství! Po Slavkovu . . taková jepice, jiskřička, jež uhasla hned na to, když od brusu odletěla. Kletby za ním letěly, když strádal a opuštěn umíral. A na té naší Moravě v nejtěžší jeho hodince vroucně se za něho modlila čistá duše, jež na něm viděla všechno bělounké, jako padlý sníh.

Dost možná, že to byla . . jediná orodovatelka!

II.

KRÁSNÝ HASTRMAN.

Točí, točí Osud brusem, brousí, brousí, nůž za nožem odkládá, jiskřičky ulétají jedna za druhou, malou vlasatičku dělají, ale hned shasínají. Chytám jednu v letu . . . Chytám . . ale na dlani po ní ani oharečku nezůstane.

Ale přece jenom zahořela, zasvítila. Ohareček po ní zbyl v zápisníčku, do kterého jsem si zaznamenal, kdy vznikla a současně zahynula.

Bylo počátkem května roku 1906.

Takových zápisů je o millionech a millionech lidí v matrikách, kteří pro svět nic neznamenali ba i o těch, kteří zlo páchali . . proč by ho nemohla míti jiskřička, jež má před nimi tu nesmírnou přednost, že shasla v tu chvíli, když zasvítila?

Před barokovým chrámem sv. Karla Boromejského potkali se dva lidé, kteří se divnou náhodou . . oba bydlí v téže končině — dlouho neviděli.

Jeden byl básník, druhý byl herec, velký básník, slavný herec.

Mim — živý temperamentní muž, rozesměje se celým obličejem, rozpřáhne ruce a zvolá:

„Mistře . , kam jsem dal oči? Teď teprve jsem si povšiml, jakou krásnou hlavu vy máte. Ty Vaše geniální vousy! Ty Vaše snivé, pohádkové oči! Však jsem si všiml, jak mládež — obojí pohlaví, prosím — se za Vámi obrací! Pořád něco v hlavě nosím, vstávaje lehaje na něco myslím, hledám, hledám . . nikde nic. Chodím mezi lidi, hledám výraznou hlavu . . . víte, mistře, něco pohádkového, něco, co neběhá všude a každého dne po ulici. Poslouchejte mistře, mistře . . . vy tomu nejlépe rozumíte . . malují Vodníka, Hastrmana, jako šeredu . . . To přece není správné . . přemýšlel jsem o tom . . Proč by nemohl býti Vodník krásným zjevem?“

Básník se usmívá, potuchy nemá, kam mim míří.

Herec je ku podivu rozrušen.

„To je hlava . . Ta vaše hlava je, na mou duši, překrásná . . .

Najednou vzal oběma rukama básníka za hlavu a zvolal.

„Mistře . . to by byla hlava pro Hastrmana v Jiráskově „Lucerně“.

Nastavil se kolem nich zástup lidí. Byla to věru zajímavá podívaná. Mistr se smál, smál prý se tak, že byla radost se na něho podívat.

Lidé na nich mohli oči nechat. Jakoby z nich jiskřičky lítaly . . .

III.

JISKŘIČKA, KTERÁ ZAPÁLILA.

Pozval nás přítel František Herites do svého rodinného tuskula. Přijel milý host z Ameriky, dávný náš literární soudruh, J. E. Korn, jenž s námi před dvacíti lety statečně bohémoval.

Toho večera přišli také k Heritesovům o něco později — byla tenkráte schůze Akademie — Jaroslav Vrchlický a JUDr. Ladislav Quis.

Krásný, nezapomenutelný večer. Jaroslav Vrchlický zrovna kypěl rozmarem. Snad se jednou k tomu vrátím, co zajímavého tehdy vypravoval. Napřed přišla na řadu literatura a umění, pak jsme natočili z jiného soudku.

Jos. E. Korn hovořil o svých amerických zkušenostech. Řadu let je tam domovem, dokázal, že je praktický muž, mnoho viděl, mnoho zažil, dovede temperamentně vypravovat . . . a člověk literáta někdy raději poslouchá, než čte . . . jak kdosi tenkrát poznamenal.

Hovor, jak bývá ve větší společnosti, přeskakuje z vážného do humoru. Je už život lidský takový - má v repertoiru tragédie, veselohry i frašky.

Říkávají humoristé, že nejlepší humoresky dělá život.

Jos. E. Korn vytasil se s touto podařenou příhodou:

„Měl jsem jednoho dne odpoledne cosi vyřídit u dámy, proslulé krasavice. Šuškalo se o ní, že dovede muže, jenž na ni udělal dobrý dojem, vyznamenat nejdelikátnější štědrostí.

Dáma byla zámožná, měla ohromný závod, my byli s ní v tak zvaném obchodním spojení, a poněvadž povstaly v našich stycích nějaké difference, bylo nutno, chefa se sličnou hlavinkou a pikantní pověstí navštívit a nedorozumění urovnat. K vůli situaci, která nastala, musím podotknout, že naproti krasavici bydlila sokyně, jenom v jednom směru jí rovná . . . byla, možno-li, ještě bohatší, jenže, když Pánbůh krásu rozdával, přišla o capartíček později. Na svou obchodní kollegyni žárlila nesmírně, a kde mohla, způsobila jí nějakou nepříjemnost.

Vsednu do automobilu a jedu za svým posláním. Bylo ke čtvrté hodině odpolední, když jsem zastavil před závodem. Moje audience

protáhla se, mimo nadání, netušenou měrou čehož, což výslovně podotýkám, nebyla příčinou půvabnost naší obchodní spojenkyně. Držela se statečně. Všechna čest jejímu kommerčnímu bystrozraku!

Měl jsem co dělat, abych zájmy naše uhájil. Minula hodina, minuly dvě. Řidič automobilu oznamuje, že nemůžeme vehiklu použiti... gasolin prý zmrzl na kost.

Roztomilá dáma nabídla nám povoz, jehož jsem ovšem s povděkem použil. Řidič posadil se na kozlík ke kočímu, a odjeli jsme. Na automobil jsme zapomněli jako na smrt.

„Někdo vám jej poškodil?" ptá se kdosi ze společnosti.

Stalo se něco mnohem horšího. Člověk nikdy neví, kde na něho číhá pomluva. Bylo tu mluveno o jiskřičkách, nad brusem shasínajících. Tahle měla také kratičký život, ale přece jenom dokázala velkou věc — zapálila sud s dynamitem pomluvy, která nadělala dost neplechy.

Sokyně z protějška sledovala každé hnutí. Věděla ovšem, že přijel automobil, poznala, kdo vešel do domu . . . a pomluva začala klíčit.

Bylo pět hodin, bylo šest . . . automobil stál pořád před domem.

„Jak jen může být někdo tak neopatrný," horšila se zanedbávaná žena nad touto neprozíravostí. Jizlivost začala svou práci a zavinovala housenku pomluvy do pupy. „Tak okatě provádět svoje zamilované pletky! Toho bych se byla přece jenom do její chytrosti nenadála."

Bylo sedm, bylo osm hodin. Automobil trčel jako pádný dokument nenasytnosti lidské vášně před stavením.

I taková vytrvalost může býti ovšem předmětem — závisti i žárlivosti.

Zapomenutý vehikl, jemuž dostalo se tak kompromitujícího významu, nedočkal se, bohužel, vysvobození ze ztracené svojí varty. Nastala náhlá obleva, mráz vystřídal drobný deštík.

Trpělivá sledovatelka záhadných událostí nehnula se od okna. Bděla vytrvale až do půlnoci . . .

„To je škandál . . to je něco neslýchaného," ulevila svému mravnímu rozhořčení nad přemírou nestoudného požitkářství . . „Už je půlnoc . . a o n j e j e š t ě u n í . .;"

Vstával jsem časně ráno. Toho dne musil jsem vykonati důkladnou cestu . . dvě stě kilometrů čekalo na můj automobil. Teprve nyní jsem se rozpomněl, že jsme naň docela zapomněli

Za půl hodinky byli jsme u svého opuštěného vehiklu.

Vsedneme do vozu, řidič zatroubí . . . a s větrem o závod uháníme za svým cílem.

Za protějším oknem objevil se zjev v krajkových nedbalkách, což bylo na něm to nejpůvabnější.

Nevěděl jsem, proč dáma u okna zalomila rukama.

„Pro živého Boha," zvolala prý, úžasem, závistí a žárlivostí takřka bez sebe, . . „je to neslýchaná nestoudnost! . On byl u ní celou noc, až do rána!"

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Inu, jenom po zásluze a co komu náleží," dodával čím dále jizlivěji a s úsměvnou opovržlivostí se zabrejlil na Antoše i Klauze, jakoby tím pohledem vyjadřoval o nich své mínění: „Vidíte, nenapravitelný četaři, jsou to taková dobytčata zpustlá, nemůže býti lidí horších, a vy jste se již octnul mezi nimi. Styďte se, bídný človeče, červenejte se honem, propadněte se do země!"

A když Florian ani se nečervenal ani se nepropadával, znova si odfoukl a pravil jiným, hrubším, za to však opravdovějším hlasem:

„Měl jste štěstí, že jsem nepřijímal raport já, to byste nebyl z toho vyvázl tak lehce!"

Dodal ještě, že by vězňům neměly ve dne býti ponechávány houně, aby jich to nesvádělo k bohaprázdnému povalování a přikazoval myslivcům na stráži, aby jim netrpěli ani nedovolovali nijakých úlev, zejména pokud se týče postu v jídle i v pití a kouření.

Potom harašivě dupaje a mlátě sem tam šavlí odcházel, neboť venku již se po něm sháněli ostatní důstojníci, ubírající se k večerní schůzce v důstojnickém kasině.

„No — pro dnešek nám už snad dá pokoj!" ulevili si vojáci na stráži i vězňové, a jeden z myslivců odběhl do kuchyně pro večeři. Za chvíli donesl asi osm plechových misek s jakousi přepodivnou omáčkou, v níž zmateně se potácelo několik záhadných kousků, podobných masu.

To byl komisní guláš, o ten a o trochu vína nebo slivovice dostávali tam dole vojáci více než ve velkých garnisonách v době míru.

Nakrájeli si do toho komisárku, pojedli všichni s chutí nehoráznou a dobírali si pak pekaře,

aby jim skočil do skladiště pro plecháč vína. Vždyť má tak blízko, ze strážnice je jenom krok do dveří, za nimiž složeny jsou svůdné soudky.

Pekař Klaus do té chvíle se neprobral z opice a jenom něco zachroptěl, když jím hýbali.

Četařovi přinesli také jeho porci, ale on jí opět dal Chomiakovi.

Neměl chuti na jídlo, spíše žízeň ho ještě kormoutila, kterou zaháněl cigaretami a občasnými doušky vody. Ale ta mu jaksi přestávala chutnati, měl dojem, že mu příliš tíží a studí žaludek a že by se nejsnáze vzpamatoval po opětném doušku chutného vína. Je jistě mnoho pravdy v pořekadle, že často napravuje se člověk i jiní tvorové tím, čím se zkazili. Dobrá, přepil-li jsi se vínem, pij je opět, abys se uzdravil, a zvláště, je-li dobré.

A co tak ho napadaly takové hluboké moudrosti, jakoby se o nich dovídali, přišli na strážnici myslivci Zelenka, četařův pihovatý posluha, pak Tarantík a Bělohříbek.

Zelenka přinášel svému úctyhodnému pánovi prostěradlo, aby mu ve vězení upravil úhlednější lůžko. Zároveň se přišel zeptat, nemá-li pro něho dalších rozkazů. Ještě se ho měl vážně otázati, čeho si přeje na zítřek k snídani, zda-li čaje, čokolády nebo kávy a žádá-li si k tomu zákusku domácího nebo od pekaře.

Když Zelenka vykonal svůj úkol ve vězení, ustoupil na strážnici, přisedl k myslivcům na pryčnu a zapálil si krátkou, hodně již čpící dýmku. Po něm vstoupili k četařovi Bělohříbek a Tarantík, onen s ohromnou kyticí lesního kvítí, tento s nádobou vína.

Od té doby, co prožili s četařem Florianem nebezpečnou noc v okolí crnických návrší, oba vojáci tím vroucněji k poddůstojníkovi přilnuli a nezapomínali na něho ani ve smutných hodinách jeho trestu.

Bělohříbek jako nesměle odevzdal četařovi kytici, pozornost to, kterou tam vojáci osvědčovali pravidelně všem oblíbeným vězňům, a pak si sedl v koutku na bobek vedle Antoše, kdežto Tarantík podávaje víno měl k Florianovi řeč o věrnosti a příchylnosti hodných vojáků k svému kamarádskému veliteli. Začal vesele s humorem, ale brzo mu došla výřečnost, hlas se mu lítostivě podtrhl, a málem byl by se dal mysliveček do pláče.

Přijímaje jejich dary, Florian s úsměvem děkoval a rozehříval se jako sníh na slunci, kdežto před chvílí spatřoval na světě jenom špatné, bídné lidi a samou ničemnost, ze které vyjímal toliko Malku, nyní shledával, že jsou vedle ní také ještě jiní dobří lidé, a ti ho měli rádi, světlem upřímné oddanosti a přátelství zapuzovali tmu jeho vlastní špatnosti.

A již také z těch nedávno bídných vylučoval Antoše Chomiaka, Emana Dezorta a shovívavě též Jakuba Ledru a uvažuje o jejich lepších stránkách řadil je vedle Tarantíka a Bělohříbka do družiny vůbec dobrých a těch, kteří jsou hodni pardonu a schopni trvalého polepšení.

Popíjeje a čím dále s větším gustem si pokuřuje, ve vratkosti své povahy přecházel z říše stínu a chmur do světa klidu a vyjasnění. Eh, není snad u něho dosud všecko ztraceno, pomyslil si, snad ještě nezapadl, neklesl tak hluboko, aby se mu nepodařilo opět se vydrápati z toho duchovního bahna na suchou a čistou půdu

Značně se mu ulehčilo, jednak tím vínem, jednak těmi růžovějšími myšlenkami a náladou, kterou v něm vzbudila návštěva upřímných a oddaných vojáků. Uznával, že není příliš těžko býti dobrým, a že svědomí dobrých je jako pírko lehké proti těžkému a černému olovu vinníků.

Ano, bude zase hodným, své cti dbalým četařem Florianem, již nikdy se nedopustí takové ohavnosti, jako se dopustil včera v kantině Rubínově. Vždyť vlastně není ani žádným příliš těžkým zločincem. Nekradl dosud, neloupil, nevraždil, nedopustil se ničeho, zač v našem smyslu slova mohlo by se mu právem říci padouchu. Jediná nejhorší věc, jediné největší provinění týkalo se Malky, ta včerejší jeho urážka byla veliká sice, na pohled neodpustitelná, ale opravdová láska snad by na ni přece mohla časem zapomenouti, taková vroucí, upřímná láska, jakou nalezl u Malky, přece snad by ještě dovedla napiati zlatý most nad propastí jejich rozdvojení.

A mysle opět něžně na Malku uvažoval, co všechno učiní, až se vrátí na svobodu.

Odhodlaně vejde do kantiny a řekne Rubinovi: „Mordche, co jsem tu předešle vyváděl, to byla hloupost, bláznovství, mluvilo ze mne tvoje víno, nedbej toho, zapomeň. Vybouřilo se ze mne takové nesmyslné klukovství — no, jaké pak dlouhé řeči, vždyť mne přece znáš, teď už jsem zase starý a poctivý četař Florian."

Potom se obrátí k Malce — ani dosti málo nepochyboval, že Malkah bude státi za pultem, krok ode dveří do přístěnku, kde obyčejně stávala, aby hned opět mohla zmizeti — a beze všech omluv skloní před ní provinilou hlavu a řekne: „Jsem veliký hříšník, neprosím však za odpuštění, žádám toliko za svůj trest, ať je jaký je, ať rozhodnete jak rozhodnete, ortel váš bude vždycky spravedlivý."

A s takovým předsevzetím usnul, když ho asi za hodinu Tarantík a Bělohříbek opustili. Jen ještě do vyprázdněné nádoby nalili vody, dali do ní kytici a přejíce dobré noci odcházeli srovnat mladé údy na své slamníky.

Z nejlepšího spánku byl probuzen poddůstojníkem ze strážnice, který uváděl do vězení nového provinilce. Jakoby se byl pytel s nimi roztrhl v té krátké době. Někdy kriminálek byl po několik dní prázden, ale teď ve dvacítičtyřech hodinách, pyšně se svou důležitostí, přijímá již čtvrtého trestance

Byl to dobrý, tichý, vždy mírný a ke každému nanejvýše šetrný podmyslivec Urbanec. Mluvě jako obyčejně ze spaní zle nadával setníku Grohovi právě v oné kritické chvíli, když setník vraceje se z důstojnického kasina uznal za dobré podívati se ještě mezi spící mužstvo své setniny. Domníval se, že dopadne dřímajícího podmyslivce ode dne, ale zatím stal se bezděčným posluchačem Urbancova krasořečnění.

Kdyby to byl setník Groh slyšel sám, byl by v pochopitelné moudrosti mlčel a tiše se klidil po svých Ale v tom okamžiku stál vedle něho ustrnulý poddůstojník ode dne a ještě zkoprnělejší svobodník, kromě toho nedaleko na slamníku dusil smích švec Lachoutek, který jistě hned nazejtří si pospíší rozhlásit onu zpropadenou událost všem myslivcům, a ti se na ni s posměchem vrhnou jako hladová smečka.

Nevěda v těch nesnázích nic lepšího, kázal udiveného a rozespalého podmyslivce odvésti do vězení.

„Zejtra ráno k raportu!“ dodal, když Urbanec na něho upřel v dlouhé otázce zoufalé oči.

„Zejtra ráno k raportu, a teď mmmarš!“ opakoval, když podmyslivec se pokoušel otevříti k omluvě ústa.

A nazejtří byl pan setník Groh v neméně špatné míře. Urbance odkázal k praporními raportu, ať si o tom choulostivém případě rozhodne pan major v Gacku. Ale zchladil si žáhu aspoň také na Florianovi. Kázal ho vyvolati z vězení k raportu, kde překvapený četař se dověděl, že myslivec Schneider z jeho čety, ukazuje dnes ráno doktoru Taussigovi zarostlý nehet na palci, měl ukrutně špinavé nohy.

Snad si jich nemyl od té doby, co byl na vojně.

Myslivec Schneider dostal tři dny vězení a velitel čety pan Florian čtrnáct dní kasárníka za to, že nedohlédal na žádoucí čistotu svých podřízených vojáků. Schneidra odvedli hned na strážnici a do vězení, kde vystřídal zatím již vyspalého pekaře Klause, jenž s podmyslivcem Urbancem, čím dále nešťastnějším a zoufalejším, nastupoval obávanou cestu k přísnému Gacku. Nic už nebylo dbáno zarostlého nehtu Schneidrova ani jeho nohou, stále ještě neumytých.

Četař Florian chtěl u raportu setníkovi vysvětliti, že za ty špinavé nohy nemůže, že Schneider byl komandován v Gacku ve skladišti vojenských potřeb a že se vrátil k setnině právě včera a ve chvíli, kdy on, četař, musil se odebrati do vězení, a že tedy vůbec ani při největší vojenské horlivosti nebylo možná prohlédnouti jeho tlapky. Ostatně Florian, ač znal mnoho svých poddůstojnických povinností, přece dosud ani si nepomyslil, zač za všecko je také zodpověden.

Ale setník ve své mrzutosti nedal mu domluviti a odbyl ho rozhodným rozsudkem:

„Halten sie Maul! Napište mu,“ to řekl obraceje se k nadmyslivci Literovi, „čtrnáct dní kasárníka, počítaného ode dne, kdy si odpyká svůj nynější trest. Beztoho dostal tenkrát až k smíchu málo.“

Skřípaje zuby vracel se Florian do vězení k Chomiakovi a k své vadnoucí kytici.

„To je mrzkost!“ ulevoval si. „To je největší nespravedlnost, jaká se kdy udála pod sluncem! Ale dobrá, podrobím se a odpykám si toho kasárníka a pak se budu hlásit k prapornímu raportu. Budu si stěžovat, že jsem nevinně dostal ten trest, a pak si to zas odskáče setník!“

A tak to šlo dále za těch pět dní, co mu bylo souzeno prožíti v temné a smrduté žalářní kobce.

Bylo tam hodně fádně, ale chvíle nudy a mrzutosti přece jen se střídaly s hodinami dobré míry, které nastávaly zvláště večer, kdy myslivci za nepřítomnosti důstojníků v baráku přicházeli na strážnici na táčky. Vypravovalo se vesele, zpívalo se, kouřilo se do tmy v onu rozkošnou dobu červnovou, kdy soumrak se protahoval téměř až do desáté hodiny.

Ještě dvě jiné drobné událostí zpestřily všední šeď Florianova pětidenního věznění.

Třetího dne přivedli totiž do žaláře svobodníka Otčenáška, protože časně z rána zapomněl dát vynésti z baráku kbelík jakési nečistoty. Bylo to něco podobného jako nový trest Florianův v příčině neumytého Schneidra.

A čtvrtého dne večer utekl stráži náš výtečný vozatajec Antoš Chomiak.

Řekl na strážnici, že chce ven, i poslali s ním jednoho myslivce. Antoš na dvoře baráku jako líně se ubíral k malé dřevěné budově, a myslivec čekal, až se vrátí.

Když Antoš dlouho se nevracel, myslivec šel se podívat za ním, ale vozatajce tam již nebylo, jako duch mezitím zmizel ve vlahé červnové noci, a to dokonce snad přes nízkou střechu.

Nastal poprask na strážnici i v baráku, všichni hledali a již také se strojili stíhati odvážlivého desertéra.

„Jen aby si nic neudělal!“ obával se velitel stráže.

Florian jenom se zasmál té bláhové domněnce

„To neznáte Antoše," pravil konejšivě, „ten si dělá ze svých desíti dní méně, než kdyby mu někdo vytrhl jediný vous z namydleného kníru. Nedělejte hluku a vyčkejte do rána, však on Antoš jistě bude nalezen, jestli že sám se nevrátí."

A vrátil se, skutečně, asi za půl druhé hodiny, v náručí něžně přinášeje svého kocoura.

Popadla ho nevýslovná touha po Jeremiášovi, proto neodolal, musil se za ním podívat. V konírně se dověděl, že kocour ráčil za soumraku odejíti na procházku a dosud se nevrátil.

Buď si vyšel na zálety a neměl asi úspěchu, poněvadž nepochybně nikde v širém okolí nebylo žádné kočky. V této příčině měl asi tak málo naděje, jako jí měli v těch končinách vojáci. Anebo probudil se v něm pud lovecký, a vyšel si do stráně na ptáčky.

Konečně tedy po dlouhém volání kocour najednou něžně mňoukl a otřel se o Chomiakovy nohy. Předl spokojeně, když jej vozatajec zvedl k prsům a vracel se s ním radostně do vězení.

Přivítali ho jednak s nadávkami a jednak s jásotem. Velitel stráže mu hrozil, že ho nazejtří požene k raportu, a že Antoš za svůj útěk dostane nejméně rok nebo půl druhého léta.

„Ale nehněvejte se, pane podmyslivče, vždyť se nic nestalo," pravil Antoš dobrácky, „a podívejte se tuhle na mého kocourka. Pohlaďte si ho — no, hleďte, jak na vás vyvaluje kukadla, hezká potvora kočičí!"

Zamračený podmyslivec začínal se již usmívati, a Antoš měl vyhráno. Nechal Jeremiášovi několik kousků komisního guláše a teď ho laskavě nutil, aby jen se dal bez ostychu do večeře.

Ale kocour nestál o guláš, čichl k masu a nechal ho, byl patrně syt chutnější divočinkou, proto Antoš snědl zbytek sám a když vyslechl Florianovo mravoučné napomínání, jaké se odvážil lehkomyslnosti, a že ten celý Jeremiáš nestojí za to, šel se natáhnout na svou houni.

Stále ještě spokojeně předa kocour se mu schoulil u hlavy, a za krátko oba sladce usnuli, nevzpomínajíce ani, že jsou ve vězení, a nepřipouštějíce si nijakých obav před budoucností.

Antoš Chomiak byl poněkud zarmoucen až teprve odchodem Florianovým. Prosil četaře, aby ho někdy přišel navštívit, zasteskl si, jak mu teď tuze pomalu bude ubíhati jeho dalších pět dní. Měl již také nepříjemnosti se stráží, opět to zavinil Jeremiáš.

Antoš bál se totiž pouštěti kocoura ven, aby mu zase neupláchl, a zvíře dělalo v koutech vězení všelijakou nečistotu.

Ochotně a hned to sice Antoš odstraňoval a zahlazoval po tom všechny stopy, ale vojáci najednou byli příliš nedůtkliví a horšili se na každou takovou maličkost.

Četař Florian rovnou z vězení šel ohlásit nadmyslivci Literovi, že ukončil jeden trest a začíná hned druhý, totiž toho čtrnáctidenního kasárníka, neopominul však při tom dodati, jak si pak půjde stěžovat na nespravedlivého setníka. Měl ukončení prvého trestu také odhlásiti u obvyklého raportu, ale dříve ještě, než k tomu došlo, přišel nadmyslivec Litera k jeho slamníku a s úsměvem mu zvěstoval neočekávanou zprávu.

Že prý se má hned připraviti, za hodinu půjde s patrolou do Graba vystřídat poddůstojníka, který se tam roznemohl. V Grabu byla jedna četa Grohovy setniny, s četou tam byl poslán poručík John, a žili tam v horách a pralesích jako divoši. O posádce v Grabu mluvilo se v bataillonu vždy s despektem jako o sebrance, od které je lépe býti dále. Pan setník Groh jejímu hospodaření nevěnoval ani valné pozornosti jako něčemu, co nelze již zlepšiti a na čem také již nelze ničeho zkaziti.

S poručíkem Johnem před nedávnem trochu se nepohodl, proto poručík John byl nyní v Grabu.

„Tam si oddychnete," povídal nadmyslivec četařovi, „tam budete jako za větrem. S poručíkem Johnem je zlatá vojna, kromě snadné služby nebude nic na práci, a s panem poručíkem budete hnedle dobrý kamarád, jen dovedete-li s ním, jak se sluší a patří, mazat šišku."

„To vím, v tom ho znám," přisvědčoval Florian, „ale co můj kasárník?"

„I mlčte, proto vás setník posílá do Graba, aby už jste mu dal i s tím kasárníkem pokoj. Váš trest padá teď sám sebou a s ním ovšem taky vaše stížnost — rozumíte?"

(Pokračování.)

KAREL PISKOŘ.

ZTRACENÝM NADĚJÍM.

Kol mého okna s náladou jde tesknou
k hřbitovu průvod skoro den co den;
na rakvi citů démanty se lesknou
a za ní vždy jde někdo uslzen.

A den co ten též mizí ta či ona
z mých nadějí, jichž tisíc srdce sní,
jak s sebou by je mrtvý bral, když koná
kol mého okna cestu poslední.

V. JIŘINA:

ZA PIOU DE' TOLOMEI.

(Dokončení.)

Rodu Tolomeu, věrnému a stálému přívrženci Guelfů, dostalo se té cti, že mohl uvítati pod svojí střechou — v tomto právě paláci, který prý jest nejstarší v Sieně — Roberta d'Anjou, krále neapolského a náčelníka Guelfů v Italii.

Palác střeží bronzová vlčice na žulovém podstavci, dílo Dominika Arrighettiho; naproti paláci přes náměstí stojí kostel sv. Cristofora, kde nalézá se na hlavním oltáři socha blahoslaveného Bernarda Tolomei.

Střízlivě jednoduchým portálem vstoupil jsem do paláce; hned v klenutém průjezdu, kde dunivě zněly kroky, potkal jsem nahrbeného starce. Uvítal mne nezbytným ‚buon giorno signor!' a vyslechl s dobráckým úsměvem v olivové, vráščité tváři moji žádost, bych směl si prohlédnouti komnaty paláce.

Když jsem mu objasňoval svůj zájem, pokyvoval hlavou a upřev na mne černé své oči, z nichž ještě sršel oheň energie a chuť k životu, řekl tázavě: Anche lei? — a vysvětloval mně ochotně že propadl jsem omylu, jako snad všichni cizinci, kteří pokládají palác Tolomeů za rodný dům Pie de' Tolomei, vzpomenuté božským Dantem.

Rozpovídal se nadšeně o slávě rodu, o kráse Sieny a celé Italie a poučoval mne s živou gestikullací jak dostanu se k cíli své touhy, k rodnému hnízdečku legendární Pie, známému ‚casa della Pia'. Příval slov krásné řeči toskanské — v Sieně prý se mluví a píše nejryzejší vlastinou — řinul se mu z úst, jméno na jméno, samý letopočet, občas jadrné pořekadlo, takže jsem nakonec byl rád, že jsem si zapamatoval aspoň jméno ulice via San Pietro.

Proběhl jsem rychle třídou Cavourovou a ulicí Via Umberto I. Tam zeptal jsem se spanilé sieňanky na Via S. Pietro. Šla náhodu týmže směrem a nabídla mi s rozkošným úsměvem, že mne doprovodí. Ženy sienské byly a jsou pověstny po celé Italii jemnou krásnou a gracií... Litoval jsem proto velmi, a byl jsem nemile překvapen, když za několik málo minut mně ukazovala rozkošná průvodkyně drobnou ručkou na dům sousedící s palácem Buonsignori a řekla vesele: Ecco la casa della Pia. Addio Signor! a pokynuvši mi černou hlavinkou vzdalovala se rychle jako krásné zjevení.

Zpozorovala patrně moji nelibost a volala ještě z dálky s čtveráckým úsměvem: Buon viaggio! Šťastnou cestu... tušíc as dobře vrozeným smyslem krásné ženy, že bych nejraději — ovšem — několik dní — vůbec neodjížděl ze Sieny. Sotva však jsem pohlédnul na dům Piin, ihned náležely jen jí všechny mé myšlenky, a krásná neznámá byla prozatím zapomenuta.

Casa della Pia, zvaná také Palazetto-paláčik (snad proto, že má pouze sedmdesát komnat), jest roztomilé stavení slepené z cihel, prastarý šlechtický dům, soudobý asi s blízkým kostelem sv. Petra.

Mladistvý a žoviální »portinaio« provázel mne celým domem vysvětluje neúnavně historii paláce a legendární Pii. Palác náležel prý původně hrabatům Pannochieschi da Pietra, pánům hradu v Maremmě Crossetanské, kde vězněna žárlivým manželem, který podezříval ji z cizoložství, zemřela otrávená a vyssátá horečkou malarie a lásky, nešťastná bytost sienská Pia, vzpomenutá slavnou tercinou slavného pěvce.

Pověst více než legendární, něžná, věčná, již ústa svěřují ústům, pokolení odkazuje pokolení, již věk nový od starého přejímá a která koluje dodnes kolébkou Toskany vypravuje, že ve vznešeném tom domě žila Pia, dcera šlechtice sienského Buonconta Guastelloniho, vdova po Baldovi Tolomei, podruhé provdaná za Nella nebo Paganella da Pietra. (Jul. Zeyer vypravuje v ‚Letopisech lásky', že byla Pia pouze zasnoubena v mládí, u věku 9ti let, Sandrovi Ghizimu; když však brzy po zasnoubení Sandrův otec odešel z města upadna v podezření, že kul pikle proti městu, odešel i Sandro a tím všechny svazky byly zrušeny. Vůle rodičů dala pak Pii za chotě Nella z Pietry, slavného a šedivého vítěze nad Florentskými a jejich spojenci.)

Zevnějšek domu Piina, krásná façada se středověkými, dvojkřídlými okny, uprostřed ozdobenými štíhlým sloupovím s půvabnými hlavicemi, jest krásným úkazem čistého, primitivního slohu gotského. Když projdeme prostranným vestibulem, zjeví se nám nádherné schodiště spirálovitě točené, — l'escalier en limaçon (scala a lumaca) — vinoucí se kolem sférických stěn duté věže. Z jednoho okna, jež otvírá se z tohoto schodiště, zvaného ‚scala segreta della Pia', jest překrásný rozhled: úchvatné panorama města, okolního venkova a vzdálených, vzdušných hor toskanských s lesy.

Když pohlížel jsem tím oknem na moře střech paláců a kostelů, kam chodila Pia se modlit s chůvou, na kathedrálu, kde vznítil spanilý zjev bohatýra sv. Ansana, patrona města, v nevinné, filiální duši dívky první, temné záchvěvy lásky, jimž nerozuměla — prchala přede mnou nahmatatelná skutečnost a rozumová jistota, a ta legendární Pia, opředená zkazkami naivního lidu a fantasií velkých básníků byla mi mnohem bližší a jasnější, než osoby vycizelované brkem pilné-

ho historika, jimž věnovány jsou foliamty detailů a anekdot.

Vzpomněl jsem pravdivých slov Zeyerových v Plojharovi: Legenda — historie. Je velká otázka, na které straně větší pravda...

Zamyšlen, sestupoval jsem tajnými schody Piinými zpět do prostranného, pustého vestibulu a tiše vyšel jsem z domu, provázen jasným jejím obrazem. Tu vzpomněl jsem si na slavnou Fontebrandu »věkoslavný fontán jasných vod«, jež opěvuje Zeyer v úvodu k eposu Pia de' Tolomei, pod jejímiž oblouky zastavil se Dante, hledaje úkrytu před žhavými polibky slunce a již vděčně pak vzpomněl v básni své, zatoužil jsem spatřit Fonte Brandu, již věnoval Boccaccio povídku, a již Alfieri oslavil sonettem.

Vrátil jsem se zpět na náměstí Tolomeu a odtamtud sestoupil jsem strmou cestou kolem domu sv. Kateřiny, via Benincasa, na jejímž konci překvapilo mne malebné okolí obklopující Fonte Brandu. Proslavená fontana, krásná svými arkadami a oblouky, velmi bohatá na vody, jež shromažďuje z chladných lesů modrých Apennin, i na romantické vzpomínky, jest výtvorem Gelaminovým (XII. st.). Jméno své přijala ve středověku od rodiny Brandi, a po ní pokřtěno jest i malé údolí, jež odděluje pahorky na nichž vypínají se proti sobě dva chrámy: le Metropolitana a S. Domenico.

Poslední vzbuzuje domněku, že sřítí se každým okamžikem se svého kamenného podstavce.

»U Fonte Braudy vždy jsem myslival
na Piu z Tolomeů...
a zajisté, že mnoho, mnohokrát
zrak její zrcadlil se v hladině
vod Fonty Braudy, když se vracela
z niv sienských, kde květy trhala
v stín paláce...« —

Známá, krásná hudba Zeyerových veršů, zněla mně v duši, když procházel jsem se dlouhými, chladnými arkadami fontany, kde štíhlé ženy sienské praly prádlo za veselého hovoru a smíchu.

Lesklá hladina téže fontany byla věčným a mlčelivým svědkem nahodilého setkání Pie se Sandrou, který překvapil ji při pobytu jejím v Sieně, kam vrátila se na čas s Nellem, viděla Piu sklánějící se nad chladnou vodou s pohybem uštvané, něžné laní, zrcadlila její uleknutí, když spatřila v křišťálu vody vedle svého obrazu, krásnou úhlednou tvář mladého muže...

Liknavý hlas rozladěných hodin vyburcoval mne bezohledně z krásného snění; na věži blízkého kostela odbíjely tři hodiny.

S uvědoměním pokročilého času přihlásila se též mocná únava a malátnost, přirozený následek úmorného parna a několikahodinné chůze po tvrdé dlažbě příkrých ulic.

Rozhlednul jsem se naposled po památném okolí Fonte Braudy a dal jsem se vzhůru do města.

Zbývající čas do odjezdu vlaku odpočíval jsem v chladném loubí Caffè Greco, naproti překrásné Loggii dei Mercanti — nyní Circolo degli uniti —, jež velmi upomíná svým jemným slohem na Loggii dei Lanzi ve Florencii.

Parné odpoledne vyklidilo téměř úplně ulice. Zlatitý, opojný vzduch chvěl se nad rozpálenou dlažbou; všude bylo ticho jako po vymření.

Pročítal jsem dychtivě »nejnovější zprávy« milánských listů — pět dní starých — a chladil jsem se znamenitou zmrzlinou, jež provázela mne svou jemnou chutí po celé severní Italii.

Rychlé drobné kroky oživily pojednou smutné ticho via Umberto. Uvítal jsem radostným pohledem čtyřnohého rušitele — malého, roztomilého oslíka, který chutě táhnul vůz vrchovatě naložený zeleninou a oranžemi. Za vozem klátila se herkulská postava majitele šedého ušáka, který si prozpěvoval sytým barytonem popěvek vévoduv z Rigoleta: La donna è mobile qual piuma al vento...

Před logií zastavil svého čtyřnohého kamaráda, zavedl jej do chladného stínu a odcházel houpavým krokem, pokračuje v příliš otřepané a přece krásné arii.

»Pur mai non sentisi
felice appieno
che su quel seno — non liba amor!« —

Končil zvýšeným, plným hlasem a zmizel v nízkých dveřích blízké hospůdky.

Opuštěný oslík dal brzy průchod své nespokojenosti s nepřítomným pánem, který projevil tak hanebný smysl pro spravedlnost, zanechav šedého pomocníka na suchu, zatím co sám statně popíjel. Chvíli se rozhlížel na všechny strany, zastříhal bojovně ušima a pak začal hýkat tak bolestně a táhle, že by byl vzbudil soucit i v herkulském veliteli, kdyby byl on mohl zaslechnout spravedlivé, jeho stížnosti. Ten však byl hluchý k jeho nářkum, a oslík nepřestával: vytrvali byli oba stejně...

K večeru unášel mne vlak k Florencii; známá, ráno projetá krajina prchala do zadu, jako změněná večerním osvětlením, jež rozlévalo se všude světlou krví, kde z jitra zlatem plálo. Modravé vrcholky vzdálených hor rýsovaly se ostře v rudé záplavě hasnoucího slunce. Odjížděl jsem nerad ze Sieny, a když jsem se blížil k Florencii, opakoval jsem si v duchu případný veršík Dantův:

Vegno di loco ove torna desio —
přicházím z místa, kam toužím zas' se vrátit. —

Tutéž touhu a naději vyslovil jsem při odjezdu z Benátek, Bologni, Janova i Florencie, to je pravda. Sienu však mám přece nejraději: snad proto, že Piu zrodila...

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JAROSLAV VRCHLICKÝ. Vyhovujeme přání, projevenému důtklivými dotazy, a oznamujeme přátelům a ctitelům mistrovým: Je pravda, že básník delší dobu neopustil svou pracovnu, která se mu stala tak nepostrádatelnou, že v ní má i svoje lože. Spí mezi svými miláčky, mezi svými knihami, několik krokův od svého psacího stolu, po němž se mu ovšem nevýslovně stýská. Přátele Jaroslava Vrchlického znepokojuje, že už ho dávno nikdo neviděl v průvodu oddané choti na ulici. Docházejí na Palackého nábřeží a dívají se do oken, u nichž by tak rádi spatřili výraznou hlavu básníkovu. Jaro, na které se mistr tolik těšil, zklamalo ho v nadějích. Dnes je situace potěšitelnější. Vrchlický vyšel si už zase na procházku, a v rodinném kruhu se znovu uvažuje, kam by se měl mistr na zotavenou uchýliti. Básník má nezlomnou důvěru v návrat svého otřeseného zdraví. Řekl ve dnech právě minulých k jednomu ze svých nejvěrnějších přátel: „Doufám, že se uzdravím, že svou chorobu zdolám, a pak se budeme zase docela jinak setkávat." — —

STUDENT SELFMADEMAN. V Americe jsou studenti, kteří si docela jinak pomáhají k prostředkům, aby mohli dostudovat. Naši zůstali věrni starému, patriarchálnímu způsobu — dávají po celý rok kondice, a oddychnou si ovšem jenom o prázdninách. Není tento systém nejsprávnější — pro leckohos mělo toto napjetí osudné následky. Chudí hoši, toužící po vzdělání, draze platí tuto svou krásnou, ušlechtilou tužbu. Jsou to staré, žalostivé stesky. Jsou studenti, kteří mají několik kondic, z jedné spěchají do druhé, uštváni a unaveni vracejí se do své vychladlé studentské mansardy; musí ovšem vyčerpati do krajnosti zbytek sil, aby čestně dostáli i vlastním svým povinnostem. Však není pořídku případů, kdy napjatá struna praskla.

Stalo se mnoho na prospěch studentů, odkázaných na sebe samy. Lidumilové organisovali pomocné akce, jimiž plavcům bez vesel uleveno; jim děkujeme, že mnoho nadějných snaživců zachráněno před neblahým vysilením. Praktičtí Američané i tu našli si docela jiné, pohodlnější cestičky, vydatnější prameny příjmů. Studenti tamní o prázdninách vynajdou si zdroj příjmů tak vý-

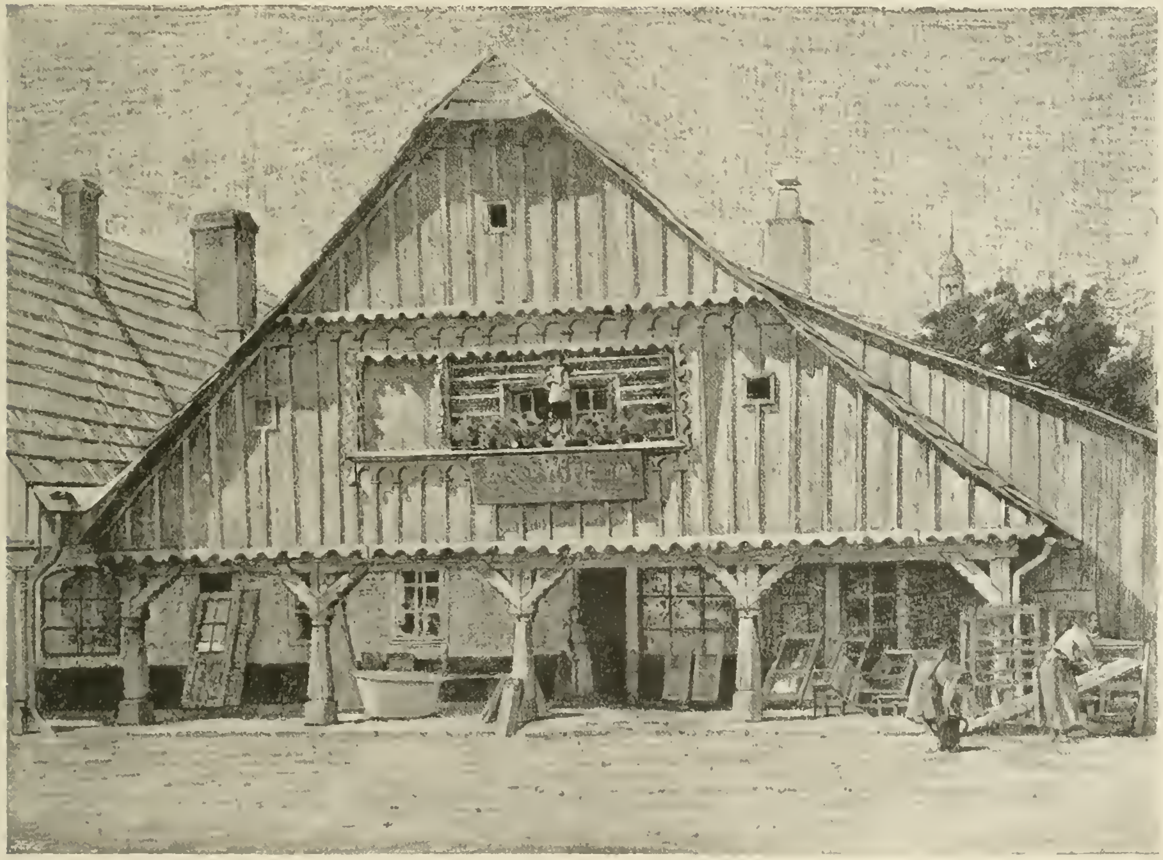

A. PAPÁČEK: STARÝ DŮM U VRCHLABÍ.

hodný, že se zabezpečí na celý rok. Přijdou ovšem o prázdniny — ale za to se mohou po celý rok věnovati nerušeně studiu. Najdou-li práci, která nevysiluje a která jim poskytne dosti volného času pro oddych a zábavu, tím líp ovšem pro ně. Ve velikých amerických městech ztratí se člověk jako písek v moři. V millionovém městě je pro obratného a vynalezavého pracovníka zaměstnání na výběr. Není žádnou zvláštností, zastihnete-li studenta — ve funkci číšníka. Jsou prý hledáni tito junáci a dobře placeni — jsou to mladí, vzdělaní, svěží a svižní lidé, kteří prý zejména při velikých hostinách jsou vítáni a znamenitě se osvědčili. Jiná země, jiné mravy, jiné platy. U nás by se na takového selfmademana pohlíželo Bůh ví jakýma očima, nemluvě o tom, že by luze špatně pochodil a že by si mnoho nevydělal. V Americe prakticky provádějí pořekadla a hesla U nás jsou jenom v čítánkách, ob čas jimi spisovatel prošperkuje svoji povídku — ale ještě se podle nich neřídíme. Každá práce šlechtí. Pravda — ale konáme z pravidla jenom jednu, a za všechny ostatní se stydíme Uznáváme, že čas jsou peníze — ale co drahého času promarníme a prolelkujeme!

Nejsme národem selfmademanů, lidí, kteří se zmohli vlastní silou. To je, bohužel, naší velikou vadou. Jsou ovšem vzácné výminky, ale i těch je tak málo, že o každém takovém člověku, jenž vlastní silou si pomohl k úspěchu, významu a jmění, mluvíme jako vzácném případu. Už třicet let slyším pohádku o muži, jenž má v Praze velký hotelový palác. Prstem si naň ukazujeme a říkáme: „To je chlapík … dnes má millionek, a věřil-li byste, že přišel do Prahy bos a že „U zlaté husy“ cídil nože a vidličky, že metl podlahy? Jinde je takových selfmademanů armáda, o každém druhém millionáři se vypravuje, že míval za podušku jenom svoje ruce — u nás se na takový vzrůst trpaslíčka v obra díváme pořád jako na pohádku. Nemáme zkrátka ještě v krvi, považovat to za něco přirozeného, co se rozumí samo sebou. Naším ideálem je pořád ještě — služba pod dekret s pensí! Tisíce a tisíce našinců si neuvědomuje, že obratný cvočkář, jenž rozumí svému dílu a dovede je prodat, je na tom tisíckrát líp, je samostatnější, a možná, že je důležitějším článkem v národním řetězu, než závislý gážista.

Na všechno dojde — snad i v tomto směru se dočkáme změny. Jsou toho potěšitelné důkazy Každý takový případ měl by se zaznamenávat. Exempla trahunt. Můžeme se pochlubiti podnikavým studentem selfmademanem. Býval holičem, šel studovat, a dostal se až na universitu. Jako znamenitý student našel útočiště v koleji. Je pilný hoch, je řádný student — dospěl mety, má vlastně vyhráno — udělá zkoušky, sežene protekci a urve nějaké to praktikantství Ale chlapík nejde za svým cílem vyšlapanou cestičkou. Má skorem tři měsíce prázdno. Čas jsou peníze! Rád by něco viděl, poznal svět a jiné lidi, jejich rozvoj, jejich práci, naučil se modernímu, světovému jazyku. Ale kam jít, když kapsa prázdná? V podnikavé hlavě zrodil se výborný nápad. Bývalý jeho mistr, u něhož se kdysi učil, je holičem v anglické metropoli. Londýn! Dva, tři měsíce tam pobýt! Co by to znamenalo pro jeho rozvoj, pro celý život, nahlédnout hodně důkladně do tajů těchto arcipraktiků! Pojede za svým mistrem, stane se jeho pomocníkem, čestně se uživí — a mnoho, získá … Šťastnou cestu, dobré pořízení — studiose selfmademane! Dr. *R. J. K.*

Z PODKRKONOŠÍ. I z těch horských krajin našich rychle mizí bývalá svéráznost. Průmysl, který tu zapustil hluboké kořeny a častý styk se světem ostatním setřel s obyvatel původní rázovitost z větší části, tak že setkáváme se se zjevy typických obyvatel horských zákoutí už poměrně zřídka, a budovy zdejší, které déle vzdorovaly, padají jedna po druhé. Pan prof. Papáček zachytil na prázdninných toulkách hbitou tužkou několik takových karakteristických staveb dřevěných, z nichž zvláště domek Vrchlabský vyznamenává se zajímavými tvary lidové architektury. *—ř.*

OASA. (Veselá hra o 3 dějstvích od Karla Želenského) Je pokračováním, druhou kapitolou autorových Tažných ptáků. Spisovatel zahajuje ji illusí, se které serve průběhem hry poslední plátéček pozlátka. Na scénu vstupuje originální muž, prototyp venkovského divadelního ředitele, o nichž slýchali a čítali jsme sympatické zvěsti. Dokonce byli někteří z nichž považováni za pomocníky našich buditelů. Vidíme charakteristickou, krásnou hlavu, posypanou sněhovým popraškem. Zjev jeho je imposantní, mluva jadrná, originálními obraty pestřená. Je unaven, uštván nezdarem — hledá oasu na poušti strastiplné svojí poutě. Něco z Tylovy tragedie jakoby zavanulo z jeho zlomení. Těšíš se v duchu na výsek ze života tohoto komedianta, jenž je hercem a rekem ve spaní, jak se o nich říkává. Ale pan direktor není tím, na co maskou, svou vstupní scénou, celým založením ukazoval Pravda, je to zvláštní člověk, skoro podivín — ale zároveň pravzor divadelních ředitelů, kteří kočující herectvo na velikou škodu jeho intencí a poslání zdiskreditovali.

Řekne se: s takovými lidmi na pranýř. Zdá se, že měl Karel Želenský tento úmysl. Veselého, kromě několika vtipů a humoristických nápadů, není ve hře nadbytek. Naopak, celé její ovzduší je dusné. Patron společnosti je schopen každého činu, jen aby si pomohl z rozpaků. Intrikuje, denuncuje, herce vyssává, podvádí, kdo mu do rány přijde, pytlačí, je to zkrátka člověk, jenž těží ze svého jaksi exceptionelního postavení, ze sympatií, jimž se herectvo po dnešní dobu a přes všechna sklamání, jež důvěřivému publiku připravilo, v dosti značné

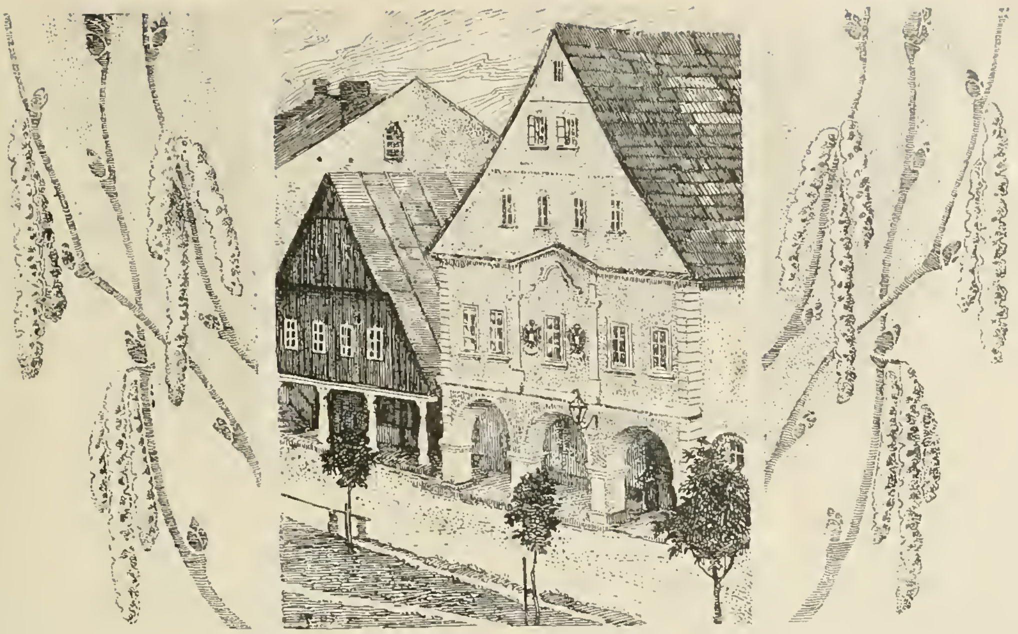

A. PAPÁČEK: Z PODKRKONOŠÍ.

míře těší. Je zajímavo, že v této situaci octlo se také premiérové obecenstvo. Takový taškář vypadal by jinde docela jinak a jistě by hru vážně ohrozil — ale i my jsme pořád ještě ve vleku tradic, přezíráme krkolomné kousky direktorovy, v duchu je omlouváme a ochotně odpouštíme, protože přehmaty tyto provádí — divadelní ředitel, quasi umělec, jímž po dnes ještě mnoho se promíjí. Jiná je otázka, podlehl-li i pan autor tomuto prazvláštnímu názoru. Klonil bych se spíše k náhledu, že tu probleskuje peprná satira. Drobný, nezkušený člověk venkovský vidí v takovém divadelním principálu cosi povznešenějšího nad ostatní smrtelníky, nad jejichž výstřednostmi třeba obě oči zamhouřit. A tím vysvětluji si, proč autor s takovou hravostí přenáší svého hrdinu přes strouhy a močálky, při čemž vydatně spisovateli pomáhal herec, jehož výkonem jakoby prozařovala jízlivá radost nad lidskou bláhovostí, která dovede se zamilovat i do takového pofouchlého a sobeckého chytráka a obdivovat dokonce slabosti, jež by u jiného bezohledně kritisovala a trestala. Předností hry jsou svižně malované obrázky z prostředí, jehož je Želenský výborným znalcem, hojnost drobností, ne právě běžných úsloví, pečlivě na břehu života nasbíraných a obratně uplatněných, živý dialog a dovednost jednotlivé figury přiléhavě charakterisovat. Kus je označen jako hra, v kterémžto označení z pravidla bývá zahrnuta captatio benevolentiae. Autor kupí tolik detailů, zaujme diváka a posluchače překotností života na scéně tak, že ani neznamená, jak naivnince je dějová kostra zkloubena. Ředitel setká se na zapadlé štaci se svou bývalou milenkou, která tu shání personál. Živá památka jejich poměru, klouček jako vítr, jde se vykoupat zrovna ve chvíli, kdy jeho tatínek prohlíží a vyprazdňuje vrže. Zachrání chlapečka před utonutím a vydláždí si tak ovšem cestičku k definitivní, jak doufáme, dohodě s maminkou. — Do třetího aktu shrnul pan autor vůbec uzlíček smírů a zakončil pointou, jež korunuje prohnanou vychytralost páně principálovu, aby byl podán důkaz, že není na tom človíčku poctivé nitky. Hra byla provedena ve svižném tempu. Kolem autora a jeho hlavní role kupí se řada episodních postav, z nichž většina našla dobré interprety (Paní D a n z e r o v á na př., paní H ü b n e r o v á, pp. S e d l á č e k, W i e s n e r, M a t ě j o v s k ý a P o l á k). Autor poutal ovšem k sobě pozornost dvojím směrem — jako autor a jako interpret hlavní role. Byl zahrnut tak lichotivými projevy po každém jednání, že pustí se jistě s posíleným sebevědomím do práce, aby nezůstala jeho Oasa dlouho na poušti! *J. H.*

GALERIE PLASTIK V HOŘICÍCH, založená energickými občany tohoto přívětivého města českého severovýchodu, zaznamenává přírůstky d a r e m od Suchardy, Amorta, Mařatky, Šalouna, Maixnera, k o u p í od Kofránka, Španiela a Šimona. Galerie zamýšlí dát vytesati Bílkovy Slepce a Levého Adama a Evu; obé v mramoru. Také Bílkův Mojžíš ve dvojnásobném měřítku bude asi vytesán, jako vůbec chystají Hořičtí ještě leckteré umělecké překvapení. Sbírky plastik umístěny jsou v novém přístavku odborné školy sochařské, jich nejkrásnější část ozdobí však pěkné sady Smetanovy. — Galerie pod širým nebem jest nejkrásnější myšlenkou, vlastně skoro už skutkem Hořických.

HOŘICE A PRAHA! Hrdá metropole česká, naplněná pomníky velkých uměleckých period, nepocítila dosud povinnosti k současnému umění. Vše, co pro ně činí, jest, že užívá jeho služeb k dekoraci svých staveb. Umělecké sbírky její, nečetné a nebohaté, vznikly z počinu soukromého, zemská galerie založena panovníkem. Praha nemá sbírky plastik vůbec, krásné její sady i parky bohatých sousedních obcí jsou prázdny. To všecko jsou k omrzení staré a nechutné už stesky, a nepatří věru k projevům zvláštní bystrosti ani dobrého tonu, opakovati věci tak staré, známé i marné.

Ale někdy to člověku nedá! Není prý peněz — důvod, schopný ubíti kde jakou myšlenku. Než divná věc! Co v Praze pro nedostatek peněz je neuskutečnitelným snem, v nepatrných Hořicích jde hravě. S počátku pohliženo na snahy Hořických s nedůvěrou, ano i s útrpným úsměvem, dnes už vzbuzují respekt. A všecko je prací několika jednotlivců, kteří něco chtějí a dovedou obratně užíti daných poměrů. Resumé: nikoli peníze, iniciativa Praze schází, skutečná láska k věci i k městu a opravdová vůle, něco učiniti. A Praha, středisko české kultury, sama získá nejvíce, bude-li plniti svou povinnost. Zatím dala se předstihnouti Hořicemi

—ř. -

SKLIZEŇ PODZIMU. Napsal Fr. Herites. Drobné povídky, humoresky a črty, které náš proslulý autor v letech 1901—1908 za rozmanitých nálad svého tvořivého ducha napsal, shrnul nyní ve třetí svazek svých Sebraných spisu. Není v nich sice určité vnitřní souvislosti, nicméně mnohem lépe než kterýkoliv jiný spis Heritesův dávají nahlédnouti do duševní dílny spisovatelovy v posledních letech, tedy již mezi jeho padesátkou a šedesátkou. Většinou v nich ovšem převládá autorův milý humor, ale jest v nich také hojně satyry a mnoho hlubokého, mužně zralého přemítání.

Vůbec viděti na všech těch dvacítidvou krátkých obrazcích, jimž předcházelo mnoho vědění a životních zkušeností, že je psal autor, který klidným, uměleckým a soudným zrakem pohlíží na život, který dobře ví, čeho se může od života a společnosti naší žádati, a jenž zároveň také dovede oceňovati to, co nám ten život ve skutečnosti podává. Náměty na pohled nepatrné umí obetkávati kouzlem svého neodolatelného způsobu vypravování, svoje upozornění a šlehy činí tak shovívavými a dojemnými, že z každé i té malé črty hlásí se ušlechtilá mysl a dobré, přátelsky vlídné srdce Heritesovo.

Není možná ve stručné recensi vypočítávati, co všechno obsahuje Sklizeň podzimu. Je v té sklizni mnoho těžkého zrní, mnoho krásných, zralých klasů, které spisovatel podává našim čtenářům. A jest v ní také mnoho dojímavosti, mnoho něhy a lásky k bolestem a utrpením malého člověka, že skutečně s povzdechem zamýšlíme se nad články, jako jest na příklad Eljén Košut, Dvacijáš, Přísný úřad, Vzpoura zvířat, Hloupý Honza na zemi, Vy Češi! anebo i nad zdánlivě prostou črtou Rozsévač. — Sebrané spisy Heritesovy vycházejí, jak známo, nákladem J. Otty v Praze. Vřele je doporučujeme.

Ds.

MĚSTSKÉ DIVADLO KR. VINOHRAD. Úctyhodná veseloherní dvojice de Flers-Caillavetova má na Vinohradech rozhodné štěstí: po »Lásce bdící« a po »Králi« přichází na konec zdařilého veseloherního cyklu tříaktový Buridanův osel, veselá, místy trošku lehtivá, kalhotková hra, myšlená už asi samými autory pro parná odpoledne letního repertoiru, ale celkem dost jemná, amusantní a konečně i dosti ušlechtilého pozadí. U de Flers-Caillavetovy dvojice dopadly dosud veškery veselohry na konec dobře: záletník se včas pozná a klidně zakotví ve vlastní domácnosti. I zde se zařídí hrdina podle vyzkoušené morálky a okusiv medu z květinek nejrozmanitějších, přikloní se na konec k té, která proň plála hned od počátku, ale které si on všímal nejméně. Ta rozkošná, volná, přírodě oddaná Michelina, schovanka baronova, neměla z počátku zrovna velikého kouzla pro sympatického jinak větroplacha a elegantního don Juana George Boullinsa, neboť nebyla ani tak svůdná jako vyškolená demimondka Vivetta, ani tak záhadně a dobrodružně nebezpečná jako kterakoli z obou »legitimních spojenkyň« přítelových, kterým se také kořil — ale snad jen právě pro kouzlo onoho nebezpečí. A přece na konec zvítězila. Svým přirozeným, zdravým půvabem nezkaženého děvčete. Jako ten Buridanův osel nemohl se rozhodnouti mezi otýpkou sena a vědrem vody, zda má větší hlad či žízeň — tak i náš milý George se rozpakoval dlouho. A »historie těchto rozpaků« je vlastně alfou i omegou celého veselého kousku.

Rozumí se, že hry podobného střihu, lehké, hravé, švižné a elegantní, rostou i padají souhrou, vtipným či méně šťastným řešením režisérovým. Na Vinohradech jsme se posledně dobře pobavili: oba nositelé kusu, Michelina (sl. Baldová) i George (p. Tesař) těšili se ovšem vděčné pozornosti publika. V kalhotkovém intermezzu druhého dějství byli bychom si přáli u pí. Ptákové méně vyzývavých pós, u p. Tesaře trošičku více diskretnosti. Jinak byla režie obtížné veselohry plna elegance a dobrého porozumění.

E.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE Z.. SP. S. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ:

MODLÍM SE ZA VÁS . . .

Modlím se za vás, děti, moje děti,
svou písní, každé myšlenky své spěchem,
pohledem každým, jenž k vám z oka letí,
svým každým snem a vzdychnutím a dechem,
z nejhlubší duše, rozdrásané žitím,
z dna srdce, kam jsem vniknout nedal podlým,
k Osudu — k Bohu — k Tajemství, jež cítím,
se za vás modlím.

Za vaše místo u života stolu,
za radosti květ, zlatou záři štěstí,
by nebylo vám kráčet v slzách bolu,
kříž utrpení na ramenou nésti,
a kdyby přec, by nescházelo síly
vám nésti jej, kde cesta v poušť se točí,
a stále pevně, nikdy zotročilí,
zřít sudbě v oči.

V těch lidských cest a pěšin, stezek ve stu,
jež křižují se, dělí se i pojí,
svou najděte a vytyčte si cestu,
ne rovnou třeba, ale ve všem svoji;
ne třeba sladkou, květy lemovanou,
leč takou, aby na konci jí z dáli
do duše chodce, jenž jde mdlý a s ranou,
hvězd svity pály.

Ty hvězdy velké stále ve svém hledu,
jde cestou tvrdou se přec jenom snáze,
jich němý hlas: Pojď dále, já tě vedu!
vždy nové síly vlívá v trpké dráze;
a i když dříve na své pouti padnem
a bez vítězství cíle umíráme,
to světlo jich se v našem líci chladném
přec sladce láme.

A modlím se, nechť prachem půjde s tíží
váš krok, by duše zůstaly vám čisty,
jak studánky, kde nebes modř se shlíží,
jak na větvích ty první jara listy,
vždy čisté, cele otevřené Kráse,
jak když se květy slunci otvírají
a plno pelu, jež prach zlatý zdá se,
v svém srdci tají.

Jeť Krása posel nebeského sídla,
jediný cherub, jenž zbyl ještě světu,
jenž duším vlastní připíná svá křídla
a nese je nad propast všedních hnětů
a bolů, vášní, bídy nad močály,
nad bojiště křivd — prosté zemské tíže
do čistých sfer, kde hudby romon stálý,
vždy Bohu blíže.

A kéž vám slyšet Alleluja! přáno,
kde já jen slyšel žalmy velkonoční,
a pozdraviti plesným vzkřikem ráno,
kde kolem mne se šeří chmury noční:
z nejhlubší duše, rozdrásané žitím,
z dna srdce, kam jsem vniknout nedal podlým,
k Osudu — k Bohu — k Tajemství, jež cítím,
se za vás modlím.

RŮŽOVÝ SAD.

Boh. Brodskému.

Kam padne zrak, jen růže, růže, růže,
ty bílé, žluté a ty rudé, tmavé,
jak červánek když nad hlavu ti plave,
sčíst sotva zrak to moře květů může.

Jak čaroději pad bys do podruže,
jenž v Sadiho tě sady přenes pravé,
jen čekáš, bulbul vpadne v písni lkavé,
a květy kol tě sevrou úž a úže.

A kolem růží, včel kde zvučí váda,
jde statný farář s vlídným očí klidem
a novou píseň lidských srdcí spřádá.

Nach květů plane v líci jeho zoří,
leč nejkrásnější růže: láska k lidem
a ke Kráse mu v srdci tiše hoří.

PAVEL LIST:

ZUZANKA.

Pastel.

Po dlouhé době zapomnění ožil opět starý knížecí zámek, jehož nově omítnuté zdivo veseleji zas prozřelo širokými alejemi paprskovitě rozběhlými od středu hlubokého — tajuplného parku. Mladý kníže zvolil si starý zámek k letnímu pobytu. A hádalo se, že si v něm upraví skvostné hnízdečko lásky pro svou mladou nevěstu.

Zvědavci prohlíželi si se zvláštním zájmem toto šlechtické tusculum, jakoby je byli dosud neznali, jakoby se bylo stalo teď teprve v novém rouše zajímavějším a krasším. A zatím přetřeli zedníci tak mnohou zajímavou drobnůstku, jež budila zájem znalců starých památek, starobylé erby, letopočty, různé fresky a odstranili valnou část starožitné patiny, jež činí takové staré historické zámky půvabnými, vtiskujíc jim kouzlo romantického ovzduší. O to se však nikdo z činitelů, jimž běželo jen o pochvalu knížete pána nestaral. Jedině Zuzanka, sličná dceruška vrátného se nad těmi změnami zamýšlela a bolně se jí dotýkalo, kdykoli nešetrně zedník zavadil o vzácné stopy bývalé historické slávy, jež vepsána byla sterými podrobnostmi v zčernalém zdivu hrdého kdysi zámku. Znala snad z celého okolí jediná historii slavného kastelu a celý rodokmen erbovních pánů, věděla určitě v kterých dobách bylo na zámku nejhlučněji, kdy nejtvrději dolehne ryk válečný na pevné jeho zdi; ze starých knih a archiválních listin vyčetla mnoho zajímavého o rodině knížecí, o jeho předchůdcích nynějšího majorátního pána.

Snivá mysl dívčí vžila se tak do těch zašlých dob zámeckého života a mnohdy se jí zdálo, že se jednou něco z toho předešlého lesku v přítomné době objeviti musí již jejím tužbám k vůli. Ráda by byla viděla skvělou družinu knížecí na pustém zámeckém nádvoří, lesk knížecí nádhery pod šedou klenbou kamenných loggií.

Z guirland romantických pavučin, jež ovíjely zvětralé sloupy ballustrad, snula románové děje, jichž hrdinkou byla by si přála býti. Byloť tak nudno mladému děvčeti s probouzejícími se vášněmi v úzké zasklené předsíňce portýrské lóže, kde bylo jí často prožíti celé hodiny v zahálčivé nečinnosti, bylať ustanovena přísným otcem jako bdělá strážkyně zámeckého vjezdu. (Pan správce nerad viděl, vedral-li se nějaký zvědavec až do vnitř a obtěžoval-li jej zbytečně v jeho v pravdě báchorkovém pohodlí.) Ve svém historickém účesu — česala se důsledně jak viděla na starém rodinném portraitu, představujícím mladou kontesku z počátku devatenáctého století — vyjímala se dobře v rámci okolí. Přirozeně se kadeřící vlasy nechávala splývati přes uši, v zadu z pod šátku turbanovitě kol hlavy opleteného padala hustá kštice po obnažené šíji na pěkně modelovaná ramena. Náhodou slušel ten účes široké její tváři s očima velkýma, tázavýma a hustě obrvenýma. Nahý táhlý krk v letě, nažehlený široký límeček v zimě dovedl upoutati pozornost příchozích vždy k zajímavé dívčí hlavě, jež byla hodna štětce malířova.

Byla hrda svým bizzarním nápadem a spokojena, shledávajíc, že vzbuzuje zájem. Ani starý správce neopomenul zatěkati očima v lóži portýrskou kdykoli šel kolem a mrštný kancelista vysílal dlouhé, milostné pohledy k vyleštěným sklům lóže, jež však marně a beznadějně čekaly na odezvu oka pyšné krasavice. A co by se Zuzanka obírala s ledajakým písálkem, když jiný ideál vznášel se před duší její!

Krásný, vzdušný obraz velkého mladého muže svítil v tmu jejího úzkého obzoru a plnil nitro

její povznesenou hrdostí... Jistě, že by jí nepohrdl ani kníže sám, který má přijeti na zámek, zvoliv si jej svým trvalým bydlištěm!...

Směle a zálibně obírala se Zuzanka touto myšlenkou, doslechnuvši o přípravách, jež dovršiti měly lesk a krásu zapomenutého zámku. Tváře hořely jí ohněm záliby, kdykoli si vzpomněla na krásný zjev knížete, kterého znala jen jako malého prince, když před lety zde žil první doby svého dětství. Z povzdálí mřížovím železných vrat zámecké zahrady vídala ho jak se honí za pestrým motýlem mezi květinovými záhony, nedbaje že je pošlapává vysokými podpatky svých lesklých ohrnovaček... Jak asi dnes je velký a krásný! — Pán! Jeho Jasnost, majitel panství zdejšího!..

A ku podivu, přes to, že představovala v zámku podružnou roli jako dcera panského služebníka jednoho z nejnižších, nechvěla se dnes nižádnou bázní před touto hrdou, vznešenou představou povýšence, a beze strachu a směle hleděla vstříc velké události — příjezdu pánova. Ba živou radost projevovala, čím kvapněji se den ten blížil, dávajíc srdci svému zakvétati nejhrdějšími a nejživějšími sliby, nejinak než jakoby byla sama členem šlechtického rodu se svými tvrdými představami a vztyčenými utopiemi.

A tak, vzbuzovala li práce restaurateurů, zedníků a natěračů odpor v její hlavě, jelikož byla bezohledností a neznalostí jejich dotčena ve svém vyvinutém smyslu pro nedotknutelnost starých památek, činil chvat a shon s jakým pokračováno v pracích přípravných jejímu srdci značnou úlevu, slibuje jí brzké uskutečnění jejích tužeb s příchodem knížecího dvora.

Konečně vzešla hvězda jejího vytouženého nebe. Kníže přijel, když se ho ani nenadála.

Jeho zjev odpovídal zcela představě její. Cítila se však nejen uspokojena jeho výsostí a čistou gracií zjevu, nýbrž i přemožena jasem jeho nevšední krásy a duše její vyšla mu vstříc v obdivu jako vítězi...

Seděla v portýrské lóži jednou jako obvykle. Kníže šel mimo a dotekl se její tváře vlídným pohledem muže. Jak hladil pohled jeho žárného oka rozehřátou dívčí tvář! Rázem pocítila závan štěstí (mladé dívčí duše nazývají takový pocit štěstím všeobecně) v neklidném srdci a chvěla se neujasněnou touhou. V skrovném koutku své budky předla svůj sen, nic nedbajíc pověsti, jež se šířily s příchodem šlechty o blízkém zasnoubení jeho jasnosti s nějakou hrdou kontesou ze vznešeného rodu. Není ani možno, aby se ženil její krásný kavalír, který snesl světlo do zášeří zapomenutého paláce a ozářil temný obzor jejího jednotvárného života. Chtěla by ho vidět věčně tak svobodným, krásným, čackým a bodrým. Chce ho vidět přicházet samotna zámeckou branou vznešeného, jediného a neupoutaného!...

Jak byla šťastna zas jednou večer, když se u ní zastavil a její vkusný, zajímavý účes jí pochválil! Se zalíbením prohlížel si umělý ovin její hlavy a tak dlouhým, tázavým pohledem zahleděl se v její oči... Jindy opět postál u ní a ptal se, byla-li na hoře v komnatách jeho a všimla-li si portraitu kněžny Kunhuty, má prý mnoho společného s kněžnou tou, jeho zemřelou tetou. Ostýchala se říci, že zná její portrait a že vlastně kopírovala účes kněžnin, ale zapřela a řekla: „Neodvážila jsem se nikdy do panských pokojů nahoru.“ Usmál se jen a pokrčil rameny. „Měla by se podívat jednou!“ řekl jaksi vyčítavě... Proč se nepřiznala, že obrazy zná? Snad ho urazila, že nemá dosti zájmu pro jeho rod? — prošlehlo její hlavou. Vydechla chtějíc věc napravit: „Až jednou...“ — „Kdy?“ optal se živě a usmál se tak líbezně. (Jak hodný byl a jemný!) „Musí to být brzy!“ povzbuzoval.

Od té doby mučila ji touha uposlechnouti jeho výzvy. Chtěla se tam podívat jakmile se naskytne vhodná chvilka. Nebyla dávno již na hoře. V době příprav zapomněla se podívat jak upravili jeho pokoj. Mrzí ji to teď. Nejraději byla by se tam podívala hned příštího dne po své rozmluvě s knížetem, kdy odejel na hon. Odejeli časně ráno. Knížete ani nespatřila, nejsouc ještě na místě. Dnes celý den není možno se uvolnit, otec odejel do města s nějakým vzkazem a komorníci běhají po schodech, majíce plné ruce práce. Čekají prý ten týden nějakou vznešenou návštěvu. „Bože!“ povzdechla, „kdo ví, kdy se přání mé uskuteční!“ Tak ráda by poznala jeho vkus a jemnou vybroušenou eleganci jeho potřeb.

Lovci vrátili se z honu brzy po polednách. Zuzanka slyšela jak se kníže ve bráně nepříznivě vyslovil o dnešním honu vůči revírníkovi, který jej provázel. „Některý den jakoby smůla pršela,“ řekl tento. „Jako když očaruje,“ zvolal kníže rozhorleně a mávl rukou odmítavě.

Zuzanka zpozorovala jak se po ní ohlédl. Tvář knížete se rozjasnila. Vypjal hruď a obrátiv se chvatně k provázejícímu jej revírníku, řekl: „Odpůldne si odpočinu, buďte s bohem, dnes jsem vás syt.“

A jda mimo portýrovu lóži, provlékl hlavu otevřeným okénkem a řekl:

„Přijďte dnes, slečno, podívat se na obrazy, ukážu vám všechny a vysvětlím.“

Hlava Zuzance zahořela. Zapotácela se skorem, když odpůldne se oblékala. Bože! Je zvána ke knížeti! Sám kníže pán jí zval! A jak pěkně a zdvořile jí vybídl!

Znepokojovala ji myšlenka, jak se obléknout. „Eh co,“ rozhodla se konečně, půjde jak je,

shodí jen turban s hlavy a upraví si vlasy vzadu v uzel.

Přepásavši se bílou, vyžehlenou zástěrkou, vykročila pravou nohou.

Na hořejší chodbě před knížecími komnatami se pokřižovala.

Pozdravil ji vlídně a vedl ji řadou pokojů. Ochotně upozorňoval a vykládal. Mnohé se dověděla, o čem dříve netušila. Byl jí horlivým průvodcem . . . Jak mu byla vděčna! Časem setřásla všechen ostych a důvěřivě a volně dala se vésti jeho vlídným pohledem, pokynem, pohybem. Ukázal jí řadu rodinných podobizen od nejstarších předků až k nynějším erbovním pánům. Obdivovala skvostné výtvory štětce Watteauova v těžkých zlacených rámech. Na prvním stole knížecí pracovny uzřela fotografii vznešené mladé dámy, štíhlé a neobyčejně jemné. Tázavě pohlédla na knížete, odtrhnuvši se nervosně od obrazu. Neodpovídal, jen pronikavěji na ni pohlédl a usmál se . . „Co si asi myslí?“ — přemítala okamžik, odvracejíc se jaksi pudově od podobizny krásné vznešené dámy, v níž tušila duši jemu velmi blízkou . . .

Vedl ji dále, ukázal jí přijímací salon, v němž lesklo se vše třpytem zlata, tlumeným poněkud šedými čalouny a šedomodrou barvou plyše, jímž položeny byly pohovky a židle. Stanula před velkým zrcadlem a bezděky zahleděvši se do křišťálu, upravovala si vlas poněkud vzadu uvolněný . . .

Pojednou spatřila v zrcadle usměvavou jeho tvář těsně vedle svoji nachem zakvětlé. Klonil se k ní, objímaje ji lehce kolem pasu . . . Zachvěla se, chtěla uskočit, ale bála se, aby ho snad neurazila . . . Jsouc k němu nachýlena sklonila zrak a chvěla se jako mimosa po jeho boku . . . Ucítila lehký dotek jeho rtů na své žhavé skráni a pak bolestný stisk jeho ruky pod chvějícím se srdcem . . Nemohla odejít, necítila dosti síly a dosti vůle. Až sám všeptal jí do ucha lahodně:

„Až přijdete po druhé, ukáži vám nové obrazy, vybraná alba. Ale přijďte jednou tak, abyste nemusila spěchat.“

Ach! Jaké to přání! Ale od něho . . . „Přijde ráda přijde, ale jen jak a kdy má přijít?“

Prošli letmo dalším pokojem, všimla si lože ztajeného pod nebesy a ocitli se znova v pracovně. Zde sňal kníže klíč od kryté chodby, jež vedla přes zámecký úvoz do parku, usnadňujíc panstvu přímý přechod do zahrad a podal jí jej.

„Otevřte si chodbu v parku a přijďte jednou na celý večer. Není třeba, aby si vás někdo všiml. Počkám si zde na vás. Přijdete? — Přijďte!“ prosil úpěnlivě a stisknuv jí krátce ruku vyvedl ji na chodbu . . . Zda mohla by nepřijít?

Často prodlévala za dob opuštěnosti v chodbě, když zde panstvo nebylo. Nosívala jeden klíč stále u sebe. Když přijel kníže pán, odevzdali oba klíče, aby prý nikdo nepovolaný nevnikl do vnitř z parku. Dnes dostala tedy opět svůj klíč. Ó, kdyby tušil kníže, jak je tím hrdá, že klíč svěřil jejím rukám! Učinil ji tedy důvěrnicí svou! . . .

Jako rosná krůpěj zvlažila tato myšlenka její žízeň po stycích se vznešeným světem. Vztyčovala teď hlavu vysoko jako hrdá šlechtična, ovšem v skrytu jen a před vlastním pohledem.

Den slibné návštěvy urychlila sama náhoda. Otec musí kamsi na celý den do vzdálené obce se vzkazem. Matku lze lehce obelstít. Předestře chorobu a řekne, že se musí k večeru projít.

Po celý den chvělo se mladé nitro její horečkou. Odpůldne zavřela se ve svém pokoji v zadu a věnovala kolik hodin úpravě svých vlasů a svého ústroje. Chvílemi klesala jakoby horečkou překonána na otřelou nízkou pohovku a zavírala oči . . . Tu fantasie se rozvířila v jejím mozku a přenášela tělo její v kouzlo neskutečna . . .

Kníže pojal ji za ruku a uvedl ji do své ložnice před bílé, široké lože, jež onehdy zahlédla za prvé návštěvy. Pokynul rukou a ukazoval jí bílé třásně krajek, jež jako uvadlé květy splývaly se zlacených kružeb baldachýnu a líně a ospale se dotýkaly čistých okrajů sněhových podušek. Pak rozhrnul vločky krajek a překvapenému zraku objevil se blankytný vnitřek nebes, pod nímž lákaly svůdně kmentové pokrývky k spočinutí . . .

Mlha zastřela krásný ten obraz ale nová záře jiného obrazu odhalila závoj její.

Spočinula na knížecím loži jako nevěsta, nevěsta knížete . . . Spočívala tu s očima zavřenýma všecka ovinuta v batistová roucha, jako šperk v atlasu, hluboko jako v mechovém důlku. Krásný chvějící se hlas knížete dotýkal se lichotně jejího sluchu; mluvil k ní o lásce své, nazýval ji ženuškou, světlem svým, drahou svou perlou, malou ovečkou — laskal ji. Pojednou se k ní sklonil — nízko . . . Otevřela oči a po očku pak jen pohlédla naň a strhla hlavu jeho na rozvířená ňadra . . . A všecko okolí zatopilo se hustou mlhou. Nazývala jej svým miláčkem, vládcem, světem svým jediným a slyšela šelest svých hlasných polibků v temnu a tep svého srdce . . .

Zavrznutí dveří probudilo snící Zuzanku. To matka vešla podívat se na ni. Dobře, že zas odešla. Bude čas, aby se připravila. Chvatně teď povstala a hledala svůj vlněný šátek, který si chtěla hodit přes ramena.

„Maminko, maminko, kdybyste věděla, co se mně zdálo!“ zarazila se pojednou, hledíc upřeně na zavřené dvéře předpokoje. A vyrušena, s tváří živým snem dosud rozzářenou, uvázala rychle na šiji nejlepší stuhu, již měla ukrytu v pouzdru a uhladivši si ještě poněkud vlasy, zahalila se šátkem a vyšla ... Slunce sklánělo se již za březovým hájem v parku. Zahlédla mřížemi plotu červcovou oblohu západu, ohraničenou úzkým rámcem zlata, jež jakoby vyzařovalo z bílých, mírně větrem se kolebajících těl mladých břízek. Jak se dávají líbat ty břízky, líbat sluncem přichystaným ke sklonu!... Jakási neznámá touha provanula hrudí Zuzančinou, nutíc ji uspíšit krok, aby se dostala podle rozsáhlých skleníků do zadní partie stinného parku, nevzbudíc pozornost zámeckého služebnictva. Dostala se šťastně nepozorována až k spojovací chodbě, před jejímiž laťovými dveřmi stanula udýchána. Klíč od knížete měla na ňadrech. Ohlédnuvši se, není-li na blízku nikoho, otevřela ruče dvéře — a ztemnělé předschodí ukrylo ji celému světu. Z opatrnosti uzavřela chodbu z vnitřku a neslyšně jako zloděj vystupovala po dřevěných stupních k vysoké chodbě, která ji zavésti měla přímo ke knížeti pánu.

V chodbě bylo již dosti šero, okna byla do polovice vyměněna matným sklem. Uvítala tu novinku jako příznivou náhodu a srdce rozplesalo se dětinskou radostí, když uznamenala, jak je to vše tajemné a krásné. V té tajemnosti a ukrytosti bylo něco tak svůdného pro její snivou, romantickou povahu, že se cítila na výsost blaženou a oštastněnou. Nikdy takového štěstí nepocítila!

Před vnitřními dveřmi chodby stanula. Bývaly otevřeny. Zkusila. Ano jsou zase otevřeny. Štěrbinou zavanulo sem jakési vonné vlahé teplo, pronikavá vůně cigaret, jež kouřívá kníže, zjemněná vůní tuberos a podzimních fial. Vssála malou vlnku té vonné směsi a přivřela zase dvéře samoděk.

Vydechla z hluboka .

A položila ruku na ňadra, v místech kde bušilo jí srdce.

„Jak jí srdce tluče!“

Neklid ubíral jí živosti a odhodlání.

„Proč tolik spěchala? Jistě ji někdo zde překvapí! Což není-li kníže ještě doma? Ale bude doma!“

A znovu pociťovala onu vůni, jež prouditi se zdála i zavřenými dveřmi klíčním otvorem.

„Jak ji asi přivítá?“

Bezděčně zavřela oči a vzpomněla na svůj živý odpolední sen.

Srdce hlasno se ozývalo v tichu chodby.

Tušila, co ji čeká, otevře-li a vejde-li .... Byla si tím jista . . Jakási neodolatelná touha nutila ji znovu dotknouti se dveří rukama.

Povolily ...

Zahlédla bledou tvář knížete, usmívající se, v dýmu cigarety zahalenou .

Zmatena shodila ještě letmo svůj šátek a stanula ve dvéřích v bílém svém živůtku očištěná a zkrášněná jaksi.

Modrá stuha na bílém hrdle dodávala dívčí její tváři výrazu beránčí něhy a odevzdanosti.

Kníže rozpjal svoji vítěznou náruč.

Zajásala ...

* * *

Dlouho se nevracel kníže z cesty, na kterou se vydal hned druhého dne.

Zuzanka sedala samotna v portýrské loži a čekala, brzo-li se objeví velká a krásná jeho postava.

Srdce její neplesalo, nejásalo, ale bylo vyplněno pýchou, že u ní zálibu našel ten, o jehož vznešeném erbu tolik se napřemýšlela, o jehož rodu tolik krásných pověstí znala. Sny jejího mládí jakoby byly ožily v době přítomné, přestavše býti neživými stíny, jimiž obírala se její mysl v minulých dobách.

Jak milovala v tu chvíli knížete! Oddavši se mu, procítila jakési uvolnění v nitru svém jako po dosažení nejvřelejšího přání. Cítila se uspokojenou navždy, stavši se hodnou jeho vzácné pozornosti . .

Ale po několika dnech jeho nepřítomnosti prochvěl neurčitý stesk její nitro a tento stesk stupňoval se den ku dni.

Konečně přijel kníže. V noci prý. Pospíšila, aby v čas byla za sklem otcovy budky.

Šel kolem časně ráno, ale s hlavou skloněnou, mlčky a spěšným krokem.

Marně teď snažila se svésti pohledy jeho svými roztouženými světelkujícími zraky k své osobě. Jako stín mihl se vždy jen průjezdem. Nejraději vyjížděl koňmo, aby se nezdržel. Doslechla, že odjíždí za nevěstou k blízkému sousedu a že se brzy již ožení. Zdejší zámek je prý skutečně vyhlédnut za příští sídlo mladé kněžny.

Přiveze si tedy choť!

Ostře zařezávaly se zvěsti podobné do srdce Zuzančina, ale oddolávala bolestem. Byla na ně připravena. Což mohla něčemu takovému zabrániti? Mladý kníže, krásný muž — jak by se neoženil? A kněžna? Představa kněžny vyvolala jí na mysl nádhernou barokovou ložnici s blankytným nitrem nebes ... A vyvolala úsměv na její smutné, ale hrdé tváři.

Bylať šťastnější než kněžna, protože předešla novou hrdou kněžnu! A tato pýcha znachověla její šíji, rozproudila krev v jejím srdci.

Zdálo se jí, že třeba shovívavě hleděti na tuto kněžnu útrpně a jaksi lhostejně.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

XXXI.

A tak tedy již za nedlouhou chvíli četař Florian odcházel s patrolou na své nové stanovisko, a kdyby byl chtěl, ani by se nebyl mohl rozloučiti se svými přáteli.

Grab leží asi dvě hodiny pod Čemernem v divukrásné krajině, která sama sebou mohla by býti pýchou Hercegoviny. Na všech stranách les, v předu a na pravo strmé hory a skály, se dvou stran sbíhají se k cestě prudké, romantické říčky, plné rozkošných divokých partií a plné pstruhů, a prodírají se skupinou nádherných hor, z nichž nejvýznačnější jsou Maglič, Volnjak a Zelengora se stráží nedalekého příkrého Černého Kuku černohorského.

Grab není osadou, nýbrž toliko místem, kudy vedla stará turecká cesta, vydlážděná ploskými kameny, z této strany Hercegoviny do Bosny směrem přes Foču do Sarajeva. Jiné cesty pro vysoké horské hřebeny široko daleko nebylo, a tamtudy brávaly se karavany cestujících, zvláště obchodníků, a na jaře jakož i na podzim táhly tudy výpravy s dobytkem na vydatná horská pastviska.

Tou cestou Grab stal se za okupace důležitým místem ani tak pro přechod jako proto, že tam bylo nejsnáze možno pozorovati každého živého tvora, který procházel. Za prvého povstání postavena tam byla malá kasárna o síňce a dvou světnicích a posláno tam několik četníků, ale na skrovnou posádku bylo ustavičně se všech stran dotíráno. Proto jednoho rána četníci sebrali své věci a pušky připravené k střílení držíce v rukou, opouštěli Grab.

Očekávali, že jistě budou cestou povstalci přepadeni, ale štěstí jim přálo, zdrávi minuli nejnebezpečnější místa, ale když stoupali již k Čemernu, majíce za sebou podezřelé houští a rokliny, a když se ohlédli, uzřeli svoje kasárna v plamenech.

Za druhého povstání uznáno za žádoucí obnoviti pozorovací stanici v Grabu, pročež tam byla z čemerenské posádky vysílána četa o čtyřiciti až šedesáti mužích s jedním důstojníkem. Na čtyři očouzené zdi dán byl nový krov a šindelová krytba, a vojáci ubytováni byli ve stanech. Krásně se tam přebývalo v létě a v příjemných dnech podzimních — hůře však bylo, když v zimě uhodil mráz a napadal sníh. Pak bývalo tak zle, že vojáci nejednou večer uléhajíce domnívali se, že nazejtří se neprobudí.

Zatím pilně dopravovali tam dříví kládu za kladou, samé skvostné bukové a habrové trámy, a stavěli si kasárny, ovšem celé dřevěné. Den co den pozorovali přibylou práci a počítali, nezmrznou-li dříve, než v nich budou moci přebývati.

A dočkali se konečně. Vánoce a Nový rok oslavovali ještě rumem, slivovicí a rakijí ve spoustách sněhových pod stany, ale na Tři Krále stěhovali se do nového obydlí, ovšem dosud velmi studeného, poněvadž neměli kamen, ale přece mnohem lepšího, poněvadž tenké plátno bylo nahraženo tlustým dřevem a při tom měli pevnou střechu nad hlavou.

Samy poměry přinesly, že v Grabu se musilo zcela jinak hospodařiti a vůbec žíti než v jiných vojenských stanicích. Žilo a hospodařilo se tam hodně divoce, při čemž přirozeně se vyvinula značná nevázanost. Podle toho, jak přísný nebo shovívavý důstojník tam byl, posádka podobala se buď vojákům nebo jakési divné kočovné společnosti, cikánům bez cikánek, dobrodružné výpravě mladých mužů, kteří se tu zastavili na svých potulkách.

Ale žilo se vesele a krásně v té větší nebo menší nevázanosti, ve které se uvolňovala pravidla vojenská a disciplina. Zejména pokud zůstávali pod stany a za mrazivých časů vojáci skorem vesměs ani se nemyli, nestříhali a neholili, prádla nepřevlékali, poněvadž nebylo kde práti a tím méně sušiti. Čiditi šaty a leštiti boty sám pan důstojník pokládal za hříšný luxus, za něco tak směšně zbytečného, že se o to ani nepokoušel.

Za to okolní lesy ustavičně rozléhaly se střelbou a v ležení nebo později v přistavěné kuchyni nepřestávalo se kouřiti z ohniště. Vojáci vařili si z kamzičího a srnčího masa guláš a čaj píval se celý den, takořka na polovic s rumem, to přece zahřívalo a dodávalo utěšené míry, která vojáků neopouštěla, ani když na noc promlouvalo se o zmrznutí.

Žertovalo se o smrti jako o malé, nepatrné a nevýznamné příhodě, a roznemohl-li se některý z kamarádů, patrola ho odvedla na Čemerno a obyčejně ještě téhož dne přivedla náhradu. Přibylý voják musil poplatiti rum, rakiji anebo mastiku, a pilo se na jeho přivítání a na zapomenutí toho, který je nerad opustil.

Rozumí se, že brzo po příchodu posádky do Grabu usadil se tam také kantinský. S počátku urobil si chatrný přístřešek, pod nímž měl ve dvou bednách málo zboží. Ale měl

odbyt a zmáhal se, a když se později přestěhoval do zvláštního domečku, který mu s kasárnami zbudovali vojáci, měl již také víno, jemnější likéry, salámy a sardinky, — kromě toho opatřil obchod svůj nitěmi, mýdlem, sirkami a cvočky, kterých se vždy dosti zpotřebovalo.

Povídalo se, že grabští vojáci počali se opět mýti teprve tehdy, když tam dovezl mýdlo jejich kantinský Vukan Govedarica. Ale nebyli tak horliví v této příčině, jako jejich kamarádi na Čemerně. Vukan Govedarica prodával vždycky mnohem více rakije nežli mýdla, a poněvadž to byl dobrý kantinský, který vždy bývá za jedno s vojáky, prý také přestával se mýti a za to znenáhla se dával do pití.

Vojáci v Grabu přestávali tak býti vojáky, zapomínali na vojenské hmaty a cvičení, necídili si bot ani knoflíků a pušky jen tak tak otírali jako staří pytláci. Když na jaře přišel puškař prohlížet zbraně, zhrozil se, neboť ani jediné pušky nenašel bez závady. Všechny hlavně měly rzí vyhlodané skvrny, pušky byly odřené, bajonety měly zuby — Bůh ví, do čeho všeho vojáci jimi sekali.

Za to však vojáci snad byli nejznamenitějšími střelci z celé armády. I švec Lachoutek, který kdysi se bával pušky a nebyl by trefil do velikého terče ani na dvacet kroků, střílel nyní virtuosně. Střílelo se vesměs ostrými vojenskými patronami, které se tehda neodpočítávaly ani neoddělovaly. Vojáci chodili téměř denně na lov, stříleli po zvěři a po ptácích, a nechtělo-li se jim do lesa, stříleli na zdařbůh do toho nebo onoho předmětu, nejčastěji do prázdných mastikových lahviček.

Stará turecká cesta od Čemerna přes Grab, skalní prorvou „Vrata“ na příč údolí Suhy, a ještě dále k Tientišti vedla vesměs lesem, který v odlehlejších stranách se měnil v nádherný prales. Hejna kamzíků a srny oživovaly tato místa. Večer na několika místech zároveň štěkaly lišky, a jako hřbety a stráně Volujaku známy byly množstvím kamzíků, tak zase pod protějšími stěnami Zelengory měli doupata medvědi. Dále, za Suhou, v oblasti Tientiště, kde byly vlhčí části lesů, pobíhalo až hrůza černé zvěři, a vojáci z tientišťské posádky — byla tam celá na válečný počet doplněná setnina polského pěšího pluku — podnikali na ně veliké výpravy, a jednou dokonce jedenáct divokých prasat padlo jejích puškami.

Ta stará turecká cesta od Čemerna až za Grab učiněna byla bezpečnější tím, že po obou jejích stranách, pokud se stačilo, vykáceny byly stromy — asi sto až stopadesáte kroků na pravo a tolikéž na levé straně. Krásné, téměř drahocenné lesní, vesměs tvrdé dříví leželo tu ještě podle cesty a znenáhla trouchnivělo. Tenčí větve vojáci časem osekali a spálili, tu a tam učiněn pokus spáliti celý strom, ale nepodařilo se to, a po léta tam ležely holé, ohořelé klády, za které byly by se u nás utržily milliony.

Nyní, v překrásném měsíci červnu, bylo v Grabu jako v ráji. Četař Florian přišel tam jako na odpočinek nebo na zotavenou. Žádné vojenské sekatury, ba ani žádné discipliny tam nebylo. Posádka udržovala toliko v noci stráž a ob den posílala patrolu o dvou mužích a jednom poddůstojníku nebo svobodníku do Čemerna, jinak všichni vojáci si žili, jak jim bylo libo.

Někteří se potulovali po lesích a lovili, co jim přišlo do rány, srny, lišky i ptáky, někteří lapali pstruhy, a jiní opět, nejkrotší a nejmírumilovnější, sbírali jahody. Jako na konci dubna bylo v oněch končinách nesmírné množství fijalek, tak zase nyní zrály tam spousty krásných lesních jahod.

Poručík John podobal se ve mnohé příčině nadporučíku Apltauerovi a necítil-li nad sebou kommanda, dával svým podřízeným svatý pokoj. Hověl si po minulých těžkých štrapácích, měl všelijaké mladé, hrdinské sny, a jako myslivci lovili po řece a v řece Sutjesce, tak také on často vycházel na lov, jen že do mnohem cizejšího revíru. Pytlačil, jak se říká v takových podezřelých případnostech.

Asi hodinu od Graba na východ, směrem k Černému Kuku, stály v lese dvě nebo tři osamělé kuče a v jedné prožívala své dvacátéčtvrté nebo páté jaro černovlasá a červenolící Novka. Muž její byl nepatrný, mírný, usměvavý, za starý dvacetník byl by udělal nebo zradil všecko. Za to žena jeho byla hercegovská kráska, větší než on, silná, ztepilá, mohutných prsů a ku podivu bílého obličeje a tváří ruměnných, že se zdálo, jakoby měla obličej namalovaný líčidlem.

Tam kdysi na cestě z Braićina Laza zapadl s patrolou poručík John a požádal o koflíček černé kávy. Novka byla sama v kuči, nic nebála se cizích vojákův a vesele přistrkovala na ohniště očouzené konvičky. Smála se na pana poručíka, vypravovala mu něco, čemu ani dobře nerozuměl jako ona jemu nerozuměla. Ale rozuměly si jejich oči, a když po chvíli také každý voják dostal náprstek kávy, vybídl je poručík, aby vyšli z kuče a venku na něho počkali. A aby zavolali, kdyby snad náhodou někdo přicházel.

Nepřišel nikdo, a asi za půl hodiny vycházel od Novky poručík a čapku maje na stranu pohvizdoval si vesele. Novka objevila se ještě

ve dveřích, a s úsměvem ho provázely její jiskrné oči

Podobalo se, že si pan poručík John pod střechou Novčinou tuze neodpočinul, ale za dva nebo za tři dny hledal záminku, jak by se tam vydal znova. Vzpomněl si, že na té minulé cestě z Braičina Laza viděl v Crném Potoce malá prasátka a tu pojednou dostal chut na mladou vepřovou pečinku.

Sebral patrolu a šel tedy kupovat podsvinčátko, málo důstojný úkol pro pana důstojnika, ale byl by prasátko třebas i sám nesl v pytli na zádech, jen kdyby se tak byl mohl dostati k Novce

Zastavil se opět u ní a tam od rozumného muže Novčina se dověděl, že prasátko je tuze hubené, zakrnělé, krmené kdo ví čím, a že by zasluhovalo přilepšení dříve, než přijde na pekáč. Shodli se, že tam nechá sele na vychování, načež Novka něco prohodila k mužovi a ten porozuměl, vzal čapku a vyšel z kuče. Vrátil se za dlouhou chvíli, právě když poručík byl již na odchodu, a pokorně podával vzácnému hosti nádobku plnou jahod, které byl zatím nasbíral.

Od té doby nadporučík docházel dvakráte týdně podívat se, jak říkal, na svého studenta. Z počátku skutečně se podíval na něho, později už jenom se poptal a pak vůbec ani se neptal — copak mu bylo do všech selat na světě! Patrola s úsměvem čekávala na něho deset krokův od kuče ve stínu krásných velikých buků, poslouchala zpěv lesních ptáků, ležíc dívala se do průsvitného lesklého listí a utajeně si vypravovala, že by také tak jako pan poručík chtěla kupovati prasátka.

Někdy důstojník zastihl v kuči Novčina muže, ale ten vždy jen nesměle se poptal gospodina na zdraví, přijal od něho hrst cigaretek a ztratil se jako duch, ukazuje se se svými jahodami teprve po oné dlouhé chvíli, když si host připínal šavli a dával Novce s Bohem. Přál mu zase štěstí na cestu, a poněvadž pan poručík John býval jako opilý, hodný muž byl by ho snad i podpíral a cestou ještě mu děkoval za čest, kterou prokázal domu jeho svou návštěvou a svým prasátkem.

V tom asi čase četař Florian přišel do Graba a byl všemi myslivci přivítán srdečně a s jásotem. Četař znamenitě se hodil do jejich družiny, ten jistě nepokazí žádné kratochvíle, žádného dobrodružství.

Poručík John v té chvíli právě nebyl v Grabu, prodléval u Novky, proto přijal četařovo hlášení až před samým večerem ve Vukanově kantině.

Družně pozval poddůstojníka, aby si přisedl k němu, kázal mu nalíti vína, papirosku nabídl a přál si, aby mu něco vypravoval.

„Jsem rád, když mi sem někdo odjinud přijde a něco mně poví o světě, jsem tu jako na ztracené vartě, člověk by se tady dlouhou chvílí ukousal. Pijte, četaři, a povídejte mi něco."

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DĚDINŮV JAN HUS. Nedostatek jakékoli spolehlivější podobizny Husovy nutí umělce, kteří tvář jeho zobrazují, aby se přidrželi tradice alespoň v některých příznačnějších rysech vnějších. Už podobiznu Žižkovu lze konstruovati ze zpráv určitějších. Nynější jeho podobu tváře kulaté s ústy dosti hrubými, s nosem orličím, bradou vyholenou, s temněhnědými valousky na způsob někdy Polákův, s postavou nevysokou, ale složitou a silnou, pleci a prsou mohutných, oděnou v kroj polský, máme z Palackého. Vůbec o podobě Žižkově více bylo uvažováno a po ní pátráno. O Husovi se praví toliko, že chodil oholen jako katoličtí kněží tehdejší. Na starých rytinách ze století XVI., a tedy naprosto nespolehlivých, vidíme jej vždycky s nosem ostrým a s bradou zarostlou. Tato podobizna Husova vžila se tak, že si jej stěží dovedeme představiti jinak. Brožík, ač rysy této tváře učinil jemnějšími, řídil se tradicí, a také Aleš jinak Husa nekreslí.

Zdá se, že umělci přiznávají starému zvyku jistá práva a snaží se toliko do daných rysu vdechnouti výraz čisté, zapálené a hrdinné jeho duše. Toto pojetí je ovšem osobní a pochybuji, že bychom se kdy dočkali Husova obrazu, kterým bychom problém jeho podoby považovali alespoň po vnější stránce pro sebe za rozluštěný. Že sympatická, ale celkem dosti všední tvář Husa Brožíkova neodpovídá představě velikého zjevu Mistrova, jest jasno, a umělci, kteří po Brožíkovi se o Husa pokoušeli, šli také dále a hloub. Dědina, illustruje s Muchou známý spis Poggiův, vytvořil Husa, o němž praví přítel jeho, francouzský sochař Bourdelle, že je to postava vznešeného, vážného myslitele, apoštola s jasnou a zářící tváří.

Myslím, že možno s těmito slovy Bourdellovými souhlasiti, a že obrazem Dědinovým do galerie Husových portrétu přibyl vážný pokus o rozřešení těžkého problému.

KAREL B. DVOŘÁK, mistr houslař, skonal náhle na své ville v Záběhlicích v pondělí dne 28. června o půl 1. hod noční. Byl houslařem, jenž v moderní době oživil typ starých italských mistrů houslařských. Žil jen pro svou dílnu, pro své sbírky. Bylť i náruživým milovníkem starožitností, uměleckých a národopisných. Dílna jeho byla střediskem virtuosů z celého světa, žádný houslista neb violoncellista, jedoucí Prahou, byť byl sebe slavnější, neopomenul se zastaviti u pražského mistra houslaře. Autografy a podobenky, obrazy i karikatury, vyvěšené v klenutém, od shora dolů nástroji všech tvarů a věků přeplněném rámci, zůstaly svědky těchto návštěv. Dvořák slynul jako opravce a znatel starých nástrojů, jmenovitě vlašských, a těšil se i výbornému jménu za vlastní výrobu. Jeho housle, violy, cella jsou klassicky pracována, a cena jejich bude stoupati stářím. Již nyní mají dík přiměřeným tvarům, materiálu a čistému olejovému laku zvuk plný, jadrný a půvabného zbarvení. O Karlu B. Dvořákovi možno bez nadsázky říci, že přivedl naše domácí houslařství na vrchol dokonalosti. Byl též ve svém oboru spisovatelsky činným (studie o hudebních nástrojích v hlavním katalogu jubilejní výstavy 1908) Karel B. Dvořák narodil se v Praze r. 1856, vyučil se u svého otce Jana Baptisty a odborná studia dovršil v cizině (zvláště v Lyoně, Paříži a Londýně). V dílnu otcovu uvázal se r. 1888. Četné výstavy domácí i cizí poctily jeho práce medaillemi a diplomy. Jeden z nejvýznamnějších jeho činů výstavních bylo uspořádání nástrojového oddělení na výstavě Národopisné r. 1895, kde podařilo se mu znázorniti vývoj českého houslařství od stol. XVII. sbírkou nástrojů, jež byla unikem svého druhu. Čest budiž jeho památce! ·=·

JUDr. JULIUS NEJEDLÝ. Chodil už dlouho mezi námi beze svého charakteristického úsměvu. Uhlazenost v chování, zdvořilost až do krajních mezí jdoucí, to bylo zevnějším příznakem jeho obcování s lidmi, v kanceláři, před soudem i za zeleným stolem literátů, mezi které docházel rád až do poslední chvíle svého života. Vidím ho živě před sebou, když naposledy přistoupil k starostovi Umělecké Besedy Františku Heritesovi. »Klaním se vám, vysoce vážený, přeroztomilý pane starosto, co nejuctivěji,« řekl, snažil se vykouzliti na své líci úsměv — ale už to nebyl ten úsměv, už to nebyl dr. Julius Nejedlý — Morana seděla mu už v týle a čekala na svou oběť. Zajímavy a pestry byly osudy tohoto muže, jenž slynul pověstí hledaného pražského advokáta. Byl bystrý, temperamentní advokát, obhájce, jenž tak se vžil v osud svého klienta, že kombinovanější případ, jenž ukládal mu zvýšenou zodpovědnost, okrádal ho o spánek. — Jednou přišel pozdě v noci za literáty do hospůdky, kam nikdy nechodil. Jeho objevení způsobilo ovšem veliký rozruch. »Nemohu spáti — mám červa v hlavě, klienta, kterého bych nejraději poslal tam, kde pepř roste — ale už ho mám na krku, a nikdo mne od něho nepomůže. Dvě noci k vůli tomu nespím — toulám se po ulici, a napadlo mně, podívat se k vám.« Asi za měsíc poslal nám dr. Nejedlý lístek tohoto obsahu: »Ráčili Jste, vysoce slovutní pánové, osudu mého klienta věnovati tak lichotivý a živý zájem, že považuji za svou povinnost sděliti s Vámi, že jsem ho právě slavně vysekal. Lituji velice, že nemohu přijíti, ač by mně to bylo nejen obzvláštní ctí, ale i opravdovým potěšením, pobesedovati s hvězdami našeho parnassu.« Říkalo se o něm, že má ve všem zvláštní štěstí. »Mám provaz z oběšeného,« poznamenal jednou v soudní síni, ale honem dodal — »ale ne, výslovně slovutnostem připomínám, ze šibeničky svého klienta.« Jeden z jeho nezdarů uvízl i v životopise, kde se na dlouhou paměť zaznamenalo, že mu byl přiznán staročeský stav rytířský rodu Nejedlých z Vysoké.

Jednou, když byl v dobré náladě, sliboval, že napíše svoje paměti. Byly by rozhodně zajímavé. Byly doby, kdy mnoho lidí, které čekala starost s paragrafy, utíkalo se k doktoru Nejedlému jako k zázračenému zachránitelí pošramocené cti. Na svoji příslušnost k literárnímu cechu byl nemálo hrd. »Jsem jenom ve slavném tomto sboru kmánem,« říkával, »ale přece jenom patřím k armádě.« Bývaly časy, kdy doktor Nejedlý byl předsedou literárního odboru Umělecké Besedy. V letech osmdesátých býval nejhorlivějším členem literárního a řečnického spolku »Slavie«, kde referovával o všech novinkách. Rád se pochlubil svými literárními vědomostmi, svou sečtělostí, i v plaidoyeru. »Včera jsem měl čest,« prohodil mimochodem k spisovateli, »dovolati se vaší výtečné novelly v porotní síni, kde jsem měl analogický případ.« Jeho obhajovací řeči slynuly druhdy úvody, čerpanými z ovzduší literárního a uměleckého, a podnes citují se jako originální výminka. Vysoce vážení a slovutní páni porotcové, již rozhodovali o člověku, jenž zabil souseda motykou, dovídali se tu někdy věcí, o nichž jakživi neslyšeli. »Případ nesmírně kombinovaný a záhadný — jako stvořený pro péro, geniální hlavu Jakuba Arbesa, spisovatele nad jiné znamenitého, jehož upřímným, mé maličkosti velice lichotivým přátelstvím mohu se v této slavné síni i pochlubiti.« — je na příklad ukázka z květnatého slohu populárního pražského advokáta. Jedním z majáků jeho obhájcovské činnosti je skvělý úspěch v processu o konfiskaci básně Vrchlického »Twardowski.« Netřeba ovšem připomínat, že mistr měl na úspěchu lví podíl, ale faktum je a Vrchlický tuto záslulu doktoru Nejedlému přiznával, že Nejedlý ujal se případu s nesmírným

JAN DĚDINA: M. JAN HUS.

nadšením, že se mu cele věnoval a že se do originálního processu vžil s celou duší.

Starší družina literátů má na zesnulého milé vzpomínky. Usiloval o vavříny literární, a není jeho vinou, že pro svůj literární pomníček uchystal tak skromnou žeň. Život, zodpovědné povolání vzalo mu péro z ruky. Zůstala po něm knížečka, jež zapomenuta a neznámá, jakoby byla symbolem celého jeho literárního snažení, svazeček básní — Zlaté laury! Dr. R. J. K.

JOSEF KRUŠINA ZE ŠVAMBERKA v klidu svého zátiší prožil minulých dnů památný ten okamžik lidského života, který bývá pokládán za nejvýznamnější časový jeho mezník. Padesát let! Krušina byl vždycky milým, skromným člověkem a literátem, nevtíravě, v ústraní svědomitě pracujícím. Veřejnost neví o autoru rázovitým dialektem podkrkonošským zabarvených črt téměř ničeho. Narodil se 6 července r. 1859 v Lysé n. L. a jest učitelem. To je tak vše. A Krušina si jiné pozornosti ani nežádá. I jeho knihy vycházely vždycky tak nějak tiše, ač na příklad několikatisícový náklad jeho spisu O děvčátkách a chlapcích jest rozebrán, a nové vydání uchystáno. První svou knihu „Črty“ vydal Krušina r. 1892 u Šaška, pak následovalo „Starým pérem“ u Topiče, „O několika děvčátkách a chlapcích“, „V domovské obci“, „Z prvních potyček“, „U Benešů“ a letos vyjde „O Čerchmantovi a jiných věcech podivných členi kolikeré“. Jméno Krušinovo do veřejnosti proniklo i věrným a zvláště dialekticky zajímavým překladem Hauptmannových „Tkalců“. Krušina v drobných svých obrázcích realisticky zachycuje originální figury prostého lidu, k němuž lne upřímnými sympatiemi Našel si mezi nimi vlastní políčko pro literární svou práci. —ř.

MALOSTRANSKÝ VĚŽNÍK. Zní skoro neuvěřitelně, ale pravda je, že žije v Praze muž, jenž býval majitelem malostranské nižší Mostecké, tak zvané Juditiny věže. Patřívala mu také budovička, bezprostředně s ní souvisící, bývalá celnice (čís. pop. 56), a dala by se o tom vypravovati dlouhá a pestrá kronika, jakým způsobem stala se zase obec vlastníkem obou objektů. Před dávnými a dávnými časy, v dobách, kdy Praha byla ještě v rukou německých, byla majitelkou věže ovšem obec, jež prý ji prodala nějakému občanu, jenž tímto způsobem zbavil prý se různých nepříjemností a třenic s nájemníky. Povstaly potíže a hádky o volný přístup k bytům ve věži — byla ještě do nedávna obydlena — soused věž koupil za obnos ku podivu nepatrný a stal se tak pánem jedné z nejstarších a nejznamenitějších našich stavitelských památek.

Rozumí se samo sebou, že obec usilovala o to, aby věž se sousední celnicí dostala do svých rukou. Majitel, p. Frant. Bárta, kloboučník a později uzenář, jenž míval živnost svou ve věži, dlouho se držel a nerad se loučil se svým majetkem — ale konečně ho přece, jak řekl, silnější ruka zdolala. Svou bývalou baštu neopustil a bydlí tam dosud. Je to starý, milý pán, jenž dostal charakteristické nazvisko — říkají mu totiž: malostranský Věžník. Věž, jak dovozuje konservátor Jan Herain v krásném díle »Karlův most v Praze«, vydaném Uměleckou Besedou, jest najisto v souvislosti s bývalým Juditiným mostem a stála při bráně, vedoucí na most z Malé Strany. Za bránu věž ta nikdy nesloužila, což se zjistilo r. 1897, kdy komise, skládající se z konservatorů Jos. Mockra, Ant. Wiehla a Jana Heraina, dala s dovolením městské rady v přízemí otlouci omítku, a tu zazděných otvorů brány ve věži neshledáno. Jest tedy prokázáno, že brána na Juditin most byla severně od této věže, neboli nejspíše tam, kde jest dnes, jak byla Karlem IV. zřízena. První historickou zprávu o věži uvádí Tomek k r. 1249, kdy kralevic Přemysl bojoval proti svému otci králi Václavu I. a věž u mostu Juditina držel obsazenu. Stáří věže lze zjistiti na opadané omítce na jejím průčelí, kde

se ukazuje tesané zdivo řádkové z opuky bělohorské, jak je vídáme na pražských románských stavbách, a to jest známkou, že věž nejvýše kolem r. 1200 aneb možná i o něco dříve byla postavena. Štíty její, rustikovaná omítka a římsa sgraffitovaná, jsou přestavby po požáru v polovici 16. století. V této věži, na průčeli k mostu v chodbě prvního patra, odkryt byl r. 1888 polovypouklý relief z opuky, představující ve 3/4 životní velikosti figuru, sedící na trůně a před ni v levo klečící figuru, jež držela v levé ruce svitek pergamenu; figura na trůně byl zajisté král, a figura klečící patrně měšťan, jemuž král podával listinu s privilejem. Možno — míní konservátor Herain — že skulptura představuje budovatele Juditina mostu krále Vladislava, jenž uděluje Starému Městu pražskému jakousi výsadu. Malostranská legenda vypravuje, že relief představuje kajícího syna, prosícího svého otce, krále, za milost. Vedl prý proti němu válku, byl poražen, zajat, a otcovou milostí na životě zachován. Relief tento je od roku 1888, kdy panem Františkem Bártou při menší opravě byl objeven, v zajetí — j e t o t i ž z a b e d n ě n p r k n y, a následkem toho se na znamenité toto dílo zapomnělo. Konservátor Herain sdělil pisateli zprávičky, že c o n e v i d ě t b u d e r e l i e f o d k r y t.

V hezounkém přístavku, jenž býval pěkně renaissančně vyzdoben, jsou zazděné loggie. Až do roku 1784 býval tu mostecký úřad, kde vybíralo se clo. Nápis na budově oznamuje, že menší věž malostranská byla roku 1591 opravována. Zajímati bude, že v domě tomto bývala první kavárna, kterou tu otevřel Georgius Deodatus, syn rodičů arménsko-křesťanských. Ve spisku »Praha včera a dnes« čteme o prvním pražském kavárnikovi tyto zajímavé podrobnosti. Řecký kněz upozornil ho, že prý v Praze prodávají zrnka kávová jenom v lékárnách, lidé prý z nich lahodný nápoj ani dobře připraviti nedovedou — pro podnikavého člověka že by tu byl neotevřený dosud ráj. Jiří Deodat, pamětliv byl především reklamy, a tou mu byl ve svrchované míře turecký oblek. V tom procházel se po ulicích pražských, maje dřevěný tác se džbánem vřelé černé kávy na hlavě, v pravici pánev se žhavým uhlím, v levici truhličku s koflíčky a cukrem. Pražané uvítali Deodata s jásotem. O jeho libezný nápoj byl takový shon, že již záhy koupiti si mohl právo měšťanské a privilegium kavárny. Zaznamenati dlužno, že prvním pražským kavárníkem byl — spisovatel. Pan Deodatus psal totiž mravoučné spisy.

Malostranští od let domáhají se v těchto místech rozšíření komunikace; zejména ovšem chodníků při pilířích. Úloha svrchovaně nesnadná. Přístavbou domu u Steiniců dostala

JOSEF KRUŠINA ZE ŠVAMBERKA.

krásná věž velice ohyzdné pozadí. Obnova, která provedena kolem let čtyřicátých minulého století, připravila dům o znamenitou okrasu. Sneseny totiž tenkráte štíty, jež zachovány zůstaly aspoň na obraze Sacchettiho. Dojde-li jednou k úpravě, bude míti Praha o krásný kout více. Je dvojí možno — buď bude komunikace uvolněna tím způsobem, že dojde k přestavbě domu u Steiniců, ve věži zřízen bude průchod, a loubí v celnici bude otevřeno, anebo se od uvolnění komunikace upustí, a krásná skupina mosteckých věží s okolím bude obnovena samostatně. Příslušné studie na úpravu tuto navrhl architekt Antonín B a l š á n e k; dle zpráv z rady městské předloženy budou k posouzení konservatorům pro Prahu, Soupisné a Centrální komisi, jimž položena bude otázka, jakým způsobem obnova skupiny při menší Mostecké věži státi se má. Dr. R. J. K.

Z POHÁDKY DO POHÁDKY NA CIZÍCH JEVIŠTÍCH. Když budapeštský náš krajan referoval o vítězné premiéře taneční báchorky od L. Nováka a O. Nedbala na scéně Královské dvorní opery uherské, poznamenal, že úspěch tento je signálem o postupu báchorky za hranice . . . Sympatická předpověď dochází svého uskutečnění. Autoři vrátili se v těchto dnech z Vídně, kde připravovali svému dílu půdu pro nový úspěch. B á c h o r k a b u d e t o t i ž u v e d e n a již n a p o d z i m n a s c é n u D v o r n í o p e r y v í d e ň s k é, kde péče o nádhernou a poetickou výbavu její svěřena chefu výpravy prof. Löfflerovi a tanečnímu mistru Hasreiterovi, s nimiž autoři ve Vídni pilně konferovali. Skoro současně provedena bude báchorka na Městském divadle v L i p s k u. Ještě jedna

novinka váže se ke jménu libretisty Ladislava Nováka. Redakci zaslán byl právě z nakladatelství páně Jurgensonova v Moskvě klavírní výtah s libretem nové baletní pantomimy Novákovy „Sněženka“, ke které hudbu napsal ruský hudební skladatel Rebikov, jehož opera „Vánoční stromek“ byla provedena na scéně Národního divadla. Premiéra „Sněženky“ bude na podzim, a to skoro současně na dvou ruských scénách — v Kijevě a Moskvě. —·—

PRINCEZNA HYACINTA zove se velká fantastická pantomima, jejímž autorem je Ladislav Novák, a k níž hudbu komponoval Oskar Nedbal. Hra byla zadána Národnímu divadlu, byla přijata k provozování, a bude provedena již v příští saisoně. Děj pantomimy odehrává se na Troskách, jejichž výrazný a sympatický prospekt objeví se poprvé na scéně Národního divadla. Děj autoři doposud tají — ale oba mají tak šťastnou ruku v tomto druhu dramatické tvorby, že se můžeme na příchod Princezny Hyacinty těšiti.

— *h.*

PŮVOD PRAŽSKÉ POVĚRY. Dne 29. června, — v den svátku svatých Petra a Pavla — přišlo na Žofinskou plovárnu málo dětí. Chyběla zejména děvčata a hoši, kteří učí se plavat, což bylo tím nápadnější, poněvadž přicházejí i za ošklivé nepohody, která měla za následek, že všechny pražské plovárny osiřely. Blíží se konec roku, nastanou prázdniny, a mládež by ráda dostala osmého července dvě vysvědčení — jedno ze školy, druhé z plovárny. Mají ovšem co dohánět — nepohoda posledních dnů připravila je o hezký počet lekcí. Byl to smutný týden — bezpočtukrát si člověk vzpomněl na starobylou písničku „O třech králích“, která praví:

Slunce je drahé kamení
od Kristova narození!

Ptal jsem se po příčině této absence, a bylo mně řečeno, že v Praze je od nepaměti pověra, že na Petra a Pavla se nemá chodit do vody — toho dne prý se už mnoho lidí utopilo. Pátral jsem dál a přišel jsem na původ výstrahy. Sděluje mi Dr Jaromír Borecký, že počátkem minulého století — asi kolem roku 1807 — přihodilo se na přívoze mezi Štvanicí a Holešovicemi veliké neštěstí. Toho neblahého dne převrhla se pramice, a asi stodvacet lidí utonulo. Od té doby datuje se vznik petropavelské pověry pražské, která toho dne varuje před koupáním v řece. *R. K.*

BERTA ZE SUTTNERŮ O ČESKÝCH BÁSNÍCÍCH. V právě vydaných Memoirech (Štutgart, Deutsche Verlags-Anstalt 1909, 8) známá pracovnice míru vzpomíná i svého rodiště, Prahy. Pohrobek hraběte Františka Josefa Kinského, pensionovaného polního podmaršálka, přišla odtud s ovdovělou matkou záhy do Brna, takže dojmy dětství víží se k moravskému hlavnímu městu. Pak náležela již širému světu: Baden, Řím, Benátky, Paříž se studiy pěveckými, Milán, Kavkaz atd. atd. míhá se v rozmanitém jejím životě. Do Prahy přichází již jen jako apoštolka, či jak se jí doma smáli, commis-voyageurka míru. Zajímavé dvě episodky zaznamenává k r. 1895: „Spolek Concordia pozval mne k přednášce, jež konala se v 8 hod. večer v zrcadlové síni Německého domu... Poněvadž jsem mluvila v literárním spolku, zvolila jsem si za thema „literaturu míru“, a že jsem byla v Čechách, citovala jsem i české autory — oba velké básníky Vrchlického a Svatopluka Čecha. V úplné prostodušnosti neměla jsem potuchy, že to v Praze, rozervané národními boji, bylo nepříslušností, v „Německém domě“ české duchy slaviti. Na okamžik zavládla prý v sále jakási stísněnost — když však zazněly nádherné verše obou českých knížat-básníků (Friedrichem Adlerem spíše pabásněné, nežli přeložené), byli němečtí posluchači odzbrojeni, a rozladění minulo. Není pole, jež by vhodnější bylo smiřující společné práci mezi dvěma zápasícími národnostmi, nežli pole nadnacionálního pacifismu.“

„Druhého dne navštívili jsme Vrchlického. Byli jsme panskou uvedeni do salonku, kde musili jsme na domácího pána chvíli čekati. Když se dvéře otevřely, a on vešel, byla jsem do jisté míry zklamána.“ Bertu ze Suttnerů zarazily rozcuchané vlasy básníkovy, tak, že se jí zdál v prvním okamžiku ošklivým. Výraznost hlavy ušla pozorovatelce, zastrašené zevní úpravou. Ale pokračuje: „Jen z pohledu září jasný duch, a v kovu hlasu chvěje se žhavá duše.“

„Těší mne velice,“ pravil, potřásaje nám rukou, „že jste oba také do Prahy přišli. Najdete tu porozumění u obecenstva.“

„Takto — není vlastně obecenstvo, jak teprve včera jsme poznali, pro svou národní rozervanost právě zde naší věci nejpřístupnější.“

»Oh,“ odpověděl básník, „hudba nezná národních vášní.“

Nerozuměli jsme smyslu této poznámky, a po chvilce hovor přinesl různé obraty, nad nimiž brzy my a brzy Vrchlický dělali jsme udivené obličeje, až se konečně ukázalo, že byli jsme pokládáni za manžele Rée (známé klavírní virtuosy), kteří toho večera v Praze měli koncertovati, a jichž návštěva byla u Vrchlického oznámena. Když bylo nedorozumění odstraněno, roztáli jsme navzájem, a viděla jsem, že Vrchlický byl stejně nadšený přívrženec mé věci, jako já nadšenou obdivovatelkou jeho genia«.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE Z., SP. S. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Nebylo mu tak zle, jak si stýskal, a jistě byl by pokládal za neštěstí, kdyby byl nyní z čista jasna na té ztracené vartě vystřídán.

Florian s počátku trochu nesměle jakž takž se dal do vypravování. Začal tedy, jak si přál hostitel, o světě, ale za krátko byl u pikantních anekdot. Rozchechtal se pan poručík John, chechtal se četař, chechtali se ostatní dva poddůstojníci, kteří zatím také přišli a přisedli. Anekdoty a Vukanovo dobré víno všechny rozehřívalo, utěšeně jim bylo v tom zapadlém, ode všeho světa odloučeném Grabu, když líbezné červnové šero se potýkalo s vycházejícím měsícem.

Poručík začal o medvědech, kteří předešlého měsíce tu nedaleko za Sutjeskou, pod samou stěnou Zelengory, roztrhali pastevcům krávu. Vypravil se s několika vojáky za medvědy, ale nenašli jich už, místo medvědů ulovili na blízku zdechliny orla. Odvážil se pod husté stromy a vyplašen nemohl pak vzlétnouti a uniknouti. Dali mu několik ran klacky, svázali a poslali pak do Gacka panu majorovi. Nesl ho Hercegovec v pytli na zádech, ale dravec prokloval pytel a urval Hercegovci půl ucha, který mu za to přidal přes hlavu a v Gacku odevzdal orla již mrtvého.

O medvědech začal a o Novce skončil náš družný pan poručík. Víno mu vstoupilo do hlavy, když se četařovi s chlubnou důvěrností svěřoval, jaká Novka jest chlapyně a že má údy jako řemeny a při tom pleť jako nejvypěstovanější dáma velikých salonů. A jaký osel je její muž.

Vukan Govedarica jenom se usmíval, když postřehl, že se hovoří o tom malém člověku a o Novce. Věděl, co se všude vůkol vědělo mezi vojáky i civily. Přál poručíku Johnovi, protože to byl tuze dobrý člověk, nikdy ho neroztrpčil tvrdým slovíčkem, a vedle toho utrácel u něho všechnu svoji gáži.

Opouštěli kantinu skorem až o jedenácté hodině, když před kasárnami se ozvaly hřmotné střelné rány. To vojáci, neznajíce, co jest budíček a večerka, vzpomněli si pocvičiti se trošičku v ostré střelbě.

Bylo teploučko, měsíc svítil jako ohromná elektrická lampa, všecka příroda opojně voněla, nedaleko u studánky dozpěvovali své poslední písně roztoužení slavíci. Jak byli v košilích a podvlékačkách, myslivci vyšli s puškami a náboji z kasáren, že prý budou při měsíčku sestřelovati s klad prázdné lahvičky.

„Pan lajtnant dosud nespí, pana lajtnanta to nebude vyrušovat,“ a již rány se rozléhaly tichou, vlahou nocí jako boží dopuštění. Asi sto padesát kroků před nimi na tlustém poraženém dřevě bukovém stála řada tmavých lahviček, ze kterých myslivci před tím vypili u Vukana sprostou mastiku. Bylo uměním sestřeliti jich několik za sebou v tom měsíčním osvětlení a na tu vzdálenost.

Povzbuzovali četaře Floriana, aby taky šel zkusit svoji střeleckou dovednost. Svobodník Kleiner jich prý sestřelil sedm sedmi ranami a dosáhl rekordu, dosud nikdo ho v tom nepředstihl.

„Sestřelím vám jich, kolik chcete!“ — napadlo chvástati se četaře, a myslivci již běželi a postavili mu do řady na bělavou kládu dvanáct lahviček. Stály tam jako vykřičníky, a jejich štíhlá, černá tělíčka, zaujímající ne

více než třetinu litru, zdály se volati na četaře: Blázne!

Rozjařen vínem a smyslným vypravováním o Novce, četař živě se rozpomenul na Malku. Všechny struny citů jeho se v něm při těch vzpomínkách rozehrály. Mocně zatoužil zase po ní.

„Nuže!“ vybízeli myslivci a podávali mu nabitou pušku.

„Dobrá — sem s ní!“ živě odvětil četař a v duchu si dodal jako neklamnou předpověď: „Sestřelím-li je, bude to znamením, že zase dostanu Malku — třebas jenom na hodinu a třebas i na minutu.“

Potom téměř až zpupně se obrátil k nedočkavým myslivcům.

„Budu střílet na kommando — jedna, dvě, tři — počítejte!“

Počítal sám pan poručík John. Na každé „tři“ četař Florian stiskl spoušť, rána třeskla a lahvička cvrnkla na kládě. Za chvíli, po dvanácti ranách zmizelo jich dvanáct s klády.

Jako vítěz, který dobyl celého světa, Florian hodil pušku na zem, vypial se a zasalutoval před udiveným poručíkem.

„Dobrou noc!“ pravil ten pyšný pozdrav, ale v duši jeho ozvalo se zatím volání:

„Podařilo se — teď opět doufám, teď se odvážím všeho, neboť mou bude Malkah!“

XXXII.

Velmi dobře se žilo četaři Florianovi v Grabu, jako vůbec blaženě se tam žilo veškeré posádce pod kommandem poručíka Johna. Nebýti vzrůstajícího stesku po Malce, Florian nebyl by zatoužil po ničem jiném, ani snad dokonce po návratu z Hercegoviny do české garnisony, která byla rájem zaslíbeným všem, zejména starším vojákům.

Všelijak uvažoval, jak by se s krásnou Židovkou opět sblížil, zdálo se mu ohromně dávno, co s ní mluvil a ji viděl naposledy, jako ohromnou se mu zdála ani ne dvouhodinná vzdálenost mezi Grabem a Čemernem, kdežto vzduchovou čarou byli od sebe vzdáleni nic více než malou hodinu.

Hlavu měl ustavičně plnou myšlenek na ni. Nepřítomnost její rozněcovala tím živěji jeho obraznost a bušila mu do mysli i do srdce výčitkami a touhou. Svůdná zahálka, mládí dvacítipěti let, dobré časy a skvělá příroda červnová působily na něho všemi svými mocnými silami.

Lehaje a vstávaje vzpomínal jenom na čarovnou Malku, která se mu teď zdála sličnější, líbeznější a vůbec neodolatelnější než snad byla ve skutečnosti. Přivíraje oči vyvolával si v duchu její spanilost, úběl jejího obličeje, rubíny jejích rtů, které s bázlivou divokostí líbaly, černé démanty jejích očí.

Viděl její jímavé pohledy, pod kterými vždy bezděčně se zachvíval, představoval si hnutí jejích údův, vlnění ňader a její hlas v oné nezapomenutelné, drahocenné chvíli, když vinula se pobouřena k němu, přissávala se k jeho rozpáleným rtům a tykajíc mu pojmenovala ho něžným slovem miláčku.

Byl by se zase někdy zabil steskem i roztoužeností po Malce a zuřivým hněvem na sama sebe. Takové myšlenky obyčejně ho napadaly, když s puškou na rameni sám se toulal po nádherném lese. Obklopovala ho velebná samota, možno-li nazvati samotou místo, kde svěží koruny stromů, prozářené slunečním zlatem, tiše šelestily, kde zpívali ptáci a kde chvílemi vyplašená zvěř prchala.

Ale lidí tam nebylo, žádného zaměstnání tam nebylo leč myšlenkami. A přece jednou za takové vzdálenější potulky z nenadání ocitnul se u samého lidského obydlí. Kuča byla vměstnána mezi pně velikých buků a dále byla mýtina s planou hruší a malým, pracně obdělávaným políčkem. Zjevilo se mu to jako ona perníková chaloupka ve známé pohádce. Taková prostá, chudá kuča beze zdí a stěn, podobná jenom veliké, staré hlídačské boudě, na které slaměnná střecha zešedla a zčernala stářím a kouřem.

Nad kučí ševeholili ptáci a nedaleko ozvala se ještě také kukačka. Vůně lesního kvítí a trav měnila vzduch pozdního odpoledne v ohromnou číši poeticky opojného nápoje. Florian plnými doušky pil ten nápoj a poněkud udýchán zastavil se a díval se k otevřeným dveřím opuštěné, v ona místa jako začarované kuče, a již se rozmýšlel, má-li tam snad vstoupiti a nahlédnouti v její taje.

V tom vystoupila z kuče mladá, divukrásná žena s kojencem na rukou, a Florian mimoděk, ani si toho nejsa vědom, ucouvl za krajní větve hlohového keře. Byl oslněn, hlava se mu až zatočila.

Veliká, ztepilá Hercegovka v nejvděčnějším rozpuku mládí a oné luzné spanilosti, kterou se honosila snad jediná matka Eva a jež oslnila Adama a zlomila v něm všechny příkazy a sliby, minutu postála před rozevřenými dveřmi kuče, usmívajíc se svým mládím, svou krásou a svým štěstím.

Chudá, v prostých šatech, ale přece spokojená, blažená a šťastnější, než kterákoli královna. Usedla pak s dítětem na veliký kámen před kučí a bezpečna, že zde v té odlehlosti nemohou se na ni dívati žádné oči, dávala dítěti píti. Několik lahodných, konejšivých nebo slibujících slov vyletělo jí z úst jako zlaté, bzu-

čivé mouchy, pak následoval tichý popěvek, laskání a škádlení hltavého kojence.

Byla sama doma se svým nemluvnětem ta mladá spanilá žena, a četař Florian uchvácen a skutečně očarován vpíjel se do její krásy nenasytnýma očima. Až zatajoval dech, jakoby se bál, že by mohl prostým dýcháním zaplašiti rajské zjevení, jakého dosud nespatřil a — o tom byl přesvědčen — dosud zajisté již nikdy nespatří v životě. Kdyby žila ve velikém světě, ve hlučném městě, v přepychu a bohatství, obklopena zbožňovateli a ctiteli, jistě by nebyla již tak krásna a tak šťastna, jako byla nyní uschována v hloubi lesův a pralesů, žijíc pro oči a pro lásku toliko jednoho muže.

A přece četař Florian pocítil v nitru výčitku, že se dopouští něčeho jako svatokrádeže. Líbezná krása a ctnostná prostota mladé Hercegovky působila na něho, nevěrce mnohdy skeptického, jako něco posvátného a také očím nedotknutelného. Ano, byl přesvědčen, že žena jest samojediná s dítětem a bez ochrany doma, ale za nic na světě, ač nad sličným zjevem jejím ho až přecházely mrákoty, nebyl by vystoupil ze svého ústraní a nebyl by na ni pohleděl urážlivýma nebo žádostivýma očima.

A jakkoli věděl, že takové krásy již neuvidí, omámen a nanejvýše vzrušen zvolna odtrhl od zjevu oči, obrátil se a nepozorovaně se vzdaloval. Teprve cestou opět volněji vydechl a vzpamatoval se.

Brutalnost drsného vojáka se v něm pojednou ohlásila.

Proč nevykročil ze svého stínu, nepřistoupil k mladé ženě a jí neoslovil? Proč se nepokusil o milostné dobrodružství, které bylo by tak slušelo roztržce jeho s Malkou? Snad luzné zraky této Hercegovky, které tak nevinně se dívaly do obličeje dítěte, byly by snesly jeho výmluvné pohledy, a srdce její možná stalo by se mu tak povolným jako srdce Novčino vůči poručíku Johnovi.

A přemýšleje o tom na zpáteční cestě ke Grabu četař Florian tím žíznivěji zatoužil opět po Malce. Chtěl by jí teď dosáhnouti, žádná překážka by ho nemohla odvrátiti od této žádosti. Kdyby věděl, že Malkah nepřestala ho milovati, v tu minutu byl by na místo do Graba zamířil směrem, kde bylo Čemerno. Ať by ho přistihli při čemkoli, ať by ho trestali, ať by ho zavřeli třebas na polovinu jeho života, nic by si z toho nedělal, jen kdyby ho blažilo vědomí, že toho, po čem tak horoucně prahl, také dosáhl.

A opět si představuje v duchu sličnou Hercegovku v lesní samotě, pravil si, že jediný den, ba pouze jediná hodina lásky této ženy byla by ho učinila šťastným a spokojeným pro celý život. Jediná hodina, ve které by mu žena ona náležela, byla by ho naplnila pýchou pro všechna budoucí třebas sebe delší léta, neboť by mu byla zároveň také podala nevyčerpatelný zdroj krásných vzpomínek.

Bloudil dlouho, než dostihl břehu Sutjesky, odkud se mohl jakž takž orientovati a domnívati se, kde jest Grab. Kdyby byl někdo řekl, aby se obrátil a šel hledat kuče se sličnou mladou Hercegovkou, marně byl by se o to pokoušel. Ani nevěda kudy a jak tam přišel, rovněž tak neurčitě opět se vzdálil, a za ním jakoby navždy se zavíraly brány, které zázračnou náhodou toliko jednou před ním se otevřely.

Došel Graba již za šera, kdy svatojanské mušky, jichž bylo jako jisker v okolí kasáren, rozsvěcovaly svá malá bělozelená světélka. Vojáci uléhali, jenom někteří kouříce z krátkých dýmek nebo cigaretky z pašovaného černohorského tabáku, povalovali se před kasárnami na zemi.

Z kouta kasáren, od ševcoviny, jak pravidelně bývá, zazníval zpěv tří hlasů, basu, altu a řezavého sopránku. Zápach kasárenské jizby mísil se a splýval s vůní jahod, vysokých hor a lesa, a do toho zapadaly tklivé písně národní, střídajíce se s nejapnými vojenskými popěvky.

Ale ta všechna vojenská, kasárenská prósa ztrácela se v moři poesie, kterou v oněch vzdálených končinách plýtvala červnová příroda ve dnech, kdy jaro se líbá s letem. Šera jakoby ani nepřibývalo, noc podobala se dlouhému vlažnému soumraku. Vrcholek Volujaku ještě svítil zvláštním fijalovým nádechem, kterou barvou vyznačují se tamější hory po slunce západu zvláště v zimních měsících.

(Pokračování.)

VIKTOR KAM. JEŘÁBEK:

LAGO DI GARDA.

Před jedenáctou v noci dorazil jsem rychlíkem tratě Milan-Verona do Desenzana na jihozápadním konci Lago di Gardy. Hotelový omnibus dovezl mne do hotelu Splendid na Lidu, kdež našel jsem želaného odpočinku po devitihodinovém trmácení údů ve vagonech železnič-

ních. Spal jsem krátce, ale vydatně, a protože mínil jsem si prohlédnouti Desenzano, již před pátou hodinou byl jsem na nohou.

Jitro bylo nádherné. V noci sprchlo a vzduch byl vlahý, vonný, pravý balsám pro plíce, před tím dušené ohavným kouřem vlašských lokomotiv.

Ale třeba jej dýchati na pobřeží, ne v úzkých, po vlašsku „úpravných" uličkách města Desenzana, odkudž po hodině spěchal jsem se zapálenou cigaretou do volných prostor jezerních.

Naše loď Mocenigo jest kolový, lehký a komfortní parník a letí po jezeře jako racek. Nemá ovšem velkého nákladu — cestujících jest asi dvacet. Mezi nimi převládají Vlaši, pak několik Němců-turistů v známých lodenových hazukách, skromná polská rodina, s kterou setkal jsem se již v Comu.

Němci, třeba že nikdo jim nevěnuje ani za mák pozornosti, vykřičenými, afektovanými hlasy zpívají „o blaue Augelein," jodlují a vůbec všemožně se vynasnažují, aby nám zkazili dojem rozkošného jitra. Činí tak důsledně ve všech končinách světa, nechť setkáš se s nimi v norských fjordech, či na Tatrách.

Z počátku jsou břehy Gardy zahaleny v bílých mlhách a viděti pouze jasně modrou oblohu a modrozelenou hladinu vodní.

Informuji se blíže o jezeře.

Lago di Garda leží z největší části na půdě království italského (370 km.^{2}), jen nepatrný díl jeho náleží Rakousku (12 km.^{2}). Jezero jest dlouhé a úzké; od jihu k severu táhne se v délce 52 kilometrů. Největší jeho šířka v jižní části obnáší 17 kilom., nejužší jest na půdě našeho mocnářství: 4 km.

O hloubce jeho se mnoho bájilo; ve skutečnosti jest Garda průměrně 135 m. hluboké.

Četné říčky a bystřiny od severu i od jihu rozhojňují jeho vody; tak ze skupiny Adamello od půlnoci vlévá se u Torbole Sarca, opouštějící Gardu u Peschiery jako Mincio a později ústící do Pádu; od západu řítí se do něho Ponale, Tignalga, Campione, Toscolano; od východu některé ručeje se strání Monte Balda

I z hlubin jezerních vyvírají mocné prameny sirnatých vod, tak na př. u Sirmione, San Vigilio a u břehů mezi Peschierou a San Martino di Battaglia.

Zajímavá jest takřka hodinová pravidelnost větrných proudů na jezeře.

Od severu fouká z Alp kolem půlnoci Vento, od jihu z pádské roviny k polednímu zvedne se Ora a vane do 3—4 hod. odpoledne.

Oba tyto větry oživují plavbu a rybářství na jezeře.

Více jak 3000 rybářů loví na Gardě sardinky, úhoře, línky, parmy, lososové pstruhy a jiné ryby, které agenti odtuď až do Paříže posílají.

Rozmanitá jest scenerie břehů Gardy. Od jihu, kam ještě zasahuje pádská rovina s poli rýžovými a háji morušovými, pozvedají se břehy jezera jako kulisy velkého divadla.

Pahorky a řady zalesnělých homolí i takových s ledovými temeny tvoří velkolepý rám čarovně barvitého tohoto jezera.

V zimě ze slunných jižních plání pozvédají se tmavé pásy cypřišů, jimž naproti skvějí se jako křištály výběžky julských a bergamaských Alp v levo a temena 40 kilometrů dlouhého Monte Balda v pravo.

V létě barvitost se mění. Místo bílého pozadí nastoupila tmavá modř horských pásem. A ta rozlila se i po jezeře, po březích i zbarvila báň nebeskou.

Lago di Garda vůbec hýří barvami. V Desenzanu, městečku s 5000 obyvateli, kde krása okolí přátelsky sousedí se špínou uliček, kde vidíme černé, kučeravé, zajímavé hlavy rybářů s bělostnými, perlám podobnými zuby, pestří se to v zátokách vesly všech barev, a v úterý o trhu, jako by kvítí nasel.

V Peschieře na východním konci jižního cípu jezera paprsky zapadajícího slunce houfům divokých kachen barví peří do zlatova a vzlétnou-li, chvěje se i vzduch zlatem.

A dále k Lazise a Bardolinu hraje zrcadlo vodní v touž dobu modří, zelení, zlatem, fialovou, opálem i purpurem.

— — — — — —

Mlhy se rozplynuly, obzor se zjasnil a slunce volně vrhá proudy svých paprsků na malachitovou hladinu jezerní, že místy zdá se polita proudy zlata.

Mizí Desenzano s křivými a nelibě páchnoucími svými uličkami, mizí i pásy tmavých cypřišů.

Sirmionský poloostrov jazyku podobný vybíhá do jezera a roztíná jižní jeho cíp na dva zálivy.

Sirmione samo se starodávným kostelem a chrámem, ztopeno v hájích olivových jeví se našemu oku jako rozkošná idylla. Daleko za ním na straně východní modrá se Monte Baldo, věkovitý strážce Gardy.

Obyvatelstvo poloostrova živí se většinou rybářstvím a přece výdělek jeho sotva stačí na — polentu a špek.

Voda jezerní dříve malachitová jest nyní lazurová, jako někde u Sorenta. Rackové obletují loď a se skřekem vrhají se do vody pro kousky hozeného pečiva. Jedouce kolem ostrova, vidíme v levo příkrou skalní stěnu s křížem na temeni; něco dále na pobřeží bílá labuť usedla si mezi kvetoucí oleandry — toť víla nějakého miláčka Štěstěny.

Ze stínu ponuré stěny do nekonečného jasu a blankytu vod.

Kde vzíti slov, která by jen poněkud naznačila tu skvělost a zářnou čistotu hladiny jezerní! Před námi Isola Garda, majetek knížete Scipiona Borghese, několik bílých budov, kdysi mnichům náležejících, s hájkem cypřišů.

Mocenigo proklouzne úzkou vodní cestou, dělící ostrov od pevniny, a brzy potom kotví v přístavu Saló na levém břehu jezera.

Město s 3000 obyvateli rozložilo se tu na úpatí Monte Bartolomea. Než není od světa odříznuto, jak bychom se na první pohled domnívali, má tramwayové spojení s Valle Sabbia, kde kdysi Garibaldi bojoval, a do Brescie, lvice Italie.

Mírné, vlahé podnebí vábí sem v zimě množství cizinců, pro něž zřízeny jsou nákladné hotely. Jmenuji jen velký hotel Vittoria.

Pruh pobřeží od Saló k Madernu toť Riviera Gardy, kolonie cizinců, kteří zde obývají palácovité hotely Savoy, Roma, Grand hotel a nádherné vily.

Gardone, mateřská stanice Riviery. V zahradách hotelů úplně jižní vegetace: palmy, myrty, magnolie, citrony, olivy.

Jaký to božský útulek pro choré plíce, pro znavené nervy! Sem ani nezavane chladnější větérek; věčné jest zde slunečno, jasno, mírno. Není měsíce bez květu, bez vůně. Odtud až k Fasanu, kam podobně cizinci před zimou se uchylují, pahorky pokrývají háje oliv a vavřínů, v nichž hnízdí za každého ročního počasí zpěvavé ptactvo.

Parník v oblouku zahýbá k Madernu. Krásný obrázek! Nad malebně položeným městečkem tyčí se věž kostelíka a za ním vystupuje vrchol Monte Pizzocola (1600 m), jehož stráně zelenají se olivami.

Odtud daleko před sebou na straně jihovýchodní zříme jazykovitý výběžek Monte Balda, San Vigilio, kde háje cypřišů oživují smutnou šeď zbořenin.

Tou dobou vrchol Monte Balda jest zahalen mraky mlh.

Pěkně položené místo jest Bogliaco s vysoko vyběhlým kostelíkem.

Vůkol na stráních smutně holých ostrůvky citronerií s lešeními, která asi před zimou rohožemi zakrývají.

Cypřiše řídnou, jen olivy ještě místy pokrývají holá úbočí skal.

Gargnano, veliká rybářská osada. Loď jede na příč jezerem k pustému břehu. Zřídka zde vidíme osadu, i vegetace je smutná, chudá.

Menší stanice Asenza, stará ves s krásným novým kostelem

A zase na příč k jednotvárným, mrtvým skalním stěnám, z nichž místy klestí si vodopádky cestu úžlabinami a dolů se řítí.

Několik z kamení složených lidských doupat, řádky cypřišů, citronerie.

Neskonale smutný obraz, a jaký teprv asi zde život!

Campione s průmyslem vlnařským. Přádelna živí zde, v zákoutí nebetyčných stěn, asi 1000 ubožáků.

Vavřín a cypřiše více se neobjevují. Holé, jen místy keříky oživené skály přistupují s obou stran k jezeru a svírají jeho hladinu. V závratné výši nad námi, na vrcholu jedné stěny, vidíme kamenné domky chudých tkalců Campionských.

Tremosine, rybářské hnízdo, kde daří se již severnímu stromoví: jabloním, hrušním, třešním.

Protější břeh pod Monte Baldem dosud se honosí terasami s háji olivovými. Přistaneme zde na chvíli v Malcesine, živé rybářské osadě s krásnými olivovými stromy a zámkem, o němž již Göthe ve své italské cestě se zmiňuje. V Malcesine jest i malý dok a několik hotelů: Sperle, Deutscheshaus.

Malý osamělý ostrůvek zanecháme za sebou a parník opět čeří hladinu vodní a míří k druhému, pustému břehu, kde v doupatech hnízdí orel a sokol.

Limone, v sadech citronových ztopené městečko: Zlaté plody probleskují z čerstvé zeleně keřů

Hranice Rakousko-Uherska a Italie! V úkrytu skalním vystavěna jest zde celnice, odkud za noci reflektorem ozařují vodní hladinu a pátrají po podloudnících.

Z údolí Ledro přicházející sem Ponale s hlukem vrhá se tu vodopádem se skal a rozpěněný její proud šumně mísí se s blankytem jezera.

Lodní trouby hlaholí, klidná dosud paluba rázem oživla.

Jezero ve velikém oblouku před námi se zavírá.

Perla Gardy, rozkošná Riva noří se z vod.

PAVEL LIST:

ZUZANKA.

Pastel.

(Dokončení.)

Ona přijde jako paní" — konejšila se — „já však přišla p r v n í!" Tvrdošíjná tato myšlenka nutila jí vzdorně pohodit hlavou, kdykoli zaslechla slova chvály o nové kněžně a kdykoli vytušila nejen dle zevních známek, nýbrž i v znepokojeném nitru brzký její vjezd.

Kníže nevolal ji k sobě již, netkvěl na ní láskou znežněnýma očima jako dříve, spíše se vyhýbal důsledně jejímu pohledu. To jediné ji znepokojovalo a nutilo přemýšlet o jeho novém poměru.

A když konečně se den příjezdu vznešené kněžny choti přiblížil, když konečně kněžna vystoupila před vchodem a měla vejít do zámeckého dvora, Zuzana uskočila spěšně do světnice, aby se vyhnula setkání s pohledem kněžniným.

Nechce ji vidět!

Poprvé ozval se v nitru jejím zlý pocit závisti a zraňující vášně, který nalezl průchodu v dlouho utajovaných slzách, jež vytrysky teď v hojných proudech.

Štkala, necítíc se zrazenou a znehodnocenou, ale bolestně dotčenou, že on ji přezírá, nevidí její vášeň, kterou hoří k němu dosud všechna její bytost.

Od toho dne neobjevila se již v lóži a strhnuvši šátek s hlavy, ležela celičké dni doma na staré pohovce, tupě zírajíc zamřížovanými okny do úzké hluboké cesty, vedoucí podjezdem vysoko vypjaté spojovací chodby, jíž nedávno k němu vešla se srdcem přeplněným. Otevřená okna chodby byla jediným předmětem, který zdál se Zuzanku zajímati. A bylo dobře odtud viděti, jak u večer zlato západu zastírá okna lesklými třásněmi své nádhery a jak v chodbě je osvětlena řada fresek starých portraitů knížecích předků.

V srdci Zuzančině klíčilo jediné jen přání uvidět knížete aspoň z povzdálí, ale jenom jej samotna bez ní, bez kněžny — choti . . . .

Ležela celé dni jako bez ducha, neodpovíjíc na otázky matčiny ani na otcovy, který ji často volal, aby jej zastupovala jako dříve. Její mlčenlivost a zarudlé oči byly všem nápadny, ale znajíce její „fantasii" — jak říkávali jejímu zadumání občasnému — nedbali její indisposice a hleděli si své práce.

Mladý zahradnický pomocník, který často s touhou v oku prodlel na tváři Zuzančině, objevila-li se v zahradě, povšiml si, že sedává teď večer co večer na okně, s tváří k okenní tabuli přitisknutou s očima vzhůru upřenýma jakoby visionářskýma. Odvážil se někdy až k oknu, snaže se upoutati na sebe pozornost Zuzančinu. Nestalo se však, setrvávala na svém místě, pozorujíc otevřená okna v ozářené chodbě.

Jednou přistihl ji v zahradě v dolní části parku před vchodem do knížecí chodby.

Poznala ho, věděla, že již dávno po ní se ohlíží a k ní přiblížiti se snaží. Ulekla se však, vidouc se překvapenou tak pozdě večer. Tma houstla již a okna zámecká byla již ozářena světlem lustrů.

„Co tu děláte, slečno Zuzanko?" ptal se jí zahradník chvějícím hlasem.

„Tak. Pozoruji jak večer hasne pod stromy a jak vše usíná. Je zde tak ticho . . .," řekla tiše a pokročila k východu.

„To je pravda, ale co se vám stalo, slečno, bývala jste veselejší dřív. Honívala jste se po zahradě, květiny jste hledala a trhala, k naší práci jste se zálibou přihlížela. Tak rád jsem vás tady vídal!" řekl zahradník vřele.

„Ano" — vzpomínala Zuzanka — „všecko mne tu zajímalo ráda jsem se dívala na vás, jak pracujete na záhonech . . ."

„Nu, vidíte, a teď jste tak smutná!"

Pomocník řekl to hlasem tak tklivým a tak měkce soucitným, že Zuzanku soucit ten prochvěl. Bylo jí až do pláče. Ale snažila se zadržeti slzy.

„Musím již domů" — zašeptala — „je pozdě."

Popošla, chtějíc se zbaviti společnosti zahradníkovy, ale ten nabídl jí svůj průvod.

Šla podle něj mlčky s rukama skříženýma, s hlavou svislou . . .

„Slečno, hleďte, neměla byste tak smutně svěšet hlavu. Jste tak mladá! Měla byste užívat zábav, veselit se."

„Pah!" mávla rukou.

„Vidím vás tak rád a snesl bych vám modro s nebe, kdybyste chtěla chodit se mnou!"

„S vámi?" zalekla se, „a proč?"

„Protože vás mám rád!"

Pojal ji za ruku a stiskl ji mocně k prsoum.

Vymkla mu ruku a ubíhala tmou.

Dohonil ji, schvativ ji ve svou roztouženou náruč.

„Slibte mně, že budete mou!" žebral.

„Kdyby vás tak někdo viděl!" — zvolala úzkostlivě, s těží se mu ubránivši.

„Dopřejte mi času," prosila — „jindy vám povím, co udělám."

Dovolil jí běžet, dlouho se dívaje za její štepilou postavou, jež mihala se v ztemnělé aleji . . .

Doma rychle se svlékla a ulehla. Nikdo z ní ani slovíčka nedostal . . . Přemítala. Jak mohla jednou krásně dole potkat knížete — ukryta ve spleti podrostu. Znala tam každou

pěšinku, každý úkryt, každý zákrut spletitých stezíček v houštinách. Snad by se jí poštěstilo ocitnouti se mu tváří v tvář. Dovedla by jej i vylákat! Jenom s kněžnou by ho spatřit nemohla! Nepřežila by toho. Nedovede si jej ani představit vedle ní, aniž by se srdce její nezachvívalo zármutkem. Chtěla by s ním samotným mluvit alespoň jednou jedinkráte ještě!.. Ten mladý, bláznivý zahradník jí všecko pokazí Bude na ni čekat, bude ji sledovat večer a vyslídí její úkryt a pochopí její tajemný úmysl. Blázínek! Jak ji utýral svou smělostí. Jak ji pobouřil! Byl by ji málem láskou umačkal! Nemoudrý blahovec! Má milovati zahradnického pomocníka, když ji kníže k sobě povznesl, kníže k ní zahořel, kníže ji laskal! Patří knížeti a jen on má právo podržet ji v náručí, kdykoliv se mu zlíbí..

Ale jak to provést, aby zahradník nekazil její plány. Jinudy se ke knížeti nedostane! Myslila na zahradní chodbu, na klíč, který jí zůstal.

Ví již, co učiní! Slíbí zahradníkovi hory a doly, jen když se jí zaváže, že ji nechá večer v parku samotnu, že ji nebude vyrušovat, ba ani sledovat. Ať si přijde sem, bude-li chtít, doma jej přijme ráda, ale tam ať za ní nepřichází! Chce být sama se svým srdcem a nevyrušována.

Na takovou úmluvu přistoupil mladý zahradník rád, dosáhnuv jistoty, že jím Zuzanka nepohrdá.

Bylo ji teď zas viděti častěji v zahradě mezi záhony květin a blíže skleníků.

Chodila tu sama a zamyšlena, ale chodila přece, způsobujíc blouznivému milovníku vděčná intermezza při práci svou slunnou přítomností. Večer pak jako večer — mezitím co Zuzanka bloudila v zášeří zadního parku, vlhkého a hluchého tichem, přikrádal se mladý zahradník pod okno jejího pokoje a házel otevřenou vyhlídkou růže, podložené resedou do její světnice.

Vracela se vždy zklamána, smutna a nalezla-li květiny zahradníkovy, nedbala jich, šlapajíc po nich a odhazujíc je mrzutě stranou. Nedařilo se jí setkání, jakoby byl osud její zatížen nějakým prokletím.

Marně pak tiskla bledou svou tvář bolem zúženou ke sklu okennímu. V chodbě se neobjevoval jakoby se jí byl vyhýbal. Zapomněl na ni snad docela a oddal se službě své kněžny a navždy? Naslouchala bedlivě hovorům lidí, již přicházeli k vrátným, snažíc se zachytiti nějakou zprávičku o způsobu jeho života nynějšího a bolestně stiskla vždy neklidné srdce v prsou, kdykoli zaslechla, že kněžna je tuze krásná a neobyčejně hodná paní a že knížete nesmírně miluje. Nepřála si, aby byla takovou. V té její lásce tušila nezdar a zkázu svých tužeb a svého očekávání.

Ale přes to přese vše sedávala večer jak večer na prahu kryté chodby, vedoucí do pokojů knížecích. Čekala s očima horečně rozšířenýma a zanícenýma, lačna setkání s ním. Útlé, křečovitě sevřené ruce tiskla k prsům. Cítila neklid uvnitř, který ji ztravuje. Nervosa, které dříve neznala, zmocňovala se jejích ochablých údů, působíc jí zlověstný tlak na temeni hlavy a úzkost v krajině srdeční... Třásla se chvílemi zimou, jindy zas horečně zažíhaly se napjaté cévy její na spáncích.

Divná jakási zátucha něčeho nezvyklého promítla její duši a nutila ji přemítati o bídném stavu jejího těla.

Představa knížete pána, knížete-milence jak stanul před ní v nezapomenutelný onen večer utkvěla a zaryla se jí hluboko v paměti. Chce ho brzy vidět, musí jej obejmout jako tenkrát celým ohněm svých zbylých sil, neboť se jí zdá, že ji síly opouštějí, musí mu všeptat ještě, byť to bylo naposled, jak ho miluje — šíleně, závratně.

Ó, kdyby tu již byl, kdyby tu již byl!....

V ten večer se odvážila otevřít klíčem dvéře spojovací chodby a vkradši se do předschodí, plížila se po tmavém dřevěném schodišti vzhůru jako němý přízrak. — Záskřip starých stupňů vracel ji k životu a připomínal jí odvážlivost jejího počínání. Co kdyby se někdo cizí objevil? Třeba kněžna anebo komorník některý?

Ale vzdor strachu odvážila se až na poslední stupeň.... Tmavé okno knížecí ložnice, které bylo šikmo naproti viditelno, bylo zastřeno žaluzií. Vyčkávala... Ticho všude.

Je snad pozdě již?

Vracela se neslyšně, ukryvši opatrně klíč za ňadry...

Co z ní bude? Jak to s ní dopadne? Kam se uchýlí?

Často ptala se tak Zuzanka, shledavši jednoho dne, že se vůčihledě mění a cítíc den ode dne úpornější tíseň a tělesnou ochablost. A jako zlomený květ skláněla často bledou svou tvář na sklo okenní a tupě zírala vzhůru k otevřeným oknům chodby.

Jedno okno vysoko podklenuté chodby bylo stále otevřeno.

Přece tudy musí někdy kníže přejít — uvažovala — snad z rána někdy? A umiňovala si, že bude mít pozor.

Skutečně, spatřila jej druhého dne z rána. Byl v zahradě! Vraceje se chodbou, stanul u otevřeného okna a dolů se zahleděl

Zuzanka se pohnula na svém místě v okně a zazářila. Zdálo se jí, že ji vidí a že se začervenal. Ale pak rychle odstoupil.

On, ach on!

Ale, aby si tak vzpomněl na její klíč? Nedá jej nikomu, nevydá!

A v nezměrném strachu, aby se myšlenka její uskutečnila, umínila si, že ještě dnes večer půjde znovu do chodby. Musí jej přilákat ještě dnes! Dřív než bude pozdě. Už je si jista, že propadla osudu. Musí mu povědět, že je jeho v životu i v smrti . . .

Podvečer přišel zahradník. Dlouho již nebyl u nich. Chvěl se o Zuzanu. Byla popudliva a urážliva.

Dnes přivítala jej vlídněji.

„Nu tak, Zuzanko," ptal se s líčeným rozmarem, dáte mi dnes hubičku?"

Vytřeštila naň oči. Zapotácela se

Slzy vytryskly jí na horečně planoucí tváře. Zahradník blížil se k ní prosebně.

„Chtěl jsem dnes požádat vašich rodičů, zdali bych si vás směl vzít?"

„Vzít?" ptala se smutně, beznadějně.

„Zuzanko, buďtě mou! Hleďte, — mám něco peněz pohromadě, zařídíme si zahradní zelinářství a budeme spolu krásně žít," přesvědčoval.

Povznesla hlavu ke stropu, aby zakryla své rozpaky před ním a sepjala ruce zdvižené nad čelem. Svůdně, vlnitě vypjalo se její měkké mladé tělo, zahalené lehkým volným šatem před roztouženým zrakem jeho. Nemohl se zdržet, aby ji nepřivinul k sobě. nezlíbal . . .

Vzkřikla a vymkla se jeho objetí.

„Ne, ne, pro boha, pusťte mne, jsem nemocna, snad i umru!" vzkřikla zoufale a vyřítila se z pokoje . . .

Zvlhlý písek v dolní zapadlé partii zámeckého parku lepil se na podešve jejích střevíců a zdržoval její spěšný krok. Všecka udýchána a znavena stanula před mřížovými dveřmi známé chodby.

Váhala okamžik tisknouc prsa křečovitými svými prsty, pak rozhodně otevřela dvéře a spěšně zmizela v podschodí.

Zima jí otřásla.

„Ó, jak by se zahřála v jeho objetí! Dnes ho uvidí! Musí ho spatřit děj se co děj!

Nadějně přeskakovala stupně schodiště a stanula před nízkou předprsní otevřeného okna, k němuž s takovou touhou po tolik dní pohlížela vždy tam dole ze své smutné hlídky.

Okna knížecí ložnice byla zastřena žaluziemi jako nedávno, když se sem odvážila, toužíc potkati se s ním zde.

Venku byla již čirá tma, jen když se nahnula, viděla, jak dole prozírá široký pruh bílých desek ve dlažbě, jež tvořily chodník podle zdi zámku vedoucí k spodní bráně pod obloukem vznosné chodby.

Jako nit z rozvinutého klubka tratil se bílý pruh chodníku pod vysokým rozpjatým obloukem chodby a zdál se Zuzance mizeti kamsi do dálky.

Cosi jakoby náhlý ozev zoufalství nutilo ji změřiti hloubku srázného úvozu .

„Snad bylo by mi tam dole nejlíp" — pomyslila si, nakloniviši se hluboce z otevřeného okna Zlá tucha blížící se rány, která ji strhne s nebeských výšin blahého snu, zalomcovala kořenem její bytosti a podvracovala její šílený nápad dostati se ještě dnes ke knížeti.

Kdyby ji tak vyhnal! Nepřežila by to!

„Miláčku! Miláčku!" snažila se volat, cítíc, jak hrdlo úží se jí strachem a v němém úžasu chopila se náhle za boky, pociťujíc nějaký živý pohyb, vlnící se v jejích útrobách . . . „Kristova muka!" zašeptala v úzkosti, ale náhlý šum, způsobený výtahem žaluzie upoutal její pozornost znovu k oknům knížecí komnaty. „Pán!" vzkřikla bezděčně a s úžasem vytřeštila zornice. Kosmo naproti otevřelo se okno, v němž spatřila postavu knížete, ozářenu světlem skvělého lustru, visícího se stropu. Kolem krku knížete ovíjely se jako dva stvoly bílé něžné ruce kněžniny, tisknoucí se k jeho kučeravé hlavě oběma tvářema.

Zuzanka uskočila jako kočka, kterou pojal děs, skrčila se úzkostlivě a pozorně sledovala pohyby dvojice knížecí. Nepovšimli si jí asi ve tmě.

Kněžna zabořila prsty své do hustých vlasů svého miláčka a přitiskla nedočkavé své rty k usmívavým jeho rtům v nekonečném polibku.

„Nepřežiju toho! . . "

Zuzanka třásla se ve svém úkrytu.

Hle! Kníže se vzchopil, zvrátil krásnou hlavu kněžny na zad a strhl k sobě její tělo v zběsilé vášni!

Bílá změť mihla se v otevřeném okně vysoké chodby . .

Nepozoroval ji však ani kníže, ani kněžna Jen mladý zahradník, vyčkávajíc pod oknem své mladé beznadějné lásky, vzrušen byl dunivým dopadem těla na kamenou dlažbu . .

„Zuzanko! . . Má nešťastná Zuzanko! . . ."

— — — — — — — — — — — — —

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

POŽADAVKY JOSEFA MÁNESA. Byl jsem nedávno — vypravuje přítel — hostem velkostatkáře a továrníka v roztomilém venkovském jeho zátiší. Hostitel pochlubil se uměleckou galerií, do které mne k největšímu mému potěšení ihned zavedl. Má vzácné obrazy, znamenitá díla nejlepších našich malířů. Tabernákutem umělecké svatyně této je koutek, v němž visí obrazy Josefa Mánesa. „Často si vzpomenu," vypravuje hostitel, „na scénu, jež se odehrála s Josefem Mánesem, když obrazy odvedl. Otázka, co obdrží za svoje dílo, přivedla ho do velikých rozpaků. Konečně pronesl nesměle, nedůvěřivě a skoro šeptem: „sto dvacet zlatých!" Činil v tu chvíli dojem, jakoby se styděl za svou neskromnost, v jeho očích zračila se obava, není-li požadavek jeho přemrštěný."

Takovou, dnes ovšem neuvěřitelně nepatrnou, směšnou sumu, požádal arcimistr Josef Mánes za — veliký olejový obraz a za šest menších, roztomilých, překrásných akvarelových podobizen!! *R. K.*

NÁRODNÍ DIVADLO PAMÁTCE POLSKÉHO BÁSNÍKA. František Kvapil odevzdal Národnímu divadlu překlad tragédie Julia Słowackého »Beatrix Cenci«, o který požádal dramaturg Jaroslav Kvapil. Bude oslavena stoletá památka narození velkého a nešťastného pěvce polského*), a Národní divadlo vzdá hold velkému významu básníkovu pro Slovanstvo uvedením tragédie »Beatrix Cenci« na scénu Národního divadla. Dva slavní současní básníci, jimiž evropská poesie v prvé polovici minulého věku právem se může honositi, Percy Bysshe Shelley a Juliusz Słowacki, zlákáni byli truchlivou tragédií k dramatickému zpracování, oba čerpali z týchž pramenův a oba napsali dramata mohutná a rozechvívající. Angličan řešil tragédii krutěji, studeněji, Polák, jehož prací vine se duch antické tragédie, nezapřel ani zde měkké, něžné poetické duše svojí, svého kreda: »Obraznost moje jest zdrojem všech mých neštěstí a všeho pozemského blaha, poněvadž jsem opravdu šťasten, že vládnu mocí tvořiti vymyšlené události.« Drama »Beatrix Cenci« je čerpáno ze života, ale co je v ně nadýcháno poesie!

Beatrix Cenci!

»Celá příšerná tragédie rodiny Cenci prolétla v jediném okamžiku mou myslí,« vylíčil František Kvapil před patnácti lety svoje dojmy, když stanul v palazzo Barberini před podobiznou mladistvé dívky s šatem kolem hlavy ve způsobě turbanu otočeným. »Francesco Cenci, jaká to ohava v lidském těle! Beatrix Cenci, jaký to rozkošný typ mládí a krásy! Otec, jenž nepřirozenou vášní své děti nenávidí, jenž syny své, ještě nedospělé, na ulici vyhání, odpíraje jim přístřeší a výživy, když dva z nich rychle po sobě stihla smrt, pravé orgie radostí nad jejich hrobem slaví! Neměl dosti na tom, že přiváděl do domu nevěstky z ulice. Ze sodomitství kolikráte usvědčený, tak, že jen složením na ten čas ohromné sumy 200.000 korun ušel ruce katově, pokročil ve svých výstřednostech tak daleko, že chtěl vlastní svou dceru znásilniti. Beatrix dovolávala se ochrany u papeže. V prosebném listě vylíčila mu hrůzu svého utrpení, zapřísahala jej, aby ji vysvobodil z rukou nepříčetného starce. Pomoc nepřišla. V zoufalství chopila se dívka jediného prostředku, který ještě zbýval. Najatými vrahy byl Francesco Cenci na venkovském zámku svém zavražděn. Další konce jsou známy. Beatrix byla mučena ukrutným způsobem tehdejší soudní tortury a odsouzena. Poprava určena byla na den 11. května 1599. Když ráno o 6. hodině Beatrix vzbudili, aby ji připravili na poslední cestu, zvolala: »Jak je to možné, ty můj Bože, že tak záhy mám zemříti?«*) Bolestná, vyčítavá otázka mluví v palazzo Barberini z obrazu, jehož původ přičítá se Quido Renimu. Beatrix Cenci byla stvořena k radosti a štěstí a stala se hrdinkou nejděsnější rodinné tragédie. Kronikář jejich smutných osudů vypravuje o ní:

Byla dosti velká, útlá v pasu, v každé tváři měla důlek, který, když se usmívala, dodával jejím milostným tahům půvabu, jenž každého, kdo ji spatřil, okouzlil. Vlas její byl jako proudy zlaté příze, a protože byl velmi dlouhý, zaplétala jej kolem hlavy; kdykoli jej rozpustila, bohaté kadeře zrak divákův oslňovaly. Oči měla modré, přívětivé a plné žáru. K půvabům těmto družil se jak ve slovech tak v celém jednání zračící se duch, a jistá povznešená živost, kterou každého rázem upoutala. Bylo jí dvacet let, když zemřela.

Je pochována v kostele San Pietro in Montorio, jehož chloubou jsou krásné fresky Sebastiana del Piombo, jeho znamenité »Bičování

---

*) Juliusz Słowacki, přední zástupce básníků polské emigrace po nešťastném povstání r. 1830 až 1831, nar. 23. září 1809, zemřel 3. dubna 1849 v Paříži.

*) Novější badatelé tvrdí, že není zcela bezpečně dokázáno, že Francesco Cenci zhynul rukou vrahovou z návodu jejího. Vyšlo na jevo, že při výslechu byly vrahům odpovědi takřka do úst vkládány. Jeden z nich všechna svá udání při konfrontaci s obžalovanou odvolal a na tom i zemřel. Kdo to dnes může rozsouditi!

JAN KUPECKÝ: TOBIÁŠ HURTH.

Krista« dle nákresu Michala Angela, obrazy Vasariho, Volterry a Giovanniho del' Vecchi. Hrob její není označen — ale krutý její osud postavil jí monument v srdcích lidu, jenž na ni tklivě vzpomíná. V den smrti její kladou římské paní a dívky na hrob nešťastné dívky kytice. — —

Dr. R. J. K.

PASQUALE DE LUCA: V ŽÁRU VÁŠNĚ. (LE AMBIZIOSE.) AUTORIS. PŘEKLAD DR. FRANT. KROUTILA. Překladová knihovna Máje „Z cizích literatur", redigovaná dr. Jarom. Boreckým, uvedla k nám opět nového autora. Pasquale de Luca náleží k nejplodnějším a nejdovednějším hlavám mladého písemnictví dnešní Italie. Jest velice roz-

JAN KUPECKÝ: MANŽELKA TOBIÁŠE HURTHA.

manitý ve své činnosti. Od více než sedmi let rediguje elegantní a rozšířenou umělecko-literární revui „Natura et Arte“, před tím byl žurnalistou v Neapoli a v té máti měst studoval život složitý a mnohotvárný, jejž křísí ve svých románech a četných novellách, zvláště v trilogii: Alle porte della felicità (U bran štěstí; prostředí lidové); Le ambiziose (Ctižádostivé; z kruhů měšťáckých) a Il cavaliere di Malta (aristokracie). Narodil se v Sessa Aurunea r. 1865 a vystoupil svazkem Racconti Silvani (Lesní povídky). Následovaly L' onorevole Zucchini (Poslanec Z.), Senza sole (Bez slunce), Mamme (Matičky), I denari (Penize), Myosotis (Neza-

budka) a jiné práce, jež dle úsudku kritiky „dosvědčovaly pozoruhodné nadání novellisty silného a originálního.“ Vedle toho psal verše, dramata, veselohry, překládal pro divadlo, upravoval a básnil libretta (Quo vadis? pro Fracassiho, Gringoire pro Cantù, Moliérova Le bourgeois gentilhomme pro Esposita, Una notte di Cleopatra pro lugáňského Belliniho a j.) Z nejnovějších jeho prací jest román La novella vita (Nový život). Pasquale de Luca má plynný, živý sloh, útočně vášnivý výraz, je dobrým pozorovatelem života, překypuje temperamentem, jenž románům jeho dodává dramatického vzruchu a spádu. S těmi vlastnostmi shledáváme se i v románu právě přeloženém. Hlavní postavou jest ctižádostivá choť nadporučíka Julia de Lieto, donna Fulvia, jež bezmezné ctižádosti obětuje své rodinné štěstí, svou ctnost, svého manžela. Krásná k šílení, ale polovzdělaná, tím krutější, čím povrchnější a mělčí, vládne mužskými srdci, jež ničí po libosti, až sama posledním milencem potrestána jest podobně a odkopnuta, sestárlá, stále však ještě samolibá, řítí se v život veřejné nevěstky. Pestře a rychle mění se tu scenerie i prostředí: zprvu riviera janovská, Portovenera a Spezia, pak Neapol, nejdříve život vojenský, pak měšťanský a stále se stupně až v polosvět a konečně v hlubiny společnosti Vše líčeno životně, až do nejdrobnějších figur, plasticky, napínavě, ne však bez pozadí, jež společenské studii této vtiská hlubší než jen zábavný význam. Překlad p. Kroutilův čte se hladce. —c—

KUPECKÉHO PORTRÉTY. Máj přinesl již několik reprodukcí rytin dle obrazů Jana Kupeckého ze sbírky pana Aloise Pelze. Také dnešní naše sbírky vybíráme z bohaté jeho mapy. Jsou to podobizny norimberského kupce Tobiáše Hurtha a jeho manželky, zajímavé krojově i typicky. Kupecký náležel k umělcům evropského jména a třeba že narozen v Uhrách, třeba žil i zemřel v cizině, počítán jest právem mezi české umělce. Ale jako starších dob našeho umění vůbec, i Kupeckého vzpomínáno bývá u nás jen nahodile. Nemáme soustavného obrazu uměleckého období, v němž Kupecký zaujímal místo tak vynikající. A bylo by ho vskutku třeba, neboť v dobách nejhlubšího úpadku politického, hospodářského i literárního jediné výtvarné umění české vydalo veliké a slavné květy. Ovšem i ono bloudilo po cizině nebo kvetlo v Čechách k větší cti a slávě vítězné protireformace. —c

J. Spáčil-Žeranovský: VÝŠE A PROPASTI. (Nakladatel J. Otto.) Ne bez pohnutí zadívá se na tuto sbírku básní, kdo jen poněkud zná osudy autorovy. Básník, který od let osmdesátých byl vítaným přispěvatelem našich prvních časopisů, pilný překladatel a redaktor, nedosáhl ani toho, aby viděl za svého života knížku svých původních básní. Může-li ještě co živěji illustrovati dnešní naši literární mizerii?! Bylo třeba aktivování fondu Zeyerova, aby vyjíti mohla kniha ta, již nikdo nechtěl vydati. A přece šlo tu o básníka opravdového, nadaného, který měl svou zvláštní osobitou barvu. Výše a propasti, jeho jediná posmrtná knížka původních veršů, to dotvrzují na každé skoro stránce. Je to poesie snílka, který stíhne k výšinám ideálů a jejž osud sráží do propasti bolu a bídy. Ale zvláštního rázu a barvy dodává jim náboženská vroucnost básníkova, který vyrostl ve stínu kostela a fary a zamiloval se do zášeří legendy, do světlé postavy Kristovy, do mystiky a symboliky katolického ritu. Odtud váží své motivy, odtud beře své obrazy, někdy až překvapující originálním pojetím, pro svoje reflexe o životě a pro hořké vzpomínky lásky. Nejraději vyslovuje je formou sonetu, a v sonetech najdou se také jeho čísla nejlepší, ať již jde o látky biblické, neb obrázky z rodného básníkova kraje. Ten miluje básník celou horoucností svého srdce a hledí jej vystihnouti řadou genrových obrázkův a krajin. Jeho Motivy z Hané mají sílu, oheň i barvu a svým neotřelým výrazem, plným zvukomalby a jadrnosti, nejlépe dokumentují uměleckou snahu básníkovu. Tím bolestněji dotklo se nás, že právě v kterémsi moravském listě četli jsme s výše kritické stolice řečnickou otázku, nač prý byly vydány verše Spáčilovy! Byly vydány těm, kdož dovedou si ještě vážiti pěkné formy veršů, hlubokého citu a ryzí poesie. Snad jich není již mnoho, ale jsou přece.

—a—

VŠEOBECNÉ DĚJINY STENOGRAFIE. Napsal Karel Bláha. Znalost těsnopisu v zemích kulturních šíří se vzrůstem duševního i hospodářského života poměrně rychle, a nastanou snad někdy doby, kdy bude všeobecnou. Daleko snad již do nich není. Těsnopis stává se pro moderního člověka právě tak důležitou a cennou zbraní pro zápas životní a nástrojem pro kulturu, jako kterékoli vědomosti jiné, a je potěšitelno, že ani u nás význam stenografie není podceňován. Naši těsnopisci vypracovali důkladnou soustavu českého těsnopisu a vydali dosti pomocných knih pro praktické studium stenografie. Pan Karel Bláha rozmnožil nyní českou literaturu těsnopisnou velmi cenným dílkem theoretickým: stručně, ale velmi obratně a jasně psanými dějinami stenografie všech dob a národů. Úhlednou knížku, která prokáže platné služby zvláště studujícím i učitelům těsnopisu, vydalo knihkupectví Springrovo.

ROČNÍK VII. MÁJ ČÍSLO 42.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

Dozněla řinčeni zbraní, po nádherné žulové cestě královské, kterou umění milovný král Ptolemaeos Soter založil, nedunčl již železný krok římských legionářů, jež přivedl Julius Caesar, aby pomstil smrt Pompejovu a urovnal spory, pohasly požáry, jež ničily město a krásná Alexandrie zářila opět v plném rozmařilém lesku svého nevyčerpatelného bohatství. Mramorové paláce v nejskvostnější čtvrti města — Bruchii — oživly, v rozsáhlých síních musea naslouchali vědychtiví jinoši přednáškám filosofů, ozývaly se učené spory mezi příslušníky rozdílných nauk a van velikého duševního života proudil zase městem Alexandra Velikého, jako za dob Ptolemaea Ochránce, nadšeného rozšiřovatele hellenského ducha a moudrosti.

Na královský trůn Lagovců dosadil mocný Říman mladistvou Kleopatru, duchaplnou a vzdělanou ženu, jež neoslňovala pouze bleskem rozvité krásy, ale i paprsky svého jemného ducha. V ní jakoby ožil duch prvního Lagovce, onoho Ptolemaea, jenž byl jedním z vůdců Alexandrových a viděl jeho triumfy. Spojovala se v ní touha po slávě a moci s žízní po kráse, se snahou učiniti život plným moudrosti hellenské. Její ctižádostivost neměla v sobě nic nízkého, byla ryze ženská a proto nechtěla strpěti soka. Že dovedla odstraniti veškeré překážky, které jí osud v cestu navalil, je znakem jejího silného nepoddajného ducha, neboť všeho byla schopna tato obdivuhodná žena jen ve slabosti. Dovedla býti nejvroucnější milenkou a chotí i kurtisánou, když se jednalo o její moc, ale nedovedla se smířiti s myšlenkou, že ona, královna, by měla zdobiti triumf římského vítěze. A proto je život této obdivuhodné ženy směsí jasu a stínu, jež nepostrádá harmonie.

Těch několik měsíců, jež strávil mohutný Caesar po boku Kleopatřině, patří k nejkrásnějším v jeho životě. Zdá se, že vroucí láska plnila jeho srdce, láska veliká a hrdá, která mu byla oporou a silou a která mu nedala zapomenouti na veliké poslání, jež se zrodilo v jeho titánském duchu.

Kleopatra, sotvaže se na jejím hrdém čele zaleskla koruna obojího Egypta, snažila se upoutati cele mocného diktatora, o jehož hvězdě tušila, že zazáří oslnivým jasem. Pořádala hostiny, jedna slavnost stíhala druhou a jednoho dne měla bizarní nápad: uložila hvězdáři Sosigenovi, témuž, který pomáhal Caesarovi v sestavení jeho kalendáře, aby jí i všemocnému Římanu odhalil osud, jak je psán ve hvězdách. Kleopatra chtěla, aby všichni její rádcové byli oslněni její budoucností a proto vystrojila nádherný kvas, při němž Sosigenes zjevil, co ve hvězdách neodvratně bylo určeno: že oba zhynou na vrcholu své moci a slávy smrtí násilnou.

Caesar byl spokojen se svým osudem a na jeho mocně klenutém čele zazářil jas, bylo mu, jakoby měl jistý slib, že dosáhne toho, po čem prahl žíznivý jeho duch, ale krásná Kleopatra se hněvivě zdvihla s odpočívadla a zvolala:

— Já pravím, že hvězdy lhou! Nikdo neodolá vítězné moci mé krásy a její blesk by zdrtil vraha! Ty, Sosigene sám mi dokážeš, že i hvězdy na mé přání prozrazují tajemství, jež mělo zůstati skryto, dokážeš, že v jejich planoucích konstelacích není pravda, ale lež! Dám ti lhůtu, za měsíc se zde objevíš a podáš důkaz, že hvězdy lhou, nebo hodím tvou učenou hlavu s Faru do moře! Či i to již ti hvězdy zjevily?

— Ne, odpověděl Sosigenes usmívavě, a proto doufám, že budu moci vyhověti tvému přání — abych si život zachoval, neboť je mi líto mé hlavy, v které se snad ještě něco prospěšného zrodí.

Mezitím co Sosigenes pátral v bibliotece ve starých rukopisech, aby vyhověl rozmaru Kleopatřinu, dostal Caesar zprávy, že pontský král Farnak proti jeho rozkazu zbrojí a zabírá Malou Armenii. Mělo nastati rozloučení, procitnutí z opojného snu, v němž nalezl nejkrásnější ženu. Na rozloučenou uspořádala Kleopatra hostinu, jež předstihla nádherou a marnotratností veškeré dřívější. Ohromná síň v královském paláci hořela světly a zlatem, mramorová mosaika zmizela pod růžovými lístky, jež hostitelka kázala nasypati. Vonný a hebký ten koberec naplňoval síň nejsladší vůní. Množsví hodovníků leželo kolem stolů pokrytých drahými víny a pokrmy. Byli přítomni římští tribunové i řečtí filosofové a svorně se tu pojil symbol tehdejšího světa: římská síla a hellénský duch. Kleopatra a Caesar leželi na vyvýšeném loži, překrásné její tělo halilo bělostné roucho z bombyxu, jímž zářily její neodolatelné vnady, bujná vlna ňader pronikla hebkými řasami a na nahé pleti sklouzaly paprsky jasu jako žádostivé polibky. Vanula z ní rozkoš a moc krásy. Její čelo zdobil uraeus, královský egyptský odznak a hlava spočívala na mohutné hrudi Caesarově. On sám byl oděn nachovou togou. Výrazná jeho hlava, s mocně klenutým čelem, pod nímž bouřily myšlenky, jež určovaly chod dějin, klonila se chvilemi ke krásné, rozkošnicky rozložené ženě a zdálo se, že přece by raději zůstal po jejím boku. Silná jeho ruka objímala kypící tělo Kleopatřino, sálající nesmírnou vášní, jež se zračila v temných démonických očích a jako záplava neviditelného ohně ležela na purpurových rtech. Krásná ta žena byla podmaněna velikostí a silou Římanova ducha, ležela u jeho nohou spoutána okovy lásky a prudké záchvěvy, jež chvílemi rozvlnily bělostná ňadra, jakož i hluboké vzdechy nasvědčovaly, že těžce ponese rozluku. A zatím co kolem nich plynuly jemné hovory filosofů a hřmotné žerty vojínů, šeptali si oba slova vroucí lásky, stravovala jej pohledy a nevýslovná touha ji plnila horkou krev, prahla po jeho objetí, jehož se jí mělo naposledy dostati v cubikulu, plném posvátného šera. Tiskla jeho ruku a šeptala prosebně:

— Což musíš opravdu sám do Asie? Vždyť Taurus, tvůj legat, by snad také pokořil Farnaka!

— Snad, ale já ho pokořím jistě! A pak nenechám jiného trhati vavříny, když sám jimi mohu ozdobiti svou hlavu!

— Vždyť dosti haluzí ti již poskytl strom Apollonův, popřej jiným několik lístků. Pokoření toho krále není hodno tvé velikosti. A má láska ti není ničím?

— Pudí mne k činům, Kleopatro. Chceš, abych u tvých nohou šeptal láskyplná slova a jiného nechal vítěziti, nebo i poskvrňovati jméno hrdého Říma? Já nebojuji pro to město nad Tiberou, pro několik boháčů a hladovou luzu, ale proto, že jsem Říman. Jako jsem ti ozdobil čelo korunou obojího Egypta, tak mohu je někdy ozdobiti korunou světa. Láska tvá mne nečiní otrokem, ale hrdinou. Nejsi Omfala a já nejsem Herakles. Caesara láska nese ku hvězdám! Senat mne jmenoval diktatorem, jak daleko je k Imperatoru?

Nežli mohla odpověděti, vyrušil ji hluk, který se náhle rozléhal síní. Oba pátrali po příčině a spatřili Sosigena, který kráčel přímo k jejich stolu, jsa bouřlivě vítán hodovníky, kteří znali jeho úkol. Obličej astronomův zářil, jako by naň padal úsměv těch hvězd, v nichž četl osudy. Ruka jeho svírala papyrusový svitek. Došel ke stolu a pokloniv se oběma hluboko pravil:

— Našel jsem důkaz, jaký žádala tvá krása, královno. Dovolíš, abych ti přečetl příběh, který jsem našel v bibliotece mezi polospálenými rukopisy. Náhodou se týká jedné královny z tvého rodu. Doufám, že i ty, římský příteli, rád vyslechneš, co Kleopatra hvězdám vyrvala!

Královna pokynula a otroci přinesli lehátko a postavili je ke stolu. Hovor stichl, zraky všech se upřely na Sosigena, který se posilnil douškem vonného vína z Kilikie a pak rozbaliv papyrus, počal čísti zvučným hlasem:

— Já Konon Samský, žák slavného Aristarcha, jehož hrdě krajanem svým zovu, plním svou povinnost a dříve, než zemru, chci vyznati potomkům svou vinu, když za života jsem tak učiniti nemohl. Nechci ale, aby lež, kterou jsem spáchal, věčně zůstala skryta a proto píši vše, co bylo příčinou, že se zrodila. Hvězdy, které mi plnily duši jasem, musí zůstati čisty.

Bylo to za panování jasného Ptolemaea III., Energeta, když jsem na akademii Alexandrijské působil jako učitel. Duch dědův byl ještě příliš živý v tomto králi a po synu kráčel vnuk touže slávyplnou cestou. Jako diadochos Alexandrův měl jediný zářící cíl před svými zraky: aby hellenismus, jeho hluboké chápání krásy, jež je podstatou harmonie světa, vniklo mezi barbary. Za tou příčinou rozšiřoval učeliště, která Soter založil, volal řecké umělce a filosofy na svůj dvůr, pořádal hostiny, na nichž brala účast jeho přesličná choť Berenike a sám se často vmísil do učených sporů.

Byl jsem tehdy úplně ponořen do astronomických studií, jež mi přinášely náhradu za ve-

škeré radovánky, kterých jsem se jen řídce zúčastnil, ale přece se chvílemi ozvala v mé hrudi touha po příteli, neboť samota, neprozářená teplem přátelství, jest příliš smutna a působí na ducha nejsilnějšího.

Že jsem tak osaměle žil, toho příčinou byla láska k ženě, kterou mi nedopřáli bohové uvésti k rodinnému krbu. Studoval jsem tenkráte na akademii v Athénách, když jsem poznal Joniku, dceru bohatého kupce Kleona. Spatřil jsem ji, když v dlouhém, až ke kotníkům splývajícím chitonu stála u vchodu domu, opřena o sochu Hermovu. Jediný pohled stačil, aby srdce mé bylo naplněno nejprudší láskou k ní. Ale byla hodna lásky ta snivá bytost, na kterou zlatá Afrodita marnotratně vyplýtvala své oslňující dary. Byla ztepilá jako Artemis lovkyně a nimbus cudnosti halil celý její zjev a obličej její byl tak krásný a jevil tak čistou duši, že kdyby ji byl spatřil slavný Praxiteles, byl by uznal, že jeho Afrodité Knidská se nemůže rovnati jí. Co byla proti její sličnosti vyhlášená krása Aspasie, Fryny, Laidy? Slyšel jsem již dříve o její kráse, jaký tedy div, že mladé moje srdce náhle poznalo lásku, kterou sama z pěny zrozená bohyně tam vložila?

Zůstal jsem jako ohromen státi a ona maně pohledla na místo, kde jsem stál ve zbožné úctě jako před božstvem. Viděla, že na mé tváři není stopy smělosti, s kterou někteří mladíci si prohlíželi ženy a proto se neodvrátila hněvivě, ale sklopila své hluboké oči, v nichž bylo vše. Pak znovu na mne pohlédla tím hvězdným zrakem a mně se zdálo, že ty oči nesměle vyznávají, co rty ve své ostýchavosti projeviti se neodvážily.

Od onoho dne jsem byl vyměněn, nanavštěvoval jsem již přednášky a bloudil jsem v okolí Athen, duši maje plnu jejího obrazu. Jednoho dne jsem usedl na břeh volně plynoucího potoka a zahloubal se do hry lehce zpěněných vln. Chvílemi urval větřík list se stromu a snesl jej do vln. V potoce byly kameny, kolem nichž se tvořily víry a se zájmem jsem pozoroval, jak některý vzdor překážkám, jež jej zdržovaly, proplul konečně mezi dvěma kameny a dostal se do volného proudu, unášen měkkou jeho náručí v dáli. Jiné byly chopeny vírem a zmizely, některé zanesl proud ku břehu, kde nečinně tlely. Připadl jsem na myšlenku, abych srovnával s těmi plujícími listy svou lásku, ale kdykoliv jsem stopoval list, který měl rozhodnouti, vždy byl uchvácen vírem a zmizel v hlubině. Ani jeden nezvítězil nad překážkami.

Veliký žal se mne zmocnil. Vracel jsem se do města, pln zoufalství. Druhého dne jsem šel kolem jejího domu a zdálo se mi, že jsem zahlédl její bílý šat. Chodil jsem nenápadně ulicí, ale marně, zůstala skryta, jakoby ji pohltily temné stíny Erebu. (Pokračování.)

FRANTIŠEK ZAVŘEL:

SMUTNÝ PIJÁK.

Všednost jsem miloval — toť mládí mého hřích!
Osvoboď mne, víno!

Všednost jsem miloval — trest děsný nesu tich . .
Osvoboď mne, víno!

Co vraždilo můj jemný sen, já prožít chtěl
a provroucnit . . . Teď slyším vraha smích!
Osvoboď mne, víno!

Mocnější květy chtěl jsem v hloubkách trhat!
Plnější nějak . . . Teď mám v duši sníh!
Osvoboď mne, víno!

Mé oči vznícené svět — nový dobývaly — —
hřeb řeřavý — hle! tiše hoří v nich!
Osvoboď mne, víno!

Křídla mi vrať, jež mrtva!
Spas mne! Uzdrav mne!
Obroď mne! Vyrvi mne z všednosti temných lích . .!
Osvoboď mne, víno!

F. J. ČEČETKA:

HUBIČKA MEDOVÁ.

Groteska ze XVI. věku.

I.

Obecní vinice a melounice při šosovním gruntě královského města Nymburka byla posledním hubeným zbytkem rozsáhlých obecních statků.

Při odporu stavů proti císaři Ferdinandovi r. 1547 draze svůj podpis zaplatili opatrní měšťané. Ztratili vsi, dvory, pole, luka, svobody jim pobrány — na mizině se ocitilo přední město královské. A těžko se z této rány sbíralo; málo získalo zpět po upěnlivých prosbách, hojných darech . . .

Vinice obecní a melounice byla klínotem Nymburka, byla zlatým klíčem, který otvíral srdce tvrdých pánů v Praze. V zahradě po odrách se pnula bujná rýva, která dávala výborné víno, cesty a pěšiny vroubily v řadách merunky a višně, na výsluní mezi broskvemi stály špalky se včelami. Záhony u Starého Labe dávaly úrodu nejvzácnější, — proslavené nymburské melouny.

Přijímali ochotně mocní páni soudek vína, košík broskví, ale nade vše cenili výtečné melouny s masem zlatožlutým a nad med sladším. Nymburské melouny putovaly na tabuli královskou, přišly vděk presidentu české komory, obměkčily hofrychtéře při sázení konšelů, naklonily nejspíše, kde bylo třeba palček podmazati. Jak nemělo město býti hrdo na svou melounici!

A v tomto malém království, v obecní zahradě vládl Martin vinař. Po dvacet let již jako oko v hlavě opatroval poctivý a rozšafný muž vinici i melounici městskou na gruntě kdysi Hlavnicově za Labem.

Za dlouhou dobu neutržil svědomitý náchlebník obecní ani jediné výtky z rathouzu; ve vzorném pořádku byla zahrada, registra vykazovala rok od roku větší užitek. Melouny, za něž konšelé pochvalu klidili, byly jeho pýchou. Byl vinař přesvědčen, že obci více prospívá nežli nejopatrnější primas, nežli nejvýmluvnější z pánů v radě. Mnoho melounů se rozdalo a přece ještě ročně deset i více kop tržíval Martin za vonné sladké plodiny pro měšec obecní.

Obstarožní vdovec byl Martin, malé buclaté postavy, ale vysoké mysli. Zarůžovělé jeho tváře, vroubené prokvetalým strniskem vousů, zářily zdravím, dobrácké oči hleděly ještě vesele do světa, třeba již na hlavě zrály důstojné šediny. Práce, život v zahradě šly mu k duhu a nouze také nepocítil. Měl slušný deputát, dostával pomazánky, tržil hojně peněz za ovoce, víno, med. Za léta již mnoho ušetřil, spokojené stáří mu kynulo.

Jaký div, že si před dvěma roky mohla baba Špindráčková nohy ubrousit, jak mu horlivě donášela lákavé nabídky vdavek chtivých vdoviček i poctivých panen z města! Tenkráte v době moru pochoval svou ženu Kalinu. Neměl nic z krásy Apollonovy, ale byl ještě jako úborek a — zle by se při něm ženě nevedlo . . .

Vinař se jen nabídkám lichotivým usmíval, roztomilá stvoření vlídně, ale rozhodně odmítal.

„Jsem už dědek," odpovídal k chvalozpěvům dohazovačky, „starou nechci a mladá by se mnou nic nepopadla. Zůstanu za hrob věrným své první ženě — dosti mám na jedné!"

A chválilo celé město jeho úmysly. Na ničem Martinovi nescházelo. Dva synové dobře byli opatřeni ve světě a domácnost vedla pantátovi pečlivě jeho dospělá dcera Hančí.

Panna byla pěkná jako růžička. Rostlá jako břízka, pružná, vysoká byla po mateři, měla všecky půvaby, jež dává mládí a krása. Kypré, opálené dívčí pěkných ramen a rozkvétajících ňader jen se kmitalo domácností, zahradou, práce mu hrála pod rukama.

Jediné kalilo šťastný život vinařovům — byl to hněv se sousedem Brožem, hněv na smrt dvou starců, kteří kdysi bývali přáteli nejlepšími. Vysoký plot z trní mezi oběma zahradami, obecní a Brožovou, byl dokladem nenávisti a stále na ni upomínal. Vzplanul hněv mezi oběma paličatými staříky před lety — pro melouny.

Soukeník Brož měl zahradu vedle obecní vinice, s Martinem mluvívali o všem možném a nejvíce o melounech. Úspěchy Martinovy zlákaly Brože. Proč by i jeho zahrada nevydala takových melounů jako obecní? A pěstovati je dovede soukeník jako vinař. Zkusil a hle! Urodily se melouny, které se vyrovnaly Martinovým. Vinař byl dotčen v nejslabší stránce; z výčitek vyrostla hádka a z ní hněv. Trní vedle plotu nasázel Martin, aby na zrádce neviděl, ani na jeho melouny . . .

A jak bývá: staří se kousali, děti jejich — Brožů Jan a vinařova Hančí — měly se k smrti rády. — —

A přece klidný život v domácnosti, požehnání na vinici ani veselá společnost v šenku najednou

Martinovi nestačily. Rozleželo se mu a po dvouletém vdovství zvrátil celý dosavádní život na ruby.

Záhy z jara roku 1584 baby sazečky kladly na obecní zahradě turecká jádra v matku zemi a Hančí na ně dozírala. Byly jen dvě, ale jak už povídá staré pravdivé přísloví, vězeli v nich tři čerti. Na chvilku úst nezavřely; tu panně ženichy družbovaly, tu zase potutelně na ní vyzvídaly, jak je se srdíčkem panenským. Nevylákaly nic na tiché děvečce, začaly z jiného soudku. Pověděla starší bezzubá:

„Je na čase, Haničko, aby se vdala! Přivede ti pan otec brzy novou maminku.“ —

„Mladou veselou macechu dostaneš! Je divoká — horké krve, a ty holubička tichá — nebude ti dobře na vinici!“ mlela jazykem baba mladší se dvěma zuby.

Hanka ztrnula, dech se v ní zatajil. To rána do hlavy! „Nepomlouvejte — tatínek se neožení více!“ vyrazila zmateně.

„Celé město o tom mluví a ty nevíš, nebožičko?“ navazovala se strojeným soucitem druhá. „Je na podezdí u řeznice Rambouskové jako doma. Její dcera, „medová hubička“ mu učarovala. Řeznice výpravu jí chystá, každému se chlubí, že vydá Kristu do vinice obecní. Potěš tě Pámbu —“

Bolest stáhla panně hrdlo, krev se jí hrnula do tváří. Ne, nevěří povídačkám! Vážný, moudrý otec nezapomene se přece s mladou bláznicí, lehkou holčicí Kristou. Odmítl jiné lepší nežli je Krista. Odporovala, hájila otce a babky se ji vysmály.

„Och, ty neznáš mužského plemene! Vzplane každý, jak mu švihne suknička před nosem. Pantáta se pošetil — a ty odstoneš. Macecha Krista brzy roztočí, co jste našetřili.“

Jitřily dále bolest a Hanka byla by se hned rozběhla, kde otec s pacholky pracoval, a nemohla z místa. Promluví však s ním večer, umiňovala si, zeptá se ho, co je pravdy na babských povídačkách, a zapomněl-li se přece, uprosí ho, zvrátí jeho úmysl . . .

Nedošlo k hovoru večer ani v nejbližších dnech, nedostávalo se dceři odvahy zeptati se na ženitbu otcovu. Vinař býval nyní veselejší, vlídnější, Hanka zamlklá, smutná Najednou v neděli májovou přišla rána neočekávaně — baby měly pravdu.

Martin ženich přivedl svou nevěstu, kyprou Kristu na ohledy do svého příbytku. Hančí u okna šila a když uviděla tatínka s mladou holčící, práce vypadla jí leknutím z ruky. Krista vedla si hned jako doma; klobouk odložila v hovor se dávala s Hankou. Vinař vyčetl z tváří dceřiných, co se děje v její duši, a trhavě povídal cosi, že nemůže býti sám, až se dceruška vdá, že na stará kolena našel dobrou hospodyni, že —

Šla mu těžce od úst slova omluvy . . .

Panně vyhrkly slzy z očí, ubíhala z domova. U hrobu matčina si hořce poplakala a večer pověděla svému hochovi, že nové hory překážek jim rostou — —

Stáří nezachránilo moudrého Martina před pošetilostí. Jemu dávno ušlo šedesát a mladá Krista byla v plném rozkvětu. Zapomněl na své úmysly nadobro, když začal choditi k Rambouskové na klobásky. Krmičky chutné uměla stará řeznice strojiti a ještě lépe je dovedla prodávati její dcera. Bývalo stále živo a veselo v domku na podezdí. Krista, zvaná obecně „hubička medová“, vábila svým kouzlem svobodné i ženaté muže. Přišel i Martin — a krasavice popletla mu šedivou hlavu.

Věděl o Kristě, že není světicí, slyšel kroniky o její ctnosti, znal mnohé, kdož okusili sladkost višňových rtů „hubičky medové“, jiní více dosáhli — a přece uvázl v síti očarován; nemohl z ní, zraku, sluchu pozbyl . . .

Řeznice s dcerou vedly ho na provázku.

Láska kvete v každém věku a Krista za trochu pošetilosti přece stála. Snědá byla jako cikánka, havraního zkadeřeného vlasu, a dráždivé její oči byly okna do pekla, na dně jejich oheň hořel. Oči její byly kouzelné, při pohledu jejich zapomínal Martin na věrnost nebožce, na melouny, na celý svět . . . Zdravé, kypící krasavici smály se v plné tváři vyzývavě dva malé důlky a rudé rty byly tak vyzývavé — ramena nádherná — plná ňadra — krásné tělo v kyčlích se vláčně prohybalo . . . Opojná, vyzývavá krása svůdné Herodiady. — —

Blažen byl vinař, když v malé jizbě u řeznice šla Krista kolem něho lehce, vlnivě, s tělem v pase prohnutým, a na něho pohlédla, vrásčité tváře mu pohladila. A nic se nebránila, když ji v pase objal a jednou docela i na klín si ji posadil. Tenkráte mu šla hlava kolem, závrať ho přepadla. — —

Chytrá dívčice dobře počítala. Jiní motýlové přelétaví medu se napili a odletěli, ale tenhle staroušek začíná do opravdy, blázní a jeho peníze nejsou k zahození. Otevřel záhy svoje srdce do kořán a Krista ani její máti ho neodmítly — a dobrácký Martin byl v sedmém nebi, že tak lehce došel cíle.

Lidé smáli se po straně, jak zachutnaly klobásky u „medové hubičky“ starému košťálovi, těšili se na rumrejšek. Kam stačí vyprahlé srdce vinařovo hezké Kristě, která znala píti život plnými doušky! Varovali ho dobří přátelé. psali synové, plakala Hančí — a Martin na nic nedal, jako slepý se hnal do svatby.

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Četař Florian měl hlad i vstoupil do kantiny Vukanovy, kde se setkal s nejvěrnějším hostem, panem poručíkem. Důstojník byl tam sám, s Vukanem špatně se dohovořoval a div se neokousal nudou.

„Pojďte si sednout a povídejte něco," nutil poddůstojníka, jak obyčejně činíval. „Je ukrutně fádně v tomhle zatraceném vyhnanství Z dlouhé chvíle člověk by se tu stal mudrcem, sebevrahem nebo ochlastou."

Nebyl již dva dlouhé dny u Novky, proto se mu zdál pobyt v Grabu tak nesnesitelným.

Florian sháněl se po jídle a poručík se vyptával, kde ho čerti nosili po celé odpoledne.

Vypravoval, že by byl rád ulovil kus zvěři, ale že v těch nekonečných lesích zabloudil.

O lesní osamocené kuči a čarokrásné Hercegovce však se nezmínil, opět se v něm hnuly lepší city.

„Povím ti o ní, a ty budeš po ní slidit jako mlsný pes," pomyslil si, a vzpomínka na mladou matku oživla před ním jako obraz, který nesmí býti poskvrněn ani jediným nedůstojným pohledem, tím méně nevázaným slovem nebo vtipem

Vypravoval tedy o kráse blízkých lesů, o množství velikých pstruhů v Sutjesce, o starých, patrně římských náhrobcích u cesty mezi Grabem a Crným Potokem — o tom věděl pan poručík John, tamtudy šel poprvé kupovat prasátko a nyní po ní chodil za Novkou — a o divoké révě, která roste pod Zelengorou na polední straně jako svědectví, že tam, kde nyní jest prales a kde skotačí kamzíci, před věky vládla stará kultura.

Pan poručík John z dlouhé chvíle poslouchal, a když četař se dotkl té révy, posluchač jeho si připil důkladně.

„Před staletími tady víno pěstovali, a teď je tady pijem, my jsme tedy pokročilejší než ti vaši staří Římané," pravil přiblble se dívaje do prázdné sklenice. „A pijte také, vy jste dnes nějak sentimentální, četaři!"

Florian také si přihnul, měl netoliko hlad, nýbrž i žízeň. Vukan Govedarica položil před něho kus kozího sýra, několik koleček salámu a kus komisárku, který v nedostatku jiného pečiva kupoval od vojáků, aby hosté měli čím zakousnout jeho pamlsky. A jak už bývá vždy a všude mezi lidmi, kteří milují hospodu a společnost, tak také někteří vojáci lacino prodávali a za dvojnásobný peníz kupovali svůj komisárek. Ovšem nebylo divu, doma jim nechutnal, za to v kantině při sklence černého vína a při koláčku dobrého slaného sýra pochutnávali si na něm, jakoby to bylo cukroví.

Nemoha se dnes dočkati od četaře ničeho pikantnějšího, pan poručík sám vypravoval některé ze svých nesčetných milostných dobrodružství, z nichž však většina ani se neudála. Ale náš mladý důstojník ve své někdy bujné fantasii vymyslil si podivuhodné příhody, v nichž ovšem byl hlavním hrdinou, a chlubil se jimi mezi kamarády, ba byl s to, aby se i bil s některým druhem, který by se byl neuctivě vyslovil o jeho princezně vymyšlené.

Důstojníci znali tuto jeho slabou stránku a s úsměvem jenom přikyvovali jeho výmyslům. Kdysi nadporučík slečna Líza, ač o těch věcech nebýval povídavý, svěřil se v důvěrné chvilce poručíku Johnovi, jak měl dostaveníčko s mladou hezkou paničkou, jak ho onoho památného večera překvapil oklamávaný manžel a jak musil se spasiti oknem po střeše velmi vysoké verandy a jak mu nezbylo ani kdy, aby vzal s sebou šavli — nazejtří ráno však dostal šavli v dlouhatánské krabici na dámské slunečníky, ozdobenou třemi růžovými, dovedně zavázanými stuhami. K tomu byl připojen úzký lístek s drobounkým písmem:

„Byla jsem odhodlána, že ho zabiji vaší šavlí, zpozoruje li něco — ale on nezpozoroval. Neopomiňte mi vrátiti nenápadně tu krabici."

Porozuměl, koupil nejkrásnější slunečník, jaký mohl dostati, a poslal jej v krabici hezké paničce, rozumí se, že nenápadně, jakoby jej posílal obchodník.

Panu poručíkovi nadmíru se líbila tato kratochvilná historie, i nerozpakoval se a přijal ji za svou. Vypravoval ji jednou, dvakrát, několikráte svým druhům za veselých příležitostí, a vžil se do ní tak, že skutečně na konec se domníval, že on byl tím překvapeným záletným milencem.

A tu se stalo, že kdysi na konci pitky, pořádané v důstojnickém kasině na oslavu majorových narozenin, pan poručík John, sedící vedle nadporučíka slečny Lízy, chlubně uhodil na rukojeť své šavle a s poznámkou „Ta by mohla povídat" dal se do vypravování nadporučíkovy příhody.

Nadporučík vyvaloval oči, udiveně se díval na poručíka, mnul si čelo a počítal, kolik toho večera již vypil. Ale nemoha se dopočítati uvěřil, že jest opilý, a ta příhoda se šavlí že se neudála, jak se domníval, jemu, nýbrž poručíku Johnovi.

Bylo z toho potom mnoho smíchu v družině důstojnické, poručík John propadal posměchu,

ale on zuby nehty se hájil, až uhájil své historie. Byl by z toho málem vznikl souboj, kterému major záhy ještě předešel tím, že poslal Johna na takové odlehlé místo, jakým nyní byl Grab.

Tu historii nyní pan poručík John vypravoval četaři Florianovi, který ho však poslouchal sotva jedním uchem, z povinnosti přikyvoval a se smál, ale zatím si myslil, jakým poručík je tlachalem a že takové anekdotové dobrodružství nestojí pořádnému vojákovi ani za řeč.

„Jít, ztratit šavli a utéci," pomyslil si, „to není žádné umění, ani žádné hrdinství, to by dovedl i malý kluk. Ale jít bez šavle, setrvat a vyhrát, to jest něco, čím se může opět pochlubit četař Florian."

Měl tisíc chutí vypravovati poručíkovi o své milostné chvíli s Malkou, jak to před nedávnem vypravoval na Čemerně ve vězeňské kobce Antoši Chomiakovi, ale zdržel se, ještě včas ho napadlo, že by si na konec konců pan poručík John přisvojil jeho historii a chlubil se jí v hodinách hýření a pitek – nikoli, k tomu nepropůjčí své nejkrásnější chvíle v životě!

Setrval s důstojníkem v kantině Vukanově až přes půlnoc, a když ji pak opouštěli, pan poručík ještě pobízel četaře, aby s ním šel dolů k řece, že tam brzo začnou zpívati slavíci.

Ale Florianovi se nechtělo. Vysvětloval poručíkovi, že slavíci již přestali zpívati, doba jejich milování již minula, a že tedy bude nejmoudřejší, když si grabský pan velitel půjde lehnout.

Doprovodil poručíka Johna až na práh jeho příbytku, ale sám pak nevstoupil do jizby kasární. Tváře ho pálily, hlava mu hořela rozčilením. Věděl, že musí něco podniknouti ještě toho dne, nebylo to však v duši jeho dosud náležitě vyhraněno. Opět ho zachvátila touha po něčem neobyčejném, velikém, domníval se, že mu narůstají křídla a že mu přibývá síly, která chce vznášeti se do výšky a do dálky, drtiti a podmaňovati, přemáhati a také zachvacovati, ale zároveň hned také prositi a podléhati.

Chodil dlouho na prostranství mezi kasárnami, obydlím poručíkovým a kantinou. Líbeznosti pozdní jarní noci neubývalo, spíše ještě přibývalo její jako mystické tajemnosti. V takovém zvláštním, vznešeném prostředí, v jakém nyní byl četař Florian, fantasie mladého člověka mohla jenom vzrůstati.

Nemohl a nemohl se zbaviti zjevujících se obrazů sličných žen, jmenovitě Malky. Smyslný poměr Novčin a poručíkův, pak překrásná Hercegovka z lesní samoty, tak čistá a přece tak svůdná prostou nenuceností a něžnými projevy mateřství a vedle toho zpola záhadná a jemu již tak blízká Malkah — toť byla samá lákadla, podnícená ještě dobrodružným hovorem poručíkovým a Vukanovým vínem.

A zase mu připadlo na mysl štěstí, kterého mu bylo minule přáno za večerní střelby do lahviček.

V opojení svém nemohl se sebe setřásti pověrčivost a věřil, že nastane chvíle, kdy opět se setká s Malkou a uprosí nebo zvítězí nad jejím hněvem. Jistě opět nastanou nevyrovnatelně slastné okamžiky, kdy ji bude horoucně svírati v náruč, drtiti její údy a přissávati se k jejím pyšným rtům, které tisíckráte jsou sladší a vřelejší než rty Novčiny, tisíckráte vášnivější, než by mohla býti ústa sličné ženy, již jako nadzemské zjevení pozoroval dnes po polednách v odlehlé lesní tišině.

Z čista jasna ho napadlo, aby se rozběhl na Čemerno.

Bude-li kantina Rubinova ještě otevřena a bude-li v ní zaměstnán Mordche, Florian zaťuká na okno Malčina přístěnku, a až se mu mladá Židovka objeví, požádá ji za odpuštění. Musí ji viděti, třebas to bylo jenom v temném šeru nočním, musí uslyšeti její tichý hlas a přesvědčiti se, že se nehněvá.

Až toho se od ní doví, bude opět trpěliv a čekati na vhodnou příležitost, kdy bude moci stisknouti její ruku a nepozorován Mordchem a kýmkoli jiným přiblížiti se jejím rtům. „Musí býti mou, a třebas to bylo jenom na hodinu nebo toliko na minutu!" opakovaly si jeho rozpálené rty, a ani si toho nejsa dobře vědom, četař Florian již tiše ubíhal po staré turecké cestě směrem k Čemernu.

Chvátal, co mu nohy stačily, neboť se obával, aby nepřišel na Čemerno před svítáním. V duchu ustavičně si opakoval, jak se zachová, až se ocitne před kantinou a co bude činiti, bude-li tam již tma a ticho.

Rozhodl se, že přece přistoupí k okénku, a vyvolá-li muže Malčina, buď se mu nedá poznati anebo odhodlaně mu řekne, že si rozhodně přeje mluviti s Malkou. Ale vědom si jsa odvážlivosti svého podniknutí nepochyboval, že ta neb i ona šťastná náhoda přivolá mu Malku.

Za krátko minul kus cesty, podél které byly s obou stran poraženy stromy, a vkročil na dřevěný můstek, jako bázlivě se vzpínající nad vysokými břehy Sutjesky. Za mostem byl hned hustý, nevymýcený les a v něm rozložila se tichá, příšerná tma, tím příšernější, poněvadž na blízku mluvila nepokojná Sutjeska. Teprve po dlouhé chvíli v zákrutu cesty a po přechodu přes jinou horskou bystřinu vstoupil opět na uvolněné prostranství, stoupající dosti příkře k čemerenské planině.

Zdálo se mu, že na levo mezi Černým Kukem a Volujakem nad samým obzorem blednou temná nebesa. Oko svěžího úsvitu tedy již se otvíralo jako dlouhá páska nad horským hřebenem.

Zarazil se na okamžik, rozhlížel se, rozmýšlel a naslouchal.

Nic ještě se nehýbalo kromě řeky, která hluboko pod ním v klínu lesním ozývala se mnohem hlasitěji než za dne. Vzchopil se tedy a šel dále.

Již minul pramen s vydlabaným dřevěným korytem, kde pocestní se občerstvovali a napájeli své koně. A již také před ním vystoupil osamocený buk s krásně rozloženou korunou, který jediný jako na památku ponechán byl u samé cesty, podoben pomníku tisícův a tisíců tam padlých bratří.

Byl již u samé „bukvy", když jako z jejího pně vystoupil proti němu ramenatý muž s puškou.

Bezbranný četař se ulekl, ale muž byl již u něho a přívětivě ho pozdravoval.

Byl to pandur Jovan Pantelić.

„Co tu chceš, Jovane?" udiveně ptal se Florian.

„A co vy tu chcete, gospodine?" divně se zasmál pandur.

„Bloudím — toulám se tu po lesích již celou noc a nevím, kudy kam."

„Chcete do Graba?"

„Ano, do Graba."

„Tedy pojďte zpět, já vás vyprovodím. Čekal jsem tu na ty chlapy, přišel jsem na stopu jejich schůzek, i slíbili mi, že mne pověsí na tuto bukvu. Řekl jsem jim, že tedy přijdu již dnes, a ať mne pověsí, mají-li kuráž. Nepřišli, bázlivci — pojďte, gospodine, já vám o tom povím."

XXXIII.

Šli vedle sebe chvíli zamlklí, jakoby druh o druhu si myslil, že společnost jeho mu není vítána. Četař Florian sice věděl, že výprava jeho za uzření Malky nebyla by se potkala se zdarem, nicméně svaloval v duchu příčinu toho na Jovana Pantelića, jakoby on byl vinen, že již se rozednívalo.

Přece však, nevěda co lepšího začíti, vyňal pouzdro s tabákem, udělal si cigaretku a nabídl též pandurovi.

Jovan ochotně si zabral špetku ne na jednu ale hned aspoň na pět cigaret.

„Jen vezmi," přikývl četař vida v pandurově pohledu otázku, nezabral-li snad příliš mnoho.

„Díky, gospodine četaři," jako máslo měkce mluvil Pantelić, „to je pravý turecký od Skadru, donášený sem přes Černou Horu. Tabáček jako zlato, půl oka za zlatý šedesát, uděláte z něho aspoň tři sta papirosek — to je vůně, he, boga mi, to je krása – v městském krámě by stál nejmíň desítku."

Oddával se s rozkoší svému kuřáckému požitku, a duše jeho jakoby se při tom roztávala.

„Gospodine," začal pak tiše, důvěrně, „znáte-li dobře řezníka Osmana?"

Četař již tušil v té otázce některou pandurovu čertovinu.

„Osmana?" opáčil ledabyle, jakoby se teprve rozpomínal. „Toho, co dodává Čemernu maso?"

„Toho — vždyť ho znáte, býval někdy s vámi."

„Aha, ovšem že znám, jak pak bych ho neznal, je to takový upejpavý tichošlápek, kdybys řekl, žes dal ženské hubičku, červená se. Ale je to tichá voda, Jovane, a zároveň je to Turek, vlastně Mohamedán, a to je druhé veliké slovo. Abych ti řekl upřímně — co mi je do Osmana!"

„Já vás mám rád, gospodine četaři," se zvětšenou důvěrností tiše mluvil pandur, „a proto se vám s něčím svěřím — zejtra nebo pozejtří Osman a několik jeho přátel bude v Gacku ve vězení."

To Floriana poněkud zarazilo. Udiveně zadíval se na Jovana a v přibývající zoře spatřil jeho jako mstivé, jízlivé oči pod hustým odstávajícím obočím (Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

Dr. FR. V. ROSICKÝ, zemský školní inspektor, český vychovatel a spisovatel, zemřel v těchto dnech na Smíchově. Kdož všímali si českého světa paedagogického a vývoje literatury zábavně poučné, nemohli nesetkati se s tímto jménem, k němuž víže se nejeden pěkný, sympatický čin. Některé učebnice přírodních věd, jež napsal buďto sám nebo pospolu s jinými, nebo jím zpracované spisy jiných, četné statě v časopisech neodborných, ve kterých se zvláštní zálibou zpracovával themata z vědy milování nejhodnější (»botanica scientia amabilis«), z takových prací pak uvítá kytice »Květiny jarní« (r. 1881 u Tempského vydaná), s krásnými obrazy Jenny Schermaulové, kniha kypící životem přírody a vonící prsti jara, jásající barvami jeho flory, učinily jméno jeho dobře zapsaným v mysli vychovatelů, mládeže a přátel přírody. Pracoval i přísně vědecky (v Archivu pro výzkum Čech).

I n s p. dr. Fr. V. R o s i c k ý narodil se r. 1847 v Nových Dvorech, studoval v Jihlavě, Něm. Brodě a Litomyšli, působil jako professor a ředitel v Hradci Králové, v Praze, v Roudnici a v Chrudimi, jako okr. inspektor školní v Jičině, načež r. 1891 jmenován pro střední školy české inspektorem zemským. I jako člen výboru Musea a starosta klubu přírodovědeckého v Praze mnoho pracoval k rozvoji zamilovaných svých věd v rámci č e s k é m. —ý—

ZAJÍMAVÝ OBJEV učinil archivář p. H e r a i n. Pan konservátor byl pozván k stavební komisi, při které jednalo se o přeměnu pivovaru a sladovny kláštera Strahovského v místnosti restaurační se sálem a jevištěm. Při místním ohledání seznalo se, že zevní zeď pivovaru, ke které přiléhají domky na náměstí Pohořeleckém jest p ů v o d n í z d í h r a d e b n í k l á š t e r a S t r a h o v s k é h o z d o b y K a r l a IV. Zeď tato měla cimbuří a střílny, které jsou zazděny, a ochoz, jenž je zakryt pultovou stříškou. Prostá hradební zeď nemá ovšem ceny umělecké, ale bylo by přece jenom záhodno ji zachovati. Záchrana staré památky je tím snažší, ježto neukládá ani kanonii Strahovské ani obci Pražské zvláštních oběti. r.

SLAVNOST ČECHOVA V OBŘÍSTVÍ přece jen ukazuje, že básník i v dnešní době spěchu životního, honby za chlebem a snah materielních vůbec, převládajících nad duchovním životem, proniká do lidu a stává se mu nezapomenutelným. Třebas průběh slavnosti byl takový, že některé projevy ukazují k tomu, že se zůstává někdy při posuzování díla umělcova u povrchu, je již živá účast lidu při slavnosti důkazem — vedle jiných projevu, na př. dobře aranžovaného živého obrazu z »Lešetínského kováře« — že lid (tentokráte vskutku lid, prostí čtenáři venkova) Svatopluka Čecha čte a miluje. Než k věci. Domek, který si byl Svatopluk Čech v Obříství, velké obci na Podřipsku, zakoupil a osm let obýval — naši čtenáři viděli několik pohledů na tento milý útulek Čechův ve starších ročnících Máje a v naší premii, zobrazující Jaroslava Vrchlického hostem u Čecha — koupila obec a zřídila v něm knihovnu. K slavnosti při té příležitosti uspořádané sjelo se občanstvo z daleka široka, všechny snad politické strany české vyslaly své mluvčí k slavnosti, literární korporace (Máj, Umělecká Beseda a Kruh českých spisovatelů) též vyslaly své zástupce (Jos. M. Hovorku, Karla Kamínka a Dr. D. Panýrka) k tomuto kulturnímu svátku českého venkova, jemuž rázu dojímavého dodala i přítomnost bratra a sestry Čechovy i jiných příbuzných jeho. Faktum, že všichni řečníci byli tu, ku podivu, mluvčí političti, nikoli literární a umělečti, oslavovali Čecha jako s v é h o hlasatele, jenž rozuměl nad vše snahám a bolestem jejich strany, ač nejprv zaráželo, psychologovi nebude se jeviti podivným. Mělť Čech vskutku při své horoucí lásce k vlasti srdce veliké, že v něm srovnávalo se a nalezlo stejně vznešeného jako ohnivého projevu mnoho citů, soucit s porobeným, vyděděným bezzemkem jako s tvrdou prací rolníka, lnoucího ke své brázdě. A ježto každá naše strana má ve svých aspiracích mnoho krásného, ký div, že ve verších básníkových hledá a nalézá posilu, oporu a porozumění pro sebe a své touhy. Z řečí pronešených nejpozoruhodnější byla promluva slavnostního řečníka prof. Dr. Velicha, projevivší nejen pěkné kvality řečnické a porozumění pro duši lidu, leč i v básnickém díle Čechově neobyčejnou sčetlost; vedle ni dojímala prostodušná slova kováře z velké pražské továrny, apostrofovavšího autora básně, kterou kováři pokládají za svoji bibli a která nejrychleji znárodněla, jakož i některá místa řeči inž. Marka, jenž si přál, aby ze slavnosti vzešlo na venkově čilé hnutí, směřující k pilné četbě nejen básníkových děl, ale i d o b r é k n i h y v ů b e c, a pak i prostá slova srdnatého děvčátka, jež k posledku proneslo několik slov za ty nejmenší. Lid, jenž sjel se za pěkného nedělního dne u velmi hojném počtu k slavnosti, byl zřejmě dojat — jistě prostičká deska na domku básníkově »Zde bydlel Svatopluk Čech, český básník!« bude připomínati všem účastníkům slavnosti svatý odkaz básníkův (i ony perly, které nedošly zmínky při slavnosti), aby jej nejen čtli, ale i v životě uskutečňovati se snažili. . .

»ZLATÁ VEJCE«! »Zlaté huse« tedy už také odzváněji. Nebožtík už je na márách! Za nějaký den rozletí se peříčka zlaté husy, a na její místo se posadí moderní velkoměstská pávice. Vida — píše se teď více nekrologů o domech, než o lidech. »Zlatá husa« si ho plnou měrou zasluhuje. — Starý, populární zájezdní hostinec míval vydatné konkurenty (»u Charouzů«, »u Štočků«, zejména však v tak zvaném »Vysokém domě«*), ale jemu náležel primát v městě i po venkově. Dům patříval k nejpěknějším bývalého Koňského trhu podle starého pořekadla, že mezi slepými jednooký králem. Venkov rád a s důvěrou vy-

*) Nynější hotel »U arcivévody Štěpána«. Když před devět a dvacíti lety pan Vilém H a u n e r hotel kupoval od paní Benešové, musil koupiti také s t ř í b r n ý k l í č k Vysokému domu. Platil za tento jakýsi symbol převodu majetku 300 zlatých. Na klíči, který hotelier p. Hauner chová jako vzácnou reliquii, je vyryto označení reality: Vysoký dům. Starobylý tento poplatek nazýval

hledával zdejšího pohostinství, dostavníky do Příbrami a do Vodňan měly tu svou pravidelnou stanici. V hostinské místnosti ještě před lety viděli jsme starý obraz, na němž zachycen byl kus formanského života. Nákladní vozy z Terstu a Vídně, tak objemné, že by byly neprojely průjezdem domu, zůstaly před hospodou a byly hlídány před nenechavými lidmi psy, uvázanými na řetězu. Čtyři koně, massivní zvířata, že se na jejich hřbetech pohodlně karty mohly hráti, bývali zapřaženi do těchto vozů, vypadajících jako ohromné žoky. Pod nimi spávali hlídači drahocenného zboží, jež přiváželo se z dalekých krajin a vyváželo do českých dědin.

ANGLICKÉ KŘIŽÁKY V TERSTU.

———

se »klíčné« a zastupoval jaksi nynější sprostředkovatelskou provisi, která se z klíčného vyvinula. Bývalo starodávným zvykem při převodech nemovitostí pražských, že nový majitel choti prodávajícího dával poctu v podobě dukátové garnitury, která bývala oblíbeným šperkem i pražských žen.

Sem, do Zlaté husy, putoval Šamberk, když se z Prahy ubíral za Josefem Kajetánem Tylem k divadelní společnosti, a v dostavníku kodrcal se za svým vytouženým cílem, zde Josef Kajetán Tyl vystupoval z dostavníku s ustaranou hlavou, jak pochodí v Praze, která mu způsobila tolik hořkostí a kam konal několik strastiplných cest. Pružným krokem ze zaprášené archy vyskakovali studenti, vracející se z prázdnin na studie, maminky a tatínkové sestupovali zde s ranci a naplněnou tobolkou, jejíž těžce nastřádaný obsah ztratil se tu jako kapka v rozžhaveném písku. Praha, ten nenasytný Moloch, všechno pohltil, nejednou celý statek — a nic za to nedal — ani dětem, ani rodičům! Ale také veselejší episody pamatoval tehdejší život. Tradice zachovala vzpomínku na výbornou figurku z jižních Čech, na dostavníkového pasažéra objemných forem, jenž si mohl dopřáti praoriginální luxus. Aby dalekou cestu vykonal co nejpohodlněji, zabezpečil si a ovšem i zaplatil tento stotřicetikilový Nabob v dostavníku tři místa, dvě pro pohodlíčko

při sezení, jedno na protějším sedadle, aby na ně uvelebil nohy, zachtělo-li se mu cestou si podřimnouti. Jednou prý tento dostavníkový furiant provedl znamenitý, krajně obětavý čin — nemocné ženě, již drobná dívenka provázela do pražské nemocnice, přepustil svoje dvě vyhražená místa, a po celou cestu trpěl jako Job! Dávno a dávno v prach a popel obrátila se jeho herkulovská tělesná schránka, ale o velkodušnosti jeho vypravovalo se na táčkách ve formance i pod kulnou jako o neslýchané šlechetnosti.

»Zlatá husa« má bohatou, čestnou minulost, hrála velikou roli před úsvitem nové doby. Bývala, jak čteme v pamětnici pohnutých dob, politickým střediskem, kde shromažďovalo se jmenovitě usedlejší měšťanstvo národně uvědomělé. Hostinec náležel Petru Fastrovi, hlavnímu činiteli Repealu, sdružení nadšených hlav, připravujících procitnutí k novému politickému životu. Petr Fastr, jehož jméno záhy na všech stranách se vyslovovalo, byl přímá, neoblomná povaha chodská. Byl mužem činu, kde šlo o odhodlané vystoupení, neznající úklonků před nepravdou, neohebný k diplomatisování a politisování. Již před svým příchodem do Prahy byl Fastr znám jako přítel a šířitel českých knih; ihned súčastnil se všech snah českých, náležel českému hloučku v Průmyslové jednotě, k zápasníkům za českou průmyslovou školu, k zakladatelům Měšťanské besedy pražské a byl horlivým agitátorem pro všechny ostatní podniky národní a svobodomyslné. »U zlaté husy« byly každého večera schuze a rozhovory o věcech politických, což za panujícího absolutismu bylo nemalou opovážlivostí. S Petrem Fastrem a jeho kruhem vešel Repeal ve spojení, a společná činnost tato vedla k provolání a přípravám k shromáždění Svatováclavskému.

Z JADERSKÉHO MOŘE.

Přední fronta ještě stojí — zadní trakt již zmizel. Dum, v němž na úsvitě nové doby hořela pochodeň, stane se útulkem redakce, jež zvedá ji z popelu a jiskřičku v něm dřímající chce rozdmychnouti v záplavu. Jsou takové záhadné osudy, dodávající zdánlivě nahodilému činu zvláštního symbolu! Dnes ještě zejí tu prázdná, zaprá-

šená okna — za nějaký den padne i přední fronta, a moderní, veliký palác poroste ze základů.

»Zlatá husa« je už dávno mrtva, ale pověst její žije. V noci venkovan ještě dnes zastaví se u vrat, tluče na bránu a chápe se zvonce, aby mu bylo otevřeno a poskytnuto přístřeší, jehož od dávných dob užíval. Když mu ochotný chodec vysvětlí, proč nadarmo se dovolává otevření, zdráhá se odejít.... nevěří, na zpustlý dům se dívá a známky života hledá v oknech, jež zejí temnotou jako důlky v lebce. Ještě váhá, ještě doufá, že mu bude otevřen starý jeho útulek, konečně odchází a hlavou nedůvěřivou pokyvuje. Nejde mu na rozum, proč zavřeli, proč chtějí sbourat dům, vysoký, zachovalý, pevný jako bašta, starou, zájezdní hospodu, slavnou »Zlatou husu«, o které se po dnešní dobu ještě tu a tam vypravuje, že zlatá vejce snáší...

Dr. R. J. K.

KOLMANŮV »VYCHOVATEL« VE VINOHRADSKÉM DIVADLE způsobil kritice i obecenstvu jisté rozpaky. Je zřejmo, že talentovaný a sympatický spisovatel podložil své práci vážný myšlenkový rys: postavou titulního hrdiny vykresliti chtěl jakéhosi dobrého, svrchovaně oddaného skřítka domácnosti, trošku pitoreskního ve svých zastaralých filosofiích, někdy ovšem velmi trefných a zdravých, ale člověka zdravého srdce, pokud mu šlo o blaho rodiny, ve které působil, pokud chtěl zabezpečiti klid mladého zámeckého pána, jehož vychoval. Ale zdá se, že pan Kolman ztroskotal dramaticky. Postavil na scénu řadu osob, kterých nedovedl organicky vzájemně prolnout, a jež nadal povahami pro ten či onen moment nemožnými. Sama ústřední postava vychovatelova je podivná: někdy směšně pitoreskní, veselohernì, až komicky operetní, jindy tragicky vážná. Mladý zámecký pán Viktor z Arenfelsu pohybuje se jako loutka před svojí matkou, zbožnou matronou s ústy plnými posvátných výkřiků; před svojí mladičkou ženou Herminou, kterou podvádí s pařížskou hysterickou fiflenkou a která na konec odchází zase jemu se synem vlastního ředitele; před svým rozvážným ředitelem Krollem, který zachraňuje prodlužené panství tím, že je kupuje na vlastní jméno.... A tak se pohybují zde všecky ty studeně nějak účastněné osoby, jimž namnoze ani nerozumíme, pohybují se těžce a nepřirozeně, v zdlouhavých gestech a bez horoucnější účasti. Není divu, že hercům tu připadl oříšek velmi tvrdý: ještě nejpřirozenější úlohu měla tu mladá paní Hermína (sl. Marta Májová) a sl. Šíblová v úloze pařížské kokoty. Pan Pražský přeháněl v drsné tvrdosti svůdného ředitelova syna, pan Zakopal jako vychovatel snažil se, seč byl. Pěknou figurku episodní (exekutora) podal p. Charvát, p. Dobrovolný upozornil na sebe výbornou maskou.

E.

JADERSKÉ MOŘE bez odporu náleží k nejhezčím a vůbec nejzajímavějším. Zvláště je to teplé a slunné podnebí a malebné pobřeží istrijské a dalmatské, plné ostrůvků a ostrovů, které k sobě vábí znova každého, kdokoli je jednou navštívil. Pro cestujícího v přístavech jaderských poutavými jsou jmenovitě Pulj a Terst, kde pravidelně možno si prohlédnouti válečné lodi rakouské a pokud možno sledovati život na nich. Každý náš krajan nalezne jak v Terstu, tak zvláště v Pulji dosti Čechů námořníků, kteří mu ochotně podají žádoucí vysvětlení, po případě dají mu také pokyny jak nejsnáze by se dostal na válečnou loď a prohlédnouti si mohl — pokud to není tajemstvím — její zařízení. Jsou to vesměs bodří, srdeční hoši, kteří s radostnou úslužností přivítají našince.

D.

Ivan Duchoň: NA HORKÉ PŮDĚ. (Nákladem liter. fondu přátel vědy a literatury české v Plzni). Sympatická kniha přilétla nám z českého západu. Básník vidí ujařmený lid dělný, prodávající tělo, jazyk i duši cizincům, kteří z práce a potu jeho budují si paláce; vidí mravní bídu lidu toho, jenž zapíjí hořkost svou v krčmách a líbá dutky, jimiž jej šlehají; vidí kus po kuse české půdy přecházeti v ruce cizinců, kteří nutí lid v německé školy, vyhánějí vzdorné z příbytků, odkopávají sešlé a vyssáté. A je mu ze všeho hořko a bolestno, úzkost stahuje mu hrdlo, a chtěl by křičeti a volati, burcovati a varovati, než bude pozdě. Sympatická kniha, plná opravdové lítosti a bolesti. Její výkřik měl by býti slyšán široko a daleko, její varovné allarmy měly by probouzeti uspané naše svědomí. Místy zdá se mi, jakoby byly básníka inspirovaly verše Bezručovy, dosti zhusta upadá též do jakéhosi pohodlného a tuze rozbředlého veršování, stálé opakování (Deset roků Josef Maresch panských dolů ředitelem — deset roků hrdě vládne — rabů duší, rabů tělem) činí některé sloky zbytečně řečnicky pathetické, ale jinde zas dovede ze suchého, kronikářského tónu vznésti se k zápalu a výkřiku vzteku a hněvu. Není divu při látkách, dotýkajících se tak těsně drsného života, když s květy u prašné cesty utrhne se i plané býlí. Ale na příště učiní básník dobře, bude-li hledět vysloviti se obrazněji, básničtěji. Jako první sbírka je však i tak kniha jeho pozoruhodná, a přáli bychom jí už v zájmu české věci hojného rozšíření.

—a—

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

F. J. ČEČETKA:

HUBIČKA MEDOVÁ.

Groteska ze XVI. věku.

Říkal, že se žení z vnuknutí božího a závistníci nepřejí mu dobré hospodyňky. Ráz na ráz byla svatba.

Jako k tanci šla ohnivá Krista k oltáři s mlsným stařečkem.

II.

Hanička dostala novou maminku, o málo sebe starší, vinař měl mladou, veselou ženu. Uličená růžená paní zprvu měla zálibu v novém životě, těšila ji změna. Ano i Hanku počala si předcházeti; ale když poznala marnou práci, nechala tak. Panna jí v ničem nepřekážela, vyhnula se jí, kde mohla; ani lichotkami nedobyla Krista její přízně.

Za to Martin pomýšlení jí činil, poslouchal jako žáček, kořil se její kráse. Nic nedbal, že nedonesla výpravy ani truhličky s penězi; nepotřebovala obého, více cenil její krásu a lásku Svěřil jí truhly s cínem, vinutím, sklep i kuchyň.

A jak měla za to „hubička medová“ ráda svého starouška! Znala tisíce pohledů, hlas její měkký, svůdný. Mazlila se, zpívala, smála se celý den. Modré s nebe by jí byl snesl za tolik blaha, které mu připravila. Co byl pás s jablíčkem stříbrným a voňavým pižmem, co sukně mochejrová, živůtek s pasomany, šlojíř a jiné trety, jež jí věnoval na prahu manželského ráje, proti darům, které mu Krista přinesla!

Nic jí neměl ve zlé, že se fintila; sám jí mýdlo ze žluči a medu uvařil, jak si byla přála. Vždyť chtěla býti krásná, chtěla se líbiti svému starouškovi.

Přišla zprvu zhusta stará Rambousková podívat se na „děti“, potěšila se z jejich štěstí a pod fěrtochem v mošně odtáhla, co se dalo. Šetrný Martin ani brvou nehnul. Domácíček stal se z něho, teď do šenku nechodil na oči závistivým lidem.

Popelka dceruška Hančí viděla i slyšela mnohé a v srdci skládala. V ničem nepřekážela, pracovala jako dříve. Doma však na ni smutek a tíseň padaly, slova rdousila; nejraději dlela na vinici. Nepohřešil jí otec, když s večerem se vytrácela do zahrady. Byl rád, že nepřekážela jeho manželským líbáčkům . . .

Rádo dlelo tiché dívčí o samotě v zahradě se svými myšlenkami, když umíral den a zlatem i krví zabarvovaly se západy.

Do ticha zpívaly večerní zvony, poslouchala, co si povídají. A rozuměla jim; ty mnoho mluví, to srdce tlukou na bránu nebes. Hedvábný chlad večera ji ovíval, v měkkém průsvitném rouše sestupovala májová noc. Zasněna hleděla v nebe hvězdnaté, žalovala hvězdám svou bolest.

Plotem a trním oddělena byla sousední zahrada Brožova. Nebyl plot dosti vysoký, trní dosti husté, aby přes všecky překážky nedostal se Jan Brožů za noci tajně ke své královně. Kdo srdce obětuje, srdce dobude — a Jan s Hančí měli se tak rádi, jako se otcové nenáviděli. Před celým světem tajili svou lásku, která jim ozlacovala chvíle trampot a odříkání.

Šeříkové keře byly v plném květu a pod baldachýnem korun něžné májové nádhery za dne vrkali holubi, za večerů scházeli se tu Jan s Haničkou. Plot i trní byly odvážnému hochovi

nepatrnou překážkou. Láska vše přemáhá, všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká... Hravě dvě tři laty Jan vyrazil, trní rozhrnul a děvečka poskočila junákovi v náruč. Milovali se plnou silou mládí, víc a více rozkvétala jejich láska v zázracích jara, květů. A hoch líbal do krve, až Hanku závrať jímala...

Záhy nasytila se Krista všedního tichého života na vinici, přišla touha silná po dřívějším životě. Zprvu za dne a v podvečer než brány zavřeli ubíhala z domova. Za jemné výčitky Martinazlíbala lichotivě a pověděla, že se jí stýští po paní mateři, že u ní se potěší...

Stařeček uvěřil i novým výmluvám, když také v noci ženuška nebývala doma. Brzy branní jí nechtěli otevříti, brzy máti stonala — dobře se vyznala v kumštech ženských Martinovi potaji mizel blažený úsměv s tváří, ale neřekl, co se děje v srdci. Přišlo trápení na vinici.

Nestačily paní noční toulky, až do ráje vinařova se dostal had, první kalán se odvážil do vinice.

Panáček, celý zelený jako hastrman, v klobouce pod peřím, s tenoučkým rapírem španělským, přijel na bílém rousňáčku jako princ z pohádky, jen koni jiskry z podkov sršely. Mladý zemánek Bohuš Odkolek ze Dvorů, dobře známý po šencích v městě, navštívil vinici.

Paní silně zardělá radostně ho vítala. Šviháček jí ruku dvorně políbil, v poklonách se rozplýval a očima spaloval pěknou Kristu.

Přispěchal ze zahrady i Martin, vítal poníženě vzácného hostě.

„Jdu okouknout tvých proslavených melounů, pane vinaři!" švitořil zemánek. „Budeme ve dvořích zakládati melounici, rád bych se poučil."

Přejel Martin samolibě strniště vousů, byl chycen. „Málo nyní viděti, ale rád urozenému pánovi ukáži, poradím, rád —"

Šli do zahrady a paní Krista je provázela. Chodili záhon od záhonu, vinař vykládal, chlubil se svým uměním. Od melounů vedl hostě k muškatelkám, jež jako velké kytice byly jeden květ, ukazoval rývu, včeličky, růže....

Krista jemným vtipem kořenila výklady a v hovor zněl její jasný smích, bezvadné zoubky ňbělem jí svítily.

Odkolek mohl na ní oči nechati. To růže rozkvetlá, víno zralé, nejlepší melounek v celé zahradě. Zlíbal by hned korálové rty, kdyby směl. Martin zcela zaujat svými odbornými výklady nepozoroval hry očí, posunků mladých lidí, neviděl, jaký oheň hárá ve vyzývavém zraku jeho ženy — — —

K pozvání paní Kristy šli posedět do světnice. Kmitla se kolem Hanička a vyškolený dvořák zálibně ji pozoroval, líbezné slovíčko j pověděl a hned měl plán pohotově.

„Švarná dívčí je tvá dcera!" poznamenal zemánek, „šťasten bude, kdo ji dostane."

„Je nesmělá, samotářská — pravé dítě, muže nepoznala," omlouval ji Martin.

Svitorná hospodyně snesla zatím víno, zákusky, rozšuměl se veselý hovor — jen Martin mlčel. Slovo vedla paní, vzpomínali s Odkolkem veselých chvil z minulých dob. Martin pokašlával, byl jako na trní.

„Včeličky se rojí, hlídat musím!" S omluvou se vytratil, ubíhal přes dvůr — —

Panáček na tuhle chvíli čekal, nemohl mu vinař více vděk přijíti. Zase po dlouhé době byli s Kristou sami. A v ní rozpoutal se hlad vášně, na dně duše z dřímoty procitly touhy po bývalé rozkoši. Lehce vybojovala boj mezi povinností a vášní — stajený žár vybuchl znova po čase prudší silou.

Po dlouhé době vrátil se Martin ze zahrady. Krista zardělá, plna rozpaků, a zemánek byl již odejel.

„Co říkal urozený pán?" tázal se ženy, k odchodu se chystající.

„Takový pantoflový rytíř!" odpověděla paní se smíchem droboučkým. „Jdu k mamince — " Přibouchla dveřmi a pryč, aby zakryla, co jí hárá v duši.

„Na nic dobrého urozený panáček nepřijel!" vzdychl vinař a hlavu na stole v ruce složil. Pochoval důvěru v „hubičku medovou" — propast se otevřela — smutek jako po pohřbu zavanul tichou světnicí — —

V koutku zahrady nad zelenavou vodou Starého Labe seděla Hanička. Uběhla sem před dotěrnými zraky hejskovými. Byl slunný den a pod bezoblačným nebem kroužili leskle bílí holubi. Větřík čechral koruny stromů nad tůní, řeka šplouchala, zlatem svítila. Panna hleděla přes ostrov k věžím, do azuru zabodnutým, k lalokatému štítu gotického chrámu a v mladé hlavě myšlenky se honily. Neměla zraku ani sluchu pro krásu májovou kolem.

Věděla, k vůli komu frejíř přijel, líto jí bylo otce. Trpěla již dlouho s ním, kytičky v tvářích jí pobledly. Neodvážila se mu nyní svěřiti svoje tajemství. Byli si v poslední době vzdáleni, jakoby se hory mezi nimi byly položily.

Krista vedla svou, toulala se od rána do noci. Došel Martin k Rambouskové a pověděl jí vážně:

„Měla by žena hleděti domácnosti, hyne všecko u nás!"

Zasmála se řeznice. „Přej jí života; je mladá, ať užije! V každé ženě kousek Evy."

„Nebožka Kalina byla jiná!" vzdychl vinař.

„Byla stará — teď je jiný svět! Je Krista příliš hezká, než aby vadla ve stínu. Na slunce

chce mládí!“ A mlela jazykem jako břitva ostrým, umlčela jeho stesky řečná žena.

„Na Kristu jsi sláb, vinaři!“ pověděl moudře kterýsi soused, jenž si tu na klobáskách pochutnával. „Na ni mladý, statečný muž — a prát, bít by ji musel, aby se sklonila před jeho silou! Ty jí nářkem nepředěláš —“

Přišla Krista večer rozveselena domů ze šenku, kde hráli potulní kejdaři; na ruce se jí blýskal zánovní prstýnek s rubíny i turkusem. Domlouval jí Martin a Krista smíchem odpovídala.

„Od koho jsi koupila prstýnek?“ Muž za ruku ji chopil.

Vyškubla se mu a odsekla: „Šmukýřka mi darovala, co u mateře přespává.“

A v noci na to našel její lože prázdné. Hledal ji, po zahradě volal: „Kristuško, Kristo —!“ A hlas zanikl bez ohlasu. V komoře do rána probděl, přemýšlel o hroznění manželství. Pro hanbu světskou nechtěl proti divoké Kristě vystoupit.

Bledly hvězdy z rána, východ růžemi se rděl a z par se rodil nový den, když vklouzla paní do stavení. Zamračeně ji uvítal a začal přísně: „Jsi zchlapčilá panečnice, ale budu tě tříbit jako pšenici, ujdeš-li znovu!“

Nic nepořídil. Paní pohrdlivě ho změřila. „Za fík se tebe nebojím!“ A šla na lože

Pacholci na vinici pověděli potom vinaři, že „U černého vola“ na předměstí paní byla v kole. „Je krev a oheň! A jak zná tančit! Sotva se země dotýká. Z ruky do ruky šla.“

Martin nosil peklo v srdci, cítil těžký mrak nad hlavou. Ano, vyžene ji, jak první důkaz nevěry její se objeví, dobude si opět klidu! Ale důvtipná paní uměla bouři zažehnati, dovedla se několik dní přemáhati.

Přišel vinař náhodou na psánko, které vytratila, četl sladké nesmysly: „Toužím po tobě, holubičko, tvůj líbezný kontrfej zbouřil moje pulsy — jelínku buclatý —“ Předložil je ženě, zraků nestrhl s její tváře. A paní bez rozpaků, v bujný klichtot vypukla.

„Píše mladý Odkolek tvé dceři Hanči — chce ji, ale já zadržela psaní, až s tebou promluvím. Teď víš, proč přijel! Rozhodni sám a odpověz mu!“

Poskočilo ustarané srdce Martinovo, valil oči, teplo mu zalilo hruď. „K vůli Hanči přijel?“

„Snad nemyslíš, že k vůli tvým melounům! Těžko nesl, že mu ušla, sotva na ni promluvil. Svolíš-li, bude brzy svatba. A mně se ulehčí — vydej ji!“

Martin tázavě hleděl na ženu, která byla naednou tak měkce důvěrná. „Tobě se ulehčí?“

„Hanka je všeho vinna!“ vyhrkla prudce. „Je zlá na mne, nevlídná — a její chování z domu mě vyhání. Bylo by jinak u nás, kdyby byla pryč z vinice —“

Pro svatý pokoj vše vinař učiní, i dceru dá rád hýřivému zemánkovi. Paní sama ochotně dopsala Odkolkovi, aby přijel na námluvy. — Zvláštního posla vyslala, psaní růžovou pentlí zavázala . . .

Uměla dobře klamati Martina života chtivá žena, jíž divoká vášeň v krvi rozkvetla.

Panáček nenechal na se dlouho čekati. Přišel a vážně se Martinovi vyznal, že by chtěl jeho krásnou dceru za pravou manželku. Krista s kalánem šálili staříka . . . Zavolali Haničku a otec radostně jí oznámil, jaké štěstí na ni čeká.

Panna byla zmatena, růměnec studu v líci a nejevila nejmenší radosti, že ji otec prodává. Neodmlouvala, chladně přijímala poklony Odkolkovy a při nejbližší příležitosti vytratila se ze stavení — —

„Poddá se, zvykne — jen přijdte častěji!“ loučil se vinař se zemánkem a Odkolek ochotně sliboval. Žíznivé pohledy paní Kristy tolik mu povídaly, vábily ho k sobě.

To bylo v době, kdy višně a merunky dozrávaly. Hoch baby Špindráčkové za sedmák hlídal v noci na vinici Martinově. Skryt v křoví byl svědkem, jak Jan Brožů do zahrady vnikl a uvízl v náručí Haničky. Slyšel pláč nešťastné děvečky, přísahy i hrozby Janovy.

Čiperný klouček v houští ani nedýchal a ráno časně pověděl vinařovi, kdo byl na vinici.

Na druhý den strhlo se u vinařů boží dopuštění.

„Hleďme, cudnou panenku!“ řádil Martin před Kristou, spaluje očima překvapenou dceru. „S mateří se nesrovná, před Odkolkem jakoby neuměla pět počítat — a za noci chodí na frej s floutkem, synem mého úhlavního nepřítele. Za funt koudele svodník nestojí —“

Dnes poprvé postavila se Hanička na odpor. „Nechci jiného nežli Jana Brožova —“

A pantáta na to tvrdě rozsoudil: „K tetě do Jíkve půjdeš, tam vyvane tvá horkost. Své štěstí jsi zašlápla, sama si přičti!“ Rozhněván odešel k svým melounům.

Paní Krista s uspokojením křik vyslechla, chřoupala cukrový anýz a posměšně řekla slzící Hanně:

„Jsi hloupá —!“

Zvěděl ještě téhož dne Jan Brožů o rozhodnutí vinařově a dokázal doma více nežli Hanči. Starosvati přišli se slovem soukeníkovým k Martinovi žádat za ruku počestné panny pro poctivého mládence —. Ale nepořídili. Martin vybuchl znova, nevážil slov a ukázal družbům dvéře. Dávno tajený hněv vypukl novou silou.

(Dokončení.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

„A čeho se dopustil Osman?“ otázal se četař. „Dodává vojákům špatné maso anebo zlodějsky váží? Mají pravdu, ať ho jen zavrou za to! Každého Turka by měli bez milosti zavřít.“

„A každého čifuta“, horlivě dodával pandur. „Mordche Rubin taky okrádá pány vojáky a ještě více pány důstojníky — toho by měli oběsit a peníze jeho rozdat chudým, potřebným lidem! Ale u Osmana netýče se to ani špatného masa ani špatného vážení. Osman“ — a teď Jovan Pantelić naklonil se k uchu četařovu — „ten stydlivý, nevinný beránek drží s povstalci, schází a radí se s nimi.“

„I mlč, vždyť už není žádných povstalců,“ překvapeně odporoval Florian.

„Jakpak by nebylo, gospodine, je a bude jich vždycky plná Bosna a Hercegovina. Nikdy nebudou spokojeni, zvláště pány vojáky nenávidí, všechno, co je vojenské, nejraději by zardousili a zahryzli.“

Četař Florian se zachechtal s opovržlivou posměšností.

„To se nic nediv, Jovane, to není nic tak hrozného. Já bych často taky nejraději zahryzl všecku vojnu, každého erárního muže, erárního koně, erárního psa i kočku a naposledy taky erárního sebe, ale to jsou jenom taková neškodná přání, proto ještě jsi živ ty i já a nezakousl jsem dosud ani kočku.“

Pandur však vážně vrtěl hlavou.

„Máte-li ještě cigaretku, gospodine?“ zeptal se slaďounce, ačkoli vykouřil teprve jednu a ostatní tabák si schoval do kapsy.

Dostal, oč žádal, a tím více se obměkčila jeho výmluvnost.

„Gospodine můj,“ svěřoval se, „včera v noci jsem vypozoroval u Osmana takovou schůzku. On a čtyři jiní muži tam byli skorem až do rána — to jakoby se scházeli po slunce západu teď v době ramazanského postu. Ale na ramazan by se nemohli vymlouvat, byli z nich toliko tři Turci.“

„To se tak dělá teď ve všech mohamedánských vesnicích — u mukhtara bývá téměř po celou noc šumno a živo a často mezi mohamedány sedávají také křesťané. A co tam páchali, prosím tě přece, Jovane Pantelići, chtělo těch pět lidí znova dobýt Bosny a Hercegoviny nebo snad tam místo skopce pekli na rožni vojáka? Anebo snad dokonce pana důstojníka či generála — jenom nebyl-li pro jejich zuby příliš starý a pro jejich žaludky příliš tlustý.“

Pandura urazil ten posměch. Potlačil v sobě důvěrnost, pojednou choval se již mnohem studeněji.

„Jak myslíte, gospodine,“ odvětil, „ale co tam dělali a co si povídali, dovíte se po jejich výslechu — já už neříkám nic, já jsem jenom chudý a hloupý člověk.“

„Ale jdi,“ smál se četař Florian, „ty bys ani nevydržel, Jovane, abys hned nevykdákal, když ti některá pitomost tlačí mozek. Tys taková stará brebtavá bába, povíš i co nevíš, vždyť tě známe, Filištíne Mnohomluvný — raději mi pověz, co tys tu robil tak záhy po ránu? Ale nelži — nebyly to milostné zálety?“

Jovan Pantelić jakoby byl vržen zpět do sentimentality, ze které byl prve vyrušen. Řekl se smutnou odhodlaností, skorem jakoby byl zoufalý:

„Čekal jsem pod bukvou, jest-li přijdou. Slíbili, ceknu-li, že mne na ní pověsí. Řekl jsem jim, že hned všechno povím vojákům, a oni na to, že budu viset na té bukvě, než uplyne třikrát čtyřiadvacet hodin, a kdybych prý se skryl kraj světa nebo kdyby tu bukvu hlídal celý pluk vojáků. Ale nebál jsem se, neskryl jsem se, vojákům jsem dosud slova neřekl a šel jsem sem dnes v noci sám pod tu bukvu, čekal jsem na ně s puškou — ale nepřišli, chlapi bázliví to jsou a ne junáci!“

„Něco se ti snad zdálo, Jovane, přebral jsi mastiky nebo vína — a kam teď vlastně jdeš, prosím tě?“

„Jdu vás vyprovodit. Vy tak si jdete jako ve městě na procházku, pušky si nevezmete, takový jste lehkomyslný mladý člověk, gospodine. Vyprovodím vás, aby se vám cestou nic nestalo, až do Grabu. Dáte mi tam hlt černé kávy a trošku rumu, pak se prospím, odpočinu si u vás a zase půjdu. Vrátím se na Čemerno a rovnou půjdu k pánům oficírům.“

„Zradit Osmana?“

„Eh, zradit Osmana — povědít jen, co jsem viděl a slyšel. A má-li už někdo viset, ať jsou to raději oni než já, gospodine, na mou věru.“

Nachýlil se opět k obličeji četařovu a dodal tajemně:

„Bude jich viset všech pět, gospodine — uvidíte, jako že jsem starý Jovan. Já vím všechno — jako to, že vy jste šel teď za tou lepou Židovkou.“

Vrazil při tom ramenem do četaře a ten z toho i ze zápachu poznal, že pandur skutečně přes míru si zavdal sprosté, ohavné mastiky.

Florian, který nejednou se spil až pod obraz, nyní pocítil ošklivost k opilému člověku. V tom

raním přibývajícím neposkvrněném svítání vrávorající a lihem páchnoucí Jovan zdál se mu nejošklivějším vyvrhelem. Raději dále od něho, pomyslil si a odstupoval, pokud jen stačila neširoká cesta.

Chtěl pandura předejíti, ale ten ku podivu hbité udržoval s četařem krok a ustavičně něco k němu blábolil o té schůzce tajemné a podezřelé u Osmana, o povstalcích, o soudech a o vězení.

Ve Grabu ještě všechno spalo, když tam přišli. Vukan Govedarica, který prosíval myslivce, aby mu v kantině udělali pevnou okenici na okénko, vedoucí do lesů, nyní měl dvéře až do rána dokořán a spal mezi svým zbožím na podlaze na roztrhané houni statečně a tvrdě jako kralevič Marko. Veliký brouk roháč, který v noci, přiváben snad vůněmi jeho zboží, k němu zapadl, lezl mu teď po kabanici a po ježaté hlavě, ale náš roztomilý Vukan se neprobudil.

Musil jím četař Florian několikráte prudce zalomcovati, než nevrle otevřel oči.

„Vukane, tady máš hosta — svař mu kávu a přidej k tomu rumu."

Vida Jovana Panteliće, Vukan Govedarica si odplivl.

„Pfuj — kde jsi se tu vzal ty, ty — bestie jedna nečistá!"

Pandur jakoby toho přátelského pozdravu neslyšel a jen opile se rozhlížel po kantině, očima stále dolů a hledal, kam by unavené údy složil.

„Ven, marš!" vyháněl ho Vukan.

„Nech ho," ujímal se pandura četař. „Přišel se mnou, vyprovázel mne dobrovolně z Čemerna, aby se mi nic zlého nepřihodilo — teď mu dej kávy a rumu, Vukane, a potom si tady odpočine."

Hodně nerad a hodně líně Vukan se dal do strojení kávy. Kdyby byl měl po ruce jed, snad by jej byl pandurovi do kávy namíchal. Přistrčil mu to pak jako psovi a vykázal mu místečko v koutě.

„Tam si lehni a ke mně nechoď — vši má a blechy z něho skáčou jako čerti, z tvora neřádného," připojil, rozmrzele se obraceje k Florianovi. „Nachlastá se tu a nepoplatí, uvidíte, gospodine, a ještě mi znečistí kantinu. Což vši, vezmi je čert, ty možno vyhubit, ale blechy, fuj, nic ošklivějšího není na světě než blechy!"

„Nestarej se, Vukane," chlácholil opět četař, „útratu poplatím a blechy seberou psi, neboj se. A svař také mně trochu kávy, abych se zahřál — nebo trochu vína, co chceš — a co že nemáš Jovana rád?"

Vukan Govedarica slova nepromluvil, ale schválně se zvedl od svého zaměstnání, vkročil do rozevřených dveří a odplivl daleko, jakoby chtěl přeplivnouti všechny hory, všechny lesy a všechnu Hercegovinu na znamení, jak Jovanem Pantelićem pohrdá.

„Nejšpatnější člověk!" zasykl pak a vracel se k ohništi, aby připravil kávu také četařovi.

„Proč?" zeptal se poddůstojník.

Ale Vukan jenom mávl rukou, nechtěl o těch věcech mluviti.

Pandur vypil svoji kávu s rumem, kterýž nápoj ho nerozčilil, ale tím více mu přinášel ospalost. Tiše postavil prázdnou nádobu na lavici a chtěl si opět udělati papirosku, než však vyšťáral v kapse tabák a papírek, převalil se na tvrdou podlahu a již spal jako zabitý.

Četař Florian již se nevyptával na nic Vukana, mlčky seděl na lavici a čekal na svoji kávu.

„Pijte, svařil jsem vám lepší, než tomu —" prohodil Vukan a mrskl pohledem po pandurovi. „Vám jsem svařil dobrou jako na jaře panu generálovi, když sem přijel uvidět nová kasárna. Byl tady gospodin generál, seděl na této lavici, jednu nohu na té, druhou na oné straně, jakoby jel na koni. Dobrý gospodin, hovořil se mnou po srbsku a zlatník dal za dva fildžánky černé kávy. A Boga mi, gospodine četaři, generálové by měli chodit oblečeni jako prostí vojáci, ne tak se širokými červenými pruhy na kalhotech, aby je hned z daleka uhlídal každý nepřítel."

Odmlčel se na minutu a zadíval se přísně na chrnícího pandura.

„Kdyby se tak nechtěl probudit!" zatoužil jako sám pro sebe.

„Proč?" znova se otázal četař.

„Neřád!" odlehčil si Vukan. „Mnoho zla nadělá mezi lidmi. Špicl to je a tvor lhavý, nečistý. Navede brata, aby kradl a nadával, a pak běží honem žalovat, že brat kradl a nadával. Za třicet stříbrných prodal by třicet tisíc Kristů, ne jednoho, Jidáš Iškariot byl zlato proti němu. A co vy, gospodine, nemějte s ním, nechoďte s ním, vyhněte se mu. Má-li se k vám sladce, vždycky to znamená u něho černou zradu. Nejlíp mu dát prudkou ránu přes mordu po prvém slově, které na vás promluví, ať je přátelské nebo nepřátelské. Kdo mu dá hned přes čumák, toho se bojí, k tomu má pak úctu. A nejhorší je, že špicluje mezi svými, vyzvídá tam a lživě obviňuje nebo udává rodáky. Chraňte se ho, gospodine mladý, přes čumák ho udeřte, jest-li se vám zase někdy přiblíží, tak, bez lítosti."

Ukázal zaťatou pěstí, jak by Jovana Panteliće nejraději mázl a pak opět vyšel před kantinu se vyplivnout.

Četař Florian zatím zvolna dosrkal svoji znamenitou kávu, jakou pil kdysi pouze generál, a pak zaplatil Vukanovi, po svém zvyku nabídl mu špetku tabáku a šel si do kasáren lehnout.

Když on se vrhal na slamník, myslivci pomalu vstávali, hlavně hladovci, kteří hartusili na ospalého vojáka kuchaře, aby již nechal hnípání a šel vařit snídani. Budíček se netroubil, hodina vstávání nebyla ustanovena podobně jako chvíle, kdy se má jíti spat. Ve Grabu trubač troubil večerku jenom tak asi jednou za týden, když vojáci dělali nějakou taškařici a o jedenácté nebo dvanácté ho stáhli rozespalého s kavalce, aby jim šel, jak na pořádné vojně se sluší a patří, přece zatroubit, že prý nevědí, kdy se má jíti spat. Sám kommandant jejich, pan poručík John, kdysi jsa ve zvláště utěšené míře přikázal trubačovi, aby tím zatraceným vřeskotem nevytrhoval jeho a ostatních myslivců.

„Člověk myslí, že je už zas pod železnou supernací, jak uslyší tu protivnou troubu," pravil jednou u Vukana rozveseleným poddůstojníkům, a jindy, na prvého máje, kdy z jakýchsi poetických podnětů chtěl oslavovati příchod nejkrásnějšího měsíce, dal vyburcovati trubače o půl třetí hodině ráno, aby nejdříve zatroubil jemu a troubil mu nad postelí tak dlouho, dokud pan poručík se nesvlékl a do ní neulehl. Tak pozdě totiž pan poručík a jeho kantinští společníci šli oné libé noci spat.

Potom poručil, aby trubač rovněž tak posloužil vznešeným pánům poddůstojníkům, kteří se dali doprovoditi jím do kasáren a tam nad každým musil troubiti podobně jako nad panem důstojníkem, naposledy nad panem podmyslivcem Vlačihou, který jen stále si poroučel hráti pochody a při tom se sebe shazoval roucho, nejdříve bluzu s upadávajícími čtyřmi soukennými hvězdičkami, potom kalhoty a naposledy také podvlékačky a košili.

„A ted mmmmarš!" velitelsky kázal trubačovi, jako Adam stoje na slamníku a ukazuje ke dveřím.

Trubač chtěl zahnouti ke svému kavalci, ale podmyslivec nedal, musil opravdu ven a vyčkati tam, až Vlačiha usne, sic by bouřil na novo, a co s ním, opilým člověkem! Raději mu vyhověti, jako on dobrácky každému vyhovoval, když byl střízliv. Myslivci ho měli rádi, byl k nim shovívavý, držel s nimi, kryl jejich drobné přestupky, k raportu jich nehonil a u setniny měl pověst, že mezi všemi poddůstojníky je po četaři Florianovi největším pašákem. Proto také trubač Rambousek mu před spaním tak ochotně a poslušně posloužil, ani nemukaje a ani se nemrače.

Četař Florian po probdělé noci, kdy mu vířily hlavou milostné plány a úmysly, nyní byl všecek dosud jako opilý. Hlava se mu ještě ze všeho točila, příchodem dne nevystoupila z ní noční fantastická roztouženost a zamilovanost. Áčkoli mdlý a nevyspalý, přece dlouho neusínal a stále jenom zapadal v milostné snění, v němž krásná žena z lesní samoty a krásná žena z čemerenské kantiny živě mu vyvstávala na mysl a vábila k sobě všechno jeho něžné cítění.

Posléze však přece usnul a spal bez procitnutí až do poledne, kdy voják, jenž mu posluhoval, vzbudil ho a se tázal, má li mu přinésti menáž. Jest prý toho dne znamenitá, kuchař za přispění několika myslivců vystrojil oběd, jakého nemívají často vojáci ani ve velikých městech, neřkuli v tak zastrčeném koutě, jakým byl Grab.

Měli rýžovou polévku s houbami, pak hovězí maso s jahodovou omáčkou — tu omáčku právě vynalezl trubač Rambousek se ševcem Lachoutkem — a pak měli kozlíka s knedlíky a s jakýmsi přepodivným salátem, který Pán Bůh sázel v lese a o kterém kantinský Vukan Govedarica tvrdil, že je to nejužitečnější zelenina netoliko pro lidi, nýbrž i pro zvířata.

Toho kozlíka myslivci přinesli si v březnu měsíci z některé okolní kuče, kde jej koupili nic dráže než za čtyřicet krejcarů. Chtěli kůzlátko hned upéci, avšak zželelo se jim ho, popřáli mu života, a tak vyrostl z něho statný kozlík. Skákal jim po kavalcích a s kavalců na poličky jako kamzík, užíral jim sucharův a komisárku a do kouta, kde byla ševcovina, chodil dělat nečistotu, ač někdy to udělal tomu neb onomu vojáčkovi taky docela nešetrně na poličku hned vedle chleba, nebo na slamník.

Nyní, když tropil čím dále větší neplechu a když by byl podmyslivci Vlačihovi ke všemu ještě vytrkl oko, vynesen byl nad ním ortel smrti, a veselý kozlík byl sněden v podobě guláše s knedlíkem. Vůbec tam na té vojně, kde nebylo kuchyňských trub ani pekáčů, ze všech mas, ať to byl skopec, kamzík, podsvinče, koza nebo kuře, dělal se guláš, který opět množstvím omáčky se podobal spíše polévce.

„Po dobrém obědě sluší se prospat a po špatném ani nevstat," pravil četař Florian a hodil sebou zase na nevychladlý slamník. Prospal se dvě tři hodiny, pokouřil si a oddával se znova myšlenkám, které ho celou minulou noc a ráno tak upoutávaly. Co od včerejška minulo, zdálo se mu více snem než skutečností. Nikoli včera v pozdním odpoledni, ale jakoby to nejméně měsíc bylo, když si vzpomněl na zjev spanilé mladé matky před odlehlou lesní kučí. Příliš mnoho dojmů vystřídalo se mu v hlavě za ten krátký čas.

(Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

Ale přece jsem ji měl spatřiti. Stalo se tak o slavnosti na počest ochranitelky města Pallas Atheny. Byla v průvodu starší ženy, dle prostého oděvu otrokyně. Tato se na chvíli vzdálila a toho jsem použil, abych se přiblížil k bohyni svého srdce. Odloučila se právě od množství a kráčela sadem, tam usedla pod strom a snivě se dívala do dálky. Byla téměř skryta v objetí stinných stromů a mohl jsem tudíž nepozorovaně dojíti až k ní. Byla velice překvapena, když jsem před ní stanul a téměř hněvivě se zdvihla, metajíc na mne blesky svých krásných očí. Vrhl jsem se jí k nohám a vyznal, jak horoucně ji miluji. Tu klesla opět na sedátko a proud slzí ji kanul z těch modrých hlubokých očí a mně se zdálo, že to hvězdy prší s azurného nebe! Nemohl jsem si vysvětliti příčinu, neboť radost má jiné slzy, než jaké proudily z toho hvězdného strumene zraků. Tázal jsem se, aby mi sdělila, proč pláče, a tu vzdychla:

— Jsem blažena tvým vyznáním, ale tím větší je moje bolest, neboť nemohu ti nikdy patřiti! Věz, že jsem již zasnoubena muži, kterého nemiluji a sedmkráte ještě budu svobodna zírati v zářící Heliovu tvář, pak obklopí mne noc smutku! Jen tvé zraky budou v ní planouti jako hvězdy a jim budu děkovati, že roznítily v mém srdci plamen lásky, jejíž hřejivý žár by mi byl zůstal cizí!

Slova ta mě tak zdrtila, že jsem byl více mrtev nežli živ. Nesmírná bolest mi plnila srdce, sevřela mi hruď, byl bych rád plakal, ale věční bohové mi odepřeli útěchu slz. Němě jsem se sklonil a zlíbal její ruku tak bílou a tak něžnou, a pak mne pojala šílená touha celovat alespoň ty rty, jež můj ortel vyřkly, když vnadné její tělo mi nemohlo patřiti a zvolal jsem prosebným hlasem:

— Nuže, nemá-li nám zářiti pochodeň Hymenova, buď milosrdná a dej mi zlíbati své rty, ať vím, co na světě se zove rozkoší a štěstím!

Nečekaje na její svolení schvátil jsem ji ve svou horkou náruč a pokrýval rty polibky, celoval sněžné čelo a vonný hyacintový vlas. Ležela jako mrtva v mém objetí, oči měla zavřeny a smrtelná bledost pokrývala její tvář. Bylo mi, jakobych ji byl usmrtil svou divokou vášní a novými polibky jsem ji volal k životu. Ale oči její zůstávaly stále zavřeny, vlna krásných ňader se nedmula a na čele jako by těžce spočívaly polibky neúprosného Thanata. Zmocnila se mne úzkost a chtěl jsem již o pomoc volati, když víčka se slabě pohnula a ty krásné, veliké modré oči se otevřely jako azurový květ hyacintu. Položila svou krásnou, zemdlenou hlavu na má prsa a tiše, hlasem jako by nezemským zašeptala:

— Já žiji! A myslela jsem, že objetí tvé mi odňalo duši. Žiji tedy a zírám vstříc životu bez lásky! Jako oběť ověnčí mne břečťanem a povlekou k oltáři!

— Prchni tedy se mnou! Budeme žíti chudi, ale láska nám bude náhradou za bohatství, jehož se odřekneš!

— Nesmím! Otec mne již zaslíbil Diaskorovi a slavnou přísahou stvrdil svůj slib. Nemohu rušiti jeho přísahu, neboť hněv věčných bohů by mne pronásledoval a vrhl i tebe v neštěstí. Zůstane mi však tvá láska, neboť tu mi nemůže nikdo ze srdce vyrvati. Buď šťasten milený! Loučím se s tebou! Za sedm dní mne odveze birema Dioskorova do Asie a tam, daleko od vlasti, budu děkovati usměvavé, zlatopasé Afroditě, že mi dala poznati lásku!

Náhlý vichr vášně rozbouřil její hruď, ovinula své ruce kolem mé šíje a líbala mne prudce, horoucně, jakoby se žárem tím pro celý život opojiti chtěla. Opět jsem ji tiskl v náruč a cítil, že podléhá mé síle, tu ale jakoby ji sama Artemis chránila, vyrvala se mi a celujíc mne prchala sadem a jako na rozloučenou vlál bílý její šat. — — —

V tu chvíli jsem poznal, že nikdy již nebude mé srdce ozářeno zlatým jasem lásky, že nikdy nebude žena svým lepým zjevem plniti můj život a teplem své duše plašiti chlad samoty, která se přede mnou otvírala jako černá propast.

Nevím, jak jsem prožil sedm dní, jež dělily Joniku od sňatku, ale osmého dne jsem opustil Atheny a spěchal do Piraea, abych ji spatřil naposled a poslal jí poslední pozdrav. I toho mi již nebylo popřáno, neboť hrdá Dioskorova birema, ověnčená bohatě růžemi a myrtou, plula na volném moři a Joniky nebylo viděti . . .

Bolem zdrcen klesl jsem na břehu. Těžká nemoc mne schvátila a vrhla na lože a jen soucit dobrých lidí mne zachránil. Když jsem opět nabyl vědomí, zářily hvězdy do jizby, kde jsem ležel. Její oči se tak na mne dívaly! Její oči, Joniky, kterou jsem nikdy neměl! Nuže, alespoň v těch očích budu čísti po celý svůj život! A odměniv se dobrým lidem, odplul jsem do svého rodiště na Samos, kde jsem se úplně zotavil a pak vzdor prosbám rodičů, kteří tušili, že něco podlomilo mé mládí, odebral jsem se znovu do Athén, pak do Pergamu a konečně do Alexandrie, zasvětiv svůj život

jasné Uranii — Nebešťance. Tam jsem tak vynikl, že jsem se posléze stal učitelem na Museu a slynul jako astronom.

Ale zatím co nádherné sloupové síně Musea hlaholily veselím, co v rozsáhlém sadě se procházeli filosofové a disputovali, trávil jsem život odloučen a jen někdy jsem přisedl a díval se, jak mládí kolem mne kvete a hýří veselostí. Toužil jsem po příteli, ale ti všichni byli plni radostného vzruchu a já vážný, zamyšlen, všichni se opájeli životem a byli plni nadějí, žádajíce na něm vše, k čemu je mládí opravňovalo, kdežto mne nemohl již život obdařiti svými sladkými plody.

A tu jako dar bohů přišel list od — Joniky! Jednoho dne zabušil kdosi na dveře mého domu a když jej otrok vpustil, objevil se přede mnou mladý Řek, dle šatu ze vznešeného rodu, a podával mi pergamen, nenaznačiv od koho pochází. Prohlédl jsem pečeť — byl to obraz Pallas Atheny — ale nemohl jsem vzpomenouti, kdo z mých přátel by užíval podobné. Přeříznu nit, rozbalím pergamen a dech mladosti mi zavál vstříc jak opojná vůně růží, na chvíli jsem se ponořil do minulosti a čerpal z ní vše, co jsem myslel, že již dávno zaniklo. Ale život měl ještě něco, čím mne mohl upoutati, kynul mi v pozdrav a přesvědčoval mě, že i já se mohu ještě radovati. List Joničin zněl takto:

Jonika svému nezapomenutelnému příteli Kononu Samosskému!

Budeš asi velice překvapen tímto listem, ty, jenž nikdy jsi nevymizel z mého srdce! Zajisté rád vyslechneš zprávu, jak jsem trávila život svůj, neozářený svitem lásky manželské. Od onoho dne, kdy mě téměř polomrtvou odvlekli na biremu Dioskorovu a vezli do Sinope, kde jsem vešla do nádherného domu svého choté, vítána jak královna, pohasl můj úsměv až do té doby, kdy se mi narodil syn Kleantes. To mě poněkud sblížilo s Dioskorem, jenž se snažil vyplniti veškerá má přání, ač věděl, že každý záchvěv mého srdce patří tobě, neboť dříve, než jsem předstoupila před posvátný oltář, vyznala jsem mu vše. Nedal se tím však odvrátiti od svého úmyslu a pojal mě přece za choť, ale Hymenova pochodeň, symbol planoucí lásky manželské, nezářila v naší komnatě svatební. Často mě prosil se slzami v očích, bych mu poskytla tak dlouho odpíranou lásku, ale což to bylo v mé moci? Proč nenechali věční bohové vymizeti tvůj obraz z mé duše? Když se tedy narodil Kleantes, stala jsem se poněkud laskavější, ač té lásky, po níž toužil, nikdy u mne nenalezl. Má veškerá potřeba lásky shrnula se nyní na malého Kleanta a Dioskoros, zdálo se, byl smířen s osudem. Hledal náhradu v obchodu, konal dlouhé cesty, jimiž vzrostlo jeho a tedy i moje bohatství, ale tajný žal, který mu duši tížil, pak útrapy dlouhých cest v dalekých zemích, podryly jeho zdraví.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

JOSEF JAN SVÁTEK:

V DNEŠNÍ MESSINĚ...

II.

Nikdo, kdo neviděl Messiny dneska a kdo sám nevložil nohy na ona místa, neuvěří a nedovede si učiniti představu oné spousty, kterou dovedlo zde způsobit několik prchavých vteřin. Nevěříte, že to, co se vám rozkládá před očima, jest dílem takřka okamžiku, nechápete, že tolik neštěstí mohl způsobiti jediný otřes. Kolem sousoší Neptunova se sochami Scylly a Charybdy, jež podivuhodně zůstalo otřesem nedotčeno, kráčíte na korso, na němž se zvedá prach v kotoučích i spousty prachu ze ssutin všude leží: proti němu chrání se domácí lidé automobilovými brýlemi, jež všude se prodávají.

Každé vzdutí prachu uvádí obyvatele v horečný neklid. Ale vítr odkvapí a je zase ticho; jen někde nalomená okenice nebo polovytržená mříž zasténá. Vstupujeme podjezdem v paláci di Città na známou Viu Garibaldi. To byla kdysi jedna z nejživějších tepen bývalé Messiny? Zde proudil ještě do 27. prosince nejčilejší život? Zde byly nejnádhernější krámy, divadla, hotely? Jen stěží přemáháme horké slzy přes všechnu otužilost a novinářský klid. Spousta na spoustě! Vyškrabete se na hromady štěrku, v nějž zemětřas setřásl za okamžik celou třídu, a přehlížíte „ulice" na pravo i na levo, nahoru, dolů — všude týž obraz. Nad výši prvního poschodí narovnány jsou všude haldy trosek; v pestré směsi setřeseny zde na první poschodí podkrovní světničky s chudičkým nábytkem, a pod troskami v témže osudu odpočívají majitelé domu s nejnuznějšími podnájemníky; zde čouhá z rumiště dětská postýlka dopola zasypaná, tam krásná pohovka s hedvábnými polštáři: nahoře nad tím, kde vyražena jen jedna stěna pokoje, vidět celé zařízení, obrazy na stěnách, nábytek, velká visací lampa, jež odporně se kymácí nad tím hřbitovem. Kolik různých domácností, z nichž jistě velmi mnoho bylo šťastných, zde jedním rázem bylo obnaženo a zavaleno neštěstím!

Železné trámy trčí z rozvalin vedle drahocenných rámů, spletených strhanými záslonami, šlapete po spoustě jemného prádla, jež svázáno pečlivě něžnou rukou; svazky dopisů válejí se pod našima nohama, kolik smutných očí by je asi nyní čtlo? Nádherné hedvábné šaty visí v cárech na trámu, jenž jest všecek okrvaven ještě — zachvějete se hrůzou, neboť v tu chvíli si uvědomíte, že šlapete rov tisíců a tisíců nešťastníků, kteří dosud odpočívají pod troskami a kteří jistě většinou skonali za okolností nejhroznějších: udusením, vyhladověním, vysilením, hrůzou...

A ta zaprášená, dopola štěrkem zaplavená ruina bylo Teatro Vittorio Emanuele? Nevěříte svému zraku, a zdá se vám, že jdete jen těžkým snem.. Vracíme se po nesmírném rumišti zpět k Piazze del Municipio. Hrdé její palmy stojí klidně, nevšímavě uprostřed spoust, bez pohromy, jen zaneseny žlutým prachem. Zde je více živo, neboť ona část třídy Garibaldiho, která táhne se na sever, jest dosti zachovalou, a po zprohýbaném dláždění může se sem odvážiti dokonce i povoz. Zde stál Palazzo di Città, z něhož ještě odvážejí některé předměty. Jinak však na celém obvodu spousty neděje se ničeho. Jen někdy zabloudí podivný člověk s uplakanýma očima do té neb oné uličky a dívá se na svůj bývalý majetek, z něhož zbylo jen několik kamenů, vlastně náhrobků, neboť pod nimi dosud odpočívají jeho drazí...

Ale nepostrádá i komiky truchlivý ten obraz. Dělníci v jednom domě vytáhli z trosek piano a shodili ho dolů na náměstí. Seběhlo se k němu několik výrostků, postavili piano jakžtakž na nohy, odtrhli víko a spustili na struny jako na cimbal, prozpěvujíce nějakou lazaronskou odrhovačku. Ostatní dělníci se seběhnou, smějí se, vtipkují, a jeden z nich, vida vás, zvědavce, přiběhne s čepicí, abychom něco dali pro postižené...

Ubozí postižení! Zdá se, že dnešní Messina jest krvavou ironií na dobročinnost celého světa. Co milionů se sebralo, co šatstva, potravin a jiného se po celých loďstvech do Messiny poslalo, a dnes, když se tážete těch vskutku postižených, pokrčí smutně rameny a ukáží daleko za hory, kde prý to všechno zůstává. Nic prý se z toho do vlastní Messiny nedostane! A zdá se, že tomu vskutku tak. Zříceniny až na nepatrná místa jsou v témže stadiu, v jakém byly dne 28. prosince; tisíce a tisíce mrtvol ještě pod nimi odpočívá a asi dlouho bude odpočívati, neboť není nikoho kdo by upřímně se staral o odstranění těchto tak ukrutně improvisovaných hrobů.

A věříme, že pod troskami jest v úžině Messinské pohřbeno dnes ještě na 40 tisíc lidí. Vždyť zkáza zde byla vskutku dílem okamžiku, že nebylo možno utéci. A pro ty, kdož přežili hroznou onu noc, zřízeny v některých bezpečnějších částech města baráky, jmenovitě na památném vrchu Cappuccini, odkudž dříve byla nejčarovnější vyhlídka na město i celou rajskou krajinu, kolem, a odkudž nyní rozvírá se nejstrašlivější podívaná.

A zase se vracíme do města, bloudíme mrtvými ulicemi a ulicemi mrtvých, všude narážejíce na hrozná divadla spuštění. K nepoznání znetvořena jest půvabná Piazza del Duomo... Hrdá kathedrála z doby Normanů, s krásným mramorem, vysokými portály a sloupy a nádhernými mosaikami byla po délce z poloviny zemětřasem sražena. Smutně, skorem vyčítavě hledí do dusného zaprášeného vzduchu svatí s mosaiky, jichž ruce se marně zvedají k nebi; a pověstná fontána del Duomo od žáka Michelangelova Montorsoliho jest prosta vody, prolámaná, propadlá, s těžce poškozenými skulpturami. A co žalu zasypalo se ve via Primo Settembre, jejímiž zříceninami jde se na viu S Martino, kde z hrubých prken sbita prozatímní pošta, kde hrubou rukou načrtány nápisy, kde na chatrných stolcích usídlili se pod širým nebem pouliční písaři, a kde ku podivu ruch k nepoznání, kde dav lidí se tísní a tlačí, kupují a prodávají v barácích a improvisovaných kotcích po celé této rozsáhlé třídě. V těchto místech, kde křižují se se cesty na venkov messinský, od přístavu na nádraží, jest život a pohyb snad ještě větší než v bývalé Messině, neboť sem vytlačen byl z ostatních zničených částí města.

Už se ani nechcete dívati na zničené paláce na Piazze della Ferrovia a skorem prcháte po zborceném nábřeží zpět. Ale příšery 28. prosince vás provázejí stále, stále nahlížíte do zničených domů, klopýtáte přes kusy nábytku, hledíte v udivení na lodi, jež nemají pána a kotví opuštěné v přístavu jako lodi bludného Holanďana, jenž v troskách města kdesi našel vysvobození, prcháte kolem starých železničních vagonů, v nichž ubytovány nejnuznější rodiny, úzkostlivě se ohlížíte na vysoká průčelí, se strašlivými ranami v bocích, bojíce se, aby nenadálým rozmarem tajných sil se na vás nesřítila...

Zhluboka si oddychneme v barce, která nás odváží mezi vyhozenými na břeh loďmi k „Thalii“. Ohlížíme se stále na nešťastné město, tím nešťastnější, že vedle hyen podzemních našly se i lidské hyeny, od nichž zříceniny očisťují stále připravené pušky vojska, ohlížíme se s těžce potlačovaným úsměvem ironie na silné tvrze Gonzaga a Castellucio, které nedovedly zahnat takového krutého nepřítele, na vězení nad městem, v němž otevřelo zemětřesení nejhorším zločincům mříže, aby mohli okrádati pološílené ve smrtelné úzkosti obyvatelstvo — hnus, odpor a bolesť prochvívají duší citlivého člověka, že odvrátíte tvář na druhou stranu úžiny — ale i tam všude poušť, zející vnitřnosti domů, zkáza.

A ta provází nás celou úžinou, kterou podivné proudy se ženou vpřed a otřásají naší lodí, jež na dosah pluje kolem majáku, před nímž se točí pověstný vír Garofalo, stará to Charybdis, jedna

z těch zálud, jež od pradávna usídlily se nad Messinou pod mořem, pod zemí i nad ní, na Aetně — Uzříme obec Gazzi, uzříme svahy Sicílie, zahýbáme k Reggiu di Calabria — všude týž obraz, všude táž spousta. Utíkáme se pohledem do výšin, k horám, dalekým, vysokým, kde nevidět podrobností spoust — ale proti nám zvedá se bíle žíhané úbočí Aetny, s černými a bílými pruhy, jakoby ohromné zmije se plazily s jejího vrcholu do kraje, jedovaté a otravné, a nad ní z rozevřeného jícnu se roztahuje žlutavá ohromná příšera s oteklými nesmírnými rameny, jejímž nitrem chvílemi mihne se záblesk nebo proběhne nevrlé trhnutí. A strašlivá, dusivá ramena se níží více a více, a zdá se, jakoby brzy zachvátila celý utěšený kraj pod nemilosrdným netvorem...

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

ZAJÍMAVÁ VÝSTAVKA. V pojizerských městech a dědinách koluje vyhláška Vzdělávacího sboru mnichovohradišťského, ve které se občanstvo města a rozsáhlého okresu vybízí, aby súčastnilo se výstavky starých památek a zvláštností obesláním starobylých a vzácných předmětů. Není pochyby, že výstavka setká se s úplným zdarem a že tu uvidíme množství krásných památek. Kraj uhájil více ryzosti než jinde, a v domácnostech nalézáme starobylé předměty, jež pieta majitelů z pokolení na pokolení dochovává a předává. Kulturní středisko mnichovohradišťské (předsedou je pan JUDr. A. Šebor) chce tímto souborem probuditi v občanstvu lásku k památkám, chce je poučiti o tom, jak znamenitou cenu mívají tyto věci, pro které bývá, bohužel, tak málo porozumění, a jistě každému vystavovateli důtklivě poradí, aby si rodinné památky vážil a aby se zejména střehl před agenty, kteří slídí po takovýchto předmětech a za fatku je kupují. Pasou po takových souborech, jsou mezi prvními návštěvníky výstavy, přečtou si nebo snadno se doví, komu vzácný předmět náleží — a mají tímto způsobem práci usnadněnou. Agentům zasadí se ovšem rána nejjistější tím, když se vystavovatelé upozorní, že vykládaný nábytek, kniha nebo obraz není žádné haraburdí, že věc má takovou a takovou cenu — a takové vědomí působí na kupce z laciného kraje zhoubněji než prášek na hmyz! K.

PŘÍSTAVBA KLÁŠTERA KŘIŽOVNICKÉHO. Jedním z nejvýznamnějších momentů přerodu Staré Prahy je přestavba konventu řádu Křižovníků na Starém Městě. Místo, důležité polohou i sousedstvím nejznamenitějších stavitelských památek, bude obohaceno stavbou, která stane se skutečnou, vzácnou ozdobou královské Prahy. Na místo dosavadní budovy konventu, obrácené k Vltavě, a starého pivovaru klášterního s frontou do ulice Křižovnické, vznikne nová budova s dominujícím motivem kaple ve střední ose, kdežto strana do ulice Platnéřské obrácená bude zastavena třemi činžovními domy. Návrh jest dílem architekta Josefa Sakaře, a s provedením jeho započne se již letos. Závažný bod Staré Prahy dozná tímto způsobem uspokojujícího řešení, ježto jím bude rozšířena ulice Křižovnická, upraven konec ulice Platnéřské a zakončeno nábřeží Staroměstské, které mostem Karlovým přerušeno. Otázka úpravy této řešila se dlouho a cestami dosti divnými, ale na štěstí přišel k rozhodujícímu slovu a činu povolaný znalec, jenž je nám zárukou, že památná periferie Staroměstské věže mostecké nebude porušena přístavbou s okolím neharmonující. K.

ZE ZAHRADY VRTBOVSKÉ přinášíme čtvrtou serii pohledů. Barokový architekt, který stavěl půvabná zahradní schodiště, terasy a loggie, nespokojil se malebnými effekty své architektury. Měl pomocníkem sochaře, který zalidňoval ballustrady, umělé jeskyně i svůdná zákoutí zástupem kamenných bohů a bohyň, a malíře, jenž na stěnách a stropech loggií kouzlil mythologické scény, veselé, a životem dýšící. Pravili jsme již v textu k prvým pohledům ze zahrady Vrtbovské, že tvůrcem jejích soch byl Matyáš Braun, tedy umělec proslulý. Jeho práce tu nyní chátrají, ale v tom zanedbání, omšené, se sokly zarostlými divokým vínem, napolo skryté v hustém větvoví, hýří barevnými akkordy, přibírajíce k vlastní kráse i jakéhosi pikantního půvabu polodivoké scenerie. Zahrada jest podivuhodným dílem umění i přírody, a přáli bychom si, aby současná doba naučila se tyto dvě zázračné složky spojovati k výsledkům stejně skvělým. *—d—*

Antonín Pikhart: ŠPANĚLSKÝ SBORNÍK. Zajímavý pokus známého učitelského nakladatelství »Dědictví Komenského« předvésti knihami uzavřenými mládeži ucelené obrazy jednotlivých literatur vzdělaných národů neb etap jejich vývoje nemohl vyhnouti se literatuře španělské, která v evropské kultuře a vzdělanosti starší hrála mnohem větší úlohu nežli dnes — nemohl ji přejíti tím méně, ježto máme u nás znalce té literatury neunavně předvádějícího čtenářstvu v zdařilých překladech stále nové a nové ukázky moderních zjevů beletrie, v nejednom směru zajímavých, které bez jeho práce a přispění zůstaly by nám asi neznámy. Zcela při-

ZAHRADA VRTBOVSKÁ.

rozeně sáhl Pikhart k prvním vskutku i dle dnešního měřítka a vkusu uměleckým dokumentům, a leckdo nezasvěcený užasne, jaké plody literární mohly vzejíti z této intelektuálně požehnané země ve XIV. už věku, jak svědčí na př. ukázka z knihy infanta Juana Manuela o hraběti Lucanorovi. Jsou tu dále výňatky z tvorby neznámého autora příběhů Lazarilla z Tormesu, vtipné anekdoty přátel valencijského knihkupce Juana de Timoneda z r. 1576, dále ukázky z práce Ginesa Pereze de Hita ze stol. XVI. (polo román — polo dějiny). Lví podíl v knize vzal ovšem Cervantes (Don Quijote). Dějiny amerických konkvist líčí Antonio de Solis y Rivadeneyra (Dobytí Mexika). Básnické tvorbě starošpanělské učiněno zadost ukázkami několika romancí. Krátkým populárním výkladem každého autora a stručným rozborem díla jeho i ukázky učinil překladatel mnoho pro porozumění mladého čtenářstva, takže anthologii tuto lze právem nazvati prvním pokusem o soustavnou popularisaci dějin literatury mládeži české, čímž se již v útlém věku vychovávají přátelé literatury a kritické duše. Cenná kniha! a—c.

Jorge Isaacs: MARIA. V tomto »jihoamerickém románu« řeší se problém lásky jinocha a dívky různých vyznání v rámci bohaté, kypící scenerie přírodní, povahami ryzími, ušlechtilými, dojímavě dobrými. Je cos wertherovského v tom příběhu, a nelze pochybovati, že román bude míti mezi našimi čtenáři a ještě více čtenářkami, které pořád nemohou k velkému žalu t. zv. elitních umělců a jich kritiků přijíti na chuť dekadenci, jistě úspěch. Víme, že romantika a sentimentálnost v umění jsou hledány, ba hltány jistými kruhy, více zásluhou věku nežli stupněm vzdělání, takové lektuře blízkými. Rozmanitá dobrodružství, jichž s osobami děje se zatajeným dechem účasten bude i čtenář, dobře zapadají do dějiště, jež si v náladě z dob mladosti zbylé nedovedeme představiti bez rozčilujících lovů, životu nebezpečných dobrodružství, zápasu živlů a všech těch starších, dosud nezvetšelých prostředků dobrých spisovatelů. A nad tím vším jako tichá záře měsíce plane láska Marie a jejího milence. Jihoamerický, romanský folklor, málo u nás známý, učiní román zajímavým i čtenářstvu belletrie se vzdalujícímu. Výborný překladatel španělské poesie Antonín Pikhart i v této práci zachoval překladu pel originálu neublíživ v ničem duchu mateřštiny. —a—.

KŘEMEN A HLÍNA. Román. Napsal Fr. Herites. Čtenářové Máje jistě mají v dobré paměti tuto vynikající práci našeho milého, nanejvýše sympatického autora. Křemen a hlína jest novodobý román společenský, ve kterém způsobem mistrným řešeny jsou zejména poměry národnostní, a vedle toho značnou měrou dotýká se též otázek politických a života sněmovního. Tím, že spisovatel postavil proti sobě na rozhraní jazykovém dva silné, horlivé soupere, továrníka Čecha a továrníka Němce, kteří spolu podnikají tuhý zápas o zdolání jednak obchodního konkurenta a jednak národního odpůrce, uložil péru svému těžkou sice, ale záslužnou práci. Vykonal ji s dokonalým zdarem, a právě v tom spočívá přednost románu, že jest upozorňujícím, ba burcujícím výkřikem v naší národnostní chladnosti a otupělosti, jest výstrahou, abychom neusnuli docela a nepadli za oběť nenasytnému německému Molochu.

To, čím příliš sebevědomě se vychloubá Friedrich Burger, vítěz nad českým Janem a Václ. Novákem, otřásti musí duší každého jen trochu citlivého českého čtenáře: »My svou rozpínavostí a bezohledností, třeba-li i surovostí, svou vytrvalostí a dobyvačností, svým vědomím příslušnosti jednoho k druhému a kotvící v tom svépomoci do všech krajností — my jsme křemen! Novákovi svou měkkou podajností, sentimentálností doma i na venek, svou nepřejícností jednoho druhému, až vzájemnou nenávistí z toho vzešlou, svou věčnou kolísavostí a nerozhodností ve věcech nejen malých, ale i velikých — Novákovi byli hlína.« A vítězové pod heslem »Běda přemoženým« výsměšně páší bezpráví na bezbranných českých lidech a jmenovitě na dětech jejich. Každou námitku proti hanebnému úsilí jejich odmítají: »Lid! Co je lid? Všechen lid český jest jenom hlína! Podajná, měkká hlína, bídná, neživá hlína —«

Není-li to výkřikem ve svrchovaný čas? Již z toho vidíme, jak velikou cenu, jak hluboký význam má pro českého člověka tato kniha Heritesova. Ale spisovatel nevzdává se v ní, jako se vzdali Novákovi, on na zpupná slova německých vítězů odpovídá s dobrým sebevědomím: Zapomínáte, potlačovatelé, že v hlíně této jsou skryty prvky tvrdých a vzácných kovů. Sloučeny probuzením práv svého sebeurčování, shnětený vespol ve svorné síly své vědomé si množství — ohromnou tíží vlastní podstaty, rozdrtí křemen váš!

Kniha oživena jest líčením rodinných poměrů a konfliktu manželského, tak že se stává zároveň také románem nanejvýše poutavým a zajímavým, což při umění Heritesovu se rozumí samo sebou. Křemen a hlína vyšel jako druhý svazek Sebraných spisů autorových nákladem J. Otty v Praze. Ds.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AUG. EUG. MUŽÍK:

MODLITBA DÍVKY.

Jsou květy na hrobech, jež smutně kvetou,
jež dívky sobě ve vlas nezapletou,
jsou odsouzeny sudbou svojí kletou
jen stále hlídat mrtvých smutný sen —
jsou jako srdce, oklamané v žití
dál miluje a nemůž', nemůž' mříti —
ty, která víš, co hruď má bolu cítl,
ó bohyně, ó změň mne na květ ten!

Já milovala, chtěla milovati —
já chtěla celé nebe v lásce dáti,
mne odmítli — ó tak se zpátky vrátí,
jak na hrob květ, má láska v ňader sen.
Květ na hrobě — ó jak mi v ústret dýše,
toť kořen, který z Hadu roste říše
jsem květ, jenž marně kvet a lká teď tiše:
ó bohyně, ó změň mne na květ ten!

SESTŘIČKA SPÍ.

Ty luno nebes — družný květe země,
jež dýcháš na nás slitovně a jemně,
jdi ještě tišej kročejema svýma
— sestřička někde u tebe tam dřímá.

Vy konstelace hvězd, vy sotva zřené,
vy mrtvé už, vy dosud nezrozené,
jež věčný běh svůj nikdy nestavíte,
zda v dáli o jiných tam tvorech víte?

Zda někde vidíte stín jakýs malý,
jak pyl, jejž větry s květu lilje svály?
To duše děcka čistá v sen se sklání —
stín boží měkce spočívá tam na ní . . .

Proč dnes tak na ni vzpomínám si ještě?
Co chci, co cítím? Venku jarní deště
jak sladký příval slz se tiše roní —
já cítím její blízkost, sním, sním o ní.

NOČNÍ NÁVŠTĚVA.

Jak? ty jsi přišla, přišla přec? . . .
Tvou oběť srdce cítí.
— A takovou, ach divnou věc
chci dnes ti pověděti.

– Však nech mne, nech mne oddechnout
a rozhlednout se kolem.
Lid dosud spjat je kovem pout
a růže voní polem.

– Mně zdálo se, let na tisíc
jak ležela bych v hrobě.
Kdy člověk nemá víry víc,
pak nudou zoufá sobě.

— Jen jako bílé mlhy snih
by nalil na má víčka,
a Ježíš vůni údů svých
nás v snění stále hýčká.

— Však víš, co věčnost, věčnost dnů
a v nocích přerod látky? . . .
Já raděj ani nezačnu,
a půjdu zase zpátky.

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

Ulehl a já hleděla mu pozorností a laskavostí nahraditi lásku. Byl mi vděčen za můj soucit, odpustil mi, že jsem jej neučinila šťastným a prosil mne, bych i já mu odpustila, že mi cestu životem nepostřel květy. Uznal, že chybil, když mě donutil ke sňatku, který byl sice určen vůlí mých rodičů, ale ne vzájemným, vřelým souhlasem srdcí.

Ovdověla jsem, když Kleantovi bylo patnáct let. Prodavši veškeré statky v Asii, odstěhovala jsem se do Athén a dala hochovi nejlepší vychovatele. Již dříve ozývalo se jméno tvé ozářené leskem slávy, stokráte jsem se chtěla usídliti v Alexandrii, doufajíc, že štěstí našeho života má dosti síly, aby zlaté jeho peruti nás donesly do zátiší, kde bychom si okrášlili podzim života, neboť má láska je dnes stejně horoucí jako před dvaceti pěti lety. Ale tvá sláva mě zarážela, to byla nepřemožitelná sokyně, zasvětil jsi život svůj práci, není v něm již místa pro lásku k ženě. Snad vzpomínky na ni jsou ti drahé a posilují tě k činům, ale ona sama se svými plody, jejichž opojnost již vyprchala, by tě jen rušila. Proto jsem se vzdala toho posledního pošetilého a věř, že jeden čas velmi vroucího přání a místo sebe posílám ti Kleanta svého syna a prosím, bys mu byl otcem, učitelem a rádcem. Sama jsem ho chtěla provázeti, ale je lépe nebuditi, co je pohříženo v lehký sen, plný čarovných vzpomínek. Doufám příteli drahý a jediný, že vyplníš tuto mou prosbu, přijmeš Kleanta laskavě a povedeš jej cestou k moudrosti. Buď zdráv!

Odloživ pergamen, vzkřikl jsem radostně:

— Buď mi vítán synu ženy, jejíž podoba září neporušena v mé duši! O, poznávám ji v tobě znovu, tytéž hluboké oči na mě zírají jako hvězdy! Její něžná krása změnila se u tebe v mužnou, ale přece jsi věrným odleskem její podoby! Buď mi vítán v Alexandrii, kde najdeš vše, po čem duše tvoje, dychtící po vědě, prahne! Uvedu tě v kruh mužů šlechetných a moudrých a jejich hovory tě přesvědčí, že zde v Alexandrii je řecká vzdělanost na témže stupni jako v Athenách, ba myslím, že mladá Alexandrie předčí matku veškeré moudrosti!

Na mé prosby ubytoval se Kleantes v mém domě a záhy jsem poznal, že mladík ten vyniká bystrým duchem, maje úplné porozumění pro ušlechtilé nauky filosofů. Sám se hlásil k učení velikého Epikura, který se rovněž jako Aristarchos a já na mořem objímaném Samu zrodil. Nezůstalo mi také tajno, že byl oddán básnictví a jeho hexametry měly jistou něhu, která si rychle dovedla získati srdce. Věren svému mistru opěvoval život a rozkoš a mnohdy jsem našel při četbě jeho básní opravdovou plnost života.

Uvedl jsem ho co nejdříve mezi filosofy a umělce, jimiž se skvělý dvůr krále Ptolemaea honosil a Kleantu se dostalo té cti, že sám král a královna Berenike jej vyznamenali svou přízní a směl se účastniti hostin, jež pořádali. Na nich nejlépe vynikl pronikavý jeho duch a ač myšlenky jeho často překvapovaly jak svou smělostí a krásou, tak i paradoxy, jimiž velice rád popouzel k odporu, přece si získal srdce všech svým milým vystupováním a ušlechtilou skromností. Řeč jeho měla mladický žár a krásná královna velice ráda naslouchala jeho sporům a nejednou jej vyznamenala trofejí vítěze. Neboť bylo obyčejem u těchto vznešených královských manželů, že určili při hostině cenu tomu, kdo své protivníky v tom duševním zápase porazí.

Tak kvetla filosofie a umění na dvoře králově, ale on nespokojil se pouze úspěchy ducha, ale jeho podnikavost a vrozená touha po slávě a moci vedla jej k rozšíření říše. Již dříve v několika šťastných taženích se mu podařilo podrobiti část Aethiopie, což se ani mocnému perskému králi Kambysovi nepodařilo. Povzbuzen těmi vítězstvími, obrátil svou pozornost na Syrii, kde panoval tenkráte král Seleukos Kallinikos, potomek onoho Seleuka, který s Ptolomaeem I. patřil mezi nejnadanější vojevůdce Alexandrovy. Když po smrti tohoto nastaly spory o dědictví veleříše makedonské a diadochové učinili ze zemí, kde byli pouhými místodržiteli, samostatná království, připadl Egypt Ptolemaeovi a Syrie Seleukovi, jenž slynul opatrností až příslovečnou, ale přece dovedl v pravý čas důrazně promluviti. A proto využitkovav zmatků, učinil se králem syrským a stal se nejmocnějším z dědiců velikého Alexandra. Říše jeho sahala od Hellespontu až po Jaxartes a daleké pohoří Solimanské. To vzbudilo přirozeně závist u Ptolomaea, který již jako vojevůdce Alexandrův se často střetl se Seleukem a chtěl, aby mu odstoupil Foenikii a Palestinu, čemuž Seleukos ovšem nevyhověl a tak povstaly dlouholeté války, které sice utichly na řadu let, ale vždy zas vypukly u nástupců novou silou.

Tak se stalo, že Euergetes po výpravách, jež mu získaly Nubii a rozšířily panství až k Rudému moři, zatoužil po boji s králem syrským, jehož nepovažoval za oprávněného dědice zemí jím ovládaných, ale za uchvatitele.

Říše egyptská byla sice tak rozsáhlá jako kdysi za vlády nejslavnějších faraonů a ani za Ramsa Velikého nebyla sláva její větší, ale to právě pobádalo ctižádostivého Euergeta k novým činům. Vyslal nejdříve poselstvo do Syrie, jež žádalo odstoupení jižních zemí říše syrské, vrátilo se ovšem s odpovědí, jakou král předvídal. A tak došlo k válce. Přístav Eunostův se hemžil loděmi, les stožárů vzrostl na modrém nebi, všude dokončovaly se přípravy k boji, který se měl za nedlouho rozvlniti v říši Syrské, kde byl cíl všech k odjezdu připravených a všemi válečnými stroji vyzbrojených birem a trirem.

Několik dní před odjezdem uspořádal král hostinu, ke které pozval veškeré filosofy Musea, umělce, básníky. Mezi pozvanými hostmi jsem byl také já a Kleantes.

Síň hodovní hlaholila již hovorem, když jsme vešli, ale král a královna nebyli dosud přítomni. Síň byla nádherně vyzdobena květy, mramorové sloupy byly ovinuty girlandami růží a od sloupu ke sloupu se pnuly festóny z vonných květů. Hosté měli na hlavách svěží věnce, také nám, sotvaže jsme ulehli, přinesli dvě mladé krásné otrokyně věnce z růží. Uprostřed síně chrlil jemný vodomet příjemný chlad a jasná zář světel naplňovala rozsáhlá prostranství hodovní síně. U stolu, kolem něhož jsme se rozložili, byl mimo jiné stoik Lysias a skeptik Atheos, kteří se s Kleantem vždy utkali ve sporu a také tentokráte, soudě dle narážek, nehodlali upustiti od svého obyčeje.

Náhle zavzněla hudba, tóny sistrů a tamburin se rozlehly a do síně vešli král a královna, on velký, hrdý jako bůh, ona krásná a něžná, obetkaná září ženskosti, jež podmaňovala veškerá srdce. Překrásný zlatoplavý vlas jí splýval až k patám, valil se po šíji a bílém rouchu modře lemovaném jako jásavý proud zlatých paprsků, jako příval jantaru. Ten vlas byl pýchou královninou a propůjčoval jí majestátní vzhled, v něm byly vpleteny perly a blýštící se drahokamy, jež kmitaly jak jasné hvězdy. Ty zářící vlasy jí záviděly veškeré krásky Alexandrijské a mnohá obětovala spoustu zlata na prostředky, jež jej měly opatřiti, ale vše marně, Berenike královna zůstala nepředstižena.

Jásavé volání uvítalo příchozí a postřehl jsem, že Kleantes jakoby byl změněn, jeho živost se zvýšila a několikráte utkvěl na královně zrakem plným nadšení a úcty téměř božské. Nepřikládal jsem pohledům jeho nijakého významu, neboť nebylo mezi námi nikoho, který by královnu nebyl ctil a obdivoval ne jen pro oslnivou její krásu, která ji činila podobnou bohyni, ale i pro skvělé dary ducha, které ji činily ženou, hodnou obdivu.

Když oba zaujali svá místa u stolu, který téměř byl pokračováním našeho, pokynul král a hostina počala. Po celou dobu hrála hudba a v přestávkách, když mladí krásní otroci přinášeli jídla a ztepilé otrokyně kratery vína, zatím co jiné přicházely se zlatými mísami, naplněnými vonnou vodou, sloužící k omytí rukou, objevil se zástup almejí a prováděl rytmické tance, jež dávaly plně vyniknouti krásně rostlým tělům tanečnic. Byly zahaleny jen lehkým závojem, který v tanci poletoval jako mráčky a bílá těla tanečnic se skvěla jako bílý lotus uprostřed lehkých ranních par.

Když tanec ustal, pozdvihl Kleantes zlatý pohár a zvolal:

— Připíjím na chválu krásy, krásy žen, neboť z ní se rodí všechna ostatní, ona je jediným a pevným základem světa, nezmizí nikdy a zmizí-li, pak zanikne také svět!

Atheos mu odpověděl posměšně:

— Zdá se, mladý příteli, že Afrodita vstoupila do tvých smyslů. Neboť je pošetilé tvrditi, že žena, její krása je příčinou krásy, jež plní svět. Ostatně je nerozumno chváliti to, co vábí smysly a co zanikne. Není také jasno, co nazýváš světem.

Kleantes:

— Milerád vyslechnu, co ty světem nazýváš a proto ti řeknu, co u mne znamená slovo svět. Myslím tím souhrn všeho, na čem po léta tvořil neunavný lidský duch a co vzdělanost zachovala potomkům jako úrodné pole, by je dále vzdělávali. A nebudeš přece upírati, že snažením všech velikých duchů bylo vytvořiti krásu!

Atheos:

— Opět krásu! Myslím, že je lhostejno, čtu-li svého mistra, Pyrrha Elidského, v nádherné sloupové síni Musea, lesknoucí se zlatem, nebo v chudé rybářské chatrči začouzené kouřem krbu, nebo konečně na břehu Nilu v šumu rákosí. Není pro mne okolí, žiji jen duchem a smysly mi neodvádějí myšlenky jako lovec ko řist. Vše, co lahodí zhýčkaným smyslům, je klam.

Kleantes:

— Pak by bylo lépe, kdyby místo města, jež božský Alexandros založil, rozprostírala se zde poušť, obydlená několika rybáři, stojícími na témže stupni vývoje jako zvěř, jež nemá žádných duševních vznětů. I tvůj mistr nezavrhoval krásu, neboť nebýti jí, nebýti výtvorů, jež vznikly z nadšení pro ni, nebylo by ani jeho učení. Přiznávám se, že bych nechtěl žíti, kdyby svět nebyl bohat malbami Apellesovými, sochami Praxitelovými, Lysippovými a jiných, kdyby nevolala k hvězdám bílá sláva mramorových paláců, plných všeho, co činí život podrobený náhodám a hříčkám osudu, snesitelným.

(Pokračování.)

F. J. ČEČETKA:

HUBIČKA MEDOVÁ.

Groteska ze XVI. věku.

(Dokončení.)

Ještě s večerem vypravil Haničku v průvodu baby Špindráčkové do Jíkve. Smutně skládalo dívčí v uzlík svoje šatky, srdce bolestí se lámalo. Ani s hochem svým se nemohlo rozžehnati.

Zase po čase objala paní Krista svého dobrého starouška, děkovala mu, že ji Hanky zbavil.

III.

Rajské časy nastaly Kristě na vinici. Matka její zavřela krámek na podezdí a přestěhovala se k dceři. Sama se ujala domácnosti, Martin byl nyní úplně bezmocný. Neodvážil se v ničem odporovati, byly dvě na něho, Krista byla volná, kolem prstu ho mohla ovinouti.

Za to připravila mu také sem tam malou radost. Nasytila se vzdychavého zemánka, chtěla se ho zbaviti. Ale Odkolek byl neodbytný; docházel stále na vinici, až paní na něho popudila Martina, i úklad nastrojila.

Přihnal se švihák, zrady netušící, jednou opět k vinařovi a žaloval: „Chlapík jako hora za noci mně upral blízko vinice."

„A proč, medle, militký, v noci chodíš blízko vinice?" ptal se dobrácky potutelně Martin.

„Z Kolína jsem jel," lhal Odkolek, „morděř u tvé vinice vystoupil."

„Jsou zlé časy, na Zálabí chasa všelijaká. Nu, a poznal jsi ho?"

„Nevím, kdo byl, ale rány suché jsem dostal jistě."

„Nemohu ti vzíti a radím, abys vinici se vyhnul."

Poznal panáček, kolik uhodilo, krásné paní s povzbuzujícími pohledy ani nespatřil. Zklamán odešel a vinař věřil v opravdové pokání své ženy. Krista odhodila milovníka jako opotřebovanou loutku, protože nalezla lepšího . .

Italus Benedictus Chirocensis, alchymista učený, zabloudil za svým výnosným řemeslem i do Nymburka. Mládenec urostlý v honosné strůji vlašské, s vášnivýma očima a natočenými vousisky, objevil se z nenadání v městě a rázem zvítězil. Svým zjevem poplašil veškeren fraucimor.

U bohatého Bočana konal za dne průby se stříbrem a zlatem, večer se srdci věrných paní a počestných panen městských. A dařilo se mu nade všecko pomýšlení. V předních domech byl vítaným hostem; sličná Makuše Bočanova stala se jeho horlivou žačkou, rozmilá paní primaska k jeho poctě kolací pořádala . . .

A mezi těmi, jež tajně po něm vzdychaly, byla i paní Krista. Ale jak pyšného Vlacha získati? Martin má příliš své groše a tolary v lásce, než aby alchymistu pozval k nějaké transmutaci a na hostiny měšťanského panstva také se Krista nedostane.

Ve chvíli nejtěžší přišla jí spasná myšlenka. V podvečer zašla k babě Vlčkové, která čárům i kouzlům rozuměla a se zlým byla v nejlepším přátelství. Tajně putovala na Koňský ryneček a po vyšlapaných cihlách tmavým průjezdem vešla v doupě čarodějné baby.

Srdce jí buchalo, když vkročila do temné klenuté síňky a uzřela shrbenou stařenu při ohništi. Otřásla se odporem a slova jí vázla na rtech. Jde se ptát na svůj osud — pomoci potřebuje, aby něčeho touženého dosáhla — zaplatí dobře —

Babka ji po očku změřila a hned sama ujala se slova. „Dobrou chvíli jsi volila, krásná paní! Jde měsíc vzhůru, dobře ti budu moci poraditi. Jen mi srdénko svoje otevři, nic se neboj — pochováno bude vše u mne jako v hrobě. Chodí ke mně paní z celého města, i rytířům z okolí slouží baba Vlčková. Odlož a posaď se, schystám zatím potřeby svoje."

Usedla Krista v zástolí a zpovídala se zvolna babce. Na ohništi zaplanul kahan, rudě zbarvil vráščitou tvář čarodějnice. Baba z truhly vyňala jakousi mandragoru v hadru, vosky slévala, tajemná slova hučela. Plamen prskal, syčel — a v Kristě se tajil dech. Čekala, kdy se čert objeví — —

„Mnoho jsi zakusila," pronášela stařena tajemný orakul, „v cestu se ti staví starý ošklivý člověk, kazí tvé potěšení, tvoje štěstí —"

„Pravdu máš!" vzdychla Krista.

„Ale nebude dlouho trvat a zvítězíš nad ním. Dosáhneš jistě, čeho si přeje tvoje srdce —"

Plamen uhasl, skoupá babka ustála v nejlepším.

„A co mi dáš pro bolest srdce?"

„Přijmi kus provazu z oběšence a nos u sebe! Podaří se ti pak hravě, co podnikneš." Babka vtiskla jí závitek. „Máš poslední kousek z oběšence úplňkového, ostatní mi paní po městě již rozebraly —" a natahovala druhou kostnatou ruku pro zpropitné.

Rozpálena vyběhla Krista do rynečku, radost jí zářila z očí. Dojde-li cíle — bude Vlach jejl — a protivného dědka na vinici také se zbaví —!

Proroctví čarodějky bylo pravdivé. Krista se přičinila a v několika dnech byl Vlach za ní

jako posedlý. Provaz z oběšence konal pravé divy. Hýčkaný cizinec opustil večerní společnost, dvořil se tajně „hubičce medové“.

Za letních večerů láskou zpiti chodili spolu ostrovem po pěšinách, jež jako hadi klikatily se houštím stromů. Na cestách samoty kladla Krista oddaně hlavu na jeho prsa, hleděla k hvězdám, chvějícím se rozkoší. Na konec světa byla by šla s mužným Vlachem. Zpíval jí romance plné touhy a vášně, vyznal se v lichotkách a nezapřel své ohnivé krve. Z paní stala se najednou mírná, tichá ovečka, byla úplně v moci silného vítěze.

Pokušení bylo silnější, nežli Krista čekala. Vlachovi nestačila láska, chtěl i peníze — a paní činila, seč byla. Pečlivá máti byla jí pomocnicí. držela ruku ochrannou nad svojí dceruškou.

Na Martina šla nyní rána za ranou a nevěděl, odkud dopadají. Jeho chlouba, největší melouny ztratily se mu přes noc ze zahrady, ubylo vína ve sklepě, zmizely hrnce s obecním medem. Vyslýchal Rambouskovou a tchyně se zaříkala, že neví o ničem. Podezříval kde koho, ale vinníka nenašel.

V sobotu ráno před výplatou otevřel truhlu — pytlíku s penězi nenašel. — Teď teprve se mu v hlavě rozsvítilo. Do truhly nemohl nikdo jiný nežli Krista. Ještě že nepřišla na flaše cínové s tolary, na dně ukryté! Zhrozil se — žena vlastní je strakou? A kam vše odnáší? Na ničem jí nescházelo, i volnost největší jí dopřával, a takto mu splácí? O jeho zkázu pracuje, na hůl žebráckou ho chce přivésti.

Rozhněván spěchal do komory, kde si ještě Krista na loži hověla.

„Kam jsi dala med?“ osopil se zhurta ve dveřích.

Bílá ruka odhrnula koltru nebes nad postelí, paní rozespalá udiveně hleděla na Martina.

„Kde jsou tři hrnce obecního medu?“ ptal se znovu důrazně.

Kristě šlehl v očích plamen pohrdání, vzdoru. „Snědli jsme jej!“ odpovídala stejným způsobem, ostře — a zvrátila hlavu v podušky.

„Kam se děly moje melouny?“ rozkřikl se vinař.

„Nevím, nejsem tvůj pes hlídací,“ zněla nedbalá odpověď za koltrou.

„A mé peníze z truhly?“

„Potřebovala jsem; když sám nedáš, vzala jsem si.“

„Pro kalány, na frej —!“

„Třeba —“

Rozlítostnil se Martin, začal měkce. „Kristuško, měj už přece rozum! Kam mě přivedeš? — V bláto strhuješ sebe i mě. Zle jedeš, odsaď! — Obrať a dobře bude u nás!“

„Ba nebude!“ přesvědčivě vpadla Krista.

„Ty jsi mě vzala jen pro seček —“

„Bohdej pro krásu, dědečku!“

„Vyženu tě, láryně — —!“

Smích pod peřinou dušený byl mu odpovědí a bodal žíhadlem přímo u srdce. Ta tam doba medových slov.

Od této rozmluvy Martin si Kristy nevšímal a chodil jako bezhlavý. Na ořech mu naléhalo; nevěděl, jak se před pány spraví, až bude počet klásti z obecní vinice, z medu, melounů . . . .

Zabloudil nyní často do šenků, pil z míry, aby trampoty zapudil. O mozku zbahnělém se vracel domů. Zanedbával vinici, zanevřel i na své drahé melouny . . .

IV.

V Nymburce čekali pana hofrychtéře. Byl se ohlásil, že přijede v pondělí po památce Jakuba apoštola obnovit rady, shlédnout obecního hospodářství. Nastal ruch ve městě.

Rasovka zametala rynk, škrabala bláto, sousedé odváželi hnoje z ulic. Na rathouze se mylo a konaly se přípravy k hostině. Měšec obecní byl nyní otevřen dokořán

Paní městské prohlížely čepce zlaté, paučníky, koláry a blány, v nichž se objeví před zástupcem královým, dcerky městské těšily se, až za hlaholu zvonů, trub vystaví svou krásu v rynku na odiv očím mužským. Primas učil se uvítací řeči.

Největší oslavu chystali letos Nymburští jeho milosti; doufali, že na jeho slovo vrátí se jim přece něco z toho, co za rebellie byli ztratili.

Veškerá registra obecní se zavírala, dávala se do pořádku. Pozvali páni i Martina, aby z obecní vinice počet kladl. Přišel Martin, čekal na síni rathouzu v zástupu ostatních náchlebníků obecních, až bude volán.

Vážný měšťan a boháč Jiřík Bočan, úředník nad vinicí, v opelichaném kabátě a bourovém klobouce, přišel právě pohněván. — Byl vyhnal Vlacha, který obmyslnými forteli od peněz mu pomáhal.

V radní síni křik, hadrování. Bočan pro nějakou maličkost plísnil písaře, zlost si na něm vyléval. —

Bůh tě potěš!“ šeptal obecní mlynář Martinovi, když ho zavolali k účtům.

Vážně rozevřel přísný úředník papoušková registra viniční a Martin stál před ním jako obžalovaný. Zle se potil, rozpačitě, trhavě odpovídal k otázkám.

Přiznával letos poprvé za dvacet let o celé vědro červeného vína méně — za višně a merunky nestržil ani dvě kopě — a medu bylo jenom deset žejdlíků po pěti groších. Málo, velice málo . . .

Bočan se ježil, psal, až brk skřípěl a posléze vyrazil zlostně: „Zle vèdeš, vinaři, obecní stateček! Jiná léta bylo více a letos proděláváme. Jak se spravíš?"

Martin trnul, rameny krčil, chtěl škodu sám platit. — —

„Tvou vinou vinice trpí, zanedbáváš ji — najdeme lepšího hospodáře —!"

První výčitky za dvacet let a hrozba, jaké se ani ve snu nenadál. To vše pro Kristu —

„Melouny připrav, mnoho jich bude třeba letos k příjezdu jeho milosti! Tabule se jimi vyzdobí, v dar pánům komorátům do Prahy se pošlou."

Martin jenom hlavu sklonil; neodvážil se již říci, že nemá v zahradě jediného kloudného, že nejlepší mu byly ukradeny . . .

Stál shrbený, politování hodný vinař před registry a Bočan s primatorem Janem Hlavnicí a spoluradním Jakubem z Popovic v místnosti vedlejší rozhodovali o jeho osudu.

Shrnulo se dnes mnoho najednou na hlavu Martinovu. Vždyť před soudnou stolici na rathúz ubíral se po veliké vojně domácí.

Když s hrůzou doma za hlavu se chytal a přemýšlel, jak se pánům zodpoví, když i několik výčitek Kristě učinil, pověděla mu pyšná žena bez obalu: „Vezmi tě konifer. dědku! Nenávidím tě i s tvými melouny —" A prudká slova provázely pohledy, plné nenávisti. Nezdržel se více Martin, bil ji — a sám byl bit... Nic se Krista nebála, měla kus provazu z oběšence u sebe. Poručil, aby se mu i s mateří z domu klidila. — — Krista zuřila, Rambousková, pištěla až se celé Zálabí bouřilo — a Martin ubíhal na rathúz účtů skládat . . .

Krátká byla porada pánů. Bočan pověděl, že předloží viniční registra radě, aby sama rozhodla o vině Martinově. Ani podepsati nedal Bočan register vinařovi, poprvé za dvacet let...

Jako obyčejně scházeli se obecní náchlebníci i letos po složení počtů do šenku v rathouze na truňk vína, zapít výtek, strašáků, jimiž je úředníci v radní síni nahoře byli podělili.

Martin ani dnes nescházel v cechu a první dal do čepu na zpropití deset grošů. Nutil se do žertu, veselí, aby mračna z duše vypudil —

Víno čarovné všem v očích rozsvítilo, jazyk rozvázalo, na rožni v kuchyni voněla pečeně. Odzvonil pirglok, veselá společnost byla v nejlepší zábavě. Po druhé hodině na noc rychtář vyhnal chasu a čeleď od štoků v síni a sám přisedl za stůl obecních služebníků.

Obecní mlynář Vejvoda, tlustý šprýmář, vzal si na mušku vinaře, jenž zamlklý ve víně utápěl svou bolest.

„Mládneš, brachu", hlaholil mlynář, „co máš doma ženu majku! Hleď si jí, pozor dobrý na ni!"

Jako uštknut vyskočil vinař. „Tanty — vanty! Ještě nestála na pranýři v kruhu jako tvoje sestra v Brodě!"

Trochu silná odpověď pobouřila, z posmíšků došlo k svádě.

„Co se potřásáš, co se nutkáš na mě?" řekl pichlavě mlynář. „Máš parohy jako nejstarší jelen v císařském forštu!"

„A hrom bij! Nemám tě za dobrého, dokud nedokážeš!" Hubatkou tloukl Martin do stolu.

„Kdo mluví, co chce, musí slyšeti, co nerad!" pověděl s mrazivým klidem mlynář. „Schází se tvá frejovná žena co den na ostrově s faciáškem Vlachem. Jsi nejapný parohač, hájíš ji a měl bys na ni vzíti žílu. Melouny obecní ti krade, prodává — prodá i tebe —"

Pozdvižení v mazhauze. Martin zsinavěl, řežavé uhlí sypalo se na jeho hlavu. Se zaťatou pěstí potácel se ze dveří.

„Pravda je sůl, štípe v oči!" výsměšně za ním volal mlynář.

Nikdo nelitoval paličatého staříka, který tolik pro rozmařilou ženu trpěl — a stále jí hájil...

Na zdravém povětří vystřízlivěl vinař rázem, spěchal k domovu. „Nevěrnice nevěrná —! Pomoziž ti nebe, panečnice —!"

Vrazil do domku a Krista ta tam... Zpřeházeno vše, truhly, almary zotvírány a na stole chvatně křídou načmáráno: „Jste starý, ošklivý — jdu pryč, do smrti vás nechci vidět —"

Probrala, co se dalo, i flaše s tolary . . . Ušla „hubička medová" . . .

Klesl Martin na židli, strop na něho padal, dusil ho příval zkázy. To trest za hříchy

Baba Rambousková na zápraží se choulila, ku podivu ztichla a jen vzdychala. Také jí deeruška nevděkem splatila, úspory jí pobrala

„Dobře jsem myslil a v nedobré vyšlo —," vzdychal Martin ve světnici. „Rozbito vše — na pranýř jsem postaven svým bližním — z vinice mě páni vyženou —"

Z rána letělo městem, že Krista s Vlachem ušla, vinaře obrala. — A dobří lidé ze srdce přáli Martinovi. Povídalo se, že řádně ulehčil cizák měšci shánivého Bočana, že jeho dcera Makuše v slzách tone a paní primaska studem se kryje. — A soucitní bližní měli radost velikou.

Mdlý, skleslý Martin chodil zahradou; na dítě svoje, na Hančí vzpomínal. Dostavila se lítost, drtila ho.

A ve chvíli nejhorší objevila se za plotem trnitým vousatá tvář soukeníka Brože. „Vidíš, kamaráde, jak vysoko vyrostlo trní od té doby, co se hněváš —!"

Škubl sebou Martin — Brož se mu nevysmívá. slova jeho prosycena soucitem.

„A nemuselo tak být! Děti naše se měly rády, byly by nám radostné stáří připravily.

Dalo by se ještě všecko spravit. Melouny ti pobrali, já mám pěkné letos — pomohu ti, přeješ-li si —," mluvil mírně Brož.

Přes trní podali si po letech staříkové opět ruce. — — —

Jako na koni byla záhy Hanička opět doma. Jeník Brožů si ji přivedl a byla radostná cesta k domovu. Polibky jen pršely, pil divoký hoch dychtivě z kalichu rudých rtů, hřejivá slova šeptal. A když stanuli před vinařem, řekl Martin radostně: „Amen."

Křoví u plotu vysekáno, vrátka spojila obě zahrady a štěstí mladých manželů ozářilo život Martinovi. Duše se uklidňovala, urovnávala. Jan mu byl pomocníkem a poslední upomínku na Kristu, babku Rambouskovou přijali páni do špitála obecního, kde se obročí uprázdnilo. Šla se řeznice modlit za dceru.

O přijezdu pana hofrychtéře nejkrásnější melouny zdobily mazhauz v radnici a jeho milost byla na výsost spokojena, zvláště melouny chválila... Páni přimhouřili obě oči nad letošními registry viničními, ani Bočan, úředník přísný, Martina neuháněl — měli oba smutné upomínky na Vlacha. Makuše Bočanova na čas do Prahy odjela, aby zapomněla . . .

Královská komora vrátila Nymburským dvůr Šlotavu . . . Málo, ale přec lépe nežli nic. — — Melouny vykonaly své poslání.

Martin chtěl vynahraditi, čím se na dětech prohřešil; kšaft dal psáti a vše odkázal dceři Hanči, provdané za Jana Brože. Nevěrnou ženu Kristu výslovně z dědictví vyloučil, nic jí neodkrojil. Hoře zašlého života pavučinami se opřádalo. —

Šťasten byl dědeček na vinici obecní, chovaje vnoučka, malého košiláčka, k duhu šla práce paní Haničce.

Suchý je svatební rozmaryn na dně truhly, ale když jej švarná žinka vyndá, voní přece ještě. — —

* * *

O jarmarce Martin do rynku šel, aby vnoučkovi karkuli, maňáska koupil, Před branou Zálabskou na vozíku žebral stařík zbědovaný a jak uzřel vinaře, starého známého, volal z daleka:

„Martine, tvou ženu jsem poznal v Jaroměři! Je tam za šenkéřku."

Martin almužnu dal chuďasovi a nelibě zabručel: „Konifer ji vzal!"

„Krása z ní opršela, život vzal k tanci „hubičku medovou." — Děťátko má. — Ráda by šla k tobě zpátkem —"

„Nechci!" máví rukou vinař a ubíhal, seč síly bylo, nahoru do rynku.

Když u šmukýřky zlatou karkuli pro vnoučka vybíral, zaklepal mu z nenadání mlynář Vejvoda na rameno, čtverácky se tázal:

„Jak se máš, Martine?"

„Teď už dobře, dobře, hochu —!" A tiskl ruku Vejvodovi.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Zatoužil opětně uviděti Malku a promluviti k ní, vyzvěděti jejího nynějšího smýšlení. A tu pojednou ho napadlo, že nazejtří ráno má jíti obdenní patrola, poddůstojník s dvěma myslivci, na Čemerno. Požádá poručíka Johna, aby ho tentokráte poslal s tou patrolou, ale aby mohl s ní jíti ne až zítra, nýbrž již dnes. Řekne, že si má na Čemerně něco obstarati a nakoupiti, že tam s patrolou přespí a zítra v ustanovenou hodinu se vrátí se zprávami velitelstva a s poštou.

Poručík John tolikéž po odpoledním spánku volal jinou patrolu, že prý se podívají do lesa, kdyby se jim snad náhodou nachomýtl do cesty srnec nebo kamzík. Myslivci už znali ty vycházky a věděli, že se jim, vlastně panu poručíkovi, nachomýtne ne srnec, ale důkladná srna, hebkolící Novka.

Florian požádal tedy o souhlas, aby moh již dnes večer místo zítra ráno vydati se na tu patrolu.

„I jděte, chcete-li," svoloval poručík „ale ať se vám myslivci neožerou u toho Žida v kantině, abyste neudělali Grabu ostudu! A budete-li s ní mluvit, pozdravujte tam ode mne tu sakriš fešnou Židovku."

Mlaskl si. hvízdl na psy, mrkl na svoji patrolu a za dvě minuty už hbitě zmizel v zeleném lese.

Četař Florian měl v úmyslu vydati se na Čemerno v hodně pozdních hodinách, aby tam přišel již za tmy. Nerad by se tam střetl se setníkem Grohem, a pak věru netáhlo ho tam nic než Rubinova kantina.

Když před samým večerem se dával holiti a když se myl a fintil, že toho jakživ nikdo neviděl v Grabu, pandur Jovan Pantelić právě se probral z dlouhého spánku a vyškrábal se z kantiny. Najedl se u myslivců komisárku, hltavě vychlemtal studené zbytky po kozím guláši, pak vzal na rameno pušku a šel.

Za půl hodiny po něm, již za soumraku, vydal se touž cestou se svojí patrolou četař Florian. Mrštně si vykračoval, ještě mrštněji než po polednách pan poručík John. Když minuli v lese dřevěný můstek přes Sutjesku, bylo již skorem tma, soumrak se proměnil v lahodný, vlažný a vonný večer.

Zvolna stoupali křivolakou cestičkou k Čemernu, po obou stranách majíce na malý dostřel hradbu starého lesa. Když se přiblížili k místu, kde pramen zurčil do vydlabaného koryta, zastavili se, aby se ovlažili studeným douškem. Byli chůzí do vrchu trochu zpoceni, zde bývala každé patrole obvyklá zastávka.

V tom všem se zdálo, jakoby nedaleko, jenom o několik set kroků v před, někdo, snad člověk, snad zvíře, příšerně vyjekl a zachroptěl. Ztichli, napiali sluch a poslouchali, ale již nic se neozvalo, nic podezřelého se neohlašovalo před nimi ani za nimi. Napili se tedy, oddechli si a pomalu stoupali dále.

Když dospěli k osamocené bukvě, jeden z vojáků uděšeně vykřikl a všichni ztrnuli úžasem.

Na pni krásného košatého stromu, v ústech maje vecpaný kus špinavého hadru, visel pandur Jovan Pantelić.

XXXIV.

Bylo nepochybno, že Jovan Pantelič pověšen byl na bukový strom násilně, dokazovalo to netoliko jeho přidušené zvolání malou chvíli před tím, nýbrž i ten kus starého šatu, kterým byla ucpána jeho ústa. Četař Florian byl přesvědčen, že tedy důvěrní přátelé Osmanovi, na jejichž schůzky pandur chtěl úřadům žalovati, vykonali na něm v ustanovenou dobu svůj příšerný slib, svoji pomstu.

A kdyby se Jovan Pantelič skryl kraj světa a osamělou bukvu kdyby hlídal celý pluk vojákův, oni ho na ni pověsí, než minou tři dni a tři noci — tak mu pohrozili, a nyní tedy se vyplnila jejich hrozba tím spíše, poněvadž pandur se neskrýval ani se nedal ostříhati.

Myslivci hned opět se vzpamatovali, přeřízli vlněnou oprátku, na které pandur visel, a pokoušeli se jej vzkřísiti. Nic však nepomáhaly jejich pokusy, dech života do teplého, ale již mrtvého těla se nevrátil, a Jovan Pantelič zvolna vychládal pod jejich rukama na tvrdé zemi pod tichou, do skvostného vlažného večera čnějící bukvou.

Vojáci při tom hádali, že pandur byl popraven svými nepřáteli, ale kdo byli ti nepřátelé, nikdo nevěděl, nikdo netušil kromě četaře Floriana, jehož zmateným mozkem ustavičně se kmitalo jméno Osmanovo a mírná, tichá, dobromyslná podoba mohamedánského řezníka.

Ale četař bál se vysloviti to jméno. Zdálo se mu, že ani není možná, aby ten dobrácký člověk byl důvěrníkem pachatelů, tím méně pak snad sám pachatelem černého zločinu. Něco mu ustavičně volalo do duše: Mlč, nevyslovuj toho podezření, navždy potlač v sobě to, co jsi od pandura slyšel!

Pomyslil si, že Jovan Pantelič v opilosti své zajisté se zmínil o schůzkách u Osmana jiným lidem a že jim také pověděl o jejich hrozbě, nechť tedy ti poví, co vědí, on uzavře v sobě všechno mlčením. Nebude zasahovati do osudův Osmanových a jeho přátel, nebude se přihlašovati za nepovolaného žalobce a mstitele pandurova.

Vlekouce s sebou mrtvolu Pantelíčovu, myslivci vydali se na další cestu k táboru čemerenskému a za nedlouho tam dospěli. Rozumí se, že všechna posádka, ač byla již hodina ke spaní, za malou chvíli byla na nohou Přišel ani ne tak na pandura se podívat, jako spíše něčeho určitějšího vyzvědět pěšácký podplukovník Fekete v čele všech důstojníků, shromážděných v tu chvíli ještě v kasině. Vyptal se četaře Floriana na každou podrobnost, jak oběšeného nalezli a co předcházelo, že před tím po nějaké pitce po celý den vyspával ve Vukanově kantině v Grabu a že se vydal odtamtud před samým večerem.

Malý, zavalitý pěšák se přihlásil, že prý předešlé noci zahlédl pandura popíjeti u Mordche Rubina, a od té chvíle prý na Čemerné se již neukázal.

„Kolik bylo hodin?" ptal se plukovník.

„Asi jedna nebo půl druhé —".

„Aaaa —" na to čemerenský pan komandant s úšklebkem, jako když se mu chytí do pasti myš — „a kdo pak vám dovolil opouštěti tak pozdě vaše hnízdo v baráku?"

Lapený pěšák zmaten a pln nesnází musil kápnouti božskou. Nebylo prý mu dobře po staré konservě, žaludek ho tlačil a bolel, zle bylo – musil si skočiti pro kapku slivovice. A poněvadž stráž by ho nepustila, učinil, jak to někdy činili jiní vojáci, kteří mívali potíže se žaludkem, přelezl totiž prostě nízkou střechu barákového čtverce a skočil si do kantiny.

„Což kantina byla ještě otevřena?"

„Bývá někdy dlouho otevřena — sedávají tam obyčejně četníci nebo některý pandur".

„A kdo tam byl včera s tím?" ptal se podplukovník, házeje při tom pohled na Jovana.

„To byl pěšák Jakub Ledra, pak Eman Dezort a ten Polák vozatajec".

„Antoš Chomiak, to špinavé dobytče," zaznělo jako na vysvětlenou z důstojnického sboru.

„Zavolat ty chlapy!" poroučel podplukovník a s ošklivostí se odvrátil od mrtvoly pandurovy.

Dezort i Ledra byli tu hned, ale Chomiaka musili dlouhou chvíli sháněti. V konírně řekli, že je v pěšáckém baráku, tam opět, že je u myslivců a v mysliveckém baráku poslali posly do kantiny. V kantině Antoš Chomiak prý byl před chvílí, ale již odešel, že se musí podívat ještě ke svým milým kamarádům ve vězeňské kobce, kde si odpykal před nedávnem svých osm dní a kteří mu něžně přirostli k srdci.

Skutečně Antoš Chomiak upřímně se bavil ve smrdutém vězení s pány arrestanty a častoval je Rubinovou nejsprostší pálenkou a nejlacinějšími cigaretkami. Nemohl pochopiti, co mu pan podplukovník chce tak pozdě, i domníval se, že musí dříve osedlati svého koně, bez kterého přece nemohl vykonati žádného rozkazu ani služby.

Podplukovník nejdříve všechny tři vojáky vyslechl, co je tak pozdě přivedlo a zdržovalo v kantině a jak se tam z baráku dostali — nepustila jich snad stráž?

Ale vyšlo na jevo zcela nevinné doznání, že z baráku neutekli, neboť od milého podvečera vůbec ani se tam nevrátili, vždyť od té chvíle nerušeně popíjejíce seděli již v kantině. Toliko když páni důstojníci se vraceli z kasina, Eman Dezort na chvilku zhasil v kantině světlo a Jakub Ledra je potom opět rozsvítil. Na omluvu svého přestupku uváděli, že právě před tím vrátili se po čtrnáctidenním vězení na zlatou svobodu, chtěli se tedy z toho trošičku potěšiti a vzali Antoše Chomiaka s sebou, protože je to jejich věrný kamarád, který před tím také si odpykal společný hřích.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JOSEF ZÍTEK. Se starým pánem, důstojného a nejvýš sympatického zjevu, zapadl významný kus dějin českého umění. V době, rozhodující o rozvoji talentu, odkázán byl na cizinu, která jej postavila před úkoly vážné a nesnadné. Zítek přinesl si odtud domů praxi, pro českého architekta velmi vzácnou, a již tím značnou převahu nad domácí, slabou soutěží. Jeho práce ovšem neznamenaly a nemohly znamenati epochu ve vývoji české architektury — scházely k tomu všechny vnější i vnitřní podmínky — ale přece životní jeho dílo, budova Národního divadla, sama o sobě dojista z nejladnějších moderních staveb italské renaisance, stalo se mezníkem českého umění výtvarného, tak jako jest viditelným znamením nového rozletu českého ducha vůbec. Malířská generace, vystoupivší v soutěži o výzdobu Nár. divadla s úspěchem tak rozhodným, měla v Zítkovi architekta-umělce, který snahám jejím rozuměl. Národní divadlo, alespoň jeho vnějšek, po stránce architektonické jest svědectvím mohutné tvůrčí schopnosti a neobyčejně jemného uměleckého citu svého autora, jenž zachoval si vzácnou duševní svěžest a ještě vzácnější toleranci až do pozdního stáří. Ve hluku a zmatku, který provází pokusy o novou architekturu, stál Zítek, vynikající zástupce školy historické, vztyčen, respektován a vážen i od mladých, respektuje sám skutečnou uměleckou snahu, které dovedl se v čas a taktně, ale i energicky ujati. Umělecká tato noblessa autorova sbližovala jej s dobou, a zabezpečila mu trvalou památku i jako člověku i jako umělci.

G. ESSMANNŮV OSTŘÍŽ NA JEVIŠTI MĚST. DIVADLA KRÁL. VINOHRADŮ. Dosud bývala v dramatech pohnutkou zločinu hnutí ušlechtilá a altruistní, ctižádostivost, láska k vlasti, mateřská, synovská a pod. Dánský talentovaný dramatik G. Essmann, známý českému obecenstvu již z několika kusů v Národním divadle a jinde provozovaných a jehož předčasného romantického konce (zastřelila jej milenka) vskutku jest litovati, pokusil se založiti toto drama svoje na zločinu nízkém (krádeži démantů), který proto, že běží o krádež ve velikém slohu a že podobné dílo pochybný hrdina dramatu pokládá dle všeho za jakési vyšší umění, nepřestává býti krádeží. Přes to je thema zajímavé a pochopitelně zvláště literárně vzdělanější část obecenstva s napjetím sledovala, jak autor problem vyřeší, mezi tím co široké obecenstvo strhováno bylo napínavostí děje a jednotlivými jeho episodami. Ale hrdinu svého, Williama Borthiga nepodařilo se autoru učiniti sympatickým, ani jeho milenka, která ho dle jeho návodu z rukou spravedlnosti na čas vysvobodí, nestává se tím blízkou soucitu hlediště, byť byla nesnadnou tu úlohu sebe svědomitěji nastudovala representantka Almy Wibergovy sl. Veverková. Vyvázne sic důmyslně z pasti nastrojené mu ruským detektivem, kterého obratným manevrem obviní z krádeže šperku a za hledaného ostříže prohlásí i uvězniti dává — scena je bez odporu napínavá a důmyslně zosnována — neuchází však přece osudu zaslouženému (je to již povahou dramatu, že trestá krutěji nežli paragrafy) — i jeho milenka postižena. Diváka nepřesvědčí Borthigova filosofie, krádež zůstává krádeží, nesympatickým uzlem dramatu, zkrátka nedramatickým živlem — thesa o ostříži jako volném dle zákonů přírodních lupiči a svéprávném živlu společnosti stroskotala, s ní klesá dramatičnost Almy Wibergovy — kus zůstává napínavým detektivním příběhem, přiznáváme, obratné zosnova-

ným a důmyslně rozmanitými úskalími nepravděpodobností k závěrku přivedeným, ale nový typ tragické viny jím nestvořen.

Fabule je tato: William Borthig (hraje jej poněkud neživotně p. Dobrovolný), dopustiv se v Petrohradě veliké krádeže, prchá pronásledován vynikajícím detektivem Hirschem (p. Hlavatý) do Kodaně, kde se shledá se svojí milenkou Almou (sl. Veverková) a starým přítelem Brandtem (p. Pražský), kteří nevědí o jeho zločinu. Borthig zasvětí svou milenku do věcí a její pomocí i bezděkým přičiněním Brandta, kterými odvrací pozornost policejního agenta ruského od své - osoby, prozatím vyvázne. Tomuto představí se totiž jako dánský detektiv, pátrající po téže stopě a z prvu jej obloudí. Ten však znenáhla přece jen k prvnímu podezření svému se vrací, že má před sebou pachatele odvážné krádeže, a chystá se jej v zábavě polapiti, čemuž ujde Borthig dav sám detektiva přivolanými jim policisty zatknouti. Po té odchází do bytu milenčina, kde dopadne jej ruský agent s policisty na pravou stopu uvedenými žurnalistou, jenž náhodou nalezl adresu milenky jeho v zábavní místnosti. Chtěje uniknouti oknem střetne se s detektivem, jenž po něm střelí.

Hráno bylo trochu váhavě, což asi při reprise bude napraveno. Zajímavé episodky vytvořili p. Zatiranda (ředitel Varieté) a p. Havel (režisér téhož), dále p. Charvát (novinář); také dáma, která hrála vévodkyni de Santa Rosa, dobře rýsovala svou čipernou Francouzku, až na to, že Francouzky mluvívají rychleji. —*ý*—.

K OSLAVĚ PĚTISTÉHO PROVOZOVÁNÍ PRODANÉ NEVĚSTY na Národním divadle přinášíme zajímavé obrázky: Členy sboru král. zem. čes. prozatimního divadla v Praze, kteří zpívali v prvních představeních této opery, a sl. Emmu Destinnovou, která vystoupí na Nár. Divadle v úloze Mařenky, ve které na jevišti tom již několikráte zpívala. Při stém představení (bylo to počátkem května 1882) dali se první sboroví pěvci a pěvkyně zpěvohry tak rychle znárodnělé fotografovati a věnovali obraz B. Smetanovi. Jsou to pořadem od levé ruky k pravé dámy a pánové: Slč. Vaněčkova, Zápotocký, Rott, Čapek, pí. Čapková, Musil.

PŘESTAVBA RADNICE STAROMĚSTSKÉ. Po dvou předchozích soutěžích, z nichž prvá, tušíme, před deseti lety byla vypsána, odhodlala se rada městská vypsati na přestavbu radnice Staroměstské novou, t. zv. ideovou soutěž. Důvody k tomu vedoucí byly hlavně: předchozí soutěži byly stavební čáry pro velké náměstí ke ko-

Z LETENSKÉ ULICE V PRAZE

r. 1908.

r. 1909.

stelu sv. Mikuláše dány, v čemž spatřována chyba vzhledem k nynějším názorům o úpravě města, ježto při původní konfiguraci ani velkého náměstí při vyústění třídy Mikulášské, ani náměstí před kostelem sv. Mikuláše nebylo dbáno.

Ve směru tom přinesla vypsaná soutěž výsledky potěšitelné, ano i uspokojující, ač zdá se, že velké úkoly, které v budoucnosti na Velkém náměstí řešeny býti mají, svého naprosto zralého uměleckého řešení nedoznaly.

Jest to v první řadě otázka správného umístění pomníku Husova a jeho vztahů k sloupu Mariánskému, dále stanovení jeho maximálních přípustných rozměrů, kterých sice programem žádáno nebylo, avšak při úpravě samozřejmě luštěny býti musí. Pokud jde o rozřešení úlohy po stránce stavební, přinesla soutěž mnohé zajímavé myšlenky, zejména umístění zasedacího sálu sboru obecních starších a sálu slavnostního (projekt stav. rady Wiehla). Nicméně zdá se nám, že myšlenka, která byla obsažena v první soutěži, totiž vznik velké síně lidové, neměla býti tak zhola opuštěna, ježto mohla býti jádrem velikého architektonického celku, tvořícího grandiosní prostory vnitřní, plné velikých průhledů. Co na soutěži této širším kruhům bylo nápadným, jest zajisté střetnutí se dvou různých směrů uměleckých: směru historického a směru do krajnosti moderního. Je zajímavo, že palmu vítězství ze soutěže odnesl si projekt stav. rady Wiehla, založený na použití motivů historických aší renaisance, kdežto ostatní

EMMA DESTINNOVÁ.

ČLENOVÉ PRVNÍHO SBORU PRODANÉ NEVĚSTY.

projekty vznikly převážně pod vlivem moderny vídeňské. Těžko předvídati, zdali výsledek soutěže jest také posledním slovem v této otázce, pro Prahu nesmírně důležité. Tolik jest jisto, že to, co některé projekty moderně řešené přinesly, jeví se čirou nemožností, ano, namnoze hotovým šílenstvím. Nelze ani vypsati, jak nejprimitivnější ohledy k starým zbytkům radnice šlapány byly bezohledně v prach, jen aby projekty vzbudily zdání velkoleposti anebo novosti myšlenky. Celá veřejnost jest jistě toho svorného náhledu, že podobný směr ve starých částech města nikdy a za žádných podmínek připustiti nelze. Ignorovati princip malebnosti, kterým Staré Město vyniká, zbavovati se vědomě krásného účinku střech, jemuž Praha děkuje hlavně svůj půvab — to jsou hříchy, které nelze prominouti žádnému směru uměleckému. Tak silná musí býti tradice domácí, která nás s minulostí naší pojí, abychom vědomě neochuzovali se o dojmy, které uchvacují každého cizince. T v o ř i t i v d u c h u d o b y a z ů s t a t i p ř i t o m s v ý m, z d á s e b ý t i j e d i n ě m o ž n é h e s l o, k t e r é k a ž d ý m o d e r n í p r o u d m u s í n a p s a t i n a p r a p o r. Toho však při soutěži poslední nebylo, ježto ráz projektu po většině byl nám cizí, vídeňský.

Ploché terassovité střechy, které snad v jižním podnebí byly by ovšem přípustné, v Praze zdomácněti nemohou, ježto odporují základním potřebám kraje. Obec pražská ocitá se opět před úlohou nad jiné vážnou, jakým způsobem přestavbu historické radnice rozluštiti. Nevíme ovšem, kterak její rozhodnutí dopadne, tolik je však jisto, že soutěž tato, která po stránce umělecké měla ohromnou slabinu z toho důvodu, poněvadž žádány byly projekty v nemožně malém měřítku, nemohla podati důkaz o umělecké hodnotě myšlenek jednotlivých autorů. Tu bude zapotřebí kroku dalšího, a nezdálo by se nám býti nesprávným, kdyby Praha řešila definitivně otázku tuto tím způsobem, ž e b y v y z v a l a a u t o r y p r o j e k t ů, v e v š e c h t ř e c h s o u t ě ž í c h c e n a m i p o c t ě n ý c h, k u ž š í m u z á p a s u u m ě l e c k é m u n a z á k l a d ě p e v n é h o p r o g r a m u s t a v e b n í h o, j e h o ž v ý s l e d e k z a r u č i l b y z a j i s t é v í t ě z s t v í p r á c i n e j l e p š í.

Způsob tento není nikterak neobvyklý. Podívejme se jinam, jak tam řešili podobně složitý úkol. Radnice hamburská i drážďanská, v nejnovější době londýnská, dospěly k svému definitivnímu řešení po několika soutěžích. U nás pak, na horké půdě zápasu o zachování rázu Staré Prahy, při vědomém sledování cílů moderních v umění, jest úloha tato dvojnásob nesnadnou, a zasluhuje tudíž úvahy co nejbedlivější. H.

STROMY V PRAŽSKÝCH ULICÍCH. Nabádáme pražské obecenstvo, aby pěstovalo květiny v oknech a na balkonech, aby zoufale fádní fačády našich činžáků tak křiklavě nestavěly na odiv svou jednotvárnou, kasárnickou ztrnulost, ale na druhé straně se kácí a poráží, co jen trochu je trnem v oku buď linealu nebo hrabivé spekulaci. Bývalo v Praze hojně stromů, stromů samotářů, milých, veselých oas v kamenné spoustě, ale jeden za druhým zmizel, byl odstraněn způsobem skoro potutelným, aby poprava nenadělala mnoho zbytečného křiku. Do nedávna stál na Riegrově náměstí pěkný topol, poslední Mohykán bývalé Bubeníčkovské ohrady. Jednoho rána zastihl jsem tu malíře Viktora Olivu. Stojí, na všechny strany se rozhlíží, jakoby něco hledal. »Tady přece býval strom,« povídá, »tady stál topol, pěkný, ladný strom, byl tu ještě, tuším, včera — a dnes je pryč! Přetrval bourání, po celou dobu stavby bylo úzkostlivě dbáno, aby nepřišel k osudnému úrazu, a člověk si myslil, že se v Praze zase jednou stal zázrak a že se v nás přece jenom uchovalo drobet piety pro pravou, přirozenou, lacinou krásu, která nic jiného nežádá, než trochu smyslu pro poetický vzhled ulice. A zatím byl rozsudek nad ním dávno a dávno vynešen — přišli katové, ozbrojení pilou a sekyrou, a topol je na pravdě boží.«

Zvláštní osud stíhá ulici Letenskou na Malé Straně. Pamatujete se dozajista na převislou větev při Thurn-Taxiském paláci, vybíhající ze staré zahrady hluboko do ulice, která tím nabývala zvláštního, nikde nevídaného rázu. Padla za oběť trolleyovému drátu. Nu, budiž. Vandalové měli pro amputaci větve jakousi omluvu. Komunikace má svoje neodbytné postuláty, veřejný zájem nemůže prý respektovati požadavků sentimentálních snílků — a osud originální ozdoby byl zpečetěn. Ale proč došlo k amputaci krásných a košatých akátů v téže ulici, jež tak roztomile osvěžovaly zákoutí při klášteře Anglických panen, nedovede si nikdo vysvětlit. Reprodukujeme dnes dva fotografické snímky z různých dob, z r. 1908 a 1909, z nichž nejlépe vidno, jak dovedeme zbytečně a lehkomyslně ničit krásu našich ulic. Stavíme obrázky prostě vedle sebe — mluva jejich je jistě tak srozumitelná, že netřeba nic dodávati. Tak vypadal malebný kout malostranské ulice v měsíci červenci roku 1908 — a tak vypadá v červenci rok na to!

Pěstitelům květin v oknech dáváme ceny a uznání, abychom Pražany v ušlechtilém konání povzbuzovali a nabádali k vydatnější činnosti — ale když někdo provede tak neodpustitelnou, zlomyslnou devastaci, nikdo si toho nevšimne, nikdo pachatele přes prsty neklepne! — or.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. R. J. KRONBAUER:

SKVRNY NA SLUNCI.

Povídka z pamětní knihy.

Zapadl jsem k večeru do menšího pojizerského městečka. Slyšel jsem před lety, že v okolí žil vychovatel známého kavalíra, jenž prapodivným způsobem zakončil svou kariéru.

V jeho náhlém odchodu bylo mnoho záhadného. Opustil svého chovance, opustil zámek, jakoby šel na procházku, a už se nevrátil.

Hledal samotu, hledal klid, a po čem toužil, toho nabyl v bývalé hájovně, kterou si za nějakou stovku koupil. Dvacet let žil tu člověk, zvyklý na přepych knížecí, v úplné odloučenosti, jako člověk ze světa, ze společnosti vyvržený. Bylo mu třicet let, když se do hájovny nastěhoval . . . nějaký měsíc mu chyběl do padesátky, když umřel. Našli ho v zahrádce mrtvého, jako bleskem uraženou větev. Muž ten byl doktorem filosofie, byl mohutný, vzrostlý jako atlet, byl krásný duší i obličejem — pěkně o něm řekl intellig ntní pamětník, jenž ho znal. Miloval knihy, miloval přírodu, ale lidem se vyhýbal. Mnoho studoval, mnoho psal a po starých památkách v lůně země pátral.

Náhodou jsem o něm slyšel na Troskách, kde jsem se setkal s lidmi, kteří znali okolní kraj a jeho obyvatelstvo. Nedalo mi to — učinil jsem velikou odbočku z původního svého plánu, abych se dostal do městečka, kam měl podivín ze své samoty nejblíž.

Ve městečku jsem nikoho neznal. Uvažoval jsem, na koho se mám obrátit s dotazem. Stojím před školou a přemýšlím, kudy, kam a ke komu. Ze zahrádky kdosi na mne zavolá.

U plotu objeví se šedivá, milá hlava.

Napadlo mně ovšem ihned, že stojí přede mnou správce školy. Povídám, co mne přivedlo do městečka.

Byl jsem srdečně pozván, abych vstoupil. Starý pán podivína dobře znal. „Totiž", opravuje se ihned, „znal jsem ho jen z několika nahodilých setkání. Zpravidla jsem ho potkával v lese nebo ve skalách, kde pátral po hrobech a příbytcích našich dávných předků. Je pochován na našem hřbitově, a je mně divno, že se duše nenašla, jež by se přišla na zapomenutý hrob podívat. Vysvětluji si to tím, že to byl sirotek. S nikým se nestýkal, nikomu se se záhadným tajemstvím svého života nesvěřil. Našly se po něm papíry, jež byly odevzdány do musea. Nedávno jsem se dověděl, že učený pán z Prahy si je vyžádal a že vydá z nich něco tiskem. Několik listů mám doma . . . nechal jsem si je na památku. Byl to člověk nesmírně vzdělaný a nadaný badatel. Řekl bych, že byl historikem a starožitnickým badatelem. Naši krajinu prostudoval s velikou láskou a důkladností, co probádal a zjistil, napsal a zanechal po sobě dílo, jak se praví, velmi cenné. Zdá se, že bude vykoupen z nezaslouženého zapomenutí — studie jeho spatří světlo světa, a na jeho hrobě bude postaven slušný pomníček."

„Stihla ho patrně hrozná katastrofa," poznamenal jsem.

„Mnoho se vypravuje, ale nikdo neví nic určitého. Všeobecně má se za to, že příčinou jeho zhouby byl milostný románek. Ale je to jenom pověst — není pro ni nejmenšího podkladu. Nerad bych něco takového tvrdil, poněvadž muž ten byl neobyčejně vážný, čistý

jako světec. Kdosi mínil, že všechno to zaviněno bylo náhlým zatemněním mozku. Tomu by zase nenasvědčovala jeho železná logika, která se jeví v jeho spise. Tady je neklamný důkaz, že byl duševně zcela zdráv. Ostatně, zajímají-li vás jeho osudy, přečtěte si, co jsem o něm napsal do naší Pamětnice — co jsem viděl, sám vyšetřil nebo od jiných slyšel, všechno jsem věrně zaznamenal."

Za chvíli seděl jsem v čistém školním kabinetu, v němž bylo více kytek než pomůcek, a dychtivě jsem rozevřel silnou knihu, tlustou, jako malý misál. Pan řídící psal svou kroniku nesmírně pečlivě — bylo vidět, že ji píše s láskou a pietou. Když jsem se mu o tom zmínil, řekl:

„Můj Bože! Knihu dostanou do ruky moji nástupci, budou se v ní probírat, až ze mne bude hromádka popele . . . a tu bych přece rád, aby tato kronika vydala o mně jakés takés svědectví."

Pan řídící odešel do své zahrádky, a já pustil se do čtení. Pan učitel byl znamenitý kronikář . . ., vše, co pamětihodnějšího se stalo, zapsal prostinkým, ale poutavým slovem. Zaujala mne především kapitola o záhadném vychovateli . . .

Doufám, že se k ní jednou vrátím.

Pan řídící nezaznamenával pouze suchá, nezaživná dáta. Tu a tam vepsal do kroniky pěkný obrázek ze života. Psal jej ve formě povídky, které dal také z pravidla přiléhavý titulek.

Našel jsem v Pamětnici jeho vypravování o jiném, zajímavém podivínovi

„Když jsem se dostal na zdejší školu," stojí psáno v Pamětnici, „přistěhoval se do našeho městečka pensista, hraběcí lesník, pan Augustin Loužecký. Koupil malý, úhledný domek se zahrádkou naproti kostelu, zaplatil, kolik majitel za něho požádal, a brzo na to se do svého hezounkého zátišíčka nastěhoval.

Pan Loužecký byl starý, sedmdesátiletý pán, jeho žena o nějaký rok mladší, ale už také toho věku, kdy si smrt, jak říkává náš hrobník, dělá u jména takového občana znamení. Mohl jsem napsati, že jsme získali v panu lesníkovi o jednoho podivína víc. Je jich v našem kraji několik . . . jedním z nich je náš hrobník Košvarda. Prazvláštní člověk, vzácný podivín, jemuž není ve světě rovno. Říkáváme mu: náš krchovový filosof. Nebojí se smrti, nebojí se mrtvých. O těch, kdož poslední noc přespávají v umrlčí komoře, říkává, že jsou nejvíce politování hodni. Není v nich ovšem života, srdce je jako led, ale duše prý se nadobro s tělem lidským, jež opustila, ještě nerozloučila. Tak dlouho poletuje kolem nebožtíka, dokud hrob nad ním není zasypán. Teprve potom, když všichni odejdou, odletí ona k Pánubohu, aby čekala na svůj ortel. Košvarda o těchto věcech mluví jako o něčem, co se samo sebou rozumí.

„Sedmdesát . . . někdy i více let," říkává krchový filosof — „dlela v lidském těle, prožila s ním všechny slasti, i strasti . . a tak najednou že by dovedla tělo lidské opustiti? Nevěřte tomu . . . duše, to je nejvěrnější přítel člověka, a kdyby ho všichni opustili, ona jediná ho nezklame a nezradí. V umrlčí komoře sedá někde v koutku, na okně, nebo nahoře na trámech, a hlídá svoji tělesnou schránku."

„Něco na tom pravdy může být," říkává náš stařičký pan farář. A proto prý Košvarda s takovými opuštěnými nebožtíky spává v komoře umrlčí. Jeli to oběšenec nebo utopenec spává přede dveřmi. Lidé nad tím z počátku žasli a lomívali rukama.

„Bláhoví lidé," říkával hrobník, „já se přece nebudu bát nebožtíků, s nimiž už po celé půl století spím tak říkaje pod jedním krovem. Spím celou noc, spím jako zabitý, a když se ráno probudím, zdává se mně, jakoby mne něco hebounce ovanulo. To dušička nebožtíkova svou sametovou, jako ptačí křídlo hebkou rukou mne vděčně pohladí."

Pan Loužecký byl také podivínem, ale docela jiného druhu. Už ve službě mu to jeho podivínství vadilo, ale kavalír, pamětliv dlouhé a věrné jeho služby, zamhouřil nad vším oko, a do pense ho nedal. Počkal, až staroušek sám o to požádá. Vychoval dva syny, oba jsou řádnými lesníky, jsou ve službách téhož pána, jako jejich otec . . a k takovým lidem má býti nějaký ohled.

V minulosti jeho byly všelijaké povážlivé skvrny. Vypravuji a zaznamenávám pouze to, co jsem slyšel. Pan Loužecký prý býval za mladých let hodně veselým a zhýralým panáčkem. Byl hezký, jako jedle urostlý mládenec, a zelený jeho kabátek měl prý osudnou přítažlivost. Lásku sliboval, pomiloval, a když se nabažil, panenku jako pecku ze sladkého ovoce odhodil.

Jednou stala se prapodivná, skorem nevěřitelná věc.

Pan adjunkt byl jmenován lesním, a aby se vyznamenal a získal přízeň svého pána, zle pronásledoval pytláky, kteří v panských lesích nekřesťansky řádili. ! zaskočili prý ho jednou — a provedli mu hrozně nepříjemný kousek. Dovlekli ho k velikému mravenčímu hnízdu, uvázali ke stromu hlavou dolů — a ztratili se jako pýří pampelišky, když je vítr rozvane Pan fořt volal, křičel, prosil, modlil se . . . . ale nikdo nepřicházel. Mravenci zpozorovali kořist, vyrojili se ze

svého tábora, a za chvilinku jich bylo na těle lesníkově tisíce tisíců.

V tom zaslechl ubohý muž hlas . . . známý, dívčí hlas, jenž připomněl mu nejkrásnější chvíle jeho života. Byla to jedna z jeho obětí, kterou zlákal do svých sítí a kterou, když do hanby ji uvrhl, zrádně opustil.

Stáli proti sobě . . . ona zlomená, pohaněná, on malomocný, trpící palčivými mukami a příšernou předtuchou, že zhyne tou nejstrašlivější smrtí.

„Jdu si pro smrt," řeklo temným hlasem děvče . . „zemru sama, poněvadž bych svou hanbou zavinila smrt starých rodičů, kteří nemají dnes ještě potuchy o tom, jak jsem klesla. Jez mne volá noc co noc . . dnes jsem nedovedla už odolati. Zemru, dřív než ty . . ."

„Můžeme oba zůstati na živu," úpěl lesník . . „vysvoboď mne z těchto pout . . a já ti vrátím čest, budu tvému dítěti otcem, tobě hodným a věrným manželem . . ."

Za dva měsíce stalo se něco, čeho by se byl nikdo nenadál . . pan lesní se ženil, a vzal si tu, kterou zradil a opustil.

Pan Loužecký i jeho žena už dávno dřímají vedle sebe pod jedním kamenem. Stalo-li se, co vypravuji a věrně do Pamětnice zaznamenávám, nevím . . ale zapisuji příhodu pro její výjimečnost a zajímavost. Jsou všelijaké osudy . . Ti dva dostali se za sebe prapodivnou hrou náhody, a ta právě bývá někdy tak vynalézavá, že tomu člověk někdy ani uvěřiti nemůže.

Ale jsou tu určité známky, jež nasvědčují tomu, že v životě muže toho událo se skutečně něco zvláštního a kromobyčejného, co mělo nesmírný vliv na jeho povahu. Konal vzorně svoje povinnosti, byl své ženě věrným a oddaným manželem, dětem láskyplným a starostlivým otcem, ale bezstarostně veselým po vylíčené události nebyl nikdy. Třicet roků prožil v myslivně, do které uvedl svou mladou a hezkou ženu, do dědiny měl jenom asi deset minut . . ale za těch třicet roků ani jednou nepřišel mezi sousedy, aby s nimi pobesedoval. aby se pobavil. Les, jenž byl svědkem úkladu pytláků, byl dávno vykácen, jenom strom, u kterého byl uvázán, ušel sekyře, a jako maják trčel nad mladým podrostem. Den co den zaměřil Loužecký v tyto končiny, a pokaždé zastavil se u kmene, jenž měl býti svědkem hrozného jeho umírání.

Byl by neušel svému strašlivému osudu, kdyby bylo zoufalství nezavedlo jeho zachranitelku v tato opuštěná místa. Nemůže se říci, že by manželství Loužeckých bylo nešťastné . . ale bylo ponuré, bylo dusné. V myslivně bylo ticho, bylo tam temno . . . chybělo tam slunce, to pravé teplo. Na obou manželích jakoby spočívala zvláštní tíha . . . Loužecký byl si dobře toho vědom, že učinil závazný slib ve hrozné chvíli, žena jeho věděla, že by jinak byla neušla svému osudu, že by byla našla smrt ve vlnách pod jezem. Kdysi se milovali . . pak svůdce ochladl, a zrazená milenka lásku utopila v zoufalých slzách a děsivé úzkosti, co se stane, až hanba její vyjde na jevo.

Když jsem ho poznal — pokračuje pisatel kroniky — nic nápadného jsem na něm nepozoroval. Vídal jsem ho u okna nebo v zahradě zadumaného, jakoby cosi těžkého leželo na jeho svědomí. V neděli . . . hned tu první po jeho příchodu do městečka . . zaujal pozornost občanstva prazvláštním nápadem. Stál před hlavním vchodem do chrámu s obnaženou hlavou a vroucně se modlil. Bylo ovšem každému divno, proč starý pán nevešel do kostela, jenž nebyl právě přeplněn.

Nikdo ho tam nespatřil.

Chodíval do kostela i ve všední dny, a vždy zůstal pod širým nebem. Někdy bylo ošklivé, studené a deštivé počasí . . . pan Loužecký po celou mši stál venku v nepohodě a modlil se tak kajicně, že každému byla tato jeho zanícená pobožnost nápadnou.

Stalo se jednou, že starý farář k němu přistoupil, a vlídně ho vyzval, aby vstoupil do chrámu.

„Nejsem hoden," řekl starý muž, „abych hříšnou nohou svou dotkl se posvátné půdy chrámové Jsem velikým hříšníkem, a pokání moje není ještě to pravé, abych moht prodlévati s Bohem pod jednou střechou. Až provedu očistu své duše, vejdu do svatyně s radostnou tváří "

Za nejtužších mrazů vytrval na svém místě, a nedal se pohnouti k tomu, aby pamatoval svého zdraví. Staré a chřadnoucí jeho tělo nesneslo již takových útoků zákeřného počasí. Od jara postonával . . . „už dávno dostal svoje místečko," řekl hrobník.

Nedlouho před svým skonem vzkázal panu faráři, že by mu byla milá jeho návštěva.

Když se stařičký kněz vedle něho posadil, překvapil ho Loužecký podivnou otázkou:

„Co soudíte, pane faráři, o sv. Augustinovi?"

„Nerozumím přesně vaší otázce . .," odpověděl kněz.

„Je to můj patron . . . a já už po několik let nemohu se zbaviti myšlenky, že všechno moje neštěstí je zaviněno tím, že mně bylo na křtu svatém dáno toto jméno . . ."

„Pane lesní . . .," zhrozil se toho, co slyšel, pan farář . . „jaká neblahá idea vás to mučí? Víte přece, kdo byl svatý Augustin, osvícený učitel církve svaté? Byl zakladatelem vědy a středem literatury křesťanské — život jeho byl ustavičný boj a ustavičná obrana nauky křesťanské. Milost boží zplodila svatého Augustina

ve prospěch církve katolické, učinivši ho vzorem, s l u n c e m všeliké ctnosti křesťanské, vzorem činnosti kněžské a biskupské, obrancem víry katolické, učitelem a spisovatelem nejslavnějším. A takový muž, takový světec, takový patron že by mohl ve vás buditi tak bláhové myšlenky?"

„To všechno znám, pane faráři . . . ne jednou, ale tisíckrát četl jsem Život a spisy sv. Aurelia Augustina, biskupa hippouského, otce a učitele církve katolické. Znám knihu tu jako otčenáš, a proto jsem si ihned povšiml, že jste správně necitoval — přidal jste tam jedno slovo, jež mne zarazilo . ."

„A to slovo zní?", ptal se udiveně pan farář.

„Řekl jste, že byl sluncem všeliké ctnosti křesťanské . . . a to je právě to, co mne již tolik let znepokojuje. Byl-li sluncem, byl sluncem se skvrnami . . Víte přece, pane faráři, že svatý Augustin byl v mládí velkým hříšnikem, Jen si přečtěte jeho Vyznání . . . a užasnete nad tím, jakých hříchů se dopustil, jakými vášněmi byl ovládán . . ."

Kněz pochopil ovšem ihned, že lesník trpí praoriginální utkvělou myšlenkou. Dlouho hovořil a s nadšením dokazoval, třeba měl málo naděje, že zastřený duch starcův vše pochopí, jak skvělým příkladem kajícnosti, důvěry a lásky boží je svatý Augustin

Kněz sáhl po malé knížce, jež ležela na stole, rozevřel ji, a četl z ní toto:

„Život tvůj, svatý Augustine, učiž mne, jak ohyzdný jest hřích, a jak příjemný a utěšený jest život nábožných lidí, jenž v Bohu svůj oblíbený stánek mají, a ne pozemského, nýbrž věčného blaha vyhledávají . . . ."

Starý muž slabostí usnul . . Pan farář pomodlil se za spásu duše jeho a tiše odešel.

Třetího dne ráno mu krchový filosof odzvonil.

Zesnul klidně nějakou chvíli po půlnoci, v první hodinu dne, zasvěceného památce svatého Augustina. Z jeho pozůstalosti dostalo se naší knihovně několik kněh. Byla mezi nimi úplná Bibliotéka životů svatých, vydávaná dědictvím sv. Cyrilla a Methodia.

Kniha, pojednávající o Životě a spisech sv. Augustina, byla opatřena nápisem: „S k v r n y n a s l u n c i."

Když jsem knihu otevřel a důkladně ji prohlédl, shledal jsem k svému překvapení, že v š e c h n a m í s t a, v n i c h ž v y l i č u j í s e h ř í c h o v é, b l u d y a v á š n ě s v ě t c o v y, j s o u d o n e č i t e l n o s t i p ř e š k r t á n a.

Tu noc, když nebožtík byl v rakvi a naposled doma spal, trávila vdova na faře, kam jí pan farář pozval, aby jí nebylo tak smutno. Synové přijeli na pohřeb až ráno . . byli daleko ve světě a nemohli se dříve dostaviti.

Za soumraku vstoupil do domu hrobník Košvarda, položil se na pohovku a teprve ráno, když slunce vyšlo, nebožtíka opustil.

Dušička nebožtíkova ho prý, když odcházel, svou sametovou, jako ptačí křídlo hebkou rukou vděčně za to pohladila . . . .

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Při té zmínce o společném hříchu četař Florian byl jako na trní. To byla vzpomínka na jeho poslední pitku v kantině u Rubina — fuj, čert vezmi všechny opilé Ledry, Dezorty a Chomiaky!

Z dalšího výslechu podplukovník se dověděl, že včera navečer Ledra s Dezortem vzkázali pro Antoše, který za chvíli přišel již s pandurem Panteličem. Potkal prý ho potloukajícího se na blízku kantiny, byl hladov a žízniv, ale peněz neměl, vyzval ho tedy, aby šel s ním, že kamarádi poplatí.

V kantině byl pandur s počátku nadobyčej zamlklý a teprve později, když se napil vína a rakije, rozvázal se mu jazyk. Eman Dezort právě dostal z domova pětku, platil za všechny čtyři, až se hory zelenaly, a uminil si, že jich z kantiny nepustí, dokud peněz nepropijou. Pandur vyloudil na něm dva desetníky řka, že je to jeho poslední prosba a dloužek, neboť prý buď bude velitelstvím odměněn a dále nebude ničeho potřebovati, anebo ho povstalci za krátko pověsí.

Cancal něco o povstalcích, že přišel na stopu jejich spiknutí, a je jich prý tolik, že na ně musí postaviti z Gacka až do Sarajeva samé šibenice. Ale nedbali jeho řeči, protože Jovan Pantelič vůbec vždycky mnoho hovoříval a poněvadž o něm bylo známo, že ze všeho povídání jeho bývá jenom tak čtvrtina pravdy.

Odešel prý z kantiny zároveň s nimi, již bylo nedlouho do svitání. Louče se poznamenal prý, že jde čekat k bukvě, přijdou-li ti lupiči, jak po zvyku vojáků říkal povstalcům.

Více o něm nevědí, rozešli se s ním mezi baráky a šli spat, jenom tolik mohli říci, že skutečně vrávoral směrem ke Grabu cestou, u níž stojí osamělá bukva

Potom přihlásil se k řeči ještě jednou četař Florian. Nezmiňuje se o tom, že se shledal s pandurem u toho stromu, oznamoval, že dnes za časného rána střetl se s ním v Grabu.

„Vstal jsem záhy — asi o čtvrté hodině," lhal, „a šel se podívat, obchází-li dobře stráž. A tu právě pandur se připotácel a žádal za občerstvení a za odpočinek. Vzbudil jsem tedy kantinského Vukana a dal pandurovi uvařiti černou kávu. Vypil ji a pak si lehl v kantině na podlahu a spal tam celý den. Navečer vstal, myslivci mu dali najísti a napíti, načež opustil Grab asi půl hodiny před naší patrolou."

Následovalo ještě opakování toho, jak odpočívajíce u pramene myslivci uslyšeli od bukvy přitlumené vzkříknutí a jak brzo po tom nalezli Jovana Panteliče na stromě oběšeného.

Podplukovník zatím měl dost. Něco ještě uštěpačně prohodil k doktoru Taussigovi, který opět a opět klonil se nad pandurem, s nechutí se ho dotýkaje, jakoby přece věřil, že v něm může probuditi dušičku. Vynalezl vtip, že prý smrtí duše z lidí nevychází, ale že v nich ztvrdne, a záleží pak na šikovnosti lékařově nebo na příznivých okolnostech, aby se ještě obměkčila a byla schopna dáti tělu další život. Dokud mrtvola nevychladne, dotud ztvrdlá duše je schopna obměkčení a dotud možno také doufati, že umrlý vstane z mrtvých.

Když podplukovník, přenechávaje pandura již jenom starosti doktorově, odcházel, setník Groh dovolil si poznamenati, že by ti čtyři zlotřilí chlapi, tuláci, kteří nedbají zákazu a po celou noc hýří v kantině, totiž zavalitý pěšák, pak naši známí Jakub Ledra, Eman Dezort a Anton Chomiak, měli býti pohnáni před válečný soud.

„Brigáda na ně!" připomenul a ušklíbl se na provinilce tak zuřivě, jakoby je vlastními zuby chtěl roztrhati na tisíc kusů.

Ale podplukovník Fekete jenom ledabyle mávl rukou.

„I jen je nechte — pro takové hříchy bychom musili pozavírat všechno, co žere a smrdí na Čemerně — ať si ti chlapci zahýří, jenom když ve službě jsou spolehliví a umějí-li dobře střílet. Tihle čtyři byli v kantině po celou noc dnes, včera tam byli a zítra tam budou zase jiní, někdy pěšáci, někdy myslivci a někdy páni důstojníci — já s kadetem vím všecko velmi dobře a co je tam táhne, rádi by se přilísali k hezké Židovce. Ale ať jenom někdo se odváží na ni a hnedle dostane pár facek. —"

Zachechtal se a najednou jakoby si byl vzpomněl na svoji ne příliš dávnou příhodu v kantině, mrskl očima po vyjeveném četaři Florianovi, švihl do vzduchu nezbytnou rákoskou a ostře řekl:

„Všechno mi se zdá, vy, četaři, že jste si dnes přišel na Čemerno taky zaflámovat."

V četaři se ozvala jeho tolikráte již osvědčená smělost.

„Kdyby pan podplukovník dovolil —"

„Dovoluji, máte dnes přes čas až do rána, ale dejte si pozor, aby se vám nepřihodilo něco tak lehtivého jako tomu špinavému pandurovi. Tak — ano, a vy šikovateli," poroučel očumujícímu Elbe-Teinitzovi, „dejte hned zavřít kantinu. Vyžeňte, co je v ní, a ode dneška musí býti zavírána přesně o deváté hodině, den jak den, bez výjimky," dodával ještě horlivě. Rozběhl se v řeči a pořáde neměl dost. „O deváté, povídám, ani minutu později, sice bude zle! Pro dnešek dávám ještě všemu pardon, ale teď musí být jinak. Od rána do deváté večer ať chlastá kdo jak chce, potom však musí býti kantina na zámek se Židem i s tou Židovkou!"

Šikovatel Elbe-Teinitz už chvátal vykonat podplukovníkův rozkaz. Popiloval si, pokud mu jen dovolovaly rheumatismem pošramocené nohy. Vypudil z kantiny několik vojáků, kterých ani vzrušující zpráva o smrti pandurově nevyburcovala z klidného popíjení, a přikazoval Rubinovi, aby od nynějška zavíral denně vždy již o deváté, raději o minutu dříve než později.

Mordche Rubin přivítal příkaz ten s nelíčeným povděkem. Jemu záhadná smrt Jovanova naháněla hodně strachu, a bezděčně měl dojem, že nyní musí přijíti na řadu on, Mordche. Věděl, že má s pandurem mnoho příbuzného a společného, pokud se týče povahy a zásluh o společnost lidskou, a vnikla-li na Čemerno spravedlivá trestající ruka, že by se brzo také rozpřáhla po něm

Proto Mordche nutil hosty, aby jen byli poslušni rozkazu páně podplukovníkova, a účinně pomáhal vyprazdňovati kantinu.

A když byla prázdna, honem ještě jako na skok se vrátil šikovatel Elbe-Teinitz a dal si naliti čišku koňaku.

„Ale to snad nesmí být, pane šikovateli, prosím," osmělil se namítnouti ustrašený Mordche.

„Co nesmí být!" odporoval poddůstojník. „Když jsem tu já, všechno smí být, co já chci — rozumíš? Co není dovoleno vojákům a důstojníkům, to je dovoleno pánům šikovatelům, abys věděl, ty zrzavý škorpione! A he — copak dělá tvoje hezká sestra?"

„Spí, pane četaři," tiše, jako nesměle pověděl mladý Žid.

„Tedy ji pozdravuj ode mne — ať se jí něco hodně hezkého zdá.“

Chtěl dodati: „Ať se jí zdá o mně — nic hezčího by přece nemohlo být,“ ale potlačil v sobě ten ozev nedůstojné marnivosti a jenom se usmál sebevědomě. Potom na ráz vyzunkl koňak a blahosklonně se obrátil k Rubinovi.

„Tak — ale teď už honem zavři, jakmile odtud vytáhnu paty, ať už je na zámek a ať tady nezmerčím světlo.“

Poslušen toho rozkazu, Mordche Rubin hned za šikovatelem kantinu dobře uzamkl a zhasil světlo, a když po několika minutách se zastavil před jejími dveřmi četař Florian, bylo tam již tma a ticho, nic se tam nepohnulo, nic se tam neozvalo, jakoby tam bylo studeno, prázdno a pusto.

Chvíli Florian postál před uzavřenými dveřmi a naslouchal, pohne-li se něco za nimi, uslyší-li Rubinův hlas nebo Malčin. Ale nedočkával se, Mordche Rubin jakoby byl v tom okamžiku, kdy zhasil lampu, padl na lůžko nesvlečen a usnul.

Vzchopil se tedy a krada se jako kočka obcházel kantinu. Jako prve, když podplukovník Fekete mu dával přes čas až do rána, v duchu zaplesal a nazýval jej největším ze všech důstojníků pašákem, tak zase nyní vztekle skřípal zuby a přesvědčoval se, že není nad Fekete zlomyslnějšího člověka. Dobře mu tak, tisíckráte dobře, že ho tenkrát, dotěru protivného, Malka odrazila políčkem!

Obcházeje čím dále na větší chvilku se zastavoval před okénkem přístěnku, kde byla Rubinových ložnice. Ani tam nebylo světla a kromě toho okénko bylo zakryto jakýmsi tmavým šatem.

Četař Florian zprvu utajeně naslouchal, pak s dechem zatajeným a slyše tlukot svého srdce, kladl ucho na okénko a na prkennou stěnu jizby, postřehne-li tam snad známku života. A když ani tak ničeho se nedočkal, žádného hlasu, žádného hnutí, odhodlal se a zaťukal na sklo.

Nic — celá kantina, všechny její dřevěné prostory a stěny zůstávaly ztajeny v stejném tichu a nepohnutosti. Bylo dosti temno k tomu, měsíc v té době nesvítil, na nebi třpytily se jenom drobné hvězdy a dole u stráně poletovaly živé svatojanské jiskry. Některá zalétala až ke kantině, na několik vteřin zhasínala a pak opět zazářila, jakoby chtěla mladému mužovi posvítiti.

Konečně četař dodal si odvahy a zaťukal na okénko.

„Však ti dva tam jistě dosud nespí,“ pomyslil si.

Neozvalo se nic, skutečně jakoby v kantině bylo prázdno a mrtvo.

(Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

A co bylo první příčinou vzniku těchto děl? Vznešený vnitřní pud po vyšším — po krásc A kde nejlépe se dala pochopiti a obdivovati, kdo pomáhal spolupůsobiti na malbách Apellových a překrásné Afroditě Knidské? Žena, její krása. Bylo by možno bez její pomoci vytvořiti ty oslňující tvary ideální dokonalosti? A tato snaha po dosažení krásy není patrna jen u lidí, ale i u bohů. Když již celý Olymp byl stvořen, tu cítili bohové, že něco schází zlatým siním ráje, co by je živilo jako harmonická hudba a teprve když z dalekošumného moře, z bělostných jeho pěn se vynořila usměvavá Anadyomene, stal se Olymp dokonalým, neboť hostil svrchovanou krásu, která zjevem svým oživila pusté síně ráje. A ne bez symbolu přisoudili ji za manželku Hefaistovi, božskému umělci, jehož duch tvořil obdivuhodná díla. Není v tom určitě vysloveno, že umělec má-li vyniknouti, musí býti spojen s krásou? A možno tedy pochybovati o vlivu krásy, jinak: o vlivu krásné ženy na lidského ducha? A proto mohu tvrditi, že prapříčinou všeho, co činí svět příjemným domovem a souhrnem umění, je krása ženina.

Hlasitý souhlas většiny přehlušil ojedinělé výkřiky odpůrců. Královna odměnila Kleanta pohledem, v němž se chvělo něco jako mihotavý paprsek na azurové hladině, a Lysias, stoupenec Zenona Kitijského, vznešeného stoika, pravil:

— Ač vidím, že řeč tvá byla přijata s velikým souhlasem a mohu tedy očekávati odpor proto, že chci mluviti proti tobě, neváhám přece prohlásiti, že nesouhlasím ve všem s tvými vývody a zvláště ne s tvrzením, že krása ženy je původcem krásy ostatní. Celý svět, totiž vše, co mne obklopuje, je jedinou božskou podstatou, bůh je duší tohoto nesmírného světa, protože jej oživuje a duše lidská je částí této veliké vznešené duše světové. A tím se vysvětluje, že duše lidská touží po vyšším poznání, po dokonalosti, to jest veškeré části se

snaží spojiti v jeden celek, aby se staly podobny té božské velikosti, jejíž částí jsou.

A z této ideální snahy žíti dokonale, to jest ctnostně, přiblížiti se co nejvíce k tomu, čeho krůpějí je lidský duch, vznikla veškerá umění, ať sochařství, malířství a básnictví, z veliké té snahy proniknouti záhady, jež obklopují část, vznikla filosofie. Účelem celého života je ctnost, a žíti ctnostně znamená žíti dle přírody, která je plna harmonie nikdy nepomíjející. Což je obloha zářící azurem a posetá tisíci hvězdami méně krásná, než oči krásné ženy? Je snad vůně sterých květů méně opojná, než vůně ženských vlasů? A dmoucí se rhytmus vln méně vábivý, než svůdné vlnění ňader? A jemné šumění stromů méně sladší, než ženin hlas? A proto oddati se přírodě a naslouchati tajemné její řeči, vnímati duševními zraky její krásu, je dokonalejší, než lpěti obdivem na kráse ženy, která pomine. Smysl života není ve slepém obdivu ženy, ale v dokonalém pochopení přírody, která je věčna a plna krásy, kterou objeviti se snaží lidský duch. Člověk má smysly své odpoutati od pomíjivého a vázati k věčnému!

Kleantes:

— Řeč tvá je plna pravdy, ale též plna filosofie. Neboť nikdy nemůže člověk přilnouti k přírodě, která přec jen zůstane vzdálena svými krásami tak, jako ku kráse ženy, která je opojná, blízká a blažící. Pravíš, že člověk se má odpoutati od pomíjivého a milovati věčné! Kaž stromu na jaře, když raší mladou silnou mízou, aby rozkoš jeho se nenalila v poupata! Přes veškeré důvody, které bys uváděl, pokryjí se haluze poupaty, rozpuknou v květy, protože strom je proto, aby kvetl, je to jeho poslání, které je vázáno k jeho jsoucnosti. A kaž dvojici krásných lidí, dvěma rozdílným částem toho nesmírného dokonalého celku, kterým svět, kaž jim, aby nevzplanuli touhou, přednášej jim své filosofické nauky! Přes veškeré námitky vzplanou duše jejich, city vyraší v nádherná poupata, oba se opojí láskou, tím tajemným citem, který oživuje svět, neboť člověk, jeho přirozenost, touží po lásce a opojení a nad tou přirozeností nezvítězí žádné filosofické nauky, které hlásají jinak! Člověk má žíti, aby život jeho byl vyplněn radostí, filosofie mu má odhalovati krásu, která život zpříjemňuje, neboť smrtí přestane vše. A vím-li to, snažím se, bych co nejplněji žil a protože předem vím, že smrt jest, že po ní není nic více, nebojím se smrti, ba uvítám ji co sestru.

Atheos:

— Vše je marnost. Je právě tak pošetilé obdivovati krásný zjev přírodní, jako milovati ženu Svět je nic. Žiji, abych zemřel. Veškeré vzněty smyslů jsou hrubým klamem, kterým je zraňován duch.

Lysias:

— Žiji, abych žil ctnostně a dospěl dokonalosti. Smrt přijde, dříve ale nežli přijde, žiji tak, jak mi káže má duše a abych vyplnil své stvoření jáko strom, jenž roste a nese ovoce.

— Kleantes:

— A já žiji, abych se radoval a byl šťasten jak člověk může býti, to jest žiji, abych miloval a oddaně se kořil kráse ženině, kterou nikdy nepřestanu vzývati. Alexandrie je miláčkem bohů, znáte zajisté, co se přihodilo, když Alexandr dával svými architekty vyměřovati ulice budoucího města. Aby je vyznačili, sypali na určená místa bílou hlínu, ale ta jim záhy došla. Tu vzali mouku a značili jí dále ulice a náhle oblak ptáků přiletěl — byli to jistě holubi Afroditini — a lačně zobali nasypanou mouku. Veliký Atexandr to považoval za omen bohů a hle, vyplnil se jejich slib, město vzrostlo a zástupy vědychtivých spěchají do jeho náruče, aby nasytily své duše, aby ukojily ušlechtilý ten hlad. A jistě jen proto prospívá Alexandrie, že Afrodita jí přeje a jako Olymp hostí zlatopasou Cypris, tak hostí Alexandrie svou bohyni krásy, zlatovlasou královnu Bereniku! Jsem přesvědčen, že kdyby ona přinesla oběť bohům, že by ji s jásotem přijali a vyplnili nejtajnější přání jejího srdce!

Všichni hodovníci vypukli v jásavé volání a zdvihali číše na počest královninu a také její choť připíjel. Berenike plála nachem, na krásné její tváři ležel jas a pojednou vstala, hrdá její krása zvyšovala majestát postavy a zvučným hlasem promluvila:

— Chci vás přesvědčiti zdali milost usměvavé Afrodity spočívá na tomto městě, zdali laskavě přijme oběť své služebnice. Slavně slibuji, že obětuji pýchu své krásy, předmět závisti všech žen, své zlaté, tolik velebené vlasy všemocné Afroditě, když choť můj co vítěz se vrátí ze Syrie, která tak dlouho vzdoruje všem Ptolemaiům!

Jednohlasný výkřik úžasu se rozlehl síní hodovní. Kleantes, který byl příčinou tohoto velikého slibu — neboť, která žena s lehkým srdcem se zbavuje toho, co krásu její činí nejskvělejší — zbledl, že královna by byla schopna tak veliké oběti, to nikdy nemohl tušiti, a zdálo se mu pojednou, že zničil nejkrásnější dílo. Berenike byla krásná, ale že ta pyšná hlava tak majestátně byla vztyčena, co ji na první pohled prohlašovalo královnou, toho důvodem byl zajisté rozohněný proud zlatých vlasů, valící se až k nohám.

Mezitím povstal král a třímaje v ruce zlatý pohár, plný cyperského vína, zvolal:

— Jako královna měla odvahu pro mé vítězství se zříci nejpyšnější ozdoby své krásy, tak já přátelé cítím v sobě sílu, že zasloužím

si té oběti, ač získané země a poklady nevyváží nikdy hebké rozvlněné zlato vlasů královniných! Afrodité slyšela slib své sestry a Ares mne povede k vítězství! Loučím se s vámi, zasednu na toto místo se skráněmi ověnčenými snítky vavřínu!

V tom okamžiku se zjevili otroci s nosítkami a za nadšeného volání usedli na ně král a královna a kynouce naposled v pozdrav, zmizeli v dlouhé chodbě.

Po jejich odchodu se rozpoutal bacchanál. Otrokyně a krásné tanečnice se opět zjevily a každý si vybral jednu z těch sličných dívek za společnici. Do smíchu a hovoru vpadl chvílemi tichý ševel polibků. Pouze u stolu, kde my jsme leželi, neobjevila se žena, Kleantes, ač jindy nepohrdal krásou žen, odmítal dnes každou. Lysias a Atheos pohrdlivě se dívali na ty hody lásky, obnažená těla je nechávala chladnými. K Atheovi přišla krásná řecká otrokyně něžných tvarů, spanilá a rytmická jako gracie a objala jej kolem šije. On ale, jakoby se jej dotknul plaz, odstrčil ji daleko od sebe a vzkřikl:

— Zpátky nicoto!

Hodovníci, zemdleni láskou a vínem usínali po boku otrokyň, jejichž bílá těla zářila jako veliké květy. Některé byly polity vínem a zdálo se, že krev prýští z neviditelné rány. Jen ojedinělé hovory se ozývaly a rozpustilé žerty rozvášněných mužů a tanečnic. To, co bylo večer jako pyšná budova, ten výkvět mužů ležel nyní přemožen u nohou ženy. A Kleantes se podíval posměšně na Athea, ale ten pravil klidně:

— To způsobila tvá krásná, všemocná Afrodité!

— Mýlíš se! Nikoliv ona, ale filosové, kteří popírají její moc. A víš přec, že již Platon tvrdil, že jsou dvě bohyně lásky a sice veliká, vznešená božská Urania a pak druhá, jejíž moci propadli všichni lační lásky: nízká Dionea muscipula. Nerouhej se krásné Afroditě, neboť ona prchla z této síně v tu chvíli, když její pozemská sestra, královna Berenike odešla se svým chotěm! Ta je bohyní lásky, jež plní duše úsvity růžových jiter, té lásce přeje, ale tam, kde krása jen chtíčům slouží a kde se poskvrňuje její bílá říza, odtamtud prchá a těch míst se nedotýká její bělostná noha! Smysly všech těch filosofů rozvířila ne bohyně, ale démon lásky — Venus vulgivaga!

— Pravil jsem již z počátku, že Afrodité naplnila tvou duši! Nevěřím v ní a proto nemá nade mnou moci právě tak, jako ostatní bohové, které jsem již dávno svrhl s Olympu svého rozumu. Ale ty, který pevně věříš v její moc, dej pozor, ať se ti trpce neodmění. Pamatuj si, že tvá krásná bohyně je záletné vrtkavé stvoření, víš, že umělec Hefaistos byl — u tebe je — jejím chotěm a ona přece neodolala prosbám jiného milence a také divoký Ares se mohl chlubiti přízní té zlatopasé hetéry, pravil Atheos.

— To ovšem se hodí pro tvou filosofii, já ale vidím v těch pověstech pouhé symboly, které praví, že žádné srdce ani božské nemůže lásce vzdorovati, každé že se musí podrobiti tomu mohutnému citu, který proměňuje život v touhu po vyšším snažení. Proč člověk v lásce zapomíná vše? odporoval Kleantes.

— Příteli, horuješ o lásce a nedivím se, jsi mlád a Afrodité je bohyní lásky a mladosti. Ale až minou slunné dny mládí, prozářené touto touhou, až bílý květ šedin ti pokryje hlavu, pak poznáš, že ne láska, ale něco jiného je účelem života, pravil poněkud teskně Lysias a těžký dlouhý vzdech se mu vydral z prsou, který prozrazoval, že také ta hruď, která se nyní lásce zavírala, byla jí kdysi plna jako sluj slunečního světla.

— Vím, co míníš, odvětil Kleantes. Chceš říci, že láska vyprchá věkem a že dostaví se lítost, že lásce jsme věnovali to, čím jsme mohli obohatiti lidstvo. Považ ale Lysie, co je platno člověku, který celý dlouhý život budoval a objevoval taje přírody, který obohatil lidstvo, ale sám ubožák nepoznal, co je život! Neboť víš zajisté, že věda je smutná milenka. Nehřeje, ale mrazí, neplní duši poupaty, ale spaluje svým mrazem rašící puky. Vím, že takový učenec by dal veškeré své vědění za vášnivý polibek milené bytosti, že celý ten dlouhý život by dal za chvíli pravé lásky, která mu zůstala neznáma proto, že je sama největším tajemstvím, jež nikdy neodhalí věda! Jsem sobec, co mi do lidstva, proč jemu bych měl obětovati srdce, svůj život, když ono mi nedá nic?

Oba filosofové mlčeli a já pravil:

— Je mnoho trpké pravdy v tvých slovech, Kleante. I v mé duši kdysi zářilo slunce lásky a dosud je tam plno jasu. Láska mne hnala vždy výše, ona mi stále šeptala, že náhradou za ni mi bude věda, ale přece dosud nikdy se mi nechvělo nitro slastí jako tenkráte, když jsem spatřil dívku, která rozsvětlila mou hruď. Za lásku jsem našel vědu — jsem spokojen. Hleď stíny nocí mizí, pojď půjdeme na Faros a pozdravíme mladý den!

Vstali jsme od stolu, rozloučili se s Lysiem a Atheem, kteří se oba nějak roztesknili. Snad řeč Kleantova vzbudila stejně ohlasy v nitru obou, nebo víno jim vnuklo tesklivost.

Vyšli jsme z hodovní síně, v níž utichl hovor a zněl jen tichý šepot. Na srdci ženy snili filosofové a tiskli krásné tělo milenčino, vše přemohla bohyně srdcí.

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

DVA UMĚLCI.

Napsal A. Pikhart.

K nejznamenitějším zjevům španělské literatury současně náleží Vicente Blasco Ibáñez slavný historik života valencijského kraje a lidu. Literární postava mladého, teprve dvaačtyřicetiletého muže stojí v řadě španělských spisovatelů moderních jakoby vytesána ze žuly na podstavci, utvořeném z jedenácti velkých románů, dvou svazkův povídek a dvou knih cestopisných Je určitý, pevný, mohutný, originální a, ač by literární činnost tak vydatná a intensivní úplně stačila, aby zabrala celý život jednotlivcův, dovede Blasco pracovati i jako politik, a to jako španělský krajně oposiční politik, u kterého se střídají politické bankety, souboje a osobní srážky s útěkem za hranice a účastenstvím na zasedání cortes (sněmu), rvanice v listech strany s tábory a vzpourami a p

Žije nanejmíň za dva lidské životy a je mu také životní potřebou

milovat se a prát se.

Poznal jsem básníka kdysi ve Valencii, a ač bych v jeho činnosti politické snad nepodepsal každý jeho čin, získal si osobností svojí i svým jednáním upřímné mojí přichylnosti Postava prostřední, kypící zdravím a silou, zvlněné vlasy a kučeravé vousy tak černé, že tušíte v jeho žilách velikou dávku maurské krve, přímé, milé chování bez okolkův a falše - člověk cítí neprodleně, že v tom silném těle sídlí silný duch, který dovede si raziti širokou cestu i houštinami a nenávidí postupu po klikatých stezkách. Zmužile a obratně bojuje se vším, co pokládá za škodlivo španělskému národu, neohrožený nahoru, neohrožený dolů.

Romány jeho jsou vždy kusem skutečného života, jak se v určitém prostředí vyvíjí. Blasco Ibáñez dovede zajeti hluboko nožíkem tam, kde pozoruje na společnosti vřed. Proto se staly některé jeho romány stejným postrachem jistých tříd, jako na př. romány Zolovy, od nichž se dle mého soudu liší větší barvitostí, rychlejším spádem a ne tak nápadným materiálem, sebraným pracnými studiemi. Blasco jest „jižnější“ v lásce i nenávisti, v útoku i obraně. Že je vždy a ve všem pravým a celým umělcem, svědčí obliba, jaké si rychle dobyl pracemi svými ve Francii, ve Vlaších, v Německu, v Holandsku a v Dánsku. Čtyři jeho romány přeloženy do ruštiny. Naše čtenářstvo zná jeho romány Chalupa a Marná chlouba*)

V románu Nahota (La maja desnuda) odchýlil se Vicente Blasco Ibáñez z obvyklého svého prostředí, z Valencie, a ocitl se na půdě madridské. Líčí v něm umělecký a duševní vývoj nadaného malíře od doby, kdy, poslušen vnitřního, instinktivního nutkání, načrtával uhlem na bílou zeď otcovy kovárny kdesi na vsi věrné obrázky všeho, co viděl, až po den, kdy obklopen slávou a bohatstvím prožívá poslední trpké chvíle svého tvoření

Je to román z uměleckého života a známé přednosti Blascova péra, síla a mohutnost líčení, šťavnatý, výstižný sloh a poutavý děj, zaujímající trvale veškeru pozornost čtenářovu, jeví se i v něm měrou svrchovanou.

Jako ve většině prací Blascových zachycen i zde mohutným obloukem celý téměř život hrdinův, a potulky a studie malířovy v Římě a v Benátkách poskytují autorovi širokého pole na znamenité, barvité líčení života a poměrů ve věčném městě i v městě na lagunách. Spisovatel vše to zná z vlastního názoru — prostudoval Italii a její umění dopodrobna a uložil své dojmy do vzácné knihy En el pais del Arte (1895).

SL. Z EHRENBERGŮ.

Vedle výborného vylíčení duševního rozvoje umělcova upoutá čtenářstvo rozbor španělského malířství, hlavně duchaplné srovnání dvou největších jeho mistrův. Velázqueza a Goye, jehožto obrazy La maja desnuda (Nahá holčice) jest representantem nálady celé knihy. Že se srovnání to neděje suchopárnými formulkami, ani duchamornými zdlouhavými výklady, rozumí se u spisovatele, kterého nazvali „malířem světla, barvy a života“, samo sebou. Srovnání to je stejně poutavo, jako vylíčení sivota malířské mládeže španělské v Římě, popis svatby mistrovy dcery za účastí celé vznešené společnosti madridské nebo obraz večerního ruchu po ulicích a kabaretech hlavního města. Román napsán od února do dubna r. 1906. Nakladatelské Družstvo Máje chystá pro nejbližší dobu překlad tohoto románu, jenž zajisté nejen umělce a literáty, leč i širší kruhy upoutá.

Obraz Goyův La maja desnuda by sám zasloužil samostatného románu pro legendu, která jej opřádá. Původce jeho, Francisco de Goya y Lucientes, (* 1746. † 1828.) zažil ve Španělích doby útisku, politického úpadku, vpádu cizích vojsk a

*) Vydalo naklad. družstvo Máje.

P. MENŠÍK A SL. DURASOVÁ.

heroického vzepření se španělského lidu r. 1808., a stal se prvním klassikem moderní malby španělské. Jeho obrazy z bojův lidu proti cizákovi, návrhy na gobeliny pro Escorial a kresby jehlou nabyly pověsti světové. Goya byl po staletích první, který se odvážil namalovati ženský akt, a právě o tento jeho obraz opřel Blasco Ibáñez základ svého románu.

Mohutný, krásný, nevázaný a šíleně odvážný Goya vítězil nad ženami všech vrstev, nevyjímaje ani nejvyšších, a získal, jak vypravuje pověst, i přízně krásné vévodkyně de Alba takou měrou, že se mu stala ochotným modelem obrazu, který byl kdesi vystižen názvem Rokokové Venuše. Není to anticky klidná krása nahých žen, jak je malovali italští klassikové, je to nevázaná žena plná prudké životnosti, vidoucí v umělci zbožňovaného milence.

Když byl obraz téměř hotov, zmínil se manžel umění milovné dámy Goyovi, že slyšel, že portretuje jeho ženu, a že se přijde v nejbližších dnech na podobiznu podívat.

Goya nebyl z mužův lekavých a dovedl se s mečem či pistolí v ruce postaviti statečně každému, ale zde hrozil skandál vyššího stupně, a proto sestrčili model a umělec hlavy, a výsledek úrady byl, že Goya namaloval narychlo obraz druhý — ženu v úplné stejné pose, jako poprvé, jenže oblečenou. Ovšem oblečenou tak, že vnady vynikají vlastně výrazněji a nápadněji. Je to tak zvaná La maja echada, oblečená holčice.

To prý panu manželu postačilo.

Snad není tato anekdota úplně pravdiva, ač ji všechny spisy o Goyovi opakují, a ač ji také vždy před oběma obrazy v madridském Museo del Prado slyšíte, ale jisto jest, že první obraz má epochální význam v dějinách španělského malířství moderní doby, a že Blasco Ibáñez ho užil znamenitě za vůdčí myšlénku svého románu.

Je to jakoby si dva mistři sto let od sebe vzdálení podali ruku přispívajíce každý svoji hřivnou na vytvoření dvou uměleckých děl stejného jména: obrazu a románu.

PĚTISTÉ PŘEDSTAVENÍ PRODANÉ NEVĚSTY provedeno bylo způsobem opravdu slavnostním, jehož účin zvyšovala dokonalá režie p. Polákova, rozluštivší k minulému cyklu realistně-náladovou úlohu svou způsobem nejdokonalejším. Mařenka sl. Emmy Destinnovy, nedávno ještě v nadšení uváděvši zámořský svět, připadá nám trochu preciosní na vesskou tu dívčinu, každým coulem je však hudebně dokonalou. Z domácích umělců jubiloval p. Krössing, ač není, jak nedopatřením mnohde tvrzeno, prvým Vaškem — tím byl Jos. Kysela — nýbrž nejrázovitějším. Z pěvců slušno ještě jmenovati vřelého Jeníka p. Štorkova, jadrného Kecala p. Pollertova, z episodních úloh Hátu sl. Valouškovy, jež příliš málo je na svůj krásný hlasový materiál zaměstnávána. Karel Kovařovic řídil nejnárodnější naši operu mistrně. Předehru zahrál mu orchestr tak, že vyžádána byla bis. Pp. Krössingovi, Štorkovi a Pollertovi věnováno bylo divadelní správou po vavřínovém věnci, sl. Destinnové dostalo se palmy, prvé Mařence, sl. z Ehrenbergů, odevzdán po druhém jednání diplom čestné členky Národního divadla, navržený malířem Štapfrem.

DIVADELNÍ ŽIVOT PRÁZDNIN. Většina obecenstva dlí na venkově — kdo ku Praze vázán obchodem, úřadem, zkrátka povoláním vůbec nebo kdo si již prázdniny odbyl nebo jen rodinu poslal na venek, hledá, jakž pří-

rozeno, po celodenní lopotě zábavu, jež by mu poskytovala vzpružení a ušlechtile jej zaujala. Předměstí, vyjma Král. Vinohrady, mají své scény s určitým svým obecenstvem, v němž tu a tam objeví se i některý habitué divadla Národního a Vinohradského. Toto zaujalo trvale umělecky vyvýšené stanovisko hned po Národním divadle a zařizuje nyní o prázdninách svůj repertoar tak, aby mezl pracemi trvalé ceny hlubší a mezi představeními, jež mají zobraziti současnou práci dramatickou domácí a zahraniční (poměrně nejlepší) — jen zasvěcenci vědí, jak tu těžko nalézati stále nové a nové perly — poskytlo hlavně lehčí, při tom však přece jen vybranou moderní operetní produkci. Dollarové princezny dávány zde v těchto dnech po 50. — Důkaz to, že tato hudební práce je přes některé méně příznivé úsudky znalců taková, že divadelní obecenstvo dává jí přednost před jinými. Z 50. představení přinášíme některé obrázky. K ní druží se téhož skladatele (Falla) „Rozvedená paní“, skladba, jejíž látka byla by dala jinému skladateli příležitost k vytvoření mohutně za srdce chytající opery. Ale i tak, jak vyšla z rukou Fallových, ční vysoko nad většinu starších i novějších operet a zásluhou sl. Dúrasové, pí Hessové-Guthové, p. Menšíka a p. Charváta plní domy a láká i venkov. Třetí clou lahodné prázdninové hudby divadelní ze sceny vinohradské je „Baron Trenk“ od charvatského skladatele, kapelníka záhřebské scény Albiniho; vděčná námět historická podala libretistovi a komponistovi látku, jež poněkud odchylně od dějin zpracována na intermezo lásky titulního hrdiny, plukovníka pandurů, v němž byla příležitost (snad více, než jí užito) uvésti národni jihoslovanské motivy do světové hudby, jež je málo zná. Děj je poutavý, dobrodružný — milenci dostanou se za sebe (Lydie a Trenk, které pěli sl. Durasova, později sl. Kalivodová a p. Senyszyn Sieniawski). Tu poutalo hlavně sladce bolné duo obou milenců a rokokově komická dvojice staré nerezavící lásky dvorního básníka Wurzbachera a jeho po páté pod čepec toužící Kornelie. I tato opereta plní domy a srovnáme-li ji s produkcí operetní před 20—25 lety, dlužno jí přiznati přes některé vady, jež by jí hudební kritik přísného hlediska vytkl, místo čestnější, jak dějem tak i vážnější snahou skladatele, nežli zaujímají ony starší tvorby Milloeckra, Suppéa, Strausse, Zella a Genéa atd., jež plnily domy před čtvrtstoletím a ozývaly se rozmanitými potpouri z klavírů našich měšťanských a úřednických krasavic té doby . . . Prázdniny — — —

P. MENŠÍK A SL. DURASOVÁ.

FLOTOWOVA „MARTA“, druhdy pro svou přístupnou melodičnost z nejoblíbenějších zpěvoher středoevropských (psána 1847 pro Vídeň), vstala z mrtvých na Král. Vinohradech a ve své antiquované ubledlosti velice se líbila. Pro široké vrstvy získalo v ní Městské divadlo účinné dílo, působící jmenovitě na sentiment, jemuž obecenstvo rádo se poddává. Třeba francouzský odvar, „Marta“ jest dílo obratného, melodickým vynálezem nadaného skladatele. Nastudováno bylo druhým kapelníkem p. Rud. Piskáčkem s velkou, místy až přenáhlenou vervou. Sl. Drozenova jako nositelka titulní úlohy, pp. Drvota (Lyonel) a Lanhaus (Plumpet) stojí v popředí hry, oba až překypujíce hlasem, prvnější jímavým tenorem, plným libeznosti, poslednější mohutným, hřímavým basem. Výprava vděčí režii p. Dobrovolného svoji působivost.

SEBRANÉ SPISY Bohumila Zahradníka-Brodského. Oblíbený český spisovatel, jehož jméno má u čtenářů našich již svůj výrazný zvuk, a který stvořil téměř nesčíslný počet

belletristických prací, přistupuje k soubornému vydání svých spisu. Spisovatelské pole Bohumila Brodského má několik úrodných lích, z nichž autor rok co rok nám podává hojnou žeň. Jako ve svých dřívějších povídkách vesnických nemálo se přiblížil zasloužilým lidovým spisovatelum Pravdovi, Kosmákovi, Ehrenbergovi a Třebízskému, tak v novčjších povídkách a románech odhodlaně sáhá po moderních látkách společenských, vyvažuje z nich zdařilá, umělecky cenná díla a staví se po bok autorum, již řeší nesnadné otázky sociální. A vedle toho vybírá zajímavé historické črty ze starých matrik, čerpá ze života venkovských měst, rád přijímá a rozdává zdravý humor lovecký, vstupuje a těží ze života vojenského, který u nás má dosud jenom málo opravdových autorů.

Cokoli vyplývá z Brodského neúnavného péra, všechno má ušlechtilý účel. Svým napsaným slovem Bohumil Brodský snaží se nejenom pobaviti, příjemnou chvíli čtenáři zpusobiti, ale zejména chce poučiti a povznésti nad úroveň všedního života, chce nadchnouti a lepším učiniti. Spisy jeho nerozrušují těžké mysli čtenářovy, ale uklidňují ji, neberou mu lásky k životu a práci, ale učí ho milovati život a pracovati v očekávání lepší budoucnosti. Ačkoli Brodský jest knězem, přece přistupuje ke všem životním otázkám, nevyhýbá se v knihách svých poměrum manželským, nepohrdá milostnými látkami. Co život na všech stranách zjevuje spisovatelovým očím, to nalézáme co možná věrně podáno v jeho spisech. Praví se, že každá práce Bohumila Brodského jest zajímavá a poutavá, pruzračná a srozumitelná, prozářená světlem a radostí ze života i milým charakterem spisovatelovým. Ochotně souhlasíme, a čtouce jeho spisy, uklidňujeme se a stáváme se smířlivějšími. Proto také rádi doporučujeme Sebrané spisy jeho. Nakladateli Aloisu Wiesnerovi sluší přičítati za zásluhu, že přistoupil k jich vydávání.

Ds.

Ant. Blažek: LIDOPISNÉ A KULTURNÍ ČRTY Z CHRUDIMSKA. Lidověda byla některými více nadšenými nežli povolanými a vzdělanými pracovníky tak pěstována, že v kruzích vědeckých tím nejednou v posměch upadla, čímž se stalo, že vlastimilovní lidé odvraceli se pak i od prací cenných. Jakkoliv ani o pracích drobnějších neradno se pohrdlivě vyjadřovati, neboť i několikařádkový citát národopisný, třebas mylně dokumentovaný není bezcenný a může jednou platně posloužiti sběrateli historikovi, ba i lékaři, přírodopisci, právníku atd., bylo by dvojnásobnou křivdou, kdyby nedocházely povšimnutí sbírky osvědčených na tom poli pracovníků, kteří léta publikují, třebas jen v odborných časopisech a venkovských listech politických. K takovým literatům šíře málo známým, ale vskutku zasloužilým náleží i chrástský učitel Ant. Blažek, na jehož minule vydanou knihu „Pověsti a památky Chrudimska" Máj před 2 lety upozornil. Druhá tato sbírka je soustavnější a důležitější, přinášejíc v poutavě psaných článcích mnoho zajímavého ze života lidu, o narození dítěte, mladé matce, o požáru a krupobití, o náboženských blouznivcích, hrdelním soudu, robotnictví, svatebních obyčejích, jarmarečních písních z Chrudimska atd., kteréžto příspěvky jsou nejen nejednou obrazem českého života (nejen Chrudimského) a budou zajisté později lidopisci, ba i historikovi cenným pramenem, ale dovedly se státi přímo dokumentárním příspěvkem pro studium psychologie českého lidu.

Prof Dr. V. Flajšhans: ČESKÁ PŘÍSLOVÍ. Nepřinášíme zpráv o knihách nedokončených z odůvodněné zásady, že nelze platně uzavírati o práci nehotové, ale publikace Flajšhansova, kterou vydávají společně Česká Akademie a nakladatelství F. Šimáčka, je tak výjimečně důležitá pro každého Čecha vůbec a pro každého publicistu a literáta zvláště, že již při prvním sešitu rozsáhle a svědomitě založené té sbírky přísloví, průpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a ve Slezsku chceme na publikaci upozorniti. Je známo, že má česká literatura již řadu sbírek podobných: Slovník Jungmannův, Kottův, Čelakovského Mudrosloví, nemluvě o starých sbírkách Konrádově, Flaškově, Blahoslava a Srnce, Komenského a Synapiusa a nemluvě o drobných pracích v Českém Lidu, Národopisném sborníku, Selském archivu atd. Ale sbírka Flajšhansova je založena na pramenech, které uvádí a je proto nekonečně cennější, ovšem i svou větší úplností, nežli sbírky neuvádějící pramenů. Autor dle původu rozdělil svůj materiál ve dva díly – zcela organicky: první díl zahrnuje přísloví starší (do věku XVI.), druhý novější. Uspořádání sbírky je praktické dle abecedy, uvádějíc přísloví, při čemž rozhoduje hlavní slovo myšlenky; aby se usnadnilo hledání, je abecedně zařaděno každé rčení i dle prvního slova ve slovosledu, v jakém se pronáší. Každý spisovatel bude moci z knihy bohatě čerpati, styl může si zajímavějším učiniti i mluvu – je známo, jak naši řečníci mluvívají ledabyle. Již první sešit ukazuje předně bohatství látky a praktické i přehledné její uspořádání a dále i vážnou snahu nepodávati jen holá rčení, nýbrž ukazovat i jejich genesi, pokud to možno. Zřídka kdy naskytne se českému literátu vítanější příležitosti k vřelému leč zaslouženému doporučení knihy, jako při tomto spise

a – e.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

BENEŠ GRÜNWALD:

BŘÍZY.

Ten měkký lesa kout, jenž nejbujněji vzrost,
jenž mezi oblohou a zemí sklenul most
ze žlutavého pylu
po větvích borovic, kde žluvy zpívají
do tance veverkám, ten zítra zrubají,
vše schystáno už k dílu.

Jen že je neděle, to proto ještě dnes
v své síle netknuté tu dýchá mužný les
nic netuše svou změnu,
ač neodvratnou smrt a teskné mučení,
kam hlédneš, zvěstují už drobná znamení
na prsou čackých kmenů.

Než břízy, panenky ty štíhlé, z úběli,
na vážných pozadích roj žilek veselý,
žel, ty už umírají:
z trav džbánky vztahují k nim ústa překotně,
v ně stromy zelenou krev cedí robotně
a ještě úsměv znají.

A ještě ve větvích se s ptáky pomazlí
a vánkům pro radost, když též v nich uvázly,
hrst lehkých sypou třpytů
po kštici zelené ty ženky divoké,
jak slast jen sváteční by z dálky hluboké
k jich přístup měla citu.

Co chvíli v dálkách těch dav pestrý mihne se,
a dětské jásoty sem vánek přinese
a trubky hlahol švarný;
při dívčích písních však je celý zjasněný
roj žilek bělostných, za zvukem skloněný
kmen touží lepotvárný.

A život burácí ve vlnách ozonu;
mníš, davům k rozkoši že zvedly oponu
teď lesy rozzpívané
a k frašce staví zde svá loubí měnivá.
A proto bříza kol se spolu usmívá,
i její krev, když kane.

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

Kráčeli jsme mlčky Bruchií, minuli Posidium a došli k Timoniu. Tam byl již připravený člun, neboť jsem téměř každého rána plul k Faru, abych pozoroval zrození se dne z hloubi azurného moře. Vsedli jsme do člunu a pevná ruka veslařova mocně rozrážela temné vlny. Na Faru hořel oheň, obrovský, daleko viditelný, spásné znamení lodím za bouře. Portus Magnus byl klidný, vše dosud spalo, jen tu a tam se míhala loď, tiše, nehlučně jako noční pták. Po chvíli jsme přistáli u Faru, který dal zbudovati Ptolemaeos II. a pak jsme vystupovali po točitých schodech vzhůru.

Stanuli jsme na vrcholu věže. Do daleka prchala noc a růžoprstá Eos se probouzela. Rozhodila purpurové červánky po dalekém nebi a pak zmizela v marnotratně rozvanutých purpurových závojích.

Pojednou vyšlehl na obzor bledý jas, jako odlesk z nesmírné výhně, rozlil se po dalekém nebi jásavě a prudce jako radostné volání se rozlévá městem. Rudé paprsky vyšlehly z hloubi jako ohnivé šípy a zabodly se vysoko do azuru. Z neviditelné sopky letěl k nebesům déšť purpurových jisker, moře jimi zahořelo a vlny je unášely v dál. Náhle rozevřela se ta neznámá

ohnivá propast a z ní majestátně vstupovalo slunce na obzor, ohromné purpurové, oslňující svou velkolepou krásou. Nevyslovitelné barvy hrály na oblacích, ty zářily zlatě a stříbrně, jiné zas jakoby byly hory z ametystu a safíru. Moře se dmulo jakoby radostí, hra vln oživla, bílé plachty lodí zahořely na temném azuru vln a vítězně vplul Foibos na rozklenuté nebe, aby nesl život všem bytostem!

Němě zíral Kleantes na oslnivou tu krásu, němě zíral na les stožárů, který rostl v přístavu Eunostově, kde byly shromážděny lodi, určené k výpravě do Syrie. A to jakoby jej upamatovalo na něco drahého, klesl na kolena, vztáhl ruce vzhůru k nebi, na němž Helios již zářil ve světelné slávě a mezi nesrozumitelnými slovy rozeznal jsem jasně hlasitější výkřik, v němž byl ztajen veliký bol, v němž šílila nezměrná bolest, podobná oné, která mne v Piraeu na břeh uvrhla a výkřik ten zněl:

— Nepřijmi oběť, bílá Afrodito!

* * *

Třetího dne po hostině vyplulo veškeré loďstvo.

Eunostos byl pln plachet, nadouvaly se v mírném vánku, zatím co náraz vesel zněl spádem. Král sám plul na nádherné trieře, blyštící se zlatem, stál na vyvýšeném místě a jemu po boku Berenike, oslňující krásou. Dlouhé její vlasy zářily v záplavě slunce a bylo to, jakoby bohyně sestoupila k smrtelníku a provázela jej k vítězství. Ale Berenike neplula s králem, ač, jak se zdálo, snažně o to prosila a když konečně poslední loď se ocitla na širém moři, objal král Bereniku, která omdlévala v slzách a jemně ji vsadil do nádherného člunu, kde ji očekávaly společnice, vznešené paní alexandrijské a pak za nadšeného volání a jásotu uhodila vesla, voda se rozpěnila a rytmicky se vzdalovala loď, zanechávajíc za sebou dlouhou rýhu, brázdu způsobenou tím ohromným tělesem a pak pojala loď obrovská náruč bezmezného moře a poslední pozdravy pohlcovala dálka, dalekošumné moře odnášelo krále, jehož mohutná postava byla nejdéle viditelna, odnášelo jej, aby jej znovu přineslo ověnčeného snítky stromu zasvěceného bohu, jehož paprsky jej obetkávaly záplavou jasu.

Klidně a nerušeným tokem plynuly dny v Alexandrii. Na dvoře se již neodbývaly hlučné hostiny, neboť nebyl zde král a královna. ač byla neméně umění milovná než on, uzavřela se ve svých komnatách nebo konala dlouhé procházky v rozkošných zahradách, jež celovaly svými vonnými polibky mramorové paláce královské.

Ale nezvyklý ten klid, který na královském dvoře zavládl, byl přece přerušen. Nadešla doba, kdy celé město oživlo a Bruchium se stalo středem slavností; přišla doba oslav Adonidových, slavnosti, jež vábila do Alexandrie ženy z dálných měst. Jako za času faraonů tisíce a tisíce poutníků plulo do Bubastis a tam hody a bezuzdným užíváním rozkoší oslavovalo bohyni lásky, tak nyní lákala bohatá Alexandrie rozkošnické požitkáře do své opojné náruče a opájela je leskem, bohatstvím a láskou.

Slavnost Adonidova byla slavností, která se mohla nazvati slavností žen, neboť také mužové měli svou a to Dionysie. Proto nesměla při prvé scházeti královna, první žena země. Již několik dní před slavností krášlily se domy a ulice, paní a dívky připravovaly semena rychle klíčících květin, které se o slavnosti nosily v průvodu, jako symbol zkvétání, ale i vadnutí lásky.

Konečně nadešel první den slavnosti, který byl dnem smutku, neboť byla oplakávána smrt zlatokadeřavého milence usměvavé Afrodity. Smuteční průvody se zastřenými obrazy a sochami Adonidovými procházely městem, ozývaly se smutné hymny a hlasitý nářek. Také královna se svou družinou se zjevila zahalena v roucho smuteční a každý, kdo ji spatřil, věřil, že sama zlatopasá bohyně oplákává smrt milencovu, tak majestátně působila nepřirovnatelná krása královnina. Kleantes, který stál po mém boku, když Berenike němě klonila svou krásnou hlavu nad zastřenou sochou, chopil mne prudce za ruku a pravil rozechvěným hlasem:

— Pohleď, mistře, není to sama bohyně zrozená z moře? Její smutek je tak hluboký a opravdový, jakoby opravdu oplakávala ztracenou milou bytost.

— Oplakává, pravil jsem, což není její Adonis-choť daleko v Syrii, uprostřed nepřátel? Má tedy dosti příčiny truchliti.

— Ne, to není příčina, proč královna je tak smutna. Vždyť král již častěji byl na výpravách a ona čekala na vítězný jeho návrat. Tys byl svědkem, neboť již dlouhá léta zde trávíš, rci mi tedy, byla královna také tak smutna, sklánĕla bolest její postavu také tak jako dnes?

— Nikoliv, neboť byla přesvědčena s námi, že se vrátí vítěz!

— Nuže, věz, že je přesvědčena opět a proto neoplakává nepřítomnost svého chotě, ale —

— Ale —?

— Nesmím mluviti! Ale vím dobře, co je příčinou toho hlubokého smutku. Proč jen jsem tenkráte při hostině pronesl ona rouhava slova! Což nebylo každému jisto, že zlatá Afrodité neodepře ničeho své krásné pozemské sestře?

Královna a s ní chór panen zmizel v sloupoví paláce. Odešla krásná Idalia, aby sama neviděna truchlila a neodhalovala veřejně svůj nesmírný bol.

Toho dne jsme byli překvapeni návštěvou dvořenína, který nás zval k hostině, která se měla zítra odbývati v paláci. Královna tedy nechtěla porušiti posvátný zvyk a oloupiti poddané o radost a rozkoš, jako jindy měly zazářiti nádherné síně a hlaholiti plesem a projevy bezuzdné veselosti.

Sotvaže slunce se vynořilo z azurných vod moře, oživlo město. Ulice zářily květy, nádherné paláce mizely v zeleni a planoucích barvách věnců. A čím více zářilo slunce, čím výše stoupal Helios na azurný trůn nebes, tím hlučnější se stával život v ulicích, kde se tísnili prodavači vzácných věcí z dalekých zemí. Jiní nabízeli ke koupi sošky Adonida a usměvavé Kypris, jiní květy a věnce a vše, co toho dne se objevovalo na slavnosti.

Sestoupili jsme do ulic, když hlavní průvod se shromáždil. Zúčastnila se ho celá Alexandrie. Jako dne předešlého byla oplakávána smrt Adonidova, tak toho dne se slavil vítězný jeho návrat z temné říše stínů. Krásný milenec přicházel k bílé bohyni, závistivá Persefone byla mocí donucena propustiti z chmurné svojí říše milence světla a krásy a vrátiti jej luzné Afroditě. A s ním přicházela radost na svět — bohyně lásky usmívala se opět na zem, kterou tak dlouho nezlatil její všemocný úsměv, květy pučely na haluzích, koruny stromů se zdobily šperky květů jak ješitné dívky a příroda voněla a rozvíjela se ve štěstí zlatopasé bohyně, která po dlouhý čas umírala steskem po uloupeném milenci, po němž zatoužila mocná vládkyně Erebu.

Průvod zahajovaly sbory sličných vznešených dívek alexandrijské plutokracie. Byly oděny drahocenným rouchem bombyxovým, v němž rýsovala se klassická gracie jejich mladých krásných těl, nesly v rukách nádoby s květinami, jež přes noc vyklíčily, rychle a oslnivě, jako vykvétá láska v mladých srdcích. Obklopovaly vozy, na nichž zářily sochy a sice vůz první nesl nádhernou sochu Alexandra Velikého, genia města, druhý Ptolemae Sotera, třetí otce nynějšího krále, neméně slavného Filadelfa. A pak následovaly menší s obrazy bohů. V průvodu bylo nejvíce paní a dívek a každá nesla nádobu s květy — zahradami Adonidovými.

Dlažba ulic byla poseta květy, z oken paláců házely je otrokyně, se střech rozsévali je otroci a celé to nesmírné bohatství barev oslňovalo a opojovalo.

Průvod obešel Bruchium a vešel do zahrad královských a pak do paláce, v jehož skvostně vyzdobené předsíni uprostřed vykouzlené zahrady z květů Adonidových, na lůžku sálajícím drahokamy, potaženém koberci z Indie, odpočívala socha krásného milence a na druhém lůžku, ještě nádhernějším, oslepujícím drahokamy a slonovou kostí, zářila mramorová krása bílé Afrodity. Ležela tam opojujíc svou vítěznou krásou, oslnivě bílé údy byly ověnčeny jejími květy: kadeře cudnou myrtou, ňadra vonnými purpurovými růžemi bez trnů a kolem útlých boků se vinul věnec z máků co symbol plodnosti. Žerdě, jež nesly nebesa, byly ozdobeny listy lipovými a mezi nimi prosvítala jablka, na palmách seděly bílé holubice a udiveně, krotce zíraly na nadšený ten dav, jenž přicházel ctíti udržovatelku světa.

Chór pěvkyň zpíval radostné hymny na oslavu Kypridinu a nadšené volání žen a dívek rozléhalo se palácem. Dnes směly býti vesely, dnes směly vzývati sladkou bohyni rozkoší a zdobiti hruď růžemi, aby lehce a měkce na nich spočinula hlava milencova — —

Pojednou nastalo utišení, tichý sladký zpěv se ozval a uprostřed dívek zjevila se královna nesouc hold šťastné bohyni. V nádherně ciselované váse klíčilo několik květů jiskřivých barev, které přinášela své zářící sestře. Berenike opojovala celé to množství, vysoká její postava byla ještě majestátnější v dlouhém bílém peplu, lemovaném blankytnou obrubou, na hlavě jí planul diadém a vodopád zlatých vlasů se řítil jako bystřina paprsků, jisker a ohňů téměř až k patám.

Královna postavila svůj dar k loži Afroditině, setrvala nějaký čas s lidem, který ji zahrnoval květy více než samu bohyni Pak odcházela, na rtech majíc úsměv, a za ní letěly hrdličky a kroužily kolem její zlaté hlavy, sedaly na ramena a odlétaly teprve, když zmizela v paláci uprostřed dívek.

Po celý den jásalo město v nesmírné radosti, všechny ty ženy, které sem přišly z dalekých končin, žíznivě chýlily rty k poháru rozkoše, který se zde vrchovatě pěnil. Toho dne vládla láska, neznámí vzplanuli tím citem, který se rodí jako blesk v lidské duši a ještě téhož dne si klesli na prsa rozbouřená žádostí. Hříchem byla za oné slavnosti chladnost, horké úsměvy krásné bohyně zdobily kypré rty žen a dívek a mnohé rozpuklo toho dne tajemství, jež mělo býti zjeveno v posvátném šeru cubikula. Ale láska oživuje jen jednou lidskou hruď a mohl se kdo odvážiti vzdorovati usměvavé Afroditě, bez jejíž pomoci nebylo možno žíti?

Dříve ještě, než na ulicích zažehly pochodně a zahrady se otevřely novému kvasu, kráčeli jsme s Kleantem do paláce královského. Dole v předsíni byl dav, který přinášel oběti bohyni a jejímu milenci a nával byl takový, že nás

proud lidu roztrhl. Marně jsem se ohlížel po Kleantovi, zmizel mi s očí a já nechtěje dlouho otálet, spěchal jsem do hodovní síně doufaje, že ho tam naleznu.

Ten však dlel v tu chvíli tam, kde bych to byl nejméně tušil a také jemu to nepřipadlo snad ani ve snu: v komnatách královniných. Kdybych byl lépe dával pozor na svého žáka, byl bych postřehl, že v tu chvíli, když jsme se vmísili mezi dav, spěchala k nám zahalená dívka, která před tím nehybně stála u mramorového sloupu a zdánlivě lhostejně pozorovala vlnící se lid. Ona to byla, která nás rozdvojila v davu a v tu chvíli, kdy Kleantes se po mně ohlížel, aby se opět ke mně připojil, uchopila jej za ruku a zašeptala: — Následuj mne. Berenike královna tě volá.

Něm údivem následoval Kleantes dívku, která ho vedla labyrintem chodeb. Čím déle šli, tím větší ticho je obklopovalo, hlomoz ulice dolehal k nim nejasně a ztlumeně jako hukot dalekého moře. Nikdo jim nevstoupil v cestu. Chodby byly temny, konečně vešli do jedné, kde v nádobách hořel vonný olej a plnil prostor sladkým dechem. Dveře jedné z komnat, jež se tměly po obou stranách, byly otevřeny, tam uvedla dívka stále užaslého Kleanta Prošli několika komnatami naplněnými bledým svitem lamp a posléze stanula dívka před těžkou záclonou, jež uzavírala vchod do další místnosti. Rozhrnula látku a jasný oslnivý proud světla se valil jako řeka do pološera, v němž stál. Byl by vzkřikl — tam stála královna a celý její zjev prozrazoval, že jej čekala!

Jakmile se opona rozhrnula, pokročila v před. Dívka zmizela, Kleantes na okamžik osaměl. Ale v příští chvíli rozhrnula se látka po druhé a královna pravila rozechvělým hlasem:

— Vstup, Kleante!

Učinil tak a padl jí k nohám, líbaje lem dlouhého vonného roucha, neosměluje se pozdvihnouti zraků a promluviti slova.

Jako přelud chýlila se k němu. Měkká ruka se dotkla jeho ramene. — Povstaň! slyšel její sladký hlas. A pak mluvila opět:

— Dala jsem tě zavolati, abych ti sama poděkovala za tvá slova, za ta krásná slova plná nadšení, která jsi pronesl o ženě na poslední hostině. Rci, je duše tvoje opravdu naplněna tak velikou úctou a zbožňováním krásy?

Hlas její měl sladký rytmus hudby, byl zmámen jeho lahodou a stále se mu zdálo, že to nevýslovně blahý sen. Odpověděl vroucně:

— Zda možno nevěřiti mým slovům, královno? Má duše je plna obdivu pro krásu a není to pošetilost, že vrcholem veškeré krásy mi je žena, oděná nejdrahocennějšími půvaby těla. Ona jedině mi rozzařuje duši a chceš-li královno, abych pravdě svých slov přinesl důkaz, nuže kaž, abych se usmrtil a já naposledy opojím své zraky tvou krásou a půjdu šťasten do říše stínů. Ani Lethe by mi nepřinesla zapomnění!

— Slova, která pronášíš, mohou tryskati jen z duše, která poznala lásku! zvolala královna a Kleantes postihl v tom výkřiku vášnivý záchvěv. Nezapírej a vyznej se mi, která dívka naplnila tvou hruď zjevením lásky. Jsem tvou přítelkyní od oné hostiny a mileráda učiním vše, abys byl šťasten! Běloňadrá Kypris rozsévá úsměvy po městě a kouzlí touhu v hrudích, v nichž dosud dřímaly sny, i já chci býti laskava! Zjev mi jméno dívky, kterou miluješ a učiním ji svou přítelkyní a zahrnu ji svou přízní.

Utkvěla na něm tázavě a napětí se zračilo v krásné její tváři. Ale Kleantes sklonil hlavu a pak pravil tiše:

— Pravdu jsi děla, bohorovná! Má duše zná lásku, ale jen bolest a marnou touhu přináší mi přesladký ten cit. Miluji a přece jsem nezlíbal rty, jež by mi mohly zjeviti mysterium blaha!

— A snažil jsi se, aby ta, kterou miluješ, tak mohla učiniti?

— Královno, zvolal Kleantes, což mohl bych se odvážiti zdvihnouti své zraky k Afroditě? Nesrazil by mne hněvivý blesk z jejích očí do prachu, z jehož jedině zírati mohu na její zázračnou krásu? Sladký obraz bohyně plní moji duši, ale vím, že Afrodita dovede trestati smělost tak jako Artemis, když Akteon se odvážil zírati na zázrak jejího neporušeného těla!

Nával tajeného, náhlého hněvu vyryl na čele královnině brázdy vrásek. Nezněla jeho slova příliš směle? Ne, on ji nemiloval, jinak by nemohl mluviti tak, jak promluvil. Nezněla poslední slova jako jasná výčitka, že není již tou, k níž by se mohly pnouti jeho mladé sny? Nebylo v těch slovech tajné opovrhování, že jiný muž ji schvátil na svou hruď? Jistě miluje nějakou vznešenou dívku a jí patří jeho touhy a přání, jimiž ji v myšlenkách věnčí, jako růžemi sochu bohyně! A ona, která se tak pokořila a sama mu téměř podávala ohnivý pohár lásky, ona byla jím odstrčena, jemně sice, ale rozhodně, jako hetéra na křižovatce!

A zatím co takto přemýšlela, zíral Kleantes s obavou na krásnou její tvář, neboť postřehl na bílém čele znaky hněvu. Tedy se přece mýlil, když se osmělil sníti o její lásce. Jakým byl bloudem!

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Teprve když Florian zaťukal po druhé a zřetelněji, ozval se uvnitř slabý šramot vrzajícího lůžka a pak záclona na okně pomalounku, pouze na úzkou štěrbinu, se odsunula a hned opět stáhla.

„Otevři, Mordche!“ Florian netrpělivě hučel do skla.

Záclona opět se pohnula.

„Co chcete?“ ozval se Rubinův tichý, polobázlivý hlas.

„Chci ti něco říci — přišel jsem právě z Graba, rád bych u tebe popil trochu vína —.“

„Nesmím teď prodat ani jediné kapky vína — ah, vida, hned jsem vás nepoznal, to je náš známý pan četař Florian! Co tu děláte tak pozdě, pane — což nevíte, že tu na blízku před chvílí zabili člověka?“

„Ano, jsem tvůj starý známý četař Florian — nuže, teď tedy otevři už přece, Mordche!“

„A nesmím otevřít, milý pane – pan podplukovník přísně zakázal. Kdybych neposlechl, navždy by mi zavřeli kantinu, a bylo by po obchodě mezi pány vojáky, trestali by mne, pokutovali — ne, nesmí to být, na mou věru, ani kdybyste dal tisícovku za číšku vína. A není bezpečno —.“

„Jen otevři, Mordche, pouze na čtvrt hodiny, prosím tě,“ škemral četař.

Ale Mordche Rubin netrpělivě zatřepal záclonkou.

„Za nic na světě — dobrou noc, pane četaři!“ zaskřekl a ucouvl zase do temna přístěnku.

Florian ještě se pokoušel obměkčiti jeho srdce, ale nepodařilo se mu to.

„Přijďte až ráno, pane četaři,“ bylo jediným úspěchem, kterého svým hartusením dosáhl.

Dalšího úspěchu nepozoroval. Toho, že na druhé straně okna šerá záclonka zvolňoučka, opatrně se odtahovala a že skulinkou jako stéblo úzkou bleskla na něho Malčina rozšířená zřítelnice, nepostřehl.

Zlostně mávaje pravicí, jakoby chtěl říci, že již nestojí o to, aby se dostal do kantiny a že nepřijde ráno a vůbec nikdy, četař Florian se vracel ze své nezdařené milostné výpravy.

Nerozhodně se zastavil nedaleko a rozmýšlel se, má-li či nemá-li vkročiti do vojenského baráku. Byl nanejvýše nespokojen a dosud neminulo jeho rozechvění.

Ale spáti se mu nechtělo. Podplukovník mu dal dovolenou, ovšem šibalsky nicotnou dovolenou, která byla zrovna tolik, jako kdyby někdo žíznivému naschvál podal prázdnou sklenici. Ale nechťsi, myslí-li podplukovník ve své ďábelské zlomyslnosti, že poddůstojník ještě rád pospíší do baráku na slamník, mýlí se, to nezná pana četaře Floriana.

„Ano, právě proto tam nepůjdu, a kdybych měl pod širým nebem stráviti třebas až do rána!“ pomyslil si a odvrátil se od baráku.

Před ním byl tmavý, nepohnutý les, hluboký a vysoký s pozadím majestátního Černého Kuku. V tom lese, jenom asi tisíc krokův od baráků, byla kuča Osmanova, úplně utopená v stromoví.

„Půjdu se podívat, spí-li náš stydlivý Osman,“ rozhodoval se četař. „Je to sice dnes právě tak, jako bych lezl do lví tlamy, ale půjdu tam, ať se děje co děje, uvidím, co se mi stane!“

XXXV.

„Snad u Osmana zastihnu jeho společníky, o kterých mluvil Jovan, snad vlezu mezi ně, kteří se domnívají býti mstiteli, a zatím svět by je trestal jako zločince a vrahy,“ pomyslil si Florian, tiše vcházeje v les, kde byla řeznikova kuča.

Pod klenbou vysokých listnatých stromů bylo tma a teprve před samou kučí, k níž přiléhala malá ohrada se čtyřmi nebo pěti kusy přežvykujícího dobytka, poněkud se rozsvětlilo. Jako v kantině Rubinově, tak také tady bylo dokonalé ticho, a pouze líný chrupot volků zaléhal do té černé hluši.

Ale Florianovi se zdálo, že v zavřené kuči postřehuje skulinami nepřiléhajících dveří slabé světlo a nad slaměnou střechou jakoby se nepatrně kouřilo. Zastavil se a chvilku napiatě poslouchal, a v tom jakoby uslyšel uvnitř dušené, šepotavé hlasy a pak hned tichou, truchlivou píseň pohnutého guslara.

Florian zaklepal na dvéře, a uvnitř rázem všechno umlklo.

„Kdo to?“ ozval se po malém prodlení nejistý hlas Osmanův.

„Četař Florian, brate Osmane — což mne nepustíš?“ odpovídal poddůstojník.

„Četař Florian — četař Florian,“ roztržitě si opakoval Mohamedán, jakoby se v překvapení rozpomínal. „Hned, gospodine, jen co udělám trochu světla.“

Přistrčil kus dřeva na nevyhaslé ohniště a pak šel otevřít. Vpouštěje nízkými dveřmi četaře, ostražitě se podíval, nepřichází-li někdo za ním. Když se přesvědčil, že tam není již

nikoho, opět tiše zavřel a pobídl Floriana, aby se posadil.

„A co u mne chcete, gospodine, tak pozdě?“ zeptal se náhle a trochu příkřeji, než jindy mluvíval. V pablesku chytajícího dřeva četař uznamenal, jak Osman za té otázky nedívá se na něho, nýbrž za něho, do tmavého pozadí kuče.

Mimovolně také se tam ohlédl, ale ve tmě neuzřel ničeho než neurčité obrysy obvyklého haraburdí. Ležatá skříň tam byla a na ní dvě veliká dřevěná sedla, pytel jakýsi, tlustá houně a části šatu na napiatém provaze, pod ním kbelík, nádoba s vodou, několik volských rohův a kusy sušeného kozího masa, snad již rok starého, poněvadž ho Osman nejedl, pokud řemeslo řeznické mu podávalo hojně masa čerstvého.

Zatím co četař se ohlédl, Osman odtáhl s ohniště hořící dřevo, aby příliš nesvítilo.

„Co tu chci?“ nutil se do smíchu Florian. „Navštívit jsem tě přišel, zastesklo se mi po tobě, Osmane. Málo jsme se vídali v poslední době, byl jsem víc ve vězení než na svobodě. Jak se pořáde máš, brate?

„Díky vám, dobře. A jak vám se líbí v Grabu? Dobře se tam žije, viďte?“

„Dobře, pravda, ale při tom fádně. Taková krásná Sibiř to je, na pohled ráj, ale přece jenom jako místo pro vyhnance. Živé duše tam nespatříš kromě vojáka. Smutno je člověku, nudno, ukrutně dlouhá chvile. Přišel jsem aspoň na skok sem, abych trošku okřál z té mizerie. A co nového na Čemerně?“

„Nic nevím, gospodine.“

„Chodíváš do kantiny k Rubinovi?“

„Málo. Čifut Mordche Rubin už není jako býval, zpychl, výdělky udělaly z něho pána. Už neprosí, jako před nedávnem prosíval, teď už se naučil poroučet. Osmane nebo Turčíne, dodej mi tam a tam kůže. Platí mi za ně, co chce —.“

„A ty posloucháš a dodáváš?“

„Poslouchám neposlouchám. Nikdo jiný teď ode mne kůží nekoupí v celé Bosně a Hercegovině, všechno dostal do pazourů Mordche. Kde který široko daleko řezník, každý mu dodává. Z Mordche Rubina už je pomalu bohatý čifut, už je mu malou kantina na Čemerně, ohlíží se po větším obchodě, uchycuje se prý až v Sarajevě. Dobře, tuze dobře to umí Mordche.“

„A co Malkah?“ pojednou se otázal nedočkavý Florian.

„Malkah — Malkah,“ sklesle zahlesl Osman, a staré nezahojené city jakoby ho zabolely. „Je stejna, nikdo jí nerozumí — vy snad jí rozumíte více než kdo jiný, gospodine. Slečnu teď dělá, strojí se.“

„Snad aby se líbila důstojníkům?“ žárlivě vyhrkl poddůstojník.

„Snad, nevím, nerozumím. Běhají tam všichni jako blázni, ale ona se jim někdy všem ani neukáže. Byl tu předešle vysoký důstojník s mladým pobočníkem, prohlíželi si Čemerno, budou tu prý stavět kamenná kasárna. Ten mladý byl prý z panského rodu a boháč veliký, za každým krokem rozhazoval desítky. Viděl ji, Malku, a tisíc zlatých jí dával za polibek.“

Četařem prudce zalomcovala ta choulostivá zmínka.

„A co Malkah?“ otázal se rozechvěle. „Prodala se?“

„Řekla mu, aby si to vyjednal s bratrem —.“

„Kramáři nestydatí — a Mordche?“

„Mordche svoloval hned — ke všemu byl by svolil za tolik peněz. Ale když se svým souhlasem přistoupil k sestře, ona mu plivla do tváře.“

„Dobře mu udělala, špinavému kuplířovi — hrdlo mu měla rozdrtit, oči vyškrábat z důlků! Špatný člověk je tenhle Mordche, matku, sestru, ženu, vlastní ženu nebo vlastní dítě by dal každému světoběžníkovi za peníze. Proč jenom země nosí a slunce svítí na takového bídného padoucha! Co důstojník?“

„Nabízel dva, tři tisíce — pak ji nutil, aby si sama určila, kolik chce —.“

„Jen za ten jediný polibek?“

„Nevím — snad jenom za ten jeden polibek. Ale nepochodil, odvrátila se od něho a již se mu neukázala — chodil prý pak ještě dlouho jako zmámený kolem kantiny.“

Odmlčeli se na minutu, a Osman opět jakoby upíral roztěkané zraky do pozadí kuče.

„Co tam pořád máš, Osmane?“ s úsměškem se zeptal Florian, ač tušil, že tou otázkou se odvažuje příliš nebezpečné hry.

„Nic — co bych tam měl, ničeho tam není, člověče,“ opět téměř drsně odpovídal mladý řezník.

Směje se Florian již se zvedal řka, že se tedy sám podívá.

Avšak Osman ho zadržel a mírně ho tiskl, aby opět usedl.

„Seďte ještě, gospodine,“ pravil měkčeji, „jen usedněte, svařím vám trochu kávy.“

Nahýbal se přes usednuvšího četaře pro dvě plechové konvičky, a četař určitě slyšel, jak divoce Osmanovi buší srdce.

„Svař tedy kávu,“ pravil a zadíval se do doutnajícího ohniště. Jak schyloval nad ně hlavu, měl dojem, že teď dopadne mu na ni smrtelná rána, nebo že za ním zahřmí výstřel, nůž projede mu hrudí, měkký, ale pevný vlněný provaz zadrhne mu hrdlo.

„Dělej, dělej!“ pobízel Osmana, neboť se mu zdálo, že to vaření tenkráte trvá nekonečně dlouho.

Ustavičně něco ho nutilo, aby se ohlédl, ale každé hnutí jeho ostražitě sledovaly Osmanovy záhadné oči.

Mohl by sice vstáti a odejíti, ale pustí ho nyní svobodně z kuče, když nezatajil svého podezření? Zdálo se mu, že nyní skutečně jest v té lví tlamě a že stačí jediný pohyb, jediné stisknutí, aby po něm bylo veta.

Probudil se v něm však starý Florianův vzdor a lehkomyslnost.

„Ať vidí Osman a kdokoli ještě je tady v té kuči, že nejsem žádná sketa — teď jim tnu do živého,“ rozhodoval se a robě rozechvělými prsty papirosku, vyhrkl, upřeně se dívaje na Osmana:

„Víš-li, brate Osmane, že jsem prve našel pandura Jovana Panteliče viset na té bukvě?“

„Na které bukvě?“ jakoby se ulekl Osman.

„Nu, na té, jako bys nevěděl, jen se tak nepřetvařuj, člověče! Hahaha, komedii si tu druh druhu hrajeme, schováváme se jako malé děti, já, ty a kdo je tu ještě kromě nás dvou v kuči!“

Nyní již určitě cítil v nejbližším okamžiku očekávanou ránu. Místo ní však Osman vzal ho měkce za ruku a zažadonil prosebně:

„Nemluvte tak, drahý gospodine. Pojďte ven — vyjděte se mnou, zdá mi se, že troubí na poplach na Čemerně — pojďte se podívat, prosím vás snažně!“

Florian se zasmál hlasitě, ale již se zvedal a protahoval se.

„Teď, teď!“ šlehlo mu hlavou, i postřehl, že také za ním něco se pohnulo. Dodal však ledabyle: „Jak chceš, Osmane. Nic sice netroubí na Čemerně, ale já jdu ochotně s tebou, já tobě věřím víc, než ty mně, brate.“

Stále drže Floriana za ruku, Mohamedán s ním vyšel z kuče a vedl jej zpět až na kraj lesa.

„Ne — mýlil jsem se,“ oddychl si, „pojďte zas, dobrý gospodine, ke mně, popovídáme si, zahraji vám na gusle, zazpívám — třebas až do rána vám budu zpívat, přejete-li si. Pojďte, gospodine!“

Vrátili se do kuče, a Osman hbitě hodil na žhavé oharky několik kusů suchého dříví. Znova přistavil na uhlí konvičky na kávu a rozpovídal se. Jak se četař pořáde má, jak často vzpomínal na něho a pravda-li, že před chvílí našel oběšeného Jovana Panteliče?

„Pravda, Osmane, ale zle bude, to se nemělo stát. Už byl všude pokoj, po povstalcích ani památky, hněvu a pronásledování nebylo, a teď zas povstalci pokazí všecko, na novo se to začne. Což stál ten chlap za to, takový nicotný, mizerný pandur Pantelič?“

Osman již měl v rukou gusle. Upravuje obloukovitý smyčec, zavrtěl hlavou a řekl krotce:

„Žádní povstalci, to nebyli povstalci. Pandur chtěl okrásti Mordche Rubina, chtěl se toho odvážit s Ledrou a Chomiakem. Mordche má teď mnoho peněz na lůžku pod slamníkem, mnoho, velmi mnoho, shromažďuje je, kde může, aby začal v Sarajevě ten veliký obchod. Ledra a Chomiak byli by snad kradli, ale pandur byl by zabíjel, věřím, jsem přesvědčen, že by byl při tom zabil Malku.“

Přejel smyčcem po guslích, naklonil na stranu hlavu a dodal důvěrně:

„A vy, gospodine, prosím vás, o tom s nikým už nemluvte.“

„Proč?“

„Neradno o tom mluvit. Co se stalo, stalo se, nemohlo být jinak. Jovanovi se dostalo, čeho si zasloužil. To tak bylo, milý gospodine. Jovan byl by zabíjel a loupil, a pak by se to svedlo na naše lidi. Podřekl se v opilosti, co hodlá učinit, slyšeli ho naši, když se umlouval s těma dvěma vojáky. Měl jsem je oba rád, Chomiaka i Ledru, ale bojím se jich nyní, zlí jsou, nebezpeční, jim je potěšením otrávit někomu život. Řekněte Chomiakovi, aby zabil někoho, a on zabije a bude se tomu smáti, že učinil něco zábavného. Srdce nemá ten ani onen pro nikoho, leč snad pro vás — ano, vy byste u nich mohl dělat zázraky, vás by poslechli. Eh, nemluvme již o tom, co se událo, bylo spravedlivo, každé svědomí může nad tím směle zůstati čisto.“

„Nad tou vraždou, Osmane?“ podivil se četař řeči toho mírného, citlivého člověka.

„Co vražda, proč vražda, milý brate? To nebyla vražda, to byl zasloužený trest — ah co, pijte raději, tu máte dobrou kávu — jen vezměte z ruky poctivého člověka.“

Podal Florianovi koflíček s černou kávou a přišoupl plechovou krabičku s drobnými kousky cukru. Potom zase přiložil na ohniště, tabák a papírky položil na trámec vedle hostě a chopil se gusli.

Zpíval své nekonečné hrdinské i milostné písně, a když opět, významně se dívaje na Floriana, spustil o mladé krásné ženě jako noc hlubokých očí a jako havran černých vlasů, která snila své luzné, ale beznadějné sny daleko, daleko po boku ohavného bratra, hlas neobyčejně mu změkl a slzy mu stékaly po tvářích.

„Osmane, ty stále ještě miluješ Malku,“ vyrušil ho četař.

Osman ustal na půl minuty, odtáhl pravici se smyčcem od gusli a pak nesměle se zardívaje přikývl.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

A. PIKHART:

ROZKVÉTAJÍCÍ SOPKA.

Časová vzpomínka.

Poslední dobou, kdy se španělská státní loď ocitila ve vlnobití tak vzbouřeném a divokém, že nastávaly chvílemi obavy o její existenci, byly neúplné, oklestěné zprávy ze Španěl prošpikovány jménem města, jež lze právem označiti titulem, který jsem postavil v čelo tohoto článku. Všude Barcelona a zase Barcelona. A Barcelona a Katalonie jsou tak jedno, jako, řekněme, Praha a království České.

Ve všech těch zprávách se označovaly Barcelona a Katalonie jako mrak, ze kterého burácejí nejprudší hromy a soptí nejdivočejší a nejnebezpečnější blesky.

Pravda, Katalonie a její hlavní město Barcelona jsou »Wetterwinkel« politické pohody celého Španělska.

Podívejme se na ni poněkud blíže.

Připomínám, že nejsem s to, abych podal sebe menší obrázek politický z Barcelony. Je tam tolik různících se stran, že by člověk měl pobýti tam aspoň rok, aby se trochu v nich okoukl...

Především dlužno míti na paměti, že je Barcelona nejpřednějším městem obchodním a vedle Bilbaa prumyslovým ve Španělích. Podnikavý duch domorodého obyvatelstva dovedl město a kraj k rozvoji, jaký byste jinde ve Španělsku marně hledali. Velké námořní spojení obchodní a znamenitý, dávno pevně zakořeněný průmysl (již ve stol. XIII. slynula Barcelona zbrojířstvím a Benátčané, kteří právě zase válčili s Janovany, zajeli si tam r. 1292. pro výborné strojové praky, jejichž pověst byla světová; a při tom si vedli ryze benátsky: sebrali mistrovské výrobky a hned také mistrovské jejich výrobce, a jeli domu), zaměstnává množství dělného lidu. Vyrábí Barcelona zboží bavlněné, plátěné, vlněné i hedvábné, prádlo, krajky a šály, má slévárny, strojírny, továrny na zbraně, bronzy, kameninu a zboží ohnivzdorné i chemické, má papírny, sklárny, továrny na čokoládu, zboží korkové, nábytek, kočáry, výrobu mýdla a pálenky a j.

Poměry dělnictva jsou neurovnány a ve městě, kde už národnostní třenice sytí vzduch elektřinou, a do jehož přístavu volně mohou prouditi rozvratné myšlenky i hlasatelé jejich, není pak divu, že dochází ke scénám, našinci nevysvětlitelným.

Když mne přátelé prováděli po Barceloně, upozornili mne časem:

»Zde hodili před tolika a tolika léty pumu. — S tohoto balkonu vržena puma o Božím Těle do průvodu. — Tady, na Ramble, vybuchla podložená puma před měsícem.«

Při tom jmenovali vždy slušný počet mrtvých a raněných.

Slyšíte fakta, trnete a ptáte se:

»A proč to všechno?... Jaký to má účel?«

»Šířit hrůzu a postrach.«

»A když rozšíří hodně hrůzy?...«

Žádná odpověď —

Ze žádného snad města na světě nedochází tolikrát ročně zpráva o pumových útocích na široké obecenstvo, jako z Barcelony. Pravím zúmyslně »na široké obecenstvo«, neboť pumy nejčastěji vybuchují tam, kde obecenstvo proudí nejhustěji, na př. na tak zv. Ramble, krásné to široké třídě, se stromořadími pro obecenstvo a samostatnými tratěmi pro povozy a p. Puma vybuchne, několik lidí poraněno, ne-li zabito, policie zatkne několik známých firem, které pak odsoudí nebo neodsoudí — a za nějakou dobu bouchá puma někde jinde v nejhustším ruchu.

Vedle tohoto rozvratného, velmi silného a bezohledně podnikavého živlu, který, možno dost, se skládá z množství rozmanitých frakcí a odstínů, jest v Barceloně ještě vládní strana španělská, souhlasící se vším, co vláda zařídí a schvalující každý její krok. Jsou to Španělé, či lépe řečeno Kastilci, neuvědomělí Kataláni, úředníci a pod.

I Karlistův je prý tam hodně, jejich vliv však za normálních poměrů nepůsobí — aspoň v místě — rušivě, protože se více obmezuje na rozněcování zápalu pro pretendenta na venkově, a jak se mi zdálo poslední dobou, na uchovávání dosavadní přívrženecké državy.

Největší význam v Barceloně mají však Kataláni — zde neobmyká slovo to příslušníky ve smyslu národopisném, ale jenom Katalány národnostně uvědomělé. Připomínám, že španělština a katalánština jsou dvě samostatné řeči, od sebe velice různé.

Na vysvětlenou jejich stanoviska třeba tu malé historické exkurse.

Katalonie, slavný kdysi »comtat grand« (slavné hrabství) trvala od jakživa věrně při svých »fueros«, právech a privilejích, které jim králové Kastilští a Aragonští při nastolení slavně potvrzovali, přísahajíce, že »dosavadní řeč ve veřejných aktech, dosavadní způsob vyřizování úředních záležitostí a dosavadní zákony a zvyky« zachovávati budou, a z nezachovávání těchto

slavných slibův se strany vládcův hromadila se zvolna kyselost mezi vládou a Katalonci.

Tak již roku 1640 vznikla proti Filipovi IV. pro nešetření »fueros« vzpoura, ale r. 1652. přece zdolána. System se však nezměnil.

Ve válce o španělskou posloupnost (počátek století XVIII.) počala se Katalonie kloniti k nápadníku španělského trůnu, arcivévodovi Karlu Rakouskému (Karlu III.) proti Filipovi V. V červenci r. 1705. odplul Karel III. za vedení anglického generála Lorda Peterborougha do Barcelony, počítaje, že se obyvatelstvo na jeho prospěch vzbouří. Dne 24. října konal Karel III. slavný vjezd do Barcelony, vyhlášen za hraběte Barcelonského (starý to titul vládcův Katalonie), a celá Katalonie povstala pro něho.

Když však Karel po náhlé smrti Josefa I. Rakouského (17. dubna 1711) zvolen německým císařem, upustil od nároků na španělský trůn, a ač se snažil zachrániti Katalonii podmínkami míru, odešlo rakouské vojsko odtamtud a záhy tam přitáhlo vojsko španělské ujmout se Barcelony jménem Filipa V.

Barcelona byla ochotna otevříti brány, budou-li jí potvrzeny »fueros«. Žádost odmítnuta a veškeré obyvatelstvo — nevyjímaje žen — se chopilo zbraní k zoufalému odboji.

Do města pálilo osmdesát děl a dvacet hmoždířův bez ustání, ale veškery útoky obléhatelův odráženy občanstvem, nade kterým vlál černý prapor s lebkou na znamení, že jsou odhodláni na smrt.

Španělské vojsko nestačilo, a proto přitrhl v červenci roku 1714. vévoda z Berwicku s pomocí francouzskou a po šestinedělních potyčkách se odhodlali obléhatelé k rozhodnému útoku. Před tím ještě nabídli městu dosti výhodnou kapitulaci, že však v ní neslibeno potvrzení »fueros«, odmítli obležení další vyjednávání a chystali se na poslední boj.

Útok provedlo padesáte setnin granátníků a za nimi čtyři prapory pěchoty a šest set pěších dragounů.

Když se probili do města, nalezli všude zákopy a barrikády. S balkonů a oken pršely koule. Na doklad zavilosti boje se uvádí, že bašty sv. Petra jedenáctkrát dobyto a vždy že ji nepříteli zase vyrvalo obyvatelstvo, v němž bojovalo mnoho kněží a žen.

Píď za pídí ustupovali obležení, pokrývajíce půdu mrtvolami svými, a po dvanáctihodinném boji octla se ohromná zřícenina pokrytá mrtvým svým obyvatelstvem a zvaná Barcelonou v moci španělského vojska.

To bylo dne 11. září 1714.

Vítěz zle zpustošil město i kraj.

Filip dal ještě popraviti všechny významnější Katalány, kterých ušetřil boj, zbavil Katalonii všech práv*) i samostatnosti, a od těch dob počal útisk celé té země.

Kataláni jako politická strana usilují o napravení těchto nešťastných poměrů, o nové dobytí práv starého království a obnovení samostatnosti Katalonie.

V jakém poměru jsou jejich síly k těmto velkým cílům, nevím.

Strana je silně prostoupena kněžstvem a vrstvami měšťáckými a nelze proto původ barcelonských pum hledati v ní.

To je tedy obyvatelstvo barcelonské. Čítá tři sta tisíc.

Město, které obývá, je krásné polohou i výstavností.

Polohou proto, že se u rozsáhlého mořského přístavu, stále plného lodí, prostírá, nejprvé v rovině bohatými, výstavnými ulicemi a pak stoupá na výšiny s krásnou vyhlídkou. Dvě výšiny vynikají: tvrz Montjuich a vrch Tibidabo.

Montjuich je pevnost, která nabyla za neklidných dob Barcelony strašlivé pověsti. Do ní zavlékali vítězové zatčené s ulice a tam je (na př. r. 1896 po dynamitovém atentátu v ulici Cambios Nuevos) mučili krutými tělesnými mukami, žízní a j., anebo bez rozsudků a dlouhých okolkův ubíjeli. Takový Montjuich stále stačil, aby ve městě udržoval temperaturu na bodu horečky.

Příjemnějším dojmem působí Tibidabo. Je to vrch, náležitý k první řadě horských pruhův, táhnoucích se od Barcelony k Montserratu, a již samo jeho jméno svědčí o jeho kráse. »Tibi dabo« znamená »Tobě dám« a vztahuje se na slova ďáblova, když vyzvedl Krista na věž chrámovou a ukazuje mu veškeré světské bohatství, řekl mu: »Toto všechno tobě dám, padna-li, klaněti se mně budeš.«

A Tibidabo je do opravdy svůdný!

Před námi široko leží přístav, zamžený do dálky fialově stříbrnavou mlhou, a na něm a za ním v širém moři ruch malých i velkých lodí překvapující. Čecha vždy pichne u srdce, vidí-li u nevelkého národa rozsáhlý, mořský přístav; i zde cítíte, že je ten kus požehnaného katalánského břehu neviditelnými žilami spojen s celým světem, a těmi žilami že se valí do Barcelony zdravá vydatná krev a žíly že odvádějí nadbytečné šťávy tam, kde jich potřebují, a přivádějí blahobyt a bohatství.

Pod Tibidabem velké město, rozechvělé horečkou práce a podnikavosti, a obrátíte-li se směrem od města, naskytá se vám velkolepý pohled na řady pohoří s mystickým Montserratem v dáli.

Město, tak bohaté vzpomínkami historickými, má poměrně málo starých budov. Vzpomeneme-li na několikeré obléhání a kruté dobývání města, ovšem pochopíme. (Dokončení.)

*) Na př. zrušil i universitu, trvající od r. 1430. Obnovena r. 1841.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

TRAGEDIE ČLOVĚKA V NÁRODNÍM DIVADLE PO NOVÉM NASTUDOVÁNÍ. Madáchova »T r a g e d i e č l o v ě k a« vykonala v Národ. divadle již dvakráte zcela svůj úkol a vyplnila před léty slušnou řadu představení. Nevíme sic přesně, proč správa divadla znovu — po třetí — oprášiti dala zažloutlé fascikule této práce Madáchovy, na niž jsou Maďaři tak tuze (snad trochu příliš) hrdi. Obecenstvo přijalo ji také ku podivu chladně; věru škoda, přeškoda té práce i svrchované intelligence, kterou p. K v a p i l vložil do rozkošného, stylově zajímavého insceno-

PROF. A. PAPÁČEK: Z PODKRKONOŠÍ.

vání hry na tak zv. Shakespearově jevišti. Vedle této nové scenerie (kde dekorační aparát omezen je na míru nejmenší) poutalo do jisté míry i nové obsazení hlavních úloh. »Pramatku lidstva« — Evu — hrála sl. N o s k o v á, která svou divadelní chápavostí i pěknými prostředky hereckými dovedla udržeti pozornost posluchačovu i v rozvleklejších passážích dramatu. P. H u r t (Lucifer) měl těžké postavení po výborném předchůdci (p. Želenském); vložil také do prvních scén trochu zbytečného pathosu, ale během bludné pouti s prarodiči ovládl zcela jistě svůj part a dominoval i charakteristickými maskami (připomínám jen Schwaigerovsky podařenou masku kata v »Revoluci«). Sl. Č e r v e n á překypěla trochu gesty i allurami z klassické nádoby. Z obsazení dřívějšího uhájil svou posici p. V á v r a jako hloubavý, nespokojený Adam. —ř.

TRICOCHE A CACOLET NA VINOHRADSKÉ SCÉNĚ. Nic nedovede chudobu novější divadelní produkce veselé lépe charakterisovati, nežli úspěch této staré frašky, jehož byli jsme svědky 12. srpna při premiéře Meilhaca-Halévyho „Tricoche a Cacoleta", příběhu prohnané dvojice podnikatelů, kteří pojem obchodu berou v nejširším slova smyslu od podomního prodeje ší a knoflíčků ke košilím (třebas jen a oko provozovaného) až po stihání uprchlé s milencem manželky bankéře van der Puffa (Tricoche) a jejího zachránce (Cacolet). Děj frašky, které jsme se před 30 lety srdečně smávali — u mnohého staršího diváka (též referenta) byl to as první kus, který v životě viděl — netřeba snad ani doličovati — stačí, prohlásíme-li, že tento obratně nastrojený příběh, v němž není nouze o situace, otřásající bránicemi, o slovní hříčky a podařené vtipy, líbil se ještě dnes jako kdysi, do té míry, že účinkující umělci několikráte odměněni potleskem při otevřené scéně. Z účinkujících osob uvádíme jen čelnější. Znamenití byli p. Charvát, jenž měl i režii, jako Tricoche, a vedle něho p. Hlavatý — Cacolet — obě úlohy jsou velmi těžké a sehrány živě, přiléhavě s vydatnou dávkou vrozeného humoru a individualisujícího

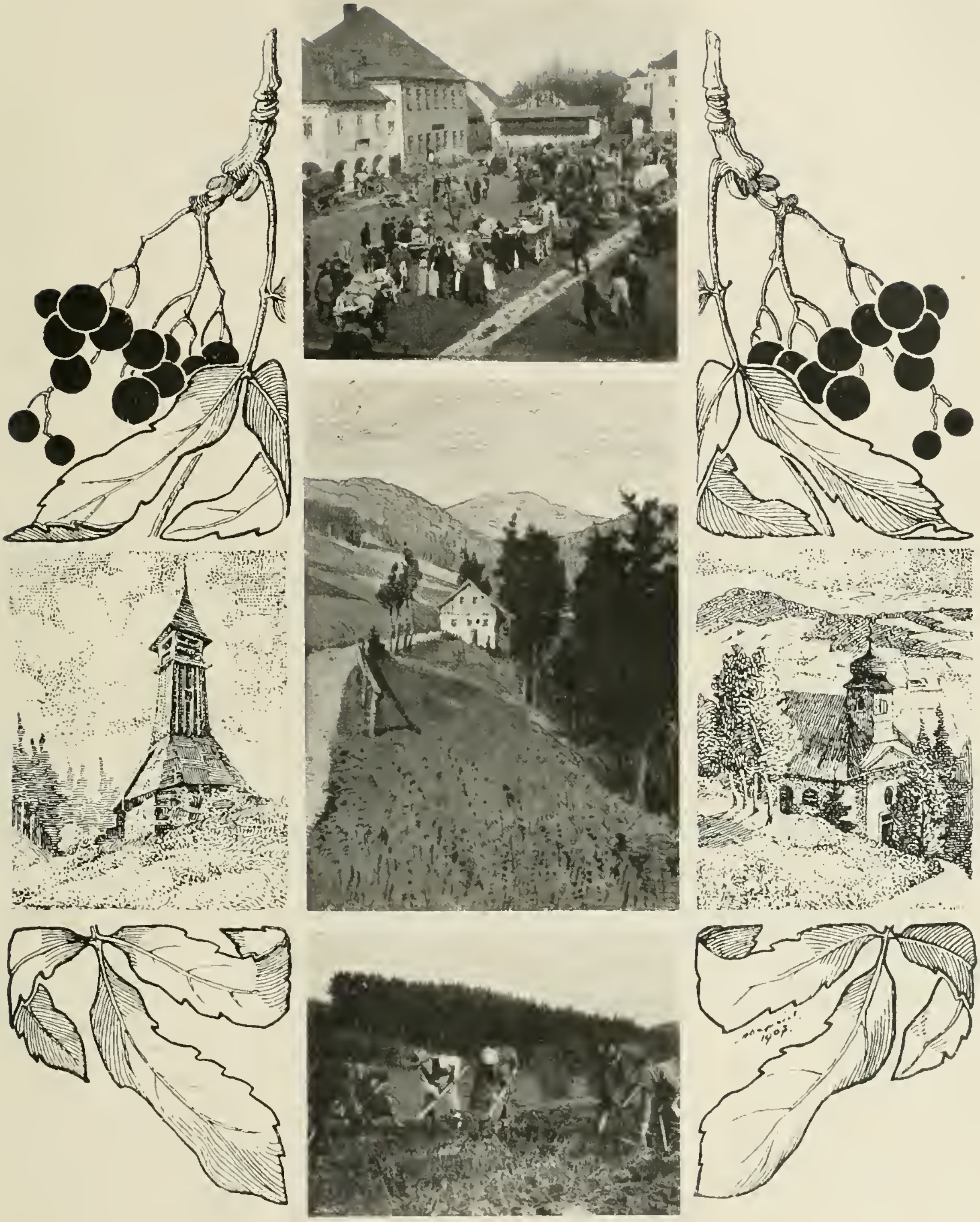

PROF. A. PAPÁČEK: Z PODKRKONOŠÍ.

úsilí (upozorňujeme jen p. Cacoleta, že se berla nosí na straně chromé, ne na zdravé), takže rádi promíjíme oběma poněkud špatnou angličinu a vlaštinu. Vedle těchto hlavních úloh líbila se nám sl. Mayová jako švarná Bombence a i sl. Štěpničková (Bernarda) s p. Tesařem (Emil) jako uhlazení aristokrati, kteří nikde nevypadli z role, ani za choulostivých pro oba herce situací, když mí-

lenci ti náhle mají vystupovati v roli služebných. Pan Dobrovolný akcentoval suše a myslíme dobře svého židovského šlechtice — obchodníka. Z menších úloh zajímala přirozenou, neaffektovanou hrou slečna Machová v úloze komorné sl. Bombence. Hra by snesla místy ještě švižnější tempo. *a - c.*

Z PODKRKONOŠÍ. V krajinu pod »Kokrháčem« vedou naše obrázky — na trh do Vysokého n. J., kde hlavním předmětem obchodu je těžce vydobytý brambor, k staré zvonici ve Víchovské Lhotě, i na cestu vedoucí podle čistých, dřevěných chaloupek na Kokrháč. Při pohledu na pasecký kostelík vzpomínáme Raisových Zapadlých vlastenců — toť jich dějiště, Pozdětín. A co zrak s rozkoší vpíjí se v krásy přírodní, duši sunou se obrazy trudného života malých zdejších lidí, jak nám jej líčí Rais i Stašek, a úzkost všeptává neodbytnou otázku, jak bude dále, dopadne-li na ty pomezní kraje české přece hrozivá ruka, která vztahuje se nad nimi přes pohraniční hory, a zabere-li je tak, jako zabrala krajiny severních Čech.

VRABCI NA STŘEŠE. Humoristické črty. Napsal Frant. K. Hejda. Chce-li se někdo pobaviti po klopotných cestách života a je-li unaven, bez rozmýšlení může sáhnouti po těchto drobných humoreskách Hejdových. Najde v nich dosti zajímavých a veselých zrnek, sebraných na širém, většinou všedním poli života, najde v nich mnoho povědomého a zábavného, co obyčejně uniká zraku mimojdoucích a co neušlo pozorujícím očím Hejdovým, jenž vždycky spíše postřehuje věci veselé než smutné. Humoristické črty jsou psány prostě, zběžně, někdy na pohled nedosti uhlazeně, ale to nebudiž výtkou snahám spisovatelovým. Hejda zajisté nemá při svých prostých Vrabcích na střeše jiných nároků, než pobaviti, ukrátiti dlouhou chvíli, přivésti čtenáře snad rozmrzelého do lepší míry a učiniti ho také veselejším, vedle toho se nevtírá a neunavuje. Je to lehká četba humoristická, která má pro široké vrstvy čtenářů svoji oprávněnost, a není také pochybnosti, že se jim bude zamlouvati.

Vrabci na střeše vyšli v Ottově Laciné knihovně národní. Ds.

Neera: CREVALCORE. Román. Italská spisovatelka Neera má v čtenářstvu českém již svůj ustálený dobrý a vždycky vítaný zvuk. Z prací jejích nejznámější jsou u nás překlady novel Addio a Pokuta, které nejnovější román Crevalcore snaží se předstihnouti vzrušující, mnohdy až odvážnou dramatičností děje. Zejména druhá část knihy, kde ze záhadné postavy markýza di Crevalcore, na pohled slabomyslné a ubohé, vyroste silný, čistý a hrdinný charakter, svědčí o veliké obraznosti a tvořivé síle autorčině.

Rozumí se, že zvláště v líčení duševních hnutí Neera dovede napsati mistrné stránky. Ona však nevyslihuje perem svým jenom nejútlejších a nejdůvěrnějších vlastností ženských, nýbrž se závidění hodným zdarem analysuje také duši mužskou, jak to vidíme v tomto románu. Nepochybujeme, že čtenáři čeští s povděkem uvítají tuto knihu a že hlavní její hrdina, nepatrný Meme, později tak mohutný markýz di Crevalcore, dlouho jim bude tkvěti a oživovati v paměti.

Román vyšel v autorisovaném překladu Václava Jiřiny nákladem F. Šimáčka v Praze. Pan překladatel věnoval práci té uznání hodnou péči s jakou by měly býti všechny překlady opatřovány.

Ds.

SLOVANSKÉ NÁVŠTĚVY v Praze jsou stále častější, a potěšitelno, že nabývají rázu praktického. Hosté navazují styky hospodářské, zajímají se o české umění a vyhledávají sdružení českých spisovatelů i jejich podniky. Myšlenka kulturní vzájemnosti slovanské postupuje pomalu, ale postupuje přece. Věc z nejdůležitějších však, úprava styků knihkupeckých, nějak vázne. Řešení této otázky způsobí mnoho starostí, ale skutečné, trvalé duševní vzájemnosti bez něho nebude.

Jindřich Š. Baar: POSLEDNÍ Z RODU SEDMEROVA. Román. Po nové knize nebo povídce tohoto vážného spisovatele vždy rádi sáháme. Býváme již předem přesvědčeni, že nám podává práci nejenom poutavou svým dějem, nýbrž i hlubokou a vůbec dobrou, neboť literární žeň Baarova vždy vykazuje klasy vydatného, těžkého zrna. Román Poslední z rodu Sedmerova nás v očekávání našem nejen neklame, ale utvrzuje nás v úsudku, který jsme si o literárním tvoření Jindřicha Š. Baara učinili. Líčí nám v něm autor zápasy intelligentního rolníka, jehož úkolem životním bylo povznésti rodnou obec k duchovnímu i hmotnému blahobytu a státi se ve společnosti lidské platným, účinným faktorem. Avšak malichernost, neupřímnost té společnosti právě tak jako nevraživost a závist sousedů srážejí jej udolaného s oné ušlechtilé dráhy a ubíjejí v něm všechny dobré cíle a snahy.

Cenný společenský román tento jest psán tak působivě a přesvědčivě i s takovými sympatiemi k hlavním jeho osobám, že čtenář takořka dychtivě přečítá stránku za stránkou a když dospěl ke konci, znova vyhledává jednotlivých kapitol a stran, aby si je opět přečetl. Kterému spisovateli se podaří dobýti si takového zájmu čtenářova, tomu o úspěchu práce netřeba míti pochybností.

Román Poslední z rodu Sedmerova připsán jest tklivým věnováním památce zvěčnělého přítele autorova Adolfa Kotrby. Kniha vyšla nákladem V. Kotrby v Praze. *Ds.*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Da — nemohu za sebe, však to znáte, gospodine,“ a již zase spustil zpěv a jednotvárnou hudbu.

„Znám,“ přisvědčoval četař, „ba že dobře znám, milý brate, já taky jako ty miluji beznadějně.“

Mohamedán jen kýval hlavou, že ví, že rozumí, a pohledem se snažil potěšiti četaře. Spustil pak píseň veselejší, a skutečně brzo se mu podařilo povyraziti Floriana. Poddůstojník znal trochu tu píseň i dal se také do zpěvu, hlavou při tom sem tam do volného taktu klátě a polykaje cigaretku za cigaretkou.

Na konec byli oba docela veselí, Florian až sršel rozmarem a vtipy. Zkoušel také hráti na Osmanovy gusle a zpíval píseň o rozkošné mladé Židovce, která milovala mladého, chudého křesťana, ačkoli měla přebohatého manžela. Ale ten manžel byl ošklivý, nechutný a špinavý lakomec, který zaslepen penězi nic nevěděl o její kráse a ani slovíčka nedovedl jí pověděti o lásce.

„Dobře jste zpíval, dobře to umíte, gospodine,“ pochvaloval si řezník, a poněvadž mu to bylo již příliš dlouho, bral četařovi gusle z rukou. Opakoval jeho píseň, a nevyrovnal-li se mu hlasem a vůbec uměním pěveckým, hrál za to značně lépe na gusle.

Ani nepozorovali, když se rozednívalo. Daleko byly za nimi poslední události, vražda pandurova jakoby se byla udála již před sto lety a na místě sto mil vzdáleném, tak jim to již bylo cizí a lhostejno. Vědomí spáchaného zločinu Floriana ani Osmana netlačilo, bylo pokojné, jakoby dosud nebylo překročilo neposkvrněných prahů nevinnosti.

Tak je nalezla před samým východem slunce patrola, obstárlý četnický strážmistr s pandurem a třemi myslivci. Upachtěni celonoční potulkou po okolí zapadli k Osmanovi, aby si odpočinuli.

Od těch četař Florian se dověděl, že včera večer před odchodem na lůžko podplukovník Fekete ještě se rozmyslil a poručil, aby čtyři patroly neprodleně se vydaly na čtyři světa strany a pátraly po pachatelích Jovanova oběšení.

„A našli jste něco?“ ani sebe méně vzrušen otázal se četař.

„Čerta starého jsme našli!“ nevrle zavrčel uplouhaný strážmistr. „Vlastně přece něco jsme našli — vašeho poručíka z Grabu. Omeškal se prý kdesi u Crného Potoka za kamzíkem a za tmy zabloudil a spadl v lese do bystřiny. Živou mocí patrola jeho nemohla ho dostat ze srázné tůně, pstruzi ho již žrali.“

Pohovořili ještě o Jovanu Panteliči a všichni kladli na příliš lehkou váhu tu vraždu. Smrt Jovana Pantelića jich neznepokojovala ani dost málo, naproti tomu povážlivější byla myšlenka, že opět se ohlásili povstalci a k tomu tak docela na blízku.

Jakoby byl kdo ví jak té věci rozuměl, strážmistr posléze, již ve dveřích, když byli na odchodu, vysvětlil, proč vražda vznikla, kolik bylo pachatelů, nic více a nic méně než tři — dva pandura chňapli a drželi, kdežto třetí mu dával smyčku na krk a druhý konec provazu přehodil pak přes peň stromu — a na vlas také již věděl, kudy upláchli. Bylo to lesem mezi Čemernem a Braičiným Lazem na zcela blízkou Černou Horu. Tam jsou nyní, tam bezpečně se skrývají, darmo je honit. Ale když ti tam vojenští mudrci na Čemerně mají docela jiný rozum — tuze krátký na starého četnického strážmistra!

Když odešla patrola, vydal se od Osmana také četař Florian. Dříve ještě požádal hostitele svého o vodu a o ručník, umyl se, oprášil, jenom boty neměl čím vyleštiti, poněvadž Osman nosil pouze opánky, a v kuči jeho nebylo ani mrvy toho, co by se mohlo nazývati leštidlem. Upravil se tedy dosti dobře i bez leštidla, knírky nakroutil, dal s Bohem řezníkovi a šel.

To, co věděl Osman i četař, bylo tajemstvím jich obou, a rozumělo se samou, že mají o něm pomlčeti. Nebylo potřebí, aby Osman znova připomínal Florianovi mlčení — to, co četař slyšel, tušil a čeho se domýšlel, bylo dobře utajeno na dně jeho duše.

A podivno, Florianovi ani nepřipadlo, aby se díval na mladého mohamedánského muže jako na účastníka zločinu, a třebas Osman k účastenství onomu takořka se mu přiznal, poddůstojník spatřoval v něm přece i dále dobrého člověka, muže neobyčejně měkkého srdce, mravného a jako dítě krotkého poctivce.

Tušil sice, že mu Osman nepověděl skutečné příčiny, proč byl nad pandurem Panteličem vyřčen krutý ortel. Což pak by se kdo staral o Mordche Rubina, aby nebyl okraden, a bral si na zodpovídání život člověka, který teprve měl se státi lupičem a zlodějem! Jediný snad Osman z obavy, aby nebylo ublíženo Malce, byl by podnikl něco na odvrácení loupeže, ale aby jenom proto se odhodlal zločinu, to bylo neuvěřitelno.

Pravdě nejpodobněji přátelé Osmanovi v nestřežené chvíli prořekli před Jovanem něco — buď to bylo obvyklé jalové povídání anebo snad to byl projev jejich spiknutí — a pandur, jakým již byl, dobýval z nich, čeho se dalo, při tom ustavičně jim hroze udáním. Pak arci to, co včera večer se událo, bylo by úplně vysvětlitelno, a četař Florian bez dlouhého mudrování uznával, že za takových okolností bývá nejlépe nebezpečného člověka se zbaviti, odstraniti jej, umlčeti v něm navždy všecku zradu.

S takovým přemítáním opustiv kuču Osmanovu ubíral se ke kantině Rubinově. Bylo asi šest hodin, všechno okolí bylo již zaplaveno vřelým sluncem. V obou vojenských barácích budíček byl již dávno odtroubеn. Od Kljuty vracela se jiná patrola, která také po celou noc hledala pandurových vrahů. Nenašla jich, ale za to dopadla na cestě mladíka, který byl ve velikých nesnázích, když měl pověděti, kde byl a kam jde.

Patrola ho sebrala a již jako vraha vlekla s sebou na Čemerno. Cestou mladík poněkud rozvázal, a vysvětlilo se, že byl až v Kljutě u vojáků s pašovaným tabákem, a to právě asi ve chvíli, kdy za Čemernem našli na bukvě pověšeného pandura.

Ale to mu zatím nepomohlo. Vojáci ho lapili, proto ať aspoň něco podezřelého dovedou na Čemerno, tam ho pak bez dlouhého protahování pustí domů. Uvidí, jest-li ostatní tři patroly budou míti takovou kořist!

Za chvíli četař Florian byl opět před kantinou Rubinovou. Když se k ní přibližoval, Mordche přede dveřmi právě se myl z plechového umyvadla a prskal při tom jako poděšený kocour.

Pozdravili se, bylo však znáti, že časná návštěva Florianova není obchodníkovi vítána.

„Cože tak časně, pane četaři?“ kysele se zeptal Mordche.

„Na číšku rakije není nikdy ani pozdě ani časně, to by měl vědět každý, kdo ji prodává.“

„Tedy prosím, jen račte,“ zval kantinský, vpouštěje před sebou četaře. „Je tedy libo sklínku rakije?“

Florian nejprvé se rozhlédl po kantině. Všechno tam bylo tak jako naposledy, špinavý pult, špinavá lavice, očazená svítilna a hromady zboží — pak ty svůdné, tiché dvéře k přístěnku. Jediný Mordche Rubin o poznání se změnil, narovnal se totiž poněkud ze své shrbenosti a také trošku ztloustl.

„Nic, zatím nic,“ odmítal Florian nabídnutý nápoj, „chci s tebou a s Malkou mluvit za jinou, důležitější příčinou, nežli je ta otravná rakije. Včera jsem již proto přišel, ale tys nechtěl vpustit přítele, Mordche!“

Obchodník nerozhodně se zašklebil a pokrčil rameny.

„Víte, že po deváté nesmím. Přísně zakázáno otevřít kantinu a hostit některého pana vojáka —“

„Dobře, ať je tomu tak nebo onak, přišel jsem vám to povědít tedy dnes — zavolej Malku.“

„Malkah dosud spí.“

„Nevěřím, nechce se jí už na oči nepatrného četaře,“ rozčiloval se Florian, „a kdyby sebe krásněji spala, vzbuď ji — musíš ji vzbudit! Co vám chci říci, týká se vás a vašich peněz — slyšíš, Mordche?“

Překvapený Mordche Rubin vypoulil na Floriana bledomodré, jako nevěřící oči, ale když viděl poddůstojníkův vážný a naléhavý pohled, šeptl něco, přikývl a plíživě se provlekl malo pootevřenými dveřmi do přístěnku.

XXXVI.

Mordche vrátil se hned, jen co Malce šeptl několik slov, a za krátko vystoupila také jeho žena.

Byla oděna ve vkusném, novém županu, a upravený účes její prozrazoval, že nespala, jak tvrdil Mordche. Florianovi zdála se v panském úboru hned mnohem krásnější, ale zároveň již také vzdálenější.

Ano, z Malky, kterou do nedávna pokládal za chudobnou židovskou dívku, stala se milostpaní, žena zámožného obchodníka. Doba nedostatku, strádání, sebezapírání a skromnosti patrně rychle mijela. Bylo to viděti netoliko na zevnějšku obou těch manželů, ale také na jejich vzezření, zejména na očích, které nyní u Rubina dívaly se již sebevědomě a s nemalou dávkou smělosti.

Ostatně bylo to zjevno také z jeho řeči. I před Malkou chtěl teď hráti úlohu povýšeného nad ni a jak mohl uplatňoval v ní vědomí, že pouze on, jeho chytrost a práce, učinila z nich jiné lidi. Proto, když nyní vešla do kantiny Malkah, Mordche neprodleně se obrátil k Florianovi.

„Pane četaři," pravil určitě, se známou židovskou hladkostí, „aby bylo jasno mezi námi — neračte mne pokládat za zdejšího člověka a netykejte mi. Já vám vykám, vykejte mi taky, vždyť přece nejsem nic horšího než-li vy. A neříkejte mi pořáde jenom Mordche, Mordche, říkejte mi Rubine — prosím vás za to."

Florian byl by ho nejraději za to připomenutí udeřil do tváře. Ale přemohl se, pohrdavě změřil obchodníka od hlavy až k patě, jakoby chtěl říci: To je drzost — on že není nic horšího než já, ten bídák a padouch lotrovský, který by za hrst peněz prodal každému poběhlíkovi svou ženu! Ale řekl jen trochu posměšně:

„Tedy netykat a nejmenovat Mordche — prosím, rádo se stane! Ale rád bych jen věděl, bylo-li v tom něco zlého, řekl-li jsem po přátelsku, po sousedsku: Poslouchej, podívej se, dones vína, Mordche."

Mordche se ušklíbl.

„Bylo to zrovna tak," pravil a slabě se zachechtal, „jako kdybych já vám byl říkal: Poslouchej, koukej, sedni si, Josef."

Nyní Florian měl dojem, že již opravdu musí Rubina uhoditi přes ústa, která se mu pojednou zdála nadmíru prostořekýma, při tom však bezděčně ozvalo se mu v hlavě doznání: Měl jsi se jen opovážit, mi tak říkat a tykat, já bych ti byl dal, já bych tě — "

Ale vytrhla ho Malkah.

„Pan četař nám chtěl něco důležitého povědět," ozvala se a přísně se podívala na manžela.

„Ano, pan četař je tak laskav a chce nám něco tuze důležitého povědět," opakoval po ní Mordche, a v slovech i pohledech jeho jevila se netrpělivost „Prosím, pane četaři — copak bylo libo?"

„Ještě jsem přece ani nepozdravil milostpaní." pravil četař kousavě, „ruku líbám — má úcta!"

„Má úcta," chladně odpověděla Malkah.

Za to Mordche utkvěl na poddůstojníkovi překvapenýma očima.

„Co vás to napadlo, pane četaři — jakpak to říkáte Malce?"

„Nemám-li vám už říkat Mordche, smím vaší ženě tím méně říkati Malkah, není-li pravda, milostpaní?" řekl opět jízlivě, a již zase byl svým starým popudlivým, kousavým Florianem. S nepokojným potěšením pásl se na rozpacích Rubinových, ale pozoroval při tom, jak Malkah zůstává stále nevzrušenou a chladnou. Když na něho upřela vážné, tázavé oči, zmizel jeho posměch.

„Dovolíte, abych usedl?" pravil změněným hlasem a vrhl se na lavici, zády opřen o stěnu, jak obyčejně sedával. Ruka bezděčně sáhla po pouzdru s tabákem. „A třebas mi dejte sklínku vína," dodal s přízvukem, jakoby tam seděl již docela jiný člověk, než který do kantiny vstoupil.

Mordche nalil čtvrtku vína a mlčel, nevyptával se již, proč četař jmenoval Malku milostpaní. Zná jeho tajemství, prohlédl ho nepochybně, snad něčím se prozradil — co na tom! Nyní již skorem na dobro minula příčina, proč ženu svoji zapřel, naopak, teď nadcházela chvíle, kdy se jí bude pyšniti nikoli jako sestrou, ale již jako svojí ženou.

„Smíme prosit?" ozval se po chvilce Mordche, když mu četař příliš dlouho nezačínal.

Florian usrkl vína, podíval se na Rubina i na Malku a zvláště na ni utkvěl dlouhým pohledem.

„Přišel jsem vám říc, že běží o vaše penize a snad také o váš život."

Mordche se ulekl.

„Jak to, prosím? Kdo myslí, že máme peníze, a kdo by stál o náš život? Co by z toho měl?"

„Co má kdo z toho, že oběsil pandura Jovana Panteliće?" řekl na to četař.

Obchodník nemohl potlačiti zjevného zachvění a zároveň zbledl.

„To nemůže být, prosím," řekl jako nuceně, neopravdově, „vždyť jsme chudí, neškodní lidé, nikomu jsme neublížili, nic si na nás nemá kdo co vzít. To je nějaká mýlka, pane četaři, věřte mi, že mýlka."

Nicméně když Florian jakoby váhal a hned neodpovídal, dodal starostlivě:

„A kdo vám co řekl o takovém úmyslu, prosím? Kdo ví co o našich penězích — pří, copak jsem boháč?"

Florian již se uklidnil a nyní mnohem pokojněji se díval na Malku. Oči její jakoby mu pravily: Nezahrávej si se mnou a mluv. A jsi dosud ten zlý, urážlivý, již nemilující, vrtkavý četař Florian?"

Proto se naklonil mezi schýlené hlavy manželů a pravil mírně, přesvědčivě:

„Povím vám to otevřeně, jak na poctivého člověka se sluší. Včera jsem zúmyslně přišel z Graba, abych se podíval k vám a zvláště abych viděl, hněvá-li se na mne pro ten poslední odporný výstup zde" — a nevěda nyní, jak ji pojmenovati, výmluvně se podíval na Malku a pak jako nesměle dodal: „paní. Před samou cestou jsem se dověděl, že zlí lidé se strojí na vaše peníze, tuze zlí lidé, kteří by se neostýchali sáhnouti vám při tom třebas i na život. Máte prý mnoho peněz, uschovaných zde v tom přístěnku — pod slamníkem —"

Mordche Rubin téměř ztrnul, jako vymrštěn se vzchopil a skočil ke dveřím, vedoucím do ložnice.

„Jen se podívejte, pane Mordche Rubine", usmál se Florian, „jsou-li dosud tam?" A když Mordche za půl minuty se vrátil, vesele dodal: „Pak mi ještě říkejte, že jste chud, že nemáte žádných peněz!"

Mordche Rubin se třásl po všem těle.

„Věřte mi, že jsem stále ještě chudý člověk. Co je pár zlatých, stržených od pánů vojáků? Nejsou ani moje, odevzdati je musím za odebrané zboží."

Četař Florian zamítavě mávl rukou, že mu již po těch věcech nic není.

„Ať jste chud nebo bohat, pane Mordche Rubine," pravil klidně, „mně je to lhostejno. Ale chodíval jsem nadmíru rád k vám, do této kantiny, těšilo mne v této zastrčené samotě, uzřel-li jsem někdy paní. Vás jsem nikdy neměl upřímně rád, řeknu vám to přímo, ale bývalo mi dosti příjemno ve vaší blízkosti. A ještě dříve, než jsem poznal paní, uznával jsem se za jakéhosi protektora, nebo, je-li vám to mnoho, za jakéhosi ochránce nebo strážce nad vámi. Vy jste sice pan Mordche Rubin, který by mne docela chladně odkopl, jakmile by poznal, že mu do mne již nic není a že bych mu mohl překážet, ale já jsem četař Josef Florian, který si dovede ceniti slova přátelství a zůstane oddaným přítelem třebas jenom za jedinou milou vzpomínku."

Ta poslední poznámka náležela Malce, a ona jí porozuměla.

Pozvedla hlavu a z blízka upřeně se podívala do Florianových modrých, nyní zkrotlých očí.

„My jsme vám také vděčni za vše, co dobrého a milého pro nás cítíte," pravila, a v očích jejích zablesklo se něco výmluvnějšího než byla její slova. Prodlévala na Florianovi tím dlouhým, prolínavým pohledem, kterým vnikala až na dno jeho duše a vynášela z ní na světlo všechno jeho utajované cítění.

Chvěl se pod jejím mocným pohledem, jako omámený dával se ovládati kouzlem jejích zřítelnic. Už už se mu zdálo, že se neudrží a že se musí vrhnouti před ní na kolena. Tak krásná byla, tak milá, tak shovívavá a při tom zase tak svůdná a opojná jako sladké víno!

Vyrušil ho z toho opojení stále ještě ustrašený Mordche.

„Pan četař je chytrý pán, pan četař ví všecko — prosím, račte odpustit prostořekému člověku. Pan četař Florian ví, že Malkah není moji sestrou, a nepoví, pan četař ví, když nám chtějí ublížit zlí lidé, a poví, varuje nás — skutečně nevím, jak bychom se měli odvděčiti za tu šlechetnost. Malko, prosím tě, buď tak laskava, připrav panu četaři Florianovi trochu kávy — neračte po ránu zamítnout, prosím."

Ale Florian zamítl. Když Malkah se zvedala, zadržel její ruku a vroucně ji tiskna prosil, aby jen zůstala.

„Doušek vína mi úplně stačí, díky. Minuly již doby, kdy jsem si směl takto dát uvařiti kávu. Ostatně ani není kdy, co nevidět zas půjdu."

Mordche Rubin byl by rád zvěděl něčeho určitějšího o chystané krádeži. Dolehl proto úlisně na Floriana, aby mu pověděl podrobnosti, a byla toho žádostiva také Malkah.

Netroufaje si prozraditi Osmana, četař tedy vymluvil se na pandura Jovana. Ten prý mu včera v Grabu v opilosti vypravoval, co Mordche Rubin má peněz, že o nich vědí někteří lidé a že se mu na ně strojí.

„A neřekl kteří, pane četaři?" vyzvídal uděšený Mordche.

„Neřekl, nechtěl říci, bylo to jeho tajemstvím. Byl by snad až po činu prozradil zločince, aby dostal odměnu nebo aby si dobyl uznání za svou povinnost. Tak to je, a proto nyní pozor na ty tisíce, pane Mordche Rubine, uschovejte si je na jiné místo. A má pravdu podplukovník Fekete, abyste zavíral již o deváté kantinu, zabedněte ji pokaždé dobře a zataraste také ložnici. Ostatně — znám tady všechny zlé lidi, kteří by byli takového skutku schopni a přičiním se u nich nějakým vhodným způsobem, aby vás neznepokojili. Hodím mezi ně zprávu, že jste zakoupil velký obchod v Sarajevě a že jste již do posledního krejcaru odnesl odtud všechny svoje peníze."

Pojednou zmlkl, hlas jeho zvážněl a až nápadně se ztišil a poklesl.

„A kdy," zeptal se s malým chvěním, „kdy, když už o tom mluvíme, hodláte se odtud stěhovat?"

(Pokračování.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

Což mohl kdy mysliti, že ona, krásná žena, královna, se schýlí někdy k němu, aby polibkem mu rozzářila duši tonoucí ve stínech pochyb? Promluvil nyní jen několik smělejších slov, jež mohly jí prozraditi jeho neobmezenou božskou úctu k ní, ale i lásku nejvroucnější a nejčistší, jaká se kdy zrodila v milujících prsou. Rázem byl sražen s výše, v níž domníval se trůniti. Královna jej pouze zahrnula laskavostí, že jeho slova byla holdem její nedotknutelné krásy. Její hněv dával mu jasně na jevo, že jen jednu milost mu dovolí jako otroku: že smí opěvati a obdivovati její krásu, ale nikdy že se nesmí odvážiti zatoužiti po ní, po její lásce. — Neboť jen letmo se zmínil o Aktaionovi, jenž zíral na božské tělo Artemidino, a již pokrylo se čelo její mrakem, nevolí nad jeho smělostí — Nebylo to jasnou odpovědí, že i jeho by stihl strašný trest? Nebál se trestu, ale proč slyšeti zřetelné odmítnutí, proč měl býti zahrnut opovržením, když vše to četl z jejích zraků, jež dříve tak měkce zářily?

Mimoděk zaplály jeho oči hrdostí. Není otrokem, ač ona je královnou! A náhlý ten blesk hluboce ranil královnu, která si jej vysvětlovala zcela jinak. Oči její zasršely nyní již zjevným hněvem a vzkřikla:

— Příliš smělé myšlenky letí tvou mladou hlavou! Tvým štěstím, že nikdo není svědkem mého pokoření, neboť pak musela bych tě ztrestati, jako kdysi Artemis ztrestala drzého Aktaiona! Jdi!

Odpověděl hrdě, nyní již pevným hlasem:

— K tvému přání jsem přišel, královno, vyplním i toto. Jdu!

A silnou rukou se chopil záclony a zmizel za ní, zatím co královna zůstala chvíli jako ohromena státi a pak klesla na odpočívadlo a obě ruce přitiskla na bledý obličej. Srdce jí bušilo nad nesmírnou pohanou, kterou jí zahrnul. Neřekl určitě, že ona sama mu dala svolení k smělosti tím, že ho k sobě zavolala?

Byla zdrcena, zneuctěna sama před sebou, jemná duše její byla smrtelně raněna. K ní, ke královně, ženě nejkrásnější a nejcudnější, o níž nikdo si nedovolil pochybovati, mluvil tak on, jehož chtěla zahrnouti nesmírnou láskou, k vůli nemuž chtěla zapomenouti, že je chotí hrdinného Euergeta a vzdáti se jeho touze, jeho polibkům jako vonný květ! Byla nyní určitě přesvědčena, že Kleantes miluje jinou a sice dívku, protože její neporušenost stavěl tak vysoko nad majestát krásy a trůnu.

Zoufale se vrhla na lože a vypukla v hořký pláč. Což bylo její vinou, že jí v prsou vzklíčila láska k tomu jinochovi? Jistě Afrodita, jejímž byl miláčkem, krutě se na ní mstila, že tak dlouho zapírala v sobě božský její dar. A čím více přemýšlela o Kleantovi, tím více se jí zdála jeho vina býti menší, kdežto její vlastní rostla, a svět se jí zdál býti pojednou tak pustý a prázdný. — Neměl příčiny se domnívati, že je mu nakloněna? Jak jinak si tedy mohl vykládati její jednání? Ona, královna, potají jej zve do své komnaty a pak ho zapudí, když pronese několik slov, které snad byly pouhým nedorozuměním. —

Povstala s lože. Postavila se před velikou hlazenou desku stříbrnou, která byla zrcadlem a dívala se na svůj obraz. Krásná ňadra se bouřlivě dmula a opojné jejich obrysy jevily se svůdně v bílém šatě. Zašeptala:

Miluje mne! Jsem krásná! Ó, bílá Afrodito, ty vyslyšíš mou prosbu, ty přijmeš mou oběť, neboť ty jediná víš, co hluboko v mé duši sní! Tobě jsem obětovala pýchu své krásy a ty víš, co žádám od tebe!

* * *

Marně jsem toho večera očekával Kleanta. Nepřišel a Lysias a Atheos se potutelně usmívali.

— Nediv se Konone, že Kleantes dává přednost lásce před vínem, ač obé vyvolává tentýž účinek u muže: zbavuje rozumu. Dnes je přece slavnost bílé Afrodity, připustíš, že musí přinášeti oběť, pravil úštěpačně Lysias.

— Jen ať líbá měkké rty žen, ten náš mladý krásný přítel. Čím více jich zulíbá, tím dříve pozná, že milovati ženu znamená věnovati své nejlepší nicotě. Žena je nejdokonalejší nic! zahučel Atheos.

Neodpovídal jsem na úsměšky svých přátel a marně jsem pátral v paměti, co by mohlo býti příčinou Kleantova zmizení. Osud toho jinocha, dítěte mé Joniky, která do pozdního stáří mi zůstala světlou stopou v životě, ležel mi na duši, chtěl jsem, aby jeho žití bylo plné blaha, takové, jaké hlásal božský Epikur, s nímž v hloubi srdce i já souhlasil, ač jsem nikdy veřejně neprojevil své mínění, neboť jsem se nehlásil nikdy k žádné straně a šel jen za svou vědou.

Setrval jsem nějaký čas mezi veselými hodovníky, kteří plnými doušky pili z číše, kterou jim nabízelo mládí, a pak rozloučiv se, odcházel jsem z paláce.

Zahrady obklopující palác byly plny šumu a ztajeného ruchu, neboť za dnů slavnosti byly přístupny lidu. Co chvíli mihla se kolem mne dvojice mladých lidí, ověnčená růžemi, na rtech bujný smích a v srdci pučící lásku a spěchala do stinných úkrytů, jichž bylo v zahradách hojnost pod košatými sykomorami, v houštinách mandloňových a datlových. A což teprve, když jsem se octl v ulici! Hloučky mužů a žen tančily při pochodních, tu a tam zablýsklo nahé rámě, nebo opojný tvar bílého prsu, deroucího se z jemných pavučinových látek a tváře těch žen, zbarveny rudým odleskem pochodní, ozářeny blesky vášnivých zraků, zdály se patřiti bakchantkám, jež tvořily družinu satyrů a seilenů. A mnohá v návalu bujné mladosti ke mně přiskočila a posmívala se mému klidu, ovíjela své hebké rámě kolem mé šíje a mámila mne trylky svěžího smíchu, jenž jí tryskal z hrdla jako jásavý zpěv, jako nejsvůdnější píseň krásné mladosti. Ale já odolal veškerým svodům, neboť smysly moje řídila má vůle a ta nehledala již štěstí u ženy, ale hleděla si podrobiti tajemství přírody a nad to jsem nechtěl zneucťovati krásu pouhým ukojením rozvířených smyslů, když touha má nebyla prožehnuta jasem lásky, která ospravedlňuje a očišťuje

Konečně jsem se dostal ze středu veškerého ruchu a kráčel ulicemi poněkud tiššími k svému domovu. Na nebi kmitaly plaménky hvězd, tak malé jevily se mému zraku a přece jsem nejlépe věděl, že mnohá je tisíckrát větší, než ta naše ubohá země, jejíž končiny jsme ani neznali! Nad to se mi v hlavě vynořila myšlenka na nezmámou dosud hvězdu, jejíž stopy jsem však již určitě tušil, mé výpočty nebyly sice dosud ukončeny a nová hvězda dosud bezejmenně zářila na modrém nebi, nicméně bylo jen otázkou času, kdy se mi podaří určitě a neodvolatelně zachytiti její jsoucnost. A že se mi to podaří, o tom jsem byl přesvědčen.

Došel jsem domů. Našel jsem Kleanta v jeho jizbě, nespal, byl schýlen nad nějakými svitky. Když mne spatřil, zadíval se na mne prosebně, četl jsem tam v těch očích němou omluvu. Netázal jsem se ho na nic a také on se neomlouval slovy. Na jeho tváři ležel výraz bolu, těžký stín kryl jindy tak rozjasněné čelo. Poznal jsem, že něco rozhodného šlo jeho mladou duší. Neboť tento mladý, ze života se radující jinoch, vášnivý ctitel radosti a rozkoše nebyl by se oddal němému smutku, kdyby osud se ho nebyl tvrdě dotkl, bylo mi jasno, že zasáhla ho drtivá rána, která rozkrušila jeho duši velebící jas a slunce, krásu a lásku! Nechtěl jsem pátrati po jeho tajemství, znal jsem jej dostatečně a věděl jsem, že sám mi vyjeví vše, až nadejde vhodný okamžik.

Snažil jsem se klidně s ním hovořiti. Nahlédl jsem do svitku, který četl a málem bych byl vzkřikl úžasem: dnes, o slavnosti Afroditině, četl on, horoucí vyznavač rozkoše, velebitel požitku, mistra, který ji popíral, četl Pyrrhona Elidského!

Úžas můj propukl v slova:

Zdá se mi, Kleante, že Atheos bude míti o jednoho žáka více, nebo snad chceš zakoušeti novou rozkoš v tom, že uprostřed veselícího se města čteš mistra, který učí, že každý požitek je nepochopením života?

— Nikoliv, mistře, ale dnes čtu velikého skeptika s porozuměním a poznávám, že jeho učení není menší velikého Epikura. Uznávám nyní, že ten, kdo je vyznavačem učení Pyrrhonova, dojde méně zklamání, než vyznavač Epikurův. Neboť nevěřím-li v rozkoš a lásku, nepoznám její moci když zklame.

— Snad se mýlíš, Kleante. Ovšem, kdo vše popírá, ten nedá vzniknouti tomu, co by jej mohlo zklamati. Ale veliký Epikur učil, že malé zármutky a boly se dají přemoci velikým požitkem rozkoše. Jinými slovy chtěl říci, že člověk nemá dopustiti, aby se ho zmocnil žal, na vše že má zapomínati v požitku!

— Pak se mýlil Epikur nebo nepoznal —

Zamlčel se, nechtěl patrně prozraditi své tajemství, já ale věděl určitě, že láska způsobila tento převrat. Ale nedral jsem se dotěrně do jeho citů, a rozloučiv se s ním, odebral jsem se na lože a dlouho jsem přemýšlel o moci lásky, to jest o moci, o všemohoucnosti ženy. Její osudná krása byla příčinou, že Troja padla, její sladké zraky a cudná krása dodávaly božskému Odysseu síly, že přemohl veškeré překážky a spočinul na konec v loktech milované ženy! —

Od toho dne studoval Kleantes pilněji než dříve. Neodříkal se radovánek, jako jsem činil kdysi já, ale neměl již tu mladickou bezstarostnost, s kterou se lehce přenášel přes trudy života. Díval se vážněji na zápas, který se stále kolem něho sváděl, vážněji a hlouběji chápal své poslání. A já, abych se upřímně přiznal, nebyl jsem spokojen s touto proměnou, neboť mnohem snáze snáší útrapy života ten, který nenahlédne příliš hluboko do propasti bídy, která jej otráví a zbavuje odvahy se radovati.

Mnohem častěji, než dříve, dlel se mnou Kleantes ve hvězdárně, která byla zřízena v Museu, a seč síly jeho vědění stačily, pomáhal mi při obtížných výpočtech týkajících se nové hvězdy. Oblast její byla mi již známa, dle neklamných značek bylo jisto, že se nalézá nedaleko souhvězdí Lva. Jisté stíny ve světlosti tohoto nasvědčovaly, že jest na

blízku hvězdné těleso, jehož jsoucnost nebyla dosud odhalena. A proto jsem pilně pracoval, abych sňal roušku tajemství s toho neznámého světla.

Jednoho dne, když jsem opět o několik kroků blíže postoupil, tázal se mne Kleantes:

— A jaké jméno hodláš dáti té, dosud nezrozené, ale tušené nebešťance?

Tou otázkou vedral se do mých skrytých myšlenek. Ihned na počátku své práce jsem pojal úmysl, učiniti jméno své jediné nepoznané milenky nesmrtelným, neboť ona to byla, jež mne vrhla na dráhu, na níž jsem smělými kroky postupoval. A často po dlouhé hodiny jsem snil o rozkoši, jaká opojí mou duši, až do světa se rozletí jméno nové hvězdy, jméno ženy, kterou jsem miloval Nesmazatelným písmem mělo býti vryto na azur vysokých nebes, nedotknutelně a čistě mělo zářiti prostřed jasných konstellací, věčně, jako obraz její v mém nitru. Jonika mělo být jméno hvězdné dcery nočního azuru, mystického a hlubokého, jako je láska dvou srdcí! Ale nechtěl jsem tomu jinochovi již nyní zraditi své tajemství a nad to jsem se nechtěl přiznati, že láska má k jeho matce je dosud stejně horoucí, jako byla v dnech mé mladosti. Proto jsem se vyhnul přímé odpovědi a pravil jsem s úsměvem:

- Bude-li žák můj stále tak pilně pomáhati jako dosud, proč by se nemohla jmenovati Kleantes?

— Nežertuj mistře. Víš, že tak daleko nesahá má ctižádost. Nebo chceš-li, je větší, než aby byla ukojena činem ne mým, ale tvým. Ale myslím, že tam vysoko by mělo zářiti jméno ženy, jež zde podmaňuje svou božskou krásou. Dal bys tím nejlépe na jevo, že uznáváš svrchovanost a božský původ krásy . . .

— A jméno té ženy je?

Berenike!

Jeho oči zahořely velikým vnitřním ohněm a žár jeho polil mu krásné tváře nachem. A v tu chvíli mi bylo jasno, že miluje královnu, ona že je příčinou jeho náhlé změny. Zajisté leželo tajemství mezi ním a jí, ale byl jsem příliš šetrný, než abych chtěl zvěděti z jeho úst vše, o čem jsem byl předem přesvědčen. Jako mně tanula v duši Jonika, kterou jsem chtěl učiniti nesmrtelnou, tak jemu plnila mladou blouznivou hruď královna, žena krásná a nedotknutá, jejíž bílý peplos nedotek' se prachu. Věděla ona o jeho lásce? Tušila ji? To vše byly otázky, které mi vířily hlavou a které mi snad měla zodpověděti budoucnost, nejasná, neproniknutelná.

— Berenike? opakoval jsem. Budu o tom přemýšleti. Královna je opravdu hodna, aby jméno její se lesklo ve hvězdách, neboť je stejně krásná, jako cudná. Promluvíme o tom ještě!

Několik dní později, za krásného večera seděli jsme spolu v dolejším poschodí Faru a dívali se na modré daleké moře, jež se před námi vlnilo do nekonečna. Byl jasný lunný večer, prosycený vůní prohřátého moře. Dole u břehu kolébalo se rytmicky několik člunů, na něž šplounavě narážely vlny a pohrávaly si jimi jako laškující děti. Světlo luny padalo na lehce se čeřící vlnky a hladina byla cele pokryta stříbrnými, zářícími, svítícími, měnícími se šupinami, a chvílemi to budilo zdání, jakoby se to pohyboval nesmírný šupinatý tvor. Široká zlatá cesta způsobená světelným odrazem luny, spojovala moře s nebesy posetými zlatými zrny hvězd. A s Faru přicházela jí vstříc druhá plamenná cesta: byla to zář ohně, jenž planul na vrcholu věže, daleko viditelný, spása lodí, neboť pobřeží bylo plno nebezpečných skalisk, jež se zrádně skrývaly pod hladinou, mající tak úsměvný vzhled. Proto byla cesta do přístavu velice nebezpečná a za temné noci nebylo lodím možno najíti správnou cestu.

S druhé strany věže zářily nám lunnou nocí bílé oblouky Heptastadionu, obrovského mostu, který spojoval s pevninou ostrov Farus, na němž se rozkládalo město Alexandrovo. Most dělil moře ve dva přístavy: Portus Magnus a Portus Eunosti. Z toho vypluly lodi Ptolemaiovy, neboť tajilo jméno přístavu věštbu, znamenajíc: šťastný návrat a také král zdál se důvěřovati v rčení: nomen — omen, jehož užívali Římané

Mluvili jsme právě s Kleantem o výpravě královĕ, neboť došly první zprávy o jeho úspěších, a celá Alexandrie jásavě je přijímala! Pojednou zpozoroval Kleantes na širém moři člun, v němž seděly tři ženy. Dvě veslovaly, třetí, paní, byla opřena o záď lodi a dívala se do noci, projiskřelé lunným jasem. Člun se podezřele kolébal, bylo patrno, že obě veslařky nejsou dobře obeznámeny s uměním veslařským. Jednalo se zajisté jen o rozmar panin a zakoušely asi dosti strachu Člun se blížil směrem k věži, právě v místa nebezpečná mířily dívky. Ale paní, opřená rozkošnicky o záď loďky, neznala strachu, nepohnula ani rukou, když se člun zakymácel a několik vlnek šplýchlo na její bílý šat. Hlavu měla zahalenu v lehké látky bombyxové, které kolem ní poletovaly, takže nebylo možno rozeznati obličej. Bílá, ušlechtilá ruka, byla opřena o loď a paní nedbala, že co chvíli ji zrosila sprška lesknoucích se krůpějí.

Kleantes pravil:

— Mistře, musíme dáti výstrahu těm odvážným dívkám. Což nevědí, že tato místa jsou nejnebezpečnější? Já sám, ač znám je velmi dobře,

obával bych se každé chvíle nárazu na nějakou skalinu, jež tak potměšile čihají pod modrou hladinou.

Povstal a mávaje rukou volal:

— Neplujte k Faru! Obraťte loď a veslujte k chrámu Isidinu!

Ale výstraha přišla pozdě. Téměř v téže chvíli, když Kleantes povstal, bylo slyšeti mírný náraz, dusený vlnami a ozval se úzkostlivý pokřik dívek, jichž ruce pustily vesla. Nebylo pochyby, člun narazil ua skalisko a prorazil se. A dívky strachem poplašeny zvýšily nebezpečí tím, že povslaly a spěly k své velitelce. Také ona vstala a rychlostí pohybu sletěly jí závoje s hlavy, zlatý proud vlasů zableskl se v bílém svitu luny a řítil se k nohám. Tu vykřikl Kleantes zděšeně:

— Královna! Mistře, rychle ku pomoci!

A nežli jsem se nadál, spěchal již Kleantes po točitých schodech věže dolů, a když já stanul na břehu a volal na poplach, kolébal se již člun s Kleantem na širém moři a jako vystřelený šíp letěl k místu, kde královna a obě dívky bezradně stály uprostřed modrých vlnek. Bylo zjevně viděti, jak člun se plní vodou, noří se stále hlouběji. Kleantes nebyl ještě v polovici cesty a člun se potopil. Úzkostlivý křik dívek ustal, zmizely pod hladinou a vlas královnin plul po modré hebké hladině, jako s nebe spadlá zlatá příze hvězd!

(Pokračování.)

FEUILLETON.

A. PIKHART:

ROZKVÉTAJÍCÍ SOPKA.

Časová vzpomínka.
(Dokončení.)

Nejzajímavější je kathedrála, kter. u počali stavěti r. 1298, o třech lodích, velká, vysoká, téměř úplně tmavá. Rozloha hlavního oltáře a kaplí připomíná našeho sv. Víta. V chóru zachována památka jediné kapituly řádu Zlatého Rouna, kterou tam slavil Karel V. dne 5. března r. 1519. Jsou to namalované znaky všech tehdejších rytířů rádových a nad každým znakem ozdobná gotická špičatá věžička, jako na př. ve Westminsteru, ač ne tak složitá a nádherná.

Se zaklenutého cípu hlavního vchodu visí za vlasy kamenná kolorovaná hlava vousáčova. Je to »Cabeza del Moro«, Maurova hlava, ze které má hlavně barcelonská mládež velký respekt.

Krásné je »claustro«, vnitřní dvůr chrámový, porostlý palmami a jiným stromovím a vyzdobený dvěma fontánami s křišťálovou vodou. Jimky, do nichž voda padá, jsou tlustě porostlé svěžím zeleným vodním mechem. Na menši fontáně stojí soška sv. Jiří — San Jordi, patron Katalonie — a jeho kůň má na hlavě hřebenovitý chochol, z něhož stříkají paprsky vody. V šeru gotické klenby sám ten pohled osvěžuje.

Další budova, na níž se starožitníkův zrak potěší, je Casa de la Diputación ze stol. XIV. Dříve v ní zasedal sněm. V kapli je gotické klenutí rozkošně a vzdušně řešeno, stěny pokryty drahocennými starobylými gobeliny, jaké uhlídáme jen ve Španělích, zemi zázračných výšivek.

V sakristii ukážou vám paramenty s výjevy ze života sv. Jiří vyšitými tak, že oko nevěříc v jehlu, hledá sledy malířova štětce.

Zmínky zasluhuje ještě bývalý palác hrabat Barcelonských a králův Aragonských Casa consistorial ze čtrnáctého věku, Lonja (bursa), a... a... počkejte, už jsem hotov! Snad je tam ještě dosti pozoruhodných staveb, hlavně asi kláštery si zachovaly nejednu zajímavost, ale nevynikají, a proto jsem jich v kvapu cestovním neprohlédl.

Za to se plným právem smím zmíniti o novém kostele barcelonském, který, až bude dokončen, a až se pověst jeho rozšíří, stane se cílem výprav z celého světa. Je to už teď a bude vždy stavba unikální.

Před pětadvaceti léty začali stavět na soukromé sbírky v nejprůmyslnějším předměstí barcelonském San Martin de Provensals chrám de la Sagrada Familia (Svaté rodiny). Geniální architekt D. Antonio Gaudy přidržel se gotických elementův, a blížíte-li se rozestavěné budově, ve které jest úplně hotov pouze podzemní, kryptovitý chrám, ani nepozorujete odchylek. Ale s blízka jste překvapeni a okouzleni. Brána o třech vchodech má římsy vyzdobené naturalisticky vytesanými ohromnými husami, kachnami, krocany a holuby, místem jsou gotické vížky a sloupky, jakoby umrzlé z polorozmrzlého sněhu a rampouchů; na pilířích se vznášejí ohromní hlemýždi, obrovští ještěři a velikánští motýli, hadi a mušle jako chrliči.

Na vnitřní straně vchodu do claustra je socha Panny Marie, a pod ní přival růži, přirozeně vytesaných.

Slovem: není ornamentu, který by byl vzat vskutku z gothiky, a není přece ornamentu, kte-

rý by se do gothiky nehodil. Celek působí dojmem úplně harmonické modernosti a příští věky budou se obdivovati umělci, který dovedl moderního ducha bez jeho úkoru vtisknouti do obrysův dávno ztrnulých.

Moderní budovy zasluhují v Barceloně zvláštního povšimnutí. Nešetří se místem, netísní se činžák na činžák, ani neokreslují stavitelé jeden ode druhého, či společně z nějaké sbírky »osvědčených vzorův« plány domů, vyzdobených nesmyslně a nepřirozeně, plných sádry, která odpadá, a ozdob, které ovětrají. Jsou tam domy, jejichž veškera ozdoba, nádherně tepanými vraty originálního tvaru počínaje, je železná, jiné, jejichž základní tvary zřetelně vzaty ze staveb egyptských, ale sloučeny vhodně s potřebou nynější a pod.

Městská rada se bedlivě stará o vzhled ulic dvojím způsobem: aby se nezněšvařovaly stavbami a opravami banálními, nevkusnými, a aby se dály stavby způsobem co nejpřiměřenějším a souladu města nejvhodnějším. Proto uděluje každého roku odměny za stavby nejvkusnější a nejzdařilejší. Odměna záleží ve velké, bronzové, umělecké desce, která se na vyznamenaný dům zazdí, takže je vyznamenání stále patrno.

Nedala by se tato myšlenka provésti i u nás? A za zněšvařenou, zpotvořenou stavbu by se mohla přiměřená plaketa »zazdít« staviteli na záda s povinností, že ji nesmí aspoň rok sníti:

Staviteli X. za zfackovanou gotiku na domech č. p. .... Městská rada.

Město má rozsáhlý překrásný sad s malou zoologickou zahradou (je o celou svoji existenci větší, nežli pražská zoologická velezahrada, o které se časem píše, jakoby už spolkla Hamburskou), Rambla, velká, nádherná třída se stromořadím, dělící se na podřízené oddíly Rambla de Flores, R. de Pájaros (květu, ptáků), je plna stínu; mírné klima přímořské je příznivo vzrůstu palem, a ohromné náměstí Plaza de Cataluny a, nebo okolí pomníku Kolumbova, Paseo de Colon, či stavbami úplně uzavřená a vysokými palmami zarostlá Plaza Real se pyšní palmovou ozdobou, vykrašlující město.

Lid je rassy silnější, vyšší, než na španělském jihu, a jak mne ujistil upřímný Čech, p. A. P., který po léta v Barceloně provozuje průmysl, je katalánský dělník střízlivější, spolehlivější a vytrvalejší než každý jiný.

Dělnictvo a střední třídy bydlí v bytech, jaké jsem viděl i ve Francii, a tuším i v Belgii. Zevní stěna bytu se na léto nadobro odhradí, takže nájemník bydlí jako ve škatuli stranou otevřené; vidí tam ovšem každý, ale vzduchu a slunce je tam za to také dost. Kde třeba, chrání se obyvatel před zvědavostí záclonami.

Nábytek se stěhuje do bytu všeobecně z venči. Vytáhne se jeřábem do přiměřené výše a vtáhne se širokým oknem do vnitř. Je veselý pohled na př. na piano, houpající se ve výši čtvrtého poschodí mezi nebem a zemí. Mnohý soused prý si přeje, aby tam už na věky zůstalo —

To je celkem vše, co dovedu pověděti z vlastního pozorování. Tak to za mého pobytu v Barceloně bylo. Jak je to teď, nevím. V ulicích stály barrikády — snad z krásných palem s Plaza de Cataluny a, hořely kláštery a jiné budovy, houkala děla a ulice se čistily dělostřeleckými kartáči...

Kdo ví, co vzalo při tom za své!

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PROF. FRANT. NEKUT †. Nelze říci, že bychom byli zvláště bohatě obdařeni učiteli lidu. Někteří, vydávajíce se za ně, nejsou jimi, jiní by rádi stali se takovými rádci a vůdci svého lidu, ale schází jim příležitost a snad i vlohy k tomu. Kdo chce jiné učiti, musí sám dříve něco umět, což je sice samozřejmé, ale nezdá se, že by tomu v daných poměrech bylo vždy tak. Mohutný rozvoj přírodních věd žádá, aby zvláště v oboru těchto užitečných vědomostí lid byl vzděláván, což po Kodymovi a vedle něho imposantní řadu let činil zesnulý bývalý profesor smíchovského gymnasia Fr. Nekut, na nějž i jeho žáci — vychovaltě mírně a účinně několik generací studentů — vesměs vzpomínají s láskou; i horlivým pracovníkem národním dovedl býti, jak vysvítá z jeho mnohaleté pracovní činnosti v pošumavské jednotě. Jeho činnost v pojišťovně „Praha“ zasluhuje také zmínky, neboť včas dobře vystihl, že i národohospodářsky třeba národ posilovati. Jeho činnost redakční spadá s činností osvětovou a spisovatelskou v jedno — ty staré ročníky »Vesmíra“ budou ještě po letech rády čítány přáteli přírody, ba i vědcům budou zajímavými dokumenty — nebyly mentorské, ale byly poutavě psány bez újmy na vědecké hodnotě.

Prof. Frant. Nekut narodil se v Chynové. V době květu své práce životní náležel k čelným českým přírodníkům, po boku prof. Friče seskupeným. Kdykoli nějaká imposantní přírodovědecká publikace se chystala, vždy byl Nekut jejím spolupracovníkem. Když Vesmír zašel (rok před tím Nekut

NOVÝ TENORISTA VINOHRADSKÉ SCÉNY PAN FR. ŠAŠEK.

redakce jeho se vzdal) uchýlil se docela v soukromí, tráviv již některý rok před tím na zaslouženém odpočinku. Výrazná ta postava tváře biblické téměř, trochu lety již schýlená, náleží k typům české literatury, ke kterým bude se později, až bude se konati revise cenné práce dosavadní, více upínati zrak veřejnosti, nežli se dělo za květu jich činnosti. *nr.*

ČEKANKY SVOBODOVY zbudovány jsou, stejně jako hra před časem provedená touž scénou (Národním divadlem), na methodě, neřku-li manýře (kterou nám ovšem ryzí pel básnické dikce, způsobné veršíky a takřka zvonivé rýmy ozařující, činí snesitelnou), poslati na jeviště místo jednotlivých osob, jichž kollise snah v dobrých hrách divadelních vedou k zauzlení, celé skupiny osob a osůbek touž myšlenkou ovládaných, což působí jistou jednotvárnost. V »Čekankách« jsou takové grupy dvě, předně novomanželé a novomanželky (před tím »čekanky« a »prašivky«, t. j. manželé, jimž lakota vlastníka panství nedovoluje se ženiti, aby fond pro jich vdovy předchůdcem ustanovený, výnos z několika dvorů atd., do jeho kapsy splynul), a za druhé vdavek chtiví mládci a dívčiny. Když lakotný šlechtic zemře, dědic baron nejen zruší tento krutý celibát svého úřednictva, ale naopak vysloví přání, aby v jeden den úředníci, kteří tak dlouho toužili po klidném přístavu manželském, oženili se se svými »čekankami«, což se plesem a hostinou oslaví. Ježto by však tato fabule, třebas nová a zajímavá, na celovečerní hru nestačila (již počátkem 2. aktu je dílo hotovo), přivěsil autor k jedné fabuli druhou — mladý úředník Plichta, aby se zbavil svých soků, kteří o švarnou Jiřinu usilují, namluví řediteli panství, že nový pán je záletný, v čemž dvornost jeho k dámám žárlivé novomanžele (— všichni jsou žárliví, a to je nepravděpodobné) udržuje. Sám pak na oko dvoří se jiné, čímž těkavou Jiřinu poškádlí a pak i získá. Vše se na konec vysvětlí — žárlivci chtěli už na pána si počíhat a sbíti ho (druhá nepravděpodobnost!), ale na konec barona, jemuž Plichta se vyzná, odprosí a vše dobře skončí. Přes tyto vady je děj obratně a vtipně zosnován a až na poslední dějství, trochu zdlouhavé, poutavý, o což velikou zásluhu měl režisér, řed. Schmoranz, svým dobově výstižným interieurem kancelářským, neobyčejně šťastně pojatými palácovými vnitřky z II. a III. jednání, plnými patrimoniálního »savoir vivre« a všemi těmi biedermeierovskými — tenkrát prý se tak šťastně žilo — postavami. Básník, režisér a herci dělí se stejným dílem o zásluhu na úspěchu. Každá figura, od šafářky a poklasného, pí. Hübnerové a p. Hurta, až po barona a direktora (pp. Seifert a ze Steinsberků) a záletnou Jiřinu (sl. Sedláčkova) byly jako živé. Uvedené postavy byly nejlepší, leč i malé role byly v dobrých rukou a pečlivě sehrány. »Čekanky« mohou však stěží opanovati malá jeviště tak, aby byly dobře hrány, ježto sotva kde na venku najde se na jednom místě tolik výborných herců ať z povolání ať ze záliby, kolik jich kus žádá, a takoví znameniti recitátoři, kteří by křehoučkou poesii páně Svobodovu, tak filigránskou a jako z cukru, dovedli tak přirozeně deklamovati. a—e.

K OBRÁZKŮM. Máj sledoval od počátku pozorně osudy vinohradského divadla, spatřuje v něm uskutečnění želané české ideje — vyhověno tu dávno cítěné potřebě druhé české scény, která nad to repertoárem, jenž dosud v Praze pěstován jen německými divadly a malými jevišti, seriosně uplatňuje žánry umělecké, jimž Národní divadlo hověti nemůže. Míníme operetu, jež má cíle nejen pouze zábavné, leč i vzdělávající. K tomu vztahují se i dnešní naše obrázky, předvádějící sopranistku slečnu M. Kalivodovou, dámu delikátních allur uměleckých, jemným vkusem výrazně se lišící od německého pojímání úloh, jež zastupuje (Alice v Dollarových princeznách,

Jana v Rozvedené paní) a tenoristu p. Fr. Šaška, jenž debutoval v úloze Wehrburga a jenž ve chvílích, kdy se sprostil přirozené, ač ne nápadné stísněnosti, pochopitelné při prvém vystoupení na velké scéně před kritickým světem a přísnějším obecenstvem, projevoval pozoruhodný talent herecký a zvučný, objemný tenor, od něhož lze si slibovati, pokud dle debutu souditi lze, další vývoj.

XVI. MEZINÁRODNÍ SJEZD LÉKAŘSKÝ V PEŠTI koncem srpna bude zahájen pod protektorátem císaře rakouského. Sjezdy tyto ode dávna těší se hojné účasti všeho lékařstva vzdělaného světa, tento je však prvý z mezinárodních všelékařských sjezdů, jehož se celá řada národností nesúčastní; před tím abstinovali jen čeští lékaři od mezinárodního sjezdu pro školní zdravotnictví v Norimberce, ježto jim němečtí pořadatelé sjezdu odepřeli národní komitét, v němž uvykli na mezinárodním kolbišti vědeckém jako samostatný národ se representovati. To se v pešťském pořadatelstvu sic nestalo — český národní komitét zřízen a expedice česká s prof. Hlavou v čele, čítající 40 osob chystala se na sjezd odjeti, když v tom znova na přetřes přichází otázka, nemá-li české lékařstvo zdržeti se účasti, aby demonstrovalo svůj odpor k národnosti, jež je hostitelem a jež neslýchaným útiskem Slovanů uherských a jiných nemaďarských národností budí dnes ve veřejnosti evropské takové rozhořčení. Nesúčastní se ho Rumuni, účast odřekli Charvati a Slovinci — jde o to, má-li česká vědecká družina manifestovati proti útisku Slováků naprostou abstinencí. T. zv. slovanský komitét lékařský, instituce, která léta před uskutečněním slovanského sjezdu prakticky řešiti počala vzájemnost na poli vědy zřízením svazu, jenž řeší vědeckonárodní problémy všem Slovanům společné, má na sjezdu budapešťském míti svoji schůzi. Nesúčastní-li se většina slovanských národů (a hlavně ti, kteří na nás Čechy hledí jako na vůdce Slovanstva a na nichž nám přirozeně nejvíce záleží, t. jsou Jihoslované), byla by schůze jen těmi národy navštívena, kteří necítí oněch útisků, tedy beati possidentes, Rusové a Poláci (poslední bez toho dělají vždy politiku protislovanskou).

Tak se kloní přesvědčení české lékařské veřejnosti k stanovisku, že se sjezd obeslati n e m á — nepadá při tom na válu, bude-li nepřítomnost té hrstky pozorována čili nic — to už se najde místo, kde se upozorní evropská veřejnost co se stalo a proč se tak stalo. (Některé listy nepromeškaly v těchto dnech příležitost, aby se neotřeli o české lékařstvo, když noviny přinesly zprávu, že uherský ministr orby každému účastníku zaslal po 2 lahvích tokajského.... Jaká v tom zásluha takto tupit stav, který vždy v národním ohledu konal svoji povinnost, dříve a důstojněji než jiní. Lékaři čeští jsou fabrikanty přes tu chvíli zaplavováni zásilkami drahých vín — za dvě láhve uherského vína neprodají své přesvědčení.) —a—

Z VARŠAVY LITERÁRNÍ A UMĚLECKÉ. Uvítání české výpravy ve Varšavě súčastnili se velice četně žurnalisté, literáti i umělci polští, kteří přijali zástupce »Máje« dra Bořivoje Prusíka i zástupce pražského tisku denního, jakož i autora slovníku polsko-českého prof. Horu z Plzně srdečně do svého středu, zahrnujíce je lichotivými pozornostmi. První, kdo na cestě z Granice do Varšavy do vlaku přišel je pozdravit, byl redaktor S o b ě s c a n s k i a neúnavný redaktor satiricko-humoristického časopisu »M u c h a«, jenž vydal zvláštní dodatek k svému listu, věnovaný cele Čechům. Na titulním obrázku spatřujeme sirénu ze znaku Varšavy, jež praví česky, »najpiękniej, jak tylko umie«: »Dávám — co mám! Ne mnoho sice — ale od srdce!«

Mezi nejkrásnější chvíle, ztrávené ve Varšavě, počítati budeme vždy večer, jejž prožili jsme ve společnosti literátů, novinářů a umělců varšavských v elegantní restauraci »Oase« na Divadelním náměstí. Pod vzdušnou verandou, kde má svoje sídlo literární kabaret »Momus«, sešli se literáti čeští i polští po rušných dnech slavnostních k srdečnější, intimnější zábavě, aby utužili vzájemné styky přátelské. Předsedal tu milý

SLČ. M. KALIVODOVÁ, NOVÝ ČLEN OPERY MĚST. DIV. KR. VINOHRAD.

president »Kasy Literackej« p. S w i e n c i c k i, jehož hosty byli čeští publicisté již odpoledne. byl tu spisovatel Ignacy G r a b o w s k i, veselý, žoviální, jenž v Praze byl již mnohokrát a jenž je zamilován do našeho Nár. divadla. Nezapomněl na ně ani v těchto dnech a napsal do uměleckého časopisu »Scena i Sztuka« sympatický článek, v němž vřele oceňuje uměleckou činnost a výši Nár. Divadla, zmiňuje se krátce o jeho dějinách. Byl tu i čilý a vždy svěží dramatik a redaktor illustrovaného »Świata«, Stefan K r z y w o s z e w s k i, jenž celé jedno číslo svého časopisu věnoval Praze, české kultuře a českému umění. Viděli jsme tu přívětivou tvář literáta C h a m i e c e, překladatele Niederlových »Starožitnosti slovanských«, starostlivě pečujícího o české hosty, neustále zaměstnaného redaktora »Varšavského Kurýra« p. N a i m s k é h o, ředitele obou divadel varšavských Maryana G a w a l e w i c z e (Malé divadlo) a Josefa K o t a r b i n s k é h o (letní divadlo). Nescházela tu ani velká dramatická umělkyně polská pí. M a r c e l l o-P a l l i n s k á, jež bývala kdysi hostem našeho Nár. divadla a jež vzpomněla ho vřelým, krásným přípitkem. Mimo to byl tu básník O r - O t (Oppman), spisovatelka Jerzy O r w i c z a celá řada žurnalistů varšavských a jich přátel z uměleckého světa. Na přípitky polských literátů odpověděl jménem »Máje« dr. Bořivoj P r u s í k. Dojemná byla chvíle, když spisovatel p. L o r e n t o w i c z vzpomněl velkého básnika našeho, mistra Jaroslava V r c h l i c k é h o. Návrh jeho, aby českému mistru, stiženému chorobou, poslán byl pozdravný telegram, přijalo celé shromáždění s jásotem.

Krásný tento večer ukončen byl veselým představením literárního kabaretu »M o m u s«. Program jeho byl vtipný, tu a tam šlehl satiricky, ale nikde neurážel nevkusem, banálností. S bolestí loučili jsme se s tímto milým kruhem varšavských přátel, z nichž mnohé budeme moci zajisté brzo uvítati ve svém středu. Dojemně a upřímně znělo to naše: »Do widzenia!«

Miloš Čtrnáctý.

ČESKÁ BIBLIOGRAFIE. S e s t a v i l Dr. Z d e n ě k T o b o l k a. Za rok 1906. V Praze, nákl. vl. 1909. 8°. Přes veškeru důležitost a potřebu, jež se všech stran jest uznávána, bibliografii české knihy zbývá ustavičně ještě zápasiti s velkými obtížemi, z nichž největší jest netečnost. Tou bylo trpěti předešlým pracovníkům — vzpomínáme z nich zvláště obětavého J o s. S p r i n g r a, jenž po léta nezištně a s chvály hodnou horlivostí i věci znalostí vedl „Český katalog bibliografický", — a trpí jí dále vydavatel nynější, jenž, aby uskutečňovati mohl svou oblíbenou myšlenku, musí útočiště bráti k vlastnímu nákladu. Jakých obětí to vyžaduje, třeba i činnost souvisela úzce s úředním povoláním sestavovatelovým, a třeba vděčil za podporu České Akademii a ministerstvu vyučování, dovede posouditi každý, kdo s vlastním nákladem vůbec a s knihopisem českým zvláště měl kdy co jednati. Tobolkova bibliografie pracována jest opětně s touže snahou po dokonalosti, jakáž provázela pořadatele v ročnících minulých. Soupis rozdělen jest opět účelně na tři oddíly: I. opisy titulů, II. přehled vědecký (dle jednotlivých odborů, jež shrnuty v 18 skupin), III. rejstřík, usnadňující hlavně pečlivými odkazy hledání. Opisy titulů, řazené abecedně dle jmen autorů, neb anonymních hesel, obsahují 2405 čísel, s dodatky za léta 1903—1906 čísel 2453. Práce jest velmi pečlivá, úprava přehledná. Publikaci možno bez nadsázky nazvati nezbytnou nejen všem literárním pracovníkům, nýbrž i praksi knihkupecké a knihovnické.

—c—

A l e x i s B o u v i e r: POVÍDKY CHUDYCH. Řada dvacíti šesti belletristických drobných, vesměs však silných prací leží před námi v knize francouzského spisovatele, který, pokud nám známo, byl dosud jenom skrovně do jazyka českého překládán. Bouvier jest autorem lidského utrpení, lidských slabostí a bídy, při čemž hrdinové jeho prací jsou téměř výhradně malí, chudí lidé. Jakkoli náleží k spisovatelům doby starší — hlavní literární činnost jeho obracela na sebe ve Francii, jmenovitě v Paříži, pozornost mezi rokem 1870 a 1880 — přece ještě nyní povídky Bouvierovy čtou se jako svěží práce nové doby a zajisté ještě po mnohá léta zachovají si působivost.

Těch dvacet šest drobných povídek jest vlastně kniha poutavých, často uchvacujících románův, kde spisovatel snažil se vystihnouti děj co možná nejstručněji. Vše jest v pracích těch zhuštěné, nejenom děj s mohutným zakončením, nýbrž i jednotlivé věty, které až překvapují úsečností. To však nezmenšuje hlubokého dojmu, jaký zůstává z každé povídky Bouvierovy v duši čtenářově, a při tom probouzí opravdový soucit a účastenství s oněmi chudými, mezi kterými rozvíjejí se všechny city, vášně, přednosti i vady mnohem zřejměji a nepokrytěji než mezi bohatými.

P o v í d k y c h u d ý c h, které vyšly nákladem Otty v Praze, přeložil Jaroslav Pšenička. *Ds.*

V REFERÁTĚ O PREMIÉŘE TRICOCHE A CACOLETA na Městském divadle vinohradském neuvedli jsme jména překladatelova. Konstatujeme dodatečně, že autorem pěkného nového překladu znovu vzkříšené staré hry M e i l h a c o v y a H a l é v y o v y jest pan M i l a n F u č í k.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

Dr. D. PANÝREK:

PANEM ET CIRCENSES.

Vzpomínky z cest na antická divadla.

Pozorovatel současných zjevů nemůže genese dnešního divadla vůbec a divadelního umění zvláště jasně chápati, neobeznámil-li se s počátky tohoto zjevu kulturního.

Zabéře-li se do studia literárně a kulturně-historického této otázky, postupuje také kuse, protože pojmu o velkoleposti, ba grandiosnosti stavitelské stránky věci nelze plasticky nabýti jinak než autopsií. I didaktický dosah názoru a přednost jeho před představou sebe suggestivnějším líčením nabytou jest uznaný – proto pomáhá si středoškolská latina a historie obrázky a fotografiemi.

Pohříchu není možno a nebude asi dlouho ještě uskutečnitelno, aby se student učil latinské kultuře u pramenů, t. j. u dnešních jejích zbytků. Nebýval jsem špatný student, ale vyznávám upřimně, že, třebas se mi všelicos z výkladů zesnulých mých učitelů Prof. Bohumila Miltnera a řed. Jos. Černého řadou let studií klassické kultuře vzdálených vytrousilo, vyjasnil se mi obraz starého divadla (úmyslně pravím zatím jen „starého divadla“) teprve když před několika lety spatřil jsem (roku 1894) veronskou arenu, pak roku 1901 zbytky takových staveb ve francouzské rivieře, konečně r. 1905 puljskou arenu a letos v říjnu cirky, areny, amfiteatry v Římě, Pompejích atd,

Každý národ učil se od druhých – není národnosti, která by měla všecku kulturu ze sebe. Pozorujeme tento charakterictický rys výchovy národů dnes, studia klassická učí, že tomu bylo povždy. Nikdo nebude popírati, že klassičtí Římané přejavše v umění a kultuře lecos od svých předchůdců v krajích, které opanovali, převzali gros umění, vědy, možno říci vskutku kultury od Reků.

Proto jsem s takovým zájmem sáhl po knize prof. Groha: „Řecké divadlo“ před letošní svoji cestou do Říma a mohu říci, že mi oživil spis ten dnešní ssutiny kolossea i dvojnásob mrtvé theatry pompejské, které jsem letos studoval s tím větší chutí, ježto v době mé cesty nebylo velkolepých divadel moderních v činnosti ani v Římě ani v Neapoli, ana jejich sezona počíná mnohem později — a malá divadla svým repertoirem mezinárodním, takovou „Krásnou Helenou“, „Gejšou“, „Boccaciem“, „Faustem“ atd. nelákala, tím méně ovšem Sherlock Holmes v Teatro Manzoni. Měli jsme nejlepší divadlo operetní „Teatro Costanzi“ za rohem (naleza se ve Via Firenze a my obývali Grandhotel Quirinal ve Via nazionale), ale programm nelákal. Jediné italské představení „La fiaccola sotto il moggio“ (frási nelze dobře přeložiti, fiaccola je fakule, světlo, moggia je měřice) od Gabrielle d'Annunzio v divadle Teatro Metastasio, jež dává dobrá představení činnoherní tak kollidovalo se slavnostmi vědeckého sjezdu, že nezbylo času na ně, třebas italská divadla před devátou hodinou večerní nepočínají. A tak ze 6 vážnějších divadel římských (Costanzi, Nazionale, Quirino, Adriano, Manzoni, Metastasio) žádné nepřivábilo mne, starého divadelníka, ani z neapolských (San Carlo, Mercadante, Bellini, Sannazaro, dei Fiorentini, Giacosa, Eldorado, nuovo, Fenice, Rossini, S. Ferdinando, Partenope), ježto tu divadla, která bychom rádi viděli, byla zavřena (na př. obrovské, jedno z největších světa Teatro San Carlo), ostatní neposkytovaly nic lákavého. Uvádím-li jich jména, činím tak proto, že dokumentují úctu k dramatickým autorům činoherním (Manzoni, Metastazio, Giacosa neb

hudební Bellini, Rossini), což by bylo i u nás na místě.

A tak nás posléze ve Florencii, unavené již přívalem grandiosních dojmů, nechytilo ani „Teatro Alfieri“, jehož pozvání zahájené oslovením Preg-mo Signore (nevím zdali pregevolissimo či pregiatissimo, obé značí asi „velevážený“) a zvoucí k definitivně poslednímu představení (l' ultima definitiva rappresentazione) opery Lazebník Sevillský. ve prospěch (Vlachové říkají Serata d'onore, t. j. čestný večer) vynikajícího umělce (del valente Artista, prosím s velkým písmenem) Medarda Medosiho zůstavilo nás v hostinci při večeři, kde nám je k makaronům předložil hostinský, zcela chladnými.

Nebudu nyní vypisovati ze svrchu citované knihy Grohovy dnešní stav výzkumů o řeckém divadle, nýbrž podám jen řadu turistických vzpomínek ze starých divadel z nichž dramatickému umění v dnešním slova smyslu vlastně hověla jen dvě „theatrum comicum“ a „theatrum tragicum“, ostatní, areny, cirky a t. d. hověly nízkému vkusu davu předváděním gladiatorských zápasů, štvaní zvířat, zvláště šelem a mučení ušlechtilých duší křesťanských.

Přece však začnu kolosseem, které bylo můj první mohutnější divadelní dojem. Přijel jsem s přáteli do Říma na vědecký sjezd lékařský odpoledne a podle osvědčené methody vzali jsme povoz (cocchieri jsou tu levní) k hrubé orientaci. Kočí, ochotný a intelligentní chlapík za několik hodin ukázal nám všechny znamenitosti starého, z části i moderního Říma. Když už se smrákalo, dojeli jsme ke kolosseu. Italšti tištění průvodcové nazývají je „opera piu grandiosa e gigantesca dell' antichita romana“ (nejgrandiosnější a nejgigantičtější dílo římského starověku). Nehledě k tomu, že se podobnými výrazy obdivu v bedekrech vůbec nijak neskrblí — každý lepší obraz, sochu, pamětihodnější stavbu oslavují knihy podobnými superlativy nejen v Římě, leč i v Benátkách, Florencii atd. a nejen v Italii, leč i ve Francii, Anglii, ba i v Rusku. To jest už takový sloh specifický pro publikace toho druhu — nehledě tedy k tomuto faktu musím říci, že kolosseum uchvátilo mne i přátele a uchvátí tím více každého, kdo neviděl dosud velkolepé rozměry starých staveb.

Bylo v podvečer (asi k 6. večerní) italského (vlastně přesněji: římského) podzimního dne. Nebe bylo jasné a modř jeho stávala se svět-

POMPEI, TEATRO COMICO (MUSICA).

POMPEI, PANORAMA.

lejší, mezi tím co první stíny ukládaly se na mohutné zdivo z kamení a cihel (tyto jsou i novějšího data, neboť ze zdiva kolossea kde který, papež ba i soukromník bral materiál ke svým mnohem méně pamětihodným podnikům, aby se všecko nesesulo, musili, když se smysl pro zachovávání starých památek probudil, podezdívati zbylé části, a tyto novější doplňky, ač ruší dojem, mají asi snad zásluhu (snad vinu) o to, že můžeme dnes ještě o kolosseu psáti.

Kočár staví opodál amfiteatru a po neupravené půdě klopýtáme ke vchodu. Div — žádné vstupné. Procházíme do nitra a mlčky v uctivé kontemplaci zůstáváme bez hnutí takřka zaraženi před rozsáhlostí i důmyslností starých stavitelů. Ještě dvakráte přivábila nás znamenitá památka, před kterou všecky ostatní areny jak rozměry tak stupněm zachovalosti ustupují do pozadí.

„Colosseo", též „amfiteatro Flavio" dnes zvaná zřícenina starořímské areny založena byla Vespasianem nad jedním z umělých jezer, jichž bylo v zahradách Neronových několik. Dílo dokončil Titus.

Jako nyní oslavuje se zahájení her v divadle slavnostními představeními, trvaly dle letopisců slavnosti ty po dokončení colossea celých 100 dnů a stály prý život 5000 divokých šelem. Gladiatoři tu předváděli celé bitvy námořní a pozemské. Je vskutku podivuhodno, že tato arena, největší na zemi ze všech dob a kultur, která určena byla ke krvavým bojům člověka a šelem, a ve které přišli o život mnozí mučedníci za víru křesťanskou, zbudována byla Vespasianem a dokončena Titem, dvěma z nejušlechtilejších imperatorů starého Říma. K němu přistavěl pak Domitianus školy pro gladiatory, jež v polokruhu arenu obklopovaly — v nich byly i dílny na zbraně, slévárny — zkrátka vše, čeho dřevní představení na rekvisitách potřebovala.

Gladiatoři, jichž po smrti císaře Nerona bylo na 2000, stávali se miláčky římské aristokracie, zvláště žen. Dnešní kultura je jiná - nyní herečky docházejí obliby aristokracie, zvláště mužů. Císař Commodus pokládal si za čest býti gladiatorem a vychloubal se, že zabil za jediný den více nežli sto bestií. Tentokráte necenil se život člověka, natož zvířete. Co by dnešní Hagenbeck dal za takovou sbírku! Ovšem byla jedna šelma, abychom se zmínil. i o staré režii, dražší, nežli dnes. Divadelní katastrofy ohrožovaly však za času imperatorů

také tato většinou kamenná veledíla, neboť za císaře Maxima zapálil blesk arenu tuto a z veliké části ji poškodil. Byla pak restaurována asi za Heliogubala a Alexandra Severa.

Když r. 248 císař Filippus oslavoval tisící rok založení Říma, uspořádal zápas 2000 gladiatorů, 32 slonů, 70 lvů, 10 tigrů, třiceti leopardů, 10 hyjen, 10 žiraf, 40 divokých koňů a jiné přečetné zvěře. Myslím, že by dnes na takovou podívanou byla větší tlačenice, nežli na nově vypraveného Fausta Goetheova nebo Shakespearova Hamleta, o domácích novinkách ani nemluvě. Z jiných zdrojů jsem seznal, že dnešní Říman na př. ve věcech pohlavních žádnou nectnost neodložil a žádné přednosti si neosvojil.

R. 402 ozývá se první ušlechtilejší hnutí zajisté vlivem křesťanským. Toho roku zapověděl Honorius IV. hry gladiatorské, když byl mnich Telemach z Malé Asie vrhl se mezi zápasníky, aby je roztrhl a byl pak lidem na kusy roztrhán.

Přes to zůstalo kolosseum až do dob Karla Velikého skoro beze změny.

Ježto však asi 2 třetiny budovy té vzaly za své, třeba zaznamenati několik rozměrů, o nichž dnes nelze se již autopsií přesvědčiti.

Je to mohutná plocha elliptická, jejíž obvod měří 569 metrů, delší průměr 183 metrů, kratčí 168 metrů. Arena dosahovala výše 57 metrů. Každý z 80 oblouků byl vchodem do divadla, takže panika nebyla by mohla při tak prostorných a četných vchodech míti toho významu jako dnes, kdy z obrovského divadla vedou 4 východy pro obecenstvo, z nichž třeba 1—2 jsou uzavřeny v některých divadlech. Arena mohla pojmouti 87.000 diváků. Byla zbudována z pravoúhlých kvádrů, které byly spojeny železnými háky. Ze 4 hlavních vchodů byli dva vyhraženy císařům a dva slavnostním průvodům gladiatorů. Arkady tří poschodí byly podporovány sloupovím, v prvním poschodí dorskými, v druhém jonskými a ve třetím korintskými. Čtvrté poschodí mělo čtvercová okna rozdělená korintskými sloupy. Zdá se, že v staré areně byly arkády poschodí II. a III. sochami ozdobeny.

160 vchodů (vomitoria) vedlo ke schodům, jež byla obsazena lidem dle společenských tříd. Nejnižší schody, t. j. řady, jež byly areně nejblíže, zaujímaly mimo císaře a jeho rodinu i dvůr nejvzácnější kruhy obyvatelstva. Místo císařovo, p u l v i n a r, bylo vyšší nežli sousední. V okolí měli svá sedadla senátoři, kněží, vestfálky, vyslanci a hosté imperatora. Pak následovaly stupně pro úředníky státní a jiné vyšší hodnostáře a jich rodiny. Třetí oddělení sloužilo občanstvu a čtvrté konečně zaujímala plebs. Otroci neměli přístup do divadla. Nad posledním stupněm táhlo se, jak se zdá, sloupořadí, kde stáli lodníci císařského loďstva, jichž povinností bylo roztahovati obrovské plachty přecelou arenu, aby obecenstvo bylo uchráněno žhavých paprsků slunce. Na zevních zdech amfitheatru jsou dosud viděti díry a hlavice, jež sloužily k upevnění bronzových stěžnů, na nichž se upevňovaly provazy plachet.

Všecka sedadla byla mramorová. Uvnitř stavby v přízemí byly klece pro šelmy a skladiště pro stroje, zbraně a nástroje, jichž při zápasech bylo třeba.

Přejdeme-li po celé délce arenu, dostaneme se k pokojíkům, jež byly určeny pro gladiatory. Některý z nich je dosti zachovalý.

Ve vzdálenosti asi 18 m kolem areny táhla se řada velkých kamenů, v nichž byly otvory. V těch asi upevněny byly řetězy, aby se přístup k areně dál v jistém pořádku, aby nenastala při vchodech tlačenice. Kolem tohoto náměstí táhla se silnice dlážděná lávou.

Ještě několik slov o pozdějších dějinách kolossea.

Ve středověku sloužilo kolosseum za pevnost římské šlechtě, mezi jinými Frangipanům. Později počala zkáza jeho, ježto bralo se z něho stavivo pro nové některé soukromé budovy římské. Papež Pavel II. vystavěl z materiálu kolossea známé Palazzo Venezia na Piazza Venezia, kde je nyní rakouské vyslanectví. Kardinál Riario budoval z něho Palazzo della Cancelleria (náležející Vatikánu, ve které roku 1848 papež Pius IX. odbýval parlament), z něho travil i Pavel III. stavě Palazzo Farnese. Přes to přese všecko, že se o stavbu dělily všechny moci, jež kdy vládli Římem, jedni budujíce, druhé strhujíce, vypočítal jistý římský architekt ještě v 18. století cenu zbylého materiálu na 8 milionů lir. Papež Sixtus V. chtěl v areně zříditi továrnu na vlnu a jiný papež, Clemens IX., jeden ze slavnějších, skutečně zde dal pracovati továrně na salnytr. R. 1741 učinil těmto nechutnostem konec papež Benedikt XIV, zasvětiv kolosseum památce umučení Kristova, na pamět tolika mučedníků křesťanských, jichž krev tu byla prolita. Z jeho nástupců restauroval Pius VII. část západní, Lev XII. část východní a Pius IX. schody.

Po r. 1870 byly odstraněny obrazy křížové cesty a kříž ve středu a konány vykopávky, kterými přišlo se na staré zdi, které byly pod chodbami i středověké zdivo z dob, kdy sloužilo amfitheatrum za pevnost.

Dnešní divák patře na toto velkolepé dílo ruky lidské maně vzpomíná slov poutníků z VIII. věku, kteří přicházeli do Říma a pronášeli zde památná slova:

„Finchè starà il colosseo, starà anche Roma: quando il colosseo cadrà, Roma pure cadrà e con Roma cadrà il mondo intero“, t. j. pokud bude státi kolosseum, bude také státi Řím; až padne kolosseum, padne také Řím a s Římem padne celý svět. (Dokončení.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

Viděl jsem, jak Kleantes zdvojnásobil síly, ale musím se přiznati, že chvěl jsem se více o jeho drahý život, než o královnin. Vždyť bylo to dítě mé Joniky, mé jediné Joniky! A mezi tím, co se blížila větší loď z Porta Magna, ku které jsem já neznalý veslování s tíží dorazil, minul člun Kleantův jako zázrakem veškerá úskalí, propletl se jimi mrštně jako had a stanul u místa, kde obrácený člun ploval na vodě. Obě dívky zmizely pod vodou, ale královně se podařilo držeti se nad hladinou, ač síly její ochabovaly. Ale výkřik bolesti se mi vydral ze stísněných prsou:

Kleantes se vrhl do moře!

Ocitl se u královny, objal její překrásné tělo jednou rukou kolem pasu a zašeptal vroucně:

– Nuže nyní, zíraje v tvář smrti, smím ti říci, cos nedopřála mi vyřknouti v paláci: miluji tě! Nyní mne nemůžeš zapuditi, jsme k sobě pevně připoutáni objetím smrti! Miluji tě, Berenike!

— Ty mne miluješ, vykřikla téměř královna. A já pošetilá nepoznala tvé lásky! O, děkuji ti, bílá Afrodito, teď nebojím se smrti! O, Kleante, zemřeme! Smrt je laskavější než život!

A síly její byly vyčerpány. Kleantes cítil, jak její vnadné tělo svou bezvládnou tíží jej strhuje do hlub ny. Ale nevolal o pomoc, ani se nebránil, cítil největší rozkoš, že může zemříti s tou, která mu v životě nikdy nemohla cele patřiti. Nádherné vlasy královniny plynuly zlatě a oslnivě na azurné hlati, jako nejskvostnější vějíř se rozevřely a to děsné nebezpečí bylo z dáli tak úchvatné, plné poesie, neboť se zdálo, že mořská nějaká bohyně se vynořuje na povrch, aby dala své tělo zlíbati bílým svitem luny a plápolavými polibky hvězd! Kleantes nevolal o pomoc, ale snažil se co nejvíce, aby prodloužil slast, které mu dopřála bílá Afrodita v tom moři, z něhož ona sama se zrodila. Tiskl její hlavu k sobě, ale láska k životu se asi mocně ozvala v těch mladých prsou, snad doufal, že královna může býti přec jen jeho . . ., na smrt že je dosti času, její objetí že je vždy spojí . . . A bylo to snad také proto, že královna byla bez vědomí a sladký její hlas jej nezplnomocňoval k obapolné smrti. Cítil povinnost ji zachrániti a doplův k svému člunu, chopil se jeho okraje, druhou rukou však pevně svíral tělo nejkrásnější ženy a královny . . .

Mezitím doplula k němu loď a přinesla vysvobození oběma. Jak nerad pouštěl ze svého objetí to krásné, nyní téměř mrtvé tělo! Na palubě se snažili přivésti královnu k vědomí, jímala ji hluboká mdloba a únava, takže teprve po dlouhé době otevřela své hluboké oči, tu azurovou hlubinu, tajemnější než samo moře, odkud ji zachránila sama Afrodita, ochranitelka tonoucích.

Loď přistála u Emporia, odkud nebylo již daleko k palácům královským. Berenike měla oči zavřeny, ale jen únavou, duch její byl zpit tím nesmírným štěstím, jehož se jí právě dostalo. Jak mohla býti tak tvrda ke Kleantovi, což jeho oči neprozrazovaly vše, i když slova zněla jinak? Bála se téměř otevříti oči, aby snad neprchl ten krásný blahý sen, smysly měla obestřeny lehkou mdlobou, rozkošnou a sladkou A tak se zavřenýma očima a duchem zkolébaným ve zlatý sen lásky ležela na palubě na kobercích a tak ji položili na nosítka, jež přinesli otroci, přivolaní z paláce

Pln radosti spěchal Kleantes po mém boku. Nedbal, že sám se vrhl do nebezpečí a když jsem ho káral, že tak lehkovážně zacházel se svým životem, že mohl zarmoutiti nejen mne, ale i svou matku, která jistě netuší, že hleděl smrti vstříc, tu pravil:

– Odpusť mi, mistře, ale mohlo by býti krásnější smrti nad tu, které jsem právě hleděl v tvář? S nejkrásnější ženou v objetí spěchati přímo do Erebu, po asfodelové louce do zlatých síní, do blažených niv elysejských. mohu si kdy přáti lepší smrti? Takovou smrtí nebyl by pohrdl žádný heros a já se měl báti nebezpečí?

— Epikur učí vyžíti život do poslední krůpěje rozkoše!

A v.ř, mistře, že ta chvíle, kterou ty nazýváš nebezpečím, byla největší rozkoší, kterou jsem kdy poznal A přiznávám se ti, že bych neváhal vykoupiti takovou chvíli svým životem, ač je mi drahý a miluji slunce a vše, čím oplývá svět a co poskytuje radost!

— Tedy zase slepý vyznavač Epikurův. Ale je tak lépe, můj synu, neboť mládí je jednou a mládí je proto, aby se krásně radovalo, aby jasně a s planoucími zraky hledělo v život a nenořilo se do marných trudů i když se srdce naplní chmurami efemérních bolů.

Mezitím došli jsme domů a přinutil jsem Kleanta, že vzal teplou lázeň a pak ulehl. Usínal zajisté co nejšťastnější jinoch Alexandrie, neboť mi nebylo tajno, že dnešní večer vysvětlil vše, co zavinil večer o slavnosti Adonidově. O lásko! Jak nesmírná je tvá moc! Ty jinochy měníš v starce, když odpíráš svých sladkých plodů a starce plníš novým jarým životem a činíš z nich bezstarostné jinochy, když podáváš svou číš, v níž chvěje se věčné mládí a život! —

Druhého dne vstal Kleantes svěží, s ruměncem mládí na své krásné tváři. Hovořil se mnou vesele a rozmarně a z celého jeho zjevu sálalo štěstí. Nikdy ještě, co jsem jej znal, nebyl tak podmanivě vlídný, jako za onoho dne a mimoděk ve mně vznikla myšlenka, že i já bych ještě mohl býti tak šťasten jako on, ne-li více, neboť on nepoznal bolest dlouholeté rozluky.

Slunce již pálilo a městem šuměl dopolední ruch, když před domem zastavila nádherná nosítka a z nich vystoupil posel královnin. Když vešel, ukláněl se hluboce Kleantovi a vyřizoval přání královnino. Zvala jej k sobě, aby mu poděkovala za zachránění. Dvořan byl otrocky uctiv, ale přece zněla v jeho hlase ztajená závist, neboť tušil, že královna vymůže na svém choti pro svého zachránce největší hodnosti a milosti.

Kleantes zdvořile odmítl místo v nosítkách dvořanových a když tento se vzdálil, oblékl se v prostý šat, ale vybrané elegance. Pak vsedl do nosítek, jež zatím připravili moji otroci a rozloučiv se se mnou s blaženým úsměvem na rtech, dal znamení k odchodu.

Cestou byl hlučně pozdravován, neboť bleskem se roznesla městem zpráva o nebezpečí, v němž se královna byla ocitla a současně s jejím jménem vyslovovalo se jméno Kleantovo co zmužilého zachránce.

Aby unikl této pozornosti, která mu nebyla příjemnou, neboť znal duši davu, jež dnes jásá vstříc svému miláčkovi a zítra by jej třeba vlekla na popraviště, kázal otrokům, aby zabočili do méně hlučných ulic než byla hlavní třída vedoucí k paláci. Pak zahradami se dostal k paláci a všude mu byl bez odmluvy vchod povolen, jakmile vyslovil své jméno.

Sestoupl před jedním z pobočných vchodů a byl uveden otroky do komnaty královniny. Berenike odpočívala na nízkém loži, pokrytém drahocennými koberci, překrásná její tvář byla poněkud bleda, ale lékaři nevyšetřili krom únavy a leknutí žádné choroby a proto dovolili, by přijmula návštěvu Kleantovu.

Sotvaže vstoupil, pozdvihla se z lože a vyšla mu vstříc. Krásné její vlasy nespontaně stékaly po bílé šíji, řinuly se v tisících praméncích po ramenech až dolů k patám. Učinila několik kroků a vztáhla ruce touhyplně proti Kleantovi, ten jako v bezvědomí se sklonil a políbil proud vonných vlasů. A tu ona odhodlána nezapírati již to, co ji v srdci nepřemožitelně bouřilo, schýlila se němě k němu a vtiskla horoucí polibek na jeho ústa, semknutá úžasem a zašeptala:

— Ne za to, žes mne vyrval smrti, ale co dík, žes mi dal život svou láskou!

Tu teprve Kleantes poznal určitě, že je pravdou, o čem se téměř bál přemýšleti! Ano, ona jej milovala! Říkala mu to nyní sama, když on se bál promluviti z obavy, aby jej zase nezapudila!

Upřel na ni své velké, upřímné oči, v nichž se zrcadlila celá jeho mladá duše, toužící jen po lásce. A vida, že oči královniny na něm spočívají plny paprsků lásky, objal její vnadyplné tělo, přitiskl ji na svou prudce se bouřící hruď a zvolal:

— Smím tedy promluviti! Nuže věz, že miloval jsem tě v ten okamžik, když poprvé tě spatřily mé oči! Zíral jsem na tebe s božskou úctou, neboť jsem nechtěl věřiti, žes smrtelná, stále se mi zdá, že zlatá Afrodita se vtělila a žije zde na zemi v tvé podobě, ó, královno? Smím tedy mluviti a nezapudíš mne již od sebe?

— Mluv, šeptej mi slova lásky, vždyť duše má po nich žízní! Zahrň mne láskou jako vonnými omamnými květy, neboť dlouho jsem nedýchala jich opojný čar!

— A proč jsi mne vypudila, když jsem pravil, že duši mou plní bohyně, k níž nesmím vznésti zraků, aby mne nestihl trest jako Aktaiona, když zíral na neposkvrněnou Artemis?

— Proiože pošetilá jsem se domnívala, že miluješ dívku a mne zavrhuješ, že jsem ženou jiného! Jak jinak jsem si mohla vykládati tvá slova? Proč jsi nemluvil jasně o své lásce?

— Což jsem směl? Ty královna a já nepatrný žák Musea! Což jsem směl sníti o tvé lásce? Má slova byla prosycena nesmírnou úctou k tvé kráse, k tobě a chtěla říci, že jen ty mi můžeš vlíti odvahy do duše. A nyní vím, že vše byl klam, vím, že mne miluješ a jsem šťasten! Smím zírati v tvé oči, smím celovati ústa, která mi zjevila lásku smím líbati tvůj zlatý vlas a položiti hlavu na tvá ňadra, tající lásku! A to vše mi dala chvíle, kdy jsem se vrhl za tebou do vln...

— Rci, proč jsi se vrhala do takového nebezpečí? Nevíš, že bych byl zemřel s tebou v chladném objetí vln?

— Doslechla jsem, že trávíš s Kononem své večery na Faru. Duše má plna byla tebe, myslila jsem na tebe stále a toužila po okamžiku,

kdy bych ti mohla říci, že tě miluji a pak zemříti. Vyplula jsem tedy s dvěma oddanými otrokyněmi k Faru a spatříc tebe, neznala jsem strachu! Ale vidouc tě po boku Kononově, neměla jsem odvahy vyznati se — — Nešťastnou, či šťastnou? náhodou narazil člun na skalisko a voda jej naplňovala. Pak, když jsem klesla do vln, bála jsem se více o tvůj život než o můj, neboť jsem tušila, žes mne poznal dle vlasů, z nichž se odpoutaly závoje . . . A pak přišla ta veliká chvíle, v které jsi mi zjevil, že mne miluješ!

— A budu milovati vždy, má Berenike, zvolal Kleantes. Tys nemusela se chvěti o svůj život, neboť Afrodita, bohyně moře, z něhož se zrodila, nebyla by tě nechala zahynouti!

A opět ji sevřel horoucně ve svou náruč a stále šeptal něžná slova lásky. Hleděli si do očí, oba v nich četli své štěstí a nezlomnou lásku. Oba zapomněli, že láska jejich bude krátkým snem a ponořili se v hloub svého blaha, dusíce se polibky.

* * *

Kleantes byl šťasten, to prozrazovala celá jeho bytost. Ale já se chvěl obavami o jeho štěstí, jež nemohlo dlouho potrvati, neboť co chvíli přinášel nový posel nové zprávy o vítězství králově. Oběť Bereničina byla tedy přijata. Co nejdříve měl se vrátiti král s haluzemi vavřínu kolem hrdého čela a tentýž den měl Kleantes poznati, že jiný má právo na ženu, jíž miloval.

Ale o tom nepřemýšleli oba milenci. Pohroužili se do slastné přítomnosti, nevzpomínali na minulost a zapomínali, že přijde den, který učiní blahu jejich konec. Královna oddala se cele svému štěstí, vždyť sama bílá Afrodita je spojila nerozlučným svazkem, vyrvala je smrti a vrátila životu, aby se milovali, bylo tudíž možno opírati se vůli bohyně?

A mezitím, co já opět sám jsem trávil své dny, dokončuje studia a výpočty, týkající se nové hvězdy, jež mi již nemohla uniknouti, bloudil Kleantes s královnou po rozsáhlých zahradách královských, zapomínaje Musea, v němž měl hledati moudrost, neboť se domníval, že je ji více v jediném polibku milované Bereniky než v tisíci svitcích mudrců. Neboť tam ležela mrtvá věda, tající sice mnohou pravdu, ale zde zářily mu vstříc jasné zraky Bereničiny, planoucí láskou a ústa její zjevovala mu tajemství tak prosté a přece tak hluboké a nejkrásnější nauky filosofů se nevyrovnaly jedinému slovu jež ona vyřkla, dotvrzujíc je polibky a byť slovo to pouze znělo: miluji!

Tam volaly k němu ohlasy záhrobí a zde se chvěl nejkrásněji rozvitý život v jeho pažích, ve své milence měl vše, co oni učili a největší zázrak bylo božské její tělo, sladké a opojné, s nímž nedalo se porovnati nic na světě! Chvěla se v jeho objetí jako bílý květ skrápěný rosou a líbaný sluncem a kvetla jeho láskou, zapomínajíc, že padnou stíny večera na rozjásané luhy radosti!

(Pokračování.)

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Rubina překvapila ta otázka. Rozpačitě pokrčil rameny.

„Pan četař ví opravdu víc než já a tuhle Malkah. Není dosud jisto, převezmu-li ten obchod. Veliká starost čeká v něm na slabého člověka. Mnoho peněz, velikých peněz zapotřebí, a kde je vzít, prosím? Nevím dosud, co udělám, není rozhodnuto. Snad se budeme loučit s Čemernem za týden, snad za rok, snad tu vůbec zůstaneme — skutečně dosud není rozhodnuto. Možná, že pan četař opustí Čemerno dřív než my, povídá se, že již co nevidět pustí do Čech starší ročníky pánů vojáků.“

„Možná, snad“, stále ještě sklesle, jako malomyslně odpovídal četař. Oči jeho opět se zvedly a prosebně utkvěly na Malce, a ona porozuměla, že v něm bije dosud milující a toužící srdce Florianovo, kterému nyní bylo úzko vzpomínkou na možné brzké rozloučení.

Usmála se podivně, pohodila rukama jako v nesnázích, a Florian znal ten význačný posunek již z oné chvíle, kterou s ní prožil ukryt v jejím přístěnku. Oči její pojednou více se zaleskly, zazářily, bílými tvářemi přeletěl ruměnec.

„Ano, ano“, pravila chvatně, jakoby opravovala muže, „odejdeme jistě brzo odtud proč bychom toho nepověděli panu četařovi, Mordche? Již jako bychom dávali s Bohem Čemernu — drahému, zlatému Čemernu“, povzdechla pro sebe, jako ve snách. „Dobře, že jste přišel ještě dnes, možná, že za několik dní byste nás tu již nenašel, a byli bychom se rozešli bez rozloučení. Věřte mi, že bych toho byla velmi litovala.“

Mordche Rubin nechápal těch něžných Malčiných slov a poněkud také jako dojat jí přikyvoval.

„Ano, velice by nám bylo líto, a vždy na Čemerno budeme vzpomínat, tuze dobré lidi

jsme tu nalezli," pravil, chtěje se tím zalichotiti Florianovi, jenž vytušil z řeči Malčiny všechno, co se v ní tajilo a skrývalo.

„Dosud mne miluje!" zajásala jeho duše. „Odpustila mi, láska její překonala všechnu moji špatnost a všechen její hněv! „Zlatá Malkah, božská, šlechetná a krásná, skutečná královna!"

A rychle se chopil její ruky, spočívající na tvrdém pultě, a přitiskl na ni vášnivě žhavé rty.

„Tisíceré díky za to, co jste právě řekla," pravil a div jí nepohltil očima.

„Je panu četařovi ještě libo sklenku vína?" otázal se Mordche jako hostinský, kterému jest úplně lhostejno, co si host povídá s jeho sklepnicí. Nerozuměl dobře pohledům ani něžným slovům Malčiným a Florianovým, pokládal je za obapolnou zdvořilost.

„Buďte tak laskav, pane Rubine", přisvědčil četař, a opět se ho zmocňovalo netrpělivé chvění.

Byl by rád Malce tak mnoho řekl, ale jak v přítomnosti mužově? Co jí chtěl říci, to byly nyní nejdůvěrnější věci, které se svěřují toliko zřídka kdy v životě. Ovládlo ho přesvědčení, že veliká chvíle rozloučení mezi ním a Malkou se přiblížila a že žádná moc na světě jí už neodvrátí Veliký smutek, až úzkost ho zachvátila.

Náhle se mu zdálo, že musí rázem vstáti, podati jí ruku a dáti se do pláče. Vyrazí z hrdla jenom jediný bolestný vzlyk, uroní pouze jednu nebo dvě slzy a bude utíkati od ní aby neviděla jeho slabosti. Rozejde se s ní, nedosáhnuv toho, po čem tak hladově prahl a toužil. Překrásná, přerozkošná chvíle jejich milostného zanícení nevrátí se již nikdy se svými objetími a s jejími dravými polibky.

Přihnalo se to jako vlna na jeho duši, a opravdu již vláha stoupala mu do očí. Viděla to Malkah a odpověděla mu nejněžnějším úsměvem. Pak rychle se vzchopila, prošla sem a tam kantinou, chtějíc tak rozptýliti Florianovo pohnutí a zaujmouti muže, aby si nevšiml četařova pobouření. Potom rychle řekla:

„Za půl hodiny odchází patrola do Kljuty, Mordche nezapomněl jsi na své psaní?"

Mordche byl by skutečně zapomněl, ač psaní bylo důležito, tak roztržitě působila na něho zpráva o lupičích. Omluvil se u Floriana a vklouzl pak s papírem a perem do přístěnku

Byli tedy opět sami a mohli si říci, co spočívalo nyní tak těžce na jejich srdcích.

„Malko, Malko," zaběd oval Florian, „je pravda, že se musíme rozloučiti?"

„Vždyť to bylo tak jisto a tak neodvratno. Od té chvíle, co jsem vás poznala, jsem toho očekávala Nemohlo jinak býti. Ale vždyť my jsme se vlastně již spolu rozešli," dodala s přídechem hořkosti.

„Vím, ano, máte pravdu, jen mi to vytkněte ještě v poslední hodině, zasloužil jsem si toho vašeho pokoření. Jen žalujte a kárejte, hleďte, jak zahanbeně a kajícně skláním hlavu."

„Musila jsem vám to říci. Věděla jsem také, že ještě jednou přijdete, protó jsem vám všechno odpustila. Ano, očekávala jsem vás, něco mi pravilo, že se musíte přijít ještě se mnou rozloučit. Čím více se blížil den našeho odchodu z Čemerna, tím určitěji jsem vás očekávala, a kdybyste nebyl přišel dnes nebo zítra, byla bych pro vás sama vzkázala. Byla bych umřela lítostí, kdybychom se byli navždy rozešli tak jako neudobřeni — vidíte, přiznávám-li se k tomu všemu, že jsem vás nechtěla pokořit."

„Má zlatá Malko! Má zlatá Malko!" zajásal Florian, vzchopil se a sevřel do obou rukou nevzdorující hlavu Malčinu. Prsty jeho zaryly se jí křečovitě do vlasů jako spáry dravého ptáka a na čelo i na oči dolehly zuřivé polibky.

„Malko — moje Malko!" takřka už lkala jeho přerývaná slova. „Je pravda, že tě dnes ztrácím na vždy?"

Cítil na rtech, že také její oči se zalily slzami. Odtáhl hlavu a vida rosu v jejích zracích, byl by se opět přemožen sřítil před ní. Stával se divokým a bezohledným, city a žhavá touha po Malce ho ovládla.

„Mordche přichází," upozornila ho Malkah a šetrně odstrčila Florianovy ruce. Rychle si upravila pocuchané kadeře a zašeptala: „Prosím vás snažně, buďte klíden, až budete odcházeti."

On se třásl po všem těle, každý nerv v něm bouřil a vzpíral se. Byl by nejraději mladou ženu uchvátil a držel pevně, tuze pevně, aby mu jí už nikdo nevyrval z rukou. Napadlo ho, aby se tak k ní vrhl a nepustil jí, dokud by ho třebas neubili, vždyť chvíle takového svrchovaného blaha stála by za to, hodina rozkoše v loktech této ženy nebyla by draze zaplacena ani celým životem.

„Ale vždyť ani není možná, abychom se již dnes rozešli!" zaběd oval mladý muž.

Pokrčila jen smutně rameny.

„Což tomu stále ještě nevěříte?"

„Řekni mi aspoň zase jednou ty."

Usmála se laskavě a v očích jejích objevily se známé blesky. Pak se nachýlila k němu a řekla s něžnou důvěrností:

„Což tomu stále ještě nevěříš, miláčku?"

Florianovi se zatočila hlava.

„A nesmíme, nemůžeme se již dnes a takto rozloučit! Bylo by to náhlé na mne jako smrtelná rána. Skutečně bych si zoufal, zhynul bych zuřivou touhou po tobě. Musím tě nerušeně pocelovat, sevřít v náruč, slyšeti slova

a vzdechy tvé lásky. Malko, drahá, jediná, zbožňovaná Malko, prosím tě snažně, pro Boha tě prosím, nevyháněj mne již dnes tak navždy od sebe, dovol, abych se přišel ještě jednou rozloučit.“

Škemral jako malé dítě a hroutil jí ruku, kterou mu odevzdávala přes pult. Byla zamyšlena, uvažovala, jak a co má učiniti. Naléhání Florianovo bylo pro ni neodolatelno, z rukou jeho jakoby vycházela do ní zvláštní mocná síla.

V tom již její muž tiše, jakoby vždycky hleděl, aby nikoho nevzbudil, otvíral dvéře a vystupoval z přístěnku.

Malkah ještě pevně stiskla Florianovi ruku. Porozuměl z toho, že souhlasila s jeho žádostí. Pak hned ruka její se odtáhla, a zčervenalé prsty skryly se v krajkovém rukávě řasnatého moderního županu.

Odmlčeli se, a Mordche Rubin vyběhl před kantinu, nevychází-li již patrola. Ano, právě vycházela z mysliveckého baráku, vedl ji podmyslivec Urbanec, který již přečkal svůj trest, že setníkovi nadával ve spaní, a vyšel za ní ještě nadmyslivec Litera s jakýmsi vzkazem pro kljutského kollegu účetního poddůstojníka.

Rty Malčiny a Florianovy v té krátké chvilce ještě se sblížily.

„Promluv — rozhodni,“ nutil a prosil jako skomírající Florian.

Malkah byla již rozhodnuta.

„Ano,“ pravila pevně a určitě, „ještě tedy se uvidíme. Až to bude možno, vzkážu ti, ale pak přijď bezpečně, neboť to snad již bude poslední chvíle, co budu na Čemerně. Jen bude-li ti možno z Graba odejíti?“

„Díky, díky!“ dychtivě šeptal četař. „Přijdu jistě, nic mne nezdrží, žádný rozkaz, žádná patrola ani služba.“

Četař Florian udělal si cigaretu, zapálil, dopil víno, položil na pult peníze. Potom vstal, Malce políbil dvorně ruku a přijal nabízenou malou pravici Rubinovu.

„Tak — pan četař nám už odchází,“ mazlivě, jakoby toho litoval, promluvil Mordche. „Kdybychom kromě nadání neměli už čest pana četaře uvidět, děkujeme mu za všecko přátelství a přejeme štěstí, zvláště aby se brzo vrátil z vojny domů. Rádi na vás budeme vzpomínat — není-li tomu tak, Malko?“

„Ovšem, vždyť pan četař ví,“ se strojenou lhostejností odvětila Malkah.

„A kdyby ještě někdo z těch zlých lidí, pokud tu budeme —“ vzpomínal Mordche.

„Nebojte se, pane Rubine, přičiním se o to ještě tuto chvíli. Ale proto pro všecko přece jen dejte pozor na své peníze a pevně zavírejte na noc dvéře a okenice. A vám i milostivé paní navzájem přeju šťastnou cestu!“

Zasalutoval, Mordche Rubin smekl usmolenou kupeckou čapku, Malkah výmluvně se usmála, a z černých jako noc očí opět jí zasršely podmanivé jiskry.

Po té četař Florian hbitě se otočil a šel do mysliveckého baráku ohlédnout se po své patrole.

XXXVII.

Zbývaly mu ještě tři hodiny, než se vrátí z Kljuty patrola s gackou poštou. Myslivci jeho hověli si zatím na slamnících kamarádův a měli již starost, kam se jim ztratil jejich pan komandant. Někdo prohodil zmínku o povstalcích, a že by nebylo divu, kdyby dnes ráno našli na některém stromě četaře Josefa Floriana podobně jako včera večer našli pandura Jovana Panteliče.

Vyskytly se ovšem námitky, že četař Florian jest příliš chytrý, aby se dal tak hloupě oběsit. Odvážný sice jest, smělý, nebojácný, to je pravda, ale dát se bez rámusu pověsit na strom — ani pomyšlení! Ten by se nedal tak snadno, s ním by nepřítel měl tuhou práci, ať už by měl v rukou pušku, handžár, kyj nebo provaz.

V baráku mu nechali trochu černé kávy, kterou četař s chutí vypil a zachroupal sucharem. Požertoval s myslivci, pohrál s čemerenskými psy, přikázal patrole, aby byla připravena, až dojde pošta, a pak se vydal do druhého baráku za Jakubem Ledrou, pěšákem.

Jakub Ledra však nebyl toho dne na Čemerně. Včera navečer odešel s několika jinými pěšáky do lesa obsluhovat vápennou pec a milíře. Potřeba naučila vojáky páliti vápno, z některých opět stali se uhlíři, jiní pracně řezali buková, habrová a dubová prkna a odváželi na soumarech do Avtovce a Gacka, kde na blízku nebylo lesů. Žilo se tam vůbec mnohem více po řemeslnicku než po vojensku.

K vápenné peci bylo daleko, nejméně půl hodiny, proto četař Florian šel vyhledat Antoše Chomiaka. Ve stáji mu s úsměvem řekli, že vozatajec jest v kuchyni, že prý si tam peče něco tuze dobrého.

Skutečně Florian nalezl Antoše u velikých vojenských kamen, hezky stranou, kam ho kuchaři odkázali, jak se srdcem bolestí zdrceným pekl si kocoura Jeremiáše.

Hrozné neštěstí potkalo Antoše Chomiaka. Když ráno Jeremiáš se nasnídav vylezl na střechu baráku, aby si tam vyhřál kožich v teplém zlatě slunečních paprsků, šikovatel Elbe-Teinitz vypůjčil si od nadporučíka Apltauera flobertku a z šikovatelského rozmaru sestřelil kocoura. Trefil ho právě do hlavy, Jeremiáš měl dost na jedné ráně.

Antoš Chomiak hořce oplakal svého nejmilejšího přítele, jakživo nebylo mu ničeho tak líto a ničeho tak neželel jako toho zvířete. Pandur Jovan Pantelič byl také jeho přítelem, ale když včera večer se dověděl o jeho smrti, ani ho nenapadlo zatruchliti po něm a politovati ho, přišlo mu to jako něco taškářsky zábavného, kdežto za kocourem ronil slzy nejopravdovější lítosti

(Pokračování.)

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

NÁRODNÍ DIVADLO předvedlo 30. srpna tříaktovou veselohru Mrs. Dot od W. Somerseta Maughama v překladu Jiřího Pavlíka, hru neobyčejně vtipnou, zosnovanou na staré pravdě, že žena toho, co si umíní. vždy docílí, třebas praktický život v tom směru, jaký kus řeší, ne vždy dává ženě dosáhnouti cíle. Vedle toho ironisuje přepjatě anglickou „duty." Děj je celkem prostý. Geralde Halstane požádal o ruku slečny Nelly Sellengrové, ač ji nemiluje. Má rád Mrs Dot. která chce ho za každou cenu dosáhnouti, přes to, že on chce státi v slově své dámě. Dosáhne svého osvědčenou cestou — synovce svého Perkinse naladí k lásce u Nelly, tuto získá pro něho, interes Halstanea pak znovu probudí a udrží předstíráním lásky k jeho příteli Blenkinsopovi tomuto starému „cynikovi", takže naposled Nelly ujede v automobilu s Perkinsem a Halstane dostane konečně svoji Dot, byv nevěrou své snoubenky závazku svého od ní sproštěn. Příběh je vyšperkován řadou zajímavých episod. a zásluhou četných ostře a pravdivě kreslených figurek i neobyčejné duchaplné dikce (škoda že mnohý z obecenstva směje se nejraději nadávce, kdežto důmyslnější hříčku slovní, vtip a žert podařený často nepochopí). doznala hra vděčného přijetí, neboť všechny úlohy byly v dobrých rukou a přímo znamenitě karakterisovány. Nevíme, kde odkoukala paní Hübnerová svoji lady Sellengrovou — její zpěvavá řeč byla vskutku pravý kabinetní kousek reprodukčního umění; stejně ceníme paní Benoniovou (mrs Dot), která svou upřímnou dámu „od rány" podala přirozeně, nepřipravivši ji nijak o sympatičnost. Chůze Nelly (sl. Sedláčková) byla trochu Šamberkovsky fraškovitá, třeba jevila snahu o individualisování úlohy této anglické slečny, které ostatně dobře nerozumíme, co chce. Richard Schlaghammer každou další rolí ukazuje, jak šťastnou ruku měla správa angažovati tuto sílu — v úloze Halstanea chápeme, proč jej Mrs Dot tak milovala — tak musil vypadati tento „řádní" muž.

„Starý cynik" p Seiferta, jenž měl také režii hry, měl elegantní humor nevybíhající z rámce anglického naturelu, ač úloha tato, jedna z nejtěžších v kuse, svedla by méně kvalifikovanou sílu k přehánění. R. Deyl byl podařený klacek (Perkins), jenž si myslí, že je neodolatelný a že zná ženy. I ostatní menší úlohy byly dobře zastoupeny. Rozkošný je zahradní interieur II jednání Překlad byl plynný a dobře se poslouchal. *a—c*

KRÁSNÁ MARSEJANKA, hra o 4 jednáních, (franc. napsal Pierre Berton, na cedulích Petr B., ale jména autorů se nezčešťují, přeložil Jiří Ščerbinský), hrála se 28. srpna poprvé na vinohradské scéně a došla v obecenstvu nemalého úspěchu. Jedna z četných her z doby Napoleonovy, požehnané na effektní látky, čerpá svůj děj z pohnutých dob před prohlášením Napoleona za císaře, tedy z doby divadelně ještě ne tolik vyexploatované, ač i náš Bozděch sáhl do té vděčné epochy pro látku jedné z nejvděčnějších svých her. Ve hře Bertonově pokoušejí se royalisté s markýzem de Tallemont v čele odstraniti konsula (tehdáž) Napoleona násilně. Tallemont jako hostinský v paříž. restauraci »u krásné Marsejanky« kuje pikle a usiluje o bezživotí nebezpečného diktátora pekelným strojem, jenž však Napoleona nepostihl. Za to zabit jeden ze spiklenců, jak se soudilo, Tallemont. Ten však ušel smrti a choť svoji o tom zpravuje, která tenkráte už vzbudila lásku v Bonapartově adjutantu Crisenoyovi. Fouché, znamenitý Napoleonův policista, však vyčenichal, že Tallemont je živ a zjistil dokonce, že se usiluje znova o život konsulův. Krásná Marsejanka jím odhalena co manželka Tallemontova a Napoleon sám pokouší se zvěděti od ní o tom, je-li živ jeho nejnebezpečnější sok. Tu se vyvíjí neobyčejně účinná část hry, ve které divák ani nedýchá, sleduje napínavé a vskutku duchaplné rozvíjení se děje. Žena spiklencova neprozradí svého muže a raději, ač Crisenoye miluje, vstupuje v neplatný sňatek s ním, nežli by dala odporem svým na jevo, že je muž živ! V podivné svatební noci, ve které bojuje markýzka těžký boj mezi věrností k starému, jak se soudí, mrtvému muži a láskou ke švarnému choti novému, vyjeví tomuto konečně své tajemství za slib, že je neprozradí. Po krátkém těžkém boji, když už vítězí v něm láska k Napoleonovi nad slibem milované marsejance daným, tajemství nového úkladu neprozraditi, vstoupí Napoleon do komnaty a Crisenoy upadá v podezření spoluviny a jest jat. Nový úklad Tallemonta, jenž vstoupil do služeb policejního ministra Regniera, záleží v tom, že místo tabatěrky (Napoleon rád šňupe)

HRADČANY SE ZÁP. CÍPU OSTROVA VEL. BENÁTEK

má se mu podstrčiti podobné pouzdro s otráveným tabákem. Markýzka však v nejvyšší čas zabrání šňupnutí, tabatěrku s jedem mu odejme a vrátí mu za ni tabatěrku pravou. Když však po té pokus s tabatěrkou byl císaři Fouchéem prozrazen, upadá sama v podezření, že chtěla Napoleona otráviti a jest jím přinucena sama si šňupnouti z jeho tabatěrky. Tu však se objeví její nevina. Mezitím byl markýz Tallemont poznán a přítelem Crisenoyovým Rappem v souboji zabit, Crisenoy rehabilitován a již přicházejí senatoři, aby Napoleona pozdravili jako císaře. Již tento stručný děj ukazuje, z jakého napínavého přediva, jež však nikde neupadá v banálnost krváctví, zosnován děj. Postavy jsou pevně kresleny perem umělce zřejmě ze školy Sardouovy pocházejícího — jen Napoleon trochu kreslen proti obecně platné jeho synthese dnešní. Poměrně mnoho němých rolí a méně důležitých úloh místy spád děje činí méně švižným, ale hráno bylo dobře. Pan Zakopal byl věrný, v intencích děje Bertonova přirozený a přece majestátní, dobrý maskou, posuňkem, tonem hlasu i rázem dikce. Tallemont p. Hlavatého, jenž měl též obtížnou režii, bezděky byl trochu příliš intrikánský — ani nechtě byl herec tísněn v takovéto pojetí hry; důvody (ukrutnost Napoleonova), jež autor vkládá mu do úst, dodávaly však jeho snahám rázu spravedlivé opravdovosti, kdežto na jevišti jeví se podobné úsilí (o násilné odstranění bohatýra) vždy — ďábelsky černým. Jen představitel Crisenoye (p. Pražský) nemá dosud dosti dramatického ohně na tuto herecky tak vděčnou úlohu. Ale činil se seč byl v daných poměrech. Ostatní, jak patrno, hráli s chutí — i tichý smutek Josefiny (sl. Kratinová) i rozená nemotornost R e g n i e r a, policejního ministra (p. Charvát) i v pravdě francouzská švarnost a gracie dám paláce konsulova činily dojem celku opravdovým. Zvláštního uznání zasluhuje krásná Marsejanka (markýzka) sl. B. Šiblové — je to úloha těžká, tato žena, o níž se praví, že má zevnějšek venkovanky a nebezpečnost Pařížanky, která nesmí vypadnouti z role hostinské do role markýzky diplomatky a naopak. Režie byla pečlivá, kostymy dobově věrné, as dle francouzských vzorů pořízené. Kus by se mohl státi repertoární hrou, jež by hověla touze obecenstva po mohutném divadelním vzrušení nezabíhajíc při tom nikde na pole jalové sensačnosti. Překlad (až na to, že »tout le monde« je každý, ne »celý svět«) jako všecky práce Jiřího Ščerbinského je správný a lahodný.

a—e.

HRADČANY SE ZÁP. CÍPU OSTROVA VEL. Benátek. Tento pohled budí ve mně vždy vzpomínky prazvláštní. Souvisejí s divadlem. V aréně na hradbách, která roku 1876. při bourání hradeb musila s bastionu nad Koňskou branou, byla totiž opona ozdobena pohledem na Hradčany s tohoto místa Vel. Benátek. Tento obraz byl vždycky mým velikým potěšením. Znamenal těžce doma vybojovaný nebo od kamarádů vydlužený desetník, za kterýž bylo nutno včas koupiti vstupenku a pak o závod s jinými letěti po srázných schodech, aby se ulovilo výhodné místo na poslední galerii Než se hlediště naplnilo, než dole pod rampou, pelargoniemi zdobenou, počali hudební nástroje ladit — zbývalo tolik času pro studium opony. V parných dnech jsem se v duchu brodíval vodou v popředí obrazu, jehož pozadí korunoval majestát Hradčan. Okna budov jsem počítával, dohadoval se, kterým kostelům jednotlivé věže patří a zase se pak brodil mezi balvany, jež neznámý mně umělec věrně dle přírody byl do popředí opony namaloval.

Při výletech na ostrov chodíval jsem pak kontrolovat malíře. A tu jsem se i leckdy zul a do chuti v pobřežních tůních způsobil si požitek na galerii slibovaný. Tím více jsem se pak těšil na nové návštěvy v dřevěném divadle, tak milém a drahém.

Spojitost představ, vzbuzených pohledem na živé barvy opony s radostmi divadelních požitků byla tak mocna, že mne nikdy neopustila a již také neopustí Každá pouť přes most pod Letnou, každá návštěva v místě s tímto aspektem na Hradčany vyvolává slunné vzpomínky na šťastné chvíle pod střechou arenní galerie prožité.

Zručný fotograf zachytil pro Máj tento výhled. Otisk pěkného obrázku vyvolává na citlivé desce rozpomínek tyto reminiscence — myslím, že právem patří jejich text k hezkému snímku. *V. Š.*

Rainer Maria Rilke: DVĚ PRAŽSKÉ POVÍDKY. Spisovatel je pražským rodákem, a třebas již otčina i dětství, jak praví ve stručné předmluvě, jsou mu vzdáleny, přece byla doba, kdy napsati tuto knihu stalo se mu nezbytností. Se zanícením vzpomíná Prahy, líčí její krásy a vidí v ní, zvláště ve starých domech Malé strany, mnoho tajemného a romantického. V povídce Král Bohuš čtenáři setkávají se se známou vzrušující událostí z doby Omladiny, kdy v době vánoční, takořka pod ozdobeným stromečkem tragickým způsobem skončil život malý hrbáček. Naproti tomu druhá povídka, Sourozenci, ač v prvé části plna romantického líčení, končí se mnohem smírněji. Závěrek, v němž vznikají něžné city mezi mladým Němcem a mladou Češkou, nabádá srdečnými slovy k národnostní snášenlivosti. »Tak ráda bych se naučila trochu lépe německy,« praví dívka, »snad byste za to mohl potřebovati poučkud češtiny.« »Ano,« vzdechl Němec, »mám rád vaši řeč.« Kdyby se tak mluvilo a cítilo ještě nyní, o kolik by se žilo v Praze příjemněji a klidněji! Kniha vyšla v překladu Jana Löwenbacha, nákladem Ottovým. Ds.

KRKONOŠSKÉ POVÍDKY. Napsal Josef Šír. Spisovatel jest náš dobrý známý i vítaný přítel, a co jsme kdysi napsali chvalného o jeho knize »Robotou života«, to celkem možno říci také o jeho Krkonošských povídkách«. Šír z hloubi srdce miluje svůj rázovitý, jadrný horský lid, cítí a trpí s ním a má porozumění i pro nejmenšího a nejubožejšího jeho človíčka. V lahodném rámci krkonošské přírody maluje nám živými a sytými barvami svoje drobné hrdiny a hrdinky, vše svěže a bez unavování čtenáře, protože prostě a opravdově. Jeho figurky jsou prosté a drsné, ale jsou nám milé, protože v nich je také taková prostá a milá duše, a třebas Šír popisuje ve svých drobných povídkách mnohou lidskou svízel a utrpení, přece nás neomrzuje ani neunavuje, ustavičně jest jasno před námi a stále něco, nechť i skrze slzy, usmívá se na nás.

Krkonošské povídky vyšly v Ottově Laciné knihovně národní a dobře se hodí pro všechny vrstvy čtenářů. Ochotně je doporučujeme. Ds.

ZÁHADNÉ POVAHY. Studie a črty povahopisné. Napsal J. Arbes. Po svých Nesmrtelných pijácích a po knize Z ovzduší umění spisovatel vydává jako dvacátý šestý svazek Sebraných spisů velezajímavé Záhadné povahy. Ačkoli v knize vypravuje se o známých postavách, kterým určeno jest významné nebo méně významné místo v dějinách, přece tyto na pohled střízlivé studie a črty povahopisné čtou se jako nejpoutavější romány. Macchiavelli, Karel Sabina, Almquist, St. Simon, Karpiński, Mirabeau — toť názvy těch románků, ve kterých J. Arbes uložil bohatství svého uměleckého a literárního vědění, okrášliv je zároveň neodolatelným belletristickým uměním svého péra. Jak náš autor umí kresliti a vyličovati hrdiny svých jakýchkoli prací, tak to dovede málokdo jiný, a zejména v takových studiích, jako jsou Záhadné povahy, Arbes nemá sobě rovna. Daří se mu to tak výborně, že jeho postavy vynořují se nám v mysli, jakoby byly vytesány rukou umělcovou, a na dlouho, mnohdy na vždy utkvívají nám v paměti.

Sebrané spisy Arbesovy, jak známo, vycházejí nákladem J. Otty v Praze a zasluhují upřímného doporučení. Ds.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ANT. KLÁŠTERSKÝ

POHÁDKA O VĚČNÉ TOUZE.

„Ve výši strmých na horách,
kde věčný sníh a led,
tam nad závratnou propastí
bělostný roste květ.

Jej musím, matko, musím mít,
jsem touhou po něm chor,
ó nech mne, matko, nech mne jít
pro bílý ten květ hor“

— Můj hochu, jsi tak sláb a mlád
a neznáš ani cest,
a vše to, drahý synu můj,
jen ďábla léčka jest.

Hleď, co tu dole květů kol,
či není ti jich dost?
Nám sta a sta jich rozsil Bůh
na luka pro radost. —

„Mne neláká, co každý má,
co třísní kal a prach,
já pro svůj květ si půjdu výš,
kam nikdo nedosáh.

A rozsil-li Bůh dole květ,
on zasil též v mou hruď
té touhy věčný nepokoj,
by ved mě, buď jak buď.“

— Můj synáčku, ty slepý jsi,
rad zkušených se drž,
tam nahoře je chlad a mráz
a závratná je strž.

Své nohy zraníš do krve,
zde dole přec je snáz,
a budeš sám, a chybný krok,
a pohltí tě sráz —

„Jen, matko, kdo se odváží,
ten stihnout může cíl,
a já se všeho dole vzdát,
mám klidu dost a sil.

Jen těm, jež bolest neleká,
květ roste čárný ten,
jenž musí krví srdce být
a bolem vykoupen.“

— A víš-li, hochu, co jich šlo
již pro ten květu div,
a v sněhu kdesi zapadli
neb vrátili se dřív?

A chceš-li matku opustit
a nechat jí jen tíž
a víš-li, hochu, matky své
že snad již nespatříš? —

„Vše, matko, vím a půjdu přec,
tvůj pláč mi srdce rve,
leč pro ten květ, ach pro ten květ
hlas tajemný mě zve.

A nedosáhne-li ho dlaň,
ó, nech mě jít, ó nech,
snad aspoň v smrti okamžik
ucítím jeho dech.“

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

A pláče, hubuje na šikovatele Elbe-Teinitze a hned opět nazývaje mrtvého Jeremiáše nejsladšími jmeny rozhodl se, že uctí památku jeho nejlépe tím způsobem, když si jej upeče a sní a když z kožky jeho si dá udělati pytlík na tabák. Stáhl proto kocoura, vykuchal jej, nasolil, prošpikoval slaninou a cibulí.

Kuchaři z důstojnického kasina po dlouhém prošení půjčili mu starý kastrol, na kterém třikráte týdně připravovali panu podplukovnikovi Fekete paprikáš. Slíbil svatosvatě, že kastrol opět čistě vymyje a přinese — chraň Pánbůh, aby na to tak kápl podplukovník, že si v jeho kastrolu špinavý Antoš Chomiak pekl kocoura!

Antoš pamatoval na věrné druhy a proto pozval na kočičí hody Jakuba Ledru a Emana Dezorta. Ledra nemohl se od vápenné peci dostaviti, přišel však jako na koni Eman Dezort, statečně pomáhal Chomiakovi péci a ustavičně poléval Jeremiáše hnědnoucí omáčkou.

Vonělo to nejenom po celé vojenské kuchyni, ale po celém pěšáckém baráku. Sám pan kadet Orlt přilákán vůní vstoupil do kuchyně, aby se přesvědčil, co tam strojí dobrého — skutečně tak nevonívalo ani v důstojnické kuchyni. Domníval se, že je to zajíc, nechtěl uvěřiti, že je to kočka, opravdu měl tisíc chutí taky na kousek. Potom, přesvědčiv se, že je to opravdu kocour, nazval Antoše Chomiaka starou sviní a se strojenou ošklivostí opustil kuchyň.

Vozatajec zval na Jeremiáše také četaře Floriana, ten však odmítl. Měl ještě na rtech sladko po polibcích Malčiných, bylo by zločinem, aby si ten libý dojem setřel tak prosaickým, rasovsky sprostým pokrmem. Udělal Chomiakovi dojemné kázání, jak nyní, po tolika dnech nejoddanějšího, nejvěrnějšího přátelství Jeremiášova může si jím, podoben divokému lidojedovi, naplniti žaludek. Pojmenoval ho o málo něžnějším slovem než pan kadet Orlt, plivl před ním a pak si jej zavolal stranou a hrozil, aby se neopovažoval s Ledrou na nějaký lup u Rubina. Již se ví o tom, že se strojili na Žida s pandurem Jovanem Panteličem, již po nich pasou, ať jen tedy se pokusí, chtějí-li přijíti na dlouhá léta na pevnost, ač nebyli-li by souzeni ještě přísněji!

Antoši Chomiakovi bylo skorem lhostejno, co mu Florian povídá, v té chvíli duše jeho byla přeplněna takovými dojmy, že napomínání a hrozeb četařových téměř ani neposlouchal. Ale protože mluvil k němu milý poddůstojník, ochotně přikývl, vykašle prý se na Rubina i na jeho peníze, ale té vyhlídky na pevnost se nelekal. Potom starostlivě pospíchal ke kastrolu a ptal se Emana Dezorta, nezapomněl-li Jeremiáše obrátit.

Před polednem, mezi jedenáctou a dvanáctou, když vojáci zasedali k menáži, četař Florian se svou mysliveckou patrolou se vydával na zpáteční cestu do Graba. Na konci čemerenské planinky, odkud cesta dosti příkře spadá podle ojedinělé bukvy a pramene až k říčkám Jabučarici a Sutjesce, minuli několik nízkých, prostých křížů, sbitých z bukových prkének. To byl hřbitůvek čemerenské posádky, neohražený ovšem, rovů neupravených, kvítím nezdobených, na křížkách jenom tu a tam byl tužkou napsaný, vytrácející se nápis: Martin Holásek, Jäger; Unterjäger Franz Engel; Ante Dusbasič, Gendarm.

Dva pěšáci za dohledu svobodnika kopali tam hrob pro pandura Jovana Panteliče. Dřevěný křížek již ležel stranou připraven na vyprahlém trávníku. Navečer bude pandur tiše pohřben, zasypán žlutohnědou, kamenitou hlinou, křížek bude zatknut nade hrobem a nedaleko, jen o malý kousek níže, krásná košatá bukva šuměti bude tajemnou pověst o smrti člověka, který již zítra, pozejtří bude zapomenut a jehož hrob za několik let bude zahlazen s povrchu zemského, zatím co bukva bude ještě dále šeptati své příšerné zkazky.

Vojáci si popilovali, aby byli hotovi do menáže. Ale čím hlouběji země byla tvrdší, kamenitější, i hubovali na tu práci i na mrtvého člověka, který tam bude za několik hodin pochován. Zdrželi se, ten starý chlap věru nestál za to! Menáž jim vychladne, kamarádi přeberou nejlepší kousky masa.

Jeden z pěšáků mrzutě odložil motyku a sáhl po lahvičce zastrčené vedle dýmky do hromádky hlíny. Ale mastika byla již zteplelá, i vychrstl ji do hrobu a odlehčil si:

„Tu máš místo vykropení! Měl jsi ji rád za živa, nachlastej se jí ještě po smrti!"

Zasmál se druhý pěšák, smíchem vyjekla jejich šarže. Takových několik poznámek a vtipů bylo ještě slyšeti nad chystaným rovem teprve včera zemřelého člověka.

Když je míjela patrola Florianova, padlo zase několik kostrbatých žertů. Myslivci pokřikovali na pěšáky, že jsou ne vojáky, nýbrž hrobníky, a ti zase na ně volali kššš, kššš a

nadávali jim bažantů. Smích a pokřik ozýval se chvilku nad hřbitůvkem a odrážel se o nízké kříže a vysoké lesní stromy. Život vojenský — život veselý, sebe bližší smrt nezlomí jeho drsné bujarosti.

Na Čemerně právě zasedal Antoš Chomiak s Emanem Dezortem k svým hodům. Když se zakousl do pečeně, dal se do řvaní, ale jedl hltavě, hladově, jakoby se tím žalu jeho ulehčovalo. Jedl a hojně zaléval mastikou. A lkaje, za krátko snědl s Emanem Dezortem celého Jeremiáše, a slunce se nezatmělo nad tou ohavností. Potom ubrečen, na mol spit mastikou odvlekl se do stáje, vynadal celému světu a spal až do následujícího rána.

Za znojného vedra, v němž trochu si oddechli až v lese u dřevěného můstku, myslivci s četařem Florianem došli do Graba. Nového nic tam nebylo, než že k nim zapadly dvě patroly, stíhající vrahy pandurovy, a že pan poručík John dosud nevstal, marodí od pozdního večera, kdy za návratu z lovu kamzíků se v lese smekl do vody. Nastudil se důkladně, chrchlá a má v údech loupání, a poněvadž v Grabu není ani lékaře ani léků, kurýruje se Vukanovým černým vínem a jako křišťál čistou, dobrou rakijí. Vždy vypije číšku rakije, přikryje to čtvrtkou vína, navrch zase dá skleničku pálenky, a tak to dělá nepřetržitě od noci až do odpoledne, to prý jest nejlepší prostředek proti darebnému žaludku a úpornému rheumatismu

Byla mu nesmírně dlouhá chvíle, panu poručíku Johnovi. Když mu četař Florian přinesl poštu, pozval ho, aby zůstal u něho a vypravoval něco. Dal si pověděti, jak patrola včera večer našla oběšeného pandura, vyptával se na čemerenské důstojníky, vzpomněl i Malky a jejího domnělého bratra, Mordche Rubina.

„Ani by nikdo nevěřil, že tak hezká ženská může míti tak ošklivého bratra, vlastně naopak, že tak škaredé chlapisko může míti tak fešnou sestru,“ vykládal rozumy, při tom ustavičně škytaje a pak pronesl velikou moudrost: „Abyste věděl, četaři Floriane, každá i sebe krásnější ženská je jenom světská marnost, takové nicotné pokušení. Ani sebe krásnější nestojí za to, aby ji nabil do pušky a vystřelil do vzduchu. Četaři Floriane, vy jste sice vypálený mladý muž, ale v ženách nemáte dosud náležitou zkušenost — dejte si říci a nezačínejte si nic s nimi ani žertem ani do opravdy — povídám, všecko jest světská marnost, marnost — a pijte, co koukáte dnes tak dětinsky, mladý člověče?“

Florian se napil a dovolil si poznamenati, že mezi těmi špatnými ženami snad přece jest aspoň jedna výjimka, a to Novka.

„K čertu mi jděte i s Novkou — nechci ji už ani vidět!“ brumlal důstojník a ušklíbl se zmučeně. Domníval se, že ty útrapy, kterých nyní zakoušel, přivodila mu jediná Novka a nikoli studená lesní voda. „Už tam v tu stranu ani nepáchnu,“ dodával, „uvidíte, také Novka, ač je jí notný kus, je přece jenom světská marnost.“

Mořil četaře až do soumraku, a umdlený poddůstojník, který od včíra nezamhouřil oka a zažil tolik silných dojmů, usínal již nad poručíkovými cigaretkami a vínem. Nejhůře Florianovi bylo, když John se dal do vykládání svých válečných vědomostí. Caesar nebyl mu ničím, Žižka ničím, Napoleon jak by smet. Také major Horáček, setník Groh a ostatní důstojníci mysliveckého praporu jsou jenom vojenští řemeslníci, nikoli váleční umělci. On by postavil válečnictví na nohy, on by světu ukázal, jak se má bojovat a vyhrávat.

Četař souhlasně přikyvoval hlavou a jako v mrákotách si vzpomínal, jak před nedávnem, před příjezdem generálovým, major dal praporu zopakovati jakési cvičení a jak při tom strhal poručíka Johna, že již ani nedovedl se svojí četou rozvinouti roj.

Tehda zahanben pan poručík odlehčil si nadmyslivci Literovi a několika poddůstojníkům velikou, snad ani ne dosti závažně tušenou pravdu.

„Což exercírka a takovéhle komedie, ty nás nespasí! Ale nebát se pušky a umět dobře střílet, v tom spočívá teď největší válečný úspěch. Kdyby na mne pan major Horáček vedl třebas celý regiment, a kdyby jeho vojáci uměli sebe krásněji presentýrovat a chodili v řadách rovných jako šňůry a došlapovali tak krásně stejně, že by až v Australii vypadávali z hnizd mladí vrabčáci — já bych se jich nebál se svou četou grabských kluků, postříleli bychom je do jednoho dříve, než by se k nám přiblížili na pět set kroků.“

Měl pravdu v téhle věci náš milý pan poručík, čemerenská posádka byla skupinou dokonalých střeleckých mistrů. Když myslivecký batalion měl brzo potom obvyklé výroční veliké střílení, dostavila se na vyhlédnuté místo také zdivočilá grabská četa. Útrpně zakýval nad ní hlavou pan major, až do duše se za ni styděl dlouhonohý setník Groh. Vojáci byli neostříháni, neoholeni, měli na sobě, na obličejích, rukou i šatech takový zvláštní temný nádech, jakoby se byli měsíc nemyli.

Ale místo hanby dívali se vesele do světa, lehce, jakoby to byla pochvala, přijali pokárání setníkovo Pohledy jejich, plné mlčenlivé důvěry, volaly na shovívavého poručíka Johna, který tu nyní stál v nesnázích jako školáček:

„Nedělej si z toho nic, však uvidí, co umíme — rozstřílíme to na padrť všecko!“

Jako z trestu postavena byla grabská četa až na konec a když po dobrém, ba výborném střílení ostatních čet přišla na řadu, vzbudily výkony její ohromení a úžas. Na každý poručíkův povel „pal“ četa dávala přesnou, dokonalou salvu, a již po několika salvách vzdálený terč rozstřílen se kácel do příkopu.

Musili myslivcům z Graba postaviti zvláštní nový terč, představující několik přejíždějících jezdců a roj vojáků, ale i to všechno bylo v minutě smeteno k zemi, všechno se propadlo pod střelami vojáků. Nebylo pak ani lze počítati jim procenta tref, jistě scházelo jenom nepatrně do sta.

Setník Groh rozradován gratuloval poručíku Johnovi, neviděl již pokárání hodných nedostatků na jeho četě a poručil, aby každému grabskému mužovi dán byl v kantině půllitr vína. Ale z grabských myslivců nikdo do kantiny ani nepáchl, ani jediný nevypil darovaného půllitru, a po malém oddechu, vesele si prozpěvujíce a v čele majíce četaře Floriana, nastoupili zpáteční cestu kromě poručíka, jenž ovšem musil se zúčastniti společné důstojnické menáže.

Konečně oba, poručík John i četař Florian, byli uondáni, onen povídáním, tento posloucháním. Poručík naposledy škytl a usnul, Florian pak po špičkách se odkradl z jeho jizby, aby něčeho pojedl a rovnou si šel také lehnout.

Hlava točila se mu ze všeho toho, co předcházelo ve dvou dnech a nocích. Novka, luzná žena z lesní samoty, pandur Pantelič pod bukvou a na bukvě, řezník Osman, Mordche a posléze sladká Malkah!

Ještě ji tedy uvidí dříve, než se navždy rozejdou. Bude-li mu dopřáno opět ji přivinouti k hrudi, píti z jejích rtů rozkoš lásky a slyšeti něžné, důvěrné pojmenování miláčku, bude spokojen pro celý život. Hrd, že dosáhl toho, o čem nikdy ani se mu nesnilo, nadšen, že Malkah z lásky mu dala více, než jiní by od ní dosáhli celými milliony, pyšen, že ho milovala tisíckráte vroucněji než svého manžela, kráčeti bude po další cestě svého života a nebude míti již jiné žádosti ani touhy, jemu dokonale stačí skvělé vzpomínky.

Lehaje na hrubý komisní slamník hned upadl ve své krásné, milostné snění, a bylo mu tak blaze, že by neměnil se všemi králi celého světa. Věřil Malce, že ho jistě zavolá, a tušení jeho, její stisk ruky a pohled, když se rozcházeli, všechno mu pravilo, že se může svrchovaně těšiti, třebas to dostaveníčko zároveň bylo rozloučením.

Trochu bylo nepokojno v několika následujících dnech. Vojenské velitelství v domnění, že pandura Panteliče skutečně popravili povstalci, vzbouřilo všechny posádky od Gacka až do Graba i Braičina Laza a kázalo stíhati pachatele. Četnické a vojenské patroly přecházely ustavičně ve dne i v noci, krajinou, prolézaly každou osamocenou kuču, pátraly a vyzvídaly, ale posléze vracely se bez úspěchu do svých stanovišť.

Nebýti těch patrol a pochůzek, nikdo skutečně za tři dny nebyl by si již ani vzpomněl na Jovana Panteliče. Žilo se v oněch končinách dále veselým vojenským životem, nejveseleji zase v Grabu, kde bylo nejméně disciplíny a supernace. Poručík John události oné nepřikládal zvláštní váhy, nevěřil povídačkám o povstalcích. Kdyby povstalci dosud znepokojovali Hercegovinu, však nekráčelo by se mu tak bezpečně za Novkou. Byli by si již dávno počíhali na něho a na jeho tři myslivce, stačily by z lesní houštiny čtyři dobře mířené rány, a za půl minuty bylo by vše hotovo.

Vyslal také několik patrol, protože mu to ukládal rozkaz velitelstva, ale nestaral se, vykonávají-li přesně svůj úkol. Jen když odešly a opět se vrátily, nikoho nepřivádějíce, aby měl pokoj. Marodil ještě několik dní, až přece Vukanovými léky vypudil z těla nastuzeninu. Liboval si, jaký má víno a dobrá rakije účinek a kromě toho jak blahodárně působí na jeho sklíčenou mysl!

Pak pan poručík dostal návštěvu, z čista jasna objevila se v Grabu Novka se svým nepaterou mužem. Byla čistě oděna, jakoby šla o svátcích do crkvy, měla v širokých černých pletencích vlasů staré stříbrné dvacetníky a nový širokánský pás s ohromnou stříbrnou sponou, naproti tomu manžel její byl jenom ve všedním, po sprostu.

Přinášel panu poručíkovi šest vajíček, trochu lesních jahod a jakousi houbu, o které nikdo, ani on sám, nevěděl, je-li jedovatá nebo jedlá. Ale byla to na pohled velmi pěkná houba, proto ji sebral pro pana poručíka, aby radost jeho byla větší.

Pan poručík John skutečně se radoval, a nebylo snadno uhodnouti, jsou-li příčinou toho potěšení vajíčka, jahody, záhadná houba anebo Novka. Dal mužovi jejímu hrst trebiňského tabáku a zlatku, aby si šel k Vukanovi na víno. Novce nabídl také vína, ale doma, u svého stolku, postaveného k hlavám postele, a ona utěšujícími slovy přispěla nemálo k uklidnění jeho nemoci a mysli.

Navečer, když Novka a muž její odešli, pan poručík John vyšel si trochu na sluníčko. Již se cítil zase spokojenějším a svěžejším, dík Novce.

(Pokračování.)

Dr. D. PANÝREK:

PANEM ET CIRCENSES.

Vzpomínky z cest na antická divadla.

(Pokračování.)

Až na poslední frási podepisujeme v duchu mínění starých poutníků.

Staré frase derou se do mysli — Sic transit gloria mundi — Vanitas Vanitatum a tak dále — dokazujíce, jak je člověk formulově, frazovitě vychovaná bytost a jak vzdělání školní nejen probouzí, ale také kazí, aspoň originalitu, výraz. Netroufám si reprodukovati banální věty, které tu táhnou průměrným mozkem. Sedím, na povalené hlavici mramorového sloupu, jichž tu dole v eliptické areně po drnu mezi dříky staré architektoniky několik se povaluje. Sedím, koukám a poslouchám. Hledím, jak po stupních lezou cizinci, kterak jiní chvílemi mihnou se v některé ložiji vyšších poschodí nebo v okně a zase mizejí. Oko stoupá po schodech až k nejvyšším balvanům vroubícím zachovanou ještě část. Tu a tam drobné křoví smokvoně se uchytilo. Kolkolem u vedru poledne mihají se čiperné ještěrky hnědozelené zdobné kresby a vám se zachce jednu chytit. Marné počínání . . .

Trosky klecí a vězení, jichž polosesuté zdivo dopouští nahlédnout v nitro, dnes hostí už jen tato zvířátka čilá, číhající na kořist, zlaté mušky. Snad zde někdy vyspává nějaký tulák, jichž jsme tu onehdy večer viděli po chodbách povalovati se několik Po vydrolených schodech šplhá naproti jeden Angličan cviče se ve svérázném alpinismu, o němž bude doma vypravovati, je-li to vskutku alpinismem snaha, dostati se po těchto poškozených stupních do výše.

V areně jsou ještě chodby z pola odkopané a zasypané; co je odkryto, hradí zábradlí, ježto by tu neopatrný cizinec snadno ještě zlomil vaz v hloubce 8—10 metrů. Mech a jiný plevel, nějaký trs z pohozeného semene ovoce vyrostlý v hubené prsti svůj trudný život dodělává. A zase a zase šustí ještěrka za kořistí v písku a hned se skryje pod balvanem stroskotaného stupně.

Po chvíli jdeme po improvisovaných schodech výše. Nejdeme dlouho — tu stojí v cestě turnyket a dva zřízenci s placatými černými čepicemi. Půl liry vstupného. Zapomínáme, že máme tessery (sjezdové legitimace), jež nás opravňují ke vstupu do vyšších oddělení, jakož vůbec zjednávají kongresistům bezplatné ingresso (vchod, vstup i vstupenku) do všech státních budov, a platíme. Co Vlach přijal, již nenavrátí — marno tedy po chvíli připomínati, že jsme omylem zaplatili, že máme vstup zdarma. Však vidíme za to již přípravy k večernímu slavnostnímu osvětlení kolossea na naši počest. Asi tucet dělníků chodí po chodbách a schodech, roznášejí pochodně a pyrotechnické přípravy, rachejtle, bengály, slunce a hvězdy do vyšších etaží. Domozolili jsme se až k nejvyššímu stupni, odkudž teprve jasně viděti rozlehlost amfitheatra. Čím výše staneš, tím rozsáhlejší jeví se circus, ježto větší obvod zrakem obsáhneš, nežli níže. Také nějaký přebytečný teď už guida vraceje se se společností, která se bez něho nemohla obejíti, vnucuje se nám tu, shledávaje výhodu v tom, že by ušetřil cestu do takové výše.

Přeříkávám si vlaského průvodce, vydaného nakladatelskou firmou Fratelli Treves, která lépe chrání před dotěravostí ciceronů, ani vědí, že znalec jazyka zdejšího bez nich se obejde: a frase v knize: „È indescrivibile impressione prodotta dal Colosseo alla luce di fuochi di bengala, od al chiaro della luna.“ Co všecko je průvodcům živým i v červené kůži vázaným „nepopsatelné“. Jen aby se nemusili nutiti do nějaké licně, jimž od středoškolských studií pisatelé odvykli. Přece si však leccos slibuji od večerního osvětlení. „Chiaro della luna“ světlo měsíční, si však rád při tom odpustím, neboť ti pobudové po chodbách . . . nějaké „pugnale“ by stačilo nadobro a dnešní Italové nejsou lepší nežli Sparafucile v Rigolettu. Ostatně je vyšší poschodí otevřeno od 9. ranní jen až do západu slunce — trochu neurčité označení knihy, neboť teď v říjnu zapadá slunce už o ½6. Arena je sice otevřena celou noc, ale přístup v noci a prohlídka s pochodněmi vyžaduje zvláštního dovolení v ministerstvu . . . Kdo si přeje osvětlení zvláštního, má se obrátiti na kustoda při vchodu od fora — nu, nám slíbili slavnostní osvětlení. Co to as bude? „È Indescrivibile!“ stojí v průvodci.

A tak jsme si sem večer zašli. Okolí už je zaplaveno obecenstvem, jež o tom ví z novin, co se tu chystá. Hojnost kočárů, které sem dopravily panstvo, už čeká na silnici. Cizinci ještě nepřišli v plném počtu — je ještě brzy. A tak zas usedáme na dříku nějakého sloupu povaleného v trávě areny, hledíme na čtyry nebo šest petrolejových ohníčků, jimiž večerní vánek zmítá — jeden hned zhasl — tážíce se, to-li jest slibované osvětlení. Sem tam ukáže se nějaké světýlko také na stupních vyšších, v některém oknu galerie, aby zase v chodbě zmizelo. Přece se asi něco chystá. Po chvíli

POMPEI, ANFITEATRO.

ozve se kapela, dle všeho vojenská, v pozadí areny — nějaký pochod, který se nám cpe do zvukovodů v Římě na kongressu už asi po páté. Pak zase je ticho. Leckdes po výklencích povalují se otrhaní Italové a Italkové — bylo by mi úzko, kdybych tu byl sám. Ani kočka by po člověku neškytla, kdyby tu zmizel jedné noci neznámý cizinec. Ale je nás pohromadě ve tmě asi pět, opodál hraje hudba, na nejbližší stupně, kde před 2000 lety usedali důstojně senatoři, nějaká domácí rodina usedla s drobnými dětmi a ne pěknými ne ošklivými Italkami — a tak máme kuráž.

Ostatně obecenstva přibývá. Pomalu bude dole v přítmí tlačenice. Nové nebezpečí. Pozor na kapsy. Rozhledneme se . . . Ale kolem nás jsou samí slušní lidé — zde je pan Prof. Colombo, generální sekretář sjezdu, tamhle nejkrásnější dáma sjezdového účastnictva, paní Fontana, choť lázeňského lékaře ze Salsomaggiore, tváří bezvadná Řekyně, postavou štíhlá jako cypřiš, vlasů jako Benátčanka bohatých a temných, se svým širokým kloboukem, velikým jak letošní moda žádá . . . .

V tom vyletí z pozadí areny rachejtle. Je to znamení dané ukrytým pyrotechnikům, aby na ráz rozžehli plameny. A mezi tím co točíme hlavou za raketou, jež se v nesmírné výši rozprskla v sto barevných hvězd, náhle, na ráz osvětluje celé kolosseum množství bílých, purpurových a zelených bengálů, jež sice dovolují přehlédnouti ze tmy každý výklenek a každý detail amfiteatru, pokud je čas a papežové nezkazili, a dodávají kamenným součástkám areny zvláštního pohádkového přísvitu, ale v celku střídáním barev, k nimž i fialová přistupuje, činí dojem dětské hračky nebo jarmarečního špásu. Oč velkolepější, imposantnější byl by býval dojem, kdyby bylo bývalo osvětlení jednobarevné, na př. nachové. Oč byla by obrazotvornost získala vděčné kořisti v tom požáru ohnivé záře, jež by byla tak živě připomínala krvavé povodně dřevních naumachií, Neronových žhářských choutek, v nichž ostatně někteří vidí veliký, bohatýrský čin odvážného assanatora starého Říma, zvláště Suburry — jak suggestivní byla by bývala tato záplava vyvolávajíc reminiscence hořících měst za živelných bouří a válek. Moderní člověk potřebuje aspoň illusi toho, čeho žádala si stará plebs antická: živý skutečný děj.

A zatím? Barvičky jedna za druhou, zelená, červená, bílá defilují po poschodích, občas nějaká raketa dá znamení neb ohnivé slunce

počne sršeti a naposled, když už bengály dohasly, ještě na rozloučenou rozhoří se několik bílých plamenů v staveních obklopujících kolosseum a kapela dohrává nějakou římskou odrhovačku Červené ohně osvětlovaly vchody, kudy kdys za záře pochodní hrnuly se davy, roznícené podívanou. Zelené měly ozářiti zdivo, jež v tom plamu nabylo skutečně zbarvení přirozeného. Potlesk obecenstva, jež hned na jihu rozniti se k nadšení, měl pořadatelstvu dokumentovati naši spokojenost. Myslím však, že applaudoval jen lid italský — lékaři cizozemští jsou, myslím vzdělanější — jen lidu mohly imponovati ty hvězdy z bílých, pak růžových atd. plamenů v troskách imperatorské lože, ty violové záře v oknech vysoko položených, ukazující v temnu rozsáhlost kolossea.

Slavnost je na štěstí u konce. Třeba najíti svého cocchiera. Stačí klukovi odrbanému říci číslo jeho. Na štěstí pamatujeme je, 1878. A už tu přijíždí zavolaný vozataj. Při tom v tlačenici kdosi šláp klučíkovi tomu na nohu. Dovede znamenitě inscenovati utrpení — bolest trvala jen potud, pokud neměl v dlani nějaký nikl darovaný soustrastným srdcem cizince. Hned si poskočil a zmizel v davu, pranic nekulhaje.

Nedivím se, jak nalezl kočího, ale je vskutku neuvěřitelno, jak nalezl nás, panstvo k číslu náležející, když jsme mezitím poodešli na jiné místo, jak nás nalezl ve tmě a v tlačenici, ve zmatku povozů a fluktuujícího obecenstva. To dovedou právě jen Italové!

* * *

Leč Řím má ještě jiné antické památky divadelní. A pak vzpomínám ještě Neapole, Pompejí atd.

Z palatinského Belvedere, odkudž je překrásná vyhlídka (italské jméno bel vedere to praví samo) na Řím, vedou schody do **Stadia**. Cirk tento sloužil výhradně závodům. Rozkládá se mezi budovami Septimia Severa a Augusta. Dnes ovšem viděti již jen trosky stadia, které bylo asi 185 metrů dlouhé (625 mořských stop), kterýžto rozsah staří Římané vyžadovali pro cirky podobným účelům sloužící.

Již na počátku druhé polovice minulého století pokoušeli se odstraniti navezenou hlínu a rum, aby, co ze zdiva zbylo, objevilo se oku, ale teprve r. 1881 počalo se zde důsledně kopati, až konečně r. 1893 byly ukončeny práce osvobozovací (— terminus technicus pro tyto práce, jimiž má se z půdy takřka vykouzliti stará budova, je „liberare", t j. osvobozovati). V jevišti, lze-li toho slova užíti o tom, co Italové nazývají fondo. t j. dno cirku, nalézá se nádržka vodní, která sloužila za cíl, a pak zříceniny sloupořadí, které obklopovalo stadium, podporovaného čtyřhrannými sloupy, krytými mramorem.

V levo uprostřed zvedala se mohutná **exedra** pro rodinu císařskou. V dolním poschodí je prostorný sál s dvěma menšími po stranách. Dlažba sálů skládala se z pěkné mosaiky. Jména a čísla nápisů mluví as o vítězích a jejich triumfech. V lunettě středního sálu jsou dosud viditelny zbytky nástěnných maleb. Hořejší poschodí bylo prý přistaveno za dob Hadriana a chová sál v podobě půlměsíce, jenž byl vyzdoben žulovými sloupy a sochami i mramorovou převzácnou výzdobou.

Malé zbytky, patrnější ještě s vrchu palatinského, zachovaly se ze slavného „**Cirkus maximus**". Zdi zmizely úplně.

Stavbu jeho započal Tarquinius Priscus a za dob Domitianových mohl pojmouti 200.000 diváků. V tomto cirku Androkles, když vydán v šanc divokým šelmám, nebyl jimi roztrhán, nýbrž zvířata lichotila se k němu, z čehož vznikla legenda známá nám z nižšího gymnasia, jak Androkles vytáhl trn z tlapy lvovy. Zde spatřili Římané první žirafu, kterou jim přivezl Julius Caesar. Pompejus v tomto cirku uspořádal běh 410 levhartů, byl však předstižen Augustem, jenž jich opatřil 420. Poslední závody pořádány tu r. 549 po Kristu ke cti gotského krále Totily. Některé nálezy z cirku pocházející možno viděti, na př. obelisky na náměstí Santa Maria del Popolo a San Giovanni in Laterano. Nějaký čas sloužil cirkus za pohřebiště židů.

(Dokončení.)

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Pokračování.)

Svět přestal pro ně, jejich světem byla pouze láska. A v zahradě plné vůně a květů usedli často pod hustou sykomorou a Kleantes objímaje svou krásnou milenku, četl vznešené zpěvy Homerovy, touhyplné a teskné verše Sapphiny, nebo rozmarné hříčky Menandrovy a tak spojovaly lásku s krásou duší. Často vedli dlouhé spory o ten nebo onen předmět, o přednosti toho neb onoho mistra, ale na konec splynuly rty jejich harmonicky ve žhoucím polibku. A oba si uvědomovali, že na světě je jen jedna velká pravda, jedna filosofie, jež půjde z věků do věků, stále vítězná a mladá, svěží a nepřemožitelná, jež přetrvá všechny odpůrce a tou

že je láska, splynutí dvou bytostí, jež stvořením jsou určeny, aby se milovaly, vzdor světu a jeho námitkám. Což ohlížela se královna na to, že u dvoru se již podezřele šeptalo o jejím přátelství ke Kleantovi? Okázale jej vyznamenávala svou přízní, neobávajíc se výčitek, neboť nebyla mu vděčna za to, že jí zachránil za to, že rozžehl v jejich prsou plamen pravé lásky. K choti svému cítila obdiv jako k bohatýru, ale láska zůstala jí cizí. A to, že byl jejím manželem, nedávalo mu práva, aby potlačila v sobě lásku, aby se obětovala jen proto, aby v očích světa zůstala počestnou chotí, neboť jasně cítila, že cudnost její je neporušena v pažích Kleantových, ale poskvrňována v objetí Ptolemaeově, jenž ji k sobě strhoval pouhým právem manželovým. Dokud nepoznala Kleanta, neuvědomila si svého pokoření, ale nyní bouřily se její city, její ženství při myšlence, že by měla žíti jako dříve...

Nechtěla mysleti na to, že sladký tento sen musí pominouti. Zavírala oči před skutečností a žila jen Kleantovi. Když jej vítala nebo když se loučila, pohlédla na něho svýma velkýma očima a šeptala:

— Miluji tě, Kleante!

A on odpovídal stejnými slovy, jež tajily stále nové kouzlo:

— Miluji tě, Bereniko!

Konečně však nadešlo, co neodvratně muselo přijíti. Jednoho dne nalezl Bereniku v slzách. Vzlyky lomcovaly jejím krásným tělem a slzy stékaly jí po tváři jako přetržená šňůra perel. Když ji objal a vyptával se po příčině její bolesti, ukázala němě na svitek papyrusový, ležící na drahocenném stolku thyovém.

Rozvinul papyrus a po přečtení několika řádků počala se mu chvěti ruka. Král oznamoval své choti, že výprava jeho je skončena, že novým vítězstvím je obtíženo jeho čelo — — — a za vítězství a zdar výpravy musím děkovati tobě, krásná moje choti, neboť Afrodita přijmula tvou oběť, tak velikou a neslýchanou a vyprosila na mohutném Aru vítězství mých zbraní. Co list tento budeš čísti, hotoví se moje loďstvo k odjezdu ze Syrie, naplněno šperky a poklady, obtíženo drahokamy, jichž jména nejsou známa v Egyptě. Množství krásných otrokyň přivážím ti z paláce krále Selenka a on sám pokorný pozdrav posílá nejkrásnější královně světa... Mine krátký čas a Eunostos a Portus Magnus bude rozbrázděn přídami vítězných mých lodí — — —

Tak psal král Ptolemaeos a Kleantes nečetl dále. Vrhl se k milence a když nepřestávala roniti tiché slzy, zvolal zoufale:

— Zastav proud svých slz, ať mi nejsou hořkou výčitkou, že já jsem vinen vším! Já to byl, jenž tenkráte rouhavě vyzýval Afroditu a svými slovy jsem tě přiměl k tomu, že jsi obětovala bohyni své krásné zářící vlasy a obětí tou si vyprosila šťastný návrat manželův! Afrodita zlomyslně přijmula tvůj slib a nyní se vrací král co vítěz a co ničitel naší lásky!

— Ne, vykřikla Berenike, mýlíš se! Slyš tedy pravdu, kterou jsem tak dlouho před tebou skrývala! Tys nevinen, ale na mě padá celá tíže viny. Ne na krále jsem myslila tenkráte o hostině, když jsem skládala svůj slib, ale na tebe! A všemocná Afrodita pronikla tajné hlubiny mé duše, v nichž touha po tvé lásce se skrývala a přijala oběť mou. Vyplnila obé, co jsem si přála Ústa moje si přála vítězný návrat králův, ač byla to jen pouhá přetvářka, již chtěla jsem zahaliti svou touhu po tobě. Žádajíc vítězný návrat svého chotě, žádala jsem v pravdě tvou lásku. Obého se mi dostalo. Afrodita mne potrestala, že jsem neměla odvahy zjeviti to, co hluboce v mém nitru volalo! Ty mne miluješ a nyní přichází on, vítězný a mocný a vyrve mne z tvého objetí, jako otrokyně musím učiniti vše, co on si bude přáti, neboť sama pošetilá jsem přivolala na nás pomstu bohyně, která čte tajemství srdce!

A nový proud slzí se jí řinul po bílé tváři.

— Tys tedy lhala, když jsi volala bohyni a slibovala jí své vlasy, když popřeje vítězství tvému choti! pravil Kleantes.

— Ano, neboť mezitím co ústa moje rouhavě pronášela tu lež, úpěla celá duše moje a snažně volala: — Afrodito, dej mi lásku Kleantovu! To bylo přání, za jehož vyslyšení jsem slibovala bohyni chloubu své krásy. A bohyně, aby ukázala, že se nedá klamati, že tresce nedostatek odvahy, kde se jedná o lásku, vyplnila obě přání hlasitě pronesené i v duši skrývané a vraždí mé štěstí tím, co sama jsem na sebe přivolala! Proč chtěla jsem přetvářkou milující ženy oklamati nejen své okolí, ale i bohyni? Proč lhala jsem oddanost tam, kde jí nebylo?

— Tys mne tedy milovala již tenkráte, jako já tebe! A já bloud jsem nepoznal v tvých očích vyznání! Nelkej, bohyně je milostiva, ona nejlépe ví, co znamená bolest lásky. Vždyť závistivá Persefone po dlouhý čas jímá sličného Adonida, který miluje jen usměvavou zlatopasou Afroditu. Jako řídila až dosud naše osudy, tak bude je říditi dále Nemysli na to, že král přijde. Až jeho triremy a biremy rozbrázdí přístav, bude dosti času se rozhodnouti o tom, co počneme. Do té doby žijme nezkaleně a radujme se, vždyť život je krásný a ponuré jsou stíny Erebu!

Němě naslouchala královna jeho slovům. Zdálo se, že jí v duši již nyní uzrál úmysl, na jehož provedení pevně setrvala. A vyčítala-li

si nedostatek odvahy, pravily její oči, nyní daleko v neznámo upřené, opak. Výraz její tváře věštil sílu a ani záchvěv bázně se nekmitl těmi krásnými velikými zraky.

Poslušna slov Kleantových, nemyslela na příchod králův, ale vrhla se s touhou téměř zoufalou do objetí milencova. Opíjela se láskou jako prudkými vůněmi, lačně a žíznivě přichylovala pohár vášně k purpurovým rtům. Oslepovala jej majestátem své nesmrtelné krásy, vznešené a božské, jakoby chtěla, aby její odlesky mu nezničitelně vyplnily duši. Horoucími polibky spalovala jeho efébská ústa. Čarem vášnivých slov jako lákavou hudbou pramenů rozněcovala jeho touhu, a do jeho krve vlévala nenasytný proud rozkoše...

A Kleantes radostný a prolnut jásavou touhou přijímal vše oddaně a zbožně, jako pravý vyznavač velikého Epikura, jenž hlásal, že nejmocnější na světě je rozkoš. Mládí jeho zpívalo opojnou hymnu rozkoše, jež dýchala na něho z překrásného těla milenčina...

Tak ve víru rozkoše prožili poslední dni své lásky. A když konečně připlul posel a zvěstoval, že druhého dne již se rozvlní přístav loděmi vracejícími se vítězně ze Syrie a král sám, že se objeví ověnčen vavřínem, tu klidně přijala Berenike zvěst, která znamenala konec její lásky. A té noci setrval Kleantes v paláci a královna jej zasypala sladkými plody, jež uzrály na stromech lásky a krásy. Ráno, dříve nežli slunce se objevilo na obzoru, odsunula drahou jeho hlavu se svých rozkvětlých ňader, políbila jej na jinošská rozkošnická ústa a odešla, klidně, téměř neživě jako odcházejí stíny večera. Když o hodinu později slyšela jeho hlas, rozhodný a prudký, jímž si vynucoval na strážích přístup k ní, nepohnula se, aby mu vyšla vstříc, ale pevně sevřela své prudce bušící srdce a odolala.

Připravila se na slavnostní uvítání svého chotě. Ozdobila se šperky a drahými rouchy, a když dvořané jí zvěstovali, že lodi se blíží, vyšla v průvodu svých paní a dívek, po dlouhé době opět co královna k přístavu. Nábřeží bylo poseto davy, celá Alexandrie se shromáždila, aby uvítala vítěze. A když lodi za nadšeného volání vpluly do přístavu a král sestoupil majestatní, vítězný, a spěchal k své choti, tu všichni pozorovali, že Berenike byla mnohem větší v záři své krásy, než král v paprscích své slávy. Sklonil hlavu a vtiskl polibek na bílé hrdé její čelo a zachvění královnino si vysvětloval jako zavanutí touhy . . .

Celý týden trvalo vylodění kořisti a darů. A ač král zahrnoval Bereniku laskavostí, hleděla ona chmurně a temně a nedovolila králi ani polibku, odvolávajíc se, že dříve musí přinésti bohyni oběť, kterou jí přislíbila o hostině. A protože za několik dní se měla konati druhá veliká slavnost Alexandrejská — Dionyssie, chtěla slavnostně, před tváří veškerého lidu zbaviti se nádherného svého vlasu a uložiti jej v chrámě Afroditině na oltáři. Ptolemaeos, ač nechápal náhlou chladnost své choti, byl nucen se podvoliti.

Zatím Kleantes marně hledal příležitost, aby se dostal do paláce královnina. Král zvěděl o jeho činu a navštívil jej jednou v síních Musea a děkoval mu, a Kleantes z toho soudil, že Berenike zapomněla a nechce ho již spatřiti. Netušil, jak veliký boj se odehrál v srdci milenčině, netušil, že jej miluje stejně jako dříve, ale že cudná její duše se hrozí jeho polibků v přítomnosti manželově. To vše nemohl tušiti, a stále si říkal, že kdyby jej v pravdě milovala, nemohla by takto jednati. A všechen vzdor mladé duše se v něm probudil, a mládí, které je tak rychle se svým úsudkem hotovo — odsoudilo královnu. Ne bolest, ale opovržení se ho zmocnilo, nenávist, která však přece jen zůstala láskou, ač to nechtěl připustiti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O WRIGHT:

Z. XVII.

Veškera Říše upadla v náhlý, temný smutek. Její chlouba, její světová pýcha, její skvost, Z. XVII. zmizel.

Nadobro zmizel!

Večer vzlétl z Buxtehude. Vzlet se dál zcela dle programu, krom, že vykonán o deváté večer a ne o čtvrté odpůldne, protože nastal nepříznivý vítr, který vzal kormidelníkovi čepici.

Ale po odletu nastal katastrofální stav: obloha se proti programu zachmuřila tolik, že nebylo viděti na tři kroky před sebe; chvíli slyšeli ještě ve vzducholodi mluvit, potom zmlklo vše a — konec.

Telegramy a telefonogramy, vypuštěné na všechny strany, neměly výsledku. Nikde se o vzducholodi nevědělo.

Ni místo, ni směr.

Co teď?

Všeteční zpravodajové už zatím pustili do celého civilisovaného světa příval zpráv s tituly: !!! Z. XVII. z m i z e l !!! — !!! P ý c h a Ř í š e se z t r a t i l a !!! a pod., a všude nastal smutek.

Velitel buxtehudských gardových husarů, jakožto osoba v této vědecké otázce nejpovolanější, svolal

nejčelnější hlavy z města na okamžitou poradu. Pánův z university nepozval, poněvadž jej pobočník upozornil, že mají prázdniny.

Porada se vedla po vojensku, a za necelých deset minut se všichni usnesli, zmizel-li Z. XVII., že jej nutno hledat

Předsedající husarský velitel doplnil toto usnesení, že jej nutno hledat schneidig.

Jen teď jak?

Telefon, telegraf zklamaly; husarské patroly, kterým přikládal velitel velkou důležitost, shromážděnými uctivě, ale rozhodně odmítnuty

Na konec pronesl kdosi moderní okřídlené slovo: „Policejní psi!"

„Ja woll! Her mit dem Hundepack!"

Za deset minut přivedeni tři znamenitě vycvičení psi. Jen teď, jak je přivésti na čichovou stopu?

Znalec Z. XVII. upozornil, že je na palubě vzducholodi:

1 benzin a

2. velký hrnec vařícího klihu na nutné opravy strojů cestou.

Rychle sehnali benzin a klih, dali psům k obému přičichnouti, pak jim udělili obvyklý povel, a psi počali pátravě a nejistě kroužiti

Hledali stopu.

Náhle se vrhli všichni tři jedním směrem a stanuli nepohnuti u mladého praporečníka, který stál v obecenstvu . . .

Krátkým, přísným výslechem se ukázalo, že praporečník si aeroplan Z. XVII. nikam neschoval a že o něm neví; ale před hodinou si vycídil rukavice benzinem a po včerejším odpoledním cvičení měl nohy celé rozklížené.

Dostal 14 dní kasárníka, a psům nařízeno, aby hledali jinde.

Intelligentní zvířata počala obíhati stále většími kruhy a než uplynulo půl druhé hodiny, dalo jedno z nich signál.

Automobily, motocykly a husaři tam pádili bleskem.

Pes stál nad velikou pistí či lopatou, do níž vpáleno znamení Z. XVII.

Kormidlo vzducholodi! Levé zadní kormidlo! Zamávali jím ve vzduchu.

Ještě fungovalo!

Pes se ohlédl k městu, sebral pevným okem přímý směr k nalezišti a směrem tím letěl dále.

Za deset minut nový signál.

Na zemi ležel svinutý pergamen v koženém pouzdru: doklad, že je Z ze starého baronského rodu.

Za krátko stanul pes u čehosi podivného: vypadalo to jako kus ocelového kolovratu: Část III. 9. propelleru!

Výborně!

Veškera výprava hnala se po těchto patrných stopách dále. Další nálezy uvedu jen stručně:

Velká koňaková láhev se značkou Z. XVII (prázdná).

Očkovací vysvědčení strojníkovo.

Dva metry látky, patrně z levého předního křídla

Levé sklo ze skřipce barona Z.

Pravé přední kormidlo se značkou Z. XVII. Zamávali jím ve vzduchu. Ještě fungovalo!

Diplom, kterým povýšen baron Z. do hraběcího stavu.

Pravé sklo ze skřipce hraběte Z.

Velká slupka salámu se značkou Z. XVII.

Oddací list kormidelníkův.

Zadní veslo vzducholodi; ocelová osa prožrána moly.

Diplom, kterým povýšen hrabě Z. do knížecího stavu.

Cosi podobného spodku šicího stroje (systém Singer). Rozpoznali, že je to součástka I. 7. pelleru.

Povolení rozvodu kormidelníkovi.

Strojníkova vesta se značkou Z. XVII.

Diplom, kterým se povyšuje kníže Z. do vévodského stavu.

Pravé zadní kormidlo se značkou Z XVII Zamávali jím ve vzduchu. Ještě fungovalo!

Cosi podobného stavitelskému paternosteru na vytahování cihel: součástka VI. 13. propelleru.

Diplom, kterým jmenován vévoda Z. blahoslaveným.

*

Tak projeli, pátrající celou noc a počalo se rozednívati. Přirozeno, že se u každého nálezu zastavili a než jej prozkoumali a zjistili, že uplynulo mnoho času.

Když vycházející slunce osvětlilo kraj, shledali, že jsou u krajského města Krähwinkelu, vzdáleného od Buxtehude patnáct kilometrů, a před samou branou našli hrnec horkého, tekutého klihu.

Byl rozbitý.

„Teď už nemohou býti daleko," prohlásil odborný znalec, a hle, v tom se rozhlaholily ve městě zvony, rozhoukaly hmoždíře a celé město rozezvučelo jásotem jako kvetoucí lípa včelím bzučením za slunného dne.

Výprava spěchala o překot na náměstí, a hle! tam právě sundavali s akátu vzducholoď Z. XVII., hudba hrála „Buxtehude über Alles", a vznešený zeměpán Willibrord XXXIII spouštěl do blahoslaveného Z. řeč, oslavuje rekord lodi, která za patnáct hodin uletěla patnáct kilometrů, „a to téměř bez nehody."

Proslýchá se, že, jakmile blahoslavený Z. navaří nový klih, hodlá za šest hodin dolétnouti z Krähwinkelu na Mars a založiti tam buxtehudskou kolonii.

Už se tam budují slavnostní brány.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

PRÁVO NA TICHO?

Méně venkov, více velká města stůňou chorobou, která dosud nedošla veřejného přetřásání — hlukem. A je to věru už choroba sociální. Při obecné předrážděnosti nervové, splozené nestřídmým a nerozumným, příliš rychlým životem i vlivy vrozenými, je tento činitel dvojnásob závažný. Nelze brojiti proti dopravě veřejné, jež je klíčem blahobytu potřebného tím více národu nečetnému a v celku nepříliš bohatému — vozy, rozvážející zboží, železnice, tramvaje a povozy, rozvážející osoby, natropí hluku dost a dost, stavby a továrny až k ohluchnutí svými kladivy, stroji i zpracovávaným materiálem, čím je tvrdší, tím větší lomoz způsobují. To vše bylo, jest a bude — a ježto strojů přibývá a hlad dělnou ruku pudí se stoupající drahotou ve stále úsilovnější práci, bude hluku ještě přibývati.

Ale nepůjde to do nekonečna. Je známo, že kováři jsou nedoslýchaví. Takhle by nás čekalo všechny ohluchnutí a ne-li hned to, aspoň značné otupení čidla, jehož úkon v tichu vzrůstá, tříbí se a zdokonaluje, v hluku otupuje. Třebas tedy, nenastanou-li převraty v životě lidské společnosti, jež by přivodily návrat ke klidnějšímu žití dob selankových, čeká nás po řadě generací značné zhoršení sluchového ústrojí, jež by mělo v zápětí zpětný krok u vývoji vzdělanosti, jejž jenom příliv nepoškozených zdravých svěžích živlů z venkova dovede zadržeti, je přece možno aspoň poněkud zameziti, ne-li úplně potlačiti zlo lomozu.

Dějeť se mnoho hluku zbytečného.

Několik příkladů na dotvrzení pravdivosti mých slov.

Jdete ulicí, kterou pomalu drkotá nákladní vůz, obložený železnými tyčemi mohutnými. Kovové pruty splozují hudbu pekelnou narážejíce o sebe. Zrychlíte krok, ježto soudruh, jemuž cosi důležitého vykládáte, nebo jenž vám svěřuje nějakou zajímavost, neslyší a není slyšen. Ale lomoz vás pronásleduje zvláště v úzké ulici a třeba si pospíšiti až do udýchání, abyste unikli tomu lomozu, nepřijdete-li rychlejší chůzí do obvodu některé hudby podobné.

Tedy lomoz zbytečný.

Je předpis policejní, že takový náklad má býti vežen tak, aby dostatečná vrstva slámy oddělovala jednotlivé kusy, jež by tlumila hluk jich vzájemných nárazů. Jak to přijde, že náklad onen neměl vůbec slámy nebo dvě stě tyčí prostrkáno bylo asi třemi stébly, stydlivě vyčuhujícími, víc pro jméno než aby hověly účelu, z okraje vozu. Jak to že strážník, jenž měl službu v té ulici, ač povoz viděl a mohl pozorovati, že předpisu vyhověno nebylo, povoz nezastavil, nezjistil a k potrestání viníka nezakročil?

Jiný příklad:

Jedeme tramvají. Sedíme na přední plošině a studujeme, asi již po sté, způsoby vlastně nezpůsoby vozků jezdících po pražských ulicích. Tramvaj jede dosti zvolna — ulice je široká. Ale povozy nákladní, ač mají dosti místa vedle kolejí, jedou právě po kolejích, zvolna a netečně, a vozkové tváří se jakoby neslyšeli neustávajícího zvonění řidičova. Tramvaj záhy je dohoní a musí zastaviti — řidič stále ohlušujícím lomozem upozorňuje vozku, leč vše marno. Obecenstvo, spěchající v elektrice, brouká, ale bez výsledku. Potměšilý vozka nechce slyšeti. Policista výjev pozoruje, ale nezakročí. Řidič vykládá, že dříve podobné vozky udávali, ale úředníci prý plísní řidiče, že je podobnými hloupostmi obtěžují. Ovšem obecenstvo je tu pro úředníky, ve městě, kde je pořádek, byl by vozka, jenž bez naléhavé příčiny jel by v kolejích elektrické dráhy zatčen a citelně potrestán, ježto doprava osob má přednost před dopravou zboží. U nás toho není — škodolibý vozka může svojí netečností zdržovat dopravu dle libosti, ale nejen to — on může beztrestně donucovati řidiče tramvaje k ohlušujícímu lomozu zvoncem, což všecko musí sluchové ústrojí občana velkoměstského trpělivě snést a strávit . .

Ale to nejsou jediné příčiny zbytečného lomozu. Třepetavé zvuky automobilů a motocyklů, bučení jejich siren jsou pravými kůry andělskými vůči jiným ještě zdrojům zbytečného lomozu, proti nimž jsou vřískavé tóny ochraptělého gramofonového tenoristy lahodnou mateřskou ukolébavkou pro naše utrápené bubínky sluchové.

Každý, i člověk, sluchově nejotrlejší, nám přizná přece, že se mnoho hluku zbytečného plodí ve velkých městech, u nás v Praze vinou netečné tím směrem policie zvláště mnoho. Ale přes to, že v cizině jsou poměry daleko lepší než u nás, vznikají tu dle vzoru amerického a anglického již i v Německu spolky proti hluku, což asi zavdá záhy i u nás podnět k obdobné akci, která zjedná snad úlevy. Aspoň přinášejí zahraničné listy mnohoslibné tím směrem zprávy. Doc. Dr. Lessing v Hannoveru uvedl v těchto dnech v život první německý Antilärmverein, kterýžto příklad hned ve Vídni vyvodil snažení obdobné, které ústy několika společensky vynikajících osob získává veřejnost vídeňskou k počinu proti zlu vylíčenému. Spolek chce pracovati proti lomozu a hluku na ulici i v domech pomocí živlů samosprávy, policie stavební, spolků majitelů domů, spolku proti prachu a kouři atd. Žádá se o nová úřední usta-

novení a zostřené provádění starších nařízení za účelem bezprašného provádění staveb, chce se docíliti obmezení bezohledného prášení koberců, které se ihned potírá, dopustí-li se přehmatu (v prášení mimo hodiny předepsané) nájemník, které se však trpí, dopustí-li se ho služka domácího třebas o své ujmě. Bude se pracovati dále proti provozování hudby v domácnostech zákazem cvičení hry na klavíru při otevřených oknech (což naše tenké zdi i při oknech uzavřených s dostatek nepropouštějí týravých těch zvuků do sousedství?) Také má nové hnutí vídeňské v programu boj proti gramofonům. Rozmnožením hříšť chce se pracovati proti rámusu, tropenému mládeží po ulicích. Přísná kontrola dláždění bude hleděti odstraňováním nerovností a špatného dláždění vůbec dosahovati tišší vozby. Lomozné živnosti a dopravy budou předmětem důrazného a soustavného dozoru, aby se zbytečným hlukem nehřešilo na sluchu nevinných. Novinkou je zavedení „okrsků ticha" (Ruhezonen) v okolí škol a nemocnic, což dlužno schvalovati vřele, bude-li současně o přísný dozor policejní postaráno, aby vše nezůstalo jen na papíře, jak se stává. Doporučuje se odbírati německý časopis odborný „Právo na ticho" (Das Recht auf Stille), jenž vychází v Mnichově.

Ve Vídni sestoupili se již lékaři, vlastníci léčebných ústavů, právníci, vysokoškolští professoři a spisovatelé i jiné živly, které zvláště potřebují ticha, aby zarazili společnost, jež by vylíčené zásady uváděla v život

Podobný spolek nebyl by ani u nás v záplavě vskutku marných spolků zbytečný. Spolky lékařské, učitelské, umělecké, náboženské mohly by se ujmouti počinu a svolati súčastněné kruhy i veřejné mluvčí, úřady, žurnalisty atd. k úradě o věci jistě obecně prospěšné. Dr. *Panýrek*.

Z VARŠAVY DIVADELNÍ. Varšava je městem eminentně divadelním. Jako město bohaté, vynikající velkoměstským životem, má všecky podminky k existenci četných podniků divadelních. Při svém vznětlivém temperamentu má ovšem jistý sklon k lehčímu genru, který je zde bohatě zastoupen. Varšava má svůj Teatr Wielki (Velké divadlo), vystavěný v letech 1825—1833 Cozazzím, kde v zimě má sídlo své opera a kde také umístěn jest Teatr Rozmaitośći (Divadlo rozmanitostí) s pěknou činohrou. Za svého pobytu s českou výpravou ve Varšavě měli jsme příležitost navštíviti Teatr Letni (Divadlo letní) v sadu Saském Divadlo sice dřevěné, ale krásně položené a velice prostorné, skýtající v létě příjemný pobyt Na repertoir dána byla zvláště k vůli hostům českým tragedie Julia Słowackého „Mazepa" a k provedení jejímu sezvány z letních sídel přední dramatické síly varšavské. Poznali jsme zde znamenitého umělce Boleslava Leszczyńského v roli vejvody, populárního herce Winc. Rapackého, oblíbeného Josefa Sliwického a vzácný požitek poskytlo nám umění přední tragédky polské pí. Marcello-Palinské, známé z pohostinských her v našem Nár divadle. Před představením, jehož celek vyzněl mohutně, přednesl ředitel p. Kotarbiński na uvítanou českých hostí báseň, již zvláště k účeli tomu složil poeta Or—Ot.

Pravou specialitou varšavskou a kuriositou, jež snad v Evropě nemá sobě rovné, je letní divadlo v Lazienkách, v nádherném koutku, kam králové polští snesli celé poklady umělecké. Nedaleko královského zámku, obklopen rozkošnou zelení, rozkládá se římský amfiteatr. Jeviště jeho postaveno je na malém ostrůvku a odděleno od hlediště vodou, ramenem zámeckého rybníka. Omšelé antické sloupy a koruny starých stromů tvoří tu úchvatnou přirozenou dekoraci. Za krásných letních večerů plnívá obecenstvo varšavské tento amfiteatr a kochá se zde výpravnými hrami, při nichž malebné okolí zvyšuje nemálo nádheru scenerie. Herci začasté přijíždějí na loďkách a vstupují na jeviště — obrázek to v pravdě kuriosní. Těšili jsme se také na večer v Lazienkách. Ředitelství uchystalo nám baletní aktovku „Wesele w Ojcowie" a směs polských národních tanců. Leč silný déšť v poslední chvíli zmařil představení, jež musilo být přeloženo do Velkého divadla. Začínalo se až o 10. hod. večer. V Lazienkách bylo už všecko přichystáno a celá výprava musila být na rychlo převezena. Litovali jsme, leč představení i zde zanechalo v nás mohutný dojem. Kdo viděl polské umělce tančiti polonézu nebo mazur, dlouho na to nezapomene. Zvláště toho večera tančilo se s chutí a vervou, která uchvátila. Když pak na jeviště přijeli tanečníci a tanečnice v českých národních krojích, zatančili polku z „Prodané" a provedli dojemnou allegorii polsko-českého sbratření, celého hlediště zmocnilo se nepopsatelné nadšení. Stáli jsme několik minut uchváceni, němi. S jeviště nesla se velebně hymna „Kde domov můj?" a hlediště zasypáno květy ... Jak se tančí pravá česká polka, viděli jsme teprve — ve Varšavě.

Mimo divadla veseloherní a operetní má Varšava celou spoustu kabaretů, z nichž většina ovšem je pravému umění vzdálena. Nelze však mnohým upříti zajímavosti. Literárními a skutečně uměleckými podniky jsou dříve již zmíněný kabaret „Momus" v „Oase" a „Chochlík" ve Švýcarské Dolině, jež zaslouží návštěvy. Zde vidíte teprvé, jak baví se Varšava, ta malá slovanská Paříž ...

Miloš Čtrnáctý.

ROČNÍK VII · MÁJ · ČÍSLO 50.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES. TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

ADOLF VELHARTICKÝ:

LEŽ VE HVĚZDÁCH.

(Dokončeni.)

Tentokráte se neuchýlil k spisům Pyrrhovým a Zenonovým, ale hleděl zapomenouti tam, kde zůstal pokoj jeho duše — v lásce. Vrhl se s mladými patriciji do proudu rozkoše a po boku krásných hetér zapomínal, že tiskl své rty na ústa nejkrásnější ženy. Ale když po pustě prohýřené noci osamotněl ve svém obydlí, tu zvedalo se něco těžce v jeho nitru, vzpomněl na matku, kterou velice ctil a miloval a sliboval sám sobě, že jako Konona uvedla láska na dráhu slávy a stala se mu vzpruhou k práci i jej musí vésti k výšinám ctnosti a ne v propast záhuby.

To vše jsem viděl a naplňovalo mne to hlubokým smutkem a již jsem chtěl Kleanta vážně upomenouti na jeho poslání, na mé povinnosti k němu, abych nezklamal důvěru své nezapomenutelné Joniky Tajný hlas v mém nitru, který mi byl vždy dobrým rádcem mne varoval před tímto krokem a já poslechl, znaje mládí, jeho přednosti a vady.

Nadešli dnové slavnosti. Třetího dne, který byl nejslavnější, měla se královna před celým národem zbaviti chlouby své krásy. A den před tím se mi konečně podařilo objeviti to dlouho hledané souhvězdí, ale skryl jsem svou radost před Kleantem a po slavnosti v síních Musea jsem chtěl promluviti o nové hvězdě a dáti jí jméno, které dosud nebylo určeno, ač v mé duši již nedočkavě se ozývalo, chtíc volati nesmrtelnou památku ženy, jež mne určila práci — Jonika!

Obřad se měl konati v chrámu Afroditině, kam i já, nejvyšší správce chrámu jsem musel se dostaviti.

Třetího dne, za časného jitra, hlučely již ulice.

Jako o slavnosti Adonidově, tak i nyní byly ulice posety květy, ale kdežto dřîve nosily ženy rychle klíčící květiny, nosili nyní mužové thyrsy ovinuté révovím. V přístavu houpaly se nádherné lodi, planoucí zlatem, boky majíce ověšeny břečťanem a révou, připravené na Nyktelie.

Konečně se rozvinul hlavní průvod. Stáli jsme s Kleantem a čekali jsme, až se objeví královská nosítka. Náhle se otevřely brány paláce a do ulice vjel nízký vůz, tažený šesti překrásnými ochočenými tygry. Na voze uprostřed zeleni seděl bůh vína Dionysos a jemu po boku nejkrásnější hetéra Alexandrie, představující jeho milenku. Vůz byl obklopen bujnou družinou satyrů a mainad tančících v bezuzdném smyslném reji.

Rozpustilý průvod zmizel a znovu se otevřela brána. Objevila se nádherná nosítka, na prvních odpočívala královna, hrdá, krásná, vlasy majíc rozpuštěny, takže se rozlily jako jantarová povodeň po drahých hebkých kobercích — kořisti to ze Syrie. A za ní následoval král, na hlavě svěží věnec vavřínový, s jasným pohledem krále a vítěze, ba více s pýchou muže, jemuž patřila nejkrásnější žena. A za králem dvořané. celá ta oslnivá družina mocného Dobyvatele, který v myšlenkách svých závodil se slávou Alexandrovou . . .

Připojili jsme se a kráčeli ulicemi oživenými množstvím lidu k chrámu Afroditině.

Před vchodem sestoupila královna a kráčela pak do chrámu, kde stanula před oltářem. Já a Kleantes jsme byli mezi předními, kteří stáli v její blízkosti. Cítil jsem, že Kleantes je rozechvěn. a mimoděk jsem sevřel jeho pravici . . .

A již se blížil velekněz se zlatým nástrojem . . .

Berenike, bledá, se obrátila a hleděla kolem sebe jakoby někoho hledala Zrak její našel,

po němž toužila — Kleanta. Ale ten zíral na ni téměř s opovržením. Zachytila ten pokořující pohled a zahořela studem. Prudce se obrátila opět k oltáři a zvolala jasným hlasem:

— Afrodito, bílá bohyně lásky a krásy, tobě dávám pyšnou chloubu svého původu, dík za to, žes vyslyšela a vyplnila prosbu, která se chvěla v nejtajnějších hlubinách mé duše!

Velekněz přistoupil a dotkl se jejích vlasů. Vzal zlatý ten proud do jedné ruky a druhou vedl zlatý nástroj, takže zmizel... Ale po chvíli řítila se blýskavá povodeň paprsků po jeho rukách a velekněz položil zlaté předivo na oltář, bíle svítící do šera...

To vše trvalo okamžik... Ale v tu chvíli, kdy královna ucítila, že hlava její je zbavena té tíže, která ji nutila nositi hlavu hrdě vztýčenu, sklonila ji hluboko na prsa a zachvěla se... Král ji zachytil v náruč, neboť pozbyla vědomí... A zatím co na oltáři zářily její vlasy jako tříšť hvězd, odnášeli ji do paláce.

Marně jsem se ohlížel po Kleantovi. Zmizel mi a neuzřel jsem jej ani večer, když jsem se ubíral na Farus. Zamyšlen, neboť vzpomínky na mládí se vracely, díval jsem se na ruch, který se rozvlnil v obou přístavech. Osvětlené lodi brázdily moře a na palubách bylo zříti divý rej opojených mužů a žen, jejichž těla plála ve svitu pochodní jako přeludy.

Ze zadumání mne vyrušily chvatné kroky a nežli jsem se mohl ohlédnouti a pátrati, kdo v tak pozdní hodinu mne navštěvuje, ležel již Kleantes u mých nohou a kladl svou jinošskou hlavu na můj klín. Těžké vzlyky se mu draly z prsou a celou jeho bytostí zmítal veliký bol. Uchopil jsem jej za ramena a pak, klada své dlaně na jeho rozpálené skráně, tázal jsem se:

— Co tě tíží, můj synu? Ale náhle jsem pochopil, že nemohu déle tajiti, co vím a pravil jsem:

— Mluv Kleante, čekal jsem na tuto hodinu. Vím, že srdce tvé je plno lásky k ženě, která nikdy nemůže býti tvou, nuže vyznej se mi, snad stáří mé najde léku pro tvou chorobu!

Tu vyprávěl mi Kleantes vše, jak jsem zde napsal. Když ukončil, vyňal ze záhybů svého šatu papyrus a podal mi jej. Rozvinuv svitek, četl jsem:

— Berenike, královna egyptská, Kleantovi z Athén!

Až toto budeš čísti, ty, jehož jsem nikdy nepřestala milovati, nebude již Berenike opájeti své zraky zlatým světlem slunečním. Dnes v chrámě jsem zachytila tvůj pohled a ten mi pravil, že mnou povrháš. Nepochopil jsi tedy mého jednání, duše moje zůstala Ti cizí, nepronikl jsi svou láskou moji bytost, která byla jen tvá. Nuže nyní, cítíc první polibky smrti, ušíc stíny Erebu, do nichž dobrovolně se vrhám, loučíc se se zlatým zářením dne, trpce žaluji Afroditě, že dopustila, abych v poslední hodině cítila bolest. Chtěla jsem umírati klidně, s jasným úsměvem a slovy díků na rtech, jež poznaly tvé polibky. Ty mnou povrháš, že jsem tě opustila, když Ptolemaeos se navrátil ze Syrie. Bylo by ti tedy bývalo milejší, abych patřila Tobě i jemu, a nechápal jsi, že nesmím již patřiti žádnému... Polibky, jimiž jsi posel mé tělo za oné noci, byly poslední, to Ti přísahám Kleante a král mne nepoznal po svém návratu, jako svou choť... Cize jsem žila těch několik dní v jeho blízkosti, čistá jsem předstoupila před oltář bohyně a obětovala ji mileráda za dar drahocenný, kterým mne zahrnula, pomíjivou ozdobu své krásy, ba více, svůj život... Umírám, neboť jedině smrť mne očistí, život, ten pojem nechápou již moje smysly. Buď zdráv, Kleante, umírám šťastna a jen to kalí poněkud mé štěstí, žes mi neporozuměl. Odpouštím Ti, neboť Tě miluji! —

Dočetl jsem a ruka mi klesla. Celá velikost a šlechetnost královnina se jasně přede mnou objevila. Jen tak mohla jednati cudná žena a ne jinak, jen tak odešla čista, neposkvrněna. Mimoděk jsem se v myšlenkách klonil té síle, s kterou jednala a která byla hodna heroa.

Královna byla nalezena mrtva ve své komnatě, nadýchala se vůní jedovatých voňavek...

Zapřisahám tě při lásce, kterou jsi choval k mé matce, abys mne neopouštěl, zvolal Kleantes, neboť jinak půjdu za královnou do podsvětí! Vlasy, které dnes královna obětovala bohyni, nepatří Afroditě, ale mně, a musím se jich zmocniti, byť bych měl zemříti...

Ustoupil jsem zděšeně. — Chceš spáchati svatokrádež, nešťastníče? zvolal jsem, jat hrůzou. Což Afrodita zatemnila tvé smysly a roznítila šílenství v tvé hlavě?

Opět klesl k mým nohám a objímal má kolena, prose jako dítě.

Přemýšlel jsem jak vyváznouti z toho těžkého postavení. Konečně mne napadla spasná myšlenka.

— Pojď, dítě, pravil jsem měkce. Bozi tě milují a usměvavá Afrodita, bohyně lásky, ti odpustí zločin, jehož se dopouštíš ve jménu lásky. Nikdo nebude tušiti, že smrtelník rukou svatokrádežnou se dotkl oltáře, na němž září oběť královnina.

Připomněls mi matku svou. Jsi dítě ženy, jež nedošla štěstí láskou a tys zdědil její osud i můj.

Marně zachvívalo se tvoje srdce nejsladšími city, jen krátký čas jsi svíral milovanou ženu v své náruči, pak nadešel smutek. Buď silným, jako jsem byl já. Bozi tě milují, neboť ne náhodou se mi teprve včera podařilo objeviti hvězdu, kterou tak dlouho jsem hledal mezi

světlými dcerami nebes. Tvůj čin ovšem boří můj vřelý sen učiniti jméno tvé matky nesmrtelným, ale činím tak pro tebe a potomci naši přece zvědí, že tam do hvězd se vloudila lež ve jménu lásky, která bude stejně mocná a nerozumná za století, jako je dnes a jako byla před věky. Pojď, zítra bude ti vysvětleno, co dnes nechápeš, a pak bude ti jasno, jaké oběti jsem byl schopen pro tebe, ne jako přítel, ale jako hvězdář a učenec, který má sloužiti pravdě a ne lži!

A chopiv jej za ruku opouštěl jsem s ním Farus a ubírali jsme se ulicemi alexandrijskými jako dva stíny.

*

Druhého dne letěla celým městem překvapující zvěsť: vlasy královny Bereniky zmizely z chrámu Afroditina!

Když zpráva ta dolehla k mému sluchu, poslal jsem otroka ke králi s prosbou, by večer se dostavil do Musea a pozval též veškeré učence a filosofy, že hodlám dáti vysvětlení, týkající se zmizení vlasů královniných

Král, který byl velice poděšen zmizením vlasů své choti, domnívaje se, že bohyně se od něho odvrátila, milerád uposlechl a heroldové oznamovali nejen to, co jsem si přál, ale i náhlou smrt krásné královny. Tím ovšem jen pomohl mému plánu.

Smrt královnina naplnila město největším bolem a Dionysie byly tím ovšem rázem ukončeny; k veliké žalosti cizinců a cizinek, jižse do hlavního města dostavili. K večeru táhly nepřehledné zástupy k Museu; v tu dobu jsem vyzval zasmušilého a zamlklého Kleanta, který skryl svou loupež, aby mne následoval.

Naše nosítka se nemohla dostati ku předu, sestoupili jsme tudíž a kráčeli k Museu. Když jsme vstoupili do síně, kde se obyčejně odbývala slavnostní shromáždění, uvítali nás známí filosofové, hvězdáři, básníci a umělci a zraky všech byly na mne tázavě upřeny. Mezitím nastal večer, šero stoupalo z azurného moře a na nebi zahořely první hvězdy.

Síň se naplnila jasem světel, dole hučel nedočkavě dav a hukot hlasů doléhal k nám jako hučení moře. V tu chvíli vstoupil král, bledý jeho obličej byl pokryt smutkem a z jindy jiskrných očí vál smutek.

Nežli usedl na trůn, obrátil se ke mně a kynul, bych přistoupil. Když jsem u něho stanul, pravil:

— Do radosti a plesu zavítal nevlídný nezvaný host: smrt. Berenike, kterou jsem miloval s celou duší a pro níž jsem podnikal vše, abych se stal hoden její krásy, odešla do Erebu. A s ní zmizely vlasy, které obětovala bohyni srdcí za to, že mi dopřála vítězství. Sdělil jsi mi, že podáš vysvětlení mně, celému národu, jenž nedočkavě čeká tvých slov, nuže mluv!

Cosi jako váhání sevřelo mi nitro a já zůstal chvíli něm. Zdálo se mi, že je to neodčinitelná vina, čeho se chci dopustiti. Ale zrak Kleantův, který na mně pevně a prosebně spočíval, rozhodl. Vždyť z těch zraků mluvila ke mně Jonika! Přece ale se mi hlas chvěl, když jsem promluvil:

— Truchlíš nad smrtí své krásné choti a netušíš, že sama Afrodita vzala k sobě její duši. Jako kdysi Zeus proměnil Plejady ve hvězdy, tak velká Afrodita vyznamenala tvou choť. Městem letí zpráva, že vlasy královniny zmizely a hle já je našel ve hvězdách! Když dnes v noci jsem pozoroval hvězdnou oblohu, tu zašlehlo to náhle oslnivě azurem a spatřil jsem pod souhvězdím Lva novou konstellaci, dosud neznámou, krásnou a plnou zlatého světla. Když na to ráno se rozletěla zvěst, že vlasy zmizely z chrámu, pochopil jsem, že Afrodita vzala k sobě nejen dar, ale i dárkyni a zařadila obět své sestry pozemské mezi věčné hvězdy, aby dala na jevo, že ne na zemi, ale mezi hvězdami má býti nepomíjitelně zapsán čin královnin A nyní sám se pojď přesvědčiti, že mluvím pravdu.

Vedl jsem krále a učence na hvězdárnu, kde jsem jim ukázal nové souhvězdí. Všichni ovšem museli potvrditi pravdu mých slov, neboť hvězda byla jim neznáma. A po nějakém čase oznamoval král lidu, co jsem mu zjevil a veškerý ten ohromný dav upíral zrak k nebi a hledal nové souhvězdí, nazvané dle zmizelé oběti královniny: Vlasy Bereničiny. A mezi tím, co hvězdáři učenci obdivovali novou konstellaci, přistoupil ke mně Kleantes a stisknuv mi němě ruku, pravil tiše: — Díky mistře! — To je příběh, který jsem musel napsati, abych se ospravedlnil. Za onoho večera vyznal mi Kleantes vše, co se stalo mezi ním a královnou. A já jsem jist, že odpustí mi lidé moji lež, jako mi ji jistě odpustí bohové.

*

Sosigenes dočetl a pravil:

— Nyní tedy jsem ti dokázal, jasná Kleopatro, že hvězdy lhou a tím jsem zachránil si hlavu, která zase pevně mi sedí na šíji. Nemusíš se tedy báti mé věštby, neboť jak vidíš, i hvězdy lhou.

Krásné purpurové rty Kleopatřiny se rozjasnily úsměvem. Pravila:

— Dokázal's vlastně, že hvězdy mluví pravdu, ale daruji ti život za to, že's mi odhalil utrpení mé pramáteře. Nuže tedy, já sama budu někdy rozhodovati nad svým životem. Je to hodno mne, královny. Nikdo mi nevezme

život, ani smrt — jen já. A proto dokud žiji, vzhůru poháry a: — Ať žije láska a rozkoš!

Poháry zazvonily a řečtí filosofové a římští legionáři připíjeli lásce a rozkoši.

— A jak jsi spokojen se svým osudem? tázala se Kleopatra Caesara, vinouc se něžně k němu. Jsi zamyšlen, myslíš na to, kdy zemřeš?

— Ne, Kleopatro. Myslím na to, zda-li vykonám, co uzrálo pod mým čelem. Smrt — té se nelekám. Té zírám stále neohroženě v tvář. Nuže, zhynu násilnou smrtí. Přijímám to omen. Dnes rozkoš, láska, zítra boj pro Řím. Roma aeterna! Dnes s tebou v objetí, ty sličná kouzelnice a zítra do boje proti nepříteli Říma. Vzhůru číše! Ať žije Řím!

A Caesar objímaje jednou rukou kyprý pas Kleopatřin, zdvihl číši do výše a volal svým silným hlasem, který rozněcoval staré legionáře k hrdinství a mladé učil odvaze:

— Ať žije Řím!

A nyní teprve počal kvas.

Dr. D. PANÝREK:

PANEM ET CIRCENSES.

Vzpomínky z cest na antická divadla.

(Dokončení.)

Dnes je tu trochu zřícenin, jež poskytují i živější fantasii málo materiálu . . .

C i r c o a g o n a l e je náměstí (sluje též Piazza Navona), jež za jméno své a tvar děkuje starému Domitianskému cirku. Dnes je to oblíbené shromaždiště lidu za večeru po horkých dnech letních. Na skalisku vztyčen obelisk z cirku Maxentiova. Tři fontány s tritony, prostřední s mouřenínem, nereidkami, allegoriemi nejmohutnějších řek atd. zdobí to pěkné náměstí, jež v ústech obecenstva zove se podnes circo agonale.

Pěkně zachovaný je c i r c u s M a x e n t i ů v z roku 311 po Kr. Je malý 482 *m* dlouhý, 71 *m* široký. V předu jsou ještě patrny zbytky věžovitých staveb, které se zvedaly po obou stranách šraňků, z nichž vypouštěny vozy k závodům (carceres). Z těchto věží dáváno bylo znamení k zahájení jízdy. Zdivo postranní polokruhovité se zbíhá k porta triumphalis, kudy vítěz vyjížděl z cirku. Zdi zbudovány z tuffových kvadrů a cihel (známých nízkých a širokých cihel starořímských, dnes žlutočervených nebo hnědočervených až šedočervených). Úlomek z rumu staré jedné stavby odnesl jsem si za těžítko. S p i n a, úzká vyvýšenina uprostřed areny vztyčená (ze zdiva) okolo které se vozy hnaly, má směr šikmý, aby se vyrovnalo spozdění vozů, které později vyjely. Cílových sloupů (metae) ještě trosky zachovány podnes. Uprostřed spiny vztyčoval se obelisk, jenž přenesen na circo agonale.

Míjíme arenu jedouce po silnici Appiově ke katakombám Kallistovým — od silnice té viděti čtyřhranný dvůr k cirku náležející, uprostřed něhož jsou zbytky chrámu nejspíše prý ke cti syna Maxentiova Romula zbudovaného, k jehož cti i cirkus.

V několika minutách octneme se na královně cest Via Appia. Hrobka Caeciliae Metellae označuje počátek té znamenité stavby, jež přetrvala tisíce let a podnes je dobrým kommunikačním prostředkem.

Leč vratmě se k antickým divadlům. Pohrdlivý úsměv dnes budí zbytky M a r c e l l o v a d i v a d l a kdysi tak mohutné budovy, jichž trosky vezděny jsou do paláce Orsini. Celá staletí se obdivovali tomuto kdysi as velmi imposantnímu divadlu, jehož stavbu započal Caesar a dokončil Augustus r. 11 před Kristem dav mu jméno synovce svého Marcella.

Zevní zdivo skládá se vesměs z travertinu (odrudy tuffu), zdobeného polosloupy s dorskými, jonskými a korintskými hlavicemi. Nad zachovaným zdivem vztyčuje se činžák jehož zašlá vytlučená okna svědčí o vznešenosti a blahobytu dnešního obyvatelstva. Však také nejeden cocchiere veza nás kolem jen tak na půl úst prohodil: „Teatro Marcello“ ukázav bičem na budovu a neuznav ani za vhodné tempo své jízdy uvolniti.

Tak tedy všecka divadla římská vyjímaje snad jediné colosseum budí stísněnou náladu upomínajíce na dočasnost všeho počínání lidského, jehož slávu, třeba kdys hvězd se dotýkala, zmaří nemnoho století, mezi tím co země je od věčnosti do věčnosti . . .

* * *

Stánky jakž takž zachované vlastního umění dramatického ve dnešním slova smyslu, snad jen zásluhou Vesuvu dosti zachované, jehož láva je zalila a tak uchránila pod svým krunýřem před zubem času a brutálním nerozumem člověka, nalezáme teprve v Pompejích.

Bloudili jsme takořka celý den v rázovitých ulicích a uličkách mrtvého toho města po vysokých chodnících, vnikajíce do zajímavějších budov až v nejtajnější jich kouty, studujíce forum, chrámy, musea, dílny, soukromé domy

ROMA, COLLOSSEUM.

i — vykřičený dům — tout comme chez nous! a teprve pozdě odpoledne dostali jsme se poblíže silnice vedoucí z Neapole do Salerna, kde nedaleko brány Porta di Stabia zcela vedle ulice Strada di Stabia nalezá se teatro piccolo (malé divadlo), jež také teatro comico nebo coperto (kryté) nazývané. Vedle něho větší je Gran teatro (velké) neb teatro maggiore, také tragico. Proti tomuto rozkládají se kasárny gladiatorů (caserma dei gladiatori), jichž působiště — amfiteatro — v sousedním úhlu města umístěno za oplocením, kamž jsme se nedostali, ježto by nás už nebyli pustili nazpět a zbývalo ještě lecos prohlédnouti. Kustodi u turniketu aspoň nechtěli našim legitimacím rozuměti, ač čísti umějí. Ani se neurazili na můj dotaz "sa leggere?" Spiš sebevědomě potakal jeden z nich, ale shledav z legitimace, že přece jen nejsme jen tak obyčejní turisté, naladil zdvořilejší ton a omlouval se, že se mu vzhledem k těmto legitimacím nedostalo informací, že nás sice pustí ven z mrtvého města, ale zpět již prý by nesměl. Oželeli jsem tedy amfiteatr, jehož typ bez toho byl nám už z Říma znám a s námi dnes i čtenáři, jistě zřejměji pak z fotografie před několika dny zakoupených v Neapoli a zašli jsme raději k divadlům.

Celé město je rozděleno v ostrovy (isole) a okresy (regioni). Jednotlivé budovy jsou k snazší orientaci očíslovány. I ulice mají jména starého původu.

Teatro tragico nalezeno bylo ve stavu velmi sešlém; snad se chystali restaurovati je. Původní stavba padá do doby předřímské, jevíť ráz řecký a stavivo tuffové z té doby. Vystavěl jej libertin M. Artorius Primus, architekt, asi za doby Augustovy, snad r. 3. před Kristem. Pojalo prý - máť 68 m. v průměru — na 3000, dle jiných 5000 diváků.

První 4 řady (ima cavea) stupňů z bílého mramoru sloužily zase nejvznešenějším návštěvníkům (decuriones, Augustales atd.) a vůbec těm, kteří měli právo na dvojité sedadlo, bisellium. Po stranách byla dvě oddělení, jedno pro úředníky, druhá pro duumviri. Pak (media cavea, střední hlediště) přišli na řadu vojáci a měšťané, kteří náleželi k nějaké korporaci. Zaujali 20 řad sedadel středního hlediště. Byla to asi naše střední vrstva zámožného občanstva. Třetí, poslední místa (summa cavea, hořejší hlediště), naše gallerie, náležela zase lidu. Poslední čtyry řady sedadel zvedají se po způsobu římském nad temenem pahorku, jehož svah hlediště zaujímá a jehož údolí tvoří orchestra. Zvláštní oddělený vchod vedl do gallerie žen, kde prý, neviděny, přihlížely hře za železnými mřížemi stojíce. Uprostřed stupňů byla mramorová, dle jiných bronzová socha M. Holconia Rufa, neboť na jednom stupni v tom místě je ještě dnes čitelný nápis:

M. HOLCONIO V. F. RUFO II. V. I. D.
QUINQUIS ITER Q. V. I. Q. TRIB. MIL.
A. P. FLAMINI AVG. PATR. COLO D. P.*)

Stupně ty opírají se o svah návrší. Schody hořejšími (vomitoria) vstupoval lid do nitra divadla, tedy hlediště (cavea), kdež zaujal patřící mu místa. Vomitoria ústí do krytého korridoru (praecinctio), do něhož je vchod z forum triangulare a z něhož přicházíme na nejvyšší gallerie divadla. My jsme se dostali dovnitř krkolomným horolezectvím po vydroleném

*) Vesměs velkými literami.

vršku zdiva a sestupovali se stupně na stupeň až dolů. Na obou koncích prvních stupňů nalézají se dvě tribuny s vulkanického tufu, velmi poškozené. Do orchestry, jež zaujímá okrsek větší polokruhu, vstupovalo se dvěma postranními vchody se sloupořadím. Nad těmi vchody byla místa pro úřad, jenž hry pořádal (tribuna) v levo a v pravo snad pro vestálky. Také tyto vchody byly nazývány vomitoria.*) Tudy procházeli diváci, zde se asi kryli před náhlým deštěm, protože divadlo nemělo střechy. Nejvýš kryto bývalo plachtami (velarium), jež námořníci napínali, pro něž byl tu polokruhovitý úzký prostor. Balvany ovrubu hemicyklu tvořící sloužily jim za místa k stání. Dnes může tu choditi jen člověk bez závrati.

Scena t. j. jeviště je 33 m široká a 6·60 m hluboká a skládá se z prostoru se třemi dveřmi dnes ještě patrnými v zadní stěně (proti hledišti) a se dvěma branami postranními. Čelo jeho neslo kdysi bohatou mramorovou výzdobu. Za zdí tvořící pozadí jeviště svlékali se herci. V předu zastírala hlediště opona jako dnešní divadla, s tím rozdílem že se nezvedala, nýbrž propadala v půdě — prostor pro ni podnes je zachován.

Naproti prosceniu je místo pro hudbu se 7 odděleními. Za divadlem byla vodní nádržka, ze které čerpala se voda na jemný dešť, kterým se občerstvovalo obecenstvo.

Theatro comico, jež je vedle, mělo střechu (dřevěnou), která se právě opravovala po zemětřesení r. 63. po Kristu nastalém, když tu Vesuv novou, horší katastrofou zajímavé město postihl. Zde se dávala hudební představení, komedie (— víme, že dnešní výraz ten nekryje se s klassickým významem slova —) dále odbývány tu hry mimické a satyrické, často však i filosofické disputace.

Dlažba orchestru skládá se z mramoru afrického a žlutého, složeného v rozmanité obrazce a čte se tu velkými písmenami bronzovými nápis

M. HOLCONIUS.**) M. F. VERUS
VIR. PRO LUDIS,

t. j. M. Holconius, Macci filius, duumvir pro ludis' volený správce her, který dal orchestru vydlážditi.

Hlediště dole končí prostornějšími stupni, kde na přenosných křeslech odpočívali decurioni a jiní hodnostáři. Pak — postupujeme-li do výše — následuje širší schod a po něm 18 dalších stupňů *) zase se širším schodem, aby se oddělilo druhé hlediště od třetího určeného pro lid. Střední kaveu s dola nahoru rozděluje šest úzkých schodišť v 7 klínů. Schody směřují k vomitoriím, vedoucím ke kryté chodbě. Po schodištích těch chodili diváci ke svým místům, na která měli vstupenku — jako dnes naše sjezdové legitimace — slula tessera. Ale nebyl to tištěný papírový dokument, nýbrž kus kosti označený číslem sedadla.

Po obou stranách proscenia byly dvě tribuny zase asi kdys mramorem kryté. Přicházelo se do nich po dvou schodištích. Sloužily za lóže vzácným osobnostem, konsulovi, prokonsulovi atd. V bráně vedoucí do sousedící ulice (Strada di Stabia) je nápis, z něhož vyrozumíváme, že duumviri Caius Quinctius Valgus, syn Caiův a Marcus Porcius, syn Marcův, dekretem Decurionů dali zbudovati kryté divadlo a schválili stavbu. Oba, Quinctius Valgus i Portius, byli náčelníci Sullovy veteranské kolonie. Divadlo pojalo asi 1500 diváků.

Kasárny gladiatorů pokládány dříve za vojenské obydlí, ale pak se seznalo, že toto sloupořadím vroubené stavení s četnými pokojíky sloužilo gladiatorům.

V jihozápadní komůrce nalezena byla železa a kostry nešťastníků přikovaných zde. Dřevěný kůl nahrazuje tu starý prostředek trestního práva pompejského, aby lenivá obrazotvornost dnešního turisty byla pobídnuta k činnosti.

Odtud přichází se po schodech do teatrum tragicum — my volili cestu opačnou, ježto tyto ludi gladiatorů nás nezajímají.

* * *

Kdyby nebylo v literatuře řecké a římské a v učených spisech filologů a kulturních historiků zachováno trochu zpráv o starých divadlech, leccčemus by se dnes nerozumělo, když na př. v teatro grande jsou zachovány jen nejnižší stupně (řady sedadel) a jen tu a tam schodiště ještě, ovšem také olámané a vydrolené, se udrželo. Trosky povlékají dlouhé ostnité pruty ostružin, plné ještě života. Vskutku se divím, jak v orchestru zachovalejšího divadla malého mohl se udržeti tak zřetelný nápis temnými zbarvenými kamínky ve světlých, skoro bílých kostkách: „Salve“.

Buď zdráv, diváče!

A i z těch zachovalých ještě stop zbude málo v paměti unaveného všemi těmi dojmy turisty, snad jen mastné stopy veselého přítele na plánu jeho Baedeckra, způsobené otisky prstů,

*) Od vomere, vrhnouti, kterouž představu v diváku mimo divadlo stojícím vzbuzoval asi pohled na obecenstvo hrnoucí se z divadla.

**) Neprávem místo starého Oculatius

*) Sedadla ta mají vzadu nehlubokou rýhu pro nohy diváctva výše sedícího, aby sousedy nekopalo do zad a nevyrušovalo.

jež se obíraly sandwichem z hotelů, náhradou nám daným na cestu místo bohatého oběda, který jsme celodenním výletem promeškali, ale zaplatiti musili. A mimo ty mastné stopy otisky zrnek pískových z triclinia, kde si přítel neopatrně na plánek sedl. Jistě mnohý zapamatuje si spíše z dojmů pompejských skřipec z oranžového skla u jistého amerikána — ten odstín barvy skla vidím poprve — nežli půdorys theatri tragici, který je mu málo platen, nestuduje-li doma dodatečně dějiny klassické literatury a spoléhá-li se na to, že je to všecko v Baedeckru.

Kdo je upřímný sám k sobě, řekne si, že by výlet studentů do Říma a Neapole, po jednoletém studiu věci, výlet v průvodu professora filologa a kulturního historika, vydal pro život více, nežli celých 8 let klassických studií a že by ten výlet znamenal nekonečně více pro plastickou duši septimána neb oktavána a stál by méně, než-li 8 let studií, z nichž vyplývá leckdy naprosté nepochopení účelu a smyslu všeho toho studia i u professorů, kteří pokládají za hlavní úkol správnou tvorbu futura od ὁράω neb attické reduplikace perfekta časoslova ἀγείρω, kdežto duch unikl zcela . . .

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Pokračování.)

Navštívil v kantině Vukana, pojedl u něho kousek sýra a salámu a zapil číškou koňaku. Vukan Govedarica již také rostl, neměl na skladě pouze vína, mastiky, sirek, mýdla, cvočkův a leštidla, prodlením několika měsíců měl vedle toho likéry, sýr, salámy, sardinky a všelijaké jiné dobré věci.

Před kantinou poručík John potkal nyjícího Floriana.

„Servus, četaři," pravil bodře a dodal po srbsku: „Kako ste, brate?"

„Hvala, gospodine, dobro," odpovídal četař, „vždyť v Grabu pod kommandem pana poručíka Johna ani nemůže býti jinak."

Důstojníkovi ta poznámka dělala dobře, jak v takových případnostech říkával šikovatel Elbe-Teinitz. Nic prý nedělá člověku tak dobře, jako hodně kadidla a chvály. Poručík spokojeně se usmál a naklonil se k četařovi důvěrně.

„Jest-li pak víte, mladý člověče, že mne přišla navštívit ta silácká Hercegovka od Crného Potoka, Novka?"

Četař se divil, jakoby nevěděl, ačkoli si o tom povídala všecka grabská posádka.

„A co tu chtěla?" zeptal se naivně.

Poručík John rozmarně mu sáhl na čelo a na tepnu, nemá-li snad horečky.

„Já myslil, že jste vtipnější, četaři Floriane. Viděti, že nedovedete dosud chodit v takovýchhle botách. Ano, můj milý Floriane, musím vám říci, že ženy jsou docela milá, snesitelná, ba mnohdy až užitečná a potřebná stvoření, a zejména milé stvoření je tahle Novka. Potěšit umí, jen co je pravda, povyrazit zasmušilého člověka. A četaři Floriane, ten její muž je ukrutně, povídám vám, ukrutně hloupý!"

Zasmál se, jakoby byl kdo ví jakým chlapíkem, prošel se na vlažné záplavě zapadajícího slunce a nestarostně si hvízdal popěvek, který se mu z čista jasna po dlouhém čase ozval v hlavě jako ještě svěží vzpomínka. K melodii bezděčně skládal slova, stával se na chvíli básníkem a opěvoval Novku, její neobyčejně hezké tváře, krvavé rty, tuhé údy a tvary.

A četař Florian zatím usedl proti kasárnům na peň starého poraženého stromu a upíraje přes ztichlý les k čemerenskému návrší roztěkané oči, vzpomínal a v duši skládal básně na Malku. Zase ji nazýval bohyní a královnou, dcerou nádherného a mystického Východu. Byla příliš zvláštní ženou jak okouzlující krásou těla, tak i svou neobyčejnou, nevšední duší, jistě by jí nenalezl stejné mezi milliony jiných žen, mezi ženami celého světa.

Přivíral oči a přivolával si do hlavy představu Malčiny luzné bytosti. Nachyloval se, jakoby ji měl před sebou, ruce jeho mimovolně se vztahovaly a svíral, jakoby ji tiskl k sobě, rty s hlubokým vedechem se pohybovaly.

„Budeš-li mou, budeš-li mou?" šeptal si více v opojném snění než ve bdění. „Dosáhnu-li Malky, pak nejkrásnějším zakončením bylo by umřít, vzíti si život. To by bylo také závidění hodným vítězstvím, kterého nedosáhne každý člověk. Z objetí Malčina jíti rovnou cestou, prvým krokem na věčnost, vysmáti se hrdě celému světu, za závratnou chvíli přítomnosti obětovati všechnu nejistotu, nespolehlivou budoucnost. Den mijí za dnem, kdy jen se dočkám jejího zavolání, její zprávy?"

Několikery kroky ozvaly se za ním ve zprahlé trávě, přicházela cizí pěšácká patrola.

Velitel její zastavil se těsně před zadumaným četařem Florianem. Zasmál se na něho radostně.

„Servus — což mne už neznáte? Já jsem četař Chlub na konci s b. Zveme se k vám do Grabu na nocleh, dovolíte?“

XXXVIII.

Florian zavedl velitele patroly a jeho šest pěšáků do kasáren a přikázal, aby jim připravili lůžka a dali jim jísti, četaře pak pozval do kantiny.

Uctíval ho tam pamlsky Vukanovými a napájel ho vínem, nutil, pobízel, aby jen si v Grabu dopřál, kolik srdce ráčilo, měl radost ze shledání. Ačkoliv byl toho dne ospalý, vydržel s Chlubem v kantině přece až do půlnoci, bavili se, vypravujíce si o životě vojenském a vzpomínajíce svého seznámení v kritické chvíli pod návrším crnickým.

Sešlo se v kantině ještě několik vojáků, myslivců i z patroly Chlubovy, žertovali, škádlili se, starý Vukan Govedarica div se neukuckal smíchy za svým prkenným přepažením. Líbil se mu jmenovitě četař Chlub, pořád říkal vojákům, jaký to milý, příjemný člověk a že jistě je dobrý jako zlato. Aby slova svá dotvrdil také skutkem, nalil náprstek dobrého likéru a podal s úsměvem četařovi.

„Na, pij, chlapče,“ pravil dobrácky, „lízni si, ať ti povyrostou brka.“

Četař Chlub sáhl si bílými prsty po knírkách, které u přirovnání s ohromnými svislými brky Vukanovými byly opravdu jako skromný čížek proti pyšnému orlovi. Zasmál se také vtipu Vukanovu, ochotně vypil likér a na oplátku nabídl kantinskému vonnou cigaretu. Tam dole uctívali se známí neznámí papiroskami nebo špetkou tabáku podobně jako u nás dávají každému poctu šňupáci.

Někdo z pěšáků vybídl četaře Chluba, aby zpívali. Chlub měl roztomilý hlas, takový jímavý tenorek, že by s ním mohl vystupovati na prknech nejednoho divadla. Dovedl vyzpívati nesčetné množství písní národních i umělých, českých i srbských, Bůh sám ví, kde se jim všem naučil po těch odlehlých vojenských stanicích.

Náhodou sešli se v kantině asi čtyři dobří zpěváci, kteří se znamenitě shodli s Chlubem, a koncert byl hotový. Místo co měli jíti na slamníky, vojáci obstoupili kantinu, zalehli její otevřené okno i dvéře, poslouchali a přizvukovali. Upozorněn svým sluhou přišel také, zahalen v plášť, poručík John, a když vojáci přezpívali píseň, on zase hvízdal tklivou arii, byl totiž, pokud hvízdání se týče, dokonalý virtuos.

Litoval, že nemá své foukací harmoniky, Měl krásnou, skvostnou foukací harmoniku. dával na ni za rozmanitých příležitostí koncerty. Hrál tak něžně a s takovým citem, že dámy na konec vždycky plakaly. On totiž na foukací harmoniku dovedl hráti výhradně jenom smutné arie, úryvky z truchlivých oper a pohřební pochody. A když tak nad svým uměním vídal slzeti staré i mladé, škaredé i hezké dámy, bylo mu jich, člověku měkkého srdce, velice líto, že až si také musil uleviti slzami.

Když pak vystřízlivěl ze svého hudebního umění i z vína, styděl se za své slzy a sváděl je na chorobu oční, kterou prý trpí již od dětství, an tehda právě v dobu polední upřeně se podíval do sluníčka. Jen že ta choroba u něho se ohlašovala pravidelně v hodinách, kdy pil a kdy dojat hrával na svoji harmoniku.

Bohužel ztratil ten krásný hudební nástroj na jaře, v měsíci dubnu, když prapor podnikal velikou dvoudenní výpravu. Tehda přecházel se svým oddílem rozvodněnou říčku, brodili se v studeném proudě až po pás, a pan poručík John, jak vysoukával co možná výše kalhoty a bluzu, vytrousil do řeky pouzdro na cigaretky a tu slavnou, často vzpomínanou foukací harmoniku.

Vypravoval pak četař Chlub na konci s b, že právě takovým způsobem pozbyl svého zápisníku, do kterého ukládal všechny zajímavé jednotlivosti pobytu svého v Hercegovině. Byl to důkladný, těžký zápisník v tlusté plátěnné vazbě, a četař Chlub přikládal mu zajisté nemenší důležitost než poručík John své foukací harmonice. On zase tehda, rovněž za oné výpravy, hnal s několika pěšáky stádo volů za vojskem. Voli byli necivilisovaní, neměli porozumění pro pořádek a cestu, ustavičně se rozbíhali na levo i na pravo, Chlub a vojáci jeho měli s nimi pekelnou práci.

Aby si poněkud uhověli, přivázali volům na rohy svá telata a pláště, a pak již to šlo veseleji. Voli jakoby byli zmoudřeli, až zase je poplašily tři bílé koňské lebky, nastrčené na koly v plotě vedle tiché, jako opuštěné mohamedánské kuče. Voli se rozptýlili na všechny strany mezi kamení a křoviny, a když je vojáci posléze opět sehnali dohromady, scházela jednomu torna a jinému Chlubův plášť s těžkým zápisníkem.

Našli po některém hledání tornu i plášť, ale zápisníku v něm již nebylo. Pohltil jej některý otvor porovité hercegovské země se všemi jeho pamětmi a důležitostmi. Škoda bylo té sbírky pracně napsaných poznámek, k nimž

psacím stolem skorem vždy bylo koleno, drn nebo tvrdý kámen.

Asi o jedenácté hodině Vukan Govedarica, starý chlap, který do té doby pokládal za nejlepší jídlo sušené kozí maso, vařené s kopřivami, dostal nehoráznou chuť na „šodó“. Za návštěvy generálovy kuchař totiž upekl něco podobného nákypu nebo dortu a k tomu udě- „šodó“, kterého dal také líznouti Vukanovi.

Kantinskému ten pamlsek tak zachutnal, že od té doby snil jenom o „šodó“ a všelijak se smlouval s kuchařem, aby mu je uvařil. Nedošlo k tomu, až dnes v milé náladě a rozjařenosti Vukan Govedarica nemohl již přemoci svého chtíče a vytasil se s vroucí tužbou, že by dal nevím co za to, kdyby nyní měl nádobku „šodó“.

S počátku ta žádost byla přijata jako žert, ale když pan poručík John poznamenal, že by si ze srdce přál viděti Vukana, jak by si liboval na té pochoutce a že by na to dal svých šest vajíček, jež mu přinesla Novka, četař Chlub projevil ochotu, že Vukanovi „šodó“ svaří a že k poručíkovým vajíčkům přidá citron, který v parných dnech nosil proti žízni.

Vukan měl radost nesmírnou, hned k tomu nabízel, kolik četař chce cukru a vína. Měl víno sice jenom červené, ale to se může vyjímati v „šodó“ ještě lépe než bílé. Ostatně četař Chlub na konci s b, který znal tolik věcí a měl větší školy než pan poručík John, také dobře věděl, jak se připravuje „šodó“, vídal je doma ob neděli dělati u maminky, tloukl ji k tomu cukr a míchal žloutky maličkou, již asi patnáctiletou vařečkou a pak mlel v hrnku kverlačkou, když se to svářelo.

Provázen asi desíti pomocníky četař Chlub sebral víno, cukr, vejce i citron a odebral se do kuchyně. Vrátil se asi po půlhodině s plechovou miskou vojenskou, plnou červeně napěněného „šodó“ a podal ji Vukanovi.

Starý kocour Vukan neusmíval by se tak líbezně, kdyby mu nejkrásnější hercegovská dívka podávala hubičku, jako nyní se usmíval na tu plechovou misku. Chutě zabořil do „šodó“ lžíci, ale podruhé zabořoval již pomaleji, a se rtů zmizela mu všechna líbeznost. Nikoli, nechutnalo mu toto „šodó“, nepovedlo se četaři Chlubovi. Nepochybně neměl v přípravě jeho takové zručnosti, jakou mívala jeho maminka, nebo něčeho opominul, nebylo-li příčinou nezdaru snad Vukanovo víno — krátce řečeno, „šodó“ se srazilo, a Vukan Govedarica po druhé lžíci vzal misku a zklamaně ji zastrčil ke stropu na trámec.

Marně ho nutil poručík John, aby jenom jedl, když tolik se těšil a tolik vína i cukru obětoval, Vukan nechtěl ani za živý svět a že prý si to nechá do zítřka, jest-li se ta sraženina rozpustí.

Patrně se nerozpustila, poněvadž vojáci vídali misku na onom trámci ještě po mnoho následujících dní a když po čase odešli z Graba a sešli se pak s někým z nové grabské posádky, vždy žertovně se ptávali, má-li Vukan Govedarica na trámci u stropu ještě ono „šodó“.

Když nazejtří ráno patrola Chlubova opouštěla Grab, aby přes Čemerno a Kljutu dostihla po polednách Avtovce nebo Gacka, četař Florian požádal svého pěšáckého kollegy, aby mu prokázal opět přátelskou službu a odevzdal v kantině Rubinově psaníčko. Rozumí se, že četař Chlub s největší ochotou stával se Florianovým poslíčkem lásky. Hned přisvědčil na souhlas, usmál se šetrně a útlou bílou rukou udělal posunek na znamení, že s největší důvěrností vykoná, oč ho přítel požádal.

Florian napsal na obálku toliko čtyři slova: Slečna Malkah Rubinová, Čemerno. Zúmyslně nenapsal dosud paní, aby tím neotřásl Rubinovým obchodním tajemstvím. Do obálky vložil list čistého bílého papiru, na který udělal perem otazník, nic více, žádného jiného znamení ani slova.

Vyprovodil četaře Chluba až ke dřevěnému můstku, kde srdečně se rozloučili, skorem až s přídechem tklivosti, poněvadž oprávněně měli za to, že již se neuvidí. V posádkách hercegovských za těch posledních dnů živě se hovořilo o tom, že nejstarší ročníky vojáků propuštěny budou na trvalou dovolenou, a rozkaz k tomu očekáván byl každého dne, ba téměř každé hodiny. Zůstati měly toliko tři nejmladší ročníky, z nichž třetí vystřídán bude také za nedlouho, v měsíci listopadu, jakmile se dostaví žádoucí několikanedělní průpravou otrkaní rekruti.

Četař Chlub jako někdejší jednoroční dobrovolník očekával propuštění svého také již v těchto nejbližších dnech, kdežto četař Florian měl přijíti na řadu v měsíci listopadu

„A co pak?“ důvěrně se otázal pěšácký četař.

Florian rozpačitě pokrčil rameny a silně se začervenal.

„Půjdete domů?“

„Nejspíše domů — kam jinam bych šel, jenže já ani už nemám pořádného domova. Milý kamaráde, jak mne tu vidíte, všechno jest na mně necelé, polovičaté. Těším se na návrat z vojny, ale teď vždy pociťuji něco jako bázeň a stud, když na to pomyslím, někdejší moje lehkomyslnost změnila se v starostlivost“.

Četař Chlub snažil se ho povyraziti z mrzuté nálady, do které zapadal.

„To je dobré znamení, když již teď se staráte, co potom bude. Ostatně jste takový hbitý

a rozumný, chut k životu a činnosti kouká z každého vašeho pohledu — opravdu, když jsem vás poznal, hned jsem si pomyslil: Tenhle člověk by se nebál ani celého světa."

„To máte pravdu," odvětil Florian již veseleji a usmál se, „nikoho se nebojím, nanejvýše ještě tak trochu sebe, četař Florian bojí se budoucího Josefa Floriana, aby mu nevyvedl nějakou hloupost. Ale nechť si, dosáhnu-li něčeho, co je ve spojení s tím mým dnešním psaníčkem, nebudu se prositi života již o nic, to mi třebas už na sto let stačí. A co vy budete po vojně dělat, kamaráde?"

„Oddychnu si poněkud doma, u maminky, která mi bude péci každé neděle piškotový dort a k němu svaří „šodó" povedenější, než já jsem dnes v noci ukuchtil vašemu Vukanovi. Potom, po prázdninách, čeká na mne ještě rok studií na technice, načež se budu ohlížet po některém místě."

„Budete inženýrem?"

„Ano, chci být inženýrem."

„Kdybyste tak byl inženýrem při železnici nebo při telegrafu, chtěl bych se k vám dostat do služby. Co se týče telegrafu, mám v tom už slušnou praksi, byl jsem vám před vojnou takovým směšným Tyčolezcem Telegrafním — ani nevím, jak tomu zvířeti říkají po latinsku — tady na vojně říkám, že jsem byl u telegrafu volontérem, a oni myslí, kdo ví, jak veliká to je hodnost, nikdo by v tom volontérovi nehledal, že má na nohou železné pazoury a že musí lézti jako kotě po telegrafních tyčích — ale není to zlé zaměstnání, člověk ustavičně chodí s místa na místo, většinou se pohybuje ve vyšších sférách, plat dostává obstojný, a když tak se držíte svými pazoury na vrcholu tyče, jest vám někdy tak milo a volno, abych se správně vyjádřil, až poeticky. Vzpomenete si na svou jednu úlohu z češtiny v tolikáté a tolikáté třídě realní nebo gymnasijní školy, „Co vypravovala stará telegrafní tyč" a zopáknete si to, přidáte k tomu ještě některé rodinné nebo důvěrnější podrobnosti, jichž by nesnesl žádný školní úkol —"

„Na příklad?"

„Na příklad, jak šťastný zeť telegrafuje tchyni a tchánovi: Dnes ráno narodila se nám dvojčátka, kloučkové jak buci. Mařenka i děti zdrávy."

„Vy jste skutečně vtipný, roztomilý člověk," smál se pěšácký četař.

„A není tomu tak? Anebo se mi zdá, jak probíhá drátem elektrická jiskra s touto pitomou, otřepanou vojenskou depeší: Drahý otče, ztratil jsem na manévru „verdekt" — pošlete mi ihned pětku."

„Kdybyste byl na té tyči, srazil bych vás za ten vtip dolů," vytýkal Chlub. „Takový šikovný člověk, a takové staré, předpotopní vtipy, to je tak jako ona anekdota s prasklým meridianem —."

Pobavili se spolu chvíli ve stínu lesa u dřevěného můstku, zatím co ostatní vojáci pozorovali pod můstkem v prudké říčce mrštně pobíhající pstruhy. Ani se jim nechtělo od sebe, až pojednou v lese nápadně se zatmělo a z dálky hluboce zahřímalo, vypadalo to, jakoby až tam doznívala vzdálená děla.

Rychle si dali s Bohem, řekli si, že si budou psáti, aby o sobě věděli pro případ, kdyby se mohlo uskutečniti Florianovo přání, týkající se budoucí jeho služby, načež s očima navlhlýma se rozešli.

Chvíli potom, když četař Florian se vrátil do Grabu, strhla se veliká bouře. V údolí grabském, obklíčeném vesměs vysokými srázy a horami, hřmotilo strašně, blesk stíhal blesk, rána hromu následovala za ranou. Přihnal se lijavec, provázený studeným krupobitím, za několik minut teklo všude plno vody.

Četař Florian vzpomínal četaře Chluba, který tou dobou byl teprve asi u vodního koryta nebo u osamocené bukvy. On a vojáci jeho nemohli se cestou nikde ukrýti, lijavec byl tak veliký, že pronikl i nejhustší les, ti hoši do poslední nitky promokli.

Ale jsou mladí a zdraví, což pak jim udělá takové jedno důkladné zmoknutí! Hůře se dařilo v jarních a podzimních měsících, kdy bývalo zima, promokali také až na kůži a ještě musili nocovati pod širým nebem, nemajíce k přikrytí nic než zmoklou houni.

Asi po hodině ustala bouře a již jenom drobně pršelo, značně se však ochladilo. Od Crného Potoka přišla četnická patrola, vlekoucí s sebou jako na mol opilého pandura. Četníci vypravovali, že hned za Crným Potokem, právě u skupiny římských náhrobních kamenů, udeřil mezi ně hrom a omráčil jejich společníka. Pandur měl dlouhou pušku, nechtěl ji prý obrátiti hlavní dolů a kromě toho zle se rouhal, nadával na bouřku a mluvil proti Pánu Bohu. V tom to prasklo jenom jako ostrá střelná rána, a pandur již se válel na cestě v kalužině vody.

Vzkřísili ho za pomoci deště, a pandur dělal dojem, jakoby byl trochu klepnut mrtvicí. Špatně pohyboval jednou rukou i nohou a rovněž nemohl dobře vládnouti jazykem, což bylo asi potrestáním za jeho rouhání.

Četnická patrola nechala pandura v Grabu, osušila se v kuchyni, napila se u Vukana vína a ubírala se pak dále, měla do večera zbrousiti ještě několik malých osad i samot a na noc dostihnouti až Fojnice.

(Dokončení.)

K JUBILEJNÍ VÝSTAVĚ MAŘÁKOVÝCH DĚL V RUDOLFINU.

PODOBIZNA JULIA MAŘÁKA Z ROKU 1860.

Dle olejomalby Vikt. Barvitia.
Majetek sl. Kajetány Mařákovy.

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

JUBILEJNÍ VÝSTAVA DĚL MAŘÁKOVÝCH. Nadešel podzim, a s ním saisona pražských uměleckých výstav. Dne 18. září zahájí Krasoumná jednota letošní saisonu výstavou, věnovanou památce největšího našeho krajináře, professora Julia Mařáka. Bude tomu právě deset let, co Mařák dokonal slavnou, ale strastiplnou pout svého požehnaného života. Výstavním komitétem bylo o to postaráno, aby umění milovné obecenstvo bylo překvapeno vzácným a bohatým souborem Mařákovy tvorby a zároveň zajímavou publikací. Vydána bude totiž k výstavě obšírná biografie mi-

strova, které jsme, bohužel, až dosud postrádali. S pietou a odbornou znalostí psané dílo, jehož autorem jest pan Dotřel, bude vyzdobeno množstvím výborných reprodukcí vynikajících děl Mařákových, cennými barevnými přílohami a kromě toho dvěma podobiznami Mařákovými. Na jednu z nich zvlášť upozorňujeme. Jest to podobizna mistrova z mladých jeho let, dovedným štětcem ředitele galerie Barvitia, důvěrného přítele Mařákova, provedena. Vzácným timto portrétem ozdobujeme číslo. Vyjde ovšem také podrobný a vkusně vypravený katalog vystavených děl, k němuž předmluvu napsal dr. Hárlas.

Biografie má tu přednost, že přináší hojnost dat životopisných, dosud neznámých, která autor čerpal hlavně z korrespondence Mařákovy. Soukromý život mistrův, známého zamlklou povahou, hrdého trpitele, jenž nikdy a nikomu si nepožaloval, vyznívá z dopisů v tklivých, zádumčivých a resignovaných tónech. Ale dopisy mají ještě jeden veliký význam – osvětlují totiž původ některých skvělých děl mistrových. Seznáváme z nich veřejnosti neznámý způsob tvorby Mařákovy a osudy slavných ho obrazů, jež — pravda – mnoho slávy a cti původci přinesly, ale, bohužel, nevynesly zlaté ruce Mařákově ani tolik, aby na skromné živobytí sehnal a nejneodbytnější starosti zapudil. Stěžuje si na příklad, že objednávky pro monumentální dílo korunního prince Rudolfa „Rakousko-uherské mocnářství ve slově i obraze" vynesly mu sice mnoho věhlasu a poct, ale za to honorář byl tak nepatrný, že sotva převyšoval výlohy, spojené se studijními cestami a provedením obrazů! Je to zvláštní shoda osudů dvou velikých našich umělců — černá nit, jež vine se životem Mánesovým, byla souzena i Juliu Mařákovi. Oba byli ryzími umělci, byli aristokraty, kteří nenaříkali a těžký svůj los snášeli tak hrdě a důstojně, že okolí tušení nemělo, jak s bídou se rvou a jak zákeřně a rapidně duši i talent ubíjí krajní nedostatek. Byli to silní, velcí lidé – právě v těchto nejhroznějších poměrech dali světu umělecká, nesmrtelná díla.

Ve výstavních dvoranách Rudolfina uvidíme na tři sta čísel, hlavní jádro Mařákovy činnosti. Soubor tento je tím významnější, ježto větší výstava jeho děl nebyla až dosud pořádána, ba ani jednotlivé obrazy mistrovy v originále v Čechách, až na vzácné výminky, vystavovány nebyly, tak že známost Mařákových obrazů obmezuje se skoro výhradně na reprodukce. Bude nám poprvé poskytnuta do opravdy převzácná příležitost přímo pokochati se originální tvorbou Mařákovou v takové celistvosti, že uvidíme do umělcovy duševní dílny. Nebude zde pouze nahodilý soubor, najdeme zde celé serie studií a skizz k slavným obrazům a cyklům, jako k cyklu jeho světoznámých obrazů „Lesní charaktery", jež nalezly čestného umístění v novém křídle dvorního hradu ve Vídni, kam dopraveny na výslovné přání panovníkovo z císařské obrazárny, shledáme se zde s přebohatým a krásným studijním materiálem pro proslulé Mařákovy obrazy našich historických hradův a měst, jež zdobí mramorové schodiště Musea Království českého a nádherný vestibul Královské lóže Národního divadla. *Dr. K.*

REVOLUČNÍ SVATBA, hra o třech dějstvích, kterou dánsky napsal Sophus Michaëlis (přeložil K. Dušek), uvedena 10. září poprvé na scénu Národního divadla a doznala v obecenstvu českém úspěchu ne sice bouřlivého, leč zřetelného; dokumentováno tak, že divadelnímu světu českému jest kus třeba staršího střihu neskonale milejší při pečlivé, době a jejímu duchu odpovídající výpravě, (režii měl Jar. Kvapil, který vypravil nádherný zámecký pokoj a celé ovzduší s osvědčenou svojí vervou poeticky a s náladově věrnou procítěností), nežli moderní transcendentální pseudoanalysy. Hra řeší zápas mezi touhou po životě a touhou po lásce, v němž jednou tato po druhé ona vítězí — v druhém případu jeví se jako confiteor básníka a morálka kusu. Emigrant des Tressailes dává se oddati se slečnou A. de l'Estoile, po svatbě však vniknou do zámečku republikáni, a komisař konventu odsoudí novomanžela k smrti. Má býti hned odpraven, leč na přímluvu plukovníka Marc-Arrona (p. Želenský byl marciální a přesvědčivý) dopřeje mu komisař (p. Sedláček hrál jej s drsností, ba cynismem politického parvenu zcela příléhavě) života do rána. Mladý markýz však nevytěží blaha svatební noci; je to slaboch a sketa; působil-li dojmem sympatickým, je to zásluhou jeho představitele p. Hašlera, jenž z nevděčné úlohy učinil, co bylo možno; ostatně je těžko umírati v takovém mládí. – A pak — toho stínu bylo třeba, aby tím více zazářilo junáctví Marc-Arrona, jenž na prosbu mladé ženy zachrání mu život dav mu převléci se do svých šatů, čímž umožní mu uprchnouti řetězem stráží. Sám ovšem za tu lásku (vzplanul k markýzce) život obětuje. Tato zprvu se vzpírá, ale bohatýrství Marc-Arronovo, jenž za lásku jediné noci život bez váhání položí, ji uchvátí tak, že se mu oddá v nejprudším vznětu. Tyto scény líčeny jsou básníkem s nejčistší poesií, nikde ani stínu pikantnosti; pí. Dostálová hrála je s přirozenou cudností mladičké ženy. Důsledek jest jen jeden možný — Marc-Arron po jistém kolísání (jež autor příliš nápadně akcentoval, takže málem tu připravil hrdinu o sympatie diváctva) sám vystaví se koulím vojáků (v liliovém úboru markýze), když komisař uchvácen velikostí jeho činu, rozsudek odvolává. Ostatní úlohy byly v rukou dobrých. Pí Červená pro Leontinu našla tóny přítulné a prostoduché, p. Hurt (komorník) snažil se býti ryzím, ohnivým jakobínem. Předáci vojska konventu Davout (pan Steinsberg) a Jean Lasque (p. Mušek) byli rázovití a historicky věrni. *a—e*

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

JOS. D. KONRÁD:

PETROVŠTÍ.

(Dokončení.)

Zároveň s ní vyšla obvyklá obdenní myslivecká patrola, aby na Čemerně přejala poštu. Šel s ní podmyslivec Vlačiha, dosti nerad, poněvadž měl toho dne udělati ještě aspoň čtyři monogramy a nyní byl vyrušen z toho něžného zaměstnání.

Připadl totiž na zvláštní, opravdu originelní myšlenku náš pan podmyslivec Vlačiha. Dělal vojákům na dopisní papíry monogramy z oněch drobných, pomalých zvířátek, která v civilisovaném světě jsou známkou odporného rošťáctví. V době válečné nebývá však o ně zle ani mezi pány důstojníky, tím méně u prostých vojákův, a mají pak svůj docela nevinný význam. „Uši“ říkají jim hercegovští domorodci, „miláčkové“ říkali jim rozmarně vojáci a blahořečili jim jako svým oddaným přátelům, neboť ať byla na vojně psota sebe větší, a kdyby bylo tak zle, že by je i věrní psi opustili, miláčkové by se neochvějně příchylně drželi jejich košil a kabátů.

Dobrácký podmyslivec Vlačiha lepil z nich tedy kamarádům na dopisní papír docela pěkné, slohové monogramy. Křestní písmena dělal z bílých zvířátek, kdežto počáteční písmena příjmení urobil z miláčků, kteří měli černé hřbítky a jimž říkali viržinka. Poněvadž právě mnoho se mluvilo o návratu z vojny, chtěl každý myslivec poslati domů aspoň jeden dopis s takovým monogramem, a podmyslivec měl v oněch dnech plné ruce „uší“ a práce.

Ačkoli počasí bylo stále nevlídné, deštivé a pojednou, téměř v hodině, jako led studené — a byl teprve začátek července — v Grabu bylo přece rušno a veselo jako za nejslunnějších dní. Podobalo se, že vojákům jest příjemno trochu takového ochlazení. Byli všichni, také nejmladší, rozradostněni vzpomínkou na brzké propuštění, ach, jak veselá to bude cesta, až lehcí jako vracející se vlaštovky budou pospíchati kamenitými krajinami hercegovskými k Dubrovníku nebo Metkovičům, aby odtamtud se plavili po modrém moři Jaderském k toužaveru!

V ševcovině pracovali dva ševci, spravovali střevíce a boty jako o přítrž, aby pro případ odchodu některý myslivec nevrátil se do Čech snad bos. Pokud se týče obuvi, byla stanice grabská tuze zanedbána, poněvadž až do nedávna švec hleděl si více pušky a toulek po lesích nežli knejpu a dratví. Ale teď švec i jeho přidělený pomocník se činili, mlátili do podešvů jako lvi, a čím více mlátili, tím hlasitěji zpívali všemožné, někdy hodně zelené písničky.

Nedaleko na kavalci ležel připozabitý pandur, obložený, dle rady pana poručíka Johna, octovými obkladky. Pomáhá-li ocet proti hromu, pan poručík sice nevěděl, naprosto však to pandurovi neuškodí, zejména kdyby z toho hromu chtělo vzniknouti nějaké zapálení.

Pandur ležel trpělivě, ani nemrkal, jenom útrpně se díval po myslivcích, když ho obalovali, a velikou starost prozrazoval o svůj starý, špinavý opasek kožený, kde měl pytlíček s dvěma stříbrnými čtvrtzlatníky a jedním zlatým napoleonem. Po druhém obkladku bylo mu snáze, dovedl se již srozumitelněji vyjadřovati, i prosil, aby mu dali cigaretku a peníze, které byly veškerým jeho jměním.

Po polednách, asi o druhé hodině, vrátil se podmyslivec Vlačiha se svou patrolou.

Vypravoval, že prý celé Gacké Pole jest zatopeno vodou; na Rašćelici blesk zapálil slaměnou kuču nad hlavami dvanácti myslivců a čtyř četníků, ale liják sám zase uhasil oheň;

v Avtovci byla by voda málem odnesla svobodníka a dva vojáky, kteří nechtěli si zacházeti až ke vzdálenému mostu a chtěli překročiti Mušici právě naproti kasárnám. Všechno to vypravoval vesele, s radostí, jako samé zábavné zprávy.

„Pro mne nebylo žádného psaní?“ zeptal se po chvíli četař, ačkoli ani již ničeho neočekával.

Podmyslivec sebou trhl a honem sahal za bluzu.

„Na mou duši, jako na smrt byl bych zapomněl — mám tu pro pana fíru taky takové docela malé psaníčko.“

Ruka Florianova se třásla a srdce hlasitě mu zabušilo v prsou, když dopis přijímal.

„Kdo ti jej dal?“

„Ten vykutálený pěšácký četař, co ráno odtud odešel, Chlub na konci s b — schválně s ním na mne čekal.“

Bylo to opravdu psaní Malčino. Florianovi až se zatmělo v očích, když je otevřel a pod svým otazníkem četl odpověď:

Přijďte určitě dnes po setmění.

XXXIX.

Tedy Malkah byla věrna slibu svému a zavolala na rozloučenou Floriana. Srdce, které mu tak prudce bušilo, nyní až se utajovalo zvláštní blaženou úzkostí a očekáváním. Jaká to krásná chvíle jeho života, toto odpoledne mezi zprávou Malčinou a večerem!

Přijďte určitě dnes po setmění — stokráte již si přečítal těch několik slov, tisíckráte je políbil, straně se při tom vojáků, kteří by nechápali velikosti jeho lásky a štěstí.

Jak významná byla ta zpráva! Slůvko určitě znamenalo také její touhu, slovo setmění značilo důvěrnost, uzavřenou nepovolaným očím. V tu chvíli kantina na Čemerně musí býti pro vojáky již uzavřena, dvéře její otevrou se toliko jemu, Florianovi, a nikoho tam nebude kromě Malky a jejího muže.

Což Mordche! Bude si hleděti jako obyčejně svých věcí obchodních, počítání, dopisův a účtů, a Florianovi bude při tom možno tisknouti ruku Malčinu ve svých horkých dlaních, a jistě najde se zase několik vteřin nebo celá minuta, v níž bude moci sevříti ji v náruč, pokrývati ústa a všecek obličej její nenasytnými polibky, omamovati se slastným klamem, že Malkah, bohyně a královna, jediná na světě, náležeti bude jenom jemu a aspoň na ty okamžiky zase přestane býti ženou Rubinovou.

Po všechno odpoledne byl jako v radostných snách, jako v růžovém opojení. Srdce by byl s každým rozdělil, kamarády vojáky byl by objímal na potkání. Chorému pandurovi ochotně dělal cigaretky, pln soustrasti vyptával se na jeho zdraví. Chvílemi přistupoval k ševcovině a zúčastňoval se zpěvu ševcujících vojáků, jenom když spouštěli ošklivé písničky, odvracel se od nich s úsměvem — nikoli, dnes bylo v něm a vůkol něho vše tak sváteční a čisté, dnes nebude si poskvrňovati onoho krásného dojmu.

V srdci Florianově byla slunečná nálada, ale venku po ranní bouři bylo studeno a pošmourno. Přestalo sice pršeti, čím dále však dul vítr ledovější, po obloze ustavičně se přeháněla chmurná mračna, zima byla jako v sněhových listopadových dnech. Příroda, tak podivná a k změnám náchylná v těchto koutech slovanského světa, vykonala zase jednou svoji zmatenou hru.

Chvilku četař Florian pobyl v kantině, kde Vukan Govedarica klímal po včerejším dlouhém bdění, nad hlavou maje misku se svým „šodó“. Pan poručík John také tam seděl a před sebou měl sklenku vína, hromádku popelu a arch papíru, na který koncipoval zprávu velitelstvu, že v posledních dnech vypravil z Graba tolik a tolik patrol a že nikde nebylo nalezeno ani známky po povstalcích, naopak, chování Hercegovců, ať Mohamedánů nebo křesťanů, jest úplně přátelské, vojsku přející, někdy až přítulné.

To píše, pan poručík nejspíše si myslil na přejičnost a přítulnost Novčinu. Ostatně celkem měl pravdu, obyvatelstvo, vlastně obyvatelé několiko roztroušených kučí v širokém okolí Grabu, byli úplně krotcí a dobráčtí, stále ochotní zavděčiti se vojákům prodejem věcí ze svého skrovného hospodářství a někdy i dosti obtížnými službami. Kdykoli se zachtělo panu poručíku Johnovi uspořádati v blízkých nebo vzdálených lesích velký hon, vzkázal jenom po sousedech Hercegovcích, a ti se dostavili se svými úsměvy vždycky v čas a bez nároků na odměnu konali po celý den myslivcům služby nadháněčů.

Potom četař Florian čistě se oholil, k nákrčníku dal si přišíti nový plátěný proužek, šaty vyčistiti a boty vycíditi, aby se leskly jako zrcadlo. Až tím vzbudil u myslivců podezření, kam se tak fintí. Někdo vyslovil domněnku, že pan fíra Florian pokouší se lézti panu poručíkovi do zelí a hodlá pytlačiti mu u Novky — však měl na ni mnohý mysliveček zálusk — avšak Florian to vyvrátil výrokem, že netoliko respekt podřízeného před představeným, nýbrž i přátelské chování páně poručíkovo vůči němu a všem vojákům nedopouští, aby se proti jeho právům tak těžce prohřešoval.

Nikoli, ani ho nenapadá plašiti se za Novkou, má v srdci jiného, trochu sice útlejšího, za to však krásnějšího anděla. Půjde dnes za

ním, vezme s sebou trubače Rambouska, aby mu zatroubil před kučí zastaveníčko.

Vypravoval to žertovně, aby věřili nevěřili. A při tom díval se do zrcádka, knírky si uhlazoval a prohlížel zdravé zuby, jakoby jimi měl Bůh ví co kousati.

Od té doby, co došla Malčina odpověď, nezapálil si cigarety, nechtěl, aby rty, kterými se bude dotýkati sladkých a vonných úst Malčiných, nezapáchaly tabákem Strojil se pečlivě a s takovou pozorností, jako na svatbu, a skutečně měl dojem, jakoby měl před velikou životní událostí, byl chvílemi jako u vidění a prsa se mu svírala tušením blaha, které bylo tak neslýchaně, tak svrchovaně veliké a již tak blízko.

Venku přeháněla se temná mračna a nepřestávala skučeti vichřice. Ukazovaly se sice již zase modré kusy oblohy, vyjasňovalo se poněkud, ale chladna neubývalo. Proto skorem všichni vojáci slezli se do dlouhé jizby kasární nebo do kuchyně, kde si vařili čaj a pili jej s rumem pro zahřátí, jako činívali v prosinci, kdy zůstávali ještě zapadlí sněhem ve stanech.

Před samým večerem psi vyřítili se před kasárny a zadrželi na cestě vlekoucí se divnou karavanu. Rodina mohamedánská, odehnavší v měsíci máji z kamenitých krajin svého domova dobytek na žírnější pastviny při úpatích Magliće a Volujaku, vracela se nyní kvapem tam, kde čekalo vyhaslé rodinné ohniště. Hlava jim zemřela pod těmi velebnými horami za té dnešní hrozné bouře.

Veliký, těžký muž naložen byl tu na koně jako zboží a přikryt velkým kobercem odvážen byl k uložení do hrobu v domácích končinách. Nikdo se netázal, smí-li tak býti převážena mrtvola, nikdo neprotestoval. Koně s mrtvolou vedl vyčouhlý mladík, za ním jely na hubených koních tři mohamedánské ženy, zahalené od temene hlavy až přes paty tenkými sněhobílými rouškami, nejspíše matka, žena a dcera nebo sestra toho, který mrtev stále ještě jako pán jel před nimi. Jedna z nich, snad žena, ustavičně kukala.

A ještě několik dětí, plačících a úzkostlivých, běželo za koni a pak následovalo bučící stádo dobytka, který v jakéms takéms pořádku udržovali za pomoci velikého ošklivého psa, podobného zježenému vlku, dva staří, sešlí Mohamedáni. Pes serval se s psy gacké posádky, vznikl z toho řev ohromný, krávy se děsily a rozbíhaly mezi koně a s cesty, všechen průvod lidí a dobytka schumlal se v křičící klubko.

Četař Florian s několika myslivci rozehnal psy a pomohl starcům dostati zase na cestu rozptýlené krávy. Při tom na krok se přiblížil ke koni s mrtvolou a viděl pod sesmeknutým kobercem hlavu asi třicetipětiletého muže vyhublého žlutého obličeje a černých knírů. Vlasy byly vyholeny, pouze na temeně třepal se při každém koňově kroku úzký perčín.

„Daleko?“ otázal se vytáhlého mladíka, který vedl za vlněnou uzdu toho koně.

„Daleko,“ stručně, s nevalnou ochotou odvětil Mohamedán a nedodal, kam.

„Kde budete nocovati?“

Mladík pokrčil rameny a neodpověděl. Pak hned zhurta a táhle pobízel koně a šlehl jej po hlavě opratí, chtěl raději býti dále, aby nemusil odpovídati na Florianovy otázky.

Když ho míjely na koních ženy, četař se odvrátil, aby jich nepohoršil, kdyby myslily, že se dívá na ně. A tak po chvíli přešel všecek průvod, nejspíše podobný pohřbu, po staré, ploskými kameny pokryté turecké cestě a zmizel za můstkem v hlubokém lese, v jehož korunách dusila se studená vichřice a nad nímž dále se přeháněla vodnatá mračna.

Asi po půl hodině Florian zašel k Vukanovi, vypil čtvrtku vína, zajedl několika sousty chleba, načež v kasárnách oblékl plášť a odcházel.

„Jdu se podívat trochu za těmi Turky, kam uhnou s tím nebožtíkem,“ pravil podmyslivci ode dne, který s miskou horkého čaje stál ve dveřích.

Poddůstojník jen se usmál a mrkl na Florianův vyholený obličej a na vyleštěné boty.

„Dobře, dobře,“ pravily jeho veselé oči, „vždyť já vím, že to není mrtvý Turek, nýbrž živá Novka.“

Florian ubíral se chvatně povědomou cestou k Čemernu. Ačkoli bylo velmi chladno, jemu bylo téměř horko, tváře ho pálily. Chvílemi udýchán uvolňoval ve chvatu a hned opět se dával do spěchu, jednou se obávaje, aby nedorazil na Čemerno příliš brzo a jindy zase, aby se neopozdil, neboť věčná škoda bylo by každé ztracené minuty, kterou by mohl prožíti pohromadě s Malkou.

Za lesem, na místě, kde cesta počíná stoupati k Čemernu, uzřel před sebou opět mohamedánskou karavanu. Stála tam téměř bez hnutí v přibývajícím soumraku, a bílé tři silhouetty žen, vyčnívající markantně nad ztichlou skupinu karavany, vypadaly jako tři příšery.

Četař nedovedl si vysvětliti, proč tam průvod stojí tak nepohnutě a co hodlá činiti. Není možná, aby tam tak pod širým zamračeným nebem chtě zůstati přes noc, ale zároveň bylo také záhadno, kam jinam by se uchýlil. Daleko nebylo žádné kuče, která by jej mohla přijmouti pod hostinnou střechu, nejblíže bylo Čemerno, ale tam skrovná kuča Osmanova sotva by pojala kromě mrtvoly také tři ženy, tři muže a několik dětí.

Florian vyhnul se průvodu zacházkou mezi stromy a když jej o kus předešel, vrátil se opět na cestu.

Stmívalo se rychleji než jindy v oné roční době dlouhých dní a krátkých nocí, poněvadž bylo zamračeno.

Čím více k planině čemerenské četař vystupoval, tím vítr vanul prudčeji a studeněji. I v jekotu vichřice slyšeti bylo na levo dole hukot řeky, která lijavcem velmi se rozvodpila. Jinak kromě té řeky, skučení větru, runání lesních stromův a šumění jejich korun neozývalo se nic živého, ani cvrček, ani pták, ani liška.

Pod pramenem Florian málem byl by se střetl s patrolou. Dívaje se spíše k zemi než volně před sebe, z nenadání uzřel v šeru již jenom na sto kroků před sebou temnou postavu v důstojnickém plášti a tři pěšáky.

Uskočil rychle s cesty, přikrčil se téměř až k zemi a tíhl k lesu. V prvém okamžiku určitě očekával obvyklého zvolání „Halt!“ a poněvadž nebyl by mohl vyzvání toho uposlechnouti, následovati bude ostrá střelná rána — na vždy s Bohem, drahá Malko, a snad také na vždy s Bohem, živote!

Avšak neozval se obávaný výkřik, patrola, kráčející ke Grabu právě proti řezavému větru, nepochybně šetřiti musila očí a neuzřela četaře Floriana. Několika velikými posledními kroky zapadl na kraj lesa a ustoupil za strom uštván, udýchán, se srdcem rozčilením tlukoucím. Odtamtud přikrčen pozoroval, jak patrola rychle sestupuje. Ozval se z ní hlas důstojníkův, v němž Florian poznal doktora Taussiga, kterému pěšácký desátník odpovídal. To teprve nyní provázeli vojenského lékaře k ohromenému pandurovi.

Za krátko patrola zmizela v šeru a v záhybech svážné cesty, načež Florian opět vystoupil z lesa. Ale držel se již na jeho kraji, aby v případě opětného nebezpečí mohl do něho hned zase ustoupiti.

Také známé, osamocené bukvě se vyhnul. Když ji míjel, s čemerenské planinky dolehlo tam pronikavé odtrubování večerky.

„Teď Mordche Rubin musí zavírati kantinu,“ pomyslil si četař Florian a zbystřil kroky. Opatrně obešel oba vojenské baráky i malé stavení, kde byla důstojnická kuchyň a kasino, a přibližoval se s nejprázdnější strany ke kantině.

Ano, dvéře její již byly zavřeny, a uvnitř bylo ticho a temno, okno neosvětleno.

Srdce Florianovo prudce zabušilo. Pod touto střechou, již tak blízkou a klidnou, dýše a očekává ho Malkah!

Rozhlédl se s dechem zatajeným a chráněn zamračeným večerem, četař Florian rychle se přiblížil ke dveřím, aby na ně zaťukal.

Ale než tak mohl učiniti, dvéře jako samy před ním napolo se otevřely a bílá ruka, ruka Malčina, uchopila jej za rámě a vtáhla dovnitř.

„Věděla jsem, že jistě přijdeš — pojď,“ pravila Malka ve tmě, když za sebou opět uzamkla dvéře.

Ovzduší Rubinova krámu a svůdná blízkost Malčina i její tykání ovanulo Floriana. Nemoha ani téměř vydechnouti, zajíkaje se a cítě na svém lokti její chvějící se ruku, jenom zahlesl:

„Kde je Mordche?“

„Odešel po polednách do Gacka — prodává kantinu.“

„Ach — a vy tedy již přece odtud odejdete?“

„Ano.“

Půl minuty bylo pak ticho, jenom dvé srdcí slyšitelně bušilo.

„Malko!“ zaúpěl Florian.

„Pojď!“ šeptala ona a vedla ho do svého přístěnku. Za každým krokem, jak se přibližovali oné úzké ložnici, pravice Malčina vždy pevněji tiskla a svírala četařovo rameno Když pak za nimi se zavřely také druhé dvéře, nedočkavě se vrhla na něho.

Objímajíc ho bouřlivě oběma rukama, přilínajíc k němu celým tělem a ssajíc horkýma ústy rty Florianovy, pravila odevzdaně:

„Zde mne tedy máš, jsem tvoje se vším, co může dáti láska —“

V mladém mužovi probudila se až zuřivost. Vášnivě se sápal na Malku. Ona jen mohla dodati v přívalu jeho útoku a polibků:

„Ani Mordche — ani můj muž — co tobě —.“

A malý dřevěný domek byl po tu celou noc pokryt nádherným, nevyrovnatelně krásným závojem. Vítr se utišil a kus černomodré oblohy rozklenul se nad ním s lesklými, mihotavými hvězdami, které později jakoby se byly sesypaly na zemi.

Ti dva mladí lidé uvnitř pohroužili se v hlubiny své lásky a zapomenuli na celý svět, na všechno, co se dálo a díti mohlo vůkol nich. Srdce jejich byla spojena tak úzce jako jejich rty. V některých okamžicích ani zjevivši se smrt nebyla by objetí jejich rozdvojila.

Teprve za svítání uzamčené dvéře čemerenské kantiny opět se otevřely. Ještě jedno prudké obejmutí, ještě několik zmírajících polibkův, a četař Florian vystoupil do bílé krajiny, která do rána byla posypána sněhem.

Červencový sníh ležel na planině, na střechách baráků, na lesích a okolních horách, kde včera ráno ještě všechno se smálo a hořelo v planoucím slunci. Nevyzkoumatelná matka příroda opět si drsně zalaškovala se

svým dítětem, vzdáleným a podivuhodným zákoutím hercegovského kraje, kde propadávají se do země celé řeky, a jiným opět země neočekávaně se otvírá.

Odcházeje obloukem kolem kasina a vojenských baráků, četař Florian cestou ustavičně se ohlédal, pokud jen mohl viděti kantinu Rubinovu. Neviděl v ní již velikých, jako noc černých a hlubokých očí, plných zemdlené lásky a vášně, které sledovaly poslední neurčité obrysy jeho postavy, poslední jeho kroky.

Viděl pouze svoje vlastní stopy, vtlačené do vláčného sněhu, a ulekl se při pomyšlení, že tato zjevná znamení mohla by prozraditi Malku. Ale milosrdné slunce o hodinu později zahladilo stopy četařovy dříve, než je spatřily něčí oči, a tajemství jejich zůstalo ukryto na dně toliko dvou srdcí a duší.

Ubíhaje ke Grabu, Florian pocítil, jak má hrdlo vyprahlé a jak jest žízniv, ale jinak byl lehký jako pták a chvílemi měl dojem, že pospíchaje téměř ani se nedotýká nohama půdy. Vzal se země hrstku sněhu, aby si jím ovlažil suché rty, ale když jej přiložil k ústům, sníh se zabarvil krvavými skvrnami.

Tak horoucí, tak dravé byly Malčiny polibky!

Prochvělo to celým jeho tělem, i byl by nejraději se rozběhl zpět, aby Malku ještě jednou uzřel, podíval se do jejích čarovných zřítelnic, uslyšel její hlas, vdechl do sebe vůni její krve. Ještě tak jednou ji uzříti, klesnouti před ní, hlavu skloniti jí do klína a se vzdechem lásky vydechnouti také duši!

Něco jako bolest, něco jako zoufalství mihlo se hlavou Florianovou, ale odpovědí tomu byl jeho radostný, vítězný a hrdý smích.

„Ani Mordche — ani vlastní muž Malčin nemůže se pyšnit tím, co nyní tak povznáší četaře Floriana," šeptal si, vzpomínaje slov krásné Židovky, „skutečně dostal jsem od ní více, než on může dosáhnouti třebas celými milliony. To stačí, to mi musí stačit pro život!"

Mávl rukou do jasného svítání a sestupoval ke Grabu opět lehký jako pták, zase jakoby se ani nedotýkal země. S úsměvem zvláštního nadšení míjel osamělou bukvu, pak koryto u pramene, místo, kde včera večer jako ztrnulá čekala mohamedánská karavana a která zatím i s mrtvolou mužovou zmizela, jakoby se byla propadla do hloubi země, kam se propadávají hercegovské záhadné řeky.

S Čemerna dolehl k sluchu Florianovu zřetelně slyšitelný budíček. Posádka v Braičině Lazu pod Černým Kukem měla býti vystřídána toho dopoledne částí posádky čemerenské, proto se tam dnes časněji vstávalo. V údolí grabském, mnohem níženji položeném než Čemerno, nebylo již sněhu, ptáci se probouzeli a volali ze zeleného stromoví, nedbajíce zimy.

Když Florian se vrátil do Graba, všechno tam ještě spalo, ba nebděla ani šarže, která měla službu. Ustrojena, s uvolněným řemenem kolem boků, ležela na neodestlaném kavalci a spala jako nejnevinnější nemluvně, bez obavy, že překvapí barák nepřítel nebo že vstoupí noha přísného důstojníka nebo poddůstojníka.

Tiše četař Florian shodil se sebe plášť, zul boty a lehl na svůj slamník, od večera netknutý a povlečený bílým prostěradlem. V pěti minutách blahá skutečnost jeho života proměnila se v pokračující líbezné snění.

„S Bohem, Malko, s Bohem, děkuji ti za všechno veliké štěstí svého života, s Bohem!" šeptaly jeho rty, a sny Florianovy ještě se loučily se spanilou ženou Rubinovou.

Krásná Malkah Rubinová na vždy zmizela jeho očím, na vždy se rozloučila s jeho životem, již nikdy, ba nikdy ji nespatří. Odejde se svým mužem daleko, ani sama neví, kam. Cesty Florianovy a Malčiny od toho okamžiku loučení, od posledního jejich polibku široce se rozbíhaly a nikdy již se nesejdou.

Ale sny a vzpomínky jejich zůstanou stále mladé i svěží a stále bude se v nich ozývati:

„S Bohem, miláčku!"

„S Bohem, Malko!"

XL.

Krátce potom, již jen za několik dní, Mordche Rubin prodal mladému mohamedánskému obchodníkovi kantinu a odstěhoval se s Malkou z Čemerna, a pak, ještě v měsíci červenci, došel rozkaz, aby starší ročníky vojenských posádek v Bosně a Hercegovině byly propuštěny z činné služby na trvalou dovolenou. Za jásotu odcházeli vojáci jednak do Metkovičů, jednak do Dubrovníka, aby tam vstoupili na loď a plavili se do Rjeky nebo Terstu a pak odtamtud po dráze odjížděli do svých želaných domovů.

Ti mladší, kteří ještě zůstali, provázeli je něžnými pozdravy a slzami. Drsní vojáci plakali, jednak pohnuti nad radostí odcházejících kamarádů, jednak z lítosti, že oni dosud nejsou účastni šťastného odchodu. Vracel se také četař Chlub na konci s b a poslal z Gacka četaři Florianovi srdečný pozdrav s adressou ve své domovině.

Šťasten, že bude zbaven nepřátelských očí setníka Groha, loučil se též podmyslivec Urbanec, hodný a mírný hoch, který mluvíval ze spaní. V nabité torně vlekl si třicet naspořených paklíků komisního tabáku, pak několik nakoupených hercegovských nožů, turecký mlýnek na kávu a krunýře ze starých želv, které kdysi koncem dubna nachytal v Bileči u

místech, kde z horské paty vyvírá řeka. Kromě toho odnášel si domů malé žluté štěňátko.

V listopadu propuštěn byl další ročník a brzo po té myslivecký prapor přeložen byl do Čech. Bylo veliké loučení kamarádů, veliké dávání s Bohem osobám a místům, které zůstanou vojákům nezapomenutelnými.

Když odcházel četař Florian, dal si ho ještě zavolati setník Groh a tentokráte bez jízlivosti promluvil mu do srdce. Vykládal a nutil ho, aby zůstal na vojně, kde je vlastně pro takového chlapíka nejvhodnější místo. Nyní chce odejíti, syt komisárku a štrapácí, nadmyslivec Litera, a četař Florian by pak hned byl povýšen a postoupil by na jeho hodnost a úřad. Co bude dělati v civilu, namítl mu setník. Vždyť vlastně ničím nebyl před vojnou, teprve služba vojenská udělala z něho člověka, jak se sluší a patří. Snad by zase nechtěl se železnými drápy na nohou slézati vrcholky telegrafních tyčí? Vypočítal, kolik by měl Florian v hodnosti šikovatelské platu a že po návratu do domácí garnisony mohl by se třebas i oženiti — ovšem že by si musil od nynějška počínati vážněji a vystříhati se dosavadních skopičin a trestů.

Florian měl pifku na setníka již z dřívějších časů. Setník nebyl zvláště krutý nebo vůbec zlý, ale nepříjemně se pod ním sloužilo jako pod člověkem, který není rozeným vojákem a přece jen chce, jak se říká, „žráti vojnu". Proto mu krátce poděkoval za jeho dobré mínění a řekl, že jest nezvratně rozhodnut státi se opět volontérem u toho telegrafu.

„Also, gut," rozmrzen pravil setník, „jděte si tedy, když chcete! Tady jste mohl zůstat člověkem, ale tam jistě se zvrhnete, jak vás dobře znám, v dobytče."

Dva vojáci za odchodu Florianova zvláště plakali — Eman Dezort a Antoš Chomiak, kterých štěstí návratu té doby dosud nepotkalo. Eman Dezort usmíval se skrze slzy na četaře a prosil pana firu, aby si občas vzpomněl na oddaného pěšáka. Tolik nezapomenutelně milých chvil zažili spolu na té vojně, že nikdy nebudou již míti nestarostnějších a lepších. A vozatajec Antoš Chomiak řval, jako když mu šikovatel Elbe-Teinitz zastřelil kocoura Jeremiáše. Tak mu padla bolestná lítost na srdce, že ani nebylo možno utišiti jeho hoře. Ztratiti kocoura a brzo po té ztratiti na vždy také četaře Floriana, to byly dvě příliš kruté rány i pro tak otrlého člověka, jakým byl Antoš Chomiak.

Z dišperace náš vozatajec se rozhodl, že zůstane na vojně. Přepodivným řízením osudu stal se opět údem trojice, jejíž hlavou byl rytmistr Čolek. Třetím údem byl v ní rytmistrův kůň, kterého Antoš obsluhoval. Rytmistr Čolek nerozhodl se pro Chomiaka ani tak pro jeho proslulost, pokud se týče pořádku v konírně, jako spíše proto, že se mu zastesklo po jeho gulaších. Nikdo z dalších sluhů Čolkových nedovedl mu pak upravovati tak chutné, tak zatraceně řízné guláše, jako to uměl Chomiak.

Rytmistr Čolek sice jako na úvod nového služebního poměru při prvém setkání Antošovi vynadal čuňat nečistých a vyčetl mu, že užíral jeho psu sucharů, štěkl na něho několikráte, ale na konec guláš překonal všechnu nenávist, a Antoš Chomiak dostal od rytmistra na důkaz zvláštní přízně viržinko.

Měl však při tom přece jednu starost náš vozatajec Rytmistr Čolek neměl již psa a nekupoval tudíž psích sucharův, co tedy bude Antoš míchati pánu svému do guláše? Přece si pan rytmistr na guláši tak liboval zvláště od té doby, když vozatajec mu ujídal polovinu masa, a pán pak se dělil se psem.

A ještě jednomu člověku za odchodu Florianova vytryskly slzy — byl to Mohamedán Osman

„Už nebude tak hezky na Čemerně, jako za vás bývalo, gospodine četaři. Brate můj milý, mějte se dobře ve své české otčině a nezapomeňte, jak jsem vás měl vždycky rád. Vy jste zlatý člověk, vy máte opravdové lidské srdce."

Přinesl mu na rozloučenou veliký paklík jako šafrán jemného a jako zlato žlutého skaderského tabáku.

Pandur, kterého blesk připozabil u Crného Potoka a jenž pak z toho se vykřísal v Grabu, zanevřel od té doby na službu ve zbrani a stal se obchodníkem. Brzo potom objevil se v Čechách s bosenským a hercegovským zbožím, nosil na prodej fezy, nože, čibučky a jiné tretky a občas se zastavil v Praze u Emana Dezorta, který po návratu z vojny se oženil a zařídil si se ženou hokynářství.

Sedávali pak spolu — bývalo to pravidelně v neděli — v kuchyňce u kamen, vařili si sami, odmítajíce účast Dezortovy ženy, černou kávu a vzpomínali na Hercegovinu, na Avtovac a Gacko, Kljutu a Čemerno, Braićin Laz a Grab. Vzpomínali také na starého Vukana Govedarici, s kterým někdejší pandur stále udržoval spojení, objednával mu totiž grabský kantinský ve Foči lepší nože.

A vzpomínali též na důstojníky, na četaře Floriana a jednotlivé vojáky, často také na bělolící, důkladnou Novku, kterou znal kde kdo na několik hodin kolem její kuče. Nebylo ani možná, aby při jméně hezké Novky bezděčně nevystoupilo také jméno poručíka Johna, jejího ctitele stejně velikého, jakým byl ctitelem dobré rakije a dobrého vína.

Poručík John za nejbližšího podzimního povyšování stal se nadporučíkem, a když pak

prapor přeložen byl do Čech, svěřen byl Johnovi kadr. Pro obyčejná cvičení vojenská prý se již nehodil, měl tuze divná ponětí o válečnictví, nejraději byl by zavrhl velikou většinu krásných exercírek i všechny parádní cviky a hmaty a učil by vojáky jenom stříleti a běhati. „A pít kořalku," dodal při takových rozpravách nadporučík slečna Líza, který nyní, ve velké garnisoně, zejména velikou péči věnoval svým nádherným knírům.

Nadporučík John je tedy důstojníkem u kadru v krajském městě, kam krasavec, pěšácký šikovatel Elbe-Teinitz, se dostal za okresního šikovatele u hejtmanství. Elbe-Teinitz pobouřil v městě několik ženských srdcí a některou dobu byl na rozpacích, má-li se rozhodnouti pro svobodné anebo pro paničky. Ale jako dobrý, zachovalý panic rozhodl se pro panny a za nedlouho s jednou z nich vstoupil ve svazek manželský.

Paní Elbe-Teinitzová byla hezká ženuška milých úsměvů a znamenitě vyvinutých forem, ve kteréž příčině připomínala Novku. Ta podobnost snad způsobila, že pan nadporučík John nalezl zalíbení ve stycích s panem okresním šikovatelem. Scházeli se nejdříve v zahradním hostinci, kam šikovatel brával také ženušku, když pak kollegy důstojníky bylo nadporučíkovi vytýkáno, že zanedbává jejich společnosti a hledí si místo nich jenom takového šikovatele — scházeli se raději u Elbe-Teinitzů, kde opět se oddal hře na foukací harmoniku.

Měli se rádi všichni vespolek a za nedlouho již si tykali. Svátek paní Elbe-Teinitzové utužil přátelství mezi oběma muži, kteří se předstihovali v pozornostech k usměvavé, kvetoucí paničce. Ona tykala Elbe-Teinitzovi, aby nadporučík věděl, a tykala nadporučíku Johnovi, aby Elbe-Teinitz nevěděl — asi měsíc trvala taková roztomilá schovávačka, až při čaji a víně zahájili a oslavili vzájemné tykání.

Pak šikovatel najal si o pěkný pokoj větší byt, a pan nadporučík se k nim přestěhoval. Stravuje se u nich, přejedla se mu již hostinská masa a omáčky. Prvého v měsíci vždy přesně odevzdává paní Elbe-Teinitzové svoji gáži a nechává si jenom několik zlatých na revír a na útratu. Má s paničkou již na měsíc a skoro na den vypočteno, kdy se stane setnikem a o kolik služné jeho pak bude větší.

Ačkoli byl vždycky velikým přítelem dobrých nápojů, pan nadporučík John nyní se drží, maže šišku občas jenom doma společně s přítelem Elbe-Teinitzem a jeho paničkou, ale při tom se pamatuje, aby nepřebral a nepozbyl tak vážnosti v očích mladé paní. S počátku, když se přistěhoval k Elbe-Teinitzům, sám nabádal šikovatele, že tam a tam právě načali a kde prý prodávají dobré víno, jak nejlépe uměl, přičiňoval se, aby ho večer vystrnadil z domu — teď však vynakládá docela dobrácky všechny vlivy, aby přítele od bendění zdržel.

Obyčejně se mu to podaří, když opatří s paničkou Elbe-Teinitzovi dosti domácího piti. Pan šikovatel se pak napije jako houba, jest spokojen a dívá se při tom na pana nadporučíka a svoji ženu jako na dva nejšťastnější lidi. Mluvě koktá při tom, jest měkký jako máslo a hned slzí, bez příčiny.

Jednou za takové blažené nálady obrátil se k svému domácímu příteli:

„Pppane nadporučíku, ppprosím tě, buď tak dobrý a pppůjč mi na chvilku moji ženu."

A pan nadporučík neodmítl, vyhověl té snažné žádosti.

Setník Groh nedobyl si na vojně nijakých vavřínů a odešel po dvou letech do výslužby. Odstěhoval se do města pensistů, Štyrského Hradce. Měří promenády dlouhýma nohama, v teplých dnech celé hodiny prosedá v městském parku na lavičce vedle Göthova dubu a dumlá zdravotní karamelky. Jest přesvědčen, že si ulovil v Hercegovině, hlavně v tom proklatém, mrazivém Čemerně, prsní neduh a že by od něho jistě záhy zhynul, kdyby nebylo těch drahých karamelek, na které vyplýtvá třetinu své pense

Se setnikem Grohem stýká se tam občas major Horáček, který v hodnosti podplukovníka brzo potom rovněž dosloužil. Horáček má za ženu ohromně tlustou Italku, s kterou v zimních měsících žíti musí na slunném jihu, v létě pak se vrací na zotavenou do Hradce. Dává si tam dostaveníčko s pěšáckým majorem Erlebachem, starou vojnou z Hercegoviny, který podobně jako Horáček dobyl své hodnosti teprve při odchodu na trvalý odpočinek. Major Erlebach je již bílý jako mléko, chodí jenom v civilu a dělá dojem vysloužilého kancelisty. Pan podplukovník Horáček také jednou oblékl civilní šaty, ale hned je opět se sebe shodil a nikdy již jich neoblékl, poněvadž v kavárně, kam odpoledne docházel, se domnívali, že je to nepatrný mužík, revidující plynoměry.

„Sie Seehund!" zabručel na něho setník Apltauer, právě přišedší také do Hradce, když podplukovník Horáček tak nešikovně s civilní hůlčičkou pod paždím kolem něho se ometal, že by mu byl vypíchl oko. Pak nastalo poznání, omluva a nové seznamování. Horáček pospíšil se převléknout a vrátil se s žertovnou poznámkou:

„Pane hejtmane, kdyby to bylo v činné službě, nedaroval bych vám toho Seehunda. Ale já mám teď o světě a o životě jiné mínění a

domnívám se, že dobrý Seehund je spíše na svém místě, než špatný oficir."

Jednou je tam všechny čtyři, Groha, Horáčka, Apltauera i Erlebacha uviděl někdejší četař Josef Florian a měl dojem, jakoby viděl před sebou hromádku vojenských relikvií. Tak všichni sešli za krátkou dobu, jako zestarali, plamen vojenského života v nich vyhasl, jen tak tak že ještě bliká v setníku Apltauerovi.

Josef Florian zůstal tím, čím býti sobě předpovídal a co mu říkal také setník Groh. Dlouho nebyl ničím, pak se stal jenom necelou, polovičatou existencí s příliš vratkými životními fundamenty. Zkusil to i ono, ale všeho nechal, buď se k tomu dobře nehodil, buď mu nevonělo nové zaměstnání a nenalezl v něm toho, čeho hledal.

Míval o sobě někdy velké mínění a nechtěl hodnoty své zahoditi některou nevýznamnou službou. Josef Florian jest hoden lepších osudů, Josef Florian narodil se na lepší planetě, nejšťastnější ze všech, vždyť ona mu přinesla sblížení s Malkou. Ale což sám si nepravil, že jediná minuta lásky Malčiny nevyváží strázně a nedostatků všeho ostatního života? Což sám nedával štěstí a spokojenosti svých ostatních let za jediný Malčin polibek?

A na konec stal se opět tím, čím býval před službou vojenskou — zřízencem u telegrafu čili volontérem, jak později o sobě s jakousi ironickou chloubou říkával. Kamarád z vojny mu k ní domohl, inženýr Chlub na konci s b, který nikdy nezměnil přátelského chování ani svého upřímného srdce.

Inženýr Chlub byl ve službách dalmatského poštovního a telegrafního ředitelstva, bydlištěm byl zakotven v Zadru a zřizoval pozemní i podmořské telegrafy. Jezdil s místa na místo, navštěvoval všechna místa dalmatská a po čase opět se vracel k nedlouhému úřadování v Zadru. Jest oblíben u představených i podřízených a náruživě rád zpívá, má stále ještě svůj hezký hlásek, že by mohl dávati koncerty.

Florian ho pravidelně provází na cestách po tom telegrafním vedení. Zejména kabel je značně zaměstnává, ale pobyt na moři jim svědčí, Chlubovi i Florianovi, který po návratu z vojny někdy stává se melancholickým a vyhledává klidu osamělosti. Inženýr Chlub mu rozumí, nechá ho vytesknití se, chápe něhu jeho vzpomínek a nikdy ani slůvka neřekne, jež by se mohlo pokládati za jejich zlehčení.

A potom po práci, když tak za vlahého podvečera odjíždějí na bárce do blízkého města anebo vesnice, inženýr Chlub podívá se laskavě na svého volontéra s řekne:

„Což abychom si trochu zazpívali. Chce se se ti, Floriane?"

Florian, jenž vykal inženýru Chlubovi jenom ve služebním poměru, odpovídal:

„Jak chceš — třebas, pane inženýre."

Zpívali tklivé české i srbské písně, a někdy při nich Florianovi bylo tak divně roztouženě jako tehda, když byl u polního telegrafu a když v krásném jarním podvečeru vojáci zpívali na výšinách crnických. Zvláštní jemná smyslnost ho ovívala, opět mu bylo jako v onu chvíli, opět před sebou viděl rázovitou hercegovskou krajinu s pozadím olesněné Baby, Kobylí Glavy a Bělašické planiny, s popředím rozlehlého Gackého Pole, zatopeného mořem kvetoucí trávy. Ač na moři, cítil zase tehdejší vůni země a její vlnění, jakoby za oné jarní doby oživovaly v ní také všechny plodné cévy. Přivíral oči a v duchu viděl za Gackým Polem bělavé Gacko a vojenské avtovacké baráky, pak zkamenělé vlny pahorkův a za nimi neveliký dům z bukového dříví a jedněmi dveřmi, dvěma okny a okénkem.

Kantina čemerenská — Mordche Rubin — Malkah!

Jak je tomu již dávno, jak nyní vypadá nezapomenutelné Čemerno?

Jeden rok, dvě, tři — sedm let, co mu na vždy zmizela ona luzná vidina.

Tam v tom úzkém přístěnku, tam za tím malým, mlčelivým okénkem!

„Kam jsi se zamyslil, Floriane?" ozývá se šetrně inženýr Chlub.

Florian se probírá jako ze sna.

„Ach tak — nic, zpívejme!"

Zpívají pak vesměs vážné a dojemné písně, pravidelně začínají černohorskou „Onamo", a Florian končí něčím. co pochytil od Osmana. Na pohled je to monotonní a bezbarvé, ale tak kdysi Mohamedán zpíval o Malce a Florian nyní jakoby teprve porozuměl netušeným krásám té písně.

Inženýr Chlub dobře ví, čím občas pobolívá Florianovo srdce. Byly chvíle, kdy mu je volontér jeho netajeně otevřel a vůči příteli tak dobrému nezamlčel ani památné noci rozloučení. Inženýr nikdy na nic se nevyptává, chová se s naprostou šetrností k Florianovým vzpomínkám, uznává, že jsou mocné a nezapomenutelné.

Toliko jednou — v takové důvěrné chvíli, s úsměvem pravil Florianovi:

„Co bys tak dělal, kdybys ji opět spatřil, kdybys se s ní zase shledal, Floriane?"

„S Malkou?"

„Ano, s Malkou."

„Ani si to nepřej, snad by to byla poslední chvíle mého i jejího života."

„Proč?"

„Protože v tom okamžiku bych se na ni vrhl a zahryzl se jí do hrdla jako dravá šelma. Láska, bolest, vztek a nevím co všechno ještě by mne zachvátilo, roztrhal bych ji jako tygr, zadávil — ale darmo myslit, Malkah je již Bůh ví, který kraj světa!“

A přece ji uviděl ještě jednou krátce potom zcela na blízku, na tomto moři.

Bylo to na počátku července, kdy po několikanedělním zaměstnání většinou na moři inženýr Chlub dospěl do Splita, aby nazejtří o čtvrté hodině ranní odplul s Florianem do zaderského přístavu. Byl právě výroční den rozloučení s Malkou, sedmý výroční den, a jako obyčejně Florian oslavil jej hýřením.

Zase od večera až do rána, od setmění až do svítání toulal se po splitských ulicích, pil mnoho vína a likérů, vrhal se v náruč ženám. Vyvolával si v mysli představu oné noci před sedmi lety a chtěl si krásný, stkvělý obraz oživiti sprostými barvami. Potom spit a mdlý vzpomněl si na povinnosti své služby a na inženýra Chluba

Šel tedy na parník a jako zlomen vrhl se na nějakou bednu v nevlídné prohlubni třetí třídy. Usnul a spal téměř celé dopoledne a když pak se probudil, sotva sebou pohnul a zůstal ještě líně ležeti jako člověk, který se těžce probírá z opilosti. Nad ním byla slunná, ohražená paluba první třídy a ještě vyvýšenější lodní můstek.

Nehleděl nahoru, nedbal toho, co se tam děje. Ale pojednou ucítil, jakoby ho tam přitahovala zvláštní síla, tělem jeho jakoby procházelo fluidum.

Obrátil se a tupě se podíval nahoru, na ten okraj paluby prvé třídy. Stála tam o zábradlí opřena ztepilá žena v pikových šatech a upírala na něho oči veliké a podobné černým démantům.

Byla to ona — Malkah. Plnější, než byla tehda v Hercegovině, nádhernější. Všechno na lodi točilo se za ní, ale ona nedbala nikoho a dívala se upřeně jenom tam dolů, do toho špinavého kouta, na toho ošumělého člověka.

Na okamžik obličej její zazářil. Ruka její zvolna se zvedla a spočinula na rameni štíhlého hošíka, který stál u ní. Bylo mu asi šest let, byl oděn v takové bílé šaty jako ona a měl milé a krotké modré oči.

Florian se nehýbal a s ustrnutím pozoroval podobu toho dítěte — byla mu tak povědoma! Ano, právě tak vypadal jeho mladší bratříček, který šestiletý zemřel v době Florianových krátkých studií. Měl tytéž měkké rysy obličeje, tytéž snivé, jako zadumané oči.

JUL. MAŘÁK: V ZÁŠEŘÍ PARKU.

Bože, Bože, jaké to jsou přeludy? A nehýbal se

Loď se zatáčela a zastavovala.

„Jsme na místě, Floriane!“ — ozval se nad ním s paluby první třídy hlas inženýra Chluba.

Mechanicky sebral své věci a šel. Slovíčka nepromluvil, potácel se jako opilý, jen oči obracel za tou velikou a za tou malou bílou postavou.

Teprve s nábřeží zpozoroval za onou dvojicí ještě třetího bíle oděného, obtloustlého člověka. Bylo viděti, že Mordche Rubin již dospěl k svým millionům

A loď pomalu odrážela a vzdalovala se.

Florian stál na nábřeží jako zkamenělý a jako přikován.

Dvě bílé postavy také se nehýbaly s paluby a teď, hle, žena i dítě zamávaly k nábřeží šátečkem.

„S Bohem, Floriane!“

„S Bohem, Malko!“

Z ČESKÉHO ŽIVOTA.

KAREL LEGER dožil se 21. září padesátky. Došlo tedy i na tohoto věrného spolupracovníka Máje, který spřádá své básnické sny nad hroudami české půdy, čerpaje z ní látku pro své epické skladby veršem i prosou. Hospodaří si na vzorném svém statku v Kolíně s láskou a tichou, pevnou oddaností k rodné zemi, z níž vyrůstají plné klasy literární jeho tvorby. Nestárne, jen mužné síly mu přibývá, z jeho veršu i z prosy zvučí vždy určitěji prostá, někdy úsměvná, někdy trpká, vždycky však měkká a milá píseň českých krajů. Knih Legerových je už slušná řádka. Vzpomínám z nich zvláště dvou: velké epické básně Českého románu a pak rozměrné práce prosou Hořkého románu, zařezávajícího ostře a hluboce do poměrů malého českého města. V knize Legerově zrcadlí se jako obloha v kapce vody podstatná část české současnosti — není jeho vinou, že obrázek jest neveselý. Než, vzpomínáme dnes českého básníka a nechceme rozebírat jeho díla, které mluví za sebe samo a mluví nejlépe. Nechť dlouho ještě ve statné jeho ruce střídá se pluh s pérem, připravujíce bohatou a krásnou žeň — přejeme mu toho ze srdce!

PENSISTA PENSISTOVI. Pan Pravoslav Řada, jenž se v roli Falu Eliaba (Kolárův »Pražský žid«) rozloučil s Národním divadlem, dostal před posledním svým vystoupením ze Soběslavě zajímavý dopis. Uveřejňujeme jej v plném znění, poněvadž znamenitě charakterisuje hereckou činnost páně Řadovu i milou, skromnou jeho povahu:

Můj Bože! Kterak ten čas letí! Už tomu tedy pět a dvacet roků, co Jste poprvé — tehdy na zkoušku — vstoupil na prkna »Zlatého domu!« Tak živě se na tu chvíli pamatuji, že mám v paměti nejmenší podrobnosti Vašeho úspěšného debutu. Seděl jsem tehdy v parterru jako člen komise a poslouchal jsem Vás s největším zájmem i zalíbením. Z kulis vystoupil mladý muž statné postavy, klidně a sebevědomě Jste se postavil před rampu. Bylo ihned znáti, že Jste na prknech doma a že Jste si vědom svých snah a jich dosahu. A když Jste pak plným, zvučným, měkkým, lahodným a přece mužným svým hlasem deklamoval Jaroslava z Královédvorského rukopisu — poslouchali jsme celou duší a vycítili ihned, že se tu přihlašuje muž, na jehož čele jasně září polibek Musy. Mluvil školený deklamátor, a jeho hlas, tak sympatický, nejen lahodil uchu, ale zamlouval se i srdcím všech — jimž závistí dosud nezkornatělo. A co Jste do budoucna sliboval, to Jste také vyplnil — umění ve Vás nabylo vyvoleného adepta, a kollegové milého, upřímného a skromného soudruha. Můžete s pýchou, s oprávněnou hrdostí pohlížeti na těch pět a dvacet roků, jež Jste Národnímu divadlu věnoval — jako umělec i jako člověk. — S jakou chutí bych si byl o Vašem čestném večeru zahrál Rozražovského, a mám pevně za to, že by ani největší škarohlíd nepostřehl na mém výkonu stop stáří. Ale, kam jsem to jenom zabředl?! Chtěl jsem psáti o Vás, a ne o sobě. Buďte tedy zdráv, starý, milý příteli — zdar nové Vaší činnosti!«

Váš starý druh: Edmund Chvalovský.

VINOHRADSKÉ DIVADLO: KUPEC BENÁTSKÝ. Mladší velká scéna mohla by hráti jenom operety, divadlo bylo by pořád plné a ústav byl by materielně zajištěn. Odváží-li se předvésti díla rázu »Benátského kupce«, znamená to touhu po uměleckém rozvoji. Ale nejen touhu po uměleckém rozkvětu, leč i odvahu dokumentuje, octla-li se veselohra Shakespearova na jevišti vinohradském v době, kdy je chystá Národní Divadlo, neboť obecenstvo zajisté bude srovnávati. Neníť »Kupec Benátský« v ohledu herecké techniky práce snadná. Hra žádá od umělců a režie mnoho noblesy, aby se nestala fraškou, do jejíhož tonu leckterá úloha zavádí — jen krok, a byl by býval na př. i p. Zakopal (Graciana), herec, u něhož lze už mluviti o umělecké oekonomii, v některých místech fraškovitým. Představitel Shylocka prozrazoval svědomité studium a není jeho vinou, že jeho benátský žid tak se odchyloval od dnešního typu benátského žida. Hned vedle Shylocka zasluhuje býti jmenována sl. Šíblová, jež nalezla roztomilou žertovnost pro Porcii. Nelze žádati, aby celá činohra jela se podívat do Benátek a do Marokka, přes to však vytknouti třeba, že byla pleť téměř všech osob obojího pohlaví, až na Jessiku sl. Veverkové, ku podivu světlá, což křičelo zvláště u prince Marokkánského, který je a jistě byl vždycky o hodně stupínků černější. Přímo výborný tentokráte (nebývá tak vždy) byl Lanuld Gobto, páně Tesařův a dobře s ním se sehrál starý Gobto p. Švarce. P. Bláha v princi aragonském upadal ve zvláštní manýrovanost deklamace. Třebas i v reprise sem tam cos v souhře skřiplo, lze »Benátského kupce« čítati vinohradské sceně k dobrému. Režii měl ředitel Václav Štech, jenž výpravě a souhře věnoval svědomitou péči. a—e.

VÝSTAVA JULIA MAŘÁKA péčí soukromého kroužku ctitelů mistrových otevřena těchto dnů v Rudolfině. Věru, dosti pozdě po smrti umělce Mařákova významu! Zdá se, že osud pronásleduje skromného mistra i po smrti. Ale konečně přece poskytnuta veřejnosti možnost seznámiti se s prací jeho ve větším souboru a potěšení z toho nechceme si zatím kaliti úvahou o tom, že to bylo několik horlivých jednotlivců, kteří tuto posmrtnou revue jeho díla uskutečnili. Jinak bychom se jí byli snad nedočkali.

VYDÁVÁ NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE, Z. SP. S R. O. V PRAZE. — ODPOVĚDNÝ REDAKTOR FRANTIŠEK HERITES.
TISKEM DRA ED. GRÉGRA A SYNA.

AP Máj
52
M3
roč.7

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY